

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLİMLER ALANI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

**GÜMÜLCİNELİ DÜRRÎ DÎVÂNÎ'NİN BAĞLAMLI DİZİNİ VE İŞLEVSEL
SÖZLÜĞÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Burcu ATASEVEN

Düzce
Aralık, 2022

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLİMLER ALANI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

**GÜMÜLCİNELİ DÜRRÎ DÎVÂNÎ'NİN BAĞLAMLI DİZİNİ VE İŞLEVSEL
SÖZLÜĞÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Burcu Ataseven

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Orhan Kılıçarslan

Düzce
Aralık, 2022

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Bu çalışma jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında oy birliği /
oy çokluğu ile YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan .....

Üye.....

Üye.....

Üye.....

Üye.....

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../2022

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Klasik Türk Edebiyatında Rumeli, Türk kültür ve sanat hayatı bakımından önemli bir merkezdir. Türk kültürünün Rumeli coğrafyasında yayılmasına, Türk sanatının burada yeşerip filizlenmesine vesile olan şair ve sanatçılardan biri de Gümülcineli Dürrî'dir. Dilinin sadeliğine, edebi sanatları kullanmaktaki başarısına rağmen yaşadığı dönemin güçlü şairlerinin gölgesinde kalmıştır. Şuara tezkirelerinde adı anılmamış olan şairin Divan'ı ve Divan'ı içinde yer alan şehrengizleri edebiyat araştırmacıları için yeni çalışma alanı oluşturabilecek derecede zengindir.

Çalışmamızda 17. yüzyılda yaşamış Gümülcineli Dürrî'nin Dîvânı'nın "Türk Edebiyatı Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük" projesinin teknik altyapısı kullanılarak söz varlığı ortaya konulmuş ve şair Dürrî'nin Türk kültür ve sanat hayatına tanıtılması amaçlanmıştır. Öncelikle Gümülcineli Dürrî Divanı üzerine 2010 yılında İhsan Kılıç tarafından bir yüksek lisans tezi hazırlanmıştır. Divan metni incelendikten sonra karşılaştırma ve düzeltmelerin yapılabilmesi için Divan'ın nüshası temin edilmiş ve gerekli noktalarda yeniden düzenlemeler yapılmıştır. Hazırlanan yüksek lisans tezinde ana metinden ayrı olarak sıralanmış olan derkenarlardaki şiirler kafiye sırasına göre ana metin içine dâhil edildi. Bağlam içinde uygun düşmeyen bazı sözcük ve birleşik yapıların düzeltmeleri yapıldı. Bazı şiirlerin vezinlerinde görülen farklılıklardan dolayı şiirler vezin açısından yeniden ele alınıp gerekli kısımlarda düzeltme ve değişiklikler yapıldı. Gerekli düzenlemeleri yaptıktan sonra Divan'ın kelime, terkip, atasözü, deyim, kalıp ifade gibi tüm yapılarını belirleyerek bağlamlı dizinini ve işlevsel sözlüğünü hazırladık. Bu çalışma ile 17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî'nin bilinen tek eseri olan Divan'ın söz varlığı ortaya konmuş olup daha sonraki çalışmalara bir zemin teşkil etmesi amaçlanmıştır.

Tez konusunun belirlenmesi noktasındaki yardımlarından dolayı Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak'a; çalışmamın her aşamasını büyük titizlikle ve özveriyle inceleyen, öneri ve eleştirileriyle bana yol gösteren aynı zamanda bilgi birikimini ve tecrübelerini benden esirgemeyen çok değerli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Orhan Kılıçarslan'a; tüm çalışma süreci boyunca yanımda olan ve benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen sevgili eşime sonsuz teşekkür ediyorum.

Burcu ATASEVEN

ÖZET

GÜMÜLCİNELİ DÜRRÎ DÎVÂNÎ'NİN BAĞLAMLI DİZİNİ VE İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ

ATASEVEN, Burcu

Yüksek Lisans, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Orhan Kılıçarslan

Aralık 2022, 1045 Sayfa

Klasik Türk Edebiyatı geleneğinde sözcükler bağlam içinde anlam kazanmakta, kurulan imge ve mazmunlar bağlam içinde değer kazanıp şairin hayal ve duygu dünyasını yansıtmaktadır. Değişik yüzyıllarda yazılmış olan divanların söz varlığının bağlam içinde değerlendirilmesi oldukça uzun bir süreç ve çok yoğun bir çaba gerektirmektedir. Bu nedenle geliştirilen TEBDİZ (Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizini ve İşlevsel Sözlüğü) sistemi tüm bu yoğun çaba sonucu oluşturulmuş çalışmaları ortak bir platformda toplamaktadır. TEBDİZ sistemini kullanarak oluşturduğumuz çalışmada 17. yüzyıl şairlerinden Gümülcineli Dürrî tarafından kaleme alınmış olan Dîvân'ın tüm sözcükleri bağlam içerisinde anlamlandırılmış, şairin hayal ve sanat dünyası anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu sayede şairin dil ve üslup özellikleri, yaşadığı bölgenin kendisine sunduğu kültürel malzeme, sanat anlayışı gibi pek çok unsur hakkında bilgi sahibi olunmuştur. Çalışmamız TEBDİZ sisteminde yer alan diğer tüm çalışmalar gibi daha sonra yapılacak olan araştırma ve incelemelere veri sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gümülcineli Dürrî, bağlamlı dizin, işlevsel sözlük, TEBDİZ.

ABSTRACT

THE CONCORDANCE AND FUNCTIONAL DICTIONARY OF GÜMÜLCİNELİ DÜRRÎ DÎVÂN

ATASEVEN, Burcu

Master's Degree, The Department of Turkish Language and Literature

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Orhan Kılıçarslan

December 2022, 1045 pages

In the tradition of classical Turkish literature, the words become meaningful in context; so to say, the images and poetic themes reflect the imaginary world of the poet when they gain value in context. The contextual assessment of divans written in different centuries requires a long process and an intense effort. The TEBDİZ (The Contextual Indexes and Functional Dictionary of Turkish Literature) system which was developed for this reason gathers the studies created with these efforts on a common platform. In this study which was created using the TEBDİZ system, all words from the Divan of Gümülcineli Dürri, one of the 17th-century poets, are interpreted in context while his imaginary and artistic world are tried to be understood. This study examines many aspects such as the poet's use of language, the cultural material presented by his homeland, and his sense of art. This study will provide data for further studies and research as all the other studies in the TEBDİZ system.

Keywords: Gümülcineli Dürri, contextual indexes, functional dictionary, TEBDİZ.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	iv
ÖNSÖZ	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR	xi
ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ.....	xii
1. GİRİŞ	1
2. ŞAİR ÜZERİNE DEĞERLENDİRME.....	3
2.1. GÜMÜLCİNELİ DÜRRÎ’NİN HAYATI	3
2.2. GÜMÜLCİNELİ DÜRRÎ’NİN ESERLERİ.....	3
2.2.1. Türkçe Dîvân:	3
2.3. GÜMÜLCİNELİ DÜRRÎ’NİN EDEBİ KİŞİLİĞİ.....	3
3. ESER ÜZERİNE DEĞERLENDİRME	9
3.1. NAZİM ŞEKİLLERİ.....	9
3.2. VEZİN	10
3.3 KAFİYE	12
3.4. REDİF	12
4. DİL VE ÜSLUP ÖZELLİKLERİ	15
4.1. DUA İFADELERİ.....	15
4.2. DEYİM VE ATASÖZLERİ	16
4.3. KALIP İFADELER	19
5. BAĞLAMLI DİZİNDEN KESİTLER.....	22
6. SONUÇ	28

7. KAYNAKÇA.....	29
EKLER.....	32
SÖZLÜK KULLANMA KILAVUZU	36

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo I	:	Vezin Sıklık Tablosu
Tablo II	:	Kafiyeler
Tablo III	:	Redifi Olmayan Gazeller
Tablo IV	:	Birden Fazla Gazelde Kullanılan Redifler
Tablo V	:	Redifi Bir Kelime Grubu Olan Gazeller
Tablo VI	:	Kullanım Sıklığı En Çok Olan Kelimeler

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
bkz.	: Bakınız
BTK	: Büyük Türk Klasikleri
c	: Cilt
K	: Kaside
G	: Gazel
M	: Mesnevi
Mtl	: Matla
Kt	: Kıta
N	: Nazm
s.	: Sayfa
T	: Tarih
TDK	: Türk Dil Kurumu
TEBDİZ	: Türk Edebiyatı Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük
vb	: Ve benzeri
vd	: Ve diğerleri

ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ

ء: ʾ	ش: ş
ا: a, ā, e	ص: ş
آ: ā	ض: ḍ, ḏ
ب: b	ط: ṭ
پ: p	ظ: ṣ
ت: t	ع: ʿ
ث: ṯ	غ: ğ
ج: c, ċ	ف: f
چ: ċ	ق: q
ح: ḥ	ك: k, g, ħ
خ: ḫ	ل: l
د: d	م: m
ذ: ḏ	ن: n
ر: r	ه: h
ز: z	و: v, o, ö, u, ü, ū
ژ: j	ی: y, ı, i, ĩ
س: s	

1. GİRİŞ

Klasik Türk edebiyatı; Türkçe içinde Arapça ve Farsçanın da etkilerinin bulunduğu, söz sanatları ve anlam ustalığına dayanan, oldukça zengin bir kültür altyapısına sahip edebi bir dönemdir. Bu döneme ait zenginlikleri ortaya çıkarma isteği, eserleri anlama ve yorumlamaya yönelik çalışmaların artmasına vesile olmuştur. Yapılan bu çalışmalar arasında metin tahlili, metin şerhi ve sözlükleri sayabiliriz. Değişen çağın gelişen teknolojiye ayak uydurması sonucu dijitalleşen birçok alan gibi edebiyat sahası da bu gelişmelerden payını almıştır. Geliştirilen dijital tabanlı TEBDİZ (Türk Edebiyatı Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük) projesi hem edebiyat araştırmacılarına hem de okuyuculara oldukça geniş ve işlevsel bir anlam ağı sunmaktadır. Böylece birçok esere daha kısa sürede ulaşp anlamsal değerlendirmeleri eser bağlamı içinde daha net olarak görebilmek mümkün olmuştur.

Bu alanda Furkan Öztürk’ün 2007 yılında hazırladığı “Bâkî Dîvânı Sözlüğü [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]”, Özer Şenödeyici’nin 2015 yılında yayımlanan “Nâilî Dîvânı Sözlüğü [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]”, Orhan Kılıçarslan’ın 2016 yılında yaptığı “Hayâlî Bey Dîvânı’nın incelenmesi-bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüğü-” adlı doktora çalışmaları projenin ilk ve kendisinden sonra yapılacak çalışmalara yol gösterici örnekleridir.

TEBDİZ projesi ile Osmanlı coğrafyasının farklı bölgelerinde yaşamış ve farklı kültürel özelliklere sahip sanatçıların eserleri de ulaşılabilir olmuştur. Gümülcineli Dürri de bu şairlerden biridir. Batı Trakya şairlerinden biri olan Gümülcineli Dürri’nin Dîvân’ını inceleyerek TEBDİZ projesi içinde bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüğünü hazırlayıp projeye bir eser kazandırmak çalışmamızın amacını oluşturmaktadır. Amacımız sadece eseri sisteme aktarmak değil aynı zamanda şairin bulunduğu Batı Trakya coğrafyası ve kültürel ortamı hakkında da bilgi sahibi olmaktır.

Batı Trakya günümüz Yunanistan topraklarının bulunduğu bölgedir. Osmanlı’nın bu bölgeye gelişi 1354-1357 yıllarında Gazi Süleyman Paşa’nın fetihleriyle olmuştur. İlk olarak akınlarla geçişlerin başladığı Batı Trakya, 1373 yılında Rumeli’nin hâkimiyet altına alınmasıyla birlikte iskân politikaları sayesinde

Türk kültür ve medeniyetinin yerleştiği bir bölge olmuştur (Molla Memet, 2021: 637).

Orhan Bey zamanında başlayıp Kanuni Sultan Süleyman dönemine kadar fethi tamamlanan Rumeli’de izlenen hoşgörölü politika bu bölgede uzun bir barış döneminin yaşanmasını sağlamıştır. Halil Çeltik’in “Rumeli Şairlerinin Şiir Dünyası” adlı eserinde ifade ettiğı bilgiler ışığında bölgede Türkçeyle beraber Türk kültürü ve sanatının da hızlı yayılmasının sebebinin Fatih sultan Mehmet Han’ın resmi işlemlerde Türkçeden başka bir dilin kullanılmaması hususundaki fermanı olduğunu öğrenmekteyiz (Çeltik, 2014: 32).

Fetihlerin batıya doğru ilerlemesi nedeniyle Rumeli her zaman stratejik bir önem arz etmiştir. Osmanlı Devleti, Rumeli’nin fethinden sonra batıda uzun yıllar fetih siyaseti güdebilmiştir. Gerileme ve dağılma dönemlerinde de ilk elden çıkan yerler yine bu bölgelerdir. Bu şekilde bir geçiş güzergâhı vasfı olsa da Rumeli canlı bir kültürel hayata, ilim, sanat ve edebiyata sahip olmuştur. Kendi içinde oluşturduğu kültürel çevrelerde pek çok âlim ve sanatçı yetiştirmiştir. Dimetoka, Ferecik, Gümölcine bu çevreler içinde sayılabilir.

Gümölcine Yunanistan sınırında ve Türkiye’ye 98 km mesafede bulunan bir şehirdir. Gazi Evrenos Bey’in fethinden önce Aydınöglü Umur Bey tarafından akın düzenlenmiş ancak elde tutulamamıştır. Gazi Evrenos Bey, Gümölcine’yi fethettikten sonra bu bölgenin Türkleşmesi ve İslamlaşması için çaba harcamıştır. İskân politikasıyla bu bölgeye yerleştirilen Türkler, bölgenin mimari ve nüfus yapısını şekillendirmiştir. Gümölcine’de kurulan vakıf ve medreselerde birçok kişi ilim tahsil etmiş ve sanat alanında yetişmiştir. Yüzyıllar boyu kendi içinde bir sanat ve edebiyat platformu oluşturmuş olan bu bölgede hatırı sayılır şair yetişmiş ve birçok eser verilmiştir.

2. ŞAİR ÜZERİNE DEĞERLENDİRME

2.1. GÜMÜLCİNELİ DÜRRÎ'NİN HAYATI

Gümülcineli Dürrî, 17. yüzyılda yaşamış, Gümülcine'de yetişmiş bir divan şairidir. Tezkirelerde adı geçmeyen şair hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır. Şair hakkında bilgi edinebileceğimiz en temel veri şairin bugüne kadar tek nüshası tespit edilen Dîvân'ıdır. Tek eseri mevcuttur. Dîvân'ındaki şiirlerden hareketle ilim tahsil ettiği anlaşılmaktadır. Karaçelebizade Mahmut Efendi, Bosna Valisi Mehmet Paşa gibi yüksek mevkideki paşa ve beylere kaside yazmıştır.

Şairin üslubunun başarısına rağmen isminin tezkirelerde anılmaması, döneminin güçlü şairlerinin gölgesinde kaldığını ve ihmal edildiğini göstermektedir. Dîvân'ında bulunan Gümülcine Şehrengizi ve Moton Şehrengizi İlyas Yazar tarafından araştırma konusu edilmiştir.

2.2. GÜMÜLCİNELİ DÜRRÎ'NİN ESERLERİ

2.2.1. Türkçe Dîvân:

Gümülcineli Dürrî Dîvânı İstanbul Âtîf Efendi Kütüphanesi No: 2072'de kayıtlıdır. Tek nüshası bilinmektedir. Divan 51 varaktır ve talik hatla yazılmıştır. Hicri 1035 yılında istinsah edilmiştir. 165 gazel, 12 kaside, 4 mesnevi, 16 kıt'a, 7 nazm, 2 matla ve toplamda 1622 beyitten oluşmuş mürettep bir divandır. Şairin başka bir eseri bilinmemektedir.

Şair dîvân şiiri geleneğinden çıkmamıştır. Şiirlerinde âşıkane söyleyişi tercih etmiş; sevgiliye duyulan aşk, sevgilinin umarsız davranması, ayrılık acısı gibi temaları işlemiştir. Dinî ve tasavvufî temaları yoğun olarak kullanmamıştır.

2.3. GÜMÜLCİNELİ DÜRRÎ'NİN EDEBİ KİŞİLİĞİ

Gümülcineli Dürrî hakkında kaynaklarda yeterli bilgi bulunmadığından edebi kişiliği konusunda bilgi edinebilmek için şairin kendi divanına başvurduk. Yaptığımız incelemeler sırasında şairin kullandığı dilin anlaşılır olduğu, girift anlamlara fazla yer vermediği, edebi sanatları oldukça başarılı ve yerinde kullandığı,

bazı atasözü ve deyimlere başvurduğu görülmektedir. Şair anlaşılır bir dil kullanırken şiirinin anlam yoğunluğunu geri planda tutmamış ve bu durumu şiirinde de ifade etmiştir.

Komadı genc-i ma'âniye cihânda Dürrî

Bir senüñ gibi şeh-i mülk-i belâgat dañi dest (G11/5)

Dürrî yazdığı şiirlerinin kolaylıkla oluşmadığını, bir emek vererek sözlerini inci kadar değerli hale getirdiğini söylemektedir.

Dürr-i meknûn ola ey Dürrî 'aceb mi şi'rimüz

Baħr-i vaşf-ı yâr-ı sîm-endâma girmiş çıkmışuz (G53/5)

Şair sevgilinin güzelliğini anlatırken şiirinin, sözlerinin kıymetlendiğini ifade etmekte bir taraftan da ibarelerinde teşbih kullanarak edebî sanatlara olan hâkimiyetini ortaya koymaktadır. Şiirlerinin en değerli incilerle aynı kıymette olduğunu belirten şair, şiirinin mücevher formunda sevgilinin kulağında olduğunu ifade etmektedir.

Mengûş-ı gûş hüsni kabûl eyle sözlerüm

Vaşf-ı ruħuñda her biri lü'lü degül midür (G37/5)

Vaşfında gevher eyledüm ey Dürrî nazmumı

Şâyed ki gûşına o şehüñ gûş-vâr ola (G134/6)

Benem ol dürr-i yetîm şadef-i baħr-ı hüner

İtdi mengûş beni gûşına mâh-ı tâbân (K1/50)

Şairliği için övünmesine gerek olmadığını çünkü şiirinin kıymetini gönül ehli şairlerin anlayacağını ifade ederken bu durumu bir atasözü kullanarak somutlaştırmaktadır. Şair şiirlerini yeni İran şiiri olarak nitelendirmektedir. Şiirlerinin kıymetinin cahil ve bilgisizlerin müdahalesiyle değil işin ehli olan kişiler sayesinde bilineceğini ifade etmektedir.

Ben ögünmem kâdr-i şî'rüm ehl-i dil a'lâ bilür

Kâdr-i zer zer-ger şînâsed kâdr-i cevher cevherî (K9/50)

Tâze ta'bîr-i 'Acemdür suhanum ehli bilür

Dağl bîhûde iderler bir iki lâ-yefhem (K2/54)

Mübalağa yoluyla kendisini ön planda gören şair, dünya üzerinde en iyi şairin kendisi olduğunu ifade etmektedir. Öyle ki şiirlerinin mucize denizinin şahlara layık incisi olduğunu dile getirmektedir. Şair, şiirlerinin beğenildiğini hatta nazire yazılacak kadar şiirlerinin ilgi gördüğünü ifade etmektedir.

Sözlerin lû'lü-i şehvâr-ı yem-i i'câz ider

Görmedüm 'âlemde Dürri-veş suhan-ver ey gönül (G92/6)

Vaşf-ı dilberde yine tarh ile bir nâzik gâzel

Hep nazîre itmege ey Dürri yârân muntazır (G41/8)

İsminin âleme mana hazinesinin sahibi, söz ülkesinin şahı olarak kaydedildiğini ifade ederken mübalağa sanatını şairliğini övmek amacıyla kullanmaya devam ettiğini görmekteyiz.

Şafha-i çarh üzre nâmun böyle şebt olmuş benüm

Mâlik-i genc-i ma'ânî şâh-ı iklîm-i beyân (K7/38)

Kendisinin manaların şahı olduğunu ifade eden şair bu duruma delil olarak Divan'ını sunmaktadır.

Kimdür inkâr eyleyen şâh-ı ma'ânî olduğum

'Arşa-i 'âlemde dîvânım dururken râygân (K7/39)

Şiirlerinin güzelliğinden dolayı şairin ünü Horasan, Arap coğrafyası ve Anadolu'da yayılmıştır. Şair bu coğrafyalardaki şairlerin kendisinin şiirlerini beğendiklerini ifade etmektedir.

Söyledüm yine bu nazmı göricek itdi pesend

Nâzım-ı Rûm u Hicâz u şu'arâ-yı Hırasân (K1/55)

Şiirlerinin büyüleyici olduğunu ve yazılmış birçok şiir içinde en güzelinin kendi şiiri olduğunu ifade eden şair, peygamber şairi olan Hasan bin Sâbit'in ve Âzerî'nin kendi şiirlerini gördüğünde hayal ve düşüncelerini takdir edecekleri iddiasındadır.

Benem ol şâ'ir-i sâhîr ki göreydi şi'rüm

Fıkr ü endîşeme taḥsîn iderdi Ḥassân (K1/49)

Nâzım-ı zâtuñ senüñ çokdur velî görse benüm

Nazmuma Ḥassân ile taḥsîn iderdi Âzerî (K9/49)

Şair ünlü kaside şairleri olan Zahîr-i Fâryâbî, Kemâl ve Enverî'yi kasidelerinde anarak kendi şairliğini onlardan üstün görmüştür.

Ne Zahîr-i Fâryâbî ne Kemâl ü Enverî

Esb-i ʔab‘-ı âsumân seyrümle olmaz hem-‘inân (K7/40)

Esb-i ʔab‘-ı âsumân seyrümle olmaz hem-‘inân

Ne Kemâl-i Işfahânî ne Zâhîr-i Fâyâb (K8/28)

Dürrî’nin kendini överken şairliğini karşılaştırdığı ünlü isimlerin genel olarak divan şairlerinin bahsettikleri, kendi şairliklerini karşılaştırdıkları isimlerle ortak olduğu görülmektedir. Dürrî’nin ünlü şairleri şiirlerinde anma amacı sadece kendi sanatçılığını onlardan üstün tutmak değildir. Bu şairler eğer Dürrî ile aynı dönemde yaşamış olsalardı şiirlerini beğeneceklerini ifade etmektedir. Bu anlamda da ünlü şairlerin üstünlüğünü kabul etmektedir.

Klasik Türk edebiyatında şairlerin başvurduğu mazmunlar, benzetmeler, telmih ve mübalağalar genel olarak şairimiz Dürrî’de de görülmektedir. Sevgiliye duyulan aşk anlatılırken, ayrılık acısından bahsedilirken, sevgilinin vasıfları ifade edilirken Divan şiirinin genel çizgisi dışına çıkılmamıştır.

17. yüzyıl dîvân şiirinin sanat bakımından zirvede olduğu bir yüzyıldır. Gümülcineli Dürrî böyle bir dönemde girift ve anlaşılması güç ifadeler yerine sade ve anlaşılır bir söyleyiş ile eserini oluşturmuştur. Saadettin Nüzhet ERGUN, “Türk Şairleri” adlı eserinde, Tezkirelerin ihmal etmiş olmalarına rağmen kudretli bir lisana hâkim bir şairdir, onun ekseriyetle âşıkane ve sade şiirler vücuda getirdiğini görüyoruz, ifadelerini kullanmıştır (Ergun, t.y. 1188-1189).

Gerçi yakduñ rûyımı çîn-i cebîn izhâr idüp

Deldi ammâ bağrumı ol tîğ-i bürrân-ı ‘itâb (G7/4)

Nâvek-i endûh-ı hicrûñ bağrumı hûn eylemiş

N’ola olsa eşk-i çeşm-i ‘âşık-ı bî-tâb sürh (G19/2)

Derd-i âhum çarha çıksa ey melek-sîmâ n'ola

Âteş-i endûh-ı hicrûñle gönül sûzendedür (G40/3)

Bağrumı hûn itdi tîğ-i cevri dilber ey gönül

Hûn-feşân olsa 'aceb mi dîde-i ter ey gönül (G92/1)

Yolında o mâhuñ döke gör eşküñi Dürrî

Vuşlatsa murâduñ yûri bezl-i direm eyle (G128/5)

Bağmasam 'ârîzuña 'âlemi görmez çeşmüm

Görmesem la'lüñi gelmez mey-i hamrâ gözüme (G137/2)

3. ESER ÜZERİNE DEĞERLENDİRME

3.1. NAZIM ŞEKİLLERİ

Gümülcineli Dürri'nin Türkçe Dîvân'ında 165 gazel, 12 kaside, 4 mesnevi, 16 kıta, 7 nazm, 2 matla bulunmaktadır. 1622 beyit tutarındaki eser mürettep bir divan özelliği göstermektedir.

Gazellerin tamamı incelendiğinde 131 adet gazel 5 beyitten, 20 adet gazel 6 beyitten ve 7 adet gazel 7 beyitten oluşmaktadır. 2 gazelin beyit sayısı 8; 9, 10 ve 11 beyitlik gazellerin sayısı ise 1'dir. Bunların haricinde 48. gazel 4 beyitten oluşmaktadır ve bu gazelde mahlas kullanılmamıştır. Gazelerde yer yer dinî tasavvufî konular işlenmekle birlikte gazeller genel olarak âşıkane tarzdadır.

Kasideler farklı sayıda beyitlerden oluşmaktadır. En uzun kaside 67, en kısa kaside 14 beyitten oluşmaktadır. 3 kaside Karaçelebizade Mehmed Efendi adına yazılmıştır. 5 kaside Karaçelebizade Mehmed Efendi'nin oğlu Mahmud Efendi için kaleme alınmıştır. Geriye kalan 4 kasidenin her biri farklı kişiler için yazılmıştır. Bu kişiler, Kemal Efendi, Şerif Efendi, Abaza Muhammed Paşa ve Siyavuş Paşazade'dir.

Mesnevilerin 3'ü şehrengizdir. 66 beyitlik ve 72 beyitlik iki mesnevi Gümülcine Şehrengizi olarak, 35 beyitlik bir mesnevi de Moton şehrengizi olarak yazılmıştır. İlyas Yazar bu şehrengizler üzerine "Dürri'nin Şehrengizinden Gümülcine'ye Bakış" ve "Dürri'nin Moton Şehrengizi" adlı çalışmalar yapmıştır.

Tarihlerin 7 tanesi imar için yazılmıştır. Köprü ve hayrat, köşk gibi yapılara tarih düşürülmüştür. Tarihlerden biri Bahadır Giray Han'ın tahta çıkışı üzerine yazılmıştır. Bağdat'ın fethi üzerine yazılmış bir tarih bulunmaktadır. 6 tarih yeni bir göreve getirilme ya da terfi ettirilme amacıyla yazılmıştır. Bir tarih Mustafa Paşa'nın katli üzerine kaleme alınmıştır. Geriye kalan üç tarih vefatlar için düşürülmüştür.

Geriye kalan nazım şekillerinden kıtalar Allah'a dua etmek ve af dilemek amacıyla yazılmış manzumelerdir. Matlalar ise âşıkane tarzda kaleme alınmıştır.

3.2. VEZİN

Genel olarak şairin kullanmış olduğu aruz kalıpları gelenek içinde sıklıkla başvurulan kalıplardır. Dîvân'da kullanılan vezinler ve kullanım oranları tabloda gösterilmiştir.

Tablo I: Vezin Sıklık Tablosu

Vezin Adı	Sıklık	Oran %	Geçtiği Yerler
Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün	66	40.0	G2, G3, G4, G7, G10, G16, G17, G18, G19, G21, G23, G33, G34, G35, G40, G41, G44, G46, G52, G53, G55, G59, G60, G61, G63, G64, G65, G66, G72, G74, G76, G77, G79, G80, G87, G90, G92, G99, G102, G108, G115, G116, G117, G121, G123, G125, G126, G133, G138, G146, G147, G150, G156, G157, G162, G164, K8, K9, Ma1, Ma2, M4, Kt7, N2, Kt8, Kt10, Kt11
Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün	51	30.9	G1, G5, G8, G9, G11, G12, G22, G25, G26, G27, G28, G29, G30, G31, G36, G38, G42, G45, G47, G48, G56, G68, G69, G70, G71, G73, G75, G81, G83, G89, G93, G96, G97, G104, G107, G109, G112, G113, G119, G132, G136, G137, G149, G154, K1, K2, K6, K7, K12, Kt6, N3
Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün	18	10.9	G20, G24, G37, G50, G51, G58, G94, G124, G131, GG134, G139, G140, G141, G143, G155, K5, K10, Kt1
Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün	17	10.3	G6, G14, G82, G84, G88, G98, G100, G103, G110, G120, G128, G142, G145, G151, G152 M1, M3
Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün	16	9.69	G13, G15, G32, G39, G49, G54, G86, G105, G118, G130, G135, G144, G148, G158, G165, K3
Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün	12	7.27	G57, G78, G85, G106, G111, G122, G159, G161, G163, K4, K11, N1

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün	6	363	G95, G114, Kt2, Kt3, N7, Kt13
Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ülün	4	2.42	G43, G62, M2, Kt9
Mef‘ülü Fâ‘ilâtün Mef‘ülü Fâ‘ilâtün	3	1.81	G127, N4, N5
Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün	3	1.81	N6, Kt12, Kt14
Fe‘ülün Fe‘ülün Fe‘ülün Fe‘ülün	3	1.81	G67, G91, Kt4
Müfte‘ilün Fâ‘ilün Müfte‘ilün Fâ‘ilün	2	1.21	G129, Kt5
Mef‘ülü Mefâ‘ilün Mef‘ülü Mefâ‘ilün	1	0.6	G101
Müfte‘ilün Mefâ‘ilün Müfte‘ilün Mefâ‘ilün	1	0.6	G153
Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün	1	0.6	G160

Vezin tablosu incelendiğinde “Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün” vezninin en sık kullanılan vezin olduğu, % 40.0 kullanım oranına sahip ve 53 gazel, 2 kaside, 1 mesnevi, 2 matla, 4 kıta, 1 nazm olmak üzere toplam 63 şiirde kullanıldığı tespit edilmiştir. “Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün” vezni ikinci sırada en çok kullanılan vezindir ve % 30.9 kullanım oranına sahip olarak 43 gazel, 5 kaside, 1 kıta, 1 nazm olmak üzere toplamda 50 şiirde kullanılmıştır. Bu vezinleri takip eden “Mef‘ülü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün” vezni % 8.82 oranla 15 gazel, 2 kaside 1 kıta olmak üzere toplam 18 şiirde; “Mef‘ülü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ülün” vezni % 8.31 oranla 15 gazel, 2 mesnevi olmak üzere toplam 17 şiirde; “Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün” vezni % 7.84 oranla 15 gazel, 1 mesnevi olmak üzere toplam 16 şiirde kullanılmıştır.

Bunların yanı sıra sadece birer şiirde kullanılarak Divân içinde en az kullanılan vezin olarak ifade edebileceğimiz 3 adet vezin bulunmaktadır. Bunlar “Mef‘ülü Mefâ‘ilün Mef‘ülü Mefâ‘ilün”, “Müfte‘ilün Mefâ‘ilün Müfte‘ilün Mefâ‘ilün”, “Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün”dür. Vezin tablosuna baktığımızda kullanılmış olan vezinlerin Klasik Türk Edebiyatında en çok kullanılan vezinlerden olduğu görülmektedir.

3.3 KAFİYE

Dîvân'daki nazım şekilleri incelendiğinde kafiyelerin genel olarak mürdef kafiye ve mücerred kafiye olarak iki ana başlıkta yoğunlaştığı görülmektedir.

Tablo II: Kafiyeler

Mücerred Kafiye	Mürdef Kafiye
G1, G2, G3, G4, G5, G6, G10, G12, G15, G17, G25, G26, G27, G28, G29, G32, G33, G35, G36, G37, G39, G40, G45, G46, G49, G52, G58, G59, G62, G78, G80, G83, G92, G93, G99, G101, G107, G108, G109, G110, G114, G115, G118, G119, G122, G123, G125, G126, G128, G135, G136, G137, G138, G139, G140, G146, G147, G148, G149, G155, G156, G157, G159, G160, G161, G164, K2, K3, K4, K6, K9, K10, Kt2, Mt1, Kt3, N1, N2, N3, Kt9, N4, N5 N6, Kt14	G7, G8, G9, G13, G14, G16, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G31, G34, G38, G41, G42, G43, G44, G47, G48, G50, G51, G53, G54, G55, G56, G57, G60, G61, G63, G64, G65, G66, G67, G68, G69, G70, G71, G72, G73, G74, G75, G76, G77, G79, G81, G82, G84, G85, G86, G87, G88, G89, G90, G91, G94, G95, G96, G97, G98, G100, G102, G130, G104, G105, G106, G112, G113, G116, G117, G120, G121, G124, G127, G129, G130, G131, G132, G133, G134, G142, G143, G144, G150, G152, G153, G154, G158, G162, G163, G165, K1, K5, K7, K8, K11, K12, Kt4, Kt5, Kt6, Kt7, Kt11, Kt12, N7, Kt13

Yukarıdaki tabloya göre 85 nazım şeklinde mücerred kafiye bulunurken 107 adet nazım şeklinde mürdef kafiye bulunmaktadır.

Klasik edebiyatta kafiyenin esere sağladığı ahenk her zaman aynı değildir. Farklılıklar dolayısıyla kafiye çeşitleri meydana gelmiştir. Her bir kafiye çeşidinin eserin anlam bütünlüğünü ahenk ile farklı bir boyuta getirdiğini söyleyebiliriz. Tabloda da görüldüğü gibi mürdef kafiyeli nazım şekilleri mücerred kafiyeli olanlardan sayıca çoktur. M. A. Yekta Saraç, “Klasik Edebiyat Bilgisine Göre Dîvân Şiirindeki Ahenk Öğeleri” çalışmasında mürdef kafiyenin mücerred kafiyeeye göre daha ahenkli olduğunu ifade etmektedir (Saraç, 2007:117).

3.4. REDİF

Şairin gazellerinde kullandığı redifler incelendiğinde 165 gazel içinde 145 tanesinin redifli olduğu, 20 gazelde redifin bulunmadığı görülmektedir.

Tablo III: Redifi Olmayan Gazeller

Redifi bulunmayan gazeller	G1, G3, G4, G7, G11, G20, G47, G55, G59, G60, G70, G90, G101, G104, G106, G107, G122, G126, G129, G155

Redifle oluşturulmuş gazeller incelendiğinde 8 adet redifin birden fazla gazelde kullanıldığı, diğer tüm rediflerin birer gazelde bulunduğu görülmüştür.

Tablo IV: Birden Fazla Gazelde Kullanılan Redifler

-e cānā	G5, G6
-dür	G49, G51
-uñ	G62, G85, G86
-i aşk	G72, G74
-i firaq	G73, G75
İle	G124, G133
-ına	G139, G140
-ı	G158, G162, G165

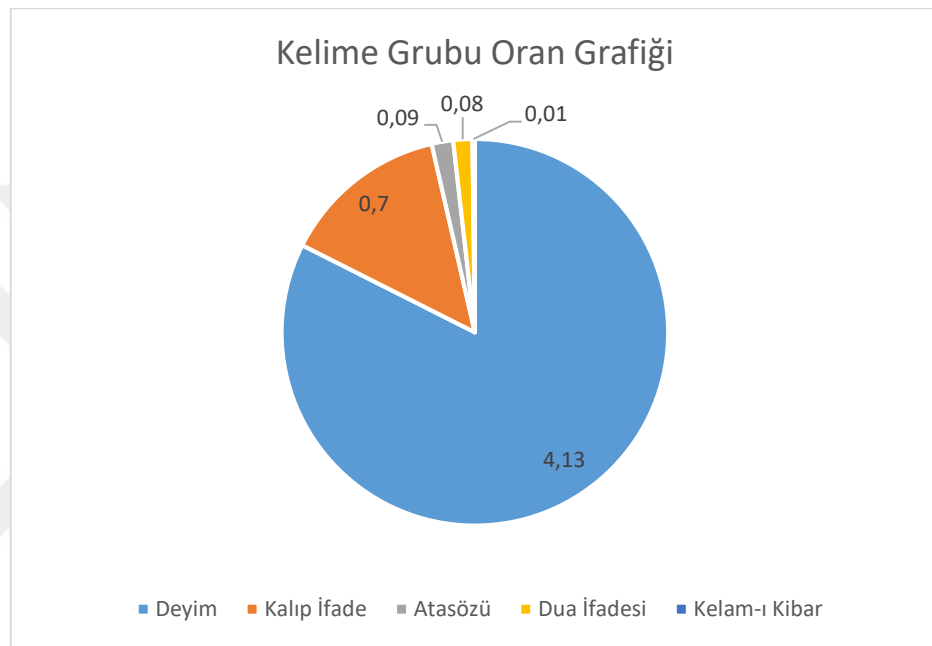
Bu tablodan hareketle şairin redif tekrarına düşmediği, 38 gazel dışında 127 gazelin her biri için ayrı redif kullandığı tespit edilmiştir. Dîvân'daki 16 gazelde kullanılan rediflerin cümle şeklinde oluşturulduğu tespit edilmiştir.

Tablo V: Redifi Bir Kelime Grubu Olan Gazeller

eylemedün hiç	G14
çok olur	G27
degül midür	G37
arar bulımaz	G57
elünden ey felek	G76
ile bilmem nic' olur hâl	G88
ola dirdüm	G98
neyleyeyin	G109
-yâ 'aşk olsun	G114
olsun dirin	G121
girmez ele	G123
oldı bihamdihi	G125
oldıgum kaldı	G144
böyle bilmezdüm seni	G146
degül mi	G151
zamānı gelmedi mi	G159

4. DİL VE ÜSLUP ÖZELLİKLERİ

Gümülcineli Dürrî, tek eseri olan Dîvân'ını oluştururken açık ve anlaşılır bir dil kullanmıştır. Eseri oluşturan söz varlığının bağlam içinde değerlendirilmesi yapılırken kelime gruplarına dikkat edilmiştir. Bağlam içinde tespit edilen kelime grupları; kalıp ifadeler, dua ifadeleri, kelam-ı kibarlar, atasözü ve deyimler olarak sınıflandırılmıştır.

4.1. DUA İFADELERİ

Dualar, insan ile Allah arasında oluşan bir iletişim şeklidir. Genellikle seslenme, yardım dileme, isteme şeklinde dualar edilebileceği gibi bir başka kişi için iyi dileklerde bulunma biçiminde de olabilir. Eserde tespit edilen dua ifadeleri daha çok iyi dilek ve temenni şeklindedir ve aşağıda tanık beyitleriyle birlikte gösterilmiştir.

Gül-i zâtın **Hudâ hıfz eylesün** âşîb ü âfetden

Bahâr olup gülistân-ı cinânda tâ biter gonca (K3/26)

El açup böyle ider hayr du'ânı Dürrî

Hakk te'âlâ vire maşûd u murâduñ her dem (K6/29)

Merdle destinde licâm-ı tevsen-i devlet müdâm

Eyleye zîrinde cevân **ola Mevlâ yâveri** (K9/53)

Müstedâm-ı 'ömr ola maşûdına nâ'il ola

Bûse-gâh-ı halk ola ol âsitân-ı pür-feri (K9/54)

Gel hemân hayr du'â eyle derûn-ı dilden

Rûz u şeb haşre dek olsun bu cihânda mes'ûd (K12/13)

Dürrî du'â idüp dir bu dilgüşâyâ târîh

Allâh mübârek ide beytûñ Hüseyn Efendi (N4/6)

4.2. DEYİM VE ATASÖZLERİ

Atasözleri; geçmiş yaşantılarımızdan bugüne aktardığımız, uzun süreli tecrübelerden çıkardığımız, toplum tarafından benimsenerek milletin ortak malı haline gelen, öğüt veren kalıplaşmış ifadelerdir.

Deyim; herhangi bir kavram ya da durumu daha etkili ve daha anlaşılır bir şekilde anlatmak amacıyla kurulmuş, kalıplaşmış özel yapılardır. Deyimi oluşturan sözcükler gerçek anlamı dışında kullanılır. Eserde 257 deyim, 6 atasözü bulunmaktadır. Bazı deyim ve atasözlerinin kullanıldığı beyitler aşağıda verilmiştir.

Şevk-i ‘aşkında şatardı her kişi kâlâsını

Uysa ey Dürri eger bâzâra evdeki hesâb (G7/5)

Ben ögünmem kâdr-i şî‘rüm ehl-i dil a‘lâ bilür

Kâdr-i zer zer-ger şinâsed kâdr-i cevher cevherî (K9/50)

Ter düşer âh itdüginden ‘âşık-ı şeydâ senün

Şöyle nâzükdür **hevâdan nem kapar** ol meh-liķâ (G3/3)

Gerçi yakduñ rûyuma çîn-i cebîn izhâr idüp

Deldi ammâ bağrumı ol tîğ-i bürrân-ı ‘itâb (G7/4)

Çıkmasun hâneden ol meh yine gavgâya çıkar

Düşürür birbirine halkı temâşâyâ çıkar (G28/1)

Gözi açık geçinür zâhid-i hodbîn velî

Gözi dörd olmuş anuñ şofra-i ni‘met gözedür (G29/4)

Eylemiş çâk-ı girîbân yine ol gonca-i nâz

Meger itmiş aña bu nâle-i cân-gâh eşer (G42/4)

Beni âvâre itmişdür hevâ-yı zülf-i fettânuñ

Yüzüm yire düşürmişdür ümîd-i bûs-ı dâmânuñ (G86/1)

Kadrimüz çünkü bilür yok **serimiz erse göge**

Başımız hırkaya gel ey dil-i şeydâ **çekelüm** (G93/2)

Komadı bende temûz-ı ğam-ı ‘aşk âb-ı şekîb

Teşnelikten **iderin** la‘l ile **cânum teslîm** (G104/3)

Ru‘yet-i dîdâruña **tâkat getürmezken** melek

Ey perî inşâf ide bî-çâre insân neylesün (G116/2)

Ğam çekme yetti diyü maķşûda Dürriyâ

Herkes **irür murâdına** luţf-ı İlâh ile (G124/5)

Yandı şem‘-i meh-i ğarrâ-yı şeb-ârâ bu gice

Nûra ğarķ oldu yine ‘âlem-i bâlâ bu gice (G136/1)

Bir berg-i luţfını göresin şâyed ey gönül

Sür rûyuñı şu gibi o servüñ **ayağına** (G140/2)

Ser-firâz olmada ol serv-i revân gitdükçe

Pâyına düşmede ‘uşşâk temâşâ büyüdi (G147/4)

‘Aşk bî-cân-ı elem şarmışdı naḥl-i ḳaddüme

Tutdı murğân ğam-ı gerdûndan anda **mekân** (K7/24)

Hâlûñ ol ḥazret-i şâh-ı kereme ‘arz eyle

Yan yakıl micmer-i taḥkîka girüp hem-çün ‘ûd (K12/6)

Dîvân içinde bir adet kelâm-ı kibar tespit edilmiştir. Kelâm-ı kibar ifadesinin sözlük anlamı, atasözü hükmüne geçmiş hikmetli, meşhur sözdür (Devellioğlu 2003: 504).

Girye itdürme gel ‘uşşâkuña ey naḥl-i cefâ

Ḳaşduñ oñmağ ise alma şaḳın âh-ı fuḳarâ (G4/1)

4.3. KALIP İFADELER

Kalıp ifadeler bazı durumlarda söylenmiş, sonraki zamanlarda da söylenmesi gelenek halini almış klişe ifadelerdir. Bu tür ifadeler içinde yaşanan kültür ortamını, inanç, gelenek ve görenek gibi ayrıntıları yansıtır. İncelediğimiz bu eserde de pek çok kalıp ifade kullanıldığı tespit edilmiştir. Eserdeki bazı kalıp ifadelerin kullanımı aşağıda tanık beyitleriyle birlikte gösterilmiştir.

Giryeden ğayrı ğünâh eylemedüm yanuñda

Yüzi şuyıyla olan bendeñe raħm eyle şehâ (G4/2)

Yok yere ‘âşıkı biñ pâre ider ol hûnî

İstemez **cevr ü cefâ** itmege bir pâre sebab (G8/2)

Kaşları kavs-i cefâ her müjesi **tîr-i kazâ**

Kâküli dâm-ı belâ çeşmi sitem-kâr-ı ğazûb (G9/4)

Nedür kuyumda dirseñ **âh u efgân** itmege bâ‘is

Nedür yâ bendeñe cevr-i firâvân itmege bâ‘is (G13/1)

Terk eyledüñ riyâyı koyup tâc-ı Edhemi

Pîr-i muğâna **cân u gönülden** olup mürîd (G20/2)

‘Âşıka **cevr ü cefâ** ğayrıya luţf eylersin

Sevmeyenler seni yanuñda sevenden yegdür (G26/4)

Fedâ-yı cân u baş idüp alurlar kal‘a-i vaşluñ

Rezim-ĝâh-ı muħabbet içre **serden geçdiler** vardur (G32/2)

Şu 'ledâr-ı haremüñ **başı içün** sultânım

Hasb-i hâlüm göricek olmayasın rû-gerdân (K1/46)

5. BAĞLAMLI DİZİNDEN KESİTLER

KESİT I

âb-ı hayât eyledüm [1]

1. Ölümsüzlük suyu eylemek

K7/31 Nazm-ı hasb-i hâlümü gör **eyledüm âb-ı hayât** / Hâme-i lü'lü-feşânum aña kıldum nâvdân

KESİT II

âşinâ [5]

1. Bildik, tanıdık, dost

G11/3 N'ola ger gavta-hor-i baır-i gam olsaı şimdi / **Âşinâ** idi gönül 'aşkuñ ile rüz-i elest

K10/4 Güller açılsa bülbül-i şurîdeye n'ola / Çokdan nedîmi meclisi pek **âşinâsıdur**

G138/1 Âh-ı dil eflâke çııdı mübtelâdur varısa / Yâ gam-ı cânâne ile **âşinâdur** varısa

2. Tanıyan, bilen || yüzücü

K7/42 **Âşinâyum** yemm-i medhûñ ile tâ rüz-ı elest / Sözlerüm dürr-i ter olup n'ola olsa nükte-dân

KESİT III

câm-ı meserret [2]

1. Sevinç kadehi.

G145/1 Def'-i gam olup **câm-ı meserret** sürilür mi / Bu bezm-i cihânda mey-i râhat görilür mü

G52/1 Şanma hicrûñden senüñ **câm-ı meserret** çekerüz / Hasret-i la'lüñ ile sâgar-ı miñnet çekerüz

KESİT IV

cân vir- [2] (deyim)

1. Ölmek

G80/2 Leblerüñ şevkine **cân virse** n'ola 'âşıklar / Dil-i bîmâra şifâ rûha gıdâdur diyerek

2. Hayat vermek, canlandırmak, ihsanda bulunmak

G24/1 Dilber bezimde baña ki rıtl-i girân virür / Gûyâ ki mürde-i ğam-ı hicrâna **cân virür**

KESİT V

eşk-i çeşm [2]

1. Gözyaşı

G73/5 Dürrîyâ şanma revân olmada **eşk-i çeşmüm** / Eridüp rûğan-ı bağrum akıdur nâr-ı firâk

K8/35 Luţf idüp sil **eşk-i çeşmüm** destmâl-i luţf ile / Hâtır-ı vîrânımı mi'mâr-ı ihsânıñla yap

KESİT VI

gözüme gel- [2] (deyim)

1. Bir şeyi zihinde canlandırmak, tasarlamak, hatırlamak; görür gibi olmak

G137/1 İçicek **geldi** hemân neşve-i şahbâ **gözüme** / Düze **gelmezse** n'ola şimdi bu dünyâ **gözüme**

2. (olumsuz) Göze, gözüne gelmemek, görünmemek II görmezden gelmek, önemsememek

G137/2 Bakmasam 'ârızuña 'âlemi görmez çeşmüm / Görmesem la'lüñi **gelmez** mey-i hamrâ **gözüme**

KESİT VII

ıkrâr [2]

1. Açık sözlülük

Kt3/1 Yokdur 'âlemde böyle fâhîr hân / Feraḥ u **ıkrâr** firdevs-veşdür

2. Söz, söz vermek

G154/2 Yüri ey 'âşık-ı nâlânını ferdâya şalan / Yüri ey 'ahdini **ıkrârımı** inkâr idici

KESİT VIII

inşâf [2]

1. Acıma, merhamet

G77/1 Tâ-be-key ‘uşşâka cevruñ yok mı **inşâfuñ** senüñ / Görmeye üftâdeler lâıyık mı elţâfuñ senüñ

2. Acı, insaf et!

G69/2 Tîr-i hicrâna hedef ħançer-i ħırmâna siper / Ey gönül ħâtır-ı pûlâduña **inşâf inşâf**

KESİT IX

ķadr [2]

1. Kadir gecesi

G83/8 Devletinde yine bir zât-ı ‘azîmü’ş-şânuñ / ‘İyd u **ķadr** oldu bize şubĥ u mesâsı Ķozinüñ

2. Değer, kıymet

K5/16 **Ķadrüñ** piyâlesinde nüh eflâk olup ħabâb / Kaldı içinde şanma şafaķ cür‘a-i şarâb

KESİT X

ķuşûr [2]

1. Kusur, eksik, noksan

K6/27 Vaşfuñı eyledüm ammâ ki **ķuşûrum** bildüm / N’ola eylerse beni semm-i ħacâlet sersem

2. Yersiz davranış, suç, kabahat

K1/ 53 Şimdi ‘afv eyle **ķuşûrum** yine ħidmet bâķî / Medĥ-i zâtuñda olupdur bilürin çok noķşân

KESİT XI

Minneti ķalma- [5] (deyim)

1. Boyun eğmeme

G102/1 Âşinâ-yı bahır-i ye'süm yok kenâra minnetüm / **Qalmadı** huşu vücûdum mihr-i yâre **minnetüm**

G102//2 Virdi ğarğa fülk-i dil girdâb-ı 'aşkuñda karar / **Qalmadı** şimdengirü hiç rüzgâra **minnetüm**

G102/4 Bûy-ı zülf-i dilberi geldi yetiştürdi nesim / **Qalmadı** hiç hâce-yi misk-i Tatâra **minnetüm**

2. Beklentisi olmamak

G102/7 Behre-yâb-ı neşve-i 'adli olup itdüm şafâ / **Qalmadı** aşlâ şarâb-ı hoş-güvâra **minnetüm**

KESİT XII

naqd-ı cân [4]

1. Can sermayesi

G16/5 **Naqd-ı cân** ile şatar kâlâsını biñ nâz ile / Hâce-i 'aşk ile ey Dürrî 'acep bâzâr güç

G141/4 Bâzâr-ı vuşlat itmiş iken **naqd-i cân** ile / Ol şâh-ı hûr-ı nâz beni çaldı pâreye

G164/6 Didi dilber isterin ben **naqd-ı cânuñ** vaşluma / Virme istersem eger ey Dürrî bir mangır dañi

K9/10 Her kelâmuñ dürr-i meknûn-ı belâğatdür senüñ / **Naqd-ı cân** ile halâyık aña dâ'im müşterî

KESİT XIII

ser-â-pâ [5] (kalıp ifade)

1. Baştan ayağa, tamamen

K2/2 Müjde-i zevk ü şafâ virdi şarîr-i devri / Gûş idüp halk-ı cihân oldu **ser-â-pâ** hurrem

K6/23 Açdı dil gönecaların bâd-ı rebî'-i lûtfuñ / Bâğ-ı cân oldu **ser-â-pâ** hased-endâz-ı İrem

K7/44 Vaşf-ı zâtüñ her ne deñlü eylese Dürrî eger / Pür-kuşûr olmak muqarrerdür **ser-â-pâ** bî-gümân

K9/ 5 Âb-ı 'adlûñ 'âlemişol deñlü sirâb itdi kim / Gitdiler bahrûñ **ser-â-pâ** şimdi hep mâhileri

M3/6 Maltanuñ urur her biri ayağına balta / Halkı acı kuvvetliler olmakla **ser-â-pâ**

KESİT XIV

sümbül [8]

1. Sümbül çiçeği || Sevgilinin saç

G6/5 **Sümbül** gibi açılmadadır senüñ gamuñla / Bu sine-i Dürrî'de olan berebere cânâ

G58/1 Ruhsâr-ı âlüni gören 'âşık gül istemez / Seyr eyleyen o kâküliñi **sümbül** istemez

G64/6 Hâli fülful kâküli **sümbül** ruhu pür-tâb-ı gül / Âfitâb-ı rûy-ı dilberdür gülistândan ğarâz

G155/3 Cism-i za'îfüm üzre gören beñlerüm benüm / Bir şişye konuldu şanur nice **sümbüli**

M3/16 Gömgök ola **sümbül** gibi yüzi gözi ya'ni / Havf eyleye kizb eylemiye bir sözi ya'ni

N6/4 Yoldı **sümbül** saçını atdı yire / Aldı bülbül eyledi yine şafâ

2. Sümbül çiçeği (kıvrımlı yapısıyla ah dumanı bağlamında)

G94/5 **Sümbül**dür âh-ı dilgöl-i terdür bu tâze dağ / Ey Dürrî cismüm oldı benüm gül-sitân-ı gam

G161/6 Hezâruñ âhıdur ol bîm-i firkat-i gül ile / Kıyâs eylemegülşende Dürrî **sümbül** açıldı

KESİT XV

şikest it- [2]

1. Kırmak, bozmak, parçalara ayırmak

G10/5 Bezm-i ğamda Dürrîyâ ol şâh-ı hüsne göz kıpar / Şanma bâd **itdi** habâb-ı câm ü şahbâyı **şikest**

G10/4 Dilberâ eyle hâzer her pâresi hançer olur / **İtme** şemşîr-i dil-i 'uşşâk-ı şeydâyı **şikest**

Yukarıda gösterilmekte olan kesitlerde kelime veya kelime grubunun eser içinde kaç defa geçtiği, anlamı ve tanık beyitlerde ne şekilde kullanıldığı belirtilmiştir. Kelime gruplarının belirlenmesine özellikle dikkat edilmiş, beyit ya da mısra içerisinde grubu oluşturan kelimelerin yan yana bulunmadığı durumlarda çoklu seçim ile birleştirilmeleri sağlanmıştır. Anlamlandırma çalışmalarında kelime veya

kelime grubunun sözlük anlamının yanında bağlam içindeki anlamına da yer verilmiştir. Eser içinde kullanım sıklığı en çok olan kelimeler tabloda belirtilmiştir.

Tablo VI: Kullanım Sıklığı En Çok Olan Kelimeler

añ	224
ben	172
bir	140
bu	183
Dürri	126
ey	231
gör	132
ile	226
mi	177
o	154
ol	392
sen	136
u	117

6. SONUÇ

Bu çalışma 17. yüzyılda Batı Trakya’da yaşamış Gümülcineli Dürrî’nin tek eseri olan Türkçe Dîvân’ını TEBDÎZ projesinin teknik altyapısını kullanarak Türk kültür ve sanat hayatına tanıtmayı amaçlamaktadır.

Daha öncesinde yapılmış olan çalışmada yanlış okunmuş bazı sözcük ve terkipler, yanlış belirlenmiş vezinler üzerinde gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca belirtilen derkenarlar düzenlenerek nazım şekilleri içine dâhil edilmiştir. TEBDÎZ sistemine aktarılan tüm nazım şekilleri üzerinde kalıp ifadeler, dua ifadeleri, deyim ve atasözleri gibi yapılar tespit edilmiş, böylece eserin bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüğü oluşturulmuştur.

Yapılan sözlük çalışması sırasında tezkirelerde dahi adı geçmeyen şairimiz Gümülcineli Dürrî’nin edebi kişiliğine, dil ve üslubuna, sahip olduğu kültürel birikime tanık olma şansını elde ettik. Kullanmış olduğu sade ve anlaşılır Türkçe ile göstermiş olduğu sanatsal yetenek onun aslında başarılı bir sanatçı olduğunu göstermektedir. Bu anlamda Gümülcineli Dürrî Dîvânı’nın yapılacak yeni çalışmalara zemin sağlayacak zenginliğe sahip malzemeleri barındırdığını ifade edebiliriz.

Gümülcineli Dürrî Dîvânı’nın Bağlamlı Dizini ve İşlevsel Sözlüğü çalışması ile Rumeli coğrafyasında gün yüzüne çıkarılıp Türk edebiyatına tanıtılmayı bekleyen şairin eseri; çeşitli yönlerle incelenmiş, şairin dil ve üslup özellikleri üzerine değerlendirmeler yapılmıştır. Bu şekilde örneklerin verilmesi klasik edebiyatta bütüncül verileri ortaya koyarken karşılaştırmalı çalışmalar için de sağlam zeminler hazırlamaktadır. Özellikle sözlük biçiminde hazırlanmış bir çalışma olduğu için kullanım kolaylığı sağlayacaktır. Klasik edebiyat okurları için de anlam problemleri bu çalışmalar sayesinde en aza indirilecektir. Böylece daha geniş kitlelere ulaşma imkânı sağlanacaktır.

7. KAYNAKÇA

- Akyalçın, N. (2011). Türkçe Deyimler Sözlüklerine Alınmış, Deyim Olmayan Kimi Söz Öbeklerine İlişkin Bir Değerlendirme. *Folklor / Edebiyat Dergisi*, 68, 121-142.
- Çeltik, H. (2013). *Rumeli Şairlerinin Şiir Dünyası* (1. Baskı). Ankara: Berikan Yayıncılık.
- Devellioğlu, F. (2003). *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat* (20. Baskı). İstanbul: Aydın Kitabevi.
- ERGUN, S. N. (t.y.). *Türk Şairleri*, C. 3, s.1188-1189'dan aktaran: Kılıç, İ. (2010). Gümülcineli Dürrî Dîvânı. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Genç, İ. (2018). *Edebiyat Bilimi*. İzmir: Kanyılmaz Matbaacılık.
- Gök, S. (2019). Klasik şiirde bağlamli dizin çalışmalarına dair (Hayretî Dîvânı örneği). *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 19, 226-277.
- Gümülcineli, D. *Gümülcineli Dürrî Dîvânı*, İstanbul Âtîf Efendi Kütüphanesi, No: 2072.
- İpekten, H. (2003). *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*. (6. Basım). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kaya, İ. (2020). Subhîzâde Feyzî Dîvânı'nın Bağlamli Dizini ve İşlevsel Sözlüğü. Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce.
- Kılıç, İ. (2010). Gümülcineli Dürrî Dîvânı. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Kılıçarslan, O. (2016). Hayâlî Bey Dîvânının İncelenmesi-Bağlamli Dizini ve İşlevsel

Sözlüğü. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kılıçarslan, O. (2016). Ahenk Unsurlarının Hayâlî Bey Dîvânı'ndaki Yansımaları. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5, 213-236

Kiel, M. (1996). Gümülcine, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 14, 268-270. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.

Molla Memet, A. (2021). Osmanlı kültür coğrafyasında Batı Trakya ve Batı Trakyalı divan şairleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 25, 637-663.

Onay, A.T. (2019). *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü* (3. Baskı). Ankara: Kurgan Edebiyat

Öztürk, F. (2007). Bakî Dîvânı Sözlüğü [Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük]. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Pala, İ. (1995). *Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü*. İstanbul: Akçağ Yayınları.

Parlatır, İ. (2006). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Yargı Yayınevi.

Saraç, M. A. Y. (2007). *Klasik Edebiyat Bilgisi Biçim - Ölçü - Kafiye*. İstanbul: 3F Yayınevi

Saraç, M. A. Y. (2007). Klasik Edebiyat Bilgisine Göre Divan Şiirindeki Ahenk Ögeleri. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 37, 105-136.

Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe Sözlük* (10. Baskı). Ankara: TDK.

Yağcıoğlu, S. (2012). Klasik Edebiyatla İlgili Teorik Eserlerde Kafiye Bahsinin Mukayeseli Olarak İncelenmesi. *Türkiyat Mecmuası*, 22, 127-170.

Yazar, İ. (2007). Dürri'nin Şehrengizinden Gümülcine'ye Bakış. *Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, Sonbahar 2007, 770-789.

Yazar, İ. (2009). Dürri'nin Moton Şehrengizi. *Erdem*, 55, 175-190.

Elektronik Kaynakça:

Kubbealtı Lügati : <http://lugatim.com>

TEBDİZ : <http://www.tebdiz.com>

TDK : <https://sozluk.gov.tr>

EK 1: Metin Düzenleme Örnekleri

Örnek I: Kasîde 12

Dürr-i haqq Maḥmud Efendi

*vezin gösterilmemiş

İtdi âhum felekin âyinesin zeng-âlûd
Görmeyelerdi şafâ anña raḳîb-i bî-sûd

Şimdi bir ateş-i ḡam var ki dil-i şeydâda
Şerer-i kemteri vü sûz-efgeni mâr-i Nemrûd

Hoḳḳa-ı ḡamda bî-şûveyde bâz-ı gerdûn
Hamra-veş ḳasrı bulmam eyleme aña tabûd

Niçün ey Dürrî-i şeydâ bu kadar âh-ı dilüñ
Eyleme eşkümi nevmîde endûhla ‘ayyûḳa ḥûd

Yürü var pây ü destüne sür yüzüñi
Her ne derdüñ varsa anda Dürrî mevcûd

Malik ü ol Ḥazret-i şâh-ı kereme ‘itâ eyle
Yan yaḳıl micmer-i naḥfîḳa girüp hem-çün Yehûd

Dime ki ey Dürrî-i dil-efrûz nam-ı ‘arz-ı ‘itâ
Dime ki ey ḥazret-i şâh-ı kerem ü baḡ-ı cûd

Şehid-i ber-ni’am ḥalîḳ-i cihân her an ‘âdil
Şâdân ü müjde şerâ ey dil-i endûh-âlûd

Dûş-ı mehrûne ḥak ḳıl ḳoma afetde beni
İde beni zerre-i küncünde izhâr-ı vücûd

Nice kez bendeñe lütf eyledüñ aman itdüñ
Her biri şaḥife-i cân ü dilüm üzre nümûd

Bilur ben eyledigüñ lütfuñu inkâr itmem
Şanma köşküñ seni erbâb-ı dil ola maḥbûd

Bildi derdli şanmam o ḥudâvendigâr-ı cihân
Pây-ı şekvâyı şad .....efendi.....

Gel hemân ḥayr ü du‘a ile derûn-ı dilden
Rûz ü şeb ḥaşre dek olsun bu cihânda meş‘ûd

Dâima âyine-i lütf-ı Ḥudâ’ya ḥayr-ḥâl
Göstere rûy-ı şafâ bahre-i kâm ü tevḥîd
(Kılıç, 2010: 39-41)

Der-haqq-ı Maḥmûd Efendi

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün

İtdi âhum feleküñ âyinesin zeng-âlûd
Görmeyelerdi şafâ tâ ki raḳîb-i bî-sûd

Şimdi bir âteş-i ḡam var ki dil-i şeydâda
Şerer-i kemteri sûz-efgen-i nâr-i Nemrûd

Hoḳḳa-ı ḡamda beni şu‘bede-bâz-ı gerdûn
Hamra-veş ḳasdı bu kim eyleye nâ-geh nâ-bûd

Niçün ey Dürrî-i şeydâ bu kadar âh-ı dilüñ
Eyleye âteş-i endûh ile ‘ayyûḳa şu‘ûd

Yürü var pây-ı veliyy-i ni‘mete sür yüzüñi
Her ne derdüñ var-ısa anda devâsı mevcûd

Ḥâlûñ ol ḥazret-i şâh-ı kereme ‘arz eyle
Yan yaḳıl micmer-i taḥḳîḳa girüp hem-çün ‘ûd

Di ki ey dürr-i dil-efrûz-ı yem-i ‘izz ü ‘atâ
Di ki ey ḥazret-i şâh-ı kerem ü menba‘-ı cûd

Şehid-i ber-ni’am ḥalḳ-i cihân an ‘âdil
Şâdân u müjde-şerâ ey dil-i endûh-âlûd

Dûş-ı mihr-i keremüñ ḳıl ḳoma ayaḡda beni
İdeyin beni zerre-i küncünde izhâr-ı vücûd

Nice kez bendeñe luṭf eyledüñ iḥsân itdüñ
Her biri şaḥfa-i cân u dilüm üzre nümûd

Bilürin eyledügüñ luṭfuñı inkâr itmem
Şanma köşküñ gibi erbâb-ı dile ola cuḥûd

Bildi derdümi şanmam o ḥudâvend-i cihân
Pây-ı şekvâ-yı şadâ baḥtuña ur imdi ḳuyûd

Gel hemân ḥayr du‘a eyle derûn-ı dilden
Rûz u şeb ḥaşre dek olsun bu cihânda mes‘ûd

Dâ’imâ âyine-i luṭf-ı Ḥudâ-yı müte‘âl
Göstere rûy-ı şafâ çehre-i kâm u maḳşûd

**Örnek II:
Gazel 46**

*vezin gösterilmemiş

Bâğ ü kalb-i dîlrübâdan kim gelen vuşlat kıpar
Eylər ol sa'at perişân şarşar-ı fırkat kıpar

Küşte-i şemşir-i 'aşk dîlrübânun haşrinden
Şehdinden sünbül âh-ı 'ömr şüret kıpar

Bâğ-ı kalbinden gül-i ihsân kıparmakdur gücü
Hayrda cevri-i simâli kıpdu mu dehşet kıpar

Bülbül ol al bülbülü gül gibi ey şakî ele
Meclise şal gülğüle bir nefha-i 'işret kıpar

Dağı kesmek hüner mi kuhuñ-veş hurde kıpar
Bir tek kalb-i yârdan perverde-i şefkat kıpar

Dürriyâ kadd-puş olup şanur kıyâmet kıpdu
Hânesinden her muhsin bâr-ı serv-i kâmet kıpar

Ne benüm gibi kişi dehre bir 'ali kişi gelü
Ne senün gibi bu 'âlem içre girân-ı bâr kıpar
(Kılıç, 2010: 79)

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Bâğ-ı kalb-i dîlrübâdan kim gül-i vuşlat kıpar
Eylər ol sâ'at perişân şarşar-ı fırkat kıpar

Küşte-i şemşir-i 'aşk-ı dîlrübânun haşre dek
Meşhedinden sünbül-i âh-ı gam-ı şüret kıpar

Bâğ-ı kalbinden gül-i ihsân kıparmakdur gücü
Mîve-i cevri-i nihâl-i kaddi bî-zahmet kıpar

Bülbül ol al bülbüle gül gibi ey sâkî ele
Meclise şal gülğüle bir nefha-i 'işret kıpar

Dâğlar kesmek hüner mi Kûhken-veş merd iseñ
Seng-i kalb-i yârdan perverde-i şefkat kıpar

Dürriyâ medhûş olup şanur kıyâmet kıpdı halk
Hânesinden her muhsin yâr-ı serv kâmet kıpar

Ne benüm gibi kişi dehre bir 'âşık gelür
Ne senün gibi bu 'âlem içre bir âfet kıpar

**Örnek III:
Gazel 49:**

*vezin gösterilmemiş

Dehânun gıncasın hazan iden nâz u sitemdür
Sadâ-yı bülbül-i güyaşüdü iden tekellümdür

Güzin-i suhendür? ey âfitâb-ı adnî-yi istiğna
Ruhuñdur burc-ı hüsnün mâhı hâlün anda encümdür

Çıkarsa düd-ı âhum n'ola dilde nâr-ı 'aşkuñ var
Meyün coş u huruşı neşâ-ı keyfine hamradur

'Aceb mestânedür çeşmün katı cellâddur gamzeñ
Nigâhuñ ey perî-rû zehrin lutf u terahhumdur

Diye sana 'aşkuñdan 'aceb mi olmasa hâlî
Şehâ dersin haqqı kâm ü mül-i haqqâ te'allümdür

Kadüm ham eyleyüp hüsnün eyledi bâr-ı elem Dürrî
DürrîSirişküm aña târ oldu inleyen dil derunumdur

Figâna başlamış gûş eyledüm gülşende bülbüldür
Murâdı cevri-i gülden kâdı-i Şehrimüz muzallımdür

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Dehânun gıncasın handân iden nâz u tebeşşümdür
Sadâ-yı bülbül-i güyâ şudür iden tekellümdür

Gözün suhendür ey âfitâb-ı adnî-yi istiğna
Ruhuñdur burc-ı hüsnün mâhı hâlün anda encümdür

Çıkarsa düd-ı âhum n'ola dilden nâr-ı 'aşkuñ var
Meyün cûş u huruşı neş'e-i keyfiyyet-i humdur

'Aceb mestânedür çeşmün katı cellâddur gamzeñ
Nigâhuñ ey perî-rû rehzen-i lutf ü terahhumdur

Debîr-istân-ı 'aşkuñdan 'aceb mi olmasa hâlî
Şehâ dîrsin cününü kâm-ı dil hıfz u ta'allümdür

Kadüm ham eyleyüp hüsnün eyledi bâr-ı elem
Sirişküm aña târ oldu enîñ-i dil terennümdür

Figâna başlamış gûş eyledüm gülşende bülbüller
Murâdı cevri-i gülden kâdı-i şehre tazallümdür

Tutupdur bîm-i 'ar ile kâtin rāh-ı 'adem şükür
Sitem mihr ü vefâsı diler merd gibi kimdür

O bir şâh-ı 'adâletdür ki hüsn-i kadrine anuñ
Kevâkib-i menâh zerrîn-i mah-ı gerdün ise sitemdür

Kelâmı cevher-i hikmet ma'ârif kânıdur tab'ı
Kef-i Dest-i gezem peyvesti anuñ baħr-i kulzûmdür

Şadâ-yı naħl ü şadrın hıfz ide eshiyâ kadrini
Ki ana bende-i şemirdür 'arz-ı elması bî tedaümdür
(Kılıç, 2010: 68)

Tutupdur bîm-i 'adl ile fiten rāh-ı 'adem şükür
Sitem mihr ü vefâsı dilber-i meh-rû gibi gümdür

O bir şâh-ı 'adâletdür ki hüsn-i kadrine anuñ
Kevâkib miħ-i zerrîn meh-i gerdün ise sümdür

Kelâmı cevher-i hikmet ma'ârif kânıdur tab'ı
Kef-i dest-i kerem-peyvesti anuñ baħr-i kulzûmdür

Ĥudâ naħl-i vücüdın hıfz ide âşib ü âfetden
Ki eyyâmında şîrândan ģazâlân tevehhümdür

EK 2:Gümülcineli Dürri Dîvânı'nın Bağlamlı Dizini ve İşlevsel Sözlüğü

SÖZLÜK KULLANMA KILAVUZU

- 1) Sözlükte bulunan tüm kelimeler alfabetik sıraya göre düzenlenmiştir. Madde başları altı çizgili ve koyu renk olarak gösterilmiştir.
- 2) Madde başlarının tespitinde tamlamalar, kalıp ifadeler, birleşik fiiller, deyimler ve birbirine bağlı olmayan müstakil kullanılan kelimelerin anlamlandırması yapılmıştır.
- 3) Özel bir anlamı karşılayan bazı yapılar birleştirilerek bağlama uygun olarak anlamlandırılmıştır.
- 4) Müstakil olmayan birleştirilmiş yapılar deyim, atasözü, kalıp ifade, dua ifadesi gruplarından hangisinin içerisinde yer alacaksa o grup adı kelime tipi bölümünde belirtilmiştir.
- 5) Madde başlarının altında anlamlandırılması yapılan kelime ya da kelime grubunun metinde geçtiği tanık beyti verilmiştir.
- 6) Madde başlarının anlamlandırılmasında ilk olarak gerçek anlam verilmiş, || işaretinden sonra metinde kastedilen anlam yazılmıştır.
- 7) Bazı maddelerin anlamlandırılmasında bağlama dikkat çekmek amacıyla ( ) işaretleri arasında açıklamalar yapılmıştır.

A a

āb:

1. āb:

Gazel 83

Mısra: 4

Su.

Āb-ı hayvān mıdır āyā dem-i 'İsī mi 'aceb
Mürdeler zinde ider āb u hevāsı Kozinūñ

2. āb:

Gazel 104

Mısra: 7

Su.

Olsa pūr-teb teb-i 'aşkuñla ile eger āb degül
Haşre dek şebneme muhtāc ola gülzār-ı şemīm

3. ābını: -ı, -n, -ı

Mesnevi 4

Mısra: 17

Su.

'Ācizüm vaşf itmede mizāb-ı berfūñ ābını
Kim ider bir dest-i pīri dü-tā-yı nev-civān

4. āb:

Gazel 66

Mısra: 4

Akarsu.

Def'-i gam itdüm görüp hatt u 'izār u rüyuñı
Hüb-rü āb u çemenden itdi cān-ı zār hāz

5. ābını: -ını

Mesnevi 1

Mısra: 17

Su.

Bir mürde-i gam içse anuñ ābını fi'l-hāl
Bir hālet irer kim olur ol mürde iken şāg

6. āb:

Kaside 5

Mısra: 6

Su II gözyaşı.

Nār-ı gamuñ yakup dilüme virdi haylī tāb
Teskīn-i sūz içün n'ola dīdem dokerse āb

āb dokerse:

1. āb dokerse: -er, -se

Kaside 5

Mısra: 20

Kelime Tipi: **Deyim**

Gözyaşı dökmek, ağlamak.

Geldi hayāl-i zūlf-i siyeh-fām u müşg-i nāb
Çüb düşdi çeşm-i hāsteme n'ola dokerse āb

āb revān olur:

1. āb revān olur: -ur

Kaside 1

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

Su akmak (gözyaşı bağlamında).

Berf-nāk olsa ser-i küh-ı şüküh elbette
Dāmeninden olur ol demde anuñ āb revān

āb u hevādur:

1. āb u hevādur: -dur

Mesnevi 2

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Su ve hava.

Ġaraž yaylaqdan āb u hevādur
Dimiş gerçi bir ihbatı binādur

āb u hevāsı:

1. āb u hevāsı: -sı

Mesnevi 2

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Su ve hava.

Serez yaylaqınuñ hoşdur bināsı
Bunuñ ammā güzel āb u hevāsı

āb u tāb:

1. āb u tāb:

Kaside 8

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Parlaklık, güzellik.

İtdi meftūn 'ālemi rüyuñda olan āb u tāb
Mihr-i gerdūna 'aceb midür düşerse ıztırāb

2. āb u tāb:

Gazel 7

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güzellik, parlaklık, letāfet.

İtdi meftūn 'ālemi rüyuñda olan āb u tāb
Mihr-ü gerdūna 'aceb midür düşerse ıztırāb

abdāl:

1. abdālum: -um

Gazel 90

Mısra: 7

Derviş.

Tekye-i 'aşk u maḥabbetde ol abdālum ki ben
Gerden ü düş u dil ü cānumda āhum oldı şāl

2. **abdāl:-ı****Gazel 100**

Mısra: 7

Abdal, derviş.

Başı kaba yalın ayak abdālı olurdum
Hammâma koyup dilberi 'uryân idebilsem

abdāl-ı 'aşkuz:1. **abdāl-ı 'aşkuz:-uz****Gazel 54**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Aşk dervîşi.

Yeter ol abdāl-ı 'aşkuz âhımuza şal götürdü
Şorarsaň hâlimüz mesned-nişin-i künc-i hierânuz

âb-dâr olsa:1. **âb-dâr olsa:-sa****Gazel 61**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Parlak, göz alıcı.

Âb-dâr olsa dūr-i eş'ârı Dürrinüñ n'ola
Baħr imiş gönli süveydâ anda 'anber hâim imiş

'abd-i ahkârı:1. **'abd-i ahkârı:-ı****Kaside 9**

Mısra: 84

Kelime Tipi: -

(en) hakir kul.

Nice yıllardur kapuñda bir du'â-gü bendeñüm
Gayra muhtâc itme ihsân it bu 'abd-i ahkârı

'abd-i 'aşiyüm:1. **'abd-i 'aşiyüm:-y, -üm-yüm****Kıt'a 1**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İsyankar kul.

Bir 'abd-i 'aşiyüm günehüm çokdur ey kerîm
Luṭf eyle cām-ı 'affuñ ile kıl mücâmele

'abdî ağa:1. **'abdî ağa:****Mesnevi 1**

Mısra: 91

Kelime Tipi: -

Abdi Ağa.

Yâ 'Abdî Ağa itmedi mi yârânı ziyâret
Her birisinüñ meclisine verdi mi lezzet

'abdî celebüm:1. **'abdî celebüm:-üm****Mesnevi 1**

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

Abdi Çelebi.

Yâ anda mı ol zâ'ir-i Mekke vü Medine
'Abdî Çelebüm fer viren ol rüy-ı zemîne

âb-ı cennet-âsâ:1. **âb-ı cennet-âsâ:****Mesnevi 2**

Mısra: 56

Kelime Tipi: -

Cennet suyu gibi.

Şekerden tatlu sütten akdur ol mâ
Odur 'âlemde âb-ı cennet-âsâ

2. **âb-ı cennet-âsâ:****Mesnevi 2**

Mısra: 113

Kelime Tipi: -

Cennet suyu gibi.

Odur 'âlemde âb-ı cennet-âsâ
Mişâl-i âb-ı Zemzem rahât-efzâ

âb-ı cihānuñ:1. **âb-ı cihānuñ:-uñ****Mesnevi 2**

Mısra: 108

Kelime Tipi: -

Dünyanın suyu.

Biri mîzâb-ı Mesciddür o mânuñ
Yüzi şuyı odur âb-ı cihānuñ

âb-ı dîdemi:1. **âb-ı dîdemi:-m, -i****Kaside 5**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gözyaşı.

Az görme âb-ı dîdemi sen ey felek habâb
Gerdân olur anuñla gör e bu nüh âsiyâb

âb-ı ğamla:1. **âb-ı ğamla:-la****Gazel 74**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gam, keder suyu.

Dest-i kudretle binâ itdükde Hâlık cismümi
Hâküme tarh eylemişdür âb-ı ğamla kâh-ı 'aşk

âb-ı hayât:1. **âb-ı hayât:****Gazel 78**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Hayat suyu, can suyu (sevgilinin dudakları bağlamında).

Ümîd-i âb-ı hayât itmeden nedür farkı
Dehânın öpmegi ol şühdan recâ itmek

2. **âb-ı hayât:**

Kaside 1

Mısra: **14**

Kelime Tipi: -

Ölümsüzlük suyu.

Zulmet-i gâmda olan mürde-i dil-teşnelere
Nâvdân-ı keremi âb-ı hayât itdi revân

âb-ı havât evledüm:

1. **âb-ı hayât eyledüm:-dü, -m**

Kaside 7

Mısra: **61**

Kelime Tipi: -

Ölümsüzlük suyu eylemek.

Naẓm-ı hasb-i hâlümü gör eyledüm âb-ı hayât
Hâme-i lü'lü'-feşânüm aña kıldum nâvdân

âb-ı havâtı:

1. **âb-ı hayâtı:-ı**

Mesnevi 1

Mısra: **14**

Kelime Tipi: -

İçeni ölümsüzlüğe ulaştırdığına inanılan efsanevi

su.

Her bir bün-i naḥlinde akar mâ-i Fırâtı

N'eyler içen ol şuları yâ âb-ı hayâtı

2. **âb-ı hayâtı:-ı**

Mesnevi 3

Mısra: **46**

Kelime Tipi: -

Hayat suyu, can veren su.

'Âlim bilir 'âlemde hemân qadr-i güzâtı

Hızır olmayan âdem ne bilir âb-ı hayâtı

âb-ı havât-ı cân-bahşâ:

1. **âb-ı hayât-ı cân-bahşâ:**

Mesnevi 2

Mısra: **49**

Kelime Tipi: -

Can bağışlayan ölümsüzlük suyu.

Biri âb-ı hayât-ı cân-bahşâ

İder âb-ı hayâtıñ tarzın icrâ

âb-ı havâtın:

1. **âb-ı hayâtın:-ı, -n**

Mesnevi 4

Mısra: **15**

Kelime Tipi: -

Hayat suyu, can veren su.

Evvelâ âb-ı hayâtın görse İskender eger

Olmaz idi tâlîb-i âb-ı hayât-ı bi-nişân

âb-ı havâtıñ:

1. **âb-ı hayâtıñ:-uñ**

Mesnevi 2

Mısra: **50**

Kelime Tipi: -

İçeni ölümsüzlüğe ulaştırdığına inanılan efsanevi

su.

Biri âb-ı hayât-ı cân-bahşâ

İder âb-ı hayâtıñ tarzın icrâ

âb-ı havvân:

1. **âb-ı havvân:**

Gazel 83

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Ab-ı hayat suyu.

Âb-ı havvân mıdır âyâ dem-i 'İsî mi 'aceb

Mürdeler zinde ider âb u hevâsı Kozinüñ

âb-ı havvândan:

1. **âb-ı havvândan:-dan**

Gazel 64

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

İçeni ölümsüzlüğe ulaştırdığına inanılan hayat suyu.

Dostum şîrîn femüñdür havvâ-ı rıdvândan gârağ

La'l-i cân-bahşıñdur ammâ âb-ı havvândan gârağ

âb-ı hıızır:

1. **âb-ı hıızır:**

Kaside 7

Mısra: **31**

Kelime Tipi: -

Ölümsüzlük suyu, bengisu.

Çeşmedür güyâ dehânıñ sözlerüñ âb-ı Hızır

Güş iden taḥşîl ider ol dem hayât-ı câvidân

âb-ı ihsânı:

1. **âb-ı ihsânı:-ı**

Kaside 2

Mısra: **47**

Kelime Tipi: -

Kerem, ihsan ve cömertlik suyu.

Âb-ı ihsânı ile bulsa nemâ lâle-i bağ

Cümle bî-dâğ ola reşk ide aña bağ-ı İrem

2. **âb-ı ihsânı:-ı**

Kaside 2

Mısra: **63**

Kelime Tipi: -

Cömertlik suyu.

Âb-ı ihsânı dokunaydı eger bir kerre

Şüre-zâr-ı dil ola minnet-i ez-hârem

âb-ı ihsânıñla:

1. **âb-ı ihsânıñla:-uñ, -la**

Kaside 9

Mısra: **51**

Kelime Tipi: -
Cömertlik suyu.

Âb-ı ihsānuñla bulaydı eger kim terbiyet
Gülşenüñ faşl-ı şitâda açılurdu gülleri

âb-ı 'izârın:

1. **âb-ı 'izârın:-ın**

Gazel 18

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yüz suyu (parlaklık bağlamında).

Yâr ile gülşene çık âb-ı 'izârın seyr it

Nitdigün sen de gör ey Dürri-i bîmâr ferah

âb-ı kevser:

1. **âb-ı kevser:**

Gazel 83

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kevser suyu.

Hani reşk-âver-i 'anber şuyı âb-ı kevser

Beñzedi cennet-i a'lâya feżâsı Kozinüñ

2. **âb-ı kevser:**

Mesnevi 2

Mısra: 102

Kelime Tipi: -

Kevser suyu.

Biri de Orta Olukdur hem-çü sükker

Recâ-yı lezzet eyler âb-ı Kevser

3. **âb-ı kevser:**

Mesnevi 2

Mısra: 129

Kelime Tipi: -

Kevser suyu.

Anuñ her birisi bir âb-ı kevser

Anuñ her birisi kâd-i mükerrer

4. **âb-ı kevser:**

Mesnevi 4

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Kevser suyu.

Kanı bir seyyâh-ı 'âlem gördi mi gelsün disün

Âb-ı kevser hâk-ı 'anber böyle yaylağ-ı cihân

âb-ı muşaffâ:

1. **âb-ı muşaffâ:**

Mesnevi 2

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

Saf, tertemiz su.

Nedür yâ ol dırahtân-ı mu'allâ

Var altında nice âb-ı muşaffâ

âb-ı nâb-ı:

1. **âb-ı nâb-ı:-ı**

Kaside 7

Mısra: 65

Kelime Tipi: -

Saf, berrak su.

Âb-ı nâb-ı luţf-i bî-pâyānuñı eyle revân

Bâğ-ı cismümde fenâya rüy tutdı naḥl-i cān

âb-ı revân-baḥşı:

1. **âb-ı revân-baḥşı:-ı**

Mesnevi 1

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Hayat, can veren su.

Var mı niçe biñ âb-ı revân-baḥşı ya anuñ

Her birini içdükde şafâ itdi mi cânuñ

âb-ı revândur:

1. **âb-ı revândur:-dur**

Mesnevi 2

Mısra: 140

Kelime Tipi: -
Akar su.

Bu nazmuñ ravza-i şehri-i beyândur
Mezâmin anda hep âb-ı revândur

âb-ı revân-ı dil-i halk:

1. **âb-ı revân-ı dil-i halk:**

Kaside 1

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Halkın gönül akarsuyu, gönü.

Pâyına akmadadır âb-ı revân-ı dil-i halk

Şimdi 'âlemde odur baḥr-ı muḥit-i iḥsân

âb-ı şafâ:

1. **âb-ı şafâ:**

Gazel 141

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Mutluluk veren su.

Âb-ı şafâ bu çarḥ-ı felekden gelür mi hiç

Durmaz gelürse de bu dil-i pâre pâreye

âb-ı şebnem:

1. **âb-ı şebnem:**

Kaside 2

Mısra: 90

Kelime Tipi: -

Çiğ tanesi.

Eylesem derd ile bir âh-ı cihân-süz eger

Ḥaşre dek gönca ola ḥasret-i âb-ı şebnem

âb-ı şekîb:

1. **âb-ı şekîb:**

Gazel 104

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sabır, tahammül suyu.

Komadı bende temüz-ı ğam-ı 'aşk āb-ı şekīb
Teşnelikten iderin la'l ile cānum teslim

āb-ı zülāl:

1. āb-ı zülāl:

Gazel 89

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Berrak, parlak su (aşığın gözyaşı bağlamında).

'Aks-i ruhsārını seyr eyle bu çeşm-i terde
Düşdi güyā ki hemān āb-ı zülāl üstine gül

āb-ı 'adlūn:

1. āb-ı 'adlūn:-iñ

Kaside 9

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Adaletin suyundan.

Āb-ı 'adlūn 'ālemi şol deñlü sirāb itdi kim
Gıtdiler bahrūn ser-ā-pā şimdi hep mähileri

ac:

1. açdı:-dı

Gazel 55

Mısra: 1

Örtüsünü veya kapağını kaldırmak.

Açdı gül muşhafını hāce-i bād -ı nevrüz
Bülbül-i hoş- nağamuñ tālī'ı geldi vü firüz

2. açdı:-dı

Gazel 83

Mısra: 5

Açmak, çiçeklenmek.

Göre gonca-yı dili açdı feraḥ-baḥş oldu
Bürka'-ı ğam-figen ü dest-i şafası Kozinūn

3. açdı:-dı

Kaside 6

Mısra: 45

Açmak, çiçeklenmek.

Açdı dil goncaların bād-ı rebī'-i luṭfuñ
Bāğ-ı cān oldu ser-ā-pā ḥased-endāz-ı İrem

4. açup:-up

Tarih 9

Mısra: 2

Açmak, çiçeklenmek.

Feyz-ı luṭf-ı Hakkla 'ālem bulup karar
Naḥl açup heman virdi pür kām ile

5. açup:-up

Gazel 68

Mısra: 11

Açmak, göstermek.

'İşveler itdi açup sine-i sîminini yār
Dürriyi yine düşürdi tama'-ı hāma dirîğ

6. açduğınūn:-duğ, -ı, -nuñ

Gazel 44

Mısra: 7

Yara açmak.

Şerhalar açduğınūn vecḥi bu kim sînesine
Dil-i sevdā -zede bir kâmet-i şîmsād ister

7. açayın:-ayın

Gazel 131

Mısra: 3

Yara açmak.

Çok kanlı yâreler açayın sinem üstine
Gülzâr-ı ğamda göstereyin erğuvān yine

8. açdı:-dı

Gazel 113

Mısra: 3

Açık hale getirmek.

Nesîm-i luṭf için çok revzen açdı hāne-i dilde
Ḥadeng-i cān-sitān-ı ğamze-i dildār var olsun

acabā:

1. 'acabā:

Mesnevi 1

Mısra: 36

Acaba.

Yā anda mı gördüñ mi o her-cāyî birāder
Bilsün 'acabā ülfeti kimler ile eyler

'acabā:

1. 'acabā:

Gazel 45

Mısra: 4

Acaba, öyle mi.

Ḥançer ü tirini dayım baña 'üryān eyler
'Acabā bu dil-i bî-çāremi miğfer mi şanur

2. 'acaba:

Mesnevi 1

Mısra: 104

Acaba, öyle mi.

Evvelki gibi var mı anuñ bāşe vü bāzı
Şağ mı 'acaba öldi mi yā ol şarı tazi

'acā'ib:

1. 'acā'ib:

Gazel 165

Mısra: 9

Tuhaf, İlginç, şaşırtıcı.

'Acā'ib mîvedür ruḥi dehān nāzik-i dilber
Anı miḥnet itdi mihr-i çak 'ālem-efrūzı

acāvip:

1. 'acāvip:

Gazel 107

Mısra: 2

Acayip, şaşırtıcı.

Alınup âteş-i hışmıyla şehâ derlersin
Gerçi bir hübsin ammâ ki 'acâyip tersin

'aceb:

1. **'aceb:**

Gazel 7

Mısra: 2

Şaşırtan, hayrette bırakan, tuhaf.

İtdi meftûn 'âlemi rûyuñda olan âb u tâb
Mihr-ü gerdûna 'aceb midür düşerse ıztırâb

2. **'aceb:**

Gazel 27

Mısra: 9

Şaşırtan, hayrette bırakan, tuhaf.

'Aceb mi Dürri öperse bezimde yârûñ elin
Miyân-ı meclis-i mestânda merhabâ çok olur

3. **'aceb:**

Gazel 16

Mısra: 10

Şaşırtan, hayrette bırakan.

Nağd-i cân ile şatar kâlâsını biñ nâz ile
Hâce-i 'aşk ile ey Dürri 'aceb bâzâr güç

'aceb:

1. **'aceb:**

Gazel 45

Mısra: 8

Acaba.

Öpmeğe virmedi la'l-i lebini tenhâda
O cefâ-pîşe 'aceb gayra beni der mi şanur

2. **'aceb:**

Gazel 49

Mısra: 7

Acaba.

'Aceb mestânedür çeşmüñ katı cellâddur gamzeñ
Nigâhuñ ey perî-rû rehzen-i lutf ü terahhûmdur

3. **'aceb:**

Gazel 83

Mısra: 3

Acaba.

Âb-ı hayvân midur âyâ dem-i 'İsî mi 'aceb
Mürdeler zinde ider âb u hevâsı Kozinûñ

4. **'aceb:**

Gazel 118

Mısra: 9

Acaba.

'Aceb lutf eyler idüñ zülf-i dildâra varup gelseñ
Dimâg-ı cânımı kılsañ mu'aftâr ey şabâ bir gün

5. **'aceb:**

Gazel 151

Mısra: 6

Acaba.

Görmüş misün 'âlemde nazîrin diye ey dil
Ol yâr 'aceb dilber-i pâkîze degül mi

6. **'aceb:**

Gazel 161

Mısra: 3

Acaba.

Bezimde görmek 'aceb müşkilümdi sine-i yâri
Çözüp tebsüm ile düğmesin o müşkil açıldı

7. **'aceb:**

Gazel 163

Mısra: 7

Acaba.

Raķib-i seg yine cânâ 'aceb 'akûr olmuş
Varup kapuñda figân eylemek muhâl oldu

8. **'aceb:**

Mesnevi 1

Mısra: 67

Acaba.

Hakkâ ki 'aceb zât-ı seyidinde şiyemdür
Her lafz-ı revân-bağşı anuñ dâfi'-i gamdur

9. **'aceb:**

Gazel 49

Mısra: 9

Garip, acayip, tuhaf.

Debîr-istân-ı 'aşkuñdan 'aceb mi olmasa hâlî
Şehâ dîrsin cününü kâm-ı dil hıfz u ta'allümdür

10. **'acebdür:-dür**

Gazel 67

Mısra: 5

Garip, acayip, tuhaf.

Şarâbuñ 'acebdür senüñ ey gül-i ter
Hezâra muzırdur velî hâra nâfi'

11. **'acebdür:-dür**

Gazel 70

Mısra: 8

Garip, acayip, tuhaf.

Dehen-i mûra düşen dâne yi almak ister
Çok görür anı 'acebdür felek-i bî-inşâf

12. **'aceb:**

Gazel 71

Mısra: 9

Garip, acayip, tuhaf.

Baħr-i Hadrâ-yı gülistânda 'aceb mi diseler
Dürriyâ jâleye dūr nergis-i bîmâre şehhâre şadef

13. 'aceb:

Gazel 107

Mısra: 4

Garip, acayip, tuhaf.

Şormaduñ hālūmi bir kez baña raḥm eylemeduñ
Ne cefā-pīşe olursın ne 'aceb dilbersin

14. 'aceb:

Gazel 122

Mısra: 7

Garip, acayip, tuhaf.

'Aceb degül iki yār-ı qadīmdür anlar
Dönerse cān ile baş ile sāgar üzre sebū

15. 'aceb:

Mesnevi 1

Mısra: 111

Garip, acayip, tuhaf.

Yaylağa nice çıkdı 'aceb ol kıca eşekle
Var ise anı besledi arpayla kepekle

16. 'āceb:

Gazel 158

Mısra: 2

Acayip (bir şekilde).

Göre ey dil elinde sāgar-ı billūr ile yāri
'Āceb cem' eylemiş mihr ü hilālī bir yere Bārī

'aceb mi:

1. 'aceb mi:

Gazel 92

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı.

Bağrumı hūn itdi tığ-i cevri-dilber ey gönül

Hūn-feşān olsa 'aceb mi dide-i ter ey gönül

'aceb mi:

1. 'aceb mi:

Gazel 53

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı.

Dürr-i meknūn ola ey Dürrī 'aceb mi şi'rimüz

Baḥr-i vaşf-ı yār-ı sīm-endāma girmiş çıkmışuz

2. 'aceb mi:

Gazel 156

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı.

Vaşl u hicrinde fiğān itse 'aceb mi cān u dil

Bāğ-ı 'aşkuñ yaz u kış feryād ider bülbülleri

3. 'aceb mi:

Kaside 1

Mısra: 73

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı.

Hāk-i pāyuñda 'aceb mi bu kadar zār olsam

Benüm ol nāvek-i ḡam-hor der-i çarḡ-i nādān

4. 'aceb mi:

Gazel 111

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı.

'Aceb mi ḡāme-i Dürrī yazarsa vaşf-ı lebūñ

Bu kār-ı vüṣ'at ile der ki çüb-ı qand olayın

5. 'aceb mi:

Gazel 130

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı.

Sirişk-i çeşmüm ey Dürrī 'aceb mi her zamān aḡsa

Olupdur seng-i ḡamla şişe-i dil inkisār üzre

6. 'aceb mi:

Gazel 131

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı.

Sīnem ḡadeng-i firḡātine ta'līm-ḡānedür

İtse 'aceb mi dil ceres-āsā fiğān yine

7. 'aceb mi:

Kaside 3

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı.

Bahār-ı devletüñde ḡalmadı şād olmaduḡ bir dil

'Aceb mi açılursa şahñ-ı gülşen içre her gönca

8. 'aceb mi:

Kaside 4

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı.

'Aceb mi nāfız olursa şeh-i gülūñ emri

Ki ḡār kılmada icrā-yı ḡükm-i seyf ü kalem

9. 'aceb mi:

Kaside 4

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı.

O baḥr-ı aḡzara olmışdur erguvān mercān

'Aceb mi olsa dür-i şāhvār aña şebnem

10. 'aceb mi:

Kaside 10

Mısra: 21

Kelime Tipi: -
Şaşılır mı.

Kūyına uğramazsa 'aceb mi 'adū-yı zāğ
 Ol hāne-i müferrihi şāhīn yuva[sıdur]

'aceb midür:

1. **'aceb midür:- mi, -dür**

Kaside 8

Mısra: **44**

Kelime Tipi: -

Garip, acayip, tuhaf.

İtdi meftūn 'ālemi rüyūnda olan āb u tāb
 Mihr-i gerdūna 'aceb midür düşerse ıztırāb

2. **'aceb midür:-dür**

Mesnevi 2

Mısra: **17**

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı.

Cinān olsa 'aceb midür bu yaylak
 Gören de görmeyen de cümle müştāk

'aceb midür ki:

1. **'aceb midür ki:**

Kaside 4

Mısra: **41**

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı ki?

'Aceb midür ki şitābān olursa cūy-ı bahār
 Diler ki ola anuñ baħr-i keffine munazzam

'aceble:

1. **'acebleme:-me**

Gazel 27

Mısra: **8**

Şaşırmak.

Görünce dāğ-ı siyāhum hevā-yı zūlfūñle
 'Acebleme beni divānede hatā çok olur

acem:

1. **'acem:**

Tarih 3

Mısra: **11**

İran.

Rezm ü bezimde 'Acem şāhına zārī yeter
 Çalmasun 'ahdinde ol bir daħi hıç kerrenāy

2. **'acem:**

Tarih 4

Mısra: **7**

İran.

Bir tarīk ile 'Acem almış idi Bağdādı
 Minnet Allāha ki aldı yine ol zıllullāh

acı:

1. **acıdı:-dı**

Tarih 14

Mısra: **3**

Başkasının durumuna üzülmek.

Acıdı a'lā vü ednā mevtūñe
 Ağladı kâfir müselmān hep saña

2. **acı:**

Mesnevi 3

Mısra: **11**

Şiddetli, yoğun.

Halkı acı kuvvetliler olmakla ser-ā-pā
 Her lāhza o şehruñ öper ayağını deryā

acib:

1. **'acib:**

Mesnevi 3

Mısra: **64**

Çok acâyip, tuhaf, garip, şaşırtıcı.

Hâcî Hāsana beñzememiş zerre kadar bu
 Ol şālīh ü dīndār-ı 'arazla bu 'acib hū

2. **'acib:**

Tarih 2

Mısra: **11**

Çok acâyip, tuhaf, garip, şaşırtıcı.

'Acib vaħ'aya uğradı ol şehenşāh
 Aña reşk ider vaħ'a-yı ibn-i 'Affān

'aciz olup:

1. **'aciz olup:-up**

Kaside 4

Mısra: **55**

Kelime Tipi: -

Güçsüz olmak, takati kalmamak.

Oluḡ medāyihūñi yazmada senūñ 'aciz
 Revān ider gözinūñ kanlı yaşlarını kalem

'acz iderdi:

1. **'acz iderdi:-er, -di**

Kaside 9

Mısra: **26**

Kelime Tipi: -

Aciz kalmak, çaresiz kalmak.

Sensin ol Nu'mān-ı ḡānī kim göreydi faẓluñı

'Acz iderdi vaḡf-ı zātuñda İmām-ı Kerderī

acı:

1. **acıkdan:-dan**

Gazel 85

Mısra: **3**

Ulu orta.

Açıkdan itme şaķın yār ile mu'āmeleñi
 Sev anı cān u gönülden duyulmasun rāzuñ

acı:

1. **acılmaz:-maz**

Kaside 3

Mısra: **31**

Açık hâle gelmek, küşâd olmak. Sıkıntıdan kurtulmak.
Açılmaz hayliden dem-bestedür şahın-ı gülistânda
Meger kim maqdem-i şadr-ı felek-kaadre bakar gonca

2. **açıldı:-dı**
Gazel 161
Mısra: 8

Ferahlamak, rahatlamak.
Çemende kalmadı bir gonca kim gül olmaya şimdi
Bahâr oldı dil-i pür-gubâr-ı bülbül açıldı

3. **açıldı:-dı**
Kaside 3
Mısra: 25

Anlatılmak, bahsi geçmek, sözü edilmek.
Birez bezm-i gülistânda açıldı la'l-i dilberden
Zebân-ı hâl ile virdi bize şimdi haber gonca

4. **açıldı:-dı**
Gazel 20
Mısra: 6

Açık hale gelmek, çiçeklenmek; neşelenmek.
Bâğ-ı cemâl-i dilberün ol tâze gülleri
Yer yer açıldı kimisi sürh ü kimi sefid

5. **açılup:-up**
Gazel 132
Mısra: 2

Açık hale gelmek, çiçeklenmek; neşelenmek.
Ref' idüp zülfini mihr-i ruh-ı tâbân olsa
Açılup gonca-i bahtum gül-i handân olsa

6. **açılursa:-ur, -sa**
Kaside 3
Mısra: 48

Açık hale gelmek, çiçeklenmek; neşelenmek.
Bahâr-ı devletünde kalmadı şad olmaduk bir dil
'Aceb mi açılursa şahın-ı gülşen içre her gonca

7. **açılurdu:-ur, -dı**
Gazel 132
Mısra: 3

Açık hale gelmek.
Açılurdu der-i maşûd eger ol mâh-liķā
Germ olup bâde ile çāk-ı giribân olsa

8. **açılmış:-mı**
Gazel 37
Mısra: 7

Çiçeklenmek.
Gülzâr-i hüsn içinde açılmış o mehveştün
Lâle-'izârı kâkül-i şeb-bü degül midür

9. **açılmış:-mı**
Gazel 155
Mısra: 8

Çiçeklenmek.
Başumda dâğ-ı tâzemi gördükde yâr didi
Açılmış ince bâğ-ı mahabbet karanfüli

10. **açılmış:-mı**
Gazel 156
Mısra: 2

Çiçeklenmek.
Yârimün düşmiş ruh-ı gül-günına kâkülleri
Gülsitân-ı hüsnün açılmış yine sünbülleri

11. **açıldı:-dı**
Gazel 161
Mısra: 2

Çiçeklenmek.
O gonca-fem içecek bir iki kadeh mül açıldı
Kızardı ruhları gülzâr-ı şivede gül açıldı

12. **açıldıgım:-duğ, -ın**
Kaside 4

Mısra: 23
Çiçeklenmek.
Açıldıgım göricek güllerün gülistânda
Hezâra nerde güneş itdi yârümi dem

13. **açılurdu:-ur, -dı**
Kaside 9
Mısra: 52

Çiçeklenmek.
Âb-ı ihsânûla bulaydı eger kim terbiyet
Gülşenün faşl-ı şitâda açılurdu gülleri

14. **açılmış:-mı**
Gazel 19
Mısra: 2

Açık hale gelmek, çiçeklenmek II Huzura, meydana çıkmak.
Eylemiş ruhsârûnı keyf-i şarâb-ı nâb sürh
Gülşen-i hüsn içre açılmış gül-i sir-âb sürh

15. **açıldı:-dı**
Kaside 3
Mısra: 42

Açık hale gelmek, çiçeklenmek II Huzura, meydana çıkmak.
Bahâr-ı devletünde gülşen itdi mumdur şimâsı
Kıyâs itme gülistânda açıldı ser-te-ser gonca

16. **açıldı:-dı**
Gazel 99
Mısra: 11

Açık hale gelmek, çiçeklenmek.
Gül açıldı sıyt-ı bülbül tutdı afâkı yine
Dürriyâ zevk ü şafâ-bağşâ-yı 'âlemdür bu dem

17. **açılup:-up**
Gazel 147
Mısra: 4

Açık hale gelmek, çiçeklenmek.

Meh-i nev gibi terakkebda ruh-ı pür-tâbı
Açılup gül gibi ol gonca-i zibâ büyüdi

18. **açıldı:-dı**

Gazel 148

Mısra: 1

Açık hale gelmek, çiçeklenmek.

Açıldı goncalar bir bir gönüllerden mihen gitdi
Mişâl-i gül ele cām al kederler cümleten gitdi

19. **açıldı:-dı**

Gazel 161

Mısra: 1

Açık hale gelmek.

O gonca-fem içecek bir iki kadeh mül açıldı
Kızardı ruhları gülzâr-ı şivede gül açıldı

20. **açıldı:-dı**

Gazel 161

Mısra: 12

Çiçeğin açılması II açmak.

Hezâruñ âhidur ol bîm-i firkat-i gül ile
Kıyâs eyleme gülşende Dürri sünbül açıldı

21. **açılan:-an**

Gazel 24

Mısra: 7

İlgili yerde yaranın oluşması.

Sinemde 'aşk ile açılan kanlı yâreler
Gülzâr-ı gamda hâsiyyet-i erguvân virür

22. **açılmış:-mış**

Gazel 86

Mısra: 6

Yaranın açılması.

Yakañ dest-i cefâ-yı diltübâ çâk eylemiş ey dil
Açılmış dağ-ı sineñ hep tıyulmuş râz-ı pinhânuñ

23. **açıldı:-dı**

Gazel 161

Mısra: 10

Ortaya çıkmak, görünmek.

İderdi hâlini mestür o şivekâr-ı cihân
Dağıtdı zülfini bād-ı şabâ o fülful açıldı

24. **açılup:-up**

Gazel 163

Mısra: 2

Çiçek açmak.

Ruħuñ ki neş'e-i bāde ile al al oldu
Gül-i hüsün açılup zînet-i cemāl oldu

25. **açıldı:-dı**

Gazel 161

Mısra: 4

Açılmak, çözölmek.

Bezimde görmek 'aceb müşkilümdü sine-i yâri
Çözüp tebessüm ile düğmesin o müşkil açıldı

26. **açıldı:-dı**

Gazel 161

Mısra: 6

Açılmak; titremek.

O derd-i âteş-i teb-bağış-ı cân-ı 'âlemiyândur
'İzârı üzre kıyâs itme düşdi kâkül açıldı

açılmada:

1. **açılmadadır:-dur**

Gazel 6

Mısra: 9

Açık hâle gelmek, çiçeklenmek.

Sünbül gibi açılmadadır senüñ gamuñla
Bu sine-i Dürri'de olan berbere cânâ

‘âciz:

1. **‘âcizüm:-üm**

Mesnevi 4

Mısra: 17

Yetersiz, zayıf.

‘Âcizüm vaşf itmede mîzâb-ı berfüñ âbını
Kim ider bir dest-i piri dü-tâ-yı nev-civân

ad komuş:

1. **ad komuş:-muş**

Mesnevi 4

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Ad vermek, isim koymak.

Gerçi erbâb-ı hıred Yaylak-ı Karlık komuş ad
Vechi var ismi k'ola bağ-ı behişt-i 'âşıkân

a'dâ:

1. **a'dâ:**

Tarih 3

Mısra: 10

Düşmanlar l rakipler.

Güş idemez iclâsını çâk-i giribân idemez
Cümle a'dâ dimiş başımıza vây vây

a'dâ:

1. **a'dâ:**

Kaside 2

Mısra: 68

Düşmanlar.

Zehr-i kahrıyla anuñ ejder-i düşmen mesmûm
Olsa muşt-i gâzabından n'ola a'dâ sersem

2. **a'dâ:**

Kaside 2

Mısra: 121

Düşmanlar.

Bakma a'dâ sözine ehle ri'âyet eyle
Dil-i nâ-ehl ola tâ sülhte-i âteş-i gam

'adālet:**1. 'adālet:****Kaside 9**

Mısra: 41

Hak ve hukuku gözetme.

Dil-nüvāzā maḥmedet mendā vü 'adālet gösterür

Ey mu'in-i şer' ü naşş-ı kâti'-i peygamberi

'adālet-baḥş:**1. 'adālet-baḥş:****Kaside 9**

Mısra: 1

Adalet bağışlayan.

Levḥaşallāh ey 'adālet-baḥş çarḥ-ı çenberi

Nūr-ı 'adlūn eyledi şermende mihr-i enveri

'adālet-gede:**1. 'adālet-gede:****Kaside 1**

Mısra: 27

Adalet, eşitlik yeri.

Şefekāt-senc ü 'adālet-gede kim vaşfında

Dem-be-dem itmede bu beyti cihān vird-i zebān

ādem:**1. ādem:****Gazel 145**

Mısra: 4

İnsan.

İtmiş seni pür-yāre anuñ tığ-i cefası

Ādem o perîye bu kadar hiç urılır mu

2. ādemi:-i**Gazel 162**

Mısra: 8

İnsan.

Cennet-i küyuña koyma ol raķibe virme yüz

Ādemi alur şaķın vardur anuñ şeytānlığı

3. ādem:**Mesnevi 3**

Mısra: 48

İnsan.

Kadr-i zeri zerger olan a'lā bilür ey dil

Kimyâyı şanur bilmeyen ādem göricek gil

4. ādem:**Tarih 13**

Mısra: 2

İnsan.

'İzzet-peżîr-i 'ālem kân-ı 'atā vü dil-i yem

Memdūḥ-ı cümle ādem reşk-i revān-ı ḥātem

5. ādem:**Tarih 13**

Mısra: 8

İnsan.

Böyle güzel ḥükkāmı memduḥ-ı üns ü cānı

Reşk-aver şay görmiş midür bir ādem

6. ādem:**Kaside 6**

Mısra: 14

İnsan.

İtdi peydā meger ol ḥil'atı ḥayyāt-ı ezel

Görmemiş mişlini zîrā ki anuñ bir ādem

7. ādem:**Mesnevi 3**

Mısra: 46

İnsan.

'Ālim bilür 'ālemde hemān kadr-i guzātı

Ḥızr olmayan ādem ne bilür āb-ı ḥayātı

8. ādeme:-e**Gazel 27**

Mısra: 6

Adam, mert insan; āşık.

Raķibe mihrūñ işitdüm ü nice yāre didi

İnanma ādeme dünyāda iftirā çok olur

9. ādem:**Gazel 110**

Mısra: 8

Adam, insan.

Ehl-i dil ü dāniş gerek insān olan ey dil

Her gördüğünî sen meger ādem mi şanursın

ādil:**1. 'ādil:****Kaside 12**

Mısra: 15

Adalet edici, adaletli.

Şehid-i ber-ni'am ḥalk-ı cihān an 'ādil

Şādān ü müjde-şerā ey dil-i endūḥ-ālūd

2. 'ādil:**Tarih 5**

Mısra: 10

Adalet edici, adaletli.

Didüm o menba'-ı iḥsāna Dürriyā tāriḥ

Saña mübārek ola sadr-ı Rüm ey 'ādil

adını añmaz:**1. adını añmaz:-maz****Gazel 152**

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Deyim***Adını anmak, hatırlamak.*

Dürriyi şalup çāḥ-ı ğama adını añmaz

Ḥayfā o sitem-dide-i hicrānı unudı

‘adl:

1. ‘adl:

Tarih 9

Mısra: 6

Adalet, hakkaniyet, doğruluk.

Şād olup Dürri bü’l hevâsı ile târihin didi
Oldı şadr-ı Rümili Maḥmūd Efendi ‘adl ile

‘adl ü dāduñ:

1. ‘adl ü dāduñ: -uñ

Kaside 9

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Doğruluk ve adalet.

‘Adl ü dāduñ ol ḳadar emn ü emān-baḥş oldı kim
Gelmege aşlā ḳomaz gülzāra bād-ı şarşarı

adli:

1. ‘adli:

Kaside 2

Mısra: 65

Adalet, doğruluk ve hakkaniyet.

‘Adli bir mertebede bīm-i diḥ-i ‘ālem kim
Fiten-i rūy-ı zemīn rāḥ-rev-i mülk-i ‘adem

‘adl:

1. ‘adl:

Kaside 7

Mısra: 39

Adalet.

‘İlm ile Nu‘mānsın sen ‘adl ile ḳāzī şerīḥ
Dehre mişlūñ gelmedi ḥiç görmedi çeşm-i cihān

2. ‘adlinüñ: -i, -nūñ

Kaside 9

Mısra: 21

Adalet.

‘Adlinüñ ḥiç ḥaddi yok faẓluñda ammā bi-ḥisāb
Seyyidi ilzām ider tilmīzinüñ bir kemteri

‘adl ile:

1. ‘adl ile:

Kaside 9

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Adaleti ile.

‘Āleme virdi nīẓām u intīẓāmı ‘adl ile
Ḳomadı iḳlīm-i ‘Osmānide ḥiç şūr u şeri

‘adū:

1. ‘adūña: -ña

Kaside 5

Mısra: 53

Düşman.

Nāzil olup ‘adūña senüñ çarḥdan ‘azāb
Tır ola düşmenüñ diline dāyimā şihāb

‘adū-yı zāğ:

1. ‘adū-yı zāğ:

Kaside 10

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Karga düşman, düşman.

Kūyına uğramazsa ‘aceb mi ‘adū-yı zāğ
Ol ḥāne-i müferriḥi şāḥīn yuva[sıdur]

āfāk:

1. āfākı: -ı

Gazel 83

Mısra: 8

Ufuklar, her yer, etraf, bütün çevre.

Her nihālını şadā eylemede biñ bülbul
Dutsa āfākı n’ola şıyt u şadāsı Ḳozinüñ

2. āfākı: -a

Kaside 2

Mısra: 105

Ufuklar.

Ne mihr şalsa eger pertevini āfākı
Mehde ancak kelef-āşā ḳala leyl-i tārem

āfākı pür itdi:

1. āfākı pür itdi: -di-ı

Kaside 7

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Göğü kaplamak.

Bülbul-i hoş-nağme oldı cāmī’-i gülde imām
Ehl-i ‘aşḳ uydı aña āfākı pür itdi fiğān

afākı tutdı:

1. afākı tutdı: -dı

Gazel 99

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Ufku sarmak.

Gül açıldı şıyt-ı bülbul tutdı afākı yine
Dürriyā zevḳ ü şafā-baḥşā-yı ‘ālemdür bu dem

āfet:

1. āfet:

Gazel 46

Mısra: 14

Güzel, sevgili.

Ne benüm gibi belā-keş dehre bir ‘āşık gelür
Ne senüñ gibi bu ‘ālem içre bir āfet ḳopar

2. āfet:

Gazel 29

Mısra: 4

İnsana afet gibi tesir eden güzel || Sevgili.

Ki eger bir niğeh-ı luṭf ile bī-çārelerin

Raḥm idüp ‘āşık-ı miskīn ol āfet gözedür

3. **āfet:****Gazel 12**

Mısra: 1

İnsanı aşk belasına düşürecek derecede güzel dilber; sevgili.

N'ola cevri eyler ise baña ol āfet kat kat

Beni çok geçdi rakīb eyledi şöret kat kat

āfet-i cān:1. **āfet-i cān:****Gazel 47**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Canın belâsı II Sevgili.

Gözine sürme çeküp āfet-i cān oldu o yâr

Ġamzesi tîğine zağ urdı şaķın ey dil-i zâr

āfet-i cāndur:1. **āfet-i cāndur:-dur****Gazel 120**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Can belası.

Ol ğamzelerüñ ikisi de āfet-i cāndur

'Uşşâķı helâk itmede ser-bâz güzelsin

āfet-i devrân:1. **āfet-i devrân:****Gazel 112**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Devrin, dünyanın güzeli, sevgili.

Reh-güzârında yüzüm ferş-i kadem eyleyeyin

Tek hemân lutf idüp ol āfet-i devrân yürisün

āfitâb:1. **āfitâb:**

Kaside 8

Mısra: 8

Güneş.

Mübtelâyum şimdi bir dildâr-ı meh-ruhsâra kim

Pertev-i mir'ât-ı rûyuñdur felekde āfitâb

2. **āfitâb:****Kaside 5**

Mısra: 25

Güneş.

Ol Cem-cenâba şu'le-i zerrîn āfitâb

Lâyık olursa hayme-i qadrine zer-ünâb

3. **āfitâb:****Kaside 5**

Mısra: 2

Güneş II muhabbet, aşk.

'Aşkuñla buldı rütbe-i 'ulyâ dil-i ħarâb

Çarĥa çıkardı zerreyi güyâ ki āfitâb

āfitâb olmuşdur:1. **āfitâb olmuşdur:-mış, -dur****Kaside 8**

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Güneş olmak II aydınlatmak, yol göstermek.

Dürri evc-i 'alâ Maĥmûd Efendi kim anuñ

Āsumân-ı 'ilme olmuşdur vücudı āfitâb

āfitâb-ı burc-ı hüsne:1. **āfitâb-ı burc-ı hüsne:-e****Gazel 65**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Güzellik burcunun güneşi.

Āfitâb-ı burc-ı hüsne var ise irdi küsûf

Dürriyâ geldi kıyâs itme ruĥ-ı dildâra ĥat

āfitâb-ı çarĥ-ı nâ-hemvâr:1. **āfitâb-ı çarĥ-ı nâ-hemvâr:****Gazel 133**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kararsız feleğin güneşi. (sevgilinin yüzü karşıtlığında).

Hiç zevâl irmez senüñ mihr-i ruĥ-ı pür-tâbuña

Bir degüldür āfitâb-ı çarĥ-ı nâ-hemvâr ile

āfitâb-ı felekdür:1. **āfitâb-ı felekdür:-dür****Kaside 5**

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Felek güneşi, felek.

Qadrüñ semendidür senüñ eflâk-ı nüh kıbâb

Mâh ile āfitâb-ı felekdür iki rikâb

āfitâb-ı ğonca-i dil:1. **āfitâb-ı ğonca-i dil:****Gazel 61**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gönül goncasının güneşi II sevgili.

Câm-ı billürü görince içüme düşdi hemân

Āfitâb-ı ğonca-i dil câm-ı âteş-fâm imiş

āfitâb-ı pür-zivâ:1. **āfitâb-ı pür-zivâ:****Gazel 123**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Işık ile dolu güneş (sevgili bağlamında).

Eyleme ümmîd-i büse seyr-i rûya kâ'il ol

Çünkü ey dil āfitâb-ı pür-zivâ girmez ele

āfitâb-ı rûy-ı dilberdür:1. **āfitâb-ı rûy-ı dilberdür:-dür**

Gazel 64

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yanağının güneşi.

Hâli fülül kâküli sünbül ruḥı pür-tâbı gül

Āfitâb-ı rûy-ı dilberdür gülistândan ğaraż

āfitâb-ı tâb-dâra:

1. āfitâb-ı tâb-dâra: -a

Gazel 102

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Parlak güneş.

Nûr-ı 'adliyle münevver oldu 'âlem ser-te-ser

Çalmadı hiç āfitâb-ı tâb-dâra minnetüm

āfitâb-ı 'âlem-ārâ:

1. āfitâb-ı 'âlem-ārâ:

Gazel 43

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Cihanı süsleyen güneş (sevgilinin alını, yüzü bağlamında).

Cebinün āfitâb-ı 'âlem-ārâ

Ruḥun ammâ meh-i pür nûra beñzer

'afüv kıl:

1. 'afüv kıl:

Kıt'a 2

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Affetmek, bağışlamak.

Bir muvahḥid zünübü çok kuluñum

Eyledüm tevbe kıl 'afüv yâ Rabb

'afv eyle:

1. 'afv eyle:

Kaside 1

Mısra: 105

Kelime Tipi: -

Affetmek, bağışlamak.

Şimdi 'afv eyle kuşurum yine ḥidmet bâkî

Medḥ-i zâtuñda olupdur bilürin çok noḡşân

'afv iderin:

1. 'afv iderin: -erin

Kıt'a 2

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Affetmek.

Zenb-i mâ-dünî şirki Furkânda

İderin 'afv severmiş idün hep

afyon-ı vefâyı:

1. afyon-ı vefâyı: -yı

Mesnevi 1

Mısra: 60

Kelime Tipi: -

Vefa afyonu, vefa.

İn zâde babam nişler ola oğlın üşüdi

Afyon-ı vefâyı o şoḡuk şuyıla yutdı

ağa:

1. aḡamuz: -muz

Mesnevi 1

Mısra: 109

Efendi, bey.

Dursun oralar anda mı ñâ-çârum aḡamuz

Ol merd ü zen-i dehr olan ol 'ucbe-nümâmuz

2. aḡalarına: -ları , -n, -a

Mesnevi 3

Mısra: 17

Efendi, bey.

Aḡalarına 'ışk-ı firāvânımı 'arz it

Yārâna selâm-ı dil-i nālânımı 'arz it

ağa evledi:

1. aḡa eyledi: -di

Tarih 6

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Baş eylemek, bey eylemek.

Sürḥ-i râyet-keş sipâha eyledi aḡa seni

Luṭf u iḡsân eyleyüp ol Ḥazret-i Ḥayy u Qadîm

aḡır:

1. aḡır:

Gazel 62

Mısra: 14

Yüklü, külfetli; çetin, zor.

Raḡîb-i estere ur bâr-ı cevruñ

Aḡır yük ile ıslâḥ ol camuşuñ

aḡız kirâsıdur:

1. aḡız kirâsıdur: -dur

Kaside 10

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

(bir iş karşılığında verilen) buse, öpücük.

Tavşîf idince la'lini öpdürdi baña yâr

Luṭf eyleyüp didi ki bu aḡız kirâsıdur

aḡla:

1. aḡlasam: -sa, -m

Kaside 7

Mısra: 69

Kederden, teessürden gözyaşı akıtmak.

Derd ü ḡamla aḡlasam deryâ olur rûy-i zemîn

Cân u dilden âḥ itsem dehr olur sümbül-sitân

2. ağladı:-dı

Tarih 14

Mısra: 4

Kederden, teessürden gözyaşı akıtmak.

Acıdı a'lā vü ednā mevtüñe

Ağladı kâfir müselmân hep saña

3. ağlamakdan:-mağ, -dan

Gazel 3

Mısra: 1

Gözyaşı dökmek || üzülmek.

Ağlamakdan gözlerüm hünin olunca dilberā

Kuhl-i hāk-i pāyuñı ırgürdi kehhāl-i şabā

ağlama:

1. ağlaması:-sı

Gazel 31

Mısra: 4

Gözyaşı dökmek, gözü yaşarmak.

Vaşl ile hürrem iken hicrin añup nāle ider

'Âşıkuñ ağlaması gülmesi hep yār iledür

âgûş itdi:

1. âgûş itdi:-dı

Gazel 99

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kucaklamak, sarılmak.

İltifāt-ı yār ile dil şād u hurremdür bu dem

Şāhid-i maḫṣūdı âgûş itdi bî-ğamdur bu dem

ağyār:

1. ağyardan:-dan

Gazel 21

Mısra: 9

Rakip, el gün (sevgilinin dost edindiği kimseler).

Şekker-i pālûde-i pür-minnet-i ağyardan

Bir dilim nânı gelür Dürri-i mey-hāra leziz

2. ağyāra:-a

Gazel 84

Mısra: 2

Rakip, el gün (sevgilinin dost edindiği kimseler).

Ey bāğ-ı leṭāfet gülü sen hāra mı uyduñ

'Uşşākuñı terk eyleyüp ağyāra mı uyduñ

3. ağyāra:-a

Gazel 8

Mısra: 2

*Ar. 1. Gayr'lar, başkaları, diğerleri. 2.**Yabancılar, bildik olmayanlar. 3. Âşıkların rakipleri. 4.**Rakipler. Ağyār: Gayrılar, başkaları, diğerleri,**yabancılar, âşıkların rakipleri. Görüp ağyāruñ elinde**ayağın dildāruñ Görüp ağyāruñ elinde ayağın**dildāruñ.*

Nedür ey dilber-i fettān baña azāra sebeb

Ya nedür lütf-ı kerem itmege ağyāra sebeb

4. ağyār:

Gazel 99

Mısra: 4

Rakip.

Sāğar-ı luṭfın görüp yārūñ şafā sürdūñ bugün

Semm-i ḡam nūş eyledi ağyār sersemdür bu dem

5. ağyār:

Gazel 25

Mısra: 1

Rakip, yabancı, başkaları.

Gider ağyār ile seyre beni ferdāya şalar

Ḳays-veş bu dil-i bî-çāreyi şahrāya şalar

6. ağyār:

Gazel 31

Mısra: 2

Rakip, yabancı, başkaları.

Dāyimā şoḥbeti ey dil o gülūñ hār iledür

Nice āh itmeyeyin ḫatāsı ağyār iledür

7. ağyār:

Gazel 52

Mısra: 7

Rakip, yabancı, başkaları.

Ey perī vaşluña ḫasret çeker ancağ ağyār

Biz ḫayāl-i ruḥ -ı pür tābuña ḫasret çekerüz

8. ağyār:

Gazel 133

Mısra: 1

Rakip, yabancı, başkaları.

Dil-nevāzum gitme seyr-i gülşene ağyār ile

Serv-i nāzum eyleme gül gibi ülfet hār ile

9. ağyār:

Kaside 8

Mısra: 50

Rakip, yabancı, başkaları.

Kūyuñ eṭrāfın sirişk-i çeşm ile yem ideyin

Hiç aña yol bulmaya varmağa ağyār u kilāb

10. ağyār:

Kaside 9

Mısra: 89

Ağyār, başkaları, gayrlar.

Ṭutma yeksān bende-i dergāhuña ağyār ile

Bir ṭutulmuş zāğ ile lāyık mıdur kebk-i deri

11. ağyāra:-a

Gazel 78

Mısra: 5

Başkaları, diğerleri II rakipler.

Ḳoyup fütādeñi ağyāra dest-gir olup

Düşer mi 'āşıka düşdükce merḫabā itmek

ağyar-ı kilâb:**1. ağyar-ı kilâb:****Gazel 100**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Köpek rakip.

Ağyar-ı kilâb uğramasun küyuña cānā
Etrāfını eşküm ile 'ummān idebilsen

2. ağyar-ı kilâb:**Gazel 160**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Köpek rakip.

Varmasun ağyar-ı kilâb küyuña ey 'ālī-cenāb
Aksun sirişküm bi-hisāb etrāfına saçun gibi

ağyar-ı sitem-kāra:**1. ağyar-ı sitem-kāra:-a****Gazel 98**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Zalim rakip.

Ağyar-ı sitem-kāra vefālar ide ol şāh
Lāyık mı baña cevır ide bīmār ola dirdüm

ağzına alur:**1. ağzına alur:-ur****Gazel 68**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İçmek (şarap bağlamında).

Cāmı meclisde mezemmetle alur ağzına āh
Dehen-i vā'ize düşdi mey-i gül-fāma dirīg

āh:**1. āhuma:-um, -a****Gazel 2**

Mısra: 5

Ah etme, inleme.

Zülf ü ruḥ-ı mehveşüñ āhuma bādī olur
'Ārız-ı pür- āteşüñ sūz-ı füzündür baña

2. āhıdur:-ı, -dur**Gazel 161**

Mısra: 11

Ah etme, inleme.

Hezāruñ āhıdur ol bīm-i firkat-i gül ile
Kıyās eyleme gülşende Dürri sünbül açıldı

3. āhına:-ı, -n, -a**Kaside 3**

Mısra: 2

Ah etme, inleme.

Gehī miğfer olur gülşende geh şekl-i siper gonca
Bu resm ile hezāruñ āhına göğsin gerer gonca

4. āh:**Gazel 42**

Mısra: 2

Feryad.

Eyledi 'āleme bu āh-ı seher-gāh eşer
İtmedi ḳalbüñe ammā ki senüñ āh eşer

'ahd-siken:**1. 'ahd-siken:****Gazel 84**

Mısra: 4

Yeminini bozan, verdiği sözden dönen.

Ḥulf eylemede döne döne va'deñe senüñ
Ey 'ahd-siken çarḫ-ı sitem-kāra mı uyduñ

5. āhum:-um**Gazel 90**

Mısra: 8

Feryad.

Tekye-i 'aşk u maḥabbetde ol abdālüm ki ben
Gerden ü dūş u dil ü cānumda āhum oldı şāl

6. āhum:-um**Kaside 12**

Mısra: 1

Feryad.

İtdi āhum feleküñ āyīnesin zeng-ālūd
Görmeyelerdi şafā tā ki raḳīb-i bī-sūd

7. āh:**Tarih 15**

Mısra: 4

Eyvah, yazık.

Mevtini gūş eyleyüp Dürri didüm tārīḫini
Gitdi ḫayfā bu cihāndan ibn-i Aşçı-zāde āh

8. āh:**Gazel 68**

Mısra: 5

"Ah!" üzüntü bildiren ünlem.

Cāmı meclisde mezemmetle alur ağzına āh
Dehen-i vā'ize düşdi mey-i gül-fāma dirīg

9. āh:**Gazel 56**

Mısra: 1

(âşığın ahı), ah dumanı.

Her kimüñ 'askeri eşk ü 'alemi āh olmaz
Milk-i 'aşka dil-i āşüfte gibi şāh olmaz

10. āhum:-um**Gazel 72**

Mısra: 4

"Ah!" üzüntü bildiren ünlem (ok bağlamında).

Avların deşt-i mahabbetde ol āhū-dideyi
 Qāmetüm itdüm kemān u āhum itdüm tūr-i 'aşk

11. **āhum:-um**

Gazel 142

Mısra: 9

Ah etme, inleme.

Beste-dehen-i gāmdur o deñlü ger āhum
 İde dehen-i Dürri-i bīmārı küşāde

12. **āh-ı:-ı**

Tarih 2

Mısra: 10

Ah etme, beddua.

Mihir şanma taş ile gögsin döğüp çarh
 Gezüpdür müdām āh-ı Sultān 'Oşmān

āh elinden:

1. **āh elinden:-, -n, -den**

Kaside 1

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

Ah yüzünden, feryat etmek, inlemek.

Āh elinden ki beni pır-i muğān-ı gerdün
 Kıldı meyhāne-i gāmda ser-i peymāne-keşān

āh evleme:

1. **āh evleme:-me**

Gazel 3

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ah etmek.

Dürriyā āh evleme gel incinir ol nev-civān

İncidür şarşar nihāl-i tāzeyi zīrā hevā

āh eylesem:

1. **āh eylesem:-se, -m**

Kaside 5

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Ah etmek.

Āh eylesem o seng-dil itmez görüp hitāb
 Kūha disem gelürdi baña kūhdan cevāb

āh ider:

1. **āh ider:-er**

Gazel 22

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Deyim**

Feryat etmek, inlemek, şikâyet etmek.

Āh ider dil kaçan ol serv-i hırāmānı añar
 Zār olan bülbül-i güyā gül-i handānı añar

āh iderüz:

1. **āh iderüz:-er, -üz**

Gazel 52

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Deyim**

Feryat etmek, inlemek, şikâyet etmek.

Şanma kim āh iderüz yāri rakīb ile görüp
 Merd-i 'aşkız aña şemşir-i hamıyyet çekerüz

āh itdüginden:

1. **āh itdüginden:-dügi, -n, -den**

Gazel 3

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ah etmek, inlemek, feryat etmek; yanmak.

Ter düşer āh itdüginden 'aşık-ı şeydā senüñ
 Şöyle nāzükdür hevādan nem kıpar ol meh-liqā

āh itmedevüz:

1. **āh itmedevüz:-me, -de, -yüz**

Mesnevi 1

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Inlemek, feryat etmek, şikâyet etmek.

Añmaz bizi şöhet-i yārāna var bir gāh
 Biz hōd gam-ı hicrān ile itmedeyüz āh

āh itmevevin:

1. **āh itmeyeyin:-me, -ye, -yin**

Gazel 31

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim**

Inlemek, feryat etmek, şikâyet etmek.

Dāyimā şöhet-i ey dil o gülñ hār iledür
 Nice āh itmeyeyin hatāsı ağıyār iledür

āh itmez:

1. **āh itmez:-mez**

Gazel 69

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Deyim**

Acı ile içini çekmek II beddua etmek; şikâyet etmek.

Bu kadar guşsa-i cānānı çeker āh itmez
 Dürriyā bu dil-i nā-şāduña inşāf inşāf

āh itsem:

1. **āh itsem:-se, -m**

Kaside 7

Mısra: 70

Kelime Tipi: -

Acı ile içini çekmek.

Derd ü gāmla ağlasam deryā olur rüy-i zemīn
 Cān u dilden āh itsem dehr olur sümbül-sitān

āh kim:

1. **āh kim:**

Gazel 123

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ne yazık ki.

Qaldı künc-i gāmda pür-jeng-i elem mir'āt-ı dil
 Āh kim cām-ı şarāb-ı dil-guşā girmez ele

āh u efgān:**1. āh u efgān:****Gazel 13**

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Kalıp İfade***Ah ve feryat. Ağlamak, inlemek, feryat etmek, sızlanmak.*

Nedür kuyumda dirseñ āh u efgān itmege bā'is

Nedür yā benedeñe cevri firāvān itmege bā'is

āh u efgān evlesün:**1. āh u efgān evlesün:-sün****Tarih 2**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ah edip inlemek.

Cihān evlesün durmasun āh u efgān

Çü gitdi cihāndan o deryā-yı ihsān

āh u efgān itmesün:**1. āh u efgān itmesün:-me, -sün****Gazel 116**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Inleyip ağlamak.

Sîh-i 'aşkuñ bağırını delmiş hezārān neylesün

İtmesün ney gibi ey gül āh u efgān neylesün

āh u efgāndan:**1. āh u efgāndan:-dan****Gazel 64**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ah ve feryat etme.

Ka'be-i küyüñ tavāfindan takarrübdür murād

Hāşılı sensin bu deñlü āh u efgāndan ğaraż

āh u enīn-i bülbulūñ:**1. āh u enīn-i bülbulūñ:-üñ****Gazel 153**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bülbulūñ inleyişi II āşığın feryadı.

Girmedi güşına gülūñ āh u enīn-i bülbulūñ

Geçdi günü fiğān ile faşl-ı bahārı bilmedi

āh u feryād-ı dil-i:**1. āh u feryād-ı dil-i:--i****Gazel 154**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

(āşık) gönünün inilti ve ahı.

Āh u feryād-ı dil-i Dürri-i miñnet-zededür

Hāb-ı nāzından o gül-çehreyi bîdār idici

āh ü fiğān ider:**1. āh ü fiğān ider:****Gazel 50**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ağlamak, inlemek, feryat etmek, sızlanmak.

Çarpıldı bir perî-i siyeh-kāre nāgehān

Dürriyi şanma yok yire āh ü fiğān ider

āh u fiğānı:**1. āh u fiğānı:-ı****Kaside 3**

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Ağlama, inleme, feryat etme, sızlanma.

Mü'essirdür şu deñlü bülbulūñ āh u fiğānı kim

Giribānın hemān güş eyleyince çāk ider gonca

āh ü zār:**1. āh ü zār:****Gazel 133**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ah etme ve inleme.

Nev-civānum beste-i zencir-i zülfüñ itmeseñ

Çokdan eylerdüm sefer şahrāya āh ü zār ile

āh vāh itmeveler:**1. āh vāh itmeyeler:-me, -y, -e, -ler****Gazel 129**

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Deyim***Çaresizliğini, üzüntüsünü, pişmanlığını türlü sözlerle dile getirmek.*

Kullarına lutf idüp itmeyeler āh vāh

İşte gönül dehrde böyle gerek pâdişāh

ahbāb:**1. aḥbābuñı:-uñ, -ı****Kaside 6**

Mısra: 2

Dostlar, bildikler, tanıdıklar.

Bārekallāh zihî ḥil'at-ı ferḥunde-ḳadem

Ḳıldı aḥbābuñı gül gibi ḳudūmı ḥurrem

ahd:**1. 'ahdini:-i, -n, -i****Gazel 154**

Mısra: 4

Yemin, söz.

Yüri ey 'āşık-ı nālānını ferdāya şalan

Yüri ey 'ahdini ikrārını inkār idici

2. 'ahdinde:-i, -n, -de**Tarih 3**

Mısra: 12

Yemin, söz.

Rezm ü bezimde 'Acem şâhına zârî yeter
Çalmasun 'ahdinde ol bir daîhi hiç kerrenây

'ahd:

1. 'ahdinde: -in, -de

Kaside 2

Mısra: 71

Zaman, devir, hüküm sürülen devir.

Kimse 'ahdinde anuñ kimseden itmez efgân

İder gülşende meger bülbül-i şürîde nağam

2. 'ahdinde: -in, -de

Kaside 1

Mısra: 45

Zaman, devir.

Kimse ' 'ahdinde anuñ kimseden itmez feryâd

İde gülşende meger kim yine tolâb efgân

âhen-dil olmuş:

1. âhen-dil olmuş: -mış

Gazel 77

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Merhametsiz olmak (düşman bağlamında).

Dürriyâ bir nâr-ı âhuñla olur kârı tamâm

Ûtulum âhen-dil olmuş haşm-ı leffâfuñ senüñ

âheng:

1. âheng:

Gazel 73

Mısra: 1

Ahenk, ses uyumu (inleme bağlamında).

Nâlem âheng ü sirişk olsa n'ola târ-ı firâk

Ûışm idüp kaddümi çeng itdi yine bâr-ı firâk

âhen-i kalbini:

1. âhen-i kalbini: -in, -i-ın

Gazel 44

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Demir (gibi) kalp. (sevgilinin katı gönlü bağlamında).

Âhen-i kalbini nerm itmege yârûñ Dürri

Âteş-i âh-güdâzında pülâd ister

âh-ı 'âşıkân:

1. âh-ı 'âşıkân:

Gazel 10

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Aşıkların ahı.

Mâh-ı nev şanma felekde senüñ âh-ı 'âşıkân

Eyledi fânüs-ı mihr-i 'âlem-ârâyı şikest

âh-ı âteş-bâr:

1. âh-ı âteş-bâr:

Gazel 133

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ateş yüklü ah; ateş yağdıran ah.

Minnnet Allâha dil-i pülâd-ı saht-ı yârümi

Dürriyâ nerm eyledüm bu âh-ı âteş-bâr ile

âh-ı cihân-süz evlesem:

1. âh-ı cihân-süz evlesem: -se, -m

Kaside 2

Mısra: 89

Kelime Tipi: -

Cihan yakan ah etmek.

Eylesem derd ile bir âh-ı cihân-süz eger

Ûaşre dek gönca ola haşret-i âb-ı şebnem

âh-ı dil:

1. âh-ı dil:

Gazel 94

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gönül ahı.,.

Sünbüldür âh-ı dil gül-i terdür bu tâze dâğ

Ey Dürri cismüm oldı benüm gül-sitân-ı gam

2. âh-ı dil:

Gazel 138

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönül ahı.,.

Âh-ı dil eflâke çıkdı mübtelâdur var ısa

Yâ gam-ı cânâne ile âşinâdur var ısa

âh-ı dilüñ:

1. âh-ı dilüñ: -üñ

Kaside 12

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül ahı.

Niçün ey Dürri-i şeydâ bu kadar âh-ı dilüñ

Eyleye âteş-i endüh ile 'ayyûka şu'üd

âh-ı fukarâ:

1. âh-ı fukarâ:

Gazel 4

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Aşıkların ahı.

Girye itdürme gel 'uşşâkuña ey nañl-i cefâ

Ûaşduñ oñmağ ise alma şağın âh-ı fukarâ

âhı itmez oldı:

1. âhı itmez oldı: -dı

Tarih 17

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Artık ah etmemek.

Hele katl eyledüñ o mel'ûni

Fukarâ itmez oldı âhı

āh-ı pey-ā-pey:**1. āh-ı pey-ā-pey:****Gazel 80**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Birbiri ardınca gelen ah, inleyiş.

‘Aşk ile āh-ı pey-ā-pey çekelüm ey Dürri

Dili hursend idelüm bā-hevādur diyerek

āh-ı pür şerer:**1. āh-ı pür şerer:****Gazel 32**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kıvılcımlarla dolu ah.

Şakın tîğ-i cefâ vü cevve mağrûr olma sultânüm

Senüñ her ‘âşık-ı zârûnda āh-ı pür şerer vardır

āh-ı seher-gâh:**1. āh-ı seher-gâh:****Gazel 42**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Seher vakti feryadı.

Eyledi ‘âleme bu āh-ı seher-gâh eşer

İtmedi qalbüñe ammâ ki senüñ āh eşer

āh-ı serdinden:**1. āh-ı serdinden:-i, -n, -den****Gazel 87**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Soğuk ah.

Rüy-ı zerdinden mi bilmem āh-ı serdinden midür

Dillere düşdi güzel sevmekle Dürri nâm-ı dil

āh-ı serdüme:**1. āh-ı serdüme:-üm, -e****Gazel 160**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Soğuk feryat II insanın içini ürperten inilti.

Yokdur nihâyet derdüme had olmaz āh-ı serdüme

Baksañ bu rüy-ı zerdüme itdi gamuñ altun gibi

āh-ı şerer-bâr:**1. āh-ı şerer-bâr:****Kaside 1**

Mısra: 56

Kelime Tipi: -

Kıvılcımlar saçan âhlar.

Bilürüm gerçi beyân itmeğe hâcet yokdur

Eyledi gün gibi hep āh-ı şerer-bâr ‘ayân

āh-ı şerer-nâküm:**1. āh-ı şerer-nâküm:-üm****Gazel 160**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kıvılcımlı, ateşli ah.

Āh-ı şerer-nâküm çıkar ‘âşkuñ ile Mecnûn gibi

Bilmezlenürsün sen dañi derdüm ‘ayândur gün gibi

āh-ı sūzân eyleseñ:**1. āh-ı sūzân eyleseñ:-se, -ñ****Gazel 81**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yakıcı ah etmek.

Dürriyâ her ne kadar eyleseñ āh-ı sūzân

Yumuşatmaz dil-i pülâdi Muhammed şâhuñ

āh-ı sūzândan:**1. āh-ı sūzândan:-dan****Gazel 64**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Yakıcı ah.

Kalb-i dilberdür murâd ey Dürri hep pülâddan

Anı zemm itmekdür ammâ āh-ı sūzândan ğaraž

āh-ı sūzânüm:**1. āh-ı sūzânüm:-um****Kaside 7**

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

Yakıcı ah.

Āh-ı sūzânüm şem‘idür zulmet-i endühda

Cism-i zerdüm oldu güyâ kim aña zer şem‘dân

āh-ı ‘âşık-ı nālân:**1. āh-ı ‘âşık-ı nālân:****Kaside 11**

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Inleyen âşığın ahı.

Recâm odur ki Hudâdan baħş-i eşk-i ğarîb

Be āh-ı ‘âşık-ı nālân be- sine-i sūzân

âhir:**1. âhir:****Gazel 10**

Mısra: 2

Sonunda, nihayet.

Eyledi seng-i havâdiş cām-ı şâhbâyı şikest

İtdi âhîr hâtır-ı rindân rüsvâyı şikest

2. âhir:**Gazel 94**

Mısra: 7

Sonunda, nihayet.

Āhîr deler bu nüh siper-i çerhi tîr-i āh

Bâr-ı gamuñla kâmetüm oldu kemân-ı gam

3. **âhir:****Gazel 101**

Mısra: 8

Sonunda, nihayet.

Bu pîre-zen-i dehrüñ çok zehr-i ğamın yutdum
Âhir bizi de itdi Ferhâd gibi sersem

4. **âhir:****Kaside 5**

Mısra: 18

Sonunda, nihayet.

Şehbâz-ı ğamzesi süzilüp kılmada şitâb
Âhir beni tamâm ider ol çeşm-i nîm-hâb

5. **âhir:****Gazel 14**

Mısra: 9

1. sonunda, nihayet.

Dürrîyi helâk eyledi âhir sitemüñle
Havf-ı ğazab-ı Rabbe 'ibâd eylemedüñ hiç

6. **âhir:****Gazel 117**

Mısra: 8

Sonunda.

Ey rakîb-i bed-likâ hâk ile yek itme beni
Gözüne girer senüñ âhir gubârumdan şakın

âhirü'l-emr:1. **âhirü'l-emr:****Tarih 14**

Mısra: 2

En nihayet, sonunda.

Terk idüp yârânüñ ey kân-ı 'atâ
Âhirü'l-emr eyledüñ 'azm-i beķâ

ahmed ağayı:1. **ahmed ağayı:-yı****Mesnevi 1**

Mısra: 61

Kelime Tipi: -

Ahmed Ağa.

Yâ anda mı gördüñ mi haşım Aħmed Ağayı
Ol zât-ı kerem-pîşeyi ol merd-i vegâyı

ahmed efendi:1. **ahmed efendi:****Mesnevi 1**

Mısra: 101

Kelime Tipi: -

Ahmed Efendi.

Yâ anda mıdur sūhte başı Aħmed Efendi
Görseydi öperdi elini Şeyh Hucendî

ahmed paşa mizâbıdur:1. **ahmed paşa mizâbıdur:-ı, -dur****Mesnevi 2**

Mısra: 109

Kelime Tipi: -

Ahmet Paşa Oluĝu.

Biri Aħmed Paşa mizâbıdur hem
Anı nüş idene kâr eylemez sem

ahşam olıcak:1. **ahşam olıcak:-ıcaķ****Mesnevi 1**

Mısra: 106

Kelime Tipi: -

Aķşam vaktinin gelmesi,havanın kararması.

Bıldırki gibi yine semirmiş mi şolur mı
Aħşam olıcak şubħa deĝin daĝı ulur mı

âhü:1. **âhünuñ:-nuñ****Kaside 2**

Mısra: 69

Ceylan, gazal l dilber, güzel.

Ġazabı olsa mürebbisi eger âhünuñ
Küşte-i tîr-i nigâhı ola şîrân-ı ejem

2. **âhü:****Gazel 122**

Mısra: 6

Ceylan.

Egerçi vahşet ider râm olmadan bir gün
Kemend-i âhuma uğrar o gözleri âhü

3. **âhü:****Gazel 150**

Mısra: 3

Ceylan.

Sen o gice kaçmasayduñ ey gözi âhü benüm
Ben mi isterdüm bu deşt-i ğamda büryân olmaĝı

4. **âhüya:-y, -a****Kaside 1**

Mısra: 43

Ceylan.

Özr-ħâh olsa da devrinde peleng âhüya
Ebed-Allâh zihî dâd u zihî emn ü emân

5. **âhü:****Gazel 37**

Mısra: 4

Ceylan. || Sevgili.

Bilmez miyin ben anı ne hercâyî yârdür
Dâm-ı niyâza uğramaz âhü degül midür

âhü-dîde:1. **âhü-dîdeyi:-y, -i****Gazel 72**

Mısra: 3

Ceylan gözlü || Ceylan gözlü sevgili.

Avların deşt-i mahabbetde ol āhū-dideyi
 Kāmetüm itdüm kemān u āhum itdüm tūr-i 'aşk

āhū-dide:

1. āhū-dide:

Gazel 105

Mısra: 9

Ceylan gözlü sevgili.

Ol āhū-dide pek vahşî imiş bilmezdim ey Dürri
 Eger bilmiş olaydım dām-ı efkārā düşürmezdim

āhū-yı hoten:

1. āhū-yı hoten:

Gazel 77

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Hoten ceylanı.

Meskeni itdi beyābānı her āhū-yı Hoten
 Gūş idince vaşf u medh-i nefhā-i nāfuñ senüñ

2. āhū-yı hoten:

Gazel 148

Mısra: 12

Kelime Tipi: -
Misk elde edilen ceylan II sevgili.

Niçe dām-ı niyāzı eyledüm derkār ammā kim
 Yine şayd olmadı baña ol āhū-yı Hoten gitdi

ahvāl:

1. ahvālūmi:-iim, -i

Gazel 18

Mısra: 6

*"hal, durum, vaziyet" kelimelerini karşılayan
 çokluk bildiren kelime.*

Kalmadı zevk ü haqikatden eğer 'ālemde
 Şorup ahvālūmi virmez baña dildār feraḥ

2. ahvālīni:-i, -n, -i

Gazel 32

Mısra: 8

Durum, vaziyet, hāl.

Şorun bād-ı şabāya çin-i zülfinden gelür şimdi
 Bilür ahvālīni dildāruñ anda çok haber vardır

3. ahvālūni:-iñ, -i

Gazel 143

Mısra: 9

Durum, vaziyet, hāl.

Ahvālūni nigāh ile 'arz eyle Dürriyā
 Şehrīdür añlar ol meh-i tābāna söyleme

4. ahvālīn:-i, -n

Gazel 160

Mısra: 6

Durum, vaziyet, hāl.

Mektüb-ı dil ser-bestedür başını sarmış ḥastedür
 Ahvālīn 'arz itmek diler şāhum saña meftūn gibi

ak:

1. akşa:-sa

Gazel 130

Mısra: 9

Akmak, (gözyaşı) dökmek.

Sirişk-i çeşmüm ey Dürri 'aceb mi her zamān akşa
 Olupdur seng-i ğamla şişe-i dil inkisār üzre

2. akmadadur:-mada, -dur

Kaside 1

Mısra: 11

Akmak II dökülmek.

Pāyına akmadadur āb-ı revān-ı dil-i ḥalk
 Şimdi 'ālemde odur baḥr-ı muḥiṭ-i iḥsān

3. aḳar:-ar

Mesnevi 1

Mısra: 13

Akmak.

Her bir bün-i naḥlinde aḳar mā-i Fırātı
 N'eyler içen ol şuları yā āb-ı ḥayātı

4. aḳdur:-dur

Mesnevi 2

Mısra: 55

Ak, beyaz renk.

Şekerden tatlu sütten aḳdur ol mā
 Odur 'ālemde āb-ı cennet-āsā

5. aḳsun:-sun

Gazel 160

Mısra: 8

(gözyaşı) akmak; dolanmak.

Varmasun aḳyār-ı kilāb kūyuña ey 'ālī-cenāb
 Aḳsun sirişküm bi-ḥisāb eṭrāfına şaḥun gibi

6. aḳarken:-ar, -ken

Mesnevi 2

Mısra: 100

Akmak (su).

Eger ser-çeşme olmasaydı ol mā
 Aḳarken buz dutardı anı zībā

akçay:

1. akçayda:-da

Mesnevi 1

Mısra: 120

Akçay (ırmağı).

Luṭf itdi mi yārāna yine ḥazret-i Ḥālīk
 Dutuldi mı Akçayda firāvān alabalık

akçe:

1. akçe:

Gazel 140

Mısra: 8

Para.

Dâğ-ı derûn-ı teb-zedeme degdi demrenin
Güyâ dökildi aççe erenler çerâğına

akıd:

1. **akıdur:-ur**

Gazel 73

Mısra: 10

Akıtmak, akmasını sağlamak.

Dürriyâ şanma revân olmada eşk-i çeşmüm
Eridüp rûğân-ı bağrum akıdur nâr-ı firāk

ākabet:

1. **ākıbet:**

Gazel 60

Mısra: 2

Son, nihayet, sonuç.

Âteş-i sūz-ı derūnum oldu eflāka mümās
‘Ākıbet olur ser-i a’dāya bir tağyire tās

ākifan:

1. **ākifān-ı:-ı**

Gazel 136

Mısra: 12

*İbadet için Harem-i şerif veya başka bir yerde
itikafa giren(ler).*

Reşk iderse n’ola bu sūr-ı şafāya Dürri
‘Ākifān-ı harem-i ‘ālem-i bālā bu gice

ākik itdüm:

1. **ākik itdüm:-düm**

Gazel 50

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Akik taşına döndürmek (kızıl renk bağlamında).

İtdüm cihānı eşk-i dem-ālūd ile ‘ākik
Sūdān girān mülk-i Yemen çok ziyān ider

ākil olan:

1. **ākil olan:-an**

Mesnevi 3

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

Akıllı olmak.

‘Ākil olan ol yāve sözi diñleye hāşā
Bengî ola yā mest ola yā cāhil-i rüsvā

akl:

1. **aklum:-um**

Gazel 37

Mısra: 1

*Düşünme, anlama, kavrama ve davranışlarını
ayarlama melekesi, us.*

‘Aklum alan benüm o perî-rū degül midür
Mecnün iden bu ‘ālemi hep o degül midür

akl:

1. **aklın:-ı, -n**

Tarih 14

Mısra: 10

Akıll.

Döymeyüp Dürri teb-i hicrānuña
Sīnesin çāk eyledi ‘aklın hebā

akl:

1. **akl:-ı**

Kaside 10

Mısra: 24

Akıll.

Hep şüret-i şafā vü luţufdur berîd olan
Mir’āt-ı tab’-ı pākine ‘aklı cilāsıdur

akl u fikrüm:

1. **akl u fikrüm:**

Gazel 40

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Akıllı fikir, her şey.

Cān u dil zülf-i siyāhuñda hayālūñ bendedür
Gerçi senden dūrum ammā ‘akl u fikrüm sendedür

akl u hüsuñ:

1. **akl u hüsuñ:-uñ**

Gazel 62

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Akıll, şuur.

Çıkarma nev-civānum kelle-püşuñ
İdersin beste-i zülf ‘akl u hüsuñ

akl-ı kül:

1. **akl-ı kül:**

Tarih 8

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Hüner, marifet.

Reşk-i İskender-i zî-ḥikmet ü Cemşid-efkār
‘Akl-ı kül Ḥazret-i Mi’mār-başı Kāsım Ağa

akrān:

1. **akrān:**

Kaside 1

Mısra: 114

*Bir yaşta veya bir rütbede olanlar II (devir)
şairleri.*

Nāzım-ı cūd-ı u vücūduñ katı çokdur bilürüm
Medḥ-i zātuñda velî bendeñe yokdur akrān

2. **akrānuma:-um, -a**

Kaside 1

Mısra: 112

*Bir yaşta veya bir rütbede olanlar II (devir)
şairleri.*

Minnet Allāha hele himmet-i mümtāz gele
Ğālib oldum yine akrānuma bî-reyb ü gümān

akrān olup:

1. akrān olup:-up

Kaside 5

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

Eş, denk olmak.

Akrān olup piyāle-i kām ile neş'e-yāb
Kaldum dirîğ cür'a-veş üftāde turāb

'aks:

1. 'aksidür:-i, -dür

Gazel 90

Mısra: 2

Yansıma.

Oldum ey meh-veş senüñ bār-ı ğamuñ çekmekle dāl
'Aksidür cism-i nizāruñ āsumān üzre hilāl

'aks-i hatt-ı vār:

1. 'aqs-i hatt-ı yār:

Matla 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin ayva tüylerinin yansıması.

'Aqs-i hatt-ı yār ile fer virdi sāğar meclise
Yakdı sākī şanki bir şem'-i mu'anber meclise

'aks-i mir'at-ı ruh-ı dilber:

1. 'aks-i mir'at-ı ruh-ı dilber:--i-t--t

Gazel 9

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yüzü aynasının aksi. (güzel yüz bağlamında).

Şanma hürşid-i felekdür görinen düşdi aña
'Aks-i mir'at-ı ruh-ı dilber ğaddār-ı ğazūb

'aks-i ruh-i ālūñ:

1. 'aks-i ruh-i ālūñ:-üñ

Gazel 11

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kırmızı yanağın yansıması.

Cilve-ger olmadı 'aks-i ruh-i ālūñ bir kez
İdeli seng-i sitem āyine-i kalbi şikest

'aks-i ruhi:

1. 'aks-i ruhi:-ı-uñ

Matla 2

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) yanağı aksi.

'Aks-i ruhi bu dide-i endiše içinde
Şol kırmızı ter gül gibidür şışe içinde

'aks-i ruhsārını:

1. 'aks-i ruhsārını:-ı, -n, -t

Gazel 89

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yüzün yansıması.

'Aks-i ruhsārını seyr eyle bu çeşm-i terde
Düşdi güyā ki hemān āb-ı zülāl üstine gül

'aksine gider:

1. 'aksine gider:-er

Gazel 30

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Tersine gitmek (aşk gemisi bağlamında).

Yemm-i 'aşkuñda eger eylesem ümmid-i kenār
Fülk-i dil şarşar-ı hırmān ile 'aksine gider

'akūr olmsı:

1. 'akūr olmsı:-mış

Gazel 163

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kudurmak (rakip bağlamında).

Rakīb-i seg yine cānā 'aceb 'akūr olmsı
Varup kapuñda figān eylemek muhāl oldı

'alāmetler:

1. 'alāmetler:-ler

Gazel 47

Mısra: 10

Belirti, işaret, iz, delil.

Nice inkār ideyin meylümi cānāneye ben
Cism-i pür-şerhāda ey Dürri 'alāmetler var

al:

1. alan:-an

Gazel 37

Mısra: 1

Çalmak || kapmak.

'Aqlum alan benüm o perī-rü degül midür
Mecnün iden bu 'ālemi hep o degül midür

2. almağ:-mağ

Gazel 70

Mısra: 7

Çalmak || kapmak.

Dehen-i mūra düşen dāneyi almağ ister
Çok görür anı 'acebdür felek-i bî-inşāf

3. alma:-ma

Gazel 4

Mısra: 2

Almak.

Girye itdürme gel 'uşşākuña ey naḥl-i cefā
Kaşduñ oñmağ ise alma şakın āh-ı fuḫarā

4. **almağa:-mağ, -a****Gazel 38**

Mısra: 7

Almak.

Almağa büse-i la'l-i lebini cānānuñ
Bezm-i şaḥbāya girüp cām-ı dirāḥşān dolaşır

5. **al:****Gazel 56**

Mısra: 7

Almak.

Destüñe cām-ı Cem al 'ālemi seyr it zīrā
Varmayan mey-kedeye 'ārif-i āgāh olmaz

6. **alsa:-sa****Gazel 58**

Mısra: 5

Almak.

Cūy-ı ümīd-i vaşluñ eger beni ben alsa da
Erbāb-ı 'aşkuñ uğrar aña hīç pül istemez

7. **alan:-an****Gazel 59**

Mısra: 4

Almak.

Cūy u dil-cūy-ı 'izār-ı tāb-dāruñdur senüñ
Göñlümi ey meh-liķā alan benüm mānend-i ḥas

8. **aldı:-dı****Gazel 99**

Mısra: 7

Almak.

Şāh-ı ḡonca destine aldı zümürürd sāḡarı
Bāḡda 'işretle bülbüllerle hem-demdür bu dem

9. **alanı:-an, -ı****Gazel 110**

Mısra: 2

Almak.

Hicründe içersem beni bī-ḡam mı şanursın
Her cām alanı destine sen Cem mi şanursın

10. **ala:-a****Gazel 126**

Mısra: 5

Almak.

Nev-resīde mīve-i vaşluñ ala lāyık mı el
Olsun ey nāzük nihāl-i bāḡ-ı nāz ulu nām ile

11. **almağ:-mağ****Mesnevi 1**

Mısra: 49

Almak.

Çengāline ser-i felegi almağ olur mı
'Ankāya vü Sīmuḡa daḡı şalmağ olur mı

12. **alup:-up****Tarih 2**

Mısra: 15

Almak.

Alup kulle-i hefte koydılar anı
Ḥudā emrine vāşıl itdiler ol ān

13. **alsa:-sa****Tarih 3**

Mısra: 8

Almak.

Sām u Tehemten-reviş Zāl ü Nerīmān-meniş
Çarḡa virür zelzele destine ger alsa yay

14. **aldı:-dı****Tarih 14**

Mısra: 8

Almak.

Yoldı sünbül saçını atdı yire
Aldı bülbul eyledi yine şafā

15. **ālūñ:-üñ****Gazel 120**

Mısra: 7

Kırmızı.

Geh gül görünür ol ruḡı ālūñ gehī āteş
İtdüñ bizi ḡayrān ne siḡrbāz güzelsin

16. **alurlar:-ur, -lar****Gazel 32**

Mısra: 3

Ele geçirmek, fethetmek, zaptetmek.

Fedā-yı cān ü baş idüp alurlar kal'a-i vaşluñ
Rez[i]m-ḡāh-ı muḡabbet içre serden geçdiler vardur

17. **aldı:-dı****Tarih 4**

Mısra: 8

Ele geçirmek, fethetmek, zaptetmek.

Bir tarīḡ ile 'Acem almış idi Bağdādı
Minnet Allāha ki aldı yine ol zıllullāh

18. **aldı:-dı****Tarih 4**

Mısra: 12

Ele geçirmek, fethetmek, zaptetmek.

Ḥarf-i mu'cem ki bu mısra'da olupdur tarīḡ
Aldı Bağdādı o Dārā-yı dilir ü cem-cāh

19. **al:****Gazel 37**

Mısra: 12

Almak, elde etmek.

Cānlar fedā şu yāre ki 'uşşākına diye
Al istediḡüñ işte şu pehlü degül midür

20. **almış:-mı****Gazel 9**

Mısra: 9

Tutmak.

Tiğ-i hun-rizini almış eline gamzeleri
Katl-i âmîm eylemek ister gibi hünkâr-ı gazûb

21. **alsa:-sa****Kaside 1**

Mısra: 6

Almak, elde etmek.

Hall ider müşkilini cümle 'Irâk u 'Acemün
Alsa ger dest-i kerem-bağşına kilik-i dü-zebân

22. **al:****Gazel 63**

Mısra: 9

Almak, tutmak.

Şûfî-i pîr-i muğân ol Dürriyâ câm al ele
Olmağ isterseñ eger endüh-ı devrândan hâlâş

23. **alur:-ur****Gazel 162**

Mısra: 8

Aldatmak.

Cennet-i küyuña koyma ol rakîbe virme yüz
Âdemi alur şaķın vardır anuñ şeytânlığı

âl olmuş:1. **âl olmuş:-mı****Kaside 3**

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Kırmızı olmak.

Gülistân içre gördüm dest-mâli haylî âl olmuş
Meger kim hûn-ı eşk-i bûlbûl-i zârı siler gonca

a'lâ:1. **a'lâ:****Kaside 9**

Mısra: 99

Daha değerli, daha aziz.

Ben öğünmem kıadr-i şî'rüm ehl-i dil a'lâ bilür
Kıadr-i zer zer-ger şinâsed kıadr-i cevher cevheri

a'lâ:1. **a'lâ:****Mesnevi 3**

Mısra: 47

En çok, en yüksek.

Kıadr-i zeri zerger olan a'lâ bilür ey dil
Kimyâyı şanur bilmeyen âdem göricek gil

2. **a'lâ:****Mesnevi 1**

Mısra: 11

Yüksek, yüce.

Eşcârı anuñ kâmet-i dilber gibi a'lâ
Tübâ dir idüm kûteh eger olmasa tûbâ

3. **a'lâ:****Mesnevi 2**

Mısra: 42

Yüksek, yüce.

Anuñ birisi gâyet ile bâlâ
Sipihre nerd-bân olurdu a'lâ

4. **a'lâ:****Mesnevi 2**

Mısra: 79

Yüksek, yüce.

Biri Şeyh Olugıdur gâyet a'lâ
Terağ-riz ü ferağ-bağş u muşaffâ

5. **a'lâ:****Tarih 14**

Mısra: 3

Yüksek, yüce.

Acıdı a'lâ vü ednâ mevtüñe
Ağladı kâfir müselmân hep saña

alabalık:1. **alabalık:****Mesnevi 1**

Mısra: 120

Alabalık.

Luţf itdi mi yârâna yine hâzret-i Hâlîk
Dutuldu mı Aķçayda firâvân alabalık

âlâm:1. **âlâma:-a****Gazel 68**

Mısra: 1

Elemler, acılar, üzüntüler.

Mihnet-i hicrûñ ile çekdügüm âlâma dirîğ
Derd-i 'aşkuñla güzâr eyleyen eyyâma dirîğ

'alâvık:1. **'alâyıkdan:-dan****Gazel 15**

Mısra: 3

İnsanı meşgul eden, Hakk'a erişmekten alıkoyan ilişkiler, bağlar.

'Alâyıkdan müberrâ ol huzûr itmek murâduñsa
Gam-ı dünyâ ile âlûde olma mâsivâdan geç

alâvık:1. **'alâyıkdan:-dan****Gazel 115**

Mısra: 7

Bağ, engel.

Hep 'alâyıkdan müberrâ itmek ister kendüsün
Bu cihânuñ hâşılı zevk ü şafâsın isteyen

'âlem:

1. 'âlemde:-de

Gazel 92

Mısra: 12

Dünyâ.

Sözlerin lü'lü-i şehvâr-ı yem-i i'câz ider

Görmedüm 'âlemde Dürrî-veş suhan-ver ey gönül

2. 'âleme:-e

Gazel 162

Mısra: 2

Evren, kainat.

'Âşıka cām-ı lebündür bahş iden şādānlığı

'Âleme esrār-ı haţtuñdur viren hayrānlığı

âlem:

1. 'âleme:-e

Kaside 9

Mısra: 3

Dünyâ.

Şol kadar envār-ı 'adlūñ 'âleme virdi ziyâ

Oldı zâhir çeşm-i nâ-bināya şimdi her beri

2. 'âlemi:-i

Gazel 56

Mısra: 1

Sancak, bayrak (ah dumanı bağlamında).

Her kimūñ 'askeri eşk ü 'âlemi âh olmaz

Milk-i 'aşka dil-i âşüfte gibi şâh olmaz

'âlem:

1. 'âlemlere:-ler, -e

Gazel 6

Mısra: 1

Ar. Evren, kainat.

Nūr-efgen iken çün ruhuñ 'âlemlere cānā

Hâcet mi kalur mihr-i ziyâ- güstere cānā

2. 'âlemi:-i

Gazel 7

Mısra: 1

Ar. Evren, kainat.

İtdi meftūñ 'âlemi rüyuñda olan âb u tâb

Mihr-ü gerdūna 'aceb midür düşerse ıztırâb

3. 'âlemi:-i

Gazel 56

Mısra: 7

Kâinat, dünyâ || dünyadaki herkes ve her şey.

Destūñe cām-ı Cem al 'âlemi seyr it zîrâ

Varmayan mey-kedeye 'ârif-i âgâh olmaz

4. 'âlemde:-de

Gazel 15

Mısra: 7

Kâinat, dünyâ || dünyadaki herkes ve her şey.

Niğâh-ı merhamet itmez saña bir kimse 'âlemde

Gerek cām-ı vefâdan geç gerek tiğ-i cefâdan geç

5. 'âlemde:-de

Gazel 18

Mısra: 5

Kâinat, dünyâ || dünyadaki herkes ve her şey.

Kalmadı zevk ü haķikatden eğer 'âlemde

Şorup aḥvālūmi virmez baña dildâr feraḥ

6. 'âlem:

Gazel 35

Mısra: 8

Kâinat, dünyâ || dünyadaki herkes ve her şey.

Her kişi saña muḳayyed her biri bir derd-mend

Yoḥsa 'âlem hep saña dil-beste-i kākül midür

7. 'âlemde:-de

Gazel 29

Mısra: 10

Kainat, evren, dünya.

Ḳabs idi ehl-i vefâ ol da cihāndan gitdi

Dürriyâ ḳalmadı 'âlemde haķikat gözedür

'âlem:

1. 'âlemi:-i

Kaside 9

Mısra: 9

Kâinat, cihan.

Âb-ı 'adlūñ 'âlemi şol deñlü sirâb itdi kim

Gitdiler baḥrūñ ser-â-pâ şimdi hep mähileri

2. 'âlemde:-de

Gazel 32

Mısra: 2

Kâinat, dünya.

Dime ancaḳ melâḥatde o yâr-i sîm-ber vardur

Göreydūñ ey dil-i şeydâ bu 'âlemde neler vardur

3. 'âlem:

Gazel 33

Mısra: 10

Kâinat, dünya.

Yalıñuz ben çekmezin yârūñ kemân-ı cevriñi

Anı ey Dürrî-i bî-çâre bütün 'âlem çeker

4. 'âlemi:-i

Gazel 37

Mısra: 2

Kâinat, dünya.

'Aḳlūm alan benüm o perî-rū degül midür

Mecnūñ iden bu 'âlemi hep o degül midür

5. 'âleme:-e

Gazel 40

Mısra: 9

Kâinat, dünya.

Sükket-i ihsānuñ itseñ 'āleme mebzûl eger
Hiç dimezsün Dürri-i tûti- sühen yâ kâdadur

6. 'āleme:-e
Gazel 42

Mısra: 1

Kâinat, dünya.

Eyledi 'āleme bu âh-ı seher-gâh eşer
İtmedi qalbûne ammâ ki senûñ âh eşer

7. 'āleme:-e
Gazel 42

Mısra: 3

Kâinat, dünya.

Âteş-i âh-ı dilüm 'āleme te'sir itdi
İtmedi hiç dil-i pulâduña ey şâh eşer

8. 'ālem:

Gazel 46

Mısra: 14

Kâinat, dünya.

Ne benüm gibi belâ-keş dehre bir 'âşık gelür
Ne senûñ gibi bu 'ālem içre bir âfet kıpar

9. 'ālemüñ:-iñ

Gazel 56

Mısra: 3

Kâinat, dünya.

'Ālemüñ naqşına ol rind ki âşüfte degül
Menzil-i merd-i raşad-sâz gibi câh olmaz

10. 'ālemdür:-dür

Gazel 99

Mısra: 12

Kâinat, dünya.

Gül açıldı şıyt-ı bülbül tıtdı afâkı yine
Dürriyâ zevk ü şafâ-bağşâ-yı 'ālemdür bu dem

11. 'ālem:

Gazel 102

Mısra: 15

Kâinat, dünya.

Nür-ı 'adliyle münevver oldı 'ālem ser-te-ser
Kalmadı hiç âfıtâb-ı tâb-dâra minnetüm

12. 'ālem:

Gazel 134

Mısra: 1

Kâinat, dünya.

Bülbül figâna başlaya 'ālem bahâr ola
Lâyık mıdır ki 'âşık olan bi-karâr ola

13. 'ālemi:-i

Gazel 137

Mısra: 3

Kâinat, dünya.

Bakmasam 'ârızuña 'ālemi görmez çeşmüm
Görmesem la'lüñi gelmez mey-i hamrâ gözüme

14. 'ālemde:-de

Gazel 149

Mısra: 10

Kâinat, dünya.

Maraż-ı 'aşkı olan itmesün ümmid-i necât
Aña 'ālemde devâ olmaz ecelden gayrı

15. 'ālemde:-de

Gazel 149

Mısra: 12

Kâinat, dünya.

Dürriyâ qadrini bilse eger ol çeşm-i gâzâl
Söylemezdüm dağı 'ālemde gâzelden gayrı

16. 'ālemde:-de

Gazel 151

Mısra: 5

Kâinat, dünya.

Görmüş misün 'ālemde nazîrin diye ey dil
Ol yâr 'aceb dilber-i pâkîze degül mi

17. 'ālem:

Kaside 1

Mısra: 25

Kâinat, dünya.

Dest-beste n'ola pîşinde durursa 'ālem
Eylemiş zât-ı şerîfini Hudâ kıble-i cân

18. 'ālemde:-de

Kaside 1

Mısra: 12

Kâinat, dünya.

Pâyına akmadadır âb-ı revân-ı dil-i halk
Şimdi 'ālemde odur bahr-ı muhiṭ-i ihsân

19. 'ālem:

Kaside 2

Mısra: 132

Kâinat, dünya.

Tâ ki her şeb ola ârâste encümle felek
Tâ ki her rûz ola hürşid ile enver 'ālem

20. 'ālem:

Kaside 4

Mısra: 34

Kâinat, dünya.

Meh ü mihr geleydi çarḥ-ı sünbülîstâna
Çemende şun'-ı Hudâ itdi başka bir 'ālem

21. 'ālem:

Kaside 4

Mısra: 46

Kâinat, dünya.

Žahîr-i şer'-i Muhammed müdaḳḳîḳ-i emced
Fünûn-ı 'ilm ile evḥad feẓâ'il içre 'alem

22. 'alem:

Kaside 4

Mısra: 54

Kâinat, dünya.

Baḥa ne oldu şehâ içre çünkü Hâtemden
Keremde Bermekiyân gibi n'ola olsa 'alem

23. 'aleme:-e

Kaside 7

Mısra: 11

Kâinat, dünya.

Olmasa tiryâk-ı luṭfuñ 'aleme mebzûl eger
Bîm-i mâr -ı ğamla durmazdı yerinde murğ-ı cân

24. 'alemi:-i

Kaside 8

Mısra: 43

Kâinat, dünya.

İtdi meftûn 'alemi rûyuñda olan âb u tâb
Mihr-i gerdûna 'aceb midür düşerse ıztırâb

25. 'aleme:-e

Kaside 9

Mısra: 23

Kâinat, dünya.

Her kelâmuñ 'aleme baḥş-ı fütûḥât itmede
Şimdi sensin ḥâşılı bu 'âlemüñ Şeyḫ Ekberi

26. 'aleme:-e

Kaside 9

Mısra: 29

Kâinat, dünya.

Ya'nî ol şâh-ı mükerrer lutf idüp bu 'aleme
İtdi ihsân pür-'adâlet yine ḥaşmını

27. 'aleme:-e

Kaside 9

Mısra: 33

Kâinat, dünya.

'Aleme virdi nizâm u intizâmı 'adl ile
Komadı iklim-i 'Osmânide hiç şûr u şeri

28. 'alemi:-i

Kaside 9

Mısra: 71

Kâinat, dünya.

'Alemlî müstağrak-ı deryâ-yı eltâf eyleyüp
Añmadı bir kez dime bu bende-i ğam-perveri

29. 'âlemüñ:-i

Kaside 9

Mısra: 24

Kâinat, dünya.

Her kelâmuñ 'aleme baḥş-ı fütûḥât itmede
Şimdi sensin ḥâşılı bu 'âlemüñ Şeyḫ Ekberi

30. 'âlemde:-de

Mesnevi 2

Mısra: 56

Kâinat, dünya.

Şekerden tatlu sûtten aḳdur ol mâ
Odur 'âlemde âb-ı cennet-âsâ

31. 'âlemde:-de

Mesnevi 2

Mısra: 76

Kâinat, dünya.

Biri Türk Oluğudur vaşf olunmaz
Anuñ mişli bu 'âlemde bulunmaz

32. 'âlemde:-de

Mesnevi 2

Mısra: 113

Kâinat, dünya.

Odur 'âlemde âb-ı cennet-âsâ
Mişâl-i âb-ı Zemzem raḥat-efzâ

33. 'âlemde:-de

Mesnevi 2

Mısra: 121

Kâinat, dünya.

Anuñ mişli bu 'âlemde bulunmaz
Cinândan gayrı yirde ol şu olmaz

34. 'âlemde:-de

Mesnevi 3

Mısra: 45

Kâinat, dünya.

'Âlim bilür 'âlemde hemân ḳadr-i ğuzâtı
Hızır olmayan âdem ne bilür âb-ı ḥayâtı

35. 'âlemde:-de

Tarih 1

Mısra: 1

Kâinat, dünya.

Yokdur 'âlemde böyle fâḥir ḥân
Feraḥ u iḳrâr firdevs-veşdür

36. 'âlem:

Tarih 2

Mısra: 3

Kâinat, dünya.

Ḥazân olsun 'âlem gül olsun perişân
Bıraḳsun yere berg ü bārın dıraḥtân

37. 'âlem:

Tarih 9

Mısra: 1

Kâinat, dünya.

Feyz-ı luṭf-ı Ḥaḳḳla 'âlem bulup ḳarâr
Naḥl açup heman virdi pür kām ile

38. 'âlemde:-de

Tarih 16

Mısra: 2

Kâinat, dünya.

Hâzret-i Maḥmūd Efendüm benüm

Faḫl ile 'âlemde odur bî-naḫîr

39. 'âlemde:-de

Tarih 18

Mısra: 3

Kâinat, dünya.

Yokdur 'âlemde hiç naḫîri anuñ

Kerem-efzâ vü hoş-ḫışâl oldı

40. 'âleme:-e

Mesnevi 1

Mısra: 32

Dünya, cihan, her yer.

Yâ ide mi vâ'iz Ramazân-nâm Efendi

Kürsiye çıḫup itmede mi 'âleme pendı

41. 'âlem:

Kaside 6

Mısra: 26

Bütün dünya, herkes.

Sensin ol âşaf-ı Dârâ-der ü deryâ-dil kim

Vaşf idüp zâtuñı bu beyti oḫur hep 'âlem

'âlem-nümâ:

1. 'âlem-nümâ:

Kaside 11

Mısra: 2

Âlemi, cihanı gösteren.

Şu ḫâne mişlini görmüş degüldi çeşm-i cihân

Şu ḫâne revzeni 'âlem-nümâ idi her ân

2. 'âlem-nümâ:

Tarih 7

Mısra: 22

Âlemi, cihanı gösteren.

Ṭarḫını seyr eyleyüp Dürrî didüm târiḫini

Ḳaşr-ı bâlâ cāy-ı zîbâ dil-güşâ 'âlem-nümâ

'âlem nümâ-yı 'âlem:

1. 'âlem nümâ-yı 'âlem:

Tarih 13

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Âlemi gösteren âlem.

Dürrî didi bu cāy-ı râḫat-fezāya târiḫ

Ḳaşr-ı Ḥüseyn Efendi 'âlem nümâ-yı 'âlem

'âlem-efrüz:

1. 'âlem-efrüz:-ı

Gazel 165

Mısra: 10

Cihanı, dünyayı aydınlatan.

'Acâ'ib mîvedür ruḫı dehân nâzik-i dilber

Anı miḫnet itdi mihr-i çak 'âlem-efrüzü

'âlem-i 'aşkuñ:

1. 'âlem-i 'aşkuñ:-uñ

Gazel 108

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Aşk kâinatı.

Gerçi çokdur 'âlem-i 'aşkuñ nice dil-keşleri

Küy-ı dilberdür derünumda benüm yer eyleyen

'âlem-i bâlâ:

1. 'âlem-i bâlâ:

Gazel 136

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yüce âlem.

Yandı şem'-i meh-i ḡarrâ-yı şeb-ārâ bu gice

Nûra ḡarḫ oldı yine 'âlem-i bâlâ bu gice

'âlem-kes:

1. 'âlem-keşdür:-dür

Tarih 1

Mısra: 4

Sancak çeken.

Bunı ta'mîr iden emîr-i dilîr

Evrenosoḫıdur 'âlem-keşdür

'âlem çekdi:

1. 'âlem çekdi:-di

Kaside 4

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sancak, bayrak dikmek.

Şeh-i gül eyledi ezhârdan 'asâkir cem'

Fezâ-yı saḫn-ı çemen içre çekdi serv 'âlem

âlî:

1. 'âlîdür:-dür

Tarih 7

Mısra: 5

Yüce, ulu.

Şöyle 'âlîdür ki ṭâkı hemser-i evc-i felek

Şöyle mevzûndur sûtunı hem-çü ḫadd-i dil-rübâ

âl-i pür-iclâl:

1. âl-i pür-iclâl:

Kaside 3

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Büyük, azametli hanedan.

Yeşil destârını şarmış yine ser-püş-ı sürḫ üzre

Mişâl-i âl-i pür-iclâl ü muḫtâr-ı beşer ḡonca

âlî-cenâb:

1. 'ālī-cenāb:

Gazel 160

Mısra: 7

Yüce yaradılışlı, onurlu, haysiyetli.

Varmasun ağyār-ı kilāb kūyuña ey 'ālī-cenāb
Aksun sirişküm bi-hisāb eṭrāfına şaçun gibi

ālīm:

1. 'ālīm:

Mesnevi 3

Mısra: 45

İlim sahibi olan, bilici, bilen.

'Ālīm bilür 'ālemde hemān qadr-i ğuzātı
Hızır olmayan ādem ne bilür āb-ı ḥayātı

alın:

1. alınup:-up

Gazel 107

Mısra: 1

Gücenmek, darılmak.

Alınup âteş-i hısmıyla şehā derlersin
Gerçi bir ḥübsin ammā ki 'acāyip tersin

2. alınup:-up

Kaside 3

Mısra: 24

Gücenmek, darılmak.

Meger kim bülbül-i şeydā leb-i dildarı vaşf eyler
Anuñçün alınup bezm-i çemende ter düşer gonca

ālī-nejād:

1. 'ālī-nejād:

Kaside 8

Mısra: 37

Yüce soylu.

Pāk-dil 'ālī-nejād sensin ol vālā-ḥaseb
Kim senüñ zātuñda olan 'izz ü şāna yok ḥisāb

allāh:

1. allāha:-a

Gazel 133

Mısra: 9

Allāh, Hüdā.

Minnet Allāha dil-i pülād-ı saḥt-ı yārümi
Dürriyā nerm eyledüm bu āh-ı âteş-bār ile

2. allāha:-a

Tarih 4

Mısra: 8

Allah, Her şeyin yaratıcısı olan tek ve mutlak varlık.

Bir tarîk ile 'Acem almış idi Bağdādı
Minnet Allāha ki aldı yine ol zıllullāh

allāh mübārek ide:

1. allāh mübārek ide:-e

Tarih 12

Mısra: 12

Kelime Tipi: **Dua İfadesi***Allah mübarek etsin.*

Dürri du'ā idüp dir bu dil-ğüşāya tārîḥ
Allāh mübārek ide beytün Ḥüseyn Efendi

'allāme-i 'ālī-güher:

1. 'allāme-i 'ālī-güher:

Kaside 8

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Cevheri yüksek ālim.

Menba'-ı 'ilm ü hüner 'allāme-i 'ālī-güher
Zāt-ı Maḥmüdü's-siyer maḥdüm-ı dāniş-iktisāb

'allāme-i dāniş-veri:

1. 'allāme-i dāniş-veri:-i

Kaside 9

Mısra: 82

Kelime Tipi: -

Alimlerin alimi; çok yüce bilgin.

Merhem-i bih-būd-ı lutfuñla şifā-sāz ol meded
Ey şifā-yı ḥikmetün 'allāme-i dāniş-veri

allandır:

1. allandırup:-up

Gazel 108

Mısra: 8

Kızartmak, kırmızılaştırmak.

'Andelübün nağme-i feryād u eşk-i ālidür
Gülşen içre goncayı allandırup ter eyleyen

almış idi:

1. almış idi:-mış, - idi

Tarih 4

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sınırlarına dahil etmek, fethetmek.

Bir tarîk ile 'Acem almış idi Bağdādı
Minnet Allāha ki aldı yine ol zıllullāh

alt:

1. altında:-ı, -n, -da

Mesnevi 2

Mısra: 40

Alt, aşağı.

Nedür yā ol dıraḥtān-ı mu'allā
Var altında nice āb-ı muşaffā

altun:

1. altundan:-dan

Gazel 138

Mısra: 7

Altun.

Eyledi meyhānenün ferşin kızıl altundan
Cür'a-i cām-ı muşaffā kîmyādur var ısa

2. **altun:****Kaside 6**

Mısra: 61

Altun.

Tağasın rahş-i sebük sebzüñe altun zencîr

Olasın şâh-ı cihân-bâna vezîr-i a'zam

3. **altun:****Gazel 160**

Mısra: 4

Altun, altun renginde. (sararmış yüz bağlamında).

Yokdur nihâyet derdüme had olmaz âh-ı serdüme

Bağsañ bu rüy-ı zerdüme itdi ğamuñ altun gibi

âlûde komaz:1. **âlûde komaz:-maz****Kaside 1**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kirlenmiş olarak bırakmak.

Komaz ehl-i dili jeng-i ğam ile âlûde

Olur ihsânı muṭarrâ- ger-i pirâhen-i cân

âlûde olma:1. **âlûde olma:-ma****Gazel 15**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bulaşmış, kirlenmiş olmak.

'Alâyıkdan müberrâ ol huzûr itmek murâduñsa

Ğam-ı dünyâ ile âlûde olma mäsivâdan geç

âlûde olmasun:1. **âlûde olmasun:-ma, -sun****Gazel 108**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Bulaşmış, kirlenmiş olmak.*Olmasun âlûde 'azm-i küy-ı dilber eyleyen
Varmasun aña dilin illâ ki miğfer eyleyen**âlûftesi olalı:**1. **âlûftesi olalı:-alı****Gazel 126**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Müptela, düşkün olmak.

Olalı Dürrî hevâ-yı zülfüñüñ âlûftesi

Hırmen-i şabr u qarârûñ virdi ser-tâ-pâ yele

amâ:1. **a'mâ:****Gazel 137**

Mısra: 6

Gözleri görmeyen ll kör.

İtmese bâğa ta'alluk-ı nazar merḥametüñ

Görinür nergis-i şehlâları a'mâ gözüme

âmâc evledi:1. **âmâc eyledi:-di****Kaside 7**

Mısra: 45

Kelime Tipi: -

Hedef yapmak.

Eyledi âmâc-ı miḥnet bu ten-i ḥam-geştemi

Cânuma geçdi ḥadengi hemçü tîr-i Ḳahramân

âmâc-ı miḥnetdür:1. **âmâc-ı miḥnetdür:-dür****Gazel 54**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Eziyet, miḥnet hedefi.

Ḳazâsı sînemüzde dâğımız âmâc-ı miḥnetdür

Sadâsı seng-i cevruñdür bizi zan itme nâlânuz

âmed şüd:1. **âmed şüd:****Gazel 127**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gelip gitme, geliş gidiş, varıp gelme.

Şahrâ-yı sînem üzre yer yer elif degüldür

Âmed şüd ile esb-i ğam itdi rāh böyle

âmin:1. **âmin:****Kaside 7**

Mısra: 90

Allah kabul etsin anlamında söz.

Vâcib oldur kim du'ânı eyleye şimdengirü

Âmin âmin diye tâ kim sâkinân-ı âsumân

2. **âmin:****Kaside 7**

Mısra: 90

Allah kabul etsin anlamında söz.

Vâcib oldur kim du'ânı eyleye şimdengirü

Âmin âmin diye tâ kim sâkinân-ı âsumân

ammâ:1. **ammâ:****Gazel 7**

Mısra: 8

Ancak, ama.

Gerçi yakduñ rüyuma çin-i cebîn izḥâr idüp

Deldi ammâ bağrumı ol tîğ-i bürrân-ı 'itâb

2. **ammâ:****Gazel 8**

Mısra: 7

Ancak, ama.

Çekerin cevri ni ol kaşı kemānuñ ammā
Bulmadum cürmüme hiç ey dil-i bî çäre sebeb

3. **amma:**

Gazel 22

Mısra: 3

Ancak, ama.

Çanımı çokdan içerdî o cefākār amma
İçilen bāde-i nābî yenilen nānı añar

4. **ammā:**

Gazel 23

Mısra: 10

Ancak, ama.

Şimdi tāb-ı hicr ile Dürrîyi itdün sîne-çāk
Rûz-ı haşr olduğda ammā desti dāmānuñdadur

5. **ammā:**

Gazel 40

Mısra: 2

Ancak, ama.

Cān u dil zülf-i siyāhuñda hayālün bendedür
Gerçi senden dūrum ammā ‘aql u fikrüm sendedür

6. **ammā:**

Gazel 42

Mısra: 2

Ancak, ama.

Eyledi ‘āleme bu āh-ı seher-gāh eşer
İtmedi qalbūñe ammā ki senün āh eşer

7. **ammā:**

Gazel 134

Mısra: 10

Ancak, ama.

‘Uşşāka tār-ı zülfün ola kayd-ı bend-i ‘aşk
Ammā dil-i raķibe şehā tārūmār ola

8. **ammā:**

Kaside 9

Mısra: 21

Ancak, ama.

‘Adlinün hiç haddi yok fazluñda ammā bi-ħisāb
Seyyidi ilzām ider tilmizünün bir kemteri

9. **ammā:**

Kaside 10

Mısra: 2

Ancak, ama.

Bülbül ki bezm-i dilkeşinün hoş nevāsıdır
Ammā gül-i sürh daħi La‘lın Qabāsıdır

10. **ammā:**

Mesnevi 3

Mısra: 59

Ancak, ama.

Lā havle vü ta‘vîz ile ammā kovulur ol
Mü‘minleri azdırmağa aślā bulırmaz yol

11. **ammā:**

Tarih 12

Mısra: 6

Ancak, ama.

Görse kitāb-ı medħin reşk eyler idi Cāmī
Hayrān olurdu ammā Molla ‘Āşım-ı Deħrī

12. **ammā:**

Tarih 14

Mısra: 11

Ancak, ama.

Eyleyüp ammā du‘āsın dir yine
Kıl ziyāde rahmetin yā Rabbenā

13. **ammā:**

Kaside 9

Mısra: 68

Ancak, ama.

Biñ niyāz itseñ koķutmaz bir gül-i vaşlın saña
Pür-figār-ı ħār-ı hicrān eyler ammā dilleri

14. **ammā:**

Mesnevi 2

Mısra: 16

Ancak, ama.

Serez yaylakınuñ hoşdur bināsı
Bunuñ ammā güzel āb u hevāsı

15. **ammā:**

Gazel 57

Mısra: 4

Ancak, ama.

Hevā-yı fırķat-i yār ile fülk-i dil her dem
Gezer yem-i ğamı ammā kenār arar bulırmaz

16. **ammā:**

Kaside 6

Mısra: 7

Sözü peķiştirmek, kuvvetlendirmek için.

Ĥil‘at ammā nice ĥil‘at ki şu‘ā‘-ı ĥurşid
Ser-te-ser rişte-i zerrinidür anuñ müdğam

17. **ammā:**

Gazel 43

Mısra: 4

Bundan ötürü.

Cebinün āfitāb-ı ‘ālem-ārā
Ruħuñ ammā meh-i pür nūra beñzer

18. **ammā:**

Gazel 64

Mısra: 2

Bundan ötürü.

Dostum şîrîn femûñdür havz-ı rıdvāndan ğaraż
La'l-i cân-baḥşuñdur ammā āb-ı ḥayvāndan ğaraż

19. **ammā:**

Gazel 64

Mısra: 14

Bundan ötürü.

Ḳalb-i dilberdür murād ey Dürri hep pülāddan
Anı zemm itmekdür ammā āh-ı sūzāndan ğaraż

20. **ammā:**

Gazel 14

Mısra: 6

Ancak, ama.

Cellād çeşm-i 'āşıkı durmaz helāk ider
Ammā ki 'isî-i lebi rūḥ-ı revān virür

ammā ki:

1. **ammā ki:**

Gazel 107

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ama, ne var ki.

Alınup âteş-i ḥışmıyla şehā derlersin
Gerçi bir ḥübsin ammā ki 'acâyip tersin

2. **ammā ki:**

Mesnevi 3

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Ama, ne var ki.

Ammā ki yemîn eyleyüp ol kes dese ḥāşā
Vallāh bu söz ḥâtıruma gelmedi aşlā

3. **ammā ki:**

Kaside 2

Mısra: 124

Kelime Tipi: -

Ama, ancak.

Nā-ehil eyledüġüñ luṭfî ferāmüş eyler
Ehl-i dil böyle ider vaşfuñı ammā ki raḳam

4. **ammā ki:**

Kaside 6

Mısra: 53

Kelime Tipi: -

Ama, ancak.

Vaşfuñı eyledüm ammā ki kuşurum bildüm
N'ola eyleyse beni semm-i ḥacālet sersem

5. **ammā ki:**

Kaside 1

Mısra: 96

Kelime Tipi: -

Oysa ki.

Şüretā gerçi gedā-yı ğam-ı gerdün-ı ḥoram
Benüm ammā ki ḥaḳîḳatde şeh-i mülk-i beyān

ammā kim:

1. **ammā kim:**

Gazel 148

Mısra: 11

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Oysa ki, fakat, ama.

Niçe dām-ı niyāzı eyledüm derkār ammā kim
Yine şayd olmadı baña ol āhū-yı Ḥoten gitdi

añ:

1. **anarsın:-ar, -sın**

Gazel 8

Mısra: 5

Hatırlamak, akla getirmek.

Ne anarsın dil-i zârı ne şorarsın ḥālîn

Bu ḳadar cevre nedür 'āşık-ı bî-māra sebeb

2. **añar:-ar**

Gazel 22

Mısra: 1

Hatırlamak, akla getirmek.

Āh ider dil ḳaçan ol serv-i ḥirāmānı añar
Zâr olan bülbül-i güyā gül-i ḥandānı añar

3. **añar:-ar**

Gazel 22

Mısra: 2

Hatırlamak, akla getirmek.

Āh ider dil ḳaçan ol serv-i ḥirāmānı añar
Zâr olan bülbül-i güyā gül-i ḥandānı añar

4. **añar:-ar**

Gazel 22

Mısra: 4

Hatırlamak, akla getirmek.

Ḳanımı çokdan içerdî o cefākār amma
İçilen bâde-i nâbı yenilen nânı añar

5. **añar:-ar**

Gazel 22

Mısra: 6

Hatırlamak, akla getirmek.

Seyr iden giryemi beytü'l-ḥazen-i hicrānda
Ḳışsa-yı Yūsuf-ı gül-çehre-i Ken'ânı añar

6. **añar:-ar**

Gazel 22

Mısra: 8

Hatırlamak, akla getirmek.

Ġüşunı ḥalk meger kim güle teşbîh itmiş
Ġüş-i cânānuma menġüş egilüp anı añar

7. **añar:-ar**

Gazel 22

Mısra: 10

Hatırlamak, akla getirmek.

Dürriyâ çâh-ı elemde unudulduk kaldık
Yokdur ihvân-ı zamândan dil-i nâlânı añar

8. **añup:-up**
Gazel 31

Mısra: 3

Hatırlamak, akla getirmek.

Vaşl ile hürrem iken hicrin añup nâle ider
‘Âşıkun ağlaması gülmesi hep yâr iledür

9. **añmaz:-maz**
Gazel 152

Mısra: 1

Hatırlamak, akla getirmek.

Dilber beni añmaz dil-i nâlânı unuttı
Ol sevdüğümüz demleri ol ânı unuttı

10. **añmaduñ:-ma, -du, -ñ**
Gazel 164

Mısra: 5

Hatırlamak, akla getirmek.

Cân-ı zârı añmaduñ bir kez şarâb-ı vaşl ile
Pister-i miñnetde derd-i hicr ile yatır dañı

11. **añmaz:-maz**
Mesnevi 1

Mısra: 37

Hatırlamak, akla getirmek.

Añmaz bizi şöhbet-i yârâna var bir gâh
Biz hüd gam-ı hicrân ile itmedeyüz âh

12. **añmadı:-madı**
Kaside 9

Mısra: 72

Adını söylemek, zikretmek.

‘Âlemi müstağrak-ı deryâ-yı eltâf eyleyüp
Añmadı bir kez dime bu bende-i gam-perveri

13. **añdı:-dı**
Gazel 9

Mısra: 2

Hatırlayıp ismini zikretmek.

İtdi pertâb baña yeter sitem-bâr-ı gâzûb
Müstedâm ola beni añdı o mekkâr-ı gâzûb

14. **aña:-a**
Gazel 1

Mısra: 4

O.

Bir cilâ virdi ki mir’ât-ı dile şaykal-ı ‘aşk
Şüretüñ seyr iderin her ne zamân bakşam aña

15. **aña:-a**
Gazel 1

Mısra: 8

O.

Şöyle mest oldı ki dil cām-ı mey-i ‘aşkuñla
Şimdi yeksândur aña zevk ü vefâ derd ü cefâ

16. **andan:-dan**
Gazel 3

Mısra: 4

O.

İdemez oldum şikâyet kimseye ol şahdan
Anlaruñ da diñlerüm hep sözleri andan yaña

17. **aña:-a**
Gazel 9

Mısra: 3

O.

Şanma hürşid-i felekdür görinen düşdi aña
‘Aks-i mir’at-ı ruñ-ı dilber gaddâr-ı gâzûb

18. **aña:-a**
Gazel 15

Mısra: 6

O.

Şakın cüy-ı ümîd-i vaşl-ı dilberden ki bî-bündür
Gel ey dil uğrama aña pül-i mihr-i vefâdan geç

19. **anı:-ı**
Gazel 22

Mısra: 8

O.

Ğuşunı halk meger kim güle teşbîh itmiş
Ğüş-i cânânuma menğüş egilüp anı añar

20. **aña:-a**
Gazel 25

Mısra: 8

O.

İsteyen ‘aşk-ı haķîķ-i hum-ı dil içre
Evvelâ ‘aşk-ı mecâziden aña mâye şalar

21. **anı:-ı**
Gazel 30

Mısra: 9

O.

Görseñ ey mâh-liķâ bād şanurduñ anı
Küyuña şevk-i vişâlün ile Dürri ne gider

22. **anları:-lar, -ı**
Gazel 31

Mısra: 8

O.

Merd-i âgeh-dili var küy-ı fenâda yokla
Anları şanma gönül cübbe vü destâr iledür

23. **anda:-da**
Gazel 32

Mısra: 8

O.

Şorun bād-ı şabâya çin-i zülfinden gelür şimdi
Bilür ahvâlini dildârüñ anda çok haber vardur

24. **anı:-ı**

Gazel 33

Mısra: 10

O.

Yalıñuz ben çekmezin yārūñ kemān-ı cevriñi

Anı ey Dürri-i bî-çāre bütün 'ālem çeker

25. **anlar:-lar**

Gazel 33

Mısra: 4

O.

Neylesün kühl-i Şıfāhānı senūñ 'āşıkıların

Çeşmine anlar senūñ hāk-ı derūñ her dem çeker

26. **aña:-a**

Gazel 34

Mısra: 9

O.

Bāz-ı hāb-ālūd-ı çeşm-i dilrübā bakmaz aña

Dürriyā zirā raķīb 'āşıkılarınuñ tobidur

27. **aña:-a**

Gazel 36

Mısra: 2

O.

Sana dil derdini söylese ğamından söyler

Aña incinme şehā sen eleminden söyler

28. **anuñ:-uñ**

Gazel 36

Mısra: 5

O.

Sih-i miñnetle felek baĝrunı delmiş anuñ

Nāy hep derd-i dil-i pür- naĝamından söyler

29. **anı:-ı**

Gazel 37

Mısra: 3

O.

Bilmez miyin ben anı ne hercāyī yārdür

Dām-ı niyāza uğramaz āhū degül midür

30. **aña:-a**

Gazel 42

Mısra: 8

O.

Eylemiş çāk-ı giribān yine ol ğonca-i nāz

Meger itmiş aña bu nāle-i cān-ĝāh eğer

31. **aña:-a**

Gazel 42

Mısra: 10

O.

Güş-i cānānuma girmez dime zārım Dürri

Sen hemān yalvara ĝör eyler aña ĝāh eğer

32. **aña:-a**

Gazel 49

Mısra: 12

O.

Ķadüm ham eyleyüp çeng eyledi bār-ı elem Dürri

Sirişküm aña tār oldı enin-i dil terennümdür

33. **anuñ:-uñ**

Gazel 49

Mısra: 17

O.

O bir şāh-ı 'adāletdür ki raķş-ı ĝadrine anuñ

Kevākib mih-i zerrin meh-i ĝerdün ise sümüdür

34. **anuñ:-uñ**

Gazel 49

Mısra: 20

O.

Kelāmı cevher-i hikmet ma'ārif kānıdır tab'ı

Kef-i dest-i kerem-peyvesti anuñ baħr-i kulzümdür

35. **aña:-a**

Gazel 52

Mısra: 6

O.

Şanma kim āh iderüz yāri raķīb ile ĝörüp

Merd-i 'aşķız aña şemşir-i hamıyyet çekerüz

36. **aña:-a**

Gazel 58

Mısra: 6

O.

Cüy-ı ümüd-i vaşluñ eğer beni ben alsa da

Erbāb-ı 'aşķuñ uğrar aña hiç pül istemez

37. **anuñ:-uñ**

Gazel 61

Mısra: 8

O.

Yilürüp kücdüm miyān-ı yāre ibrām eyleyüp

Künc-i vaşlına meger miftāh anuñ iķdām imiş

38. **andan:-dan**

Gazel 63

Mısra: 8

O.

Çünki düşdük dām-ı zülf-i müşk-fām-ı dilbere

Umma sen şimdengirü ey murĝ-ı cān andan ĝalāş

39. **anı:-ı**

Gazel 64

Mısra: 14

O.

Ķalb-i dilberdür murād ey Dürri hep pülāddan

Anı zemm itmekdür ammā āh-ı süzāndan ĝaraż

40. **anı:-ı**

Gazel 70

Mısra: 8

O.

Dehen-i mūra düşen dāneyi almak ister

Çok görür anı ‘acebdür felek-i bî-inşâf

41. **aña:-a**

Gazel 71

Mısra: 1

O.

‘Aşk bir yemdir aña bu dil-i âvâre şadef

Mekr-i dendānuñ ile pür-dür-i şehvâre şadef

42. **aña:-a**

Gazel 78

Mısra: 12

O.

Müyesser ide murādâtını anuñ Mevlâ

Cihāna farz-ı ‘ayındur aña du’â itmek

43. **anuñ:-uñ**

Gazel 78

Mısra: 11

O.

Müyesser ide murādâtını anuñ Mevlâ

Cihāna farz-ı ‘ayındur aña du’â itmek

44. **anı:-ı**

Gazel 83

Mısra: 12

O.

Ne kadar jeng ü gam-âlüd ise âyine-i dil

Pür-cilâ eyler anı dest-i şabâsı Kozinüñ

45. **anı:-ı**

Gazel 85

Mısra: 4

O.

Açıkdan itme şakın yâr ile mu‘ameleñi

Sev anı cân u gönülden duyulmasun râzuñ

46. **anuñ:-uñ**

Gazel 89

Mısra: 5

O.

Pertev-i mihr-i melâhat pîşine düşmiş anuñ

Yâr şanma şokınur kırmızı şâl üstine gül

47. **aña:-a**

Gazel 105

Mısra: 4

O.

Bu hâk-i deşt-i ‘aşkı böyle bî-hâşıl bileydüm ben

Aña tohm-ı sirişk-i çeşmüm hemvâra düşürmezdüm

48. **aña:-a**

Gazel 105

Mısra: 5

O.

Aña hayrân-ı esrâr-ı haţ-ı yâr olmasaydum ben

Elümden şişe-i nāmûsı kühsâra düşürmezdüm

49. **anuñ:-uñ**

Gazel 106

Mısra: 9

O.

Nice fütâdesi olmazsın anuñ ey Dürri

Ele alınca girer gönüme mey-i gül-gün

50. **aña:-a**

Gazel 108

Mısra: 2

O.

Olmasun âlûde ‘azm-i küy-ı dilber eyleyen

Varmasun aña dilin illâ ki miğfer eyleyen

51. **anlar:-lar**

Gazel 118

Mısra: 8

O.

Ço gitsün ehl-i cāh imrenme dibālı bu dünyâdur

Nemed-püş ile anlar cümleten yeksân ola bir gün

52. **anuñ:-uñ**

Gazel 118

Mısra: 4

O.

Çıkup taht-ı zümürdüz üzre mağrûr olmasun gonca

Giribânın anuñ şad çāk ider dest-i fenâ bir gün

53. **aña:-a**

Gazel 121

Mısra: 4

O.

Kanımı içmek murād eylermiş ol şüh-ı cihân

Hîç aña incinmezin ben nüş-ı cân olsun dirin

54. **anlar:-lar**

Gazel 122

Mısra: 7

O.

‘Aceb degül iki yâr-ı kadîmdür anlar

Dönerse cân ile baş ile sāğar üzre sebû

55. **aña:-a**

Gazel 123

Mısra: 8

O.

Ey gönül dām-ı niyâz ile şikâr olmaz o yâr

Aña çok himmet gerekdür ol hümâ girmez ele

56. **anı:-ı**

Gazel 130

Mısra: 8

O.

Gözüm dutsa kaçan kim bir hümā-yı ma'nī-i bikri
Olur şehbāz-ı tab'um anı elbette şikār üzre

57. anı:-ı

Gazel 131

Mısra: 10

O.

Bir lahza faşl-ı gülde hezār olsa şād eger
Ey Dürrī zār ider anı bīm-i hazān yine

58. anda:-da

Gazel 132

Mısra: 5

O.

Genc-i maşşūdı yine anda bulur rind-i cihān
Mey-fürüşuñ ne kadar hānesi virān olsa

59. aña:-a

Gazel 143

Mısra: 4

O.

Būs-ı dehānın itme recā ey gönül şakın
Söz geçmez aña yok yire cānāna söyleme

60. aňlar:-lar

Gazel 143

Mısra: 10

O.

Ahvalūñi nigāh ile 'arz eyle Dürriyā
Şehrīdür aňlar ol meh-i tābāna söyleme

61. anuñ:-uñ

Gazel 145

Mısra: 3

O.

İtmiş seni pür-yāre anuñ tiğ-i cefası

Ādem o perīye bu kadar hiç urılır mu

62. aña:-a

Gazel 149

Mısra: 10

O.

Maraż-ı 'aşkı olan itmesün ümmīd-i necāt
Aña 'ālemdə devā olmaz ecelden ğayrı

63. anuñ:-uñ

Gazel 152

Mısra: 3

O.

Ben 'aşkına anuñ o benüm bāde içerdi
Şimdi yüzüme bakmaz o devrānı unutdı

64. aña:-a

Gazel 153

Mısra: 5

O.

Sille-i şavlecān-ı zülf şöyle dokundu kim aña
Rüy-ı zemīnde güy-ı dil cāy-ı qarārı bilmedi

65. anı:-ı

Gazel 154

Mısra: 1

O.

Anı sensin maraż-ı 'aşka giriftār idici
Düşürüp bister-i hierānuña bīmār idici

66. anuñ:-uñ

Gazel 157

Mısra: 6

O.

Varmıyaydı küy-ı yāre ol rakīb-i seng-dil
Eşküm eṭrāfinda anuñ yem olaydı kākī

67. anuñ:-uñ

Gazel 162

Mısra: 8

O.

Cennet-i küyuña koyma ol rakībe virme yüz
Ādemi alur şakın vardur anuñ şeyṭānlığı

68. anuñ:-uñ

Gazel 162

Mısra: 14

O.

Ol ğazāl-i nāza kırmış şimdi dil dām-ı niyāz
Deşt-i 'aşk içre odur Dürrī anuñ püyānlığı

69. anuñ:-uñ

Gazel 163

Mısra: 10

O.

O yārūñ eyledi dendānı vaşfını Dürrī
Bu nazmı anuñ için böyle pür-le'al oldu

70. aña:-a

Gazel 165

Mısra: 2

O.

O tıfl olmuş fūnūn-ı 'işvenūñ üstād-ı zerdūzı
Aña ta'lim-i sihr itmiş o çeşm-i maha-āmūzı

71. anı:-ı

Gazel 165

Mısra: 10

O.

'Acā'ib mīvedür ruḥı dehān nāzik-i dilber
Anı miḥnet itdi mihr-i çaḳ 'ālem-efrūzı

72. aña:-a

Kaside 1

Mısra: 9

O.

N'ola hâl olsa aña cümle kilid-i müşkil
Suhan-ı nâzüki miftâh-ı der-i genc-i beyân

73. **aña:-a**

Kaside 1

Mısra: 82

O.

Benüm ol gavta- hor baħr-ı belâ vü endüh
Kaṭre-i ħün-sirişküm aña oldu mercân

74. **anı:-ı**

Kaside 1

Mısra: 38

O.

Çeşm-i kühun ğamı ol qadar itdi ki naħif
Bīm-i qahriyla anı zerrede itdi pinhân

75. **anı:-ı**

Kaside 1

Mısra: 39

O.

Eridür âteş-i ħavfiyla anı elbette
Tiğ-i cevriini felek eylese ħalka 'uryân

76. **anuñ:-uñ**

Kaside 1

Mısra: 45

O.

Kimse ' âhinde anuñ kimseden itmez feryâd
İde gülşende meger kim yine tolâb eġġân

77. **anuñ:-uñ**

Kaside 1

Mısra: 62

O.

Berf-nâk olsa ser-i küh-ı şüküh elbette
Dâmeninden olur ol demde anuñ âb revân

78. **aña:-a**

Kaside 2

Mısra: 18

O.

Niçe bâde anı nüş eylese bir pîr-i za'îf
Tıfl-ı yek-rûze qadar gelmeye aña Rüstem

79. **aña:-a**

Kaside 2

Mısra: 48

O.

Âb-ı ihsânı ile bulsa nemâ lâle-i bağ
Cümle bî-dâğ ola reşk ide aña bağ-ı İrem

80. **aña:-a**

Kaside 2

Mısra: 59

O.

Kilk-i telhîş-nüvişi aña mîzâb olmuş
N'ola pîşinde devâtına disem 'ayn-ı kerem

81. **aña:-a**

Kaside 2

Mısra: 62

O.

Cüy-ı ihsânını görse nice eyler reftâr
Kebk-i küh-sâr aña reşk-âver olurdu muhkem

82. **anda:-da**

Kaside 2

Mısra: 104

O.

Fikrüm ol silk-i beyândur ki nazîri yokdur
Anda güyâ ki ma'ânî dür-i pâk-i manzem

83. **anı:-ı**

Kaside 2

Mısra: 17

O.

Niçe bâde anı nüş eylese bir pîr-i za'îf
Tıfl-ı yek-rûze qadar gelmeye aña Rüstem

84. **anı:-ı**

Kaside 2

Mısra: 92

O.

Nahl-i maqşûdımı gülzâr-ı dilümden çıkarup
Ġars idüp ġayrı yire bâr ile eyler anı cem

85. **anuñ:-uñ**

Kaside 2

Mısra: 22

O.

Sâkıyâ feyz-i Ĥudâdur didüğüm bâde benüm
Degme kimse olamaz bezmine anuñ maħrem

86. **anuñ:-uñ**

Kaside 2

Mısra: 29

O.

Nice fâzıl ki anuñ medrese-i fâzlında
İde kim sūhtesi seyyid-i 'aşrı mülzem

87. **anuñ:-uñ**

Kaside 2

Mısra: 31

O.

Böyle vaşf eyler anuñ zât-ı kerîmü's-şânın
Gelseler bir yere medħ itmege eşrâf-ı ümem

88. **anuñ:-uñ**

Kaside 2

Mısra: 42

O.

İ'tikād -ı 'uḳalā böyledür inşā'illāh
Ehl-i dīl görmeye 'ömrinde anuñ cevır ü sitem

89. **anuñ:-uñ**

Kaside 2

Mısra: 67

O.

Zehr-i ḳahrıyla anuñ ejder-i düşmen mesmûm
Olsa muşt-i ḡazabından n'ola a'dā sersem

90. **anuñ:-uñ**

Kaside 2

Mısra: 71

O.

Kimse 'ahdinde anuñ kimseden itmez eḡḡān
İder ḡülşende meger bülbül-i şūrīde naḡam

91. **anuñ:-uñ**

Kaside 3

Mısra: 9

O.

Anuñ pervāne gibi bülbül eṭrāfını devr eyler
Olup bezm-i çemende yine şem'-i pür-şerer ḡonca

92. **anuñ:-uñ**

Kaside 3

Mısra: 21

O.

Kulaḡına ne koydı kim bilür bād-ı şehir anuñ
Hezār-ı zāra hışm idüp yine başın şalar ḡonca

93. **anuñ:-uñ**

Kaside 3

Mısra: 34

O.

Semiyy-i meḡḡar-ı 'ālem Muhammed-nām u 'İsī-dem
Ḡülistān-ı kemālinde anuñ faşl-ı dehr ḡonca

94. **ana:-a**

Kaside 4

Mısra: 32

O.

Çemende ḳaşr-ı zümürüd olup yine ḡonca
Ḳonuldı yer yer ana ḡārdan nice süllem

95. **aña:-a**

Kaside 4

Mısra: 40

O.

O baḡr-ı aḡzara olmışdur erḡuvān mercān
'Aceb mi olsa dūr-i şāhvār aña şebnem

96. **aña:-a**

Kaside 4

Mısra: 84

O.

Yeter hep işleri ey Dürri cān-ı mecrūḡuñ
Eger urursa aña dest-i şefḳati merhem

97. **anda:-da**

Kaside 4

Mısra: 14

O.

Şūrāḡı meclis-i şāḡ-ı bahāra ḡonca olup
'Arak meḡābesidür anda cem' olan şebnem

98. **anda:-da**

Kaside 4

Mısra: 50

O.

Derūnı mehbiṭ-i envār feyzdür ta'accüb
Terākūm eylese anda ma'ānī-i mülhem

99. **anda:-da**

Kaside 4

Mısra: 58

O.

O silk-i 'ilm-i hünerdür ki ṭab'-ı bā-ḡiredüñ
Daḡıḳ ma'niler anda le'ālī-i munazzam

100. **anuñ:-uñ**

Kaside 4

Mısra: 22

O.

Şehir zamānı degül jāle çeşm-i nergisde
Cefā-yı dehr ile anuñ da ḡözleri pür-nem

101. **anuñ:-uñ**

Kaside 4

Mısra: 42

O.

'Aceb midür ki şitābān olursa cūy-ı bahār
Diler ki ola anuñ baḡr-i keffine munazzam

102. **anuñla:-uñ, -la**

Kaside 4

Mısra: 51

O.

Anuñla baḡş-i feẓā'il olunmak emr-i muḡāl
'İlimde şeyyid-i 'aşr olsa da olur mülzem

103. **aña:-a**

Kaside 5

Mısra: 38

O.

Deffāfuñ oldı zühre-i zehrā-yı kām-yāb
Defdür felek celācil aña necm-i bi-ḡisāb

104. **anuñla:-uñ, -la**

Kaside 5

Mısra: 10

O.

Az ḡörme āb-ı dīdemi sen ey felek ḡabāb
Gerdān olur anuñla ḡör e bu nüh āsiyāb

105. **aña:-a**
Kaside 6
Mısra: 4
O.

Levhaşallāh zihī ḥil'at-ı zī-kıymet kim
Olmaya aña bāhā ola eger yem dirhem

106. **aña:-a**
Kaside 6
Mısra: 16
O.

İki ḥil'at saña ihdā idicek şāh-ı cihān
Güş idenler didi kat kat aña lāyıkdi kerem

107. **aña:-a**
Kaside 6
Mısra: 24
O.

Büse-i pāy-i şerifūñ meger almak ister
Māh-ı nev kāmetini aña bakup eyledi ham

108. **aña:-a**
Kaside 6
Mısra: 42
O.

Raḥşuña dirsem eger n'ola burāk-ı cennet
İntihā-yı başarīdür aña her važ'-ı qadem

109. **anuñ:-uñ**
Kaside 6
Mısra: 8
O.

Ḥil'at ammā nice ḥil'at ki şu'ā'-ı ḥurşid
Ser-te-ser rişte-i zerrīnidür anuñ müdgam

110. **anuñ:-uñ**
Kaside 6

Mısra: 14
O.
İtdi peydā meger ol ḥil'atı ḥayyāt-ı ezel
Görmemiş mişlini zīrā ki anuñ bir ādem

111. **aña:-a**
Kaside 7
Mısra: 14
O.

Devr-i 'adlūñde senūñ itsün fiten terk-i diyār
Qalmadı iqlīm-i 'Oşmāñide ḥiç aña mekān

112. **aña:-a**
Kaside 7
Mısra: 22
O.

Bülbül-i hoş-nağme oldı cāmi'-i gülde imām
Ehl-i 'aşq uydı aña āfākı pür itdi fiğān

113. **aña:-a**
Kaside 7
Mısra: 62
O.

Naẓm-ı ḥasb-i ḥālūmi gör eyledüm āb-ı ḥayāt
Ḥāme-i lü'lü'-feşānum aña kıldum nāvdān

114. **aña:-a**
Kaside 7
Mısra: 68
O.

Āh-ı sūzānum şem'idür zulmet-i endühda
Cism-i zerdüm oldı güyā kim aña zer şem'dān

115. **aña:-a**
Kaside 7
Mısra: 73
O.

Aña lāzım geldi şimden soñra kendüm bilürüm
Dürr-i şehvār-ı yem-i ṭab'um idem bir bir beyān

116. **anı:-ı**
Kaside 7
Mısra: 36
O.

Vaşf-ı ṭab'-ı pāki ḥiç kimse taḥrīr idemez
Kātib-i vaḥy eyleye anı meger şebt ü 'ayān

117. **aña:-a**
Kaside 8
Mısra: 50
O.

Kūyuñ etrāfın sirişk-i çeşm ile yem ideyin
Ḥiç aña yol bulmaya varmağa ağıyār u kilāb

118. **anda:-da**
Kaside 8
Mısra: 60
O.

Ehl ile nā-ehli teşḥiş itmeden qaldı felek
Pīr-i ma'tūh oldı anda qalmadı ḥiç fer ü tāb

119. **anuñ:-uñ**
Kaside 8
Mısra: 16
O.

Bād-ı āhum cāmi'-i çarḥa virince zelzele
Düşdi bir qandīli anuñ şanma ātıldı şihāb

120. **anuñ:-uñ**
Kaside 8
Mısra: 23
O.

Dürr-i evc-i 'alā Maḥmūd Efendi kim anuñ
Āsumān-ı 'ilme olmışdur vücudı āfitāb

121. **aña:-a**
Kaside 9

Mısra: 20

O.

Her kelāmuñ dürr-i meknün-ı belāğatdür senüñ
Nağd-ı cān ile ħalāyık aña dā'im müşterī

122. **aña:-a**

Kaside 9

Mısra: 54

O.

Bir naķış baēladı gülşen kim hezār ezhār ile
Aña şad taħsīn iderdi seyr idince Āzerī

123. **anda:-da**

Kaside 9

Mısra: 16

O.

Micmer-i bezm-i dil-efrūzuñ senüñ mah-ı münīr
Anda zann itme kelefüdür olmuş ayuñ micmeri

124. **anuñ:-uñ**

Kaside 9

Mısra: 74

O.

Bilmezsin cevri ü cefā mı yoħsa ihsān mı hele
Var derūnında saña şimdi anuñ bir mużmeri

125. **anuñ:-uñ**

Kaside 10

Mısra: 18

O.

Bir Mevlevī-i gülşen-i dergāhı gıncadur
Başında berg-i sebzi anuñ üstüvānedür

126. **aña:-a**

Kaside 11

Mısra: 6

O.

Nazīri kaçır-ı cevriñi gibi anuñ hem nām
Müferriħ idi aña reşk iderdi kışşasun

127. **aña:-a**

Kaside 11

Mısra: 30

O.

Bahār-ı devleti bulsun hemişe kararlık
Toķunmasun aña hiç tünd-bād-ı serd-i ħazān

128. **anı:-ı**

Kaside 11

Mısra: 18

O.

İçinde mähī-i ğam durma ğavta-ħorlık ider
Şikār ider anı her laħza bu dil-i nālān

129. **anı:-ı**

Kaside 11

Mısra: 19

O.

Takrīr-i cān-ı 'azizinde taḃḃ' ider anı
Muḃaşşal oldu ğıdāsı dilüm ğam-ı bārān

130. **anı:-ı**

Kaside 11

Mısra: 21

O.

Sen anı damla kıyās itme eşk-i cāndur ol
Beni efendüm unutmuş diyü olur giryān

131. **anı:-ı**

Kaside 11

Mısra: 24

O.

Ümīd ider ki diye luṭf idüp Ḥasan Aēa ne
Gör anı var yūri yap ḫāṭırın ķoma vīrān

132. **anuñ:-uñ**

Kaside 11

Mısra: 5

O.

Nazīri kaçır-ı cevriñi gibi anuñ hem nām
Müferriħ idi aña reşk iderdi kışşasun

133. **anda:-da**

Kaside 12

Mısra: 10

O.

Yūri var pāy-ı veliyyü'n- ni'ama sür yüzüñi
Her ne derdüñ var-ısa anda devāsı mevcūd

134. **aña:-a**

Mesnevi 1

Mısra: 77

O.

Şarı köpegi aña maḫabbetler ider mi
Ol bir yire gitse o da ardınca gider mi

135. **aña:-a**

Mesnevi 1

Mısra: 87

O.

Yā Pīr Muḫammed Çelebi aña güler mi
Vā'llāh siñiri çekdirirüm ben sana dir mi

136. **ana:-a**

Mesnevi 1

Mısra: 125

O.

Her kim ana çıkdıysa selām eyle firāvān
Her demde olalar gül-i cennet gibi ḫandān

137. **anda:-da**

Mesnevi 1

Mısra: 15

O.

Gördün mi ya Kara Oluğunu anda ne şudur
Dünyâda hayât âbı dinür işte o budur

138. **anı:-ı**

Mesnevi 1

Mısra: 112

O.

Yaylağa nice çıkdı 'aceb ol kıca eşekle
Var ise anı besledi arpayla kepekle

139. **anlara:-lar, -a**

Mesnevi 1

Mısra: 130

O.

Yârâna selâm-ı dil-i nâlânımı 'arz it
Anlara olan 'ışk-ı firâvânımı 'arz it

140. **anuç:-uñ**

Mesnevi 1

Mısra: 11

O.

Eşcârı anuç kâmet-i dilber gibi a'lâ
Tübâ dir idüm kûteh eger olmasa túbâ

141. **anuç:-uñ**

Mesnevi 1

Mısra: 17

O.

Bir mürde-i gam içse anuç âbımı fi'l-hâl
Bir hâlet irer kim olur ol mürde iken şâg

142. **anuç:-uñ**

Mesnevi 1

Mısra: 19

O.

Var mı niçe biñ âb-ı revân-bağşı ya anuç
Her birini içdükte şafâ itdi mi cânuç

143. **anuç:-uñ**

Mesnevi 1

Mısra: 30

O.

Pâyına yüzün bir dağı ey bād sürerseñ
Öp dâmenini benden anuç haqqı süresün

144. **anuç:-uñ**

Mesnevi 1

Mısra: 44

O.

Gördün mi o tarh eyledüğü hâneýi anda
Var mıdır anuç mişli gibi bağ-ı cinânda

145. **anuç:-uñ**

Mesnevi 1

Mısra: 57

O.

Kendisi dede odası bir tekyedür anuç
Hep ağzını ihsânı ile dutdı cihânuñ

146. **anuç:-uñ**

Mesnevi 1

Mısra: 68

O.

Haqqā ki 'aceb zāt-ı seyidinde şiyemdür
Her lafz-ı revân-bağşı anuç dâfi'-i gamdur

147. **anuç:-uñ**

Mesnevi 1

Mısra: 90

O.

Derviş ola ehl-i dil ola bir kişi ey dil
Her tır-i du'âsına anuç 'arş ola menzil

148. **anuç:-uñ**

Mesnevi 1

Mısra: 103

O.

Evvelki gibi var mı anuç bāşe vü bâzi
Şağ mı 'acaba öldi mi yâ ol şarı tazı

149. **ana:-a**

Mesnevi 2

Mısra: 4

O.

Nażargâh-ı Hudâ-yı lem-yezeldür
Ana cennet dimek gâyet maḥaldür

150. **aña:-a**

Mesnevi 2

Mısra: 70

O.

Birisidür anuç Cīvân Oluğı
N'ola dirsem aña ben cân oluğı

151. **aña:-a**

Mesnevi 2

Mısra: 98

O.

Cihân içinde ser-çeşme odur o
Gören var mı aña beñzer şouk şü

152. **aña:-a**

Mesnevi 2

Mısra: 134

O.

Eger ketb olsa kâğıd kalmayaydı
Bu nüh çarḥ aña bir cüz olmayaydı

153. **anda:-da**

Mesnevi 2

Mısra: 88

O.

Havuzlı nâvdândur biri anuç
Var anda lezzeti havz-ı cinânuñ

154. **anda:-da**
Mesnevi 2
 Mısra: **140**
O.

Bu nazmuñ ravza-i şehri beyândur
 Mezâmin anda hep âb-ı revândur

155. **andan:-dan**
Mesnevi 2
 Mısra: **24**
O.

Hemân cânânenüñ zülfine beñzer
 Şafâ kesb eyler andan ehl-i diller

156. **andan:-dan**
Mesnevi 2
 Mısra: **124**
O.

Biridür Kozbikâr mevtâ ider hayy
 Çukur yaylağa andan urulur hey

157. **anı:-ı**
Mesnevi 2
 Mısra: **52**
O.

Eger bir naḥl-i ḥuşke degse ol mâ
 İderdi anı ol sâ'atde ḥaḍrâ

158. **anı:-ı**
Mesnevi 2
 Mısra: **64**
O.

Birisi daḥidür mizâb-ı in'âm
 Anı nûş iden alur dehrden kâm

159. **anı:-ı**
Mesnevi 2

Mısra: **66**
O.
 O şu gibi cihânda bir şu olmaz
 Anı nûş idenüñ hiç beñzi şolmaz

160. **anı:-ı**
Mesnevi 2
 Mısra: **71**
O.

Eger nûş eyleseydi âni mevtâ
 O sâ'atde hemân eylerdi iḥyâ

161. **anı:-ı**
Mesnevi 2
 Mısra: **100**
O.

Eger ser-çeşme olmasaydı ol mâ
 Aḡarken buz dutardı anı zibâ

162. **anı:-ı**
Mesnevi 2
 Mısra: **110**
O.

Biri Aḡmed Paşa mizâbıdır hem
 Anı nûş idene kâr eylemez sem

163. **anı:-ı**
Mesnevi 2
 Mısra: **116**
O.

Biri 'ayn-ı şafâ kim menba'-i zevk
 İçen anı olur ol demde pür-şevk

164. **anuñ:-uñ**
Mesnevi 2
 Mısra: **8**
O.

Dinür yaylağ-ı Ḳarlık ol mekāna
 Anuñ her kūşesi beñzer cināna

165. **anuñ:-uñ**
Mesnevi 2
 Mısra: **10**
O.

Dem-i cân-baḡş-ı 'İsâdur hevâsı
 Bütün dünyâ anuñ hep mübtelâsı

166. **anuñ:-uñ**
Mesnevi 2
 Mısra: **19**
O.

Çukur yaylağ anuñ yanında a'râf
 Bu ḳavle ḳa'il olur ehl-i inşâf

167. **anuñ:-uñ**
Mesnevi 2
 Mısra: **25**
O.

Anuñ her bir otı derde devâdur
 Anuñ her birisi cânâ şafâdur

168. **anuñ:-uñ**
Mesnevi 2
 Mısra: **26**
O.

Anuñ her bir otı derde devâdur
 Anuñ her birisi cânâ şafâdur

169. **anuñ:-uñ**
Mesnevi 2
 Mısra: **33**
O.

Anuñ sükkânını iğrâz itmiş
 Yeşil dībâyı pây-endâz itmiş

170. **anuuñ:-uñ**
Mesnevi 2
 Mısra: 35
 O.

Anuñ sengi hemān la'l-i Bedaḥṣān
 Göreydi ḥātem eylerdi Süleymān

171. **anuuñ:-uñ**
Mesnevi 2
 Mısra: 37
 O.

Anuñ her ḥāki gūyā misk ü 'anber
 Dimāğ-ı 'ālemi eyler mu'aṭṭar

172. **anuuñ:-uñ**
Mesnevi 2
 Mısra: 41
 O.

Anuñ birisi ḡāyet ile bālā
 Sipihre nerd-bān olurdi a'lā

173. **anuuñ:-uñ**
Mesnevi 2
 Mısra: 44
 O.

Miṣāl-i ḡadd-i dilber her nihālī
 Anuñ her kūṣesi cennet miṣālī

174. **anuuñ:-uñ**
Mesnevi 2
 Mısra: 59
 O.

Anuñ yanında ḡam-ı eṣcār-efzūn
 Ḳad-i ḡilmān-ı cennet gibi mevzūn

175. **anuuñ:-uñ**
Mesnevi 2
 Mısra: 69
 O.

Birisidür anuñ Cīvān Oluḡı
 N'ola dirsem aña ben cān oluḡı

176. **anuuñ:-uñ**
Mesnevi 2
 Mısra: 76
 O.

Biri Türk Oluḡıdır vaṣf olunmaz
 Anuñ miṣli bu 'ālemde bulunmaz

177. **anuuñ:-uñ**
Mesnevi 2
 Mısra: 83
 O.

Birisi Sūḥteler Oluḡı anuñ
 Ter ü tāze olur içdükde cānuñ

178. **anuuñ:-uñ**
Mesnevi 2
 Mısra: 87
 O.

Ḥavuzlı nāvdāndur biri anuñ
 Var anda lezzeti ḥavz-ı cinānuñ

179. **anuuñ:-uñ**
Mesnevi 2
 Mısra: 96
 O.

Ḥarāret-keṣlerüñ ol çāresidür
 Anuñ bir ḡaṭresi buz pāresidür

180. **anuuñ:-uñ**
Mesnevi 2
 Mısra: 111
 O.

Birisidür anuñ Ḳible Oluḡı
 İderse ser-fürü n'ola ki her şu

181. **anuuñ:-uñ**
Mesnevi 2
 Mısra: 117
 O.

Şekerden lezzeti artıkdur anuñ
 İçince ḡaz ider ḡāyetle cānuñ

182. **anuuñ:-uñ**
Mesnevi 2
 Mısra: 121
 O.

Anuñ miṣli bu 'ālemde bulunmaz
 Cināndan ḡayrı yirde ol şu olmaz

183. **anuuñ:-uñ**
Mesnevi 2
 Mısra: 129
 O.

Anuñ her birisi bir āb-ı kevṣer
 Anuñ her birisi ḡand-i mükerrer

184. **anuuñ:-uñ**
Mesnevi 2
 Mısra: 130
 O.

Anuñ her birisi bir āb-ı kevṣer
 Anuñ her birisi ḡand-i mükerrer

185. **anuuñ:-uñ**
Mesnevi 2
 Mısra: 131
 O.

Anuñ her birisi taḡrīr-i müṣkil
 Anuñ her birisi taḡrīr-i müṣkil

186. **anuuñ:-uñ**
Mesnevi 2
 Mısra: 132
 O.

Anuñ her birisi takrîr-i müşkil
Anuñ her birisi taḥrîr-i müşkil

187. **aña:-a**
Mesnevi 3
Mısra: 27
O.

Ta'zîr-i şedîd aña olur vâcib ü elzem
Ḥaḳḳā ki budur ḳavl-i eṣaḥ mezheb-i a'zam

188. **anı:-ı**
Mesnevi 3
Mısra: 34
O.

Kezzāba vire Ḥazret-i Allāh belāsın
Bir derde anı uğrada bulmaya devāsın

189. **anı:-ı**
Mesnevi 3
Mısra: 55
O.

Evvel emir anı göricek bir toya beñzer
Kizb ile derûnı dolidur kim şuya beñzer

190. **anı:-ı**
Mesnevi 3
Mısra: 68
O.

Gör Ḥazret-i Nūḥa veledi eyledi 'işyān
Ġarḳ eyledi deryāya anı Ḥazret-i Raḥmān

191. **anlar:-lar**
Mesnevi 3
Mısra: 8
O.

Kāfir yaḳasında yaḳalarlar niçe kāfir
Hiç ol kıyılarda kıyılamaz kıyar anlar

192. **anuñ:-uñ**
Mesnevi 3
Mısra: 15
O.

Ġāzîlerine benden anuñ eyle du'ālar
Her birine ta'zîm ile kıl nice şenālar

193. **anuñ:-uñ**
Mesnevi 3
Mısra: 30
O.

Kezzāba revādur ki kötekden eşer olsun
Yüzi gözi sünbülde anuñ bes beter olsun

194. **anuñ:-uñ**
Mesnevi 3
Mısra: 36
O.

Ḥacı Ḥasanuñ oğlu yalanın tulumıdır
Bir doğrica söz söylemek anuñ ölümüdür

195. **anuñ:-uñ**
Mesnevi 3
Mısra: 52
O.

Gör şāḥsını kim niçe şikem-ḥāre kişidür
Her demde anuñ kızb ü fiten cümle işidür

196. **anuñ:-uñ**
Mesnevi 3
Mısra: 54
O.

Kem nesneye yeltendi hele tazeliginde
Şimdiden anuñ kızb ü 'araz pirliginde

197. **anuñ:-uñ**
Mesnevi 3
Mısra: 70
O.

Lā-'āşimu ḳavlini göre Rabb-ı cihānuñ
Peyġamber iken oġlını ġarḳ eyledi anuñ

198. **aña:-a**
Mesnevi 4
Mısra: 7
O.

Şol ḳadar virmiş şükûfe zinnat ü encüm aña
Reşk ider anuñ fezā-yı sînesine āsumān

199. **andan:-dan**
Mesnevi 4
Mısra: 9
O.

Her seḫer bād-ı şabā eyler niyāz andan geçer
İrgörür ḥalḳuñ meşāmmına şem-i 'anber-feşān

200. **anuñ:-uñ**
Mesnevi 4
Mısra: 8
O.

Şol ḳadar virmiş şükûfe zinnat ü encüm aña
Reşk ider anuñ fezā-yı sînesine āsumān

201. **aña:-a**
Tarih 2
Mısra: 12
O.

'Acib vaḳ'aya uğradı ol şehenşāḥ
Aña reşk ider vaḳ'a-yı ibn-i 'Affān

202. **aña:-a**
Tarih 2
Mısra: 20
O.

O şeh şerbet-i mevdi içdükde Dürri
Didüm târiḥ aña şehîd oldı 'Osman

203. **anı:-ı**

Tarih 2

Mısra: 15

O.

Alup kulle-i hefte koydılar anı
Hudâ emrine vâsıl itdiler ol ân

204. **aña:-a**

Tarih 3

Mısra: 13

O.

Bend-i kemend eylemek şâhı aña şey degül
Gayrıya düşvâr olan kâr olur aña kolay

205. **aña:-a**

Tarih 3

Mısra: 14

O.

Bend-i kemend eylemek şâhı aña şey degül
Gayrıya düşvâr olan kâr olur aña kolay

206. **anı:-ı**

Tarih 5

Mısra: 2

O.

Olinca dîde-i dehre gamâm-ı gam hâ'il
Şükür ki itdi anı bād-ı lutf-ı hak zâ'il

207. **aña:-a**

Tarih 7

Mısra: 10

O.

Virse bünyâmı n'ola kaçır-ı hûrluğundan nişân
Zîr-i tāk-ı çarhda zîrâ nazîr olmaz aña

208. **anuñ:-uñ**

Tarih 7

Mısra: 4

O.

Bâğ-ı cennetden n'ola yaksa çerâğı bu maķâm
Gülleri nakş-ı anuñ pejmürde olmaz dâ'imâ

209. **anuñ:-uñ**

Tarih 7

Mısra: 8

O.

Ṭurre-i şan ṭurre-i dilber âsâsı evc-i çarh
Ḥaķ budur tarz-ı muşanna'dur anuñ ser-tâ-be-pâ

210. **anuñ:-uñ**

Tarih 7

Mısra: 15

O.

Dir gören hakkında anuñ vaşf ide mi bu mısra'ı
Kaşr-ı 'alâ cennet-âsâ dil-güşâ rāhat-fezâ

211. **anuñ:-uñ**

Tarih 7

Mısra: 19

O.

Dest-i lutfuñla anuñ hıfz it çerâğ-ı devletin
Bād-ı âfetden bihaķķ-ı enbiyâ yâ Rabbenâ

212. **aña:-a**

Tarih 8

Mısra: 22

O.

Gel hemân hayr du'â eyle o şâhib-hayra
Vire maķşūdunı hep Ḥazret-i Allâh aña

213. **aña:-a**

Tarih 8

Mısra: 24

O.

Nice âsân güzere eylerse bu cisri herkes
İde 'uķbâda sırâtı aña âsân Hudâ

214. **anuñ:-uñ**

Tarih 8

Mısra: 20

O.

Ne kadar medh ü şenâ itsek o baħr-i cūdı
Yine kâşırsın anuñ medhini itmekde dilâ

215. **aña:-a**

Tarih 15

Mısra: 2

O.

Aşçı-zâde ol Hüseyn Ağa cihân-ı sıfleden
Rihlet itdi rahmet itsün aña her demde İlâh

216. **anda:-da**

Tarih 16

Mısra: 6

O.

Beñzedi firdevse o kaçır-ı berin
Sündüsîdür anda libâs-ı harîr

217. **anda:-da**

Tarih 17

Mısra: 4

O.

Hayli zâlimdi Muştafâ Paşa
Merhamet yokdı anda vallâhî

218. **anuñ:-uñ**

Tarih 18

Mısra: 3

O.

Yokdur 'âlemde hîç nazîri anuñ
Kerem-efzâ vü hoş-hışâl oldı

219. **anuñ:-uñ**

Tarih 19

Mısra: 2

O.

Şāh-ı felek-mertebe sultān-ı Rūm
Bir günin anuñ ide biñ yıl Hudā

220. **an:**

Gazel 38

Mısra: 4

Vakit, zaman.

Dil-i sevdā-zede girdāb-ı ümīde düşmüş
Ol dūr-i pākin kenār itmege her an dolaşır

221. **ānı:-ı**

Gazel 152

Mısra: 2

Vakit, zaman.

Dilber beni añmaz dil-i nālānı unuttı
Ol sevdügümüz demleri ol ānı unuttı

222. **ān:**

Gazel 120

Mısra: 5

Lāhza, dem.

Bir ān yüzüñi görmeseñ ol ān ölüruz biz
Bilmem bize n'itdūñ ne füsün-bāz güzelsin

223. **ān:**

Gazel 120

Mısra: 5

Lāhza, dem.

Bir ān yüzüñi görmeseñ ol ān ölüruz biz
Bilmem bize n'itdūñ ne füsün-bāz güzelsin

224. **aña:-a**

Gazel 34

Mısra: 3

O.

Dāğ-ı sīnem tāze güldür şebnem aña penbedür
Eşk-i çeşm-i hūn-feşānum bāğ-ı miñnet cūyudur

‘anber:

1. **‘anber:**

Gazel 61

Mısra: 10

Güzel koku.

Āb-dār olsa dūr-i eş‘ārı Dürrinüñ n’ola
Baħr imiş gönli süveydā anda ‘anber hām imiş

ancağ:

1. **ancağ:**

Gazel 32

Mısra: 1

Yalnızca, sadece.

Dime ancağ melāḥatde o yār-i sīm-ber vardır
Göreydūñ ey dil-i şeydā bu ‘ālemde neler vardır

2. **ancağ:**

Gazel 87

Mısra: 2

Yalnızca, sadece.

Büse-i ruḥsār-ı yāre vir yine içdām-ı dil
Ol civānuñ bir gülin koçmağdur ancağ kām-ı dil

3. **ancağ:**

Gazel 149

Mısra: 7

Yalnızca, sadece.

Biz de iller gibi būs eyledük ancağ destūñ
Görmedük vaşluñı zevk itmedük elden gayrı

4. **ancağ:**

Kaside 2

Mısra: 106

Yalnızca, sadece.

Ne mihr şalsa eger pertevini āfāka
Mehde ancağ kelef-āşā kıla leyl-i tārem

5. **ancağ:**

Gazel 52

Mısra: 7

Olsa olsa, en çok.

Ey perī vaşluña ḥasret çeker ancağ ağıyar
Biz ḥayāl-i ruḥ -ı pūr tābuña ḥasret çekerüz

anda:

1. **anda:**

Gazel 32

Mısra: 10

T. Orada.

Şaḳın kūyına yārūñ varma tiğ-i āhsız Dürrī
Varırsañ ġāfil olma anda çok cāy-i ḥaṭar vardır

2. **anda:**

Gazel 49

Mısra: 4

T. Orada.

Gözūñ suḥendür ey āfitāb-ı adnī-yi istiğnā
Ruḥuñdur burc-ı ḥüsnüñ māhı ḥālūñ anda encümdür

3. **anda:**

Gazel 61

Mısra: 10

T. Orada.

Āb-dār olsa dūr-i eş‘ārı Dürrinüñ n’ola
Baħr imiş gönli süveydā anda ‘anber hām imiş

4. **anda:**

Gazel 136

Mısra: 4

T. Orada.

Açdı sükkān-ı felek seyre bu sūrī revzen
Anda şanmañ ki meh oldı yine peydā bu gice

5. **anda:**

Kaside 1

Mısra: **118**

T. Orada.

Tā ki gerdiş ide bu künbed-i çarḥ-ı devvār
Tā ki şābit ola anda meh ü mihr-i raḥşān

6. **anda:**

Kaside 4

Mısra: **28**

T. Orada.

Miṣāl-i ḥumbara gonca içinde jāle degül
Ki kılmış anda tufeyl-i hezār cem'-i direm

7. **anda:**

Kaside 7

Mısra: **8**

T. Orada.

Ḳāmetüñ naḥl-i gülüstān-ı fazîletdür senüñ
Eylemiş murğ-ı ma'ārif anda şimdi āşiyān

8. **anda:-da**

Kaside 7

Mısra: **48**

T. Orada.

'Aşḳ bî-cān-ı elem şarmışdı naḥl-i ḳaddüme
Ṭutdı murğān ḡam-ı gerdündan anda mekān

9. **anda:**

Mesnevi 1

Mısra: **43**

T. Orada.

Gördüñ mi o ṭarḥ eyledügi hāneyi anda
Var mıdur anuñ mişli gibi bağ-ı cinānda

10. **anda:**

Mesnevi 1

Mısra: **53**

T. Orada.

'Osmān Ağamuz anda urup dutmadı mı yā
Ḥalk ile yine itmede mi yok yire ḡavḡā

11. **anda:**

Mesnevi 1

Mısra: **61**

T. Orada.

Yā anda mı gördüñ mi ḥaşım Aḥmed Ağayı
Ol zāt-ı kerem-pişeyi ol merd-i vegāyı

12. **anda:**

Mesnevi 1

Mısra: **65**

T. Orada.

Yā anda mı ol zā'ir-i Mekke vü Medine
'Abdī Çelebüm fer viren ol rüy-ı zemîne

13. **anda:**

Mesnevi 1

Mısra: **79**

T. Orada.

Yā anda mü'ezzin yine ol şavt-ı ḥasen mi
Atmacalara künde kesen o Usta Ḥasan mı

14. **anda:**

Mesnevi 1

Mısra: **81**

T. Orada.

Gördüñ mi varup anda ya Derviş 'Aliyi
Ol pādışeh-i mülk-i fenāyı o veliyyi

15. **anda:**

Mesnevi 1

Mısra: **95**

T. Orada.

Eyyüb Çelebi anda sa'ādetle buyurmuş
Ḳuşlık olıcak başını örter de uyurmuş

16. **anda:**

Mesnevi 1

Mısra: **97**

T. Orada.

Yā anda mı tālibleri ol suhte-ḡāni
Her birisinüñ var mı yanında ya civānı

17. **anda:**

Mesnevi 1

Mısra: **101**

T. Orada.

Yā anda mıdur sūhte başı Aḥmed Efendi
Görseydi öperdi elini Şeyḫ Ḥucendi

18. **anda:**

Mesnevi 1

Mısra: **109**

T. Orada.

Dursun oralar anda mı ñā-çārum ağamuz
Ol merd ü zen-i dehr olan ol 'ucbe-nümāmuz

anda mı:

1. **anda mı:**

Mesnevi 1

Mısra: **33**

Kelime Tipi: -

Orada mı?

Yā Pîr Muḥammed Çelebi anda mı ey yār
Her laḥza ola 'āṭifet-i ḥaḳḳ ile dil-şād

2. **anda mı:**

Mesnevi 1

Mısra: **35**

Kelime Tipi: -

Orada mı?

Yā anda mı gördüñ mi o her-cāyî birāder
Bilsün 'acabā ülfeti kimler ile eyler

'anber-hām:

1. 'anber-ḥām-ı:--ı

Gazel 87

Mısra: 8

Ham, işlenmemiş amber (gönül bağlamında).

Ben seni teşhîr için künc-i elemde ey perî
Eylerin süzân gamuñ nâryla ile 'anber-ḥām-ı dil

'andelîb:

1. 'andelîbe:-e

Gazel 55

Mısra: 3

Bülbül.

'Andelîbe şehîrî def'-i ḥumâr itmek için
Jâle güyâ ki 'arâk ḡonca-i ḡülzâr ise kûz

'andelîb:

1. 'andelîbüñ:-üñ

Gazel 108

Mısra: 7

Bülbül. II Âşık.

'Andelîbüñ nağme-i feryâd u eşk-i âlidür
ḡülşen içre ḡoncayı allandırıp ter eyleyen

2. 'andelîbe:-e

Gazel 96

Mısra: 3

Bülbül.

'Andelîbe dil-i şürîdemüzi hem-dem idüp
ḡül-sitâna varalum nâle vü feryâd idelüm

'andelîb-âsâ:

1. 'andelîb-âsâ:

Gazel 34

Mısra: 5

Bülbül gibi.

'Andelîb-âsâ beni şubḥ u mesâ zâr eyleyen

Bir civân-ı nâzenîñüñ ḡülsitân-ı rûyudur

'andelîb-i dil:

1. 'andelîb-i dil:

Kaside 9

Mısra: 64

Kelime Tipi: -

Gönül bülbülü.

Dem-be-dem ḡülzâr-ı medḥüñde nevâlar eyleyüp

'Andelîb-i dil okur bu şi'r-i ma'nâ- ḡüsteri

'andelîb-i lâl oldu:

1. 'andelîb-i lâl oldu:-dı

Tarih 18

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Dilsiz bülbül oldu.

Seyre gelince eyledükde hemân

Reşk ile 'andelîb-i lâl oldu

'ankâ:

1. 'ankâya:-ya

Mesnevi 1

Mısra: 50

Anka kuşu.

Çengâline ser-i felegi almak olur mı

'Ankâya vü Sîmurğa daḥi şalmaq olur mı

2. 'ankâ:

Tarih 8

Mısra: 12

Anka kuşu.

Taşıcak fülk-i felekde geçilemez bu şu

Var ise murḡ-ı ḥümâ-per olasin ya 'ankâ

'ankâ olsun:

1. 'ankâ olsun:-sun

Gazel 119

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Anka kuşu olmak.

Bulur ehl-i dili tîr-i ḡam-ı Zâl-i gerdün

Kûh-ı Kâfa kaçup ister ise 'ankâ olsun

añla:

1. añla:

Gazel 61

Mısra: 5

Zannetmek II düşünmek.

İltifât añla cefâ gördükçe ey dil yârdan

Luṭf u iḥsânı o şâhuñ 'âşıkâ düşünâm imiş

2. añlasa:-sa

Gazel 93

Mısra: 5

Anlamak, fark etmek, farkına varmak.

Dûd-ı âhumı felek añlasa peyveste idüp

Çekelüm derdüñi ey kâmeti bâlâ çekelüm

anlar:

1. anlaruñ:-uñ

Gazel 3

Mısra: 4

T. Üçüncü çokluk şahıs zamiri, onlar.

İdemez oldum şikâyet kimseye ol şâhdan

Anlaruñ da diñlerüm hep sözleri andan yaña

2. anlaruñ:-uñ

Gazel 25

Mısra: 6

Âşık(lar).

Tâbiş-i ḡamdan elem çekse n'ola 'uşşâk

Anlaruñ üstine ol serv-i revan sâye şalar

anuñ:

1. anuñ:

Gazel 29

Mısra: 8

Onun.

Gözi açık geçintür zâhid-i hodbîn veli
Gözi dörd olmuş anuñ sofra-i ni'met gözedür

anuñ için:

1. anuñ için:

Gazel 52

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bu yüzden, bundan dolayı.

Bilmedük hâlini her hûbı görüp meyl iderüz
Dürriyâ anuñ için böyle nedâmet çekerüz

2. anuñ için:

Gazel 54

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bu yüzden, bundan dolayı.

Huzûr-i kalbimiz yok şehr-i gamda hâne- cüyânuz
Şabâ zülfün dağıtmış anuñ için dil- perişânuz

3. anuñ için:

Kaside 7

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Onun için.

Her suhan tab'-ı şerîfünden kubbe-i cevher olur
Anuñ için saña reşk-endâzdur hep baır u kân

anuñ için:

1. anuñ için:

Kaside 3

Mısra: 24

Bu yüzden, Bundan dolayı.

Meger kim bülbül-i şeydâ leb-i dildarı vaşf eyler
Anuñçün alınup bezm-i çemende ter düşer gonca

ara:

1. arar:-r

Gazel 57

Mısra: 1

Bulmaya çalışmak.

Göñül ki kendüye bir gam-güsâr arar bulmaz
Beyâna sırr-ı gam-ı 'aşk-ı yâr arar bulmaz

2. arar:-r

Gazel 57

Mısra: 2

Bulmaya çalışmak.

Göñül ki kendüye bir gam-güsâr arar bulmaz
Beyâna sırr-ı gam-ı 'aşk-ı yâr arar bulmaz

3. arar:-r

Gazel 57

Mısra: 4

Bulmaya çalışmak.

Hevâ-yı fırkat-i yâr ile fülk-i dil her dem
Gezer yem-i gamı ammâ kenâr arar bulmaz

4. arar:-r

Gazel 57

Mısra: 6

Bulmaya çalışmak.

Niyâza başlayacak biz o güçeler etse
Göñül bunun gibi bir şive-kâr arar bulmaz

5. arar:-r

Gazel 57

Mısra: 8

Bulmaya çalışmak.

Meh-i cebînüñi hürşid-i rüyüñi seyre
Fütâde-dil seni leyl ü nehâr arar bulmaz

6. arar:-r

Gazel 57

Mısra: 10

Bulmaya çalışmak.

Firâkuñ âteşi Dürriyi tâb-nâk itdi
Zülâl-i vaşluñı ey gül-'izâr arar bulmaz

a'râf:

1. a'râf:

Mesnevi 2

Mısra: 19

Cennet ile cehennem arasında bir mahal.

Çukur yaylak anuñ yanında a'râf
Bu kavle ka'il olur ehl-i inşâf

'arak:

1. 'arak:

Gazel 55

Mısra: 4

Ter II rakı.

'Andelîbe seherî def'-i humâr itmek için
Jâle güyâ ki 'arak gonca-i gülzâr ise kûz

2. 'arak:

Kaside 4

Mısra: 14

Rakı.

Şürâhî meclis-i şâh-ı bahâra gonca olup
'Arak meşâbesidür anda cem' olan şebnem

'arak-rîz olur:

1. 'arak-rîz olur:-ur

Kaside 8

Mısra: 51

Kelime Tipi: -

Terlemek, ter dökmek.

Ruĥları olur 'arak-rîz âteşin mey görse yâr
Şanki ateşle çıkar berg-i gül-i terden gül-âb

'arak-rîz:

1. **'arak-rîz:**

Gazel 7

Mısra: 5

Terleyen, ter döken.

Ruĥları olur 'arak-rîz âteşin mey görse yâr
Şanki ateşle çıkar berg-i gül-i terden gül-âb

'arak-nâk olmak:

1. **'arak-nâk olmak:**

Gazel 34

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Terli, terlemiş olmak.

Tâb-ı hışmında beni şanmañ görünce derleri
Yâr-i maĥcûbuñ 'arak-nâk olmak ekser hûyudur

ârām-geh-i:

1. **ârām-geh-i:--i**

Gazel 2

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Durulan, oturuñ yer, ikametgâh.

'Aşkla ârām geh-i deşt-i cünündür baña
Cûy-ı sirîşküm benüm rāh-nümündür baña

'ar'ar:

1. **'ar'arı:~**

Gazel 81

Mısra: 3

Dağ servisi.

Bâğda 'ar'arı mest eyledi hengām-ı hırām
Cilve-i kâmet-i şimşadı Muĥammed şāhuñ

'ar'ar-ı fâhir:

1. **'ar'ar-ı fâhir:**

Gazel 164

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Süslü servi (sevgilinin boyu bağlamında).

Bâğ-ı 'âlemde ruĥuñ gibi gül olmaz bir daĥi
Dehre kıddüñ gibi gelmez 'ar'ar-ı fâhir daĥi

ârâste ola:

1. **ârâste ola:~a**

Kaside 2

Mısra: 131

Kelime Tipi: -

Süsü olmak.

Tâ ki her şeb ola ârâste encümle felek

Tâ ki her rûz ola ĥûrşîd ile enver 'âlem

arava bulmava:

1. **araya bulmaya:~y, ~a**

Gazel 141

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Arayıp da bulamamak.

Bâzîçe-i maĥabbet ü 'aşkıñda ol perî

Dürrîyi bir zamân ola bulmaya araya

arâz:

1. **'arâz:**

Mesnevi 3

Mısra: 54

Varlığı başkasına muhtaç olan.

Kem nesneye yeltendi hele tâzeliginde

Şimdiden anuñ kızb ü 'arâz pirliginde

ardınca:

1. **ardınca:**

Mesnevi 1

Mısra: 78

Ardı sıra.

Şarı köpegi aña maĥabbetler ider mi
Ol bir yire gitse o da ardınca gider mi

'ârif:

1. **'ârif:**

Gazel 140

Mısra: 10

İrfan sahibi.

Bir şarşar-ı ĥazāna bakar cümlesi hemân

Dehrüñ bakar mı 'ârif olan kimse bağına

ârîz:

1. **'ârîzuña:~uñ, ~a**

Gazel 137

Mısra: 3

Yanak.

Bakmasam 'ârîzuña 'âlemi görmez çeşmüm

Görmesem la'lüñi gelmez mey-i ĥamrâ gözüme

'ârîz-ı pür-âtesüñ:

1. **'ârîz-ı pür-âtesüñ:~üñ**

Gazel 2

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ateşli parlak yanak.

Zülf ü ruĥ-ı mehveşüñ āhuma bādî olur

'Ârîz-ı pür- âtesüñ sûz-ı füzündür baña

'ârif:

1. **'ârife:~e**

Gazel 95

Mısra: 11

İrfan sahibi.

Yemm-i ĥikmetdür 'ârife Dürrî

Sifle-ṭab'a serâbdur gönüm

'ârif-i āgâh:

1. 'ârif-i âgâh:

Gazel 56

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Uyanık, ayık ârif.

Destüñe cām-ı Cem al 'âlemi seyr it zîrâ

Varmayan mey-kedeye 'ârif-i âgâh olmaz

arpa:1. **arpa:**-yla**Mesnevi 1**

Mısra: 112

Buğdaygillerden bir bitki.

Yaylağa nice çıktı 'aceb ol koca eşekle

Var ise anı besledi arpayla kepekle

'arşa-i 'âlemde:1. **'arşa-i 'âlemde:**-de**Kaside 7**

Mısra: 78

Kelime Tipi: -

Dünya meydanı.

Kimdür inkâr eyleyen şâh-ı ma'ânî olduğum '

'Arşa-i 'âlemde dîvânım dururken raygân

'ars:1. **'arşa:**-a**Kaside 2**

Mısra: 56

Gökyüzü.

Görse bir ehl-i dili hâk-i mezellet içre

Çıkarur 'arşa hemân lütfını eyler süllem

'ars:1. **'arşa:**-a**Gazel 99**

Mısra: 5

Gökyüzü.

Ben külâh-ı nâzı ırgörsem bugün 'arşa n'ola

Dil harîm-i himmet-i cânâna mahremdür bu dem

2. **'arşa:**-a**Kaside 9**

Mısra: 62

Gökyüzü.

Gülsitân-ı 'adlûni hiç kimse ta'bir idemez

'Arşa peyveste ser-i servi vü nahl-i 'ar'arı

art:1. **ardına:**-ı, -n, -a**Mesnevi 1**

Mısra: 114

Arka.

İlk yokışa varduğda eşek çekmez iner mi

Bizlengeç ile ardına geçüp iteler mi

artık:1. **artıkdur:**-dur**Mesnevi 2**

Mısra: 117

Fazla.

Şekerden lezzeti artıkdur anuñ

İçince hâz ider gâyetle cânuñ

artur:1. **arturma:**-ma**Gazel 117**

Mısra: 1

Çoğaltmak.

Hâb-ı nâzuñ ey perî arturma zârımdan şaķın

Rüz u şebde nâle-i bî-ihtiyârımdan şaķın

arûs:1. **'arûsı:**-ı**Kaside 5**

Mısra: 35

Süslenmiş gelin.

Bahtuñ 'arûsı yakdı meger pâyine hîzâb

Gökde şafaķ degül görinen ey felek-me'âb

'arûs-ı gülle:1. **'arûs-ı gülle:**-le**Gazel 135**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gül gelini, gül.

'Arûs-ı gülle cem' oldı diyü dâmâd-ı gülzârı

Çemen ehline eyler dâye-i ebr-i hevâ müjde

'arz eyle:1. **'arz eyle:****Gazel 143**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Açıklamak, bildirmek.

Ahvâlûni nigâh ile 'arz eyle Dürriyâ

Şehrîdür añlar ol meh-i tâbâna söyleme

2. **'arz eyle:****Kaside 12**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Açıklamak, bildirmek.

Hâlûñ ol hâzret-i şâh-ı kereme 'arz eyle

Yan yakıl micmer-i taḥkîka girüp hem-çün 'üd

'arz idüp:1. **'arz idüp:**-üp**Gazel 122**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Göstermek, ortaya koymak, çıkarmak.

Nedür diyü baña şorduğda 'arz idüp pehlû

Didüm ki genc-i tılısm-ı vefâdur ey meh-rû

‘arz it:1. **‘arz it:****Mesnevi 3**

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Sunmak.

Ağalarına ‘ışk-ı firāvānumı ‘arz it
Yārāna selām-ı dil-i nālānumı ‘arz it

2. **‘arz it:****Mesnevi 3**

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Sunmak.

Ağalarına ‘ışk-ı firāvānumı ‘arz it
Yārāna selām-ı dil-i nālānumı ‘arz it

3. **‘arz it:****Mesnevi 1**

Mısra: 129

Kelime Tipi: -

Götürmek, sunmak.

Yārāna selām-ı dil-i nālānumı ‘arz it
Anlara olan ‘ışk-ı firāvānumı ‘arz it

4. **‘arz it:****Mesnevi 1**

Mısra: 130

Kelime Tipi: -

Götürmek, sunmak.

Yārāna selām-ı dil-i nālānumı ‘arz it
Anlara olan ‘ışk-ı firāvānumı ‘arz it

‘arz itmek:1. **‘arz itmek:-mek****Gazel 160**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sunmak, arz etmek.

Mektüb-ı dil ser-bestedür başını sarmış hastedür
Aḥvālın ‘arz itmek diler şāhum saña meftūn gibi

‘arz itdügüm:1. **‘arz itdügüm:-düg, -üm****Kaside 9**

Mısra: 96

Kelime Tipi: -

Sunmak.

Luṭf idüp mecmū‘a-i ḥüsn-i kabüle eyle kayd
Pāyuña ‘arz itdügüm ‘şî‘r-i belāgat-güsteri

‘arz-ı direm itdi:1. **‘arz-ı direm itdi:-di****Kaside 4**

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Akçe sunmak.

Nuḳūd-ı jāle ile gönca kisesin pür idüp
Hezār itdi gül-i şāhidine ‘arz-ı direm

‘arz-ı hāle:1. **‘arz-ı hāle:-e****Gazel 16**

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

*Hâlini arz etmek. Gönlünün dileğini söylemek,
içini açmak.*

‘Arz-ı hāle kūyuna varmağa yokdur tākatüm
Zerre deñlü kımadı bende ğam-ı dildār güç

‘arz-ı hāl itdüm:1. **‘arz-ı hāl itdüm:-dü, -m****Gazel 124**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hal(ini) anlatmak.

Hic kimse duymadı kelimātum o şāh ile
Çok ‘arz-ı hāl-i derd-i dil itdüm nigāh ile

‘arz-ı hicāz:1. **‘arz-ı hicāz:****Tarih 8**

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Hicaz toprağı.

İtmedi kimse bunun gibi hayır hem idemez
Var ise Ka‘be ide ‘arz-ı Hicāz üzre binā

‘arz-ı şükr eylevelüm:1. **‘arz-ı şükr eylevelüm:-y, -e, -lüm****Tarih 3**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Minnettarlığını arz etmek, sunmak.

Eyleyelüm mi ‘arz-ı şükr-i kadir-i vāhid
Oldı sa‘adetle ḥān şāh-ı Bahādır Girāy

‘arz-ı vedād:1. **‘arz-ı vedād:****Gazel 14**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgi, dostluk isteğı.

Hicriñde baña ‘arz-ı vedād eylemedün hic
İkrār-ı vişālün ile şād eylemedün hic

arzū eyleme:1. **arzū eyleme:-me****Gazel 20**

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Deyim***Heves etmek, hasret çekmek l özlemek.*

Ol bî-vefādan eyleme şeftālū arzū

Dürri olur mı bār-ver olmak nihāl-i bîd

ārzū-yı kākülünle:

1. ārzū-yı kākülünle:-üñ, -le

Gazel 53

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin saçlarının arzusu, düşüncesi.

Ārzū-yı kākülünle Şāma girmiş çıkmışuz

Fikr-i la'lünle diyār-ı cāma girmiş çıkmışuz

ārzū-yı şehd ü şekker evleyen:

1. ārzū-yı şehd ü şekker evleyen:-y, -en

Gazel 108

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Şekerin ve tatlının heveslisi olmak.

Var iken mā'ü'l-hayāt-ı la'l-i dilber bilmezsin

Niçün eyler ārzū-yı şehd ü şekker evleyen

ārzū-yı ser-i zülfün:

1. ārzū-yı ser-i zülfün:-üñ

Gazel 30

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*(sevgilinin) zülfü ucunun arzusu. (sevgiliye**ulaşma bağlamında).*

Hicrüne táb idemez bu bî-kîne kime gider

Ārzū-yı ser-i ü zülfün ile tā Çine gider

ārzū-yı seyr-i:

1. ārzū-yı seyr-i:--i

Gazel 148

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Seyretme isteği.

Cihānı eşk-i hūnünümle hem-reng-i 'aķīķ itdüm

Göñülden ārzū-yı seyr-i iķlīm-i Yemen gitdi

āsā:

1. āsāsi:-sı

Tarih 7

Mısra: 7

Uzun baston, değnek. II dayanak.

Turesi şān turre-i dilber āsāsi evc-i çarĥ

Ĥaķ budur țarız-ı muşanna'dur anuñ ser-tā-be-pā

āşafā:

1. āşafā:

Kaside 6

Mısra: 55

Ey vezir.

Āşafā devlet ü iķbāl füzün olmak için

İdeyüm ĥayr du'ā ki baña budur elzem

āşaf-ı cemşid-hadem:

1. āşaf-ı cemşid-hadem:

Kaside 6

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Cemşid marifetli vezir. (memduh bağlamında).

Dil-nevāz-ı 'ulemā menba'-ı iķsān u 'atā

Genc-baĥş-ı şuleĥā āşaf-ı Cemşid-hadem

āşaf-ı dārā-der:

1. āşaf-ı dārā-der:

Kaside 6

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Yüce kapılı vezir.

Sensin ol āşaf-ı Dārā-der ü deryā-dil kim

Vaşf idüp zātuñı bu beyti oķur hep 'ālem

āşaf-ı fitne-rübā:

1. āşaf-ı fitne-rübā:

Kaside 6

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Kargaşayı ortadan kaldıran (memduh bağlamında).

Ĥātil-i ehl-i şekā' ser-figen-i her a'dā

Āşaf-ı fitne-rübā dāver-i ferĥunde-şiyem

asākir:

1. 'asākir:

Kaside 4

Mısra: 7

Askerler.

Şeh-i gül eyledi ezhārdan 'asākir cem'

Fezā-yı saĥn-ı çemen içre çekdi serv 'ālem

aşam:

1. aşam:

Kaside 4

Mısra: 62

Saĥır, işitmez.

Zamān-ı devlet-i 'adlünde olsalar ne 'aceb

Zamān-ı naĥme-i ney lāl güş-ı çeng aşam

āsān:

1. āsān:

Tarih 8

Mısra: 23

Kolay.

Nice āsān güzēr eylerse bu cisri herkes

İde 'uķbāda şırātı aña āsān Ĥudā

āsān ide:

1. āsān ide:--e

Tarih 8

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Kolaylaştırmak, çözüme kavuşturmak.

Nice āsān güzēr eylerse bu cisri herkes

İde 'uķbāda şırātı aña āsān Ĥudā

āsīb ü āfetden:**1. āsīb ü āfetden:-den****Gazel 49**

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Felaket, bela.

Ḥudā naḥl-i vücūdın hıfz ide āsīb ü āfetden
Ki eyyāmında şirāndan ğazālān bī-tevehhümdür

2. āsīb ü āfetden:-den**Kaside 3**

Mısra: 51

Kelime Tipi: -

Felaket, bela.

Gül-i zātın Ḥudā hıfz eylesün āsīb ü āfetden
Bahār olup gülistān-ı cinānda tā biter gonca

3. āsīb ü āfetden:-den**Kaside 9**

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Felaket, bela.

Ḥaḳ seni hıfz ide āsīb ü āfetden müdām
Ḥazret-i Sultān İbrāhīm-i İskender -deri

‘asker:**1. ‘askeri:-i****Gazel 56**

Mısra: 1

Asker, nefer (gözyaşı bağlamında).

Her kimüñ ‘askeri eşk ü ‘alemi āh olmaz
Milk-i ‘aşka dil-i āşüfte gibi şāh olmaz

1. ‘asker-i sürḥ-seri:-i**Tarih 4**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kızılbaş askeri.

Levhāşallāh zihi Ḥān-ı Murād Ğāzī

‘Asker-i sürḥ-seri eyledi şemşiri tebāh

aslä:**1. aslä:****Gazel 74**

Mısra: 5

Hiç, hiçbir vakit.

İtmesin efgendesi aslä temennā-yı necāt

Bī-bün ü pür-mār endüh u elemdür çāh-ı ‘aşk

2. aslä:**Gazel 76**

Mısra: 1

Hiç, hiçbir vakit.

Gitmez aslä ḥançer-i bī-dād elüñden ey felek

Bağrımız ḥün eyledüñ feryād elüñden ey felek

3. aslä:**Gazel 102**

Mısra: 14

Hiç, hiçbir vakit.

Behre-yāb-ı neşve-i ‘adli olup itdüm şafā

Kalmadı aslä şarāb-ı hoş-güvāra minnetüm

4. aslä:**Gazel 103**

Mısra: 8

Hiç, hiçbir vakit.

Bir yār-ı cefā-pişeye düşdi göñlüm

Raḥm itmedi aslä bu kadar zār oldum

5. aslä:**Gazel 106**

Mısra: 3

Hiç, hiçbir vakit.

Ne gelse gönline aslä yer eyleyüp kalmaz

Felekde görmedüm āyine gibi sāde-derün

6. aslä:**Kaside 8**

Mısra: 46

Hiç, hiçbir vakit.

Bīm-i şehbāz-ı ḥayāl-i çeşm-i mestüñden senüñ

Āşiyān-ı çeşme aslä uğramaz hiç murg-ı ḥāb

7. aslä:**Kaside 9**

Mısra: 6

Hiç, hiçbir vakit.

‘Adl ü dāduñ ol ḳadar emn ü emān-baḥş oldu kim

Gelmege aslä ḳomaz gülzāra bād-ı şarşarı

8. aslä:**Kaside 9**

Mısra: 70

Hiç, hiçbir vakit.

Neyledüm cānānuma bilmem günāhum ya nedür

Baḳmaz oldu rüyıma lutf ile aslä ol perī

9. aslä:**Kaside 11**

Mısra: 13

Hiç, hiçbir vakit.

O cāy-ı dil-keşe bir damla damlamaz aslä

Nice yağarsa gelür ‘aynıyıla öyle hemān

10. aslä:**Mesnevi 3**

Mısra: 26

Hiç, hiçbir vakit.

Ammā ki yemīn eyleyüp ol kes dese ḥāşā

Vallāh bu söz ḥatıruma gelmedi aslä

11. aşlā:

Mesnevi 3

Mısra: 60

Hiç, hiçbir vakit.

Lā havle vü ta'vîz ile ammā kovulur ol
Mü'minleri azdırmaga aşlā bulmaz yol

12. aşlā:

Tarih 12

Mısra: 7

Hiç, hiçbir vakit.

Cennet midür nedür bu aşlā keder yok
Olmış şafā ile pür bu kâsr-ı zîb-mendi

13. aşlā:

Kaside 9

Mısra: 39

Asla, hiç.

Şimdi devrinde perîşân-hâtır aşlā kalmadı
Eyledi bād-ı şabā var ısa zülf-i dilberi

āsūde:

1. āsūde:

Kaside 1

Mısra: 41

Sıkıntudan uzak olma. (fitneden uzak).

Bīm-i 'adliyle cihān fitneden āsūde yine
Güsfendān ile yārān u muşāhib gürgān

āsūde ola:

1. āsūde ola:-a

Kaside 1

Mısra: 120

Kelime Tipi: -

Mutlu olmak.

Haşre dek naḥl-i vücūduḥ ola pür-berg-i hayāt
Sāyesinde teb-i ḡamdan ola āsūde cihān

āsumān:

1. āsumān:

Mesnevi 4

Mısra: 8

Far. Gök, gökyüzü.

Şol kadar virmiş şükūfe zinnēt ü encüm aña
Reşk ider anuñ fezā-yı sinesine āsumān

2. āsumān:

Gazel 90

Mısra: 2

Gök, gökyüzü.

Oldum ey meh-veş senüñ bār-ı ḡamuñ çekmekle dāl
'Aksidür cism-i nizāruñ āsumān üzre hilāl

āsumān-ı 'ilme:

1. āsumān-ı 'ilme:-e

Kaside 8

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

İlim göğü.

Dürri evc-i 'alā Maḥmūd Efendi kim anuñ
Āsumān-ı 'ilme olmuşdur vücudı āfitāb

aşçı-zāde:

1. aşçı-zāde:

Tarih 15

Mısra: 1

Aşçı oğlu.

Aşçı-zāde ol Hüseyin Ağa cihān-ı sıfleden
Rıḫlet itdi rahmet itsün aña her demde İlāh

'āşık:

1. 'āşık:

Gazel 58

Mısra: 1

Aşık.

Ruḥsār-ı ālūñi gören 'āşık gül istemez
Seyr eyleyen o kākülūñi sünbül istemez

2. 'āşık:-ı

Gazel 8

Mısra: 3

Aşık, seven kişi.

Yok yere 'āşıkı bñ pāre ider ol ḥūñi
İstemez cevri ü cefā itmege bir pāre sebeb

3. 'āşık:-a

Gazel 26

Mısra: 7

Aşık, seven kişi.

'Āşıkı cevri ü cefā ḡayrıya lutf eylersin
Sevmeyenler seni yanuñda seveniden yegdür

4. 'āşık:-ı

Gazel 27

Mısra: 3

Aşık, seven kişi.

Eger ki 'āşıkı yok bir civāna meyl itsem
Gör ne ki ṭālī'mi aña mübtelā çok olur

5. 'āşıkūñ:-uñ

Gazel 11

Mısra: 8

*Sevgili'ye gönül bağı ile bağlanmış kimse(ler):**'āşık(lar).*

Ṭāḳ-ı ebrūda iken düşse zeḳān ḡāhına dil
'Āşıkūñ pāye-i iclālī olur mı hiç pest

6. 'āşık(lar):-lar, -ı

Gazel 19

Mısra: 5

*Sevgili'ye gönül bağı ile bağlanmış kimse(ler):**'āşık(lar).*

Küşte-i şimşir-i nāz itmek diler 'āşık(lar)
Giymiş ol yār-ı ḡāzabnākūm bugün esbāb sūrh

7. 'âşıkun:-uñ
Gazel 31
Mısra: 4

Sevgili'ye gönül bağı ile bağlanmış kimse.
Vaşl ile hürrem iken hicrin añup nâle ider
'Âşıkun ağlaması gülmesi hep yâr iledür

8. 'âşıklarun:-lar, -uñ
Gazel 33
Mısra: 3

Sevgili'ye gönül bağı ile bağlanmış kimse.
Neylesün kühl-i Şıfâhânı senün 'âşıklarun
Çeşmine anlar senün hâk-ı derün her dem çeker

9. 'âşıklarınun:-lar, -ı, -nuñ
Gazel 34
Mısra: 10

Sevgili'ye gönül bağı ile bağlanmış kimse.
Bâz-ı hâb-âlud-ı çeşm-i dilrübâ bakmaz aña
Dürriyâ zîrâ rakîb 'âşıklarınun tıbıdır

10. 'âşıkun:-uñ
Gazel 35
Mısra: 3

Sevgili'ye gönül bağı ile bağlanmış kimse.
Görse bir kez 'âşıkun hayrân olup bî-hüş olur
Bilmezsin la'l-i lebün dârü mî yoḥsa mül midür

11. 'âşıkun:-uñ
Gazel 35
Mısra: 5

Sevgili'ye gönül bağı ile bağlanmış kimse.
'Âşıkun bülbül gibi feryâd ü efgân itmede
Gonca mı la'l-i lebün yâ ruhların ter gül midür

'âşık:

1. 'âşıkları:-lar, -ı
Gazel 72

Mısra: 7

Birine, bir şeye tutkun.

Tekye-i 'aşk-ı mecâzide olan 'âşıkları
Bir gün elbetde kırmaz irşâd ider bu pîr-i 'aşk

2. 'âşık:
Gazel 75
Mısra: 7

Birine, bir şeye tutkun.

Râzını hâne-i dilde tutamaz 'âşık olan
Yeñemez kendüsini hâşılı nâlân-ı firâk

3. 'âşık:-ı
Gazel 75
Mısra: 2

Birine, bir şeye tutkun.

Dide pür-nem dil ise çâk-ı girîbân-ı firâk
'Âşık böyle idermiş bu imiş şân-ı firâk

4. 'âşık:-a
Gazel 78
Mısra: 6

Birine, bir şeye tutkun.

Koyup fütâdeñi ağıyâra dest-gir olup
Düşer mi 'âşıkâ düşdüke merhabâ itmek

5. 'âşıklar:-lar
Gazel 80
Mısra: 3

Birine, bir şeye tutkun.

Leblerün şevkine cân virse n'ola 'âşıklar
Dil-i bîmâra şifâ rûḥa gıdâdur diyerek

6. 'âşık:-a
Gazel 81
Mısra: 1

Birine, bir şeye tutkun.

Cevr imiş 'âşıkâ mu'tâdı Muhammed şâhuñ
Gamzedür var ise üstâdı Muhammed şâhuñ

7. 'âşık:-ı
Gazel 88
Mısra: 3

Birine, bir şeye tutkun.

Biñ 'âşıkı bir demde ider beste-i yek-târ
Ol gözleri şehhâr ile bilmem nic'olur hâl

8. 'âşık:-ı
Gazel 101
Mısra: 4

Birine, bir şeye tutkun.

Ey yâr-ı perî-peyker zülfün ne 'aceb ejder
Biñ 'âşıkı mahv eyler ursaydı eger bir dem

9. 'âşıkun:-uñ
Gazel 124
Mısra: 3

Birine, bir şeye tutkun.

Yokdur yanında farkı rakîb ile 'âşıkun
Bed-hâhı bir tutar o perî hayr-hâh ile

10. 'âşık:
Gazel 141
Mısra: 2

Birine, bir şeye tutkun.

Yokdur hisâb 'aşk ile cisminde yâreye
'Âşık umar ki yâre ile yâre yâreye

11. 'âşıkları:-lar, -ı
Gazel 145
Mısra: 5

Birine, bir şeye tutkun.

'Âşıkları itdükçe recâ büse-i destin
Bakışları ol mâh-likânun kurlur mu

12. 'âşik:

Gazel 146

Mısra: 5

Birine, bir şeye tutkun.

Teşne-leb 'âşik dururken lutfuñı görmüş rakîb
La'l-i rûh-efzâñı emmiş böyle bilmezdim seni

13. 'âşık:-a

Gazel 146

Mısra: 8

Birine, bir şeye tutkun.

Ma'iliz bunca zamândur degmedük pâbüsuña
'Âşıkâ kârûñ sitemmiş böyle bilmezdim seni

14. 'âşıklarınuñ:-lar, -ı, -n, -uñ

Gazel 151

Mısra: 8

Birine, bir şeye tutkun.

Şâne gibi tîğ-i ğam-ı zülf ile demâdem
'Âşıklarınuñ dilleri şad-rîze degül mi

15. 'âşik:

Gazel 158

Mısra: 10

Birine, bir şeye tutkun.

Şu deñlü dilleri cem' eylemiş zülf-i dil-âvîzi
Biñ 'âşik beste itmiş Dürriyâ zülfinde bir târi

16. 'âşıklarınuñ:-lar, -uñ

Gazel 158

Mısra: 5

Birine, bir şeye tutkun.

Alur nerd oynasa 'âşıklarınuñ gönlin ele güyâ
Süveydâ-yı dil-i 'uşşâkıdır her nokta-i zârı

17. 'âşık:-a

Gazel 162

Mısra: 1

Birine, bir şeye tutkun.

'Âşıkâ câm-ı lebündür bahş iden şadânlığı
'Âleme esrâr-ı haţtuñdur viren hayrânlığı

18. 'âşıkına:-ı, -n, -a

Kaside 1

Mısra: 50

Birine, bir şeye tutkun.

Kimsenüñ kimseye dokunmağa cânı yokdur
Yârdan 'âşıkına varısa ise tîr-i müjgân

19. 'âşıkına:-ı, -n, -a

Kaside 2

Mısra: 74

Birine, bir şeye tutkun.

Nigeh-i hışm ile hiç kimseye nâzır yokdur
Var ısa 'âşıkına dilber-i müşgîn perçem

20. 'âşıkun:-uñ

Gazel 45

Mısra: 6

Bir nesneye ya da kişiye sevgi duyan, aşırı muhabbet besleyen kimse.

Durmaz emr-i şer cevri ile ider fersüde
'Âşıkun ferş-i dil-i zârını mermer mi şanur

21. 'âşik:

Gazel 46

Mısra: 13

Bir nesneye ya da kişiye sevgi duyan, aşırı muhabbet besleyen kimse.

Ne benüm gibi belâ-keş dehre bir 'âşik gelür
Ne senün gibi bu 'âlem içre bir âfet kopar

22. 'âşık:-a

Gazel 61

Mısra: 6

Bir nesneye ya da kişiye sevgi duyan, aşırı muhabbet besleyen kimse.
İltifât aña cefâ gördükçe ey dil yârdan
Lutf u ihsânı o şâhuñ 'âşıkâ düşnâm imiş

'âşık olan:

1. 'âşık olan:-an

Gazel 134

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

(Sevgiliye) aşk ile bağlanmak, sevdalanmak.

Bülbül figâna başlaya 'âlem bahâr ola
Lâyık mıdur ki 'âşık olan bî-karâr ola

'âşık-ı 'ankâ-dile:

1. 'âşık-ı 'ankâ-dile:-e

Gazel 5

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ankâ gönüllü âşık. (kanaat bağlamında).

Naazar it 'âşık-ı 'ankâ-dile bakma ğayra
Şâhbâza ne revâ meyl ide zâğa cânâ

'âşık-ı âşüfte-gönül:

1. 'âşık-ı âşüfte-gönül:

Gazel 81

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Düşkün gönüllü âşık.

Korkarın ben seni ey 'âşık-ı âşüfte- gönül
Öldürür gamze-i cellâdı Muḥammed şahuñ

'âşık-ı bî-câreve:

1. 'âşık-ı bî-câreve:-y, -e

Gazel 78

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Zavallı, çaresiz âşık.

Hemîşe kâruñ ola gayrıya vefâ itmek
Revâ mı 'âşık-ı bî-çäreye cefâ itmek

'âşık-ı bî-çäreler:

1. **'âşık-ı bî-çäreler:**

Gazel 33

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Çaresiz, zavallı âşık.

Ol rakîb-i rû-siyeh yâr ile câm-ı Cem çeker

'Âşık-ı bî-çäreler bakup müdâmî gam çeker

'âşık-ı bî-çäreye:

1. **'âşık-ı bî-çäreye:-y, -e**

Gazel 27

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Çaresiz, zavallı âşık.

Rakîb-i pür- sitem ehl-i dile şehâ çok olur

Cihânda 'âşık-ı bî-çäreye belâ çok olur

'âşık-ı bî-mâra:

1. **'âşık-ı bî-mâra:-a**

Gazel 8

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Aşk derdinden hasta düşmüş olan, âşık.

Ne anarsın dil-i zârı ne şorarsın hâlin

Bu kadar çevre nedür 'âşık-ı bî-mâra sebeb

'âşık-ı bî-nevâya:

1. **'âşık-ı bî-nevâya:-y, -a**

Gazel 114

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sessiz sedasız, çaresiz âşık.

Dilber-i bî-vefâya 'aşk olsun

'Âşık-ı bî-nevâya 'aşk olsun

'âşık-ı efsün-geri:

1. **'âşık-ı efsün-geri:-i**

Kaside 9

Mısra: 76

Kelime Tipi: -

Büyü, kötülük yapan âşık; rakip(ler).

Ṭâli'üm gör kim eger bir yâr-i 'uşşâka ki ben

Mübtelâ olsam olur biñ 'âşık-ı efsün-geri

'âşık-ı miskîn:

1. **'âşık-ı miskîn:**

Gazel 29

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Zavallı âşık.

Ki eger bir nîgeh-i lutf ile bî-çärelerin

Rahm idüp 'âşık-ı miskîn ol âfet gözedür

'âşık-ı nālânını:

1. **'âşık-ı nālânını:-ı, -n, -ı**

Gazel 154

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

İnleyen, feryat eden âşık.

Yüri ey 'âşık-ı nālânını ferdâya şalan

Yüri ey 'ahdini ikrârını inkâr idici

'âşık-ı sevdâ:

1. **'âşık-ı şeydâ:**

Gazel 3

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Divane âşık.

Ter düşer âh itdüğinden 'âşık-ı şeydâ senüñ
Şöyle nâzûkdür hevâdan nem kapar ol meh-likā

'âşık-ı sevdâ:

1. **'âşık-ı şeydâ:**

Gazel 140

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Çılgın âşık.

Yârüñ bakınca 'âşık-ı şeydâ bu çağına

Divâne oldı kendini urdı buçağına

'âşık-ı şürîdeye:

1. **'âşık-ı şürîdeye:-y, -e**

Kaside 1

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Divane âşık.

Nîgeh-i hışm ile hîç kimseye nâzır yokdur

Varısa ise 'âşık-ı şürîdeye çeşm-i hubân

'âşık-ı zâr olduğum:

1. **'âşık-ı zâr olduğum:-duğ, -um**

Gazel 144

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

İnleyen, ağlayan âşık olmak.

O yârüñ olalı meftûnı lutfın görmedüm gitdi

Hemân beyhûde Dürrî 'âşık-ı zâr olduğum kaldı

'âşık-ı zâruñda:

1. **'âşık-ı zâruñda:-uñ, -da**

Gazel 32

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ağlayan, inleyen âşık.

Şaķın tığ-i cefâ vü cevre mağrûr olma sultânım
Senûñ her 'âşık-ı zârûnda âh-ı pür şerer vardır

âşinâ:

1. âşinâ:

Gazel 11

Mısra: 6

Bildik, tanıdık.

N'ola ger ğavta-ğor-i baħr-i ğam olsaķ şimdi
Âşinâ idi gönûl 'aşķuñ ile rûz-i elest

2. âşinâsıdur:-sı, -dur

Kaside 10

Mısra: 8

Bildik, tanıdık.

Güller açılsa bülbül-i şûrîdeye n'ola
Çokdan nedîmi meclisi pek âşinâsıdur

3. âşinâdur:-dur

Gazel 138

Mısra: 2

Bildik, tanıdık, dost.

Âh-ı dil eflâke çıķdı mübtelâdur var ısa
Yâ ğam-ı cânâne ile âşinâdur var ısa

4. âşinâ-yı:--yı

Gazel 102

Mısra: 1

Tanıyan, bilen II yüzücü.

Âşinâ-yı baħr-i ye'süm yok kenâra minnetüm
Kalmadı huşu vücûdum mihr-i yâre minnetüm

5. âşinâyum:-yum

Kaside 7

Mısra: 83

Tanışık II yüzücü.

Âşinâyum yemm-i medhûñ ile tâ rûz-ı elest
Sözlerüm dürr-i ter olup n'ola olsa nûkte-dân

âsitân:

1. âsitân:

Kaside 8

Mısra: 32

Eşik II huzur, makam.

Ferş-i zerrîn kaşr-ı 'âlî tāk-ı çarlı u çârümîn
Âsitân rüyına zer ferrâşe cirm-i mäh-tâb

âsitân-ı der-i lutf-ı yârdan:

1. âsitân-ı der-i lutf-ı yârdan:-dan

Gazel 134

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgilinin lütuf kapısının eşigi.

Ayrılma âsitân-ı der-i lutf-ı yârdan
Şâyed küşâde eyleye bir rûzgâr ola

âsitân-ı pür-feri:

1. âsitân-ı pür-feri:-i

Kaside 9

Mısra: 108

Kelime Tipi: -

Nurla dolu eşik.

Müstedâm-ı 'ömr ola maķşûdına nâ'il ola
Büse-gâh-ı hâķ ola ol âsitân-ı pür-feri

âşivân:

1. âşiyândur:-dur

Gazel 40

Mısra: 3

Yuva (âşığın bedeni bağlamında).

Âşiyândur her biri murğ-ı cefâ vü cevruñe
Şol benüm dâğ-ı firāvânım ki cânâ tendedür

âşivân evlemiş:

1. âşiyân eylemiş:-miş

Kaside 7

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Mesken tutmak, yuva yapmak.

Kâmetûñ naħl-i gülîstân-ı fazîletdür senûñ
Eylemiş murğ-ı ma'ârif anda şimdi âşiyân

'âşivân evler:

1. 'âşiyân eyler:-r

Kaside 9

Mısra: 77

Kelime Tipi: -

Mesken tutmak.

'Âşiyân eyler gelür elbette başımda benüm
Kalsa bir murğ-ı elem bî-lâne olşa serserî

âşivân-ı çeşme:

1. âşiyân-ı çeşme:-e

Kaside 8

Mısra: 46

Kelime Tipi: -

Göz yuvası.

Bîm-i şehbâz-ı hayâl-i çeşm-i mestûñden senûñ
Âşiyân-ı çeşme aşlâ uğramaz hiç murğ-ı hâb

âşivân-ı dîdeme:

1. âşiyân-ı dîdeme:-m, -e

Gazel 7

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Göz yuvası, göz.

Bîm-i şehbâz hayâl-i çeşm-i mestûñden senûñ
Gelmez oldu âşiyân-ı dîdeme hiç murğ-ı hâb

âşivân-ı murğ evler:

1. âşiyân-ı murğ eyler:-r

Gazel 126

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

(yerini) kuş yuvası eylemek (zayıflık bağlamında).

Cism-i zerdüm za'f ile kâh eyledi gerçi felek
Âşiyân-ı murğ bâm-ı 'aşk-ı yâr eyler hele

âşivân-ı murğ-ı dil:

1. âşiyân-ı murğ-ı dil:

Gazel 23

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gönül kuşunun yuvası.

Ğam degül gülzâr-ı küyünde gezerse serseri
Âşiyân-ı murğ-ı dil nahl-i hırâmânuñdadur

'ask:

1. 'aşk:

Gazel 1

Mısra: 3

Aşk, sevgi, muhabbet.

Bir cilâ virdi ki mir'ât-ı dile şaykal-ı 'aşk
Şüretüñ seyr iderin her ne zamân bakşam aña

2. 'aşkuñ:-uñ

Gazel 1

Mısra: 9

Aşk, sevgi, muhabbet.

Mest-i dembeste-i 'aşkuñ olalı Dürrî-i zâr
Ser-i küyünde varup eylemez oldu ğavgâ

3. 'aşk:

Gazel 2

Mısra: 7

Aşk, sevgi, muhabbet.

'Aşk ile bî-tâb olup dil hareket eylemez
Lâzım olan bir zamân şabr u sükündür baña

4. 'aşkuñ:-uñ

Gazel 139

Mısra: 2

Aşk, sevgi, muhabbet.

Kâküllerin şalınca o meh-rû yañağına
Üftâde oldu murğ-ı dil 'aşkuñ duzağına

'ask:

1. 'aşkuñ:-uñ

Gazel 11

Mısra: 6

Ar. Candan sevmeye, ifrat-ı muhabbet, gönül verme,
alâka. (Filasl ayn'ın kesriyledir).
N'ola ger ğavta-ğor-i baħr-i ğam olsağ şimdi
Aşinâ idi gönül 'aşkuñ ile rüz-i elest

2. 'aşk:

Gazel 24

Mısra: 7

'aşk, candan sevmeye, gönül verme.

Sinemde 'aşk ile açılan kanlı yâreler
Gülzâr-ı ğamda hâşiyet-i erguvân virür

3. 'aşkuñ:-uñ

Gazel 28

Mısra: 7

'aşk, candan sevmeye, gönül verme.

Ko mecâzî ise de dildeki 'aşkuñ dîrsün
Giderek cûları seyr eyle ki deryâya çıkar

4. 'aşkuñda:-uñ, -da

Gazel 13

Mısra: 7

Candan sevmeye, ifrat-ı muhabbet, gönül verme,
alâka.

Çün öldürmez beni cellâd-ı ğamzeñ şahn-ı 'aşkuñda
Nedür yâ câme-i 'aqlumdan 'üryan itmege bâ'is

5. 'aşkı:-ı

Gazel 40

Mısra: 7

Aşk.

Çarh-ı sergerdân 'aşkı mihr ü meh âvâresi gibi
Yalıñuz bu dil degül ol şâh-ı dünyâ sendedür

'aşk:

1. 'aşk:

Gazel 71

Mısra: 1

Bir kimseye aşırı muhabbet duyma, aşırı sevgi.

'Aşk bir yemdür aña bu dil-i âvâre şâdef
Mekr-i dendânuñ ile pür-dür-i şehvâre şâdef

2. 'aşk:

Gazel 80

Mısra: 9

Bir kimseye aşırı muhabbet duyma, aşırı sevgi.

'Aşk ile âh-ı pey-â-pey çekelüm ey Dürrî
Dili hursend idelüm bâ-hevâdur diyerek

3. 'aşkum:-um

Gazel 60

Mısra: 7

Bir kimseye aşırı muhabbet duyma, aşırı sevgi.

Ğam yime 'aşkum benüm 'aşk-ı mecâzîdür diyü
Hâne-i 'aşk-ı hâkîkiye mecâzîdür esâs

4. 'aşk:

Gazel 72

Mısra: 9

Bir kimseye aşırı muhabbet duyma, aşırı sevgi.

Şöyle maħlûf oldu kim 'aşk ile ol meh-peykerüñ
Eyler oldu her muşavver Dürriyi taşvîr-i 'aşk

5. 'aşkum:-um, -ı

Gazel 82

Mısra: 7

Bir kimseye aşırı muhabbet duyma, aşırı sevgi.

Ol gün kanı ben 'aşkumı inkâr iderdüm
Sen muşhaf-ı ruhsârûnı ibrâz iderdün

6. **'aşkuñ:-uñ**
Gazel 94
Mısra: 4

Bir kimseye aşırı muhabbet duyma, aşırı sevgi.

Seyr eyle sinem üzre benüm kanlı yaremi
Oldı şükufte 'aşkuñ ile ergüvân-ı ğam

7. **'aşkın:-ı, -n**
Gazel 98
Mısra: 5

Bir kimseye aşırı muhabbet duyma, aşırı sevgi.

Fâş itmedi 'aşkın o mehûñ yoğsa muqarrer
Manşür-ı dili zulfine berdar ola dirdüm

8. **'aşkında:-ı, -n, -da**
Gazel 111
Mısra: 2

Bir kimseye aşırı muhabbet duyma, aşırı sevgi.

Kemend-i zulf-i girih-gîr-i yâre bend olayın
İrüp murâduma 'aşkında behre-mend olayın

9. **'aşk:**
Gazel 141
Mısra: 1

Bir kimseye aşırı muhabbet duyma, aşırı sevgi.

Yokdur hisâb 'aşk ile cisminde yâreye
'Âşık umar ki yâre ile yâre yâreye

10. **'aşkuñla:-uñ, -la**
Gazel 144
Mısra: 2

Bir kimseye aşırı muhabbet duyma, aşırı sevgi.

Gidüp semt-i cefâya sen benim zâr olduğum kaldı
Hemân beyhüde 'aşkuñla dil-efgâr olduğum kaldı

11. **'aşkına:-ı, -n, -a**
Gazel 152
Mısra: 3

Bir kimseye aşırı muhabbet duyma, aşırı sevgi.

Ben 'aşkına anuñ o benüm bâde içerdi
Şimdi yüzüme bakmaz o devrânı unutdı

12. **'aşkuñ:-uñ**
Gazel 155
Mısra: 1

Bir kimseye aşırı muhabbet duyma, aşırı sevgi.

Sinemde 'aşkuñ ile görüp dâğdan güli
Gelmez misün bu gülşene ey sine bülbuli

13. **'aşkuñ:-uñ**
Gazel 160
Mısra: 1

Bir kimseye aşırı muhabbet duyma, aşırı sevgi.

Âh-ı şerer-nâküm çıkar 'aşkuñ ile Mecnûn gibi
Bilmezlenürsün sen daği derdüm 'ayândur gün gibi

14. **'aşkuñı:-uñ, -ı**
Kaside 5
Mısra: 11

Bir kimseye aşırı muhabbet duyma, aşırı sevgi.

Herkes dilinde 'aşkuñı eylerdi irtikâb
Bâzâra uysa idi eger evdeki hesâb

15. **'aşkuñla:-uñ, -la**
Kaside 5
Mısra: 1

Bir kimseye aşırı muhabbet duyma, aşırı sevgi.

'Aşkuñla buldı rütbe-i 'ulyâ dil-i ħarâb
Çarĥa çıkardı zerreyi güyâ ki âfitâb

16. **'aşk:**
Kaside 7
Mısra: 47

Aşk II sarmaşık.

'Aşk bî-cân-ı elem şarmışdı naĥl-i kıddüme
Tutdı murġân ğam-ı gerdündan anda mekân

'ask-ı bî-cândur:

1. **'aşk-ı bî-cândur:-dur**

Kaside 4

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Cansız sarmaşık.

Bahâr yâsemeni şanki 'aşk-ı bî-cândur

Ki şarmaşur qadine serv-i serkeşüñ muĥkem

'ask-ı dil-rübânun:

1. **'aşk-ı dil-rübânun:-nuñ**

Gazel 53

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgilinin aşkı.

Çarĥ-ı 'aşk-ı dil-rübânun hep çıkarduk naĥsını

Ol raşad-sâz-ı tercüme-ârâma girmiş çıkmışuz

'ask-ı firâvânunı:

1. **'ışk-ı firâvânunı:-um, -ı**

Mesnevi 1

Mısra: 130

Kelime Tipi: -

Büyük aşk.

Yârâna selâm-ı dil-i nâlânunı 'arz it

Anlara olan 'ışk-ı firâvânunı 'arz it

2. **'aşk-ı firâvânunı:-um, -ı**

Mesnevi 3

Mısra: 17

Kelime Tipi: -
Büyük aşk.

Ağalarına 'ışk-ı firāvānumı 'arz it
Yārāna selām-ı dil-i nālānumı 'arz it

'aşk-ı hakîkî:

1. 'aşk-ı hakîkî:

Gazel 25

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Gerçek aşk.

İsteyen 'aşk-ı hakîkî-i ħum-ı dil içre
Evvelâ 'aşk-ı mecâziden aña mâye şalar

'aşk-ı mecâzî:

1. 'ışk-ı mecâzî:

Mesnevi 1

Mısra: 72

Kelime Tipi: -
Mecazi aşk.

Bıldırki gibi var mı çağırğan yine bâzı
Atmacasına itmede mi 'ışk-ı mecâzî

'aşk-ı mecâzîdür:

1. 'aşk-ı mecâzîdür:-dür

Gazel 60

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Dünyevi şeylere olan aşk.

Ğam yime 'aşkum benüm 'aşk-ı mecâzîdür diyü
Hâne-i 'aşk-ı hakîkîye mecâzîdür esâs

'aşk-ı mecâzîden:

1. 'aşk-ı mecâzîden:-den

Gazel 25

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Mecazi aşk, dünyevî aşk.

İsteyen 'aşk-ı hakîkî-i ħum-ı dil içre
Evvelâ 'aşk-ı mecâziden aña mâye şalar

'aşkla:

1. 'aşkla:

Gazel 2

Mısra: 1

Aşk ile.

'Aşkla ârām geh-i deşt-i cünündür baña
Cüy-ı sirişküm benüm rāh-nümündür baña

'aşk olsun:

1. 'aşk olsun:

Gazel 114

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Deyim**

*"...ya helal olsun, aşkı artsın, maşallah!"
anlamında bir şeyin çok beğenildiğini bildiren söz
grubu.*

Nüş olan dest-i yār-ı meh-rūdan
Bāde-i pür-şafāya 'aşk olsun

2. 'aşk olsun:

Gazel 114

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Beğenilmeyecek bir davranış, bir tutum karşısında
kınama, sitem bildiren söz.*

Dilber-i bî-vefāya 'aşk olsun
'Āşık-ı bî-nevāya 'aşk olsun

3. 'aşk olsun:

Gazel 114

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

"Aferin, helal olsun" anlamında söylenen söz.

Dilber-i bî-vefāya 'aşk olsun
'Āşık-ı bî-nevāya 'aşk olsun

4. 'aşk olsun:

Gazel 114

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

"Aferin, helal olsun" anlamında söylenen söz.

Ğam degül pür-ğubār olursa gönül
Sāğar-ı dil-güşāya 'aşk olsun

5. 'aşk olsun:

Gazel 114

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

"Aferin, helal olsun" anlamında söylenen söz.

Tekye-i 'aşk-ı dилrübāda müdām
Çekilen hü y hāya 'aşk olsun

6. 'aşk olsun:

Gazel 114

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Deyim**

"Aferin, helal olsun" anlamında söylenen söz.

Derd-i 'aşka tahammül eylemede
Dürri-i mübtelāya 'aşk olsun

āşüfte:

1. āşüfte:

Gazel 56

Mısra: 3

Düşmüş, düşkün.

'Ālemün naķsına ol rind ki āşüfte degül
Menzil-i merd-i raşad-sāz gibi cāh olmaz

at:

1. atma:-ma

Gazel 31

Mısra: 5

Atmak, fırlatmak.

Atma yâbâna dil-i zâr-ı felâket-zedeyi
Revnağ-ı nerd-i muhabbet güzelüm zâr iledür

2. **atdı:-dı**

Tarih 14

Mısra: 7

Atmak, fırlatmak.

Yoldı sünbül saçını atdı yire
Aldı bülbül eyledi yine şafâ

3. **atına:-ı, -na**

Mesnevi 1

Mısra: 94

At, binek hayvanı.

Gâhî küsülür gâhî temelluklar ider mi
Atına binüp çiftliğine doğru gider mi

ata:

1. **atasına:-sı, -n, -a**

Mesnevi 3

Mısra: 65

Baba.

Her oğl atasına ta beñzer mi cihânda
Beñzerse eger nâdir olur rûz-ı zamânda

2. **'atâsıdur:-sı, -dur**

Kaside 10

Mısra: 16

Bağış, ihsan, bahşış.

Şâh-ı diyâr-ı 'izzet o sultân-zâde kim
Genc-i Keyânî sâ'ile kemter 'atâsıdur

3. **'atâ:**

Tarih 19

Mısra: 6

Bağış, ihsan, bahşış.

Hâzret-i Mahmûd Efendiye çün

Rûm ili şadrın idüp ol şeh 'atâ

'atâ-bahş:

1. **'atâ-bahş:**

Kaside 1

Mısra: 52

İhsan bağışlayan.

Mihr-i pertev keremâ rûtbedür nükte-verâ
Ey 'atâ-bahş u haţâ-puş u kerem-kâr-ı cihân

'atâ kıl:

1. **'atâ kıl:**

Kaside 9

Mısra: 88

Kelime Tipi: -

Cömert davranmak.

Sî dü-sâl oldı tereddüd ideli dergâhuña
Sebeb ihsânun 'atâ kıl eyle lutf-ı bihteri

2. **'atâ kıl:**

Gazel 66

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bağışlamak, ihsan etmek.

Mihr ü cevruñden 'atâ kıl baña ey meh-rû birin
Her ne gelse senden eyler bu dil-i gam-ğâr hâz

'atâ vü kerem:

1. **'atâ vü kerem:**

Kaside 4

Mısra: 70

Kelime Tipi: -

İhsan ve cömertlik.

O gülsitân-ı keremdür ki bağ-ı efđâlün
Nihâli cüd u şeh vü beri 'atâ vü kerem

'atufet-i hakk:

1. **'atufet-i hakk:**

Mesnevi 1

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Allah'ın ihsanı, şefkati.

Yâ Pîr Muhammed Çelebi anda mı ey yâr
Her lahza ola 'atufet-i hakk ile dil-şâd

âteş:

1. **âteşle:-le**

Gazel 7

Mısra: 6

Ateş.

Ruğları olur 'arağ-rîz âteşin mey görse yâr
Şanki âteşle çıkar berg-i gül-i terden gül-âb

2. **âteşi:-i**

Gazel 57

Mısra: 9

Ate, gönül ateşi.

Firâkuñ âteşi Dürrîyi tâb-nâk itdi
Zülâl-i vaşluñı ey gül-'izâr arar bulıma

3. **âteşle:-le**

Kaside 8

Mısra: 52

Ateş, gönül ateşi, yakıcı.

Ruğları olur 'arağ-rîz âteşin mey görse yâr
Şanki ateşle çıkar berg-i gül-i terden gül-âb

4. **âteş:**

Gazel 120

Mısra: 7

Ateş. (kırmızılık bağlamında).

Geh gül görünür ol ruğı âlün gehî âteş
İtdün bizi hayrân ne sihrbâz güzelsin

âteş-i âh-güdâzında:

1. **âteş-i âh-güdâzında:-ın, -da**

Gazel 44

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

(âşığın) ahının yakıcı ateşi.

Âhen-i kalbini nerm itmege yârûn Dürri

Âteş-i âh-güdâzında pülâd ister

âteş-i âh-ı ciger-sûzı:

1. **âteş-i âh-ı ciger-sûzı:-ı**

Gazel 165

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ciğer yakan ah ateşi.

Dil-i pülâdı nerm olmak muhâl oldu o dildârûn

Şu deñlü idegördüm âteş-i âh-ı ciger-sûzı

âteş-i âh-ı dilüm:

1. **âteş-i âh-ı dilüm:-üm**

Gazel 42

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönül ahının ateşi.

Âteş-i âh-ı dilüm 'âleme te'sir itdi

İtmedi hiç dil-i pulâduña ey şâh eşer

âteş-i endüh:

1. **âteş-i endüh:**

Kaside 12

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gam ateşi.

Niçün ey Dürri-i şeydâ bu kadar âh-ı dilüm

Eyleye âteş-i endüh ile 'ayyûka şu'ud

âteş-i endüh-ı hicrûñle:

1. **âteş-i endüh-ı hicrûñle:-ün, -le**

Gazel 40

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ayrılık kederinin ateşi, yakıcılığı.

Derd-i âhum çarha çıkısa ey melek-simâ n'ola

Âteş-i endüh-ı hicrûñle gönül süzendedür

âteş-i gam:

1. **âteş-i gam:**

Kaside 12

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gam ateşi.

Şimdi bir âteş-i gam var ki dil-i şeydâda

Şerer-i kemteri süz-efgen-i nâr-i Nemrüd

âteş-i gamla:

1. **âteş-i gamla:-la**

Gazel 55

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Keder ateşi.

Ruğ-ı dilber güli pejmürde-i mürde reşk itdi lebi

Âteş-i gamla dil-i goncayı kıldı pür süz

âteş-i havfiyla:

1. **âteş-i havfiyla:-ı, -yla**

Kaside 1

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

Korku ateşi, korku.

Eridür âteş-i havfiyla anı elbette

Tig-i cevriñi felek eylese halka 'uryân

âteş-i hicâb çıkarur:

1. **âteş-i hicâb çıkarur:**

Kaside 5

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Utanma ateşi çıkarma.

Her demde ey perî çıkarur âteş-i hicâb

Bezm-i tarabda ol gül-i ruhsârdan gülâb

2. **âteş-i hicâb çıkarur:--i-ur**

Kaside 5

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Utanmak, kızarmak.

Her demde ey perî çıkarur âteş-i hicâb

Bezm-i tarabda ol gül-i ruhsârdan gülâb

âteş-i hışmıyla:

1. **âteş-i hışmıyla:-ı, -y, -la**

Gazel 107

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Öfke ateşi.

Alınup âteş-i hışmıyla şehâ derlersin

Gerçi bir hûbsın ammâ ki 'acâyip tersin

âteş-i süz-ı derünüm:

1. **âteş-i süz-ı derünüm:-um**

Gazel 60

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönlü tutuşturmuş ateş; aşk ateşi.

Âteş-i süz-ı derünüm oldu eflâka mümâs

'Âkıbet olur ser-i a'dâya bir tağyire tās

âteş-i süz-ı dilüm:

1. **âteş-i süz-ı dilüm:-üm**

Gazel 79

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönül yangınının ateşi.

Âteş-i süz-ı dilüm eflâke çıkmazdı eger

Dâ'imâ hem-şoğbet-i ağıyar-ı bed-kâr olmasañ

âteş-i 'aşk-ı nühüfem:

1. **âteş-i 'aşk-ı nühüfem:-m****Gazel 154**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gizli aşk ateşi.

Âteş-i 'aşk-ı nühüfem duyulur mıydı benüm
Derd-i âh-ı dil eger olmasa izhâr idici

âtesîn:1. **âtesîn:****Gazel 7**

Mısra: 5

Far. 1. Ateşli, hararetili. 2. Müessir, muhrik. 3. Ateş renginde. 4. Ateşten.

Ruğları olur 'arağ-rîz âtesîn mey görse yâr
Şanki âteşle çıkar berg-i gül-i terden gül-âb

2. **âtesîn:****Gazel 96**

Mısra: 11

Ateşli, yakıcı.

Âtesîn meyle idüp hâne-i âlâmı hebâ
Dürriyâ 'ayş u şarab kaşrını bünyâd idelüm

3. **âtesîn:****Kaside 8**

Mısra: 51

Ateşten; ateşli, canlı II parlak; kırmızı.

Ruğları olur 'arağ-rîz âtesîn mey görse yâr
Şanki âteşle çıkar berg-i gül-i terden gül-âb

atmaca:1. **atmaca:****Mesnevi 1**

Mısra: 74

Yırtıcı bir kuş.

Sultân yeri sayyâdı Köse Hâce gelür mi
Bir şarîca atmaca getürdüm saña dir mi

2. **atmacalara:-lar, -a****Mesnevi 1**

Mısra: 80

Yırtıcı bir kuş.

Yâ anda mü'ezzin yine ol şavt-ı hasen mi
Atmacalara künde kesen o Usta Hasan mı

3. **atmacasına:-sı, -n, -a****Mesnevi 1**

Mısra: 72

Yırtıcı bir kuş.

Bıldırki gibi var mı çağırğan yine bâzı
Atmacasına itmede mi 'ışk-ı mecâzî

av:1. **avların:-lar, -ın****Gazel 72**

Mısra: 3

Av hayvanı. II Sevgili.

Avların deşt-i maḥabbetde ol âhü-dideyi
Kâmetüm itdüm kemân u âhum itdüm tîr-i 'aşk

âvâre:1. **âvâresi:-sı****Gazel 40**

Mısra: 7

Perişan, derbeder, zavallı.

Çarḥ-ı sergerdân 'aşkı mihr ü meh âvâresi gibi
Yalîñuz bu dil degül ol şâh-ı dünyâ sendedür

2. **avârelerüñ:-ler, -üñ****Gazel 80**

Mısra: 7

Perişan, derbeder, zavallı.

Düşseler n'ola ḡamuñla meye avârelerüñ
Maraż-ı ḡuşşa-i hicrâna devâdur diyerek

âvâre itmişdür:1. **âvâre itmişdür:-miş, -dür****Gazel 86**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Perişan, zavallı etti.

Beni âvâre itmişdür hevâ-yı zülf-i fettânuñ
Yüzüm yire düşürmişdür ümîd-i bûs-ı dâmânuñ

âvîze:1. **âvîze:****Gazel 151**

Mısra: 4

Asılı, asılmış.

Meydân-ı maḥabbetde ser-i zülfine diller
Manşûr-ı belâ-keş gibi âvîze degül mi

avla:1. **avlar:-r****Gazel 62**

Mısra: 12

Avlamak, ele geçirmek (gönül bağlamında).

O şehbâza ider murğ-ı dili peyk
Görün Dürriyi avlar kuşla kuşuñ

ay:1. **ayun:-uñ****Kaside 9**

Mısra: 16

Ay (gök cismi).

Micmer-i bezm-i dil-efrûzuñ senüñ mah-ı münîr
Anda zann itme kelefîdür olmuş ayun micmeri

âvâ:

1. āyā:

Gazel 83

Mısra: 3

Acaba (şaşkınlık ve merak bağlamında).

Āb-ı hayvān mıdır āyā dem-i 'İsī mi 'aceb

Mürdeler zinde ider āb u hevāsı Kozinūn

2. āyā:

Gazel 91

Mısra: 5

Acaba.

Selāmin dirīg eyleyüp bizden āyā

Niçün itmez ol şāh-ı hūbān tenezzül

3. āyā:

Mesnevi 1

Mısra: 2

Yoksa, acaba.

Ey bād nedür sende bu bûy-ı feraḥ-efzā

Yaylak-ı Gümülceineye mi uğraduñ āyā

ayağ:

1. ayağ: -uñ

Gazel 64

Mısra: 4

1. Ayak.

Derd-mend-i 'aşka küyuñdur senūñ dārū's-şifā

Ayağ: toprağıdır kuḥl-i Şifāhāndan ğaraż

2. ayağ: -uñ

Gazel 93

Mısra: 9

Ayak.

Ayağ: tozına Dürri gibi yüzler sürelüm

Kuḥl için dīde-i ğam-dīdeye cānā çekelüm

ayağ altındadır:

1. ayağ altındadır: -dur

Mesnevi 2

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ayak altı, yerlerde.

Refi'ül-ḳādrdür ol cāy-ı a'lā

Ayağ altındadır baksañ bu dünyā

ayağına balta urur:

1. ayağına balta urur: -ur

Mesnevi 3

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Deyim***Ayağına balta vurmak II işine engel olmak.*

Ḥavf eyleyüp ayva ḳoparur ya kızıl elma

Maltanuñ urur her biri ayağına balta

ayağına rüyuñ sür:

1. ayağına rüyuñ sür:

Gazel 140

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Deyim***Aşırı sevgiyi ve bağlılığı göstermek için yere**eğilmek, yere kapanmak II ayağına kapanmak.*

Bir berg-i luṭfını göresin şāyed ey gönül

Sür rüyuñ şu gibi o servuñ ayağına

ayağını öper:

1. ayağını öper: -er

Mesnevi 3

Mısra: 12

Kelime Tipi: **Deyim***İtibar göstermek, saygılı davranmak.*

Ḥalkı acı kuvvetliler olmaḳla ser-ā-pā

Her lāhza o şehruñ öper ayağını deryā

ayağda koma:

1. ayağda koma: -ma

Kaside 4

Mısra: 74

Kelime Tipi: -

Ayakta bırakmak, geri çevirmek.

Dil-i fütādeye de dest-gir ol ki meded

Ḳoma ayakda beni tā ki behre-mend olalum

2. ayağda koma: -ma

Kaside 12

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Ayakta bırakmak, geri çevirmek.

Rüşen-i mihr göricek kıl koma ayakda beni

İdeyin zerre gibi ben de izhār-ı vücūd

'avān:

1. 'avāndur: -dur

Gazel 160

Mısra: 2

Açık, âşikâr, gözle görülür, belli.

Āh-ı şerer-nāküm çıkar 'aşkuñ ile Mecnūn gibi

Bilmezlenürsün sen daḫi derdüm 'avāndur gün gibi

'avān eyle:

1. 'avān eyle:

Kaside 7

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

Aşkar etmek.

Vaşf-ı tab'-ı pāki hîç kimse taḥrîr idemez

Kātib-i vahy eyleye anı meger şebt ü 'avān

'avān eyledi:

1. 'avān eyledi: -di

Kaside 1

Mısra: 56

Kelime Tipi: -

Bilinir, tanınır hale getirmek.

Bilürüm gerçi beyān itmeğe hācet yokdur

Eyledi gün gibi hep āh-ı şerer-bār 'avān

'avān ola:1. **'ayān ola:-a****Gazel 131**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Açık ,aşikar, gözle görünür olmak.

Çāk ideyin bu sīnemi tāb-ı firāk ile

Derdüm cihāna ola benüm hep 'ayān yine

2. **'ayān ola:-a****Kaside 7**

Mısra: 92

Kelime Tipi: -

Görünmek, parlamak.

Nitekim meh iktibās-ı nūr ide hūşiddin

Nitekim mihr-i ziyā-baḥş ola çarḥ üzre 'ayān

'avān oldu:1. **'ayān oldu:-dı****Kaside 8**

Mısra: 76

Kelime Tipi: -

Açık ,aşikar, gözle görünür olmak.

Ellerin açup du'ānı çarḥ ide şubḥ u mesā

Şanma kim oldu 'ayān beyhūde māh u āfītāb

2. **'ayān oldu:-dı****Kaside 11**

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Açık ,aşikar, gözle görünür olmak.

Nice şaḥan ki kōdum şaḥn-ı ḥāne damlasına

Gören şanur ki o dām içre oldu küli 'ayān

'avanā:1. **'ayanā:****Tarih 14****Mısra: 14***(Ar.) Açık, âşikâr, gözle görülür, belli.*

Böyle ilhām oldu tārīḥüñ baña

Cennet-i zībāya gitdün 'ayanā

āvine:1. **āyinedür:-dür****Gazel 8**

Mısra: 10

Ayna.

Olsa Dürrî n'ola evşāf-ı ruḥuñda gūyā

Dilberā āyinedür tūṭiye güftāra sebeb

2. **āvine:****Gazel 106**

Mısra: 4

Ayna.

Ne gelse gönline aşlā yer eyleyüp kalmaz

Felekde görmedüm āvine gibi sāde-derün

3. **āyinesin:-si, -n****Kaside 12**

Mısra: 1

Ayna.

İtdi āhum feleküñ āyinesin zeng-ālūd

Görmeyelrdi şafā tā ki raḳīb-i bī-sūd

āvine-fürüş:1. **āvine-fürüş:****Kaside 1**

Mısra: 63

Ayna satan.

Şehr-i Gurand olur muttaşıl āvine-fürüş

Ṭālî'üm düşmede bāzār-ı kesāda her ān

āvine-i dil:1. **āvine-i dil:****Gazel 83**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Gönül aynası.

Ne kadar jeng ü ḡam-ālūd ise āvine-i dil

Pür-cilā eyler anı dest-i şabāsı Kōzinüñ

āvine-i dilde:1. **āvine-i dilde:-de****Gazel 119**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönül aynası.

Rüy-ı zevḳ āvine-i dilde hüveydā olsun

Şayḳal-ı cāmı sür ey sākî mücellā olsun

āvine-i kalbi:1. **āvine-i kalbi:-i****Gazel 11**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kalp aynası.

Cilve-ger olmadı 'aks-i ruḥ-i ālūñ bir kez

İdeli seng-i sitem āvine-i kalbi şikest

āvine-i kām-ı:1. **āvine-i kām-ı:--ı****Gazel 142**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Arzu aynası, arzu.

Pür-jeng-i ḡam eyler felek elbette görince

Āvine-i kām-ı dil-i ḡam-ḥārı küşāde

āyīne-i lutf-ı hüdā-yı müte‘āl:**1. āyīne-i lutf-ı hüdā-yı müte‘āl:****Kaside 12**

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Yüce Allah'ın lütuf aynası.

Dā'imā āyīne-i lutf-ı Hüdā-yı müte‘āl
Göstere rüy-ı şafā çehre-i kām u maqşūd

āyīne-i ruhsāruñ:**1. āyīne-i ruhsāruñ:-uñ, -ı****Gazel 119**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yüz aynası.

Göster āyīne-i ruhsāruñ vir qand-i lebūñ
Dürri-i gam-zede bülbül gibi güyā olsun

āyīne-i sikender:**1. āyīne-i sikender:****Tarih 13**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

İskender'in kurdurttuğu, uzakları gösteren ayna.

Āyīne-i Sikender devrin ile muqarrer
Yokdur cihānda böyle 'ālem-nümā-yı hürrem

2. āyīne-i sikender:- idi**Kaside 11**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Dünyâyı ele geçiren, cihânı zapteden İskender'in
kurdurttuğu, uzakları gösteren ayna.*

Şu hāne cāmı ki āyīne-i Sikender idi
Olurdu bezm ile hicrān o hāneden seyrān

āyīne-i 'ālem-nümā oldu:**1. āyīne-i 'ālem-nümā oldu:-dı****Tarih 7**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Alemi gösteren ayna olmak.

Ol kadar medd-i başar var kim bu kaşr-ı hūbda
Oldı şan revzenleri āyīne-i 'ālem-nümā

āyīn-i felekdür:**1. āyīn-i felekdür:-dür****Kaside 9**

Mısra: 91

Kelime Tipi: -

Feleğin âdeti.

Gerçi āyīn-i felekdür ey şeh-i 'ālī-cenāb
Ma'rifet-mende mu'arız eylemek bir ebteri

āyīn-i ğaddarı:**1. āyīn-i ğaddarı:-ı****Gazel 158**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Merhametsiz sevgilinin âdeti, töresi.

Şikâyet eyleme ey dil saña cevri eylese dilber
Budur āyīn-i ğaddarı budur resm-i sitemkârı

'aynı:**1. 'aynıyla:-y, -ıla****Kaside 11**

Mısra: 14

Tıpkısı.

O cāy-ı dil-keşe bir damla damlamaz aşlā
Nice yağarsa gelür 'aynıyla öyle hemān

avnivle:**1. 'ayniyle:****Tarih 8**

Mısra: 15

Aynısı, tıpkısı.

Ṭāḳ-ı ebrū-yı civānān gibidür 'ayniyle
Bir güzel gözlü güzel köprü olupdur haḳḳā

'ayn-ı cinān:**1. 'ayn-ı cinān:****Mesnevi 1**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Cennetin aynı, eşi.

Ta'tır-i dimāğ itmede mi müşg-feşān mı
Yaylaqımız ey bād-ı şabā 'ayn-ı cinān mı

'ayn-ı hayāta:**1. 'ayn-ı hayāta:-a****Gazel 47**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Hayat kaynağı, hayat; ölümsüzlük.

Zulümāt içre hemān 'ayn-ı hayāta beñzer
Düşicek çāh-ı zekān üzre o zülfi-i dildār

'ayn-ı kerem:**1. 'ayn-ı kerem:****Kaside 2**

Mısra: 60

Kelime Tipi: -

Cömertlik kaynağı.

Kilk-i telhış-nüvişi aña mizāb olmuş

N'ola pîşinde devātına disem 'ayn-ı kerem

'ayn-ı şafā:**1. 'ayn-ı şafā:****Mesnevi 2**

Mısra: 115

Kelime Tipi: -

Gönül huzuru kaynağı II mutluluk kaynağı.

Biri 'ayn-ı şafâ kim menba'-i zevk
İçen anı olur ol demde pür-şevk

avril:

1. **ayrılma:-ma**

Gazel 134

Mısra: 5

Ayrı olma, birbirinden uzak düşme durumu, firak.

Ayrılma âsîtan-ı der-i lutf-ı yârdan
Şâyed küşâde eyleye bir rûzgâr ola

2. **ayrılmaz:-maz**

Gazel 39

Mısra: 9

Ayrılmak, birbirinden ayrı düşmek, mahrum olmak.

Ölünce Dürri-i bendeñ kapuñdan şâhum ayrılmaz
Dimez ol gayrı bendeñ gibi lutf it baña yıl göster

'ayş:

1. **'ayş:**

Gazel 96

Mısra: 12

Yeme, içme.

Âteşin meyle idüp hâne-i âlâmı hebâ
Dürriyâ 'ayş u tarab kaşrunı bünyâd idelüm

2. **'ayş:**

Tarih 13

Mısra: 6

Yeme, içme.

Bir kaşr-ı dil-güşâdur hem zevk ü şafâ-fezâdur
'Ayş u dem-i şalâdur bu cây-ı hûb u bî-gam

'ayş idelüm:

1. **'ayş idelüm:-e, -lüm**

Gazel 55

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Deyim**

Zevkini çıkarma, yiyip içme.

Devr-i müldür dem-i gül geldi gelün 'ayş idelüm
Sâkiyâ girmez ele böyle müferrih bir rûz

'ayş u nüş ider:

1. **'ayş u nüş ider:-er**

Kaside 3

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yiyip içmek, eğlenmek, hoşça vakit geçirmek.

Eline bir zümürüd sâgar almış bezm-i gülşende
Hezârı eyleyüp hanende 'ayş u nüş ider gonca

'ayş ü nüşüñ kıl:

1. **'ayş ü nüşüñ kıl:**

Gazel 62

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yiyip içmek, eğlenmek, hoşça vakit geçirmek.

İrişdi hattı bûs it la'l-i yâri
Bahâr irdi gönül kıl 'ayş ü nüşüñ

'ayş u şafâ:

1. **'ayş u şafâ:**

Gazel 96

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Zevk ü şafâ, yiyip içme.

Sâkiyâ 'ayş u şafâ demleridür sâgarı sun
Elem ü guşşayı şimdengirü berbâd idelüm

2. **'ayş u şafâ:**

Kaside 2

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Zevk ü şafâ, yiyip içme.

Ol kadar 'ayş u şafâ üzre cihân kim câ'iz
Sâgar-ı bâde-i nâb ala ele şeyh-i harem

ayva:

1. **ayva:**

Mesnevi 3

Mısra: 9

Ayva.

Havf eyleyüp ayva kıparur ya kızıl elma
Maltanuñ urur her biri ayağına balta

avyük:

1. **'ayyûka:-a**

Kaside 12

Mısra: 8

Göğün en yüksek noktası.

Niçün ey Dürri-i şeydâ bu kadar âh-ı dilün
Eyleye âteş-i endüh ile 'ayyûka şu'üd

az:

1. **azdırmağa:-dır, -mağ, -a**

Mesnevi 3

Mısra: 60

Taşkınlık göstermek.

Lâ havle vü ta'vîz ile ammâ kovulur ol
Mü'minleri azdırmağa aşlâ bulamaz yol

az görme:

1. **az görme:-me**

Kaside 5

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Deyim**

Küçümsemek.

Az görme âb-ı dîdemi sen ey felek habâb
Gerdân olur anuñla gör e bu nüh âsiyâb

azāb:

1. 'azāb:

Kaside 5

Mısra: 53

Eziyet, işkence, keder.

Nāzil olup 'adūña senūñ çarḥdan 'azāb

Tir ola düşmenūñ diline dāyimā şihāb

'azāb ide:

1. 'azāb ide:-e

Kaside 8

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

Azap vermek; işkence etmek, eziyet etmek, acı çektirmek.

Ben du'ā-gūy-ı der-i 'ālīñ iken lāyık mıdır

Çarḥ-ı ğaddār ide her dem baña şad güne 'azāb

āzād:

1. āzād:

Gazel 44

Mısra: 6

Serbest bırakılmış, kurtulmuş.

Tiğūñe boynun egerse dil-i bī-çāre n'ola

Bu bāhāne ile ğamuñdan başun āzād ister

āzād idelüm:

1. āzād idelüm:-elüm

Gazel 96

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Serbest bırakmak, salıvermek.

Bāde-i nāb içelüm ḥatırımuz şād idelüm

Bend-i ğamdan dil-i dīvānemüz āzād idelüm

āzāde ol:

1. āzāde ol:

Gazel 15

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kurtulmak, bağımsız olmak.

Dilā dām-ı belādūr fikr-i zūlf-i dil-rübādan geç

Yeter pā-bestelik āzāde ol gel bu hevādan geç

azār:

1. azār:-a

Gazel 8

Mısra: 1

İncitme.

Nedür ey dilber-i fettān baña azāra sebeb

Ya nedür lütf-ı kerem itmege ağıyāra sebeb

2. āzār:

Gazel 18

Mısra: 4

Azarlama, incitme, paylama.

Dehenuñ ḥoḳḳa-i ma'cūn-ı müfferih mi senūñ

Gelür 'uşşāḳuña her itdigūñ āzār feraḥ

āzār itdügūñ:

1. āzār itdügūñ:-diğ, -iñ

Gazel 66

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kırmak, incitmek.

Baña ey meh-rū gelür her itdügūñ āzār ḥaz

Şerbet-i la'lüñden eyler bu dil-i bī-çāre ḥaz

āzeri:

1. āzeri:

Kaside 9

Mısra: 54

*16.yy şairlerinden olup asıl adı İbrahimdir.Şiir mecmualarında yer alan ve bir divançe oluşturabilecek**sayıdaki şiirleri dışında Nakş-ı Hayâl, Husrev ü Şîrîn iki eseri vardır.*

Bir nakış bağladı gülşen kim hezār ezḥār ile

Aña şad taḥşin iderdi seyr idince Āzeri

2. āzeri:

Kaside 9

Mısra: 98

16.yy şairlerinden olup asıl adı İbrahimdir.Şiir mecmualarında yer alan ve bir divançe oluşturabilecek sayıdaki şiirleri dışında Nakş-ı Hayâl, Husrev ü Şîrîn iki eseri vardır.

Nāzım-ı zātuñ senūñ çokdur veli görse benüm

Naẓmuma Ḥassan ile taḥşin iderdi Āzeri

'azm eylediler:

1. 'azm eylediler:-di, -ler

Kaside 2

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

(bir yere) yola çıkmak.

Ne fāzıldur bu ki eşkāl ü şuver 'işret için

Cānlanup eylediler 'azm-i gülistān-ı İrem

'azm eyler:

1. 'azm eyler:-r

Gazel 156

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gayret göstermek II yola çıkmak.

Dürriyā 'azm eyler iseñ itme ümmid-i necāt

Şîr-i endüh ile pürdür rāh-ı 'aşḳuñ çölleri

'azm eyleşem:

1. 'azm eyleşem:-se, -m

Gazel 73

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Gayret etmek.

Her kaçan kuyuña 'azm eylesem ey şüh-ı cihân
İrişüp dâmenüme mâni' olur hâr-ı firâk

'azm-i bekâ eyledün:

1. 'azm-i bekâ eyledün:-dü, -ñ

Tarih 14

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Devamlı olmayı isteme.

Terk idüp yârânuñ ey kân-ı 'atâ
Âhîrû'l-emr eyledün 'azm-i bekâ

'azm-i küy-ı dilber eyleyen:

1. 'azm-i küy-ı dilber eyleyen:-y, -en

Gazel 108

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin mahallesinin yoluna düşmek.

Olmasun âlüde 'azm-i küy-ı dilber eyleyen
Varmasun aña dilin illâ ki miğfer eyleyen

âzürde-i hâr olduğum:

1. âzürde-i hâr olduğum:-duğ, -um

Gazel 144

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Dikenden incinmek, kırılmak.

Gül-i ruhsârınuñ iller şafâsın itdi ey meh-rû
Benüm bülbül gibi âzürde-i hâr olduğum kaldı

B b

baba:

1. babam:-m

Mesnevi 1

Mısra: 59

Baba.

İn zâde babam nişler ola oğlın üşüdi
Afyon-ı vefâyı o soğuk şuyıla yutdı

bâb-ı fenn-i 'aşkdur:

1. bâb-ı fenn-i 'aşkdur:-dur

Gazel 19

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Aşk ilminin kapısı.

N'ola hünün olsa şerham bâb-ı fenn-i 'aşkdur

Dürrîyâ tahrîr olur zîrâ ki faşl-ı bâb sürh

bâb-ı gam:

1. bâb-ı gam:

Gazel 95

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gam faslı.

Fenn-i 'aşk ile bâb-ı gam mestür

Bir mücelled kitâbdur gönüm

bâb-ı 'ilm-i bedi':

1. bâb-ı 'ilm-i bedi':

Kaside 4

Mısra: 59

Kelime Tipi: -

Benzersiz ilimlerin kapısı.

Medeng-i bâb-ı ma'ânî vü bâb-ı 'ilm-i bedi'

Kilid-i tab'-ı şerifüñle münfetiñ her dem

bâd:

1. bâd:

Gazel 142

Mısra: 1

Rüzgar.

Bâd itdi yine gonca-i gülzârı küşâde

Bülbül nağamât üzre dil-i zârı küşâde

2. bâd:

Gazel 10

Mısra: 10

Rüzgar.

Bezm-i gamda Dürrîyâ ol şâh-ı hüsne göz kıpar

Şanma bâd itdi habâb-ı câm ü şahbâyı şikest

3. bâd:

Mesnevi 3

Mısra: 61

Rüzgar.

Hâcî Hasanun hâtırı vardur gele ey bâd

Vaşf-ı veledin itme dirâz olmaya nâ-şâd

4. bâd:

Gazel 30

Mısra: 9

Yel, rüzgar.

Görseñ ey mâh-likâ bâd şanurduñ anı

Kuyuña şevk-i vişâlün ile Dürrî ne gider

5. bâd:

Mesnevi 1

Mısra: 1

Yel, rüzgar.

Ey bâd nedür sende bu büy-ı ferañ-efzâ

Yaylak-ı Gümülciñeye mi uğraduñ âyâ

6. bād:

Mesnevi 1

Mısra: 29

Yel, rüzgar.

Pâyına yüzün bir daği ey bād sürersen
Öp dâmenini benden anuñ haqqı süresün

bāde:

1. bādeyi:-y, -i

Gazel 39

Mısra: 3

Şarap.

Şurāhī gulğul itsün bādeyi koy cāma ey sāki
Yine huşyār olan ehl-i bez[i]mde qanzil göster

2. bādemüze:-müz, -e

Gazel 68

Mısra: 3

Şarap.

Hayflar bezm-i gam içre çekilen bādemüze
Yârsız gördüğümüz meclis ile cāma dirîğ

3. bādedür:-dür

Gazel 77

Mısra: 4

Şarap.

Neş'e-dâr-ı cām olup çāk-ı giribân kıl yine
Bādedür miftāh-ı genc-i sîne-i şāfuñ senün

4. bāde:

Gazel 132

Mısra: 4

Şarap.

Açılurdu der-i maşşud eger ol mäh-liqā
Germ olup bāde ile çāk-ı giribân olsa

5. bāde:

Kaside 2

Mısra: 17

Şarap.

Niçe bāde anı nüş eylese bir pîr-i za'îf
Tıfl-ı yek-rûze kadar gelmeye aña Rüstem

6. bāde:

Kaside 2

Mısra: 21

Şarap.

Sākīyā feyz-i Hudādur didüğüm bāde benüm
Degme kimse olamaz bezmine anuñ maḥrem

7. bādeden:-den

Kaside 8

Mısra: 6

Şarap.

Rind odur kim göz yumunca çarḥ-ı keş-refitârdan
Başın kaldurmaya hergiz bādeden hem-çün ḥabâb

8. bādesi:--si

Kaside 7

Mısra: 23

İçki, şarap.

Nesr-i tã'ir nuql-i bezmüñdür şafaḥdur bādesi
Sākī-i luṭfuñ elinde nüh felek rıtl-ı girân

9. bāde-yi:--yi

Gazel 148

Mısra: 4

Şarap (sevgilinin dudağı bağlamında).

Saña bî-ihtiyār üftâde oldum şimdi ey sāki
Görince bāde-yi la'l-i lebün dil kendiden gitdi

bāde içerdî:

1. bāde içerdî:-er, -di

Gazel 152

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Kalıp ifade***Şarap içmek II âşık olmak.*

Ben 'aşkına anuñ o benüm bāde içerdî
Şimdi yüzüme bakmaz o devrânı unuttı

bāde-i aḥmer:

1. bāde-i aḥmer:

Gazel 45

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kırmızı şarap.

Qanımı durmaz içre bāde-i aḥmer mi şanur
Bilmezsin yoḥsa dil-i zârımı sāğar mı şanur

bāde-i 'aşkuñ:

1. bāde-i 'aşkuñ:-uñ

Gazel 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aşk şarabı.

İdeli bāde-i 'aşkuñ beni mest ü rüsvā
Gözüme zerre kadar şimdi görünmez dünyā

bāde-i iḥsānuñ:

1. bāde-i iḥsānuñ:-uñ, -ı

Kaside 7

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Cömertlik, iyilik şarabı.

Nüş iden 'ömrinde bir kez bāde-i iḥsānuñ
Neş'e-i devletle olur ḥaşre deñlü kāmran

bāde-i nāb:

1. bāde-i nāb:

Gazel 96

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Halis, saf şarap.

Bāde-i nāb içelüm hâtırmuz şād idelüm
Bend-i ğamdan dil-i dīvānemüz āzād idelüm

bāde-i nābı:

1. **bāde-i nābı:-ı**

Gazel 22

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Katıksız, saf şarap. II Süzülmüş şarap.

Çanumı çokdan içerdı o cefākār amma
İçilen bāde-i nābı yenilen nānı añar

bāde-i nāb-i gülfām:

1. **bāde-i nāb-i gülfām:**

Kaside 1

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Gül renkli halis şarap.

Bezm-i luṭfında şafāk bāde-i nāb-i gülfām
Nüh felek sākī-i ihsānına cām-ı gerdān

bāde-i nābuñ:

1. **bāde-i nābuñ:-uñ**

Kaside 2

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Halis, saf şarap.

Mesti ol bāde-i nābuñ nice Eflātūnı
Her vücūh ile ider bahçe gelince mülzem

bāde-i pür-feyzi:

1. **bāde-i pür-feyzi:-i**

Kaside 2

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Feyiz dolu, feyiz veren içki.

İçüp ol bāde-i pür-feyzi şafā-mend olayın
Alayın cān u gönülünden elüme levh ü çalem

bāde-i pür-şafāya:

1. **bāde-i pür-şafāya:-y, -a-ya**

Gazel 114

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Neşe dolu içki, şarap.

Nüş olan dest-i yār-ı meh-rüdan
Bāde-i pür-şafāya ‘aşk olsun

bāde-i zevk:

1. **bāde-i zevk:**

Kaside 2

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Keyif şarabı.

Bāde-i zevk ile pür oldı yine hum-ı murād
Şād olup her kışi aldı eline sāğar-ı Cem

bāde-perest:

1. **bāde-perest:**

Gazel 11

Mısra: 2

Şaraba düşkün.

Öldürüp kanum içer dem-be-dem ol gözleri mest
Görmedüm ben o cefā-pişe gibi bāde-perest

bād-ı āfetden:

1. **bād-ı āfetden:-den**

Gazel 83

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Kötülükler, fenalıklar rüzgârı.

Bād-ı āfetden ide Hāzret-i Allāh maşūn
Zevķin itdūñ bize farz oldı du‘āsı Kozinūñ

2. **bād-ı āfetden:-den**

Tarih 7

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Kötülükler, fenalıklar rüzgârı.

Dest-i luṭfuñla anuñ hıfz it çerāğ-ı devletin
Bād-ı āfetden biḥakķ-ı enbiyā yā Rabbenā

bād-ı āhum:

1. **bād-ı āhum:-um**

Kaside 8

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Ah rüzgârı.

Bād-ı āhum cāmi‘-i çarḫa virince zelzele
Düşdi bir kändili anuñ şanma ātıldı şihāb

bād-ı bahār:

1. **bād-ı bahār:**

Gazel 59

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bahar rüzgârı.

Gonca vü nergis irişüp açılır göñli gözi
Zāhid-i bād-ı bahār eylerse gülzāra nefes

bād-ı cefāsı:

1. **bād-ı cefāsı:-sı**

Gazel 24

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Eziyet rüzgârı.

Bād-ı cefāsı rüyumu bir şekle koydu kim
Ol şekli berge şarşar-ı tünde ḫazān virtür

bād-ı elem:

1. **bād-ı elem:**

Kaside 1

Mısra: 85

Kelime Tipi: -

Elem, sıkıntı rüzgârı.

Şem'-i zātum benüm itfā' ide bir bād-ı elem
Hıfz idüp dest-i kerem- bahşuñ ile kıl ihsân

bād-ı ıztırāb:

1. bād-ı ıztırāb:

Kaside 8

Mısra: **68**

Kelime Tipi: -

Acı, elem rüzgarı.

Dest-i lutfuñla çerāğ itdün beni sen ey hıdīv
Hiç revā mıdır ki itfā' ide bād-ı ıztırāb

bād-ı lutf-ı hāk:

1. bād-ı lutf-ı hāk:

Tarih 5

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

Allah'ın lütuf rüzgarı.

Olnca dide-i dehre ğamām-ı ğam hā'il
Şükür ki itdi anı bād-ı lutf-ı hāk zā'il

bādī olur:

1. bādī olur:-ur

Gazel 2

Mısra: **5**

Kelime Tipi: -

Sebep olmak, başlamak.

Zülf ü ruh-ı mehveşuñ āhuma bādī olur
'Arız-ı pür- âteşuñ süz-ı füzündür baña

bād-ı rebī'-i lutfuñ:

1. bād-ı rebī'-i lutfuñ:-uñ

Kaside 6

Mısra: **45**

Kelime Tipi: -

Lütuf baharının rüzgarı.

Açdı dil goncaların bād-ı rebī'-i lutfuñ
Bāğ-ı cān oldı ser-ā-pā ḥased-endāz-ı İrem

bād-ı şabā:

1. bād-ı şabā:

Gazel 150

Mısra: **5**

Kelime Tipi: -

Sabah rüzgarı.

İtmeseydi zülfuñi tahrik eger bād-ı şabā
Ben mi isterdüm bu deñlü dil-perişān olmağı

2. bād-ı şabā:

Kaside 9

Mısra: **40**

Kelime Tipi: -

Sabah rüzgarı.

Şimdi devrinde perişān-ḥatır aslā kalmadı
Eyledi bād-ı şabā var ısa zülf-i dilberi

3. bād-ı şabā:

Mesnevi 3

Mısra: **13**

Kelime Tipi: -

Sabah rüzgarı.

Ey bād-ı şabā ḥaşılı ol şehre irince
Ol kân-ı ğazānuñ içine doğru girince

4. bād-ı şabā:

Mesnevi 4

Mısra: **1**

Kelime Tipi: -

Sabah rüzgarı.

Müjde vir bād-ı şabā yārāna olsun şād-mān
Maḥv ider dilden ğamı yaylağ-ı Qarlık bī-gümān

5. bād-ı şabā:

Mesnevi 4

Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Sabah rüzgarı.

Her şehir bād-ı şabā eyler niyāz andan geçer
İrgörür ḥalkuñ meşāmmına şem-i 'anber-feşān

6. bād-ı şabā:

Gazel 161

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Bahar rüzgarı.

İderdi ḥālini mestür o şivekār-ı cihān
Dağıtdı zülfini bād-ı şabā o fülful açıldı

7. bād-ı şabā:

Mesnevi 1

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Bahar rüzgarı.

Ta'tür-i dimāğ itmede mi müşğ-feşān mı
Yaylağımız ey bād-ı şabā 'ayn-ı cinān mı

8. bād-ı şabā:

Mesnevi 1

Mısra: **69**

Kelime Tipi: -

Saba rüzgarı, bahar rüzgarı.

Ey bād-ı şabā ide mi şorduñ mı Receb Beg
Yārān ile şohbetde mi ğördüñ mi Receb Beg

9. bād-ı şabā:

Mesnevi 1

Mısra: **127**

Kelime Tipi: -

Bahar rüzgarı.

Ey bād-ı şabā Ḥazret-i Allāhı severseñ
Ol cāy-ı ferāḥ-baḥşa o yaylağa giderseñ

10. **bād-ı şabā:****Mesnevi 1**Mısra: **107**

Kelime Tipi: -

Bahar rüzgarı.

Çokdur daği ey bād-ı şabā sende haberler
Şerh eyleyemez biñde birin gerçi ki diller

bād-ı sabāya:1. **bād-ı şabāya:**-y, -a**Gazel 32**Mısra: **7**

Kelime Tipi: -

Sabah rüzgarı.

Şorun bād-ı şabāya çin-i zülfinden gelür şimdi
Bilür aḥvālını dildāruñ anda çok haber vardur

bād-ı şarşarı:1. **bād-ı şarşarı:**-ı**Kaside 9**Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Şiddetli rüzgar, fırtına.

‘Adl ü dāduñ ol kadar emn ü emān-baḥş oldu kim
Gelmege aṣlā kımaz gülzāra bād-ı şarşarı

bād-ı şehir:1. **bād-ı şehir:****Kaside 3**Mısra: **21**

Kelime Tipi: -

Şehir yeli.

Kulağına ne koydı kim bilür bād-ı şehir anuñ
Hezār-ı zāra hışm idüp yine başın şalar gönca

bād-ı şitābān:1. **bād-ı şitābān:****Mesnevi 3**Mısra: **1**

Kelime Tipi: -

Sert esen rüzgar.

Var şehir-i Motona yūri ey bād-ı şitābān

Kıl cāme-i ḥāk-i rūbānı çāk-i girībān

bād-ı ‘aşkuñla:1. **bād-ı ‘aşkuñla:**-uñ, -la**Gazel 112**Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

Aşk rüzgarı.

Gözlerümden demidür eşk-i firāvān yürisün
Bād-ı ‘aşkuñla şehā lücce-i ‘ummān yürisün

bād-pā:1. **bād-pā:****Kaside 6**Mısra: **39***Ayağına çabuk olan; süratli, tez.*

Bād-pā raḥşuñuñ üstinde eger tır atsañ

Nice fersaḥ pes-i raḥşuñda kalurdı ol dem

bāğ:1. **bāğda:**-da**Gazel 81**Mısra: **3***Bahçe.*

Bāğda ‘ar‘arı mest eyledi hengām-ı hırām

Cilve-i kāmēt-i şimşadı Muḥammed şāhuñ

2. **bāğda:**-da**Gazel 92**Mısra: **10***Bahçe.*

Gülşen-i çeşminde dildāruñ görüp ruḥsārını

Bāğda pejmürde-i reşk oldu güller ey gönül

3. **bāğda:**-da**Gazel 99**Mısra: **8***Bahçe.*

Şāh-ı gönca destine aldı zümürürd sāğarı

Bāğda ‘işretle bülbüllerle hem-demdür bu dem

4. **bāğ:**-a**Gazel 128**Mısra: **6***Bahçe.*

Gül cāmını aldı ele ey bülbül-i şeydā

Yā sen ne durursun yūri bāğa nağam eyle

5. **bāğ:**-a**Gazel 135**Mısra: **1***Bahçe.*

Seher gülden virince bāğa ebr-i cān-fezā müjde

Kulağdan bülbüle itdi nesīm-i dil-güşā müjde

6. **bāğ:**-a**Gazel 5**Mısra: **8***Yeşillik, çiçekli, ağaçlı yer.*

Dāğ-ı sinem gül-i ter bülbül dil-i nağme serā

Seyre gel daği neler var bu bāğa cānā

7. **bāğ:**-a**Gazel 137**Mısra: **5***Bağ II bahçe.*

İtmese bāğa ta‘alluk-ı nazar merḥametüñ

Görinür nergis-i şehlāları a‘mā gözüme

8. **bāğda:**-da**Kaside 7**Mısra: **18***Bağ, bahçe.*

Seyr idüp mercân-ı baħr-i luṭf-i bî-pâyānuñı
Bāğda pejmürde-i reşk oldı naħl-i erğuvān

9. **bāğına:-ı, -na**

Gazel 140

Mısra: 10

Bahçe (geçicilik bağlamında).

Bir şarşar-ı ḥazāna baķar cümlesi hemān
Dehrūñ baķar mı ‘arîf olan kimse bāğına

bāğbān olursa:

1. **bāğbān olursa:-ur, -sa**

Kaside 7

Mısra: 56

Kelime Tipi: -

Bağcı, bahçıvan olmak.

Hep beri zevk ü şafā olur nihāl-i ḳaddimūñ
Bāğ-ı cism-i zerdüme luṭfuñ olursa bāğbān

bağdād:

1. **bağdādı:-ı**

Tarih 4

Mısra: 7

Bağdat şehri.

Bir ṭarîḳ ile ‘Acem almış idi Bağdādı
Minnet Allāha ki aldı yine ol zıllullāh

2. **bağdādı:-ı**

Tarih 4

Mısra: 12

Bağdat şehri.

Ḥarf-i mu‘cem ki bu mısra‘da olupdur tārîḳ
Aldı Bağdādı o Dārā-yı dilir ü cem-cāh

bāğ-ı behişt-i ‘āşıkān:

1. **bāğ-ı behişt-i ‘āşıkān:**

Mesnevi 4

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Aşıkların cennet bahçesi.

Gerçi erbāb-ı ḥired Yaylak-ı Karlık ḳomış ad
Vechi var ismi k’ola bāğ-ı behişt-i ‘āşıkān

bāğ-ı cān:

1. **bāğ-ı cān:**

Kaside 6

Mısra: 46

Kelime Tipi: -

Can bağı. II Ömür.

Açdı dil ḡoncaların bād-ı rebî‘-i luṭfuñ
Bāğ-ı cān oldı ser-ā-pā ḥased-endāz-ı İrem

bāğ-ı cemāl-i dilberūñ:

1. **bāğ-ı cemāl-i dilberūñ:-üñ**

Gazel 20

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgilinin gül bahçesine benzeyen yüzü.

Bāğ-ı cemāl-i dilberūñ ol tāze gülleri
Yer yer açıldı kimisi sürḫ ü kimi sefîd

bāğ-ı cennetden:

1. **bāğ-ı cennetden:-den**

Tarih 7

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Cennet bahçesi.

Bāğ-ı cennetden n’ola yaksa çerāğı bu maḳām
Gülleri naḳşı anuñ pejmürde olmaz dā’imā

bāğ-ı cinānda:

1. **bāğ-ı cinānda:-da**

Mesnevi 1

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

Cennet bahçesi.

Gördüñ mi o ṭarḫ eyledügi ḥāneyi anda
Var midur anuñ mişli gibi bāğ-ı cinānda

bāğ-ı cism-i zerdüme:

1. **bāğ-ı cism-i zerdüme:-üm, -e**

Kaside 7

Mısra: 56

Kelime Tipi: -

Sararmış bedenimin bahçesi.

Hep beri zevk ü şafā olur nihāl-i ḳaddimūñ
Bāğ-ı cism-i zerdüme luṭfuñ olursa bāğbān

bāğ-ı cismümde:

1. **bāğ-ı cismümde:-üm, -de**

Kaside 7

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

Beden bahçesi.

Āb-ı nāb-ı luṭf-i bî-pâyānuñı eyle revān
Bāğ-ı cismümde fenāya rüy ṭutdı naħl-i cān

bāğ-ı dehrūñ:

1. **bāğ-ı dehrūñ:-üñ**

Gazel 70

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Dünya bahçesi.

Bāğ-ı dehrūñ gül-i pür-minnetini istemezin
Bîni-i cānuma eyler o daḫi baḫş-ı ru‘āf

bāğ-ı efdālūñ:

1. **bāğ-ı efdālūñ:-üñ**

Kaside 4

Mısra: 69

Kelime Tipi: -

Fazilet, iyilik bahçesi.

O ḡülsitān-ı keremdür ki bāğ-ı efdālūñ
Nihāli cüd u seḫā vü beri ‘aṭā vü kerem

bāğ-ı fazla:1. **bāğ-ı fazla:-a****Kaside 3**

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

Fazilet bahçesi.

Hidiv-i āsumān-kaḍr ü hüdāvendā kerem-bahşā

Olupdur bāğ-ı fazla her kelāmı mu'teber gonca

bāğ-ı ğamuñ:1. **bāğ-ı ğamuñ:-uñ****Gazel 142**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gam bahçesi.

Tiğün ile sinemde olan şerhayı seyr it

Bāğ-ı ğamuñ olmuş yine ezharı küşāde

bāğ-ı irem:1. **bāğ-ı irem:****Kaside 2**

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Cennet bahçesi || İrem bağları.

Āb-ı ihsānı ile bulsa nemā lāle-i bāğ

Cümle bî-dāğ ola reşk ide aña bāğ-ı İrem

bāğ-ı kalb-i dilrübādan:1. **bāğ-ı kalb-i dilrübādan:-dan****Gazel 46**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güzelin kalbinin bağı.

Bāğ-ı kalb-i dilrübādan kim gül-i vuşlat kıpar

Eyler ol sâ'at perişan şarşar-ı fırkat kıpar

bāğ-ı kalbinden:1. **bāğ-ı kalbinden:-i, -n, -den****Gazel 46**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönül bahçesi.

Bāğ-ı kalbinden gül-i ihsān kıparmakdur güci

Mîve-i cevri-nihāl-i kaddi bî-zahmet kıpar

bāğ-ı kūyına:1. **bāğ-ı kūyına:-ı, -n, -a****Gazel 44**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sevgilinin bulunduğu bağ, bahçe.

Ḥab-ı nāzından o gül çehreli bî-dāra müdām

Bāğ-ı kūyına varup nāle vü feryād ister

bāğ-ı leṭāfet:1. **bāğ-ı leṭāfet:****Gazel 84**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güzellik bahçesi.

Ey bāğ-ı leṭāfet gülü sen hāra mı uyduñ

‘Uşşākuñı terk eyleyüp ağıyāra mı uyduñ

bāğ-ı mahabbet:1. **bāğ-ı mahabbet:****Gazel 155**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Muhabbet, aşk bahçesi (âşığın başı bağlamında).

Başumda dāğ-ı tāzemi gördükde yār didi

Açılmış ince bāğ-ı mahabbet kıranfüli

bāğ-ı medhūnde:1. **bāğ-ı medhūnde:-iñ, -de****Kaside 8**

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

Övgü bahçesi.

Bülbül-i dil bāğ-ı medhūnde okur bu şi'rümi

Oldı bu şi'r-i terüñ her satrı gūyā dürr-i nāb

bāğ-ı mihnet:1. **bāğ-ı mihnet:****Gazel 34**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Üzüntü, derd bahçesi. II gönül.

Dāğ-ı sinem tāze güldür şebnem aña penbedür

Eşk-i çeşm-i ḥün-feşānum bāğ-ı mihnet cüyıdur

bāğ-ı nazma:1. **bāğ-ı nazma:-a****Kaside 8**

Mısra: 54

Kelime Tipi: -

Şiirin bağı, bahçesi.

Mîve-i lafz oldı cüy-ı ṭab'um ile perveriş

Her sözümdür bāğ-ı nazma bir kelām-ı müsteṭāb

bāğ-ı ruhunuñ:1. **bāğ-ı ruhunuñ:-un, -uñ****Gazel 142**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yanak bahçesi.

Öpsem olur ol dilber-i nāzük-tenî gūyā

Bāğ-ı ruhunuñ şad gül-i bî-ḥārî küşāde

bāğ-ı 'ālemde:1. **bāğ-ı 'ālemde:-de****Gazel 164**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dünya bahçesi, dünya.

Bâğ-ı 'âlemde ruhuñ gibi gül olmaz bir dahî
Dehre kıddüñ gibi gelmez 'ar'ar-ı fâhîr dahî

bâğ-ı 'aşkuñ:

1. bâğ-ı 'aşkuñ:-uñ

Gazel 156

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Aşk bahçesi.

Vaşl u hicrinde fîgân itse 'aceb mi cân u dil
Bâğ-ı 'aşkuñ yaz u kış feryâd ider bülbülleri

bağr:

1. bağrına:-ı, -n, -a

Kaside 7

Mısra: 93

Bağır ve göğüs.

Düşmen-i bed-hâhuñuñ bağrına tîr olup şihâb
Kelle-i a'dâña çarlı ola senüñ gürz-i girân

2. bağrumı:-um, -ı

Gazel 19

Mısra: 3

Göğüs, sine. II gönül.

Nâvek-i endüh-ı hicrûñ bağrumı hûn eylemiş
N'ola olsa eşk-i çeşm-i 'âşık-ı bî-tâb sürh

3. bağrumı:-u, -n, -ı

Gazel 36

Mısra: 5

Göğüs, sine. II gönül.

Sîh-i miñnetle felek bağrumı delmiş anuñ
Nây hep derd-i dil-i pür- nağamından söyler

4. bağrını:-ı, -n, -ı

Gazel 116

Mısra: 1

Göğüs, sine. II gönül.

Sîh-i 'aşkuñ bağrını delmiş hezârân neylesün
İtmesün ney gibi ey gül âh u efgân neylesün

5. bağrını:-ı, -n, -ı

Gazel 116

Mısra: 7

Göğüs, sine. II gönül.

Nâr-ı 'aşkuñ itdi pür-teb bağrını yandurdu hep
İtmesün cânâ gönül çâk-ı girîbân neylesün

6. bağrumı:-um, -ı

Kaside 5

Mısra: 4

Göğüs, sine. II gönül.

Çın çın idüp baña gel eyleme hitâb
Bağrumı delmesün yine ol deşne-i 'ikâb

7. bağrumı:-um, -ı

Gazel 69

Mısra: 5

Ciğer, göğüs, gönül.

Bağrumı tîr-i gâmuñ deldi yine rahmuñ yok
Bu kadar cevri ile bî-dâduña inşâf inşâf

8. bağrumuz:-ı, -muz

Gazel 76

Mısra: 2

Ciğer, göğüs, gönül.

Gitmez aslâ hançer-i bî-dâd elünden ey felek
Bağrumuz hûn eyledüñ feryâd elünden ey felek

9. bağrumı:-um, -ı

Gazel 92

Mısra: 1

Ciğer, göğüs, gönül.

Bağrumı hûn itdi tîğ-i cevri-i dilber ey gönül
Hûn-feşân olsa 'aceb mi dîde-i ter ey gönül

bağrumı deldi:

1. bağrumı deldi:-di

Gazel 7

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yüreğini delip geçmek, isabet etmek; içine işlemek, çok etkilemek.

Gerçi yakduñ rüyuma çîn-i cebîn izhâr idüp

Deldi ammâ bağrumı ol tîğ-i bürrân-ı 'itâb

2. bağrumı deldi:-di

Gazel 109

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Deyim**

Bağrumı delmek: çok dokunmak, içine işlemek.

Künc-i gamda n'ola ney gibi enîn eyler isem

Bağrumı deldi benüm sîh-i cefâ neyleyeyin

bâhâ olmaya:

1. bâhâ olmaya:-ma, -ya

Kaside 6

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Değer, paha biçmek.

Levhaşallâh zihî hîl'at-ı zî-kıymet kim

Olmaya aña bâhâ ola eger yem dirhem

2. bâhâ olmaya:-ma, -ya

Kaside 6

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Karşılığ, değeri olmak.

Levhaşallâh zihî hîl'at-ı zî-kıymet kim

Olmaya aña bâhâ ola eger yem dirhem

bahâ virevin:

1. **bahā vireyin:-eyin****Gazel 109**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Değer, karşılık vermek.

Vaşlı kālāsına ol hâce-i hüsnün Dürrî
Vireyin nakd-i dil ü cānı bahā neyleyeyim

bāhāne:1. **bāhāne:****Gazel 44**

Mısra: 6

Vesile, sebep.

Tiğüñe boynun egerse dil-i bî-çāre n'ola
Bu bāhāne ile gamuñdan başun āzād ister

bāhār:1. **bahār:****Kaside 4**

Mısra: 29

Bahar mevsimi.

Bahār yāsemeni şanki 'aşk-ı bî-cāndur
Ki şarmaşur kadine serv-i serkeşüñ muhkem

2. **bahār:****Gazel 62**

Mısra: 4

Bahar ilkbahar mevsimi.

İrişdi haţtı būs it la'l-i yāri
Bahār irdi gönül kıl 'ayş ü nūşuñ

3. **bahār:****Kaside 4**

Mısra: 4

Bahar ilkbahar mevsimi.

Sefîne-i güle olmuş nesīm-i keşī rān
Bahār mevsimi girmez diyü ele her dem

bahār irdi:1. **bahār irdi:-di****Kaside 3**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Baharın gelmesi.

Bahār irdi gülistān güyyiā kân-ı cevāhirdür
Zümürüd sebze şāh-ı ergüvān mercān güher gonca

bahār ola:1. **bahār ola:****Gazel 134**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bahar mevsimi başlamak.

Bülbül fiğāna başlaya 'ālem bahār ola
Lāyık midur ki 'aşık olan bî-çarār ola

bahār oldı:1. **bahār oldı:-dı****Gazel 161**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bahar mevsimi gelmek.

Çemende kalmadı bir gonca kim gül olmaya şimdi
Bahār oldı dil-i pür-ğubār-ı bülbül açıldı

bahār olup:1. **bahār olup:-up****Kaside 3**

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

Baharın gelmesi.

Gül-i zātın Hudā hıfz eylesün āsīb ü āfetden
Bahār olup gülistān-ı cinānda tā biter gonca

bahār-ı devleti:1. **bahār-ı devleti:-i****Kaside 11**

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Mutluluk baharı.

Bahār-ı devleti bulsun hemişe kararlık
Toğunmasun aña hiç tünd-bād-ı serd-i hāzān

bahār-ı devletüñde:1. **bahār-ı devletüñde:-üñ, -de****Kaside 3**

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

Mutluluk baharı.

Bahār-ı devletüñde gülşen itdi mumdur şimāsı
Kıyās itme gülistānda açıldı ser-te-ser gonca

2. **bahār-ı devletüñde:-üñ, -de****Kaside 3**

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

Mutluluk baharı.

Bahār-ı devletüñde kalmadı şād olmaduk bir dil
'Aceb mi açılursa şahın-ı gülşen içre her gonca

bahār-ı vücūdı:1. **bahār-ı vücūdı:-ı****Kaside 4**

Mısra: 90

Kelime Tipi: -

Hayatın baharı olan gençlik çağı.

Bulup zamān-ı 'adālet-nümāsı ferr-i rebī'
Ola bahār-ı vücūdı şükufte vü hurrem

bahār-ı 'ālem:1. **bahār-ı 'ālem:****Kaside 4**

Mısra: 88

Kelime Tipi: -
Alemin baharı.

Nite ki feyz-i bahār-ı huçeste-mağdem ile
Bahār-ı 'ālem ola reşk-i gülsitān-ı İrem

bā-hevā:

1. **bā-hevādur:-dur**

Gazel 80

Mısra: 10

Heves ile.

'Aşk ile āh-ı pey-ā-pey çekelüm ey Dürri
Dili hursend idelüm bā-hevādur diyerek

bahr:

1. **bahre:-e**

Gazel 91

Mısra: 10

Deniz.

Yem-i nazma talsa n'ola Dürri hāmeñ
İder bahre gavvāş-ı 'ummān tenezzül

2. **bahr:**

Kaside 7

Mısra: 34

Deniz.

Her suhan tab'-ı şerifünden kûbbe-i cevher olur
Anuñ içün saña reşk-endāzdur hep bahr u kân

3. **bahrüñ:-uñ**

Kaside 9

Mısra: 10

Deniz.

Āb-ı 'adlün 'ālemi şol deñlü sirāb itdi kim
Gitdiler bahrüñ ser-ā-pā şimdi hep mähileri

4. **bahr:**

Tarih 8

Mısra: 9

(Ar.) Deniz.

Seyr iden bu suyu pür nice bahr zann eyler
Köprüp çağlayarak taşduğı dem rüz-i şitā

5. **bahr:**

Gazel 61

Mısra: 10

Deniz (inci bağlamında).

Āb-dār olsa dür-i eş'arı Dürrinüñ n'ola
Bahr imiş göñli süveydā anda 'anber hām imiş

bahr ü beri:

1. **bahr ü beri:-i**

Kaside 9

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

Deniz ve kara || bütün varlık âlemi; kâinat.

Görmedi çeşm-i cihān zātun gibi bir hoş-hişāl
Bulmadı mişlün seyāhat eyleyen bahr ü beri

bahr-ı ahzar:

1. **bahr-ı ahzar:**

Kaside 4

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Yeşil deniz, yeşillik.

Gümān olundu ki bu bahr-ı ahzar itdi hurūş
Şalınca şıyt-ı hezārān şadā-yı dem-ber-dem

bahr-ı ahzara:

1. **bahr-ı ahzara:-a**

Kaside 4

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

Yeşil deniz, yeşillik.

O bahr-ı ahzara olmışdur erğuvān mercān
'Aceb mi olsa dür-i şāhvār aña şebnem

bahr-ı belā vü endüh:

1. **bahr-ı belā vü endüh:**

Kaside 1

Mısra: 81

Kelime Tipi: -

Bela ve gam denizi.

Benüm ol gavta- hor bahr-ı belā vü endüh
Kaatre-i hün-sirişküm aña oldu mercān

bahr-i cüdi:

1. **bahr-i cüdi:-ı**

Tarih 8

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Cömertlik denizi.

Ne kadar medh ü şenā itsek o bahr-i cüdi
Yine kâşırsın anuñ medhini itmekde dilā

bahr-i cüduñ:

1. **bahr-i cüduñ:-uñ**

Kaside 2

Mısra: 129

Kelime Tipi: -

Cömertlik denizi.

İrdi söz gāyete ey Dürri o bahr-i cüduñ
İdelüm hayr du'āsın bize budur elzem

bahr-i gamuñ:

1. **bahr-i gamuñ:-uñ**

Gazel 129

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Dert, keder denizi.

Hāre geyüp egnüñe bahr-i gamuñ mevcine
Uğrama gel ey göñül saña yeter bir külāh

bahr-i hadrā-vı:

1. **baħr-i ħaḍrā-yı:--yı**

Gazel 71

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Baħr-i Hadrā (göl bahçesi bağlamında).

Baħr-i Ĥaḍrā-yı gülistānda ‘aceb mi diseler

Dürriyā jāleye dūr nergis-i bīmāre seħhāre şadef

baħr-i keffine:

1. **baħr-i keffine:-i, -ne**

Kaside 4

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

Deniz gibi (cömert) el.

‘Aceb midür ki şitābān olursa cūy-ı bahār

Diler ki ola anuñ baħr-i keffine munazzam

baħr-i kulzümdür:

1. **baħr-i kulzümdür:-dür**

Gazel 49

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Kızıl Deniz.

Kelāmı cevher-i ħikmet ma‘ārif kânıdır taḅ‘ı

Kef-i dest-i kerem-peyvesti anuñ baħr-i kulzümdür

baħr-ı ma‘rifetüñ:

1. **baħr-ı ma‘rifetüñ:-üñ**

Gazel 159

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Hüner denizi, hüner.

Zamāne eş‘arı Dürri baħr-ı ma‘rifetüñ

Dür-i kelāmına raġbet zamānı gelmedi mi

baħr-ı muhit-i ihsān:

1. **baħr-ı muhit-i ihsān:**

Kaside 1

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

İyilik, cömertlik okyanusu.

Pāyına akmadadır āb-ı revān-ı dil-i ħalk

Şimdi ‘ālemde odur baħr-ı muhit-i ihsān

baħr-i pür-ıztırābdur:

1. **baħr-i pür-ıztırābdur:-dur**

Gazel 95

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Istırapla dolu deniz.

Serv-i nāzum hevā-yı zülfüñle

Baħr-i pür-ıztırābdur gönlüm

baħr-i vaşf-ı yār-ı sīm-endāma:

1. **baħr-i vaşf-ı yār-ı sīm-endāma:-a**

Gazel 53

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gümüş bedenli sevgilinin vasıfları denizi, vasıfları.

Dürri-i meknün ola ey Dürri ‘aceb mi şi‘rimüz

Baħr-i vaşf-ı yār-ı sīm-endāma girmiş çıkmışuz

baħr-i ye’süm:

1. **baħr-i ye’süm:-üm**

Gazel 102

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ümitsizlik denizi.

Āşinā-yı baħr-i ye’süm yok kenāra minnetüm

Ķalmadı huşu vücūdum mihr-i yāre minnetüm

baħr-ı zehhāra:

1. **baħr-ı zehhāra:-a**

Gazel 21

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Dalgalı deniz.

Katresinden behre-yāb olsa zülāli dilbertüñ

Şekker-i şerbet-veş olur baħr-ı zehhāra leziz

bahs:

1. **bahs:-e**

Kaside 2

Mısra: 20

Üzerinde konuşulan, tartışılan konu, mevzu, mesele.

Mesti ol bāde-i nābuñ nice Eflātūnı

Her vücūh ile ider bahs gelince mülzem

2. **bahs-ı:--ı**

Gazel 70

Mısra: 6

Bahşetme, ortaya çıkarma.

Bāġ-ı dehrüñ gül-i pür-minnetini istemeyin

Bīn-i cānuma eyler o daḫi bahs-ı ru‘āf

bahş iden:

1. **bahş iden:-en**

Gazel 162

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Vermek, bağışlamak, ihsan etmek.

‘Āşıka cām-ı lebüñdür bahş iden şādānlığı

‘Āleme esrār-ı ḫaṭṭuñdur viren ḫayrānlığı

bahş ider:

1. **bahş ider:-er**

Mesnevi 2

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

Vermek, bağışlamak, ihsan etmek.

‘Umūr Fākī dinür bir māverāna

Şafālar bahş ider nüş ile cāna

baḥş-ı cān ider:**1. baḥş-ı cān ider:-er****Gazel 50**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Can ikram etmek, can bağışlamak.

Şemşir ü tîr-i ğamzesi 'uşşâkı öldürür

'İsâ gibi o la'l-i lebi baḥş-ı cān ider

baḥş-i feẓā'il:**1. baḥş-i feẓā'il:****Kaside 4**

Mısra: 51

Kelime Tipi: -

Faziletlerin mevzusu, bahsi.

Anuñla baḥş-i feẓā'il olunmak emr-i muḥāl

'İlimde şeyyid-i 'aşr olsa da olur mülzem

baḥş-ı itmede:**1. baḥş-ı itmede:-me, -de****Kaside 9**

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Bağışlamak, vermek.

Her kelāmuñ 'āleme baḥş-ı fütūḥāt itmede

Şimdi sensin ḥaşılı bu 'ālemüñ Şeyḫ Ekberi

baḥş-ı şudā' eyler:**1. baḥş-ı şudā' eyler:-r****Kaside 9**

Mısra: 102

Kelime Tipi: -

Baş ağrısına sebep olmak.

Kıl du'ā-yı devletin şimdengirü ikşârı қо

Dürriyâ baḥş-ı şudā' eyler kelāmuñ ekşeri

baḥş-i 'aşkuñdan:**1. baḥş-i 'aşkuñdan:-uñ, -dan****Gazel 95**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Aşk bahsi, aşk.

Baḥş-i 'aşkuñdan olmazın mağlûb

Kâtı ḥâzır-cevâbdur gönülüm

baht:**1. bahtuñ:-uñ****Gazel 116**

Mısra: 11

Şans talih.

Va'd-i vaşl itmek murād itse komaz bahtuñ senüñ

Nâ-müsâ'id ṭâli'üñ ey Dürri cānân neylesün

2. bahtuñ:-uñ**Kaside 5**

Mısra: 35

Şans, talih.

Bahtuñ 'arûsı yakdı meger pâyine ḥizâb

Gökde şafaḫ degül görinen ey felek-me'âb

3. bahtuña:-uñ, -a**Kaside 12**

Mısra: 24

Kader, kısmet, talih.

Bildi derdümi çünkim o ḥudâvend-i cihân

Pây-ı şekvâ-yı şadâ bahtuña ur imdi kıyûd

baht u taht evledi:**1. baht u taht eyledi:-di****Gazel 104**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Maddi, manevi faydalar vermek.

Dil-i ḥâlûmi benüm tâb-ı temüz-ı 'aşkuñ

Baht u taht eyledi şimdi yine ey yâr-i besîm

baht-ı siyâh:**1. baht-ı siyâh:****Gazel 127**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kara baht, kötü talih.

Zülf-i nigârı bir kez koḫmak naşîb olur mı

Ruḫşat virür mi baña baht-ı siyâh böyle

baht-ı siyeh:**1. baht-ı siyeh:****Gazel 84**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kara bahtlı, şanssız.

Evvel baña raḥm eyler idüñ şimdi ne oldu

Ey baht-ı siyeh sen daḫi dildâra mı uyduñ

baht-ı siyehdan:**1. baht-ı siyehdan:-dan****Kaside 2**

Mısra: 87

Kelime Tipi: -

Kötü talih.

Dâverâ baht-ı siyehdan kâtı çokdur şekvem

Cevr ider baña müdâmî sebebin hiç bilmem

bâ-huşus:**1. bâ-huşuş:****Kaside 2**

Mısra: 99

Özellikle.

Bâ-huşuş ola benüm ṭab'-ı mu'âf-ı kârum

Şimdi dehr içre süḥan-senc ile meşhûr-ı 'âlem

bâ'is:**1. bâ'is:****Gazel 13**

Mısra: 1

Sebep olan.

Nedür küyumda dirseñ āh u efgān itmege bā'is
Nedür yā bendeñe cevri-firāvān itmege bā'is

2. **bā'is:**

Gazel 13

Mısra: 2

Sebep olan.

Nedür küyumda dirseñ āh u efgān itmege bā'is
Nedür yā bendeñe cevri-firāvān itmege bā'is

3. **bā'is:**

Gazel 13

Mısra: 4

Sebep olan.

Vişālūñ 'ıydine ırgürmedik ey meh-liķā çünküm
Nedür yā güsfeñ-i cānı ķurbān itmege bā'is

4. **bā'is:**

Gazel 13

Mısra: 6

Sebep olan.

Ne mihmān-ı gamuñ yir ne seg-i kūy nedür bilmem
Kül olinca kebāb-ı canı sūzān itmege bā'is

5. **bā'is:**

Gazel 13

Mısra: 8

Sebep olan.

Çün öldürmez beni cellād-ı ğamzeñ şahn-ı 'aşkuñda
Nedür yā cāme-i 'aklumdan 'üryan itmege bā'is

6. **bā'is:**

Gazel 13

Mısra: 10

Sebep olan.

İdersin Dürriyi hem tāb-ı nār-ı 'aşkla pür- teb
Yine dersin nedür çāk-ı ğiribān itmege bā'is

bak:

1. **baksam:**-sa, -m

Gazel 1

Mısra: 4

Bak-: Bakma, bakmak eylemi.

Bir cilā virdi ki mir'āt-ı dile şaykal-ı 'aşk
Şüretüñ seyr iderin her ne zamān bakşam aña

2. **baķar:**-ar

Gazel 89

Mısra: 10

Bak-: Bakma, bakmak eylemi.

Seyr-i bāġa gele şāyed diyü ey Dürrī yār
Dā'imā yola baķar çıķdı nihāl üstine gül

3. **baķmasam:**-ma, -sa, -m

Gazel 137

Mısra: 3

Bak-: Bakma, bakmak eylemi.

Baķmasam 'arızuña 'ālemi görmez çeşmüm
Görmesem la'lüñi gelmez mey-i ħamrā gözüme

4. **baķa:**-a

Gazel 4

Mısra: 6

Nazar etmek (gözleri bir şey üzerine çevirmek).

Göricek ħālümü şāyed ki teraħħüm idesin
Hele bir kez baķa sinemdeki dāġa cānā

5. **baķmaz:**-maz

Gazel 34

Mısra: 9

Nazar etmek (gözleri bir şey üzerine çevirmek).

Bāz-ı ħāb-ālūd-ı çeşm-i dilrübā baķmaz aña
Dürriyā zirā raķib 'aşıķlarınıñ tobidur

6. **baķma:**-ma

Gazel 5

Mısra: 3

Üzerinde durmak, meyl etmek, önem vermek.

Nazar it 'aşıķ-ı 'anķā-dile baķma ġayra
Şāhbāza ne revā meyl ide zāġa cānā

7. **baķup:**-up

Gazel 29

Mısra: 1

Üzerinde durmak, meyl etmek, önem vermek.

Şanma yābāna baķup ġayriyle ülfet gözedür
İltifāt itmege 'uşşāķına fırsat gözedür

8. **baķmaķla:**-maķ, -la

Gazel 147

Mısra: 5

Nazar etmek (gözleri bir şey üzerine çevirmek).

Yüzine bir güle baķmaķla o şūġ-ı devrān
Ķatı yüz buldı dil-i 'aşıķ-ı rüsvā büyüdi

9. **baķar:**-ar

Gazel 5

Mısra: 6

İtibar etmek.

Öperüz la'lüñü şimdengerü ħatıñ geldi
Kim baķar vaķt-i bahār oldu yasaġa cānā

10. **baķar:**-ar

Gazel 140

Mısra: 9

İtibar etmek.

Bir şarşar-ı ħazāna baķar cümlesi hemān
Dehrüñ baķar mı 'arif olan kimse bāġına

11. **baķar:**-ar

Gazel 140

Mısra: 10

İtibar etmek.

Bir şarşar-ı hazāna bakar cümlesi hemān
Dehrūn bakar mı ‘arīf olan kimse bāğına

12. **bakma:-ma**

Kaside 2

Mısra: **121**

İtibar etmek.

Bakma a’ dā sözine ehle ri’āyet eyle
Dil-i nā-ehl ola tā sūhte-i āteş-i ğam

13. **baksañ:-sa, -ñ**

Mesnevi 2

Mısra: **6**

Görmek, dikkat etmek.

Refī’ül-ḳadrdir ol cāy-ı a’lā
Ayağ altındadır baksañ bu dünyā

14. **bakınca:-ınca**

Gazel 140

Mısra: **1**

Bakışı bir şey üzerine çevirmek.

Yārūn bakınca ‘āşık-ı şeydā bu çağına
Dīvāne oldu kendini urdı buçağına

15. **bağdı:-dı**

Gazel 125

Mısra: **3**

Bakmak.

Rüy-ı rakıbe bağdı güzellendi hātırum
Nağd-i sirişki hep telef oldu bihamdihi

16. **bakamaz:-amaz**

Kaside 6

Mısra: **11**

Bakmak.

Nedür ol şa’şa’a kimse bakamaz göz kamaşur
Mıhr-i rahşān gibi nūr-efgen-i rüy-ı ‘ālem

17. **bakup:-up**

Gazel 33

Mısra: **2**

Bakmak, seyretmek.

Ol rakīb-i rû-siyeh yār ile cām-ı Cem çeker
‘Āşık-ı bî-çāreler bakup müdāmī ğam çeker

18. **baksañ:-sa, -ñ**

Gazel 160

Mısra: **4**

Bakmak II nazar etmek.

Yoğdur nihāyet derdüme had olmaz āh-ı serdüme
Baksañ bu rüy-ı zerdüme itdi ğamuñ altun gibi

19. **bakar:-ar**

Gazel 139

Mısra: **8**

Üzerinde durmak, önem vermek.

İrdi haṭuñ lebüñ öperüz nev-bahārda
Cānā bakar mı kimse şarābuñ yasağına

20. **bakmadı:-ma, -dı**

Gazel 153

Mısra: **7**

Aldırış etmek, umursamak.

Bu dil-i pā-bürehnemüz ta’n-ı rakıbe bakmadı
Şevk ile gitdi küyına rencişi-i hārı bilmedi

21. **bakup:-up**

Kaside 6

Mısra: **24**

Bakmak.

Büse-i pāy-i şerifüñ meger almak ister
Māh-ı nev kāmetini aña bakup eyledi ham

22. **bakar:-ar**

Kaside 3

Mısra: **32**

Bakmak, izlemek.

Açılmaz hayliden dem-bestedür şahn-ı gülistānda
Meger kim mağdem-i şadr-ı felek-ḳadre bakar gonca

bakı ola:

1. **bakı ola:-a**

Kaside 2

Mısra: **133**

Kelime Tipi: -

Daimi, devamlı, sonsuz olmak.

Haşre dek zāt-ı şerifi ola yā Rabb bakı
Devr ide vefk-i murādınca bu çarḥ-i tārem

bakın:

1. **bakındı:-dı**

Gazel 139

Mısra: **6**

Bakınmak, göz gezdirmek. II Yönelmek.

Yangınlıgum bulurdi o meh-pāre kendine
Bir kez bakındı sine-i pür-süz- dāğına

bakıs:

1. **bakışlardur:-lar, -dur**

Gazel 106

Mısra: **8**

Bakma şekli, nazar.

Nigāh-ı lutfuñ itme dirig zirā kim
Beni saña o bakışlardur eyler meftūn

2. **bakışları:-lar, -ı**

Gazel 145

Mısra: **6**

Bakış, nazar.

‘Āşıkları itdükçe recā büse-i destin
Bakışları ol māh-liḳānuñ qurılır mu

bāl ü peri:

1. bāl ü peri:-i

Kaside 9

Mısra: 58

Kelime Tipi: -

Kol kanat.

Hıfzuña düş ola ger pervâne-i aşüfte-dil

Şem'e bir kibriti nâzûk şâl olur bāl ü peri

bālā:

1. bālā:

Mesnevi 2

Mısra: 41

Uzun, yüksek, yüce.

Anuñ birisi gāyet ile bālā

Sipihre nerd-bān olurdu a'lā

2. bālā:

Gazel 93

Mısra: 6

Uzun, yüksek, yüce (boy bağlamında).

Dūd-ı āhumı felek añlasa peyveste idüp

Çekelüm derdüñi ey kāmēti bālā çekelüm

bām-ı 'aşk-ı vār:

1. bām-ı 'aşk-ı yār:

Gazel 126

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sevgilinin aşkı göğü.

Cism-i zerdüm za'f ile kâh eyledi gerçi felek

Aşiyān-ı murğ bām-ı 'aşk-ı yār eyler hele

baña:

1. baña:

Gazel 66

Mısra: 7

Mihr ü cevruñden 'aṭā kıl baña ey meh-rū birin

Her ne gelse senden eyler bu dil-i gam-ḥār ḥaz

2. baña:

Gazel 6

Mısra: 3

*Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış**hali, bana.*

Bu mekteb-i dilde baña ol ḥāce-i 'aşkuñ

Şad fenn-i muḥabbet okudur ezbere cānā

3. baña:

Gazel 8

Mısra: 1

*Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış**hali, bana.*

Nedür ey dilber-i fettān baña azāra sebeb

Ya nedür lütf-ı kerem itmege aḡyāra sebeb

4. baña:

Gazel 9

Mısra: 1

*Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış**hali, bana.*

İtdi pertāb baña yeter sitem-bār-ı ḡazūb

Müstedām ola beni añdı o mekkār-ı ḡazūb

5. baña:

Gazel 9

Mısra: 12

*Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış**hali, bana.*

Bilmedi urgunluḡumu pāre-i sīnem gördi

Yine Dürri baña raḥm itmedi ol yār-i ḡazūb

6. baña:

Gazel 12

Mısra: 1

*Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış**hali, bana.*

N'ola cevri eyler ise baña ol āfet ḡat ḡat

Beni çok geḡdi raḡīb eyledi şöhret ḡat ḡat

7. baña:

Gazel 12

Mısra: 8

*Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış**hali, bana.*

Dili yerden yere ḡaldı düşürüp zülfinden

Baña cevri eyledi ol kân-ı leṭāfet ḡat ḡat

8. baña:

Gazel 24

Mısra: 1

*Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış**hali, bana.*

Dilber bezimde baña ki rıtl-i girān virür

Güyāki mürde-i gam-ı hicrāna cān virür

9. bana:

Gazel 39

Mısra: 1

*Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış**hali, bana.*

Bana raḥm eylesün derseñ o yāre derd-i dil göster

Ten-i zerd ü nizāruñ üzre açup şerḡa dil üzre göster

10. baña:

Gazel 39

Mısra: 10

*Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış**hali, bana.*

Ölünce Dürri-i bendeñ kapuñdan şāhum ayrılmaz

Dimez ol ḡayrı bendeñ gibi luṭf it baña yıl göster

11. baña:

Gazel 43

Mısra: 7

Bana.

Seher vardum baña rahm itmedi yār
Süzülmüş gözleri maḥmūra beñzer

12. **baña:**

Gazel 70

Mısra: 1

Bana.

Baña evvelki gibi eylemez olduñ elṭāf
Saña geçmiş gibi şāhum beni ḥaşm-ı leffāf

13. **baña:**

Gazel 75

Mısra: 4

Bana.

Ka'be-i vaşlını yārūñ ne 'aceb görmez isem
Baña göz dikenidür ḥār-ı muğaylān-ı fīrāk

14. **baña:**

Gazel 84

Mısra: 5

Bana.

Evvel baña rahm eyler idüñ şimdi ne oldu
Ey baht-ı siyeh sen daḥi dildāra mı uyduñ

15. **baña:**

Gazel 90

Mısra: 4

Bana.

Ben o şebbāz-ı hümā-pervāz-ı 'aşkum kim senüñ
Baña kāfidür ḥayāl-i ebruvānuñ perr ü bāl

16. **baña:**

Gazel 91

Mısra: 1

Bana.

N'ola itmese baña cānān tenezzül
Hümā ḥāke eyler mi bir ān tenezzül

17. **baña:**

Gazel 98

Mısra: 2

Bana.

Sevdüm o cefā-kārı vefādār ola dirdüm
Terk ide cefāsını baña yār ola dirdüm

18. **baña:**

Gazel 98

Mısra: 8

Bana.

Ağyār-ı sitem-kāra vefālar ide ol şāh
Lāyık mı baña cevır ide bīmār ola dirdüm

19. **baña:**

Gazel 99

Mısra: 9

Bana.

Ġam baña maḥremdi bīgāneydi idi evvel zevk u şevk
Maḥremüm bīgānedür bīgāne maḥremdür bu dem

20. **baña:**

Gazel 107

Mısra: 3

Bana.

Şormaduñ ḥālümü bir kez baña rahm eylemedüñ
Ne cefā-pīşe olursın ne 'aceb dilbersin

21. **baña:**

Gazel 109

Mısra: 2

Bana.

Virürin derd-i ğam-ı 'aşka rızā neyleyeyin
Buyımıñ çünkü baña ḥükmi-ı kazā neyleyeyin

22. **baña:**

Gazel 109

Mısra: 5

Bana.

Söylemezseñ baña gel söyle eger ister iseñ
Vireyin cānı dehānuña kirā neyleyeyin

23. **baña:**

Gazel 122

Mısra: 1

Bana.

Nedür diyü baña şordukda 'arz idüp pehlü
Didüm ki genc-i ṭlism-ı vefādur ey meh-rū

24. **baña:**

Gazel 127

Mısra: 4

Bana.

Zülf-i nigārı bir kez koḳmak naşib olur mı
Ruḥşat virür mi baña baht-ı siyāh böyle

25. **baña:**

Gazel 148

Mısra: 12

Bana.

Niçe dām-ı niyāzı cyledüm derkār ammā kim
Yine şayd olmadı baña ol āhū-yı Ḥoten gitdi

26. **baña:**

Gazel 154

Mısra: 6

Bana.

Kimse tīmār idemez zaḥm-ı dil-i ğam-zedeme
Ey ṭabībüm yine sensin baña tīmār idici

27. **baña:**

Gazel 159

Mısra: 1

Bana.

Efendi baña 'ināyet zamānı gelmedi mi
Dil-i nizāra hidāyet zamānı gelmedi mi

28. **baña:**

Gazel 163

Mısra: 4

Bana.

Dirîğ künc-i firākunda şimdi ey meh-rû
O zevk-i müy-mîyānuñ baña hayāl oldı

29. **baña:**

Kaside 1

Mısra: 71

Bana.

Hîç kâbil mi bu kim der baña künc-i dār-ı marîz
Dād endüh-ı felekden beni itdi hayrân

30. **baña:**

Kaside 2

Mısra: 80

Bana.

Sen dirîğ itmez idüñ şāmîl idi hālka velî
Ni'metüñdür bilürüm hep baña bu cevır ü sitem

31. **baña:**

Kaside 2

Mısra: 88

Bana.

Dāverā baht-ı siyehdan katı çokdur şekvem
Cevr ider baña müdāmî sebebin hiç bilmem

32. **baña:**

Kaside 2

Mısra: 93

Bana.

Hāşılı yār cefası baña te'sîr itdi
Dest-i gâmda kad-i hāmgeştem olupdur hâtem

33. **baña:**

Kaside 4

Mısra: 53

Bana.

Baña ne oldı seḥā içre çünki Hâtemden
Keremde Bermekîyân gibi n'ola olsa 'alem

34. **baña:**

Kaside 5

Mısra: 3

Bana.

Çın çın idüp baña gel eyleme hîṭāb
Bağrumı delmesün yine ol deşne-i 'ikāb

35. **baña:**

Kaside 5

Mısra: 13

Bana.

Bezm-i gāmuñda laht-ı cigerdür baña kebāb
Dîdem piyāle oldı sirişküm şarāb-ı nāb

36. **baña:**

Kaside 5

Mısra: 16

Bana.

Āh eylesem o seng-dil itmez görüp hîṭāb
Kūha disem gelürdi baña kūhdan cevāb

37. **baña:**

Kaside 6

Mısra: 56

Bana.

Āşafā devlet ü ikbāl füzün olmağ için
İdeyüm hayır du'ā ki baña budur elzem

38. **baña:**

Kaside 7

Mısra: 43

Bana.

Dest- bürdin görmişümdür baña zulm itdi felek
Diñle feryādum benüm de ideyin saña beyān

39. **baña:**

Kaside 7

Mısra: 49

Bana.

Baña çarḥuñ itdügi zulmüñ göreydi zerresin
Kendüni Haccāc zan eylerdi şeyḥ-i İşfahān

40. **baña:**

Kaside 8

Mısra: 1

Bana.

Bezm-i gāmda eşk-i hūnünüm baña oldı şarāb
Meclis-i 'aşka n'ola laht-ı piger olsa kebāb

41. **baña:**

Kaside 8

Mısra: 48

Bana.

Ṭaṭludur sükker zebānuñdan gelen incinmezin
Her ne deñlü eyleseñ düşnām ile baña hîṭāb

42. **baña:**

Kaside 8

Mısra: 66

Bana.

Ben du'ā-güy-ı der-i 'ālîñ iken lāyık mıdur
Çarḥ-i gaddār ide her dem baña şad güne 'azāb

43. **baña:**

Kaside 10

Mısra: 5

Bana.

Tavşîf idince la'lini öpdürdi baña yār
Luṭf eyleyüp didi ki bu ağız kirāsıdır

44. **baña:****Tarih 14**

Mısra: 13

Bana.

Böyle ilhâm oldu târîhüñ baña

Cennet-i zîbâya gitdün ‘ayanâ

45. **baña:****Gazel 45**

Mısra: 3

Ben zamiri.

Hançer ü tîrini dayim baña ‘üryan eyler

‘Acabâ bu dil-i bî-çâremi miğfer mi şanur

46. **baña:****Gazel 66**

Mısra: 1

Ben.

Baña ey meh-rû gelür her itdügüñ âzâr hâz

Şerbet-i la’lünden eyler bu dil-i bî-çâre hâz

47. **baña:****Gazel 66**

Mısra: 6

*Ben.*La’lünü ki öpdüm ruhuñ gördüm derüm şafâlar
eyledüm

Virdi baña nûş-ı mey seyr-i gül-i gülzâr hâz

bâr:1. **bâr:****Kaside 2**

Mısra: 92

Ağrılık, yük II meyve, yemiş.

Nahl-i maşşüdümü gülzâr-ı dilümden çıkarup

Ġars idüp ġayrı yire bâr ile eyler anı cem

bâr eşegi:1. **bâr eşegi:****Mesnevi 1**

Mısra: 115

Kelime Tipi: -

Yük eşegi.

Ey bâr eşegi bayılucak yolda durur mı

Şamşûn kıvan ol kıca tımuz gibi şolur mı

bâr gelür:1. **bâr gelür:-ür****Gazel 48**

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Deyim***Ağır, eziyetli gelmek.*

Ġam-ı hicrân beni ol deñlü za‘îf eyledi kim

Şimdi bu cân-ı ‘azîzüm tenüme bâr gelür

bârân:1. **bârâna:-a****Gazel 41**

Mısra: 2

Yağmur.

Serv-i nâzum lûtfuñ ‘uşşâk-ı nâlân muntazır

Beñzer ol bârâna kim ıştırâb-ı ‘ummân muntazır

2. **bârân:****Kaside 11**

Mısra: 12

Yağmur.

Ġased idüp bu felek seng-i ta‘ne tıldı müdâm

Ġavâle itdi teğerk-i şedîd ile bârân

bârekallah:1. **bârekallah:****Kaside 6**

Mısra: 1

"Allah mübarek etsin." anlamında bir söz.

Bârekallâh zihî ħil‘at-ı ferġunde-ġadem

Ġıldı aġbâbuñı gül gibi ġudümü ħurrem

2. **bârekallâh:****Kaside 7**

Mısra: 10

"Allah mübarek etsin." anlamında bir söz.

Sensin ol fâzıl ki dir taġrîr ü tefsîrûñ ġören

Bârekallâh ey fañilet-pîşe-i devr-i zamân

bârek-allâh:1. **bârek-allâh:****Kaside 1**

Mısra: 3

*Allah mübârek etsin, hayırlı uğurlu olsun
anlamında bir söz.*

Bârek-Allâh zihî zîb-i fezâ-yı ‘âlem

Gülşen-i dehri kılar reşk-i gülistân-ı cinân

bâri:1. **bâri:****Kaside 1**

Mısra: 116

Bari, hiç olmazsa.

Medġ-i zâtuñda ġuşûr eyledi ġün kim Dürri

Eylesün bâri murâdınca du‘â bî-pâyân

2. **bârî:****Gazel 158**

Mısra: 2

Allah (c.c.).

Ġöre ey dil elinde sāġar-ı billûr ile yâri

‘Âceb cem’ eylemiş mihr ü hilâli bir yere Bârî

bâr-ı cevvrûñ:1. **bâr-ı cevvrûñ:-üñ****Gazel 62**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -
Eziyet yükü.

Raķīb-i estere ur bār-ı cevruñ
Ağır yük ile ıslāh ol camuşuñ

bār-ı elem:

1. **bār-ı elem:**

Gazel 49

Mısra: 11

Kelime Tipi: -
Elem, eziyet yükü.

Ƙadüm ĥam eyleyüp çeng eyledi bār-ı elem Dürri
Sirişküñ aña tār oldu enin-i dil terennümdür

bār-ı firāk:

1. **bār-ı firāk:**

Gazel 73

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Ayrılık yükü, ayrılık.

Nālem āheng ü sirişk olsa n'ola tār-ı firāk
Hışm idüp Ƙaddümi çeng itdi yine bār-ı firāk

bār-ı ğam:

1. **bār-ı ğam:**

Gazel 157

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Gam yükü, gam.

..... pervāne-veş maĥv-ı vücüd eylerdi dil
Bezmi-i ĥāşü'l-ĥāşuña maĥrem olaydı kāşki

bār-ı ğamuñ:

1. **bār-ı ğamuñ:-uñ**

Gazel 90

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dert yükü.

Oldum ey meh-veş senüñ bār-ı ğamuñ çekmekle dāl
'Aksidür cism-i nizāruñ āsumān üzre hilāl

2. **bār-ı ğamuñ:-uñ**

Gazel 76

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Gam yükü.

Ƙāmetüm çeng eşkümi tār eyledi bār-ı ğamuñ
Def gibi egler dil-i pülād elüñden ey felek

bār-ı ğamuñla:

1. **bār-ı ğamuñla:-uñ, -la**

Gazel 94

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Dert yükü.

Āĥir deler bu nüh siper-i çerĥi tır-i āh
Bār-ı ğamuñla Ƙāmetüm oldu kemān-ı ğam

barıs:

1. **barışdı:-dı**

Gazel 17

Mısra: 9

Barışmak, küslüğe son vermek. II Sevgili ile âşığın barışması.

Baña incinmişdi barışdı görüşdi ol civān
Merĥabālar itdi şundi Dürriyā zerrin Ƙadeĥ

bār-ver olmak:

1. **bār-ver olmak:-mağ**

Gazel 20

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Deyim**

Meyve vermek (muradına ermek bağlamında).

Ol bī-vefādan eyleme şeftālū ārzū

Dürri olur mı bār-ver olmak nihāl-i bīd

baş:

1. **başına:-ı, -na**

Gazel 17

Mısra: 4

Vücudun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa, ser.

Varmağa sūr-ı bahāra kendini tezyin için

Başına dūr düzse şebnemden sezā zerrin Ƙadeĥ

2. **başumda:-um, -da**

Gazel 6

Mısra: 7

Kişinin kendi şahsı, zâtı.

Çepçevre başumda görinen penbe-i dāğum

Döndürdü ser-i bīmāruñı çenbere cānā

3. **başumda:-um, -da**

Gazel 155

Mısra: 7

Kişinin kendi şahsı, zâtı.

Başumda dāğ-ı tāzemi gördükde yār didi

Açılmış ince bāğ-ı maĥabbet Ƙaranfüli

4. **başımız:-ım, -uz**

Gazel 23

Mısra: 2

Baş. || Aşık.

Serleri erbāb-ı 'aşkuñ zir-i çevgānuñdadur

Başımız ey şeh-süvār nār-ı meydānuñdadur

5. **başına:-ı, -n, -a**

Gazel 75

Mısra: 10

Kafa, ser.

Ser-i Mecnûnda degül lâne-i murğ ey Dürri
Şarınur başına destâr perîşân-ı firâk

6. **başumda:-um, -da**

Gazel 103

Mısra: 3

Kafa, ser.

Murğân-ı gam itse n'ola başumda mekân
Mecnûn-ı ser-i zülf-i siyehkâr oldum

7. **başını:-ı, -n, -ı**

Gazel 160

Mısra: 5

Kafa, ser.

Mektûb-ı dil ser-bestedür başını sarmış hâstedür
Ahvâlin 'arz itmek diler şâhum saña meftûn gibi

8. **başımda:-ım, -da**

Kaside 9

Mısra: 77

Kafa, ser.

'Âşiyân eyler gelür elbette başımda benüm
Kalsa bir murğ-ı elem bî-lâne olşa serserî

9. **başına:-ı, -n, -a**

Gazel 106

Mısra: 6

Baş, kafa.

Benüm memâlik-i 'aşk u maḥabbetüñ şâhı
Cihânda başına sultân ider hemân Mecnûn

10. **başına:-ı, -n, -a**

Kaside 3

Mısra: 4

Baş, kafa.

Çemen ikliminüñ sultân-ı 'âlişânıdur güya
Zümürüdden başına tâc-ı sultânî geyer gonca

11. **başında:-ı, -n, -da**

Kaside 10

Mısra: 18

Baş, kafa.

Bir Mevlevî-i gülşen-i dergâhı goncadur
Başında berg-i sebzi anuñ üstüvânedür

12. **başını:-ı, -n, -ı**

Mesnevi 1

Mısra: 96

Baş, kafa.

Eyyüb Çelebi anda sa'âdetle buyurmuş
Kuşlık olıcağ başını örter de uyurmuş

13. **başuñda:-uñ, -da**

Gazel 85

Mısra: 12

Akıl, sevda.

Şikeste-hâtır ider miydi Dürriyâ seni yâr
Başuñda olmasa böyle eger senüñ yazuñ

14. **başında:-ı, -n, -da**

Mesnevi 1

Mısra: 100

Bir şeyin üst kısmı, tepesi.

Yâ küşe-be-küşe yine şöhetleri var mı
Şeyh Oluğ başında da her 'işretleri var mı

15. **başımıza:-ımız, -a**

Tarih 3

Mısra: 10

Baş, kafa, ser.

Güş idemez iclâsını çâk-i giribân idemez
Cümle a'dâ dimiş başımıza vây vây

16. **başun:-u, -n**

Gazel 44

Mısra: 6

Can, vücut. İl gönül.

Tiğüñe boynun egerse dil-i bî-çâre n'ola
Bu bâhâne ile gamuñdan başun âzâd ister

17. **başında:-ı, -n, -da**

Gazel 91

Mısra: 7

Kafa.

Başında sebû var iken bir gedânuñ
İder mi şeh-i dehre bir ân tenezzül

18. **başumda:-um, -da**

Gazel 165

Mısra: 5

Akıl.

Hevâ-yı 'aşkı başumda hayâl-i zülfî çeşmümde
O yâre dil virelden görmedüm hiç rûz-ı firûzı

19. **başdı:-dı**

Tarih 2

Mısra: 13

Baskın yapmak.

Niçe eşkiyâ başdı vardı sarâyın
Yine oldılar gerçi soñra peşimân

bâ-şavâb:

1. **bâ-şavâb:**

Kaside 8

Mısra: 74

Doğruluk ile.

Çünkü takrîr eyledüm hâli dil-i sultânuma
İdeyüm şimdengirü hayr du'â-yı bâ-şavâb

bâse:

1. **bâse:**

Mesnevi 1

Mısra: 45

Atmaca (kuşu).

Etrâfına pâ-beste ya var mı niçe bâşe
Her birisinin cengi geçer mi kara taşā

2. bâşe:

Mesnevi 1

Mısra: 103

Atmaca (kuşu).

Evvelki gibi var mı anuñ bâşe vü bâzı
Şağ mı 'acaba öldi mi yâ ol şarı tazı

başı için:

1. başı için:

Kaside 1

Mısra: 91

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Hatırı için.

Şu'ledâr-ı haremün başı için sultânüm
Hasb-i hâlüm göricek olmayasın rû-gerdân

başı kaba:

1. başı kaba:

Gazel 100

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Başı kabak; abdal derviş.

Başı kaba yalın ayak abdâlî olurdum
Hammâma koyup dilberi 'uryân idebilsem

başımız hırkaya çekelüm:

1. başımız hırkaya çekelüm:-e, -lüm

Gazel 93

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Deyim**

Başını hırkaya sokmak; saklanmak; görünmez olmak.

Çadrimüz çünki bilür yok serimüz erse göge
Başımız hırkaya gel ey dil-i şeydâ çekelüm

başın açup:

1. başın açup:-up

Kaside 3

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

(çiçek) açmak II (bir şeye) hazır halde bulunmak.

Devâm-ı devletün çün tekye-i gülşende sultânüm

Başın açup niyâz eyler Hudâya her şehir gonca

2. başın açup:-up

Kaside 3

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

(çiçek) açmak II (bir şeye) hazır halde bulunmak.

Olup Dürri-sıfat dâyim du'â-yı devlete meşgûl

Başın açup şehirlerde bu beyti vird ider gonca

başın kaldurmaya:

1. başın kaldurmaya:-ma, -y, -a

Kaside 8

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim**

Kendini alamamak, vazgeçememek.

Rind odur kim göz yumunca çarh-ı keş-reftârdan

Başın kaldurmaya hergiz bâdeden hem-çün habâb

başın şalar:

1. başın şalar:-ı, -n-r

Kaside 3

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

(kırgınlık) ile başını sallamak.

Kulağına ne koydı kim bilür bād-ı şehir anuñ

Hezâr-ı zâra hışm idüp yine başın şalar gonca

başına çıkmazdı:

1. başına çıkmazdı:-maz, -dı

Kaside 3

Mısra: 45

Kelime Tipi: **Deyim**

Başına yükselecek değerde olmak.

Bu halkuñ başına çıkmazdı her lahza Hudâvendâ

Senüñ hâk-i derüñde olmasa hâşıl eger gonca

başına çıkça:

1. başına çıkça:-sa

Gazel 17

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim**

Baş geçmek, sultan olmak.

Pâyına yüz sürdi dildârüñ gezerken gülşeni

Şimdi halkuñ başına çıkça n'ola zerrîn kadeh

başka:

1. başka:

Kaside 4

Mısra: 34

Bilinenden ayrı, değişik, farklı, özge.

Meh ü mihr geleydi çarh-ı sünbülîstâna

Çemende şun'-ı Hudâ itdi başka bir 'âlem

başla:

1. başla:

Kaside 5

Mısra: 50

Başlamak.

Şekvâyı ko cenâbına gel virme ıztırâb

Dürri du'âya başla ki oldur saña şavâb

2. başlamış:-mış

Gazel 49

Mısra: 13

Başlamak.

Figâna başlamış gûş eyledüm gülşende bülbüller

Murâdı cevri-i gülden kâdî-i şehre tazallümdür

3. başlayıcak:-y, -ıcağ

Gazel 57

Mısra: 5

Bir işi yapmak üzere harekete geçmek.

Niyāza başlayıcak biz o güşeler etse

Göñül bunun gibi bir şive-kār arar bulımaz

bā-tarāvet:

1. bā-tarāvet:

Tarih 7

Mısra: 18

Tazelikle.

Yā ilāhî kıl bu kaşruñ lutf ide mi sükkânını

Gonca-ı bağ-ı cinân-veş bā-tarāvet pür-şafā

bavıl:

1. bayılucak:-ucağ

Mesnevi 1

Mısra: 115

Baygınlık veren, bayıltacak gibi tesir eden.

Ey bār eşeği bayılucak yolda durur mı

Şamşûn kıvan ol kıca tomuz gibi şolur mı

bāz:

1. bāza:-a

Gazel 41

Mısra: 12

Doğan denilen yırtıcı kuş.

Yemm-i 'adl ile yine şeh-i müjgānum dîn-perverün

Tāze bāza kebk-i denür ki güsfeñdān muntazır

2. bāzı:-ı

Mesnevi 1

Mısra: 71

Doğan denilen yırtıcı kuş.

Bıldırkı gibi var mı çağırğan yine bāzı

Atmacasına itmede mi 'ışk-ı mecāzī

3. bāzı:-ı

Mesnevi 1

Mısra: 103

"Doğan" denilen yırtıcı kuş.

Evvelki gibi var mı anuñ bāşe vü bāzı

Şağ mı 'acaba öldi mi yā ol şarı tazı

bāzār:

1. bāzār:

Gazel 16

Mısra: 10

Pazar, alışveriş, pazarlık.

Nağd-i cān ile şatar kālāsını biñ nāz ile

Hāce-i 'aşk ile ey Dürri 'aceb bāzār güç

bāzār ola:

1. bāzār ola:-a

Gazel 98

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Deyim**

Alış-veriş yapmak.

Sermāye-i 'ömrüm varup ol hāce-i hüsne

Kālā-yı vişālî ile bāzār ola dirdüm

bāzār-ı kesāda:

1. bāzār-ı kesāda:-a

Kaside 1

Mısra: 64

Kelime Tipi: -

Satış olmayan pazar.

Şehr-i Gurand olur muttaşıl āyine-fürüş

Ṭālî'üm düşmede bāzār-ı kesāda her ān

bāzār-ı vuşlat:

1. bāzār-ı vuşlat:

Gazel 141

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kavuşma pazarı, kavuşma.

Bāzār-ı vuşlat itmiş iken nağd-i cān ile

Ol şāh-ı hür-ı nāz benî çaldı pāreye

bāz-ı hāb-ālūd-ı çeşm-i dīlrübā:

1. bāz-ı hāb-ālūd-ı çeşm-i dīlrübā:

Gazel 34

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sevgilinin uykulu gözleri şahini.

Bāz-ı hāb-ālūd-ı çeşm-i dīlrübā bakmaz aña

Dürriyā zīrā rakīb 'āşıklarınuñ tōbidur

bāzice:

1. bāzicesi:-si

Gazel 31

Mısra: 10

Oyun, oynuncak.

Ṭab'um ey Dürri benüm cevhere-i dānişdür

Durma bāzicesi hep lü'lü-i efkār iledür

bāzice-i mahabbet ü 'aşkında:

1. bāzice-i mahabbet ü 'aşkında:-ı, -n, -da-ın, -da

Gazel 141

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Aşk oyunu, aşk.

Bāzice-i mahabbet ü 'aşkında ol perî

Dürriyi bir zamān ola bulmaya araya

be-āh u zār:

1. be-āh u zār:

Kaside 4

Mısra: 77

Kelime Tipi: -

Ağlama, inleme.

Be-çar-yār-i güzīn ü be-āh u zār ğarīb

Be-eşk-i dīde-i 'āşık be-sīne-süzī ğam

be-çar-yâr-i güzîn:**1. be-çar-yâr-i güzîn:****Kaside 4**

Mısra: 77

Kelime Tipi: -

Dört halife (Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali).

Be-çar-yâr-i güzîn ü be-âh u zâr ğarîb

Be-eşk-i dîde-i 'âşık be-sîne-sûzî ğam

bed-hâh:**1. bed-hâhı:-ı****Gazel 124**

Mısra: 4

Fenalık isteyen, herkesin kötülüğünü isteyen.

Yokdur yanında farkı rakîb ile 'âşıkun

Bed-hâhı bir tutar o perî hayr-hâh ile

bedîd olan:**1. bedîd olan:-an****Gazel 51**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Görünmek, ortaya çıkmak II sezilmek.

Şanmañ bedîd olan ruḥ-ı dilberde ḥâldür

Sevdâya uğradan beni o misk-i ğazâldür

2. bedîd olan:-an**Gazel 140**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Görünmek, ortaya çıkmak.

Şanmañ kûsûf-ı mihr-i cihândur bedîd olan

Dilber düşürdi zülf-i siyâhın yañağına

bedîhî oldu:**1. bedîhî oldu:-dı****Mesnevi 2**

Mısra: 143

Kelime Tipi: -

Kesin delil olmak, su götürmez bir kanıt olmak.

Bedîhî oldu gerçi kim bu evşâf

Yine tahsîn ider her ehl-i inşâf

be-eşk-i dîde-i 'âşık:**1. be-eşk-i dîde-i 'âşık:****Kaside 4**

Mısra: 78

Kelime Tipi: -

Aşığın gözyaşları.

Be-çar-yâr-i güzîn ü be-âh u zâr ğarîb

Be-eşk-i dîde-i 'âşık be-sîne-sûzî ğam

begen:**1. begendi:-di****Tarih 12**

Mısra: 2

Beğenmek, hoşuna gitmek.

Yapdı bu cây-ı ḥûbı Hâce Hüseyin Efendi

Ġâyetle dilkeş oldu tarḥın cihân begendi

behâne:**1. behâne:****Kaside 11**

Mısra: 26

Bahane, uydurma sebep.

Murâd-ı Dürri-i şeydâ du'â .....dür

Behâne ḥânenün evşâfi ey şeh-i 'irfân

behre-mend olalum:**1. behre-mend olalum:-a, -lum****Kaside 4**

Mısra: 74

Kelime Tipi: -

Nasıplenmek.

Dil-i fütâdeye de dest-gîr ol ki meded

Ḳoma ayakda beni tâ ki behre-mend olalum

behre-mend olayın:**1. behre-mend olayın:-ayın****Gazel 111**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Nasıplenmek.

Kemend-i zülf-i girih-gîr-i yâre bend olayın

İrüp murâduma 'aşkında behre-mend olayın

behre-yâb evler:**1. behre-yâb eyler:-r****Kaside 5**

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Faydalandırmak, hissedar etmek.

Ya'ni Şerîf Efendi odur şimdi Cem-me'âb

Luṭfindan eyler ol seni elbetde behre-yâb

behre-yâb olmada:**1. behre-yâb olmada:-mada****Kaside 8**

Mısra: 72

Kelime Tipi: -

Hissedar olmak, pay almak, nasıplenmek.

Şâhid-i maḳşûdı ben de der-kenâr itsem n'ola

Ḥalk-ı 'âlem olmada hep dergehündün behre-yâb

behre-yâb olsa:**1. behre-yâb olsa:-sa****Gazel 21**

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Deyim**

Hissedar olmak, pay almak, nasiplenmek.

Kaşresinden behre-yâb olsa zülâli dilberün

Şekker-i şerbet-veş olur baħr-ı zehhâra leziz

behre-yâb-ı neşve-i 'adli:

1. **behre-yâb-ı neşve-i 'adli:**

Gazel 102

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Adalet neşvesinin hissedarı.

Behre-yâb-ı neşve-i 'adli olup itdüm şafâ

Kalmadı aşlâ şarâb-ı hoş-güvâra minnetüm

bekle:

1. **bekler:-r**

Gazel 47

Mısra: 4

Korumak, gözlemek.

Sînesi genc-i muţalsamdur o şâh-ı hüsnuñ

Ejder-i zülf-i çemendür ħumı bekler her bâr

belâ:

1. **belâsın:-sı, -n**

Gazel 115

Mısra: 6

Felaket, musibet.

Ey şeh-i mülk-i cefâ şahrâ-yı 'aşkuñda senün

Küşte-i şemşirün olsun ger belâsın isteyen

2. **belâ:**

Gazel 27

Mısra: 2

Musibet, felaket, dert, gam, keder.

Raķib-i pür- sitem ehl-i dile şehâ çok olur

Cihânda 'âşık-ı bî-çäreye belâ çok olur

belâgat ehline:

1. **belâgat ehline:-i, -n, -e**

Gazel 122

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Güzel söz söyleme yeteneğine sahip olan, şair.

Dizüp dūr-i süħanın silk-i muştara Dürri

Belâgat ehline seyr itdirür nice lü'lü'

belâ-keş:

1. **belâ-keş:**

Gazel 4

Mısra: 10

Bela çeken, sıkıntı içinde olan.

Dürri-i bendeñi de defter-i 'uşşakuña yaz

Mübtelâdur kanı çokdan o belâ-keş de sana

2. **belâ-keş:**

Gazel 46

Mısra: 13

Bela, sıkıntı çeken, âşık.

Ne benüm gibi belâ-keş dehre bir 'âşık gelür

Ne senün gibi bu 'âlem içre bir âfet kıpar

belâsın vire:

1. **belâsın vire:-e**

Mesnevi 3

Mısra: 33

Kelime Tipi: **Deyim**

Belâ okuma: Allah belasını versin (rakiplerin).

Kezzâba vire Ĥazret-i Allâh belâsın

Bir derde anı uğrada bulmaya devâsın

beli:

1. **beli:**

Gazel 130

Mısra: 2

Evet; belli, malum.

Göñül hecründe geh ĥayrân gehi feryâd u zâr üzre

Belî olmaz şitâ faşlında deryâ bir karâr üzre

ben:

1. **baña:-a**

Gazel 2

Mısra: 1

Birinci teklik şahıs zamiri.

'Aşkla ârâm geh-i deşt-i cünündür baña

Cüy-ı sirişküm benüm râh-nümündür baña

2. **baña:-a**

Gazel 2

Mısra: 2

Birinci teklik şahıs zamiri.

'Aşkla ârâm geh-i deşt-i cünündür baña

Cüy-ı sirişküm benüm râh-nümündür baña

3. **baña:-a**

Gazel 2

Mısra: 4

Birinci teklik şahıs zamiri.

Süz-ı derünüm benüm her rüz füzün olmada

Ĥâl-i ruħuñ dilberâ dâğ-ı deründür baña

4. **baña:-a**

Gazel 2

Mısra: 6

Birinci teklik şahıs zamiri.

Zülf ü ruħ-ı mehveşün âhuma bādî olur

'Ârız-ı pür- âteşün süz-ı füzündür baña

5. **baña:-a**

Gazel 2

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri.

‘Aşk ile bî-tâb olup dil hareket eylemez
Lâzım olan bir zamân şabr u sükündür baña

6. **baña:-a**

Gazel 2

Mısra: 10

Birinci teklik şahıs zamiri.

Tab‘-ı bülendüm ile ben Dürri-i nâzûk-dilüm
Rûtbe-i mihr-i felek pây-e-i dündür baña

7. **ben:**

Gazel 2

Mısra: 9

Birinci teklik şahıs zamiri.

Tab‘-ı bülendüm ile ben Dürri-i nâzûk-dilüm
Rûtbe-i mihr-i felek pây-e-i dündür baña

8. **benüm:-üm**

Gazel 2

Mısra: 2

Birinci teklik şahıs zamiri.

‘Aşkla ârâm geh-i deşt-i cünündür baña
Cüy-ı sirîşküm benüm râh-nümündür baña

9. **benüm:-üm**

Gazel 2

Mısra: 3

Birinci teklik şahıs zamiri.

Sûz-ı derûnum benüm her rûz füzûn olmada
Hâl-i ruhuñ dilberâ dâğ-ı deründür baña

10. **benüm:-üm**

Gazel 3

Mısra: 7

Birinci teklik şahıs zamiri.

Dağlar şanmañ görinen cism-i zerdümde benüm
Sînemi sūrâh sūrâh eyledi tîr-i cefâ

11. **beni:-i**

Gazel 4

Mısra: 7

Birinci teklik şahıs zamiri.

Hâl-i gerdânuñ ki seyr itdürüp öldürme beni
Kânımı boynuña alma şakın ey meh-likā

12. **beni:-i**

Gazel 5

Mısra: 2

Birinci teklik şahıs zamiri.

Ṭayanup ḥüsnüñ ile şimdi bucağa cānā
Gel düşürme beni cevruñle sıcağa cānā

13. **ben:**

Gazel 6

Mısra: 5

Birinci teklik şahıs zamiri.

Hakk böyle cefakâr idigüñ bilmez idüm ben
Düşdüm saña meyl eyleye mi pistere cānā

14. **beni:-i**

Gazel 9

Mısra: 2

Birinci teklik şahıs zamiri.

İtdi pertâb baña yeter sitem-bâr-ı ğazûb
Müstedâm ola beni añdı o mekkâr-ı ğazûb

15. **ben:**

Gazel 11

Mısra: 2

Birinci teklik şahıs zamiri.

Öldürüp kânım içer dem-be-dem ol gözleri mest
Görmedüm ben o cefâ-pîşe gibi bâde-perest

16. **beni:-i**

Gazel 12

Mısra: 2

Birinci teklik şahıs zamiri.

N‘ola cevri eyler ise baña ol âfet kât kât
Beni çok geçdi rakîb eyledi şöhet kât kât

17. **beni:-i**

Gazel 12

Mısra: 3

Birinci teklik şahıs zamiri.

Beni dūr itmesün ol mâh-likādan yoḥsa
Siper-i çerḥi deler nâvek-i ḥasret kât kât

18. **beni:-i**

Gazel 13

Mısra: 7

Birinci teklik şahıs zamiri.

Çün öldürmez beni cellâd-ı ğamzeñ şahn-ı ‘aşkuñda
Nedür yâ câme-i ‘aqlumdan ‘üryân itmege bâ‘is

19. **baña:-a**

Gazel 14

Mısra: 1

Birinci teklik şahıs zamiri.

Hicriñde baña ‘arz-ı vedâd eylemedüñ hiç
İkrâr-ı vişâlüñ ile şâd eylemedüñ hiç

20. **beni:-i**

Gazel 14

Mısra: 4

Birinci teklik şahıs zamiri.

Ey şûḥ seni Ḥazret-i Ḥakka şalayum mı ?
Şalduñ beni hicrâna da yâd eylemedüñ hiç

21. **bende:-de**

Gazel 16

Mısra: 4

Birinci teklik şahıs zamiri.

‘Arz-ı hâle kūyuna varmağa yokdur tākātüm
Zerre deñlü kıomadı bende ğam-ı dildâr güç

22. **benüm:-üm****Gazel 20**

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri.

Deşt-i cünûnda geşt iderin yalnız müdâm

Vâdi-i 'aşkda hele şimdi benüm ferîd

23. **ben:****Gazel 24**

Mısra: 9

Birinci teklik şahıs zamiri.

Ey Dürrî ben nice ideyin sînemi siper

Her bir hadengi tîr-i kazâdan nişân virür

24. **beni:-i****Gazel 25**

Mısra: 1

Birinci teklik şahıs zamiri.

Gider agyâr ile seyre beni ferdâya şalar

Kays-veş bu dil-i bî-çareyi şahrâya şalar

25. **benden:-den****Gazel 26**

Mısra: 6

Birinci teklik şahıs zamiri.

Hür-ı cennet o perînûn yüzini görse eger

Şübhesiz derdi bu her vechile benden yegdür

26. **beni:-i****Gazel 27**

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs zamiri.

Görünce dâğ-ı siyâhum hevâ-yı zülfüñle

'Acebleme beni divânede hatâ çok olur

27. **benüm:-üm****Gazel 28**

Mısra: 6

Birinci teklik şahıs zamiri.

Va'd-i vaş eyledi dilber diyü şâd olma gönül

Tecrübem geçdi benüm va'desi ferdâya çıkar

28. **ben:****Gazel 33**

Mısra: 9

Birinci teklik şahıs zamiri.

Yalnız ben çekmezin yârûn kemân-ı cevri

Anı ey Dürrî-i bî-çare bütün 'âlem çeker

29. **beni:-i****Gazel 34**

Mısra: 5

Birinci teklik şahıs zamiri.

'Anelîb-âsâ beni şubh u mesâ zâr eyleyen

Bir civân-ı nâzeninûn gülsitân-ı rüyudur

30. **beni:-i****Gazel 34**

Mısra: 7

Birinci teklik şahıs zamiri.

Tâb-ı hışmında beni şanmañ görünce derleri

Yâr-i mañcûbuñ 'arağ-nâk olmak ekser hûyudur

31. **ben:****Gazel 37**

Mısra: 3

Birinci teklik şahıs zamiri.

Bilmez miyin ben anı ne hercâyî yârdür

Dâm-ı niyâza uğramaz âhü degül midür

32. **benüm:-üm****Gazel 37**

Mısra: 1

Birinci teklik şahıs zamiri.

'Aqlum alan benüm o perî-rû degül midür

Mecnûn iden bu 'âlemi hep o degül midür

33. **bendedür:-de, -dür****Gazel 40**

Mısra: 1

Birinci teklik şahıs zamiri.

Cân u dil zülf-i siyâhuñda hayâlûn bendedür

Gerçi senden durum ammâ 'aql u fikrüm sendedür

34. **benüm:-üm****Gazel 40**

Mısra: 4

Birinci teklik şahıs zamiri.

Âşiyândur her biri murğ-ı cefâ vü cevruñe

Şol benüm dâğ-ı firâvânûm ki câna tendedür

35. **beni:-i****Gazel 41**

Mısra: 7

Birinci teklik şahıs zamiri.

Küşte-i şemşîr-i gamzem eylerim dermiş beni

Şimdi bu ihsânuna dildârımuñ cân muntazır

36. **ben:****Kaside 9**

Mısra: 75

Birinci teklik şahıs zamiri.

Tâli'üm gör kim eger bir yâr-i 'uşşâka ki ben

Mübtelâ olsam olur biñ 'âşık-ı efsûn-geri

37. **baña:-a****Gazel 17**

Mısra: 9

Ben, birinci tekil şahıs zamiri.

Baña incinmişdi barışdı görışdi ol civân

Merhabâlar itdi şundı Dürrîyâ zerrîn kadeh

38. **benüm:-üm**

Gazel 31

Mısra: 9

Ben, birinci tekil şahıs zamiri.

Tab'um ey Dürri benüm cevhere-i dānişdür

Durma bâziçesi hep lü'lü-i efkâr iledür

39. **beni:-i**

Kaside 1

Mısra: 80

Ben, birinci tekil şahıs zamiri.

Benüm ol çille-keş-i tekye-i endüh u sitem

Eyledi za'f-ı riyażet beni bî-tâb u tüvân

40. **benüm:-üm**

Gazel 46

Mısra: 13

Ben.

Ne benüm gibi belâ-keş dehre bir 'âşık gelür

Ne senûñ gibi bu 'âlem içre bir âfet kıpar

41. **ben:**

Gazel 47

Mısra: 9

Ben.

Nice inkâr ideyin meylümi cānāneye ben

Cism-i pür-şerhâda ey Dürri 'alâmetler var

42. **bende:-de**

Gazel 47

Mısra: 7

Ben.

Za'f-i hicrûñ komadı zerre kadar bende vücüd

Göñlüm ey mihr-i hüsün al ele rahm eyle ne var

43. **beni:-i**

Gazel 48

Mısra: 3

Ben.

Ėam-ı hicrân beni ol deñlü za'if eyledi kim

Şimdi bu cān-ı 'azizüm tenüme bār gelür

44. **benüm:-üm**

Gazel 48

Mısra: 7

Ben.

Ey felek hāne-i kalbüm kerahet yıkma benüm

Zevk gelmezse egerçi 'ömr-i dildār gelür

45. **beni:-i**

Gazel 51

Mısra: 2

Ben.

Şanmañ bedid olan ruḥ-ı dilberde ḥāldür

Sevdāya uğradan beni o misk-i ġazāldür

46. **beni:-i**

Gazel 51

Mısra: 4

Ben.

Ümmid-i büse-i dehenüm eyledüñ diyü

Öldürme yok yire beni şāhum vebāldür

47. **beni:-i**

Gazel 58

Mısra: 5

Ben.

Cüy-ı ümid-i vaşluñ eger beni ben alsa da

Erbāb-ı 'aşkuñ uğrar aña hiç pül istemez

48. **ben:**

Gazel 59

Mısra: 5

Ben.

Ben daḥi girdüm kaṭār-ı 'aşkuña cānā senüñ

Gerden-i cānda dil-i pür-zārum olmışdur ceres

49. **beni:-i**

Gazel 59

Mısra: 9

Ben.

Dürriyā şöyle za'if itdi beni kim hicr-i yār

Pâyına yapışsam uçardı benümle bir meges

50. **benüm:-üm**

Gazel 59

Mısra: 4

Ben.

Cüy u dil-cüy-ı 'izār-ı táb-dāruñdur senüñ

Göñlümi ey meh-liķā alan benüm mānend-i ḥas

51. **benümle:-üm, -le**

Gazel 59

Mısra: 10

Ben.

Dürriyā şöyle za'if itdi beni kim hicr-i yār

Pâyına yapışsam uçardı benümle bir meges

52. **beni:-i**

Gazel 60

Mısra: 4

Ben.

Küh u deşte gitmezsin terk eyleyüp küyuñ senüñ

Eyleme cānā beni Ferhād ile Ḳaysa kıyas

53. **benüm:-üm**

Gazel 60

Mısra: 7

Ben.

Ėam yime 'aşkum benüm 'aşk-ı mecāzidür diyü

Hāne-i 'aşk-ı ḥaḳiķiye mecāzidür esās

54. **beni:-i**

Gazel 63

Mısra: 3

Ben.

Hâk-i pây-i yâri çekdüm dîdeme itdi beni
Cüst ü cüy-ı sürme vü kuhl-i Şifâhândan halâş

55. **ben:**

Gazel 66

Mısra: 9

Ben.

Ben gözüm yaşını deryâ eyledüm gelsün hemân
Seyr-i deryâdan iderse Dürriyâ dildâr hâz

56. **ben:**

Gazel 68

Mısra: 10

Ben.

Ser nedür kim yolına vireyüm ey dil yârûn
Cânumı eylemezsin ben o gül-endâma dirîğ

57. **beni:-i**

Gazel 70

Mısra: 2

Ben.

Baňa evvelki gibi eylemez olduñ eltâf
Saňa geçmiş gibi şâhum beni hâşm-ı leffâf

58. **beni:-i**

Gazel 78

Mısra: 8

Ben.

Tenüm nişâne-i tîr-i melâmet itmekdür
Beni o kaşı kemândan felek cüdâ itmek

59. **ben:**

Gazel 81

Mısra: 7

Ben.

Korkarın ben seni ey 'âşık-ı âşüfte- gönül
Öldürür gamze-i cellâdı Muhammed şâhuñ

60. **ben:**

Gazel 82

Mısra: 7

Ben.

Ol gün kanı ben 'aşkıyı inkâr iderdüm
Sen muşhaf-ı ruhşârıñı ibrâz iderdüñ

61. **beni:-i**

Gazel 86

Mısra: 1

Ben.

Beni âvâre itmişdür hevâ-yı zülf-i fettânûñ
Yüzüm yire düşürmişdür ümîd-i bûs-ı dâmânûñ

62. **ben:**

Gazel 87

Mısra: 7

Ben.

Ben seni teşhîr için künc-i elemde ey perî
Eylerin süzân gamuñ nâriyla ile 'anber-hâm-ı dil

63. **benüm:-üm**

Gazel 89

Mısra: 7

Ben.

Dâğ-ı bisyârumı destümde benüm seyr eyle
Oldı güyâ ki müzeyyen yine dâl üstine gül

64. **ben:**

Gazel 90

Mısra: 3

Ben.

Ben o şehbâz-ı hümâ-pervâz-ı 'aşkı kim senüñ
Baňa kâfidür hayâl-i ebruvânûñ perr ü bâl

65. **ben:**

Gazel 90

Mısra: 7

Ben.

Tekye-i 'aşk u maħabbetde ol abdâlüm ki ben
Gerden ü düş u dil ü cânümde âhum oldı şâl

66. **benüm:-üm**

Gazel 90

Mısra: 5

Ben.

Şimdi şahbâ-yı melâmetdür benüm nûş itdügüm
Kelle-i Ferhâddan alsam ele n'ola sifâl

67. **benüm:-üm**

Gazel 94

Mısra: 3

Ben.

Seyr eyle sînem üzre benüm kanlı yaremi
Oldı şükufte 'aşkıñ ile ergüvân-ı gam

68. **benüm:-üm**

Gazel 94

Mısra: 5

Ben.

Urgun mısun benüm gibi ol kaşı yaya
Sîneñde şerhalarındur ey nâtüvân-ı gam

69. **benüm:-üm**

Gazel 94

Mısra: 10

Ben.

Sünbüldür âh-ı dil gül-i terdür bu tâze dâğ
Ey Dürrî cismüm oldı benüm gül-sitân-ı gam

70. **ben:**

Gazel 97

Mısra: 12

Ben.

Bu selâsetle görüp vaşf-ı ruḥında yârūñ
Dürriyâ ben senūñ eş'ârūña mâ'il oldum

71. **ben:**

Gazel 99

Mısra: 5

Ben.

Ben külâh-ı nâzı ırgörsem bugün 'arşa n'ola
Dil ḥarîm-i himmet-i cānāna maḥremdür bu dem

72. **benüm:-üm**

Gazel 103

Mısra: 5

Ben.

Qaldı benüm şabr u sükūnum şimdi
Pervâne-i şem'-i ruḥ-ı dildâr oldum

73. **bende:-de**

Gazel 104

Mısra: 5

Ben.

Qomadı bende temüz-ı ğam-ı 'aşk âb-ı şekib
Teşnelikten iderin la'l ile cānum teslîm

74. **benüm:-üm**

Gazel 104

Mısra: 3

Ben.

Dil-i ḥālūmi benüm tâb-ı temüz-ı 'aşkuñ
Baḥt u taḥt eyledi şimdi yine ey yâr-i besîm

75. **ben:**

Gazel 105

Mısra: 2

Ben.

Cefâ-kâr olduğın bilsem dili yâre düşürmezdim
Bu deñlü bî-vefâluñ ben o dildâra düşürmezdim

76. **ben:**

Gazel 105

Mısra: 3

Ben.

Bu ḥâk-i deşt-i 'aşkı böyle bî-ḥâşıl bileydüm ben
Aña toḥm-ı sirîşk-i çeşmüm hemvâra düşürmezdim

77. **ben:**

Gazel 105

Mısra: 5

Ben.

Aña ḥayrân-ı esrâr-ı ḥaṭ-ı yâr olmasaydum ben
Elümden şişe-i nāmûsı kühsâra düşürmezdim

78. **beni:-i**

Gazel 105

Mısra: 7

Ben.

Qomaz bir gün beni ḥâlî gelür yoklar dil-i zârı
Bu deñlü luṭf u iḥsânı ğam-ı yâre düşürmezdim

79. **beni:-i**

Gazel 106

Mısra: 8

Ben.

Nigâh-ı luṭfuñı itme dirîğ zirâ kim
Beni saña o bağışlardur eyler meftûn

80. **benüm:-üm**

Gazel 106

Mısra: 5

Ben.

Benüm memâlik-i 'aşk u maḥabbetüñ şâhı
Cihânda başına sultân ider hemân Mecnûn

81. **benüm:-üm**

Gazel 108

Mısra: 4

Ben.

Gerçi çokdur 'âlem-i 'aşkuñ nice dil-keşlerî
Küy-ı dilberdür derûnumda benüm yer eyleyen

82. **beni:-i**

Gazel 109

Mısra: 7

Ben.

Beni ferdâya şalup cevri ü cefâ eylesin
Niye dersin ki fiğân eyleme yâ neyleyeyin

83. **benüm:-üm**

Gazel 109

Mısra: 4

Ben.

Künc-i ğamda n'ola ney gibi enîn eyler isem
Bağrumı deldi benüm sıḥ-i cefâ neyleyeyin

84. **beni:-i**

Gazel 110

Mısra: 1

Ben.

Hicrûñde içerssem beni bî-ğam mı şanursın
Her cām alanı destine sen Cem mi şanursın

85. **beni:-i**

Gazel 110

Mısra: 10

Ben.

Şāhum sözümi dinleye hiç dinlemez olduñ
Zehr-i ğam içerssem beni sersem mi şanursın

86. **beni:-i**

Gazel 113

Mısra: 5

Ben.

Beni ber-dār idüp 'uṣṣāka içlenür firār itdi
Kemend-i kākül-i yār-ı şeker-güftār var olsun

87. **beni:-i**

Gazel 117

Mısra: 7

Ben.

Ey rakīb-i bed-likā hāk ile yek itme beni
Gözüne girer senün āhir gubārumdan şakın

88. **ben:**

Gazel 121

Mısra: 4

Ben.

Çanımı içmek murād eylermiş ol şüh-ı cihān
Hiç aña incinmez ben nūş-ı cān olsun dirin

89. **ben:**

Gazel 124

Mısra: 5

Ben.

Şad sâle devr olursa şeb-i zulm içre ben
Haşmuñ uram sevād-ı dilin tır-i āh ile

90. **benüm:-üm**

Gazel 131

Mısra: 6

Ben.

Çāk ideyin bu sīnemi tīb-ı firāk ile
Derdüm cihāna ola benüm hep 'ayān yine

91. **ben:**

Gazel 132

Mısra: 7

Ben.

Dilber-i mā'il-i ağıyāra gönül virmem ben
Sevmez in hüsn ile ger Yūsuf-ı Ken'ān olsa

92. **benüm:-üm**

Gazel 132

Mısra: 9

Ben.

Pendümi dinlemez ol yār benüm ey Dürri
Güşına almaz eger la'l-i Bedeḥşān olsa

93. **beni:-i**

Gazel 141

Mısra: 8

Ben.

Bāzār-ı vuşlat itmiş iken nakd-i cān ile
Ol şāh-ı hūr-ı nāz beni çaldı pāreye

94. **benim:-im**

Gazel 144

Mısra: 1

Ben.

Gidüp semt-i cefāya sen benim zār olduğum kaldı
Hemān beyhüde 'aşkuñla dil-efgār olduğum kaldı

95. **benüm:-üm**

Gazel 144

Mısra: 4

Ben.

Gül-i ruḥsārinuñ iller şafāsın itdi ey meh-rū
Benüm bülbül gibi āzürde-i hār olduğum kaldı

96. **ben:**

Gazel 148

Mısra: 9

Ben.

Bu kūh-ı ğamda Ferḥāduñ yerine şimdi ben kaldum
Dimeñ meydānı ḥālī kaldı ḥayfā Kūh-ken gitdi

97. **beni:-i**

Gazel 148

Mısra: 5

Ben.

Beni bī-'aql idüp evvel dile çok şerhalar açduñ
Yeter şimdengirü şāhum olan oldı giden gitdi

98. **ben:**

Gazel 150

Mısra: 1

Ben.

Ben mi isterdüm ğam-ı zülfüñle nālān olmağı
Ben mi isterdüm teb-i 'aşkuñla sūzān olmağı

99. **ben:**

Gazel 150

Mısra: 2

Ben.

Ben mi isterdüm ğam-ı zülfüñle nālān olmağı
Ben mi isterdüm teb-i 'aşkuñla sūzān olmağı

100. **ben:**

Gazel 150

Mısra: 4

Ben.

Sen o gice kaçmasayduñ ey gözi āhū benüm
Ben mi isterdüm bu deşt-i ğamda büryān olmağı

101. **ben:**

Gazel 150

Mısra: 6

Ben.

İtmeseydi zülfüñi tahrik eger bād-ı şabā
Ben mi isterdüm bu deñlü dil-perişān olmağı

102. **ben:**

Gazel 150

Mısra: 8

Ben.

Tāb-ı nār-ı 'āşk-ı dilber itmese te'sīr eger
Ben mi isterdüm gönül çāk-ı girībān olmağı

103. **ben:**

Gazel 150

Mısra: 10

Ben.

İtmese dīvāne ey Dürri beni sevdā-yı 'āşk
Ben mi isterdüm esir-i zülf-i cānān olmağı

104. **beni:-i**

Gazel 150

Mısra: 9

Ben.

İtmese dīvāne ey Dürri beni sevdā-yı 'āşk
Ben mi isterdüm esir-i zülf-i cānān olmağı

105. **benüm:-üm**

Gazel 150

Mısra: 3

Ben.

Sen o gice kaçmasayduñ ey gözi āhū benüm
Ben mi isterdüm bu deşt-i ğamda büryān olmağı

106. **ben:**

Gazel 152

Mısra: 3

Ben.

Ben 'āşkına anuñ o benüm bāde içerdı
Şimdi yüzüme bakmaz o devrānı unutdı

107. **beni:-i**

Gazel 152

Mısra: 5

Ben.

Bir kez beni yād itmedi lutf u kereminden
Yolında fedā eyledüğüm cānı unutdı

108. **benüm:-üm**

Gazel 152

Mısra: 3

Ben.

Ben 'āşkına anuñ o benüm bāde içerdı
Şimdi yüzüme bakmaz o devrānı unutdı

109. **benüm:-üm**

Gazel 154

Mısra: 7

Ben.

Āteş-i 'āşk-ı nühuftem duyılır mıydı benüm
Derd-i āh-ı dil eger olmasa izhār idici

110. **benüm:-üm**

Gazel 155

Mısra: 5

Ben.

Cism-i za'ifüm üzre gören beñlerüm benüm
Bir şişeye konuldu şanur nice sünbüli

111. **ben:**

Gazel 164

Mısra: 11

Ben.

Didi dilber isterin ben naqd-i cānuñ vaşluma
Virme istersem eger ey Dürri bir mangır dağı

112. **ben:**

Kaside 1

Mısra: 87

Ben.

Ben çerağ-ı der-i 'ālīñ olıcağ lāyıkdur
Olsa pervāne-i lutf u keremüñ devr- künān

113. **ben:**

Kaside 1

Mısra: 103

Ben.

Ben seni böyle mi medh eyler idüm sulṭānum
Eyledi dehr-i denī neyleyeyin bī-dermān

114. **bende:-de**

Kaside 1

Mısra: 108

Ben.

Hele vallāhi kasemdür ki benüm sulṭānum
Fıkr-i evşāfuña hiç yok idi bende imkān

115. **beni:-i**

Kaside 1

Mısra: 65

Ben.

Hoğka-ı ğamda beni şu'bede-bāz-ı gerdün
Mühre-veş kaşdı bu kim eyleye bī-nām u nişān

116. **beni:-i**

Kaside 1

Mısra: 67

Ben.

Āh elinden ki beni pīr-i muğān-ı gerdün
Kıldı meyḥāne-i ğamda ser-i peymāne-keşān

117. **beni:-i**

Kaside 1

Mısra: 72

Ben.

Hiç kâbil mi bu kim der baña künc-i dār-ı mariz
Dād endüh-ı felekden beni itdi ḥayrān

118. **beni:-i**

Kaside 1

Mısra: 78

Ben.

Benüm ol küşte-gen-i deşt ü beyābān-ı mihen
Rāh-zen-i ğam beni Mecnūn gibi kıldı 'uryān

119. **beni:-i**

Kaside 1

Mısra: 83

Ben.

Ol çerāğum ki beni eyledi pertev-endāz
Şu'le-baḥş-ı ḥaremün Ḥazret-i maḥdūm-ı zamān

120. **beni:-i**

Kaside 1

Mısra: 94

Ben.

Lāyık-ı merḥametüm ḥāk-ı derūn bendesiyüm
Bir gedāyum ki felek itdi beni bī-dermān

121. **beni:-i**

Kaside 1

Mısra: 100

Ben.

Benüm ol dürr-i yetīm şadef-i baḥr-ı hüner
İtdi mengüş beni güşına mäh-ı tībān

122. **benüm:-üm**

Kaside 1

Mısra: 74

Ben.

Ḥāk-i pāyuṇda 'aceb mi bu kadar zār olsam
Benüm ol nāvek-i ğam-hor der-i çarḥ-i nādān

123. **benüm:-üm**

Kaside 1

Mısra: 75

Ben.

Benüm ol hāne-ber-endāz u siyeh-kāse-i çarḥ

Benüm ol bī-kes ü bī-zād u leked-ḥor-ı cihān

124. **benüm:-üm**

Kaside 1

Mısra: 76

Ben.

Benüm ol hāne-ber-endāz u siyeh-kāse-i çarḥ

Benüm ol bī-kes ü bī-zād u leked-ḥor-ı cihān

125. **benüm:-üm**

Kaside 1

Mısra: 77

Ben.

Benüm ol küşte-gen-i deşt ü beyābān-ı mihen

Rāh-zen-i ğam beni Mecnūn gibi kıldı 'uryān

126. **benüm:-üm**

Kaside 1

Mısra: 79

Ben.

Benüm ol çille-keş-i tekye-i endüh u sitem

Eyledi za'f-ı riyāzet beni bī-tāb u tüvān

127. **benüm:-üm**

Kaside 1

Mısra: 81

Ben.

Benüm ol gavta- ḥor baḥr-ı belā vü endüh

Ḳatre-i ḥün-sirişküm aña oldı mercān

128. **benüm:-üm**

Kaside 1

Mısra: 85

Ben.

Şem'-i zātum benüm itfā' ide bir bād-ı elem

Ḥıfz idüp dest-i kerem- baḥşuñ ile kıl iḥsān

129. **benüm:-üm**

Kaside 1

Mısra: 96

Ben.

Şüretā gerçi gedā-yı ğam-ı gerdün-ı ḥoram

Benüm ammā ki ḥaḳīḳatde şeh-i mülk-i beyān

130. **benüm:-üm**

Kaside 1

Mısra: 97

Ben.

Benüm ol şā'ir-i sāḥir ki göreydi şî'rüm

Fıkr ü endişeme taḥsîn iderdi Ḥassān

131. **benüm:-üm**

Kaside 1

Mısra: 99

Ben.

Benüm ol dürr-i yetīm şadef-i baḥr-ı hüner

İtdi mengüş beni güşına mäh-ı tībān

132. **benüm:-üm**

Kaside 1

Mısra: 107

Ben.

Hele vallāhi ḳasemdür ki benüm sulṭānum

Fıkr-i evşāfuña hiç yok idi bende imkān

133. **ben:**

Kaside 2

Mısra: 24

Ben.

Getür ey sāḳi-i endüh-ı zevā ol meyden

Ben de nüş eyleyeyin def' ola tā dildeki ğam

134. **ben:**

Kaside 2

Mısra: 97

Ben.

Ben seni böyle mi medh eyler idüm sultānum
Olmasam hancer-i endüh u elemle ebkem

135. **beni:**

Kaside 2

Mısra: 128

Ben.

Zimmet-i himmet-i endişeme deyn olsun kim
Bir kitāb eyleyeyin ben vaşfuñı ey şāh-ı kerem

136. **beni:-i**

Kaside 2

Mısra: 95

Ben.

Beni güldürmedi hiç bu felek-i bî-inşāf
Ġam-ı hırman ile itdi gözümün yaşını yemm

137. **beni:-i**

Kaside 2

Mısra: 116

Ben.

Ġonca-i bāğçe-i zāt-ı kerem-baḥşuñ için
Ber-murād eyle beni luṭfuñ ile kıl ḥurrem

138. **beni:-i**

Kaside 2

Mısra: 117

Ben.

Ġayrilerle beni bir tütma kapuñ bendesiyüm
Ne revā bir tütıla büm ile hiç murğ-ı Ḥarem

139. **benüm:-üm**

Kaside 2

Mısra: 21

Ben.

Sākīyā feyz-i Ḥudādur didüğüm bāde benüm
Degme kimse olamaz bezmine anuñ maḥrem

140. **benüm:-üm**

Kaside 2

Mısra: 99

Ben.

Bā-ḥuşuş ola benüm ṭab'-ı mu'āf-ı kārüm
Şimdi dehr içre sūḥan-senc ile meşhūr-ı 'alem

141. **beni:-i**

Kaside 4

Mısra: 74

Ben.

Dil-i fütādeye de dest-gİR ol ki meded
Koma ayakda beni tā ki behre-mend olalum

142. **beni:-i**

Kaside 4

Mısra: 81

Ben.

Beni murāduma irgür ki ey ḥuceste-ḥışāl
İrişdire seni maḥşūda rāzık-ı 'alem

143. **beni:**

Kaside 5

Mısra: 41

Ben.

Ben pāymāle tevsen-i gerdün idüp şitāb
İtdi ḥarābe ḥāne-i gönlüm daḥi ḥarāb

144. **beni:-i**

Kaside 5

Mısra: 18

Ben.

Şehbāz-ı ḡamzesi süzilüp kılmada şitāb
Āḥir beni tamām ider ol çeşm-i nīm-ḥāb

145. **beni:-i**

Kaside 6

Mısra: 54

Ben.

Vaşfuñı eyledüm ammā ki kuşurum bildüm
N'ola eylerse beni semm-i ḥacālet sersem

146. **beni:-i**

Kaside 7

Mısra: 57

Ben.

Çokdan eylerdi beni fersūde ḥurşid-i elem
Olmayaydı eger ebr-i luṭf- baḥşuñ sāye-bān

147. **benüm:-üm**

Kaside 7

Mısra: 44

Ben.

Dest- bürdin görmişümdür baña zulm itdi felek
Diñle feryādum benüm de ideyin saña beyān

148. **benüm:-üm**

Kaside 7

Mısra: 75

Ben.

Şafḥa-i çarḥ üzre nāmum böyle sebt olmuş benüm
Mālik-i genc-i ma'anī şāh-ı iklīm-i beyān

149. **benüm:-üm**

Kaside 7

Mısra: 81

Ben.

Dem-be-dem medḥ-i senāñ itmekdür endişem benüm
Vaşf-ı zātuñ eylemekdür rüz u şeb pîşem hemān

150. **beni:**

Kaside 8

Mısra: 65

Ben.

Ben du'ā-güy-ı der-i 'ālīn iken lāyık mıdur
Çarḫ-i ġaddār ide her dem baña şad güne 'azāb

151. **beni:**

Kaside 8

Mısra: 71

Ben.

Şāhid-i maḫşūdı ben de der-kenār itsem n'ola
Halk-ı 'ālem olmada hep dergühünden behre-yāb

152. **beni:-i**

Kaside 8

Mısra: 62

Ben.

Luṭfin ümmid itmeden ḳaldum cefāsı ya nedür
Pāy-māl eyler beni lāyık mıdur hem-çün türāb

153. **beni:-i**

Kaside 8

Mısra: 67

Ben.

Dest-i luṭfuñla çerāğ itdün beni sen ey hıdīv
Hiç revā mıdur ki itfā' ide bād-ı ıztırāb

154. **ben:**

Kaside 9

Mısra: 86

Ben.

Sen dururken ġayriden ümmid-i iḫsān eylemem
Ben serāb içre temennā eylemem nılūferi

155. **ben:**

Kaside 9

Mısra: 99

Ben.

Ben ögünmem ḳadr-i şı'rüm ehl-i dil a'lā bilür
Ḳadr-i zer zer-ger şināsed ḳadr-i cevher cevheri

156. **benüm:-üm**

Kaside 9

Mısra: 77

Ben.

'Āşiyān eyler gelür elbette başımda benüm
Ḳalsa bir murğ-ı elem bī-lāne olşa serseri

157. **benüm:-üm**

Kaside 9

Mısra: 97

Ben.

Nāzım-ı zātuñ senüñ çokdur veli görse benüm
Naẓmuma Ḥassan ile taḫsīñ iderdi Āzeri

158. **benüm:-üm**

Kaside 10

Mısra: 10

Ben.

Dest-i şerifin öpmege māni' olur rakīb
Hep çekdüğüm cihānda benüm el belāsıdur

159. **beni:-i**

Kaside 11

Mısra: 10

Ben.

Veliyy-i ni'metüm ol dil-nüvāz-ı 'ālem kim
Beni o cāy-ı müferriḫde eyledi iskān

160. **beni:-i**

Kaside 11

Mısra: 22

Ben.

Sen anı damla kıyās itme eşk-i cāndur ol
Beni efendüm unutmış diyü olur giryān

161. **beni:-i**

Kaside 12

Mısra: 5

Ben.

Hoḳḳa-ı ġamda beni şu'bede-bāz-ı gerdün
Ḥamra-veş ḳasdı bu kim eyleye nā-geh nā-būd

162. **beni:-i**

Kaside 12

Mısra: 17

Ben.

Rüşen-i mihr göricek kıl koma ayakda beni
İdeyin zerre gibi ben de izhār-ı vücūd

163. **ben:**

Mesnevi 1

Mısra: 88

Ben.

Yā Pır Muhammed Çelebi aña güler mi
Vā'llāh siñiri çekdirirüm ben sana dir mi

164. **ben:**

Mesnevi 2

Mısra: 70

Ben.

Birisidür anuñ Civān Oluğı
N'ola dirsem aña ben cān oluğı

165. **ben:**

Mesnevi 3

Mısra: 43

Ben.

Ben ḥod o ġuzātuñ niçe iḫsānını gördüm
Her birisinüñ luṭf-ı firāvānını gördüm

166. **benden:-den**

Mesnevi 3

Mısra: 15

Ben.

Ğāzīlerine benden anuñ eyle du'ālar
Her birine ta'zīm ile kıl nice şenālar

167. **benüm:-üm**
Tarih 16
Mısra: 1
Ben.

Ḥazret-i Maḥmūd Efendüm benüm
Faẓl ile 'ālemde odur bī-naẓīr

168. **beñlerüñi:-ler, -üñ, -i**
Gazel 141
Mısra: 5
Yüzde ve vücutta bulunan tabi' ufak ve siyah noktalar, ben, hâl.
Düşdüm görince beñlerüñi çāh-ı hayrete
Ehl-i raşad-veş oldı nigāhum sitāreye

169. **ben:**
Kaside 12
Mısra: 18
Birinci teklik şahıs zamiri.
Rüşen-i mihr göricek kıl koma ayakda beni
İdeyin zerre gibi ben de izhār-ı vücūd

170. **beni:-i**
Gazel 1
Mısra: 1
"Ben" birinci teklik şahıs zamiri.
İdeli bāde-i 'aşkuñ beni mest ü rüsvā
Gözüme zerre kadar şimdî görünmez dünyā

171. **baña:-a**
Gazel 18
Mısra: 6
"Ben" birinci teklik kişi zamiri (aşık, şair).
Kalmadı zevk ü ḥaḳīkatden eğer 'ālemde
Şorup aḥvālümü virmez baña dildār ferāḥ

172. **beñlerüm:-ler, -üm**
Gazel 155
Mısra: 5
Yüzde ve vücutta bulunan ufak ve siyah noktalar, ben, hâl.
Cism-i za'ifüm üzre gören beñlerüm benüm
Bir şîşeye konuldu şanur nice sünbüli

bend olayın:

1. **bend olayın:-ayın**
Gazel 111
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Bağlanmak.

Kemend-i zülf-i girih-gir-i yāre bend olayın
İrüp murāduma 'aşkında behre-mend olayın

bend oldı:

1. **bend oldı:-dı**
Gazel 65
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Bağ olmak, engel olmak.

Ol da bend oldı dile zülf-i girih-girüñ gibi
Biz dir idük gelse olsa luḫfına bir çāre ḥaṭ

bende:

1. **bendeñe:-ñ, -e**
Gazel 4
Mısra: 4
Kul, köle.

Giryeden gayrı günāḥ eylemedüm yanuñda
Yüzi suyuyla olan bendeñe raḥım eyle şehā

2. **bendeñi:-ñ, -i**
Gazel 4

Mısra: 9
Kul, köle.

Dürri-i bendeñi de defter-i 'uşşākuña yaz
Mübtelādur kanı çokdan o belā-keş de sana

3. **bendeñ:-ñ**
Gazel 39
Mısra: 10
Kul, köle.

Ölünce Dürri-i bendeñ kapuñdan şāhum ayrılmaz
Dimez ol gayrı bendeñ gibi luḫf it baña yıl göster

4. **bendeñi:-ñ, -i**
Gazel 104
Mısra: 9
Kul, köle.

Dürri bendeñi luṭufuñdan İlähî hıfz it
Nāsa şol dem ki hücum ide şî'r gibi caḥīm

5. **bendeñe:-ñ, -e**
Kaside 1
Mısra: 114
Kul, köle.

Nāzım-ı cüd-ı u vücüduñ katı çokdur bilürüm
Medḥ-i zātuñda veli bendeñe yokdur akrān

6. **bendesiyüm:-si, -y, -üm**
Kaside 1
Mısra: 93
Kul, köle.

Lāyık-ı merḥametüm ḥāk-ı derüñ bendesiyüm
Bir gedāyum ki felek itdi beni bī-dermān

7. **bendeleri:-ler, -i**
Kaside 2
Mısra: 50
Kul, köle.

Eylemiş Hazret-i Haḳ şânını ol deñlü şükûh
Eylemez bendeleri çarḫa tenezzül bir dem

8. **bendesiyüm**:-si, -y, -üm

Kaside 2

Mısra: **117**

Kul, köle.

Gayrilerle beni bir tütma ḳapuñ bendesiyüm
Ne revâ bir tütıla büm ile hîç murg-ı Harem

9. **bendeñe**:-ñ, -e

Kaside 12

Mısra: **19**

Kul, köle.

Nice kez bendeñe luṭf eyledüñ iḥsân itdüñ
Her biri şafḫa-i cân u dilüm üzre nümüd

10. **benden**:-n

Mesnevi 1

Mısra: **30**

Kul, köle.

Pâyına yüzüñ bir daḫi ey bād sürerseñ
Öp dâmenini benden anuñ ḫaḳḳı süresüñ

11. **bendesî**:-si

Mesnevi 1

Mısra: **28**

Kul, köle.

Yâ Yümnî Efendiyi de gördüñ mi melekdür
Bir bendesi mehdür birisi çarḫ-ı felekdür

12. **bendeñe**:-ñ, -e

Gazel 13

Mısra: **2**

Kul, köle, hizmetkâr ('âşığın yerine).

Nedür küyumda dirseñ âh u efḡân itmege bâ'îş
Nedür yâ bendeñe cev-r-i firâvân itmege bâ'îş

bende eyleyen:

1. **bende eyleyen**:-y, -en

Kaside 10

Mısra: **25**

Kelime Tipi: -

Kul, köle eyle-

Dünyâyı kendine bu ḳadar bende eyleyen
Ol luṭf-ı dil-firîbi o cüd u şehâsıdur

bende-i âzâdıyuz:

1. **bende-i âzâdıyuz**:-i-t, -yuz

Gazel 53

Mısra: **7**

Kelime Tipi: -

Azat edilmiş köle (aşık bağlamında).

Biz o serv-i ḳâmetüñ bir bende-i âzâdıyuz
Ḳayd u bend-i zül-f-i sünbül-fâma girmiş çıkmışuz

bende-i dergāhuña:

1. **bende-i dergāhuña**:-uñ, -a

Kaside 9

Mısra: **89**

Kelime Tipi: -

Dergahın kölesi.

Tütma yeksân bende-i dergāhuña aḡyâr ile
Bir tütulmuş zâḡ ile lâyıḳ mıdur kebk-i deri

bende-i ḡam-perveri:

1. **bende-i ḡam-perveri**:-i

Kaside 9

Mısra: **72**

Kelime Tipi: -

Gamla beslenmiş köle.

'Âlemi müstaḡrak-ı deryâ-yı eltâf eyleyüp
Añmadı bir kez dime bu bende-i ḡam-perveri

bende-i üftâdedür:

1. **bende-i üftâdedür**:-dür

Gazel 159

Mısra: **5**

Kelime Tipi: -

Fakir, biçare köle II Âşık kul.

Ḳadîmî bende-i üftâdedür ḳapuñda göñül
Vefâlar itmege ḳat ḳat zamânı gelmedi mi

bendeñ olurdu:

1. **bendeñ olurdu**:-ur, -dı

Gazel 79

Mısra: **1**

Kelime Tipi: -

Kul, köle olmak.

Her kişi bendeñ olurdu böyle ḡaddâr olmasañ
Ehl-i 'aşḳa cev-r idüp dâ'im sitem-kâr olmasañ

bend-i ḡamdan:

1. **bend-i ḡamdan**:-dan

Gazel 96

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

Gam bağı.

Bâde-i nâb içelüm ḫâtırımız şâd idelüm

Bend-i ḡamdan dil-i dīvānemüz âzâd idelüm

bend-i kemend:

1. **bend-i kemend**:

Tarih 3

Mısra: **13**

Kelime Tipi: -

İpe bağlı olmak.

Bend-i kemend eylemek şâhı aña şey degül
Gayrıya düşvâr olan kâr olur aña ḳolay

bend-i kemend eylemek:

1. **bend-i kemend eylemek**:-mek

Tarih 3

Mısra: **13**

Kelime Tipi: -

İpe bağlamak.

Bend-i kemend eylemek şâhı aña şey degül
Gayrıya düşvâr olan kâr olur aña kolay

bengî ola:

1. **bengî ola:-a**

Mesnevi 3

Mısra: **40**

Kelime Tipi: -

Esrar tiryakisi, esrarkeş olmak.

‘Âkıl olan ol yâve sözi dinleye hâşâ

Bengî ola yâ mest ola yâ câhil-i rüsvâ

beni:

1. **beni:**

Gazel 45

Mısra: **8**

Ben.

Öpmeğe virmedi la’l-i lebini tenhâda

O cefâ-pîşe ‘aceb gayra beni der mi şanur

2. **beni:**

Gazel 152

Mısra: **1**

Ben.

Dilber beni añmaz dil-i nâlânı unuttı

Ol sevdüğümüz demleri ol ânı unuttı

beñz:

1. **beñzi:-i**

Mesnevi 2

Mısra: **66**

Yüz rengi.

O şu gibi cihânda bir şu olmaz

Anı nüş idenüñ hiç beñzi şolmaz

beñze:

1. **beñzer:-r**

Gazel 41

Mısra: **2**

İki nesne veya kişi arasında ortak yönler bulunmak.

Serv-i nâzum lutfuña ‘uşşâk-ı nâlân muntazır

Beñzer ol bârâna kim ıştırâb-ı ‘ummân muntazır

2. **beñzedi:-di**

Gazel 83

Mısra: **10**

İki nesne veya kişi arasında ortak yönler bulunmak.

Hani reşk-âver-i ‘anber suyu âb-ı kevşer

Beñzedi cennet-i a’lâya fezâsı Kozinüñ

3. **beñzese:-se**

Kaside 8

Mısra: **35**

İki nesne veya kişi arasında ortak yönler bulunmak.

Beñzese fi’l-cümle ger elfâz-ı gevher-bârına

Kevkeb-i Dürrî’ye ta’n eylerdi lü’lü’-yi hoş-âb

4. **beñzer:-r**

Mesnevi 2

Mısra: **8**

İki nesne veya kişi arasında ortak yönler bulunmak.

Dinür yaylağ-ı Qarlık ol mekâna

Anuñ her küşesi beñzer cinâna

5. **beñzer:-r**

Mesnevi 2

Mısra: **98**

İki nesne veya kişi arasında ortak yönler bulunmak.

Cihân içinde ser-çeşme odur o

Gören var mı aña beñzer şoulç şu

6. **beñzer:-r**

Gazel 43

Mısra: **1**

Andırmak.

Dehânuñ hoşka-i fağfûra beñzer

Vücut-ı nâziküñ billûra beñzer

7. **beñzer:-r**

Gazel 43

Mısra: **2**

Andırmak.

Dehânuñ hoşka-i fağfûra beñzer

Vücut-ı nâziküñ billûra beñzer

8. **beñzer:-r**

Gazel 43

Mısra: **4**

Andırmak.

Cebînüñ âfitâb-ı ‘âlem-ârâ

Ruğuñ ammâ meh-i pür nûra beñzer

9. **beñzer:-r**

Gazel 43

Mısra: **6**

Andırmak.

Gümüşden servdür ey şâh kıddüñ

O nazik sāğaruñ kâfûra beñzer

10. **beñzer:-r**

Gazel 43

Mısra: **8**

Andırmak.

Şeher vardum baña rahm itmedi yâr

Süzülmüş gözleri maḥmûra beñzer

11. **beñzer:-r**

Gazel 43

Mısra: **10**

Andırmak.

Şikeste seng-i ğamla şişe-i zevk
Hemân Dürri dil-i meksûra beñzer

12. **beñzer:-r**

Gazel 47

Mısra: 5

Andırmak.

Zulûmât içre hemân 'ayn-ı hayâta beñzer
Düşicek çâh-ı zeķan üzre o zülf-i dildâr

13. **beñzerdi:-r, -di**

Kaside 3

Mısra: 40

Benzemek, andırmak.

Besîm-i himmet ile terbiyet bulaydı bir kerre
Dehân-ı dilbere beñzerdi gülşen içre her gonca

14. **beñzer:-r**

Mesnevi 2

Mısra: 23

Benzemek, andırmak.

Hemân cânânenüñ zülfine beñzer
Şafâ kesb eyler andan ehl-i diller

15. **beñzememiş:-me, -miş**

Mesnevi 3

Mısra: 63

Benzemek, andırmak.

Hâcî Hâsana beñzememiş zerre kadar bu
Ol şâlih ü dindâr-ı 'arazla bu 'acib hû

16. **beñzer:-r**

Mesnevi 3

Mısra: 55

Benzemek, andırmak.

Evvel emir anı göricek bir toya beñzer
Kizb ile derûnı dolıdır kim şuya beñzer

17. **beñzer:-r**

Mesnevi 3

Mısra: 56

Benzemek, andırmak.

Evvel emir anı göricek bir toya beñzer
Kizb ile derûnı dolıdır kim şuya beñzer

18. **beñzer:-r**

Mesnevi 3

Mısra: 57

Benzemek, andırmak.

Ėâyette müdemmağ kişiy e beñzer ol oğlan
Pek kendüni görmiş giderek olur o şeytân

19. **beñzer:-r**

Mesnevi 3

Mısra: 65

Benzemek, andırmak.

Her oğıl atasına ta beñzer mi cihânda
Beñzerse eger nâdir olur rûz-ı zamânda

20. **beñzerse:-r, -se**

Mesnevi 3

Mısra: 66

Benzemek, andırmak.

Her oğıl atasına ta beñzer mi cihânda
Beñzerse eger nâdir olur rûz-ı zamânda

21. **beñzedi:-di**

Tarih 16

Mısra: 5

Benzemek, andırmak.

Beñzedi firdevse o kaşr-ı berîn
Sündüsîdür anda libâs-ı harîr

22. **beñzer:-r**

Gazel 38

Mısra: 9

Ortak tarafları sebebiyle birbirini hatırlatmak, andırmak.

Ėadd-i cânânuma beñzer deyü Ėaddi Dürri
Serve gülşende yine cüy-ı firâvân dolaşır

beñzer:

1. **beñzer:**

Gazel 21

Mısra: 5

Benzemek.

Dilberüñ sib-i zenağdânına beñzer var ise
Mîve-i gül-zâr-ı cennet ola hem-râza lezîz

ber:

1. **beri:-i**

Kaside 4

Mısra: 70

Yaprak, yemiş.

O gülsitân-ı keremdür ki bağ-ı eĖdâlûñ
Nihâli cüd u şehâ vü beri 'ağâ vü kerem

2. **beri:-i**

Kaside 2

Mısra: 46

Yemiş, meyve, mahsul.

Gülşen-i dehrde ol zât-ı kerimü'ş-şânuñ
Ėadi bir nağl-i lutufdur beri iğsân-ı kerem

3. **beri:-i**

Kaside 7

Mısra: 55

Yemiş, meyve, mahsul.

Hep beri zevķ ü şafâ olur nihâl-i Ėaddimüñ
Bâğ-ı cism-i zerdüme luĖfuñ olursa bâğbân

berbâd idelüm:

1. **berbâd idelüm:-elüm**

Gazel 96

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bozmak; perişan, harap etmek.

Sâkiyâ 'ayş u şafâ demleridür sâgarı sun
Elem ü guşşayı şimdengirü berbâd idelüm

berbere:

1. **berbere:**

Gazel 6

Mısra: 10

Sıkıntılı anda bağırıp çağırma.

Sünbül gibi açılmadadır senüñ ğamuñla

Bu sine-i Dürri'de olan berbere cânâ

berçîn eyleme:

1. **berçîn eyleme:-me**

Gazel 10

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Toplamak, bir araya getirmek. (kaş çatma

bağlamında).

Ebruvānuñ dilberâ lutf eyle berçîn eyleme

Lâzım olur ğamzeñe gel eyleme yâri şikest

berdâr:

1. **berdâra:-a**

Gazel 65

Mısra: 8

Asılmış.

Mâ'il olduñ küfr-i zulfine diyü Manşür-veş

Kaşd ider şimdi dil-i bî-çâremi berdâra hâf

ber-dâr idüp:

1. **ber-dâr idüp:-üp**

Gazel 113

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Darağacına çekmek, asmak.

Beni ber-dâr idüp 'uşşâka içlenür firâr itdi
Kemend-i kâkül-i yâr-ı şeker-güftâr var olsun

berdâr ola:

1. **berdâr ola:-a**

Gazel 98

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim**

Asılmak, idam edilmek.

Fâş itmedi 'aşkın o mehûñ yohsa muğarrer

Manşür-ı dili zulfine berdâr ola dirdüm

berf-nâk olsa:

1. **berf-nâk olsa:-sa**

Kaside 1

Mısra: 61

Kelime Tipi: -

(her zaman) karlı olmak (baş bağlamında).

Berf-nâk olsa ser-i küh-ı şükûh elbette

Dâmeninden olur ol demde anuñ âb revân

berg:

1. **berge:-e**

Gazel 24

Mısra: 4

Yaprak.

Bâd-ı cefâsı rüyumu bir şekle koydu kim

Ol şekli berge şarşar-ı tünde hâzân virür

2. **bergini:-i, -n, -i**

Tarih 14

Mısra: 5

Yaprak.

Bergini dökdi dirâhtân-ı çemen

Çonca-i bâğ eyledi çâk-ı kabâ

berg ü bārın:

1. **berg ü bārın:-i, -n**

Tarih 2

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yaprak ve meyve.

Hâzân olsun 'âlem gül olsun perişân

Bıraksun yere berg ü bārın dirâhtân

berg-i gül-i terden:

1. **berg-i gül-i terden:-den**

Gazel 7

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Taze gül yaprağı.

Ruğları olur 'arâk-rîz âteşin mey görse yâr

Şanki âteşle çıkar berg-i gül-i terden gül-âb

2. **berg-i gül-i terden:-den**

Kaside 8

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

Taze gül yaprağı.

Ruğları olur 'arâk-rîz âteşin mey görse yâr

Şanki ateşle çıkar berg-i gül-i terden gül-âb

berg-i lutfını:

1. **berg-i lutfını:-i, -nı**

Gazel 140

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Lütüf yaprağı, lütüf.

Bir berg-i lutfını göresin şâyed ey gönül

Sür rüyunu şu gibi o servüñ ayağına

berg-i neşâtum:

1. **berg-i neşâtum:-um**

Gazel 94

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevinç yaprağı.

Berg-i neşâtum itdi perîşân hâzân-ı ğam
Murğ-ı şafâ vü zevküm uçurdu fiğân-ı ğam

berg-i sebzi:

1. berg-i sebzi:-i

Kaside 10

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Yeşil yaprak.

Bir Mevlevî-i gülşen-i dergâhı gönçadur
Başında berg-i sebzi anuñ üstüvânedür

ber-hedef oldı:

1. ber-hedef oldı:-dı

Gazel 125

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Hedefine uygun olmak.

Tîr-i murâd ber-hedef oldı bihamdihi
Yârûñ cefâsı ber-ţaraf oldı bihamdihi

ber-hedef olmadı:

1. ber-hedef olmadı:-ma, -dı

Gazel 93

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Hedefine uygun olmak.

Ber-hedef olmadı çün nâvek-i maşşûd u murâd
Tâ-be-key kavş-i ğamuñ ey gül-i ra'nâ çekelüm

berîd olan:

1. berîd olan:-an

Kaside 10

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Postacı olmak.

Hep şûret-i şafâ vü luţfudur berîd olan
Mir'ât-ı tab'-ı pâkine 'aqlı cilâsıdur

ber-karâr:

1. ber-karâr:

Kaside 8

Mısra: 79

Aynı durumda, kararda.

Nâz u ni'met ber-karâr u 'izz ü rif'at ber-medâr
Ferr-i şevket pâyidâr u 'ömr tâ rûz-ı hîsâb

ber-karâr olur:

1. ber-karâr olur:-ur

Gazel 92

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kararlı olmak.

Va'd-i vaşl itse sözinde dilrübâ durmaz yine
Ber-karâr olur mı hiç hûrşîd-i enver ey göñül

ber-medâr:

1. ber-medâr:

Kaside 8

Mısra: 79

Bir şeyin etrafında döneceği nokta. Bir şeyin devredeceği, üzerinde hareket edeceği yer.
Nâz u ni'met ber-karâr u 'izz ü rif'at ber-medâr
Ferr-i şevket pâyidâr u 'ömr tâ rûz-ı hîsâb

bermekî-i devr-i zamân:

1. bermekî-i devr-i zamân:

Tarih 8

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Devrin Bermekî'si.

Hâtem-i Tayy-i cihân Bermekî-i devr-i zamân
Cismi cevher dili kân tab'-ı şerîfi deryâ

bermekiyan:

1. bermekiyân:

Kaside 1

Mısra: 18

Abbasiler devrinde vezirlik makamında bulunan bir aile (darb-ı mesel olan cömertlikleri bağlamında).

Ne kerem şâhibidür gör o celîlü'l-kadri

Kemterîn cüdına reşk-efgen olur Bermekiyân

2. bermekiyân:

Kaside 4

Mısra: 54

Abbasiler devrinde vezirlik makamında bulunan bir aile (darb-ı mesel olan cömertlikleri bağlamında).

Baňa ne oldı seħâ içre çünkü Hâtemden

Keremde Bermekiyân gibi n'ola olsa 'alem

ber-murâd eyle:

1. ber-murâd eyle:

Kaside 2

Mısra: 116

Kelime Tipi: -

Arzusuna kavuşturmak, dileğine erdirmek.

Gonca-i bâğçe-i zât-ı kerem-baħşuñ için
Ber-murâd eyle beni luţfuñ ile kıl hurrem

ber-ţaraf oldı:

1. ber-ţaraf oldı:-dı

Gazel 125

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ortadan kalkmak, bir yana atılmak.

Tîr-i murâd ber-hedef oldı bihamdihi

Yârûñ cefâsı ber-ţaraf oldı bihamdihi

be-rûh-ı şevh muħammed:

1. be-rûh-ı şeyh muħammed:

Kaside 4

Mısra: 79

Kelime Tipi: -

Şeyh Muhammed'in yüzü.

Be-rûh-ı Şeyh Muhammed ki gönca-i bâğuñ
Kim oldu zümre-i ervâha mülhâk u mahrem

berû-mend ola:

1. **berû-mend ola:-a**

Gazel 136

Mısra: **15**

Kelime Tipi: -

Yetişmek, olgunlaşmak.

Nağl-i peyvendi berû-mend ola diyü itdi
O felek-quadre du'âlar dil-i şeydâ bu gice

bes beter olsun:

1. **bes beter olsun:-sun**

Mesnevi 3

Mısra: **30**

Kelime Tipi: -

*Olduğundan daha çok fena, daha kötü, besbeter
olmak.*

Kezzâba revâdur ki kötekden eğer olsun

Yüzi gözi sünbüliden anuñ bes beter olsun

besîm-i himmet:

1. **besîm-i himmet:**

Kaside 3

Mısra: **39**

Kelime Tipi: -

Ihsan tebessümü; gülüş.

Besîm-i himmet ile terbiyet bulaydı bir kerre

Dehân-ı dilbere beñzerdi gülşen içre her gönca

be-sîne-süzî gam:

1. **be-sîne-süzî gam:**

Kaside 4

Mısra: **78**

Kelime Tipi: -

Gönül yakıcı gam.

Be-çar-yâr-i güzîn ü be-âh u zâr gârîb

Be-eşk-i dîde-i 'âşık be-sîne-süzî gam

besle:

1. **besledi:-di**

Mesnevi 1

Mısra: **112**

Beslemek, doyurmak.

Yaylağa nice çıkıdı 'aceb ol kıca eşekle

Var ise anı besledi arpayla kepekke

beste idüp:

1. **beste idüp:-üp**

Gazel 82

Mısra: **5**

Kelime Tipi: -

Bağlamak; kapatmak.

Ol gün kanı kim beste idüp zülfüne şâhum

Qadr-i dil-i şeydâyı ser-efrâz iderdüñ

beste itdi:

1. **beste itdi:-di**

Kaside 9

Mısra: **14**

Kelime Tipi: -

Bağlamak, kapatmak.

Büy-ı yek-târın bir hemân şemm eyleyüp ol kakülün

Beste itdi bîmârını Çîn ü Hoten sūdâ-geri

beste itmiş:

1. **beste itmiş:-miş**

Gazel 158

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Bağlanmış olmak.

Şu deñlü dilleri cem' eylemiş zülf-i dil-âvîzi

Biñ 'âşık beste itmiş Dürriyâ zülfinde bir târi

beste-dehen-i gamdur:

1. **beste-dehen-i gamdur:-dur**

Gazel 142

Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Gam suskunu.

Beste-dehen-i gamdur o deñlü ger âhum

İde dehen-i Dürri-i bîmârı küşâde

beste-i yek-târ ider:

1. **beste-i yek-târ ider:-er**

Gazel 88

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Göz açıp kapayınca kadar bağlamak.

(büyülemek bağlamında).

Biñ 'âşık bir demde ider beste-i yek-târ

Ol gözleri şehhâr ile bilmem nic' olur hâl

beste-i zencîr-i zülfün:

1. **beste-i zencîr-i zülfün:-üñ**

Gazel 133

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) zülf zincirinin bağı, âşık.

Nev-civânum beste-i zencîr-i zülfün itmeseñ

Çokdan eylerdüm sefer şahrâya âh ü zâr ile

beste-i zülf idersin:

1. **beste-i zülf idersin:-er, -sin**

Gazel 62

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) zülfe bağlamak (akıl, şuur bağlamında).

Çıkarma nev-civānum kelle-pūşuñ
İdersin beste-i zülf 'aql u hūşuñ

beste-i zülfi olaldan:

1. **beste-i zülfi olaldan:**-i-i, -al, -dan-i, -dan, -al

Gazel 144

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Saça bağlanmak II âşık olmak, gönül vermek.

Olaldan beste-i zülfi vefāsın görmedüm gitdi

Hemān ol serv-şad-i yāre hevā-dār oldıgum kaldı

bevyābān:

1. **bevyābān:**-ı

Gazel 77

Mısra: 7

Sahra, çöl.

Meskeni itdi beyābānı her āhū-yı Hoten

Gūş idince vaşf u medh-i nefha-i nāfuñ senüñ

bevyābān-ı mihen:

1. **bevyābān-ı mihen:**

Kaside 1

Mısra: 77

Kelime Tipi: -

Sıkıntı çözü.

Benüm ol küşte-gen-i deşt ü beyābān-ı mihen

Rāh-zen-i gam beni Mecnūn gibi kıldı 'uryān

bevyān:

1. **bevyān:**-a

Gazel 57

Mısra: 2

Anlatma, açık ve güzel söyleme, ifade.

Göñül ki kendüye bir gam-güsār arar bulımaz

Beyāna sırr-ı gam-ı 'aşk-ı yār arar bulımaz

bevyān idem:

1. **bevyān idem:**-em

Kaside 7

Mısra: 74

Kelime Tipi: -

Bildirmek, anlatmak, söylemek.

Aña lāzım geldi şimden sonra kendüm bilürüm

Dürr-i şehvār-ı yem-i tab'um idem bir bir beyān

bevyān ideyin:

1. **bevyān ideyin:**-eyin

Kaside 7

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

Bildirmek, anlatmak, söylemek.

Dest- bürdin görmişümdür baña zulm itdi felek

Diñle feryādum benüm de ideyin saña beyān

bevyān itmege:

1. **bevyān itmege:**-meğ, -e

Kaside 1

Mısra: 55

Kelime Tipi: -

Açıklamak.

Bilürüm gerçi beyān itmege hācet yokdur

Eyledi gün gibi hep āh-ı şerer-bār 'ayān

bevhüde:

1. **bevhüde:**

Gazel 138

Mısra: 9

Boş yere, boşuna.

Eylemezsin Dürriyā bevhüde feryād u figān

Sevdüğüñ bir bî-vefā vü pür-cefādur var ısa

2. **bevhüde:**

Gazel 144

Mısra: 10

Boş yere, boşuna.

O yārūñ olalı meftūnı lutfın görmedüm gitdi

Hemān bevhüde Dürr-i 'âşık-ı zār olduğum kaldı

3. **bevhüde:**

Kaside 8

Mısra: 76

Beyhude, boş yere.

Ellerin açup du'āñı çarh ide şubh u mesā

Şanma kim oldı 'ayān bevhüde māh u āfitāb

4. **bevhüde:**

Gazel 144

Mısra: 2

Boşuna, nafile.

Gidüp semt-i cefāya sen benim zār olduğum kaldı

Hemān bevhüde 'aşkuñla dil-efgār olduğum kaldı

beyt:

1. **beyti:**-i

Kaside 1

Mısra: 28

İki mısradan oluşan nazım. II Şiir.

Şefeķat-senc ü 'adālet-gede kim vaşfında

Dem-be-dem itmede bu beyti cihān vird-i zebān

2. **beyti:**-i

Kaside 3

Mısra: 50

İki dizeden oluşan nazım birimi.

Olup Dürr-i-şıfat dāyım du'ā-yı devlete meşğül

Başın açup şehirlerde bu beyti vird ider gonca

3. **beytūñ:**-üñ

Tarih 12

Mısra: 12

Ev.

Dürr-i du'ā idüp dir bu dil-güşāya tārīh

Allāh mübārek ide beytūñ Hüseyn Efendi

4. beyti:-i

Kaside 6

Mısra: 26

İki mısradan oluşan nazım birimi.

Sensin ol âşaf-ı Dārâ-der ü deryâ-dil kim
Vaşf idüp zâtuñı bu beyti okur hep 'âlem

5. beyte:-e

Gazel 129

Mısra: 10

Ev II beyit (terim).

Cevrũñ ile bî-günâh Dürri olursa tebâh
Cümle beyte şekl-i âh merķadı üzre giyâh

beytũ 'l-hazen:

1. beytũ 'l-hazen-i:--i

Gazel 22

Mısra: 5

Hz. Yakub'un evi. (ayrılık bağlamında).

Seyr iden giryemi beytũ 'l-hazen-i hicrânda
Kıışsa-yı Yūsuf-ı gül-çehre-i Ken'ânı añar

bevze:

1. beyzesinũñ:-si, -n, -ũñ

Kaside 4

Mısra: 25

Yumurta (goncanın yuvarlaklığı bağlamında).

Müşa'bid-i feleği gör ki gonca beyzesinũñ
Uçurmağ için ider kâlbini tolu şebnem

bezm:

1. bezimde:-de

Gazel 24

Mısra: 1

Dostlar toplantısı, içki meclisi.

Dilber bezimde baña ki rıtl-i girân virür
Güyâki mürde-i gam-ı hicrâna cân virür

2. bezimde:-de

Gazel 161

Mısra: 3

İçki, eğlence meclisi.

Bezimde görmek 'aceb müşkilũmdi sine-i yâri
Çözüp tebessũm ile düğmesin o müşkil açıldı

3. bezimde:-de

Tarih 3

Mısra: 11

İçki, eğlence meclisi.

Rezm ü bezimde 'Acem şâhına zârî yeter
Çalmasun 'ahdinde ol bir dañı hıç kerrenâyı

bezl-i direm eyle:

1. bezl-i direm eyle:

Gazel 128

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Akçe, para saçmak (gözyaşı bağlamında).

Yolında o mâhuñ döke gör eşküñi Dürri
Vuşlatsa murâduñ yûri bezl-i direm eyle

bezm:

1. bezmine:-i, -n, -e

Kaside 2

Mısra: 22

Sohbet, yaran sohbeti \ ziyafet, işret sohbeti.

Sâkıyâ feyz-i Hüdâdur didüğüm bâde benüm
Degme kimse olamaz bezmine anuñ mañrem

2. bezmũñde:-ũñ, -de

Gazel 82

Mısra: 3

Meclis, toplantı.

Ol gün kanı bezmũñde kebâb idi dil-i zâr
Ser-verũm idũñ cām-ı mey-i nâz iderdũñ

3. bezmimüz:-i, -müz

Gazel 156

Mısra: 5

Meclis, toplantı.

Bezmimüz dildâr-ı gül-ruhsâr ile gülzârdur
Şıyt-ı bûlbûdür şurâhî vü sebû gulgulleri

4. bezimde:-de

Gazel 27

Mısra: 9

Sohbet, sevgili meclisi.

'Acab mi Dürri öperse bezimde yârũñ elin
Miyân-ı meclis-i mestânda merħabâ çok olur

5. bezm:

Kaside 11

Mısra: 4

Eğlence meclisi, meclis.

Şu hâne cāmı ki âyine-i Sikender idi
Olurdu bezm ile hicrân o ħânedan seyrân

bezm eylevũp:

1. bezm eylevũp:-y, -ũp

Gazel 61

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sohbet etmek.

Düşmen ile hayf kim bezm eylevũp hem-cām imiş
Ol hümâ-pervâz evc-i nâr-ı gayra râm imiş

bezm-i çemende:

1. bezm-i çemende:-de

Kaside 3

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Çimenlik meclisi; seyir, toplanma yeri.

Anuñ pervâne gibi bûlbûl etrâfını devr eyler
Olup bezm-i çemende yine şem'-i pür-şerer gonca

2. **bezm-i çemende:-de**

Kaside 3

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Çimenlik meclisi; seyir, toplanma yeri.

Meger kim bülbül-i şeydâ leb-i dildarı vaşf eyler
Anuñçün alınup bezm-i çemende ter düşer gönca

bezm-i cihānda:

1. **bezm-i cihānda:-da**

Gazel 20

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dünya meclisi.

Bezm-i cihānda ehl-i dile sāgar-ı ümîd

Dâim tehî görünmedür çün hilal-i 'îd

2. **bezm-i cihānda:-da**

Gazel 51

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Dünya meclisi.

Bezm-i cihānda sāgar-ı ümmîd-i ehl-i dil

Dâ'im tehî görünmede güyâ hilâldür

3. **bezm-i cihānda:-da**

Gazel 145

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dünya meclisi, dünya.

Def'-i gam olup cām-ı meserret sürilür mi

Bu bezm-i cihānda mey-i rāḫat görilür mü

bezm-i dil-firîb:

1. **bezm-i dil-firîb:**

Gazel 134

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönül aldatan, gönül avutan toplantı; eğlence meclisi.

Reşk-âver-i cinân olur ol bezm-i dil-firîb

Gülzâr ola şarâb ola ol gül-'izâr ola

bezm-i dilkeşinün:

1. **bezm-i dilkeşinün:**

Kaside 10

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönlü cezbeden meclis.

Bülbül ki bezm-i dilkeşinün hoş nevâsıdur

Ammâ gül-i sürḫ daḫi La'lîn Ḳabâsıdur

2. **bezm-i dilkeşinün:**

Kaside 10

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönül(ler) çeken meclis.

Bülbül ki bezm-i dilkeşinün hoş nevâsıdur

Ammâ gül-i sürḫ daḫi La'lîn Ḳabâsıdur

3. **bezm-i dilkeşinün:-i, -nüñ**

Kaside 10

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönül çeken meclis.

Bülbül ki bezm-i dilkeşinün hoş nevâsıdur

Ammâ gül-i sürḫ daḫi La'lîn Ḳabâsıdur

bezm-i gam:

1. **bezm-i gam:**

Gazel 68

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gam, keder meclisi.

Hayflar bezm-i gam içre çekilen bâdemüze

Yârsız gördüğümüz meclis ile cāma dirîğ

bezm-i gamda:

1. **bezm-i gamda:-da**

Gazel 10

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gam, keder meclisi.

Bezm-i gamda Dürrîyâ ol şâh-ı ḥüsne göz kıpar

Şanma bâd itdi ḫabâb-ı cām ü şahbâyı şikest

2. **bezm-i gamda:-da**

Kaside 8

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gam, keder meclisi.

Bezm-i gamda eşk-i ḥünînüm baña oldı şarâb

Meclis-i 'aşka n'ola laḫt-ı ciger olsa kebâb

bezm-i gamuñda:

1. **bezm-i gamuñda:-uñ, -da**

Kaside 5

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Gam meclisi.

Bezm-i gamuñda laḫt-ı cigerdür baña kebâb

Didem piyâle oldı sirişküm şarâb-ı nâb

bezm-i gülistānda:

1. **bezm-i gülistānda:-da**

Kaside 3

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Gülbahçesi meclisi.

Birez bezm-i gülistānda açıldı la'l-i dilberden

Zebân-ı ḫâl ile virdi bize şimdi ḫaber gönca

bezm-i gülşende:**1. bezm-i gülşende:-de****Kaside 3**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gül bahçesinin meclisi.

Eline bir zümürdün sağar almış bezm-i gülşende
Hezârî eyleyüp hanende 'ayş u nüş ider gonca

bezm-i gülsitânda:**1. bezm-i gülsitânda:-da****Gazel 39**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gül bahçesi meclisi.

Pür it dâmân-ı gülzârı şabâ evrak-ı güllerle
Bu bezm-i gülsitânda cûdîni dökül saçıl göster

bezm-i hâşü'l-hâşuña:**1. bezm-i hâşü'l-hâşuña:-uñ, -a****Gazel 157**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

En özel meclis (sevgilinin bulunduğu meclis bağlamında).

..... pervâne-veş mahv-ı vücûd eylerdi dil

Bezm-i hâşü'l-hâşuña mahrem olaydı kâşkî

bezm-i lutfında:**1. bezm-i lutfında:-ı, -n, -da****Kaside 1**

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Cömertlik, ihsan meclisi.

Bezm-i lutfında şafağ bade-i nâb-i gülfâm

Nüh felek sâkî-i ihsânına câm-ı gerdân

bezm-i meyde:**1. bezm-i meyde:-de****Gazel 121**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Şarap meclisi.

Bezm-i meyde yâre yanmaz hâlini şanmañ dimez

Câm dolsun 'üd gelsün pür-humâr olsun dirin

bezm-i şahbâya:**1. bezm-i şahbâya:-y, -a****Gazel 38**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İçki meclisi.

Almağa büse-i la'l-i lebini cânânun

Bezm-i şahbâya girüp câm-ı dirahşân dolaşır

bezm-i şâh-ı nevrûza:**1. bezm-i şâh-ı nevrûza:-a****Kaside 4**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Nevruz şahının meclisi (bahar meclisi).

Gül ile lâle degül bezm-i şâh-ı nevrûza

Çekildi şanki tabaqlarla güne güne ni'am

bezm-i tarabda:**1. bezm-i tarabda:-da****Kaside 5**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Eğlence meclisi.

Her demde ey perî çıkarur âteş-i hicâb

Bezm-i tarabda ol gül-i ruhsârdan gülâb

bî-amân:**1. bî-amândur:-dur****Gazel 74**

Mısra: 1

İnsafsız, merhametsiz.

Bî-amândur kimseye rahm eylemez hiç şâh-ı 'aşk

Küştelere püşte olmuşdur siyâset-gâh-ı 'aşk

bî-bün:**1. bî-bündür:-dür****Gazel 15**

Mısra: 5

Temelsiz.

Şakın cûy-ı ümîd-i vaşl-ı dilberden ki bî-bündür

Gel ey dil uğrama aña pül-i mihr-i vefâdan geç

2. bî-bün:**Gazel 74**

Mısra: 6

Temelsiz.

İtmesin efgendesî aşlâ temennâ-yı necât

Bî-bün ü pür-mâr endüh u elemdür çâh-ı 'aşk

bî-cân:**1. bî-cân-ı:-ı****Kaside 7**

Mısra: 47

Cansız.

'Aşk bî-cân-ı elem şarmışdı nañl-i kaddüme

Tıtdı murğân ğam-ı gerdündan anda mekân

bî-çâre:**1. bî-çâreyi:-y, -i****Gazel 87**

Mısra: 5

Çaresiz, düşkün, zavallı.

Qorqarın ol zâlim öldürmişdür ol bî-çâreyi

Küyına zîrâ gidelden gelmedi peygâm-ı dil

2. bî-çäre:**Gazel 116**

Mısra: 4

Çaresiz, zavallı.

Ru'yet-i didāruña tākāt getürmezken melek

Ey perî inşāf ide bî-çäre insān neylesün

3. bî-çärelerin:-ler, -in**Gazel 29**

Mısra: 3

Çaresiz, düşkün, zavallı II âşık.

Ki eger bir nigeḥ-ı luṭf ile bî-çärelerin

Raḥm idüp 'âşık-ı miskīn ol âfet gözedür

bîçäre:**1. bîçäre:****Gazel 71**

Mısra: 8

Çaresiz.

Ehl-i dil süst ü denî olsa n'ola rif'atde

Rûy-ı deryâda çıka ға'rdā bîçäre şādef

bî-çäre kaldı:**1. bî-çäre kaldı:-dı****Kaside 2**

Mısra: 82

Kelime Tipi: -

Çaresiz kalmak.

Ĥār-ı hırmān ile pūr-yāre olup bu dil-i zār

Kaldı bî-çäre daḥi çekmededür renc ü elem

bî-cünbüş ider:**1. bî-cünbüş ider:-er****Kaside 1**

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Hareketsiz, sakin yapmak.

Ol şeh-i mülk-i 'adālet ki murād itse eger

Çarḥı bî-cünbüş ider küh-i girān gibi hemān

bî-dād:**1. bî-dāduña:-uñ, -a****Gazel 69**

Mısra: 6

Adaletsizlik.

Bağrumı tūr-i gāmuñ deldi yine raḥmuñ yok

Bu kadar cevır ile bî-dāduña inşāf inşāf

bî-dāğ ola:**1. bî-dāğ ola:-a****Kaside 2**

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Yarasız olmak (Lalenin ortasındaki siyahlık bağlamında).

Āb-ı iḥsānı ile bulsa nemā lāle-i bāğ

Cümle bî-dāğ ola reşk ide aña bāğ-ı İrem

bî-dār:**1. bî-dāra:-a****Gazel 44**

Mısra: 9

Uyumayan, uykusuz.

Ḥab-ı nāzından o gül çehreli bî-dāra müdām

Bāğ-ı kûyına varup nāle vü feryād ister

bîdār idici:**1. bîdār idici:-ici****Gazel 154**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Uyandırmak.

Āḥ u feryād-ı dil-i Dürri-i miḥnet-zededür

Ḥāb-ı nāzından o gül-çehreyi bîdār idici

bî-dār ola:**1. bî-dār ola:-a****Gazel 98**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Uyanık olmak.

Ey Dürri şeb-i ğamda fiğānumdan o ḥūnı

Nāz uyḥusını terk ide bî-dār ola dirdüm

bî-dermān eyledi:**1. bî-dermān eyledi:-di****Kaside 1**

Mısra: 104

Kelime Tipi: -

Dermansız, çaresiz bırakmak.

Ben seni böyle mi medḥ eyler idüm sultānum

Eyledi dehr-i denī neyleyeyin bî-dermān

bî-dermān itdi:**1. bî-dermān itdi:-di****Kaside 1**

Mısra: 94

Kelime Tipi: -

Dermansız bırakmak.

Lāyık-ı merḥametüm ḥāk-ı derūñ bendesiyüm

Bir gedāyum ki felek itdi beni bî-dermān

bî-ğam:**1. bî-ğamdur:-dur****Gazel 99**

Mısra: 2

Dertsiz, kaygısız.

İltifât-ı yâr ile dil şâd u hurremdür bu dem
Şâhid-i maşşûdî âgûş itdi bî-ğamdur bu dem

2. **bî-ğam:**

Gazel 110

Mısra: 1

Dertsiz, kaygısız.

Hicründe içersem beni bî-ğam mı şanursın
Her cām alanı destine sen Cem mi şanursın

bîgâne:

1. **bîgâneydi:** -y, -di

Gazel 99

Mısra: 9

Yabancı, aşına olmayan.

Ğam baña mahremdi bîgâneydi idi evvel zevk u şevk
Mahremüm bîgânedür bîgâne mahremdür bu dem

2. **bîgâne:**

Gazel 99

Mısra: 10

Yabancı.

Ğam baña mahremdi bîgâneydi idi evvel zevk u şevk
Mahremüm bîgânedür bîgâne mahremdür bu dem

3. **bîgânedür:** -dür

Gazel 99

Mısra: 10

Yabancı.

Ğam baña mahremdi bîgâneydi idi evvel zevk u şevk
Mahremüm bîgânedür bîgâne mahremdür bu dem

bî-gümân:

1. **bî-gümân:**

Kaside 7

Mısra: 88

Şüphesiz.

Vaşf-ı zâtuñ her ne deñlü eylese Dürri eger
Pür-kuşur olmak muğarrerdür ser-â-pâ bî-gümân

2. **bî-gümân:**

Mesnevi 4

Mısra: 2

Şüphesiz.

Müjde vir bād-ı şabā yārāna olsun şād-mān
Maḥv ider dilden ğamı yaylak-ı Qarlık bî-gümân

bî-günāh:

1. **bî-günāh:**

Gazel 129

Mısra: 9

Günahsız.

Cevrūñ ile bî-günāh Dürri olursa tebāh
Cümle beyte şekl-i āh merḳadi üzre giyāh

bihakk-ı enbiyā:

1. **bihakk-ı enbiyā:**

Tarih 7

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Peygamberlerin hakkı için.

Dest-i lutfuñla anuñ hıfz it çerāğ-ı devletin
Bād-ı āfetden biḥakk-ı enbiyā yā Rabbenā

bi-hakk-ı enbiyā:

1. **bi-hakk-ı enbiyā:**

Kaside 9

Mısra: 111

Kelime Tipi: -

Peygamberlerin hakkı için.

Şol du'ā-yı şıdk ile itdüm bi-hakk-ı enbiyā
Ola maḳbūl-i Ḥudā-yı Ḥālīk-i ins ü perī

bihamdihi:

1. **bihamdihi:**

Gazel 125

Mısra: 1

Allah'a hamd etmek ll hamdolsun.

Tir-i murād ber-hedef oldı bihamdihi
Yārūñ cefāsı ber-ṭaraf oldı bihamdihi

2. **bihamdihi:**

Gazel 125

Mısra: 2

Allah'a hamd etmek ll hamdolsun.

Tir-i murād ber-hedef oldı bihamdihi
Yārūñ cefāsı ber-ṭaraf oldı bihamdihi

3. **bihamdihi:**

Gazel 125

Mısra: 4

Allah'a hamd etmek ll hamdolsun.

Rüy-ı rakıbe baḳdı güzellendi ḥātırum
Naḳd-i sirişki hep telef oldı bihamdihi

4. **bihamdihi:**

Gazel 125

Mısra: 6

Allah'a hamd etmek ll hamdolsun.

Nisān-ı lutf-ı Ḥakk ile ey meh-liḳā gönül
Lü'lü'-yi 'aşkuña şadef oldı bihamdihi

5. **bihamdihi:**

Gazel 125

Mısra: 8

Allah'a hamd etmek ll hamdolsun.

Yārūñ yanında göz ile düşdi yere yüzü
Rüy-ı rakıb pür-kelef oldı bihamdihi

6. bi-ḥamdihî:**Gazel 125**

Mısra: 10

Allah'a hamd etmek ll hamdolsun.

Şimdi ḥayāl-i lü'lü'-yi dendân-ı yâr ile
Ey Dürri dil yem-i Necef oldu biḥamdihî

bi-hamdillâh:**1. bi-hamdillâh:****Tarih 5**

Mısra: 3

Allah'a şükürler olsun.

Göründi rûy-ı murâd-ı cihân bi-hamdillâh
Ki şadr-ı Rûma sa'âdetle geçdi bir fâzıl

2. bi-hamdillâh:**Tarih 10**

Mısra: 2

Allah'a şükürler olsun' anlamında kalıp dua sözü.

Oluḫ Maḥmûd Efendi şadr-ı Rûma
Bi-hamdillâh merâma oldu nâ'il

bi-hâşıl:**1. bî-hâşıl:****Gazel 105**

Mısra: 3

Mahsulsüz, verimsiz.

Bu ḥâk-i deşt-i 'aşkı böyle bî-hâşıl bileydüm ben
Aña toḫm-ı sirîşk-i çeşmüm hemvâra düşürmezdüm

bi-hisâb:**1. bi-hisâb:****Kaside 9**

Mısra: 21

Sayısız, pek çok.

'Adlinüñ hiç ḥaddi yok faẓluñda ammâ bi-hisâb
Seyyidi ilzâm ider tilmîzinüñ bir kemteri

2. bi-hisâb:**Gazel 160**

Mısra: 8

Hesapsız, pek çok.

Varmasun aḡyâr-ı kilâb küyuña ey 'âlî-cenâb
Aksun sirîşküm bi-hisâb eṭrâfına saçun gibi

bihter:**1. bihteri:-i****Kaside 9**

Mısra: 48

Daha iyi, pek iyi.

Nâzım-ı aḡvâl-i 'âlem şâhib-i luṭf u kerem
Ḥâmî-i şer'-i mükerrrem ehl-i faẓluñ bihteri

bî-hüş olur:**1. bî-hüş olur:-ur****Gazel 35**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Aklı başından gitmek, kendinden geçmek.

Görse bir kez 'aşıkun ḥayrân olup bî-hüş olur
Bilmezsin la'l-i lebûñ dârû mı yoḫsa mül midür

bî-ihtivâr:**1. bî-ihtivâr:****Gazel 148**

Mısra: 3

Elinde olmadan.

Saña bî-ihtivâr üftâde oldum şimdi ey sâķi
Görince bâde-yi la'l-i lebûñ dil kendiden gitdi

bî-karâr ola:**1. bî-karâr ola:-a****Gazel 134**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kararsız olmak.

Bülbül fiğâna başlaya 'âlem bahâr ola
Lâyıḫ midur ki 'âşık olan bî-karâr ola

bî-kes:**1. bî-kes:****Kaside 1**

Mısra: 76

Kimsesiz, yalnız.

Benüm ol hâne-ber-endâz u siyeh-kâse-i çarḫ
Benüm ol bî-kes ü bî-zâd u leked-ḫor-ı cihân

bî-kîne:**1. bî-kîne:-emez****Gazel 30**

Mısra: 1

Kinsiz, nefret duymayan.

Hicrûñe tâb idemez bu bî-kîne kime gider
Ârzû-yı ser-i ü zülfün ile tâ Çîne gider

bil:**1. bilmedi:-me, -di****Gazel 9**

Mısra: 11

İdrak etmek, kavramak.

Bilmedi urḡunluḡumu pâre-i sinem gördi
Yine Dürri baña raḫm itmedi ol yâr-i ḡazûb

2. bildi:-di**Gazel 12**

Mısra: 5

İdrak etmek, kavramak.

Bildi tekrâr dilüm derdini çözdü şiken
Oḫudı nâmemi ol şâh-ı melâḫat kât kât

3. **bilmem:-me, -m****Gazel 13**

Mısra: 5

İdrak etmek, kavramak.

Ne mihmân-ı gamuñ yir ne seg-i kûy nedür bilmem
Kül olunca kebâb-ı canı süzân itmege bâ'is

4. **bildiler:-di, -ler****Gazel 16**

Mısra: 8

İdrak etmek, kavramak.

Gördiler sinemde yârûñ tığ-i 'aşkı yâresin
Bildiler şimdengerü urgunluğum inkâr güç

5. **bilmez:-mez, -in****Gazel 35**

Mısra: 4

İdrak etmek, kavramak.

Görse bir kez 'aşıkun hayrân olup bî-hüş olur
Bilmez la'l-i lebûñ dârû mı yoḥsa mül midür

6. **bilmem:-me, -m****Gazel 87**

Mısra: 9

İdrak etmek, kavramak.

Rûy-ı zerdinden mi bilmem âh-ı serdinden midür
Dillere düşdi güzel sevmekle Dürri nâm-ı dil

7. **bilmedi:-me, -di****Gazel 153**

Mısra: 1

İdrak etmek, kavramak.

Şerhalar açdı sîneme bu dil-i zârî bilmedi
Mest-i şarâb-ı nâz olup itdügi kârî bilmedi

8. **bilmedi:-me, -di****Gazel 153**

Mısra: 2

İdrak etmek, kavramak.

Şerhalar açdı sîneme bu dil-i zârî bilmedi
Mest-i şarâb-ı nâz olup itdügi kârî bilmedi

9. **bilmedi:-me, -di****Gazel 153**

Mısra: 4

İdrak etmek, kavramak.

Girmedi güşına gülûñ âh u enîn-i bülbülûñ
Geçdi günü fiğân ile faşl-ı bahârî bilmedi

10. **bilmedi:-me, -di****Gazel 153**

Mısra: 6

İdrak etmek, kavramak.

Sille-i şavlecân-ı zülf şöyle doḡundı kim aña
Rûy-ı zemînde güy-ı dil cây-ı kararî bilmedi

11. **bilmedi:-me, -di****Gazel 153**

Mısra: 10

İdrak etmek, kavramak.

Sâlik-i râh-ı vaşl iken çâh-ı firâka düşdi dil
Zulmet-i gamla Dürriyâ leyl ü nehârî bilmedi

12. **bilürüm:-ür, -üm****Kaside 1**

Mısra: 55

İdrak etmek, kavramak.

Bilürüm gerçi beyân itmege hâcet yokdur
Eyledi gün gibi hep âh-ı şerer-bâr 'ayân

13. **bilmem:-me, -m****Kaside 2**

Mısra: 88

İdrak etmek, kavramak.

Dâverâ baht-ı siyehdan katı çokdur şekvem
Cevr ider baña müdâmî sebebin hiç bilmem

14. **bilür:-ür****Kaside 2**

Mısra: 107

İdrak etmek, kavramak.

Tâze ta'bir-i 'acemdür suhanum ehli bilür
Daḡl-i bihûde iderler bir iki lâ-yefhem

15. **bilürüm:-ür, -üm****Kaside 2**

Mısra: 80

İdrak etmek, kavramak.

Sen dirîḡ itmez idûñ şâmil idi halka velî
Ni'metüñdür bilürüm hep baña bu cevri ü sitem

16. **bildüm:-dü, -m****Kaside 6**

Mısra: 53

İdrak etmek, kavramak.

Vaşfuñı eyledüm ammâ ki kuşurum bildüm
N'ola eylerse beni semm-i hacâlet sersem

17. **bilse:-se****Kaside 7**

Mısra: 72

İdrak etmek, kavramak.

Dest-i gamda hâtem itmezdi kad-i ham-geştemi
Ehl-i dilden olduğum bilse bu çarh-ı bî-amân

18. **bilmem:-me, -m****Kaside 9**

Mısra: 69

İdrak etmek, kavramak.

Neyledüm cânânuma bilmem günâhum ya nedür
Baḡmaz oldu rûyına lutf ile aşlâ ol perî

19. **bilmezın:-mez, -in**

Kaside 9

Mısra: 73

İdrak etmek, kavramak.

Bilmezın cevır ü cefâ mı yohsa ihsân mı hele
Var derûnında saña şimdi anuñ bir mużmeri

20. **bilür:-ür**

Kaside 9

Mısra: 99

İdrak etmek, kavramak.

Ben ögünmem kadr-i şî'rüm ehl-i dil a'lâ bilür
Kadr-i zer zer-ger şinâsed kadr-i cevher cevheri

21. **bildi:-di**

Kaside 12

Mısra: 23

İdrak etmek, kavramak.

Bildi derdümi çünkim o hüdâvend-i cihân
Pây-ı şekvâ-yı şadâ bahtuña ur imdi kuyüd

22. **bilürin:-ür, -in**

Kaside 12

Mısra: 21

İdrak etmek, kavramak.

Bilürin eyledüğüñ lutfuñı inkâr itmem
Şanma köşkün gibi erbâb-ı dile ola ceñüd

23. **bilmem:-mem**

Mesnevi 1

Mısra: 123

İdrak etmek, kavramak.

Bilmem dañi kimler bu sene çıkdı o cāya
Ol Cennet-i a'lâ olan ol kân-ı şafāya

24. **bilsün:-sün**

Mesnevi 1

Mısra: 36

İdrak etmek, kavramak.

Yâ anda mı gördüñ mi o her-cāyi birâder
Bilsün 'acabâ ülfeti kimler ile eyler

25. **bilür:-ür**

Mesnevi 3

Mısra: 47

İdrak etmek, kavramak.

Kadr-i zeri zerger olan a'lâ bilür ey dil
Kimyâyı şanur bilmeyen âdem göricek gil

26. **bilmedük:-me, -dük**

Gazel 52

Mısra: 9

Bilmek.

Bilmedük hâlini her hûbı görüp meyl iderüz
Dürriyâ anuñ için böyle nedâmet çekertüz

27. **bilmem:-me, -m**

Gazel 88

Mısra: 1

Bilmek.

Ol yâr-ı sitem-kâr ile bilmem nic'olur hâl
Ol gamzesi hûn-hâr ile bilmem nic'olur hâl

28. **bilmem:-me, -m**

Gazel 88

Mısra: 2

Bilmek.

Ol yâr-ı sitem-kâr ile bilmem nic'olur hâl
Ol gamzesi hûn-hâr ile bilmem nic'olur hâl

29. **bilmem:-me, -m**

Gazel 88

Mısra: 4

Bilmek.

Biñ 'âşıkı bir demde ider beste-i yek-târ
Ol gözleri şehhâr ile bilmem nic'olur hâl

30. **bilmem:-me, -m**

Gazel 88

Mısra: 6

Bilmek.

Zerd oldı yüzüm derdümi itmez dañi ifşâ
Bu dide-i hûn-bâr ile bilmem nic'olur hâl

31. **bilmem:-me, -m**

Gazel 88

Mısra: 8

Bilmek.

Mülk-i dilümi eyledi yağmāya teveccüh
Ol gözleri Tātār ile bilmem nic'olur hâl

32. **bilmem:-me, -m**

Gazel 88

Mısra: 10

Bilmek.

Her gonca-i hüsnuñ olur elbetde hezârı
Ey Dürri dil-i zâr ile bilmem nic'olur hâl

33. **bilmez düm:-mez, -dü, -m**

Gazel 105

Mısra: 9

Bilmek.

Ol âhü-dide pek vahşî imiş bilmez düm ey Dürri
Eger bilmiş olaydum dām-ı efkâra düşürmez düm

34. **bilmiş:-miş**

Gazel 105

Mısra: 10

Bilmek.

Ol âhü-dide pek vahşî imiş bilmez düm ey Dürri
Eger bilmiş olaydum dām-ı efkâra düşürmez düm

35. **bilmezın:-mez, -in**

Gazel 108

Mısra: 5

Bilmek.

Var iken mâ'û'l-hayât-ı la'l-i dilber bilmezin
Niçün eyler ârzü-yı şehd ü şekker eyleyen

36. **bilmem:-me, -m**

Gazel 120

Mısra: 6

Bilmek.

Bir ân yüzüñi görmeseñ ol ân ölüruz biz
Bilmem bize n'itdün ne füsün-bâz güzelsin

37. **bilürin:-ür, -in**

Kaside 1

Mısra: 106

Bilmek.

Şimdi 'afv eyle kuşurum yine hîdmet bâkî
Medh-i zâtuñda olupdur bilürin çok noğşân

38. **bilürüm:-ür, -üm**

Kaside 1

Mısra: 113

Bilmek.

Nâzım-ı cüd-ı u vücuduñ katı çokdur bilürüm
Medh-i zâtuñda velî bendeñe yokdur akrân

39. **bilmez:-mez**

Kaside 7

Mısra: 53

Bilmek.

Dehr-i dün-perverdür ol bilmez mürüvvet neydügin
Sen mürüvvet kânısın eyle cihâna râygân

40. **ilmeyen:-me, -y, -en**

Mesnevi 3

Mısra: 48

Bilmek.

Qadr-i zeri zerger olan a'lâ bilür ey dil
Kimyâyı şanur ilmeyen âdem göricek gil

41. **bilür:-ür**

Mesnevi 3

Mısra: 45

Bilmek.

'Âlim bilür 'âlemde hemân qadr-i güzâtı
Hızır olmayan âdem ne bilür âb-ı hayâtı

42. **bilür:-ür**

Gazel 32

Mısra: 8

Bilgi sahibi olmak, öğrenmek.

Sorun bād-ı şabāya çin-i zülfinden gelür şimdi
Bilür aḥvālını dildāruñ anda çok ḥaber vardur

43. **bilürüm:-ür, -üm**

Kaside 7

Mısra: 73

Bilmek.

Aña lâzım geldi şimden sonra kendüm bilürüm
Dürr-i şehvâr-ı yem-i ṭab'um idem bir bir beyân

44. **bilmez:-mez, -in**

Gazel 45

Mısra: 2

Anlamak, farkına varmak, bilebilmek.

Kanımı durmaz içre bâde-i aḥmer mi şanur
Bilmezin yoḥsa dil-i zârımı sāğar mı şanur

45. **bileydüm:-e, -y, -dû, -m**

Gazel 105

Mısra: 3

Anlamak, farkına varmak, bilebilmek.

Bu ḥāk-i deşt-i 'aşkı böyle bî-ḥāşıl bileydüm ben
Aña toḥm-ı sirişk-i çeşmüm hemvāra düşürmezdim

46. **bilsem:-se, -m**

Gazel 105

Mısra: 1

Anlamak, farkına varmak, bilebilmek.

Cefā-kār olduḡın bilsem dili yāre düşürmezdim
Bu deñlü bî-vefāluñ ben o dildāra düşürmezdim

47. **bilmez:-mez**

Gazel 37

Mısra: 3

Tanımak.

Bilmez miyin ben anı ne hercāyî yārdür
Dām-ı niyāza uğramaz āhū degül midür

48. **bilmezdim:-mez, -dû, -m**

Gazel 146

Mısra: 1

Tanımak.

Ebruvānuñ kavş-i ḡammiş böyle bilmezdim seni
Her müjeñ tîr-i elemmiş böyle bilmezdim seni

49. **bilmezdim:-mez, -dû, -m**

Gazel 146

Mısra: 2

Tanımak.

Ebruvānuñ kavş-i ḡammiş böyle bilmezdim seni
Her müjeñ tîr-i elemmiş böyle bilmezdim seni

50. **bilmezdim:-mez, -dû, -m**

Gazel 146

Mısra: 4

Tanımak.

Dem-be-dem 'uşşāk elüñden zehr-i ḡam nüş itmede
Meşrebüñ ḡāyetle kemmiş böyle bilmezdim seni

51. **bilmezdim:-mez, -dû, -m**

Gazel 146

Mısra: 6

Tanımak.

Teşne-leb 'âşık dururken lûtfuñı görmiş rakîb
La'l-i rûh-efzâñı emmiş böyle bilmezdüm seni

52. **bilmezdüm**:-mez, -dû, -m

Gazel 146

Mısra: 8

Tanımak.

Ma'iliz bunca zamândur degmedük pâbüsuña
'Âşıka kârûñ sitemmiş böyle bilmezdüm seni

53. **bilmezdüm**:-mez, -dû, -m

Gazel 146

Mısra: 10

Tanımak.

Dürriyâ şî'rûñ görüp yârân pesend idüp didi
Şî'ri tarzı muhteşemmiş böyle bilmezdüm seni

54. **bilmedi**:-me, -di

Gazel 153

Mısra: 8

Bilmek, farkında olmak.

Bu dil-i pâ-bürehnemüz ta'n-ı rakîbe bakmadı
Şevk ile gitdi kûyına renci-i hârı bilmedi

bî-lâne olsa:

1. **bî-lâne olşa**:-şa

Kaside 9

Mısra: 78

Kelime Tipi: -

Yuvasız, evsiz olmak.

'Âşiyân eyler gelür elbette başımda benüm
Kalsa bir murğ-ı elem bî-lâne olşa serseri

bıldır:

1. **bıldırki:**

Mesnevi 1

Mısra: 71

Geçen sene.

Bıldırki gibi var mı çağırğan yine bâzı
Atmacasına itmede mi 'ışk-ı mecâzî

2. **bıldırki:**

Mesnevi 1

Mısra: 105

Geçen sene.

Bıldırki gibi yine semirmiş mi solur mı
Ahşam olıcağ şubha degin daği ulur mı

bıldür:

1. **bıldürdi**:-di

Gazel 165

Mısra: 4

Bildirmek, habardar etmek.

Hañ-ı ruhsârın öpdürmez yüzün zülfüyle göstermez
Ne rûz-ı Hızırı bıldürdi bize dilber ne nevrûzı

billür:

1. **billûra**:-a

Gazel 43

Mısra: 2

Şeffaf, parlak bir cevher. II. Sevgilinin parlak teni.

Dehânûñ hokka-i fağfûra beñzer

Vücut-ı nâzikûñ billûra beñzer

bilmez idüm:

1. **bilmez idüm:**

Gazel 6

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bilmek.

Hakk böyle cefakâr idigüñ bilmez idüm ben
Düşdüm saña meyl eyleye mi pistere cânâ

bilmezlen:

1. **bilmezlenüp**:-üp

Gazel 151

Mısra: 9

Bilmezden gelmek. II Umursamamak.

Bilmezlenüp ey Dürri su'al eyleme derdüm

Urgunluğum ol gamzesi ser-tîze degül mi

2. **bilmezlenürsün**:-ür, -sün

Gazel 160

Mısra: 2

Bilmezden gelmek. II Umursamamak.

Âh-ı şerer-nâküm çıkar 'aşkuñ ile Mecnûn gibi

Bilmezlenürsün sen daği derdüm 'ayândur gün gibi

bîm:

1. **bîm-i**:-i

Kaside 8

Mısra: 45

Korku.

Bîm-i şehbâz-ı hayâl-i çeşm-i mestûñden senûñ

Âşiyân-ı çeşme aslâ uğramaz hiç murğ-ı hâb

bî-manâ:

1. **bî-ma'nâ:**

Gazel 162

Mısra: 4

Anlamsız, manasız.

Hor bakma genc-i 'aşkuñ ile mâl-â-mâldur

Şöyle bî-ma'nâ degüldür kalbimüñ virânlığı

bîmâr:

1. **bîmârını**:-ı, -n, -ı

Kaside 9

Mısra: 14

Far. Hasta.

Büy-ı yek-târın bir hemân şemm eyleyüp ol kakülûñ

Beste itdi bîmârını Çîn ü Hıten sūdâ-geri

2. **bīmāra:-a**

Gazel 67

Mısra: 2

Hasta.

Olur cām-ı la'lūñ dil-i zāra nāfi'

O şerbet gibi k'ola bīmāra nāfi'

bīmār idici:

1. **bīmār idici:-ici**

Gazel 154

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hasta etmek II aşık etmek.

Anı sensin maraz-ı 'aşka giriftār idici

Düşürüp bister-i hicrānuña bīmār idici

bīmār ola:

1. **bīmār ola:-a**

Gazel 98

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hasta olmak II keder vermek.

Ağyār-ı sitem-kāra vefālār ide ol şāh

Lāyık mı baña cevri ide bīmār ola dirdüm

bīmār olduğum:

1. **bīmār olduğum:-duğ, -um**

Gazel 144

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hasta olmak.

Şifā-sāz olmaduñ derd-i derūna ey tabībūm hayf

Ümīd-i şerbet-i la'lūñle bīmār olduğum kaldı

bīmār-ı cevriyüm:

1. **bīmār-ı cevriyüm:-i, -yüm**

Gazel 143

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Eziyet/cefa hastası, āşık.

Şekvā-yı hicr-i yāruñı nādāna söyleme

Bīmār-ı cevriyüm diyü yābāna söyleme

bīmār-ı firāk:

1. **bīmār-ı firāk:**

Gazel 73

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ayrılık hastası.

Pister-i guşşa vü endūha düşer elbetde

Örtüp üstine liḥāf-ı 'Acemi bīmār-ı firāk

bī-mecāl oldı:

1. **bī-mecāl oldı:-dı**

Tarih 18

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bitkin düşmek, mecalsiz kalmak.

Zühre gördi bu kaşrı şevkinden

Başladı rakşa bī-mecāl oldı

bīm-i cāndur:

1. **bīm-i cāndur:-dur**

Gazel 37

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Can korkusu.

Dünyāya bīm-i cāndur o zencir-i kākülü

Ey Dürrī çekdiğüm hep o korku degül midür

bīm-i diḥ-i 'ālem:

1. **bīm-i diḥ-i 'ālem:**

Kaside 2

Mısra: 65

Kelime Tipi: -

Aleme korku veren.

'Adli bir mertebede bīm-i diḥ-i 'ālem kim

Fiten-i rüy-ı zemīn rāh-rev-i mülk-i 'adem

2. **bīm-i diḥ-i 'ālem:**

Kaside 2

Mısra: 65

Kelime Tipi: -

Ālem köyünün, herkesin korkusu.

'Adli bir mertebede bīm-i diḥ-i 'ālem kim

Fiten-i rüy-ı zemīn rāh-rev-i mülk-i 'adem

bīm-i firkat-i gül:

1. **bīm-i firkat-i gül:**

Gazel 161

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Gülden ayrılık korkusu (bülbül/āşık bağlamında).

Hezāruñ āhıdır ol bīm-i firkat-i gül ile

Qıyās eyleme gülşende Dürrī sünbül açıldı

bīm-i hazān:

1. **bīm-i hazān:**

Gazel 131

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sonbahar korkusu.

Bir laḥza faşl-ı gülde hezār olsa şād eger

Ey Dürrī zār ider anı bīm-i hazān yine

bīm-i kahrıyla:

1. **bīm-i qahrıyla**: -ı, -y, -la

Kaside 1

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Gazabının, hüsnünün korkusu.

Çeşm-i kühun gamı ol kadar itdi ki naḥīf

Bīm-i qahrıyla anı zerrede itdi pinhān

bīm-i mār-ı gāmla:

1. **bīm-i mār-ı gāmla**: -la

Kaside 7

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Keder yılanının korkusu.

Olmasa tiryāk-ı luṭfūn 'āleme mebzūl eger

Bīm-i mār -ı gāmla durmazdı yerinde murğ-ı cān

bīm-i şehbāz:

1. **bīm-i şehbāz**:

Gazel 7

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yırtıcı olan doğan kuşunun korkusu.

Bīm-i şehbāz ḥayāl-i çeşm-i mestūnden senūn

Gelmez oldu āşiyān-ı dideme hiç murğ-ı ḥāb

bīm-i tığiyle:

1. **bīm-i tığiyle**: -i, -y, -le

Tarih 4

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kılıncın kokusundan.

Ḥabbezā dāver-i Dārā-der-i zūr-āver kim

Bīm-i tığiyle tutar mülk-i 'adem zātını şāh

bīm-i 'adl:

1. **bīm-i 'adl**:

Gazel 49

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Adalet korkusu.

Tutupdur bīm-i 'adl ile fiten rāh-ı 'adem şükür

Sitem mihr ü vefası dilber-i meh-rū gibi gümdür

bīm-i 'adliyle:

1. **bīm-i 'adliyle**: -i, -y, -le

Kaside 1

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

Adalet korkusu.

Bīm-i 'adliyle cihān fiteden āsūde yine

Güsfendān ile yārān u muşāḥib gürgān

bī-mişāl oldı:

1. **bī-mişāl oldı**: -dı

Tarih 18

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Eşsiz, benzersiz olmak.

Didi Dürrī pesend idüp tārīḥ

Kaşr-ı zībāsı bī-mişāl oldı

bin:

1. **bin**:

Tarih 19

Mısra: 2

Bin.

Şāh-ı felek-mertebe sultān-ı Rūm

Bir günün anuñ ide bin yıl Hudā

2. **bin**:

Gazel 16

Mısra: 9

Bin, pek çok.

Naḥd-i cān ile şatar kālāsını bin nāz ile

Ḥāce-i 'aşk ile ey Dürrī 'aceb bāzār güç

3. **bin**:

Gazel 101

Mısra: 4

Bin, pek çok.

Ey yār-ı perī-peyker zülfün ne 'aceb ejder

Bin 'āşıkı maḥv eyler ursaydı eger bir dem

4. **bin**:

Kaside 9

Mısra: 67

Bin, pek çok.

Bin niyāz itseñ koçutmaz bir gül-i vaşlın saña

Pür-figār-ı ḥār-ı hicrān eyler ammā dilleri

5. **bin**:

Kaside 9

Mısra: 76

Bin, pek çok.

Ṭālī'üm gör kim eger bir yār-i 'uşşāka ki ben

Mübtelā olsam olur bin 'āşık-ı efsün-geri

6. **bin**:

Gazel 83

Mısra: 7

Binlerce, pek çok.

Her nihālini şadā eylemede bin bülbül

Dutsa āfākı n'ola şıyt u şadāsı Qozinün

7. **bin**:

Gazel 88

Mısra: 3

Binlerce, pek çok.

Biñ 'âşıkı bir demde ider beste-i yek-târ
Ol gözleri sehğâr ile bilmem nic'olur hâl

8. biñ:

Gazel 158

Mısra: **10**

Binlerce, pek çok.

Şu deñlü dilleri cem' eylemiş zülf-i dil-âvîzi
Biñ 'âşık beste itmiş Dürriyâ zülfinde bir târi

9. binüp:-üp, -

Mesnevi 1

Mısra: **94**

(Bir şeyin veya bir hayvanın üzerine çıkıp)

Ayakları sarkıtarak oturmak.

Gâhî küsülür gâhî temelluklar ider mi

Atına binüp çiftliğine doğru gider mi

biñ cān u dil:

1. biñ cān u dil:

Kaside 6

Mısra: **20**

Kelime Tipi: -

Bin can ve gönül; pek çok âşık (kimseler).

Ĥüsrevâ sen hele bir devlete mâliksin kim

Görse biñ cān u dil ile kul olurdu saña Cem

biñ kerre:

1. biñ kerre:

Gazel 101

Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Bin defâ, pek çok.

Bir kez nemek ekmezsin zaĥm-ı dil-i 'uşşâka

Biñ kerre urursun şemşîr-i cefâ-yı ġam

biñ pâre:

1. biñ pâre:

Gazel 8

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Bin parça, paramparça.

Yok yere 'âşıkı biñ pâre ider ol ĥunî

İstemez cevri ü cefâ itmege bir pâre sebeb

binâ:

1. binâdur:-dur

Mesnevi 2

Mısra: **14**

Bina, yapı.

Ġarâz yaylaĥdan âb u hevâdur

Dimiş gerçi bir ihbatı binâdur

2. binâsı:-s, -ı

Mesnevi 2

Mısra: **15**

Yapı.

Serez yaylaĥının ĥoşdur binâsı

Bunun ammâ güzel âb u hevâsı

binâ ide:

1. binâ ide:-e

Tarih 8

Mısra: **18**

Kelime Tipi: -

İnşa etmek,yapmak.

İtmedi kimse bunun gibi ĥayır hem idemez

Var ise Ka'be ide 'arż-ı Ĥicâz üzre binâ

binâ idicek:

1. binâ idicek:-icek

Tarih 16

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

İnşa etmek,yapmak.

Bu feraĥ-efzâyı binâ idicek

Tarĥına reşk itdi şaġîr ü kebîr

binâ itdi:

1. binâ itdi:-di

Tarih 18

Mısra: **7**

Kelime Tipi: -

Yapı yapma, inşa etme.

İtdi bu kaşr-ı dil-firîbi binâ

Tarĥ-ı şeb-i büyüñ muĥal oldu

binâ itdükde:

1. binâ itdükde:-dük, -de

Gazel 74

Mısra: **7**

Kelime Tipi: -

Yaratmak.

Dest-i kudretle binâ itdükde Ĥâlĥk cismümü

Ĥâküme tarĥ eylemişdür âb-ı ġamla kâĥ-ı 'aşĥ

bî-nām u nişān eyleye:

1. bî-nām u nişān eyleye:-y, -e

Kaside 1

Mısra: **66**

Kelime Tipi: -

İsimsiz ve esersiz bırakmak.

Ĥoĥka-ı ġamda beni şu'bede-bâz-ı gerdün

Mühre-veş kaşdı bu kim eyleye bî-nām u nişān

bî-nazîr:

1. bî-nazîr:

Tarih 16

Mısra: **2**

Benzersiz, eşsiz.

Ĥazret-i Maĥmûd Efendüm benüm

Fazl ile 'âlemde odur bî-nazîr

biñde birin:**1. biñde birin:-n****Mesnevi 1**Mısra: **108**

Kelime Tipi: -

Çok az bir miktar.

Çokdur dañi ey bād-ı şabā sende haberler
Şerh eyleyemez biñde birin gerçi ki diller

bīnī-i cānuma:**1. bīnī-i cānuma:-um, -a****Gazel 70**Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Can burnu, can.

Bāğ-ı dehrūñ gül-i pūr-minnetini istemezsin
Bīnī-i cānuma eyler o dañi bañş-ı ru'āf

bī-nikāb:**1. bī-nikāb:****Kaside 8**Mısra: **58***Örtüsüz, peçesiz.*

Olmasa mir'āt-ı hāñırda ğubār-ı ğuşşā ger
Nev- 'arūs-ı fikretüm yüz gösterürdi bī-nikāb

bī-pāyān:**1. bī-pāyān:****Kaside 1**Mısra: **116***Sonsuz, tükenmez.*

Medh-i zātuñda kuşūr eyledi çün kim Dürri
Eylesün bāri murādınca du'ā bī-pāyān

bī-pāyān-ı mevlā:**1. bī-pāyān-ı mevlā:****Mesnevi 2**Mısra: **32**

Kelime Tipi: -

Sonsuz olan Allah.

Çemen şanma ol cāda oldu peydā
İdüp ihsān u bī-pāyān-ı Mevlā

bir:**1. bir:****Gazel 11**Mısra: **10***T. Aynı, benzer.*

Komadı genc-i ma'āniye cihānda Dürri
Bir senüñ gibi şeh-i mülk-i belāğat dañi dest

2. bir:**Gazel 147**Mısra: **5***T. Aynı, benzer.*

Yüzine bir güle bakmakla o şüh-ı devrān
Katı yüz buldı dil-i 'āşık-ı rüsvā büyüdi

3. bir:**Gazel 21**Mısra: **10***Bir.*

Şekker-i pālūde-i pūr-minnet-i aġyārdan
Bir dilim nānı gelür Dürri-i meyhāra leziz

4. bir:**Gazel 41**Mısra: **15***Bir.*

Vaşf-ı dilberde yine tarh ile bir nāzik ğazel
Hep nazire itmege ey Dürri yārān muntazır

5. bir:**Gazel 44**Mısra: **8***Bir.*

Şerhalar açduġıñuñ vecñi bu kim sīnesine
Dil-i sevdā -zede bir kāmēt-i şimsād ister

6. bir:**Gazel 46**Mısra: **8***Bir.*

Bülbül ol al bülbüle gül gibi ey sākī ele
Meclise şal ğulgule bir nefħa-i 'işret kıpar

7. bir:**Gazel 46**Mısra: **13***Bir.*

Ne benüm gibi belā-keş dehre bir 'āşık gelür
Ne senüñ gibi bu 'ālem içre bir āfet kıpar

8. bir:**Gazel 46**Mısra: **14***Bir.*

Ne benüm gibi belā-keş dehre bir 'āşık gelür
Ne senüñ gibi bu 'ālem içre bir āfet kıpar

9. bir:**Gazel 49**Mısra: **17***Bir.*

O bir şāh-ı 'adāletdür ki rañş-ı kadrine anuñ
Kevākib mīh-i zerrīn meh-i gerdün ise sümdür

10. bir:**Gazel 50**

Mısra: 9

Bir.

Çarpıldı bir perî-i siyeh-kâre nâgehân
Dürriyi şanma yok yire âh ü figân ider

11. **bir:**

Gazel 53

Mısra: 7

Bir.

Biz o serv-i kâmetüñ bir bende-i âzâdıyuz
Kayd u bend-i zülf-i sünbül-fâma girmiş çıkmışuz

12. **bir:**

Gazel 55

Mısra: 8

Bir.

Devr-i müldür dem-i gül geldi gelün 'ayş idelüm
Sâkiyâ girmez ele böyle müferrih bir rûz

13. **bir:**

Gazel 57

Mısra: 1

Bir.

Göñül ki kendüye bir gam-güsâr arar bulmaz
Beyâna sırr-ı gam-ı aşk-ı yâr arar bulmaz

14. **bir:**

Gazel 57

Mısra: 6

Bir.

Niyâza başlayıcağ biz o güşeler etse
Göñül bunun gibi bir şive-kâr arar bulmaz

15. **bir:**

Gazel 59

Mısra: 2

Bir.

Niçe demdür vâdi-i 'aşkuñ gezer dil bü'l-heves
Vaşluña hiç olmadı bir gün müyesser dest-res

16. **bir:**

Gazel 59

Mısra: 10

Bir.

Dürriyâ şöyle za'if itdi beni kim hicr-i yâr
Pâyına yapışsam uçardı benümle bir meges

17. **bir:**

Gazel 60

Mısra: 2

Bir.

Âteş-i süz-ı derûnum oldı eflâka mûmâs
'Âkıbet olur ser-i a'dâya bir tağyire fâs

18. **bir:**

Gazel 65

Mısra: 6

Bir.

Ol da bend oldı dile zülf-i girih-girûñ gibi
Biz dir idük gelse olsa lutfına bir çäre haţ

19. **bir:**

Gazel 68

Mısra: 8

Bir.

Derd-i 'aşkuñla senüñ ğurbete düşdük gâhî
Bizden ey şüh-ı cihân eyleme bir nâme dirîğ

20. **bir:**

Gazel 71

Mısra: 1

Bir.

'Aşk bir yemdür aña bu dil-i âvâre şadef
Mekr-i dendânuñ ile pür-dür-i şehvâre şadef

21. **bir:**

Gazel 72

Mısra: 2

Bir.

Geçmesün gerdânına hiç kimsenüñ zencîr-i 'aşk
Yoğsa bir Leyliye olur Kays-ı bî-tedbîr-i 'aşk

22. **bir:**

Gazel 77

Mısra: 9

Bir.

Dürriyâ bir nâr-ı âhuñla olur kârı tamâm
Tutalum âhen-dil olmuş haşm-ı leffâfuñ senüñ

23. **bir:**

Gazel 79

Mısra: 7

Bir.

Bir nigâhuña virürdi hânümânın ehl-i 'aşk
Dâ'imâ iğmağ-ı 'ayn idüp cefâ-kâr olmasañ

24. **bir:**

Gazel 83

Mısra: 15

Bir.

Devletinde yine bir zât-ı 'azîmü'-ş-şânüñ
'Iyd u qadr oldı bize şubh u mesâsı Qozinüñ

25. **bir:**

Gazel 87

Mısra: 2

Bir.

Büse-i ruhsâr-ı yâre vir yine ikdâm-ı dil
Ol civânüñ bir gülün koğmağdur ancak kâm-ı dil

26. **bir:**

Gazel 88

Mısra: 3

Bir.

Biñ 'aşıkı bir demde ider beste-i yek-târ
Ol gözleri şehhâr ile bilmem nic'olur hâl

27. **bir:**

Gazel 91

Mısra: 7

Bir.

Başında sebû var iken bir gedânûñ
İder mi şeh-i dehre bir ân tenezzül

28. **bir:**

Gazel 95

Mısra: 10

Bir.

Fenn-i 'aşk ile bâb-ı gam meştûr
Bir mücelled kitâbdur göñlüm

29. **bir:**

Gazel 100

Mısra: 10

Bir.

Mengüş-ı bünâgüş ide şâyed dūr-i nazmum
Bir vaşf-ı pesendide-i cānān idebilsem

30. **bir:**

Gazel 100

Mısra: 12

Bir.

Ey Dürri varup mey-gede şadrında otursam
Bir zevk-i hased-kerde-i sultān idebilsem

31. **bir:**

Gazel 101

Mısra: 4

Bir.

Ey yār-ı perī-peyker zülfüñ ne 'aceb ejder
Biñ 'aşıkı mahv eyler ursaydı eger bir dem

32. **bir:**

Gazel 102

Mısra: 11

Bir.

Kağı-i şeh'r oldı şimdi bir kerem-kār-ı cihān
Yümn-i teşrifiyle yokdur bir diyāra minnetüm

33. **bir:**

Gazel 102

Mısra: 12

Bir.

Kağı-i şeh'r oldı şimdi bir kerem-kār-ı cihān
Yümn-i teşrifiyle yokdur bir diyāra minnetüm

34. **bir:**

Gazel 103

Mısra: 7

Bir.

Bir yār-ı cefā-pişeye düşdi göñlüm
Raħm itmedi aşlā bu kadar zār oldum

35. **bir:**

Gazel 107

Mısra: 2

Bir.

Alınup âteş-i hışmıyla şehā derlersin
Gerçi bir hūbsın ammā ki 'acāyip tersin

36. **bir:**

Gazel 107

Mısra: 6

Bir.

Ṭama'-ı hām idüp umsam n'ola vaşluñ her bār
Bir meh-i evc-i bahā dilber-i sīmīn-bersin

37. **bir:**

Gazel 120

Mısra: 1

Bir.

Bir nāzı güzel dīdesi şehbāz güzelsin
Bir şivesi çok ğamzesi ğammāz güzelsin

38. **bir:**

Gazel 120

Mısra: 2

Bir.

Bir nāzı güzel dīdesi şehbāz güzelsin
Bir şivesi çok ğamzesi ğammāz güzelsin

39. **bir:**

Gazel 120

Mısra: 5

Bir.

Bir ân yüzüñi görmeseñ ol ân ölürüz biz
Bilmem bize n'itdūñ ne füsūn-bāz güzelsin

40. **bir:**

Gazel 121

Mısra: 10

Bir.

Naẓm ile her dem muḳayyed olsam ey Dürri n'ola
Vaşf-ı hūsn-i yārda bir dāstān olsun dirin

41. **bir:**

Gazel 126

Mısra: 8

Bir.

Niçe demdür ser-firāz-ı rezm-gāh-ı 'aşkunam
Degmedüm yanūnda şāhum kākülünden bir tele

42. **bir:**

Gazel 128

Mısra: 4

Bir.

Dünyâ gamını çekme bulup yâr-ı münâsib
Bir kûşeye var sâgar ile def'-i gam eyle

43. **bir:**

Gazel 128

Mısra: 7

Bir.

Bir büseye şatdum saña cân-ı dil-i zârı
Ey şüh-ı cihânüm yûri var dem kâdem eyle

44. **bir:**

Gazel 129

Mısra: 6

Bir.

Hâre geyüp egnûne baħr-i gamuñ mevcine
Uğrama gel ey gönül saña yeter bir külâh

45. **bir:**

Gazel 130

Mısra: 7

Bir.

Gözüm dutsa kaçan kim bir hümâ-yı ma'nî-i bikri
Olur şehbâz-ı tab'um anı elbette şikâr üzre

46. **bir:**

Gazel 133

Mısra: 8

Bir.

Yolda gördüm yârı almış gamzesi tîğin ele
Seyre çıkmış şanki bir cellâddur hünkâr ile

47. **bir:**

Gazel 134

Mısra: 6

Bir.

Ayrılma âsitân-ı der-i lutf-ı yârdan
Şâyed küşâde eyleye bir rûzgâr ola

48. **bir:**

Gazel 138

Mısra: 5

Bir.

Hiç marîz-i 'aşka yokdur bir devâ-yı nîk eğer
Dest-i sâkîden şarâb-ı dil-güşâdur var ısa

49. **bir:**

Gazel 138

Mısra: 10

Bir.

Eylemezsin Dürriyâ beyhüde feryâd u figân
Sevdügüñ bir bî-vefâ vü pür-cefâdur var ısa

50. **bir:**

Gazel 140

Mısra: 9

Bir.

Bir şarşar-ı hâzâna bakar cümlesi hemân
Dehrûñ bakar mı 'ârif olan kimse bâğına

51. **bir:**

Gazel 147

Mısra: 9

Bir.

Bir 'ilâc eyle helâk olmasun ey mâh-liķâ
Zahm-ı hûnîn- dil-i Dürri-i şeydâ büyüdi

52. **bir:**

Gazel 155

Mısra: 6

Bir.

Cism-i za'îfüm üzre gören beñlerüm benüm
Bir şîşeye konuldu şanur nice sünbülü

53. **bir:**

Gazel 158

Mısra: 10

Bir.

Şu deñlü dilleri cem' eylemiş zülf-i dil-âvizi
Biñ 'âşık beste itmiş Dürriyâ zülfinde bir târı

54. **bir:**

Gazel 161

Mısra: 7

Bir.

Çemende kalmadı bir gonca kim gül olmaya şimdi
Bahâr oldu dil-i pür-gubâr-ı bülbül açıldı

55. **bir:**

Gazel 164

Mısra: 12

Bir.

Didi dilber isterin ben naķd-i cânuñ vaşluma
Virme istersem eger ey Dürri bir mangır daħı

56. **bir:**

Kaside 1

Mısra: 85

Bir.

Şem'-i zâtum benüm itfâ' ide bir bād-ı elem
Hıfz idüp dest-i kerem- baħşuñ ile kıl ihsân

57. **bir:**

Kaside 1

Mısra: 94

Bir.

Lâyık-ı merhametüm hâk-ı derüñ bendesiyüm
Bir gedâyum ki felek itdi beni bî-dermân

58. **bir:**

Kaside 1

Mısra: 101

Bir.

Bir bulunmaz dūr-i yektā-yı girān- kıymet iken
Hâtırum itdi şikeste felek-i bî-iz'ân

59. **bir:**

Kaside 2

Mısra: 17

Bir.

Niçe bāde anı nūş eylese bir pîr-i za'îf
Tıfl-ı yek-rûze kadar gelmeye aña Rüstem

60. **bir:**

Kaside 2

Mısra: 27

Bir.

Yazayın medhîni bir fâzıl-ı devrānuñ kim
Görmeye mişlini 'ömrinde bu çeşm-i 'âlem

61. **bir:**

Kaside 2

Mısra: 46

Bir.

Gülşen-i dehrde ol zât-ı kerimü'ş-şānuñ
Kadi bir naḥl-i lutufdur beri iḥsān-ı kerem

62. **bir:**

Kaside 2

Mısra: 55

Bir.

Görse bir ehl-i dili ḥāk-i mezellet içre
Çıkarur 'arşa hemān lūtfını eyler süllem

63. **bir:**

Kaside 2

Mısra: 65

Bir.

'Adli bir mertebede bîm-i diḥ-i 'âlem kim
Fiten-i rûy-ı zemîn rāḥ-rev-i mülk-i 'adem

64. **bir:**

Kaside 2

Mısra: 89

Bir.

Eylesem derd ile bir āḥ-ı cihān-süz eger
Ḥaşre dek ḡonca ola ḥasret-i āb-ı şebnem

65. **bir:**

Kaside 2

Mısra: 128

Bir.

Zimmet-i himmet-i endişeme deyn olsun kim
Bir kitāb eyleyeyin ben vaşfuñ ey şāḥ-ı kerem

66. **bir:**

Kaside 3

Mısra: 7

Bir.

Eline bir zümürdür sāḡar almış bezm-i gülşende
Hezārı eyleyüp ḥanende 'ayş u nūş ider ḡonca

67. **bir:**

Kaside 3

Mısra: 13

Bir.

Hemān bir Mevlevîdür tekye-i gülşende ḡüyā kim
Hevā-yı 'aşḡ ile pür-şevḡ olup gāḥi döner ḡonca

68. **bir:**

Kaside 3

Mısra: 47

Bir.

Bahār-ı devletüñde kalmadı şād olmaduḡ bir dil
'Aceb mi açılursa şāḥn-ı gülşen içre her ḡonca

69. **bir:**

Kaside 4

Mısra: 34

Bir.

Meh ü mihr geleydi çarḡ-ı sünbülüstāna
Çemende şun'-ı Ḥudā itdi başḡa bir 'âlem

70. **bir:**

Kaside 4

Mısra: 66

Bir.

Cihān-ı re'fete gülzārdur derûn-ı dilûñ
Kadûñ o gülşene bir serv oldu hicr-i 'âlem

71. **bir:**

Kaside 6

Mısra: 14

Bir.

İtdi peydā meger ol ḥil'atı ḥayyāt-ı ezel
Görmemiş mişlini zîrā ki anuñ bir âdem

72. **bir:**

Kaside 6

Mısra: 19

Bir.

Ḥüsrevā sen hele bir devlete mālîksin kim
Görse biñ cān u dil ile ḡul olurdu saña Cem

73. **bir:**

Kaside 7

Mısra: 28

Bir.

Nāvek-endāz -ı fezā'-yı ma'rifetsin şimdi sen
Olamaz ḡavs-i ḡuzāḡ saña kepāde bir kemān

74. **bir:**

Kaside 7

Mısra: 51

Bir.

Dürr-i baħr-i ma'rifetle bir yanında pile-ver
Nik ü bed teşhişin itmez pîr-i ma'tüh-ı zamân

75. **bir:**

Kaside 8

Mısra: 7

Bir.

Mübtelâyum şimdi bir dildâr-ı meh-ruhsâra kim
Pertev-i mir'ât-ı rüyûndur felekde âfitâb

76. **bir:**

Kaside 8

Mısra: 16

Bir.

Bâd-ı âhum câmi'-i çarħa virince zelzele
Düşdi bir kandili anuñ şanma âtıldı şihâb

77. **bir:**

Kaside 8

Mısra: 26

Bir.

Ol fazilet-pîşe kim neşr-i sühân itse olur
Her kelâm-ı hikmet-âmizinde muzmer bir kitâb

78. **bir:**

Kaside 8

Mısra: 54

Bir.

Mîve-i lafz oldu cüy-ı tab'um ile perveriş
Her sözümdür bağ-ı nazma bir kelâm-ı müstetâb

79. **bir:**

Kaside 9

Mısra: 22

Bir.

'Adlinüñ hiç haddi yok fazluñda ammâ bi-hisâb
Seyyidi ilzâm ider tilmîzinüñ bir kemteri

80. **bir:**

Kaside 9

Mısra: 49

Bir.

Görmedi çeşm-i cihân zâtun gibi bir hoş-hişâl
Bulmadı mişlün seyâhat eyleyen baħr ü beri

81. **bir:**

Kaside 9

Mısra: 53

Bir.

Bir nakış bağladı gülşen kim hezâr ezhâr ile
Aña şad tahsîn iderdi seyr idince Âzerî

82. **bir:**

Kaside 9

Mısra: 58

Bir.

Hıfzuña düş ola ger pervâne-i aşüfte-dil
Şem'e bir kibrîti nâzûk şâl olur bâl ü peri

83. **bir:**

Kaside 9

Mısra: 67

Bir.

Biñ niyâz itseñ koçutmaz bir gül-i vaşlın saña
Pür-figâr-ı hâr-ı hicrân eyler ammâ dilleri

84. **bir:**

Kaside 9

Mısra: 74

Bir.

Bilmezin cevri ü cefâ mı yoħsa ihsân mı hele
Var derûnında saña şimdi anuñ bir muzmeri

85. **bir:**

Kaside 9

Mısra: 75

Bir.

Tâli'üm gör kim eger bir yâr-i 'uşşâka ki ben
Mübtelâ olsam olur biñ 'âşık-ı efsûn-geri

86. **bir:**

Kaside 9

Mısra: 78

Bir.

'Âşiyân eyler gelür elbette başımda benüm
Kalsa bir murğ-ı elem bî-lâne olşa serseri

87. **bir:**

Kaside 9

Mısra: 83

Bir.

Nice yıllardur kapuñda bir du'â-gü bendeñüm
Gayra muhtâc itme ihsân it bu 'abd-i ahķarı

88. **bir:**

Kaside 9

Mısra: 92

Bir.

Gerçi âyîn-i felekdür ey şeh-i 'âlî-cenâb
Ma'rifet-mende mu'ârız eylemek bir ebteri

89. **bir:**

Kaside 10

Mısra: 17

Bir.

Bir Mevlevî-i gülşen-i dergâhı goncadur
Başında berg-i sebzi anuñ üstüvânedür

90. **bir:**

Kaside 11

Mısra: 13

Bir.

O cāy-ı dil-keşe bir damla damlamaz aşlā
Nice yağarsa gelür 'aynıyıla öyle hemān

91. **bir:**

Kaside 12

Mısra: 3

Bir.

Şimdi bir âteş-i ğam var ki dil-i şeydāda
Şerer-i kemteri sūz-efgen-i nār-i Nemrūd

92. **bir:**

Kıt'a 1

Mısra: 1

Bir.

Bir 'abd-i 'āşīyüm güneüm çokdur ey kerīm
Luţf eyle cām-ı 'affuñ ile kıl mucāmele

93. **bir:**

Kıt'a 2

Mısra: 3

Bir.

Bir muvahhīd zünübü çok kuluñum
Eyledüm tevbe kıl 'afüv yâ Rabb

94. **bir:**

Matla 1

Mısra: 2

Bir.

'Aks-i ḥaṭṭ-ı yār ile fer virdi sāğar meclise
Yağdı sākī şanki bir şem'-i mu'anber meclise

95. **bir:**

Mesnevi 1

Mısra: 6

Bir.

Gördüñ mi o yaylağı niçe rüh-fezādur
Her kūşesi cennet gibi bir cāy-ı safādur

96. **bir:**

Mesnevi 1

Mısra: 17

Bir.

Bir mürde-i ğam içse anuñ ābını fi'l-ḥāl
Bir ḥālet irer kim olur ol mürde iken şāğ

97. **bir:**

Mesnevi 1

Mısra: 57

Bir.

Kendisi dede odası bir tekyedür anuñ
Hep ağzını iḥsānı ile dutdı cihānuñ

98. **bir:**

Mesnevi 1

Mısra: 74

Bir.

Sultān yeri sayyādı Köse Hâce gelür mi
Bir şarica atmaca getürdüm saña dir mi

99. **bir:**

Mesnevi 2

Mısra: 14

Bir.

Ġaraż yaylakdan āb u hevādur
Dimiş gerçi bir ihbatı binādur

100. **bir:**

Mesnevi 2

Mısra: 28

Bir.

Giyāhında o deñlü var ki ḥālet
Eger bir ehl-i derd ü ehl-i miḥnet

101. **bir:**

Mesnevi 2

Mısra: 51

Bir.

Eger bir naḥl-i hūşke degse ol mā
İderdi anı ol sā'atde ḥaḍrā

102. **bir:**

Mesnevi 2

Mısra: 65

Bir.

O şu gibi cihānda bir şu olmaz
Anı nūş idenüñ hiç beñzi şolmaz

103. **bir:**

Mesnevi 2

Mısra: 67

Bir.

'Umür Fākī dinür bir māverāna
Şafālar baḥş ider nūş ile cāna

104. **bir:**

Mesnevi 2

Mısra: 96

Bir.

Harāret-keşlerüñ ol çāresidür
Anuñ bir kaṭresi buz pāresidür

105. **bir:**

Mesnevi 2

Mısra: 129

Bir.

Anuñ her birisi bir āb-ı kevşer
Anuñ her birisi kand-i mükerrer

106. **bir:**

Mesnevi 2

Mısra: 134

Bir.

Eger ketb olsa kâğıd kalmayaydı
Bu nūḥ çarḥ aña bir cüz olmayaydı

107. **bir:**

Mesnevi 3

Mısra: 23

Bir.

Kâfir didi mü'minlere bir kes dise hâlid
Münkir olıcak ol kişi ol bulmasa şahid

108. **bir:**

Mesnevi 3

Mısra: 32

Bir.

Gömgök ola sünbül gibi yüzi gözi ya'ni
Havf eyleye kızıl eylemiye bir sözi ya'ni

109. **bir:**

Mesnevi 3

Mısra: 34

Bir.

Kezzâba vire Hâzret-i Allâh belâsın
Bir derde anı uğrada bulmaya devâsın

110. **bir:**

Mesnevi 3

Mısra: 36

Bir.

Hâcî Hasanun oğlu yalanın tulumıdır
Bir doğrıca söz söylemek anuñ ölümüdür

111. **bir:**

Mesnevi 3

Mısra: 55

Bir.

Evvel emir anı göricek bir toya beñzer
Kızıl ile derünü dolıdır kim şuya beñzer

112. **bir:**

Mesnevi 4

Mısra: 13

Bir.

Kanı bir seyyâh-ı 'âlem gördi mi gelsün disün
Âb-ı kevser hâk-ı 'anber böyle yaylak-ı cihân

113. **bir:**

Mesnevi 4

Mısra: 18

Bir.

'Acizüm vaşf itmede mizâb-ı berfün âbını
Kim ider bir dest-i piri dü-tâ-yı nev-civân

114. **bir:**

Tarih 3

Mısra: 12

Bir.

Rezm ü bezimde 'Acem şahına zârî yeter
Çalmasun 'ahdinde ol bir daği hiç kerrenây

115. **bir:**

Tarih 4

Mısra: 7

Bir.

Bir tarîk ile 'Acem almış idi Bağdâdı
Minnet Allâha ki aldı yine ol zıllullâh

116. **bir:**

Tarih 5

Mısra: 4

Bir.

Göründi rûy-ı murâd-ı cihân bi-hamdillâh
Ki şadr-ı Rûma sa'âdetle geçdi bir fâzıl

117. **bir:**

Tarih 8

Mısra: 16

Bir.

Tâk-ı ebrû-yı civânân gibidür 'ayniyle
Bir güzel gözlü güzel köprü olupdur haqqâ

118. **bir:**

Tarih 11

Mısra: 1

Bir.

Rum ili şadrın müşerref itdi bir vâlâ-haseb
Halk-ı 'âlem vâşıl-ı kâm oldı lutf-ı Hâk ile

119. **bir:**

Tarih 13

Mısra: 5

Bir.

Bir kaş-ı dil-güşâdur hem zevk ü şafâ-fezâdur
'Ayş u dem-i şalâdur bu cây-ı hûb u bî-gam

120. **bir:**

Tarih 13

Mısra: 8

Bir.

Böyle güzel hukkâmı memduh-ı üns ü cânı
Reşk-aver şay görmüş midür bir âdem

121. **bir:**

Tarih 19

Mısra: 3

Bir.

Şimdi o bir fâzıl-ı 'aşrı bulup
Eyledi divânına revnağ-fezâ

122. **bir:**

Kaside 9

Mısra: 13

Bir.

Büy-ı yek-târın bir hemân şemm eyleyüp ol kakülün
Beste itdi bîmârını Çîn ü Hoten sūdâ-geri

123. **bir:**

Tarih 19

Mısra: 2

Bir.

Şāh-ı felek-mertebe sultān-ı Rūm
Bir günin anuñ ide biñ yıl Hudā

124. **bir:**

Mesnevi 1

Mısra: 28

Bir.

Yā Yümnî Efendiği de gördüñ mi melekdür
Bir bendesi mehdür birisi çarh-ı felekdür

125. **bir:**

Gazel 2

Mısra: 8

Bir, belgisiz sıfat.

‘Aşk ile bî-tâb olup dil hareket eylemez
Lâzım olan bir zamān şabr u sükündür baña

126. **bir:**

Gazel 15

Mısra: 7

Bir, belgisiz sıfat.

Nigāh-ı merhamet itmez saña bir kimse ‘ālemde
Gerek cām-ı vefādan geç gerek tîğ-i cefādan geç

127. **bir:**

Gazel 27

Mısra: 3

Bir, belgisiz sıfat.

Eger ki ‘āşıkı yok bir civāna meyl itsem
Gör ne ki ṯālî‘mi aña mübtelā çok olur

128. **bir:**

Gazel 29

Mısra: 3

Bir, belgisiz sıfat.

Ki eger bir nıgeh-ı lutf ile bî-çärelerin
Raḥm idüp ‘āşık-ı miskîn ol âfet gözedür

129. **bir:**

Gazel 34

Mısra: 6

Bir, belgisiz sıfat.

‘Andelîb-āsā beni şubḥ u mesā zār eyleyen
Bir civān-ı nāzenîñüñ gülsitān-ı rüyudur

130. **bir:**

Gazel 35

Mısra: 7

Bir, belgisiz sıfat.

Her kişi saña muḳayyed her biri bir derd-mend
Yoḥsa ‘ālem hep saña dil-beste-i kākül midür

131. **bir:**

Gazel 38

Mısra: 2

Bir, belgisiz sıfat.

Meyl idüp kākül-i dildāra dil ü cān dolaşır
Şanki bir dām-ı belā vü gama mürğān dolaşır

132. **bir:**

Gazel 140

Mısra: 3

Bir, belgisiz sıfat.

Bir berg-i lutfını göresin şāyed ey gönül
Sür rüyunuñ şu gibi o servüñ ayağına

133. **bir:**

Kaside 4

Mısra: 6

Bir, belgisiz sıfat.

Zümürredin çemen ü dürr-i pāk-i jāle ile
Nazar kıl oldu çemen-zār pür-güher bir yemm

134. **bir:**

Gazel 4

Mısra: 6

Bir, sayı sıfatı.

Göricek ḥālümü şāyed ki teraḥḥüm idesin
Hele bir kez baқа sīnemdeki dāğa cānā

135. **bir:**

Gazel 8

Mısra: 4

Bir, sayı sıfatı.

Yoḳ yere ‘āşıkı biñ pāre ider ol ḥünī
İstemez cev̱r ü cefā itmege bir pāre sebeḳ

136. **bir:**

Gazel 17

Mısra: 8

Bir kez.

Ḥaşre dek ‘uşşāk-ı maḥzunı iderdi neşve-dār
Şunsa bir kerre eger ol meh-liḳā zerrīn ḳadeḳ

137. **bir:**

Gazel 1

Mısra: 3

Öyle bir.

Bir cılā virdi ki mir’āt-ı dile şayḳal-ı ‘aşḳ
Şüretüñ seyr iderin her ne zamān baḳsam aña

138. **bir:**

Gazel 24

Mısra: 3

Öyle bir.

Bād-ı cefāsı rüyumuñ bir şekle ḳoydu kim
Ol şekli berge şarşar-ı tünde ḥazān virür

139. **bir:**

Gazel 33

Mısra: 7

Bir.

Heft ser bir ejdehâdur bu sipîhr-i kîne-cû
Dâ'imâ kaşd-ı vücûd-ı merdûm eyler dem çeker

140. **birisi:-i, -si**

Mesnevi 1

Mısra: 28

Bir diğeri.

Yâ Yümnî Efendi'yi de gördüñ mi melekdür
Bir bendesi mehdür birisi çarh-ı felekdür

bir ân:

1. **bir ân:**

Gazel 91

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bir an bile II hiçbir zaman.

N'ola itmese baña cânân tenezzül
Hümâ hâke eyler mi bir ân tenezzül

2. **bir ân:**

Gazel 91

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bir an bile II hiçbir zaman.

Başında sebû var iken bir gedânuñ
İder mi şeh-i dehre bir ân tenezzül

bir bir:

1. **bir bir:**

Gazel 148

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Tek tek, birer birer.

Açıldı goncalar bir bir gönüllerden miñen gitdi
Mişâl-i gül ele cām al kederler cümleten gitdi

2. **bir bir:**

Kaside 7

Mısra: 74

Kelime Tipi: -

Tek tek, birer birer.

Aña lâzım geldi şimden sonra kendüm bilürüm
Dürr-i şehvâr-ı yem-i tab'um idem bir bir beyân

bir dahi:

1. **bir dahi:**

Gazel 164

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bir daha, artık, bundan sonra.

Bâğ-ı 'âlemde ruhuñ gibi gül olmaz bir dahi
Dehre kıddüñ gibi gelmez 'ar'ar-ı fâhîr dahi

2. **bir dahi:**

Mesnevi 1

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Bir kez bile.

Pâyına yüzüñ bir dahi ey bād sürerseñ
Öp dâmenini benden anuñ haqqı süresüñ

bir degüldür:

1. **bir degüldür:-dür**

Gazel 133

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Aynı değil.

Hiç zevâl irmez senüñ mihr-i ruḥ-ı pür-tâbuña
Bir degüldür âfitâb-ı çarh-ı nâ-hemvâr ile

bir dem:

1. **bir dem:**

Kaside 1

Mısra: 70

Kelime Tipi: -

Bir an.

Kâse-i çeşmümi pür kıddümi ḥam itmîş iken
Eşkümü yine kımaz itmege bir dem rîzân

2. **bir dem:**

Kaside 2

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

Bir an.

Eylemiş Hazret-i Hâk şânını ol deñlü şükûh
Eylemez bendeleri çarḥa tenezzül bir dem

bir gâh:

1. **bir gâh:**

Mesnevi 1

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Bir an olsun!.

Añmaz bizi şöḥbet-i yârâna var bir gâh
Biz ḥod ḡam-ı hicrân ile itmedeyüz âh

bir gün:

1. **bir gün:**

Gazel 118

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sonra, ilerde, eninde sonunda, mutlaka.

Çıkup taht-ı zümürürd üzre mağrûr olmasun gonca
Girîbânın anuñ şad çâk ider dest-i fenâ bir gün

2. **bir gün:**

Gazel 118

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sonra, ilerde, eninde sonunda, mutlaka.

Fenâ bezminde mest olmuş yeter geçmiş cihândan Cem
Elinden eksük olmazken şarâb-ı dil-güşâ bir gün

3. bir gün:

Gazel 118

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sonra, ilerde, eninde sonunda, mutlaka.

Ço gitsün ehl-i cāh imrenme dībālī bu dünyādur
Nemed-püş ile anlar cümleten yeksān ola bir gün

4. bir gün:

Gazel 74

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bir gün, bir zaman.

Bir gün olmaz kim nice 'uşşāk kurbān olmaya
Böyledür elbetde resm-i tekiye-i gümrāh-ı 'aşk

5. bir gün:

Gazel 87

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bir gün, bir zaman.

Görmedi bir gün tūlū'-ı mihr ü vaşl-ı yārini
Zulmet-i hicir ile geldi geçdi hep eyyām-ı dil

6. bir gün:

Gazel 116

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bir gün, bir zaman.

Dönmedi bir gün murād üzre diyü şekvāyı ço
Rūzgār ey dil muhālīf çarh-ı gerdān neylesün

7. bir gün:

Gazel 118

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bir gün, bir zaman.

Gider zevk-i çemen itmez olur bülbul şadā bir gün
Gül-i gülşende kalmaz rūzgār eyler hebā bir gün

8. bir gün:

Gazel 118

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bir gün, bir zaman.

Gider zevk-i çemen itmez olur bülbul şadā bir gün
Gül-i gülşende kalmaz rūzgār eyler hebā bir gün

9. bir gün:

Gazel 118

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bir gün, bir zaman.

'Aceb lūtf eyler idūñ zūlf-i dildāra varup gelseñ
Dimāğ-ı cānumı kılsañ mu'aṭṭar ey şabā bir gün

10. bir gün:

Gazel 118

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Sonra, ilerde, eninde sonunda, mutlaka.

Ümidūñ kesme Ḥakdan rūzgār-ı bü'l-'acebdür bu
Der-i maḫşūd olur şabr it gūşāde Dürriyā bir gün

11. bir gün:

Gazel 105

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bir gün bile, hiç bir zaman.

Çomaz bir gün beni ḥālī gelür yoklar dil-i zārı
Bu deñlü lūtf u iḥsānı ḡam-ı yāre düşürmezdim

12. bir gün:

Gazel 122

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bir gün bile, hiç bir zaman.

Egerçi vahşet ider rām olmadan bir gün
Kemend-i āhuma uğrar o gözleri āhū

13. bir gün:

Gazel 72

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Önünde sonunda.

Tekye-i 'aşk-ı mecāzīde olan 'āşıkları

Bir gün elbetde çomaz irşād ider bu pīr-i 'aşk

bir hālet irer:

1. bir hālet irer:-er

Mesnevi 1

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Bir duruma girmek.

Bir mürde-i ḡam içse anuñ ābını fi'l-ḥāl
Bir hālet irer kim olur ol mürde iken şāḡ

bir iki:

1. bir iki:

Gazel 96

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Birkaç.

Dil ü cānı yaḡalum şem'-i ruḡunla yārūñ
Yanmaḡa bir iki pervāneyi mu'tād idelüm

2. bir iki:

Gazel 161

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Birkaç.

O ḡonca-fem içecek bir iki ḡadeḡ mül açıldı
Kızardı ruḡları gülzār-ı şīvede gül açıldı

3. bir iki:

Kaside 2

Mısra: 108

Kelime Tipi: -

Birkaç.

Tāze ta'bir-i 'acemdür suhanum ehli bilür

Dağl-i bihüde iderler bir iki lā-yefhem

bir karar üzre olmaz:

1. bir karar üzre olmaz:-maz

Gazel 130

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Karar vermiş olmak.

Gönül hecründe geh hayrân gehî feryâd u zâr üzre

Belî olmaz şitâ faşında deryâ bir karar üzre

bir kerre:

1. bir kerre:

Kaside 3

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

Bir defacık.

Besîm-i himmet ile terbiyet bulaydı bir kerre

Dehân-ı dilbere beñzerdi gülşen içre her gonca

2. bir kerre:

Kaside 2

Mısra: 63

Kelime Tipi: -

Bir defa, bir kez.

Âb-ı ihsânı dokunaydı eger bir kerre

Şüre-zâr-ı dil ola minnet-i ez-hârem

bir kez:

1. bir kez:

Gazel 11

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bir defa, bir kerecik, bir defa olsun.

Cilve-ger olmadı 'aks-i ruh-i âlûñ bir kez

İdeli seng-i sitem âyine-i ğalbi şikest

2. bir kez:

Gazel 35

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bir defa, bir kerecik, bir defa olsun.

Görse bir kez 'aşıkun hayrân olup bî-hüş olur

Bilmezin la'l-i lebûñ dârû mı yoğsa mül midür

3. bir kez:

Gazel 101

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bir defa, bir kerecik, bir defa olsun.

Bir kez nemek ekmezsin zahm-ı dil-i 'uşşâka

Biñ kerre urursun şemşir-i cefâ-yı ğam

4. bir kez:

Gazel 107

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bir defa, bir kerecik, bir defa olsun.

Şormaduñ hâlûmi bir kez baña rahm eylemedüñ

Ne cefâ-pîşe olursın ne 'aceb dilbersin

5. bir kez:

Gazel 127

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bir defa, bir kerecik, bir defa olsun.

Zülf-i nigârı bir kez koçmak naşib olur mı

Ruhşat virür mi baña baht-ı siyâh böyle

6. bir kez:

Gazel 152

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bir defa, bir kerecik, bir defa olsun.

Bir kez beni yâd itmedi luţf u kereminden

Yolında fedâ eyledüğüm cânı unuttı

7. bir kez:

Gazel 164

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bir defa, bir kerecik, bir defa olsun.

Cân-ı zârı añmaduñ bir kez şarâb-ı vaşl ile

Pister-i miñnetde derd-i hicr ile yatır dağ

8. bir kez:

Kaside 7

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Bir defa, bir kerecik, bir defa olsun.

Nüş iden 'ömrinde bir kez bâde-i ihsânûñı

Neş'e-i devletle olur haşre deflû kâmrân

9. bir kez:

Kaside 9

Mısra: 72

Kelime Tipi: -

Bir defa, bir kerecik, bir defa olsun.

'Âlemi müstağrak-ı deryâ-yı elţâf eyleyüp

Añmadı bir kez dime bu bende-i ğam-perveri

10. bir kez:

Gazel 139

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bir kez.

Yangınlığum bulurdu o meh-pâre kendine

Bir kez bakındı sine-i pür-süz- dâğına

bir kimse:**1. bir kimse:****Kaside 9**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bir kişi bile.

Nüşa-i 'adlûnle halkı hep musahhar eyledün
Olmaduk bir kimse yokdur emrûne fermân-beri

bir kimseden bir kimse:**1. bir kimseden bir kimse:****Kaside 7**

Mısra: 41

Kelime Tipi: **Kalıp İfade***Hiç kimse birbirinden, hiçbir kimse.*

Görse ger bir kimseden bir kimse şimdi dest- bürd
Cân atup saña kaçır eyler şikâyet râygân

bir kişi:**1. bir kişi:****Mesnevi 1**

Mısra: 89

Kelime Tipi: -

Bir kişi, birisi.

Derviş ola ehl-i dil ola bir kişi ey dil
Her tîr-i du'âsına anuñ 'arş ola menzil

bir lahza:**1. bir lahza:****Gazel 131**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Çok kısa bir an.

Bir lahza faşl-ı gülde hezâr olsa şâd eger
Ey Dürrî zâr ider anı bîm-i hâzân yine

bir tutar:**1. bir tutar:-ar****Gazel 124**

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Deyim***Eşit saymak, eşit görmek.*

Yokdur yanında farkı rakîb ile 'âşıkun
Bed-hâhı bir tutar o perî hayr-hâh ile

bir tutıla:**1. bir tutıla:-a****Kaside 2**

Mısra: 118

Kelime Tipi: **Deyim***Eşit görülmek.*

Gayrilerle beni bir tutma kapuñ bendesiyüm
Ne revâ bir tutıla büm ile hîç murğ-ı Harem

bir tutma:**1. bir tutma:-ma****Kaside 2**

Mısra: 117

Kelime Tipi: **Deyim***Eşit saymak, eşit görmek.*

Gayrilerle beni bir tutma kapuñ bendesiyüm
Ne revâ bir tutıla büm ile hîç murğ-ı Harem

bir tutulmuş:**1. bir tutulmuş:-muş****Kaside 9**

Mısra: 90

Kelime Tipi: **Deyim***Aynı sayılmak.*

Tutma yeksân bende-i dergâhuña ağyâr ile
Bir tutulmuş zâğ ile lâyıķ mıdur kebk-i derî

bir vere:**1. bir vere:-e****Kaside 2**

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Tek yer, aynı yer.

Böyle vaşf eyler anuñ zât-ı kerîmü'ş-şânın
Gelseler bir yere medh itmege eşraf-ı ümem

2. bir yere:-e**Gazel 158**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bir araya.

Göre ey dil elinde sāgar-ı billür ile yâri
'Âceb cem' eylemiş mihr ü hilâli bir yere Bârî

bir yire:**1. bir yire:-e****Mesnevi 1**

Mısra: 78

Kelime Tipi: -

Bir yer, herhangi bir yer.

Şarı köpegi aña maḥabbetler ider mi
Ol bir yire gitse o da ardınca gider mi

bir zamân:**1. bir zamân:****Gazel 141**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bir süreliğine.

Bâzîçe-i maḥabbet ü 'aşkında ol perî
Dürrîyi bir zamân ola bulmaya araya

2. bir zamân:**Gazel 131**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bir zaman, bir süre.

Terk eyledi bizi o şeh-i nüktedân yine
Nâr-ı firâk ile neyleyüm bir zamân yine

birâder:

1. birâder:

Mesnevi 1

Mısra: 35

Far. Erkek kardeş. II Dost, arkadaş.

Yâ anda mı gördüñ mi o her-câyî birâder
Bilsün 'acabâ ülfeti kimler ile eyler

birak:

1. bıraksun:-sun

Tarih 2

Mısra: 4

Atmak, bırakmak, koymak.

Hzân olsun 'âlem gül olsun perişân
Bıraksun yere berg ü bârın dırahtân

biraz:

1. birâz:

Gazel 82

Mısra: 10

Biraz, azıcık.

Ol gün kanı müstağrak-ı lutfuñ idi Dürri
Cevr itseñ eger gâhen birâz iderdüñ

2. biraz:

Mesnevi 3

Mısra: 4

Biraz II bir miktar.

Pürdür içi gazîyile ol şeh-i cenâbuñ
Vaşf eyleyeyin diñle biraz hazzide cânuñ

birbiri:

1. birbirine:-n, -e

Gazel 136

Mısra: 9

Karşılıklı olarak bir diğeri.

Şubha dek birbirine yine hevâ-dâr oldı
Ol iki tâze vü ter nañl-i dil-ârâ bu gice

birbirine düşürür:

1. birbirine düşürür:-ür

Gazel 28

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Aralarında anlaşmazlık çıkarmak, ortalığı karıştırmak.

Çıkmasun hânedan ol meh yine gavgâya çıkar
Düşürür birbirine halkı temâşâya çıkar

bî-reyb ü gümân:

1. bî-reyb ü gümân:

Kaside 1

Mısra: 112

Kelime Tipi: -

Şeksiz ve şüphesiz.

Minnet Allâha hele himmet-i mümtâz gele
Ğâlib oldum yine akrânuma bî-reyb ü gümân

birez:

1. birez:

Kaside 3

Mısra: 25

Biraz.

Birez bezm-i gülîstânda açıldı la'l-i dilberden
Zebân-ı hâl ile virdi bize şimdi haber gonca

biri:

1. birisidür:-si, -dür

Mesnevi 2

Mısra: 111

Biri.

Birisidür anuñ Kible Oluğı
İderse ser-fürü n'ola ki her şu

2. birisidür:-si, -dür

Mesnevi 2

Mısra: 69

Bir diğeri.

Birisidür anuñ Civân Oluğı
N'ola dırsem aña ben cân oluğı

3. biri:

Mesnevi 2

Mısra: 49

Bir tanesi.

Biri âb-ı hayât-ı cân-bağşâ
İder âb-ı hayâtıñ tarzın icrâ

4. biri:

Mesnevi 2

Mısra: 75

Bir tanesi.

Biri Türk Oluğudur vaşf olunmaz
Anuñ miğli bu 'âlemde bulunmaz

5. biri:

Mesnevi 2

Mısra: 79

Bir tanesi.

Biri Şeyh Oluğudur gâyet a'lâ
Terağ-rîz ü ferağ-bağş u muşaffâ

6. biri:

Mesnevi 2

Mısra: 87

Bir tanesi.

Havuzlı nâvdândur biri anuñ
Var anda lezzeti havz-ı cinânuñ

7. biri:

Mesnevi 2

Mısra: 91

Bir tanesi.

Biri Egrelti mîzâbı ki hâkķā
İçen 'ömrinde görmez zerrece dā

8. biri:

Mesnevi 2

Mısra: 101

Bir tanesi.

Biri de Orta Oluğdur hem-çü sükker
Recā-yı lezzet eyler āb-ı Kevşer

9. biri:

Mesnevi 2

Mısra: 107

Bir tanesi.

Biri mîzāb-ı Mesciddür o mânuñ
Yüzi şuyı odur āb-ı cihānuñ

10. biri:

Mesnevi 2

Mısra: 109

Bir tanesi.

Biri Aḥmed Paşa mîzābıdır hem
Anı nüş idene kār eylemez sem

11. biri:

Mesnevi 2

Mısra: 115

Bir tanesi.

Biri 'ayn-ı şafā kim menba'-i zevk
İçen anı olur ol demde pür-şevk

12. biridür:-dür

Mesnevi 2

Mısra: 123

Bir tanesi.

Biridür Kozbikār mevta ider hayy
Çukur yaylağa andan urulur hey

13. birine:-n, -e

Mesnevi 2

Mısra: 53

Bir tanesi.

Birine İftikār Oluğı dirler
İçenler şuyını taḥsîn iderler

14. birine:-n, -e

Mesnevi 2

Mısra: 73

Bir tanesi.

Dedem Oluğı dirler birine hem
İçince zā'il olur cümle ḡam

15. birine:-n, -e

Mesnevi 2

Mısra: 93

Bir tanesi.

Birine daḡı Kar oluğı dirler
Yanında lezzet ile telḡ sükker

16. birine:-n, -e

Mesnevi 2

Mısra: 119

Bir tanesi.

Birine Şāh Velī mîzābı dirler
Şuyın taḥsîn iderler hep içenler

17. birisi:-si

Mesnevi 2

Mısra: 41

Bir tanesi.

Anuñ birisi ḡāyet ile bālā
Sipihre nerd-bān olurdu a'lā

18. birisi:-si

Mesnevi 2

Mısra: 57

Bir tanesi.

Birisi daḡı mîzāb-ı Kāzancı
İçin eyler şafādan çok kāzancı

19. birisi:-si

Mesnevi 2

Mısra: 61

Bir tanesi.

Birisi daḡı ḡîzāb-ı kilisā
Gelür imāna içse gebr ü tersā

20. birisi:-si

Mesnevi 2

Mısra: 63

Bir tanesi.

Birisi daḡidür mîzāb-ı in'ām
Anı nüş iden alur dehrden kām

21. birisi:-si

Mesnevi 2

Mısra: 83

Bir tanesi.

Birisi Süḡteler Oluğı anuñ
Ter ü taze olur içdükde cānuñ

22. birisi:-si

Mesnevi 2

Mısra: 85

Bir tanesi.

Birisi daḡidür mîzāb-ı Elbiz
Hele dünyāda mişlin görmedük biz

23. **birisi:-si****Mesnevi 2**Mısra: **89***Bir tanesi.*

Birisi daħidür mizāb-ı Ağa
Döneydi mürdeler içseydi şağa

24. **biri:****Gazel 35**Mısra: **7***Belgisiz zamir.*

Her kişi saña muḳayyed her biri bir derd-mend
Yohsa 'ālem hep saña dil-beste-i kākül midür

25. **biri:****Gazel 37**Mısra: **10***Belgisiz zamir.*

Mengüş-i güş hüsni-i kabûl eyle sözlerüm
Vaşf-ı ruḥuḁda her biri lü'lü degül midür

26. **birin:-n****Gazel 66**Mısra: **7**

*"Bir diğeri, bir tanesi" anlamlarında kullanılan
belgisiz zamir.*

Mihr ü cevruḁden 'atā kıl baña ey meh-rü birin
Her ne gelse senden eyler bu dil-i ğam-ḥār ḥaz

27. **birine:-n, -e****Mesnevi 2**Mısra: **103***Bir diğeri.*

Çatal Oluḁ dinür birine cānā
Ser-i dāya düşer tiğ oldı güyā

28. **birine:-n, -e****Mesnevi 2**Mısra: **105***Bir diğeri.*

Üzerfi Oluḁ dinür birine cānā
'Ömür uzunluğudur var iç ol mā

biryān olupdur:1. **biryān olupdur:-up, -dur****Gazel 110**Mısra: **11**

Kelime Tipi: -

Kebap olmak, kavrulmak, yanmak.

Tir-i ğam ile dil daḁı biryān olupdur

Ey Dürrī hemān püte-i sinem mi şanursın

bī-şek:1. **bī-şek:****Kaside 2**Mısra: **8***Kuşkusuz.*

Nice mir'āt-ı ḥayāl eylese meh pertevini

Rüz-ı rüşen ola bī-şek şeb-i deycür ol dem

bister-i hicrānuḁa düşürüp:1. **bister-i hicrānuḁa düşürüp:-üp****Gazel 154**Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

Ayrılığın yatağına düşürmek ll Hasta etmek.

Anı sensin maraḁ-ı 'aşka giriftār idici

Düşürüp bister-i hicrānuḁa bīmār idici

bit:1. **biter:-er****Kaside 3**Mısra: **52***Ortaya çıkmak, yetişmek.*

Gül-i zātın Ḥudā ḥıfz eylesün āsib ü āfetden
Bahār olup gülistān-ı cinānda tā biter gonca

bī-ta'ab:1. **bī-ta'ab:****Kaside 9**Mısra: **55***Zahmetsiz, zorluk çekmeden.*

Her kişi şayd-ı hüma-yı kām iderdi bī-ta'ab

İltifāt u himmetüñ olsa eger kim şeh-peri

bī-tāb olup:1. **bī-tāb olup:-up****Gazel 2**Mısra: **7**

Kelime Tipi: -

Yorgun, bitkin, takatsiz olmak.

'Aşk ile bī-tāb olup dil hareket eylemez

Lāzım olan bir zamān şabr u sükündür baña

bī-tāb u tüvān eyledi:1. **bī-tāb u tüvān eyledi:****Kaside 1**Mısra: **80**

Kelime Tipi: -

Güçsüz ve kuvvetsiz bırakmak.

Benüm ol çille-keş-i tekye-i endüh u sitem

Eyledi za'f-ı riyāzet beni bī-tāb u tüvān

bī-tevehhüm:1. **bī-tevehhümdür:-dür****Gazel 49**Mısra: **22***Rahat, huzurlu.*

Ḥudā naḥl-i vücūdın ḥıfz ide āsib ü āfetden

Ki eyyāmında şirāndan ğazālān bī-tevehhümdür

bî-vefâ:**1. bî-vefâ:****Gazel 138****Mısra: 10***Vefasız.*

Eylemezsin Dürriyâ beyhûde feryâd u figân
Sevdügün bir bî-vefâ vü pür-cefâdur var ısa

2. bî-vefâdan:-dan**Gazel 20****Mısra: 9***Vefasız, sözünde, muhabbetinde sebatı olmayan.*

Ol bî-vefâdan eyleme şeftâlû ârzû
Dürri olur mı bâr-ver olmak nihâl-i bîd

3. bî-vefâluñ:-luñ**Gazel 105****Mısra: 2***Vefasız, sadakatsiz (kişi).*

Cefâ-kâr olduğın bilsem dili yâre düşürmezdim
Bu deñlü bî-vefâluñ ben o dildâra düşürmezdim

biz:**1. biz:****Gazel 52****Mısra: 8***Biz.*

Ey perî vaşluña hasret çeker ancak ağyâr
Biz hayâl-i ruh -ı pür tâbuña hasret çekerüz

2. bizi:-i**Gazel 54****Mısra: 4***Biz.*

Kažası sînemüzde dâğımız âmâc-ı miñnetdür
Sadâsı seng-i cevriñdür bizi zan itme nâlânuz

3. biz:**Gazel 57****Mısra: 5***Biz.*

Niyâza başlayacak biz o güşeler etse
Göñül bunuñ gibi bir şive-kâr arar bulmaz

4. biz:**Gazel 65****Mısra: 6***Biz.*

Ol da bend oldı dile zülf-i girih-girün gibi
Biz dir idük gelse olsa luğfına bir çäre hat

5. bizden:-den**Gazel 68****Mısra: 8***Biz.*

Derd-i 'aşkuñla senün ğurbete düşdük gâhî
Bizden ey şüh-ı cihân eyleme bir nâme dirig

6. bize:-e**Gazel 83****Mısra: 16***Biz.*

Devletinde yine bir zât-ı 'azîmü's-şânuñ
'İyd u kâdr oldı bize şubh u mesâsı Kozinün

7. bize:-e**Gazel 83****Mısra: 20***Biz.*

Bâd-ı âfetden ide Hâzret-i Allâh maşûn
Zevkin itdün bize farz oldı du'ası Kozinün

8. bizden:-den**Gazel 91****Mısra: 5***Biz.*

Selâmın dirig eyleyüp bizden âyâ
Niçün itmez ol şâh-ı hûbân tenezzül

9. biz:**Gazel 93****Mısra: 1***Biz.*

Nice biz ey dil-i şeydâ ğam-ı dünyâ çekelüm
Varalum mey-gedeye câm-ı muşaffâ çekelüm

10. bizi:-i**Gazel 101****Mısra: 8***Biz.*

Bu pîre-zen-i dehrün çok zehr-i ğamın yutdum
Âhir bizi de itdi Ferhâd gibi serserem

11. biz:**Gazel 120****Mısra: 5***Biz.*

Bir ân yüzünü görmeseñ ol ân ölürüz biz
Bilmem bize n'itdün ne füsün-bâz güzelsin

12. bize:-e**Gazel 120****Mısra: 6***Biz.*

Bir ân yüzünü görmeseñ ol ân ölürüz biz
Bilmem bize n'itdün ne füsün-bâz güzelsin

13. bizi:-i**Gazel 120****Mısra: 8***Biz.*

Geh gül görünür ol ruḥı ālūñ gehī āteş
İtdüñ bizi ḥayrān ne siḥrbāz güzelsin

14. **bizi:-i**

Gazel 124

Mısra: 7

Biz.

Ḥavfım budur bizi kim ider gird-bād-ı ḡam
Yokdur ten-i naḥīfimizüñ farḳı kâh ile

15. **bize:-e**

Gazel 127

Mısra: 10

Biz.

Dürrî o naḥl-i nāzük şeftālūsın koparduk
Oldı bize bu yüzden luṭf-ı İlāh böyle

16. **bizi:-i**

Gazel 131

Mısra: 1

Biz.

Terk eyledi bizi o şeh-i nüktedān yine
Nār-ı firāk ile neyleyüm bir zamān yine

17. **bize:-e**

Gazel 165

Mısra: 4

Biz.

Ḥaṭ-ı ruḥsārın öpdürmez yüzün zülfüyle göstermez
Ne rüz-ı Ḥızırı bildürdi bize dilber ne nevrüzü

18. **bize:-e**

Kaside 2

Mısra: 130

Biz.

İrdi söz ḡāyete ey Dürrî o baḥr-i cüduñ
İdelüm ḥayr du'āsın bize budur elzem

19. **bize:-e**

Kaside 3

Mısra: 26

Biz.

Birez bezm-i gülüstānda açıldı la'l-i dilberden
Zebān-ı ḥāl ile virdi bize şimdi ḥaber ḡonca

20. **biz:**

Mesnevi 1

Mısra: 38

Biz.

Añmaz bizi şoḥbet-i yārāna var bir ḡāh
Biz ḥod ḡam-ı hicrān ile itmedeyüz āh

21. **bizden:-den**

Mesnevi 1

Mısra: 132

Biz.

Me'mül olan oldur ki kabül eyleyeler hep
Bizden de selām eyle diyü söyleyeler hep

22. **biz:**

Mesnevi 2

Mısra: 86

Biz.

Birisi daḥidür mizāb-ı Elbiz
Hele dünyāda mişlin görmedük biz

23. **biz:**

Gazel 52

Mısra: 4

Biz.

Ḡirre olma dil-i pülāduña ey çarḥ-ı şagir
Şimdi biz şaḥt- kemān u ḡam-ı ḡurbet çekerüz

24. **biz:**

Gazel 53

Mısra: 7

Biz.

Biz o serv-i kāmētüñ bir bende-i āzādıyuz
Ḳayd u bend-i zülf-i sünbül-fāma girmiş çıkmışuz

25. **biz:**

Gazel 149

Mısra: 7

Biz.

Biz de iller gibi būs eyledük ancak destüñ
Görmedük vaşluñı zevḳ itmedük elden ḡayrı

26. **bizi:-i**

Mesnevi 1

Mısra: 37

Biz.

Añmaz bizi şoḥbet-i yārāna var bir ḡāh
Biz ḥod ḡam-ı hicrān ile itmedeyüz āh

27. **bizden:-den**

Mesnevi 3

Mısra: 20

Biz.

Me'mül olan oldur ki kabül eyleyeler hep
Bizden de selām eyle diyü söyleyeler hep

bi-zād:

1. **bī-zād:**

Kaside 1

Mısra: 76

Azıksız, yiyeceksiz.

Benüm ol hāne-ber-endāz u siyeh-kāse-i çarḥ
Benüm ol bī-kes ü bī-zād u leked-ḡor-ı cihān

bī-zahmet:

1. **bī-zahmet:**

Gazel 46

Mısra: 6

Zahmetsiz ve eziyetsiz olmak.

Bâğ-ı kalbinden gül-i ihsân koparmakdur güci
Mîve-i cevri-nihâl-i qaddi bî-zahmet kopar

bi-zât-ı pāk-i hudā:

1. bi-zât-ı pāk-i hudā:

Kaside 4

Mısra: 75

Kelime Tipi: -

Allah'ın temiz zatı.

Bi-zât-ı pāk-i Hudā 'izz ü şānühü'l-a'lā

Bi-nūri vecdi benī celle rūhahu'l-ekrem

bizlengeç:

1. bizlengeç:

Mesnevi 1

Mısra: 114

(bizlenc, bizlengic) : Yüklü hayvanlarını sürmek için

kullanılan ucu sivri demirli değnek ol-.

İlk yokuşa varduğda eşek çekmez iner mi

Bizlengeç ile ardına geçüp iteler mi

bî-'akl idüp:

1. bî-'akl idüp:-üip

Gazel 148

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Akılsız bir hale sokmak.

Beni bî-'akl idüp evvel dile çok şerhalar açduñ

Yeter şimdengirü şāhum olan oldu giden gitdi

bî-'ukde oldu:

1. bî-'ukde oldu:-dı

Kaside 2

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

(düşüm) çözülmek.

Habbezā devr-i pesendide-i çarh-i tārem

Oldı bî-'ukde yine rişte-i cān-ı 'ālem

böyle:

1. böyle:

Gazel 6

Mısra: 5

Aynıyla, bu şekilde.

Hakk böyle cefākār idigün bilmez idüm ben

Düşdüm saña meyl eyleye mi pistere cānā

2. böyledür:-dür

Kaside 2

Mısra: 41

Aynıyla, bu şekilde.

İ'tikād -ı 'uqālā böyledür inşāa'llāh

Ehl-i dil görmeye 'ömrinde anuñ cevri ü sitem

3. böyle:

Kaside 7

Mısra: 75

Aynıyla, bu şekilde.

Şafha-i çarh üzre nāmum böyle şebti olmuş benüm

Mālik-i genc-i ma'ānī şāh-ı iklīm-i beyān

4. böyle:

Gazel 14

Mısra: 8

Böyle, bu şekilde.

Öldürdi rakibi didiler ey şeh-i hūbān

Gerçekse eger böyle cihād eylemedün hiç

5. böyle:

Gazel 41

Mısra: 10

Böyle, bu şekilde.

Ol rakibün suhre-i dehr olduğun görseñ yine

Hayli demdür böyle vaz'-ı çarha 'irfān muntazır

6. böyle:

Gazel 52

Mısra: 10

Böyle, bu şekilde.

Bilmedük hālını her hūbı görüp meyl iderüz

Dürriyā anuñ için böyle nedāmet çekerüz

7. böyle:

Gazel 55

Mısra: 8

Böyle, bu şekilde.

Devri müldür dem-i gül geldi gelün 'ayş idelüm

Sākiyā girmez ele böyle müferrih bir rüz

8. böyledür:-dür

Gazel 74

Mısra: 4

Böyle, bu şekilde.

Bir gün olmaz kim nice 'uşşāk kurbān olmaya

Böyledür elbetde resm-i tekye-i gümrāh-ı 'aşk

9. böyle:

Gazel 75

Mısra: 2

Böyle, bu şekilde.

Dide pür-nem dil ise çāk-ı giribān-ı firāk

'Āşıkı böyle idermiş bu imiş şān-ı firāk

10. böyle:

Gazel 79

Mısra: 5

Böyle, bu şekilde.

Böyle zār olmazduñ ey dil miñnet-i 'aşk ile sen

Gördüğün gaddāra meyl idüp hevādār olmasañ

11. **böyle:****Gazel 85**

Mısra: 10

Böyle, bu şekilde.

Ne ğam cihānda saña şayd-ı murğ-ı 'aşk itmek
Senüñ koluñda iken böyle yār-i şehbāzuñ

12. **böyle:****Gazel 85**

Mısra: 12

Böyle, bu şekilde.

Şikeste-hâtır ider miydi Dürriyâ seni yār
Başuñda olmasa böyle eger senüñ yazuñ

13. **böyle:****Gazel 104**

Mısra: 2

Böyle, bu şekilde.

Dil-i âteş-gedeme uğrasa yār
Nār-ı pür-süz gibi esmez idi böyle vaḥīm

14. **böyle:****Gazel 105**

Mısra: 3

Böyle, bu şekilde.

Bu ḥāk-i deşt-i 'aşkı böyle bî-hāşıl bileydüm ben
Aña toḥm-ı sirişk-i çeşmüm hemvāra düşürmezdüm

15. **böyle:****Gazel 123**

Mısra: 10

Böyle, bu şekilde.

Ḥāneñe varam dimiş dilber varursa bu gice
Sîneye çek böyle fırsat dā'imā girmez ele

16. **böyle:****Gazel 123**

Mısra: 12

Böyle, bu şekilde.

Yazdı yārān şafha-i cāna görüp bu şi'rüñi
Didiler kim böyle tuḥfe Dürriyâ girmez ele

17. **böyle:****Gazel 127**

Mısra: 2

Böyle, bu şekilde.

Alur vişāl için dergāh şöyle gāh böyle
Olmazdı mişli şehri olmasa o māh böyle

18. **böyle:****Gazel 127**

Mısra: 6

Böyle, bu şekilde.

Şahrā-yı sînem üzre yer yer elif degüldür
Âmed şüd ile esb-i ğam itdi rāh böyle

19. **böyle:****Gazel 127**

Mısra: 8

Böyle, bu şekilde.

Terk it rişâyı tâc-ı edhem pür nūr eyler ol
Pîr-i muğāndan el al gel gey külāh böyle

20. **böyle:****Gazel 146**

Mısra: 1

Böyle, bu şekilde.

Ebruvānuñ kavş-i ğammiş böyle bilmezdüm seni
Her müjeñ tîr-i elemmiş böyle bilmezdüm seni

21. **böyle:****Gazel 146**

Mısra: 2

Böyle, bu şekilde.

Ebruvānuñ kavş-i ğammiş böyle bilmezdüm seni
Her müjeñ tîr-i elemmiş böyle bilmezdüm seni

22. **böyle:****Gazel 146**

Mısra: 4

Böyle, bu şekilde.

Dem-be-dem 'uşşāk elüñden zehr-i ğam nüş itmede
Meşrebüñ ğāyetle kemmiş böyle bilmezdüm seni

23. **böyle:****Gazel 146**

Mısra: 6

Böyle, bu şekilde.

Teşne-leb 'āşık dururken luṭfuñı görmiş rakîb
La'l-i rûḥ-efzāñı emmiş böyle bilmezdüm seni

24. **böyle:****Gazel 146**

Mısra: 8

Böyle, bu şekilde.

Ma'iliz bunca zamāndur degmedük pābüsuña
'Āşıkā kārūñ sitemmiş böyle bilmezdüm seni

25. **böyle:****Gazel 146**

Mısra: 10

Böyle, bu şekilde.

Dürriyâ şi'rüñ görüp yārān pesend idüp didi
Şi'ri tarzı muhteşemmiş böyle bilmezdüm seni

26. **böyle:****Gazel 163**

Mısra: 10

Böyle, bu şekilde.

O yārüñ eyledi dendānı vaşfını Dürri
Bu nazmı anuñ için böyle pür-le'āl oldı

27. **böyle:**

Kaside 2

Mısra: 31

Böyle, bu şekilde.

Böyle vaşf eyler anuñ zāt-ı kerîmü'ş-şânın
Gelseler bir yere medh itmege eşrâf-ı ümem

28. **böyle:**

Kaside 2

Mısra: 53

Böyle, bu şekilde.

İ'tikâdum bu ki hiç gelmeye dehre böyle

Cevri yok himmeti çok zāt-ı pesendide- şiyem

29. **böyle:**

Kaside 6

Mısra: 57

Böyle, bu şekilde.

El açup böyle ider hayr du'ânı Dürri

Haqq te'âlâ vire maşşûd u murâduñ her dem

30. **böyle:**

Kaside 7

Mısra: 37

Böyle, bu şekilde.

Şafha-ı çarh üzre nâmuñ böyle tahrîr eylemiş

Hażret-i Maḥmûd Efendi fâzıl-ı devr ü zamân

31. **böyle:**

Kaside 9

Mısra: 43

Böyle, bu şekilde.

Şafha-i çarh üzre nâmuñ böyle tahrîr eylemiş

Kilk-i ressâm-ı қаzâ ey ehl-i 'ilmüñ mefḥarı

32. **böyle:**

Tarih 13

Mısra: 7

Böyle, bu şekilde.

Böyle güzel hükkâmı memduḥ-ı üns ü cânı

Reşk-aver şay görmiş midür bir âdem

33. **böyle:**

Tarih 13

Mısra: 14

Böyle, bu şekilde.

Âyine-i Sikender devrin ile muḳarrer

Yokdur cihânda böyle 'âlem-nümâ-yı ḥurrem

34. **böyle:**

Tarih 14

Mısra: 13

Böyle, bu şekilde.

Böyle ilhâm oldu târiḥüñ baña

Cennet-i zibâya gitdün 'ayanâ

35. **böyle:**

Gazel 79

Mısra: 1

Böyle, bu şekilde.

Her kişi bendeñ olurdu böyle ḡaddâr olmasañ

Ehl-i 'aşka cevri idüp dâ'im sitem-kâr olmasañ

36. **böyle:**

Gazel 127

Mısra: 4

Böyle, bu şekilde.

Zülf-i nigârı bir kez ḳoḳmak naşib olur mı

Ruḡşat virür mi baña baḡt-ı siyâh böyle

37. **böyle:**

Kaside 2

Mısra: 124

Böyle, bu şekilde.

Nâ-ehil eyledüḡüñ luṭfî ferâmûş eyler

Ehl-i dil böyle ider vaşfuñı ammâ ki raḳam

38. **böyle:**

Mesnevi 4

Mısra: 14

Böyle, bu şekilde.

Ḳanı bir seyyâḥ-ı 'âlem gördi mi gelsün disün

Âb-ı kevşer ḥâk-ı 'anber böyle yaylaḳ-ı cihân

39. **böyle:**

Tarih 1

Mısra: 1

Böyle, bu şekilde.

Yokdur 'âlemde böyle fâḫir ḥân

Feraḥ u iḳrâr firdevs-veşdür

böyle gerek:

1. **böyle gerek:**

Gazel 129

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bu şekilde, böyle olmalı.

Ḳullarına luṭf idüp itmeyeler âḥ vâḥ

İşte gönül dehrde böyle gerek pâdişâḥ

böyle mi:

1. **böyle mi:**

Kaside 1

Mısra: 103

Kelime Tipi: -

Böyle mi? Bu şekilde mi?

Ben seni böyle mi medḥ eyler idüm sultânüm

Eyledi dehr-i denî neyleyeyin bî-dermân

2. **böyle mi:**

Kaside 2

Mısra: 97

Kelime Tipi: -

Böyle mi, bu şekilde mi.

Ben seni böyle mi medh eyler idüm sultānum
Olmasam hancer-i endüh u elemle ebkem

böyle oldu:

1. **böyle oldu:** -dı

Gazel 127

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Böyle, bu şekilde, buna benzer olmak.

Dürrî o naḥl-i nāzük seftālūsın koparduk
Oldı bize bu yüzden luṭf-ı İlāh böyle

boyn:

1. **boynında:** -ı, -n, -da

Mesnevi 1

Mısra: 83

Başı bedene bağlayan bölge.

Destinde midür lülesi boynında mı şālı
Cilbendi miyânında mı içinde mi mālî

boynun egerse:

1. **boynun egerse:** -er, -se-un

Gazel 44

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Deyim**

*Boynunu eğmek, eğilmek. II Acındırıcı, çaresiz bir
durumda kalmak.*

Tiğünne boynun egerse dil-i bî-çāre n'ola
Bu bāhāne ile ğamuñdan başun āzād ister

bu:

1. **bu:**

Gazel 26

Mısra: 6

Bu, işaret zamiri.

Hür-ı cennet o perinüñ yüzini görse eger
Şühhesiz derdi bu her vechile benden yegdür

2. **bu:**

Gazel 32

Mısra: 2

Bu.

Dime ancak melāḥatde o yār-i sīm-ber vardur
Göreydüñ ey dil-i şeydā bu 'ālemde neler vardur

3. **bu:**

Gazel 42

Mısra: 1

Bu.

Eyledi 'āleme bu āh-ı seher-gāh eşer
İtmedi ḳalbüne ammā ki senüñ āh eşer

4. **bu:**

Gazel 42

Mısra: 8

Bu.

Eylemiş çāk-ı girībān yine ol ğonca-i nāz
Meger itmiş aña bu nāle-i cān-gāh eşer

5. **bu:**

Gazel 44

Mısra: 6

Bu.

Tiğünne boynun egerse dil-i bî-çāre n'ola
Bu bāhāne ile ğamuñdan başun āzād ister

6. **bu:**

Gazel 46

Mısra: 14

Bu.

Ne benüm gibi belā-keş dehre bir 'āşık gelür
Ne senüñ gibi bu 'ālem içre bir āfet ḳopar

7. **bu:**

Gazel 48

Mısra: 4

Bu.

Ġam-ı hicrān beni ol deñlü za'if eyledi kim
Şimdi bu cān-ı 'azizüm tenüme bār gelür

8. **bu:**

Gazel 51

Mısra: 6

Bu.

Ḳılma miyān-ı yāri der-āğuş için ümüd
Ey dil bu fikri itme ḥayāl-i muḥāldür

9. **bu:**

Gazel 51

Mısra: 9

Bu.

Evşāf-ı gerdende bu şi'rüm o dilberüñ
Ey Dürrî seyr iden didi 'ıḳdū'l-le'āldür

10. **bu:**

Gazel 55

Mısra: 10

Bu.

Umma ey Dürrî felekden şaḳın esrār-ı sürür
Ḳaḅḅı chl-i dili şād itdi bu çarḥ-ı kīne-süz

11. **bunuñ:** -nuñ

Gazel 57

Mısra: 6

Bu.

Niyāza başlayacak biz o güşeler etse
Göñül bunuñ gibi bir şive-kār arar bulmaz

12. **bu:**

Gazel 62

Mısra: 5

Bu.

Nice kulağına girsün bu feryād
Raķībūñ sözleriyle doldı gūşuñ

13. **bu:**

Gazel 64

Mısra: 6

Bu.

Ka'be-i kūyuñ tavāfindan taķarrūbdür murād
Hāķılı sensin bu deñlü āh u efgāndan ğaraż

14. **bu:**

Gazel 66

Mısra: 2

Bu.

Baña ey meh-rū gelür her itdüğüñ āzār hāż
Şerbet-i la'lūñden eyler bu dil-i bī-çāre hāż

15. **bu:**

Gazel 66

Mısra: 8

Bu.

Mihr ü cevruñden 'atā kıl baña ey meh-rū birin
Her ne gelse senden eyler bu dil-i ğam-hār hāż

16. **bu:**

Gazel 69

Mısra: 6

Bu.

Bağrumı tır-i gāmuñ deldi yine raħmuñ yok
Bu kadar cevri ile bī-dāduña inşāf inşāf

17. **bu:**

Gazel 69

Mısra: 9

Bu.

Bu kadar guşsa-i cānānı çeker āh itmez
Dürriyā bu dil-i nā-şāduña inşāf inşāf

18. **bu:**

Gazel 69

Mısra: 10

Bu.

Bu kadar guşsa-i cānānı çeker āh itmez
Dürriyā bu dil-i nā-şāduña inşāf inşāf

19. **bu:**

Gazel 71

Mısra: 1

Bu.

'Aşk bir yemdür aña bu dil-i āvāre şādef
Mekr-i dendānuñ ile pür-dür-i şehvāre şādef

20. **bu:**

Gazel 72

Mısra: 8

Bu.

Tekye-i 'aşķ-ı mecāzide olan 'āşıkıları
Bir gün elbetde ķomaz irşād ider bu pır-i 'aşķ

21. **bu:**

Gazel 88

Mısra: 6

Bu.

Zerd oldu yüzüm derdümi itmez daħi ifşā
Bu dide-i ħūn-bār ile bilmem nic'olur ħāl

22. **bu:**

Gazel 89

Mısra: 3

Bu.

'Aks-i ruhsārını seyr eyle bu çeşm-i terde
Düşdi güyā ki hemān āb-ı zülāl üstine gül

23. **bu:**

Gazel 94

Mısra: 7

Bu.

Āħir deler bu nüh siper-i çerħi tır-i āh
Bār-ı ğamuñla ķāmetüm oldu kemān-ı ğam

24. **bu:**

Gazel 94

Mısra: 9

Bu.

Sünböldür āh-ı dil gül-i terdür bu tāze dāğ
Ey Dürri cismüm oldu benüm gül-sitān-ı ğam

25. **bu:**

Gazel 97

Mısra: 11

Bu.

Bu selāsetle görüp vaşf-ı ruħında yārūñ
Dürriyā ben senūñ eş'āruña mā'il oldum

26. **bu:**

Gazel 99

Mısra: 1

Bu.

İltifāt-ı yār ile dil şād u ħurremdür bu dem
Şāhid-i maķşūdı āğūş itdi bī-ğamdur bu dem

27. **bu:**

Gazel 99

Mısra: 2

Bu.

İltifāt-ı yār ile dil şād u ħurremdür bu dem
Şāhid-i maķşūdı āğūş itdi bī-ğamdur bu dem

28. **bu:**

Gazel 99

Mısra: 4

Bu.

Sāgar-ı lutfın görüp yārūñ şafā sürdūñ bugün
Semmi-i ğam nūş eyledi aġyār sersemdür bu dem

29. **bu:**

Gazel 99

Mısra: 6

Bu.

Ben külāh-ı nāzı irgörsem bugün 'arşa n'ola
Dil ħarīm-i himmet-i cānāna maħremdür bu dem

30. **bu:**

Gazel 99

Mısra: 8

Bu.

Şāh-ı ğonca destine aldı zümürürd sāġarı
Bāġda 'işretle bülbüllerle hem-demdür bu dem

31. **bu:**

Gazel 99

Mısra: 10

Bu.

Ġam baña maħremdi bīgāneydi idi evvel zevk u şevk
Maħremüm bīgānedür bīgāne maħremdür bu dem

32. **bu:**

Gazel 99

Mısra: 12

Bu.

Gül açıldı sıyt-ı bülbul tıtdı afākı yine
Dürriyā zevk ü şafā-baħşā-yı 'ālemdür bu dem

33. **bu:**

Gazel 100

Mısra: 1

Bu.

Bu tekye-i dilde seni miħmān idebilsem
Bu vech ile cānum saña ħurbān idebilsem

34. **bu:**

Gazel 100

Mısra: 2

Bu.

Bu tekye-i dilde seni miħmān idebilsem
Bu vech ile cānum saña ħurbān idebilsem

35. **bu:**

Gazel 101

Mısra: 7

Bu.

Bu pīre-zen-i dehrūñ çok zehr-i ğamın yutdum
Āħir bizi de itdi Ferhād gibi sersem

36. **budur:-dur**

Gazel 102

Mısra: 18

Bu.

'Ömrini itsün ziyāde devletin kılsun füzün
Şimdi budur ħazret-i perverdigāra minnetim

37. **bu:**

Gazel 105

Mısra: 3

Bu.

Bu ħāk-i deşt-i 'aşkı böyle bī-ħaşıl bileydüm ben
Aña toħm-ı sirişk-i çeşmüm hemvāra düşürmezdüm

38. **buyımış:-y, -ımış**

Gazel 109

Mısra: 2

Bu.

Virürin derd-i ğam-ı 'aşka rızā neyleyeyin
Buyımış ħünkü baña ħükmi-i ħazā neyleyeyin

39. **bu:**

Gazel 111

Mısra: 10

Bu.

'Aceb mi ħāme-i Dürri yazarsa vaşf-ı lebūñ
Bu kār-ı vüş'at ile der ki ħüb-ı ħand olayın

40. **bu:**

Gazel 115

Mısra: 8

Bu.

Hep 'alāyıkdan müberrā itmek ister kendüsin
Bu cihānuñ ħāşılı zevk ü şafāsın isteyen

41. **bu:**

Gazel 117

Mısra: 6

Bu.

Cevrūñ eفزün eyleme dāmen-feşān-ı nāz olup
Ey perī-peyker bu çeşm-i eşk-bārumdan şaķın

42. **bu:-ı**

Gazel 118

Mısra: 7

Bu.

Ķo gitsün ehl-i cāh imrenme dībālī bu dünyādur
Nemed-püş ile anlar cümleten yeksān ola bir gün

43. **bu:**

Gazel 118

Mısra: 11

Bu.

Ümīdūñ kesme Ħaķdan rüzgār-ı bü'l-'acebdür bu
Der-i maķşūd olur şabr it ğüşāde Dürriyā bir gün

44. **bu:**

Gazel 123

Mısra: 9

Bu.

Hâne varam dimiş dilber varursa bu gice
Sineye çek böyle fırsat dâ'imâ girmez ele

45. **bu:**

Gazel 123

Mısra: 11

Bu.

Yazdı yârân şafâ-i câna görüp bu şi'rünü
Didiler kim böyle tuhfâ Dürriyâ girmez ele

46. **budur:-dur**

Gazel 124

Mısra: 7

Bu.

Havfım budur bizi kim ider gird-bâd-ı gam
Yokdur ten-i na'îfimizüñ farkı kâh ile

47. **bu:**

Gazel 131

Mısra: 5

Bu.

Çâk ideyin bu sînemi tâb-ı firâk ile
Derdüm cihâna ola benüm hep 'ayân yine

48. **bu:**

Gazel 133

Mısra: 10

Bu.

Minnet Allâha dil-i pülâd-ı saht-ı yârümi
Dürriyâ nerm eyledüm bu âh-ı âteş-bâr ile

49. **bu:**

Gazel 136

Mısra: 3

Bu.

Açdı sükkân-ı felek seyre bu sürî revzen
Anda şanmañ ki meh oldı yine peydâ bu gice

50. **bu:**

Gazel 136

Mısra: 11

Bu.

Reşk iderse n'ola bu sür-ı şafâya Dürri
'Âkifân-ı harem-i 'âlem-i bâlâ bu gice

51. **bu:**

Gazel 137

Mısra: 2

Bu.

İçicek geldi hemân neşve-i şahbâ gözüme
Düze gelmezse n'ola şimdi bu dünyâ gözüme

52. **bu:**

Gazel 139

Mısra: 9

Bu.

Vaşında gevher eyledi Dürri bu şi'rini
Mengüş iderse lâyıq o meh-rû kulağına

53. **bu:**

Gazel 140

Mısra: 1

Bu.

Yârüñ bakınca 'âşık-ı şeydâ bu çağına
Dîvâne oldı kendini urdı bu çağına

54. **bu:**

Gazel 141

Mısra: 3

Bu.

Âb-ı şafâ bu çarh-ı felekden gelür mi hiç
Durmaz gelürse de bu dil-i pâre pâreye

55. **bu:**

Gazel 141

Mısra: 4

Bu.

Âb-ı şafâ bu çarh-ı felekden gelür mi hiç
Durmaz gelürse de bu dil-i pâre pâreye

56. **bu:**

Gazel 145

Mısra: 2

Bu.

Def'-i gam olup cām-ı meserret sürülür mi
Bu bezm-i cihânda mey-i râhat görölür mü

57. **bu:**

Gazel 150

Mısra: 4

Bu.

Sen o gice kaçmasayduñ ey gözi âhü benüm
Ben mi isterdüm bu deşt-i gamda büryân olmağı

58. **bu:**

Gazel 153

Mısra: 1

Bu.

Şerhalar açdı sîneme bu dil-i zârı bilmedi
Mest-i şarâb-ı nâz olup itdügi kârı bilmedi

59. **bu:**

Gazel 153

Mısra: 7

Bu.

Bu dil-i pâ-bürehnemüz ta'n-ı rakîbe bakmadı
Şevk ile gitdi küyına renciş-i hârı bilmedi

60. **bu:**

Gazel 155

Mısra: 2

Bu.

Sinemde 'aşkuñ ile görüp dağdan güli
Gelmez misün bu gülşene ey sine bülbüli

61. **bu:**

Gazel 155

Mısra: 9

Bu.

Kim zabt iderdi bu dil-i dīvāneñi eger
Ey Dürrî yârūñ olmasa zencîr-i kāküli

62. **budur:-dur**

Gazel 158

Mısra: 8

Bu.

Şikāyet eyleme ey dil saña cevri eylese dilber
Budur āyîn-i ğaddārî budur resm-i sitemkārî

63. **budur:-dur**

Gazel 158

Mısra: 8

Bu.

Şikāyet eyleme ey dil saña cevri eylese dilber
Budur āyîn-i ğaddārî budur resm-i sitemkārî

64. **bu:**

Gazel 159

Mısra: 7

Bu.

Bu şehri-i dilde qarâr ey ğam-ı felek niçe bir
Bu cāydan dañi 'uzlet zamānı gelmedi mi

65. **bu:**

Gazel 159

Mısra: 8

Bu.

Bu şehri-i dilde qarâr ey ğam-ı felek niçe bir
Bu cāydan dañi 'uzlet zamānı gelmedi mi

66. **bu:**

Gazel 160

Mısra: 4

Bu.

Yokdur nihāyet derdüme ĥad olmaz āh-ı serdüme
Bağsañ bu rüy-ı zerdüme itdi ğamuñ altun gibi

67. **bu:**

Gazel 163

Mısra: 10

Bu.

O yârūñ eyledi dendānı vaşfını Dürrî
Bu nazmı anuñ içün böyle pür-le'al oldı

68. **bu:**

Gazel 164

Mısra: 7

Bu.

Bu dil-i bīmāra rahm itdi raķib-i seng-dil
Sen tarahhüm itmedüñ rahm eyledi kâfir dañi

69. **bu:**

Kaside 1

Mısra: 28

Bu.

Şefekât-senc ü 'adālet-gede kim vaşfında
Dem-be-dem itmede bu beyti cihān vird-i zebān

70. **bu:**

Kaside 1

Mısra: 66

Bu.

Hoķķa-ı ğamda beni şu'bede-bāz-ı gerdün
Mühre-veş kaşdı bu kim eyleye bî-nām u nişān

71. **bu:**

Kaside 1

Mısra: 71

Bu.

Hic kâbil mi bu kim der baña künc-i dār-ı marîz
Dād endüh-ı felekden beni itdi ĥayrān

72. **bu:**

Kaside 1

Mısra: 109

Bu.

Söyledüm yine bu nazmı göricek itdi pesend
Nāzım-ı Rüm u Hicāz u şu'arā-yı Ĥorasan

73. **bu:**

Kaside 1

Mısra: 117

Bu.

Tā ki gerdiş ide bu künbed-i çarĥ-ı devvār
Tā ki ğābit ola anda meh ü mihr-i raşşān

74. **bu:**

Kaside 2

Mısra: 11

Bu.

Ne fāzıldur bu ki eşkāl ü suver 'işret içün
Cānlanup eylediler 'azm-i gülistān-ı İrem

75. **bu:**

Kaside 2

Mısra: 28

Bu.

Yazayın medĥini bir fāzıl-ı devrānuñ kim
Görmeye mişlini 'ömrinde bu çeşm-i 'ālem

76. **bu:**

Kaside 2

Mısra: 53

Bu.

İ'tikādum bu ki hiç gelmeye dehre böyle
Cevri yok himmeti çok zāt-ı pesendide- şiyem

77. **bu:**
Kaside 2
Mısra: **80**
Bu.

Sen dirîğ itmez idüñ şāmil idi halka velî
Ni'metüñdür bilürüm hep baña bu cevri ü sitem

78. **bu:**
Kaside 2
Mısra: **81**
Bu.

Ĥār-ı hırmān ile pür-yäre olup bu dil-i zār
Kaldı bî-çäre dahî çekmededür renc ü elem

79. **bu:**
Kaside 2
Mısra: **95**
Bu.

Beni güldürmedi hiç bu felek-i bî-inşāf
Ġam-ı hırmān ile itdi gözümün yaşını yemm

80. **bu:**
Kaside 2
Mısra: **134**
Bu.

Haşre dek zāt-ı şerîfi ola yâ Rabb bâkî
Devri ide vefk-i murâdınca bu çarh-i târem

81. **budur:-dur**
Kaside 2
Mısra: **130**
Bu.

İrdi söz gâyetey Dürrî o baħr-i cüduñ
İdelüm hayr du'âsın bize budur elzem

82. **bu:**
Kaside 3
Mısra: **2**
Bu.

Gehî miğfer olur gülşende geh şekl-i siper gonca
Bu resm ile hezâruñ âhına göğsin gerer gonca

83. **bu:**
Kaside 3
Mısra: **45**
Bu.

Bu halkuñ başına çıkmazdı her lahza Ĥudāvendā
Senüñ ĥāk-i derüñde olmasa ĥāşıl eger gonca

84. **bu:**
Kaside 3
Mısra: **50**
Bu.

Olup Dürrî-şıfat dāyim du'ā-yı devlete meşğül
Başın açup şehirlerde bu beyti vird ider gonca

85. **bu:**
Kaside 4
Mısra: **37**
Bu.

Gümān olundu ki bu baħr-ı ahzâr itdi ĥurūş
Şalınca şıyt-ı hezārān şadā-yı dem-ber-dem

86. **bu:**
Kaside 6
Mısra: **26**
Bu.

Sensin ol āşaf-ı Dārā-der ü deryā-dil kim
Vaşf idüp zātuñ bu beyti okur hep 'ālem

87. **bu:**
Kaside 6

Mısra: **52**
Bu.

Hiç dükenmez katı evşāf-ı ĥamīdūñ çokdur
Vaşf-ı zātuñda olursa n'ola bu dil ebkem

88. **budur:-dur**
Kaside 6
Mısra: **56**
Bu.

Āşafā devlet ü iķbāl füzün olmak için
İdeyüm hayr du'ā ki baña budur elzem

89. **bu:**
Kaside 7
Mısra: **45**
Bu.

Eyledi āmāc-ı miħnet bu ten-i ĥam-geştemi
Cānuma geçdi ĥadengi hemçü tır-i Ĥahramān

90. **bu:**
Kaside 8
Mısra: **34**
Bu.

Ĥāne-i iclāline nisbet kühen peygüledür
Bu sipihri-i nıl-gün vakāruña nüh kıbāb

91. **bu:**
Kaside 8
Mısra: **41**
Bu.

Bülbül-i dil bağ-ı medħūñde okur bu şî'rümi
Oldı bu şî'r-i terüñ her satrı gūyā dürr-i nāb

92. **bu:**
Kaside 8
Mısra: **42**
Bu.

Bülbül-i dil bâğ-ı medhûnde okur bu şi'rümi
Oldı bu şi'r-i terûñ her satrı gûyâ dürr-i nâb

93. **budur:-dur**

Kaside 8

Mısra: 78

Bu.

'Ömrüñ efzûn u müebbed ola diyü devletüñ
Dâ'imâ Dürrî gibi budur du'â-yı şeyh ü şâb

94. **bu:**

Kaside 9

Mısra: 24

Bu.

Her kelâmuñ 'âleme bahş-ı fütühât itmede
Şimdi sensin hâşılı bu 'âlemüñ Şeyh Ekberi

95. **bu:**

Kaside 9

Mısra: 29

Bu.

Ya'nî ol şâh-ı mükerrem lutf idüp bu 'âleme
İtdi ihsân pür-'adâlet yine hâşmını

96. **bu:**

Kaside 9

Mısra: 64

Bu.

Dem-be-dem gülzâr-ı medhûnde nevâlar eyleyüp
'Andelîb-i dil okur bu şi'r-i ma'nâ- gûsteri

97. **bu:**

Kaside 9

Mısra: 72

Bu.

'Âlemi müstağrak-ı deryâ-yı eltâf eyleyüp
Añmadı bir kez dime bu bende-i gam-perveri

98. **bu:**

Kaside 9

Mısra: 79

Bu.

Müstehak-perver hüdîvâ bu sipihr-i zâlimüñ
Tîğ-i cevri üstühân-ı câna geçdi hançeri

99. **bu:**

Kaside 9

Mısra: 84

Bu.

Nice yıllardur kapuñda bir du'â-gü bendeñüm
Gayra muhtâc itme ihsân it bu 'abd-i ahkârı

100. **bu:**

Kaside 10

Mısra: 6

Bu.

Tavşîf idince la'lini öpdürdi baña yâr
Luţf eyleyüp didi ki bu ağız kirâsıdur

101. **bu:**

Kaside 10

Mısra: 30

Bu.

Yâ Rabb 'ömr ü devlet ü şânın ziyâde kıl
Senden 'ibâdîñuñ bu demâdem recâsıdur

102. **bu:**

Kaside 11

Mısra: 11

Bu.

Hased idüp bu felek seng-i ta'ne töldi müdâm
Havâle itdi teğerk-i şedîd ile bârân

103. **bu:**

Kaside 11

Mısra: 18

Bu.

İçinde mâhî-i gam durma gavta-horlık ider
Şikâr ider anı her lahza bu dil-i nâlân

104. **bu:**

Kaside 12

Mısra: 6

Bu.

Hokka-ı gamda beni şu'bede-bâz-ı gerdün
Hamra-ves şaşdı bu kim eyleye nâ-geh nâ-büd

105. **bu:**

Kaside 12

Mısra: 26

Bu.

Gel hemân hayr du'â eyle derün-ı dilden
Rüz u şeb hâşre dek olsun bu cihânda mes'üd

106. **bu:**

Mesnevi 1

Mısra: 117

Bu.

İsma'il Ağa-zâde bu evzâ'a güler mi
Ol öbkelenüp kirpi gibi çehre büzer mi

107. **bu:**

Mesnevi 1

Mısra: 123

Bu.

Bilmem daği kimler bu sene çıkdı o cāya
Ol Cennet-i a'lâ olan ol kân-ı şafāya

108. **budur:-dur**

Mesnevi 1

Mısra: 16

Bu.

Gördüñ mi ya Kara Oluğunı anda ne şudur
Dünyâda hayât âbı dinür işte o budur

109. **bu:**

Mesnevi 2

Mısra: 6

Bu.

Refî'ül-ğadrür ol cāy-ı a'lā
Ayağ altındadır baksañ bu dünyā

110. **bu:**

Mesnevi 2

Mısra: 17

Bu.

Cinān olsa 'aceb midür bu yaylak
Gören de görmeyen de cümle müştāk

111. **bu:**

Mesnevi 2

Mısra: 20

Bu.

Çukur yaylak anuñ yanında a'rāf
Bu kavle қа'il olur ehl-i inşāf

112. **bu:**

Mesnevi 2

Mısra: 76

Bu.

Biri Türk Oluğudur vaşf olunmaz
Anuñ mişli bu 'ālemde bulunmaz

113. **bu:**

Mesnevi 2

Mısra: 78

Bu.

Ne şudur Türk Oluğında olan şu
'İzār-ı Türk-i Şirāzī midür bu

114. **bu:**

Mesnevi 2

Mısra: 121

Bu.

Anuñ mişli bu 'ālemde bulunmaz
Cināndan ğayrı yirde ol şu olmaz

115. **bu:**

Mesnevi 2

Mısra: 127

Bu.

Bu yaylak içre şular dañi çokdur
Cemī'sin vaşfa lākin tāb yokdur

116. **bu:**

Mesnevi 2

Mısra: 134

Bu.

Eger ketb olsa kâğıd kalmayaydı
Bu nüh çarlı aña bir cüz olmayaydı

117. **bu:**

Mesnevi 2

Mısra: 139

Bu.

Bu nazmuñ ravza-i şehri beyāndur
Mezāmin anda hep āb-ı revāndur

118. **bu:**

Mesnevi 2

Mısra: 141

Bu.

Senüñ bu nazmuña olur nazire
Nazir olursa ger mihr-i münire

119. **bu:**

Mesnevi 2

Mısra: 143

Bu.

Bedihî oldı gerçi kim bu evşāf

Yine taḥsîn ider her ehl-i inşāf

120. **bunuñ:-n, -uñ**

Mesnevi 2

Mısra: 16

Bu.

Serez yaylakınuñ hoşdur bināsı
Bunuñ ammā güzel āb u hevāsı

121. **bu:**

Mesnevi 3

Mısra: 26

Bu.

Ammā ki yemîn eyleyüp ol kes dese ḥāşā
Vallāh bu söz ḥātıruma gelmedi aşlā

122. **bu:**

Mesnevi 3

Mısra: 42

Bu.

Ḥāşā ki guzāta diyicek söz ola ol söz
Bu sözi diyen şaḥşa revā mı vireler yüz

123. **bu:**

Mesnevi 3

Mısra: 63

Bu.

Ḥācı Ḥasana beñzememiş zerre kadar bu
Ol şālîḥ ü dindār-ı 'arazla bu 'acîb ḥū

124. **bu:**

Mesnevi 3

Mısra: 64

Bu.

Ḥācı Ḥasana beñzememiş zerre kadar bu
Ol şālîḥ ü dindār-ı 'arazla bu 'acîb ḥū

125. **budur:-dur**
Mesnevi 3
 Mısra: **28**
Bu.

Ta'zîr-i şedîd aña olur vâcib ü elzem
 Hakkâ ki budur kavî-i eşağ mezheb-i a'zam

126. **buña:-ñ, -a**
Tarih 1
 Mısra: **7**
Bu.

Buña târîh ile nazîr olmaz
 Buña zîrâ ki Firdevs eşdür

127. **buña:-ñ, -a**
Tarih 1
 Mısra: **8**
Bu.

Buña târîh ile nazîr olmaz
 Buña zîrâ ki Firdevs eşdür

128. **buña:-ñ, -a**
Tarih 1
 Mısra: **9**
Bu.

Buña ey Dürri var ise târîh
 Cây-ı zîbâ-yı han-ı dilkeşdür

129. **bunı:-n, -ı**
Tarih 1
 Mısra: **3**
Bu.

Bunı ta'mîr iden emîr-i dilîr
 Evrenosoğludur 'âlem-keşdür

130. **bu:**
Tarih 4

Mısra: **11**
Bu.

Harf-i mu'cem ki bu mısra'da olupdur târîh
 Aldı Bağdâdı o Dârâ-yı dilîr ü cem-câh

131. **budur:-dur**
Tarih 4
 Mısra: **10**
Bu.

Gonca-i devleti ey Dürri küşâd ola müdâm
 Budur ol padişeh hayr du'âmuz her gâh

132. **bu:**
Tarih 6
 Mısra: **5**
Bu.

Bu mu'azzam manşîb-ı zî-şâmı teşrîf idicek
 Dürri-i dâ'î didi târîhîni câh-ı 'azîm

133. **bu:**
Tarih 7
 Mısra: **3**
Bu.

Bâğ-ı cennetden n'ola yaksa çerâğı bu maķâm
 Gülleri nakşî anuñ pejmürde olmaz dâ'imâ

134. **bu:**
Tarih 7
 Mısra: **13**
Bu.

Ol kadar medd-i başa var kim bu kaçır-ı hûbda
 Oldı şan revzenleri âyîne-i 'âlem-nümâ

135. **bu:**
Tarih 7
 Mısra: **15**
Bu.

Dir gören hakkında anuñ vaşf ide mi bu mısra'ı
 Kaşr-ı 'alâ cennet-âsâ dil-güşâ râhat-fezâ

136. **bu:**
Tarih 7
 Mısra: **17**
Bu.

Yâ ilâhî kıl bu kaçruñ lutf ide mi sükkânını
 Gonca-ı bâğ-ı cinân-veş bâ-ţarâvet pür-şafâ

137. **budur:-dur**
Tarih 7
 Mısra: **8**
Bu.

Turreşî şan turre-i dilber âsâsı evc-i çarh
 Hâk budur tarz-ı muşanna'dur anuñ ser-tâ-be-pâ

138. **bu:**
Tarih 8
 Mısra: **8**
Bu.

Şarf idüp nice filorîyi filorî şuyına
 Yaptı bu hayruña muhtâc idi el-hakk dünyâ

139. **bu:**
Tarih 8
 Mısra: **9**
Bu.

Seyr iden bu şuyı pür nice baħr zann eyler
 Kôpürtüp çağlayarak taşduğı dem rûz-i şitâ

140. **bu:**
Tarih 8
 Mısra: **11**
Bu.

Taşıcak fûlk-i felekde geçilemez bu şu
 Var ise murg-ı hümâ-per olasın ya 'anķâ

141. **bu:**

Tarih 8

Mısra: 14

Bu.

Zahmet-i ibn-i sebîli işidüp lutfından
Yapdı bu hayr-ı laîfî o şeh-i mülk-i şehâ

142. **bu:**

Tarih 8

Mısra: 23

Bu.

Nice âsân güzer eylerse bu cisri herkes
İde 'uqbâda şîrâtı aña âsân Hudâ

143. **bu:**

Tarih 8

Mısra: 25

Bu.

Görüp ey Dürrî bu köprüyi didüm târihin
Yapdı yolında Hâkûn hayr şevâb-ı zîbâ

144. **bunun:-nuñ**

Tarih 8

Mısra: 17

Bu.

İtmedi kimse bunun gibi hayır hem idemez
Var ise Ka'be ide 'arz-ı Hicâz üzre binâ

145. **bu:**

Tarih 12

Mısra: 1

Bu.

Yapdı bu cây-ı hûbî Hâce Hüseyin Efendi
Gâyetle dilkeş oldu tarhın cihân begendi

146. **bu:**

Tarih 12

Mısra: 3

Bu.

'Âlem-nümâ-yı 'âlem revzenleri bu kaşruñ
Görse Cem ü Sikender lâ-büd ider senedi

147. **bu:**

Tarih 12

Mısra: 7

Bu.

Cennet midür nedür bu aşlâ keder yok
Olmış şafâ ile pür bu kaşr-ı zîb-mendi

148. **bu:**

Tarih 12

Mısra: 8

Bu.

Cennet midür nedür bu aşlâ keder yok
Olmış şafâ ile pür bu kaşr-ı zîb-mendi

149. **bu:**

Tarih 12

Mısra: 11

Bu.

Dürrî du'â idüp dir bu dil-güşâyâ târih
Allâh mübârek ide beytün Hüseyin Efendi

150. **bu:**

Tarih 13

Mısra: 4

Bu.

Sultân-ı mülk-i ma'nâ ol pür-kerem ki ya'nî
Hâce Hüseyin Efendi yapıdı bu kaşrı muhkem

151. **bu:**

Tarih 13

Mısra: 6

Bu.

Bir kaşr-ı dil-güşâdur hem zevk ü şafâ-fezâdur
'Ayş u dem-i şalâdur bu cây-ı hûb u bî-gam

152. **bu:**

Tarih 13

Mısra: 11

Bu.

Bülbülleri bu kaşruñ ma'bûde-i hûbân iderler
İhyâ-yı mürde-dilde oldur Mesîh-i hoş-dem

153. **bu:**

Tarih 13

Mısra: 15

Bu.

Kıl şâhibin İlâhî bu cây-ı dil-güşânun
Tâ haşr olunca dâ'im hem-çün Mesîh-i Meryem

154. **bu:**

Tarih 13

Mısra: 17

Bu.

Dürrî didi bu cây-ı rāhat-fezāya târih
Kaşr-ı Hüseyin Efendi 'âlem nümâ-yı 'âlem

155. **bu:**

Tarih 15

Mısra: 4

Bu.

Mevtini güş eyleyüp Dürrî didüm târihini
Gitdi hayfâ bu cihândan ibn-i Aşçı-zâde âh

156. **bu:**

Tarih 16

Mısra: 3

Bu.

Bu feraḥ-efzâyı binâ idicek
Tarhına reşk itdi sağır ü kebîr

157. **bu:**

Tarih 16

Mısra: 7

Bu.

Şöyle mu'allā ki bu reşk-i behişt
Turreleri hem-ser-i mihr-i münir

158. **bu:**

Tarih 16

Mısra: 14

Bu.

Tarhına Dürrî didi tarih-i hüb
Eyleye bu kaşrı mübarek Kadir

159. **bunuñ:-nuñ**

Tarih 16

Mısra: 9

Bu.

Şöyle güzeldür ki sütünü bunuñ
Hemçü kadd-i yâr-i melâhat bezir

160. **bu:**

Tarih 18

Mısra: 7

Bu.

İtdi bu kaşr-ı dil-firîbi binā
Tarh-ı şeb-i büyuñ muhal oldı

161. **bu:**

Tarih 18

Mısra: 9

Bu.

Zühre gördi bu kaşrı şevkinden
Başladı rakşa bî-mecâl oldı

162. **bu:**

Gazel 5

Mısra: 8

Bu, işaret sıfatı.

Dâğ-ı sinem gül-i ter bülbül dil-i nağme serā
Seyre gel dağı neler var bu bâğa cânā

163. **bu:**

Gazel 6

Mısra: 3

Bu, işaret sıfatı.

Bu mekteb-i dilde baña ol hâce-i 'aşkuñ
Şad fenn-i muhabbet okudur ezbere cânā

164. **bu:**

Gazel 6

Mısra: 10

Bu, işaret sıfatı.

Sünbül gibi açılmadadır senüñ gamuñla
Bu sine-i Dürrî'de olan berbere cânā

165. **bu:**

Gazel 8

Mısra: 6

Bu, işaret sıfatı.

Ne anarsın dil-i zârı ne sorarsın hâlin
Bu kadar çevre nedür 'âşık-ı bî-mâra sebeb

166. **bu:**

Gazel 21

Mısra: 2

Bu, işaret sıfatı.

Telh-i düşünâmuñ gelür şâhum dil-i zâra leziz
Şerbet-i la'lüñ gelür bu cân-ı bîmâra leziz

167. **bu:**

Gazel 21

Mısra: 4

Bu, işaret sıfatı.

Tāze zaḥmuñ zaḥm üzre merhem-i bihbūd olur
Pāre-i tığuñ gelür bu cân-ı efkâra leziz

168. **bu:**

Gazel 23

Mısra: 4

Bu, işaret sıfatı.

Ža'f ile hâtem gibi zerd ü nizâr oldu velî
Bu dil-i ham-geşte yine dest-i hicrānuñdadur

169. **bu:**

Gazel 30

Mısra: 1

Bu, işaret sıfatı.

Hicrüne tâb idemez bu bî-kîne kime gider
Ârzü-yı ser-i ü zülfüñ ile tâ Çîne gider

170. **bu:**

Gazel 33

Mısra: 7

Bu, işaret sıfatı.

Heft ser bir ejdehâdur bu sipihr-i kîne-cü
Dâ'imâ kaşd-ı vücüd-ı merdüm eyler dem çeker

171. **bu:**

Gazel 37

Mısra: 2

Bu, işaret sıfatı.

'Aqlum alan benüm o perî-rü degül midür
Mecnün iden bu 'âlemi hep o degül midür

172. **bu:**

Gazel 40

Mısra: 8

Bu, işaret sıfatı.

Çarh-ı sergerdân 'aşkı mihr ü meh âvâresi gibi
Yalıñuz bu dil degül ol şâh-ı dünyâ sendedür

173. **bu:**

Gazel 41

Mısra: **8**

Bu, işaret sıfatı.

Küşte-i şemşir-i gamzem eylerim dermiş beni
Şimdi bu ihsânuna dildârımuñ cân muntazır

174. **bu:**

Kaside 5

Mısra: **10**

Bu, işaret sıfatı.

Az görme âb-ı didemi sen ey felek habâb
Gerdân olur anuñla gör e bu nüh âsiyâb

175. **bu:**

Kaside 7

Mısra: **72**

Bu, işaret sıfatı.

Dest-i gamda hâtem itmezdi kad-i ham-geştemi
Ehl-i dilden olduğum bilse bu çarh-ı bî-amân

176. **bu:**

Matla 2

Mısra: **1**

Bu, işaret sıfatı.

‘Aks-i ruñı bu dide-i endîşe içinde
Şol kırmızı ter gül gibidür şîşe içinde

177. **bu:**

Mesnevi 1

Mısra: **1**

Bu, işaret sıfatı.

Ey bād nedür sende bu bûy-ı ferañ-efzâ
Yaylak-ı Gümülçineye mi uğraduñ âyâ

178. **bu:**

Gazel 15

Mısra: **2**

İşaret sıfatı.

Dilâ dām-ı belâdur fikr-i zülf-i dil-rübâdan geç
Yeter pâ-bestelik âzâde ol gel bu hevâdan geç

179. **bu:**

Gazel 25

Mısra: **2**

İşaret sıfatı.

Gider ağıyâr ile seyre beni ferdâya şalar
Kays-veş bu dil-i bî-çâreyi şahrâya şalar

180. **bu:**

Gazel 28

Mısra: **4**

İşaret sıfatı.

Çıkarup hançerini yâr dimiş kaşdum var
Yine bu kaşdı görüñ siz dil-i şeydâya çıkar

181. **bu:**

Gazel 39

Mısra: **6**

İşaret sıfatı.

Pür it dāmân-ı gülzârı şabâ evrak-ı güllerle
Bu bezm-i gülsitânda cûdın dökül saçıl göster

182. **bu:**

Gazel 148

Mısra: **9**

Bu devirde, bu zamanda.

Bu küh-ı gamda Ferhâduñ yerine şimdi ben kaldum
Dimeñ meydânı hâlî kaldı hayfâ Küh-ken gitdi

183. **bu:**

Gazel 45

Mısra: **4**

Hançer ü tirini dayım baña ‘üryân eyler
‘Acabâ bu dil-i bî-çâremi miğfer mi şanur

bu deñlü:

1. bu deñlü:

Gazel 105

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

Bu kadar, bu kadar çok.

Cefâ-kâr olduğın bilsem dili yâre düşürmezdim
Bu deñlü bî-vefâluñ ben o dildâra düşürmezdim

2. bu deñlü:

Gazel 105

Mısra: **8**

Kelime Tipi: -

Bu kadar, bu kadar çok.

Komaz bir gün beni hâlî gelür yoklar dil-i zârı
Bu deñlü luğf u ihsânı gam-ı yâre düşürmezdim

3. bu deñlü:

Gazel 150

Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Bu kadar, bu kadar çok.

İtmeseydi zülfüñi tahrik eger bād-ı şabâ
Ben mi isterdüm bu deñlü dil-perişân olmağı

4. bu deñlü:

Gazel 105

Mısra: **8**

Kelime Tipi: -

Bu denli, bu kadar.

Komaz bir gün beni hâlî gelür yoklar dil-i zârı
Bu deñlü luğf u ihsânı gam-ı yâre düşürmezdim

bu gice:

1. bu gice:

Gazel 136

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bu gece.

Yandı şem'-i meh-i ğarrā-yı şeb-ārā bu gice
Nūra ğarğ oldu yine 'ālem-i bālā bu gice

2. bu gice:

Gazel 136

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bu gece.

Yandı şem'-i meh-i ğarrā-yı şeb-ārā bu gice
Nūra ğarğ oldu yine 'ālem-i bālā bu gice

3. bu gice:

Gazel 136

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bu gece.

Açdı sükkān-ı felek seyre bu sūri revzen
Anda şanmañ ki meh oldu yine peydā bu gice

4. bu gice:

Gazel 136

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bu gece.

Kuṭnular geydi donandı yine kuṭṭān-ı felek
Sūr seyrine gelüp itdi temāşā bu gice

5. bu gice:

Gazel 136

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bu gece.

Şanmañ ol şaḥna ziyā virdi ol iki meş'al
İndiler hep yire mihr ü meh-i ğarrā bu gice

6. bu gice:

Gazel 136

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bu gece.

Şubḥa dek birbirine yine hevā-dār oldu
Ol iki tāze vü ter naḥl-i dil-ārā bu gice

7. bu gice:

Gazel 136

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Bu gece.

Reşk iderse n'ola bu sūr-ı şafāya Dürri
'Ākifān-ı ḥarem-i 'ālem-i bālā bu gice

8. bu gice:

Gazel 136

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Bu gece.

Kef-i yem-baḥşı o dem kim direm-eşşān oldu
Şanki kef zāhir idüpdür yem-i Ḥazrā bu gice

9. bu gice:

Gazel 136

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Bu gece.

Naḥl-i peyvendi berü-mend ola diyü itdi
O felek-ḳadre du'ālar dil-i şeydā bu gice

bu imiş:1. bu imiş:-*imiş***Gazel 75**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bu.

Dide pür-nem dil ise çāk-ı girībān-ı firāk
'Āşıkı böyle idermiş bu imiş şān-ı firāk

bu kadar:

1. bu kadar:

Gazel 103

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bu kadar, -çok fazla anlamında-.

Bir yār-ı cefā-pişeye düşdi gönlüm
Raḥm itmedi aşlā bu kadar zār oldum

2. bu kadar:

Kaside 1

Mısra: 73

Kelime Tipi: -

Bu denli, bu ölçüde.

Ḥāk-i pāyuñda 'aceb mi bu kadar zār olsam
Benüm ol nāvek-i ḡam-hor der-i çarḥ-ı nādān

3. bu kadar:

Kaside 10

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Bu denli, bu ölçüde.

Dünyāyı kendine bu kadar bende eyleyen
Ol luṭf-ı dil-firibi o cūd u şehāsıdır

4. bu kadar:

Kaside 1

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Bunca, bu kadar çok.

Ḥādim-i ḥāk-i deri olmağ ile neyyir-i çarḥ
Buldi seyyāreler içre bu kadar 'izzet ü şān

5. bu kadar:

Kaside 12

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bunca, bu kadar çok.

Niçün ey Dürri-i şeydâ bu kadar âh-ı dilüñ
Eyleye âteş-i endüh ile 'ayyûka şu'üd

bu yüzden:

1. bu yüzden:

Gazel 127

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bu nedenle, bundan dolayı.

Dürri o naḥl-i nâzûk şeftâlûsin koparduk
Oldı bize bu yüzden luṭf-ı İlâh böyle

bucağ:

1. bucağa:-a

Gazel 5

Mısra: 1

Bucak, kenar, köşe, yer.

Ṭayanup ḥüsnüñ ile şimdi bucağa cānâ
Gel düşürme beni cevruñle sıcağa cānâ

budağ:

1. budağına:-ı, -n, -a

Gazel 139

Mısra: 4

Dal.

Rûyı yanında zülfini murğ-ı dil itdi cā
Bülbül gibi idindi mekân gül budağına

bugün:

1. bugün:

Gazel 19

Mısra: 6

Bugün.

Küşte-i şimşir-i nâz itmek diler 'âşıkları
Giymiş ol yâr-ı ğazabnâküm bugün esbâb sürh

2. bugün:

Gazel 99

Mısra: 3

Bugün.

Sâğar-ı luṭfin görüp yârüñ şafâ sürdün bugün
Semm-i ğam nûş eyledi ağıâr sersemdür bu dem

3. bugün:

Gazel 99

Mısra: 5

Bugün.

Ben külâh-ı nâzî ırgörsem bugün 'arşa n'ola
Dil ḥarîm-i himmet-i cānâna mahremdür bu dem

4. bugün:

Gazel 36

Mısra: 3

1. İçinde bulunulan gün. 2. İçinde bulunulan zaman.

Diñledüm bülbülü dīvân-ı şeh-i gülde bugün
Rüzgâruñ o daḥi heb siteminden söyler

bul:

1. bulmadı:-ma, -dı

Kaside 9

Mısra: 50

Ermek, ulaşmak.

Görmedi çeşm-i cihân zâtuñ gibi bir hoş-ḥişâl
Bulmadı mişlün seyhâṭ eyleyen baḥr ü beri

2. bulup:-up

Tarih 19

Mısra: 3

Ermek, ulaşmak.

Şimdi o bir fâzıl-ı 'aşrı bulup
Eyledi dīvânına revnaḥ-fezâ

3. bulmaz:-ı, -maz

Gazel 57

Mısra: 2

Arayarak temin etmek.

Gönül ki kendüye bir ğam-güsâr arar bulmaz
Beyâna sırt-ı ğam-ı 'aşk-ı yâr arar bulmaz

4. bulmaz:-ı, -maz

Gazel 57

Mısra: 4

Arayarak temin etmek.

Hevâ-yı fırkat-i yâr ile fülk-i dil her dem
Gezer yem-i ğamı ammâ kenâr arar bulmaz

5. bulmaz:-ı, -maz

Gazel 57

Mısra: 6

Arayarak temin etmek.

Niyâza başlayıcaḥ biz o güşeler etse
Gönül bunuñ gibi bir şîve-kâr arar bulmaz

6. bulmaz:-ı, -maz

Gazel 57

Mısra: 8

Arayarak temin etmek.

Meh-i cebinüñi ḥürşid-i rüyuñı seyre
Fütâde-dil seni leyl ü nehâr arar bulmaz

7. bulmaz:-ı, -maz

Gazel 57

Mısra: 10

Arayarak temin etmek.

Firâkuñ âteşi Dürriyi tâb-nâk itdi
Zülâl-i vaşluñı ey gül-'izâr arar bulmaz

8. **bulur:-ur****Gazel 132**

Mısra: 5

Arayarak temin etmek.

Genc-i maşşûdı yine anda bulur rind-i cihân

Mey-fürûşuñ ne kadar hânesi virân olsa

9. **bulup:-up****Tarih 2**

Mısra: 17

Arayarak temin etmek.

Bulup kırdı ol eşkıyânun cemî'sin

Cülûs eyleyince o Ğazî Murâd Hân

10. **bulmadum:-ma, -du, -m****Gazel 8**

Mısra: 8

Bulmak.

Çekerin cevriñi ol kaşı kemânun ammâ

Bulmadum cürmüme hiç ey dil-i bî çäre sebeb

11. **bulur:-ur****Gazel 119**

Mısra: 7

Bulmak.

Bulur ehl-i dili tîr-i ğam-ı Zâl-i gerdün

Küh-ı Kâfa kaçup ister ise 'anķa olsun

12. **bulup:-up****Gazel 128**

Mısra: 3

Bulmak.

Dünyâ ğamını çekme bulup yâr-ı münâsib

Bir küşeye var sâġar ile def'-i ğam eyle

13. **buldı:-dı****Gazel 129**

Mısra: 4

Bulmak.

Olalı efgende-i çâh-ı zenaġdân-ı yâr

Naķş-ı sipihr-i ğamı buldı gönül bî-şübâh

14. **bulmaz:-ı, -maz****Gazel 57**

Mısra: 1

Elde etmek, kavuşmak.

Gönül ki kendüye bir ğam-güsâr arar bulmaz

Beyâna sırr-ı ğam-ı 'aşķ-ı yâr arar bulmaz

15. **bulurdu:-ur, -dı****Gazel 139**

Mısra: 5

Bilmek.

Yanġınlıġum bulurdu o meh-päre kendine

Bir kez bakındı sine-i pür-süz- dâġına

16. **bulınmaz:-ın, -maz****Mesnevi 2**

Mısra: 121

Arayarak temin etmek, ermek, ulaşmak.

Anuñ mişli bu 'âlemde bulunmaz

Cinândan ġayrı yirde ol şü olmaz

17. **bulup:-up****Kaside 4**

Mısra: 89

Görmek.

Bulup zamân-ı 'adâlet-nümâsı ferr-i rebî'

Ola bahâr-ı vücûdı şükufte vü ġurrem

bü'l hevâsı:1. **bü'l hevâsı:-sı****Tarih 9**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Arzu ve istek sahibi olmak.

Şâd olup Dürrî bü'l hevâsı ile târîhin didi

Oldı şadr-ı Rümili Maġmûd Efendi 'adl ile

bülbül:1. **bülbül:****Gazel 58**

Mısra: 4

Güzel sesli maruf kuş.

Güş eyleyen kelâm-ı şafâ-baġşuñı senün

Hergiz şadâ-yı fâġte vü bülbül istemez

2. **bülbül:****Gazel 83**

Mısra: 7

Güzel sesli maruf kuş.

Her nihâlini şadâ eylemede biñ bülbül

Dutsa âfâķı n'ola şıyt u şadâsı Ķozinün

3. **bülbül:****Gazel 5**

Mısra: 7

Güzel sesiyle bilinen kuş II Aşık.

Dâġ-ı sinem gül-i ter bülbül dil-i naġme serâ

Seyre gel daġı neler var bu bâġa cânâ

4. **bülbüle:-e****Gazel 18**

Mısra: 7

Güzel sesiyle bilinen kuş II Aşık.

Virmez efķâr-ı ġazân bülbüle ġülşende şafâ

Eylemez hicrün iġen vaşl ile ey yâr feraġ

5. **bülbül:****Gazel 35**

Mısra: 5

Güzel sesiyle bilinen kuş II Aşık.

‘Aşıkun bülbul gibi feryād ü efgān itmede
Gonca mı la‘l-i lebūn yā ruhların ter gül midür

6. **bülbüller:-ler**

Gazel 49

Mısra: 13

Güzel sesiyle bilinen kuş II Aşık.

Fiğāna başlamış gūş eyledüm gülşende bülbüller
Murādı cevri- gülden kādī-i şehre tazallümdür

7. **bülbülüm:-üm**

Gazel 97

Mısra: 2

Güzel sesiyle bilinen kuş II Aşık.

Ṭüṭiyem la‘l-i şeker-bāruña mā’il oldum
Bülbülüm gonca-i gülzāruña mā’il oldum

8. **bülbül:**

Gazel 119

Mısra: 10

Güzel sesiyle bilinen kuş II Aşık.

Göster āyine-i ruhsāruñ vir känd-i lebūn
Dürrī-i gam-zede bülbül gibi gūyā olsun

9. **bülbül:**

Gazel 134

Mısra: 1

Güzel sesiyle bilinen kuş II Aşık.

Bülbül fiğāna başlaya ‘ālem bahār ola
Lāyık mıdur ki ‘āşık olan bī-karār ola

10. **bülbüle:-e**

Gazel 135

Mısra: 2

Güzel sesiyle bilinen kuş II Aşık.

Seher gülden virince bāğa ebr-i cān-fezā müjde
Kulağdan bülbüle itdi nesīm-i dil-güşā müjde

11. **bülbül:**

Gazel 139

Mısra: 4

Güzel sesiyle bilinen kuş II Aşık.

Rūyı yanında zülfini murğ-ı dil itdi cā
Bülbül gibi idindi mekân gül budāğına

12. **bülbül:**

Gazel 142

Mısra: 2

Güzel sesiyle bilinen kuş II Aşık.

Bād itdi yine gonca-i gülzārı küşāde
Bülbül nağamāt üzre dil-i zārı küşāde

13. **bülbül:**

Gazel 144

Mısra: 4

Güzel sesiyle bilinen kuş II Aşık.

Gül-i ruhsārınun iller şafāsın itdi ey meh-rū
Benüm bülbül gibi āzürde-i hār olduğum kaldı

14. **bülbülün:-ün**

Kaside 3

Mısra: 29

Güzel sesiyle bilinen kuş II Aşık.

Mü‘essirdür şu deñlü bülbülün āh u fiğāmı kim
Giribānın hemān gūş eyleyince çāk ider gonca

15. **bülbülün:-ün**

Kaside 10

Mısra: 12

Güzel sesiyle bilinen kuş II Aşık.

Gülzār-ı dehre şimdi viren fer ü şevketi
Ne bülbülün şadāsı ne güller şafāsıdır

16. **bülbüllerle:-ler, -le**

Gazel 99

Mısra: 8

Bülbül.

Şāh-ı gonca destine aldı zümürüd sāğarı
Bāğda ‘işretle bülbüllerle hem-demdür bu dem

17. **bülbül:**

Kaside 3

Mısra: 28

Güzel sesiyle bilinen kuş, aşık.

Niçün seyl eyleyüp eşkün revān itdün gülistānda
Sen ey bülbül dimez miydün ki şāyed ola ter gonca

18. **bülbül:**

Kaside 10

Mısra: 1

Güzel sesiyle bilinen kuş, aşık.

Bülbül ki bezm-i dilkeşinün hoş nevāsıdır
Ammā gül-i sürh daği La‘lın Qabāsıdır

19. **bülbülleri:-ler, -i**

Tarih 13

Mısra: 11

Güzel sesiyle bilinen kuş, aşık.

Bülbülleri bu kaşruñ ma’būde-i hubān iderler
İhyā-yı mürde-dilde oldur Mesīh-i hoş-dem

20. **bülbül:**

Tarih 14

Mısra: 8

Güzel sesiyle bilinen kuş, aşık.

Yoldı sünbül saçını atdı yire
Aldı bülbül eyledi yine şafā

21. **bülbülün:-ün**

Kaside 7

Mısra: 19

Güzel sesiyle bilinen kuş.

Goncalar oldı şükufte bülbülün gönli küşād
Nevbahār-ı devletünde cümle ‘ālem şadmān

22. **bülbül:****Gazel 103**

Mısra: 10

Bülbül. || Aşık.

Ey Dürrî o gül gayra muķārîn olalı
Bülbül gibi āzürde-dil-i hār oldum

23. **bülbülleri:-ler, -i****Gazel 156**

Mısra: 4

Bülbül. || Aşık.

Vaşl u hicrinde figān itse 'aceb mi cān u dil
Bāğ-ı 'aşkuñ yaz u kış feryād ider bülbülleri

24. **bülbül:****Gazel 118**

Mısra: 1

Bülbül II aşık.

Gider zevk-i çemen itmez olur bülbül şadā bir gün
Gül-i gülşende çalmaz rüzgār eyler hebā bir gün

25. **bülbülü:-i****Gazel 36**

Mısra: 3

1. Güzel sesli kuş, 2.Aşık.

Diñledüm bülbülü dīvān-ı şeh-i gülde bugün
Rüzgāruñ o dañi heb siteminden söyler

26. **bülbül:****Kaside 3**

Mısra: 9

Bülbül (aşık).

Anuñ pervāne gibi bülbül etrafını devr eyler
Olup bezm-i çemende yine şem'-i pür-şerer gonca

27. **bülbül:****Gazel 35**

Mısra: 10

Bülbül (aşığın gönlü bağlamında).

Ergüvān mı kanlı yāreñ dağ-ı sineñ gül mi yā
Dem-be-dem feryād ider Dürrî dilüñ bülbül midür

bülbül ol:1. **bülbül ol:****Gazel 46**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bülbül, aşık olmak.

Bülbül ol al bülbüle gül gibi ey sākī ele
Meclise şal gülğule bir nefħa-i 'işret kıpar

bülbüle:1. **bülbüle:****Gazel 46**

Mısra: 7

Emzikli su kabı, sürahi.

Bülbül ol al bülbüle gül gibi ey sākī ele
Meclise şal gülğule bir nefħa-i 'işret kıpar

bülbül-i dil:1. **bülbül-i dil:****Gazel 162**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Gönül kuşu, gönül.

Ma'il olduñ gayra ey gül ülfet itdün hār ile
Bülbül-i dil n'ola efzün eylese nālānlığı

2. **bülbül-i dil:****Kaside 8**

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

Gönül kuşu, gönül.

Bülbül-i dil bāğ-ı medhūñde okur bu şi'rümi
Oldı bu şi'r-i terün her satrı güyā dürr-i nāb

bülbül-i gülzāra:1. **bülbül-i gülzāra:-a****Gazel 84**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gül bahçesinin bülbülü.

Gülşende idüp şevk-i ruh-ı yār ile efğān
Ey Dürrî varup bülbül-i gülzāra mı uyduñ

bülbül-i güvā:1. **bülbül-i güvā:****Gazel 22**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Söyleyen, şakıyan bülbül || 'aşık.

Åh ider dil kaçan ol serv-i hırāmānı añar
Zār olan bülbül-i güvā gül-i hāndānı añar

bülbül-i hoş-nağamuñ:1. **bülbül-i hoş-nağamuñ:-uñ****Gazel 55**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hoş nağmeli bülbül.

Açdı gül muşhafını hāce-i bād -ı nevrüz
Bülbül-i hoş- nağamuñ tālī'i geldi vü firüz

bülbül-i hoş-nağme:1. **bülbül-i hoş-nağme:****Kaside 7**

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Hoş sesli bülbül l aşık.

Bülbül-i hoş-nağme oldı cāmī'-i gülde imām
Ehl-i 'aşk uydı aña āfākı pür itdi figān

bülbül-i şeydā:1. **bülbül-i şeydā:****Kaside 3**

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Aşk mecnunu bülbül l çılgın aşık.

Meger kim bülbül-i şeydâ leb-i dildarı vaşf eyler
Anuñçün alınup bezm-i çemende ter düşer gönca

2. bülbül-i şeydâ:

Gazel 128

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Çılgın bülbül (aşık).

Gül cāmını aldı ele ey bülbül-i şeydâ
Yâ sen ne durursun yüri bâğa nağam eyle

bülbül-i şeydâya:

1. bülbül-i şeydâya:-y, -a

Kaside 3

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Aşk mecnunu bülbül l çılgın aşık.

Yine gördüm elinde sübhâ-ı mercânı var güyâ
Cefâdan bülbül-i şeydâya istigfâr ider gönca

bülbül-i şürîde:

1. bülbül-i şürîde:

Kaside 2

Mısra: 72

Kelime Tipi: -

Çılgın bülbül.

Kimse ‘ahdinde anuñ kimseden itmez efğân
İder gülşende meger bülbül-i şürîde nağam

bülbül-i şürîde diller:

1. bülbül-i şürîde diller:

Gazel 33

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çılgın, perişan bülbüle benzeyen gönül ll Aşık.

Tohm-ı zer zan itme cām-ı gönca-i nevrestede
Kahr-ı gülden bülbül-i şürîde- diller sem çeker

bülbül-i şürîde-diller:

1. bülbül-i şürîde-diller:-ler

Gazel 33

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Perişan gönüllü bülbül (aşık bağlamında).

Tohm-ı zer zan itme cām-ı gönca-i nevrestede
Kahr-ı gülden bülbül-i şürîde- diller sem çeker

bülbül-i şürîdeye:

1. bülbül-i şürîdeye:-y, -e

Kaside 10

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Çılgın bülbül ll aşık.

Güller açılrsa bülbül-i şürîdeye n’ola
Çokdan nedimi meclisi pek aşınasıdır

bü’l-fazl-ı ‘âdil:

1. bü’l-fazl-ı ‘âdil:

Tarih 10

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Adalet ve erdem sahibi.

Hemân güş itdüğü sâ’atde Dürri
Didi târihini bü’l-fazl-ı ‘âdil

bü’l-heves:

1. bü’l-heves:

Gazel 59

Mısra: 1

Arzu ve heveslerine tâbi olan.

Niçe demdür vâdî-i ‘aşkuñ gezer dil bü’l-heves
Vaşluña hiç olmadı bir gün müyesser dest-res

bulcak:

1. bulcağ:

Gazel 119

Mısra: 3

Bulunca ll bulmak.

İderin küşte rakibi bulcağ ister ise
Küy-ı dilber harem-i Ka’be-i ‘ulyâ olsun

bulun:

1. bulunmaz:-maz

Mesnevi 2

Mısra: 76

Var olmak, mevcut olmak.

Biri Türk Oluğudur vaşf olunmaz
Anuñ mişli bu ‘âlemde bulunmaz

bulun:

1. bulunmaz:-maz

Kaside 1

Mısra: 101

Var olmak, mevcut olmak.

Bir bulunmaz dür-i yektâ-yı girân- kıymet iken
Hâtırım itdi şikeste felek-i bî-iz’ân

büm:

1. büm:

Kaside 2

Mısra: 118

Baykuş.

Gayrilerle beni bir tutma kapuñ bendesiyüm
Ne revâ bir tütıla büm ile hiç murğ-ı Harem

bunca:

1. bunca:

Gazel 146

Mısra: 7

Bu kadar çok.

Ma'iliz bunca zamandır degmedük pübüsuña
'Aşıka kârûn sitemmiş böyle bilmezdim seni

bundan artık:

1. **bundan artık:**-n, -dan

Kaside 6

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Bundan sonra, bundan böyle.

Bundan artık nice ihsâna daği lâıyıkısın

Sensin ol dâver-i Dârâ-der ü Cemşid-şaşem

bün-i müy-ı vücüdum:

1. **bün-i müy-ı vücüdum:**-um

Gazel 157

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bedendeki kulların dibi, her zerre.

Yâre takrîr itmege hâl-i dil-i nâ-şadımı

Her bün-i müy-ı vücüdum fem olaydı kâşkî

bün-i nahlinde:

1. **bün-i nahlinde:**-in, -de

Mesnevi 1

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Ağaç dibi.

Her bir bün-i nahlinde akar mâ-i Firâti

N'eyler içen ol şuları yâ âb-ı hayâti

bünyâd idelüm:

1. **bünyâd idelüm:**-elüm

Gazel 96

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Inşâ etmek, kurmak.

Âteşin meyle idüp hâne-i âlâmı hebâ

Dürriyâ 'ayş u tarab kaşrunı bünyâd idelüm

bünyân:

1. **bünyân:**-ı

Tarih 7

Mısra: 9

Yapı, bina.

Virse bünyânı n'ola kaşr-ı hûrluğundan nişân

Zîr-i tāk-ı çarhda zîrâ nazîr olmaz aña

bura:

1. **burası:**-sı

Gazel 83

Mısra: 14

Bu yer, burası.

Dürriyâ gûşe-be-gûşe olunur zevk u şafâ

Var mıdur gülşen-i cennetde burası Kozinûñ

2. **buralar:**-lar

Gazel 145

Mısra: 8

Bu yer, burası.

Yârûñ o gûmiş gerdenini sen niye şorduñ

Bölünsün kıya ey dil buralar hiç şorılır mu

3. **buradaydı:**-da, -y, -dı

Mesnevi 1

Mısra: 122

Bu yer, burası.

Cân şöhetin ol çäre yine eylediler mi

Dürri de geçen yıl buradaydı didiler mi

burâk-ı cennet:

1. **burâk-ı cennet:**

Kaside 6

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

Cennet Burak'ı.

Raşsuña dirsem eger n'ola burâk-ı cennet

İntihâ-yı başarıdır aña her vaz'-ı kâdem

burc-ı evc-i istignâ:

1. **burc-ı evc-i istignâ:**

Gazel 158

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Naz doruğunun burcu (sevgili bulunduğu yer bağlamında).

Dutuldu mihr-i 'âlem-tâb-ı burc-ı evc-i istignâ

Nümâyân oldu şanma dil-rübânun hâtt-ı ruhsârı

burc-ı hüsnüñ:

1. **burc-ı hüsnüñ:**-üñ

Gazel 49

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Güzellik burcu, güzellik yıldızı.

Gözün suhendür ey âfitâb-ı adnî-yi istignâ

Ruğuñdur burc-ı hüsnüñ mâhî hâlün anda encümdür

bürehne:

1. **bürehne:**

Gazel 38

Mısra: 5

Çıplak, yalın.

Rast geldüm yine giryân u bürehne ser ü pâ

Ka'be-i küyün yârûñ dil-i nâlân dolaşır

bürka'-ı ğam-figen:

1. **bürka'-ı ğam-figen:**

Gazel 83

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gam götüren örtü.

Göre gonca-yı dili açdı ferah-bahş oldı
Bürka'-ı gam-figen ü dest-i şafası Kozintün

burnı uzar:

1. **burnı uzar:-r**

Mesnevi 1

Mısra: 86

Kelime Tipi: **Deyim**

Burnu büyümek, kibirlenmek.

Yâ üni yetişmiş mi gâzel-hânlık ider mi
Gün görilicek hâba varur burnı uzar mı

büryân olmağı:

1. **büryân olmağı:-mağ, -ı**

Gazel 150

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kebap olmak, kavrulmak, yanmak.

Sen o gice kaçmasayduñ ey gözi âhû benüm
Ben mi isterdüm bu deşt-i gamda büryân olmağı

büs evlemedüm:

1. **büs evlemedüm:-me, -dii, -m**

Gazel 70

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Öpmek.

Hacer'ül-esved-i hâlün dañi būs evlemedüm
Niçe demdür iderin Ka'be-i küyüñi tavâf

büs it:

1. **büs it:**

Gazel 62

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Öpmek.

İrişdi hattı būs it la'l-i yâri
Bahâr irdi gönül kıl 'ayş ü nüşuñ

büse:

1. **büseye:-y, -e**

Gazel 128

Mısra: 7

Öpücük.

Bir büseye şatdum saña cân-ı dil-i zârı
Ey şulh-ı cihânüm yüri var dem qadem eyle

büse-gâh-ı halk ola:

1. **büse-gâh-ı halk ola:-a**

Kaside 9

Mısra: 108

Kelime Tipi: -

İnsanların hürmetle eğilip öptüğü yer.

Müstedâm-ı 'ömr ola maqşûdına nâ'il ola
Büse-gâh-ı halk ola ol âsitân-ı pür-feri

büse-i dāmān-ı:

1. **büse-i dāmān-ı:-ı-sı, -n**

Gazel 115

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Etek öpme (saygı bağlamında).

Hâk-i pâyünde gubâr olmak gerek Dürrî gibi
Büse-i dāmān-ı yâr-ı pür-cefâsın isteyen

büse-i dehenüm:

1. **büse-i dehenüm:-üm**

Gazel 51

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Öpücük.

Ümmid-i büse-i dehenüm eyledüñ diyü
Öldürme yok yire beni şâhum vebâldür

büse-i destin:

1. **büse-i destin:-i, -n**

Gazel 145

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

El öpmek.

'Âşıkları itdükçe recâ büse-i destin
Başlıları ol mâh-likânun kûrılır mu

büse-i la'l-i lebini:

1. **büse-i la'l-i lebini:-i, -n, -i**

Gazel 38

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

La'le benzeyen dudağının öptüğü.

Almağa büse-i la'l-i lebini cânânun
Bezm-i şahbâya girüp câm-ı dirâşşân dolaşır

büse-i pây-i şerîfün almak:

1. **büse-i pây-i şerîfün almak:-mağ-ün**

Kaside 6

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Şerefli ayağını öpmek.

Büse-i pây-i şerîfün meger almak ister
Mâh-ı nev kâmetini aña bakup eyledi ham

büse-i ruhsâr-ı vâre:

1. **büse-i ruhsâr-ı yâre:-e**

Gazel 87

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yanağı öptüğü.

Büse-i ruhsâr-ı yâre vir yine ikdâm-ı dil
Ol civânun bir gülün kôkmağdur ancak kâm-ı dil

büse-i ruhsâr-ı vâre-ı bî-vefâ:

1. **büse-i ruhsâr-ı yâr-ı bî-vefâ:**

Gazel 123

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Vefasız yarın yanağının öpücüğü.

Büse-i ruhsâr-ı yâr-ı bî-vefâ girmez ele

Şûret-i âyine-i 'âlem-nümâ girmez ele

bûs-ı dehânın:

1. **bûs-ı dehânın:-i, -n**

Gazel 143

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Dudağın öpücüğü. (Sevgilinin dudağını öpme).

Bûs-ı dehânın itme recâ ey gönül şakın

Söz geçmez aña yok yire cânâna söyleme

bütün:

1. **bütün:**

Mesnevi 2

Mısra: 10

Bütün, tamamıyla.

Dem-i cân-bağış-ı 'İsâdur hevâsı

Bütün dünyâ anuñ hep mübtelâsı

2. **bütün:**

Gazel 33

Mısra: 10

Hepsi, tamamıyla.

Yalñuz ben çekmezin yârün kemân-ı cevri

Anı ey Dürri-i bî-çâre bütün 'âlem çeker

büy:

1. **büy-i:-i**

Kaside 9

Mısra: 13

Koku, güzel koku.

Büy-ı yek-târın bir hemân şemm eyleyüp ol kakülün

Beste itdi bîmârını Çin ü Hoteñ sūdâ-geri

2. **büyüma:-ın, -a**

Mesnevi 1

Mısra: 8

Koku, güzel koku.

Ezhârını gördün mi açılmış mı ser-â-pâ

Reşk itmede mi büyüma yâ zülf-i dil-ârâ

büy-ı ferağ-efzâ:

1. **büy-ı ferağ-efzâ:**

Mesnevi 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ferahlık veren koku (rüzgar bağlamında).

Ey bād nedür sende bu büy-ı ferağ-efzâ

Yaylak-ı Gümülciñe mi uğraduñ âyâ

büy-ı semenden:

1. **büy-ı semenden:-den**

Gazel 26

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yasemin kokusu.

Nefha-ı kâküli kim büy-ı semenden yegdür

Qad-i bālâsı dañi serv-i çemenden yegdür

büy-ı zülf-i dilberi:

1. **büy-ı zülf-i dilberi:-i**

Gazel 102

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sevgilinin saçının kokusu.

Büy-ı zülf-i dilberi geldi yetiştürdi nesim

Kaladı hiç hâce-yi misk-i Tatâra minnetüm

büyü:

1. **büyüdi:-di**

Gazel 147

Mısra: 10

Daha büyük duruma gelmek, irileşmek, genişlemek, bollaşmak.

Bir 'ilâc eyle helâk olmasun ey mâh-liqâ

Zahm-ı hünin- dil-i Dürri-i şeydâ büyüdi

2. **büyüdi:-di**

Gazel 147

Mısra: 2

Artmak, güçlenmek, şiddeti artmak.

Cüdün efzün idüp ol tıfl-ı dilârâ büyüdi

Ne kadar fitne kopar gör yine gavgâ büyüdi

3. **büyüdi:-di**

Gazel 147

Mısra: 8

Artmak, güçlenmek, şiddeti artmak.

Ser-firâz olmada ol serv-i revân gitdükçe

Pâyına düşmede 'uşşâk temâşâ büyüdi

4. **büyüdi:-di**

Gazel 147

Mısra: 1

Gelişmek, olgunlaşmak.

Cüdün efzün idüp ol tıfl-ı dilârâ büyüdi

Ne kadar fitne kopar gör yine gavgâ büyüdi

5. **büyüdi:-di**

Gazel 147

Mısra: 4

Gelişmek, olgunlaşmak.

Meh-i nev gibi terakğubda ruh-ı pür-tâbı

Açılup gül gibi ol gonca-i zibâ büyüdi

6. **büyüdi:-di**

Gazel 147

Mısra: 6

Büyükleme.

Yüzine bir güle bakmakla o şüh-ı devrân

Qatı yüz buldı dil-i 'aşık-ı rüsvâ büyüdi

buyur:1. **buyurmuş:-miş****Mesnevi 1**Mısra: **95***Bir şeyin yapılmasını kesin olarak bildirmek, emretmek.*

Eyyüb Çelebi anda sa'âdetle buyurmuş

Kuşlık olıcağ başını örter de uyurmuş

buz:1. **buz:****Mesnevi 2**Mısra: **96***Katı haldeki su, buz.*

Harâret-keşlerüñ ol çâresidür

Anuñ bir kaçresi buz pâresidür

buz dutardı:1. **buz dutardı:-ar, -dı****Mesnevi 2**Mısra: **100**Kelime Tipi: **Deyim***Donmak, üstü buzla kaplanmak.*

Eger ser-çeşme olmasaydı ol mâ

Aşkarken buz dutardı anı zîbâ

C c / Ç ç**câ:**1. **câda:-da****Mesnevi 2**Mısra: **31***Yer, mekan.*

Çemen şanma ol câda oldu peydâ

İdüp ihsân u bî-pâyân-ı Mevlâ

2. **câda:-da****Mesnevi 2**Mısra: **45***Yer, mekan.*

O câda haylî çokdur mâ-i a'lâ

Degüldür cümlesin kâbil çü imlâ

câ itdi:1. **câ itdi:-dı****Gazel 139**Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Yer edinmek.

Rûyı yanında zülfini murğ-ı dil itdi câ

Bülbül gibi idindi mekân gül budağına

çağ:1. **çağına:-ı, -n, -a****Gazel 140**Mısra: **1***An.*

Yârüñ bakınca 'âşık-ı şeydâ bu çağına

Dîvâne oldu kendini urdı buçağına

çağır:1. **çağır:****Gazel 129**Mısra: **8***Herhangi birinin bir yere gelmesini istemek.*

Hâneñe çağırma gel zâğ rakîbi müdâm

Çağırırsañ dilber ü yâri çağır gâh gâh

2. **çağırırsañ:-ır, -sa, -ñ****Gazel 129**Mısra: **8***Herhangi birinin bir yere gelmesini istemek.*

Hâneñe çağırma gel zâğ rakîbi müdâm

Çağırırsañ dilber ü yâri çağır gâh gâh

3. **çağıрма:-ma****Gazel 129**Mısra: **7***Herhangi birinin bir yere gelmesini istemek.*

Hâneñe çağırma gel zâğ rakîbi müdâm

Çağırırsañ dilber ü yâri çağır gâh gâh

çağla-:1. **çağlayarak:-(y), -arak****Tarih 8**Mısra: **10***Coşkun biçimde akmak, coşmak.*

Seyr iden bu şuyı pür nice baır zann eyler

Köpürüp çağlayarak taşduğı dem rûz-i şitâ

câh:1. **câha:-a****Gazel 62**Mısra: **9***Kuyu, çukur.*

Düşersin câha mânend-i raşad-sâz

Felekden itme ümmîd-i nuķuşuñ

2. **câh:****Tarih 19**

Mısra: 8

Makam, derece, rütbe; heybet, ihtişam.

Didi yine lutf ile tārīhini

Cāh ebu'l-faḫl ile mü'ebbed ola

3. cāh:

Gazel 56

Mısra: 4

(Ar.) Yüksek mevki, makam, rütbe.

'Ālemün naḫşına ol rind ki āşüfte degül

Menzil-i merd-i raşad-sāz gibi cāh olmaz

cāh-ı elemde:

1. cāh-ı elemde:-de

Gazel 22

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Keder kuyusu.

Dürriyā cāh-ı elemde unudulduk ḳalduḳ

Yokdur ihvān-ı zamāndan dil-i nālānı añar

cāh-ı firāka düşdi:

1. cāh-ı firāka düşdi:-a-di

Gazel 153

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ayrılık kuyusuna düşmek.

Sālik-i rāh-ı vaşl iken cāh-ı firāka düşdi dil

Zulmet-i ḡamla Dürriyā leyl ü nehānı bilmedi

cāh-ı ḡama:

1. cāh-ı ḡama:-a

Gazel 152

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gam kuyusu.

Dürriyā şalup cāh-ı ḡama adını añmaz

Ḥayfā o sitem-dide-i hicrānı unutdı

cāh-ı hayrete düşdüm:

1. cāh-ı hayrete düşdüm:-dü, -m

Gazel 141

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Şaşkınlık kuyusuna düşmek, şaşırmak.

Düşdüm görince beñlerüñi cāh-ı hayrete

Ehl-i raşad-veş oldı nigāhum sitāreye

cāh-ı zekan:

1. cāh-ı zekan:

Gazel 47

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çene çukuru.

Zulümāt içre hemān 'ayn-ı hayāta beñzer

Düşicek cāh-ı zekan üzre o zülf-i dildār

cāh-ı 'aşk:

1. cāh-ı 'aşk:

Gazel 74

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Aşkın kuyusu.

İtmesin efgendesi aşlā temennā-yı necāt

Bî-bün ü pür-mār endüh u elemdür cāh-ı 'aşk

cāh-ı 'azīm:

1. cāh-ı 'azīm:

Tarih 6

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yüce makam.

Bu mu'azzam manşıb-ı zî-şānı teşrîf idicek

Dürri-i dā'î didi tārīhini cāh-ı 'azīm

cāhil-i rüsvā:

1. cāhil-i rüsvā:

Mesnevi 3

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

İtibarsız cahil.

'Āḳıl olan ol yāve sözi diñleye ḥāşā

Bengī ola yā mest ola yā cāhil-i rüsvā

cahīm:

1. cahīm:

Gazel 104

Mısra: 10

Cehennem.

Dürri benedeñi luṭufuñdan İlähî hıfz it

Nāsa şol dem ki hücum ide şî'r gibi cahīm

cā'iz:

1. cā'iz:

Kaside 2

Mısra: 13

Yapılmasında mahzur olmayan, uygun.

Ol ḳadar 'ayş u şafā üzre cihān kim cā'iz

Sāḡar-ı bāde-i nāb ala ele şeyḫ-i ḥarem

çāk eyledi:

1. çāk eyledi:-di

Tarih 14

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yırtmak.

Döymeyüp Dürri teb-i hicrānuña

Sīnesin çāk eyledi 'aḳlın hebā

çāk eyledüñ:

1. çāk eyledüñ:-dü, -ñ

Gazel 86

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Yırtmak.

Girībānuñ niçün çāk eyledüñ dāmānınuñ Dürri
Seni pür-teb mi itdi yoksa nār-ı 'aşkı cānānuñ

çāk evlemiş:

1. **çāk evlemiş:-miş**

Gazel 86

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Yırtmak.

Yaķañ dest-i cefā-yı dılrübā çāk evlemiş ey dil
Açılmış dağ-ı sineñ hep tıyulmış rāz-ı pinhānuñ

çāk ider:

1. **çāk ider:-er**

Kaside 3

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Parçalanmak, yırtmak. (Goncaların yaprak açması.).

Mü'essirdür şu deñlü bülbulün āh u fiğānı kim
Girībānın hemān güş eyleyince çāk ider gonca

çāk ideyin:

1. **çāk ideyin:-eyin**

Gazel 131

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Parçalamak, yırtmak.

Çāk ideyin bu sīnemi táb-ı firāk ile
Derdüm cihāna ola benüm hep 'ayān yine

çāk-ı girībān evlemiş:

1. **çāk-ı girībān evlemiş:-miş**

Gazel 42

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yaka yırtmak (tomurcuk açmak bağlamında).

Eylemiş çāk-ı girībān yine ol gonca-i nāz
Meger itmiş aña bu nāle-i cān-gāh eger

çāk-i girībān idemez:

1. **çāk-i girībān idemez:-emez**

Tarih 3

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Yakasını yırtmak.

Güş idemez iclāsını çāk-i girībān idemez
Cümle a'dā dimiş başımıza vāy vāy

çāk-ı girībān itdi:

1. **çāk-ı girībān itdi:-di**

Tarih 2

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Yaka yırtmak.

Felek nār-ı hicrān ile pür-teb oldu
Degül kehkeşān itdi çāk-ı girībān

çāk-ı girībān itmege:

1. **çāk-ı girībān itmege:-me, -ge**

Gazel 13

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Yaka yırtmak.

İdersin Dürriyi hem táb-ı nār-ı 'aşkla pür- teb
Yine dersin nedür çāk-ı girībān itmege bā'is

çāk-ı girībān itmesün:

1. **çāk-ı girībān itmesün:-me, -sün**

Gazel 116

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yaka yırtmak.

Nār-ı 'aşkuñ itdi pür-teb bağrını yandurdı hep
İtmesün cāna gönül çāk-ı girībān neylesün

çāk-i girībān kıl:

1. **çāk-ı girībān kıl:**

Gazel 77

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Yakasını yırtmak.

Neş'e-dār-ı cām olup çāk-ı girībān kıl yine
Bādedür miftāh-ı genc-i sine-i şāfuñ senüñ

2. **çāk-i girībān kıl:**

Mesnevi 3

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Yakasını yırtmak.

Var şehr-i Motona yüri ey bād-ı şitābān
Kıl cāme-i hāk-i rübānı çāk-i girībān

çāk-ı girībān olmağı:

1. **çāk-ı girībān olmağı:-mağ, -ı**

Gazel 150

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Üzüntü ve kederle yakasını parçalamak.

Tāb-ı nār-ı 'aşk-ı dilber itmese te'sir eger
Ben mi isterdüm gönül çāk-ı girībān olmağı

çāk-ı girībān olsa:

1. **çāk-ı girībān olsa:-sa**

Gazel 132

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Üzüntü ve kederle yakasını parçalamak.

Açılırdı der-i maşûd eger ol mâh-liķā

Germ olup bâde ile çāk-ı girībān olsa

çāk-ı girībān-ı firāk:

1. çāk-ı girībān-ı firāk:

Gazel 75

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ayrılığın (yırtık) yakası.

Dîde pür-nem dil ise çāk-ı girībān-ı firāk

‘Âşıkı böyle idermiş bu imiş şân-ı firāk

çāk-ı kabā eyledi:

1. çāk-ı kabā eyledi:-di

Tarih 14

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Elbisesini, yakasını yırtmak.

Bergini dökdi dırahtân-ı çemen

Ğonca-i bağ eyledi çāk-ı kabā

çal:

1. çalması:-ma, -sun

Tarih 3

Mısra: 12

Çalmak (Bir müzik aleti bağlamında).

Rezm ü bezimde ‘Acem şāhına zārī yeter

Çalması ‘ahdinde ol bir daği hîç kerrenāy

cām:

1. cāma:-a

Gazel 39

Mısra: 3

Kadeh.

Şurāhī gulğul itsün bādeyi koy cāma ey sāki

Yine huşyār olan ehl-i bez[i]mde kanzil göster

2. cāma:-a

Gazel 68

Mısra: 4

Kadeh.

Hayflar bezm-i ğam içre çekilen bādemūze

Yārsız gördüğümüz meclis ile cāma dirîğ

3. cāmı:-ı

Gazel 68

Mısra: 5

Kadeh.

Cāmı meclisde mezemmetle alur ağzına āh

Dehen-i vā’ize düşdi mey-i gül-fāma dirîğ

4. cām:

Gazel 110

Mısra: 2

Kadeh.

Hicrūnde içersem beni bî-ğam mı şanursın

Her cām alanı destine sen Cem mi şanursın

5. cām:

Gazel 121

Mısra: 6

Kadeh.

Bezm-i meyde yāre yanmaz hālını şanmañ dimez

Cām dolsun ‘ūd gelsün pür-ħumār olsun dirin

6. cām:

Gazel 148

Mısra: 2

Kadeh.

Açıldı ğoncalar bir bir göñüllerden miñen gitdi

Mişāl-i gül ele cām al kederler cümleten gitdi

7. cāmında:-ı, -n, -da

Gazel 148

Mısra: 13

Kadeh.

Ne cāmında şafā var ne civānında vefā kaldı

Muħaşşal Dürriyā zevk-i sipihr-i pīrezen gitdi

8. cāmına:-ı, -n, -a

Kaside 4

Mısra: 16

Kadeh.

Hezāre kāse ile zehr içürmek için gül

İçinde ħurde-i zer sanma koydı cāmına sem

9. cāmı:-ı

Kaside 11

Mısra: 3

Kadeh.

Şu hāne cāmı ki āyīne-i Sikender idi

Olurdi bezm ile hicrān o ħāneden seyrān

10. cām:

Gazel 63

Mısra: 9

(Ar.) Kadeh.

Şūfi-i pīr-i muğān ol Dürriyā cām al ele

Olmağ isterseñ eger endūh-ı devrāndan ħalāş

cāme-ħāb-ı nāzdan:

1. cāme-ħāb-ı nāzdan:-a-dan

Gazel 41

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Naz elbisesi.

Şubh irişdi cāme- ħāb-ı nāzdan kalk taşra çık

Pāyuña yüz sürmege mihr-i dirahşān muntazır

cāme-i ‘aklumdān:

1. **cāme-i 'aqlumdan:-um, -dan**

Gazel 13

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Akıl elbisesi, akıl.

Çün öldürmez beni cellād-ı gāmzeñ şaḥn-ı 'aşkuñda
Nedür yā cāme-i 'aqlumdan 'üryān itmege bā'is

cāmī:

1. **cāmī:**

Tarih 12

Mısra: 5

Molla Cami.

Görse kitāb-ı medḥin reşk eyler idi Cāmī

Ḥayrān olurdu ammā Molla 'Āşım-ı Dehrī

cām-ı āteş-fām:

1. **cām-ı āteş-fām:**

Gazel 61

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ateş renkli kadeh.

Cām-ı billürī görünce içüme düşdi hemān

Āfitāb-ı ḡonca-i dil cām-ı āteş-fām imiş

cām-ı billürī:

1. **cām-ı billürī:-ı**

Gazel 61

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Şeffaf, billur kadeh.

Cām-ı billürī görünce içüme düşdi hemān

Āfitāb-ı ḡonca-i dil cām-ı āteş-fām imiş

cām-ı cem:

1. **cām-ı cem:**

Gazel 56

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Cem'in kadehi.

Destüñe cām-ı Cem al 'ālemi seyr it zīrā

Varmayan mey-kedeye 'ārif-i āgāh olmaz

2. **cām-ı cem:**

Gazel 33

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şarabın mucidi eski İran padişahlarından Cem'in

içki kadehi.

Ol rakīb-i rû-siyeh yār ile cām-ı Cem çeker

'Āşık-ı bî-çāreler bakup müdāmī ḡam çeker

cām-ı dirahşān:

1. **cām-ı dirahşān:**

Gazel 38

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Parlayan kadeh.

Almağa buse-i la'l-i lebinī cānānuñ

Bezm-i şaḥbāya girüp cām-ı dirahşān dolaşır

cām-ı feraḥ-baḥş:

1. **cām-ı feraḥ-baḥş:**

Gazel 155

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ferahlık veren kadeh.

Gül ruḥlaruñla la'lüñi yād eylerin hemān

Görsem eger ki cām-ı feraḥ-baḥş ile mülī

cām-ı gerdān:

1. **cām-ı gerdān:**

Kaside 1

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Dönen kadeh II baş döndüren kadeh.

Bezm-i luṭfında şafaḡ bāde-i nāb-i ḡülfām

Nüh felek sākī-i iḥsānına cām-ı gerdān

cām-ı ḡonca-i nevrestede:

1. **cām-ı ḡonca-i nevrestede:-de**

Gazel 33

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yeni açan gonca kadehi, gonca.

Toḥm-ı zer zan itme cām-ı ḡonca-i nevrestede

Ḳahr-ı gülden bülbül-i şūrīde- diller sem çeker

cām-ı la'lüñ:

1. **cām-ı la'lüñ:-üñ**

Gazel 67

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kırmızı dudaḡın kadehi.

Olur cām-ı la'lüñ dil-i zāra nāfi'

O şerbet gibi k'ola bīmāra nāfi'

cām-ı lebüñdür:

1. **cām-ı lebüñdür:-üñ, -dür**

Gazel 162

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dudak kadehi, dudak/aḡız.

'Āşıkā cām-ı lebüñdür baḥş iden şādānlıḡı

'Āleme esrār-ı ḡaṭṭuñdur viren ḡayrānlıḡı

cām-ı meserret:

1. **cām-ı meserret:**

Gazel 145

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevinç kadehi.

Def'-i ḡam olup cām-ı meserret sürülür mi

Bu bezm-i cihānda mey-i rāḡat görilür mü

cām-ı messerret:**1. cām-ı messerret:****Gazel 52**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevinç kadehi.

Şanma hicrūñden senūñ cām-ı messerret çekerüz
Hasret-i la'lūñ ile sāgar-ı miñnet çekerüz

cām-ı mey-i 'aşkuñla:**1. cām-ı mey-i 'aşkuñla:-uñ, -la****Gazel 1**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Aşk şarabının kadehi.

Şöyle mest oldı ki dil cām-ı mey-i 'aşkuñla
Şimdi yeksāndur aña zevk ü vefā derd ü cefā

cām-ı mey-i nābı:**1. cām-ı mey-i nābı:-ı****Gazel 36**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Saf şarap kadehi, saf şarap.

Dili söyletseñ eger yār der yār işidür
Diñleseñ cām-ı mey-i nābı çemende söyler

cām-ı mey-i nāz:**1. cām-ı mey-i nāz:****Gazel 82**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Naz şarabının kadehi.

Ol gün kanı bezmünde kebāb idi dil-i zār
Ser-verüm idüñ cām-ı mey-i nāz iderdüñ

cām-ı muşaffā:**1. cām-ı muşaffā:****Gazel 93**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Arıtılmış berrak şarap.

Nice biz ey dil-i şeydā ğam-ı dünyā çekelüm
Varalum mey-gedeye cām-ı muşaffā çekelüm

cām-ı şāhbāyı:**1. cām-ı şāhbāyı:-yı****Gazel 10**

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Kalıp İfade***Şarap kadehi, şarap.*

Eyledi seng-i havādış cām-ı şāhbāyı şikest
İtdi ahır hātır-ı rindān rüsvāyı şikest

cām-ı şarāb-ı dil-güşā:**1. cām-ı şarāb-ı dil-güşā:****Gazel 123**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gönül açan şarap kadehi.

Qaldı künc-i ğamda pür-jeng-i elem mir'āt-ı dil
Ah kim cām-ı şarāb-ı dil-güşā girmez ele

cām-ı şarāb-ı hoş-güvār:**1. cām-ı şarāb-ı hoş-güvār:****Gazel 130**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Tatlı, hoş şarabın kadehi.

Anı yāqūt ile sākī-i meclis eyledi tezyin
Degüldür qatrelar cām-ı şarāb-ı hoş-güvār üzre

cām-ı vefādan:**1. cām-ı vefādan:-dan****Gazel 15**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Vefa kadehi, sevgi ve dostlukta sebat şarabı.

Nigāh-ı merhamet itmez saña bir kimse 'ālemde
Gerek cām-ı vefādan geç gerek tiğ-i cefādan geç

cām-ı 'affuñ:**1. cām-ı 'affuñ:-uñ****Kıt'a 1**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Af, bağışlama kadehi.

Bir 'abd-i 'āşiyüm güneñüm çokdur ey kerim
Luţf eyle cām-ı 'affuñ ile kıl mücāmele

cāmını ele aldı:**1. cāmını ele aldı:-dı****Gazel 128**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kadeh ele almak II açmak (gül bağlamında).

Gül cāmını aldı ele ey bülbül-i şeydā
Yā sen ne durursun yūri bāğa nağam eyle

cāmı'-i çarha:**1. cāmı'-i çarha:-a****Kaside 8**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Felek camisi.

Bād-ı āhum cāmı'-i çarha virince zelzele
Düşdi bir qandili anuñ şanma atıldı şihāb

cāmı'-i gülde:**1. cāmı'-i gülde:-de****Kaside 7**

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

*Güllerin toplandığı yer II sevgilinin bulunduğu
yer; gül bahçesi.
Bülbül-i hoş-nağme oldu cāmi'-i gülde imām
Ehl-i 'aşk uydı aña āfākı pür itdi fiğān*

camus:

1. camuşuñ:-uñ

Gazel 62

Mısra: 14

Manda (rakip bağlamında).

Rakīb-i estere ur bār-ı cevruñ
Ağır yük ile işlāh ol camuşuñ

cān:

1. cān:

Mesnevi 2

Mısra: 70

Ruh.

Birisidür anuñ Cīvān Oluğı
N'ola dirsem aña ben cān oluğı

2. cāna:-a

Mesnevi 2

Mısra: 26

Ruh.

Anuñ her bir otı derde devādūr
Anuñ her birisi cāna şafādūr

3. cāna:-a

Mesnevi 2

Mısra: 68

Ruh.

'Umūr Fākī dinür bir māverāna
Şafālar bahş ider nüş ile cāna

4. cāna:-a

Gazel 35

Mısra: 1

Can, ruh, gönül.

Kākül-i şeb-bü midür cāna senüñ sünbül midür
Habbetü's-sevdā midür ider hāl-i ruhuñ fülful midür

5. cānlar:-lar

Gazel 37

Mısra: 11

Can, ruh, gönül.

Cānlar fedā şu yāre ki 'uşşākına diye
Al istediğüñ işte şu pehlū degül midür

6. cāna:-a

Gazel 40

Mısra: 4

Can, ruh, gönül.

Āşiyāndur her biri murğ-ı cefā vü cevruñe
Şol benüm dāğ-ı firāvānum ki cāna tendedür

7. cān:

Gazel 41

Mısra: 8

Can, ruh, gönül.

Küşte-i şemşir-i ğamzem eylerim dermiş beni
Şimdi bu ihsānuna dildārumuñ cān muntazır

8. cān:

Gazel 50

Mısra: 7

Can, ruh, gönül.

Cān riştesini va'd-i vişāl eylese eger
Engüşt-i dil-rübāya gönül rismān ider

9. cānumı:-um, -ı

Gazel 68

Mısra: 10

Can, ruh, gönül.

Ser nedür kim yolına vireyüm ey dil yārūñ
Cānumı eylemezsin ben o gül-endāma dirīg

10. cāna:-a

Gazel 80

Mısra: 1

Can, ruh, gönül.

Derdüñe şabr eyledüm cāna şafādūr diyerek
Çekelüm cevruñi her ne ise vefādūr diyerek

11. cānı:-ı

Gazel 109

Mısra: 6

Can, ruh, gönül.

Söylemezseñ baña gel söyle eger ister iseñ
Vireyin cānı dehānuña kirā neyleyeyin

12. cāna:-a

Gazel 116

Mısra: 8

Can, ruh, gönül.

Nār-ı 'aşkuñ itdi pür-teb bağrını yandurdu hep
İtmesün cāna gönül çāk-ı giribān neylesün

13. cānuñ:-uñ

Mesnevi 2

Mısra: 118

Can, ruh, gönül.

Şekerden lezzeti artıkdur anuñ
İçince hāz ider ğāyetle cānuñ

14. cānuñ:-uñ

Mesnevi 3

Mısra: 4

Can, ruh, gönül.

Pürdür içi ğaziyile ol şehr-i cenābuñ
Vaşf eyleyeyin dînle biraz hāzzide cānuñ

15. cānumı:-um, -ı

Gazel 162

Mısra: 9

Can, ruh || gönül.

‘İd-i adhâ-i vişâle şakla şâhum cânımı
Yok yere şimdi telef itme gel ol kurbânlığı

16. cân:

Mesnevi 1
Mısra: **121**

Can, ruh | gönül.

Cân şöhetin ol çäre yine eylediler mi
Dürri de geçen yıl buradaydı didiler mi

17. cânuñ:-(u)ñ

Kaside 8
Mısra: **3**

(Âşığın) canı, gönlü.

Mihr-i ruhsâruñ görüp cânuñ kamaşdı gözleri
Şanma mahv olup habâb-ı câma irdi inkılab

18. cânuñ:-uñ

Mesnevi 1
Mısra: **20**

(Âşığın) canı, ruhu, gönlü.

Var mı niçe biñ âb-ı revân-bağşı ya anuñ
Her birini içdükde şafâ itdi mi cânuñ

19. cânuñ:-uñ

Mesnevi 2
Mısra: **84**

(Âşığın) canı, ruhu, gönlü.

Birisi Sühâtel Oluğı anuñ
Ter ü tâze olur içdükde cânuñ

cân atup:

1. cân atup:-up

Kaside 7
Mısra: **42**

Kelime Tipi: -

Şiddetle arzu etmek, çok istemek.

Görse ger bir kimseden bir kimse şimdi dest- bürd
Cân atup saña kaçır eyler şikâyet râygân

cân ile baş ile:

1. cân ile baş ile:

Gazel 122

Mısra: **8**

Kelime Tipi: **Deyim**

Seve seve, her şeyi göze alarak, var gücüyle.

(TDK).

‘Aceb degül iki yâr-ı kadîmdür anlar
Dönerse cân ile baş ile sâgar üzre sebû

cân ü baş:

1. cân ü baş:

Gazel 32

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Can ve baş. II hayat.

Fedâ-yı cân ü baş idüp alurlar kal’a-i vaşluñ
Rez[i]m-gâh-ı muhabbet içre serden geçdiler vardur

cân u dil:

1. cân u dil:

Gazel 156

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Can ve gönül.

Vaşl u hicrinde figân itse ‘aceb mi cân u dil
Bâğ-ı ‘aşkuñ yaz u kış feryâd ider bülbülleri

2. cân u dil:

Gazel 40

Mısra: **1**

Kelime Tipi: -

Can ve gönül, her şey.

Cân u dil zülf-i siyâhuñda hayâlün bendedür
Gerçi senden dürum ammâ ‘aql u fikrüm sendedür

cân u dilden:

1. cân u dilden:-den

Kaside 7

Mısra: **70**

Kelime Tipi: -

Can ve gönül.

Derd ü gamla ağlasam deryâ olur rüy-i zemîn
Cân u dilden âh itsem dehr olur sümbül-sitân

cân u dile:

1. cân u dile:-e

Gazel 48

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

Can ve gönül.

Mihri gördükde hemân hâtıruma yâr gelür
Gözime girye gelür cân u dile zâr gelür

cân u gönülden:

1. cân u gönülden:

Kaside 2

Mısra: **26**

Kelime Tipi: -

Candan-yürekten, büyük bir arzıyla.

İçüp ol bâde-i pür-feyzi şafâ-mend olayın
Alayın cân u gönülden elüme levh ü kalem

2. cân u gönülden:-den

Gazel 20

Mısra: **4**

Kelime Tipi: **Kalıp ifade**

Bütün benliğiyle, içtenlikle.

Terk eyledüñ riâyayı koyup tâc-ı Edhemi
Pîr-i muğâna cân u gönülden olup mürid

3. cân u gönülden:-den

Gazel 85

Mısra: **4**

Kelime Tipi: **Kalıp ifade**

Canıgönülden; içtenlikle.

Açıkdan itme şakın yâr ile mu'ameleñi
Sev anı cân u gönülden duyulmasun râzuñ

cân virse:

1. **cân virse:-se**

Gazel 80

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Ölmek.

Leblerün şevkine cân virse n'ola 'âşıklar
Dil-i bîmâra şifâ rûha gıdâdur diyerek

cân virür:

1. **cân virür:-ür**

Gazel 24

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim**

Hayat vermek, canlandırmak; ihsanda bulunmak.

Dilber bezimde baña ki rıtl-i girân virür
Güyâki mürde-i gam-ı hicrâna cân virür

cânâ:

1. **cânâ:**

Gazel 1

Mısra: 6

Ey sevgili, ey can, ey gönül.

Fülk-i dil oldı garîk-i yem-i emvâc-ı niyâz
Şarşar-ı nâza dağı yok mı nihâyet cânâ

2. **cânâ:**

Gazel 4

Mısra: 6

Ey sevgili, ey can, ey gönül.

Göricek hâlûmi şâyed ki terahhüm idesin
Hele bir kez bağa sinemdeki dâga cânâ

3. **cânâ:**

Gazel 5

Mısra: 1

Ey sevgili, ey can, ey gönül.

Ṭayanup ḥüsnüñ ile şimdi bucağa cânâ
Gel düşürme beni cevruñle sıcağa cânâ

4. **cânâ:**

Gazel 5

Mısra: 2

Ey sevgili, ey can, ey gönül.

Ṭayanup ḥüsnüñ ile şimdi bucağa cânâ
Gel düşürme beni cevruñle sıcağa cânâ

5. **cânâ:**

Gazel 5

Mısra: 4

Ey sevgili, ey can, ey gönül.

Nazar it 'âşık-ı 'anķâ-dile bakma gayra
Şâhbâza ne revâ meyl ide zâga cânâ

6. **cânâ:**

Gazel 5

Mısra: 6

Ey sevgili, ey can, ey gönül.

Öperüz la'lüñü şimdengerü haṭṭuñ geldi
Kim bakar vaķt-i bahâr oldı yasağa cânâ

7. **cânâ:**

Gazel 5

Mısra: 8

Ey sevgili, ey can, ey gönül.

Dâğ-ı sinem gül-i ter bûlbûl dil-i nağme serâ
Seyre gel dağı neler var bu bâga cânâ

8. **cânâ:**

Gazel 5

Mısra: 10

Ey sevgili, ey can, ey gönül.

Mest-i dembeste-i 'aşk olalı Dürrî düşdi
Güft ü gûdan kesilüp künc-i ferâga cânâ

9. **cânâ:**

Gazel 6

Mısra: 1

Ey sevgili, ey can, ey gönül.

Nür-efgen iken çün ruḥuñ 'âlemlere cânâ
Ḥâcet mi alur mihr-i ziyâ- güstere cânâ

10. **cânâ:**

Gazel 6

Mısra: 2

Ey sevgili, ey can, ey gönül.

Nür-efgen iken çün ruḥuñ 'âlemlere cânâ
Ḥâcet mi alur mihr-i ziyâ- güstere cânâ

11. **cânâ:**

Gazel 56

Mısra: 5

Ey sevgili, ey can, ey gönül.

Tâb-ı ḥürşid-i melâḥatle yazılmış cânâ
Dehenüñ gibi senüñ mîve-i dil-ḥâh olmaz

12. **cânâ:**

Gazel 59

Mısra: 5

Ey sevgili, ey can, ey gönül.

Ben dağı girdüm kaṭâr-ı 'aşkuñâ cânâ senüñ
Gerden-i canda dil-i pür-zârum olmışdur ceres

13. **cânâ:**

Gazel 139

Mısra: 8

Ey sevgili, ey can, ey gönül.

İrdi ḥaṭuñ lebüñ öperüz nev-bahârda
Cânâ bakar mı kimse şarâbuñ yasağına

14. **cânâ:**

Gazel 86

Mısra: 3

Ey sevgili, ey dost.

Olan efgende-i zülf-i girih-girün senün cānā
Döner ol fülke kim girdābına düşmüşdür 'ummānuñ

15. cānā:

Gazel 93

Mısra: 10

Ey sevgili, ey dost.

Ayagun tozına Dürrî gibi yüzler sürelüm
Kuñl için dide-i ğam-dideye cānā çekelüm

16. cānā:

Gazel 100

Mısra: 3

Ey sevgili, ey dost.

Ağyar-ı kilāb uğramasun kūyuña cānā
Etrāfım eşküm ile 'ummān idebilsem

17. cānā:

Gazel 120

Mısra: 9

Ey sevgili, ey dost.

Vaşfuñda kuşur eylese Dürrî n'ola cānā
Ta'bir idemez hüsnuñi mümtāz güzelsin

18. cānā:

Gazel 157

Mısra: 1

Ey sevgili, ey dost.

Tiriñe cānā hedef sinem olaydı kâşkî
Nevk-i peykānuñla dil hem-dem olaydı kâşkî

19. cānā:

Gazel 163

Mısra: 7

Ey sevgili, ey dost.

Rakib-i seg yine cānā 'aceb 'akür olmuş
Varup kapuñda figān eylemek muhāl oldu

20. cānā:

Gazel 164

Mısra: 3

Ey sevgili, ey dost.

Hañt-ı ruhsāruñda cānā görmedüm harf-i vefā
Olmadı nañşuñda hiç resm-i kerem zāhir dañi

21. cānā:

Gazel 6

Mısra: 4

*"Ey can, ey sevgili!" anlamlarında sevgiliye bir
hitap şekli.*

Bu mekteb-i dilde baña ol hāce-i 'aşkuñ
Şad fenn-i muhabbet okudur ezbere cānā

22. cānā:

Gazel 6

Mısra: 6

*"Ey can, ey sevgili!" anlamlarında sevgiliye bir
hitap şekli.*

Hakk böyle cefākār idigün bilmez idüm ben
Düşdüm saña meyl eyleye mi pistere cānā

23. cānā:

Gazel 6

Mısra: 8

*"Ey can, ey sevgili!" anlamlarında sevgiliye bir
hitap şekli.*

Çepçevre başumda görinen penbe-i dāğum
Döndürdü ser-i bīmāruñi çenbere cānā

24. cānā:

Gazel 6

Mısra: 10

*"Ey can, ey sevgili!" anlamlarında sevgiliye bir
hitap şekli.*

Sünbül gibi açılmadadır senün ğamuñla
Bu sine-i Dürrî'de olan berbere cānā

25. cānā:

Gazel 60

Mısra: 4

Ey can, ey sevgili.

Küh u deşte gitmezsin terk eyleyüp kūyuñ senün
Eyleme cānā beni Ferhād ile Kaysa kıyās

26. cānā:

Gazel 85

Mısra: 7

Ey sevgili, ey can.

Çarık-i bañr-i niyāz oldu fülk-i dil cānā
Dañi nihāyeti olmaz mı şarşar-ı nāzuñ

27. cānā:

Mesnevi 2

Mısra: 103

Ey can.

Çatal Oluğ dinür birine cānā
Ser-i dāya düşer tığ oldu güyā

28. cānā:

Mesnevi 2

Mısra: 105

Ey can.

Üzerfi Oluğ dinür birine cānā
'Ömür uzunluğudur var iç ol mā

cānān:

1. cānānuñ: -uñ

Gazel 38

Mısra: 7

Sevgili, gönül verilmiş, maşuka.

Almağa büse-i la'l-i lebini cānānuñ
Bezm-i şahbāya girüp cām-ı dirahşān dolaşır

2. cānān:

Gazel 116

Mısra: 12

Sevgili, gönül verilmiş, maşuka.

Va'd-i vaşl itmek murād itse komaz bahtuñ senüñ
Nā-müsā'id tālī'ün ey Dürri cānān neylesün

3. cānānuñ:-uñ

Gazel 54

Mısra: 7

Sevgili l dost.

Dirīgā irmedüñ ser- menzil-i vaşlına cānānuñ
Niçe yıldır ki deşt-i miñnet-i 'aşkında püyānuz

4. cānānı:-ı

Gazel 82

Mısra: 1

Sevgili l dost.

Ol gün kanı cānānı hem-rāz iderdüñ
Göñlüm ele alur niçe i'zāz iderdüñ

5. cānānuñ:-uñ

Gazel 86

Mısra: 10

Sevgili l dost.

Girībānuñ niçün çāk eyledüñ dāmānınuñ Dürri
Seni pür-teb mi itdi yoksa nār-ı 'aşkı cānānuñ

6. cānān:

Gazel 91

Mısra: 1

Sevgili l dost.

N'ola itmese baña cānān tenezzül
Hümā hāke eyler mi bir ān tenezzül

7. cānāna:-a

Gazel 143

Mısra: 4

Sevgili l dost.

Būs-ı dehānın itme recā ey göñül şakın
Söz geçmez aña yok yire cānāna söyleme

8. cānānuma:-uma

Kaside 9

Mısra: 69

Sevgili.

Neyledüm cānānuma bilmem günāhum ya nedür
Bakmaz oldu rüyıma lutf ile aşlā ol perī

cānāne:

1. cānāneye:-y, -e

Gazel 47

Mısra: 9

Sevgili, yâr.

Nice inkār ideyin meylümi cānāneye ben
Cism-i pür-şerhāda ey Dürri 'alāmetler var

2. cānānenüñ:-nüñ

Mesnevi 2

Mısra: 23

Sevgili, yâr.

Hemān cānānenüñ zülfine beñzer
Şafā kesb eyler andan ehl-i diller

cān-ı 'azîzinde:

1. cān-ı 'azîzinde:-in, -de

Kaside 11

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Aziz ruh; yüce gönül.

Takrîr-i cān-ı 'azîzinde tabh' ider anı
Muhaşşal oldu gıdāsı dilüm gam-ı bārān

cān-ı 'azîzüm:

1. cān-ı 'azîzüm:-üm

Gazel 48

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kıymetli can. Kişinin kendi değerli zatı.

Ġam-ı hicrān beni ol deñlü za'îf eyledi kim
Şimdi bu cān-ı 'azîzüm tenüme bār gelür

cān-ı bīmāra:

1. cān-ı bīmāra:-a

Gazel 21

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hasta, yaralı gönül.

Telh-i düşnāmuñ gelür şāhum dil-i zāra lezîz
Şerbet-i la'lüñ gelür bu cān-ı bīmāra lezîz

cān-ı dil-i zārı:

1. cān-ı dil-i zārı:-ı

Gazel 128

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İnleyen gönlün canını.

Bir büseye şatdum saña cān-ı dil-i zārı
Ey şüh-ı cihānum yüri var dem kadem eyle

cān-ı efkāra:

1. cān-ı efkāra:-a

Gazel 21

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kederli can.

Tāze zaḥmuñ zaḥm üzre merhem-i bihbūd olur
Pāre-i tiğüñ gelür bu cān-ı efkāra lezîz

cân-ı mecrûhuñ:**1. cân-ı mecrûhuñ:-uñ****Kaside 4**

Mısra: 83

Kelime Tipi: -

Yaralı gönül.

Yeter hep işleri ey Dürrî cân-ı mecrûhuñ

Eger urursa aña dest-i şefkati merhem

cân-ı pür-tâba:**1. cân-ı pür-tâba:-a****Gazel 164**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Istıraplarla dolu can, ruh.

Cân-ı pür-tâba dime olmaz hevâ-dâr ol seriv

Kâdr-i 'uşşâkı ne bilsün tıfl-ı nevresdür daği

cânı yokdur:**1. cânı yokdur:-dur-ı****Kaside 1**

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

Cesareti olmamak.

Kimsenüñ kimseye dokunmağa cânı yokdur

Yârdan 'aşıkına varısa ise tîr-i müjgân

cân-ı zâr:**1. cân-ı zâr:****Gazel 66**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Inleyen, ağlayan gönül.

Def'-i gam itdüm görüp hatt u 'izâr u rûyuñı

Hüb-rû âb u çemenden itdi cân-ı zâr hâz

cân-ı zâra:**1. cân-ı zâra:-a****Gazel 135**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Inleyen, ağlayan gönül.

Çıkarılmış Ka'be-i küyından ol meh-veş diyü ey dil

İder peyk-i ümîdüm cân-ı zâra dâ'imâ müjde

cân-ı zârı:**1. cân-ı zârı:-ı****Gazel 164**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Inleyen, ağlayan gönül.

Cân-ı zârı aınmaduñ bir kez şarâb-ı vaşl ile

Pister-i miñnetde derd-i hicr ile yatır daği

cân-ı 'âlemiyândur:**1. cân-ı 'âlemiyândur:-dur****Gazel 161**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Insanların camı.

O derd-i âteş-i teb-bağş-ı cân-ı 'âlemiyândur

'İzârı üzre kıyâs itme düşdi kâkül açıldı

cânib-i gülşene:**1. cânib-i gülşene:-e****Gazel 112**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Gül bahçesi yönü.

Nevbahâr oldı güzellendi cihân ey Dürrî

Cânib-i gülşene şimdengirü yârân yürüsün

cânib-i hakdan:**1. cânib-i hakdan:-dan****Kaside 2**

Mısra: 58

Kelime Tipi: -

Allah tarafından.

Her ne eylerse hâfâ itmez işâbet eyler

Cânib-i Hâkdan olur kâlbine her şey mülhem

cânib-i hakdan:**1. cânib-i hakdan:-dan****Kaside 6**

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Allah'ın tarafı.

Hüb-endîşe kerem-pîşe Muhammed Pâşâ

Cânib-i Hâkdan olur kâlbine her şey mülhem

cânlan:**1. cânlanup:-up****Kaside 2**

Mısra: 12

Can kazanmak, hayat bulmak, canlı duruma gelmek, dirilmek.

Ne fâzıldur bu ki eşkâl ü şuver 'işret içün

Cânlanup eylediler 'azm-i gülistân-ı İrem

cânüm kurbân idebilsem:**1. cânüm kurbân idebilsem:-ebil, -se, -m-um****Gazel 100**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

(sevgilinin yoluna) canını kurban etmek.

Bu tekye-i dilde seni mihmân idebilsem

Bu vech ile cânüm saña kurbân idebilsem

cânüm teslîm iderin:**1. cânüm teslîm iderin:-er, -in****Gazel 104**

Mısra: 6

Kelime Tipi: Deyim

Ruhunu teslim etmek II ölmek.

Komadı bende temüz-ı ğam-ı 'aşk âb-ı şekîb
Teşnelikten iderin la'l ile cânım teslim

cānuma geçdi:

1. **cānuma geçdi:**-di-um, -a

Kaside 7

Mısra: **46**

Kelime Tipi: -

Bedenine girmek, canı çok yanmak.

Eyledi âmâc-ı mihnet bu ten-i ham-geştemi

Cānuma geçdi ħadengi hemçü tîr-i Kahramân

cāre:

1. **cāre:**

Mesnevi 1

Mısra: **121**

Deva II çözüm yolu, kurtuluş.

Cân şöhetin ol cāre yine eylediler mi

Dürrî de geçen yıl buradaydı didiler mi

2. **cāresidür:**-si, -dür

Mesnevi 2

Mısra: **95**

İlaç, çare.

Harâret-keşlerüñ ol cāresidür

Anuñ bir kaçresi buz pâresidür

cāre olsa:

1. **cāre olsa:**-sa

Gazel 65

Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Çare, derman, deva olmak.

Ol da bend oldı dile zülf-i girih-girüñ gibi

Biz dir idük gelse olsa luţfına bir cāre ħaţ

çarh:

1. **çarh:**

Gazel 149

Mısra: **1**

Felek, âlem, dünya.

Kâr-ı dil çarh ile yok ceng ü cedelden ğayrı

Ol da cevri eylemek ister o güzelden ğayrı

2. **çarhı:**-ı

Kaside 1

Mısra: **34**

Felek, âlem, dünya.

Ol şeh-i mülk-i 'adâlet ki murâd itse eger

Çarhı bî-cünbüş ider küh-i girân gibi hemân

3. **çarha:**-a

Tarih 3

Mısra: **8**

Felek, âlem, dünya.

Sâm u Tehemten-reviş Zâl ü Nerimân-meniş

Çarha virür zelzele destine ger alsa yay

4. **çarh:**

Kaside 8

Mısra: **75**

Felek.

Ellerin açup du'ânı çarh ide şubh u mesâ

Şanma kim oldı 'ayân beyhüde mäh u âfitâb

5. **çarha:**-a

Kaside 2

Mısra: **50**

Baht, talih, felek.

Eylemiş Hazret-i Hâk şânını ol deñlü şükûh

Eylemez bendeleri çarha tenezzül bir dem

6. **çarh:**

Tarih 2

Mısra: **9**

Baht, talih, felek.

Mehir şanma taş ile gögsin döğüp çarh
Gezüpdür müdâm âh-ı Sultân 'Oşmân

7. **çarhıdan:**-dan

Kaside 5

Mısra: **43**

Baht, felek, dünya.

Feryâd çarhıdan ki eyâ şadr-ı kâmyâb

Eyler ruh-ı murâduma ebr-i ğamı niķâb

8. **çarhuñ:**-uñ

Kaside 7

Mısra: **49**

Felek.

Baña çarhuñ itdügi zulmüñ göreydi zerresin

Kendüni Haccâc zan eylerdi şeyh-i İşfahân

9. **çarh-i:**--i

Kaside 2

Mısra: **1**

Felek, âlem, dünya.

Ĥabbezâ devr-i pesendide-i çarh-i tãrem

Oldı bî-'uķde yine rişte-i cân-ı 'âlem

10. **çarh:**

Kaside 9

Mısra: **103**

Dünya, felek.

Nitekim dâyr ola çarh ile necm ü şehab

Nitekim mihr-i ziyâ-baĥş eyleye cevlanları

11. **çarhıdan:**-dan

Kaside 5

Mısra: **53**

Baht, felek.

Nâzil olup 'adüña senüñ çarhıdan 'azâb

Tîr ola düşmenüñ diline dâyimâ şihâb

12. **çarh:****Kaside 7**

Mısra: 92

(Fars.) Gökyüzü, kâinat, felek, âlem, dünya.

Nitekim meh iktibâs-ı nûr ide hûrşidden

Nitekim mihr-i ziyâ-bağış ola çarh üzre 'ayân

13. **çarh-ı:-i****Gazel 53**

Mısra: 5

Felek II çark.

Çarh-ı 'aşk-ı dil-rübânun hep çıkarduk naşını

Ol raşad-sâz-ı tercüme-ârâma girmiş çıkmışuz

14. **çarh:****Kaside 7**

Mısra: 14

Felek.

Düşmen-i bed-hâhuñun bağına tır olup şihâb

Kelle-i a'dâña çarh ola senün gürz-i girân

çarha çıkardı:1. **çarha çıkardı:-dı****Kaside 5**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gökyüzüne kadar çıkmak, yükselmek.

'Aşkuñla buldı rütbe-i 'ulyâ dil-i hârâb

Çarha çıkardı zerreyi güyâ ki âfitâb

çarha çıkısa:1. **çarha çıkısa:-sa****Gazel 40**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Göğe yükselmek (aşığın ahı bağlamında).

Derd-i âhum çarha çıkısa ey melek-simâ n'ola

Âteş-i endüh-ı hicrûñle gönül süzendedür

çarha velvele virse:1. **çarha velvele virse:-a-se****Gazel 126**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Feleği inletmek (aşığın ah bağlamında).

Ža'f-ı hicrûñ zerre itse gönüm almazsın ele

Güşuña girmez figânun çarha virse velvele

çarh-ı bî-amân:1. **çarh-ı bî-amân:****Kaside 7**

Mısra: 72

Kelime Tipi: -

(amansız) acımasız felek.

Dest-i gamda hâtem itmezdi kad-i ham-geştemi

Ehl-i dilden olduğum bilse bu çarh-ı bî-amân

çarh-ı cefâ-kâra:1. **çarh-ı cefâ-kâra:-a****Gazel 84**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Eziyet eden felek.

Sen dilleri dağıtmaz idüñ kendüñe kalsa

Yohsa güzelüm çarh-ı cefâ-kâra mı uyduñ

çarh-ı çenberi:1. **çarh-ı çenberi:-i****Kaside 9**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Çember biçimindeki felek.

Levhaşallâh ey 'adâlet-bağış çarh-ı çenberi

Nûr-ı 'adlûñ eyledi şermende mihr-i enveri

çarh-ı felekden:1. **çarh-ı felekden:-den****Gazel 141**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Feleğin çarkı, çarkıfelek II baht, talih.

Âb-ı şafâ bu çarh-ı felekden gelür mi hiç

Durmaz gelürse de bu dil-i pâre pâreye

çarh-ı felekdür:1. **çarh-ı felekdür:-dür****Mesnevi 1**

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Felek çarkı (bende bağlamında).

Yâ Yümnî Efendiye de gördüñ mi melekdür

Bir bendesi mehdür birisi çarh-ı felekdür

çarh-ı ğaddâr:1. **çarh-ı ğaddâr:****Kaside 8**

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

Merhametsiz, zalim felek.

Ben du'â-güy-ı der-i 'âlîñ iken lâyıķ mıdur

Çarh-ı ğaddâr ide her dem baña şad güne 'azâb

çarh-ı gerdân:1. **çarh-ı gerdân:****Gazel 116**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Dönen felek/dünya.

Dönmedi bir gün murâd üzre diyü şekvâyı ko

Rüzgâr ey dil muhâlif çarh-ı gerdân neylesün

çarh-ı keş-reftârdan:1. **çarh-ı keş-reftârdan:-dan****Kaside 8**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Doğru yolda gitmeyen, gidişi eğri olan felek.

Rind odur kim göz yumunca çarh-ı keş-reftârdan
Başın kaldurmaya hergiz bâdeden hem-çün habâb

çarh-ı sergerdân:

1. çarh-ı sergerdân:

Gazel 40

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Dönüp duran felek.

Çarh-ı sergerdân 'aşkı mihr ü meh âvâresi gibi
Yalınız bu dil degül ol şâh-ı dünyâ sendedür

çarh-ı sitem-kâra:

1. çarh-ı sitem-kâra:-a

Gazel 84

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Eziyet eden felek.

Hulf eylemede döne döne va'deñe senüñ
Ey 'ahd-şiken çarh-ı sitem-kâra mı uyduñ

çarh-ı sünbülistâna:

1. çarh-ı sünbülistâna:-a

Kaside 4

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Sümbül bahçesinin göğü.

Meh ü mihr geleydi çarh-ı sünbülistâna
Çemende şun'-ı Hudâ itdi başka bir 'âlem

çarh-ı târem:

1. çarh-ı târem:

Kaside 2

Mısra: 134

Kelime Tipi: -

Karanlık gök.

Haşre dek zât-ı şerîfi ola yâ Rabb bâkî

Devr ide vefk-i murâdınca bu çarh-ı târem

çarh-ı zümür-rüd-fâm:

1. çarh-ı zümür-rüd-fâm:

Mesnevi 4

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Zümrüt renkli felek.

Dâ'imâ erbâb-ı dil zevk itmek için üstine

Güyyâ çarh-ı zümür-rüd-fâm olmuş sâye-bân

çarh-ı 'adâlet:

1. çarh-ı 'adâlet:

Kaside 1

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Adalet feleği II adalet çarkı.

Mihr-i pertev keremi çarh-ı 'adâlet zâtı

Kemterin zerre-i bî-mâye sipihr-i gerdân

çarpıl:

1. çarpıldı:-dı

Gazel 50

Mısra: 9

Tutulmak; âşık olmak.

Çarpıldı bir peri-i siyeh-kâre nâgehân

Dürrîyi şanma yok yire âh ü figân ider

çatal oluk:

1. çatal oluk:

Mesnevi 2

Mısra: 103

Kelime Tipi: -

Çatal Oluk.

Çatal Oluk dinür birine cânâ

Ser-i dâya düşer tiğ oldu güyâ

cây:

1. câydan:-dan

Gazel 159

Mısra: 8

Yer.

Bu şeh-r-i dilde karar ey gam-ı felek niçe bir

Bu câydan dañi 'uzlet zamânı gelmedi mi

2. cāya:-a

Mesnevi 2

Mısra: 22

Yer.

Giyâhî cümleten nu'mân u reyhân

N'ola ol cāya reşk eylerse rıdvân

3. cāya:-a

Mesnevi 1

Mısra: 123

Yer, mahal, mevki.

Bilmem dañi kimler bu sene çıkdı o cāya

Ol Cennet-i a'lâ olan ol kân-ı şafāya

cây-ı âsâviş-i dil:

1. cāy-ı âsāyış-i dil:

Gazel 80

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gönül huzurunun yeri.

Çekilür küyuña 'uşşāk-ı felâket-zedeler

Cāy-ı âsāyış-i dil ruh-ı ferâdur diyerek

cây-ı a'lâ:

1. cāy-ı a'lâ:

Mesnevi 2

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

En yüce makam.

Refî'ül-ğadrür ol cāy-ı a'lā
Ayağ altındadır baksañ bu dünyā

cāy-ı dil-güşānuñ:

1. cāy-ı dil-güşānuñ:-n, -uñ

Tarih 13

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Gönül açan yer.

Kıl şāhibin İlāhī bu cāy-ı dil-güşānuñ

Tā ḥaşr olunca dā'im hem-çün Mesīh-i Meryem

cāy-ı dil-keşe:

1. cāy-ı dil-keşe:-e

Kaside 11

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Gönül cezbedici yer.

O cāy-ı dil-keşe bir damla damlamaz aşlā

Nice yağarsa gelür 'aynıyıla öyle hemān

cāy-ı ferāh-bahşa:

1. cāy-ı ferāh-bahşa:-a

Mesnevi 1

Mısra: 128

Kelime Tipi: -

Ferahlık, huzur veren yer.

Ey bād-ı şabā Ḥazret-i Allāhı severseñ

Ol cāy-ı ferāh-bahşa o yaylağa gidersen

cāy-i ḥaṭar:

1. cāy-i ḥaṭar:

Gazel 32

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Tehlikeli yer.

Şakın kūyına yārūñ varma tiğ-i āhsız Dürri

Varırsañ ġāfil olma anda çok cāy-i ḥaṭar vardır

cāy-ı ḥūb u bī-ğam:

1. cāy-ı ḥūb u bī-ğam:

Tarih 13

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Dertsiz ve güzel yer.

Bir ḫaşr-ı dil-güşādur hem zevk ü şafā-fezādur

'Ays u dem-i şalādur bu cāy-ı ḥūb u bī-ğam

cāy-ı ḥūbı:

1. cāy-ı ḥūbı:-ı

Tarih 12

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güzel yer.

Yapdı bu cāy-ı ḥūbı Ḥāce Ḥüseyn Efendi

Ġāyetle dilkeş oldı ṭarḥın cihān begendi

cāy-ı karārı:

1. cāy-ı karārı:-ı

Gazel 153

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Karar kılmacak, durulacak yer; son.

Sille-i şavlecān-ı zūlf şöyle doḡundı kim aña

Rüy-ı zeminde güy-ı dil cāy-ı karārı bilmedi

cāy-ı müferrihde:

1. cāy-ı müferrihde:-de

Kaside 11

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ferahlık veren yer.

Veliyy-i ni'metüm ol dil-nüvāz-ı 'ālem kim

Beni o cāy-ı müferrihde eyledi iskān

cāy-ı rāhat-fezāva:

1. cāy-ı rāhat-fezāva:-y, -a

Tarih 13

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Rahatlık artıran yer.

Dürri didi bu cāy-ı rāhat-fezāva tārīḥ

Ḳaşr-ı Ḥüseyn Efendi 'ālem nümā-yı 'ālem

cāy-ı safādur:

1. cāy-ı safādur:-dur

Mesnevi 1

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sefa, mutluluk yeri.

Gördün mi o yaylağı niçe rüh-fezādur

Her küşesi cennet gibi bir cāy-ı safādur

cāy-ı zībā:

1. cāy-ı zībā:

Tarih 7

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Güzel yer.

Ṭarḥını seyr eyleyüp Dürri didüm tārīḥini

Ḳaşr-ı bālā cāy-ı zībā dil-güşā 'ālem-nümā

cāy-ı zībā-yı:

1. cāy-ı zībā-yı:-yı

Tarih 1

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Renkli yer.

Buña ey Dürri var ise tārīḥ

Cāy-ı zībā-yı ḥan-ı dilkeşdür

cāzū:

1. cāzū:

Gazel 37

Mısra: 6

Büyücü.

Habs eyleyen cezāir-i hicrāna dilleri
Ol fitne-cū o gözleri cāzū degül midür

cebün:

1. cebünün:-üñ

Gazel 43

Mısra: 3

Alın, yüz.

Cebünün āfitāb-ı 'ālem-ārā
Ruḥuñ ammā meh-i pür nūra beñzer

cedd-i şahihūñ:

1. cedd-i şahihūñ:-üñ

Kaside 5

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Öz, halis ata.

Yetmez mi saña devlet eyā luṭfı bî-ḥisāb

Cedd-i şahihūñ ola resül-i felek-nişāb

cefā:

1. cefā:

Gazel 1

Mısra: 8

Eziyet, sıkıntı.

Şöyle mest oldı ki dil cām-ı mey-i 'aşkuñla
Şimdi yeksāndur aña zevk ü vefā derd ü cefā

2. cefāsını:-sı, -n, -ı

Gazel 98

Mısra: 2

Eziyet, sıkıntı.

Sevdüm o cefā-kārı vefādār ola dirdüm
Terk ide cefāsını baña yār ola dirdüm

3. cefāsı:-sı

Gazel 125

Mısra: 2

Eziyet, sıkıntı.

Tir-i murād ber-hedef oldı biḥamdihi
Yārūñ cefāsı ber-ṭaraf oldı biḥamdihi

4. cefāsı:-sı

Kaside 8

Mısra: 61

Eziyet, sıkıntı.

Luṭfin ümmid itmeden ḳaldum cefāsı ya nedür
Pāy-māl eyler beni lāyık midur hem-çün türāb

5. cefāsı:-sı

Kaside 2

Mısra: 93

Eziyet, sıkıntı.

Hāşılı yār cefāsı baña te'sir itdi
Dest-i ḡamda ḳad-i ḥamgeştem olupdur ḥātem

6. cefādan:-dan

Kaside 3

Mısra: 18

Eziyet, sıkıntı.

Yine gördüm elinde sübhā-ı mercānı var gūyā
Cefādan bülbül-i şeydāya istiḡfār ider gonca

cefā evleme:

1. cefā eyleme:-me

Gazel 128

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Eziyet etmek, azap vermek.

Luṭf itme rakīb-i ḥara hergiz sitem eyle
'Uşşāka cefā eyleme şāhum kerem eyle

cefā gördükçe:

1. cefā gördükçe:-dükçe

Gazel 61

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Deyim***Zulüm ve eziyet çekmek.*

İltifāt aña cefā gördükçe ey dil yārdan
Luṭf u iḥsānı o şāhuñ 'āşika düşünām imiş

cefā itmek:

1. cefā itmek:-mek

Gazel 78

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Eziyet etmek, üzme, acı çektirmek.

Hemîşe kārūñ ola ḡayrıya vefā itmek

Revā mı 'āşık-ı bî-çāreye cefā itmek

cefā-kār:

1. cefā-kārı:-ı

Gazel 98

Mısra: 1

Eziyet eden; cefā gösteren.

Sevdüm o cefā-kārı vefādār ola dirdüm
Terk ide cefāsını baña yār ola dirdüm

cefākār:

1. cefākār:

Gazel 6

Mısra: 5

Eziyet eden; cefā gösteren.

Hakk böyle cefākār idigün bilmez idüm ben
Düşdüm saña meyl eyleye mi pistere cānā

2. cefākār:

Gazel 22

Mısra: 3

Eziyet eden; cefâ gösteren.

Çanımı çokdan içirdi o cefâkâr amma
İçilen bâde-i nâbî yenilen nânî añar

cefâ-kâr olduğın:

1. **cefâ-kâr olduğın:**-duğ, -ın

Gazel 105

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Cefâ etme, eziyet verme.

Cefâ-kâr olduğın bilsem dili yâre düşürmezdim
Bu deñlü bî-vefâluñ ben o dildâra düşürmezdim

cefâ-kâr olmasañ:

1. **cefâ-kâr olmasañ:**-ma, -sa, -ñ

Gazel 79

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Eziyet edici olmak.

Bir nigâhuña virürdi hânümânın ehl-i 'aşk
Dâ'imâ iğmağ-ı 'ayn idüp cefâ-kâr olmasañ

cefâ-pîşe:

1. **cefâ-pîşe:**

Gazel 45

Mısra: 8

Eziyet etmeyi huy haline getiren, zalim. || Sevgili.

Öpmeğe virmedi la'l-i lebini tenhâda

O cefâ-pîşe 'aceb gayra beni der mi şanur

2. **cefâ-pîşe:**

Gazel 11

Mısra: 2

Eziyet etmeyi alışkanlık haline getiren (Sevgili bağlamında).

Öldürüp çanum içir dem-be-dem ol gözleri mest

Görmedüm ben o cefâ-pîşe gibi bâde-perest

cefâ-pîşe olursın:

1. **cefâ-pîşe olursın:**-ur, -sın

Gazel 107

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Cefa etmeyi huy edinmiş olmak.

Şormaduñ hâlümü bir kez baña rahm eylemedüñ

Ne cefâ-pîşe olursın ne 'aceb dilbersin

cefâ-vı dehr:

1. **cefâ-vı dehr:**

Kaside 4

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Dünyanın derdi.

Şeher zamânı degül jâle çeşm-i nergisde

Cefâ-yı dehr ile anuñ da gözleri pür-nem

çeh-i ğama:

1. **çeh-i ğama:**-a

Gazel 143

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gam, keder kuyusu.

Yūsuf gibi çeh-i ğama düşmekden it hâzer

Esrâruñı gönül şaķın ihvâna söyleme

çehre bûzer:

1. **çehre bûzer:**-er

Mesnevi 1

Mısra: 118

Kelime Tipi: -

Yüz düşürmek.

İsma'îl Âga-zâde bu evzâ'a güler mi

Ol öbkelenüp kirpi gibi çehre bûzer mi

çehre-i kām:

1. **çehre-i kām:**

Kaside 12

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Mutluluk yüzü.

Dâ'imâ âyine-i luṭf-ı Ḥudâ-yı müte'âl

Göstere rûy-ı şafâ çehre-i kām u maṣṣûd

cehūd:

1. **cehūd:**

Kaside 12

Mısra: 22

Yahudi.

Bilürin eyledüğün luṭfuñı inkâr itmey

Şanma köşküñ gibi erbâb-ı dile ola cehūd

çek-:

1. **çekdügüm:**-düg, -üm

Kaside 10

Mısra: 10

(Dert) çekme.

Dest-i şerîfin öpmege mâni' olur raķib

Hep çekdügüm cihânda benüm el belâsıdur

çek:

1. **çekerin:**-er, -in

Gazel 8

Mısra: 7

Katlanmak, tahammül etmek.

Çekerin cevriñi ol kaşı kemânuñ amma

Bulmadum cürmüme hiç ey dil-i bî çäre sebeb

2. **çekmez:**-mez

Gazel 19

Mısra: 8

Katlanmak, tahammül etmek.

Ḥün-ı eşk ile yazarsam nâme-i hicrân-ı dil

Çekmez ol kayd-ı murâd olsa eger nâ-yâb sürh

3. **çeker:-er****Gazel 33**

Mısra: 10

Katlanmak, tahammül etmek.

Yalıñuz ben çekmezin yârũñ kemân-ı cevriñi
Anı ey Dürri-i bî-çâre bütün 'âlem çeker

4. **çekmezim:-mez, -in****Gazel 33**

Mısra: 9

Katlanmak, tahammül etmek.

Yalıñuz ben çekmezin yârũñ kemân-ı cevriñi
Anı ey Dürri-i bî-çâre bütün 'âlem çeker

5. **çekdiğüm:-diğ, -üm****Gazel 37**

Mısra: 14

Katlanmak, tahammül etmek.

Dünyâya bîm-i cāndur o zencîr-i kākülû
Ey Dürri çekdiğüm hep o kırku degül midür

6. **çeker:-er****Gazel 69**

Mısra: 9

Katlanmak, tahammül etmek.

Bu kadar guşşa-i cānānı çeker āh itmez
Dürriyā bu dil-i nā-şāduña inşāf inşāf

7. **çekmekle:-mek, -le****Gazel 90**

Mısra: 1

Katlanmak, tahammül etmek.

Oldum ey meh-veş senũñ bār-ı gamuñ çekmekle dāl
'Aksidür cism-i nizāruñ āsumān üzre hilāl

8. **çekelüm:-e, -lüm****Gazel 93**

Mısra: 1

Katlanmak, tahammül etmek.

Nice biz ey dil-i şeydā ğam-ı dünyā çekelüm
Varalum mey-gedeye cām-ı muşaffā çekelüm

9. **çekelüm:-elüm****Gazel 93**

Mısra: 6

Katlanmak, tahammül etmek.

Dūd-ı āhumı felek añlāsa peyveste idüp
Çekelüm derdũñi ey kāmēti bālā çekelüm

10. **çekerüz:-er, -üz****Gazel 52**

Mısra: 1

İçmek, yudumlamak.

Şanma hicrũñden senũñ cām-ı messerret çekerüz
Hasret-i la'lũñ ile sāgar-ı miñnet çekerüz

11. **çeker:-er****Gazel 33**

Mısra: 4

Sürme çekmek.

Neylesün kühl-i Şıfāhānı senũñ 'āşıkluñ
Çeşmine anlar senũñ hāk-ı derũñ her dem çeker

12. **çekdüm:-düm****Gazel 63**

Mısra: 3

Sürme çekmek.

Hāk-i pāy-i yāri çekdüm dīdeme itdi beni
Cüst ü cüy-ı sürme vü kuhl-i Şıfāhāndan hālāş

13. **çekelüm:-e, -lüm****Gazel 93**

Mısra: 10

Sürme çekmek.

Ayāguñ tozına Dürri gibi yüzler sürelüm
Kuhl için dīde-i ğam-dīdeye cānā çekelüm

14. **çekdügüm:-düg, -üm****Gazel 68**

Mısra: 1

Katlanmak, üzüntü ve sıkıntıya göğüs germek.

Miñnet-i hicrũñ ile çekdügüm ālāma dirīg
Derd-i 'aşkuñla güzār eyleyen eyyāma dirīg

15. **çekelüm:-e, -lüm****Gazel 93**

Mısra: 2

İçmek, nasiplenmek, tatmak.

Nice biz ey dil-i şeydā ğam-ı dünyā çekelüm
Varalum mey-gedeye cām-ı muşaffā çekelüm

16. **çekelüm:-e, -lüm****Gazel 80**

Mısra: 9

Etmek. [āh çekmek].

'Aşk ile āh-ı pey-ā-pey çekelüm ey Dürri
Dili hursend idelüm bā-hevādur diyerek

17. **çekerüz:-er, -üz****Gazel 52**

Mısra: 2

İçmek, yudumlamak.

Şanma hicrũñden senũñ cām-ı messerret çekerüz
Hasret-i la'lũñ ile sāgar-ı miñnet çekerüz

18. **çeker:-er****Gazel 33**

Mısra: 1

İçmek, yudumlamak.

Ol rakīb-i rû-siyeh yār ile cām-ı Cem çeker
'Āşık-ı bî-çāreler bakup mūdāmī ğam çeker

19. **çekerüz:-er, -üz****Gazel 52**

Mısra: 6

Cana kast etmek; davranmak (kılıç vb.).

Şanma kim âh iderüz yâri rakîb ile görüp

Merd-i 'aşkız aña şemşîr-i hamîyyet çekerüz

20. **çekelüm:-elüm****Gazel 93**

Mısra: 8

Çekmek, fırlatmak (yay bağlamında).

Ber-hedef olmadı çün nâvek-i maşşûd u murâd

Tâ-be-key kavş-i gamuñ ey gül-i ra'nâ çekelüm

ceke:1. **çekerüz:-r, -üz****Gazel 52**

Mısra: 4

Katlanmak.

Ğırre olma dil-i pülâduña ey çarh-ı şagir

Şimdi biz şaht- kemân u gam-ı ğurbet çekertiz

çekil:1. **çekilür:-ür****Gazel 80**

Mısra: 5

Bir yerde toplanmak.

Çekilür küyuña 'uşşâk-ı felâket-zedeler

Cây-ı âsâyiş-i dil rûh-ı ferâdur diyerek

2. **çekilen:-en****Gazel 68**

Mısra: 3

İçilmek, içki içilmesi.

Hayflar bezm-i gam içre çekilen bâdemüze

Yârsız gördüğümüz meclis ile câma dirîğ

3. **çekildi:-di****Kaside 4**

Mısra: 12

Gitmek.

Gül ile lâle degül bezm-i şâh-ı nevrûza

Çekildi şanki tabaklarla güne güne ni'am

celâcil:1. **celâcil:****Kaside 5**

Mısra: 38

Küçük çanlar, çingiraklar.

Deffâfuñ oldı zühre-i zehrâ-yı kâm-yâb

Defdür felek celâcil aña necm-i bi-hisâb

celâl:1. **celâl:****Kaside 8**

Mısra: 30

Görkem, azamet.

Ol şeh-i 'irfân ki ider gerdün şu'â'-ı mihirden

Hayme-i câh u celâl ü kadrine zerrîn tınâb

celilü'l-kadr:1. **celilü'l-kadri:-i****Kaside 1**

Mısra: 17

Çok kıymetli kişi.

Ne kerem şâhibidür gör o celilü'l-kadri

Kemterin cüdına reşk-efgen olur Bermekiyân

cellâd:1. **cellâd:****Gazel 24**

Mısra: 5

Ölüm cezasına çarptırılanları öldürmekle görevli olan kimse II merhametsiz sevgili.

Cellâd çeşm-i 'âşıkı durmaz helâk ider

Ammâ ki 'îsî-i lebi rûh-ı revân virür

2. **cellâd:****Gazel 44**

Mısra: 1

Can alan kimse.

Katl-i 'uşşâkı kaçan ol gözi cellâd ister

Hançer-i gamze-i dil-düzi imdâd ister

3. **cellâddur:-dur****Gazel 49**

Mısra: 7

Cana kıyıcı, can alıcı.

'Aceb mestânedür çeşmün katı cellâddur gamzeñ

Nigâhuñ ey perî-rû rehzen-i lutf ü teraḥḥumdur

4. **cellâddur:-dur****Gazel 133**

Mısra: 8

Can alıcı (yan bakış bağlamında).

Yolda gördüm yâri almış gamzesi tigin ele

Seyre çıkmış şanki bir cellâddur hünkâr ile

cellâd-ı gamzeñ:1. **cellâd-ı gamzeñ:-ñ****Gazel 13**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) kahredici, öldürücü yan bakışı.

Çün öldürmez beni cellâd-ı gamzeñ şahn-ı 'aşkuñda

Nedür yâ câme-i 'aqlumdan 'üryân itmege bâ'is

cem:1. **cem:****Gazel 118**

Mısra: 5

*Şarabı icat eden şahıs olarak Klasik şiirde
zikredilen bir hükümdardır.
Fenâ bezminde mest olmuş yeter geçmiş cihândan Cem
Elinden eksük olmazken şarâb-ı dil-güşâ bir gün*

2. cem:

Kaside 6

Mısra: 20

*Cem || Şarabın mucidi olan İran hükümdarı.
Hüsrevâ sen hele bir devlete mâliksin kim
Görse biñ cân u dil ile kul olurdu saña Cem*

3. cem:

Gazel 110

Mısra: 2

*Şarabın mucidi hükümdar Cem.
Hicründe içersem beni bî-ğam mı şanursın
Her cām alanı destine sen Cem mi şanursın*

cem evler:

1. cem eyler:-r

Kaside 2

Mısra: 92

Kelime Tipi: -

Toplamak.

*Nahl-i maşşüdımı gülzâr-ı dilümden çıkarup
Ġars idüp ğayrı yire bâr ile eyler anı cem*

cem ü sikender:

1. cem ü sikender:

Tarih 12

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Cem ve İskender.

*‘Âlem-nümâ-yı ‘âlem revzenleri bu kaşruñ
Görse Cem ü Sikender lâ-büd ider senedi*

cem-cenâb:

1. cem-cenâb:-a

Kaside 5

Mısra: 25

Cem yaratılışlı.

*Ol Cem-cenâba şu‘le-i zerrîn âfitâb
Lâyık olursa hayme-i kadrine zer-tınâb*

cemen:

1. cemen:-den

Gazel 66

Mısra: 4

*Ağaçlı, çiçekli, yeşillik olan yer.
Def‘-i ğam itdüm görüp hañt u ‘izâr u rüyuñı
Hüb-rü âb u cemen-den itdi cân-ı zâr hâz*

2. cemen:-de

Kaside 3

Mısra: 37

*Ağaçlı, çiçekli, yeşillik olan yer.
Çemende mihr-i ruhsârın görüp oldu gül-i hândân
Yine şimdi çerâĝı mihr-i enverden yakar gonca*

3. cemen:-de

Kaside 4

Mısra: 31

*Ağaçlı, çiçekli, yeşillik olan yer.
Çemende kaşr-ı zümürüd olup yine gonca
Konuldu yer yer ana hârdan nice süllem*

4. cemen:-de

Kaside 4

Mısra: 34

*Ağaçlı, çiçekli, yeşillik olan yer.
Meh ü mihr geleydi çarh-ı sünbülüstâna
Çemende şun‘-ı Hudâ itdi başka bir ‘âlem*

5. cemenler:-ler

Kaside 4

Mısra: 2

Ağaçlı, çiçekli, yeşillik olan yer.

*Vezân olunca nesîm-i bahâr-ı ferruñ-dem
Çemenler oldu o dem reşk-i gülsitân-ı İrem*

6. cemen:-de

Gazel 161

Mısra: 7

*Ağaç ve çiçeği olan çayır, yeşillik.
Çemende kalmadı bir gonca kim gül olmaya şimdi
Bahâr oldu dil-i pür-ğubâr-ı bûlbûl açıldı*

7. cemen:

Kaside 3

Mısra: 3

*Ağaç ve çiçeği olan çayır, yeşillik.
Çemen ikliminüñ sultân-ı ‘âlîşânıdur güya
Zümürüdden başına tâc-ı sultânî geyer gonca*

8. cemen:

Kaside 4

Mısra: 5

*Ağaç ve çiçeği olan çayır, yeşillik.
Zümürüddin cemen ü dürr-i pâk-i jâle ile
Nazar kıl oldu cemen-zâr pür-güher bir yemm*

9. cemen:

Mesnevi 2

Mısra: 31

*Ağaç ve çiçeği olan çayır, yeşillik.
Çemen şanma ol câda oldu peydâ
İdüp ihsân u bî-pâyân-ı Mevlâ*

10. cemen:-de

Gazel 36

Mısra: 8

Ağaçlı, çiçekli, yeşillik olan yer. İl Şair meclisleri.

Dili söyletseñ eger yâr der yâr işidür
Diñleseñ câm-ı mey-i nâbı çemende söyler

çemen ehline:

1. **çemen ehline:**-i, -n, -e-ne

Gazel 135

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çimenlik, bahçe ehli.

'Arūs-ı gülle cem' oldı diyü dāmād-ı gülzârı
Çemen ehline eyler dāye-i ebr-i hevā müjde

çemen-zâr:

1. **çemen-zâr:**

Kaside 4

Mısra: 6

Çimenlik, bahçe.

Zümürürdîn çemen ü dürr-i pāk-i jāle ile
Nazar kıldı çemen-zâr pür-güher bir yemm

cemî:

1. **cemî'sin:**-sin

Mesnevi 2

Mısra: 128

Bütün, tüm, cümle.

Bu yaylak içre şular dañı çokdur
Cemî'sin vaşfa lākin tāb yokdur

cemî':

1. **cemî'sin:**-si, -n

Tarih 2

Mısra: 17

Bütün, tüm, cümle.

Bulup kırdı ol eşkıyānuñ cemî'sin
Cülüs eyleyince o Ğāzî Murād Hân

cem-me'âb:

1. **cem-me'âb:**

Kaside 5

Mısra: 23

Cem'in sığınağı (olan) kişi (memduh bağlamında).

Ya'ni Şerîf Efendi odur şimdi Cem-me'âb

Lutfindan eyler ol seni elbetde behre-yâb

cemşîd-hasem:

1. **cemşîd-ğaşem:**

Kaside 6

Mısra: 18

Cemşîd haşmetli.

Bundan artık nice ihsāna dañı lāyık sîn

Sensin ol dāver-i Dārā-der ü Cemşîd-ğaşem

cem' evledi:

1. **cem' eyledi:**-di

Kaside 4

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Toplamak, bir araya getirmek.

Şeh-i gül eyledi ezhârdan 'asâkir cem'

Fezâ-yı sahn-ı çemen içre çekdi serv 'alem

cem' eylemiş:

1. **cem' eylemiş:**-miş

Gazel 158

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Toplamak.

Göre ey dil elinde sāgar-ı billûr ile yâri

'Āceb cem' eylemiş mihr ü hilâli bir yere Bârî

2. **cem' eylemiş:**-miş

Gazel 158

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Toplamak, bir araya getirmek.

Şu deñlü dilleri cem' eylemiş zülf-i dil-āvizi

Biñ 'âşık beste itmiş Dürriyâ zülfinde bir târi

cem' olan:

1. **cem' olan:**-an

Kaside 4

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Toplanmak, birikmek.

Şürâhî meclis-i şâh-ı bahâra gonca olup

'Arak meşâbesidür anda cem' olan şebnem

cem' oldu:

1. **cem' oldu:**-dı

Gazel 135

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Birleşmek, bir olmak.

'Arūs-ı gülle cem' oldı diyü dāmād-ı gülzârı

Çemen ehline eyler dāye-i ebr-i hevā müjde

cem'-i direm kılmış:

1. **cem'-i direm kılmış:**-miş

Kaside 4

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Akça, para biriktirmek.

Mişâl-i humbara gonca içinde jāle degül

Ki kılmış anda tufeyl-i hezâr cem'-i direm

cenâb:

1. **cenâbına:**-ı, -n, -a

Kaside 10

Mısra: 27

Şeref, haysiyet II varlık, vücut.

İkşâr ço cenâbına gel virme ıztırâb

Dürrî ehem olan saña hayr du'âsidür

2. **cenābına:-ı, -n, -a****Kaside 5**

Mısra: 49

Kişi, kimse. II Âşık.

Şekvâyı ko cenābına gel virme ıztırāb
Dürri du'āya başla ki oldur saña şavāb

çenber:1. **çenbere:-e****Gazel 6**

Mısra: 8

Halka; sevgilinin saç kıvrımı.

Çepçevre başumda görinen penbe-i dāğum
Döndürdü ser-i bīmāruñı çenbere cānā

ceng:1. **cenge:-e****Mesnevi 3**

Mısra: 5

1. Savaş, muharebe.

Ġazileri deryā yüzine cenge gidince
Kāfir yaqasın yırtı yaqasın işidine

2. **cengi:-i****Mesnevi 1**

Mısra: 46

Savaş, vuruşma, kavga.

Etrāfına pā-beste ya var mı niçe bāşe
Her birisinüñ cengi geçer mi kara taşā

3. **cengine:-i, -ne****Mesnevi 1**

Mısra: 48

Savaş, vuruşma, kavga.

Yā dide-i dilber gibi ġāyetle güzel mi
Cengine diseñ ġamze-i ser tiz muħal mi

4. **çeng:****Gazel 76**

Mısra: 3

Bir tür telli çalgı aleti II aşığın boyu.

Kāmetüm çeng eşkümi tār eyledi bār-ı ġamuñ
Def gibi egler dil-i pülād elüñden ey felek

çeng eyledi:1. **çeng eyledi:-di-üñ****Gazel 49**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Çenge çevirmek || iki büküm etmek.

Kādüm ħam eyleyüp çeng eyledi bār-ı elem Dürri
Sirişküñ aña tār oldı enīn-i dil terennümdür

ceng ü cedelden:1. **ceng ü cedelden:-den****Gazel 149**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kavga ve dövüş.

Kār-ı dil çarḫ ile yok ceng ü cedelden ġayrı
Ol da cevri eylemek ister o güzelden ġayrı

çengāl:1. **çengāline:-i, -ne****Mesnevi 1**

Mısra: 49

Çengel.

Çengāline ser-i felegi almak olur mı
'Ankāya vü Simurġa daḫi şalmak olur mı

cennet:1. **cennet:****Tarih 12**

Mısra: 7

*Gölgelik bahçe anlamında olup ahirette
müminlerin gidecekleri yerdir.
Cennet midür nedür bu aşlā keder yok
Olmuş şafa ile pür bu kâsr-ı zīb-mendi*

2. **cennet:****Mesnevi 2**

Mısra: 4

Çok güzel, iç açıcı, huzur verici yer.

Nażargāh-ı Ĥudā-yı lem-yezeldür
Ana cennet dimek ġāyet maħaldür

3. **cennet:****Mesnevi 2**

Mısra: 44

Çok güzel, iç açıcı, huzur verici yer.

Mişāl-i kadd-i dilber her nihālī
Anuñ her küşesi cennet mişālī

4. **cennet:****Gazel 110**

Mısra: 5

Cennet.

Ey şeyḫ hemān cennet ile tekyeñ ögersin
Meyḫāne ile gülşeni yā kem mi şanursın

5. **cennet:****Mesnevi 1**

Mısra: 6

Cennet.

Gördüñ mi o yaylakı niçe rüh-fezādur
Her küşesi cennet gibi bir cāy-ı safādur

cennet-āsā:1. **cennet-āsā:****Tarih 7**

Mısra: 16

Cennet gibi.

Dir gören hakkında anuñ vaşf ide mi bu mışra'ı
Kaşr-ı 'alā cennet-āsā dil-güşā rāhat-fezā

cennet-i a'lā:

1. **cennet-i a'lā:**

Mesnevi 1

Mısra: 124

Kelime Tipi: -

Cennet katlarının en yükseği.

Bilmem daği kimler bu sene çıkdı o cāya
Ol Cennet-i a'lā olan ol kân-ı şafāya

cennet-i a'lāya:

1. **cennet-i a'lāya:-y, -a**

Gazel 83

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Cennet katlarının en yükseği.

Hani reşk-āver-i 'anber şuyı āb-ı kevşer
Beñzedi cennet-i a'lāya feżāsı Kozinūñ

cennet-i kūvuña:

1. **cennet-i kūvuña:-uñ, -a**

Gazel 162

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sevgilinin cennet gibi olan mahallesini.

Cennet-i kūvuña kıyma ol rakıbe virme yüz
Ādemi alur şaķın vardur anuñ şeytānlığı

cennet-i zībāya:

1. **cennet-i zībāya:-y, -a**

Tarih 14

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Süslü, gösterişli cennet.

Böyle ilhām oldu tārīhūñ baña

Cennet-i zībāya gitdūñ 'ayanā

çepçevre:

1. **çepçevre:**

Gazel 6

Mısra: 7

*Büttün çevresini, her tarafını kuşatacak şekilde,
fırdolayı.*

Çepçevre başumda görinen penbe-i dāğum

Döndürdü ser-i bīmāruñ çenbere cānā

çerāğ:

1. **çerāğum:-um**

Kaside 1

Mısra: 83

Mum, kandil.

Ol çerāğum ki beni eyledi pertev-endāz

Şu'le-baħş-ı ħaremūñ Ĥazret-i maħdūm-ı zamān

2. **çerāğı:-ı**

Tarih 7

Mısra: 3

Mum, kandil.

Bāğ-ı cennetden n'ola yaksa çerāğı bu maķām

Gülleri naķşı anuñ pejmürde olmaz dā'imā

3. **çerāğı:-ı**

Kaside 3

Mısra: 38

Kandil (gül bağlamında).

Çemende mihr-i ruhsārın görüp oldı gül-i ħandān

Yine şimdi çerāğı mihr-i enverden yakar gonca

çerāğ itdūñ:

1. **çerāğ itdūñ:-dü, -ñ**

Kaside 8

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

*Kandil, mum etmek II. Yakmak; gönli
aydınlattmak, huzur vermek.*

Dest-i lutfuñla çerāğ itdūñ beni sen ey hıdīv

Hiç revā mıdur ki itfā' ide bād-ı ıztırāb

çerāğ-ı der-i 'ālīñ:

1. **çerāğ-ı der-i 'ālīñ:-ñ**

Kaside 1

Mısra: 87

Kelime Tipi: -

Yüce kapının mumu.

Ben çerāğ-ı der-i 'ālīñ olıcaķ lāyıkıdur

Olsa pervāne-i lutf u keremūñ devr- künān

çerāğ-ı devletin:

1. **çerāğ-ı devletin:-i, -n**

Tarih 7

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Baht ve saadetin mumu.

Dest-i lutfuñla anuñ hıfz it çerāğ-ı devletin

Bād-ı āfetden biħaķķ-ı enbiyā yā Rabbenā

çerāhat:

1. **çerāhat:**

Gazel 12

Mısra: 10

Yara, iltihap.

Urdı her nāvek-i müjgānı dile zaħm-ı cefā

Olsa Dürri n'ola çeşmümde çerāhat kat kat

ceres:

1. **ceres-āsā:--āsā**

Gazel 131

Mısra: 8

Çan, çingirak.

Sīnem ħadeng-i fırķātine ta'līm-ħānedür

İtse 'aceb mi dil ceres-āsā fiğān yine

ceres olmışdur:

1. **ceres olmuştur:-muş, -dur**

Gazel 59

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çan olmak (gönül iniltisi bağlamında).

Ben daği girdüm kaṭār-ı 'aşkuña cānā senüñ

Gerden-i cānda dil-i pür-zārum olmuştur ceres

cerh-i cefākār:

1. **cerh-i cefākār:**

Gazel 18

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Eziyet eden sevgilinin yaralamaları.

Komadı dilde ğam ü cerh-i cefākār feraḥ

Pür-terah olduğuma eyler o ğaddār feraḥ

ceşm:

1. **çeşmümde:-üm, -de**

Gazel 12

Mısra: 10

Göz.

Urdı her nāvek-i müjgānı dile zaḥm-ı cefā

Olsa Dürrī n'ola çeşmümde cerāḥat ḳat ḳat

2. **çeşmine:-in, -e**

Gazel 33

Mısra: 4

Göz.

Neylesün kühl-i Şifāhānı senüñ 'āşıklarun

Çeşmine anlar senüñ ḥāk-ı derüñ her dem çeker

3. **çeşmün:-ün**

Gazel 49

Mısra: 7

Göz.

'Aceb mestānedür çeşmün ḳatı cellāddur ğamzeñ

Nigāhuñ ey perī-rū rehzen-i luṭf ü teraḥḥumdur

4. **çeşmüm:-üm**

Gazel 137

Mısra: 3

Göz.

Baḳmasam 'arızuña 'ālemi görmez çeşmüm

Görmesem la'lüñi gelmez mey-i ḥamrā gözüme

5. **çeşmümde:-üm, -de**

Gazel 165

Mısra: 5

Göz.

Hevā-yı 'aşkı başumda ḥayāl-i zülfi çeşmümde

O yāre dil virelden görmedüm hiç rüz-ı firüzü

6. **çeşmi:-i**

Gazel 9

Mısra: 8

(Sevgilinin) gözü, bakışı.

Ḳaşları ḳavs-i cefā her müjesi tır-i ḳazā

Kāküli dām-ı belā çeşmi sitem-kār-ı ğazüb

çeşme:

1. **çeşmedür:-dür**

Kaside 7

Mısra: 31

Pınar, kaynak.

Çeşmedür güyā dehānuñ sözlerüñ āb-ı Hızır

Güş iden taḥşil ider ol dem ḥayāt-ı cāvidān

çeşme-i mihre:

1. **çeşme-i mihre:-e**

Kaside 8

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Güneş çeşmesi // güneş ışığı, güneşin parlıtısı.

Çeşme-i mihre şanurlar kim ḳonuldu nāv-dān

Her ḳaçan çin-i cebin izḥār idüp itse 'itāb

çeşm-i 'āşıkı:

1. **çeşm-i 'āşıkı:-ı**

Gazel 24

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Āşığın gözü.

Cellād çeşm-i 'āşıkı durmaz helāk ider

Ammā ki 'isī-i lebi rūḥ-ı revān virür

çeşm-i cihān:

1. **çeşm-i cihān:**

Kaside 7

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

Dünyanın gözü.

'İlm ile Nu'mānsın sen 'adl ile ḳāzī şerīḥ

Dehre mişlūñ gelmedi hiç görmedi çeşm-i cihān

2. **çeşm-i cihān:**

Kaside 11

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dünyanın gözü.

Şu ḥāne mişlini görmüş degüldi çeşm-i cihān

Şu ḥāne revzeni 'ālem-nümā idi her ān

3. **çeşm-i cihān:**

Kaside 9

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

Cihanın gözü; insanlar.

Görmedi çeşm-i cihān zātuñ gibi bir hoş-ḥişāl

Bulmadı mişlūñ seyāḥat eyleyen baḥr ü beri

çeşm-i eşk-bārumdan:

1. **çeşm-i eşk-bārumdan:-um, -dan**

Gazel 117

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yağmur gibi göz yaşı döken, çok ağlayan göz.

Cevrûn efvn eyleme dâmen-feşân-ı nâz olup

Ey perî-peyker bu çeşm-i eşk-bârumdan şakın

çeşm-i ğazâl:

1. çeşm-i ğazâl:

Gazel 149

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Ceylan gözlü sevgili.

Dürriyâ kâdrini bilse eger ol çeşm-i ğazâl

Söylemezdim daği 'âlemde ğazelden ğayrı

çeşm-i hasteme:

1. çeşm-i hasteme: -m, -e

Kaside 5

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Yorgun göz.

Geldi hayâl-i zülf-i siyeh-fâm u müşg-i nâb

Çüb düşdi çeşm-i hasteme n'ola dökerse âb

çeşm-i hubân:

1. çeşm-i hubân:

Kaside 1

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Güzellerin gözü.

Nigeh-i hısm ile hiç kimseye nâzır yokdur

Varısa ise 'âşık-ı şürîdeye çeşm-i hubân

çeşm-i hürşîdi:

1. çeşm-i hürşîdi: -i

Kaside 2

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Güneşin gözü, güneş.

Pür-cilâ virdi ki mir'ât-ı dile şaykal-i zevk

Çeşm-i hürşîdi ider şu'lesi pür-hîre vü nem

çeşm-i mesti:

1. çeşm-i mesti: -i

Gazel 25

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Mest eden gözler. (sevgilinin etkileyici bakışları).

Çeşm-i mesti saff-ı 'uşşâkı perişân eyler

Qahramândur sanasın kendüyi âlâya şalar

çeşm-i mestüñden:

1. çeşm-i mestüñden: -üñ, -den

Kaside 8

Mısra: 45

Kelime Tipi: -

Baygın, sarhoş, mahmur göz.

Bîm-i şehbâz-ı hayâl-i çeşm-i mestüñden senüñ

Âşiyân-ı çeşme aslâ uğramaz hiç murğ-ı hâb

çeşm-i nâ-bînâya:

1. çeşm-i nâ-bînâya: -y, -a-ya

Kaside 9

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Görmeyen göz.

Şol kadar envâr-ı 'adlûñ 'âleme virdi ziyâ

Oldı zâhir çeşm-i nâ-bînâya şimdi her beri

çeşm-i nâ-ehle:

1. çeşm-i nâ-ehle: -e

Kaside 2

Mısra: 102

Kelime Tipi: -

Ehil olmayan, anlayışsız göz.

Tab'um ol mihr-i ziyâ-güster-i ma'nîdür kim

Çeşm-i nâ-ehle virür şeb-pere-veş hîre vü nem

çeşm-i nergisde:

1. çeşm-i nergisde: -de

Kaside 4

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Nergisin gözü.

Şehir zamânı degül jâle çeşm-i nergisde

Cefâ-yı dehr ile anuñ da gözleri pür-nem

çeşm-i nîm-hâb:

1. çeşm-i nîm-hâb:

Kaside 5

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Yarı uykulu gözler.

Şehbâz-ı ğamzesi süzilüp kılmada şitâb

Âhir beni tamâm ider ol çeşm-i nîm-hâb

çeşm-i terde:

1. çeşm-i terde: -de

Gazel 89

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Islak, nemli göz (aşığın gözü bağlamında).

'Aks-i ruhsârını seyr eyle bu çeşm-i terde

Düşdi güyâ ki hemân âb-ı zülâl üstine gül

çeşm-i zahmum:

1. çeşm-i zahmum: -um

Gazel 67

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yaralayıcı göz, yara açıcı göz.

Hoş eyler lebi Dürriyâ çeşm-i zaḥmum
Olur derd-i çeşme şeker-pâre nâfi'

çeşm-i 'âlem:

1. çeşm-i 'âlem:

Kaside 2

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Dünya gözü.

Yazayın medḥini bir fâzıl-ı devrânüñ kim
Görmeye mişlini 'ömrinde bu çeşm-i 'âlem

çeşm-i 'alile:

1. çeşm-i 'alile:-e

Gazel 78

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hasta göz.

O şâh-ı ma'deletüñ ḥâk-i pâyini eyle
Olursa çeşm-i 'alile eger devâ itmek

çeşm-i 'alilüñ:

1. çeşm-i 'alilüñ:-üñ

Kaside 10

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Hasta göz.

Zâtına nûr u dide-i 'âlem disem n'ola
Ḥâk-i derüñe çeşm-i 'alilüñ devâsıdır

cevâb gelürdi:

1. cevâb gelürdi:-ür, -di

Kaside 5

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Cevap vermek II yansımak.

Âh eylesem o seng-dil itmez görüp ḥiṭâb
Kûha disem gelürdi baña kûhdan cevâb

cevgân:

1. cevgânuñdadur:-uñ, -da, -dur

Gazel 23

Mısra: 1

*Cirit oyununda kullanılan ucu eğri değnek II
sevgilinin kıvrımlı saçı.*

Serleri erbâb-ı 'aşkuñ zîr-i cevğânuñdadur
Başımız ey şeh-süvâr nâr-ı meydânuñdadur

cevher:

1. cevher:

Tarih 8

Mısra: 4

Cevher, mücevher.

Ḥâtem-i Tayy-i cihân Bermekî-i devr-i zamân
Cismi cevher dili kân ṭab'-ı şerîfi deryâ

cevhere-i dânişdür:

1. cevhere-i dânişdür:-dür

Gazel 31

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

İlim mücevheri, ilim.

Ṭab'um ey Dürrî benüm cevhere-i dânişdür
Durma bâziçesi hep lü'lü-i efkâr iledür

cevher-i ḥikmet:

1. cevher-i ḥikmet:

Gazel 49

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Ḥikmet mücevheri.

Kelâmi cevher-i ḥikmet ma'ârif kânıdır ṭab'ı
Kef-i dest-i kerem-peyvesti anuñ baḥr-i kulzümdür

cevlân:

1. cevlânları:-lar, -ı

Kaside 9

Mısra: 104

Gezinme, dolaşma, dolanma.

Nitekim dâyir ola çarḥ ile necm ü şehab
Nitekim mihr-i ziyâ-baḥş eyleye cevlânları

cevlân eyleye:

1. cevlân eyleye:-y, -e

Kaside 9

Mısra: 106

Kelime Tipi: -

Gezinmek.

Merdle destinde licâm-ı tevsen-i devlet müdâm
Eyleye zirinde cevlân ola Mevlâ yaveri

cevlân oldu:

1. cevlân oldu:-dı

Tarih 12

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yerinde durmayıp gezmek, dolaşmak.

Mevlâ zahîri olsun ol mizâb-ı hoş-ḥişâlüñ
Şaḥn-ı merâmı üzre cevlân oldu semendi

cevr:

1. cevr:-e

Gazel 8

Mısra: 6

Eza, sitem.

Ne anarsın dil-i zârı ne şorarsın ḥâlin

Bu kadar cevr nedür 'âşık-ı bî-mâra sebeb

2. cevrini:-i, -n, -i

Gazel 8

Mısra: 7

Eza, sitem.

Çekerin cevri ol kaşı kemānuñ ammā

Bulmadum cürmüme hiç ey dil-i bî çäre sebeb

3. **cevr:**

Gazel 45

Mısra: 5

Eza, sitem.

Durmaz emr-i şer cevri ile ider fersüde

‘Âşıkuñ ferş-i dil-i zârını mermer mi şanur

4. **cevrüñle:-üñ, -le**

Gazel 5

Mısra: 2

Haksızlık edip incitme, eziyet, cefa, gadr, zulüm.

Tayanup hüsnüñ ile şimdi bucağa cānā

Gel düşürme beni cevrüñle sığağa cānā

5. **cevri:-i**

Gazel 69

Mısra: 2

Eziyet, cefa.

Ey perî gāmze-i cellāduña inşāf inşāf

Cevri ta’līm iden üstāduña inşāf inşāf

6. **cevrüñ:-üñ**

Gazel 77

Mısra: 1

Eziyet, cefa.

Tā-be-key ‘uşşāka cevrüñ yok mı inşāfuñ senüñ

Görmeye üftādeler lâyıq mı elţāfuñ senüñ

7. **cevrüñ:-üñ**

Gazel 117

Mısra: 5

Eziyet, cefa.

Cevrüñ efvün eyleme dāmen-feşān-ı nāz olup

Ey perî-peyker bu çeşm-i eşk-bārumdan şakın

8. **cevrüñ:-üñ**

Gazel 129

Mısra: 9

Eziyet, cefa.

Cevrüñ ile bî-günāh Dürrî olursa tebāh

Cümle beyte şekl-i āh merkādi üzre giyāh

9. **cevri:-i**

Kaside 2

Mısra: 54

Eziyet, cefa.

İ’tikādum bu ki hiç gelmeye dehre böyle

Cevri yok himmeti çok zāt-ı pesendide- şiyem

10. **cevr:**

Gazel 81

Mısra: 1

Eza, cefa, eziyet.

Cevr imiş ‘āşıka mu’tādı Muhammed şāhuñ

Ġamzedür var ise üstādı Muhammed şāhuñ

11. **cevr:**

Gazel 69

Mısra: 6

Eziyet.

Bağrumı tır-i gāmuñ deldi yine rahmuñ yok

Bu kadar cevri ile bî-dāduña inşāf inşāf

cevr eyledi:

1. **cevr eyledi:-di**

Gazel 12

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Eziyet etmek, incitmek.

Dili yerden yere çaldı düşürüp zülfinden

Baňa cevri eyledi ol kân-ı leţāfet kât kât

cevr eylemek:

1. **cevr eylemek:-mek**

Gazel 149

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Eziyet etmek.

Kār-ı dil çarh ile yok ceng ü cedelden ğayrı

Ol da cevri eylemek ister o güzelden ğayrı

cevr eyler:

1. **cevr eyler:-r**

Gazel 12

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Eziyet etmek.

N’ola cevri eyler ise baňa ol āfet kât kât

Beni çok geçdi rakīb eyledi şöhet kât kât

cevr eylese:

1. **cevr eylese:-se**

Gazel 158

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Eziyet etmek.

Şikāyet eyleme ey dil saňa cevri eylese dilber

Budur āyın-i ğaddarı budur resm-i sitemkāri

cevr ide:

1. **cevr ide:-e**

Gazel 98

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Cefa çektirmek.

Ağyār-ı sitem-kāra vefālar ide ol şāh

Lāyıq mı baňa cevri ide bīmār ola dirdüm

cevr ider:**1. cevr ider:-er****Kaside 2**

Mısra: 88

Kelime Tipi: -

Cefa çekirmek.

Dāverā baht-ı siyehdan katı çokdur şekvem

Cevr ider baña müdāmī sebebin hiç bilmem

cevr idüp:**1. cevr idüp:-üp****Gazel 79**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Cefa çekirmek.

Her kişi bendeñ olurdı böyle gaddār olmasañ

Ehl-i 'aşka cevr idüp dā'im sitem-kār olmasañ

cevr itseñ:**1. cevr itseñ:-se, -ñ****Gazel 82**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Eziyet etmek.

Ol gün kanı müstağrak-ı luţfuñ idi Dürri

Cevr itseñ eger gāhen birāz iderdüñ

cevr ü cefā:**1. cevr ü cefā:****Gazel 26**

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Kalıp İfade***Eziyet ve sıkıntı.*

'Āşıkā cevr ü cefā gayrıya luţf eylersin

Sevmeyenler seni yanuñda sevenden yegdür

2. cevr ü cefā:**Kaside 9**

Mısra: 73

Kelime Tipi: -

İncitici söz veya davranışlar.

Bilmezin cevr ü cefā mı yolhsa ihsān mı hele

Var derünında saña şimdi anuñ bir muşmeri

cevr ü cefā eyleme:**1. cevr ü cefā eyleme:-me****Gazel 25**

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Deyim***Üzmek, eziyet etmek, azap vermek.*

Her zamān cevr ü cefā eyleme Dürri kuluña

Şakın ey ruḥ-ı revānum seni Mevlā'ya şalar

cevr ü cefā eylersin:**1. cevr ü cefā eylersin:-r, -sin****Gazel 109**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Üzmek, sıkıntı vermek.

Beni ferdāya şalup cevr ü cefā eylersin

Niye dersin ki fiğān eyleme yā neyleyeyin

cevr ü cefā itmege:**1. cevr ü cefā itmege:-ge****Gazel 8**

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Deyim***Eziyet ve zulüm etmek.*

Yok yere 'āşıkı biñ pāre ider ol ḥünī

İstemez cevr ü cefā itmege bir pāre sebab

cevr ü ğam:**1. cevr ü ğam:****Tarih 18**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Eziyet ve keder.

Şol kadar keşret ü şafā var kim

Cevr ü ğam cümle pāymāl oldu

cevr ü sitem:**1. cevr ü sitem:****Kaside 2**

Mısra: 80

Kelime Tipi: -

İncitici söz veya davranışlar.

Sen dirig itmez idüñ şāmil idi ḥalka velī

Ni'metündür bilürüm hep baña bu cevr ü sitem

2. cevr ü sitem:**Kaside 2**

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

İncitici söz veya davranışlar.

İ'tikād -ı 'uḳalā böyledür inşāa'llāh

Ehl-i dil görmeye 'ömrinde anuñ cevr ü sitem

cevr-i firāvān itmege:**1. cevr-i firāvān itmege:-i-mek, -e****Gazel 13**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Çok eziyet etmek.

Nedür küyumda dirseñ āh u efgān itmege bā'is

Nedür yā bendeñe cevr-i firāvān itmege bā'is

cevr-i gülden:**1. cevr-i gülden:-den****Gazel 49**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Gülün eziyeti.

Fiğāna başlamış gūş eyledüm gülşende bülbüller

Murādı cevr-i gülden ḳādī-i şehre tazallümdür

cevrüñi cekelüm:

1. **cevrüni çekelüm:-elüm-üñ, -i**

Gazel 80

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Eziyet çekmek.

Derdüñe sabr eyledüm cāna şafādur diyerek

Çekelüm cevrüni her ne ise vefādur diyerek

cevş-i endüh:

1. **cevş-i endüh:**

Kaside 8

Mısra: 64

Kelime Tipi: -

Keder ordusu.

Nāle vü feryād kim iklīm-i cism-i zerdümi

Cevş-i endüh u sitem itdi ħarāb-ender-ħarāb

cevş-i ğam:

1. **cevş-i ğam:**

Gazel 30

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ğam ordusu. (kederin çokluğu bağlamında).

Cevş-i ğam mülk-i dile gelse sirişkim dökülür

Def' için düşmeni zīrā nice gencine gider

cevş-i ğamla:

1. **cevş-i ğamla:-la**

Gazel 95

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ğam askeri, ordusu.

Pāy-māl-ı 'itābdur gönülüm

Cevş-i ğamla ħarābdur gönülüm

cevş-i şafā-yı:

1. **cevş-i şafā-yı:-yı**

Gazel 112

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Huzur, mutluluk ordusu.

İdelüm kal'a-i endüh-ı dili yine ħarāb

Yürisün cevş-i şafā-yı mey-i tābān yürisün

cezāir-i hicrāna:

1. **cezāir-i hicrāna:-a**

Gazel 37

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ayrılık adası, zindanı.

Ĥabs eyleyen cezāir-i hicrāna dilleri

Ol fitne-cū o gözleri cāzū degül midür

çiftlik:

1. **çiftliğine:-i, -(n), -e**

Mesnevi 1

Mısra: 94

Ürün elde etmek için ekilip biçilen, hayvan yetiştirilen ve içinde çalışanların oturması için evler ve ahır, kümes gibi hayvan barınakları bulunan geniş arazi, çiftlik.

Gāhī kūsülür gāhī temelluĥlar ider mi

Atına binüp çiftliğine doğru gider mi

ciger-kebāb:

1. **ciger-kebāb:**

Kaside 5

Mısra: 40

Ciġeri yanmış.

Ey destġir-i 'āciz ü efgende-i türāb

Ey nem-rübā-yı dide-i pür-āb ciger-kebāb

cihād eylemedüñ:

1. **cihād eylemedüñ:-me, -dii, -ñ**

Gazel 14

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

İslam dinî için savaşmak.

Öldürdi rakibi didiler ey şeh-i ĥübān

Gerçekse eger böyle cihād eylemedüñ hiç

cihān:

1. **cihāndan:-dan**

Gazel 29

Mısra: 9

Dünya.

Ĥabs idi ehl-i vefā ol da cihāndan gitdi

Dürriyā ħalmadı 'ālemde ĥaĥikat gözedür

2. **cihānda:-da**

Gazel 85

Mısra: 9

Dünya.

Ne ğam cihānda saña sayd-ı murġ-ı 'aşĥ itmek

Senüñ ħoluñda iken böyle yār-i şehbāzuñ

3. **cihānda:-da**

Gazel 106

Mısra: 6

Dünya.

Benüm memālik-i 'aşĥ u maĥabbetüñ şāhı

Cihānda başına sultān ider hemān Mecnün

4. **cihān:**

Gazel 112

Mısra: 11

Dünya.

Nevbahār oldu güzellendi cihān ey Dürri

Cānib-i gülşene şimdengirü yārān yürisün

5. **cihānuñ:-uñ**

Gazel 115

Mısra: 8

Dünya.

Hep 'alâyıkdan müberrâ itmek ister kendüsin
Bu cihānuñ hâşılı zevk ü şafāsın isteyen

6. **cihāndan:-dan**

Gazel 118

Mısra: 5

Dünya.

Fenâ bezminde mest olmuş yeter geçmiş cihāndan Cem
Elinden eksük olmazken şarāb-ı dil-güşā bir gün

7. **cihāna:-a**

Gazel 131

Mısra: 6

Dünya.

Çāk ideyin bu sīnemi tāb-ı firāk ile
Derdüm cihāna ola benüm hep 'ayān yine

8. **cihānı:-ı**

Gazel 148

Mısra: 7

Dünya.

Cihānı eşk-i hūnünümle hem-reng-i 'akīk itdüm
Göñülden ārzū-yı seyr-i iklīm-i Yemen gitdi

9. **cihān:**

Kaside 2

Mısra: 13

Dünya.

Ol kadar 'ayş u şafā üzre cihān kim cā'iz
Sāgar-ı bāde-i nāb ala ele şeyh-i harem

10. **cihānda:-da**

Kaside 5

Mısra: 21

Dünya.

Ey dil cihānda çekmeyeyin dirseñ ıztırāb
Var ol yegāne-i 'ulemāya kıl intisāb

11. **cihān:**

Kaside 7

Mısra: 2

Dünya.

Habbezā ey şāh-ı iklīm-i ma'ānī vü beyān
Şıyt-ı tabl-ı 'ilm ü efzālünle memlûdur cihān

12. **cihāna:-a**

Kaside 7

Mısra: 54

Dünya.

Dehr-i dūn-perverdūr ol bilmez mürüvvet neydüğün
Sen mürüvvet kânısın eyle cihāna rāygān

13. **cihānda:-da**

Kaside 12

Mısra: 26

Dünya.

Gel hemān hayr du'ā eyle derūn-ı dilden
Rüz u şeb haşre dek olsun bu cihānda mes'ûd

14. **cihān:**

Mesnevi 2

Mısra: 97

Dünya.

Cihān içinde ser-çeşme odur o
Gören var mı aña beñzer şouk şu

15. **cihānda:-da**

Mesnevi 2

Mısra: 65

Dünya.

O şu gibi cihānda bir şu olmaz
Anı nüş idenüñ hiç beñzi şolmaz

16. **cihānda:-da**

Mesnevi 3

Mısra: 65

Dünya.

Her oğl atasına ta beñzer mi cihānda
Beñzerse eger nādīr olur rüz-ı zamānda

17. **cihān:**

Tarih 2

Mısra: 1

Dünya.

Cihān eylesün durmasun āh u efgān
Çü gitdi cihāndan o deryā-yı ihsān

18. **cihāndan:-dan**

Tarih 2

Mısra: 2

Dünya.

Cihān eylesün durmasun āh u efgān
Çü gitdi cihāndan o deryā-yı ihsān

19. **cihān:**

Tarih 12

Mısra: 2

Dünya.

Yapdı bu cāy-ı hūbı Hāce Hüseyin Efendi
Gāyetle dilkeş oldu tarhın cihān begendi

20. **cihānda:-da**

Tarih 13

Mısra: 14

Dünya.

Āyīne-i Sikender devrin ile muḳarrer
Yokdur cihānda böyle 'ālem-nümā-yı hurrem

21. **cihāndan:-dan**

Tarih 15

Mısra: 4

Dünya.

Mevtini güş eyleyüp Dürrī didüm tārīhini
Gitdi hayfā bu cihāndan ibn-i Aşçı-zāde āh

22. **cihānda:-da****Gazel 11**

Mısra: 9

Dünya, âlem, cihân.

Ḳomadı genc-i ma'ânîye cihānda Dürri
Bir senüñ gibi şeh-i mülk-i belâgat daḥi dest

23. **cihānda:-da****Gazel 27**

Mısra: 2

Dünya, âlem, cihân.

Raḳīb-i pür- sitem ehl-i dile şehâ çok olur
Cihānda 'âşık-ı bî-çāreye belâ çok olur

24. **cihānda:-da****Kaside 10**

Mısra: 10

Dünya, âlem, cihân.

Dest-i şerifin öpmege mâni' olur raḳīb
Hep çekdügüm cihānda benüm el belâsıdur

25. **cihāna:-a****Gazel 78**

Mısra: 12

Dünya.

Müyesser ide murādâtını anuñ Mevlâ
Cihāna farz-ı 'ayındur aña du'â itmek

26. **cihānı:-ı****Gazel 50**

Mısra: 5

Dünya, kâinat. Yeryüzü, zemin.

İtdüm cihānı eşk-i dem-âlüd ile 'aḳıḳ
Südān girān mülk-i Yemen çok ziyān ider

27. **cihān:****Kaside 1**

Mısra: 28

Âlem, dünya.

Şefekât-senc ü 'adâlet-gede kim vaşfında
Dem-be-dem itmede bu beyti cihān vird-i zebān

28. **cihān:****Kaside 1**

Mısra: 41

Âlem, dünya.

Bīm-i 'adliyle cihān fitneden âsüde yine
Güsfeñdān ile yārān u muşāḥib gürgān

29. **cihān:****Kaside 7**

Mısra: 60

Âlem, dünya.

Merḥamet-baḥşā kerem-kār-ı evvelin-i ni'metâ
Ey ḥidiv-i nem-rübā-yı dide pür-âb cihān

30. **cihān:****Kaside 1**

Mısra: 120

Cihan II halk, insanlar.

Ḥaşre dek naḥl-i vücūduñ ola pür-berg-i ḥayāt
Sâyesinde teb-i ğamdan ola âsüde cihān

cihān şāhı:1. **cihān şāhı:****Tarih 17**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Cihan sultanı, padişahı.

Didi tārīḥ-i katlini Dürri
Ḳoluña kuvvet ey cihān şāhı

cihān-ı re'fete:1. **cihān-ı re'fete:-e****Kaside 4**

Mısra: 65

Kelime Tipi: -

Merhamet dünyası.

Cihān-ı re'fete gülzārdur derün-ı dilüñ
Ḳadūñ o güleşene bir serv oldu hicr-i 'âlem

cihān-ı siflede:1. **cihān-ı siflede:-de****Gazel 111**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Alçak cihan.

Raḳibi itmez isem tığ-i āhum ile helāk
Cihān-ı siflede nā-merd ü nā-pesend olayın

cihān-ı sifleden:1. **cihān-ı sifleden:-den****Tarih 15**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Alçak cihan.

Aşçı-zāde ol Ḥüseyn Ağa cihān-ı sifleden
Rihlet itdi raḥmet itsün aña her demde İlāh

cihānıvān:1. **cihānıvān:-e****Kaside 4**

Mısra: 72

Dünyada yaşayanlar.

Bil-mendimüz leyān-ı kefā-ı kerem-baḥşā
Cihānıvāne dilüñ oldu çün veliyyü'n-ni'am

cihānuñ ağızını dutdı:1. **cihānuñ ağızını dutdı:-dı****Mesnevi 1**

Mısra: 58

Kelime Tipi: -

İnsanları susturmak.

Kendisi dede odası bir tekyedür anuñ
Hep ağzını ihsânı ile dutdı cihānuñ

çık:

1. **çıkarsa:-ar, -sa**

Gazel 49

Mısra: 5

Yükselmek.

Çıkarsa dūd-ı āhum n'ola dilden nār-ı 'aşkuñ var
Meyüñ cüş u ħurüş neş'e-i keyfiyyet-i ħumdur

2. **çıkamazdı:-maz, -dı**

Gazel 79

Mısra: 3

Yükselmek.

Āteş-i sūz-ı dilüm eflāke çıkamazdı eger
Dā'imā hem-şoĥbet-i āgyār-ı bed-kār olmasañ

3. **çıkâr:-ar**

Gazel 160

Mısra: 1

Yükselmek.

Āh-ı şerer-nāküm çıkâr 'aşkuñ ile Mecnūn gibi
Bilmezlenürsün sen daĥi derdüm 'ayāndur gün gibi

4. **çıkdı:-dı**

Gazel 89

Mısra: 10

*Yukarı doğru gitmek, yüksekteki bir yere erişmek,
tırmanmak.*

Seyr-i bāğa gele şāyed diyü ey Dürrî yār
Dā'imā yola bakar çıkdı nihāl üstine gül

5. **çıkâ:-a**

Gazel 71

Mısra: 8

Kurtulmak.

Ehl-i dil süst ü denî olsa n'ola rif'atde

Rüy-ı deryāda çıka қа'rdā biçāre şadef

6. **çıkılmışuz:-muş, -uz**

Gazel 53

Mısra: 2

Ayrılmak.

Ārzü-yı kākülünle Şāma girmiş çıkılmışuz
Fıkr-i la'lünle diyār-ı cāma girmiş çıkılmışuz

7. **çıkılmışuz:-muş, -uz**

Gazel 53

Mısra: 1

Ayrılmak.

Ārzü-yı kākülünle Şāma girmiş çıkılmışuz
Fıkr-i la'lünle diyār-ı cāma girmiş çıkılmışuz

8. **çıkup:-up**

Gazel 118

Mısra: 3

(Tahta) çıkmak.

Çıkup taht-ı zümürüd üzre maġrūr olmasun gonca
Giribānın anuñ şad çāk ider dest-i fenā bir gün

9. **çıkâr:-ar**

Gazel 28

Mısra: 4

Ulaşmak.

Çıkarup ħançerini yār dimiş kaşdum var
Yine bu kaşdı görüñ siz dil-i şeydāya çıkâr

10. **çıkâr:-ar**

Gazel 7

Mısra: 6

Ortaya çıkmak.

Ruĥları olur 'araķ-rîz āteşin mey görse yār
Şanki āteşle çıkâr berg-i gül-i terden gül-āb

11. **çıkâr:-ar**

Gazel 28

Mısra: 10

Yükselmek.

Ey perî Dürrî-i bî-çāreye zulm itme şaķın
Yoĥsa feryād ile dergāh-ı mu'allāya çıkâr

12. **çıkmasun:-ma, -sun**

Gazel 28

Mısra: 1

Dışarıya varmak, gitmek.

Çıkmasun ħāneden ol meh yine ġavġāya çıkâr
Düşürür birbirine ħalkı temāşāya çıkâr

13. **çıkdı:-dı**

Mesnevi 1

Mısra: 123

Dışarıya varmak, gitmek.

Bilmem daĥi kimler bu sene çıkdı o cāya
Ol Cennet-i a'lā olan ol kân-ı şafāya

14. **çık:**

Gazel 18

Mısra: 9

Çıkmak, gelmek.

Yār ile gülşene çık āb-ı 'izārın seyr it
Nitdigün sen de gör ey Dürrî-i bīmār ferāĥ

15. **çıkâr:-ar**

Kaside 8

Mısra: 52

Çıkmak.

Ruĥları olur 'araķ-rîz āteşin mey görse yār
Şanki ateşle çıkâr berg-i gül-i terden gül-āb

16. **çıkâr:-ar**

Gazel 28

Mısra: 1

Gitmek.

Çıkmasun hânenen ol meh yine ğavġāya çıkar
Düşürür birbirine halkı temāşāya çıkar

17. **çıkâr:-ar**

Gazel 28

Mısra: 8

Ulaşmak, dökülmek.

Ço mecāzî ise de dildeki 'aşkuñ dîrsün
Giderek cûları seyr eyle ki deryāya çıkar

18. **çık:**

Gazel 41

Mısra: 3

Çıkmak.

Şubh irişdi cāme- hāb-ı nāzdan kalk taşra çık
Pāyuña yüz sürmege mihr-i dirahşān muntazır

19. **çıkılmışuz:-mış, -uz**

Gazel 53

Mısra: 4

Ayrılmak, çıkarmak.

Nice demler penbe-i dāğ ile pürdür cismimüz
Ka'be-i 'aşkuñda çok ihrāma girmiş çıkılmışuz

20. **çıkılmışuz:-mış, -uz**

Gazel 53

Mısra: 6

Çıkmak, ayrılmak.

Çarḡ-ı 'aşk-ı dil-rübānuñ hep çıkarduk naşsını
Ol raşad-sāz-ı tercüme-ārāma girmiş çıkılmışuz

21. **çıkılmışuz:-mış, -uz**

Gazel 53

Mısra: 8

Ayrılmak.

Biz o serv-i kâmetüñ bir bende-i âzâdiyuz
Çayd u bend-i zülf-i sünbül-fāma girmiş çıkılmışuz

22. **çıkılmışuz:-mış, -uz**

Gazel 53

Mısra: 10

Çıkmak, ayrılmak.

Dürr-i meknün ola ey Dürrî 'aceb mi şî'rimüz
Baḡr-i vaşf-ı yār-ı sîm-endāma girmiş çıkılmışuz

23. **çıkarmış:-ar, -mış**

Gazel 106

Mısra: 1

(Yürüyüşe) çıkarmak.

Yine hırāma çıkarmış o kâmeti mevzün
Kıyāmeti göresin yārin ey dil-i maḡzün

24. **çıkdıysa:-dı, -ysa**

Mesnevi 1

Mısra: 125

Gitmek, ulaşmak.

Her kim ana çıkdıysa selām eyle firāvān
Her demde olalar gül-i cennet gibi ḡandān

25. **çıkdı:-dı**

Mesnevi 1

Mısra: 111

Gitmek, ulaşmak.

Yaylağa nice çıkdı 'aceb ol kıca eşekle
Var ise anı besledi arpayla kepekle

çıkâr:

1. **çıkârup:-up**

Gazel 28

Mısra: 3

Açığa çıkarmak.

Çıkârup ḡançerini yār dimiş kaşdum var
Yine bu kaşdı görüñ siz dil-i şeydāya çıkar

2. **çıkârup:-ur**

Kaside 2

Mısra: 56

*Yukarı doğru gitmek, yüksekteki bir yere erişme
(duman vb.).*

Görse bir ehl-i dili ḡāk-i mezellet içre
Çıkârup 'arşa hemān lütfını eyler süllem

3. **çıkâr:**

Gazel 15

Mısra: 10

Çıkartmak.

O dildāruñ tavāf-ı Ka'be-i küyü murāduñsa
Çıkâr destār ü cübbeñ Dürrīyā tāt ü ḡabādan geç

4. **çıkârup:-up**

Gazel 75

Mısra: 5

Çıkartmak.

Çıkârup kîş-i vişālinden atar yābāna
Tîr-veş pîşüm olursa n'ola eḡḡān-ı firāk

5. **çıkârup:-up**

Kaside 2

Mısra: 91

Çıkartmak.

Nahl-i maḡşūdımı gülzār-ı dilümden çıkârup
ḡars idüp ḡayrı yire bār ile eyler anı cem

6. **çıkarma:-ma**

Gazel 62

Mısra: 1

*Giysi, ayakkabı ve benzerini vücuttan ayırmak,
soymak.*

Çıkarma nev-civānum kelle-pūşuñ
İdersin beste-i zülf 'aḡl u ḡuşuñ

7. **çıkarmış:-mış**

Gazel 135

Mısra: 7

Bir nesneyi bulunduğu yerden dışarıya çıkarmak.
Çıkarılmış Ka'be-i küyından ol meh-veş diyü ey dil
İder peyk-i ümüdüm cān-ı zāra dā'imā müjde

cilā:

1. **cilā:**

Gazel 1

Mısra: 3

Parlaklık.

Bir cilā virdi ki mir'āt-ı dile şaykal-ı 'aşk
Şüretüñ seyr iderin her ne zamān bakşam aña

2. **cilāsıdur:-sı, -dur**

Kaside 10

Mısra: 24

Parlaklık; ışıltı.

Hep şüret-i şafā vü luṭıfıdır berid olan
Mir'āt-ı ṭab'-ı pākine 'aqlı cilāsıdır

cilbend:

1. **cilbendi:-i**

Mesnevi 1

Mısra: 84

Dosya, evrak çantası.

Destinde midür lülesi boynında mı şālı
Cilbendi miyānında mı içinde mi mālı

cild-i kitāb-ı kadrüñe:

1. **cild-i kitāb-ı kadrüñe:-üñ, -e-üñe**

Kaside 7

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İtibar kitabının cildi.

Şemsedür cild-i kitāb-ı kadrüñe mihr-i münir
Göncadur güyā devāt-ı 'izzüñ içre rīk-dān

cille-keş-i tekve-i endüh u sitem:

1. **cille-keş-i tekve-i endüh u sitem:**

Kaside 1

Mısra: 79

Kelime Tipi: -

Keder ve eziyet tekkesinin çile çeken.

Benüm ol cille-keş-i tekve-i endüh u sitem
Eyledi za'f-ı riyāzet beni bī-tāb u tüvān

cilve-ger:

1. **cilve-ger:**

Gazel 11

Mısra: 3

Cilve etmek, cilvelenmek, cilveli.

Cilve-ger olmadı 'aks-i ruḥ-i ālūñ bir kez
İdeli seng-i sitem āyine-i ḳalbi şikest

cilve-i kâmet-i şimşadı:

1. **cilve-i kâmet-i şimşadı:-ı**

Gazel 81

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Şimşır boylu güzelin edası.

Bāğda 'ar'arı mest eyledi hengām-ı hırām
Cilve-i kâmet-i şimşadı Muḥammed şāhuñ

çin:

1. **çine:-e**

Gazel 30

Mısra: 2

Kıvrım II güzellerin çok olduğu Çin ülkesi.

Hicrūñe tāb idemez bu bī-kine kime gider
Ārzü-yı ser-i ü zülfüñ ile tā Çine gider

çın çın idüp:

1. **çın çın idüp:-üp**

Kaside 5

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Çın çın ötmek, ses çıkarmak.

Çın çın idüp baña gel eyleme ḥitāb
Bağrumı delmesün yine ol deşne-i 'ikāb

çin ü hoten:

1. **çin ü hoten:**

Kaside 9

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Çin ve Hoten (Doğu Türkistan'da bir şehir).

Büy-ı yek-tārın bir hemān şemm eyleyüp ol kakülün
Beste itdi bīmārını Çin ü Hoten sūdā-geri

cinān:

1. **cināna:-a**

Mesnevi 2

Mısra: 8

Cennetler.

Dinür yaylak-ı Ḳarlık ol mekāna
Anuñ her kūşesi beñzer cināna

2. **cināndan:-dan**

Mesnevi 2

Mısra: 122

Cennetler.

Anuñ miḡli bu 'ālemde bulunmaz
Cināndan gayrı yirde ol şu olmaz

3. **cinān:**

Mesnevi 2

Mısra: 17

Ar. Cennetler.

Cinān olsa 'aceb midür bu yaylak
Gören de görmeyen de cümle müştāk

çin-i cebin:

1. **çîn-i cebîn:****Kaside 8**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Alın buruşukluğu. II Kızma, surat asma.

Çeşme-i mihre şanurlar kim konuldu nāv-dān

Her kaçan çîn-i cebîn izhār idüp itse 'itāb

2. **çîn-i cebîn:****Gazel 7**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Alın buruşukluğu, kaş çatıklığı. II kızma, surat asma.

Gerçi yakduñ rüyuma çîn-i cebîn izhār idüp

Deldi ammā bağrumı ol tığ-i bürrān-ı 'itāb

çîn-i zülfinden:1. **çîn-i zülfinden:**-i, -n, -den**Gazel 32**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sevgilinin saçlarının kıvrımı.

Şorun bād-ı şabāya çîn-i zülfinden gelür şimdi

Bilür aḥvālını dildāruñ anda çok ḥaber vardır

cirm-i mäh-tāb:1. **cirm-i mäh-tāb:****Kaside 8**

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Aynın cirmi, büyüklüğü.

Ferş-i zerrîn kaşr-ı 'ālī tāk-ı çarḥ u çārümîn

Āsitān rüyına zer ferrāşe cirm-i mäh-tāb

cism:1. **cisminde:**-i, -n, -de**Gazel 141**

Mısra: 1

Cisim, vücut.

Yokdur ḥisāb 'aşk ile cisminde yāreye

'Āşık umar ki yāre ile yāre yāreye

2. **cismini:**-i, -n, -i**Gazel 160**

Mısra: 9

Cisim, vücut.

Pür-yāre gördüm cismini gūş eyledüm efgānını

Ol nāvek-i müjgānuña Dürrī kuluñ urğun gibi

3. **cismümi:**-üm, -i**Gazel 74**

Mısra: 7

Beden, vücut.

Dest-i kudretle binā itdükde Ḥālîk cismümi

Ḥāküme tarḥ eylemişdür āb-ı ğamla käh-ı 'aşk

4. **cismüm:**-üm**Gazel 94**

Mısra: 10

Beden, vücut.

Sünböldür āh-ı dîl gül-i terdür bu tāze dāğ

Ey Dürrī cismüm oldı benüm gül-sitān-ı ğam

5. **cismimüz:**-i, -müz**Gazel 53**

Mısra: 3

Beden, gövde, vücut.

Nice demler penbe-i dāğ ile pürdür cismimüz

Ka'be-i 'aşkuñda çok iḥrāma girmiş çıkmışuz

6. **cismi:**-i**Tarih 8**

Mısra: 4

Beden / vücut.

Hātem-i Ṭayy-i cihān Bermekī-i devr-i zamān

Cismi cevher dili kân ṭab'-ı şerîfi deryā

cism-i nizāruñ:1. **cism-i nizāruñ:**-uñ**Gazel 90**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Zayıf beden.

Oldum ey meh-veş senüñ bār-ı ğamuñ çekmekle dāl

'Aksidür cism-i nizāruñ āsumān üzre hilāl

cism-i pür-şerḥada:1. **cism-i pür-şerḥada:**-da**Gazel 47**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yaralarla dolu gövde.

Nice inkār ideyin meylümi cānāneye ben

Cism-i pür-şerḥada ey Dürrī 'alāmetler var

cism-i za'ifüm:1. **cism-i za'ifüm:**-üm**Gazel 155**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Zayıf beden, vücut.

Cism-i za'ifüm üzre gören beñlerüm benüm

Bir şîşeye konuldu şanur nice sünbüli

cism-i zerd:1. **cism-i zerd:**-üm, -de**Gazel 3**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Cansız, zayıf beden (aşık bağlamında).

Dağlar şanmañ görinen cism-i zerdümde benüm
Sînemi sūrāh sūrāh eyledi tîr-i cefâ

cism-i zerdüm:

1. **cism-i zerdüm:-üm**

Gazel 126

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sararmış beden.

Cism-i zerdüm za'f ile kâh eyledi gerçi felek
Âşiyân-ı murğ bâm-ı 'aşk-ı yâr eyler hele

2. **cism-i zerdüm:-üm**

Kaside 7

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

Sararmış beden.

Âh-ı sūzānum şem'idür zulmet-i endūhda
Cism-i zerdüm oldu gūyâ kim aña zer şem'dân

cisr:

1. **cisri:-i**

Tarih 8

Mısra: 23

Köprü.

Nice âsân güzër eylerse bu cisri herkes
İde 'uqbâda şırâtı aña âsân Hüdâ

civân:

1. **civânı:-ı**

Mesnevi 2

Mısra: 82

(Fa.) Genç.

Şovukluğuyla nef'yile o mizâb
Civânı şeyh ider şeyhi ise şâb

2. **civân:**

Gazel 17

Mısra: 9

Genç, taze ((sevgili bağlamında).

Baňa incinmişdi barışdı görüşdi ol civân

Merhabâlar itdi şundi Dürriyâ zerrîn kadeh

3. **civâna:-a**

Gazel 27

Mısra: 3

Genç, taze ((sevgili bağlamında).

Eger ki 'âşıkı yok bir civâna meyl itsem

Gör ne ki tâlî'mi aña mübtelâ çok olur

4. **civânuñ:-uñ**

Gazel 87

Mısra: 2

Genç, taze ((sevgili bağlamında).

Büse-i ruhsâr-ı yâre vir yine ikdâm-ı dil

Ol civânuñ bir gülün koçmağdur ancak kâm-ı dil

5. **civânmında:-ı, -n, -da**

Gazel 148

Mısra: 13

Genç, taze ((sevgili bağlamında).

Ne cāmında şafâ var ne civânında vefâ kaldı

Muḥaşşal Dürriyâ zevk-i sipihr-i pîrezen gitdi

6. **civânı:-ı**

Mesnevi 1

Mısra: 98

Genç, yiğit.

Yâ anda mı tâlibleri ol suhte-gâni

Her birisinüñ var mı yanında ya civânı

civân oluğu:

1. **civân oluğu:**

Mesnevi 2

Mısra: 69

Kelime Tipi: -

Civan Oluğu.

Birisidür anuñ Civân Oluğu

N'ola dirsem aña ben cân oluğu

civân-ı nâzenînüñ:

1. **civân-ı nâzenînüñ:-üñ**

Gazel 34

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Narin, nazlı genç ll sevgili.

'Andelîb-âsâ beni şubḥ u mesâ zâr eyleyen

Bir civân-ı nâzenînüñ gülsitân-ı rüyudur

çok:

1. **çok:**

Gazel 101

Mısra: 7

Çok.

Bu pîre-zen-i dehrüñ çok zehr-i ğamın yutdum
Âhîr bizi de itdi Ferhâd gibi sersem

2. **çok:**

Gazel 102

Mısra: 9

Çok.

Sîneme çok şerḥa açdı tiğ-i 'aşk-ı dilrübâ

Yokdur ey Dürri muḥaşşal lâle-zâra minnetüm

3. **çokdur:-dur**

Gazel 108

Mısra: 3

Çok.

Gerçi çokdur 'âlem-i 'aşkuñ nice dil-keşleri
Küy-ı dilberdür derûnumda benüm yer eyleyen

4. **çok:**

Gazel 113

Mısra: 3

Çok.

Nesīm-i luṭf iḥūn çok revzen açdı ḥāne-i dilde
Ḥadeng-i cān-sitān-ı ḡamze-i dildār var olsun

5. **çok:**

Gazel 131

Mısra: 3

Çok.

Çok kanlı yāreler açayın sinem üstine
Gülzār-ı ḡamda göstereyin ergüvān yine

6. **çok:**

Mesnevi 2

Mısra: 58

Çok.

Birisi daḥi mizāb-ı Kāzancı
İçin eyler şafādan çok kazancı

7. **çokdur:-dur**

Mesnevi 2

Mısra: 45

Çok.

O cāda ḥaylī çokdur mā-i a'lā
Degüldür cümlesin kābil çü imlā

8. **çok:**

Gazel 27

Mısra: 2

Miktari ziyade olan.

Raḳīb-i pūr- sitem ehl-i dile şehā çok olur
Cihānda 'āşık-ı bī-çāreye belā çok olur

9. **çok:**

Gazel 27

Mısra: 8

Miktari ziyade olan.

Görünce dāḡ-ı siyāhum hevā-yı zülfüñle

'Acebleme beni dīvānede ḥatā çok olur

10. **çok:**

Gazel 27

Mısra: 10

Miktari ziyade olan.

'Aceb mi Dürrī öperse bezmde yārūñ elin
Miyān-ı meclis-i mestānda merḥabā çok olur

11. **çok:**

Gazel 50

Mısra: 6

Miktari ziyade olan.

İtdüm cihānı eşk-i dem-ālūd ile 'aḳīk
Sūdān girān mülk-i Yemen çok ziyān ider

12. **çokdur:-dur**

Kaside 9

Mısra: 97

Miktari ziyade olan.

Nāzım-ı zātuñ senüñ çokdur velī görse benüm
Nazmuma Ḥassan ile taḥsīñ iderdi Āzerī

13. **çok:**

Gazel 27

Mısra: 6

Miktari ziyade olan.

Raḳībe mihruñ işitdüm ü nice yāre didi
İnanma ādeme dünyāda iftirā çok olur

14. **çokdur:-dur**

Kaside 6

Mısra: 51

Çok.

Hīç dükenmez katı evşāf-ı ḥamīdūñ çokdur
Vaşf-ı zātuñda olursa n'ola bu dil ebkem

15. **çok:**

Gazel 32

Mısra: 8

Çok, fazla.

Şorun bād-ı şabāya çin-i zülfinden gelür şimdi
Bilür aḥvālını dildāruñ anda çok ḥaber vardur

16. **çok:**

Gazel 32

Mısra: 10

Çok, fazla.

Şaḳın kūyına yārūñ varma tiḡ-i āhsız Dürrī
Varırsañ ḡāfil olma anda çok cāy-i ḥaṭar vardur

17. **çok:**

Gazel 120

Mısra: 2

Çok, fazla.

Bir nāzı güzel dīdesi şehbāz güzelsin
Bir şīvesi çok ḡamzesi ḡammāz güzelsin

18. **çok:**

Gazel 123

Mısra: 8

Çok, fazla.

Ey gönül dām-ı niyāz ile şikār olmaz o yār
Aña çok himmet gerekdür ol hümā girmez ele

19. **çok:**

Gazel 124

Mısra: 2

Çok, fazla.

Hīç kimse duymadı kelimātum o şāh ile
Çok 'arz-ı ḥāl-i derd-i dil itdüm nigāh ile

20. **çok:**

Gazel 148

Mısra: 5

Çok, fazla.

Beni bî-'aql idüp evvel dile çok şerhalar açduñ
Yeter şimdengirü şâhum olan oldı giden gitdi

21. **çokdur:-dur**

Kıt'a 1

Mısra: 1

Çok, fazla.

Bir 'abd-i 'âşiyüm güneğim çokdur ey kerim
Luṭf eyle cām-ı 'affuñ ile kıl mücāmele

22. **çokdur:-dur**

Mesnevi 2

Mısra: 127

Çok, fazla.

Bu yaylak içre şular daḫi çokdur
Cemî'sin vaşfa lâkin tâb yokdur

23. **çok:**

Kıt'a 2

Mısra: 3

Fazla, çok.

Bir muvaḫḫid zünübü çok kuluñum
Eyledüm tevbe kıl 'afüv yâ Rabb

24. **çok:**

Kaside 1

Mısra: 106

Fazla.

Şimdi 'afv eyle kuşurum yine ḫidmet bâkî
Medḫ-i zātuñda olupdur bilürin çok noḫşân

25. **çok:**

Kaside 2

Mısra: 54

Fazla.

İ'tikādum bu ki hiç gelmeye dehre böyle

Cevri yok himmeti çok zât-ı pesendide- şiyem

26. **çokdur:-dur**

Mesnevi 1

Mısra: 107

Fazla.

Çokdur daḫi ey bād-ı şabā sende ḫaberler
Şerḫ eyleyemez biñde birin gerçi ki diller

27. **çok:**

Gazel 12

Mısra: 2

Epey, pek çok defa.

N'ola cevri eyler ise baña ol āfet kat kat
Beni çok geçdi raḫib eyledi şöhet kat kat

28. **çok:**

Gazel 27

Mısra: 4

Çok.

Eger ki 'âşıkı yok bir civāna meyl itsem
Gör ne ki ṭālî'mi aña mübtelâ çok olur

29. **çok:**

Gazel 53

Mısra: 4

Defalarca.

Nice demler penbe-i dāğ ile pürdür cismimüz
Ka'be-i 'aşkuñda çok iḫrāma girmiş çıkmışuz

çok görür:-ür

1. **çok görür:-ür**

Gazel 70

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

*Bir kimseyi bir şeye değer görmemek;
yadırgamak.*

Dehen-i mūra düşen dāneyi almak ister

Çok görür anı 'acebdür felek-i bî-inşāf

çok olur:

1. **çok olur:-ur**

Gazel 27

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Fazla olmak; ileri gitmek.

Raḫib-i pür- sitem ehl-i dile şehā çok olur

Cihānda 'âşık-ı bî-çāreye belā çok olur

çokdan:

1. **çokdan:**

Gazel 4

Mısra: 10

Çok zaman önce.

Dürri-i bendeñi de defter-i 'uşşākuña yaz

Mübtelādur ḫanı çokdan o belā-keş de sana

2. **çokdan:**

Gazel 22

Mısra: 3

Çok zaman önce.

Kanımı çokdan içerdı o cefākār amma

İçilen bāde-i nābı yenilen nāmı añar

3. **çokdan:**

Gazel 133

Mısra: 4

Çok zaman önce.

Nev-civānum beste-i zencir-i zülfüñ itmesen

Çokdan eylerdüm sefer şahrāya āh ü zār ile

4. **çokdan:**

Kaside 10

Mısra: 8

Çok zaman önce.

Güller açılrsa bülbül-i şūrīdeye n'ola
Çokdan nedîmi meclisi pek âşînāsıdır

5. **çokdan:-dan**

Kaside 7

Mısra: 57

Eskiden beri.

Çokdan eylerdi beni fersûde hūrşīd-i elem
Olmayaydı eger ebr-i lutf- bahşuñ sâye-bân

cöl:

1. **çölleri:-ler, -i**

Gazel 156

Mısra: 10

Çöl, sahra.

Dürriyâ 'azm eyler iseñ itme ümmīd-i necât
Şīr-i endüh ile pürdür rāh-ı 'aşkuñ çölleri

çöz:

1. **çözdi:-di**

Gazel 12

Mısra: 5

Çözmek, açmak.

Bildi tekrār dilüm derdini çözdü şiken
Okudı nāmemi ol şāh-ı melāhat kât kât

2. **çözüp:-üp**

Gazel 161

Mısra: 4

Çözmek, açmak.

Bezimde görmek 'aceb müşkilümdü sīne-i yāri
Çözüp tebessüm ile düğmesin o müşkil açıldı

çü:

1. **çü:**

Mesnevi 2

Mısra: 46

Çünkü.

O cāda haylī çokdur mā-i a'lā
Degüldür cümlesin kâbil çü imlā

2. **çü:**

Tarih 2

Mısra: 2

Çünkü.

Cihān eylesün durmasun āh u efgān
Çü gitdi cihāndan o deryā-yı ihsān

3. **cûları:-lar, -ı**

Gazel 28

Mısra: 8

Irmak, nehir (küçüklük bağlamında).

Ke mecāzī ise de dildeki 'aşkuñ dirsün
Giderek cûları seyr eyle ki deryāya çıkar

cüb düşdi:

1. **cüb düşdi:-di**

Kaside 5

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

(göze) çöp girmek, çöp kaçmak.

Geldi hayāl-i zülf-i siyeh-fām u müşg-i nāb
Cüb düşdi çeşm-i hāsteme n'ola dokerse āb

cübbe:

1. **cübbeñ:-ñ**

Gazel 15

Mısra: 10

Uzun ve geniş elbise, cüppe. II Kıyafet.

O dildāruñ tavāf-ı Ka'be-i kūyı murāduñsa
Çıkar destār ü cübbeñ Dürriyā tāt ü kabādan geç

cübbe vü destār:

1. **cübbe vü destār:**

Gazel 31

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Cübbe ve sarık II Makam, mevki.

Merd-i āgeh-dili var kūy-ı fenāda yokla
Anları şanma gönül cübbe vü destār iledür

cüb-ı kand:

1. **cüb-ı kand:**

Gazel 111

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Şeker tahtası (kalem bağlamında).

'Aceb mi hāme-i Dürri yazarsa vaşf-ı lebūñ
Bu kār-ı vüñ'at ile der ki cüb-ı kand olayın

cüd:

1. **cüdñ:-ı, -n, -ı**

Gazel 39

Mısra: 6

Cömertlik.

Pür it dāmān-ı gülzārı şabā evrak-ı güllerle
Bu bezm-i gülsitānda cüdñı dökül saçıl göster

2. **cüdñ:-ı, -n**

Gazel 147

Mısra: 1

Cömertlik.

Cüdñ efzün idüp ol tıfl-ı dilārā büyüdi
Ne kadar fitne kıpar gör yine gavgā büyüdi

3. **cüdñ:-ı, -n, -a**

Kaside 1

Mısra: 18

Cömertlik.

Ne kerem şāhibidür gör o celilü'l-kadri

Kemterin cüdñı reşk-efgen olur Bermekiyān

4. **cüdñ:-ı, -n, -a**

Tarih 1

Mısra: 6

Cömertlik.

İder ihsanı herkesi maḥcûb
Cûdına rûḥ-ı Bermekî ḡaşdur

cûd u sehâ:

1. **cûd u sehâ:**

Kaside 4

Mısra: 70

Kelime Tipi: -

El açıklığı ve cömertlik.

O gülsitân-ı keremdür ki bâḡ-ı efdâlûñ
Nihâli cûd u sehâ vü beri 'atâ vü kerem

cûd u sehâsıdur:

1. **cûd u sehâsıdur:** -sı, -dur

Kaside 10

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Cömertlik, eli açıklık.

Dünyâyı kendine bu kadar bende eyleyen
Ol luṭf-ı dil-firîbi o cûd u sehâsıdur

cûd u sehâyı:

1. **cûd u sehâyı:** -y, -ı

Kaside 6

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

Cömertlik, eli açıklık.

Ḳapayup şeşder-i cûdı der idi dest âḡir
Görse ger sende olan cûd u sehâyı Ḥâtem

cüdâ itmek:

1. **cüdâ itmek:** -mek

Gazel 78

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ayırmak, ayrı düşürmek, uzaklaştırmak.

Tenüm nişâne-i tîr-i melâmet itmekdür
Beni o kaşı kemândan felek cüdâ itmek

cüfte:

1. **cüftesidür:** -si, -dür

Kaside 2

Mısra: 44

Çift.

İmtilâ-pâre-i nân-ı kereminden dünyâ
Rîze-i cüftesidür zâd-ı cüyüş-ı Nîrem

çukur uruncaya:

1. **çukur uruncaya:** -unca, -y, -a

Mesnevi 1

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Çukur oluşturmak.

Gördüñ mi Yakuz Pınarı reşk-âver her şey
Farından ururlar çukur uruncaya hey hey

çukur yaylak:

1. **çukur yaylak:**

Mesnevi 2

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Çukur Yaylası.

Çukur yaylak anuñ yanında a'râf
Bu kavle ka'il olur ehl-i inşâf

çukur yaylaka:

1. **çukur yaylaka:** -a

Mesnevi 2

Mısra: 124

Kelime Tipi: -

Çukur Yaylası.

Biridür Kozbikâr mevtâ ider hayy
Çukur yaylaka andan urulur hey

cülüs evlevince:

1. **cülüs eyleyince:** -y, -ince

Tarih 2

Mısra: 18

Kelime Tipi: **Deyim**

Tahta çıkmak.

Bulup kırdı ol eşkıyânun cemî'sin
Cülüs eyleyince o Gâzî Murâd Ḥân

cümle:

1. **cümle:**

Gazel 129

Mısra: 10

Bütün.

Cevrûñ ile bî-günâḡ Dürri olursa tebâḡ
Cümle beyte şekl-i âḡ merḡadî üzre giyâḡ

2. **cümle:**

Kaside 1

Mısra: 5

Bütün.

Hall ider müşkilini cümle 'Irâḡ u 'Acemüñ
Alsa ger dest-i kerem-baḡşına kil-k-i dü-zebân

3. **cümle:**

Kaside 1

Mısra: 9

Bütün.

N'ola ḡal olsa aña cümle kilid-i müşkil
Suḡan-ı nâzüki miftâḡ-ı der-i genc-i beyân

4. **cümle:**

Kaside 1

Mısra: 59

Bütün.

Eyledi ḡaḡr-ı felek müy-ı serüm cümle sefid
Olsa ger didelerümden n'ola eşküñ rîzân

5. cümle:

Kaside 2

Mısra: 48

Bütün.

Âb-ı ihsânı ile bulsa nemâ lâle-i bâğ
Cümle bî-dâğ ola reşk ide aña bâğ-ı İrem

6. cümle:

Kaside 6

Mısra: 10

Bütün.

Nedür ol nağş-ı dil-ārā nedür ol hûb-liķā
Reşk pey-der-pey ider cümle kalem-kār-ı 'Acem

7. cümle:

Kaside 9

Mısra: 17

Bütün.

Cümle mefhûm-ı kitâb-ı kadrûn olmışdur kerem
Rişte-i hûrşîd-i ihsândur ser-â-ser mıstarı

8. cümle:

Mesnevi 2

Mısra: 74

Bütün.

Dedem Oluğı dirler birine hem
İçince zâ'il olur cümle gam

9. cümlesin:-si, -n

Mesnevi 2

Mısra: 46

Bütün.

O cāda haylî çokdur mā-i a'lā
Degüldür cümlesin kâbil çü imlā

10. cümle:

Mesnevi 3

Mısra: 52

Bütün.

Gör şahşını kim niçe şikem-hāre kişidür
Her demde anuñ kızb ü fiten cümle işidür

11. cümle:

Tarih 3

Mısra: 10

Bütün.

Güş idemez iclāsını çāk-i girībān idemez
Cümle a'dā dimiş başımıza vāy vāy

12. cümlesin:-si, -n

Mesnevi 2

Mısra: 12

Tamamı, bütünü, her tarafı.

Hevāsına eger dūş olsa mevti
İderdi cümlesin fi'l-hāl ihyā

13. cümlesi:-si

Gazel 140

Mısra: 9

Herkes.

Bir şarşar-ı hazāna bakar cümlesi hemān
Dehrûn bakar mı 'ārif olan kimse bâğına

14. cümle:

Mesnevi 2

Mısra: 18

Tamamen, hep.

Cinān olsa 'aceb midür bu yaylak
Gören de görmeyen de cümle müştāk

15. cümlesi:-si

Mesnevi 3

Mısra: 37

Tamamen, hep.

Doğri sözi yok cümlesi mēnend-i gümāndur
'Ömri garaż-ı kızb ü fitenle güzerāndur

16. cümle:

Tarih 18

Mısra: 12

Tamamen, hep.

Şol kadar keşret ü şafā var kim
Cevr ü gam cümle pāymāl oldı

cümle 'ālem:

1. cümle 'ālem:

Kaside 7

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Herkes, bütün insanlar.

Goncalar oldı şükufte bülbulün gönli küşād
Nevbahār-ı devletünde cümle 'ālem şādmān

cümleten:

1. cümleten:

Gazel 118

Mısra: 8

Bütüniyle, tamamen.

Ko gitsün ehl-i cāh imrenme dībālı bu dünyādur
Nemed-püş ile anlar cümleten yeksān ola bir gün

2. cümleten:

Gazel 148

Mısra: 2

Bütüniyle, tamamen.

Açıldı goncalar bir bir gönüllerden miñen gitdi
Mişāl-i gül ele cām al kederler cümleten gitdi

3. cümleten:

Kaside 9

Mısra: 35

Bütüniyle, tamamen.

Cümleten pāk itdi dehri fitne vü āşūbdan
Ser-te-ser ref' eyledi rūy-ı zeminden münkeri

4. cümleten:

Mesnevi 2

Mısra: 21

Bütünüyle, tamamen.

Giyāhī cümleten nu'mān u reyhān
N'ola ol cāya reşk eylerse rıdvān

5. cümleten:

Gazel 70

Mısra: 9

A. bütün, hep, herkes.

Cümleten sinesinüñ dāğını Dürri yakduñ
Eyledi nāvek-i müjgānuña şāhum ehdāf

cün:

1. cün:

Gazel 6

Mısra: 1

Nasıl ki.

Nür-efgen iken cün ruhuñ 'ālemlere cānā
Hācet mi qalur mihr-i zīyā- güstere cānā

2. cün:

Kaside 4

Mısra: 72

Nasıl ki.

Bil-mendimüz leyān-ı kefā-ı kerem-bahşā
Cihāniyāne dilüñ oldı cün veliyyü'n-ni'am

3. cün:

Gazel 93

Mısra: 7

Çünkü, nedeniyle.

Ber-hedef olmadı cün nāvek-i maşşūd u murād
Tā-be-key kavş-i gamuñ ey gül-i ra'nā çekelüm

4. cün:

Kaside 3

Mısra: 43

Çünkü, nedeniyle.

Devām-ı devletüñ cün tekye-i gülşende sultānum
Başın açup niyāz eyler Hudāya her şehir gonca

5. cün:

Tarih 19

Mısra: 5

Çünkü, nedeniyle.

Hazret-i Maḥmūd Efendiye cün
Rüm ili şadrın idüp ol şeh 'atā

6. cün:

Gazel 13

Mısra: 7

Olduğunda.

Çün öldürmez beni cellād-ı gamzeñ şahñ-ı 'aşkuñda
Nedür yā cāme-i 'aqlumdan 'üryan itmege bā'is

7. cün:

Gazel 20

Mısra: 2

Olduğunda.

Bezm-i cihānda ehl-i dile sāğar-ı ümīd
Dāim tehī görünmededür cün hilal-i 'id

8. cün:

Gazel 91

Mısra: 4

Çünkü.

Dilā şarşar-ı āhuñı kesme hergiz
Çün eyler o serv-i hıramān tenezzül

9. cün:

Kaside 3

Mısra: 12

İçin.

Engāmda rüzigār itmiş devrini pür gubār-ı gam
Dilinden def'-i gam cün dāyimā sāğar tutar gonca

cün kim:

1. cün kim:

Kaside 1

Mısra: 115

Kelime Tipi: -

Çünkü.

Medh-i zātuñda kuşūr eyledi cün kim Dürri
Eylesün bāri murādınca du'ā bī-pāyān

cünbüş idüp:

1. cünbüş idüp:-üp

Kaside 4

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

Hareket etmek, dalgalanmak.

Temevvüc itdi yem-i sebze-zār cünbüş idüp
Hübüb idince peyāmı nesim-i cān maḥdem

cünd-i nevrüzuñ:

1. cünd-i nevrüzuñ:-uñ

Gazel 135

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Nevruz askeri.

Görüp şah-ı şitāya dest- bürdin cünd-i nevrüzuñ
Şitāb idüb şeh-i bāğa ider peyk-i şabā müjde

cünki:

1. cünki:

Gazel 63

Mısra: 7

Çünkü, zira.

Çünkü düşdük dām-ı zülf-i müşk-fām-ı dilbere
Umma sen şimdengirü ey murğ-ı cān andan ḥalāş

2. cünki:

Gazel 92

Mısra: 3

Çünkü, zira.

Çünkü ol dilber kitâb-ı nâzı tekmi̇l eylemiş
Sen dağı katı niyâzı eyle ezber ey gönül

3. **çünkü:**

Gazel 93

Mısra: 3

Çünkü, zira.

Ğadrimüz çünkü bilür yok serimüz erse göge
Başımız hırkaya gel ey dil-i şeydâ çekelim

4. **çünkü:**

Gazel 123

Mısra: 6

Çünkü, zira.

Eyleme ümmîd-i büse seyr-i rüya kâ'il ol
Çünkü ey dil âfitâb-ı pür-zîyâ girmez ele

5. **çünkü:**

Kaside 4

Mısra: 53

Çünkü, zira.

Baňa ne oldu şehâ içre çünkü Hâtemden
Keremde Bermekiyân gibi n'ola olsa 'alem

6. **çünkü:**

Gazel 109

Mısra: 2

Çünkü, bundan dolayı.

Virürin derd-i ğam-ı 'aşka rızâ neyleyeyin
Buymuş çünkü baňa hükm-i kazâ neyleyeyin

cünkim:

1. **çünkim:**

Gazel 13

Mısra: 3

Çünkü.

Vişâlûñ 'ıydine ırgürmedik ey meh-likâ çünkim
Nedür yâ güsfeñd-i cânı kırbân itmege bâ'ış

2. **çünkim:**

Kaside 12

Mısra: 23

Çünkü.

Bildi derdümi çünkim o ğudâvend-i cihân
Pây-ı şekvâ-yı şadâ bahtuňa ur imdi kıyûd

cüñkü:

1. **çüñkü:**

Kaside 8

Mısra: 73

Çüñkü, şu sebepten.

Çüñkü takrîr eyledüm ğâlî dil-i sultânuma
İdeyüm şimdengirü ğayr du'â-yı bâ-şavâb

cünün:

1. **cünününıdan:-ı, -n, -dan**

Gazel 107

Mısra: 7

Delilik.

Kendi kendiyile cünününıdan ider şanma kelâm
Ezber eyler dil-i divâne mağabbet dersin

cürm:

1. **cürmüme:-üm, -e**

Gazel 8

Mısra: 8

Suç, ğünah.

Çekerin cevriñi ol kaşı kemânuñ ammâ
Bulmadum cürmüme hiç ey dil-i bî çâre sebeb

cür'a-i cām-ı muşaffâ:

1. **cür'a-i cām-ı muşaffâ:**

Gazel 138

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Saf bir yudum şarap.

Eyledi meyhânenüñ ferşin kızıl altundan
Cür'a-i cām-ı muşaffâ kîmyâdur var ısa

cür'a-i şarâb:

1. **cür'a-i şarâb:**

Kaside 5

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Şarap tortusu.

Kadrüñ piyâlesinde nüh eflâk olup ğabâb
Kaldı içinde şanma şafağ cür'a-i şarâb

cür'a-ves:

1. **cür'a-ves:**

Kaside 5

Mısra: 48

İbrik, ibrik gibi.

Akrân olup piyâle-i kām ile neş'e-yâb
Ğaldum dirîğ cür'a-ves üftâde turâb

cüş u ğurüşı:

1. **cüş u ğurüşı:**

Gazel 49

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Coşup taşmak.

Çıkarsa düñd-i âhum n'ola dilden nâr-ı 'aşkuñ var
Meytüñ cüş u ğurüşı neş'e-i keyfiyyet-i ğumdur

cüş u ğurüşuñ ider:

1. **cüş u ğurüşuñ ider:-er**

Gazel 62

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Coşmak, kabarmak (gönül denizi bağlamında).

Hevâ-yı zülf-i fettânuñla şâhum
İder deryâ-yı dil cüş u ğurüşuñ

cüst ü cüy-ı:**1. cüst ü cüy-ı:--ı****Gazel 63**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Araştırıp sormak.

Hâk-i pây-i yâri çekdüm dîdeme itdi beni

Cüst ü cüy-ı sürme vü kuhl-i Şifâhândan hâlâş

cüy:**1. cüyüdur:-ı, -dur****Gazel 34**

Mısra: 4

Far. 1. Irmak, akarsu, su.

Dâğ-ı sînem tâze güldür şebnem aña penbedür

Eşk-i çeşm-i hûn-feşânum bâğ-ı miñnet cüyüdur

2. cüy:**Gazel 59**

Mısra: 3

Irmak, nehir, akarsu.

Cüy u dil-cüy-ı 'izâr-ı tâb-dâruñdur senüñ

Göñlümi ey meh-liķâ alan benüm mânend-i ĥas

cüy-ı bahâr:**1. cüy-ı bahâr:****Kaside 4**

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

Bahar ırmağı.

'Aceb midür ki şitâbân olursa cüy-ı bahâr

Diler ki ola anuñ bañr-i keffine munazẓam

cüy-ı cevrinüñ:**1. cüy-ı cevrinüñ:-ı, -nüñ****Kaside 10**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Eziyet ırmağı, eziyet.

Ol şâh-ı mülk mekrümetüñ cüy-ı cevrinüñ

Hiç şübhe itme zerrece şad-nümâsıdur

cüy-ı dil-i dürrî-i şeydâ:**1. cüy-ı dil-i dürrî-i şeydâ:****Gazel 145**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Divane Dürrî'nin gönül ırmağı (17. yüzyıl divan**şairlerinden Gümülcineli Dürrî).*

Yârân sirişk-efgen iken ebr-i ġam-ı 'aşk

Hiç cüy-ı dil-i Dürrî-i şeydâ durılır mu

cüy-ı esk:**1. cüy-ı eşk:****Gazel 45**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gözyaşı ırmağı.

Yaşını durma gözümde geçirür ey Dürrî

Cüy-ı eşk ile gönül def'-i ġam eyler mi şanur

cüy-ı firāvân:**1. cüy-ı firāvân:****Gazel 38**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Coşkun nehir.

Kadd-i cânânuma beñzer deyü kaddi Dürrî

Serve gülşende yine cüy-ı firāvân dolaşır

cüy-ı ihsânını:**1. cüy-ı ihsânını:-ı, -n, -ı****Kaside 2**

Mısra: 61

Kelime Tipi: -

Lütuf ırmağı.

Cüy-ı ihsânını görse nice eyler reftâr

Kebk-i küh-sâr aña reşk-âver olurdu muhkem

cüy-ı sirişküm:**1. cüy-ı sirişküm:-üm****Gazel 2**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gözyaşı ırmağı. (Gözyaşının çokluğu bağlamında).

'Aşkla ârâm geh-i deşt-i cünündur baña

Cüy-ı sirişküm benüm râh-nümündür baña

cüy-ı tab'um:**1. cüy-ı tab'um:-'um****Kaside 8**

Mısra: 53

Kelime Tipi: -

Yaratılış nehri.

Mîve-i lafz oldu cüy-ı tab'um ile perveriş

Her sözümdür bâğ-ı nazma bir kelâm-ı müsteṭâb

cüy-ı ümîd-i vaşl-ı dilberden:**1. cüy-ı ümîd-i vaşl-ı dilberden:-den****Gazel 15**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgilinin vuslatı ümidinin ırmağı.

Şaķın cüy-ı ümîd-i vaşl-ı dilberden ki bî-bündür

Gel ey dil uğrama aña pül-i mihr-i vefâdan geç

cüy-ı ümîd-i vaşluñ:**1. cüy-ı ümîd-i vaşluñ:-uñ****Gazel 58**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgilinin vuslatı ümidinin ırmağı.

Cûy-ı ümîd-i vaşluñ eger beni ben alsa da

Erbâb-ı 'aşkuñ uğrar aña hîç pül istemez

cüz:

1. **cüz:**

Mesnevi 2

Mısra: **134**

(Ar.) Parça.

Eger ketb olsa kâğıd kalmayaydı

Bu nüh çarḫ aña bir cüz olmayaydı

D d

da:

1. **da:**

Gazel 3

Mısra: **4**

De, da bağlacı.

İdemez oldum şikâyet kimseye ol şâhdan

Anlaruñ da diñlerüm hep sözleri andan yaña

2. **da:**

Gazel 14

Mısra: **4**

De, da bağlacı.

Ey şüh seni Hâzret-i Hâkka şalayum mı ?

Şalduñ beni hicrâna da yâd cylemedüñ hîç

3. **da:**

Gazel 29

Mısra: **9**

Dahi anlamındaki bağlaç.

Ḳabs idi ehl-i vefâ ol da cihândan gitdi

Dürrîyâ kalmadı 'âlemde ḥaḳîḳat gözedür

4. **da:**

Gazel 149

Mısra: **2**

De, da bağlacı.

Kâr-ı dil çarḫ ile yok ceng ü cedelden ğayrı

Ol da cevır eylemek ister o güzelden ğayrı

5. **da:**

Gazel 58

Mısra: **5**

Dahi, bile.

Cûy-ı ümîd-i vaşluñ eger beni ben alsa da

Erbâb-ı 'aşkuñ uğrar aña hîç pül istemez

6. **da:**

Gazel 65

Mısra: **5**

Dahi, bile.

Ol da bend oldı dile zülfi-girih-girüñ gibi

Biz dir idük gelse olsa luṭfına bir çäre ḫaṭ

7. **da:**

Kaside 1

Mısra: **43**

Dahi, bile.

Özr-ḥâh olsa da devrinde peleng âhüya

Ebed-Allâh zihî dâd u zihî emn ü emân

8. **da:**

Kaside 4

Mısra: **22**

Dahi, bile.

Seḫer zamânı degül jâle çeşm-i nergisde

Cefâ-yı dehr ile anuñ da gözleri pür-nem

9. **da:**

Mesnevi 1

Mısra: **78**

Dahi, bile.

Şarı köpegi aña maḥabbetler ider mi

Ol bir yire gitse o da ardınca gider mi

10. **da:**

Kaside 4

Mısra: **52**

Dahi.

Anuñla baḫş-i feẓâ'il olunmak emr-i muḫâl

'İlimde şeyyid-i 'aşr olsa da olur mülzem

11. **da:**

Mesnevi 1

Mısra: **100**

Dahi.

Yâ küşe-be-küşe yine şöḫbetleri var mı

Şeyḫ Oluğı başında da her 'işretleri var mı

dâ görmez:

1. **dâ görmez:-mez**

Mesnevi 2

Mısra: **92**

Kelime Tipi: **Deyim**

Sıkıntı, eziyet çekmek.

Biri Egrelti mîzâbı ki ḥaḳḳâ

İçen 'ömrinde görmez zerrece dâ

dâd:

1. **dâd:**

Kaside 1

Mısra: 44

Adalet.

Özr-ḥāh olsa da devrinde peleng āhūya
Ebed-Allāh zihī dād u zihī emn ü emān

2. **dād:**

Kaside 1

Mısra: 72

Adalet.

Hîç kâbil mi bu kim der baña künc-i dār-ı marîz
Dād endüh-ı felekden beni itdi ḥayrān

3. **dād:**

Gazel 76

Mısra: 8

Sızlanma, şikayet.

Ḳapladı ebr-i gamuñ ḥürşîd-rüy-ı bahtımı
Gözüme dünya görünmez dād elünden ey felek

dād eylemedüñ:

1. **dād eylemedüñ:** -me, -dü, -ñ

Gazel 14

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim**

Adaletle, iyilikle muamele etmek.

Hicrān eleminden saña feryād ide gördüm
Güş itmedüñ efğānumı dād eylemedüñ hîç

dāfi'-i ḡam olur:

1. **dāfi'-i ḡam olur:** -ur

Kaside 2

Mısra: 86

Kelime Tipi: -

Kederi defeden olmak.

Nice merhem ki olur mürde-i enduha devā
Nice merhem ki olur rāyihası dāfi'-i ḡam

dāfi'-i ḡamdur:

1. **dāfi'-i ḡamdur:** -dur

Mesnevi 1

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

Kederi defeden (şey).

Hakkā ki 'aceb zāt-ı seyidinde şiyemdür
Her lafz-ı revān-baḥşı anuñ dāfi'-i ḡamdur

dāḡ:

1. **dāḡlar:** -lar

Gazel 3

Mısra: 7

Yara.

Daḡlar şanmañ görinen cism-i zerdümde benüm
Sînemi sūrāḡ sūrāḡ eyledi tîr-i cefā

2. **dāḡa:** -a

Gazel 4

Mısra: 6

Yara.

Göricek ḥālümü şāyed ki teraḥḥüm idesin
Hele bir kez baḡa sînemdeki dāḡa cānā

3. **dāḡımız:** -ı, -muz

Gazel 54

Mısra: 3

Yara.

Ḳazāsı sînemüzde dāḡımız āmac-ı miḥnetdür
Sadāsı seng-i cevvründür bizi zan itme nālānuz

4. **dāḡını:** -ı, -n, -ı

Gazel 70

Mısra: 9

Yara.

Cümleten sînesinüñ dāḡını Dürri yakduñ
Eyledi nāvek-i müjgānuña şāhum ehdāf

5. **dāḡ:**

Gazel 94

Mısra: 9

Yara.

Sünbüldür āh-ı dil gül-i terdür bu tāze dāḡ
Ey Dürri cismüm oldu benüm gül-sitān-ı ḡam

6. **dāḡa:** -a

Gazel 101

Mısra: 9

Yara.

Sînemde olan dāḡa olmaḡda revān eşküm
Güyā gül-i gülzāra ey Dürri düşer şebnem

7. **dāḡdan:** -dan

Gazel 155

Mısra: 1

Yara.

Sînemde 'aşkuñ ile görüp dāḡdan gülü
Gelmez misün bu gülşene ey sîne bülbülü

dāḡ-ı bisyārum:

1. **dāḡ-ı bisyārum:** -um

Gazel 77

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yara(lar).

Her kaçan itseñ murād-ı şaşt-ı tîr-i cevır eger
Dāḡ-ı bisyārum olur sînemde ehdāfuñ senüñ

dāḡ-ı bisyārumı:

1. **dāḡ-ı bisyārumı:** -um, -ı-umı

Gazel 89

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Büyük, çok yara.

Dâğ-ı bisyârumı destümde benüm seyr eyle
Oldı güyâ ki müzeyyen yine dâl üstine gül

dâğ-ı deründur:

1. **dâğ-ı deründur:-dur**

Gazel 2

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gönül yarası (aşk bağlamında).

Sûz-ı derünüm benüm her rûz füzûn olmada
Hâl-i ruhuñ dilberâ dâğ-ı deründur baña

dâğ-ı derün-ı teb-zedeme:

1. **dâğ-ı derün-ı teb-zedeme:-me**

Gazel 140

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Titremeye (sebepe olan) iç/gönül yarası.

Dâğ-ı derün-ı teb-zedeme degdi demrenin
Güyâ dökildi açke erenler çerâğına

dâğ-ı firâvânum:

1. **dâğ-ı firâvânum:-um**

Gazel 40

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Çok, büyük yara. (âşığın bağındaki yaralar bağlamında).

Âşiyândur her biri murğ-ı cefâ vü cevruñe
Şol benüm dâğ-ı firâvânum ki câna tendedür

dâğ-ı ğamıyyla:

1. **dâğ-ı ğamıyyla:-ı, -y, -la**

Gazel 113

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gam yarası.

Görüp meyl ide şâyed ol hezâr-ı bâğ-ı istîgnâ
Hele dâğ-ı ğamıyyla sinemüz gülzâr-vâr olsun

dâğ-ı sînem:

1. **dâğ-ı sînem:-m**

Gazel 5

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül yarası, gönül derdi.

Dâğ-ı sînem gül-i ter bülbül dil-i nağme serâ
Seyre gel dağı neler var bu bâğa cânâ

2. **dâğ-ı sînem:-m**

Gazel 34

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sinedeki yara ll Gönül derdi, aşk yarası.

Dâğ-ı sînem tâze güldür şebnem aña penbedür
Eşk-i çeşm-i hûn-feşânüm bâğ-ı miñnet cüyüdur

dağ-ı sîneñ:

1. **dâğ-ı sîneñ:-ñ**

Gazel 86

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kalp yarası.

Yakañ dest-i cefâ-yı dilrübâ çak eylemiş ey dil
Açılmış dâğ-ı sîneñ hep tıyulmuş râz-ı pinhânuñ

2. **dâğ-ı sîneñ:-ñ**

Gazel 35

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sinedeki yara ll Gönül derdi, aşk yarası.

Ergüvân mı kanlı yâreñ dağ-ı sîneñ gül mi yâ
Dem-be-dem feryâd ider Dürri dilüñ bülbül midür

dâğ-ı sıvâhum:

1. **dâğ-ı sıvâhum:-um**

Gazel 27

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Siyah yanık yarası.

Görünce dâğ-ı sıvâhum hevâ-yı zülfüñle
'Acebleme beni divânede hañâ çok olur

dâğ-ı tâzemi:

1. **dâğ-ı tâzemi:-m, -i**

Gazel 155

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Taze yara.

Başumda dâğ-ı tâzemi gördükde yâr didi
Açılmış ince bâğ-ı mañabbet kıranfüli

dağıt:

1. **dağıtdı:-dı**

Gazel 161

Mısra: 10

Saçları dağıtmak, yaymak, saçmak.

İderdi hâlini mestür o şivekâr-ı cihân
Dağıtdı zülfini bād-ı şabâ o fülful açıldı

2. **dağıtmış:-mış**

Gazel 54

Mısra: 2

Dağıtmak, yaymak.

Huzûr-i kalbimüz yok şehr-i gamda hâne- cüyânuz
Şabâ zülfün dağıtmış anuñ içün dil- perîşânuz

3. **dağıtmaz:-maz**

Gazel 84

Mısra: 7

Kırmak, parçalamak (gönül bağlamında).

Sen dilleri dağıtmaz idüñ kendüñe kılsa
Yohsa güzelüm çarh-ı cefâ-kâra mı uyduñ

dāğlar kesmek:**1. dāğlar kesmek:-lar-mek****Gazel 46**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Dağ delmek. (Ferhad bağlamında).

Dāğlar kesmek hüner mi Kūhken-veş merd iseñ
Seng-i kalb-i yārdan perverde-i şefkat kıpar

daḥi:**1. daḥi:****Kaside 2**

Mısra: 82

Hem, kezâlik, de.

Ĥâr-ı hırmân ile pür-yâre olup bu dil-i zâr
Kaldı bî-çâre daḥi çekmedür renc ü elem

2. daḥi:**Mesnevi 2**

Mısra: 57

De, bir de.

Birisi daḥi mîzâb-ı Kâzancı
İçin eyler şafâdan çok kazancı

3. daḥi:**Mesnevi 2**

Mısra: 61

De, bir de.

Birisi daḥi ḥizâb-ı kilisâ
Gelür imâna içse gebr ü tersâ

4. daḥi:**Mesnevi 2**

Mısra: 93

De, bir de.

Birine daḥi Kâr oluğı dirler
Yanında lezzet ile telḥ sükker

5. daḥidür:-dür**Mesnevi 2**

Mısra: 63

De, bir de.

Birisi daḥidür mîzâb-ı in'âm
Anı nûş iden alur dehrden kām

6. daḥidür:-dür**Mesnevi 2**

Mısra: 85

De, bir de.

Birisi daḥidür mîzâb-ı Elbiz
Hele dünyâda mişlin görmedük biz

7. daḥidür:-dür**Mesnevi 2**

Mısra: 89

De, bir de.

Birisi daḥidür mîzâb-ı Ağa
Döneydi mürdeler içseydi şağa

8. daḥi:**Gazel 159**

Mısra: 4

Henüz.

Sirişk-i çeşmi silüp dest-mâl-i luṭfuñla
Ġarîbüñe daḥi şefkat zamânı gelmedi mi

9. daḥi:**Gazel 159**

Mısra: 8

Henüz.

Bu şehri dilde karar ey ġam-ı felek niçe bir
Bu cāydan daḥi 'uzlet zamânı gelmedi mi

10. daḥi:**Gazel 164**

Mısra: 10

Henüz.

Cân-ı pür-tâba dime olmaz hevâ-dâr ol seriv
Kâdr-i 'uşşâkı ne bilsün tıfl-ı nevresdür daḥi

11. daḥi:**Gazel 26**

Mısra: 2

Bile, da/de.

Nefḥa-ı kâküli kim bûy-ı semenden yegdür
Kâd-i bālâsı daḥi serv-i çemenden yegdür

12. daḥi:**Gazel 84**

Mısra: 6

Bile, da/de.

Evvel baña rahm eyler idüñ şimdi ne oldu
Ey baḥt-ı siyeh sen daḥi dildâra mı uyduñ

13. daḥi:**Gazel 160**

Mısra: 2

Bile, da/de.

Āḥ-ı şerer-nâküm çıkar 'âşkuñ ile Mecnûn gibi
Bilmezlenürsün sen daḥi derdüm 'ayândur gün gibi

14. daḥi:**Gazel 164**

Mısra: 2

Bile, da/de.

Bâğ-ı 'âlemde ruḥuñ gibi gül olmaz bir daḥi
Dehre kıddüñ gibi gelmez 'ar'ar-ı fâḥir daḥi

15. daḥi:**Mesnevi 2**

Mısra: 127

Bile, da/de.

Bu yaylak içre şular daḥi çokdur
Cemî'sin vaşfa lâkin tâb yokdur

16. **daḥi:****Gazel 149**

Mısra: 12

Daha.

Dürriyâ kâdrini bilse eger ol çeşm-i gâzâl
Söylemezdim daḥi 'âlemde gâzelden gâyrı

17. **daḥi:****Mesnevi 1**

Mısra: 123

Daha.

Bilmem daḥi kimler bu sene çıkdı o cāya
Ol Cennet-i a'lâ olan ol kân-ı şafāya

18. **daḥi:****Gazel 88**

Mısra: 5

Bu zamana kadar, Şimdiye dek.

Zerd oldı yüzüm derdümü itmez daḥi ifşâ
Bu dîde-i hûn-bâr ile bilmem nic'olur hâl

19. **daḥi:****Mesnevi 1**

Mısra: 106

Bu zamana kadar, Şimdiye dek.

Bıldırki gibi yine semirmiş mi şolur mı
Aḥşam olıcaḥ şubḥa deḡin daḥi ulur mı

20. **daḥi:****Gazel 11**

Mısra: 10

Bile, da/de.

Ḳomadı genc-i ma'ânîye cihānda Dürri
Bir senûñ gibi şeh-i mülk-i belāgat daḥi dest

21. **daḥi:****Gazel 70**

Mısra: 3

Bile, da/de.

Ḥacer'ül-esved-i ḥâlûñ daḥi bûs eylemedüm
Niçe demdür iderin Ḳa'be-i kûyuñı tavâf

22. **daḥi:****Gazel 110**

Mısra: 11

Bile, da/de.

Tîr-i ḡam ile dil daḥi biryân olupdur
Ey Dürri hemân pûte-i sinem mi şanursın

23. **daḥi:****Gazel 59**

Mısra: 5

Bile, dahi.

Ben daḥi girdüm kaṭâr-ı 'aşkuña cānâ senûñ
Gerden-i cānda dil-i pür-zârum olmuşdur ceres

24. **daḥi:****Mesnevi 1**

Mısra: 50

Bile, dahi.

Çengâline ser-i felegi almak olur mı
'Ankâya vü Sîmuḡa daḥi şalmaq olur mı

25. **daḥi:****Mesnevi 1**

Mısra: 107

De, bir de.

Çokdur daḥi ey bād-ı şabâ sende ḥaberler
Şerḥ eyleyemez biñde birin gerçi ki diller

26. **daḥi:****Kaside 6**

Mısra: 17

Bile, dahi.

Bundan artık nice iḥsāna daḥi lâyıḡsın
Sensin ol dâver-i Dārâ-der ü Cemşîd-ḥaşem

27. **daḥi:****Gazel 5**

Mısra: 8

Öyle ki.

Dāḡ-ı sinem gül-i ter bûlbûl dil-i naḡme serâ
Seyre gel daḥi neler var bu bâḡa cānâ

28. **daḥi:****Gazel 85**

Mısra: 8

Bundan sonra, artık.

Ḡarîḡ-i baḡr-i niyâz oldı fûlk-i dil cānâ
Daḥi nihâyeti olmaz mı şarşar-ı nâzuñ

29. **daḥi:****Gazel 164**

Mısra: 6

Bundan sonra, artık.

Cân-ı zârı añmaduñ bir kez şarâb-ı vaşl ile
Pister-i miḡnetde derd-i hicr ile yatır daḥi

30. **daḥi:****Gazel 92**

Mısra: 4

-de, -da.

Çünkü ol dilber kitâb-ı nâzı tekmîl eylemiş
Sen daḥi kaṭı niyâzı eyle ezber ey gönül

31. **daḥi:****Gazel 164**

Mısra: 4

Bile.

Ḥaṭṭ-ı ruḡsârûnda cānâ görmedüm ḥarf-i vefâ
Olmadı naḡşûnda hîç resm-i kerem zâhir daḥi

32. **daği:****Gazel 164**

Mısra: 8

Bile.

Bu dil-i bīmāra rahm itdi rakīb-i seng-dil
Sen tarahhüm itmedüñ rahm eyledi kâfir daği

33. **daği:****Gazel 164**

Mısra: 12

Bile.

Didi dilber isterin ben naqd-i cânüñ vaşluma
Virme istersem eger ey Dürri bir mangır daği

34. **daği:****Kaside 5**

Mısra: 42

Bile.

Ben pāymāle tevsen-i gerdün idüp şitāb
İtdi harābe hāne-i gönülüm daği harāb

35. **daği:****Kaside 10**

Mısra: 2

Bile.

Bülbül ki bezm-i dilkeşinüñ hoş nevāsıdur
Ammā gül-i sürh daği La'lin Qabāsıdur

36. **daği:****Tarih 3**

Mısra: 12

Bile.

Rezm ü bezimde 'Acem şāhına zārī yeter
Çalmasun 'ahdinde ol bir daği hiç kerrenāy

37. **daği:****Gazel 36**

Mısra: 4

Dahi, de.

Diñledüm bülbülü dīvān-ı şeh-i gülde bugün
Rüzgāruñ o daği heb siteminden söyler

38. **daği:****Gazel 1**

Mısra: 6

Artık.

Fülk-i dil oldı garık-i yem-i emvāc-ı niyāz
Şarşar-ı nāza daği yok mı nihāyet cānā

39. **daği:****Gazel 70**

Mısra: 6

"-da, -de" bağlacı.

Bāğ-ı dehrüñ gül-i pür-minnetini istemezsin
Bīn-i cānuma eyler o daği bağış-ı ru'āf

dahl itse:1. **dahl itse:-se****Kaside 2**

Mısra: 109

Kelime Tipi: -

Karışmak, müdahale etmek.

Nā-chil ṭab'uma dahl itse kıramaz jengi
Hiç kabül eyleye mi sāgar-ı pür-enver-i Cem

dahl-i bīhūde iderler:1. **dahl-i bīhūde iderler:-er, -ler****Kaside 2**

Mısra: 108

Kelime Tipi: -

Boş yere etki etmek.

Tāze ta'bir-i 'acemdür suhanum ehli bilür
Dahl-i bīhūde iderler bir iki lā-yefhem

dāim:1. **dāim:****Gazel 20**

Mısra: 2

Her vakit, her zaman, devamlı olarak, sürekli.

Bezm-i cihānda ehl-i dile sāgar-ı ümīd

Dāim tehī görünmededür çün hilal-i 'id

2. **dā'im:****Mesnevi 1**

Mısra: 52

Sürekli, daima, her zaman.

Gördüñ mi Şolağ Ağayı zevk üzre mi her bār
'İşretde ola dā'im o racüllere ser-dār

dā'im:1. **dā'im:****Gazel 78**

Mısra: 13

Daima, her zaman.

Revā mı Dürri-i āvāreden kaçup dā'im

Muķīm-i künc-i elem mūnis-i belā itmek

2. **dā'im:****Kaside 9**

Mısra: 20

Daima, her zaman.

Her kelāmuñ dürr-i meknün-ı belāgatdür senüñ

Naqd-ı cān ile ḥalāyık aña dā'im müşteri

3. **dā'im:****Tarih 13**

Mısra: 16

Daima, her zaman.

Qıl şāhibin İlāhī bu cāy-ı dil-güşānuñ

Tā ḥaşr olunca dā'im hem-çün Mesīh-i Meryem

4. dā'im:

Gazel 79

Mısra: 2

Her zaman.

Her kiři benđen olurđı böyle ğaddār olmasaň
Ehl-i 'aşka cevır idüp dā'im sitem-kār olmasaň

5. dā'im:

Gazel 51

Mısra: 8

Daima, her zaman, her an.

Bezm-i cihānda sāġar-ı ümmid-i ehl-i dil
Dā'im tehī ğörinmede ğüyā hilāldür

dā'imā:

1. dā'imā:

Gazel 33

Mısra: 8

Devamlı, her zaman.

Heft ser bir ejdehādur bu sipihr-i kine-cū
Dā'imā kaşd-ı vücūd-ı merdüm eyler dem çeker

dā'imā:

1. dā'imā:

Gazel 135

Mısra: 8

Her vakit, sürekli olarak.

Çıkarmış Ka'be-i küyından ol meh-veş diyü ey dil
İder peyk-i ümidüm cān-ı zāra dā'imā müjde

2. dā'imā:

Gazel 79

Mısra: 4

Devamlı, sürekli.

Āteş-i sūz-ı dilüm eflāke çıkmazdı eger
Dā'imā hem-şoġbet-i āġyār-ı bed-kār olmasaň

3. dā'imā:

Gazel 79

Mısra: 8

Devamlı, sürekli.

Bir nigāhuña virürdi hānümānın ehl-i 'aşk
Dā'imā iġmaş-ı 'ayn idüp cefā-kār olmasaň

4. dā'imā:

Gazel 89

Mısra: 10

Devamlı, sürekli.

Seyr-i bāġa gele şāyed diyü ey Dürri yār
Dā'imā yola baġar çıkdı nihāl üstine gül

5. dā'imā:

Gazel 123

Mısra: 10

Devamlı, sürekli.

Hāneñe varam dimiş dilber varursa bu gice
Sineye çek böyle fırsat dā'imā girmez ele

6. dā'imā:

Gazel 81

Mısra: 5

Daima, her zaman.

Dā'imā fenn-i melāhatda taşarruflar idüp
Şivedür kemterin icādı Muhammed şāhuñ

7. dā'imā:

Kaside 8

Mısra: 78

Daima, her zaman.

'Ömrüñ efzün u müebbed ola diyü devletüñ
Dā'imā Dürri gibi budur du'ā-yı şeyh ü şāb

8. dā'imā:

Kaside 12

Mısra: 27

Daima, her zaman.

Dā'imā āyine-i luţf-ı Hudā-yı müte'āl
Ġöstere rüy-ı şafā çehre-i kām u maşşūd

9. dā'imā:

Mesnevi 4

Mısra: 5

Daima, her zaman.

Dā'imā erbāb-ı dil zevk itmek için üstine
Ġüyiyā çarġ-ı zümürüd-fām olmuş sāyebān

10. dā'imā:

Tarih 7

Mısra: 4

Daima, her zaman.

Bāġ-ı cennetden n'ola yaksa çerāġı bu maķām
Ġülleri naķşı anuñ pejmürde olmaz dā'imā

dakik:

1. dakik:

Kaside 4

Mısra: 58

*İnce, anlaşılması, farkedilmesi büyük dikkat**isteyen.*

O silk-i 'ilm-i hünerdür ki tab'-ı bā-ġiredüñ
Daķık ma'niler anda le'āl-i munazzam

dāl:

1. dāl:

Gazel 89

Mısra: 8

Dal II gül dalı.

Dāġ-ı bisyārumı destümde benüm seyr eyle
Oldı ğüyā ki müzeyyen yine dāl üstine gül

dāl oldum:

1. **dāl oldum:-dum****Gazel 90**

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Deyim**

Dal harfi gibi olmak; iki büküm olmak, beli bükülmek.

Oldum ey meh-veş senüñ bār-ı ğamuñ çekmekle dāl
'Aksidür cism-i nizāruñ āsumān üzre hilāl

dām:1. **dām:****Kaside 11**

Mısra: 16

Dam, çatı.

Nice şahan ki kodum şahn-ı hāne damlasına
Gören şanur ki o dām içre oldı küli 'ayān

dāmād-ı gülzārı:1. **dāmād-ı gülzārı:-ı****Gazel 135**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gül bahçesinin damadı.

'Arūs-ı gülle cem' oldı diyü dāmād-ı gülzārı
Çemen ehline eyler dāye-i ebr-i hevā müjde

dāmān-ı gülzārı:1. **dāmān-ı gülzārı:-ı****Gazel 39**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gül bahçesinin etekleri, kenarları.

Pür it dāmān-ı gülzārı şabā evrak-ı güllerle
Bu bezm-i gülsitānda cūdîñı dökül saçıl göster

dāmān-ı küh:1. **dāmān-ı küh:****Gazel 58**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Dağ eteği.

Dāmān-ı küh deşti tutar Kays-veş hemān
Mecnūnlaruñ kemend-i ser-i kākül istemez

dāmān-ı temennāyı:1. **dāmān-ı temennāyı:-yı****Kaside 1**

Mısra: 89

Kelime Tipi: -

Arzu, istek eteği; arzu, istek.

Eyledüm hāşılı dāmān-ı temennāyı küşād
Eyle dest-i keremüñden zer-i lutfuñ rīzān

dāmen:1. **dāmenüme:-üm, -e****Gazel 73**

Mısra: 6

Etek.

Her kaçan küyuña 'azm eylesem ey şüh-ı cihān
İrişüp dāmenüme māni' olur hār-ı firāk

2. **dāmeninden:-in, -den****Kaside 1**

Mısra: 62

Etek.

Berf-nāk olsa ser-i küh-ı şüküh elbette
Dāmeninden olur ol demde anuñ āb revān

dāmen-feşān-ı nāz olup:1. **dāmen-feşān-ı nāz olup:-up****Gazel 117**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Cilve saçan etek gibi olmak II etek gibi salınarak, işveli bir şekilde olmak.

Cevrüñ ezfün eyleme dāmen-feşān-ı nāz olup
Ey perî-peyker bu çeşm-i eşk-bārumdan şakın

dāmen-i hāb-ı tegāfül:1. **dāmen-i hāb-ı tegāfül:****Gazel 63**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gafillik uykusunun eteği.

Rüyuma tağyirsüñ olmaz ey şeh-i 'ālî-cenāb
Dāmen-i hāb-ı tegāfül dest-i efgāndan hālāş

dāmenini öp:1. **dāmenini öp:****Mesnevi 1**

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Eteğini öpmek (saygı bağlamında).

Pâyına yüzüñ bir daği ey bād sürerseñ
Öp dāmenini benden anuñ hāqkı süresüñ

dām-ı belā:1. **dām-ı belā:****Gazel 9**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bela tuzağı (sevgilinin kakülü bağlamında).

Kaşları kavs-i cefā her müjesi tîr-i kaçā
Kāküli dām-ı belā çeşmi sitem-kār-ı ğazûb

dām-ı belā vü gama:1. **dām-ı belā vü gama:-a****Gazel 38**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bela, keder tuzağı.

Meyl idüp kākül-i dildāra dil ü cān dolaşır
Şanki bir dām-ı belā vü gama mürğān dolaşır

dām-ı belādur:

1. **dām-ı belādur:-dur****Gazel 15**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bela, sıkıntı tuzağı; aşığı aşık eden tuzak.

Dilā dām-ı belādur fıkı-i zülf-i dil-rübādan geç
Yeter pā-bestelik āzāde ol gel bu hevādan geç

2. **dām-ı belādur:-dur****Gazel 156**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bela tuzağı (sevgilinin kakülleri bağlamında).

Kaşları kavı-i belā müjgānidur tır-i cefā
Kaküli dām-ı belādur dānedür fülfülleri

dām-ı efkāra:1. **dām-ı efkāra:-a****Gazel 105**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Efkar tuzağı.

Ol āhū-dīde pek vahşī imiş bilmezdim ey Dürri
Eger bilmiş olaydım dām-ı efkāra düşürmezdim

dām-ı niyāz:1. **dām-ı niyāz:****Gazel 123**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yalvarma tuzağı, yalvarma.

Ey gönül dām-ı niyāz ile şikār olmaz o yār
Aña çok himmet gerekdür ol hümā girmez ele

2. **dām-ı niyāz:****Gazel 162**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Yakarış tuzağı, yakarış.

Ol gazāl-i nāza kurmuş şimdi dil dām-ı niyāz
Deşt-i 'aşk içre odur Dürri anuñ püyānlığı

dām-ı niyāza:1. **dām-ı niyāza:-a****Gazel 37**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yalvarma tuzağı.

Bilmez miyin ben anı ne hercāyī yārdür
Dām-ı niyāza uğramaz āhū degül midür

dām-ı niyāzi:1. **dām-ı niyāzi:-ı****Gazel 134**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yalvarma tuzağı.

Dām-ı niyāzi eyleyegör der-kemīn müdām
Şāyed saña o gözleri āhū şikār ola

2. **dām-ı niyāzi:-ı****Gazel 148**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Yalvarma tuzağı, yalvarma.

Niçe dām-ı niyāzi eyledüm derkār ammā kim
Yine şayd olmadı baña ol āhū-yı Hōten gitdi

dām-ı zülf-i müşk-fām-ı dilbere:1. **dām-ı zülf-i müşk-fām-ı dilbere:-ı-e****Gazel 63**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sevgilinin misk renkli saçının tuzağı.

Çünkü düşdük dām-ı zülf-i müşk-fām-ı dilbere
Umma sen şimdengirü ey murğ-ı cān andan hālās

damla:1. **damla:****Kaside 11**

Mısra: 21

Yuvarlak biçimde, çok küçük miktarda sıvı, katre.

Sen anı damla kıyās itme eşk-i cāndur ol
Beni efendüm unutmış diyü olur giryān

2. **damlamaz:-maz****Kaside 11**

Mısra: 13

Damla durumunda tane tane düşmek.

O cāy-ı dil-keşe bir damla damlamaz aşlā
Nice yağarsa gelür 'aynıyıla öyle hemān

3. **damla:****Kaside 11**

Mısra: 13

Yuvarlak biçimde, çok küçük miktarda sıvı.

O cāy-ı dil-keşe bir damla damlamaz aşlā
Nice yağarsa gelür 'aynıyıla öyle hemān

dāne:1. **dānedür:-dür****Gazel 156**

Mısra: 8

Tane, tohum.

Kaşları kavı-i belā müjgānidur tır-i cefā
Kaküli dām-ı belādur dānedür fülfülleri

2. **dāneyi:-y, -i****Gazel 70**

Mısra: 7

Tane, yem.

Dehen-i mūra düşen dāneyi almak ister
Çok görür anı 'acebdür felek-i bī-inşāf

3. **dâne:****Gazel 64**

Mısra: 8

Yem, tane; buğday. (rızık bağlamında).

Defter-i 'uşşâk-ı yâre kâr odur kayd olası

Dâne tahşil eylemekdür şanma dünyâdan gârağ

dâniş-iktisâb:1. **dâniş-iktisâb:****Kaside 8**

Mısra: 20

İlim, irfan kazanma.

Menba'-ı 'ilm ü hüner 'allâme-i 'âlî-güher

Zât-ı Maḥmûdu's-siyer maḥdûm-ı dâniş-iktisâb

dārâ-yı dilîr cem-câh:1. **dārâ-yı dilîr cem-câh:****Tarih 4**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Cem mertebeli ve cesur padişah.

Ḥarf-i mu'cem ki bu mışra'da olupdur târîḥ

Aldı Bağdâdı o Dārâ-yı dilîr ü cem-câh

dārû:1. **dārû:****Gazel 35**

Mısra: 4

İlaç, deva.

Görse bir kez 'âşıkun ḥayrân olup bî-hüş olur

Bilmezin la'l-i lebüñ dārû mı yohsa mül midür

dārû's-sifâ:1. **dārû's-sifâ:****Gazel 64**

Mısra: 3

Hastahane.

Derd-mend-i 'aşka küyündür senün dārû's-sifâ

Ayağun toprağıdur kuḥl-i Şifâḥândan gârağ

dārû's-sifâ-yı kûyına:1. **dārû's-sifâ-yı kûyına:** -i, -n, -a**Gazel 115**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin bulunduğu beldenin şifahanesi ll**sevgilinin kaldığı ev.*

İsteyen vaşlın varup dārû's-sifâ-yı kûyına

Zahm-ı şemşîr-i ğam-ı 'aşkuñ devâsın isteyen

dāstān olsun:1. **dāstān olsun:** -sun**Gazel 121**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Destan olmak, anlatılmak.

Naẓm ile her dem muḳayyed olsam ey Dürri n'ola

Vaşf-ı ḥüsn-i yârda bir dāstān olsun dirin

dāverâ:1. **dāverâ:****Kaside 2**

Mısra: 87

Ey adaletli hükümdar.

Dāverâ baḥt-ı siyehdan katı çokdur şekvem

Cevr ider baña müdāmı sebebin hiç bilmem

dāver-i dārâ-der:1. **dāver-i dārâ-der:****Kaside 6**

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Kapısı yüce hükümdar.

Bundan artık nice iḥsâna daḥi lâyıksın

Sensin ol dāver-i Dārâ-der ü Cemşîd-ḥaşem

dāver-i dārâ-der-i zür-âver:1. **dāver-i dārâ-der-i zür-âver:** --i**Tarih 4**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güçlü kuvvetli, yüce kapılı padişah.

Ḥabbeẓâ dāver-i Dārâ-der-i zür-âver kim

Bîm-i tiğiyle tutar mülk-i 'adem zâtını şāh

dāver-i ferḥunde-şiyem:1. **dāver-i ferḥunde-şiyem:****Kaside 6**

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Tabiatı uğurlu efendi.

Kâtil-i ehl-i şekâ' ser-fiğen-i her a'dâ

Âşaf-ı fitne-rübâ dāver-i ferḥunde-şiyem

dāver-i ḥuceste-kadem:1. **dāver-i ḥuceste-kadem:****Kaside 4**

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

Ayağı uğurlu hakim.

Güzîde-i küremâ ḥâ'iz-i 'ulûm-ı taḳî

Yegâne-i fuẓalâ dāver-i ḥuceste-kadem

dāve-i ebr-i hevâ:1. **dāve-i ebr-i hevâ:****Gazel 135**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Arzu bulutunun dadısı.

'Arûs-ı gülle cem' oldı diyü dāmâd-ı gülzârı

Çemen ehline eyler dāve-i ebr-i hevâ müjde

dāvim:

1. dāyim:

Kaside 1

Mısra: 122

Devamlı, sürekli.

Pür-fürüg eyleye hürşid-i vücūduñ dehri
Maṭla'-ı burc-ı şerefdan ola dāyim tābān

2. dāyim:

Gazel 45

Mısra: 3

Daima, her zaman.

Ḥançer ü tūrini dāyim baña 'üryān eyler
'Acabā bu dil-i bī-çāremi miğfer mi şanur

3. dāyim:

Kaside 3

Mısra: 49

Daima, her zaman.

Olup Dürri-şifat dāyim du'ā-yı devlete meşgūl
Başın açup şehirlerde bu beyti vird ider gonca

dāyimā:

1. dāyimā:

Gazel 31

Mısra: 1

Sürekli.

Dāyimā şoḥbeti ey dil o gülūñ hār iledür
Nice āh itmeyeyin ḥaṭası āgyār iledür

2. dāyimā:

Gazel 54

Mısra: 10

Her zaman.

Sezā-yı efser-i şāhān iken güftārimuz Dürri
Ḥayıflar dāyimā zīr-i yem-i miḥnetde pinhānuz

3. dāyimā:

Kaside 3

Mısra: 12

Daima, her zaman.

Engāmda rüzigār itmiş devrini pür ğubār-ı ğam
Dilinden def'-i ğam çün dāyimā sāgar tutar gonca

4. dāyimā:

Kaside 5

Mısra: 54

Daima, her zaman, sürekli.

Nāzil olup 'adūña senūñ çarḥdan 'azāb
Tır ola düşmenūñ diline dāyimā şihāb

dāyir ola:

1. dāyir ola:-a

Kaside 5

Mısra: 51

Kelime Tipi: -

Dönmek.

Tā kim felekde dāyir ola māh u āfītāb
Tā kim müzeyyen ola nücūm ile nüh kıbāb

2. dāyir ola:-a

Kaside 9

Mısra: 103

Kelime Tipi: -

Dönmek, devretmek.

Nitekim dāyir ola çarḥ ile necm ü şehab
Nitekim mihr-i ziyā-baḥş eyleye cevlanları

de:

1. de:

Gazel 4

Mısra: 9

Dahi, de (bağlaç).

Dürri-i bendeñi de defter-i 'uşşākuña yaz
Mübtelādur kanı çokdan o belā-keş de sana

2. de:

Gazel 4

Mısra: 10

Dahi, de (bağlaç).

Dürri-i bendeñi de defter-i 'uşşākuña yaz
Mübtelādur kanı çokdan o belā-keş de sana

3. de:

Gazel 18

Mısra: 10

Dahi, de (bağlaç).

Yār ile gülşene çık āb-ı 'izārın seyr it
Nidigūñ sen de gör ey Dürri-i bīmār feraḥ

4. de:

Gazel 26

Mısra: 10

Dahi, de (bağlaç).

Göster ol günleri yā Rabbī rakībe diye tā
Ne kadar kemse de Dürri yine senden yegdür

5. de:

Gazel 28

Mısra: 7

Dahi, de (bağlaç).

Qo mecāzī ise de dildeki 'aşkuñ dırsün
Giderek cūları seyr eyle ki deryāya çıkar

6. de:

Gazel 141

Mısra: 4

Dahi, de (bağlaç).

Āb-ı şafā bu çarḥ-ı felekden gelür mi hiç
Durmaz gelürse de bu dil-i päre päre

7. de:

Kaside 8

Mısra: 71

Dahi, de (bağlaç).

Şâhid-i maşşûdî ben de der-kenâr itsem n'ola
Halk-ı 'âlem olmada hep dergehûnden behre-yâb

8. **de:**

Kaside 12

Mısra: **18**

Dahi, de (bağlaç).

Rûşen-i mihr göricek kıl kıma ayakda beni
İdeyin zerre gibi ben de izhâr-ı vücûd

9. **de:**

Mesnevi 1

Mısra: **27**

Dahi, de (bağlaç).

Yâ Yümnî Efendiye de gördüñ mi melekdür
Bir bendesi mehdür birisi çarh-ı felekdür

10. **de:**

Mesnevi 2

Mısra: **18**

Dahi, de (bağlaç).

Cinân olsa 'aceb midür bu yaylak
Gören de görmeyen de cümle müştâk

11. **de:**

Mesnevi 2

Mısra: **18**

Dahi, de (bağlaç).

Cinân olsa 'aceb midür bu yaylak
Gören de görmeyen de cümle müştâk

12. **de:**

Mesnevi 2

Mısra: **101**

Dahi, de (bağlaç).

Biri de Orta Olukdur hem-çü sükker
Recâ-yı lezzet eyler âb-ı Kevser

13. **de:**

Mesnevi 3

Mısra: **20**

Dahi, de (bağlaç).

Me'mûl olan oldur ki kabûl eyliyeler hep
Bizden de selâm eyle diyü söyliyeler hep

14. **de:**

Gazel 101

Mısra: **8**

Bağlaç, dahi.

Bu pîre-zen-i dehrûñ çok zehr-i ğamın yutdum
Âhır bizi de itdi Ferhâd gibi serssem

15. **dersin:-r, -sin**

Gazel 13

Mısra: **10**

Söylemek.

İdersin Dürrîyi hem tâb-ı nâr-ı 'aşkla pür- teb
Yine dersin nedür çâk-ı girîbân itmege bâ'is

16. **derseñ:-r, -se, -ñ**

Gazel 39

Mısra: **1**

Söylemek.

Bana rahm eylesün derseñ o yâre derd-i dil göster
Ten-i zerd ü nizâruñ üzre açup şerha dil üzre göster

17. **dermiş:-r, -miş**

Gazel 41

Mısra: **7**

Söylemek.

Küşte-i şemşîr-i ğamzem eylerim dermiş beni
Şimdi bu ihsânuna dildârımuñ cân muntazır

18. **dersin:-r, -sin**

Gazel 109

Mısra: **8**

Söylemek.

Beni ferdâya şalup cevri ü cefâ eylersin
Niye dersin ki figân eyleme yâ neyleyeyin

19. **der:-r**

Gazel 111

Mısra: **10**

Söylemek.

'Aceb mi hâme-i Dürrî yazarsa vaşf-ı lebûñ
Bu kâr-ı vüş'at ile der ki çüb-ı kıand olayın

20. **derler:-r, -ler**

Gazel 135

Mısra: **9**

Söylemek.

Saňa ol şâh-ı behcet manşıb-ı vaşlın ider derler
Müheyyâ eyle neñ var mâ-melekden Dürrîyâ müjde

21. **der:-r**

Kaside 1

Mısra: **71**

Söylemek.

Hiç kıabil mi bu kim der baňa künc-i dâr-ı marîz
Dâd endüh-ı felekden beni itdi hayrân

22. **der:-r**

Gazel 36

Mısra: **7**

Demek, söylemek.

Dili söyletseñ eger yâr der yâr işidür
Diñleseñ câm-ı mey-i nâbı çemende söyler

23. **de:**

Gazel 149

Mısra: **7**

"de, da" bağlacı.

Biz de iller gibi bûs eyledük ancak destûñ
Görmedük vaşluñı zevk itmedük elden gayrı

24. **de:**

Mesnevi 1

Mısra: 132

"de, da" bağlacı.

Me'mul olan oldur ki kabül eyleyeler hep
Bizden de selâm eyle diyü söyleyeler hep

25. **de:**

Kaside 4

Mısra: 73

Dahi.

Dil-i fütâdeye de dest-gîr ol ki meded
Koma ayakda beni tâ ki behre-mend olalum

26. **de:**

Kaside 7

Mısra: 44

Dahi.

Dest- bürdün görmüşümdür baña zulm itdi felek
Diñle feryâdum benüm de ideyin saña beyân

27. **de:**

Kaside 2

Mısra: 24

De, da, dahi.

Getür ey sâkı-i endüh-ı zevâ ol meyden
Ben de nûş eyleyeyin def' ola tâ dildeki ğam

28. **de:**

Mesnevi 1

Mısra: 122

Dahi.

Cân şöhetin ol çäre yine eylediler mi
Dürri de geçen yıl buradaydı didiler mi

29. **de:**

Mesnevi 1

Mısra: 96

De, da.

Eyyüb Çelebi anda sa'âdetle buyurmuş
Kuşlık olıcak başını örter de uyurmuş

dê-:

1. **dese:--se**

Mesnevi 3

Mısra: 25

Demek, söylemek.

Ammâ ki yemin eyleyüp ol kes dese hâşâ
Vallâh bu söz hâtruma gelmedi aşlâ

debîr-istân-ı 'aşkuñdan:

1. **debîr-istân-ı 'aşkuñdan:--uñ, -dan**

Gazel 49

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Aşk okulu.

Debîr-istân-ı 'aşkuñdan 'aceb mi olmasa hâlî
Şehâ dirsın cününü kâm-ı dil hıfz u ta'allümdür

dede:

1. **dedeyüm:--yüm**

Mesnevi 1

Mısra: 55

Dede, şeyh.

Tesbîhi elinde dedeyüm diyü gezer mi
Şeyhi evine hû dimege gâhî gider mi

2. **dede:**

Mesnevi 1

Mısra: 57

Dede, şeyh.

Kendisi dede odası bir tekyedür anuñ
Hep ağzını ihsanı ile dutdı cihânuñ

dedem oluğu:

1. **dedem oluğu:**

Mesnevi 2

Mısra: 73

Kelime Tipi: -

Dedem Oluğu.

Dedem Oluğu dirler birine hem
İçince zâ'il olur cümle ğam

def':

1. **def':**

Gazel 30

Mısra: 6

Savma, bertaraf etme.

Ceyş-i ğam mülk-i dile gelse sirişkim dökülür
Def' için düşmeni zirâ nice gencine gider

def:

1. **def:**

Gazel 76

Mısra: 4

Zilli ve pullu bir çembere gerilmiş deriden yapılan

çalğı.

Kâmetüm çeng eşkümi târ eyledi bâr-ı ğamuñ
Def gibi egler dil-i pülâd elünden ey felek

2. **defdür:--dür**

Kaside 5

Mısra: 38

Zilli ve pullu bir çembere gerilmiş deriden yapılan

çalğı.

Deffâfuñ oldı zühre-i zehrâ-yı kâm-yâb
Defdür felek celâcil aña necm-i bi-hisâb

deffâf:

1. **deffâfuñ:--uñ**

Kaside 5

Mısra: 37

Tefçi, tef çalan.

Deffāfuñ oldı zühre-i zehrā-yı kām-yāb
Defdü'r felek celācil āña necm-i bi-ḥisāb

def'-i ğam:

1. def'-i ğam:

Kaside 3

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Gamı deffetmek.

Engāmda rüzigār itmiş devrini pür ğubār-ı ğam
Dilinden def'-i ğam çün dāyimā sāgar tutar ğonca

defter-i 'uṣṣākuña:

1. defter-i 'uṣṣākuña:-uñ, -a

Gazel 4

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Aşıklar defteri (gönül bağlamında).

Dürri-i bendēni de defter-i 'uṣṣākuña yaz
Mübtelādur ḫanı çokdan o belā-keş de sana

defter-i 'uṣṣāka:

1. defter-i 'uṣṣāka:-a

Gazel 107

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Aşıklar defteri.

Yazmadı defter-i 'uṣṣāka diyü çekme elem
Dürriyā gönülünü şād eyle ki ser-deftersin

defter-i 'uṣṣāk-ı yāre:

1. defter-i 'uṣṣāk-ı yāre:-e

Gazel 64

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sevgilinin aşıklar defteri.

Defter-i 'uṣṣāk-ı yāre kār odur kayd olasın
Dāne taḫşil eylemekdür şanma dünyādan ğaraž

def' ola:

1. def' ola:-a

Kaside 2

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Uzaklaştırmak, savulmak, bertaraf etmek.

Getür ey sākī-i endüh-ı zevā ol meyden
Ben de nüş eyleyeyin def' ola tā dildeki ğam

def'-i ğam evle:

1. def'-i ğam evle:

Gazel 128

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Dert ve sıkıntılardan kurtulmak.

Dünyā ğamını çekme bulup yār-ı münāsib
Bir küşeye var sāgar ile def'-i ğam eyle

def'-i ğam eyler:

1. def'-i ğam eyler:-r

Gazel 45

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Dert ve sıkıntılardan kurtulmak.

Yaşını durma gözümden geçirür ey Dürri
Cüy-ı eşk ile gönül def'-i ğam eyler mi şanur

def'-i ğam itdüm:

1. def'-i ğam itdüm:-dū, -m

Gazel 66

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Dert ve sıkıntılardan kurtulmak.

Def'-i ğam itdüm görüp ḫaṭṭ u 'izār u rüyūñı
Ḥüb-rū āb u çemenden itdi cān-ı zār ḫaž

def'-i ğam olup:

1. def'-i ğam olup:

Gazel 145

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dert ve sıkıntılardan kurtulmak.

Def'-i ğam olup cām-ı meserret sürülür mi
Bu bezm-i cihānda mey-i rāḫat görölür mü

2. def'-i ğam olup:-up

Gazel 145

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gamı uzaklaştırmak.

Def'-i ğam olup cām-ı meserret sürülür mi
Bu bezm-i cihānda mey-i rāḫat görölür mü

def'-i ḥumār itmek:

1. def'-i ḥumār itmek:-i-mek

Gazel 55

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sarhoşluğu gidermek.

'Anelibe seheri def'-i ḥumār itmek için
Jāle güyā ki 'arağ gonca-i gülzār ise küz

deg-:

1. degse:-se

Mesnevi 2

Mısra: 51

Değmek, dokunmak.

Eger bir naḥl-i ḥūşke degse ol mā
İderdi am ol sā'atde ḫaḍrā

deg:

1. degmedük:-me, -dū, -k

Gazel 146

Mısra: 7

Ulaşmak, erişmek.

Ma'iliz bunca zamandır degmedük pābūsuña
'Aşıka kārūñ sitemmiş böyle bilmezdim seni

2. **degmedüm**:-me, -dū, -m

Gazel 126

Mısra: 8

Dokunmak, el sürmek.

Niçe demdür ser-firāz-ı rezm-gāh-ı 'aşkunam
Degmedüm yanuñda şāhum kākülünden bir tele

3. **degdi**:-di

Gazel 140

Mısra: 7

Değmek; dokunmak.

Dāğ-ı derūn-ı teb-zedeme degdi demrenin
Gūyā dökildi aççe erenler çerāğına

değiş:

1. **değişmem**:-me, -m

Gazel 162

Mısra: 5

Birini diğerine tercih etmek.

Mülk-i dünyāya değişmem kūyuñı şāhum senüñ
Dehre sulṭān olmadan yegdür kapuñ der-bānlığı

degme:

1. **degme:**

Kaside 2

Mısra: 22

Herhangi bir, olur olmaz, sıradan.

Sākīyā feyz-i Hūdādūr didüğüm bāde benüm
Degme kimse olamaz bezmine anuñ maḥrem

degül:

1. **degül:**

Gazel 75

Mısra: 9

Değil.

Ser-i Mecnūnda degül lāne-i murğ ey Dürri
Şarınur başına destār perişān-ı firāk

2. **degül:**

Gazel 104

Mısra: 7

Değil.

Olsa pür-teb teb-i 'aşkuñla ile eger āb degül
Hāşre dek şebneme muḥtāc ola gülzār-ı şemīm

3. **degüldür**:-dür

Gazel 162

Mısra: 4

Değil.

Hor bakma genc-i 'aşkuñ ile māl-ā-māldur
Şöyle bī-ma'nā degüldür kalbimüñ vīrānlığı

4. **degül:**

Gazel 76

Mısra: 9

Değil, olamaz.

Tiğ-i cevruñle dil-efgār olmadan ḥālī degül
Kānlar ağılar Dürri-i nā-şād elünden ey felek

5. **degül:**

Kaside 4

Mısra: 11

Değil, olamaz.

Gül ile lāle degül bezm-i şāh-ı nevrūza
Çekildi şanki ṭabāklarla güne güne ni'am

6. **degül:**

Kaside 4

Mısra: 21

Değil, olamaz.

Şeḥer zamānı degül jāle çeşm-i nergisde
Cefā-yı dehr ile anuñ da gözleri pür-nem

7. **degül:**

Kaside 4

Mısra: 27

Değil, olamaz.

Miṣāl-i ḥumbara gonca içinde jāle degül
Ki kılmış anda ṭufeyl-i hezār cem'-i direm

8. **degül:**

Tarih 2

Mısra: 8

Değil, olamaz.

Felek nār-ı hicrān ile pür-teb oldu
Degül kehkeşān itdi çāk-ı girībān

9. **degül:**

Kaside 5

Mısra: 36

Değil, olumsuzluk edatı.

Baḥtuñ 'arūsı yakdı meger pāyine ḥizāb
Gökde şafağ degül görinen ey felek-me' āb

10. **degül:**

Gazel 23

Mısra: 7

Değil, olumsuzluk edatı.

Ġam degül gülzār-ı kūyuñda gezerse serseri
Āşiyān-ı murğ-ı dil naḥl-i ḥīrāmānuñdadur

11. **degül:**

Gazel 37

Mısra: 2

Değil, olumsuzluk edatı.

'Aqlum alan benüm o perī-rū degül midür
Mecnūn iden bu 'ālemi hep o degül midür

12. **degül:**

Gazel 37

Mısra: 4

Değil, olumsuzluk edatı.

Bilmez miyin ben anı ne hercâyî yârdür
Dâm-ı niyâza uğramaz âhû degül midür

13. **degül:**

Gazel 37

Mısra: 6

Değil, olumsuzluk edatı.

Hâbs eyleyen cezâir-i hicrâna dilleri
Ol fitne-cû o gözleri câzû degül midür

14. **degül:**

Gazel 37

Mısra: 8

Değil, olumsuzluk edatı.

Gülzâr-i hüsni içinde açılmış o mehveşûn
Lâle-'izârî kâkül-i şeb-bû degül midür

15. **degül:**

Gazel 37

Mısra: 10

Değil, olumsuzluk edatı.

Menğüş-i gûş hüsni-i kabûl eyle sözlerüm
Vaşf-ı ruhu'nda her biri lû'lû degül midür

16. **degül:**

Gazel 37

Mısra: 12

Değil, olumsuzluk edatı.

Cânlar fedâ şu yâre ki 'uşşâkına diye
Al istediğün işte şu pehlû degül midür

17. **degül:**

Gazel 37

Mısra: 14

Değil, olumsuzluk edatı.

Dünyâya bîm-i cândur o zencîr-i kâkülü

Ey Dürrî çekdiğüm hep o kôrku degül midür

18. **degül:**

Gazel 40

Mısra: 8

Değil, olumsuzluk edatı.

Çarh-ı sergerdân 'aşkı mihr ü meh âvâresi gibi
Yalñuz bu dil degül ol şâh-ı dünyâ sendedür

19. **degülken:-ken**

Gazel 42

Mısra: 5

Değil, olumsuzluk edatı.

Hâlûmi sormağa mu'tâd degülken şorduñ
İtdi inşâf meger kalbûne ey meh eşer

20. **degül:**

Gazel 56

Mısra: 3

Değil, olumsuzluk edatı.

'Âlemün nakşına ol rind ki âşûfte degül
Menzil-i merd-i raşad-sâz gibi câh olmaz

21. **degül:**

Gazel 114

Mısra: 5

Değil, olumsuzluk edatı.

Ğam degül pür-ğubâr olursa gönül
Sâğar-ı dil-güşâyâ 'aşk olsun

22. **degül:**

Gazel 122

Mısra: 3

Değil, olumsuzluk edatı.

Degül kelef görinen rûy-ı mâh-ı ğarrâda
Düşürdi zülfini ruhsârî üzre ol dil-cû

23. **degül:**

Gazel 122

Mısra: 7

Değil, olumsuzluk edatı.

'Aceb degül iki yâr-ı kadîmdür anlar
Dönerse cân ile baş ile sâğar üzre sebû

24. **degüldür:-dür**

Gazel 130

Mısra: 4

Değil, olumsuzluk edatı.

Yine zir-i şehâba girdi hûrşîd-i cihân-ârâ
Degüldür zülf-i müşğîni ruḥ-ı gül-gün-ı yâr üzre

25. **degüldür:-dür**

Gazel 130

Mısra: 6

Değil, olumsuzluk edatı.

Anı yâkût ile sâkî-i meclis eyledi tezyîn
Degüldür kaṭreler câm-ı şarâb-ı hoş-güvâr üzre

degül mi:

1. **degül mi:**

Gazel 151

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Değil mi? Onaylatma anlamındadır.

Ol şûh-ı cihānuñ müjesi nîze degül mi
Şimdi yine kaçdı dil-i nâçîze degül mi

2. **degül mi:**

Gazel 151

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Değil mi? Onaylatma anlamındadır.

Ol şûh-ı cihānuñ müjesi nîze degül mi
Şimdi yine kaçdı dil-i nâçîze degül mi

3. **degül mi:****Gazel 151**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Değil mi? Onaylatma anlamındadır.

Meydân-ı maḥabbetde ser-i zülfine diller

Manşûr-ı belâ-keş gibi âvîze degül mi

4. **degül mi:****Gazel 151**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Değil mi? Onaylatma anlamındadır.

Görmüş misün 'âlemde nazîrin diye ey dil

Ol yâr 'aceb dilber-i pâkîze degül mi

5. **degül mi:****Gazel 151**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Değil mi? Onaylatma anlamındadır.

Şâne gibi tîğ-i ğam-ı zülf ile demâdem

'Âşıklarınıñ dilleri şad-rîze degül mi

6. **degül mi:****Gazel 151**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Değil mi? Onaylatma anlamındadır.

Bilmezlenüp ey Dürri su'âl eyleme derdüm

Urgunluğum ol ğamzesi ser-tîze degül mi

degül midür:1. **degül midür:-dür****Gazel 37**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Tasdik ettirme, onaylatma anlamında kullanılan bir söz.

'Aqlum alan benüm o perî-rû degül midür

Mecnûn iden bu 'âlemi hep o degül midür

degüldür:1. **degüldür:****Gazel 127**

Mısra: 5

Değil, zannetmeyin.

Şahrâ-yı sînem üzre yer yer elif degüldür

Âmed şûd ile esb-i ğam itdi râh böyle

dehân:1. **dehânuñ:-uñ****Gazel 49**

Mısra: 1

Ağız.

Dehânuñ ğoncasın ħandân iden nâz u tebessümdür

Şadâ-yı bülbül-i güyâ şudür iden tekellümdür

2. **dehânın:-ın****Gazel 78**

Mısra: 4

Ağız.

Ümid-i âb-ı hayât itmeden nedür farkı

Dehânın öpmegi ol şûḥdan recâ itmek

3. **dehânuña:-uñ, -a****Gazel 109**

Mısra: 6

Ağız.

Söylemezseñ baña gel söyle eger ister iseñ

Vireyin câmi dehânuña kirâ neyleyeyin

4. **dehân:****Gazel 165**

Mısra: 9

Ağız.

'Acâ'ib mîvedür ruḥı dehân nâzik-i dilber

Anı miḥnet itdi mihr-i çaḳ 'âlem-efrûzı

5. **dehânuñ:-uñ****Kaside 7**

Mısra: 31

Ağız.

Çeşmedür güyâ dehânuñ sözlerüñ âb-ı Hızır

Güş iden taḥşil ider ol dem hayât-ı câvidân

6. **dehânuñ:-uñ****Gazel 43**

Mısra: 1

(Sevgili'nin) ağzı.

Dehânuñ ḥoḳḳa-i fağfûra beñzer

Vücut-ı nâzikûñ billûra beñzer

dehân-ı dilbere:1. **dehân-ı dilbere:-e****Kaside 3**

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

Sevgilinin ağzı.

Besim-i himmet ile terbiyet bulaydı bir kerre

Dehân-ı dilbere beñzerdi gülşen içre her gönca

dehen:1. **dehenüñ:-uñ****Gazel 18**

Mısra: 3

Ağız, dudak.

Dehenüñ ḥoḳḳa-i ma'cûn-ı müferriḥ mi senüñ

Gelür 'uşşâḳuña her itdigün âzâr feraḥ

2. **dehenüñ:-üñ****Gazel 56**

Mısra: 6

Ağız, dudak.

Tāb-ı hürşid-i melāhatle yazılmış cānā

Dehenüñ gibi senüñ mīve-i dil-hāh olmaz

3. dehenüñ:-üñ

Gazel 71

Mısra: 3

Ağız, dudak.

Şanki deryā-yı melāhatda o nāzik dehenüñ

Dür-i yektā ile pür ey gözi sehḥāre şadef

dehen-i dürr-i bīmārı:

1. dehen-i dürr-i bīmārı:-ı

Gazel 142

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hasta Dürr-i'nin ağzı. (17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürr-i).

Beste-dehen-i ğamdur o deñlü ger āhum

İde dehen-i Dürr-i bīmārı küşāde

dehen-i ğonca-veşi:

1. dehen-i ğonca-veşi:-i

Gazel 137

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gonca gibi ağız (sevgilinin ağzı).

Görinür şeh-per-i zülfi ile yārūñ Dürr-i

Dehen-i ğonca-veşi tūṭı-i gūyā gözūme

dehen-i mūra:

1. dehen-i mūra:-a

Gazel 70

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Karınca'nın ağzı.

Dehen-i mūra düşen dāneyi almak ister

Çok görür anı 'acebdür felek-i bī-inşāf

dehen-i vā'ize:

1. dehen-i vā'ize:-e

Gazel 68

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Vaaz verenin ağzı.

Cāmı meclisde mezemmetle alur ağzına āh

Dehen-i vā'ize düşdi mey-i gül-fāma dirîğ

dehr:

1. dehr:-e

Gazel 46

Mısra: 13

Dünya | felek.

Ne benüm gibi belā-keş dehr bir 'āşık gelür

Ne senüñ gibi bu 'ālem içre bir āfet kıpar

2. dehr:-e

Gazel 41

Mısra: 14

Dünya.

Ol gül-i gülzār-ı fażlı Hāk ḥazāndan şaklasun

Mişli gelmez dehr olma ey gülistān muntazır

3. dehrde:-de

Gazel 129

Mısra: 2

Dünya.

Ḳullarına luṭf idüp itmeyeler āh vāh

İşte gönül dehrde böyle gerek pādīşāh

4. dehrüñ:-üñ

Gazel 140

Mısra: 10

Dünya.

Bir şarşar-ı ḥazāna bakar cümlesi hemān

Dehrüñ bakar mı 'ārif olan kimse bağına

5. dehr:-e

Gazel 162

Mısra: 6

Dünya.

Mülk-i dünyāya deġişmem kūyuñ şāhum senüñ

Dehr sultān olmadan yegdür ḳapuñ der-bānlığı

6. dehr:-e

Gazel 164

Mısra: 2

Dünya.

Bāğ-ı 'ālemde ruḥuñ gibi gül olmaz bir daḫi

Dehr ḳaddüñ gibi gelmez 'ar'ar-ı fāḫir daḫi

7. dehr:-i

Kaside 1

Mısra: 121

Dünya.

Pür-fürüg eyleye hürşid-i vücuduñ dehr-i

Maṭla'-ı burc-ı şerefden ola dāyim tābān

8. dehr:

Kaside 2

Mısra: 100

Dünya.

Bā-ḥuşuş ola benüm ṭab'-ı mu'āf-ı kārūm

Şimdi dehr içre sūḥan-senc ile meşhūr-ı 'ālem

9. dehr:-e

Kaside 2

Mısra: 53

Dünya.

İ'tikādum bu ki hiç gelmeye dehr böyle

Cevri yok himmeti çok zāt-ı pesendide- şiyem

10. **dehr:****Kaside 7**Mısra: **70***Dünya.*

Derd ü gamla ağlasam deryâ olur rûy-i zemîn
Cân u dilden âh itsem dehr olur sümbül-sitân

11. **dehrde:-de****Kaside 7**Mısra: **4***Dünya.*

Levhaşallâh ey fazîlet-pîşe-i rûy-ı zemîn
Şimdi sensin dehrde müşkil-güşâ-yı ins ü cân

12. **dehre:-e****Kaside 7**Mısra: **40***Dünya.*

‘İlm ile Nu’mânsın sen ‘adl ile kâzî şerîh
Dehre mişlûn gelmedi hiç görmedi çeşm-i cihân

13. **dehri:-i****Kaside 9**Mısra: **35***Dünya.*

Cümleten pâk itdi dehri fitne vü âşûbdan
Ser-te-ser ref eyledi rûy-ı zemînden münkeri

14. **dehrden:-den****Mesnevi 2**Mısra: **64***Dünya.*

Birisi daḥidür mîzâb-ı in‘âm
Anı nûş iden alur dehrden kâm

15. **dehr:****Tarih 2**Mısra: **6***Dünya.*

Ḥayıf bilmedün kâdrin ol pâdişâhuñ
Sirişk-i nedâmetle dehr olsun ‘ummân

16. **dehrde:-de****Tarih 3**Mısra: **6***Dünya.*

Ḥân-ı ‘adâlet-penâh şâh-ı muraşşa’-kûlâh
Fitneyi itdi tebâh dehrde ser-tâ-be-pâ

dehr-i denî:1. **dehr-i denî:****Kaside 1**Mısra: **104**

Kelime Tipi: -

Alçak dünya, kahpe felek.

Ben seni böyle mi medḥ eyler idüm sultânım
Eyledi dehr-i denî neyleyeyin bî-dermân

dehr-i dün-perverdür:1. **dehr-i dün-perverdür:-dür****Kaside 9**Mısra: **93**

Kelime Tipi: -

Soysuzu koruyan dünya.

Dehr-i dün-perverdür ol mürüvvet resmini
Sen mürüvvet kânısın ey mülk-i lutfuñ serveri

2. **dehr-i dün-perverdür:-dür****Kaside 7**Mısra: **53**

Kelime Tipi: -

Alçakları koruyan zaman, devir.

Dehr-i dün-perverdür ol bilmez mürüvvet neydüğün
Sen mürüvvet kânısın eyle cihâna râygân

dehri tutdı:1. **dehri tutdı:-dı****Gazel 92**Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Dünyayı tutmak; çok yayılmak, her yere dağılmak.

Gördiler mescidde yârûñ kâmet-i bālâsını
Tutdı dehri na‘re-i Allâhu ekber ey gönül

dek:1. **dek:****Gazel 83**Mısra: **17***Kadar, dek.*

Ḥaşre dek ide şafasın Ḳozinüñ ol fâzıl
Hiç fenâ bulmaya dünyâda esâsı Ḳozinüñ

2. **dek:****Gazel 17**Mısra: **7***Bir işin sona erdiği yeri veya zamanı gösterir, –e kadar, –e değin.*

Ḥaşre dek ‘uşşâk-ı maḥzunı iderdi neşve-dâr
Şunsa bir kerre eger ol meh-liḳâ zerrîn ḳadeḥ

3. **dek:****Kaside 7**Mısra: **64***Dek, kadar.*

İdesin mecmû‘a-i ḥüsn-i ḳabûle sebt ü kayd
Mâhdan mâhiye dek itdüm recâ-yı pür-fiğân

del:1. **deler:-er****Gazel 12**Mısra: **4***Delik açmak, yırtmak, açmak.*

Beni dūr itmesün ol mäh-liḳādan yoḥsa
Siper-i çerḫi deler nāvek-i ḥasret ḳat ḳat

2. **deldüğinden**:-düg, -i, -n, -den

Gazel 126

Mısra: 3

Delik açmak, yırtmak, açmak.

Hāne-i tārik-i cismüm deldüğinden nāvekūñ
Pertev-i mihr-i vefāñ ümmīd-vārum kim gele

3. **delmiş**:-miş

Gazel 36

Mısra: 5

Delik açmak, yaralamak.

Sīḫ-i miḥnetle felek bağrunı delmiş anuñ
Nāy hep derd-i dil-i pūr- nağamından söyler

4. **deldi**:-di

Gazel 69

Mısra: 5

Delik açmak, yaralamak.

Bağrumı tīr-i gāmuñ deldi yine raḥmuñ yok
Bu ḳadar cevır ile bī-dāduña inşāf inşāf

5. **delmesün**:-me, -sün

Kaside 5

Mısra: 4

Delik açmak, yaralamak.

Çın çın idüp baña gel eyleme ḫitāb
Bağrumı delmesün yine ol deşne-i 'ikāb

6. **delmiş**:-miş

Gazel 116

Mısra: 1

Delik açmak, yaralamak.

Sīḫ-i 'aşkuñ bağrını delmiş hezārān neylesün
İtmesün ney gibi ey gül āh u efğān neylesün

7. **deler**:-er

Gazel 94

Mısra: 7

Delik açmak, yırtmak; aşıp geçmek.

Āḫir deler bu nūh siper-i çerḫi tīr-i āh
Bār-ı ḡamuñla ḳāmetüm oldu kemān-ı ḡam

dem:

1. **demler**:-ler

Gazel 53

Mısra: 3

Zaman.

Nice demler penbe-i dāğ ile pürdür cismimüz
Ka'be-i 'aşkuñda çok iḫrāma girmiş çıkmışuz

2. **demdür**:-dür

Gazel 59

Mısra: 1

Zaman.

Niçe demdür vādī-i 'aşkuñ gezer dil bü'l-heves
Vaşluña ḫiç olmadı bir gün müyesser dest-res

3. **demdür**:-dür

Gazel 70

Mısra: 4

Zaman.

Hācer'ül-esved-i ḫālūñ daḫi būs eylemedüm
Niçe demdür iderin Ḳa'be-i kūyuñı tavāf

4. **demleridür**:-ler, -i, -dür

Gazel 96

Mısra: 9

Zaman.

Sāḳiyā 'ayş u şafā demleridür sāğarı sun
Elem ü ḡuşşayı şimdengirü berbād idelüm

5. **demidür**:-i, -dür

Gazel 112

Mısra: 4

Zaman.

Rüz-ı vaşl irdi şitā-yı ḡam-ı hicrān gitdi
Demidür zevraḳ-ı peymāne-i raḥşān yürisün

6. **demdür**:-dür

Gazel 126

Mısra: 7

Zaman.

Niçe demdür ser-firāz-ı rezm-gāh-ı 'aşkunam
Degmedüm yanuñda şāhum kākülünñden bir tele

7. **demde**:-de

Kaside 1

Mısra: 62

Zaman.

Berf-nāk olsa ser-i kūh-ı şūkūh elbette
Dāmeninden olur ol demde anuñ āb revān

8. **dem**:

Kaside 2

Mısra: 8

Zaman.

Nice mir'āt-ı ḫayāl eylese meh pertevini
Rüz-ı rüşen ola bī-şek şeb-i deycür ol dem

9. **dem**:

Kaside 2

Mısra: 38

Zaman.

Nār-ı tennurda ide kārını neşide-i cānbāz
Taḳviyet-baḫş-ı meh-i 'adli ziyā virdügi dem

10. **dem**:

Tarih 8

Mısra: 10

Zaman.

Seyr iden bu suyı pūr nice baḫr zann eyler
Köpürüp çağlayarak taşduğı dem rüz-i şitā

11. dem:

Gazel 99

Mısra: 4

Zaman, an.

Sâgar-ı lutfın görüp yârûn şafâ sürdün bugün
Semmi-i ğam nûş eyledi ağyâr sersemdür bu dem

12. dem:

Gazel 99

Mısra: 6

Zaman, an.

Ben külâh-ı nâzı ırgörsem bugün 'arşa n'ola
Dil hârim-i himmet-i cânâna mahremdür bu dem

13. dem:

Gazel 99

Mısra: 8

Zaman, an.

Şâh-ı ğonca destine aldı zümürürd sâğarı
Bâğda 'işretle bülbüllerle hem-demdür bu dem

14. dem:

Gazel 99

Mısra: 10

Zaman, an.

Ğam baña mahremdi bigâneydi idi evvel zevk u şevk
Mahremüm bigânedür bigâne mahremdür bu dem

15. dem:

Gazel 99

Mısra: 12

Zaman, an.

Gül açıldı sıyt-ı bülbul tutdı afâkı yine
Dürriyâ zevk ü şafâ-bağşâ-yı 'âlemdür bu dem

16. demde:-de

Mesnevi 2

Mısra: 116

Zaman, an.

Biri 'ayn-ı şafâ kim menba'-i zevk
İçen anı olur ol demde pür-şevk

17. demidür:-i, -dür

Gazel 112

Mısra: 1

Zaman, an.

Gözlerümden demidür eşk-i firāvân yürisün
Bâd-ı 'aşkuñla şehâ lücce-i 'ummân yürisün

18. demde:-de

Gazel 88

Mısra: 3

Nefes, soluk, an.

Biñ 'âşıkı bir demde ider beste-i yek-târ
Ol gözleri şehhâr ile bilmem nic'olur hâl

19. demleri:-ler, -i

Gazel 152

Mısra: 2

Zaman, vakit.

Dilber beni añmaz dil-i nâlânı unuttı
Ol sevdüğümüz demleri ol ânı unuttı

20. dem:

Gazel 99

Mısra: 1

An / vakit.

İltifât-ı yâr ile dil şâd u hurremdür bu dem
Şâhid-i maşşûdı âğuş itdi bî-ğamdur bu dem

21. dem:

Gazel 99

Mısra: 2

An / vakit.

İltifât-ı yâr ile dil şâd u hurremdür bu dem
Şâhid-i maşşûdı âğuş itdi bî-ğamdur bu dem

dem çeker:

1. dem çeker:-er

Gazel 33

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kanımı içmek.

Heft ser bir ejdehâdur bu sipihr-i kîne-cü
Dâ'imâ kaşd-ı vücûd-ı merdüm eyler dem çeker

dem ursaydı:

1. dem ursaydı:-sa, -y, -dı

Gazel 101

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Deyim**

Nefes savurmak II bir şeyden söz etmek, konu açmak.

Ey yâr-ı perî-peyker zülfün ne 'aceb ejder

Biñ 'âşıkı mahv eyler ursaydı eger bir dem

demâdem:

1. demâdem:-le

Gazel 151

Mısra: 7

Her zaman, daima.

Şâne gibi tiğ-i ğam-ı zülf ile demâdem

'Âşıklarınuñ dilleri şad-rîze degül mi

2. demâdem:

Kaside 10

Mısra: 30

Anbean, sürekli, daima.

Yâ Rabb 'ömr ü devlet ü şanın ziyâde kıl

Senden 'ibâdınıñ bu demâdem recâsıdur

dem-be-dem:

1. dem-be-dem:

Gazel 146

Mısra: 3

Her zaman, daima, her an.

Dem-be-dem 'uşşāk elünden zehr-i ğam nüş itmede
Meşrebün ğāyetle kemmiş böyle bilmezdüm seni

2. **dem-be-dem:**

Gazel 11

Mısra: 1

An be an, her zaman.

Öldürüp kanum içer dem-be-dem ol gözleri mest
Görmedüm ben o cefā-pîşe gibi bāde-perest

3. **dem-be-dem:**

Gazel 35

Mısra: 10

An be an, her zaman.

Erguvān mı kanlı yāreñ dağ-ı sineñ gül mi yā
Dem-be-dem feryād ider Dürri dilün bülbül midür

4. **dem-be-dem:**

Kaside 1

Mısra: 28

An be an, her zaman.

Şefekat-senc ü 'adālet-gede kim vaşında
Dem-be-dem itmede bu beyti cihān vird-i zebān

5. **dem-be-dem:**

Kaside 7

Mısra: 81

An be an, her zaman.

Dem-be-dem medh-i şenāñ itmekdür endişem benüm
Vaşf-ı zātuñ eylemekdür rüz u şeb pîşem hemān

6. **dem-be-dem:**

Kaside 9

Mısra: 63

An be an, her zaman.

Dem-be-dem gülzār-ı medhūñde nevālar eyleyüp
'Andelīb-i dil okur bu şi'r-i ma'nā- gösteri

dembeste:

1. **dembeste-i:**

Gazel 1

Mısra: 9

Sesi soluğu kesilmiş, suskun.

Mest-i dembeste-i 'aşkuñ olalı Dürri-i zār
Ser-i küyuñda varup eylemez oldu ğavġā

dem-beste:

1. **dem-bestedür:-dür**

Kaside 3

Mısra: 31

Suskun, sessiz.

Açılmaz hayliden dem-bestedür şahn-ı gülistānda
Meger kim maqdem-i şadr-ı felek-kaḍre baḳar gonca

dem-i cān-bahş-ı 'isādur:

1. **dem-i cān-bahş-ı 'isādur:-dur**

Mesnevi 2

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Hız. İsa Peygamberin can bahşeden nefesi.

Dem-i cān-bahş-ı 'isādur hevāsı
Bütün dünyā anuñ hep mübtelāsı

dem-i gül:

1. **dem-i gül:**

Gazel 55

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gül mevsimi.

Devr-i müldür dem-i gül geldi gelün 'ayş idelüm
Sākiyā girmez ele böyle müferriḥ bir rüz

dem-i şalādur:

1. **dem-i şalādur:-dur**

Tarih 13

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Davet, çağrı zamanı.

Bir kaşr-ı dil-güşādur hem zevk ü şafā-fezādur
'Ayş u dem-i şalādur bu cāy-ı hūb u bī-ġam

dem-i 'isī:

1. **dem-i 'isī:**

Gazel 83

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

İsa peygamberin nefesi.

Āb-ı hayvān midür āyā dem-i 'İsī mi 'aceb
Mürdeler zinde ider āb u hevāsı Ḳozinūñ

demren:

1. **demrenin:-i, -n**

Gazel 140

Mısra: 7

Ok, mızrak vb. şeylerin ucundaki sivri demir, peykān.

Dāğ-ı derün-ı teb-zedeme degdi demrenin
Güyā dökildi akçe erenler çerāġına

den:

1. **denür:-ür**

Gazel 41

Mısra: 12

Denilmek, söylenmek.

Yemm-i 'adl ile yine şeh-i müjġānum dīn-perverūñ
Tāze bāza kebk-i denür ki güşfendān muntazır

denā'et-pîşe:

1. **denā'et-pîşe:**

Kaside 2

Mısra: 119

Alçaklığı huy edinmiş.

Ne revâdur güle rûbâh u denâ'et-pîşe

Şayd-ı naḥçîr ide mahrûm ola seyrân-ı eḥem

dendân:

1. **dendâm:-ı**

Gazel 163

Mısra: 9

Diş.

O yârûñ eyledi dendânı vaşfını Dürri

Bu nazmı anuñ içün böyle pür-le'âl oldu

denî:

1. **denî:**

Gazel 71

Mısra: 7

Alçak, bayağı; değersiz.

Ehl-i dil süst ü denî olsa n'ola rif'atde

Rûy-ı deryâda çıka қа'rdâ bîçâre şadef

deñlü:

1. **deñlü:**

Gazel 16

Mısra: 4

Kadar, derece.

'Arz-ı hâle küyuna varmağa yokdur tākātüm

Zerre deñlü komadı bende ğam-ı dildâr güç

2. **deñlü:**

Gazel 48

Mısra: 3

Kadar, derece.

Ğam-ı hicrân beni ol deñlü za'if eyledi kim

Şimdi bu cân-ı 'azîzüm tenüme bār gelür

3. **deñlü:**

Gazel 142

Mısra: 9

Kadar, derece.

Beste-dehen-i ğamdur o deñlü ger āhum

İde dehen-i Dürri-i bîmârî küşâde

4. **deñlü:**

Gazel 60

Mısra: 10

Kadar.

Şaykal-ı cām-ı mey-i hāmra ile pāk eyleyüp

Dürriyâ mir'ât-ı dilde zerre deñlü koma pās

5. **deñlü:**

Mesnevi 1

Mısra: 64

Kadar.

Her meclise gelse o feraḥ-baḥş u muḥarrer

Mülk-i 'ademe deñlü hemân ğam güzêr eyler

6. **deñlü:**

Gazel 64

Mısra: 6

Derece, kadar.

Ka'be-i küyuñ tavâfindan takarrübdür murâd

Hâşılı sensin bu deñlü âh u efgândan ğaraż

der:

1. **der:**

Gazel 45

Mısra: 8

Kapı.

Öpmeğe virmedi la'l-i lebini tenhâda

O cefâ-pîşe 'aceb ğayra beni der mi şanur

2. **derdi:-di**

Gazel 26

Mısra: 6

Demek, söylemek, dile getirmek.

Hür-ı cennet o perinüñ yüzini görse eger

Şübhesiz derdi bu her vechile benden yegdür

3. **derleri:-ler, -i**

Gazel 34

Mısra: 7

Ter.

Tâb-ı hışmında beni şanmañ görünce derleri

Yâr-i maḥcûbuñ 'araḫ-nâk olmaḫ ekser hûyudur

der idi:

1. **der idi:-r, - idi**

Kaside 6

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

Söylemek.

Ḳapayup şeşder-i cûdı der idi dest âḫîr

Görse ger sende olan cûd u şeḫâyı Hâtem

der-âğuş:

1. **der-âğuş:**

Gazel 51

Mısra: 5

Kucaklama, kolları ile sarma.

Ḳılma miyân-ı yâri der-âğuş içün ümîd

Ey dil bu fikri itme ḫayâl-i muḫâldür

der-âğuş itmege:

1. **der-âğuş itmege:-me, -ge**

Gazel 41

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kucaklamak.

Şâhid-i zevḫ u şafâ-baḥşı der- âğuş itmege

Himmet-i pîr-i muğâna tâc-dârân muntazır

der-bānlıgı:**1. der-bānlıgı: -ı****Gazel 162**

Mısra: 6

Kapıcılık, bekçilik.

Mülk-i dünyāya değışmem küyuñı şāhum senüñ
Dehre sulţān olmadan yegdür kapuñ der-bānlıgı

derd:**1. derdini: -i, -n, -i****Gazel 12**

Mısra: 5

Keder, acı, zahmet.

Bildi tekrār dilüm derdini çözdü şiken
Okudı nāmemi ol şāh-ı melāhat kat kat

2. derdüm: -üm**Gazel 151**

Mısra: 9

Keder, acı, zahmet.

Bilmezlenüp ey Dürri su'āl eyleme derdüm
Urgunluğum ol gamzesi ser-tize degül mi

3. derd:**Gazel 69**

Mısra: 8

Dert, gam.

Ey gönül hicr ile efganuña efsüs efsüs
Derd ile nāle-i feryāduña inşāf inşāf

4. derdüñe: -üñ, -e**Gazel 80**

Mısra: 1

Dert, gam.

Derdüñe şabr eyledüm cāna şafādur diyerek
Çekelüm cevvrüñi her ne ise vefādur diyerek

5. derdümi: -üm, -i**Gazel 88**

Mısra: 5

Dert, gam.

Zerd oldı yüzüm derdümi itmez daği ifşā
Bu dide-i hün-bār ile bilmem nic'olur hāl

6. derdüm: -üm**Gazel 160**

Mısra: 2

Dert, gam.

Āh-ı şerer-nāküm çıkar 'aşkuñ ile Mecnün gibi
Bilmezlenürsün sen daği derdüm 'ayāndur gün gibi

7. derdüme: -üm, -e**Gazel 160**

Mısra: 3

Dert, gam.

Yokdur nihāyet derdüme had olmaz āh-ı serdüme
Bağsañ bu rüy-ı zerdüme itdi gamuñ altun gibi

8. derdümi: -üm, -i**Kaside 1**

Mısra: 53

Dert, gam.

Saña takrİR ideyin derdümi küstāhāne
Güş iderseñ eger ey Hāzret-i Nu'mān-ı zamān

9. derd:**Kaside 2**

Mısra: 89

Dert, gam.

Eylesem derd ile bir āh-ı cihān-süz eger
Haşre dek gonca ola haşret-i āb-ı şebnem

10. derdümi: -üm, -i**Kaside 12**

Mısra: 23

Dert, gam.

Bildi derdümi çünkim o hūdāvend-i cihān
Pāy-ı şekvā-yı şadā bahtuña ur imdi kuyūd

11. derdüñ: -üñ**Kaside 12**

Mısra: 10

Dert, gam.

Yüri var pāy-ı veliyyü'n- ni'ama sür yüzüñi
Her ne derdüñ var-ısa anda devāsı mevcüd

12. derde: -e**Mesnevi 3**

Mısra: 34

Dert, gam.

Kezzāba vire Hāzret-i Allāh belāsın
Bir derde anı uğrada bulmaya devāsın

13. derd:**Gazel 1**

Mısra: 8

Keder, acı, zahmet.

Şöyle mest oldı ki dil cām-ı mey-i 'aşkuñla
Şimdi yeksāndur aña zevk ü vefā derd ü cefā

14. derdüm: -üm**Gazel 131**

Mısra: 6

Dert, keder.

Çāk ideyin bu sīnemi tāb-ı firāk ile
Derdüm cihāna ola benüm hep 'ayān yine

15. derdini: -i, -n, -i**Gazel 36**

Mısra: 1

Hüzün, keder.

Sana dil derdini söylerse gamından söyler
Aña incinme şehā sen eleminden söyler

16. derde:-e**Mesnevi 2**

Mısra: 25

Hastalık, keder.

Anuñ her bir otı derde devādūr

Anuñ her birisi cāna şafādūr

derd ü ğamla:**1. derd ü ğamla:-la****Kaside 7**

Mısra: 69

Kelime Tipi: -

Dert, keder.

Derd ü ğamla ağlasam deryā olur rüy-i zemīn

Cān u dilden āh itsem dehr olur sümbül-sitān

derd-i aġyāra:**1. derd-i aġyāra:-a****Gazel 67**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Başkalarının, rakiblerin kederi, gamı.

Dirīġā ki terkīb-i la'l-i laṭīfūñ

Olur her zamān derd-i aġyāra nāfī'

derd-i āh-ı dil:**1. derd-i āh-ı dil:****Gazel 154**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gönül ahının derdi.

Āteş-i 'aşk-ı nühüfem duyılır mıydı benüm

Derd-i āh-ı dil eger olmasa izhār idici

derd-i āhum:**1. derd-i āhum:-um****Gazel 40**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ah derdi; âşğın, aşk ateşiyle ortaya çıkan keder ve hüznünün neticesinde feryat ve figân etmesinin verdiği ızdırap.

Derd-i āhum çarḫa çıkṣa ey melek-sīmā n'ola

Āteş-i endüh-ı hicrūñle gönül süzendedür

derd-i âteş-i teb-bahş-ı:**1. derd-i âteş-i teb-bahş-ı:-ı****Gazel 161**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Titreme (sıtma) ateşinin derdi.

O derd-i âteş-i teb-bahş-ı cān-ı 'ālemyāndur

'İzārı üzre kıyās itme düşdi kākül açıldı

derd-i çeşme:**1. derd-i çeşme:-e****Gazel 67**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Göz derdi.

Hoş eyler lebi Dürriyā çeşm-i zaḫmum

Olur derd-i çeşme şeker-pāre nāfī'

derd-i derūna:**1. derd-i derūna:-a****Gazel 144**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül derdi II aşk derdi.

Şifā-sāz olmaduñ derd-i derūna ey ṭabībüm hayf

Ümid-i şerbet-i la'lūñle bīmār olduġum kaldı

derd-i dil:**1. derd-i dil:****Gazel 39**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönül derdi.

Bana rahm eylesün derseñ o yāre derd-i dil göster

Ten-i zerd ü nizāruñ üzre açup şerḫa dil üzre göster

2. derd-i dil:**Gazel 124**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönül derdi, aşk.

Hiç kimse duymadı kelimātum o şāh ile

Çok 'arz-ı ḫāl-i derd-i dil itdüm nigāh ile

derd-i dil-i pür-naġamından:**1. derd-i dil-i pür-naġamından:-ın, -dan****Gazel 36**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

İniltilele dolu gönül derdi.

Sīḫ-i miḫnetle felek baġrunı delmiş anuñ

Nāy hep derd-i dil-i pür- naġamından söyler

derd-i dil-i pür-zahmı:**1. derd-i dil-i pür-zahmı:-ı****Gazel 100**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yaralarla dolu gönlün derdi.

Derd-i dil-i pür-zahmı disem varsam o şāha

Şekvā-yı ḫadeng-i ğam u hicrān idebilsem

derd-i dilüm:**1. derd-i dilüm:-üm****Gazel 101**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönül derdi.

Şemşir-i ğam-ı 'aşkı koñ pārelesün sinem
Tek derd-i dilüm görsün ol dilber-i nāzük-fem

derd-i ğam-ı 'aşka:

1. **derd-i ğam-ı 'aşka:-a**

Gazel 109

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aşk gamının derdi.

Virürin derd-i ğam-ı 'aşka rızā neyleyeyin
Buyımış çünkü baña hükm-i kazā neyleyeyin

derd-i hicr:

1. **derd-i hicr:**

Gazel 164

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ayrılık derdi.

Cān-ı zārı aınmaduñ bir kez şarāb-ı vaşl ile
Pister-i miñnetde derd-i hicr ile yatır dañi

derd-i 'aşka:

1. **derd-i 'aşka:-a**

Gazel 114

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Aşk derdi.

Derd-i 'aşka taħammül eylemede
Dürri-i mübtelāya 'aşk olsun

derd-i 'aşkuñla:

1. **derd-i 'aşkuñla:-uñ, -la**

Gazel 68

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Aşk derdi. II Sevgiliye duyulan aşktan dolayı
çekilen her türlü sıkıntı.*

Derd-i 'aşkuñla senüñ ğurbete düşdük gāhı
Bizden ey şüh-ı cihān eyleme bir nāme dirig

2. **derd-i 'aşkuñla:-uñ, -la**

Gazel 68

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Aşk derdi. II Sevgiliye duyulan aşktan dolayı
çekilen her türlü sıkıntı.*

Miñnet-i hicrūñ ile çekdügüm ālāma dirig

Derd-i 'aşkuñla güzār eyleyen eyyāma dirig

derd-mend:

1. **derd-mend:**

Gazel 35

Mısra: 7

Dertli II Aşık.

Her kişi saña muķayyed her biri bir derd-mend
Yoħsa 'ālem hep saña dil-beste-i kākül midür

derd-mend-i 'aşka:

1. **derd-mend-i 'aşka:-a**

Gazel 64

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Aşkın dertlisi.

Derd-mend-i 'aşka kūyuñdur senüñ dārū'ş-şifā
Ayağuñ toprağıdur kuħl-i Şifāhāndan ğaraž

derdüñi çekelüm:

1. **derdüñi çekelüm:-e, -lüm**

Gazel 93

Mısra: 6

Kelime Tipi: Deyim

Derdine, sıkıntısına katlanmak.

Dūd-ı āhumı felek añlasa peyveste idüp
Çekelüm derdüñi ey kāmēti bālā çekelüm

dergāh:

1. **dergāhuña:-uñ, -a**

Kaside 9

Mısra: 87

(Allah) Huzur, makam, eşik.

Sī dü-sāl oldı tereddüd ideli dergāhuña
Sebeb iħsānuñ 'atā kıl eyle luṭf-ı bihteri

dergāh-ı mu'allāya:

1. **dergāh-ı mu'allāya:-y, -a**

Gazel 28

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yüce dergāh, Allah'ın huzuru.

Ey perī Dürri-i bī-çāreye zulm itme şaķın
Yoħsa feryād ile dergāh-ı mu'allāya çıkar

dergeh:

1. **dergehüñden:-üñ, -den**

Kaside 8

Mısra: 72

Kapı, eşik, huzur, makam.

Şāhid-i maķşūdı ben de der-kenār itsem n'ola
Halk-ı 'ālem olmada hep dergehüñden behre-yāb

der-i çarh-i nādān:

1. **der-i çarh-i nādān:**

Kaside 1

Mısra: 74

Kelime Tipi: -

Gönül karan felek kapısı.

Hāk-i pāyuñda 'aceb mi bu kadar zār olsam
Benüm ol nāvek-i ğam-hor der-i çarh-i nādān

der-i devlet-penāha:

1. **der-i devlet-penāha:-a**

Kaside 8

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Devlet sığınağı olan eşiği.

Hem-ser olmazdı sipihre mäh u mihr-i táb-dār
Ol der-i devlet- penâha itmeseydi intisâb

der-i maksûd:

1. der-i maksûd:

Gazel 118

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Niyet, amaç kapısı.

Ümîdün kesme Hâkdan rûzgâr-ı bü'l-'acebdür bu
Der-i maksûd olur şabr it güşâde Dürriyâ bir gün

2. der-i maksûd:

Gazel 132

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Niyet, amaç kapısı.

Açılurdu der-i maksûd eger ol mäh-liqâ
Germ olup bâde ile çâk-ı girîbân olsa

derkâr eyledüm:

1. derkâr eyledüm:-dü, -m

Gazel 148

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Belli etmek, ortaya çıkarmak.

Niçe dâm-ı niyâzı eyledüm derkâr ammâ kim
Yine şayd olmadı baña ol âhû-yı Hôten gitdi

der-kemîn:

1. der-kemîn:

Gazel 134

Mısra: 7

Pusuda, gizlenerek saldırıya hazır durumda olma.

Dâm-ı niyâzı eyleyegör der-kemîn müdâm
Şâyed saña o gözleri âhû şikâr ola

der-kenâr itsem:

1. der-kenâr itsem:-se, -m

Kaside 8

Mısra: 71

Kelime Tipi: -

I. Kenara yazmak II. Kucaklamak, kucağa almak.

Şâhid-i maksûdı ben de der-kenâr itsem n'ola
Halk-ı 'âlem olmada hep dergehünden behre-yâb

derle:

1. derlersin:-r, -sin

Gazel 107

Mısra: 1

Terlemek.

Alınup âteş-i hışmıyla şehâ derlersin
Gerçi bir hübsin ammâ ki 'acâyip tersin

dermân:

1. dermân:-ı

Gazel 86

Mısra: 7

Îlâç, çare.

Olursañ habs-i câh-ı gam Hudâdan iste dermânı
Senün kayd u halâşuñla muqayyed olmaz ihvânun

ders:

1. dersin:-i, -n

Gazel 107

Mısra: 8

Ders, bilgi.

Kendi kendiyile cünûnından ider şanma kelâm
Ezber eyler dil-i dîvâne mahabbet dersin

derün:

1. derünında:-ı, -n, -da

Kaside 9

Mısra: 74

Kalp, yürek, iç, bân.

Bilmezin cevri ü cefâ mı yoḥsa iḥsân mı hele
Var derünında saña şimdi anuñ bir muḫmeri

2. derün:-ı

Mesnevi 3

Mısra: 56

Kalp, yürek, iç.

Evvvel emir anı göricek bir toya beñzer
Kizb ile derünı doludur kim şuya beñzer

3. derün:-ı

Kaside 4

Mısra: 49

Gönül, iç.

Derünı mehbîṭ-i envâr feyḫdür ta'acṭûb
Terâkûm eylese anda ma'ânî-i mülhem

4. derünümde:-um, -da

Gazel 113

Mısra: 2

Kalp, yürek, iç.

Dil-i şeydâyı dilber eyledi efkâr var olsun
Derünümde yer itdi ol kamer-ruḫsâr var olsun

5. derünümde:-um, -da

Gazel 108

Mısra: 4

İç, içeri; gönül, kalp.

Gerçi çokdur 'âlem-i 'aşkuñ nice dil-keşleri
Kûy-ı dilberdür derünümde benüm yer eyleyen

derün-ı dilden:

1. derün-ı dilden:-den

Kaside 12

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Canıgönülden, samimi olarak.

Gel hemân ḫayr du'â eyle derün-ı dilden
Rûz u şeb ḫaşre dek olsun bu cihânda mes'ûd

derün-ı dilûn:**1. derün-ı dilûn:-üñ****Kaside 4**Mısra: **65**

Kelime Tipi: -

Kalbin derinlikleri, yürek.

Cihân-ı re'fete gülzârdur derün-ı dilûñ

Kadûñ o gülşene bir serv oldu hicr-i 'alem

dervîş ola:**1. dervîş ola:-a****Mesnevi 1**Mısra: **89**

Kelime Tipi: -

Dervîş olmak.

Dervîş ola ehl-i dil ola bir kişi ey dil

Her tîr-i du'âsına anuñ 'arş ola menzil

dervîş 'alivi:**1. dervîş 'alivi:-yi****Mesnevi 1**Mısra: **81**

Kelime Tipi: -

Dervîş Ali.

Gördüñ mi varup anda ya Dervîş 'Aliyi

Ol pâdişeh-i mülk-i fenâyı o veliyyi

dervâ:**1. dervâ:****Gazel 130**Mısra: **2***Deniz.*

Gönül hecründe geh hayrân gehî feryâd u zâr üzre

Belî olmaz şitâ faşında dervâ bir qarâr üzre

2. deryâ:**Gazel 137**Mısra: **8***Deniz.*

Koparur hûn ile her lahza hezârân tûfân

Nice nisbet olunur giryede deryâ gözûme

3. deryâ:**Mesnevi 3**Mısra: **12***(Fars.) Deniz.*

Halkı acı kuvvetliler olmakla ser-â-pâ

Her lâhza o şehriñ öper ayağını deryâ

4. deryâ:**Mesnevi 3**Mısra: **5***(Far.) Deniz.*

Gazileri deryâ yüzine cenge gidince

Kâfir yaqasın yırtı yaqasın işidine

5. deryâya:-ya**Mesnevi 3**Mısra: **68***(Far.) Deniz.*

Gör Hâzret-i Nûha veledi eyledi 'işyân

Garç eyledi deryâya anı Hâzret-i Raḥmân

6. deryâ:**Tarih 8**Mısra: **4***(Far.) Deniz.*

Hâtem-i Tayy-i cihân Bermekî-i devr-i zamân

Cismi cevher dili kân tab'-ı şerîfi deryâ

7. deryâya:-ya**Gazel 28**Mısra: **8***Deniz (büyüklük bağlamında).*

Ko mecâzî ise de dildeki 'aşkuñ dîrsün

Giderek cûları seyr eyle ki deryâya çıkar

dervâ eyledüm:**1. dervâ eyledüm:-dû, -m****Gazel 66**Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

*Deniz yapmak (Gözyaşının deniz kadar büyük**olması bağlamında).*

Ben gözüm yaşını deryâ eyledüm gelsün hemân

Seyr-i deryâdan iderse Dürriyâ dildâr hâz

dervâ olsun:**1. dervâ olsun:-sun****Gazel 119**Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Göl olmak, birikmek, çoğalmak.

Varmağa bulmaya yol tâ ki rakîb-i ḥar-dil

Küyuñ etrâfı sirişküm ile dervâ olsun

dervâ olur:**1. dervâ olur:-ur****Kaside 7**Mısra: **69**

Kelime Tipi: -

Göl olmak, birikmek, çoğalmak.

Derd ü gamla ağlasam dervâ olur rûy-i zemîn

Cân u dilden âh itsem dehr olur sümbül-sitân

dervâ-dil:**1. dervâ-dil:****Kaside 6**Mısra: **25***Geniş gönüllü.*

Sensin ol âşaf-ı Dārâ-der ü deryâ-dil kim
Vaşf idüp zâtuñı bu beyti oğur hep 'âlem

dervâ-yı dil:

1. deryâ-yı dil:

Gazel 62

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gönül denizi.

Hevâ-yı zülf-i fettânuñla şâhum
İder deryâ-yı dil cûş u hurûşuñ

dervâ-yı ihsân:

1. deryâ-yı ihsân:

Tarih 2

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İyilik, lütuf denizi.

Cihân eylesün durmasun âh u efgân
Çü gitdi cihândan o deryâ-yı ihsân

dervâ-yı melâhatda:

1. deryâ-yı melâhatda:-da

Gazel 71

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güzellik denizi.

Şanki deryâ-yı melâhatda o nâzik dehenüñ
Dür-i yektâ ile pür ey gözi şehhâre şadef

deşne-i 'ikâb:

1.deşne-i 'ikâb:

Kaside 5

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Cefa, eziyet hançeri.

Çın çın idüp baña gel eyleme hîţâb
Bağrumı delmesün yine oldeşne-i 'ikâb

deş:

1. dest:

Gazel 11

Mısra: 10

El.

Komadı genc-i ma'ânîye cihânda Dürri
Bir senüñ gibi şeh-i mülk-i belâgat dañi dest

2. destüñe:-üñ, -e

Gazel 56

Mısra: 7

El.

Destüñe cām-ı Cem al 'âlemi seyr it zîrâ
Varmayan mey-kedeye 'ârif-i âgâh olmaz

3. destümde:-üm, -de

Gazel 89

Mısra: 7

El.

Dâğ-ı bisyârumı destümde benüm seyr eyle
Oldı güyâ ki müzeyyen yine dâl üstine gül

4. destine:-i, -n, -e

Gazel 99

Mısra: 7

El.

Şâh-ı gönca destine aldı zümürdür sağarı
Bâğda 'işretle bülbüllerle hem-demdür bu dem

5. destine:-i, -n, -e

Gazel 110

Mısra: 2

El.

Hicründe içersem beni bî-ğam mı şanursın
Her cām alanı destine sen Cem mi şanursın

6. destinde:-i, -n, -de

Kaside 9

Mısra: 105

El.

Merdle destinde licām-ı tevsen-i devlet müdām
Eyleye zirinde cevlan ola Mevlâ yaveri

7. destinde:-i, -n, -de

Mesnevi 1

Mısra: 83

El.

Destinde midür lülesi boynında mı şalı
Cilbendi miyânında mı içinde mi mâli

8. destine:-i, -n, -e

Tarih 3

Mısra: 8

El.

Sâm u Tehemten-reviş Zâl ü Nerimân-meniş
Çarha virür zelzele destine ger alsa yay

9. deşti:-i

Gazel 58

Mısra: 7

Bozkır, ova, sahrâ, çöl.

Dâmân-ı küh deşti tutar Kays-veş hemân
Mecnûnlaruñ kemend-i ser-i kâkül istemez

10. deşte:-e

Gazel 60

Mısra: 3

Bozkır, ova, sahrâ, çöl.

Küh u deşte gitmezsin terk eyleyüp küyuñ senüñ
Eyleme cânâ beni Ferhâd ile Kaysa kıyas

11. deşt:

Kaside 1

Mısra: 77

Sahra, çöl.

Benüm ol küşte-gen-i deşt ü beyābān-ı miḥen
Rāh-zen-i ḡam beni Mecnūn gibi kıldı 'uryān

dest āhir:

1. dest āhir:

Kaside 6

Mısra: **49**

Kelime Tipi: -

El bitti. (tavla oyununun bitmesi bağlamında).

Kapayup şeşder-i cūdī der idi dest āhir
Görse ger sende olan cūd u şehāyī Ḥātem

destār:

1. destār:

Gazel 75

Mısra: **10**

Sarık.

Ser-i Mecnūnda degül lāne-i murḡ ey Dürri
Şarınur başına destār perişān-ı fīrāk

2. destārını: -i, -n, -ı

Kaside 3

Mısra: **5**

Sarık.

Yeşil destārını şarmış yine ser-püş-ı sürḡ üzre
Mişāl-i āl-i pür-iclāl ü muḥtār-ı beşer ḡonca

3. destār:

Gazel 15

Mısra: **10**

Sarık, imame, tül bent, baş örtüsü.

O dildāruñ ṭavāf-ı Ka'be-i kūyī murāduñsa
Çıkar destār ü cübbeñ Dürriyā tāk ü kabādan geç

destār-ı kejuñ:

1. destār-ı kejuñ: -üñ

Gazel 97

Mısra: **7**

Kelime Tipi: -

Eḡri sarık II şuhluk.

Göriccek zülf-i ḡam-ender-ḡam-ı destār-ı kejuñ
Vaşfunā ṭarzuña eṭvāruña mā'il oldum

dest-berr:

1. dest-berr:

Kaside 1

Mısra: **57**

El alan.

Dest-berr ü felek-i dehr-i denī-perverden
Rüz u şeb olmadadur dīdelerüm ḡatre-çekān

dest-beste:

1. dest-beste:

Kaside 1

Mısra: **25**

Eli bağl.

Dest-beste n'ola pīşinde durursa 'ālem
Eylemiş zāt-ı şerifini Ḥudā kıble-i cān

dest-bürd:

1. dest-bürd:

Kaside 7

Mısra: **41**

Kelime Tipi: -

Kuvvet, üstünlük.

Görse ger bir kimseden bir kimse şimdi dest- bürd
Cān atup saña kaçar eyler şikāyet rāygān

dest-bürdin:

1. dest-bürdin: -dū, -n-in

Gazel 135

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Kuvvet, üstünlük.

Görüp şāh-ı şitāya dest- bürdin cünd-i nevrūzuñ
Şitāb idüb şeh-i bāḡa ider peyk-i şabā müjde

2. dest-bürdin: -in

Kaside 7

Mısra: **43**

Kelime Tipi: -

Kuvvet, üstünlük.

Dest- bürdin görmişümdür baña zulm itdi felek
Diñle feryādum benüm de ideyin saña beyān

dest-gır ol:

1. dest-gır ol:

Kaside 4

Mısra: **73**

Kelime Tipi: -

Yardımcı olmak; ihsanda bulunmak.

Dil-i fütādeye de dest-gır ol ki meded
Koma ayakda beni tā ki behre-mend olalum

dest-gır olup:

1. dest-gır olup: -up

Gazel 78

Mısra: **5**

Kelime Tipi: -

Yardımcı olmak; ihsanda bulunmak.

Koyup fütādeñi āḡyāra dest-gır olup
Düşer mi 'āşıka düşdükce merḡabā itmek

destgır-i 'āciz ü efgende-i türāb:

1. destgır-i 'āciz ü efgende-i türāb:

Kaside 5

Mısra: **39**

Kelime Tipi: -

Yeryüzünün çaresiz ve acizlerinin yardımcısı.

Ey destgır-i 'āciz ü efgende-i türāb

Ey nem-rübā-yı dīde-i pür-āb ciger-kebāb

dest-i āhir:**1. dest-i āhir:****Kaside 1**

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Ahiretin eli, hükmü.

Şeşder-i cüd u şehâyı kapayup Hâtem-i Tayy

Dest-i āhir saña ey şâh-ı kerem didi hemân

dest-i cefâ-yı dîlrübâ:**1. dest-i cefâ-yı dîlrübâ:****Gazel 86**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgilini cefa eli, cefası.

Yakañ dest-i cefâ-yı dîlrübâ çâk eylemiş ey dil

Açılmış dâğ-ı sîneñ hep tıyulmuş râz-ı pinhânun

dest-i cünûnda:**1. dest-i cünûnda:-da****Gazel 20**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Çılgınlık II aşk çölü.

Deşt-i cünûnda geşt iderin yalınuz müdâm

Vâdi-i 'aşkda hele şimdi benüm ferîd

dest-i cünûndur:**1. dest-i cünûndur:-dur****Gazel 2**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Delilik çölü (Mecnun bağlamında).

'Aşkla ârâm geh-i deşt-i cünûndur baña

Cüy-ı sirîşküm benüm râh-nümündür baña

desti dāmānuñdadur:**1. desti dāmānuñdadur:-dur-i****Gazel 23**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Eli eteğinde, eli yakasında (hak bağlamında).

Şimdi tâb-ı hicr ile Dürriyi itdün sîne-çâk

Rûz-ı haşr olduķda ammâ desti dāmānuñdadur

dest-i efgāndan:**1. dest-i efgāndan:-dan****Gazel 63**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Feryat eli; feryat, figan.

Rüyuma tağyirsün olmaz ey şeh-i 'ālî-cenâb

Dâmen-i hâb-ı teğâfûl dest-i efgāndan hâlâş

dest-i fenâ:**1. dest-i fenâ:****Gazel 118**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yokluk eli.

Çıkup taht-ı zümürüd üzre mağrûr olmasun gonca

Giribânın anuñ şad çâk ider dest-i fenâ bir gün

dest-i ğamda:**1. dest-i ğamda:-da****Kaside 2**

Mısra: 94

Kelime Tipi: -

Gam eli.

Hâşılı yâr cefâsı baña te'sîr itdi

Dest-i ğamda kad-i hamgeştem olupdur hâtem

2. dest-i ğamda:-da**Kaside 7**

Mısra: 71

Kelime Tipi: -

Gam eli.

Dest-i ğamda hâtem itmezdi kad-i ham-geştemi

Ehl-i dilden olduğum bilse bu çarh-ı bî-amân

3. deşt-i ğamda:-da**Gazel 150**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gam çölü.

Sen o gice kaçmasayduñ ey gözi âhû benüm

Ben mi isterdüm bu deşt-i ğamda büryân olmağı

dest-i hicrānuñdadur:**1. dest-i hicrānuñdadur:-uñ, -da, -dur****Gazel 23**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ayrılık eli. II Sevgiliden ayrı kalma, uzak olma.

Za'f ile hâtem gibi zerd ü nizâr oldu velî

Bu dil-i ham-geşte yine dest-i hicrānuñdadur

dest-i kerem-bahşına:**1. dest-i kerem-bahşına:-ın, -a****Kaside 1**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Cömertlik bahşeden el.

Hall ider müşkilini cümle 'Irâk u 'Acemün

Alsa ger dest-i kerem-bahşına kilik-i dü-zebân

dest-i kerem-bahşuñ:**1. dest-i kerem-bahşuñ:-uñ****Kaside 1**

Mısra: 86

Kelime Tipi: -

Cömert el, cömertlik.

Şem'-i zātum benüm itfā' ide bir bād-ı elem
Hıfz idüp dest-i kerem- baḥşuñ ile kıl iḥsān

dest-i kerem-peyvesti:

1. dest-i kerem-peyvesti:-i

Gazel 49

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Cömert el.

Kelāmı cevher-i ḥikmet ma'ārif kânıdur ṭab'ı
Kef-i dest-i kerem-peyvesti anuñ baḥr-i kulzumdür

dest-i keremünden:

1. dest-i keremünden:-üñ, -den

Kaside 1

Mısra: 90

Kelime Tipi: -

Cömertlik eli.

Eyledüm ḥāşılı dāmān-ı temennāyı küşād
Eyle dest-i keremünden zer-i luṭfuñ rızān

dest-i kudretle:

1. dest-i kudretle:-le

Gazel 74

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kudret eli.

Dest-i kudretle binā itdükte Ḥālîk cismümü
Ḥāküme ṭarḥ eylemişdür āb-ı ḡamla kāh-ı 'aşk

dest-i luṭfuñla:

1. dest-i luṭfuñla:-uñ, -la

Kaside 8

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

İyilik eli, yardım eli.

Dest-i luṭfuñla çerāḡ itdün beni sen ey ḥıdīv
Hiç revā mıdur ki itfā' ide bād-ı ızṭrāb

2. dest-i luṭfuñla:-uñ, -la

Tarih 7

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

İyilik eli, yardım eli.

Dest-i luṭfuñla anuñ hıfz it çerāḡ-ı devletin
Bād-ı āfetden biḥaḳḳ-ı enbiyā yā Rabbenā

deşt-i maḥabbetde:

1. deşt-i maḥabbetde:-de

Gazel 72

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Aşk çölü, ovası.

Avların deşt-i maḥabbetde ol āhū-dideyi
Ḳāmetüm itdüm kemān u āhum itdüm tır-i 'aşk

dest-i miḥnet-i 'aşkında:

1. deşt-i miḥnet-i 'aşkında:-ı, -n, -da

Gazel 54

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Aşk derdinin çölü.

Dirīḡā irmedün ser- menzil-i vaşlına cānānuñ
Niçe yıldur ki deşt-i miḥnet-i 'aşkında püyānuz

dest-i piri:

1. dest-i piri:-i

Mesnevi 4

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Yaşlı eli.

'Ācizüm vaşf itmede mizāb-ı berfün ābını
Kim ider bir dest-i piri dü-tā-yı nev-civān

dest-i şabası:

1. dest-i şabası:-sı

Gazel 83

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Sabah rüzgarının eli.

Ne kadar jeng ü ḡam-ālūd ise āyine-i dil
Pür-cilā eyler anı dest-i şabası Ḳozinüñ

dest-i şafası:

1. dest-i şafası:-sı

Gazel 83

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Safa eli, huzur eli.

Göre ḡonca-yı dili açdı feraḥ-baḥş oldı
Bürka'-ı ḡam-figen ü dest-i şafası Ḳozinüñ

dest-i sākide:

1. dest-i sākide:-de

Gazel 121

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sakinin eli.

Dest-i sākide yine rıtl-i girān olsun dirin

Dide-i dilden ḡam-ı dünyā nihān olsun dirin

dest-i sākiden:

1. dest-i sākiden:-den

Gazel 138

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

İçki sunan kişinin eli.

Hiç mariz-i 'aşka yokdur bir devā-yı nîk eger

Dest-i sākiden şarāb-ı dil-güşādur var ısa

dest-i şefkati:

1. **dest-i şefkati:-i**

Kaside 4

Mısra: **84**

Kelime Tipi: -

Şefkat eli.

Yeter hep işleri ey Dürri cân-ı mecrûhuñ
Eger urursa aña dest-i şefkati merhem

dest-i şerîfin öpmege:

1. **dest-i şerîfin öpmege:-in-meg, -e**

Kaside 10

Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Mübarek elini öpmek.

Dest-i şerîfin öpmege mâni' olur raķib
Hep çekdügüm cihânda benüm el belâsıdur

dest-i üstâda:

1. **dest-i üstâda:-a**

Gazel 71

Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Üstat eli.

Mürşid isterseñ eger pîr-i muğâna yüz sür
Dest-i üstâda girüp kâ'il olur kâra şadef

dest-i yâr-ı meh-rûdan:

1. **dest-i yâr-ı meh-rûdan:-dan**

Gazel 114

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Ay yüzlü sevgilinin eli.

Nüş olan dest-i yâr-ı meh-rûdan
Bâde-i pür-şafâya 'aşk olsun

dest-i 'aşk:

1. **deşt-i 'aşk:**

Gazel 162

Mısra: **14**

Kelime Tipi: -

Aşk çölü, aşk.

Ol gazâl-i nâza kurmuş şimdi dil dâm-ı niyâz
Deşt-i 'aşk içre odur Dürri anuñ püyânlığı

dest-i 'aşk-ı yârda:

1. **dest-i 'aşk-ı yârda:-da**

Gazel 157

Mısra: **8**

Kelime Tipi: -

Sevgilinin aşk eli, aşkı.

..... pervâne-veş maḥv-ı vücūd eylerdi dil
Bezm-i ḥâşü'l-ḥâşuña maḥrem olaydı kâşkî

dest-mâl:

1. **dest-mâli:-i**

Kaside 3

Mısra: **19**

Mendil.

Gülistân içre gördüm dest-mâli ḥaylî âl olmuş
Meger kim ḥûn-ı eşk-i bülbül-i zârı siler gonca

destmâl-i lutf:

1. **destmâl-i lutf:**

Kaside 8

Mısra: **69**

Kelime Tipi: -

İyilik ve kerem mendili.

Luṭf idüp sil eşk-i çeşmüm destmâl-i luṭf ile
Ḥâtır-ı vîrânımı mi'mâr-ı iḥsânıñla yap

dest-mâl-i luṭfuñla:

1. **dest-mâl-i luṭfuñla:-uñ, -la**

Gazel 159

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

İyilik ve kerem mendili.

Sirişk-i çeşmi silüp dest-mâl-i luṭfuñla
Ġaribüñe daḥi şefkat zamânı gelmedi mi

dest-res:

1. **dest-res:**

Gazel 59

Mısra: **2**

Eli yetişen, muktedir, muvaffak, nail.

Niçe demdür vâdî-i 'aşkuñ gezer dil bü'l-heves
Vaşluña hiç olmadı bir gün müyesser dest-res

destüñ bûs eyledük:

1. **destüñ bûs eyledük:-dü, -k-üñ**

Gazel 149

Mısra: **7**

Kelime Tipi: -

El öpmek.

Biz de iller gibi bûs eyledük ancak destüñ
Görmedük vaşluñı zevk itmedük elden ġayrı

devâ:

1. **devâdur:-dur**

Gazel 80

Mısra: **8**

İlaç, çare.

Düşseler n'ola ġamuñla meye avârelerüñ
Maraż-ı ġuşsa-i hicrâna devâdur diyerek

2. **devâsın:-sı, -n**

Gazel 115

Mısra: **4**

İlaç, çare.

İsteyen vaşlın varup dârü's-şifâ-yı kūyna
Zaḥm-ı şemşîr-i ġam-ı 'aşkuñ devâsın isteyen

3. **devâsıdur:-sı, -dur**

Kaside 10

Mısra: 20

İlaç, derman, şifa, çare.

Zātına nūr u dīde-i 'ālem disem n'ola

Hāk-i derūne çeşm-i 'alilūn devāsıdur

4. devāsi:-sı

Kaside 12

Mısra: 10

İlaç, derman, şifa, çare.

Yūri var pāy-ı veliyyū'n- ni'ama sūr yüzūni

Her ne derdūn var-ısa anda devāsi mevcūd

5. devādur:-dur

Mesnevi 2

Mısra: 25

Çare / derman.

Anuñ her bir otı derde devādur

Anuñ her birisi cāna şafādur

devā itmek:

1. devā itmek:-mek

Gazel 78

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Deva etmek, çare olmak.

O şāh-ı ma'deletūn hāk-i pāyini eyle

Olursa çeşm-i 'alile eger devā itmek

devā olmaz:

1. devā olmaz:-maz

Gazel 149

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Çare olmak.

Maraż-ı 'aşkı olan itmesün ümmid-i necāt

Aña 'ālemde devā olmaz ecelden ğayrı

devā olur:

1. devā olur:-ur

Kaside 2

Mısra: 85

Kelime Tipi: -

Çare olmak.

Nice merhem ki olur mürde-i enduha devā

Nice merhem ki olur rāyihası dāfi'-i ğam

devām-ı devletūn:

1. devām-ı devletūn:-iñ

Kaside 3

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Saltanatın devamı; mutluluğun, saadetin devamı.

Devām-ı devletūn çün tekve-i gülşende sultānum

Başın açup niyāz eyler Hudāya her şehir gönca

devāsın bulmava:

1. devāsın bulmaya:-ma, -y, -a

Mesnevi 3

Mısra: 34

Kelime Tipi: **Deyim**

Bin derdın devasını bulmak; tüm dertlerin

çaresini bulmak.

Kezzāba vire Hāzret-i Allāh belāsin

Bir derde anı uğrada bulmaya devāsın

devāt:

1. devātına:-ı, -n, -a

Kaside 2

Mısra: 60

Divit.

Kilk-i telhış-nüvişi aña mizāb olmuş

N'ola pışinde devātına disem 'ayn-ı kerem

devāt-ı 'izzūn:

1. devāt-ı 'izzūn:-iñ

Kaside 7

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yücelik diviti, yücelik.

Şemsedür cild-i kitāb-ı kadrūne mihr-i münir

Ġoncadur güyā devāt-ı 'izzūn içre rik-dān

devā-yı nık:

1. devā-yı nık:

Gazel 138

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İyi, uygun (bir) deva.

Hic mariz-i 'aşka yokdur bir devā-yı nık eger

Dest-i sākiden şarāb-ı dil-güşādur var ısa

devlet:

1. devlet:

Kaside 5

Mısra: 29

Mutluluk, talih \ makam, haşmet, şan.

Yetmez mi saña devlet eyā luṭfi bī-hisāb

Cedd-i şaḥīḥūn ola resūl-i felek-nişāb

2. devlet:

Kaside 7

Mısra: 95

Mutluluk, talih \ makam, haşmet, şan.

Devlet ü şānuñ terakḳide olup 'ömrūn ziyād

Hakk müyesser eyleye saña ḥayāt-ı cāvidān

3. devlete:-e

Kaside 6

Mısra: 19

Mutluluk, talih \ makam, haşmet, şan.

Hüsrevā sen hele bir devlete mālîksin kim

Görse biñ cān u dil ile ḳul olurdu saña Cem

4. devletüñ:-üñ

Kaside 8

Mısra: 77

Mutluluk, talih || makam, haşmet, şan.

‘Ömrün eفزün u müebbed ola diyü devletün
Dā’imā Dürri gibi budur du’ā-yı şeyh ü şāb

5. devletin:-in

Gazel 102

Mısra: 17

Mutluluk, talih.

‘Ömrini itsün ziyāde devletin kılsun füzün
Şimdi budur hażret-i perverdigāra minnetim

6. devlet:

Kaside 6

Mısra: 59

Mutluluk, talih.

Devlet ü manşib u şānuñ teraqqide idüp
Hil’atin geydüre kat kat saña ey şāh-ı kerem

7. devlet:

Kaside 10

Mısra: 29

Mutluluk, talih.

Yā Rabb ‘ömr ü devlet ü şānın ziyāde kıl
Senden ‘ibādıñuñ bu demādem recāsıdur

8. devleti:-i

Tarih 16

Mısra: 12

Mutluluk, talih.

Eyleyelüm Hażret-i Hağdan du’ā
‘Ömri füzün devleti olsun keşir

9. devletinde:-i, -n, -de

Gazel 83

Mısra: 15

Saltanat.

Devletinde yine bir zāt-ı ‘azīmü’ş-şānuñ
‘İyd u qadr oldu bize şubh u mesāsı Qozinün

devlet ü ikbāl:

1. devlet ü ikbāl:

Kaside 6

Mısra: 55

Kelime Tipi: -

Mutluluk ve saadet.

Āşafā devlet ü ikbāl füzün olmağ için
İdeyüm hayr du’ā ki baña budur elzem

devr:

1. devrinde:-i, -n, -de

Kaside 1

Mısra: 43

Dünya, felek.

Özr-ğāh olsa da devrinde peleng āhüya
Ebed-Allāh zihī dād u zihī emn ü emān

2. devrini:-i, -n, -i

Kaside 3

Mısra: 11

Dünya, felek.

Engāmda rüzigār itmiş devrini pür gubār-ı gam
Dilinden def-i gam çün dāyimā sāğar tutar gonca

3. devrinde:-i, -n, -de

Kaside 9

Mısra: 39

Devir, çağ.

Şimdi devrinde perişān-ğātır aslā kalmadı
Eyledi bād-ı şabā var ısa zülf-i dilberi

devr eyler:

1. devr eyler:-r

Kaside 3

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Dönüp dolaşmak.

Anuñ pervāne gibi bülbül eṭrāfını devr eyler
Olup bezm-i çemende yine şem’-i pür-şerer gonca

devr ide:

1. devr ide:-e

Kaside 2

Mısra: 134

Kelime Tipi: -

Dönmek, dolaşmak.

Haşre dek zāt-ı şerifi ola yā Rabb bākī
Devr ide vefk-i murādınca bu çarğ-i tārem

devr olursa:

1. devr olursa:-ur, -sa

Gazel 124

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Dönmek, dolaşmak .

Şad sāle devr olursa şeb-i zulm içre ben
Haşmuñ uram sevād-ı dilin tır-i āh ile

devrān:

1. devrānı:-ı

Gazel 152

Mısra: 4

Zaman, devir.

Ben ‘aşkına anuñ o benüm bāde içerdi
Şimdi yüzüme bağırmaz o devrānı unuttı

devr-i müldür:

1. devr-i müldür:-dür

Gazel 55

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Şarap zamanı.

Devr-i müldür dem-i gül geldi gelün 'ayş idelüm
Sâkiyâ girmez ele böyle müferrih bir rûz

devr-i pesendide-i:

1. devr-i pesendide-i:--i

Kaside 2

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Beğenilmiş devir.

Habbezâ devr-i pesendide-i çarh-i tãrem

Oldı bî-'ukde yine rişte-i cân-ı 'âlem

devr-i 'adlinde:

1. devr-i 'adlinde:-i, -n, -de

Kaside 9

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Adaletli devir.

Eyledi millet-i mesîhiyye seccâdemüz 'an- 'aşâ

Tekye oldı eşkiyânun devr-i 'adlinde yeri

devr-i 'adlünde:

1. devr-i 'adlünde:-ün, -de

Kaside 7

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Adaletli devir.

Devr-i 'adlünde senün itsün fiten terk-i diyâr

Qalmadı iklim-i 'Osmânide hiç aña mekân

devrin:

1. devrin:

Tarih 13

Mısra: 13

Devir, çağ, zaman.

Âyine-i Sikender devrin ile muqarrer
Yokdur cihânda böyle 'âlem-nümâ-yı hurrem

devr-künân:

1. devr-künân:

Kaside 1

Mısra: 88

Kelime Tipi: -

Dönen, devreden.

Ben çerağ-ı der-i 'âliñ olıcağ lâyıkdur

Olsa pervâne-i lutf u keremün devr- künân

devn olsun:

1. deyn olsun:-sun

Kaside 2

Mısra: 127

Kelime Tipi: -

Borcu olmak.

Zimmet-i himmet-i endişeme deyn olsun kim

Bir kitâb eyleyeyin ben vaşfuñ ey şâh-ı kerem

devü:

1. deyü:

Gazel 38

Mısra: 9

Diye.

Qadd-i cânânuma beñzer deyü qaddi Dürri

Serve gülşende yine cüy-ı firāvân dolaşır

di:

1. didiler:-di, -ler

Gazel 14

Mısra: 7

Söylemek.

Öldürdi rakîbi didiler ey şeh-i hübân

Gerçekse eger böyle cihâd eylemedün hiç

2. didi:-di

Gazel 27

Mısra: 5

Söylemek.

Rakîbe mihrün işitdüm ü nice yâre didi

İnanma âdeme dünyâda iftirâ çok olur

3. dimiş:-miş

Gazel 28

Mısra: 3

Söylemek.

Çıkarup hançerini yâr dimiş kaşdum var

Yine bu kaşdı görñ siz dil-i şeydâya çıkar

4. dime:-me

Gazel 32

Mısra: 1

Söylemek.

Dime ancak melâhatde o yâr-i sîm-ber vardur

Göreydñ ey dil-i şeydâ bu 'âlemde neler vardur

5. diye:-y, -e

Gazel 37

Mısra: 11

Söylemek.

Cânlar fedâ şu yâre ki 'uşşâkına diye

Al istediğñ işte şu pehlû degül midür

6. dimez:-mez

Gazel 39

Mısra: 10

Söylemek.

Ölünce Dürri-i beneden kapuñdan şâhum ayrılmaz

Dimez ol gayrı beneden gibi lutf it baña yıl göster

7. dime:-me

Gazel 42

Mısra: 9

Söylemek.

Güş-i cânānuma girmez dime zārım Dürri
Sen hemān yalvara gör eyler aña gāh eşer

8. **dirsin:-r, -sin**

Gazel 49

Mısra: 10

Söylemek.

Debîr-istân-ı 'aşkuñdan 'aceb mi olmasa hālî
Şehâ dirsın cününü kām-ı dil hıfz u ta'allümdür

9. **didî:-di**

Gazel 51

Mısra: 10

Söylemek.

Evşâf-ı gerdeninde bu şi'rüm o dilberüñ
Ey Dürri seyr iden didi 'ıkdü'l-le'âldür

10. **diseler:-se, -ler**

Gazel 71

Mısra: 9

Söylemek.

Baħr-i Haðrâ-yı gülistânda 'aceb mi diseler
Dürriyâ jâleye dūr nergis-i bîmâre sehhâre şadef

11. **diyerek:-y, -erek**

Gazel 80

Mısra: 10

Söylemek.

'Aşk ile âh-ı pey-â-pey çekelüm ey Dürri
Dili ħursend idelüm bā-hevâdur diyerek

12. **dirdüm:-r, -dü, -m**

Gazel 98

Mısra: 1

Söylemek.

Sevdüm o cefâ-kârı vefâdâr ola dirdüm
Terk ide cefâsını baña yâr ola dirdüm

13. **dirdüm:-r, -dü, -m**

Gazel 98

Mısra: 2

Söylemek.

Sevdüm o cefâ-kârı vefâdâr ola dirdüm
Terk ide cefâsını baña yâr ola dirdüm

14. **dirdüm:-r, -dü, -m**

Gazel 98

Mısra: 4

Söylemek.

Sermāye-i 'ömrüm varup ol ħāce-i ħüsne
Kālâ-yı vişâli ile bāzâr ola dirdüm

15. **dirdüm:-r, -dü, -m**

Gazel 98

Mısra: 6

Söylemek.

Fâş itmedi 'aşkın o mehûñ yoħsa muķarrer
Manşûr-ı dili zülfine berdâr ola dirdüm

16. **dirdüm:-r, -dü, -m**

Gazel 98

Mısra: 8

Söylemek.

Ağyâr-ı sitem-kâra vefâlar ide ol şâh
Lâyık mı baña cevır ide bîmâr ola dirdüm

17. **dirdüm:-r, -dü, -m**

Gazel 98

Mısra: 10

Söylemek.

Ey Dürri şeb-i ħamda fiğānumdan o ħūñî
Nâz uyħusını terk ide bî-dâr ola dirdüm

18. **dir:-r**

Gazel 111

Mısra: 4

Söylemek.

Esîr-i 'aşkı olanlar görünce kākülünü
Şafâ-yı ħâţır iledür ki dir kemend olayın

19. **dimez:-mez**

Gazel 121

Mısra: 5

Söylemek.

Bezm-i meyde yâre yanmaz ħâlini şanmañ dimez
Cām dolsun 'üd gelsün pür-ħumâr olsun dirin

20. **dirin:-r, -in**

Gazel 121

Mısra: 1

Söylemek.

Dest-i sākîde yine rıtl-i girân olsun dirin

Dîde-i dilden ħam-ı dünyâ nihân olsun dirin

21. **dirin:-r, -in**

Gazel 121

Mısra: 2

Söylemek.

Dest-i sākîde yine rıtl-i girân olsun dirin

Dîde-i dilden ħam-ı dünyâ nihân olsun dirin

22. **dirin:-r, -in**

Gazel 121

Mısra: 4

Söylemek.

Ķanumı içmek murâd eylermiş ol şūĶ-ı cihân

Hiç aña incinmez ben nûş-ı cân olsun dirin

23. **dirin:-r, -in**

Gazel 121

Mısra: 6
Söylemek.
Bezmi-i meyde yâre yanmaz hâlini şanmañ dimez
Câm dolsun 'üd gelsün pür-humâr olsun dirin

24. **dirin:-r, -in**
Gazel 121
Mısra: 8
Söylemek.

Va'de-i vaşluñ ferâmüş itme minnet eylerin
Parmağunda rişte-i cân rismân olsun dirin

25. **dirin:-r, -in**
Gazel 121
Mısra: 10
Söylemek.

Naẓm ile her dem muḳayyed olsam ey Dürri n'ola
Vaşf-ı ḫüsn-i yârda bir dâstân olsun dirin

26. **didüm:-dû, -m**
Gazel 122
Mısra: 2
Söylemek.

Nedür diyü baña şordukda 'arz idüp pehlû
Didüm ki genc-i tılısm-ı vefâdur ey meh-rû

27. **didiler:-di, -ler**
Gazel 123
Mısra: 12
Söylemek.

Yazdı yârân şafḫa-i câna görüp bu şi'rüñi
Didiler kim böyle tuḫfe Dürriyâ girmez ele

28. **dimiş:-miş**
Gazel 123
Mısra: 9
Söylemek.

Hâneñe varam dimiş dilber varursa bu gice
Sineye çek böyle fırsat dâ'imâ girmez ele

29. **didi:-di**
Gazel 146
Mısra: 9
Söylemek.

Dürriyâ şi'rüñ görüp yârân pesend idüp didi
Şi'ri tarzı muḫteşemmiş böyle bilmezdim seni

30. **dimeñ:-me, -ñ**
Gazel 148
Mısra: 10
Söylemek.

Bu küh-ı ğamda Ferḫâduñ yerine şimdi ben kaldum
Dimeñ meydânı ḫâlî kaldı ḫayfâ Kûh-ken gitdi

31. **dimez:-mez**
Gazel 149
Mısra: 4
Söylemek.

Ṭa'n olur şoḫbet-i nâdâna varan ehl-i dile
Güş idenler dimez ol ṭa'na maḫalden ğayrı

32. **didi:-di**
Gazel 155
Mısra: 7
Söylemek.

Başumda dâĝ-ı tâzemi gördükde yâr didi
Açılmış ince bâĝ-ı maḫabbet karanfüli

33. **didi:-di**
Gazel 164
Mısra: 11
Söylemek.

Didi dilber isterin ben naḳd-i cânuñ vaşluma
Virme istersem eger ey Dürri bir maḅır daḫi

34. **dime:-me**
Gazel 164
Mısra: 9
Söylemek.

Cân-ı pür-tâba dime olmaz hevâ-dâr ol seriv
Ḳadr-i 'uşşâkı ne bilsün tıfl-ı nevresdür daḫi

35. **didi:-di**
Kaside 1
Mısra: 22
Söylemek.

Şeşder-i cüd u şehâyı kapayup Hâtem-i Tayy
Dest-i âḫir saña ey şâh-ı kerem didi hemân

36. **didüğüm:-düg, -üm**
Kaside 2
Mısra: 21
Söylemek.

Sâḳiyâ feyz-i Ḥudâdur didüğüm bâde benüm
Degme kimse olamaz bezmine anuñ maḫrem

37. **disem:-se, -m**
Kaside 2
Mısra: 60
Söylemek.

Kilk-i telḫiş-nüvişi aña mîzâb olmuş
N'ola pîşinde devâtına disem 'ayn-ı kerem

38. **dirseñ:-r, -se, -ñ**
Kaside 5
Mısra: 21
Söylemek.

Ey dil cihânda çekmeyeyin dirseñ ıztırâb
Var ol yegâne-i 'ulemâya kıl intisâb

39. **disem:-se, -m**
Kaside 5

Mısra: **16**

Söylemek.

Âh eylesen o seng-dil itmez görüp hitâb
Kûha disem gelürdi baña kûhdan cevâb

40. **didi:-di**

Kaside 6

Mısra: **16**

Söylemek.

İki hil'at saña ihdâ idicek şâh-ı cihân
Güş idenler didi kat kat aña lâıykdı kerem

41. **dirsem:-r, -se, -m**

Kaside 6

Mısra: **41**

Söylemek.

Raḥşuña dirsem eger n'ola burāk-ı cennet
İntihâ-yı başarıdür aña her vaz'-ı qadēm

42. **didi:-di**

Kaside 10

Mısra: **6**

Söylemek.

Tavşif idince la'lini öpdürdi baña yâr
Luṭf eyleyüp didi ki bu ağız kirâsıdur

43. **disem:-se, -m**

Kaside 10

Mısra: **19**

Söylemek.

Zâtına nûr u dide-i 'âlem disem n'ola
Ḥāk-i derûne çeşm-i 'alilûn devâsıdur

44. **di:**

Kaside 12

Mısra: **13**

Söylemek.

Di ki ey dürr-i dil-efrûz-ı yem-i 'izz ü 'atâ
Di ki ey ḥazret-i şâh-ı kerem ü menba'-ı cûd

45. **di:**

Kaside 12

Mısra: **14**

Söylemek.

Di ki ey dürr-i dil-efrûz-ı yem-i 'izz ü 'atâ
Di ki ey ḥazret-i şâh-ı kerem ü menba'-ı cûd

46. **didiler:-di, -ler**

Mesnevi 1

Mısra: **122**

Söylemek.

Cân şöḥbetin ol çäre yine eylediler mi
Dürrî de geçen yıl buradaydı didiler mi

47. **dir:-r**

Mesnevi 1

Mısra: **74**

Söylemek.

Sultân yeri sayyâdı Köse Ḥâce gelür mi
Bir şarica atmaca getürdüm saña dir mi

48. **dir:-r**

Mesnevi 1

Mısra: **88**

Söylemek.

Yâ Pîr Muḥammed Çelebi aña güler mi
Vâ'llâh siñiri çekdirirüm ben sana dir mi

49. **diseñ:-señ**

Mesnevi 1

Mısra: **48**

Söylemek.

Yâ dide-i dilber gibi gâyetle güzel mi
Cengine diseñ gamze-i ser tîz muḥal mi

50. **dimek:-mek**

Mesnevi 2

Mısra: **4**

Söylemek.

Naẓargâh-ı Ḥudâ-yı lem-yezeldür
Ana cennet dimek gâyet maḥaldür

51. **dimiş:-miş**

Mesnevi 2

Mısra: **14**

Söylemek.

Çarâz yaylaqdan âb u hevâdur
Dimiş gerçi bir ihbatı binâdur

52. **dirler:-r, -ler**

Mesnevi 2

Mısra: **53**

Söylemek.

Birine İftikâr Oluğı dirler
İçenler şuyını taḥsîn iderler

53. **dirler:-r, -ler**

Mesnevi 2

Mısra: **73**

Söylemek.

Dedem Oluğı dirler birine hem
İçince zâ'il olur cümle ğam

54. **dirler:-r, -ler**

Mesnevi 2

Mısra: **93**

Söylemek.

Birine daḥi Kar oluğı dirler
Yanında lezzet ile telḥ sükker

55. **dirler:-r, -ler**

Mesnevi 2

Mısra: **119**

Söylemek.

Birine Şāh Velī mīzābı dirler
Şuyın taḥsīn iderler hep içenler

56. **dirsem:-r, -se, -m**

Mesnevi 2

Mısra: **70**

Söylemek.

Birisidür anuñ Civān Oluğı
N'ola dirsem aña ben cān oluğı

57. **di:**

Mesnevi 3

Mısra: **22**

Söylemek.

Ḥāṭırlarını her birinüñ şormaz ele al
Şoñra di ki deñklik sözümi eyle meger kal

58. **didi:-di**

Mesnevi 3

Mısra: **23**

Söylemek.

Kāfir didi mü'minlere bir kes dise ḥālid
Münkir olıcak ol kişi ol bulmasa şahid

59. **dise:-se**

Mesnevi 3

Mısra: **23**

Söylemek.

Kāfir didi mü'minlere bir kes dise ḥālid
Münkir olıcak ol kişi ol bulmasa şahid

60. **diyen:-y, -en**

Mesnevi 3

Mısra: **42**

Söylemek.

Ḥāşā ki gūzāta diyicek söz ola ol söz
Bu sözi diyen şahşa revā mı vireler yüz

61. **disün:-sün**

Mesnevi 4

Mısra: **13**

Söylemek.

Kanı bir seyyāḥ-ı 'ālem gördi mi gelsün disün
Āb-ı kevşer ḥāk-ı 'anber böyle yaylağ-ı cihān

62. **didüm:-dü, -m**

Tarih 2

Mısra: **20**

Söylemek.

O şeh şerbet-i mevti içdükde Dürri
Didüm tārīḥ aña şehid oldı 'Oşman

63. **didüm:-dü, -m**

Tarih 3

Mısra: **15**

Söylemek.

Lafzen ü ma'nī didüm nişbete tārīḥ için
Maқта'nuñ noқтаlı ḥarfını ey Dürri say

64. **dimiş:-miş**

Tarih 3

Mısra: **10**

Söylemek.

Güş idemez iclāsını çāk-i girībān idemez
Cümle a'dā dimiş başımıza vāy vāy

65. **didüm:-dü, -m**

Tarih 5

Mısra: **9**

Söylemek.

Didüm o menba'-ı iḥsāna Dürriyā tārīḥ
Saña mübārek ola sadr-ı Rüm ey 'ādil

66. **didi:-di**

Tarih 6

Mısra: **6**

Söylemek.

Bu mu'azzam manşib-ı zī-şānı teşrīf idicek
Dürri-i dā'i didi tārīḥini cāh-ı 'azīm

67. **didüm:-dü, -m**

Tarih 7

Mısra: **21**

Söylemek.

Ṭarḥını seyr eyleyüp Dürri didüm tārīḥini
Kaşr-ı bālā cāy-ı zībā dil-güşā 'ālem-nümā

68. **dir:-r**

Tarih 7

Mısra: **15**

Söylemek.

Dir gören ḥaqqında anuñ vaşf ide mi bu mışra'ı
Kaşr-ı 'alā cennet-āsā dil-güşā rāḥat-fezā

69. **didüm:-dü, -m**

Tarih 8

Mısra: **25**

Söylemek.

Görüp ey Dürri bu köprüyi didüm tārīḥin
Yapdı yolında Ḥaḫūñ ḥayr şevāb-ı zībā

70. **didi:-di**

Tarih 9

Mısra: **5**

Söylemek.

Şād olup Dürri bü'l hevāsı ile tārīḥin didi
Oldı şadr-ı Rümili Maḥmūd Efendi 'adl ile

71. **didi:-di**

Tarih 10

Mısra: **4**

Söylemek.

Hemân güş itdügi sâ'atde Dürri
Didi târihini bü'l-fazl-ı 'âdil

72. **didî:-di**
Tarih 11
Mısra: 3
Söylemek.

Dürri-i dâ'i şafâsından didi târihini
Oldı şadr-ı Rûm ile Maḥmûd Efendi yümn ile

73. **dir:-r**
Tarih 12
Mısra: 11
Söylemek.

Dürri du'â idüp dir bu dil-güşâyâ târiḥ
Allâh mübârek ide beytûn Hüseyn Efendi

74. **didî:-di**
Tarih 13
Mısra: 17
Söylemek.

Dürri didi bu cây-ı rāḥat-fezâyâ târiḥ
Kaşr-ı Hüseyn Efendi 'âlem nümâ-yı 'âlem

75. **dir:-r**
Tarih 14
Mısra: 11
Söylemek.

Eyleyüp ammâ du'âsın dir yine
Kıl ziyâde rahmetin yâ Rabbenâ

76. **didüm:-dü, -m**
Tarih 15
Mısra: 3
Söylemek.

Mevtini güş eyleyüp Dürri didüm târihini
Gitdi hayfâ bu cihândan ibn-i Aşçı-zâde âh

77. **didî:-di**
Tarih 16
Mısra: 13
Söylemek.

Ṭarḥına Dürri didi tarîḥ-i ḥüb
Eyleye bu kaşrı mübârek Qadîr

78. **didî:-di**
Tarih 17
Mısra: 7
Söylemek.

Didi târiḥ-i katlini Dürri
Qoluña kuvvet ey cihân şâhı

79. **didî:-di**
Tarih 18
Mısra: 15
Söylemek.

Didi Dürri pesend idüp târiḥ
Kaşr-ı zîbâsı bî-mişâl oldı

80. **didî:-di**
Tarih 19
Mısra: 7
Söylemek.

Didi yine luṭf ile târihini
Câh ebu'l-fazl ile mü'ebbed ola

81. **dir:-r**
Kaside 7
Mısra: 9
Söylemek.

Sensin ol fâzıl ki dir taḥrîr ü tefsîrûn gören
Bârekallâh ey fazîlet-pîşe-i devr-i zamân

82. **dirmiş:-r, -miş**
Gazel 9

Mısra: 5
1. Demek, söylemek.
Öldürem yolda görürsem dirmiş yârini
Qanî ol gün ki olam küşte-i dildâr-ı ğazûb

83. **dirseñ:-r, -se, -ñ**
Gazel 13
Mısra: 1

1. Demek, söylemek.
Nedür küyumda dirseñ âh u efğân itmege bā'is
Nedür yâ bendeñe cevri-i firāvân itmege bā'is

84. **dîrsün:-r, -sün**
Gazel 28
Mısra: 7

1. Demek, söylemek.
Qo mecâzî ise de dildeki 'aşkuñ dîrsün
Giderek cûları seyr eyle ki deryâyâ çıkar

85. **disem:-se, -m**
Gazel 100
Mısra: 5

Demek, söylemek.
Derd-i dil-i pür-zahmı disem varsam o şâha
Şekvâ-yı ḥadeng-i ğam u hicrân idebilsem

86. **diyicek:-y, -icek**
Mesnevi 3
Mısra: 41

Demek, söylemek.
Hâşâ ki guzâta diyicek söz ola ol söz
Bu sözi diyen şahş revâ mı vireler yüz

87. **diyerek:-y, -erek**
Gazel 80
Mısra: 1

Düşünmek, zannetmek.
Derdüñe şabr eyledüm câna şafâdur diyerek
Çekelüm cevruñi her ne ise vefâdur diyerek

88. **diyerek:-y, -erek**

Gazel 80

Mısra: 2

Düşünmek, zannetmek.

Derdüñe şabr eyledüm cāna şafādur diyerek
Çekelüm cevvrüñi her ne ise vefādur diyerek

89. **diyerek:-y, -erek**

Gazel 80

Mısra: 4

Düşünmek, zannetmek.

Leblerüñ şevkine cān virse n'ola 'āşıklar
Dil-i bīmāra şifā rūḥa gıdādur diyerek

90. **diyerek:-dury, -erek**

Gazel 80

Mısra: 6

Düşünmek, zannetmek.

Çekilür küyüña 'uşşāk-ı felāket-zedeler
Cāy-ı āsāyiş-i dil rūḥ-ı ferādur diyerek

91. **diyerek:-y, -erek**

Gazel 80

Mısra: 8

Düşünmek, zannetmek.

Düşseler n'ola gamuñla meye avārelerüñ
Maraż-ı ğuşşa-i hicrāna devādur diyerek

92. **dimezsün:-mez, -sün**

Gazel 40

Mısra: 10

Demek, söylemek.

Sükker-i ihsānuñ itseñ 'āleme mebzül eger
Hiç dimezsün Dürr-i tütü- sühen yā qandadır

di:-

1. **dime:-me**

Kaside 9

Mısra: 72

1. Demek, söylemek.

'Ālemi müstağrak-ı deryā-yı eltāf eyleyüp
Añmadı bir kez dime bu bende-i gam-perveri

dībā:

1. **dībāy:-y, -ı**

Mesnevi 2

Mısra: 34

Renkli ipekli bir kumaş.

Anuñ sükkānını iğrāz itmiş
Yeşil dībāyı pāy-endāz itmiş

dībāl:

1. **dībāl:**

Gazel 118

Mısra: 7

Süslü, gösterişli.

Ḳo gitsün ehl-i cāh imrenme dībāl bu dünyādur
Nemed-püş ile anlar cümleten yeksān ola bir gün

dīde:

1. **dīdesi:-si**

Gazel 26

Mısra: 4

Göz.

Reşk ider zülf-i semen-būsına misk-i Tātār

Dīdesi dīde-i āhū-yi Ḥotenden yegdür

2. **dīdeme:-m, -e**

Gazel 63

Mısra: 3

Göz.

Ḥāk-i pāy-i yāri çekdüm dīdeme itdi beni

Cüst ü cüy-ı sürme vü kuḥl-i Şifāḥāndan ḥalāş

3. **dīde:**

Gazel 75

Mısra: 1

Göz.

Dīde pür-nem dil ise çāk-ı girībān-ı firāk
'Āşıkı böyle idermiş bu imiş şān-ı firāk

4. **dīdesi:-si**

Gazel 120

Mısra: 1

Göz.

Bir nāzı güzel dīdesi şehbāz güzelsin

Bir şīvesi çok gāmzesi gammāz güzelsin

5. **dīdelerüm:-ler, -üm**

Kaside 1

Mısra: 58

Göz.

Dest-berr ü felek-i dehr-i denī-perverden

Rüz u şeb olmadadır dīdelerüm kaçre-çekān

6. **dīdelerümden:-ler, -üm, -den**

Kaside 1

Mısra: 60

Göz.

Eyledi kaḥr-ı felek müy-ı serüm cümle sefid

Olsa ger dīdelerümden n'ola eşküm rīzān

7. **dīdem:-m**

Kaside 5

Mısra: 6

Göz.

Nār-ı gamuñ yakup dilüme virdi ḥaylī tāb

Teskīn-i sūz için n'ola dīdem dökerse āb

8. **dîdem:-m****Kaside 5**

Mısra: 14

Göz.

Bezmi-i ğamuñda laht-ı cigerdür baña kebâb

Dîdem piyâle oldı sirîşküm şarâb-ı nâb

dîde-i âhû-yi hotenden:1. **dîde-i âhû-yi hotenden:-den****Gazel 26**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Hoten ceylanının gözü (sevgilinin gözü bağlamında).

Reşk ider zülfi semen-bûsına misk-i Tâtâr

Dîdesi dîde-i âhû-yi Hotenden yegdür

dîde-i dehre:1. **dîde-i dehre:-e****Tarih 5**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dünya gözü.

Olnca dîde-i dehre ğamâm-ı ğam hâ'il

Şükür ki itdi anı bād-ı luţf-ı haq zâ'il

dîde-i dilber:1. **dîde-i dilber:****Mesnevi 1**

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

Sevgilinin gözü.

Yâ dîde-i dilber gibi ğâyette güzel mi

Cengine diseñ ğamze-i ser tiz muhal mi

dîde-i dilden:1. **dîde-i dilden:-den****Gazel 121**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kalp gözü, gönül gözü.

Dest-i sâkide yine rıtl-ı girân olsun dirin

Dîde-i dilden ğam-ı dünyâ nihân olsun dirin

dîde-i endîşe:1. **dîde-i endîşe:-de****Matla 2**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Fikir, hayal gözü.

'Aks-i ruhi bu dîde-i endîşe içinde

Şol kırmızı ter gül gibidür şîşe içinde

dîde-i ğam-dîdeye:1. **dîde-i ğam-dîdeye:-y, -e****Gazel 93**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gam görmüş göz.

Ayağın tozına Dürrî gibi yüzler sürelüm

Kuhl için dîde-i ğam-dîdeye cânâ çekelüm

dîde-i hün-bâr:1. **dîde-i hün-bâr:****Gazel 88**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kan saçan göz.

Zerd oldı yüzüm derdümü itmez daği ifşâ

Bu dîde-i hün-bâr ile bilmem nic'olur hâl

dîde-i ter:1. **dîde-i ter:****Gazel 92**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Islak gözler.

Bağrumı hün itdi tığ-i cevri dilber ey gönül

Hün-feşân olsa 'aceb mi dîde-i ter ey gönül

dîde-i 'âlem:1. **dîde-i 'âlem:****Kaside 10**

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Âlemin gözü.

Zâtına nûr u dîde-i 'âlem disem n'ola

Hâk-i derûne çeşm-i 'alîlûn devâsıdur

dil:1. **dil:****Gazel 1**

Mısra: 7

Gönül.

Şöyle mest oldı ki dil cām-ı mey-i 'aşkuñla

Şimdi yeksāndur aña zevk ü vefâ derd ü cefâ

2. **dil:****Gazel 2**

Mısra: 7

Gönül.

'Aşk ile bî-tâb olup dil hareket eylemez

Lâzım olan bir zamân şabr u sükündür baña

3. **dil:****Gazel 11**

Mısra: 7

Gönül.

Tāk-ı ebrûda iken düşse zeķan çāhına dil
‘Aşıkun pāye-i iclālî olur mı hiç pest

4. **dile:-e**

Gazel 12

Mısra: 9

Gönül.

Urdı her nāvek-i müjgānı dile zaķm-ı cefā
Olsa Dürrî n’ola çeşmümde cerāhat kāt kāt

5. **dili:-i**

Gazel 12

Mısra: 7

Gönül.

Dili yerden yere çaldı düşürüp zülfinden
Baña cevri eyledi ol kân-ı leţāfet kāt kāt

6. **dilüm:-üm**

Gazel 12

Mısra: 5

Gönül.

Bildi tekrār dilüm derdini çözdü şiken
Okudı nāmemi ol şāh-ı melāhat kāt kāt

7. **dil:**

Gazel 15

Mısra: 6

Gönül.

Şakın cūy-ı ümîd-i vaşl-ı dilberden ki bî-bündür
Gel ey dil uğrama aña pül-i mihr-i vefādan geç

8. **dilde:-de**

Gazel 18

Mısra: 1

Gönül.

Ķomadı dilde ķam ũ cerķ-i cefākār feraķ
Pŭr-terah olduķuma eyler o ķaddār feraķ

9. **dil:**

Gazel 22

Mısra: 1

Gönül.

Āh ider dil kaçan ol serv-i ķırāmānı aňar
Zār olan bŭlbŭl-i ķŭyā ķŭl-i ķandānı aňar

10. **dildeki:-de, -ki**

Gazel 28

Mısra: 7

Gönül.

Ķo mecāzî ise de dildeki ‘aşķun dîrsŭn
Giderek cŭları seyr eyle ki deryāya çıkār

11. **dil:**

Gazel 31

Mısra: 1

Gönül.

Dāyimā şoķbeti ey dil o ķŭlŭň ķār iledŭr
Nice āh itmeyeyin ķatāsı aķyār iledŭr

12. **dil:**

Gazel 40

Mısra: 8

Gönül.

Çarķ-ı serķerdān ‘aşķı mihr ũ meh āvāresi gibi
Yalıñuz bu dil degŭl ol şāh-ı dŭnyā sendedŭr

13. **dilden:-den**

Gazel 49

Mısra: 5

Gönül.

Çıkarsa dŭd-ı āhum n’ola dilden nār-ı ‘aşķun var
Meyŭň cŭş u ķurŭşı neş’e-i keyfiyyet-i ķumdur

14. **dil:**

Gazel 51

Mısra: 6

Gönül.

Ķılma miyān-ı yāri der-āķŭş içŭn ũmîd
Ey dil bu fikri itme ķayāl-i muķāldŭr

15. **dil:**

Gazel 59

Mısra: 1

Gönül.

Niçe demdŭr vādî-i ‘aşķun gezer dil bŭ’l-heves
Vaşluña hiç olmadı bir ķŭn müyesser dest-res

16. **dil:**

Gazel 61

Mısra: 5

Gönül.

İltifāt aňla cefā ķördŭkçe ey dil yārdan
Luţf u iķsānı o şāhuň ‘aşķa dŭşnām imiş

17. **dile:-e**

Gazel 65

Mısra: 5

Gönül.

Ol da bend oldu dile zŭlf-i ķirih-ķŭrŭň gibi
Biz dir idŭk gelse olsa luţfına bir çāre ķat

18. **dil:**

Gazel 68

Mısra: 9

Gönül.

Ser nedŭr kim yolına vireyŭm ey dil yārŭň
Cānumı eylemezsin ben o ķŭl-endāma dirķķ

19. **dil:**

Gazel 75

Mısra: 1
Gönül.

Dide pür-nem dil ise çäk-ı giribân-ı firāk
‘Aşıkı böyle idermiş bu imiş şân-ı firāk

20. **dil:**
Gazel 79
Mısra: 5
Gönül.

Böyle zâr olmazduñ ey dil miñnet-i ‘aşk ile sen
Gördüğüñ gaddâra meyl idüp hevâdâr olmasañ

21. **dili:-i**
Gazel 80
Mısra: 10
Gönül.

‘Aşk ile âh-ı pey-â-pey çekelüm ey Dürri
Dili hürsened idelüm bâ-hevâdur diyerek

22. **dilleri:-ler, -i**
Gazel 84
Mısra: 7
Gönül.

Sen dilleri dağıtmaz idün kendüñe kalsa
Yohsa güzelüm çarh-i cefâ-kâra mı uyduñ

23. **dil:**
Gazel 85
Mısra: 1
Gönül.

Nukûş-ı dehr ile ey dil nedür senün bâzuñ
Mekânı bilmesün çâh ulu raşad-sâzuñ

24. **dil:**
Gazel 86
Mısra: 5
Gönül.

Yakañ dest-i cefâ-yı dildirübâ çäk eylemiş ey dil
Açılmış dâğ-ı sineñ hep tuyulmuş râz-ı pinhânuñ

25. **dil:**
Gazel 87
Mısra: 8
Gönül.

Ben seni teşhîr için künc-i elemde ey perî
Eylerin sūzân gamuñ nâriyla ile ‘anber-ğâm-ı dil

26. **dil:**
Gazel 99
Mısra: 1
Gönül.

İltifât-ı yâr ile dil şād u hurremdür bu dem
Şâhid-i maqşûdı âğûş itdi bî-gamdur bu dem

27. **dil:**
Gazel 99
Mısra: 6
Gönül.

Ben külâh-ı nâzı ırgörsem bugün ‘arşa n’ola
Dil harîm-i himmet-i cânâna mahremdür bu dem

28. **dil:**
Gazel 102
Mısra: 6
Gönül.

Gülşen-i meyhânede şıyt-ı şurâhî diñlerüm
Yokdur ey dil hâşılı bağ-ı dehhâra minnetüm

29. **dilin:-in**
Gazel 108
Mısra: 2
Gönül.

Olmasun âlûde ‘azm-i kûy-ı dilber eyleyen
Varmasun aña dilin illâ ki miğfer eyleyen

30. **dil:**
Gazel 110
Mısra: 7
Gönül.

Ehl-i dil ü dâniş gerek insân olan ey dil
Her gördüğüñi sen meger âdem mi şanursın

31. **dil:**
Gazel 110
Mısra: 11
Gönül.

Tîr-i gam ile dil dañı biryân olupdur
Ey Dürri hemân püte-i sînem mi şanursın

32. **dil:**
Gazel 116
Mısra: 6
Gönül.

Dönmedi bir gün murâd üzre diyü şekvâyı kı
Rûzgâr ey dil muhâlif çarh-ı gerdân neylesün

33. **dil:**
Gazel 123
Mısra: 6
Gönül.

Eyleme ümmid-i büse seyr-i rûya kâ’il ol
Çünkü ey dil âfitâb-ı pür-ziyâ girmez ele

34. **dil:**
Gazel 125
Mısra: 10
Gönül.

Şimdi hayâl-i lü’lü’-yi dendân-ı yâr ile
Ey Dürri dil yem-i Necef oldu bihamdihi

35. **dil:**
Gazel 131

Mısra: 8
Gönül.

Sînem hâdeng-i fırkâtine ta'lîm-hânedür
İtse 'aceb mi dil ceres-âsâ figân yine

36. **dil:**
Gazel 135
Mısra: 7
Gönül.

Çıkarmış Ka'be-i kûyından ol meh-veş diyü ey dil
İder peyk-i ümîdüm cân-ı zâra dâ'imâ müjde

37. **dil:**
Gazel 138
Mısra: 4
Gönül.

Durma yağmâ itmede 'uşşâk-ı hûnîn-dîdeler
Hak-i pâ-yı yâr ey dil tûtîyâdur var ısı

38. **dil:**
Gazel 145
Mısra: 8
Gönül.

Yârûn o gümüş gerdenini sen niye şorduñ
Bölünsün kıya ey dil buralar hiç şorılır mu

39. **dil:**
Gazel 148
Mısra: 4
Gönül.

Saňa bî-ihtiyâr üftâde oldum şimdi ey sâkî
Görince bâde-yi la'l-i lebûn dil kendiden gitdi

40. **dile:-e**
Gazel 148
Mısra: 5
Gönül.

Beni bî-'aql idüp evvel dile çok şerhalar açduñ
Yeter şimdengirü şâhum olan oldu giden gitdi

41. **dil:**
Gazel 151
Mısra: 5
Gönül.

Görmiş misün 'âlemde nazîrin diye ey dil
Ol yâr 'aceb dilber-i pâkîze degül mi

42. **diller:-ler**
Gazel 151
Mısra: 3
Gönül.

Meydân-ı maħabbetde ser-i zülfine diller
Manşûr-ı belâ-keş gibi âvîze degül mi

43. **dilleri:-ler, -i**
Gazel 151
Mısra: 8
Gönül.

Şâne gibi tîg-i ğam-ı zülf ile demâdem
'Âşıklarının dilleri şad-rîze degül mi

44. **dil:**
Gazel 152
Mısra: 7
Gönül.

Dil gitdi yine Ka'be-i kûyına şafâda
Hep serzeniş-i hâr-ı muğaylânı untdı

45. **dil:**
Gazel 153
Mısra: 9
Gönül.

Sâlik-i râh-ı vaşl iken çâh-ı firâka düşdi dil
Zulmet-i ğamla Dürriyâ leyl ü nehârı bilmedi

46. **dil:**
Gazel 157
Mısra: 2
Gönül.

Tîriñe cânâ hedef sînem olaydı kâşkî
Nevk-i peykânunla dil hem-dem olaydı kâşkî

47. **dil:**
Gazel 157
Mısra: 7
Gönül.

..... pervâne-veş maħv-ı vücûd eylerdi dil
Bezm-i hâşû'l-hâşuña maħrem olaydı kâşkî

48. **dil:**
Gazel 158
Mısra: 1
Gönül.

Göre ey dil elinde sâgar-ı billûr ile yâri
'Âceb cem' eylemiş mihr ü hilâli bir yere Bârî

49. **dil:**
Gazel 158
Mısra: 7
Gönül.

Şikâyet eyleme ey dil saňa cevri eylese dilber
Budur âyîn-i ğaddârı budur resm-i sitemkârı

50. **dilleri:-ler, -i**
Gazel 158
Mısra: 9
Gönül.

Şu deñlü dilleri cem' eylemiş zülf-i dil-âvîzi
Biñ 'âşık beste itmiş Dürriyâ zülfinde bir târî

51. **dil:**
Gazel 162

Mısra: 13

Gönül.

Ol ğazāl-i nāza kırmış şimdi dil dām-ı niyāz
Deşt-i 'aşk içre odur Dürri anuñ püyānlığı

52. **dil:**

Gazel 163

Mısra: 6

Gönül.

Sipih-r-i vaşla irer mihr-i lutf ile her gün
Yoluñda zerre-veş ol dil ki pāymāl oldu

53. **dildeki:-de, -ki**

Kaside 2

Mısra: 24

Gönül.

Getür ey sākī-i endüh-ı zevā ol meyden
Ben de nüş eyleyeyin def' ola tā dildeki ğam

54. **dil:**

Kaside 3

Mısra: 47

Gönül.

Bahār-ı devletünde kalmadı şād olmaduğ bir dil
'Aceb mi açılursa şahñ-ı gülşen içre her ğonca

55. **dilinden:-i, -n, -den**

Kaside 3

Mısra: 12

Gönül.

Engāmda rüzigār itmiş devrini pür ğubār-ı ğam
Dilinden def'-i ğam çün dāyimā sāgar tutar ğonca

56. **dilün:-ün**

Kaside 4

Mısra: 72

Gönül.

Bil-mendimüz leyān-ı kefā-ı kerem-bahşā
Cihāniyāne dilün oldu çün veliyyü'n-ni'am

57. **dil:**

Kaside 5

Mısra: 21

Gönül.

Ey dil cihānda çekmeyeyin dirseñ ıztırāb
Var ol yegāne-i 'ulemāya kıl intisāb

58. **dilinde:-i, -n, -de**

Kaside 5

Mısra: 11

Gönül.

Herkes dilinde 'aşkuñı eylerdi irtikāb
Bāzāra uysa idi eger evdeki ħesāb

59. **diline:-i, -n, -e**

Kaside 5

Mısra: 54

Gönül.

Nāzil olup 'adūña senüñ çarħdan 'azāb
Tir ola düşmenüñ diline dāyimā şihāb

60. **dilüme:-üm, -e**

Kaside 5

Mısra: 5

Gönül.

Nār-ı ğamuñ yakup dilüme virdi ħaylī tāb
Teskīn-i sūz için n'ola dīdem dokerse āb

61. **dil:**

Kaside 6

Mısra: 45

Gönül.

Açdı dil ğoncaların bād-ı rebī'-i lutfuñ
Bāğ-ı cān oldu ser-ā-pā ħased-endāz-ı İrem

62. **dil:**

Kaside 6

Mısra: 52

Gönül.

Hiç dükenmez katı evşāf-ı ħamīdūñ çokdur
Vaşf-ı zātuñda olursa n'ola bu dil ebkem

63. **dilleri:-ler, -i**

Kaside 9

Mısra: 68

Gönül.

Biñ niyāz itseñ koçutmaz bir gül-i vaşlın saña
Pür-figār-ı ħār-ı hicrān eyler ammā dilleri

64. **dil:**

Kaside 10

Mısra: 3

Gönül.

Gülzār-ı bezmine n'ola pervāne olsa dil
Şem'-i münir-i şu'le-feşān şeb-ğüşāsıdır

65. **dilüm:-üm**

Kaside 11

Mısra: 20

Gönül.

Takrir-i cān-ı 'azīzinde tabħ' ider anı
Muħaşşal oldu ğıdāsı dilüm ğam-ı bārān

66. **dil:**

Mesnevi 1

Mısra: 89

Gönül.

Derviş ola ehl-i dil ola bir kişi ey dil
Her tir-i du'āsına anuñ 'arş ola menzil

67. **dil:**

Mesnevi 3

Mısra: 47

Gönül.

Ḳadr-i zeri zerger olan a'lā bilür ey dil
Kimyâyı şanur bilmeyen âdem göricek gil

68. **dilden:-den**

Mesnevi 4

Mısra: 2

Gönül.

Müjde vir bād-ı şabā yārāna olsun şād-mān
Maḥv ider dilden ğamı yaylağ-ı Ḳarlık bī-gümān

69. **dili:-i**

Tarih 8

Mısra: 4

Gönül.

Hātem-i Ṭayy-i cihān Bermekī-i devr-i zamān
Cismi cevher dili kân ṭab'-ı şerifi deryā

70. **dile:-e**

Tarih 18

Mısra: 1

Gönül.

Nāmı zāde dile ilmik gibi
Ser-i erbāb-ı devā'ül-ḥāl oldı

71. **dili:-i**

Gazel 36

Mısra: 7

Yürek, gönül.

Dili söyletseñ eger yār der yār işidür
Diñleseñ cām-ı mey-i nābī çemende söyler

72. **dil:**

Gazel 63

Mısra: 1

Yürek, gönül.

Umma ey dil zülf-i pîç pîç-i cānāndan ḥalāş
Ḳağı kişidür olan girdāb-ı 'ummāndan ḥalāş

73. **diller:-ler**

Mesnevi 1

Mısra: 108

Lisan.

Çokdur daḥi ey bād-ı şabā sende ḥaberler
Şerḥ eyleyemez biñde birin gerçi ki diller

74. **dilūñ:-üñ**

Gazel 35

Mısra: 10

Söylemeye ve konuşmaya yarayan organ: dil. II
gönlün dili, iç sesi.

Ergüvān mı kanlı yāreñ dağ-ı sineñ gül mi yā
Dem-be-dem feryād ider Dürri dilūñ bülbül midür

75. **dil:**

Gazel 36

Mısra: 1

Dil, lisan II gönül.

Sana dil derdini söyletse ğamından söyler
Aña incinme şehā sen eleminden söyler

76. **dilleri:-ler, -i**

Gazel 37

Mısra: 5

Gönül II düz kara parçası.

Habs eyleyen cezāir-i hicrāna dilleri
Ol fitne-cū o gözleri cāzū degül midür

77. **dil:**

Gazel 39

Mısra: 2

Bağır II gönül.

Bana rahm eylesün derseñ o yāre derd-i dil göster
Ten-i zerd ü nizāruñ üzre açup şerḥa dil üzre göster

dil ü cān:

1. **dil ü cān:**

Gazel 38

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Cān ve gönül, her şey.

Meyl idüp kākül-i dildāra dil ü cān dolaşır
Şanki bir dām-ı belā vü gama mürġān dolaşır

dil ü cānı:

1. **dil ü cānı:-ı**

Gazel 96

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönül ve cān.

Dil ü cānı yaḳalum şem'-i ruḥunla yārūñ
Yanmağa bir iki pervāneyi mu'tād idelüm

dil ü cānumda:

1. **dil ü cānumda:-um, -da**

Gazel 90

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gönül ve cān.

Tekye-i 'aşk u maḥabbetde ol abdālum ki ben
Gerden ü düş u dil ü cānumda āhum oldı şāl

dil virelden:

1. **dil virelden:-el, -den**

Gazel 165

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim**

Gönül vermek, sevmek.

Hevā-yı 'aşkı başumda ḥayāl-i zülf-i çeşmümde
O yāre dil virelden görmedüm hiç rüz-ı firūzı

dilā:

1. **dilā:**

Gazel 15

Mısra: 1

Ey gönül.

Dilâ dâm-ı belâdur fikr-i zülf-i dil-rübâdan geç
Yeter pâ-bestelik âzâde ol gel bu hevâdan geç

2. **dilâ:**

Gazel 91

Mısra: 3

Ey gönül.

Dilâ şarşar-ı âhuñı kesme hergiz
Çün eyler o serv-i hırâmân tenezzül

3. **dilâ:**

Mesnevi 2

Mısra: 48

Ey gönül.

Hemân meşhûr olanı eyle tahrîr
Dilâ eyle velikin haq ta'bir

4. **dilâ:**

Tarih 8

Mısra: 20

Ey gönül.

Ne kadar medh ü genâ itsek o baħr-i cûdı
Yine kâşırırsın anuñ medhîni itmekde dilâ

dilber:

1. **dilberüñ:-üñ**

Gazel 21

Mısra: 5

Gönül alan, güzel.

Dilberüñ sîb-i zenaħdânına beñzer var ise
Mîve-i gül-zâr-ı cennet ola hem-râza lezîz

2. **dilberüñ:-üñ**

Gazel 21

Mısra: 7

Gönül alan, güzel.

Çatresinden behre-yâb olsa zülâli dilberüñ
Şekker-i şerbet-veş olur baħr-ı zehhâra lezîz

3. **dilberüñ:-üñ**

Gazel 51

Mısra: 9

Gönül alan, güzel.

Evşâf-ı gerdeninde bu şi'rüm o dilberüñ
Ey Dürrî seyr iden didi 'ıkdü'l-le'aldür

4. **dilberlerüñ:-ler, -üñ**

Gazel 64

Mısra: 9

Gönül alan, güzel.

İştîlâh-ı ehl-i dilde pür-cefâ dilberlerüñ
Çamze-i hûn-rîzidür şemşir-i bürrândan ğarağ

5. **dilber:**

Gazel 92

Mısra: 3

Gönül alan, güzel.

Çünkü ol dilber kitâb-ı nâzı tekmiñ eylemiş
Sen daħı katı niyâzı eyle ezber ey gönül

6. **dilberi:-i**

Gazel 100

Mısra: 8

Gönül alan, güzel.

Başı kaba yalın ayak abdâlı olurdum
Hammâma koyup dilberi 'uryân idebilsem

7. **dilbersin:-sin**

Gazel 107

Mısra: 4

Gönül alan, güzel.

Şormaduñ hâlümü bir kez baña rahm eylemedüñ
Ne cefâ-pîşe olursın ne 'aceb dilbersin

8. **dilber:**

Gazel 129

Mısra: 8

Gönül alan, güzel.

Hâneñe çağırma gel zâğ rakîbi müdâm
Çağırırsañ dilber ü yâri çağır ğâh ğâh

9. **dilber:**

Gazel 140

Mısra: 6

Gönül alan, güzel.

Şanmañ küsûf-ı mihr-i cihândur bedîd olan
Dilber düşürdi zülf-i siyâhın yañağına

10. **dilber:**

Gazel 158

Mısra: 7

Gönül alan, güzel.

Şikâyet eyleme ey dil saña cevri eylese dilber
Budur âyîn-i ğaddârı budur resm-i sitemkârı

11. **dilber:**

Gazel 24

Mısra: 1

Gönül alan güzel || Sevgili.

Dilber bezimde baña ki rıtl-ı girân virür
Güyâki mürde-i ğam-ı hicrâna cân virür

12. **dilber:**

Gazel 28

Mısra: 5

Gönül alan güzel || Sevgili.

Va'd-i vaş eyledi dilber diyü şad olma gönül
Tecrübem geçdi benüm va'desi ferdâya çıkar

13. **dilber:**

Gazel 113

Mısra: 1

Gönül alan güzel || Sevgili.

Dil-i şeydâyı dilber eyledi efkâr var olsun
Derûnumda yer itdi ol kâmer-ruhsâr var olsun

14. **dilber:**

Gazel 123

Mısra: 9

Gönül alan güzel || Sevgili.

Hâneñe varam dimiş dilber varursa bu gece
Sîneye çek böyle fırsat dâ'imâ girmez ele

15. **dilber:**

Gazel 152

Mısra: 1

Gönül alan güzel || Sevgili.

Dilber beni aınmaz dil-i nâlânı unuttı
Ol sevdüğümüz demleri ol ânı unuttı

16. **dilber:**

Gazel 164

Mısra: 11

Gönül alan güzel || Sevgili.

Didi dilber isterin ben naqd-i cânûñ vaşluma
Virme istersem eger ey Dürrî bir mangır dañi

17. **dilber:**

Gazel 165

Mısra: 4

Gönül alan güzel || Sevgili.

Hañ-ı ruhsârın öpdürmez yüzün zülfüyle göstermez
Ne rûz-ı Hızırı bildürdi bize dilber ne nevrûzı

18. **dilber:**

Kaside 8

Mısra: 12

(Fars.) Gönül kendine çeken, güzel.

Şanma irdükde şeb-i tîre gider mihr-i münîr
Dilber eyler var ısa ruhsârına zülfün niķâb

dilberâ:

1. **dilberâ:**

Gazel 2

Mısra: 4

Ey gönül alan(sevgili).

Sûz-ı derûnum benüm her rûz füzûn olmada
Hâl-i ruñuñ dilberâ dâğ-ı deründur baña

2. **dilberâ:**

Gazel 3

Mısra: 1

Ey gönül alan(sevgili).

Ağlamağdan gözlerüm hûnîn olınca dilberâ
Kuñl-i hâk-i pâyûñı ırgürdi keñhâl-i şabâ

3. **dilberâ:**

Gazel 8

Mısra: 10

Ey gönül alan(sevgili).

Olsa Dürrî n'ola evşâf-ı ruñuñda gûyâ
Dilberâ âyinedür tûñiye güftâra sebeb

4. **dilberâ:**

Gazel 10

Mısra: 7

Gönül alan, sevgili.

Dilberâ eyle hâzer her pâresi hançer olur
İtme şemşir-i dil-i 'uşşâk-ı şeydâyı şikest

dilberâ:

1. **dilberâ:**

Gazel 10

Mısra: 3

Ey gönül alan.

Ebruvânûñ dilberâ luñf eyle berçin eyleme
Lâzım olur ğamzeñe gel eyleme yâri şikest

2. **dilberâ:**

Gazel 60

Mısra: 5

Ey gönül alan.

Sen o hûrşid-i cihân-ı 'işvesin kim dilberâ
Mihr-i çarñ-ı sifle rûyuñdan ider nûr iķtibâs

dilber-i bî-vefâya:

1. **dilber-i bî-vefâya:-y, -a**

Gazel 114

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Vefasız güzel.

Dilber-i bî-vefâya 'aşk olsun
'Âşık-ı bî-nevâya 'aşk olsun

dilber-i fettân:

1. **dilber-i fettân:**

Gazel 8

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönül alıcı olan güzel.

Nedür ey dilber-i fettân baña azâra sebeb
Ya nedür lûtf-ı kerem itmege âğyâra sebeb

dilber-i mâ'il-i âğyâra:

1. **dilber-i mâ'il-i âğyâra:-a**

Gazel 132

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Rakibe yüz veren sevgili.

Dilber-i mâ'il-i âğyâra gönül virmem ben
Sevmezin hûsn ile ger Yûsuf-ı Ken'ân olsa

dilber-i meh-rû:

1. **dilber-i meh-rû:**

Gazel 49

Mısra: 16

Kelime Tipi: -
Ay yüzlü sevgili.

Țutupdur bīm-i ‘adl ile fiten rāh-ı ‘adem şükür
Sitem mihr ü vefası dilber-i meh-rū gibi gümdür

dilber-i müşgîn:

1. dilber-i müşgîn:

Kaside 2

Mısra: 74

Kelime Tipi: -

Mis kokulu güzel.

Nıgeh-i ıhşım ile hiç kimseye nâzır yokdur

Var ısa ‘âşıkına dilber-i müşgîn perçem

dilber-i nâzûk-fem:

1. dilber-i nâzûk-fem:

Gazel 101

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Nazik zarıf ağızlı güzel.

Şemşîr-i ğam-ı ‘aşkı koñ pärelesün sinem

Tek derd-i dilüm görşün ol dilber-i nâzûk-fem

dilber-i nâzûk-teni:

1. dilber-i nâzûk-teni:-i

Gazel 142

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

İnce bedenli güzel, sevgili.

Öpsem olur ol dilber-i nâzûk-teni gūyâ

Bâğ-ı ruḥunuñ şad gül-i bî-ḥārı kûşâde

dilber-i pākîze:

1. dilber-i pākîze:

Gazel 151

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Güzel sevgili.

Görmiş misün ‘âlemde nazîrin diye ey dil
Ol yâr ‘aceb dilber-i pākîze degül mi

dilber-i sîmîn-bersin:

1. dilber-i sîmîn-bersin:-sin

Gazel 107

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gümüş gerdanlı (ak gerdanlı) sevgili.

Țama‘-ı ḥām idüp umsam n’ola vaşluñ her bār

Bir meh-i evc-i bahâ dilber-i sîmîn-bersin

dil-beste itdi:

1. dil-beste itdi:-di

Kaside 9

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Gönlünü bağlamak. II Âşık etmek.

Ḥalkı memnün eyleyüp dil-beste itdi kendüye

Şâhid-i cüd-ı vücūd-ı pāküññ kākülleri

dil-beste-i kākül:

1. dil-beste-i kākül:

Gazel 35

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sevgilinin saçlarına gönül bağlamış, âşık.

Her kişi saña muḳayyed her biri bir derd-mend

Yoḥsa ‘âlem hep saña dil-beste-i kākül midür

dil-cü:

1. dil-cü:

Gazel 122

Mısra: 4

Gönül alan, gönül cezbeden.

Degül kelef görinen rüy-ı mäh-ı ğarrâda
Düşürdi zülfini ruḥsârı üzre ol dil-cü

dil-cüy:

1. dil-cüy-ı:-ı

Gazel 59

Mısra: 3

Gönül arayan, gönül çeken.

Cüy u dil-cüy-ı ‘izâr-ı tâb-dâruñdur senüñ

Göñlümi ey meh-liḳâ alan benüm mânend-i ḥas

dildâr:

1. dildâra:-a

Gazel 84

Mısra: 6

Birinin gönlüne malik olan maşuka.

Evvel baña raḥm eyler idüñ şimdi ne oldı

Ey baḥt-ı siyeh sen daḫi dildâra mı uyduñ

2. dildâruñ:-uñ

Gazel 17

Mısra: 5

Güzel || sevgili.

Pâyına yüz sürdi dildâruñ gezerken gülşeni

Şimdi ḥalkuñ başına çıḳsa n’ola zerrîn ḳadeḥ

3. dildârımuñ:-ım, -uñ

Gazel 41

Mısra: 8

Güzel || sevgili.

Küşte-i şemşîr-i ğamzem eylerim dermiş beni

Şimdi bu iḥsânuna dildârımuñ cân muntazır

4. dildâruñ:-uñ

Gazel 92

Mısra: 9

Güzel || sevgili.

Gülşen-i çeşminde dildâruñ görüp ruḥsârını

Bâğda pejmürde-i reşk oldı güller ey gönül

5. **dildāra:-a**
Gazel 105

Mısra: 2

Güzel || sevgili.

Cefâ-kâr olduğın bilsem dili yâre düşürmezdim
Bu deñlü bi-vefâluñ ben o dildāra düşürmezdim

6. **dildāruñ:-uñ**

Gazel 165

Mısra: 7

Güzel || sevgili.

Dil-i pülâdı nerm olmak muhâl oldu o dildāruñ
Şu deñlü idegördüm âteş-i âh-ı ciger-sûzı

7. **dildāruñ:-uñ**

Gazel 32

Mısra: 8

Gönül alan, sevgili.

Şorun bād-ı şabāya çin-i zülfinden gelür şimdi
Bilür ahvālını dildāruñ anda çok haber vardır

8. **dildāruñ:-uñ**

Gazel 15

Mısra: 9

Birinin gönlüne malik olan maşuka: güzel ||

Sevgili.

O dildāruñ tavāf-ı Ka'be-i kūyı murāduñsa
Çıkar destār ü cübbeñ Dürriyā tāt ü kabādan geç

9. **dildār:**

Gazel 18

Mısra: 6

Birinin gönlüne malik olan maşuka: güzel ||

Sevgili.

Çalmadı zevk ü haqıkatden eğer 'ālemde
Şorup ahvālumi virmez baña dildār feraḥ

10. **dildār:**

Gazel 66

Mısra: 10

Gönül alan sevgili.

Ben gözüm yaşını deryā eyledüm gelsün hemān
Seyr-i deryādan iderse Dürriyā dildār ḥaz

dildār-ı gül-ruḥsār:

1. **dildār-ı gül-ruḥsār:**

Gazel 156

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gül yanaklı sevgili.

Bezmimüz dildār-ı gül-ruḥsār ile gülzārdur
Şıyt-ı bülbüldür şürāḥī vü sebū ḡulgulleri

2. **dildār-ı gül-ruḥsār:**

Gazel 156

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gül yüzlü sevgili.

Bezmimüz dildār-ı gül-ruḥsār ile gülzārdur
Şıyt-ı bülbüldür şürāḥī vü sebū ḡulgulleri

dildār-ı meh-ruḥsāra:

1. **dildār-ı meh-ruḥsāra:-a**

Kaside 8

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ay yüzlü sevgili, güzel.

Mübtelāyum şimdi bir dildār-ı meh-ruḥsāra kim
Pertev-i mir'āt-ı rüyundur felekde āfītāb

dile:

1. **diler:-r**

Gazel 19

Mısra: 5

Istemek, arzulamak.

Küşte-i şimşir-i nāz itmek diler 'āşıkları
Giymiş ol yār-ı ḡazabnāküm bugün esbāb sürḥ

2. **diler:-r**

Gazel 160

Mısra: 6

Istemek, arzulamak.

Mektüb-ı dil ser-bestedür başını sarmış ḥastedür
Ahvālin 'arz itmek diler şāhum saña meftūn gibi

3. **diler:-r**

Kaside 4

Mısra: 42

Istemek, arzulamak.

'Aceb midür ki şitābān olursa cüy-ı bahār
Diler ki ola anuñ baḥr-i keffine munazzām

dil-efḡār:

1. **dil-efḡār:**

Gazel 76

Mısra: 9

Gönlü yaralı II Aşık.

Tiḡ-i cevruñle dil-efḡār olmadan ḥālī degül
Kānlar aḡlar Dürri-i nā-şād elünden ey felek

2. **dil-efḡāra:-a**

Gazel 67

Mısra: 4

Gönlü yaralı II Aşık.

Ne ḥalet komış Hāk lebūñ ḥoḡkasında
Olur şerbeti her dil-efḡāra nāfi'

dil-efḡār olduğum:

1. **dil-efḡār olduğum:-duḡ, -um**

Gazel 144

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönlü yaralı olmak.

Gidüp semt-i cefāya sen benim zār olduğum kaldı
Hemān beyhūde 'aşkuñla dil-efgār olduğum kaldı

dil-güşā:

1. **dil-güşāya:** -y, -a

Tarih 12

Mısra: 11

Gönül açan, kalbe ferah veren.

Dürri du 'ā idüp dir bu dil-güşāya tārīh
Allāh mübārek ide beytūñ Hüseyn Efendi

2. **dil-güşā:**

Tarih 7

Mısra: 16

Gönle ferahlık veren, iç acıcı.

Dir gören hakkında anuñ vaşf ide mi bu mışra'ı
Kaşr-ı 'alā cennet-āsā dil-güşā rāhat-fezā

3. **dil-güşā:**

Tarih 7

Mısra: 22

Gönle ferahlık veren, iç acıcı.

Tarhımı seyr eyleyüp Dürri didüm tārīhini
Kaşr-ı bālā cāy-ı zībā dil-güşā 'ālem-nümā

dil-i āşüfte:

1. **dil-i āşüfte:**

Gazel 56

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Düşkün, perişan gönül.

Her kimüñ 'askeri eşk ü 'alemi āh olmaz
Milk-i 'aşka dil-i āşüfte gibi şāh olmaz

dil-i āteş-gedeme:

1. **dil-i āteş-gedeme:** -me

Gazel 104

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ateşgede gönül (yanma, yanış bağlamında).

Dil-i āteş-gedeme uğrasa yār

Nār-ı pür-süz gibi esmez idi böyle vahīm

dil-i āvāre:

1. **dil-i āvāre:**

Gazel 71

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dağınık, perişan gönül.

'Aşk bir yemdür aña bu dil-i āvāre şadef
Mekr-i dendānuñ ile pür-dür-i şehvāre şadef

dil-i bī çäre:

1. **dil-i bī çäre:**

Gazel 8

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Çaresiz gönül.

Çekerin cevriñi ol kaşı kemānuñ ammā
Bulmadum cürmüme hiç ey dil-i bī çäre sebeb

dil-i bī-çäre:

1. **dil-i bī-çäre:**

Gazel 44

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Çaresiz gönül.

Tigüñe boynun egerse dil-i bī-çäre n'ola
Bu bāhāne ile gamuñdan başun āzād ister

2. **dil-i bī-çäre:**

Gazel 66

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Çaresiz gönül.

Baňa ey meh-rū gelür her itdügüñ āzār hāz
Şerbet-i la'lüñden eyler bu dil-i bī-çäre hāz

dil-i bī-çäre:

1. **dil-i bī-çäre:** -m, -i

Gazel 45

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Çaresiz gönül.

Hançer ü tirini dayım baňa 'üryān eyler
'Acabā bu dil-i bī-çäre miğfer mi şanur

2. **dil-i bī-çäre:** -mi

Gazel 65

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Çaresiz gönül.

Mā'il olduñ küfr-i zülfine diyü Manşür-veş
Kaşd ider şimdi dil-i bī-çäre mi berdāra hāz

dil-i bī-çäre:

1. **dil-i bī-çäre:** -y, -i

Gazel 25

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Çaresiz, zavallı gönül.

Gider ağıyār ile seyre beni ferdāya şalar
Kays-veş bu dil-i bī-çäre mi şahrāya şalar

dil-i bī-mār:

1. **dil-i bī-mār:**

Gazel 16

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Hasta gönül; aşık, tutkun gönül.

Pister-i ğamdan halâşuñ ey dil-i bî-mâr güç
Ol tañb-i cāna yalvar ğayriden tîmâr güç

dil-i bîmāra:

1. dil-i bîmāra:-a

Gazel 80

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Hasta gönül.

Leblerüñ şevkine cān virse n'ola 'âşıklar
Dil-i bîmāra şîfâ rûha ğıdādur diyerek

2. dil-i bîmāra:-a

Gazel 164

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Hasta gönül.

Bu dil-i bîmāra rahm itdi raķib-i seng-dil
Sen taraħhüm itmedüñ rahm eyledi kâfir daħi

dil-i dîvāne:

1. dil-i dîvāne:

Gazel 107

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Divane gönül.

Kendi kendiyle cününından ider şanma kelām
Ezber eyler dil-i dîvāne maħabbet dersin

dil-i dîvānemüz:

1. dil-i dîvānemüz:-müz

Gazel 96

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Divane gönül.

Bāde-i nāb içelüm hātırımız şād idelüm
Bend-i ğamdan dil-i dîvānemüz āzād idelüm

dil-i dîvāneñi:

1. dil-i dîvāneñi:-ñi

Gazel 155

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
(âşığın) deli, divane gönlü.

Kim zabt iderdi bu dil-i dîvāneñi eger
Ey Dürrî yârüñ olmasa zencir-i kāküli

dili düşürmezdüm:

1. dili düşürmezdüm:-ür, -mez, -dü, -m

Gazel 105

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Deyim**

Gönlü düşmek, aşık olmak.

Cefā-kār olduğın bilsem dili yāre düşürmezdüm
Bu deñlü bî-vefāluñ ben o dildāra düşürmezdüm

dil-i endüh-ālūd:

1. dil-i endüh-ālūd:

Kaside 12

Mısra: 16

Kelime Tipi: -
Gamla dolu gönül.

Şehid-i ber-ni'am hāķ-i cihān an 'ādil
Şādān ü müjde-şerā ey dil-i endüh-ālūd

dil-i fütādeve:

1. dil-i fütādeve:-y, -e

Kaside 4

Mısra: 73

Kelime Tipi: -
Zavallı gönül. II Âşığın gönlü.

Dil-i fütādeye de dest-gir ol ki meded
Koma ayakda beni tā ki behre-mend olalum

dil-i ğam-hār:

1. dil-i ğam-hār:

Gazel 66

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Yakıcı gamlı gönül.

Mihr ü cevruñden 'atā kıl baña ey meh-rū birin
Her ne gelse senden eyler bu dil-i ğam-hār hāz

dil-i ğam-hārı:

1. dil-i ğam-hārı:-ı

Gazel 142

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Gamlı gönül.

Pür-jeng-i ğam eyler felek elbette görince
Āyine-i kām-ı dil-i ğam-hārı küşāde

dil-i ğoncavı:

1. dil-i ğoncavı:-y, -ı

Gazel 55

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Gülün gönlü.

Ruħ-ı dilber güli pejmürde-i mürde reşk itdi lebi
Āteş-i gamla dil-i ğoncavı kıldı pür süz

dil-i ham-geşte:

1. dil-i ham-geşte:

Gazel 23

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Boyu bükülmüş, iki kat olmuşun gönlü (aşık).

Ža'f ile hātem gibi zerd ü nizār oldu velī
Bu dil-i ham-geşte yine dest-i hicrānuñdadur

dil-i harāb:**1. dil-i harāb:****Kaside 5**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yıkık gönül.

'Aşkuñla buldı rütbe-i 'ulyā dil-i harāb
Çarha çıkardı zerreyi gūyā ki āfitāb

dil-i mahzūn:**1. dil-i mahzūn:****Gazel 106**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kederli, hüzünlü gönül.

Yine hırāma çıkarmış o kâmeti mehzūn
Kıyâmeti göresin yârin ey dil-i mahzūn

dil-i meksūra:**1. dil-i meksūra:-a****Gazel 43**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kırılmış gönül.

Şikeste seng-i ğamla şişe-i zevk

Hemān Dürri dil-i meksūra beñzer

dil-i nâçize:**1. dil-i nâçize:-e****Gazel 151**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Değersiz gönül.

Ol şüh-ı cihānuñ mütjesi nîze degül mi

Şimdi yine kaçdı dil-i nâçize degül mi

dil-i nâ-ehl:**1. dil-i nâ-ehl:****Kaside 2**

Mısra: 122

Kelime Tipi: -

Ehil olmayanın gönlü.

Bakma a'dā sözine ehle ri'âyet eyle

Dil-i nâ-ehl ola tâ sūhte-i âteş-i ğam

dil-i nağme:**1. dil-i nağme:****Gazel 5**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül şarkısı, melodisi.

Dâğ-ı sinem gül-i ter bülbül dil-i nağme serā

Seyre gel dağı neler var bu bāğa cānā

dil-i nālān:**1. dil-i nālān:****Kaside 11**

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

İnleyen gönül.

İçinde mähî-i ğam durma ğavṭa-ğorlık ider

Şikār ider anı her laḫṣa bu dil-i nālān

2. dil-i nālān:**Gazel 38**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ağlayıp inleyen gönül.

Rast geldüm yine giryān u bürehne ser ü pā

Ka'be-i küyün yārūñ dil-i nālān dolaşır

dil-i nālānı:**1. dil-i nālānı:-ı****Gazel 22**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

İnleyen gönül.

Dürriyā çāh-ı elemde unudulduk kalduk

Yokdur ihvān-ı zamāndan dil-i nālānı añar

2. dil-i nālānı:-ı**Gazel 152**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ağlayıp inleyen gönül.

Dilber beni añmaz dil-i nālānı unutdı

Ol sevdiğimiz demleri ol ānı unutdı

dil-i nālānumı:**1. dil-i nālānumı:-um, -ı****Mesnevi 1**

Mısra: 129

Kelime Tipi: -

İnleyen gönül.

Yārāna selām-ı dil-i nālānumı 'arz it

Anlara olan 'ışk-ı firāvānumı 'arz it

dil-i nā-şāduña:**1. dil-i nā-şāduña:-uñ, -a****Gazel 69**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kederli gönül.

Bu kadar guşsa-i cānānı çeker āh itmez

Dürriyā bu dil-i nā-şāduña inşāf inşāf

dil-i nizāra:**1. dil-i nizāra:-a****Gazel 159**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Zayıf gönül.

Efendî baña 'ināyet zamānı gelmedi mi

Dil-i nizāra hidāyet zamānı gelmedi mi

dil-i pâ-bürehnemüz:**1. dil-i pâ-bürehnemüz:-müz****Gazel 153**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

(yalınayak) kimsesiz gönül.

Bu dil-i pâ-bürehnemüz ta'n-ı rakîbe bakmadı
Şevk ile gitti küyna rencişi-ı hârı bilmedi

dil-i pâre pâreve:**1. dil-i pâre pâreve:-y, -e****Gazel 141**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Parça parça gönül.

Âb-ı şafâ bu çarh-ı felekden gelür mi hiç
Durmaz gelürse de bu dil-i pâre pâreye

dil-i pülâd:**1. dil-i pülâd:****Gazel 76**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Çelik yapılı gönül.

Qâmetüm çeng eşkümi târ eyledi bâr-ı gamuñ
Def gibi egler dil-i pülâd elüñden ey felek

dil-i pülâdı:**1. dil-i pülâdı:-ı****Gazel 81**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Çelik yapılı gönül.

Dürriyâ her ne kadar eyleseñ âh-ı süzân
Yumuşatmaz dil-i pülâdı Muhammed şâhuñ

2. dil-i pülâdı:-ı**Gazel 165**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Çelik gibi sert, katı gönül.

Dil-i pülâdı nerm olmak muhâl oldı o dildârûñ
Şu deñlü idegördüm âteş-i âh-ı ciger-süzü

dil-i pülâd-ı saht-ı yârümi:**1. dil-i pülâd-ı saht-ı yârümi:****Gazel 133**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sevgilinin katı çelik gönlü.

Minnet Allâha dil-i pülâd-ı saht-ı yârümi
Dürriyâ nerm eyledüm bu âh-ı âteş-bâr ile

2. dil-i pülâd-ı saht-ı yârümi:-üm, -i**Gazel 133**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sevgilinin (çok) katı gönlü.

Minnet Allâha dil-i pülâd-ı saht-ı yârümi
Dürriyâ nerm eyledüm bu âh-ı âteş-bâr ile

dil-i pulâduña:**1. dil-i pulâduña:-uñ, -a****Gazel 42**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Çelik gönül // çelik gibi sert, katı gönül.

Âteş-i âh-ı dilüm 'âleme te'sir itdi
İtmedi hiç dil-i pulâduña ey şâh eşer

2. dil-i pulâduña:-üñ, -a**Gazel 52**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sert, katı gönül.

Ğırra olma dil-i pulâduña ey çarh-ı şagir
Şimdi biz şaht- kemân u gam-ı ğurbet çekerüz

dil-i pür-ğubâr-ı bülbül:**1. dil-i pür-ğubâr-ı bülbül:****Gazel 161**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bülbülün (aşığın) kederli gönlü.

Çemende kalmadı bir gonca kim gül olmaya şimdi
Bahâr oldı dil-i pür-ğubâr-ı bülbül açıldı

dil-i pür-ğuşşaya:**1. dil-i pür-ğuşşaya:-y, -a****Kaside 6**

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

Çok kederli gönül.

Dil-i pür-ğuşşaya mihr-i keremüñ düş olsa
Kalmayup zerre kadar zâ'il ola şebnem-i gam

dil-i pür-zârum:**1. dil-i pür-zârum:-um****Gazel 59**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ağlamakla dolu olan gönül.

Ben dağı girdüm kaşâr-ı 'aşkuña cânâ senüñ
Gerden-i cânda dil-i pür-zârum olmışdur ceres

dil-i rakîbe:**1. dil-i rakîbe:-e****Gazel 134**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Rakibin gönlü.

'Uşşâka târ-ı zülfüñ ola kayd-ı bend-i 'aşk
Ammâ dil-i rakîbe şehâ târümâr ola

dil-i sevdâ-zede:

1. **dil-i sevdā-zede:****Gazel 38**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevdāya tutulmuş gönül.

Dil-i sevdā-zede girdāb-ı ümīde düşmüş
Ol dūr-i pākin kenār itmege her an dolaşır

2. **dil-i sevdā-zede:****Gazel 44**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sevdalı, âşık gönül.

Şerhalar açduğunuñ vechi bu kim sīnesine
Dil-i sevdā -zede bir kāmēt-i şimsād ister

dil-i şeydā:1. **dil-i şeydā:****Gazel 32**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Çılgın gönül.

Dime ancak melāhatde o yār-i sīm-ber vardur
Göreydün ey dil-i şeydā bu 'ālemde neler vardur

2. **dil-i şeydā:****Gazel 93**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Çılgın gönül.

Nice biz ey dil-i şeydā ğam-ı dünyā çekelüm
Varalum mey-gedeye cām-ı muşaffā çekelüm

3. **dil-i şeydā:****Gazel 93**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Çılgın gönül.

Qadrimüz çünkü bilür yok serimüz erse göge
Başımız hırkaya gel ey dil-i şeydā çekelüm

4. **dil-i şeydā:****Gazel 136**

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Çılgın gönül.

Naḥl-i peyvendi berū-mend ola diyü itdi
O felek-қадре du'ālar dil-i şeydā bu gice

dil-i şeydāda:1. **dil-i şeydāda:-da****Kaside 12**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Çılgın gönül.

Şimdi bir âteş-i ğam var ki dil-i şeydāda
Şerer-i kemteri sūz-efgen-i nār-i Nemrūd

dil-i şeydāya:1. **dil-i şeydāya:-y, -a****Gazel 28**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Çılgın gönül. (âşığın gönlü).

Çıkarup ḥançerini yār dimiş kaşdum var
Yine bu kaşdı görün siz dil-i şeydāya çıkar

dil-i şeydāy:1. **dil-i şeydāy:-y, -ı****Gazel 113**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Çılgın gönül.

Dil-i şeydāyı dilber eyledi efkār var olsun
Derünümde yer itdi ol kāmēr-ruḥsār var olsun

dil-i sultānuma:1. **dil-i sultānuma:-um, -a****Kaside 8**

Mısra: 73

Kelime Tipi: -

Padişahın gönlü.

Çünkü taḥrīr eyledüm ḥālī dil-i sultānuma
İdeyüm şimdengirü ḥayr du'ā-yı bā-şavāb

dil-i sūrāha:1. **dil-i sūrāha:-a****Gazel 73**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Delik delik olmuş gönül.

Geçirüp rişte-i ālāmı dil-i sūrāha
Sübḥa-veş aldı ele şeyḥ-i cefā-kār-ı firāk

dil-i şürīdemüzi:1. **dil-i şürīdemüzi:-müz, -i****Gazel 96**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Perişan gönül -tutkun gönül-.

'Andelibe dil-i şürīdemüzi hem-dem idüp
Gül-sitāna varalum nāle vü feryād idelüm

dil-i 'uşşāk-ı şeydāy:1. **dil-i 'uşşāk-ı şeydāy:-yı****Gazel 10**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Çılgın âşıkların gönlü.

Dilberā eyle ḥazer her pāresi ḥançer olur
İtme şemşir-i dil-i 'uşşāk-ı şeydāyı şikest

dil-i yem:1. **dil-i yem:**

Tarih 13

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Deniz gönüllü.

‘İzzet-pezîr-i ‘âlem kân-ı ‘atâ vü dil-i yem
Memdûh-ı cümle âdem reşk-i revân-ı hâtem

dil-i zâr:

1. dil-i zâr:

Gazel 47

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ağlayan, inleyen gönül.

Gözine sürme çeküp âfet-i cân oldu o yâr
Gamzesi tığine zağ urdı şakın ey dil-i zâr

2. dil-i zâr:

Gazel 82

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ağlayan, inleyen gönül.

Ol gün kanı bezmüñde kebâb idi dil-i zâr
Ser-verüm idüñ câm-ı mey-i nâz iderdüñ

3. dil-i zâr:

Gazel 88

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ağlayan, inleyen gönül.

Her gönca-i hüsnüñ olur elbetde hezârı
Ey Dürri dil-i zâr ile bilmem nic’olur hâl

4. dil-i zâr:-up

Kaside 2

Mısra: 81

Kelime Tipi: -

Inleyen gönül.

Âhâr-ı hırmân ile pür-yâre olup bu dil-i zâr
Kaldı bî-çâre dağı çekmedür renc ü elem

dil-i zâra:

1. dil-i zâra:-a

Gazel 21

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ağlayan, inleyen gönül.

Telh-i düšnâmuñ gelür şâhum dil-i zâra lezîz
Şerbet-i la’lûñ gelür bu cân-ı bîmâra lezîz

2. dil-i zâra:-a

Gazel 67

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ağlayan, inleyen gönül.

Olur câm-ı la’lûñ dil-i zâra nâfi’
O şerbet gibi k’ola bîmâra nâfi’

dil-i zârı:

1. dil-i zârı:-ı

Gazel 8

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ağlayan, inleyen gönül.

Ne anarsın dil-i zârı ne şorarsın hâlîñ
Bu kadar çevre nedür ‘âşık-ı bî-mâra sebeb

2. dil-i zârı:-ı

Gazel 105

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ağlayan, inleyen gönül.

Komaz bir gün beni hâlî gelür yoklar dil-i zârı
Bu deñlü lutf u ihsânı gam-ı yâre düşürmezdim

3. dil-i zârı:-ı

Gazel 142

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ağlayan, inleyen gönül.

Bâd itdi yine gönca-i gülzârı küşâde
Bülbül nağamât üzre dil-i zârı küşâde

4. dil-i zârı:-ı

Gazel 153

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ağlayan, inleyen gönül.

Şerhalar açdı sîneme bu dil-i zârı bilmedi
Mest-i şarâb-ı nâz olup itdügi kârı bilmedi

dil-i zâr-ı felâket-zedeyi:

1. dil-i zâr-ı felâket-zedeyi:-yi

Gazel 31

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Felakete tutulmuş inleyen gönül İl Aşık.

Atma yâbâna dil-i zâr-ı felâket-zedeyi
Revnağ-ı nerd-i muhabbet güzelüm zâr iledür

dil-i zârımı:

1. dil-i zârımı:-um, -ı

Gazel 45

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ağlayan, inleyen gönül.

Kanımı durmaz içre bâde-i aħmer mi şanur
Bilmezin yoħsa dil-i zârımı sâgar mı şanur

dil-i ‘âşık-ı rüsvâ:

1. dil-i ‘âşık-ı rüsvâ:

Gazel 147

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Rezil âşığın gönü.

Yüzine bir güle bakmakla o şüh-ı devrân
Kâtı yüz buldı dil-i ‘âşık-ı rüsvâ büyüdi

dil-i 'uṣṣāka:**1. dil-i 'uṣṣāka:-a****Gazel 101**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Âşıkların gönlü.

Bir kez nemek ekmezsın zaḥm-ı dil-i 'uṣṣāka

Biñ kerre urursun şemşir-i cefā-yı ğam

dilim:**1. dilim:****Gazel 21**

Mısra: 10

Dilim, parça.

Şekker-i pālūde-i pūr-minnet-i aġyārdan

Bir dilim nāmı gelür Dürr-i mey-ḥāra leziz

dilkeş:**1. dilkeşdür:-dür****Tarih 1**

Mısra: 10

Gönül çekici, gönül cezbedici.

Buña ey Dürr-i var ise tārīḥ

Cāy-ı zībā-yı ḥan-ı dilkeşdür

dil-keş:**1. dil-keşleri:-lerī****Gazel 108**

Mısra: 3

Gönül çekici, gönül cezbedici.

Gerçi çokdur 'ālem-i 'aşkuñ nice dil-keşleri

Kūy-ı dilberdür derūnumda benüm yer eyleyen

dilkeş oldu:**1. dilkeş oldu:-dı****Tarih 12**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönül cezbetmek.

Yapdı bu cāy-ı ḥubı Ḥāce Ḥüseyn Efendi

Ġayetle dilkeş oldu tarḥın cihān begendi

dillere düşdi:**1. dillere düşdi:-di****Gazel 87**

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Deyim***İnsanların diline düşmek, dedikodusu yapılmak.*

Rüy-ı zerdinden mi bilmem āh-ı serdinden midür

Dillere düşdi güzel sevmekle Dürr-i nām-ı dil

dil-nevāz:**1. dil-nevāzum:-um****Gazel 133**

Mısra: 1

Gönül okşayan.

Dil-nevāzum gitme seyr-i gülşene aġyār ile

Serv-i nāzum eyleme gül gibi ülfet ḥār ile

dil-nevāz-ı 'ulemā:**1. dil-nevāz-ı 'ulemā:****Kaside 6**

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Ālimlerin gönlünü okşayan (memduh bağlamında).

Dil-nevāz-ı 'ulemā menba'-ı iḥsān u 'aṭā

Genc-baḥş-ı şuleḥā āşaf-ı Cemşid-ḥadem

dil-nüvāz:**1. dil-nüvāz:-ā****Kaside 9**

Mısra: 41

Gönül okşayan (memduh bağlamında).

Dil-nüvāzā maḥmedet mendā vü 'adālet gösterür

Ey mu'in-i şer' ü naşş-ı kâti'-i peygamberi

dil-nüvāz-ı zu'afā:**1. dil-nüvāz-ı zu'afā:****Kaside 1**

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Zayıfların gönlünü okşayan.

Dil-nüvāz-ı zu'afā Rābbına baḥş-ı fuḳarā

Müsteḥaḳ-perver ü hem-nām-ı Habīb-i Yezdān

dil-nüvāz-ı 'ālem:**1. dil-nüvāz-ı 'ālem:****Kaside 11**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Alemin gönül okşayanı.

Veliyy-i ni'metüm ol dil-nüvāz-ı 'ālem kim

Beni o cāy-ı müferriḥde eyledi iskān

dil-perişān olmağı:**1. dil-perişān olmağı:-mağ, -ı****Gazel 150**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gönlü perişan, perişan gönüllü olmak.

İtmeseydi zülfüñi tahrik eger bād-ı şabā

Ben mi isterdüm bu deñlü dil-perişān olmağı

dil-perişānuz:**1. dil-perişānuz:-uz****Gazel 54**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönlü perişan, aşık.

Huzür-i kalbimiz yok şehri-gamda hâne- cüyânuz
Şabâ zülfün dağıtmış anuñ için dil- perişânuz

dilrübâ:

1. **dilrübâsım:-sı, -n**

Gazel 115

Mısra: 1

Gönül kapıcı İl sevgili.

Şarf ider nağd-i sirişkin dilrübâsın isteyen
Yolına cânlar fedâ eyler vefâsın isteyen

2. **dilrübâ:**

Gazel 92

Mısra: 7

Gönül alan sevgili.

Va'd-i vaşl itse sözünde dilrübâ durmaz yine
Ber-karâr olur mı hiç hürşid-i enver ey gönül

dil-rübâ:

1. **dil-rübâya:-y, -a**

Gazel 50

Mısra: 8

Gönül kapıcı İl sevgili.

Cân riştesini va'd-i vişâl eylese eger
Engüşt-i dil-rübâya gönül rîsmân ider

2. **dil-rübâ:**

Gazel 72

Mısra: 5

Gönül alan İl sevgili.

Nâr-ı âhumdan şakınsun dil-rübâ ile rakîb
İns ü cinne eylemez hiç merhamet şemşir-i 'aşk

3. **dil-rübânun:-nuñ**

Gazel 158

Mısra: 4

Gönül kapan, sevgili.

Dutuldı mihr-i 'âlem-tâb-ı burc-ı evc-i istignâ
Nümâyân oldu şanma dil-rübânun hatt-ı ruhsârı

dil-şâd ola:

1. **dil-şâd ola:-a**

Mesnevi 1

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Gönlü sevinçle dolu olmak.

Yâ Pîr Muhammed Çelebi anda mı ey yâr
Her lahza ola 'âtıfet-i hakık ile dil-şâd

dimâğ-ı cânunı:

1. **dimâğ-ı cânunı:-um, -ı**

Gazel 118

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Can ve gönül dimağı, zihni.

'Aceb lutf eyler idün zülf-i dildâra varup gelseñ
Dimâğ-ı cânunı kılsañ mu'aftâr ey şabâ bir gün

dimâğ-ı 'âlemi:

1. **dimâğ-ı 'âlemi:-i**

Mesnevi 2

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Kâinatın bilinci.

Anuñ her hâki güyâ misk ü 'anber

Dimâğ-ı 'âlemi eyler mu'aftâr

dimez miydün:

1. **dimez miydün:-mez, -mi, -y, -dü, -ñ**

Kaside 3

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Söylemek.

Niçün seyl eyleyüp eşküñ revân itdün gülistânda
Sen ey bülbül dimez miydün ki şâyed ola ter gonca

din:

1. **dinür:-ür**

Mesnevi 2

Mısra: 7

Söylenmek, ifade edilmek.

Dinür yaylak-ı Karlık ol mekâna
Anuñ her küşesi beñzer cinâna

2. **dinür:-ür**

Mesnevi 2

Mısra: 67

Söylenmek, ifade edilmek.

'Umür Fâkî dinür bir mâverâna
Şafâlar bahş ider nüş ile cânâ

3. **dinür:-ür**

Mesnevi 2

Mısra: 103

Söylenmek, ifade edilmek.

Çatal Oluğ dinür birine cânâ
Ser-i dâya düşer tîğ oldu güyâ

4. **dinür:-ür**

Mesnevi 2

Mısra: 105

Söylenmek, ifade edilmek.

Üzerfî Oluğ dinür birine cânâ
'Ömür uzunluğudur var iç ol mâ

5. **dinür:-ür**

Mesnevi 1

Mısra: 16

Denilmek, söylenmek.

Gördün mi ya Kara Oluğunu anda ne şudur
Dünyâda hayât âbî dinür işte o budur

diñle:

1. **diñledüm**:-dü, -m**Gazel 36**

Mısra: 3

İşitmek için kulak vermek.

Diñledüm bülbülü dīvān-ı şeh-i gülde bugün
Rüzgârıñ o dañı heb siteminden söyler

2. **diñlerüm**:-r, -üm**Gazel 102**

Mısra: 5

Kulak vermek, dinlemek.

Gülşen-i meyḥānede sıyt-ı şurāḥī diñlerüm
Yokdur ey dil ḥāşılı bağ-ı dehhāra minnetüm

3. **diñleye**:-y, -e**Gazel 110**

Mısra: 9

Kulak vermek, dinlemek.

Şāhum sözümi diñleye hiç dinlemez olduñ
Zehr-i ḡam içersem beni sersem mi şanursın

4. **diñle**:**Kaside 7**

Mısra: 44

Kulak vermek, dinlemek.

Dest- bürdin görmişümdür baña zulm itdi felek
Diñle feryādum benüm de ideyin saña beyān

5. **diñleseñ**:-señ**Gazel 36**

Mısra: 8

İşitmek için kulak vermek.

Dili söyletseñ eger yār der yār işidür
Diñleseñ cām-ı mey-i nābī çemende söyler

6. **diñlemez**:-mez**Gazel 132**

Mısra: 9

İşitmek için kulak vermek.

Pendümi diñlemez ol yār benüm ey Dürrī
Güşına almaz eger la'l-i Bedeḥşān olsa

7. **diñlerüm**:-r, -üm**Gazel 3**

Mısra: 4

Dinlemek, kulak vermek.

İdemez oldum şikāyet kimseye ol şāhdan
Anlaruñ da diñlerüm hep sözleri andan yaña

8. **diñle**:**Mesnevi 3**

Mısra: 4

Dinle.

Pürdür içi ḡaziyile ol şehir-i cenābuñ
Vaşf eyleyeyin diñle biraz ḡazẓide cānuñ

diñle-:1. **diñleye**:-(y)e**Mesnevi 3**

Mısra: 39

Dinlemek, kulak vermek.

‘Ākıl olan ol yāve sözi diñleye ḡāşā
Bengī ola yā mest ola yā cāhil-i rüsvā

dinlemez olduñ:1. **dinlemez olduñ**:-du, -ñ**Gazel 110**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Dinlemez olmak, dinlememek.

Şāhum sözümi diñleye hiç dinlemez olduñ
Zehr-i ḡam içersem beni sersem mi şanursın

dīn-perver:1. **dīn-perverüñ**:-üñ**Gazel 41**

Mısra: 11

Dine hizmet ve yardım eden.

Yemm-i ‘adl ile yine şeh-i müjḡānum dīn-perverüñ
Tāze bāza kebk-i denür ki gūsfendān muntazır

dir idük:1. **dir idük**:-r, -idük**Gazel 65**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Söylemek.

Ol da bend oldu dile zūlf-i girih-gürūñ gibi
Biz dir idük gelse olsa luṭfına bir çāre ḡaṭ

dir idüm:1. **dir idüm**:-r, -idü, -m**Mesnevi 1**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Söylemek.

Eşcārı anuñ ḡāmet-i dilber gibi a’lā
Ṭubā dir idüm kütēh eger olmasa ṭubā

dıraḡtān:1. **dıraḡtān:****Tarih 2**

Mısra: 4

Ağaçlar.

Ḥazān olsun ‘ālem gül olsun perişān
Bıraḡsun yere berg ü bārın dıraḡtān

dıraḡtān-ı cemen:1. **dıraḡtān-ı cemen:****Tarih 14**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bahçenin ağaçları.

Bergini dökdi dirāhtān-ı çemen
Gonca-i bağ eyledi çāk-ı kabā

dirāhtān-ı mu'allā:

1. dirāhtān-ı mu'allā:

Mesnevi 2

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

Ulu, Yüce ağaçlar.

Nedür yā ol dirāhtān-ı mu'allā
Var altında nice āb-ı muşaffā

dirāz itme:

1. dirāz itme:-me

Mesnevi 3

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

Uzatmak.

Hācı Hāsanuñ hātırı vardur gele ey bād
Vaşf-ı veledin itme dirāz olmaya nā-şād

direm-efşān:

1. direm-efşān:

Gazel 136

Mısra: 13

Akçe, para saçma.

Kef-i yem-başı o dem kim direm-efşān oldu
Şanki kef zāhir idüpdür yem-i Hāzrā bu gice

dirhem:

1. dirhem:

Kaside 6

Mısra: 4

Akçe, para.

Levhaşallāh zihī hıl'at-ı zī-kıymet kim
Olmaya aña bāhā ola eger yem dirhem

dirīg:

1. dirīg:

Kaside 5

Mısra: 48

Eyvah.

Akrān olup piyāle-i kām ile neş'e-yāb
Kaldum dirīg cür'a-veş üftāde turāb

2. dirīg:

Gazel 68

Mısra: 1

Yazık ki.

Mihnet-i hicrūñ ile çekdüğüm ālāma dirīg
Derd-i 'aşkuñla güzār eyleyen eyyāma dirīg

3. dirīg:

Gazel 163

Mısra: 3

Ne yazık ki.

Dirīg künc-i firākunda şimdi ey meh-rū
O zevk-i müy-miyānuñ baña hayāl oldu

4. dirīg:

Gazel 68

Mısra: 2

Yazık.

Mihnet-i hicrūñ ile çekdüğüm ālāma dirīg
Derd-i 'aşkuñla güzār eyleyen eyyāma dirīg

5. dirīg:

Gazel 68

Mısra: 4

Yazık.

Hayflar bezm-i gam içre çekilen bādemüze
Yārsız gördüğümüz meclis ile cāma dirīg

6. dirīg:

Gazel 68

Mısra: 6

Yazık.

Cāmı meclisde mezzemmetle alur ağzına āh
Dehen-i vā'ize düşdi mey-i gül-fāma dirīg

7. dirīg:

Gazel 68

Mısra: 12

"Eyvah, çok yazık" anlamında ünlem.

'İşveler itdi açup sine-i sīmīnini yār
Dürriyi yine düşürdi tāmā'-ı hāma dirīg

dirīg eyleme:

1. dirīg eyleme:-me

Gazel 68

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Esirgemek.

Derd-i 'aşkuñla senūñ ğurbete düşdük gāhī
Bizden ey şūh-ı cihān eyleme bir nāme dirīg

dirīg eylemezin:

1. dirīg eylemezin:-mez, -in

Gazel 68

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Esirgemek.

Ser nedür kim yolına vireyüm ey dil yārūñ
Cānumı eylemezin ben o gül-endāma dirīg

dirîğ eyleyüp:1. **dirîğ eyleyüp:-y, -üp****Gazel 91**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Esirgemek.

Selâmın dirîğ eyleyüp bizden âyâ
Niçün itmez ol şâh-ı hûbân tenezzül

dirîğ itme:1. **dirîğ itme:-me****Gazel 106**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Esirgemek, sakınmak.

Nigâh-ı luţfuñı itme dirîğ zîrâ kim
Beni saña o bakışlardur eyler meftûn

dirîğ itmez idüñ:1. **dirîğ itmez idüñ:-mez, - idü, -ñ****Kaside 2**

Mısra: 79

Kelime Tipi: -

Esirgemek, sakınmak.

Sen dirîğ itmez idüñ şâmil idi hâlka velî
Ni'metündür bilürüm hep baña bu cevri sitem

dirîğâ:1. **dirîğâ:****Gazel 54**

Mısra: 7

Yazık, eyvah, yazıklar olsun.

Dirîğâ irmedüñ ser- menzil-i vaşlına cânânunı
Niçe yıldur ki deşt-i miñnet-i 'aşkında püyânuz

2. **dirîğâ:****Gazel 67**

Mısra: 7

Çok yazık!, eyvahlar olsun!.

Dirîğâ ki terkîb-i la'l-i laţifüñ
Olur her zamân derd-i ağıyâra nâfi'

dîvân:1. **dîvânım:-um****Kaside 7**

Mısra: 78

*Divan şairlerinin, şiirlerini kafiyelerine göre
alfabe sırası ile içine alan mecmua, kitap.*

Kimdür inkâr eyleyen şâh-ı ma'ânî olduğum '

'Arşa-i 'âlemde dîvânım dururken raygân

dîvâne:1. **dîvânede:-de****Gazel 27**

Mısra: 8

Deli II âşık.

Görünce dâğ-ı siyâhum hevâ-yı zülfüñle

'Acebleme beni dîvânede hâta çok olur

dîvâne itmese:1. **dîvâne itmese:-me, -se****Gazel 150**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Delirtmek, çılgına çevirmek.

İtmese dîvâne ey Dürri beni sevda-yı 'aşk

Ben mi isterdüm esir-i zülf-i cânân olmağı

dîvâne oldu:1. **dîvâne oldu:-dı****Gazel 140**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Deli divane olmak || aşkıdan delirmek.

Yârün bakınca 'âşık-ı şeydâ bu çağına

Dîvâne oldu kendini urdı buçağına

dîvân-ı şeh-i gülde:1. **dîvân-ı şeh-i gülde:-de****Gazel 36**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gül sultanının meclisi, bahçe.

Diñledüm bülbülü dîvân-ı şeh-i gülde bugün

Rüzgâruñ o dağı heb siteminden söyler

dîvânına:1. **dîvânına:****Tarih 19**

Mısra: 4

Huzur, meclis.

Şimdi o bir fâzıl-ı 'aşrı bulup

Eyledi dîvânına revnağ-fezâ

dîvânet:1. **dîvânet:****Kaside 9**

Mısra: 60

Dindarlık.

Kâmetüñ nañl-i gülistân-ı fazîletdür senüñ

Fazl-ı dem'i diyânet hem ekser yâr-i Dürri

diyâr:1. **diyâr:-a****Gazel 102**

Mısra: 12

Memleket.

Kağı-i şehri oldı şimdi bir kerem-kâr-ı cihân
Yümn-i teşrîfiyle yokdur bir diyâra minnetüm

divâr-ı câma:

1. **diyâr-ı câma:-a**

Gazel 53

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kadeh ülkesi.

Ârzü-yı kâkülünle Şâma girmiş çıkmışuz
Fikr-i la'lünle diyâr-ı câma girmiş çıkmışuz

divâr-ı fikre:

1. **diyâr-ı fikre:-e**

Kaside 7

Mısra: 86

Kelime Tipi: -

Düşünce diyarı.

Hep getürdüğü metâ'-ı medh-i zâtuñdur senün
Şehr-i dilden ger diyâr-ı fikre gelse kârbân

dive:

1. **diye:**

Gazel 26

Mısra: 9

Diyerek, deyip.

Göster ol günleri yâ Rabbî rakîbe diye tâ
Ne kadar kemse de Dürri yine senden yegdür

2. **diye:**

Kaside 7

Mısra: 90

Diyerek, deyip.

Vâcib oldur kim du'ânı eyleye şimdengirü
Âmin âmin diye tâ kim sâkinân-ı âsumân

3. **diye:**

Gazel 151

Mısra: 5

Diye.

Görmüş misün 'âlemde nazîrin diye ey dil
Ol yâr 'aceb dilber-i pâkîze degül mi

4. **diye:**

Kaside 11

Mısra: 23

Diye.

Ümid ider ki diye lutf idüp Hasan Ağa ne
Gör anı var yûri yap hâtırın kıoma vîrân

diyü:

1. **diyü:**

Kaside 4

Mısra: 4

Diyerek, deyip, sanarak, zannederek, olarak, adına.

Sefîne-i güle olmuş nesim-i keşî rân
Bahâr mevsimi girmez diyü ele her dem

2. **diyü:**

Gazel 51

Mısra: 3

Diyerek, deyip.

Ümmid-i büse-i dehenüm eyledün diyü
Öldürme yok yire beni şâhum vebâldür

3. **diyü:**

Gazel 60

Mısra: 7

Diyerek, deyip.

Ğam yime 'aşkum benüm 'aşk-ı mecâzîdür diyü
Hâne-i 'aşk-ı haķîķiye mecâzîdür esâs

4. **diyü:**

Gazel 65

Mısra: 7

Diyerek, deyip.

Mâ'il olduñ küfr-i zülfine diyü Manşûr-veş
Kaşd ider şimdi dil-i bî-çâremi berdâra hâţ

5. **diyü:**

Gazel 124

Mısra: 9

Diyerek, deyip.

Ğam çekme yetti diyü makşûda Dürriyâ
Herkes irür murâdına lutf-ı İlâh ile

6. **diyü:**

Gazel 135

Mısra: 5

Diyerek, deyip.

'Arûs-ı gülle cem' oldı diyü dâmâd-ı gülzârı
Çemen ehline eyler dâye-i ebr-i hevâ müjde

7. **diyü:**

Gazel 135

Mısra: 7

Diyerek, deyip.

Çıkarmış Ka'be-i kûyından ol meh-veş diyü ey dil
İder peyk-i ümidüm cân-ı zâra dâ'imâ müjde

8. **diyü:**

Gazel 143

Mısra: 2

Diyerek, deyip.

Şekvâ-yı hicr-i yâruñı nâdâna söyleme
Bîmâr-ı cevriyüm diyü yâbâna söyleme

9. **diyü:**

Mesnevi 1

Mısra: 55

Diyerek, deyip.

Tesbîhi elinde dedeyüm diyü gezer mi
Şeyhi evine hû dimege gâhî gider mi

10. **diyü:**

Gazel 89

Mısra: 9

Diye.

Seyr-i bâga gele şâyed diyü ey Dürri yâr
Dâ'imâ yola bakar çıkdı nihâl üstine gül

11. **diyü:**

Gazel 107

Mısra: 9

Diye.

Yazmadı defter-i 'uşşâka diyü çekme elem
Dürriyâ gönülünü şâd eyle ki ser-deftersin

12. **diyü:**

Gazel 116

Mısra: 5

Diye.

Dönmedi bir gün murâd üzre diyü şekvâyı ko
Rûzgâr ey dil muhâlif çarh-ı gerdân neylesün

13. **diyü:**

Gazel 122

Mısra: 1

Diye.

Nedür diyü baña şordukda 'arz idüp pehlü
Didüm ki genc-i tılsım-ı vefâdur ey meh-rû

14. **diyü:**

Kaside 8

Mısra: 77

Diye.

'Ömrün efvân u müebbed ola diyü devletün
Dâ'imâ Dürri gibi budur du'â-yı şeyh ü şâb

15. **diyü:**

Kaside 11

Mısra: 22

Diye.

Sen anı damla kıyâs itme eşk-i cândur ol
Beni efendüm unutmuş diyü olur giryân

16. **diyü:**

Mesnevi 1

Mısra: 132

Diye.

Me'mûl olan oldur ki kabûl eyleyeler hep
Bizden de selâm eyle diyü söyleyeler hep

17. **diyü:**

Mesnevi 3

Mısra: 20

Diye.

Me'mûl olan oldur ki kabûl eyleyeler hep
Bizden de selâm eyle diyü söyleyeler hep

18. **diyü:**

Tarih 9

Mısra: 4

Diye.

Sağa-yı kervân olmada hamd ile mîrüm
Şadr-ı Rûm oldu o fâzıl diyü lutf-ı Hâkla

19. **diyü:**

Gazel 136

Mısra: 15

Diye, için, amacıyla.

Nahl-i peyvendi berû-mend ola diyü itdi
O felek-quadre du'âlar dil-i şeydâ bu gice

20. **diyü:**

Gazel 28

Mısra: 5

Diye.

Va'd-i vaşl eyledi dilber diyü şâd olma gönül
Tecrübem geçdi benüm va'desi ferdâyâ çıkar

diz:

1. **dizüp:-üp**

Gazel 122

Mısra: 9

Dizmek, sıralamak.

Dizüp dūr-i sühanin silk-i mıştara Dürri
Belâgat ehline seyr itdirür nice lü'lü'

doğrı:

1. **doğrı:**

Mesnevi 3

Mısra: 37

Doğru.

Doğrı sözi yok cümlesi mânend-i gümândur
'Ömri garaž-ı kızb ü fitenle güzêrândur

2. **doğrıca:-ca**

Mesnevi 3

Mısra: 36

Doğru.

Hâcî Hasanun oğlu yalanın tulumudur
Bir doğrıca söz söylemek anuñ ölümüdür

3. **doğrı:**

Mesnevi 3

Mısra: 14

Edat; karşı yönünce.

Ey bād-ı şabâ haşılı ol şehre irince
Ol kân-ı gâzanuñ içine doğrı girince

4. **doğrı:**

Mesnevi 1

Mısra: 94

"-e doğru" edatı.

Gāhī kūsülür gāhī temelluklar ider mi
Atına binüp çiftliğine doğru gider mi

dök:

1. **dökerse:-er, -se**

Kaside 5

Mısra: 6

Akıtmak, dökmek.

Nār-ı gamuñ yakup dilüme virdi haylî tâb
Teskîn-i süz için n'ola dîdem dökerse âb

2. **dökdi:-di**

Tarih 14

Mısra: 5

Dökmek (yaprak).

Bergini dökdi dırahtân-ı çemen
Gonca-i bağ eyledi çāk-ı kabā

döke gör:

1. **döke gör:**

Gazel 128

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

(Gözyaşı) dökmek, akıtmak.

Yolında o mâhuñ döke gör eşküñi Dürri
Vuşlatsa murâduñ yûri bezl-i direm eyle

dökil:

1. **dökildi:-di**

Gazel 140

Mısra: 8

Saçılmak, serpilmek, etrâfa yayılmak.

Dâğ-ı derûn-ı teb-zedeme degdi demrenin
Güyâ dökildi aççe erenler çerâğına

dökül:

1. **dökülür:-ür**

Gazel 30

Mısra: 5

Akmak.

Ceyş-i gam mülk-i dile gelse sirişkim dökülür
Def' için düşmeni zîrâ nice gencîne gider

dökül saçıl:

1. **dökül saçıl:**

Gazel 39

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Her yana dağılmak.

Pür it dāmān-ı gülzârı şabâ evrak-ı güllerle
Bu bezm-i gülsitānda cûdîñı dökül saçıl göster

dokun:

1. **doğunaydı:-a, -y, -dı**

Kaside 2

Mısra: 63

Değmek.

Âb-ı ihsânı dokunaydı eger bir kerre
Şûre-zâr-ı dil ola minnet-i ez-hârem

2. **dokunmağa:-mağ, -a**

Kaside 1

Mısra: 49

Değmek, dokunmak.

Kimsenüñ kimseye dokunmağa cānı yokdur
Yârdan 'âşıkına varısa ise tîr-i müjgân

3. **doğundi:-dı**

Gazel 153

Mısra: 5

Değmek, vurmak.

Sille-i şavlecân-ı zülf şöyle doğundi kim aña
Rûy-ı zemînde güy-ı dil cāy-ı qarârı bilmedi

dol:

1. **dolidur:-ı, -dur**

Mesnevi 3

Mısra: 56

Dolmak.

Evvel emir anı göricek bir toya beñzer
Kizb ile derûnı dolidur kim şuya beñzer

2. **doldı:-dı**

Gazel 62

Mısra: 6

Dolu duruma gelmek.

Nice kulağına girsün bu feryād
Raķibüñ sözleriyle doldı güşuñ

3. **dolsun:-sun**

Gazel 121

Mısra: 6

Dolu duruma gelmek.

Bezm-i meyde yâre yanmaz hâlini şanmañ dimez
Cām dolsun 'ūd gelsün pür-humâr olsun dirin

dolaş:

1. **dolaşır:-ır**

Gazel 38

Mısra: 6

Etrafını gezmek.

Rast geldüm yine giryân u bürehne ser ü pâ
Ka'be-i küyunı yârüñ dil-i nālân dolaşır

2. **dolaşır:-ır**

Gazel 38

Mısra: 8

Gezmek, gezinmek (Elden ele gezmek bağlamında).

Almağa bûse-i la'l-i lebini cānānuñ
Bezm-i şahbāya girüp cām-ı dirahşân dolaşır

3. **dolaşır:-ır****Gazel 38**

Mısra: 1

Dolaşmak, asılmak.

Meyl idüp kākül-i dildāra dil ü cān dolaşır
Şanki bir dām-ı belā vü gama mürğān dolaşır

4. **dolaşır:-ır****Gazel 38**

Mısra: 4

Dolaşmak, gayret etmek.

Dil-i sevdā-zede girdāb-ı ümide düşmüş
Ol dūr-i pākin kenār itmege her an dolaşır

5. **dolaşır:-ır****Gazel 38**

Mısra: 2

Dolaşmak, (tuzağa) yakalanmak.

Meyl idüp kākül-i dildāra dil ü cān dolaşır
Şanki bir dām-ı belā vü gama mürğān dolaşır

6. **dolaşır:-ır****Gazel 38**

Mısra: 10

(su) akmak.

Ḳadd-i cānānuma beñzer deyü ḳaddi Dürri
Serve gülşende yine cüy-ı firāvān dolaşır

dön:1. **döner:-er****Kaside 3**

Mısra: 14

Dönmek, kendi etrafında hareket etmek.

Hemān bir Mevlevîdür tekye-i gülşende güyā kim
Hevā-yı 'aşḳ ile pūr-şevḳ olup gāhî döner gonca

2. **döner:-er****Gazel 86**

Mısra: 4

Bir şeyi andıracak duruma girmek, benzemek.

Olan efgende-i zülf-i girih-girüñ senüñ cānā
Döner ol fülke kim girdābına düşmüşdür 'ummānuñ

3. **dönerse:-er, -se****Gazel 122**

Mısra: 8

Dolaşmak.

'Aceb degül iki yār-ı ḳadīmdür anlar
Dönerse cān ile baş ile sāğar üzre sebū

4. **döndi:-di****Gazel 65**

Mısra: 2

Benzemek, andırmak.

Hoş ṯarāvet virdi rüy-ı abdār-ı yāre ḫaṯ
Döndi ṣaḥn-ı gülşen-i ḫüsninde sünbül-zāra ḫaṯ

5. **dönmedi:-me, -di****Gazel 116**

Mısra: 5

Yönelmek.

Dönmedi bir gün murād üzre diyü şevḳāyı ḳo
Rüzgār ey dil muḫālif ṯarḫ-ı gerdān neylesün

donan:1. **donandı:-dı****Gazel 136**

Mısra: 5

Süslenmek, bezenmek.

Ḳuṯnular geydi donandı yine ḳuṯṯān-ı felek
Sūr seyrine gelüp itdi temāşā bu gice

döndürdü:1. **döndürdü:****Gazel 6**

Mısra: 8

Dönmek, döniştürmek.

Çepçevre başumda görinen penbe-i dāğum

Döndürdü ser-i bīmāruñı çenbere cānā

döne döne:1. **döne döne:****Gazel 84**

Mısra: 3

*Kelime Tipi: Kalıp İfade**Döne döne, tekrar tekrar.*

Ḫulf eylemede döne döne va'deñe senüñ
Ey 'ahd-şiken ṯarḫ-ı sitem-kāra mı uyduñ

dost:1. **dostum:-um****Gazel 117**

Mısra: 3

Dost II Sevgili.

Kūyuña uğratma luṯf eyle raḳībi dostum
Nār-ı 'ālem-süz-ı āh-ı pūr-şerārımdan ṣaḳın

2. **dostum:-um****Gazel 23**

Mısra: 5

Dost, arkadaş sevgili.

Dostum ser- pençe-i şāḫīn-i ḡamzeñden ṣaḳın
Murğ-ı cān-ı nātüvānum zülf-i fettānuñdadur

3. **dostum:-um****Gazel 64**

Mısra: 1

Dost, arkadaş sevgili.

Dostum şirīn femüñdür ḫavz-ı rıdvāndan ḡaraż
La'l-i cān-baḫşuñdur ammā āb-ı ḫayvāndan ḡaraż

döv:1. **döymeyüp:-me, -y, -üp****Tarih 14**

Mısra: 9

Dayanmak, tahammül etmek, katlanmak.

Döymeyüp Dürri teb-i hicrânuna

Sinesin çāk eyledi 'aqlın hebā

du'ā:

1. **du'ā:**

Kaside 11

Mısra: 25

Allah'a yalvarma; niyaz.

Murād-ı Dürri-i şeydā du'ā .....dür

Behāne hānenün evşāfi ey şeh-i 'irfān

duā:

1. **du'āya:-y, -a**

Kaside 5

Mısra: 50

Allah'a yalvarma; niyaz.

Şekvāyı қо cenābına gel virme iztırāb

Dürri du'āya başla ki oldur saña şavāb

du'ā evlevelüm:

1. **du'ā eyleyelüm:-y, -e, -lüm**

Tarih 16

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Allah'a yalvarmak, niyaz etmek.

Eyleyelüm Hāzret-i Hāqdan du'ā

'Ömri füzün devleti olsun keşir

du'ā-gü bendeñüm:

1. **du'ā-gü bendeñüm:-ñ, -üm**

Kaside 9

Mısra: 83

Kelime Tipi: -

Dua eden köle.

Nice yıllardur kapuñda bir du'ā-gü bendeñüm

Gayra muhtāc itme ihsān it bu 'abd-i ahqarı

duā-yı şıdk:

1. **duā-yı şıdk:**

Kaside 9

Mısra: 111

Kelime Tipi: -

İçten gelen dua.

Şol du'ā-yı şıdk ile itdüm bi-haqq-ı enbiyā

Ola maqbül-i Hudā-yı Hālik-i ins ü perī

duā'-yı devleti:

1. **duā'-yı devleti:-i**

Kaside 4

Mısra: 86

Kelime Tipi: -

Talihin ve bahtın yaver gitmesi için edilen dua.

Gider şikāyeti şimdengirü ki oldı saña

Duā'-yı devleti elzem şenā-yı kadri ehem

dūd-ı āhum:

1. **dūd-ı āhum:-um**

Gazel 49

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ahın dumanı.

Çıkarsa dūd-ı āhum n'ola dilden nār-ı 'aşkuñ var

Meyüñ cüş u hurüşı neş'e-i keyfiyyet-i humdur

dūd-ı āhumı:

1. **dūd-ı āhumı:-um, -ı**

Gazel 93

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ahın dumanı.

Dūd-ı āhumı felek añlāsa peyveste idüp

Çekelüm derdüñi ey kāmēti bālā çekelüm

dūd-ı dilüm:

1. **dūd-ı dilüm:-üm**

Kaside 5

Mısra: 46

Kelime Tipi: -

Yüreken çıkan ah.

Feryāduma yetişmez iseñ ey felek-cenāb

Bağlar felekde dūd-ı dilüm hey'et-i şehāb

düğme:

1. **düğmesin:-si, -n**

Gazel 161

Mısra: 4

Düğme.

Bezimde görmek 'aceb müşkilümdi sine-i yāri

Çözüp tebessüm ile düğmesin o müşkil açıldı

duhter:

1. **duhterüñi:-üñ, -i**

Gazel 110

Mısra: 4

Kız çocuk, kız II üzüüm asması; şarap.

Ey pīr-i muğān nā-kese gösterme şarābı

Sen duhterüñi herkese maḥrem mi şanursın

düken:-

1. **dükenmez:-mez**

Kaside 6

Mısra: 51

Bitmek, hiç kalmamak.

Hiç dükenmez katı evşāf-ı hamidüñ çokdur

Vaşf-ı zātuñda olursa n'ola bu dil ebkem

düken:

1. **dükenür:-ür**

Gazel 96

Mısra: 7

Tükenmek, bitmek.

Vaşf-ı cānānı yazarken dūkenūr ise midād
Merdüm-ı dīdemūzi ḥal idüp imdād idelüm

dünyā:

1. dünyāda:-da

Gazel 83

Mısra: 18

Dünya.

Ḥaşre dek ide şafasın Kozinūñ ol fāzıl
Hiç fenā bulmaya dünyāda esāsı Kozinūñ

2. dünyādur:-dur

Gazel 118

Mısra: 7

Dünya.

Ko gitsün ehl-i cāh imrenme dībālı bu dünyādur
Nemed-püş ile anlar cümleten yeksān ola bir gün

3. dünyā:

Gazel 128

Mısra: 3

Dünya.

Dünyā ğamını çekme bulup yār-ı münāsib
Bir küşeye var sāğar ile def'-i ğam eyle

4. dünyā:

Gazel 137

Mısra: 2

Dünya.

İçicek geldi hemān neşve-i şahbā gözüme
Düze gelmezse n'ola şimdi bu dünyā gözüme

5. dünyāda:-da

Mesnevi 2

Mısra: 86

Dünya.

Birisi daḥidür mizāb-ı Elbiz
Hele dünyāda mişlin görmedük biz

6. dünyā:

Tarih 8

Mısra: 8

Dünya.

Şarf idüp nice filorīyi filorī şuyına
Yapdı bu ḥayruña muḥtāc idi el-ḥakḥ dünyā

7. dünyā:

Gazel 1

Mısra: 2

Dünya.

İdeli bāde-i 'aşkuñ beni mest ü rüsivā
Gözüme zerre kadar şimdi görünmez dünyā

8. dünyāy:-y, -ı

Kaside 10

Mısra: 25

Dünya.

Dünyāyı kendine bu kadar bende eyleyen
Ol luṭf-ı dil-firībi o cūd u şehāsıdur

9. dünyāya:-y, -a

Gazel 37

Mısra: 13

Cihan, alem, evren.

Dünyāya bīm-i cāndur o zencir-i kākülü
Ey Dürrī çekdiğüm hep o ḳorḳu degül midür

10. dünyā:

Mesnevi 2

Mısra: 6

Cihan, alem, evren.

Refi'ül-ḳadrdür ol cāy-ı a'lā
Ayağ altındadır baḳsañ bu dünyā

11. dünyāda:-da

Gazel 27

Mısra: 6

Dünya, felek, yeryüzü.

Raḳıbe mihrūñ işitdüm ü nice yāre didi
İnanma ādeme dünyāda iftirā çok olur

12. dünyādan:-dan

Gazel 64

Mısra: 8

Dünya, felek, yeryüzü.

Defter-i 'uşşāk-ı yāre kār odur ḳayd olasın
Dāne taḥşil eylemekdür şanma dünyādan ḡaraḡ

13. dünyāda:-da

Mesnevi 1

Mısra: 16

Dünya, yeryüzü.

Gördüñ mi ya Ḳara Oluğunı anda ne şudur
Dünyāda ḥayāt ābı dinür işte o budur

14. dünyā:

Kaside 2

Mısra: 43

Dünya II âlem II herkes.

İmtilā-pāre-i nān-ı kereminden dünyā
Rīze-i cüftesidür zād-ı cüyüş-ı Nirem

15. dünyā:

Mesnevi 2

Mısra: 10

Alem.

Dem-i cān-baḥş-ı 'İsādur hevāsı
Bütün dünyā anuñ hep mübtelāsı

dur:-

1. dursun:-sun

Mesnevi 1

Mısra: 109

Beklemek.

Dursun oralar anda mı nâ-çârum aġamuz
Ol merd ü zen-i dehr olan ol 'ucbe-nümâmuz

dur:

1. **dürum:-um**

Gazel 40

Mısra: 2

Uzak.

Cân u dil zülf-i siyâhuñda hayâlün bendedür
Gerçi senden dürum ammâ 'aql u fikrüm sendedür

2. **durmaz:-maz**

Gazel 24

Mısra: 5

Kalmak, beklemek.

Cellâd çeşm-i 'âşıkı durmaz helâk ider
Ammâ ki 'isî-i lebi rûh-ı revân virür

3. **durmaz:-maz**

Gazel 141

Mısra: 4

Kalmak, beklemek.

Âb-ı şafâ bu çarh-ı felekden gelür mi hîç
Durmaz gelürse de bu dil-i pâre pâreye

4. **durursa:-ur, -sa**

Kaside 1

Mısra: 25

Kalmak, beklemek.

Dest-beste n'ola pîşinde durursa 'âlem
Eylemiş zât-ı şerîfini Hudâ kıble-i cân

5. **dururken:-ur, -ken**

Kaside 9

Mısra: 85

Kalmak, beklemek.

Sen dururken gayriden ümmîd-i ihsân eylemem
Ben serâb içre temennâ eylemem nilüferi

6. **durur:-ur**

Mesnevi 1

Mısra: 115

Kalmak, beklemek.

Ey bâr eşegi bayılucak yolda durur mı
Şamşûn kıovan ol kıoca kıumuz gibi şolur mı

7. **dür:**

Gazel 17

Mısra: 4

İnci.

Varmaġa sür-ı bahâra kendini tezyîn için
Başına dür düzse şebnemden sezâ zerrîn kıadeh

8. **durursun:-ur, -sun**

Gazel 128

Mısra: 6

Durmak, bulunmak, kalmak.

Gül câmını aldı ele ey bülbül-i şeydâ
Yâ sen ne durursun yûri bâġa naġam eyle

9. **dür:**

Gazel 71

Mısra: 10

İnci.

Baħr-i Hadrâ-yı gülistânda 'aceb mi diseler
Dürriyâ jâleye dür nergis-i bîmâre şehhâre şadef

10. **dururken:-ur, -ken**

Gazel 146

Mısra: 5

Durmak, beklemek.

Teşne-leb 'âşık dururken lutfuñı görmüş rakîb
La'l-i rûh-efzânı emmiş böyle bilmezdim seni

11. **durmasun:-ma, -sun**

Tarih 2

Mısra: 1

Durmak, beklemek, kalmak.

Cihân eylesün durmasun âh u efgân
Çü gitdi cihândan o deryâ-yı ihsân

dür itmesün:

1. **dür itmesün:-me, -sün**

Gazel 12

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Uzaklaştırmak, yaklaşmasına mani olmak.

Beni dür itmesün ol mâh-lîkâdan yohsa
Siper-i çerhi deler nâvek-i hasret kıat kıat

dür-i deryâ-yı sühan:

1. **dür-i deryâ-yı sühan:**

Kaside 2

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Söz denizinin incisi.

Dür-i deryâ-yı sühan mihr-i sipihr kıkfâl
Feyz-baħşâ-yı meh-i şer'-i İmâm-ı A'zam

dür-i eş'arı:

1. **dür-i eş'arı:-ı**

Gazel 61

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şiir incisi, şiirler.

Âb-dâr olsa dür-i eş'arı Dürriñüñ n'ola
Baħr imiş gönli süveydâ anda 'anber hâim imiş

dür-i kelâmına:

1. **dür-i kelâmına:-ı, -na**

Gazel 159

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Söz incisi II şiir.

Zamâne eş'arı Dürri baħr-ı ma'rifetüñ
Dür-i kelâmına rağbet zamânı gelmedi mi

dür-i medhûn:

1. **dür-i medhûn:-üñ**

Kaside 2

Mısra: **114**

Kelime Tipi: -

Övgü incileri.

Gelse şehri dilüme mülk-i tabî'atdan eger

Dür-i medhûn getirür kâfile-i endişem

dür-i nazmum:

1. **dür-i nazmum:-um**

Gazel 100

Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Nazım incisi, şiir; gazel.

Mengüş-ı bünâgüş ide şâyed dür-i nazmum

Bir vaşf-ı pesendide-i cânân idebilsem

dür-i pâk-i:

1. **dür-i pâk-i:-i**

Kaside 2

Mısra: **104**

Kelime Tipi: -

Saf inci (söz bağlamında).

Fikrüm ol silk-i beyândur ki nazîri yoktur

Anda güyâ ki ma'ânî dür-i pâk-i manzüm

dür-i pâkin:

1. **dür-i pâkin:-in**

Gazel 38

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Kusursuz inci. || Sevgili.

Dil-i sevdâ-zede girdâb-ı ümîde düşmüş
Ol dür-i pâkin kenâr itmege her an dolaşır

dür-i şâhvâr:

1. **dür-i şâhvâr:**

Kaside 4

Mısra: **40**

Kelime Tipi: -

İri ve iyi cins inci.

O baħr-ı aħzara olmışdur erğuvân mercân

'Aceb mi olsa dür-i şâhvâr aña şebnem

dür-i şehvâr-ı 'aden:

1. **dür-i şehvâr-ı 'aden:**

Kaside 6

Mısra: **36**

Kelime Tipi: -

Aden'den (çıkarılan) değerli tek inci.

Tîg-zen hamle-fîgen reşk-i Nerîmân-pîş

Dür-i şehvâr-ı 'Aden ma'den-i ihsân u kerem

dür-i sühanin:

1. **dür-i sühanin:-in**

Gazel 122

Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Söz incisi.

Dizüp dür-i sühanin silk-i mıstara Dürri

Belâgat ehline seyr itdirür nice lû'lü'

dür-i yektâ:

1. **dür-i yektâ:**

Gazel 71

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Eşsiz inci.

Şanki deryâ-yı melâhatda o nâzik dehenüñ

Dür-i yektâ ile pür ey gözi şehhâre şadef

dür-i yektâ-yı girân-kıymet:

1. **dür-i yektâ-yı girân-kıymet:**

Kaside 1

Mısra: **101**

Kelime Tipi: -

Çok kıymetli inci.

Bir bulunmaz dür-i yektâ-yı girân- kıymet iken

Hâırum itdi şikeste felek-i bî-iz'ân

durıl:

1. **durılur:-ur**

Gazel 145

Mısra: **10**

Yatışmak, sakinleşmek.

Yârân sirişk-efgen iken ebr-i ğam-ı 'aşk

Hîç cüy-ı dil-i Dürri-i şeydâ durılur mu

durma:

1. **durma:**

Gazel 45

Mısra: **9**

Durmadan, devamlı, sürekli.

Yaşını durma gözümde geçirür ey Dürri

Cüy-ı eşk ile gönül def'-i ğam eyler mi şanur

2. **durma:**

Gazel 138

Mısra: **3**

Durmadan, devamlı, sürekli.

Durma yağmâ itmede 'uşşâk-ı hûnîn-dîdeler

Hâk-i pây-ı yâr ey dil tütîyâdur var ısa

3. **durma:**

Kaside 11

Mısra: **17**

Durmadan, devamlı, sürekli.

İçinde mähî-i gam durma gavta-ı horlık ider
Şikâr ider anı her lahza bu dil-i nālân

4. **durma:**

Gazel 31

Mısra: 10

Durma, devam et!.

Tab'um ey Dürri benüm cevhere-i dānişdür
Durma bâziçesi hep lü'lü-i efkâr iledür

durmaz:

1. **durmaz:**

Gazel 45

Mısra: 1

Ara vermeden, sürekli olarak.

Çanımı durmaz içre bâde-i ahmer mi şanur
Bilmezsin yoğsa dil-i zârımı sāğar mı şanur

2. **durmaz:**

Gazel 45

Mısra: 5

Durmamak, ara vermemek.

Durmaz emr-i şer cevri ile ider fersûde
'Âşıkun ferş-i dil-i zârımı mermer mi şanur

dürri:

1. **dürri:**

Gazel 5

Mısra: 9

Şair Dürri.

Mest-i dembeste-i 'aşk olalı Dürri düşdi
Güft ü güdan kesilüp künc-i ferâğa cānā

2. **dürri'de:-de**

Gazel 6

Mısra: 10

Şair Dürri.

Sünbül gibi açılmadadır senün gamuñla
Bu sine-i Dürri'de olan berbere cānā

3. **dürri:**

Gazel 7

Mısra: 10

Şair Dürri.

Şevk-i 'aşkunda şatardı her kişi kālāsın
Uysa ey Dürri eger bāzāra evdeki hesāb

4. **dürri:**

Gazel 8

Mısra: 9

Şair Dürri.

Olsa Dürri n'ola evşāf-ı ruñuñda gūyā
Dilberā āyinedür tūtiye güftāra sebeb

5. **dürri:**

Gazel 9

Mısra: 12

Şair Dürri.

Bilmedi urğunluğumu pāre-i sinem gördi
Yine Dürri baña rahm itmedi ol yār-i gāzūb

6. **dürri:**

Gazel 11

Mısra: 9

Şair Dürri.

Komadı genc-i ma'āniye cihānda Dürri
Bir senün gibi şeh-i mülk-i belāgat dañi dest

7. **dürri:**

Gazel 12

Mısra: 10

Şair Dürri.

Urdı her nāvek-i müjgānı dile zañm-ı cefā
Olsa Dürri n'ola çeşmümde cerāhat kat kat

8. **dürriyi:-yi**

Gazel 14

Mısra: 9

Şair Dürri.

Dürriyi helāk eyledi āñir sitemüñle
Havf-ı gāzab-ı Rabbe 'ibād eylemedün hiç

9. **dürri:**

Gazel 16

Mısra: 10

Şair Dürri.

Nağd-i cān ile şatar kālāsını biñ nāz ile
Hāce-i 'aşk ile ey Dürri 'aceb bāzār güç

10. **dürri:**

Gazel 20

Mısra: 10

Şair Dürri.

Ol bî-vefādan eyleme şeftālū ārzū
Dürri olur mı bār-ver olmağ nihāl-i bîd

11. **dürriyi:-yi**

Gazel 13

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürri.

İdersin Dürriyi hem tāb-ı nār-ı 'aşkla pür- teb
Yine dersin nedür çāk-ı giribān itmege bā'is

12. **dürri:**

Gazel 25

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürri.

Her zamān cev̄r ü cefā eyleme Dürri kuluña
Şakın ey ruh-ı revānum seni Mevlā'ya şalar

13. **dürri:**

Gazel 26
Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürri.

Göster ol günleri yâ Rabbî rakîbe diye tâ
Ne kadar kemse de Dürri yine senden yegdür

14. **dürri'nün:-nüñ**

Gazel 61
Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürri.

Âb-dâr olsa dür-i eş'arı Dürri'nün n'ola
Baħr imiş gönli süveydâ anda 'anber hām imiş

15. **dürri-i:--i**

Gazel 154
Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürri.

Âh u feryād-ı dil-i Dürri-i miħnet-zededür
Ĥâb-ı nâzından o gül-çehreyi bîdâr idici

16. **dürriyi:-yi**

Gazel 23
Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürri.

Şimdi tâb-ı hicr ile Dürriyi itdün sine-çāk
Rüz-ı haşr olduķda ammâ desti dāmānuñdadur

17. **dürri:**

Gazel 24
Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürri.

Ey Dürri ben nice ideyin sinemi siper
Her bir ĥadengi tır-i kaçādan nişān virür

18. **dürri:**

Gazel 27
Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürri.

'Aceb mi Dürri öperse bezmde yārūñ elin
Miyān-ı meclis-i mestānda merĥabā çok olur

19. **dürri:**

Gazel 30
Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürri.

Görseñ ey māh-liķā bād şanurduñ anı
Küyuña şevķ-i vişālūñ ile Dürri ne gider

20. **dürri:**

Gazel 31
Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürri.

Tab'um ey Dürri benüm cevhere-i dānişdür
Durma bâziçesi hep lü'lü-i efķâr iledür

21. **dürri:**

Gazel 32
Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürri.

Şakın küyına yārūñ varma tiğ-i āhsız Dürri
Varırsañ ģāfil olma anda çok cāy-i ĥaţar vardur

22. **dürri:**

Gazel 35
Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürri.

Erguvān mı kanlı yāreñ dağ-ı sineñ gül mi yâ
Dem-be-dem feryād ider Dürri dilūñ bülbul midür

23. **dürri:**

Gazel 36
Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürri.

Tütü-i dil n'ola ey Dürri olursa ģüyâ
Medĥ-i cānāneyi hep ķand-i feminden söyler

24. **dürri:**

Gazel 37
Mısra: 14

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürri.

Dünyāya bīm-i cāndur o zencir-i kākülü
Ey Dürri çekdiğüm hep o ķorķu degül midür

25. **dürri:**

Gazel 38
Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürri.

Ķadd-i cānānuma beñzer deyü ķaddi Dürri
Serve gülşende yine cūy-ı firāvān dolaşır

26. **dürri-i:--i**

Gazel 40
Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürri.

Sükker-i ihsānuñ itseñ 'āleme mebzül eger
Hiç dimezsün Dürri-i tütü- sūhen yâ ķadadur

27. **dürri:**

Gazel 41
Mısra: 16

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürri.

Vaşf-ı dilberde yine tarh ile bir nâzik ğazel
Hep nazîre itmege ey Dürrî yârân muntazır

28. **dürrî:**

Gazel 42
Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Güş-i cānānuma girmez dime zārım Dürrî
Sen hemān yalvara gör eyler aña ğāh eşer

29. **dürrî:**

Gazel 43
Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Şikeste seng-i ğamla şîşe-i zevk
Hemān Dürrî dil-i meksûra beñzer

30. **dürrî:**

Gazel 44
Mısra: 11

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Āhen-i kalbini nerm itmege yārūñ Dürrî
Āteş-i āh-ğüdāzında pülād ister

31. **dürrî:**

Gazel 45
Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Yaşını durma gözümden geçirür ey Dürrî
Cüy-ı eşk ile gönül def-i ğam eyler mi şanur

32. **dürrî:**

Gazel 47
Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Nice inkār ideyin meylümi cānāneye ben
Cism-i pür-şerhāda ey Dürrî 'alâmetler var

33. **dürrî:**

Gazel 49
Mısra: 11

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Ķadüm ham eyleyüp çeng eyledi bār-ı elem Dürrî
Sirişküm aña tār oldu enīn-i dil terennümdür

34. **dürrîyi:-yi**

Gazel 50
Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Çarpıldı bir perî-i siyeh-kāre nāgehān
Dürrîyi şanma yok yire āh ü fiĝān ider

35. **dürrî:**

Gazel 51
Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Evşāf-ı gerdeninde bu şi'rüm o dilberūñ
Ey Dürrî seyr iden didi 'ıkdü'l-le'āldür

36. **dürrî:**

Gazel 53
Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Dürr-i meknün ola ey Dürrî 'aceb mi şi'rimüz
Baħr-i vaşf-ı yār-ı sīm-endāma girmiş çıkmışuz

37. **dürrî:**

Gazel 54

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Sezā-yı efser-i şāhān iken güftārimuz Dürrî
Ħayıflar dāyimā zīr-i yem-i miħnetde pinhānuz

38. **dürrî:**

Gazel 55
Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Umma ey Dürrî felekden şaħın esrār-ı sürür
Ķaḡı ehl-i dili şād itdi bu çarħ-ı kīne-süz

39. **dürrîyi:-yi**

Gazel 57
Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Firākuñ āteşi Dürrîyi tāb-nāk itdi
Zülāl-i vaşluñı ey gül-'izār arar bulımaz

40. **dürrî-şıfat:--şıfat**

Gazel 58
Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

'Uşşāka künc-i ğamda ħayāl-i lebūñ yeter
Dürrî-şıfat elem-keş-i hicrūñ mül istemez

41. **dürrîyi:-yi**

Gazel 62
Mısra: 12

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

O şehbāza ider murĝ-ı dili peyk
Görūñ Dürrîyi avlar kuşla kuşuñ

42. **dürrî:**

Gazel 64

Mısra: 13

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Kalb-i dilberdür murâd ey Dürrî hep pülâddan
Anı zemm itmekdür ammâ âh-ı süzândan ğaraż

43. dürrîyi:-yi

Gazel 68

Mısra: 12

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

‘İşveler itdi açup sîne-i simînini yâr
Dürrîyi yine düşürdi tama’-ı hâma dirîğ

44. dürrî:

Gazel 70

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Cümleten sînesinüñ dâğını Dürrî yakduñ
Eyledi nâvek-i müjgânuña şâhum ehdâf

45. dürrîyi:-yi

Gazel 72

Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Şöyle mañlûñ oldı kim ‘aşk ile ol meh-peykerüñ
Eyler oldı her muşavver Dürrîyi taşvîr-i ‘aşk

46. dürrî:

Gazel 75

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Ser-i Mecnûnda degül lâne-i murğ ey Dürrî
Şarınur başına destâr perîşân-ı firâk

47. dürrî:

Gazel 79

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

İsterüm Dürrî seni şahbâ-yı ‘aşk-ı yâr ile
Şöyle mest olsañ gehî ‘ömründe hüşyâr olmasañ

48. dürrî:

Gazel 80

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

‘Aşk ile âh-ı pey-â-pey çekelüm ey Dürrî
Dili hursend idelüm bâ-hevâdur diyerek

49. dürrî:

Gazel 82

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Ol gün kanı müstağrak-ı luţfuñ idi Dürrî
Cevr itseñ eger gâhen birâz iderdüñ

50. dürrî:

Gazel 84

Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Gülşende idüp şevk-i ruh-ı yâr ile efğân
Ey Dürrî varup bülbül-i gülzâra mı uyduñ

51. dürrî:

Gazel 86

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Girîbânuñ niçün çâk eyledüñ dâmânınuñ Dürrî
Seni pür-teb mi itdi yoğsa nâr-ı ‘aşk-ı cânânuñ

52. dürrî:

Gazel 87

Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Rüy-ı zerdinden mi bilmem âh-ı serdinden midür
Dillere düşdi güzel sevmekle Dürrî nâm-ı dil

53. dürrî:

Gazel 88

Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Her ğonca-i hüsniñ olur elbetde hezârı
Ey Dürrî dil-i zâr ile bilmem nic’ olur hâl

54. dürrî:

Gazel 89

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Seyr-i bâğa gele şâyed diyü ey Dürrî yâr
Dâ’imâ yola bakar çıkdı nihâl üstine gül

55. dürrî:

Gazel 91

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Yem-i nazma talsa n’ola Dürrî hâmeñ
İder bahre ğavvâş-ı ‘ummân tenezzül

56. dürrî:

Gazel 93

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Ayağuş tozına Dürrî gibi yüzler sürelüm
Kuhl için dide-i ğam-dideye cânâ çekelüm

57. dürrî:

Gazel 94

Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Sünböldür âh-ı dil gül-i terdür bu tâze dâğ
Ey Dürrî cismüm oldu benüm gül-sitân-ı gam

58. dürrî:

Gazel 95

Mısra: 11

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Yemm-i hikmetdür 'ârifî Dürrî
Sifle-ṭab'a serâbdur gönlüm

59. dürrî:

Gazel 98

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Ey Dürrî şeb-i gamda fîğānumdan o hūnî
Nâz uyhusını terk ide bî-dâr ola dirdüm

60. dürrî:

Gazel 100

Mısra: 11

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Ey Dürrî varup mey-gede şadrında otursam
Bir zevk-i ḥased-kerde-i sultân idebilsem

61. dürrî:

Gazel 101

Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Sinemde olan dâga olmağda revân eşküm
Güyâ gül-i gülzâra ey Dürrî düşer şebnem

62. dürrî:

Gazel 102

Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Sîneme çok şerḥa açdı tîğ-i 'aşk-ı dîlrübâ
Yoğdur ey Dürrî muḥaşşal lâle-zâra minnetüm

63. dürrî:

Gazel 103

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Ey Dürrî o gül ḡayra muḡârin olalı
Bülbül gibi âzürde-dil-i ḡâr oldum

64. dürrî:

Gazel 104

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Dürrî benedni luṭufuñdan İlähî ḡıfz it
Nâsa şol dem ki hücum ide şi'r gibi caḡîm

65. dürrî:

Gazel 105

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Ol âhü-dide pek vahşî imiş bilmezdim ey Dürrî
Eger bilmiş olaydım dām-ı efkâra düşürmezdim

66. dürrî:

Gazel 106

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Nice fütâdesi olmazsın anuñ ey Dürrî
Ele alınca girer gönlüme mey-i gül-gün

67. dürrî:

Gazel 109

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Vaşlı kâlâsına ol ḡâce-i ḡüsnüñ Dürrî
Vireyin nağd-i dil ü cânı bahâ neyleyeyim

68. dürrî:

Gazel 110

Mısra: 12

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Tîr-i gam ile dil daḡı bîryân olupdur
Ey Dürrî hemân pûte-i sînem mi şanursın

69. dürrî:

Gazel 112

Mısra: 11

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Nevbahâr oldu güzellendi cihân ey Dürrî
Cânib-i ḡülşene şimdengirü yârân yürisün

70. dürrî:

Gazel 115

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Ḥâk-i pâyüñde ḡubâr olmağ gerek Dürrî gibi
Büsc-i dāmân-ı yâr-ı pür-cefâsın isteyen

71. dürrî:

Gazel 116

Mısra: 12

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Va'd-i vaşl itmek murâd itse kımaz baḡtuñ senüñ
Nâ-müsâ'id ṭâli'üñ ey Dürrî cânân neylesün

72. dürrî:

Gazel 117

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Atma kendüñ rezm-gâh-ı 'aşka ey Dürrî hele
Gâfil olma gamze-i hûn-rîz-i yârümden şaķın

73. dürrî:

Gazel 120

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Vaşfuñda kuşür eylese Dürrî n'ola cānā
Ta'bîr idemez hüsñüñi mümtāz güzelsin

74. dürrî:

Gazel 121

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Naẓm ile her dem muķayyed olsam ey Dürrî n'ola
Vaşf-ı hüsñ-i yârda bir dāstān olsun dirin

75. dürrî:

Gazel 122

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Dizüp dūr-i sūhanin silk-i mıstara Dürrî
Belāġat ehline seyr itdirür nice lü'lü'

76. dürrî:

Gazel 125

Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Şimdi ĥayāl-i lü'lü'-yi dendān-ı yār ile
Ey Dürrî dil yem-i Necef oldı bîhamdihi

77. dürrî:

Gazel 126

Mısra: 11

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Olalı Dürrî hevā-yı zülfüñüñ ālüftesi
Hîrmen-i şabr u qarāruñ virdi ser-tā-pā yele

78. dürrî:

Gazel 127

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Dürrî o naħl-i nāzūk şeftālūsün koparduk
Oldı bize bu yüzden luţf-ı İlāh böyle

79. dürrî:

Gazel 128

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Yolında o māhuñ dōke gör eşküñi Dürrî
Vuşlatsa murāduñ yûri bezl-i direm eyle

80. dürrî:

Gazel 129

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Cevrūñ ile bî-günāh Dürrî olursa tebāh
Cümle beyte şekl-i āh merķadi üzre giyāh

81. dürrî:

Gazel 130

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Sirişk-i çeşmüm ey Dürrî 'aceb mi her zamān aķsa
Olupdur seng-i ġamla şîşe-i dil inkisār üzre

82. dürrî:

Gazel 131

Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Bir laħza faşl-ı ġülde hezār olsa şād eger
Ey Dürrî zār ider anı bîm-i ĥazān yine

83. dürrî:

Gazel 132

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Pendümi diñlemez ol yār benüm ey Dürrî
Ģüşına almaz eger la'l-i Bedeĥşān olsa

84. dürrî:

Gazel 134

Mısra: 11

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Vaşfında gevher eyledüm ey Dürrî naẓmumı
Şāyed ki ġüşına o şehüñ ġuş-vār ola

85. dürrî:

Gazel 136

Mısra: 11

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Reşk iderse n'ola bu sūr-ı şafāya Dürrî
'Āķifān-ı ĥarem-i 'ālem-i bālā bu gice

86. dürrî:

Gazel 137

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Görinür şeh-per-i zülfî ile yārūñ Dürrî
Dehen-i ġonca-veşi tūţî-i ġüyā gözüme

87. dürrî:

Gazel 139

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Vaşfında gevher eyledi Dürrî bu şi'rini
Mengüş iderse lâıyık o meh-rû kulağına

88. dürrîye:-y, -e

Gazel 140

Mısra: 11

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Dürrîye iltifât ideli gülsitânda yâr
Gül-deste-i şafâsı şığışmaz kucağına

89. dürrîyi:-yi

Gazel 141

Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Bâzîçe-i maḥabbet ü 'aşkında ol perî
Dürrîyi bir zamân ola bulmaya araya

90. dürrî:

Gazel 144

Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

O yârûñ olalı meftûnı luḫfın görmedüm gitdi
Hemân beyhûde Dürrî 'aşk-ı zâr olduğum kaldı

91. dürrî:

Gazel 150

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

İtmese dîvâne ey Dürrî beni sevdâ-yı 'aşk
Ben mi isterdüm esîr-i zülf-i cānân olmağı

92. dürrî:

Gazel 151

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Bilmezlenüp ey Dürrî su'âl eyleme derdüm
Urgunluğum ol gamzesi ser-tîze degül mi

93. dürrîyi:-yi

Gazel 152

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Dürrîyi şalup çâh-ı gama adını aıñmaz
Ḥayfâ o sitem-dîde-i hicrânı unuttı

94. dürrî:

Gazel 155

Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Kim zabt iderdi bu dil-i dîvâneñi eger
Ey Dürrî yârûñ olmasa zencîr-i kâküli

95. dürrî:

Gazel 157

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Kâmetüm haḫ eylerin ḥam itse Dürrî bâr-ı gam
Dest-i 'aşk-ı yârda ḥâtem olaydı kâşkî

96. dürrî:

Gazel 159

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Zamâne eş'arı Dürrî baḫr-ı ma'rifetüñ
Dür-i kelâmına rağbet zamânı gelmedi mi

97. dürrî:

Gazel 160

Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Pür-yâre gördüm cismini güş eyledüm efgânını
Ol nâvek-i müjgānuña Dürrî kuluñ urgun gibi

98. dürrî:

Gazel 161

Mısra: 12

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Hezâruñ âhidur ol bîm-i fırkat-i gül ile
Kıyâs eyleme gülşende Dürrî sünbül açıldı

99. dürrî:

Gazel 162

Mısra: 14

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Ol ğazâl-i nâza kurmuş şimdi dil dām-ı niyâz
Deşt-i 'aşk içre odur Dürrî anuñ püyânlığı

100. dürrî:

Gazel 163

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

O yârûñ eyledi dendānı vaşfını Dürrî
Bu nazmı anuñ içün böyle pür-le'al oldu

101. dürrî:

Gazel 164

Mısra: 12

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Didi dilber isterin ben naḫd-i cānuñ vaşluma
Virme istersem eger ey Dürrî bir mangır daḫı

102. **dürrî:**

Kaside 1

Mısra: **115**

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Medh-i zâtuñda kuşûr eyledi çün kim Dürrî

Eylesün bâri murâdıncı du'â bî-pâyân

103. **dürrî:**

Kaside 2

Mısra: **129**

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

İrdi söz gâyetey Dürrî o baħr-i cüduñ

İdelüm ħayr du'âsın bize budur elzem

104. **dürrî-şîfat:--şîfat**

Kaside 3

Mısra: **49**

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Olup Dürrî-şîfat dâym du'â-yı devlete meşgûl

Başın açup şehirlerde bu beyti vird ider ħonca

105. **dürrî:**

Kaside 4

Mısra: **83**

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Yeter hep işleri ey Dürrî cān-ı mecrûħuñ

Eger urursa aña dest-i şefkati merhem

106. **dürrî:**

Kaside 5

Mısra: **50**

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Şekvâyı ħo cenābına gel virme ıztırāb

Dürrî du'āya başla ki oldur saña şavāb

107. **dürrî:**

Kaside 6

Mısra: **57**

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

El açup böyle ider ħayr du'āñı Dürrî

Ĥaĥĥ te'ālā vire maĥşûd u murāduñ her dem

108. **dürrî:**

Kaside 7

Mısra: **87**

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Vaşf-ı zâtuñ her ne deñlü eylese Dürrî eger

Pür-kuşûr olmak muĥarrerdür ser-ā-pā bî-gümān

109. **dürrî:**

Kaside 8

Mısra: **78**

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

'Ömrüñ efzûn u müebbed ola diyü devletüñ

Dā'imā Dürrî gibi budur du'â-yı şeyĥ ü şāb

110. **dürrî:**

Kaside 10

Mısra: **28**

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

İĥsār ħo cenābına gel virme ıztırāb

Dürrî ehem olan saña ħayr du'āsıdır

111. **dürrî:**

Mesnevi 1

Mısra: **122**

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Cān şoĥbetin ol çäre yine eylediler mi

Dürrî de geçen yıl buradaydı didiler mi

112. **dürrî:**

Tarih 1

Mısra: **9**

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Buña ey Dürrî var ise târîĥ

Cāy-ı zibā-yı ħan-ı dilkeşdür

113. **dürrî:**

Tarih 2

Mısra: **19**

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

O şeh şerbet-i mevti içdükde Dürrî

Didüm târîĥ aña şehid oldı 'Oşman

114. **dürrî:**

Tarih 3

Mısra: **16**

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Lafzen ü ma'nî didüm nişbete târîĥ için

Maĥta'nuñ noĥtalı ĥarfını ey Dürrî şay

115. **dürrî:**

Tarih 4

Mısra: **9**

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Ĥonca-i devleti ey Dürrî küşād ola müdām

Budur ol padişeh ħayr du'āmuz ĥer gāħ

116. **dürrî:**

Tarih 7

Mısra: **21**

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Tarĥını seyr eyleyüp Dürrî didüm târîĥini

Ĥaşr-ı bālā cāy-ı zibā dil-güşā 'ālem-nümā

117. **dürrî:**

Tarih 8
Mısra: 25

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Görüp ey Dürrî bu köprüyi didüm târîhin
Yapdı yolında Hâkuñ hayr sevâb-ı zibâ

118. **dürrî:**

Tarih 9
Mısra: 5

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Şâd olup Dürrî bü'l hevâsı ile târîhin didi
Oldı şadr-ı Rümili Maḥmūd Efendi 'adl ile

119. **dürrî:**

Tarih 10
Mısra: 3

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Hemân güş itdügi sâ'atde Dürrî
Didi târîhini bü'l-fazl-ı 'âdil

120. **dürrî:**

Tarih 12
Mısra: 11

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Dürrî du'â idüp dir bu dil-güşâyâ târîḥ
Allâh mübârek ide beytüh Hüseyn Efendi

121. **dürrî:**

Tarih 13
Mısra: 17

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Dürrî didi bu cây-ı râḥat-fezâyâ târîḥ
Kaşr-ı Hüseyn Efendi 'âlem nümâ-yı 'âlem

122. **dürrî:**

Tarih 14
Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Döymeyüp Dürrî teb-i hicrânunâ
Sînesin çâk eyledi 'aqlım hebâ

123. **dürrî:**

Tarih 15
Mısra: 3

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Mevtini güş eyleyüp Dürrî didüm târîhini
Gıtdi ḥayfâ bu cihândan ibn-i Aşçı-zâde âh

124. **dürrî:**

Tarih 16
Mısra: 13

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Ṭarḥına Dürrî didi târîḥ-i ḥüb
Eyleye bu kaşrı mübârek Qadîr

125. **dürrî:**

Tarih 17
Mısra: 7

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Didi târîḥ-i ḳatlini Dürrî
Ḳoluña kuvvet ey cihân şâhı

126. **dürrî:**

Tarih 18
Mısra: 15

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Didi Dürrî pesend idüp târîḥ

Kaşr-ı zîbâsı bî-misâl oldı

dürr-i bahr-i ma'rifetle:

1. **dürr-i bahr-i ma'rifetle:-le**

Kaside 7

Mısra: 51

Kelime Tipi: -

Marifet denizinin incisi.

Dürr-i bahr-i ma'rifetle bir yanında pile-ver

Nîk ü bed teşḥîşin itmez pîr-i ma'tüh-ı zamân

dürr-i dil-efrûz-ı:

1. **dürr-i dil-efrûz-ı:--ı**

Kaside 12

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Gönlü aydınlatan inci.

Di ki ey dürr-i dil-efrûz-ı yem-i 'izz ü 'aṭâ

Di ki ey ḥazret-i şâh-ı kerem ü menba'-ı cüd

dürr-i meknûn:

1. **dürr-i meknûn:**

Gazel 53

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Dizilmiş inci.

Dürr-i meknûn ola ey Dürrî 'aceb mi şî'rimüz

Baḥr-i vaşf-ı yâr-ı sîm-endâma girmiş çıkmışuz

dürr-i meknûn-ı belâğatdür:

1. **dürr-i meknûn-ı belâğatdür:-dür**

Kaside 9

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Belagatin (gizli) incisi.

Her kelâmuñ dürr-i meknûn-ı belâğatdür senüñ
Nağd-ı cân ile hâlâyık aña dâ'im müşterî

dürr-i nâb oldu:

1. dürr-i nâb oldu:-du

Kaside 8

Mısra: **42**

Kelime Tipi: -

Saf, halis inci.

Bülbül-i dîl bâğ-ı medhûñde okur bu şi'rümi
Oldı bu şi'r-i terüñ her satrı güyâ dürr-i nâb

dürr-i pâk-i jâle:

1. dürr-i pâk-i jâle:

Kaside 4

Mısra: **5**

Kelime Tipi: -

Çiğ tanesinin saf incisi.

Zümürdîñ çemen ü dürr-i pâk-i jâle ile
Nazar kıl oldı çemen-zâr pür-güher bir yemm

dürr-i şehvâr itdüñ:

1. dürr-i şehvâr itdüñ:-dü, -ñ

Mesnevi 2

Mısra: **136**

Kelime Tipi: -

Şahlara layık olan iri taneli inci yapmak.

Yine ey Dürrî-i pâkize-güftâr
Suţûr-ı şi'rüñ itdüñ dürr-i şehvâr

dürr-i şehvâr-ı yem-i tab'um:

1. dürr-i şehvâr-ı yem-i tab'um:-um

Kaside 7

Mısra: **74**

Kelime Tipi: -

Tabiat denizinin kıymetli incisi (söz, şiir bağlamında).

Aña lâzım geldi şimden soñra kendüm bilürüm
Dürr-i şehvâr-ı yem-i tab'um idem bir bir beyân

dürr-i ter:

1. dürr-i ter:

Kaside 7

Mısra: **84**

Kelime Tipi: -

Taze inci.

Âşinâyum yemm-i medhûñ ile tâ rûz-ı elest
Sözlerüm dürr-i ter olup n'ola olsa nükte-dân

dürr-i yetim:

1. dürr-i yetim:

Kaside 1

Mısra: **99**

Kelime Tipi: -

Bir sedefte tek başına meydana gelen büyük ve iri,

çok makbul inci.

Benüm ol dürr-i yetim şadef-i bañr-ı hüner
İtdi mengüş beni güşına mäh-ı tâbân

dürrî-i:

1. dürrî-i:

Gazel 1

Mısra: **9**

Şair olan Dürri (mahlas).

Mest-i dembeste-i 'aşkuñ olalı Dürri-i zâr
Ser-i küyuñda varup eylemez oldı ğavğâ

2. dürrî-i:

Gazel 2

Mısra: **9**

Şair olan Dürri (mahlas).

Tab'-ı bülendüm ile ben Dürri-i nâzûk-dilüm
Rütbe-i mihr-i felek pây-e dündur baña

3. dürrî-i:

Gazel 4

Mısra: **9**

Şair olan Dürri (mahlas).

Dürri-i bendeñi de defter-i 'uşşâkuña yaz
Mübtelâdur xanı çokdan o belâ-keş de sana

dürrî-i âvâreden:

1. dürrî-i âvâreden:-den

Gazel 78

Mısra: **13**

Kelime Tipi: -

Başı boş Dürri (17. yüzyıl divan şairlerinden

Gümülcineli Dürri).

Revâ mı Dürri-i âvâreden kaçup dâ'im

Muķîm-i künc-i elem mûnis-i belâ itmek

dürrî-i bendeñ:

1. dürrî-i bendeñ:-ñ

Gazel 39

Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Kul, köle Dürri (17. yüzyıl divan şairlerinden

Gümülcineli Dürri).

Ölünce Dürri-i bendeñ kapuñdan şâhum ayrılmaz

Dimez ol ğayrı bendeñ gibi luţf it baña yıl göster

dürrî-i bî-çäre:

1. dürrî-i bî-çäre:

Gazel 33

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Çaresiz Dürri (17. yüzyıl divan şairlerinden

Gümülcineli Dürri).

Yalıñuz ben çekmezin yârüñ kemân-ı cevriñi

Anı ey Dürri-i bî-çäre bütün 'âlem çeker

dürri-i bî-çāre:**1. dürri-i bî-çāre:-y, -e****Gazel 28**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Çaresiz Dürri. (17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürri).

Ey perî Dürri-i bî-çāreye zulm itme şakın
Yohsa feryād ile dergāh-ı mu'allāya çıkar

dürri-i bîmār:**1. dürri-i bîmār:****Gazel 18**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hasta Dürri.

Yār ile gülşene çık āb-ı 'izārın seyr it
Nitdigūn sen de gör ey Dürri-i bîmār feraḥ

dürri-i dā'î:**1. dürri-i dā'î:****Tarih 6**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Duacı Dürri (17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürri).

Bu mu'azzam manşıb-ı zî-şânı teşrîf idicek
Dürri-i dā'î didi târiḥini cāh-ı 'azîm

2. dürri-i dā'î:**Tarih 11**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Duacı Dürri (17. yüzyıl divan şairlerinden**Gümülcineli Dürri).*

Dürri-i dā'î şafāsından didi târiḥini

Oldı şadr-ı Rûm ile Maḥmûd Efendi yümn ile

dürri-i ğam-zede:**1. dürri-i ğam-zede:****Gazel 119**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gama uğramış, dertle hemhal olmuş Dürri (17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürri).

Göster āyine-i ruḥsāruñı vir ḫand-i lebūñ

Dürri-i ğam-zede bûlbûl gibi güyā olsun

dürri-i mey-hāra:**1. dürri-i mey-hāra:-a****Gazel 21**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sarhoş Dürri.

Şekker-i pālûde-i pür-minnet-i agyārdan

Bir dilim nānı gelür Dürri-i mey-ḫāra lezîz

dürri-i mübtelāya:**1. dürri-i mübtelāya:-y, -a****Gazel 114**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Tutkun, bir şeye tutulmuş Dürri. (17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürri).

Derd-i 'aşka taḥammül eylemede

Dürri-i mübtelāya 'aşk olsun

dürri-i nā-şād:**1. dürri-i nā-şād:****Gazel 76**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hüzünlü, mutsuz Dürri (17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürri).

Tîğ-i cevrüñle dil-efgār olmadan ḥālî degül
Ḳanlar ağlar Dürri-i nā-şād elüñden ey felek

dürri-i pākize-güftār:**1. dürri-i pākize-güftār:****Mesnevi 2**

Mısra: 135

Kelime Tipi: -

Şiiri güzel olan, anlaşılır şiir yazan Dürri (17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürri).

Yine ey Dürri-i pākize-güftār

Suṭūr-ı şî' rûñ itdûñ dürr-i şehvār

dürri-i şeydā:**1. dürri-i şeydā:****Gazel 147**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Divane Dürri (17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürri).

Bir 'ilāc eyle helāk olmasun ey māh-liḳā

Zaḥm-ı ḥūñin- dil-i Dürri-i şeydā büyüdi

2. dürri-i şeydā:**Kaside 12**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Divane Dürri (17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürri).

Niçün ey Dürri-i şeydâ bu kadar âh-ı dilüñ
Eyleye âteş-i endüh ile 'ayyûka şu'üd

dürri-i zâr:

1. dürri-i zâr:

Gazel 74

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Ağlayan Dürri. (17. yüzyıl divan şairlerinden
Gümülcineli Dürri).*

Hep gidenler gitdi ifnâ itdi ey Dürri-i zâr
Şîr-i merdüm-gîr-i endüh ile pürdür râh-ı 'aşk

dürri-veş:

1. dürri-veş:

Gazel 92

Mısra: 12

*Dürri gibi (17. yüzyıl divan şairlerinden
Gümülcineli Dürri).*

Sözlerin lü'lü-i şehvâr-ı yem-i i'câz ider
Görmedüm 'âlemde Dürri-veş suhan-ver ey gönül

dürriyâ:

1. dürriyâ:

Gazel 3

Mısra: 9

Ey Dürri! (18. yy. Divan şairi Dürri, ö. 1722).
Dürriyâ âh eyleme gel incinir ol nev-civân
İncidür şarşar nihâl-i tâzeyi zirâ hevâ

2. dürriyâ:

Gazel 10

Mısra: 9

Ey Dürri! (18. yy. Divan şairi Dürri, ö. 1722).

Bezm-i gamda Dürriyâ ol şâh-ı hüsne göz kıpar
Şanma bād itdi habâb-ı cām ü şahbâyı şikest

3. dürriyâ:

Gazel 15

Mısra: 10

Ey Dürri! (18. yy. Divan şairi Dürri, ö. 1722).
O dildârûñ tavâf-ı Ka'be-i küyî murâduñsa
Çıkar destâr ü cübbeñ Dürriyâ tâc ü kabâdan geç

4. dürriyâ:

Gazel 17

Mısra: 10

Ey Dürri! (18. yy. Divan şairi Dürri, ö. 1722).
Baña incinmişdi barışdı görüşdi ol civân
Merhabâlar itdi şundi Dürriyâ zerrîn kadeh

5. dürriyâ:

Gazel 19

Mısra: 10

Ey Dürri! (18. yy. Divan şairi Dürri, ö. 1722).
N'ola hünîn olsa şerham bâb-ı fenn-i 'aşkdur
Dürriyâ tahîr olur zirâ ki faşl-ı bâb sürh

6. dürriyâ:

Gazel 22

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürri.
Dürriyâ çâh-ı elemde unudulduk kalduk
Yokdur ilhvân-ı zamândan dil-i nâlânı añar

7. dürriyâ:

Gazel 29

Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürri.

Qabs idi ehl-i vefâ ol da cihândan gitdi
Dürriyâ kalmadı 'âlemde haqîkat gözedür

8. dürriyâ:

Gazel 34

Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürri.
Bâz-ı hâb-âlûd-ı çeşm-i dilrübâ bakmaz aña
Dürriyâ zirâ rakîb 'âşıklarınunñ tóbudur

9. dürriyâ:

Gazel 46

Mısra: 11

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürri.
Dürriyâ medhûş olup şanur kıyâmet kopdı halk
Hânesinden her muhsin yâr-ı serv -kâmet kopar

10. dürriyâ:

Gazel 52

Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürri.
Bilmedük hâlini her hûbî görüp meyl idertüz
Dürriyâ anuñ içün böyle nedâmet çekerüz

11. dürriyâ:

Gazel 56

Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürri.
Kays-veş râh-ı mahabbetde yûri püyân ol
Dürriyâ sâye gibi hiç saña hem-râh olmaz

12. dürriyâ:

Gazel 59

Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürri.

Dürriyâ şöyle za'îf itdi beni kim hier-i yâr
Pâyına yapışsam uçardı benümle bir meges

13. **dürriyâ:**
Gazel 60
Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Şaykal-ı cām-ı mey-i hamrâ ile pāk eyleyüp
Dürriyâ mir'ât-ı dilde zerre deñlü koma pās

14. **dürriyâ:**
Gazel 63
Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Şüfî-i pîr-i muğān ol Dürriyâ cām al ele
Olmağ isterseñ eger endüh-ı devrāndan ħalās

15. **dürriyâ:**
Gazel 65
Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Āfitāb-ı burc-ı ħüsne var ise irdi kūsūf
Dürriyâ geldi kıyās itme ruh-ı dildāra ħaṭ

16. **dürriyâ:**
Gazel 66
Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Ben gözüm yaşını deryâ eyledüm gelsün hemān
Seyr-i deryādan iderse Dürriyâ dildār ħaz

17. **dürriyâ:**
Gazel 67
Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Hoş eyler lebi Dürriyâ çeşm-i zaḥmum
Olur derd-i çeşme şeker-pāre nāfi'

18. **dürriyâ:**
Gazel 69
Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Bu kadar guşsa-i cānānı çeker āh itmez
Dürriyâ bu dil-i nā-şāduña inşāf inşāf

19. **dürriyâ:**
Gazel 71
Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Baḥr-i Ḥaḍrā-yı gülistānda 'aceb mi diseler
Dürriyâ jāleye dūr nergis-i bīmāre sehḥāre şadef

20. **dürriyâ:**
Gazel 73
Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Dürriyâ şanma revān olmada eşk-i çeşmüm
Eridüp rûğan-ı bağrum aқıdur nār-ı firāk

21. **dürriyâ:**
Gazel 77
Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Dürriyâ bir nār-ı āhuñla olur kārı tamām
Ṭotalum āhen-dil olmuş ḥaşm-ı leffāfuñ senüñ

22. **dürriyâ:**
Gazel 81
Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Dürriyâ her ne kadar eyleseñ āh-ı sūzān
Yumuşatmaz dil-i pūlādı Muḥammed şāhuñ

23. **dürriyâ:**
Gazel 83

Mısra: 13

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Dürriyâ güşe-be-güşe olunur zevk u şafā
Var midur gülşen-i cennetde burası Kozinüñ

24. **dürriyâ:**
Gazel 85
Mısra: 11

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Şikeste-ḥātır ider miydi Dürriyâ seni yār
Başuñda olmasa böyle eger senüñ yazuñ

25. **dürriyâ:**
Gazel 90
Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Dürriyâ gevher-fürüş-ı çārsū-yı dānişüm
Nazmumuñ her satrı oldı rişte-i 'ıḳdu'l-le'al

26. **dürriyâ:**
Gazel 96
Mısra: 12

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Āteşin meyle idüp ḥāne-i ālāmı hebā
Dürriyâ 'ayş u ṭarab kaşrunı bünyād idelüm

27. **dürriyâ:**
Gazel 97
Mısra: 12

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Bu selāsetle görüp vaşf-ı ruhında yārūñ
Dürriyâ ben senüñ eş'āruña mā'il oldum

28. **dürriyâ:**
Gazel 99
Mısra: 12

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.

Gül açıldı sıyt-ı bülbül tutdı afâkı yine
Dürriyâ zevk ü şafâ-bahşâ-yı 'âlemdür bu dem

29. **dürriyâ:**
Gazel 107
Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.
Yazmadı defter-i 'uşşâka diyü çekme elem
Dürriyâ gönlünü şad eyle ki ser-deftersin

30. **dürriyâ:**
Gazel 108
Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.
Dürriyâ tab'ıñ senüñ kibrî-i aħmerdür meger
Hep odur eş'âr-ı ma'nî-dâruñı zer eyleyen

31. **dürriyâ:**
Gazel 118
Mısra: 12

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.
Ümîdüñ kesme Haqdan rûzgâr-ı bü'l-'acebdür bu
Der-i maqşûd olur şabr it güşâde Dürriyâ bir gün

32. **dürriyâ:**
Gazel 123
Mısra: 12

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.
Yazdı yârân şafha-i câna görüp bu şî'rünü
Didiler kim böyle tuhf-e Dürriyâ girmez ele

33. **dürriyâ:**
Gazel 124
Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.
Ėam çekme yetti diyü maqşûda Dürriyâ
Herkes irür murâdına luţf-ı İlâh ile

34. **dürriyâ:**
Gazel 133
Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.
Mînnet Allâha dil-i pûlâd-ı saħt-ı yârümi
Dürriyâ nerm eyledüm bu âh-ı âteş-bâr ile

35. **dürriyâ:**
Gazel 135
Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.
Saña ol şâh-ı beħcet manşıb-ı vaşlın ider derler
Müheyyâ eyle neñ var mâ-melekden Dürriyâ müjde

36. **dürriyâ:**
Gazel 138
Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.
Eylemezsın Dürriyâ beyhüde feryâd u fiğân
SevdüĖüñ bir bî-vefâ vü pür-cefâdur var ısa

37. **dürriyâ:**
Gazel 143
Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.
Aħvâlünü nigâh ile 'arz eyle Dürriyâ
Şehrîdür añlar ol meh-i tâbâna söyleme

38. **dürriyâ:**
Gazel 146
Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.
Dürriyâ şî'rünü görüp yârân pesend idüp didi
Şî'ri tarzı muhteşemmiş böyle bilmezdim seni

39. **dürriyâ:**
Gazel 148
Mısra: 14

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.
Ne câmında şafâ var ne civânında vefâ kaldı
Muhaşşal Dürriyâ zevk-i sipihr-i pîrezen gitdi

40. **dürriyâ:**
Gazel 149
Mısra: 11

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.
Dürriyâ kadrini bilse eger ol çeşm-i Ėazâl
Söylemezdim daħi 'âlemde Ėazelden Ėayrı

41. **dürriyâ:**
Gazel 153
Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.
Sâlik-i râh-ı vaşl iken çâh-ı firâka düşdi dil
Zulmet-i Ėamla Dürriyâ leyl ü nehârı bilmedi

42. **dürriyâ:**
Gazel 156
Mısra: 9

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.
Dürriyâ 'azm eyler iseñ itme ümmîd-i necât
Şîr-i endüh ile pürdür râh-ı 'aşkuñ çölleri

43. **dürriyâ:**
Gazel 158
Mısra: 10

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.
Şu deñlü dilleri cem' eylemiş zülf-i dil-âvizi
Biñ 'aşık beste itmiş Dürriyâ zülfinde bir târı

44. **dürriyâ:**
Kaside 9

Mısra: **102**

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürri.

Kıl du'â-yı devletin şimdengirü iksârı ko
Dürriyâ bahş-ı şudâ' eyler kelâmuñ ekşeri

45. **dürriyâ:**

Tarih 5

Mısra: **9**

17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürri.

Didüm o menba'-ı ihsâna Dürriyâ târih
Saña mübârek ola sadr-ı Rûm ey 'âdil

düş:

1. **düşdi:-di**

Gazel 89

Mısra: **4**

Yukarıdan aşağıya birdenbire ve bilâ-ihyâr
inmek, sukut etmek, yukarıdan inmek.
'Aks-i ruhsârını seyr eyle bu çeşm-i terde
Düşdi güyâ ki hemân âb-ı zülâl üstine gül

2. **düşdi:-di**

Gazel 161

Mısra: **6**

Düşmek, sendelemek.

O derd-i âteş-i teb-bahş-ı cân-ı 'âlemiyândur
'İzârı üzre kıyâs itme düşdi kâkül açıldı

3. **düşersin:-er, -sin**

Gazel 62

Mısra: **9**

Uğramak, rast gelmek.

Düşersin çâha mânend-i raşad-sâz
Felekden itme ümmîd-i nuķuşuñ

4. **düşdi:-di**

Kaside 8

Mısra: **16**

Yer çekiminin etkisiyle boşlukta, yukarıdan
aşağıya inmek; uğramak, kapılmak.
Bâd-ı âhum câmi'-i çarha virince zelzele
Düşdi bir çandîli anuñ şanma âtıldı şihâb

5. **düşse:-se**

Gazel 11

Mısra: **7**

Müptela olmak.

Tâk-ı ebrûda iken düşse zeķan çâhına dil
'Âşıkun pây-e iclâli olur mı hiç pest

6. **düşseler:-se, -ler**

Gazel 80

Mısra: **7**

Müptela olmak.

Düşseler n'ola gamuñla meye avâreleruñ
Maraż-ı guşsa-ı hicrâna devâdur diyerek

7. **düşdi:-di**

Gazel 9

Mısra: **3**

Yansıma, Aks etme.

Şanma hürşid-i felekdür görinen düşdi aña
'Aks-i mir'at-ı ruḥ-ı dilber ğaddâr-ı ğazûb

8. **düşürmezdim:-ür, -mez, -dü, -m**

Gazel 105

Mısra: **6**

Düşmek.

Aña hayrân-ı esrâr-ı haţ-ı yâr olmasaydum ben
Elümden şişe-i nâmûsı kühsâra düşürmezdim

9. **düşdi:-di**

Gazel 5

Mısra: **9**

Bulunmak.

Mest-i dembeste-i 'aşk olalı Dürri düşdi
Güft ü güdan kesilüp künc-i ferâġa cânâ

10. **düşer:-er**

Gazel 73

Mısra: **7**

İstenmeyen bir durumda bulunmak.

Pister-i guşsa vü endüha düşer elbetde
Örtüp üstine lihâf-ı 'Acemi bîmâr-ı firâķ

11. **düşürdi:-ür, -di**

Gazel 122

Mısra: **4**

Bir şeyin yukarıdan aşağıya doğru düşmesi.

Degül kelef görinen rüy-ı mâh-ı ġarrâda
Düşürdi zülfini ruhsârı üzre ol dil-cü

12. **düşicek:-icek**

Gazel 47

Mısra: **6**

Bir nesnenin yukarıdan aşağıya inmesi.

Zulümât içre hemân 'ayn-ı hayâta beîzer
Düşicek çâh-ı zeķan üzre o zülf-i dildâr

13. **düşen:-en**

Gazel 70

Mısra: **7**

Bir nesnenin yukarıdan aşağıya inmesi.

Dehen-i mûra düşen dâneyi almak ister
Çok görür anı 'acebdür felek-i bî-inşâf

14. **düşerse:-er, -se**

Gazel 7

Mısra: **2**

Denk gelmek (nasip olmak, payına düşmek bağlamında).

İtdi meftûn 'âlemi rüyuñda olan âb u tâb
Mihir-ü gerdüna 'aceb midür düşerse ıztırâb

15. **düşdük:-dü, -k****Gazel 63**

Mısra: 7

Takılmak II tuzağa düşmek.

Çünkü düşdük dām-ı zülf-i müşk-fām-ı dilbere
Umma sen şimdengirü ey murğ-ı cān andan hālāş

16. **düşdi:-di****Gazel 61**

Mısra: 3

Peşine düşmek.

Cām-ı billürü görince içüme düşdi hemān
Āfitāb-ı gonca-i dil cām-ı āteş-fām imiş

17. **düşdi:-di****Gazel 68**

Mısra: 6

Dile düşmek.

Cāmı meclisde mezzemmetle alur ağzına āh
Dehen-i vā'ize düşdi mey-i gül-fāma dirīg

18. **düşmişdür:-miş, -dür****Gazel 86**

Mısra: 4

Yakalanmak.

Olan efgende-i zülf-i girih-girün senün cānā
Döner ol fülke kim girdābına düşmişdür 'ummānuñ

19. **düşürmezdim:-ür, -mez, -dü, -m****Gazel 105**

Mısra: 4

Akıtmak. (gözyaşı bağlamında).

Bu hāk-i deşt-i 'aşkı böyle bī-hāşıl bileydüm ben
Aña tohm-ı sirişk-i çeşmüm hemvāra düşürmezdim

20. **düşmekden:-mek, -den****Gazel 143**

Mısra: 7

Batmak, müptela olmak.

Yūsuf gibi çeh-i gama düşmekden it hāzer
Esrāruñı gönül şaķın ihvāna söyleme

21. **düşmiş:-miş****Gazel 156**

Mısra: 1

Düşmek, dağılmak.

Yārimün düşmiş ruḥ-ı gül-ğünına kākülleri
Gülsitān-ı ḥüsnün açılmış yine sünbülleri

düş ola:1. **düş ola:-a****Kaside 9**

Mısra: 57

Kelime Tipi: -

Müptela olmak, tutulmak.

Hıfzuña düş ola ger pervāne-i aşüfte-dil
Şem'e bir kibrīti nāzük şāl olur bāl ü peri

düş olsa:1. **düş olsa:-sa****Kaside 2**

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

Tutulmak, uğramak.

Rişte-i şu'le-i mihr üzre olurdu lü'lü'
Feyz-i ihsānına düş olsa eger zerre-i kem

2. **düş olsa:-sa****Mesnevi 2**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Rast gelmek, karşılaşmak.

Hevāsına eger düş olsa mevdi
İderdi cümlesin fi'l-ḥāl ihyā

3. **düş olsa:-sa****Kaside 6**

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

Müptela olmak; rastlamak.

Dil-i pür-ğuşşaya mihr-i keremün düş olsa
Kalmayup zerre kadar zā'il ola şebnem-i ḡam

4. **düş olsa:-sa****Kaside 1**

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

Müptela olmak, rastlamak.

Ra'şe-nāk eyleye endāmını hem-çün sīm-āb
Nigeh-i ḥışmına düş olsa eger kūh-ı girān

düşdükce:1. **düşdükce:****Gazel 78**

Mısra: 6

Rast geldikçe, arada.

Koyup fütādeñi aḡyāra dest-gir olup

Düşer mi 'āşıkā düşdükce merḥabā itmek

düşer mi:1. **düşer mi:****Gazel 78**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Uygun mu, yaraşır mı?

Koyup fütādeñi aḡyāra dest-gir olup

Düşer mi 'āşıkā düşdükce merḥabā itmek

düşmen:1. **düşmenün:-ün****Kaside 5**

Mısra: 54

Düşman.

Nâzil olup 'adûña senûñ çarh'dan 'azâb
Tır ola düşmenûñ diline dâyimâ şihâb

2. **düşmeni:-i**

Gazel 30

Mısra: 6

Hasım, rakip, dost olmayan.

Ceyş-i ğam mülk-i dile gelse sirişkim dökülür
Def' için düşmeni zirâ nice gencine gider

3. **düşmen:**

Gazel 61

Mısra: 1

Dost olmayan, hasım, düşman, rakip.

Düşmen ile hayf kim bezm eyleyüp hem-câm imiş
Ol hümâ-pervâz evc-i nâr-ı ğayra râm imiş

düşmen-i bed-hâhuñuñ:

1. **düşmen-i bed-hâhuñuñ:-uñ, -uñ**

Kaside 7

Mısra: 93

Kelime Tipi: -

Kötü niyetli düşman.

Düşmen-i bed-hâhuñuñ bağına tır olup şihâb
Kelle-i a'dâña çarh ola senûñ gürz-i girân

düşnâm:

1. **düşnâm:**

Gazel 61

Mısra: 6

Küfür, sövüp sayma.

İltifât aña cefâ gördükçe ey dil yârdan
Luţf u ihsânı o şâhuñ 'âşıkâ düşnâm imiş

2. **düşnâm:**

Kaside 8

Mısra: 48

Azarlama.

Taţludur sükkar zebânuñdan gelen incinmez
Her ne deñlü eyleseñ düşnâm ile baña hitâb

düşür:

1. **düşürmezdüm:-mez, -dü, -m**

Gazel 105

Mısra: 2

Gönlünü düşürmek II âşık olmak.

Cefâ-kâr olduğın bilsem dili yâre düşürmezdüm
Bu deñlü bî-vefâluñ ben o dildâra düşürmezdüm

2. **düşürme:-me**

Gazel 5

Mısra: 2

Düşürmek II bırakmak.

Tayanup hüsnuñ ile şimdi bucağa cânâ
Gel düşürme beni cevruñle sıcağa cânâ

3. **düşürdi:-di**

Gazel 68

Mısra: 12

...(ya) uğratmak.

'İşveler itdi açup sine-i siminini yâr
Dürriyi yine düşürdi tãma'-ı hâma dirîğ

4. **düşürdi:-di**

Gazel 140

Mısra: 6

Yukarıdan aşağı indirmek.

Şanmañ küsüf-ı mihr-i cihândur bedîd olan
Dilber düşürdi zülf-i siyâhın yañağma

5. **düşürüp:-üp**

Gazel 12

Mısra: 7

Aşağı düşürmek, uzaklaştırmak.

Dili yerden yere çaldı düşürüp zülfinden
Baña cevriyledi ol kân-ı leţâfet kât kât

6. **düşürmezdüm:-mez, -dü, -m**

Gazel 105

Mısra: 8

(öyle) kabul etmek, zannetmek.

Komaz bir gün beni hâlî gelür yoklar dil-i zârı
Bu deñlü luţf u ihsânı ğam-ı yâre düşürmezdüm

7. **düşürmezdüm:-mez, -dü, -m**

Gazel 105

Mısra: 10

Düşürmek, avlamak.

Ol âhü-dide pek vahşî imiş bilmezdim ey Dürri
Eger bilmiş olaydım dâm-ı efkâra düşürmezdüm

düşvâr olan:

1. **düşvâr olan:-an**

Tarih 3

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Güç olur.

Bend-i kemend eylemek şâhı aña şey degül
Ğayrıya düşvâr olan kâr olur aña kolay

dut:

1. **dutmadı:-ma, -dı**

Mesnevi 1

Mısra: 53

Elinde bulundurmak.

'Osmân Ağamuz anda urup dutmadı mı yâ
Halk ile yine itmede mi yok yire gavğâ

2. **dutsa:-sa**

Gazel 83

Mısra: 8

Tutmak, zapdetmek, kaplamak.

Her nihâlini şadâ eylemede biñ bülbül
Dutsa âfâkı n'ola sıyt u şadâsı Kozinüñ

dutul:**1. dutuldu:-dı****Gazel 158**

Mısra: 3

Güneş tutulmak II (sevgilinin yüzüne) siyah saç düşmek.

Dutuldu mihr-i 'âlem-tâb-ı burc-ı evc-i istîgnâ
Nümâyân oldu şanma dil-rübânun hatt-ı ruhsârı

2. dutuldu:-dı**Mesnevi 1**

Mısra: 120

Tutulmak, yakalanmak.

Luṭf itdi mi yârâna yine ḥazret-i Hâlık
Dutuldu mı Aḳçayda firâvân alabalık

duy:**1. duymadı:-ma, -dı****Gazel 124**

Mısra: 1

İşitmek.

Hîç kimse duymadı kelimâtum o şâh ile
Çok 'arz-ı hâl-i derd-i dil itdüm nigâh ile

duvıl:**1. duyulur:-ur****Gazel 154**

Mısra: 7

Görünmek, bilinmek.

Âteş-i 'aşk-ı nühüfem duyulur mıydı benüm
Derd-i âh-ı dil eger olmasa izhâr idici

duyul:**1. duyulmasun:-ma, -sun****Gazel 85**

Mısra: 4

Öğrenilmek, yayılmak.

Açıktan itme şaḳın yâr ile mu'âmeleñi
Sev anı cân u gönülden duyulmasun râzuñ

duyur:**1. duyurma:-, -ma****Gazel 143**

Mısra: 5

Duymasını sağlamak.

Yâre duyurma meylüñi meclisde yañılup
Şabr eyle keyf-i bâdeye mestâna söyleme

düz:**1. düzse:-se****Gazel 17**

Mısra: 4

Hazırlamak, dizmek.

Varmağa sūr-ı bahâra kendini tezyîn içün
Başına dūr düzse şebnemden sezâ zerrin ḳadeḥ

duzağ:**1. duzağına:-ı, -n, -a****Gazel 139**

Mısra: 2

Tuzak. II Sevgilinin kıvrım kıvrım saçları.

Kâküllerin şalınca o meh-rû yañağına
Üftâde oldu murğ-ı dil 'aşkuñ duzağına

du'â:**1. du'âsı:-sı****Gazel 83**

Mısra: 20

Allah'a yalvarıp istekte bulunma.

Bâd-ı âfetden ide Ḥazret-i Allâh maşûn
Zevḳin itdün bize farz oldu du'âsı Ḳozinün

du'â evlesün:**1. du'â eylesün:-sün****Kaside 1**

Mısra: 116

Kelime Tipi: -

Dua etmek.

Medḥ-i zâtuñda ḳuşûr eyledi çün kim Dürrî
Eylesün bâri murâdınca du'â bî-pâyân

du'â idüp:**1. du'â idüp:-üp****Tarih 12**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Dua etmek. Allah'a yalvarmak, niyaz etmek.

Dürrî du'â idüp dir bu dil-güşâyâ târiḥ
Allâh mübârek ide beytün Ḥüseyn Efendi

du'â itmek:**1. du'â itmek:****Gazel 78**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Allah'a yalvarıp istekte bulunma.

Müyesser ide murâdâtını anuñ Mevlâ
Cihâna farz-ı 'ayındur aña du'â itmek

du'â-güy-ı der-i 'âlîñ iken:**1. du'â-güy-ı der-i 'âlîñ iken:-ñ-ñ , -iken****Kaside 8**

Mısra: 65

Kelime Tipi: -

Yüce kapının duacısı.

Ben du'â-güy-ı der-i 'âlîñ iken lâyıḳ mıdur
Çarḥ-i ḡaddâr ide her dem baña şad güne 'azâb

du'âlar evle:**1. du'âlar eyle:****Mesnevi 3**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Bir dileğinin olması için Alla'a yalvarmak.

Ğâzîlerine benden anuñ eyle du'âlar
Her birine ta'zîm ile kıl nice şenâlar

du'âlar itdi:

1. du'âlar itdi:

Gazel 136

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Dua etmek, Allah'a yalvarmak.

Nağl-i peyvendi berû-mend ola diyü itdi
O felek-ğadre du'âlar dil-i şeydâ bu gice

du'âñı eyleye:

1. du'âñı eyleye:-y, -e

Kaside 7

Mısra: 89

Kelime Tipi: -

Dua etmek, iyi dilek ve temennide bulunmak.

Vâcib oldur kim du'âñı eyleye şimdengirü
Âmin âmin diye tâ kim sâkinân-ı âsumân

du'âñı ide:

1. du'âñı ide:-e-ñ, -ı

Kaside 8

Mısra: 75

Kelime Tipi: -

Allah'a yalvarma.

Ellerin açup du'âñı çarğ ide şubh u mesâ
Şanma kim oldı 'ayân beyhüde mâh u âfîtâb

du'âsın eylevüp:

1. du'âsın eylevüp:-y, -üp

Tarih 14

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Dua etmek, duasını yapmak.

Eylevüp ammâ du'âsın dir yine
Kıl ziyâde rahmetin yâ Rabbenâ

du'â-yı devlete:

1. du'â-yı devlete:-e

Kaside 3

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

Mutluluk duası.

Olup Dürri-şıfat dâym du'â-yı devlete meşğûl
Başın açup şehirlerde bu beyti vird ider gonca

du'â-yı devletin kıl:

1. du'â-yı devletin kıl:

Kaside 9

Mısra: 101

Kelime Tipi: -

Mutluluk, saadet duası etmek.

Kıl du'â-yı devletin şimdengirü iğsârı қо
Dürriyâ bahş-ı şudâ' eyler kelâmuñ ekşeri

du'â-yı şeyh ü şâb:

1. du'â-yı şeyh ü şâb:

Kaside 8

Mısra: 78

Kelime Tipi: -

Yaşlı ve gençlerin duası.

'Ömrüñ efzûn u müebbed ola diyü devletüñ
Dâ'imâ Dürri gibi budur du'â-yı şeyh ü şâb

E e

e:

1. e:

Gazel 112

Mısra: 6

Kuvvetlendirme edatı.

Pây-māl eyle yine mür-ı ğamı ey sâķī
Sür e gülgün mey-i nâb u fûrüzân yürisün

ebed-allâh:

1. ebed-allâh:

Kaside 1

Mısra: 44

Allah daim eylesin.

Özr-ĥâh olsa da devrinde peleng âhüya
Ebed-Allâh zihî dâd u zihî emn ü emân

ebkem olmasam:

1. ebkem olmasam:-ma, -sa, -m

Kaside 2

Mısra: 98

Kelime Tipi: -

Dilsiz olmak, konuşmamak.

Ben seni böyle mi medĥ eyler idüm sulţānum
Olmasam ĥancer-i endüh u elemle ebkem

ebkem olursa:

1. ebkem olursa:-ur, -sa

Kaside 6

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

Dilsiz olmak, konuşmamak.

Hiç dükenmez ĥatı evşâf-ı ĥamidüñ çokdur
Vaşf-ı zâtüñda olursa n'ola bu dil ebkem

ebr-i cān-fezā:

1. ebr-i cān-fezā:

Gazel 135

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Canlılık veren bulut.

Seher gülden virince bâĥa ebr-i cān-fezā müjde
Kulaĥdan bülbüle itdi nesim-i dil-güşā müjde

ebr-i ğamı:

1. ebr-i ğamı:-ı

Kaside 5

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

Gam bulutu.

Feryād çarĥdan ki eyā şadr-ı kāmıyâb
Eyler ruĥ-ı murāduma ebr-i ğamı niĥâb

ebr-i ğam-ı 'aşk:

1. ebr-i ğam-ı 'aşk:

Gazel 145

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Aşk gamının bulutu.

Yārân sirişk-efgen iken ebr-i ğam-ı 'aşk
Hiç cüy-ı dil-i Dürrî-i şeydâ durılır mu

ebr-i ğamuñ:

1. ebr-i ğamuñ:-uñ

Gazel 76

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gam bulutu.

Ėapladı ebr-i ğamuñ ĥürşid-rüy-ı baĥtumu
Gözüme dünya görünmez dâd elüñden ey felek

ebr-i luţf-baĥşuñ:

1. ebr-i luţf-baĥşuñ:-uñ

Kaside 7

Mısra: 58

Kelime Tipi: -

Ihsanlar baĥşlayan bulut.

Çoĥdan eylerdi beni fersüde ĥürşid-i elem
Olmayaydı eger ebr-i luţf- baĥşuñ sâye-bân

ebrevān:

1. ebruvānuñ:-uñ

Gazel 10

Mısra: 3

Kaşlar.

Ebruvānuñ dilberā luţf eyle berçin eyleme
Lāzım olur ĥamzeñe gel eyleme yāri şikest

2. ebruvānuñ:-uñ

Gazel 146

Mısra: 1

Kaşlar.

Ebruvānuñ ĥavs-i ĥammış böyle bilmezdim seni
Her müjeñ tır-i elemmiş böyle bilmezdim seni

ebter:

1. ebteri:-i

Kaside 9

Mısra: 92

Faydasız, kötü, hayırsız kimse; rakip.

Gerçi āyın-i felekdür ey şeh-i 'ālî-cenāb
Ma'rifet-mende mu'arız eylemek bir ebteri

ebu'l-fazl:

1. ebu'l-fazl:

Tarih 19

Mısra: 8

Faziletler babası.

Didi yine luţf ile tārîĥini
Cāĥ ebu'l-fazl ile mü'ebbed ola

ebu's-su'üd-ı zamān:

1. **ebu's-su'üd-ı zamân:****Tarih 5**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Devrin Ebu's-su'üd'u.

Semiyy-i mefhar-ı 'âlem Ebu's-su'üd-ı zamân

Meh-i nev öpmege pây-i şerî'atine mâ'il

ecel:1. **ecelden:-den****Gazel 149**

Mısra: 10

Ölüm.

Maraż-ı 'aşkı olan itmesün ümmîd-i necât

Aña 'âlemde devâ olmaz ecelden ğayrı

ednâ:1. **ednâ:****Tarih 14**

Mısra: 3

(Rütbe olarak) Aşağı, alçak (kimse).

Acıdı a'lâ vü ednâ mevtüñe

Ağladı kâfir müselmân hep saña

efendi:1. **efendi:****Gazel 159**

Mısra: 1

Efendi. || Sevgili.

Efendi baña 'inâyet zamânı gelmedi mi

Dil-i nizâra hidâyet zamânı gelmedi mi

efendü:1. **efendüm:--m****Kaside 11**

Mısra: 22

Buyruğu yürüten, sözü geçen kimse II Sevgili.

Sen anı damla kıyâs itme eşk-i cândur ol

Beni efendüm unutmuş diyü olur giryân

efgân:1. **efgânımı:-um, -ı****Gazel 14**

Mısra: 6

Far. Feryat, bağırıp çağırma: "Yâr rahmetti meğr nâle vü efgânımıza / Ki kadem bastı bugün külb-i ahzânımıza." -Fuzûlî.

Hicrân eleminden saña feryâd ide gördüm

Güş itmedün efgânımı dâd eylemedün hiç

2. **efgânunu:-uñ, -a****Gazel 69**

Mısra: 7

Feryat, haykırma.

Ey gönül hicr ile efgânunu efsûs efsûs

Derd ile nâle-i feryâduña inşâf inşâf

3. **efgânını:-ı, -n, -ı****Gazel 160**

Mısra: 9

Feryat, haykırma.

Pür-yâre gördüm cismini güş eyledüm efgânını

Ol nâvek-i müjgânunu Dürri kuluñ urğun gibi

efgân ide:1. **efgân ide:-e****Kaside 1**

Mısra: 46

Kelime Tipi: -

Feryat etmek.

Kimse 'âhinde anuñ kimseden itmez feryâd

İde gülşende meger kim yine tölâb efgân

efgân idüp:1. **efgân idüp:-üp****Gazel 84**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Feryat etmek.

Gülşende idüp şevk-i ruh-ı yâr ile efgân

Ey Dürri varup bülbül-i gülzâra mı uyduñ

efgân itmez:1. **efgân itmez:-mez****Kaside 2**

Mısra: 71

Kelime Tipi: -

Feryat etmek, inlemek, sızlanmak.

Kimse 'âhinde anuñ kimseden itmez efgân

İder gülşende meger bülbül-i şürîde nağam

efgân-ı firâk:1. **efgân-ı firâk:****Gazel 75**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ayrılık feryadı.

Çıkarup kış-ı vişâlinden atar yâbâna

Tir-veş pışum olursa n'ola efgân-ı firâk

efgende:1. **efgendesi:-si****Gazel 74**

Mısra: 5

Tutkun, âşık.

İtmesin efgendesi aşlâ temennâ-yı necât

Bî-bün ü pür-mâr endüh u elemdür çâh-ı 'aşk

efgende-i çâh-ı zenaḥdân-ı yâr:1. **efgende-i çâh-ı zenaḥdân-ı yâr:****Gazel 129**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgilinin çene çukurunun tutkunu.

Olalı efgende-i çâh-ı zenaḥdân-ı yâr

Naşş-ı sipihr-i ğamı buldı gönül bî-şübâh

efgende-i zülf-i girih-girün:**1. efgende-i zülf-i girih-girün:-üñ****Gazel 86**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Düğümlü, kıvrımlı zülfün düşkünü; aşık.

Olan efgende-i zülf-i girih-girün senün cânā

Döner ol fülke kim girdābına düşmüşdür 'ummānuñ

efkār eyledi:**1. efkār eyledi:-di****Gazel 113**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kederlendirmek, üzmek.

Dil-i şeydāyı dilber eyledi efkār var olsun

Derünümde yer itdi ol kâmer-ruhsār var olsun

efkār-ı hazān:**1. efkār-ı hazān:****Gazel 18**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sonbaharın, hüznün endişesi.

Virmez efkār-ı hazān bülbüle gülşende şafā

Eylemez hicrūñ igen vaşl ile ey yār ferah

eflāk:**1. eflāke:-e****Gazel 79**

Mısra: 3

Felekler; gökyüzü.

Āteş-i sūz-ı dilüm eflāke çıkmazdı eger

Dā'imā hem-şoḡbet-i āğyār-ı bed-kār olmasañ

2. eflāka:-a**Gazel 60**

Mısra: 1

Felekler, gökler.

Āteş-i sūz-ı derünüm oldı eflāka mümās

'Ākıbet olur ser-i a'dāya bir tağyire tās

eflāke çıkdı:**1. eflāke çıkdı:-dı****Gazel 138**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Göğe çıkan, yükselen.

Āh-ı dil eflāke çıkdı mübtelādur var ısa

Yā ḡam-ı cânāne ile āşinādur var ısa

eflāk-ı nüh kıbāb:**1. eflāk-ı nüh kıbāb:****Kaside 5**

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Dokuz kubbeli felek, dokuz kat felek.

Kadrūñ semendidür senün eflāk-ı nüh kıbāb

Māh ile āfitāb-ı felekdür iki rikāb

eflātūn:**1. eflātūn:-ı****Kaside 2**

Mısra: 19

*Özel isim. Asıl adı Platon olan Yunan filozof,**yazar ve matematikçi.*

Mesti ol bāde-i nābuñ nice Eflātūnı

Her vücūh ile ider bahçe gelince mülzem

efsūs efsūs:**1. efsūs efsūs:****Gazel 69**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Eyvah eyvah.

Ey gönül hicr ile efganuña efsūs efsūs

Derd ile nāle-i feryāduña inşāf inşāf

efzāl:**1. efzālūñle:-üñ, -le****Kaside 7**

Mısra: 2

İhsanlar, lütuflar.

Ḥabbezā ey şāh-ı iklīm-i ma'ānī vü beyān

Şıyt-ı tabl-ı 'ilm ü efzālūñle memlūdur cihān

efzūn eyleme:**1. efzūn eyleme:-me****Gazel 117**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Çoğaltmak, artırmak.

Cevrūñ efzūn eyleme dāmen-feşān-ı nāz olup

Ey perî-peyker bu çeşm-i eşk-bārumdan şakın

efzūn eylese:**1. efzūn eylese:-se****Gazel 162**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Çoğaltmak, artırmak.

Ma'il olduñ ḡayra ey gül ülfet itdūñ ḡār ile

Bülbül-i dil n'ola efzūn eylese nālānlığı

efzūn idüp:**1. efzūn idüp:-üp****Gazel 147**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Artırmak, çoğaltmak.

Cüdın efzūn idüp ol tırl-ı dilārā büyüdi

Ne kadar fitne kıpar gör yine ḡavḡā büyüdi

efzūn u müebbed ola:

1. efzûn u müebbed ola:-a

Kaside 8

Mısra: 77

Kelime Tipi: -

Çok ve sonsuz olmak.

‘Ömrün efzûn u müebbed ola diyü devletün
Dâ’imâ Dürri gibi budur du’â-yı şeyh ü şâb

eger:

1. eger:

Gazel 7

Mısra: 10

Şart edatı, şayet.

Şevk-i ‘aşkunda şatardı her kişi kâlâsını
Uysa ey Dürri eger bâzâra evdeki hesâb

2. eger:

Gazel 14

Mısra: 8

Şart edatı, şayet.

Öldürdi rakîbi didiler ey şeh-i hûbân
Gerçekse eger böyle cihâd eylemedün hiç

3. eger:

Gazel 19

Mısra: 8

Şart edatı, şayet.

Hûn-ı eşk ile yazarsam nâme-i hicrân-ı dil
Çekmez ol kayd-ı murâd olsa eger nâ-yâb sürh

4. eger:

Gazel 27

Mısra: 3

Şart edatı, şayet.

Eger ki ‘âşıkı yok bir civâna meyl itsem
Gör ne ki tâli’mi aña mübtelâ çok olur

5. eger:

Gazel 29

Mısra: 3

Şart edatı, şayet.

Ki eger bir nigeş-ı lutf ile bî-çârelerin
Rağm idüp ‘âşık-ı miskîn ol âfet gözedür

6. eger:

Gazel 30

Mısra: 3

Şart edatı, şayet.

Yemm-i ‘aşkuñda eger eylesem ümmîd-i kenâr
Fülk-i dil şarşar-ı hırman ile ‘aksine gider

7. eger:

Gazel 36

Mısra: 7

Şart edatı, şayet.

Dili söyletseñ eger yâr der yâr işidür
Diñleseñ câm-ı mey-i nâbi çemende söyler

8. eger:

Gazel 40

Mısra: 9

Şart edatı, şayet.

Sükker-i ihsânun itseñ ‘âleme mebzûl eger
Hiç dimezsün Dürri-i tûti- sühnen yâ kâdadur

9. eger:-, -

Gazel 48

Mısra: 5

Şart edatı, şayet.

İtsem ümmîd-i hayâl-i nigeş-ı lutfun eger
Gönlüme nâvek-i müjgân-ı kazâ kâr gelür

10. eger:

Gazel 85

Mısra: 12

Şart edatı, şayet.

Şikeste-hâtır ider miydi Dürriyâ seni yâr
Başuñda olmasa böyle eger senün yazuñ

11. eger:

Gazel 101

Mısra: 4

Şart edatı, şayet.

Ey yâr-ı perî-peyker zülfün ne ‘aceb ejder
Biñ ‘âşıkı mahv eyler ursaydı eger bir dem

12. eger:

Gazel 105

Mısra: 10

Şart edatı, şayet.

Ol âhû-dîde pek vahşî imiş bilmezdim ey Dürri
Eger bilmiş olaydım dâm-ı efkâra düşürmezdim

13. eger:

Gazel 131

Mısra: 9

Şart edatı, şayet.

Bir lahza faşl-ı gülde hezâr olsa şâd eger
Ey Dürri zâr ider anı bîm-i hâzân yine

14. eger:

Gazel 132

Mısra: 3

Şart edatı, şayet.

Açılurdu der-i maşûd eger ol mâh-likā
Germ olup bâde ile çâk-ı giribân olsa

15. eger:

Gazel 132

Mısra: 10

Şart edatı, şayet.

Pendümi diñlemez ol yâr benüm ey Dürri
Güşına almaz eger la'l-i Bedeñşân olsa

16. eger:

Gazel 78

Mısra: 10

Eğer.

O şâh-ı ma'deletüñ hâk-i pâyini eyle
Olursa çeşm-i 'alile eger devâ itmek

17. eger:

Gazel 104

Mısra: 7

Eğer.

Olsa pür-teb teb-i 'aşkuñla ile eger âb degül
Haşre dek şebneme muhtâc ola gülzâr-ı şemîm

18. eger:

Gazel 149

Mısra: 11

Eğer.

Dürriyâ kadrini bilse eger ol çeşm-i gazâl
Söylemezdüm dañi 'âlemde gazelden gayrı

19. eger:

Gazel 150

Mısra: 5

Eğer.

İtmeseydi zülfüñi tañrık eger bād-ı şabâ
Ben mi isterdüm bu deñlü dil-perişân olmağı

20. eger:

Gazel 155

Mısra: 4

Eğer.

Gül ruñlaruñla la'lüñi yâd eylerin hemân
Görsem eger ki cām-ı ferañ-bağş ile mülî

21. eger:

Gazel 155

Mısra: 9

Eğer.

Kim zabı iderdi bu dil-i dīvāneñi eger
Ey Dürri yârüñ olmasa zencîr-i kāküli

22. eger:

Gazel 164

Mısra: 12

Eğer.

Didi dilber isterin ben naqd-i cânüñ vaşluma
Virme istersem eger ey Dürri bir mangır dañi

23. eger:

Kaside 1

Mısra: 33

Eğer.

Ol şeh-i mülk-i 'adâlet ki murâd itse eger
Çarhı bî-cünbüş ider küh-i girân gibi hemân

24. eger:

Kaside 1

Mısra: 36

Eğer.

Ra'se-nâk eyleye endāmını hem-çün sîm-âb
Nigeh-i hışmına düş olsa eger küh-ı girân

25. eger:

Kaside 1

Mısra: 54

Eğer.

Saña takrîr ideyin derdümi küstâlhâne
Güş iderseñ eger ey Hazret-i Nu'mân-ı zamân

26. eger:

Kaside 2

Mısra: 40

Eğer.

Rişte-i şu'le-i mihr üzre olurdu lü'lü'
Feyz-i ihsânına düş olsa eger zerre-i kem

27. eger:

Kaside 2

Mısra: 63

Eğer.

Âb-ı ihsânı dokunaydı eger bir kerre
Şüre-zâr-ı dil ola minnet-i ez-hârem

28. eger:

Kaside 3

Mısra: 46

Eğer.

Bu halkuñ başına çıkmazdı her lahza Hudâvendâ
Senüñ hâk-i deründe olmasa hâşıl eger gönca

29. eger:

Kaside 4

Mısra: 84

Eğer.

Yeter hep işleri ey Dürri cân-ı mecrûhuñ
Eger urursa aña dest-i şefkati merhem

30. eger:

Kaside 6

Mısra: 4

Eğer.

Levhaşallâh zihî hil'at-ı zî-kıymet kim
Olmaya aña bâhâ ola eger yem dirhem

31. eger:

Kaside 6

Mısra: 37

Eğer.

Nigeh-i hışm ile Rüyine nigāh itseñ eger
Heybetüñden düşürür yayını elden Rüstem

32. **eger:**
Kaside 6
Mısra: **39**
Eğer.

Bād-pā rahşuñuñ üstinde eger tır atsañ
Nice fersah pes-i rahşuñda kalurdu ol dem

33. **eger:**
Kaside 6
Mısra: **41**
Eğer.

Rahşuñ dirsem eger n'ola burāk-ı cennet
İntihā-yı başarīdür aña her vaz'-ı qādem

34. **eger:**
Kaside 7
Mısra: **11**
Eğer.

Olmasa tiryāk-ı lutfuñ 'āleme mebzül eger
Bīm-i mār -ı ğamla durmazdı yerinde murğ-ı cān

35. **eger:**
Kaside 9
Mısra: **51**
Eğer.

Āb-ı ihsānuñla bulaydı eger kim terbiyet
Gülşenuñ faşl-ı şitāda açılurdu gülleri

36. **eger:**
Kaside 9
Mısra: **75**
Eğer.

Ṭālī'üm gör kim eger bir yār-i 'uşşāka ki ben
Mübtelā olsam olur biñ 'āşık-ı efsün-geri

37. **eger:**
Mesnevi 2
Mısra: **28**
Eğer.

Giyāhında o deñlü var ki hālet
Eger bir ehl-i derd ü ehl-i miñnet

38. **eger:**
Mesnevi 2
Mısra: **51**
Eğer.

Eger bir naḥl-i ḥuşke degse ol mā
İderdi anı ol sâ'atde ḥadrā

39. **eger:**
Mesnevi 2
Mısra: **71**
Eğer.

Eger nûş eyleseydi ānı mevtā
O sâ'atde hemān eylerdi ihyā

40. **eger:**
Mesnevi 2
Mısra: **99**
Eğer.

Eger ser-çeşme olmasaydı ol mā
Aşkarken buz dutardı anı zībā

41. **eger:**
Mesnevi 2
Mısra: **133**
Eğer.

Eger ketb olsa kâğıd kalmayaydı
Bu nüh çarḥ aña bir cüz olmayaydı

42. **eger:**
Mesnevi 3
Mısra: **66**
Eğer.

Her oğul atasına ta beñzer mi cihānda
Beñzerse eger nādīr olur rûz-ı zamānda

43. **eger:**
Mesnevi 4
Mısra: **15**
Eğer.

Evvelā āb-ı ḥayātın görse İskender eger
Olmaz idi ṭālīb-i āb-ı ḥayāt-ı bi-nişān

44. **eger:**
Gazel 17
Mısra: **8**
Şart edatı, şayet.

Haşre dek 'uşşāk-ı maḥzunı iderdi neşve-dār
Şunsa bir kerre eger ol meh-liḳā zerrīn ḳadeḥ

45. **eger:**
Gazel 26
Mısra: **5**
Şart edatı, şayet.

Hür-ı cennet o perīnūñ yüzini görse eger
Şübhesiz derdi bu her vechile benden yegdür

46. **eger:**
Gazel 50
Mısra: **7**
Şart edatı, şayet.

Cān riştesini va'd-i vişāl eylese eger
Engüş-t-i dil-rübāya gönül rismān ider

47. **eger:**
Gazel 58
Mısra: **5**
Şart edatı, şayet.

Cüy-ı ümīd-i vaşluñ eger beni ben alsa da
Erbāb-ı 'aşkuñ uğrar aña hiç pül istemez

48. **eger:**

Gazel 71

Mısra: 5

Şart edatı, şayet.

Mürşid isterseñ eger pîr-i muğāna yüz sür
Dest-i üstāda girtüp kâ'il olur kâra şadef

49. **eger:**

Gazel 150

Mısra: 7

Eğer.

Tâb-ı nâr-ı 'âşk-ı dilber itmese te'sîr eger
Ben mi isterdüm gönül çāk-ı girîbân olmağı

50. **eger:**

Kaside 7

Mısra: 87

Eğer.

Vaşf-ı zâtıñ her ne deñlü eylese Dürri eger
Pür-kuşûr olmak muḳarrerdür ser-â-pâ bî-gümân

51. **eger:**

Gazel 63

Mısra: 10

Şayet.

Şûfî-i pîr-i muğān ol Dürriyâ cām al ele
Olmak isterseñ eger endüh-ı devrāndan ḫalāş

52. **eger:**

Gazel 77

Mısra: 5

Şayet.

Her kaçan itseñ murād-ı şaşt-ı tîr-i cevri eger
Dāğ-ı bisyārum olur sînemde ehdāfuñ senüñ

53. **eger:**

Gazel 79

Mısra: 3

Şayet.

Āteş-i sūz-ı dilüm eflāke çıkmazdı eger
Dā'imā hem-şoḫbet-i ağıyār-ı bed-kār olmasañ

54. **eger:**

Gazel 82

Mısra: 10

Şayet.

Ol gün kanı müstağrak-ı luṭfuñ idi Dürri
Cevri itseñ eger gāhen birāz iderdüñ

55. **eger:**

Gazel 109

Mısra: 5

Şayet.

Söylemezseñ baña gel söyle eger ister iseñ
Vireyin cānı dehānuña kirā neyleyeyin

56. **eger:**

Gazel 154

Mısra: 8

Şayet.

Āteş-i 'âşk-ı nüḫüftem duyılır mıydı benüm
Derd-i âh-ı dil eger olmasa izḫār idici

57. **eger:**

Kaside 2

Mısra: 69

Şayet, eğer.

Ġazabı olsa mürebbîsi eger âhūnuñ
Küşte-i tîr-i nigāhı ola şîrân-ı ejem

58. **eger:**

Kaside 2

Mısra: 89

Şayet, eğer.

Eylesem derd ile bir âh-ı cihān-sūz eger
Ḥaşre dek gönca ola ḥaşret-i âb-ı şebnem

59. **eger:**

Kaside 2

Mısra: 105

Şayet, eğer.

Ne mihr şalsa eger pertevini âfākā
Mehde ancak kelef-âşā ḳala leyl-i târem

60. **eger:**

Kaside 2

Mısra: 113

Şayet, eğer.

Gelse şehri dilüme mülk-i ṭabî'atdan eger
Dür-i medḫūñ getürür ḳāfile-i endişem

61. **eger:**

Kaside 5

Mısra: 12

Şayet, eğer.

Herkes dilinde 'âşkuñı eylerdi irtikāb
Bāzāra uysa idi eger evdeki ḥesāb

62. **eger:**

Kaside 6

Mısra: 44

Şayet, eğer.

Hiç uşûline ḫalel gelmeye itse reftār
Tār-ı tanbūrda şebdüzüñ eger vakt-ı nağam

63. **eger:**

Kaside 7

Mısra: 58

Şayet, eğer.

Çokdan eylerdi beni fersüde ḫürşid-i elem
Olmayaydı eger ebr-i luṭf-ı baḫşuñ sāye-bān

64. **eger:****Mesnevi 1**Mısra: **12***Şayet, eğer.*

Eşcârı anuñ kâmet-i dilber gibi a'lâ
 Tûbâ dir idüm kûteh eger olmasa tûbâ

65. **eger:****Mesnevi 2**Mısra: **11***Şayet, eğer.*

Hevâsına eger düş olsa mevdi
 İderdi cümlesin fî'l-hâl ihyâ

eger kim:1. **eger kim:****Kaside 9**Mısra: **56**

Kelime Tipi: -

Eğer ki, şayet.

Her kişi şayd-ı hümâ-yı kâm iderdi bî-ta'ab
 İltifât u himmetüñ olsa eger kim şeh-peri

egerçi:1. **egerçi:****Gazel 48**Mısra: **8***Her ne kadar, ise de, gerçi.*

Ey felek hâne-i kalbüm kerahet yıkma benüm
 Zevk gelmezse egerçi 'ömri-i dildâr gelür

2. **egerçi:****Gazel 122**Mısra: **5***Gerçi, doğrusu.*

Egerçi vahşet ider râm olmadan bir gün
 Kemend-i âhuma uğrar o gözleri âhû

egil:1. **egilüp:-üp****Gazel 22**Mısra: **8***Yönelmek, dönmek.*

Ğuşunı halk meger kim güle teşbîh itmiş
 Ğüş-i cānānuma mengüş egilüp anı añar

egle:1. **egler:-r****Gazel 76**Mısra: **4***Eğlendirmek II hoşça vakit geçirtmek.*

Kâmetüm çeng eşkümi târ eyledi bâr-ı gamuñ
 Def gibi egler dil-i pülâd elünden ey felek

egn:1. **egnüñe:-üñ, -e****Gazel 129**Mısra: **5***Sirt.*

Hâre geyüp egnüñe bañr-i gamuñ mevcine
 Uğrama gel ey gönül saña yeter bir külâh

egrelti mîzâbı:1. **egrelti mîzâbı:****Mesnevi 2**Mısra: **91**

Kelime Tipi: -

Eğrelti Oluğu.

Biri Egrelti mîzâbı ki haqqâ

İçen 'ömrinde görmez zerrece dâ

ehdâf eyledi:1. **ehdâf eyledi:-di****Gazel 70**Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Hedefine koymak, hedef almak.

Cümleten sînesinüñ dâğını Dürri yakduñ
 Eyledi nâvek-i müjgānuña şāhum ehdâf

ehdâfuñ olur:1. **ehdâfuñ olur:-uñ-ur****Gazel 77**Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Hedef olmak (aşığın bağrındaki yaralar bağlamında).

Her kaçan itseñ murād-ı şaşt-ı tîr-i cevri eger

Dâğ-ı bisyārum olur sinemde ehdâfuñ sentüñ

ehem:1. **ehem:****Kaside 4**Mısra: **86***En önemlisi, en mühimi.*

Gider şikāyeti şimdengirü ki oldı saña

Duâ'-yı devleti elzem şenâ-yı kadri ehem

ehem olan:1. **ehem olan:-an****Kaside 10**Mısra: **28**

Kelime Tipi: -

Önemli olmak.

İkşâr kı cenâbına gel virme ıztırâb

Dürri ehem olan saña hayr du'âsıdur

ehl:1. **ehle:-e****Kaside 2**Mısra: **121***(Ar.) Ehil, bir işten anlayan.*

Bakma a'dâ sözine ehle ri'âyet eyle

Dil-i nâ-ehl ola tâ sūhte-i âteş-i gam

2. ehl-i:-i

Kaside 2

Mısra: 107

(Ar.) Ehl, bir işten anlayan.

Tāze ta'bir-i 'acemdür suhanum ehli bilür

Dağl-i bîhûde iderler bir iki lâ-yefhem

3. ehl:

Kaside 8

Mısra: 59

Bir işte yetkili olan, bir işi yapan, erbap.

Ehl ile nâ-ehli teşhiş itmeden kaldı felek

Pîr-i ma'tûh oldu anda kalmadı hiç fer ü tâb

ehl-i bez[i]mde:

1. ehl-i bez[i]mde:-de

Gazel 39

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İçki meclisinde bulunan kimseler II âşıklar.

Şurâhî gulğul itsün bâdeyi koy câma ey sâki

Yine huşyâr olan ehl-i bez[i]mde kıanzil göster

ehl-i câh:

1. ehl-i câh:

Gazel 118

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Makam, mevki sahipleri.

Kö gitsün ehl-i câh imrenme dîbâlı bu dünyâdur

Nemed-püş ile anlar cümleten yeksân ola bir gün

ehl-i derd:

1. ehl-i derd:

Mesnevi 2

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Dert ehli, sıkıntı ve dert çeken kimseler.

Giyâhında o deñlû var ki hâlet

Eger bir ehl-i derd ü ehl-i miñnet

ehl-i derde:

1. ehl-i derde:-e

Gazel 97

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Dert sahipleri.

Ehl-i derde göricek lûtf yüzinden nazaruñ

Nigeh-i nergis-i bîmârûña mâ'il oldum

ehl-i dil:

1. ehl-i dil:

Gazel 71

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül ehli.

Ehl-i dil süst ü denî olsa n'ola rif'atde

Rûy-ı deryâda çıka қа'rdâ bîçâre şadef

2. ehl-i dil:

Kaside 2

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

Gönül ehli.

İ'tikâd -ı 'uqalâ böyledür inşâa'llâh

Ehl-i dil görmeye 'ömrinde anuñ cevri ü sitem

3. ehl-i dil:

Kaside 2

Mısra: 111

Kelime Tipi: -

Gönül ehli.

Ehl-i dil mihr-i ziyâ-güstere gül-râh olamaz

Diyemez mihr-i ruh-ı şâhid-i endişeme kem

4. ehl-i dil:

Kaside 2

Mısra: 124

Kelime Tipi: -

Gönül ehli.

Nâ-ehil eyledüğüñ lûtfi ferâmüş eyler

Ehl-i dil böyle ider vaşfuñı ammâ ki raşam

5. ehl-i dil:

Kaside 9

Mısra: 99

Kelime Tipi: -

Gönül ehli II Şairler.

Ben ögünmem kıadr-i şî'rûm ehl-i dil a'lâ bilür

Kıadr-i zer zer-ger şînâsed kıadr-i cevher cevheri

6. ehl-i dil:

Gazel 51

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Âşıklar.

Bezmi-i cihânda sāğar-ı ümmîd-i ehl-i dil

Dâ'im tehî görünmede güyâ hilâldür

ehl-i dil ola:

1. ehl-i dil ola:-a

Mesnevi 1

Mısra: 89

Kelime Tipi: -

Gönül ehli olmak, irfan sahibi, arif olmak.

Dervîş ola ehl-i dil ola bir kişî ey dil

Her tîr-i du'âsına anuñ 'arş ola menzil

ehl-i dil ü dāniş:

1. ehl-i dil ü dāniş:

Gazel 110

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül ehli ve ilim ehli ll âlim ve ârif.

Ehl-i dil ü dâniş gerek insân olan ey dil
Her gördüğünü sen meger âdem mi şanursın

ehl-i dilden:

1. **ehl-i dilden:-den**

Kaside 7

Mısra: 72

Kelime Tipi: -

Aşıklar, gönül insanları.

Dest-i gamda hâtem itmezdi kad-i ham-geştemi
Ehl-i dilden olduğum bilse bu çarh-ı bî-amân

ehl-i dildür:

1. **ehl-i dildür:-dür**

Kaside 2

Mısra: 125

Kelime Tipi: -

Gönül ehli.

Haşre dek zinde iden nâmuñı ehl-i dildür
Nazm-ı Firdevsî ile nite ki şâhân-ı 'acem

ehl-i dile:

1. **ehl-i dile:-e**

Gazel 20

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aşıklar l gönül adamları, ârifler.

Bezm-i cihânda ehl-i dile sāğar-ı ümîd
Dâim tehî görünmededür çün hilal-i 'îd

2. **ehl-i dile:-e**

Gazel 149

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönül ehli.

Ta'n olur şöhet-i nādāna varan ehl-i dile
Güş idenler dimez ol ta'na maḥalden ğayrı

3. **ehl-i dile:-e**

Gazel 27

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aşıklar l gönül adamları.

Raḳīb-i pür- sitem ehl-i dile şehā çok olur
Cihānda 'āşık-ı bî-çāreye belā çok olur

ehl-i dili:

1. **ehl-i dili:-i**

Gazel 119

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Aşıklar, gönül adamları, ârifler.

Bulur ehl-i dili tîr-i ğam-ı Zāl-i gerdûn
Kûh-ı Qāfa kaçup ister ise 'ankā olsun

2. **ehl-i dili:-i**

Kaside 1

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül ehli.

Ḳomaz ehl-i dili jeng-i ğam ile âlûde
Olur iḥsânı muṭarrâ- ger-i pirâhen-i cân

3. **ehl-i dili:-i**

Kaside 2

Mısra: 55

Kelime Tipi: -

Gönül ehli.

Görse bir ehl-i dili hâḳ-i mezellet içre
Çıkarur 'arşa hemân lûtfını eyler süllem

4. **ehl-i dili:-i**

Gazel 55

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Aşıklar l gönül adamları, ârifler.

Umma ey Dürri felekden şaḳın esrâr-ı sürür
Ḳanğı ehl-i dili şād itdi bu çarḥ-ı kîne-süz

ehl-i diller:

1. **ehl-i diller:-ler**

Mesnevi 2

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Aşıklar l gönül adamları, ârifler.

Hemân cānānenüñ zülfine beñzer
Şafā kesb eyler andan ehl-i diller

ehl-i faḫluñ:

1. **ehl-i faḫluñ:-uñ**

Kaside 9

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Fazilet sahipleri.

Nāzım-ı aḫvâl-i 'âlem şāḫib-i lûtf u kerem
Ḥāmî-i şer'-i mükerrerem ehl-i faḫluñ bihteri

ehl-i inşâf:

1. **ehl-i inşâf:**

Mesnevi 2

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

İnsaflı kişiler. merhametli kişiler.

Çukur yaylak anuñ yanında a'râf
Bu ḳavle ḳa'il olur ehl-i inşâf

2. **ehl-i inşâf:**

Mesnevi 2

Mısra: 144

Kelime Tipi: -

İnsaflı kişiler. merhametli kişiler.

Bedîhî oldı gerçi kim bu evşâf
Yine tahsîn ider her ehl-i inşâf

ehl-i mihnet:

1. ehl-i mihnet:

Mesnevi 2

Mısra: **28**

Kelime Tipi: -

Gam, keder topluluğu.

Giyâhında o deñlü var ki hâlet
Eger bir ehl-i derd ü ehl-i mihnet

ehl-i raşad-veş:

1. ehl-i raşad-veş:

Gazel 141

Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Yıldızları gözetleyenler.

Düşdüm görünce beñlerüñi câh-ı hayrete
Ehl-i raşad-veş oldı nigâhum sitâreye

ehl-i vefâ:

1. ehl-i vefâ:

Gazel 29

Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Vefa ehli. || Aşıklar.

Qabs idi ehl-i vefâ ol da cihândan gitdi
Dürriyâ qalmadı 'âlemde hâkikat gözedür

ehl-i 'aşk:

1. ehl-i 'aşk:

Gazel 79

Mısra: **7**

Kelime Tipi: -

Aşk erbabı.

Bir nigâhuña virürdi hânümânın ehl-i 'aşk
Dâ'imâ iğmaž-ı 'ayn idüp cefâ-kâr olmasañ

2. ehl-i 'aşk:

Kaside 7

Mısra: **22**

Kelime Tipi: -

Aşk erbabı.

Bülbül-i hoş-nağme oldı cāmi'-i gülde imām
Ehl-i 'aşk uydı aña âfâkı pür itdi figân

ehl-i 'aşka:

1. ehl-i 'aşka:-a

Gazel 79

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

Aşk erbabı.

Her kişi bendeñ olurdı böyle ğaddâr olmasañ
Ehl-i 'aşka cevri idüp dâ'im sitem-kâr olmasañ

ehl-i 'ilmün:

1. ehl-i 'ilmün:-üñ

Kaside 9

Mısra: **44**

Kelime Tipi: -

İlim sahipleri, âlimler.

Şafha-i çarh üzre nâmuñ böyle tahrîr eylemiş
Kilk-i ressam-ı kazâ ey ehl-i 'ilmün mefharı

ejder:

1. ejder:

Gazel 101

Mısra: **3**

Büyük yılan (sevgilinin zülfü bağlamında).

Ey yâr-ı perî-peyker zülfüñ ne 'aceb ejder
Biñ 'aşkı maḥv eyler ursaydı eger bir dem

ejder-i düşmen:

1. ejder-i düşmen:

Kaside 2

Mısra: **67**

Kelime Tipi: -

Düşman ejderi, düşman.

Zehr-i kahriyla anuñ ejder-i düşmen mesmûm
Olsa muşt-i ğazabından n'ola a'dâ sersem

ekser:

1. ekser:

Gazel 34

Mısra: **8**

Genellikle, çoğunlukla, çok zaman.

Tâb-ı hışmında benî şanmañ görünce derleri
Yâr-i maḥcûbuñ 'arağ-nâk olmak ekser ḥüyıdur

ekseri:

1. ekseri:

Kaside 9

Mısra: **102**

Genellikle, çoğunlukla, çok zaman.

Kıl du'â-yı devletin şimdengirü iksârı қо
Dürriyâ baḥş-ı şudâ' eyler kelâmuñ ekseri

el:

1. el:

Gazel 126

Mısra: **5**

El.

Nev-reside mîve-i vaşluñ ala lâyıq mı el
Olsun ey nâzûk nihâl-i bâğ-ı nâz ulu nâm ile

2. elinde:-i, -n, -de

Kaside 3

Mısra: **17**

El.

Yine gördüm elinde sübḥa-ı mercânı var güyâ
Cefâdan bülbül-i şeydâya istîğfâr ider gonca

3. elinde:-i, -n, -de

Mesnevi 1

Mısra: 55

El.

Tesbîhî elinde dedeyüm diyü gezer mi
Şeyhî evine hû dimege gâhî gider mi

4. **ele:-e**

Gazel 63

Mısra: 9

El.

Şûfî-i pîr-i muğân ol Dürriyâ cām al ele
Olmağ isterseñ eger endüh-ı devrāndan hālāş

5. **eline:-i, -n, -de**

Gazel 158

Mısra: 1

El.

Göre ey dil elinde sāgar-ı billür ile yāri
‘Āceb cem’ eylemiş mihr ü hilālî bir yere Bārî

6. **eline:-i, -n, -de**

Kaside 7

Mısra: 24

El.

Nesr-i tã’ir nuql-i bezmüñdür şafağdur bādesi
Sākî-i luţfuñ elinde nüh felek rıtl-ı girān

7. **elde:-de**

Tarih 18

Mısra: 5

El.

Hokkâ-ı hamr elde o mahzūnî
Tab’ı yem sözleri le’āl oldu

8. **eline:-i, -n, -e**

Gazel 9

Mısra: 9

*İnsanın avuç ve parmaklardan ibaret olan tutma,
kavrama ve iş görme uzvu.*

Tiğ-i hun-rîzini almış eline gâmezleri
Katl-i āmm eylemek ister gibi hünkâr-ı gâzûb

9. **elünden:-üñ, -den**

Gazel 76

Mısra: 6

Sebebiyle, nedeniyle.

Ey zen-i zîbā saña meyl eylemez merd-i cihān
Gıtdi zehr-i gam yiyüp feryād elünden ey felek

10. **elünden:-üñ, -den**

Gazel 76

Mısra: 8

Sebebiyle, nedeniyle.

Kapladı ebr-i gamuñ hürşid-rüy-ı bahtumı
Gözüme dünya görünmez dād elünden ey felek

11. **elünden:-üñ, -den**

Gazel 76

Mısra: 10

Sebebiyle, nedeniyle.

Tiğ-i cevruñle dil-efgār olmadan hālî degül
Kıanlar ağılar Dürri-i nā-şād elünden ey felek

12. **elünden:-üñ, -den**

Gazel 76

Mısra: 2

Sebebiyle, nedeniyle.

Gitmez aslā hançer-i bî-dād elünden ey felek
Bağrımız hūn eyledüñ feryād elünden ey felek

13. **elünden:-üñ, -den**

Gazel 76

Mısra: 4

El.

Kāmetüm çeng eşkümi tār eyledi bār-ı gamuñ
Def gibi egler dil-i pülād elünden ey felek

14. **elünden:-üm, -den**

Gazel 105

Mısra: 6

Bedenin bir uzvu, el.

Aña hayrān-ı esrār-ı haţ-ı yār olmasaydum ben
Elümden şişe-i nāmûsı kühsāra düşürmezdim

15. **elünden:-üñ, -den**

Gazel 146

Mısra: 3

El (sevgilinin eli).

Dem-be-dem ‘uşşāk elünden zehr-i gam nüş itmede
Meşrebüñ gāyetle kemmiş böyle bilmezdim seni

16. **elden:-den**

Gazel 149

Mısra: 8

El (uzuv).

Biz de iller gibi būs eyledük ancak destüñ
Görmedük vaşluñı zevk itmedük elden gayrı

el açup:

1. **el açup:-up**

Kaside 6

Mısra: 57

Kelime Tipi: **Deyim**

Duâ etmek için ellleri bir araya getirip açmak.

El açup böyle ider hayr du’āñı Dürri
Haqq te’ālā vire maşşūd u murāduñ her dem

el al:

1. **el al:**

Gazel 127

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

İzin, ruhsat, icazet almak.

Terk it riyâyı tãc-ı edhem pür nūr eyler ol
Pîr-i muğāndan el al gel gey külāh böyle

el belâsıdur:**1. el belâsıdur:-dur****Kaside 10****Mısra: 10****Kelime Tipi: -***Yabancılar yüzünden sıkıntı yaşamak.*

Dest-i şerîfin öpmege mâni' olur rakîb

Hep çekdiğüm cihânda benüm el belâsıdur

2. el belâsıdur:-dur**Kaside 10****Mısra: 10****Kelime Tipi: -***El (öpme) belası II yabancınn belası.*

Dest-i şerîfin öpmege mâni' olur rakîb

Hep çekdiğüm cihânda benüm el belâsıdur

elbet:**1. elbetde:-de****Gazel 72****Mısra: 8***Elbet, mutlaka.*

Tekye-i 'aşk-ı mecâzide olan 'âşıkları

Bir gün elbetde komaz irşâd ider bu pîr-i 'aşk

2. elbetde:-de**Gazel 73****Mısra: 7***Elbet, mutlaka.*

Pister-i gıuşa vü endüha düşer elbetde

Örtüp üstine lihâf-ı 'Acemi bîmâr-ı firâk

3. elbetde:-de**Gazel 74****Mısra: 4***Elbet, mutlaka.*Bir gün olmaz kim nice 'uşşâk kurbân olmaya
Böyledür elbetde resm-i tekye-i gümrâh-ı 'aşk**4. elbetde:-de****Kaside 5****Mısra: 24***Elbet, mutlaka.*

Ya 'ni Şerîf Efendi odur şimdi Cem-me'âb

Luftından eyler ol seni elbetde behre-yâb

elbetde:**1. elbetde:****Gazel 88****Mısra: 9***Elbetde, şüphesiz, mutlaka.*

Her gönca-i hüsnüñ olur elbetde hezârı

Ey Dürrî dil-i zâr ile bilmem nic' olur hâl

elbetde:**1. elbetde:****Gazel 130****Mısra: 8***Mutlaka.*

Gözüm dutsa kaçan kim bir hüma-yı ma'nî-i bikri

Olur şehbâz-ı tab'um anı elbetde şikâr üzre

2. elbetde:**Kaside 1****Mısra: 61***Mutlaka.*

Berf-nâk olsa ser-i küh-ı şüküh elbetde

Dâmeninden olur ol demde anuñ âb revân

3. elbetde:**Kaside 9****Mısra: 77***Mutlaka.*'Âşiyân eyler gelür elbette başımda benüm
Kalsa bir murğ-ı elem bî-lâne olşa serserî**4. elbette:****Gazel 142****Mısra: 7***Mutlaka, şüphesiz.*

Pür-jeng-i gam eyler felek elbette görince

Âyine-i kâm-ı dil-i gam-hârı küşâde

5. elbette:**Kaside 1****Mısra: 39***Mutlaka, şüphesiz.*

Eridür âteş-i havfiyla anı elbette

Tiğ-i cevriñi felek eylese halka 'uryân

elden düşürür:**1. elden düşürür:-ür****Kaside 6****Mısra: 38****Kelime Tipi: -***Elinden bırakmak, düşürmek, terk etmek.*

Nigeh-i hışm ile Rûyine nigâh itseñ eger

Heybetüñden düşürür yayını elden Rüstem

ele al:**1. ele al:****Gazel 148****Mısra: 2****Kelime Tipi: -***Elinde tutmak, eline almak.*

Açıldı goncalar bir bir gönüllerden miñen gitdi

Mişâl-i gül ele câm al kederler cümleten gitdi

2. ele al:**Mesnevi 3****Mısra: 21**

Kelime Tipi: -

Elinde tutmak, eline almak.

Hâtırlarını her birinüñ şormaz ele al
Şoñra di ki deñklik sözümi eyle meger kal

3. **ele al:**

Gazel 46

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Tutmak, eline almak.

Bülbül ol al bülbüle gül gibi ey sâķi ele
Meclise şal gulgule bir nefħa-i 'işret kıpar

4. **ele al:**

Gazel 47

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

Elinde tutmak, eline almak.

Ža'f-i hicrũñ kımadı zerre kıadar bende vücũd
Göñlũm ey mihr-i ħũsũn al ele raħm eyle ne var

ele ala:

1. **ele ala:-a**

Kaside 2

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Elinde tutmak, eline almak.

Ol kıadar 'ayş u şafâ üzre cihân kim câ'iz
Sâġar-ı bâde-i nâb ala ele şeyħ-i ħarem

ele aldı:

1. **ele aldı:-dı**

Gazel 73

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Elinde tutmak, eline almak.

Geçirũp rişte-i âlâmı dil-i sũrâħa
Sũbhâ-veş aldı ele şeyħ-i cefâ-kâr-ı firâķ

ele alınca:

1. **ele alınca:-ınca**

Gazel 106

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Tutmak, eline almak.

Nice fütâdesi olmazsın anuñ ey Dürri

Ele alınca girer göñlüme mey-i gül-gũn

ele almazsın:

1. **ele almazsın:-maz, -sın**

Gazel 126

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Deyim**

Tutmak, eline almak, ele geçirmek.

Ža'f-ı hicrũñ zerre itse göñlũm almazsın ele
Gũşuñā girmez fığānum çarħa virse velvele

ele almış:

1. **ele almış:-mış**

Gazel 133

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Elinde tutmak, eline almak.

Yolda gördũm yâri almış ġamzesi tığin ele

Seyre çıķmış şanki bir cellâddur ħũnkâr ile

ele alsam:

1. **ele alsam:-sa, -m**

Gazel 90

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Elinde tutmak, eline almak.

Şimdi şahbâ-yı melâmetdür benũm nũş itdũğũm

Kelle-i Ferħâddan alsam ele n'ola sifâl

ele alur:

1. **ele alur:**

Gazel 82

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim**

Ele almak, ilgilenmek.

Ol ġũn kıanı cānānı hem-rāz iderdũñ

Göñlũm ele alur niçe i'zāz iderdũñ

2. **ele alur:-ur**

Gazel 158

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Deyim**

Elinde tutmak, ele geçirmek.

Alur nerd oynasa 'āşıklañũñ göñlin ele ġüyā

Sũveydā-yı dil-i 'uşşāķıdur her nokħa-i zārı

ele girmez:

1. **ele girmez:-mez**

Gazel 55

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ele geçmek.

Devr-i mũldür dem-i gül geldi ġelũñ 'ayş idelũm

Sāķiyā girmez ele böyle müferriħ bir rũz

2. **ele girmez:-mez**

Gazel 123

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Deyim**

Ele geçmek.

Bũse-i ruħsār-ı yār-ı bĩ-vefā girmez ele

Şũret-i āyĩne-i 'ālem-nũmā girmez ele

3. **ele girmez:-mez**

Gazel 123

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim**

Ele geçmek.

Büse-i ruhsâr-ı yâr-ı bî-vefâ girmez ele
Şûret-i âyîne-i 'âlem-nümâ girmez ele

4. **ele girmez:-mez**

Gazel 123

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Ele geçmek.

Qaldı künc-i ğamda pür-jeng-i elem mir'ât-ı dil
Âh kim câm-ı şarâb-ı dil-güşâ girmez ele

5. **ele girmez:-mez**

Gazel 123

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim**
Ele geçmek.

Eyleme ümmîd-i büse seyr-i rûya kâ'il ol
Çünkü ey dil âfîtab-ı pür-ziyâ girmez ele

6. **ele girmez:-mez**

Gazel 123

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**
Ele geçmek.

Ey gönül dâm-ı niyâz ile şikâr olmaz o yâr
Aña çok himmet gerekdür ol hümâ girmez ele

7. **ele girmez:-mez**

Gazel 123

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Deyim**
Ele geçmek.

Hânefe varam dimiş dilber varursa bu gece
Sineye çek böyle fırsat dâ'imâ girmez ele

8. **ele girmez:-mez**

Gazel 123

Mısra: 12

Kelime Tipi: **Deyim**

Ele geçmek.

Yazdı yârân şafha-i câna görüp bu şi'rûnî
Didiler kim böyle tuhfe Dürriyâ girmez ele

9. **ele girmez:-mez**

Kaside 4

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Deyim**

Elde etmek, ulaşmak, erişmek.

Sefîne-i güle olmuş nesîm-i keşî rân
Bahâr mevsimi girmez diyü ele her dem

elem:

1. **eleminden:-i, -den**

Gazel 14

Mısra: 5

Üzüntü, tasa, keder.

Hicrân eleminden saña feryâd ide gördüm
Güş itmedün efgânımı dâd eylemedün hiç

2. **elemdür:-dür**

Gazel 74

Mısra: 6

Acı, üzüntü.

İtmesin efgendesi aşlâ temennâ-yı necât
Bî-bün ü pür-mâr endüh u elemdür çâh-ı 'aşk

3. **elem:**

Kaside 7

Mısra: 47

Acı, üzüntü.

'Aşk bî-cân-ı elem şarmışdı nahl-i kıddüme
Tutdı murğân ğam-ı gerdündan anda mekân

4. **eleminden:-i, -n, -den**

Gazel 36

Mısra: 2

Üzüntü, tasa, keder.

Sana dil derdini söylese ğamından söyler
Aña incinme şehâ sen eleminden söyler

elem çekme:

1. **elem çekme:-me**

Gazel 107

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Üzülmek, tasalanmak.

Yazmadı defter-i 'uşşâka diyü çekme elem
Dürriyâ gönlünü şâd eyle ki ser-deftersin

elem çekse:

1. **elem çekse:-se**

Gazel 25

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Üzülmek, tasalanmak.

Tâbiş-i ğamdan elem çekse n'ola 'uşşâk
Anların üstine ol serv-i revan sâye şalar

elem ü ğussayı:

1. **elem ü ğussayı:-y, -ı**

Gazel 96

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Acı ve keder.

Sâkiyâ 'ayş u şafâ demleridür sâgarı sun
Elem ü ğussayı şimdengirü berbâd idelüm

elem-keş-i hicrûn:

1. **elem-keş-i hicrûn:-ün**

Gazel 58

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) ayrılığını çeken, âşık.

‘Uşşāka künc-i gamda hayāl-i lebūn yeter
Dürri-şıfat elem-keş-i hicrūn mül istemez

elfāz-ı gevher-bārına:

1. **elfāz-ı gevher-bārına:** -i, -n, -a

Kaside 8

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

İnci saçan sözler.

Beñzese fi'l-cümle ger elfāz-ı gevher-bārına
Kevkeb-i Dürri'ye ta'n eylerdi lü'lü'-yi hoş-âb

el-hakk:

1. **el-hakk:**

Tarih 8

Mısra: 8

Doğrusu, gerçekten, hakikaten.

Şarf idüp nice filorîyi filorî şuyına
Yapdı bu hayruña muhtâc idi el-hakk dünyâ

elif:

1. **elif:**

Gazel 127

Mısra: 5

Elif harfî (elif çekmek/yara bağlamında).

Şahrâ-yı sinem üzre yer yer elif degüldür
Âmed şüd ile esb-i gam itdi rāh böyle

elin:

1. **elin:** -i, -n

Gazel 27

Mısra: 9

El, beden bir uzvu.

‘Aceb mi Dürri öperse bezmde yārūn elin
Miyân-ı meclis-i mestānda merhabā çok olur

elinden eksük olmazken:

1. **elinden eksük olmazken:** -ken-maz, -ken

Gazel 118

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim**

Elinden düşürmemek.

Fenā bezminde mest olmuş yeter geçmiş cihāndan Cem
Elinden eksük olmazken şarāb-ı dil-güşā bir gün

eline aldı:

1. **eline aldı:** -dı

Kaside 2

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Eline almak, tutmak II sahip olmak.

Bāde-i zevk ile pür oldu yine hum-ı murād
Şād olup her kişi aldı eline sāgar-ı Cem

eline almış:

1. **eline almış:** -mış

Kaside 3

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Eline almak, tutmak II sahip olmak.

Eline bir zümürüd sāgar almış bezm-i gülşende
Hezārı eyleyüp hanende ‘ayş u nüş ider gonca

elini öperdi:

1. **elini öperdi:** -er, -di

Mesnevi 1

Mısra: 102

Kelime Tipi: -

Elini öpmek, saygı göstermek.

Yâ anda mîdur sūhte başı Aḥmed Efendi
Görseydi öperdi elini Şeyḥ Ḥucendî

ellerin açup:

1. **ellerin açup:** -up

Kaside 8

Mısra: 75

Kelime Tipi: -

El açmak: Dua etmek.

Ellerin açup du‘ānı çarḥ ide şubḥ u mesā
Şanma kim oldu ‘ayān beyhūde māh u āfītāb

eltāf eylemez:

1. **eltāf eylemez:** -mez

Gazel 70

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İyilikler yapmak.

Baḥa evvelki gibi eylemez olduñ eltāf
Saḥa geçmiş gibi şāhum beni ḥaşm-ı leffāf

eltāf-ı bî-pāyānınınuñ:

1. **eltāf-ı bî-pāyānınınuñ:** -i, -n, -uñ

Kaside 9

Mısra: 110

Kelime Tipi: -

Sonsuz lütuflar.

Ḥazret-i maḥdūm-ı zū'l-kadrin muḥarrer eyleyüp
Eyleye eltāf-ı bî-pāyānınınuñ Ḥaḥ mazḥarî

eltāfuñ görmeve:

1. **eltāfuñ görmeve:** -me, -ye

Gazel 77

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İyilik bulmak.

Tā-be-key ‘uşşāka cevruñ yok mı inşāfuñ senūñ
Görmeve üftādeler lāyık mı eltāfuñ senūñ

elüme alayın:

1. **elüme alayın:** -ayın

Kaside 2

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Eliyle tutmak, kavramak.

İçüp ol bâde-i pür-feyzi şafâ-mend olayın
Alayın cân u gönülden elüme levh ü qalem

elüñ var olsun:

1. **elüñ var olsun:-üñ**

Gazel 113

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Deyim**

Elin sağ olsun ll eline sağlık.

Rakîbi hâtır-ı Dürri için urmuşsun işitdüm

Güzel itdüñ elüñ ey yâr-ı şîrîn-kâr var olsun

elüñden gitmez:

1. **elüñden gitmez:-mez**

Gazel 76

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Deyim**

Bir şeyle sürekli ilgilenmek.

Gitmez aşlâ hançer-i bi-dâd elüñden ey felek

Bağrımız hûn eyledüñ feryâd elüñden ey felek

elzem:

1. **elzem:**

Kaside 2

Mısra: 130

Lazım, gerekli.

İrdi söz gâyete ey Dürri o bahr-i cüduñ

İdelüm hayr du'âsın bize budur elzem

2. **elzem:**

Kaside 6

Mısra: 56

En gerekli, en lüzumlu.

Âşafâ devlet ü ikbâl füzûn olmak için

İdeyüm hayr du'â ki baña budur elzem

elzem oldu:

1. **elzem oldu:-dı**

Kaside 4

Mısra: 86

Kelime Tipi: -

Pek lazım, lüzumlu, gerekli olma.

Gider şikâyeti şimdengirtü ki oldu saña

Duâ'-yı devleti elzem genâ-yı kadri ehem

em:

1. **emmiş:-miş**

Gazel 146

Mısra: 6

Öpmek.

Teşne-leb 'aşık dururken lutfuñı görmüş rakîb

La'l-i rûh-cfzânı emmiş böyle bilmezdim seni

emced:

1. **emced:**

Kaside 4

Mısra: 45

En şerefli.

Žahîr-i şer'-i Muhammed müdaqqîk-i emced

Fünûn-ı 'ilm ile evhâd fezâ'il içre 'alem

emîr-i dilîr:

1. **emîr-i dilîr:**

Tarih 1

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Cesur, yiğit emir.

Bunı ta'mîr iden emîr-i dilîr

Evrenosoğludur 'alem-keşdür

emn ü emân:

1. **emn ü emân:**

Kaside 1

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

Huzur ve güven.

Özr-hâh olsa da devrinde peleng âhûya

Ebed-Allâh zihî dâd u zihî emn ü emân

emn ü emân-bahş oldu:

1. **emn ü emân-bahş oldu:-dı**

Kaside 9

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Emniyet vermek.

'Adl ü dâduñ ol kadar emn ü emân-bahş oldu kim

Gelmege aşlâ kırmaz gülzâra bād-ı şarşarı

emr:

1. **emri:-i**

Kaside 4

Mısra: 9

Buyruk.

'Aceb mi nâfîz olursa şeh-i gülûñ emri

Ki hâr kılmada icrâ-yı hükm-i seyf ü qalem

2. **emrüne:-üñ, -e**

Kaside 9

Mısra: 8

Emîr, buyruk.

Nüşa-i 'adlûñle halkı hep musahhar eyledüñ

Olmaduk bir kimse yokdur emrüne fermân-beri

3. **emrine:-i, -n, -e**

Tarih 2

Mısra: 16

Emîr, buyruk.

Alup kulle-i hefte koydılar anı

Hudâ emrine vâşıl itdiler ol ân

emr-i muhâl olunmak:

1. **emr-i muhâl olunmak:-ın, -mak**

Kaside 4

Mısra: 51

Kelime Tipi: -

İmkânsız, zor bir iş durumuna gelmek.

Anuñla baħş-i fezâ'il olınmak emr-i muħâl

'İlimde şeyyid-i 'aşr olsa da olur mülzem

encüm:

1. **encümdür:-dür**

Gazel 49

Mısra: 4

Yıldızlar.

Gözün suhendür ey âfitâb-ı adnî-yi istignâ

Ruħuñdur burc-ı ħüsnüñ mâhî ħâlün anda encümdür

2. **encümle:-le**

Kaside 2

Mısra: 131

Yıldızlar.

Tâ ki her şeb ola ârâste encümle felek

Tâ ki her rûz ola ħurşid ile enver 'âlem

3. **encüm:**

Mesnevi 4

Mısra: 7

Yıldız.

Şol kadar virmiş şükûfe zinnet ü encüm aña

Reşk ider anuñ fezâ-yı sînesine âsumân

endâm:

1. **endâmını:-i, -n, -i**

Kaside 1

Mısra: 35

Beden, vücut.

Ra'ş-e-nâk eyleye endâmını hem-çün sîm-âb

Nigeh-i ħışmına düş olsa eger kûh-ı girân

endîse:

1. **endîsem:-m**

Kaside 7

Mısra: 81

Düşünce, kaygı.

Dem-be-dem medĥ-i şenân itmekdür endîsem benüm

Vaşf-ı zâtuñ eylemekdür rûz u şeb pîşem hemân

endüh:

1. **endüh:**

Gazel 74

Mısra: 10

Far. Gam, iç sıkıntısı.

Hep gidenler gitdi ifnâ itdi ey Dürri-i zâr

Şîr-i merdüm-gîr-i endüh ile pürdür râh-ı 'aşk

2. **endüh:**

Gazel 74

Mısra: 6

Gam, iç sıkıntısı.

İtmesin efgendesi aşlâ temennâ-yı necât

Bî-bün ü pür-mâr endüh u elemdür çâh-ı 'aşk

endüh-ı devrândan:

1. **endüh-ı devrândan:-dan**

Gazel 63

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Dünyanın sıkıntısı, kederi, gamı.

Şûfî-i pîr-i muğân ol Dürriyâ cām al ele

Olmağ isterseñ eger endüh-ı devrândan ħalâş

endüh-ı felekden:

1. **endüh-ı felekden:-den**

Kaside 1

Mısra: 72

Kelime Tipi: -

Feleğin gamı.

Hîç kâbil mi bu kim der baña künc-i dâr-ı marîz

Dâd endüh-ı felekden beni itdi ħayrân

engüst:

1. **engüst-i:-i**

Gazel 50

Mısra: 8

Parmak.

Cân riştesini va'd-i vişâl eylese eger

Engüst-i dil-rübâya göñül rîsmân ider

enîn evler:

1. **enîn eyler:-r**

Gazel 109

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Inlemek, feryat etmek.

Künc-i gamda n'ola ney gibi enîn eyler isem

Bağrumı deldi benüm sîlî-i cefâ neyleyeyin

enîn-i dil:

1. **enîn-i dil:**

Gazel 49

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Gönül iniltisi.

Kadüm ħam eyleyüp çeng eyledi bâr-ı elem Dürri

Sirişküm aña târ oldu enîn-i dil terennümdür

envâr-ı 'adlûñ:

1. **envâr-ı 'adlûñ:-üñ**

Kaside 9

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Adalet ışığı.

Şol kadar envār-ı ‘adlūñ ‘āleme virdi žiyā
Oldı zāhir çeşm-i nā-bīnāya şimdi her beri

enver ola:

1. enver ola:-a

Kaside 2

Mısra: **132**

Kelime Tipi: -

Aydınlanmak.

Tā ki her şeb ola ārāste encümle felek

Tā ki her rüz ola hūrşid ile enver ‘ālem

enverī:

1. enverī:

Kaside 7

Mısra: **79**

12. yüzyılda yaşamış İranlı şair, kaside üstadı.

Ne Zāhīr-i Fāryābī ne Kemāl ü Enverī

Esb-i ũab’-ı āsumān seyrümle olmaz hem-‘inān

erbāb-ı ‘aşkuñ:

1. erbāb-ı ‘aşkuñ:-uñ

Gazel 23

Mısra: **1**

Kelime Tipi: -

Aşıklar.

Serleri erbāb-ı ‘aşkuñ zīr-i çevgānuñdadur

Başımız ey şeh-süvār nār-i meydānuñdadur

erbāb-ı dil:

1. erbāb-ı dil:

Mesnevi 4

Mısra: **5**

Kelime Tipi: -

Gönül erbabı, olgun insan, kamil insan.

Dā’imā erbāb-ı dil zevk itmek içün üstine

Güyyā çarh-ı zümürüd-fām olmış sāyebān

erbāb-ı dile:

1. erbāb-ı dile:-e

Kaside 12

Mısra: **22**

Kelime Tipi: -

Gönül erbabı, olgun insan, kamil insan.

Bilürin eyledüğün lutfuñ inkār itmem

Şanma köşkūñ gibi erbāb-ı dile ola ceħūd

erbāb-ı hured:

1. erbāb-ı hured:

Mesnevi 4

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Akıl sahipleri.

Gerçi erbāb-ı hured Yaylak-ı Karlık komış ad

Vechi var ismi k’ola bāğ-ı behişt-i ‘āşıkān

erbāb-ı ‘aşkuñ:

1. erbāb-ı ‘aşkuñ:-uñ

Gazel 58

Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Aşk sahipleri.

Cüy-ı ümīd-i vaşluñ eger beni ben alsa da

Erbāb-ı ‘aşkuñ uğrar aña hiç pül istemez

erenler çerāğına:

1. erenler çerāğına:-ı, -n, -a

Gazel 140

Mısra: **8**

Kelime Tipi: -

Abdalların içinde kandil yanan akçe toplama tasları.

Dāğ-ı derūn-ı teb-zedeme degdi demrenin

Güyā dökildi akçe erenler çerāğına

erguvān:

1. erguvān:

Kaside 4

Mısra: **39**

Kırmızıya çalan çiçek.

O baħr-ı ahżara olmışdur erguvān mercān

‘Aceb mi olsa dūr-i şāhvār aña şebnem

2. erguvān:

Gazel 131

Mısra: **4**

Erguvan çiçeği.

Çok kanlı yāreler açayın sīnem üstine

Gülzār-ı ğamda göstereyin erguvān yine

3. erguvān:

Gazel 24

Mısra: **8**

Kırmızı, kızıl renkli bir çiçek. (yara bağlamında).

Sīnemde ‘aşk ile açılan kanlı yāreler

Gülzār-ı ğamda hāşiyet-i erguvān virtür

4. erguvān:

Gazel 35

Mısra: **9**

Kırmızı, kızıl renkli bir çiçek. (yara bağlamında).

Erguvān mı kanlı yāreñ dağ-ı sīneñ gül mi yā

Dem-be-dem feryād ider Dürri dilūñ bülbul midür

erguvān-ı ğam:

1. erguvān-ı ğam:

Gazel 94

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Gam erguvanı, gam.

Seyr eyle sīnem üzre benüm kanlı yaremi

Oldı şükufte ‘aşkuñ ile erguvān-ı ğam

erid:1. **eridür:-ür****Kaside 1**

Mısra: 39

Erimesini sağlamak, erimesine yol açmak.

Eridür âteş-i havfiyla anı elbette

Tiğ-i cevriyi felek eylese halka 'uryân

2. **eridüp:-üp****Gazel 73**

Mısra: 10

Erimesini sağlamak.

Dürriyâ şanma revân olmada eşk-i çeşmüm

Eridüp rûğan-ı bağrum akıdur nâr-ı firâk

es:1. **esmez:-mez****Gazel 104**

Mısra: 2

Esmek.

Dil-i âteş-gedeme uğrasa yâr

Nâr-ı pür-süz gibi esmez idi böyle vahîm

2. **eşdür:-dür****Tarih 1**

Mısra: 8

Birbirinin aynı olan şeylerden her biri, denk, emsal.

Buña târîh ile nazîr olmaz

Buña zîrâ ki Firdevs eşdür

esâs:1. **esâs:****Gazel 60**

Mısra: 8

Temel, asıl, hakikat.

Gam yime 'aşkum benüm 'aşk-ı mecâzîdür diyü

Hâne-i 'aşk-ı haķîkiye mecâzîdür esâs

2. **esâs:-ı****Gazel 83**

Mısra: 18

Temel.

Haşre dek ide şafasım Kozinüñ ol fâzıl

Hiç fenâ bulmaya dünyâda esâsı Kozinüñ

esbâb:1. **esbâb:****Gazel 19**

Mısra: 6

Elbise, elbiseler.

Küşte-i şimşir-i nâz itmek diler 'âşıkları

Giymiş ol yâr-ı gâzabnâküm bugün esbâb sürh

esb-i gam:1. **esb-i gam:****Gazel 127**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gam atı, gam.

Şahrâ-yı sînem üzre yer yer elif degüldür

Âmed şüd ile esb-i gam itdi râh böyle

esb-i tab'-ı âsumân:1. **esb-i tab'-ı âsumân:****Kaside 7**

Mısra: 80

Kelime Tipi: -

Felek huylu at (hız bağlamında).

Ne Zahir-i Fâryâbî ne Kemâl ü Enverî

Esb-i tab'-ı âsumân seyrümle olmaz hem-'inân

2. **esb-i tab'-ı âsumân:****Kaside 8**

Mısra: 55

Kelime Tipi: -

Felek yaradılışı at (hız bağlamında).

Esb-i tab'-ı âsumân seyrümle olmaz hem-'inân

Ne Kemâl-i İsfahânî ne Zahir-i Fâryâb

escâr:1. **escârına:-ı, -n, -a****Mesnevi 4**

Mısra: 11

Ağaçlar.

Pertev-endâz olalı eşcârına şems-i münîr

Eylemişdür سایesi ferş-i zemîn-i zer-feşân

2. **eşcârı:-ı****Mesnevi 1**

Mısra: 11

Ağaçlar.

Eşcârı anuñ kâmet-i dilber gibi a'lâ

Tübâ dir idüm küteh eger olmasa tûbâ

eşek:1. **eşekle:-le****Mesnevi 1**

Mısra: 111

Eşek, merkep.

Yaylağa nice çıkdı 'aceb ol koca eşekle

Var ise anı besledi arpayla kepekle

eşek çekmez:1. **eşek çekmez:****Mesnevi 1**

Mısra: 113

Kelime Tipi: -

Eşegin çekmeyeceği kadar ağır olan.

İlk yokuşa varduğda eşek çekmez iner mi

Bizlengeç ile ardına geçüp iteler mi

eser:**1. eser:****Gazel 18**

Mısra: 5

İz, işaret, nişan.

Çalmadı zevk ü hakikatden eser 'âlemde
Şorup ahvâlümü virmez baña dildâr ferah

eser eyledi:**1. eser eyledi:-di-er****Gazel 42**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İz bırakmak, tesir etmek.

Eyledi 'âleme bu âh-ı seher-gâh eser
İtmedi qalbüne ammâ ki senûñ âh eser

eser eyler:**1. eser eyler:-r****Gazel 42**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Tesir etmek, etki etmek.

Güş-i cânânuma girmez dime zârım Dürri
Sen hemân yalvara gör eyler aña gâh eser

eser itdi:**1. eser itdi:-di****Gazel 42**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Tesir etmek, etki etmek.

Hâlümü sormağa mu'tad degülken şorduñ
İtdi inşâf meger qalbüne ey meh eser

eser itmedi:**1. eser itmedi:-me, -di****Gazel 42**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Tesir etmek, etki etmek.

Eyledi 'âleme bu âh-ı seher-gâh eser
İtmedi qalbüne ammâ ki senûñ âh eser

2. eser itmedi:-me, -di**Gazel 42**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Etkilemek.

Âteş-i âh-ı dilüm 'âleme te'sir itdi
İtmedi hiç dil-i pulâduña ey şâh eser

eser itmiş:**1. eser itmiş:-miş****Gazel 42**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Tesir etmek, etki etmek.

Eylemiş çâk-ı giribân yine ol gönca-i nâz
Meger itmiş aña bu nâle-i cân-gâh eser

eser olsun:**1. eser olsun:-sun****Mesnevi 3**

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Belirti, iz, nişan olmak.

Kezzâba revâdur ki kötekden eser olsun
Yüzi gözi sünbülden anuñ bes beter olsun

eser yokdur:**1. eser yokdur:-dur****Gazel 138**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Hiçbir belirti, iz olmamak.

Hiç marîz-i 'aşka yokdur bir devâ-yı nîk eser
Dest-i sâkiden şarâb-ı dil-güşâdur var ısa

esir-i zülf-i cânân olmağı:**1. esir-i zülf-i cânân olmağı:-mağ, -ı****Gazel 150**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sevgilinin saçının esiri olmak.

İtmese divâne ey Dürri beni sevdâ-yı 'aşk
Ben mi isterdüm esir-i zülf-i cânân olmağı

esir-i 'aşkı olanlar:**1. esir-i 'aşkı olanlar:-an, -lar****Gazel 111**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Aşkın tutsağı olmak.

Esir-i 'aşkı olanlar görünce kâkülünü
Şafâ-yı hâtır iledür ki dir kemend olayın

eşk:**1. eşkümi:-üm, -i****Gazel 76**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Göz yaşı.

Kâmetüm çeng eşkümi târ eyledi bâr-ı gamuñ
Def gibi egler dil-i pülâd elüñden ey felek

2. eşküm:-üm**Gazel 100**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Göz yaşı.

Agyâr-ı kilâb uğramasun küyuña cânâ
Etrâfını eşküm ile 'ummân idebilsem

3. **eşküm:-üm****Gazel 101**

Mısra: 9

Göz yaşı.

Sinemde olan dāğa olmakda revān eşküm
Güya gül-i gülzāra ey Dürri düşer şebnem

4. **eşkünü:-ün, -i****Gazel 128**

Mısra: 9

Göz yaşı.

Yolında o māhuñ dōke gör eşküñi Dürri
Vuşlatsa murāduñ yüri bezl-i direm eyle

5. **eşküm:-üm****Gazel 157**

Mısra: 6

Göz yaşı.

Varmıyadı küy-ı yāre ol raķīb-i seng-dil
Eşküm etrāfında anuñ yem olaydı kākī

6. **eşküm:-üm****Kaside 1**

Mısra: 60

Göz yaşı.

Eyledi қаһr-ı felek müy-ı serüm cümle sefid
Olsa ger dīdelerümden n'ola eşküm rīzān

7. **eşkümü:-üm, -i****Kaside 1**

Mısra: 70

Göz yaşı.

Kāse-i çeşümü pūr kaddümi ḥam itmiş iken
Eşkümü yine kımaz itmege bir dem rīzān

8. **eşkünü:-ün****Kaside 3**

Mısra: 27

Göz yaşı.

Niçün seyl eyleyüp eşküñ revān itdün gülistānda
Sen ey bülbül dimez miydün ki şāyed ola ter gonca

9. **eşk:****Gazel 56**

Mısra: 1

(âşığın) gözyaşı.

Her kimün 'askeri eşk ü 'alemi āh olmaz
Milk-i 'aşka dil-i āşıfte gibi şāh olmaz

eşkāl ü şuver:1. **eşkāl ü şuver:****Kaside 2**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Sûret ve şekiller.

Ne fāzıldur bu ki eşkāl ü şuver 'işret için
Cānlanup eylediler 'azm-i gülistān-ı İrem

eşk-i ālidür:1. **eşk-i ālidür:-i, -dür****Gazel 108**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kırmızı göz yaşı. II Kanlı göz yaşı.

'Andelībün nağme-i feryād u eşk-i ālidür
Gülşen içre goncayı allandırıp ter eyleyen

eşk-i çeşm-i 'āşık-ı bī-tāb:1. **eşk-i çeşm-i 'āşık-ı bī-tāb:****Gazel 19**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Takatsiz, yorgun aşığın göz yaşı.

Nāvek-i endüh-ı hicrūñ bağrumı ḥün eylemiş
N'ola olsa eşk-i çeşm-i 'āşık-ı bī-tāb sürh

eşk-i çeşm-i ḥün-feşānum:1. **eşk-i çeşm-i ḥün-feşānum:-um****Gazel 34**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kan saçan gözlerin yaşı.

Dāğ-ı sinem tāze güldür şebnem aña penbedür
Eşk-i çeşm-i ḥün-feşānum bağ-ı miḥnet cüyıdur

eşk-i çeşmüm:1. **eşk-i çeşmüm:-üm****Gazel 73**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gözyaşı.

Dürriyā şanma revān olmada eşk-i çeşmüm
Eridüp rügan-ı bağrum aқıdur nār-ı firāk

2. **eşk-i çeşmüm:-üm****Kaside 8**

Mısra: 69

Kelime Tipi: -

Gözyaşı.

Luţf idüp sil eşk-i çeşmüm destmāl-i luţf ile
Ḥātır-ı virānumı mi'mār-ı iḥsānuñla yap

eşk-i dem-ālūd:1. **eşk-i dem-ālūd:****Gazel 50**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kanlı gözyaşı.

İtdüm cihānı eşk-i dem-ālūd ile 'aқık
Südān girān mülk-i Yemen çok ziyān ider

eşk-i firāvān:

1. eşk-i firāvān:

Gazel 112

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bol gözyaşı.

Gözlerümden demidür eşk-i firāvān yürisün
Bād-ı 'aşkuñla şehā lücce-i 'ummān yürisün

eşk-i hūnīnüm:

1. eşk-i hūnīnüm:-üm

Kaside 8

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kanlı gözyaşı.

Bezm-i ğamda eşk-i hūnīnüm baña oldı şarāb
Meclis-i 'aşka n'ola laht-ı ciger olsa kebāb

eşk-i hūnīnümle:

1. eşk-i hūnīnümle:-üm, -le

Gazel 148

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kanlı gözyaşı.

Cihānı eşk-i hūnīnümle hem-reng-i 'aķık itdüm
Gönülden ārzū-yı seyr-i iķlīm-i Yemen ğitdi

eşkiyā:

1. eşkiyānuñ:-n, -uñ

Kaside 9

Mısra: 38

Haydut, yol kesen.

Eyledi millet-i mesīhiyye seccādemüz 'an- 'aşā
Tekye oldı eşkiyānuñ devr-i 'adlinde yeri

2. eşkiyā:

Tarih 2

Mısra: 13

Haydut, yol kesen.

Niçe eşkiyā başdı vardı sarāyın
Yine oldılar gerçi şoñra peşimān

3. eşkiyānuñ:-nuñ

Tarih 2

Mısra: 17

Haydut, yol kesen.

Bulup kırdı ol eşkiyānuñ cemī'sin
Cülüs eyleyince o Ğāzī Murād Hān

eşrāf-ı ümem:

1. eşrāf-ı ümem:

Kaside 2

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Ümmetlerin şereflileri.

Böyle vaşf eyler anuñ zāt-ı kerīmü's-şānın
Gelseler bir yere medh itmege eşrāf-ı ümem

eşrār:

1. eşrārūñ:-uñ, -ı

Gazel 143

Mısra: 8

Sırlar, gizler.

Yūsuf gibi çeh-i ğama düşmekden it hāzer
Eşrārūñı gönül şaķın ihvāna söyleme

2. eşrār-ı:-ı

Gazel 162

Mısra: 2

Sırlar, gizler II eşrar, uyuşturucu.

'Āşika cām-ı lebūñdür baħş iden şādānlıķı
'Āleme eşrār-ı ğaţtuñdur viren hayrānlıķı

eşrār-ı sürür:

1. eşrār-ı sürür:

Gazel 55

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Mutluluk sırrı.

Umma ey Dürri felekden şaķın eşrār-ı sürür
Kaķı ehl-i dili şād itdi bu çarh-ı kīne-süz

eş'ār:

1. eş'ārūña:-uñ, -a

Gazel 97

Mısra: 12

Şiirler.

Bu selāsetle görüp vaşf-ı ruħında yārūñ
Dürriyā ben senūñ eş'ārūña mā'il oldum

eş'ār-ı ma'nī-dāruñı:

1. eş'ār-ı ma'nī-dāruñı:-uñ, -ı

Gazel 108

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Anlamlı şiirler.

Dürriyā tab'uñ senūñ kibrīt-i aħmerdür meger
Hep odur eş'ār-ı ma'nī-dāruñı zer eyleyen

et:

1. etse:-se

Gazel 57

Mısra: 5

Etmek, eylemek.

Niyāza başlayıcaķ biz o ğuşeler etse
Gönül bunuñ gibi bir şīve-kār arar bulmaz

etrāf:

1. etrāfına:-ı, -n, -a

Gazel 160

Mısra: 8

Yanı, çevresi, kenarı.

Varmasun ağyâr-ı kilâb kûyuña ey 'âlî-cenâb
Aksun sirişkûm bi-hisâb eţrâfına şaçun gibi

2. eţrâfını:-ı, -n, -ı

Gazel 100

Mısra: 4

Çevre.

Ağyâr-ı kilâb uğramasun kûyuña cânâ
Eţrâfını eşkûm ile 'ummân idebilsem

3. eţrâfı:-ı

Gazel 119

Mısra: 6

Çevre.

Varmağa bulmaya yol tâ ki rakîb-i ħar-dil
Kûyuñ eţrâfı sirişkûm ile deryâ olsun

4. eţrâfında:-ı, -n, -da

Gazel 157

Mısra: 6

Çevre.

Varmıyadı kûy-ı yâre ol rakîb-i seng-dil
Eşkûm eţrâfında anuñ yem olaydı kâşkî

5. eţrâfını:-ı, -n, -ı

Kaside 3

Mısra: 9

Çevre.

Anuñ pervâne gibi bülbül eţrâfını devr eyler
Olup bezm-i çemende yine şem'-i pür-şerer gonca

6. eţrâfına:-ın, -a

Mesnevi 1

Mısra: 45

Etraf, çevre.

Eţrâfına pâ-beste ya var mı niçe bâşe
Her birisinüñ cengi geçer mi ħara taşa

7. eţrâfın:-üñ

Kaside 8

Mısra: 49

Ar. Etraf, çevre.

Kûyuñ eţrâfın sirişk-i çeşm ile yem ideyin
Hiç aña yol bulmaya varmağa ağyâr u kilâb

etvâr:

1. eţvârûña:-uñ, -a

Gazel 97

Mısra: 8

Hal, tavır, durum.

Göriccek zülf-i ħam-ender-ħam-ı destâr-ı kejuñ
Vaşfunâ tarzuña eţvârûña mâ'il oldum

ev:

1. evine:-i, -n, -e

Mesnevi 1

Mısra: 56

Barınma yeri; hane.

Tesbîhi elinde dedeyüm diyü gezer mi

Şeyhi evine hû dimege gâhî gider mi

evc-i çarh:

1. evc-i çarh:

Tarih 7

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Göğün en yüksek yeri, zirvesi.

Turresi şan turre-i dilber âsası evc-i çarh

Ĥağ budur tarz-ı muşanna'dur anuñ ser-tâ-be-pâ

evc-i nâr-ı ħayra:

1. evc-i nâr-ı ħayra:-a

Gazel 61

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Rakip ateşinin doruğu, rakip yanı.

Düşmen ile ħayf kim bezm eyleyüp hem-câm imiş
Ol hümâ-pervâz evc-i nâr-ı ħayra râm imiş

evc-i 'alâ:

1. evc-i 'alâ:

Kaside 8

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

En yüce zirve.

Dürri evc-i 'alâ Maĥmûd Efendi kim anuñ
Âsumân-ı 'ilme olmuşdur vücudı âfitâb

evdeki hesâb bâzâra uysa:

1. evdeki hesâb bâzâra uysa:-sa

Gazel 7

Mısra: 10

Kelime Tipi: Atasözü

Evdeki hesap çarşıya uymamak.

Şevk-i 'aşkunda şatardı her kişi kâlâsıñı

Uysa ey Dürri eger bâzâra evdeki hesâb

2. evdeki hesâb bâzâra uysa:-sa

Kaside 5

Mısra: 12

Kelime Tipi: Deyim

"evdeki hesap çarşıya uymaz".

Herkes dilinde 'aşkuñı eylerdi irtikâb

Bâzâra uysa idi eger evdeki hesâb

evhad:

1. evhad:

Kaside 4

Mısra: 46

Tek, bir, yegane, biricik.

Žahîr-i şer'-i Muhammed müdaqqik-i emced
Fünûn-ı 'ilm ile evhâd fezâ'il içre 'alem

evrak-ı güllerle:

1. **evrak-ı güllerle:** -ler, -le

Gazel 39

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gül yaprakları.

Pür it dāmân-ı gülzârı sabâ evrak-ı güllerle
Bu bezm-i gülsitânda cûdîñi dökül saçıl göster

evrenosoğlı:

1. **evrenosoğlıdur:** -dur

Tarih 1

Mısra: 4

Evrenosoğlı. (özel isim).

Bunı ta'mîr iden emîr-i dilîr
Evrenosoğlıdur 'alem-keşdür

evşâf:

1. **evşâfı:** -ı

Kaside 11

Mısra: 26

Vasıflar, sıfatlar, tarifler.

Murâd-ı Dürri-i şeydâ du'â .....dür
Behâne hânenüñ evşâfı ey şeh-i 'irfân

2. **evşâf:**

Mesnevi 2

Mısra: 143

Güzellikler II Vasıflar, özellikler.

Bedîhî oldı gerçi kim bu evşâf
Yine tahsîn ider her ehl-i inşâf

evşâf-ı gerdeninde:

1. **evşâf-ı gerdeninde:** -i, -n, -de

Gazel 51

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gerdanın güzelliği (sevgilinin boynu).

Evşâf-ı gerdeninde bu şi'rüm o dilberüñ
Ey Dürri seyr iden didi 'ıkdü'l-le'aldür

evşâf-ı hamîdüñ:

1. **evşâf-ı hamîdüñ:** -üñ

Kaside 6

Mısra: 51

Kelime Tipi: -

Övülmeye değer vasıflar.

Hiç dükenmez katı evşâf-ı hamîdüñ çokdur
Vaşf-ı zâtuñda olursa n'ola bu dil ebkem

evşâf-ı ruhuñda:

1. **evşâf-ı ruhuñda:** -uñ, -da

Gazel 8

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yanağının vasfı özelliği.

Olsa Dürri n'ola evşâf-ı ruhuñda güyâ
Dilberâ âyinedür tûtiye güftâra sebeb

evvel:

1. **evvel:**

Gazel 39

Mısra: 7

Önce.

Şehâ 'uşşâkuñı lutf eyle kurbân itmeden evvel
Meh-i 'ıyd-ı ruhuñ zülfüñ şehâbın ref' kıl göster

2. **evvelki:** -ki

Gazel 70

Mısra: 1

Önce.

Baňa evvelki gibi eylemez olduñ eltâf
Saňa geçmiş gibi şâhum beni haşm-ı leffâf

3. **evvel:**

Gazel 148

Mısra: 5

İlk olarak, ilk önce.

Beni bî-'aql idüp evvel dile çok şerhalar açduñ
Yeter şimdengirü şâhum olan oldı giden gitdi

4. **evvel:**

Gazel 84

Mısra: 5

Önceden.

Evvel baňa rahm eyler idüñ şimdi ne oldı
Ey baht-ı siyeh sen daħi dildâra mı uyduñ

5. **evvel:**

Gazel 99

Mısra: 9

Önceden.

Ėam baňa mahremdi bîgâneydi idi evvel zevk u şevk
Mahremüm bîgânedür bîgâne mahremdür bu dem

6. **evvelki:** -ki

Mesnevi 1

Mısra: 103

Ar. Önce.

Evvelki gibi var mı anuñ bāşe vü bāzı
Şağ mı 'acaba öldi mi yâ ol şarı tazı

evvel emir:

1. **evvel emir:**

Mesnevi 3

Mısra: 55

Kelime Tipi: -

İlk önce, en evvel.

Evvel emir anı göricek bir toya beñzer
Kizb ile derünü dolıdur kim şuya beñzer

evvel emirde:**1. evvel emirde:-de****Gazel 50**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İlk önce, en evvel.

Tirin kaçan ki ol kaşı yâdur kemân ider

Evvel emirde püte-i cânım nişân ider

evvelâ:**1. evvelâ:****Gazel 25**

Mısra: 8

Ar. Birinci derecede, birinci olarak, öncelikle.

İsteyen 'aşk-ı hakîkî-i hum-ı dil içre

Evvelâ 'aşk-ı meccâzîden aña mâye şalar

2. evvelâ:**Mesnevi 4**

Mısra: 15

İlk önce, ilk olarak.

Evvelâ âb-ı hayâtın görse İskender eger

Olmaz idi tâlib-i âb-ı hayât-ı bi-nişân

evzâ':**1. evzâ'a:-a****Mesnevi 1**

Mısra: 117

Haller, vaziyetler.

İsma'îl Âga-zâde bu evzâ'a güler mi

Ol öbkelenüp kirpi gibi çehre bûzer mi

ey:**1. ey:****Gazel 7**

Mısra: 10

Seslenme edatı.

Şevk-i 'aşkunda şatardı her kişi kâlâsını

Uysa ey Dürri eger bâzâra evdeki hesâb

2. ey:**Gazel 8**

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Nedür ey dilber-i fettân baña azâra sebep

Ya nedür lütf-ı kerem itmege ağıyâra sebep

3. ey:**Gazel 8**

Mısra: 8

Seslenme edatı.

Çekerin cevriyi ol kaşı kemānuñ ammā

Bulmadum cürmüme hiç ey dil-i bî çâre sebep

4. ey:**Gazel 14**

Mısra: 3

Seslenme edatı.

Ey şüh seni Hazret-i Hakka şalayum mı ?

Şalduñ beni hicrāna da yād eylemedüñ hiç

5. ey:**Gazel 14**

Mısra: 7

Seslenme edatı.

Öldürdi rakîbi didiler ey şeh-i hûbân

Gerçekse eger böyle cihād eylemedüñ hiç

6. ey:**Gazel 15**

Mısra: 6

Seslenme edatı.

Şakın cüy-ı ümîd-i vaşl-ı dilberden ki bî-bündür

Gel ey dil uğrama aña pül-i mihr-i vefâdan geç

7. ey:**Gazel 16**

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Pister-i gamdan halâşuñ ey dil-i bî-mâr güç

Ol tabîb-i cāna yalvar gayriden tîmâr güç

8. ey:**Gazel 16**

Mısra: 10

Seslenme edatı.

Naqd-i cân ile şatar kâlâsını biñ nâz ile

Hâce-i 'aşk ile ey Dürri 'aceb bâzâr güç

9. ey:**Gazel 18**

Mısra: 8

Seslenme edatı.

Virmez efkâr-ı hazân bülbüle gülşende şafâ

Eylemez hicrûñ igen vaşl ile ey yâr feraḥ

10. ey:**Gazel 18**

Mısra: 10

Seslenme edatı.

Yâr ile gülşene çık âb-ı 'izârın seyr it

Nitdigûñ sen de gör ey Dürri-i bîmâr feraḥ

11. ey:**Gazel 110**

Mısra: 3

Seslenme edatı.

Ey pîr-i muğân nâ-kese gösterme şarâbı

Sen duḡterüñi herkese maḡrem mi şanursın

12. ey:**Gazel 4**

Mısra: 1

Nida edatı.

Girye itdürme gel 'uşşākuña ey nahl-i cefā
Kaşduñ oñmağ ise alma şaķın āh-ı fuķarā

13. ey:

Gazel 4

Mısra: 8

Nida edatı.

Hāl-i gerdānuñı ki seyr itdürüp öldürme beni
Kānumı boynuñā alma şaķın ey meh-liķā

14. ey:

Gazel 13

Mısra: 3

Seslenme ünlemi.

Vişālūñ 'ıydine irgürmedik ey meh-liķā çünkim
Nedür yā gūsfend-i cānı ķurbān itmege bā'is

15. ey:

Gazel 23

Mısra: 2

Seslenme ünlemi.

Serleri erbāb-ı 'aşķuñ zır-i çevgānuñdadur
Başımız ey şeh-süvār nār-ı meydānuñdadur

16. ey:

Gazel 24

Mısra: 9

Seslenme ünlemi.

Ey Dürri ben nice ideyin sīnemi siper
Her bir hādengi tır-i ķazādan nişān virür

17. ey:

Gazel 25

Mısra: 10

Seslenme ünlemi.

Her zamān cevır ü cefā eyleme Dürri ķulıñā
Şaķın ey ruh-ı revānum seni Mevlā'ya şalar

18. ey:

Gazel 28

Mısra: 9

Seslenme ünlemi.

Ey perī Dürri-i bī-çāreye zulm itme şaķın
Yoķsa feryād ile dergāh-ı mu'allāya çıkar

19. ey:

Gazel 30

Mısra: 9

Seslenme ünlemi.

Görseñ ey mäh-liķā bād şanurduñ anı
Küyuña şevķ-i vişālūñ ile Dürri ne gider

20. ey:

Gazel 31

Mısra: 1

Seslenme ünlemi.

Dāyimā şöhet-i ey dil o gülūñ hār iledür
Nice āh itmeyeyin haķāşı ağıār iledür

21. ey:

Gazel 31

Mısra: 9

Seslenme ünlemi.

Tab'um ey Dürri benüm cevhere-i dānişdür
Durma bāziçesi hep lü'lü-i efķār iledür

22. ey:

Gazel 32

Mısra: 2

Seslenme ünlemi.

Dime ancaķ melāhatde o yār-i sīm-ber vardur
Göreydüñ ey dil-i şeydā bu 'ālemde neler vardur

23. ey:

Gazel 33

Mısra: 10

Seslenme ünlemi.

Yalıñuz ben çekmezin yārūñ kemān-ı cevırini
Anı ey Dürri-i bī-çāre bütün 'ālem çeker

24. ey:

Gazel 36

Mısra: 9

Seslenme ünlemi.

Ṭūṭi-i dil n'ola ey Dürri olursa gūyā
Medḥ-i cānāneyi hep ķand-i feminden söyler

25. ey:

Gazel 37

Mısra: 14

Seslenme ünlemi.

Dünyāya bīm-i cāndur o zencir-i kākülü
Ey Dürri çekdiğüm hep o ķorķu degül midür

26. ey:

Gazel 39

Mısra: 3

Seslenme ünlemi.

Şurāḥi gulğul itsün bādeyi koy cāma ey sāķi
Yine huşyār olan ehl-i bez[i]mde ķanzil göster

27. ey:

Gazel 40

Mısra: 5

Seslenme ünlemi.

Derd-i āhum çarḥa çıķsa ey melek-sīmā n'ola
Āteş-i endüh-ı hicrūñle gōñül sūzendedür

28. ey:-ma

Gazel 41

Mısra: 14

Seslenme ünlemi.

Ol gül-i gülzâr-ı fażlı Hâk hâzândan şaklasun
Mişli gelmez dehre olma ey gülistân muntazır

29. ey:

Gazel 41

Mısra: 16

Seslenme ünlemi.

Vaşf-ı dilberde yine tarḥ ile bir nâzik ğazel
Hep nazîre itmege ey Dürri yârân muntazır

30. ey:

Gazel 42

Mısra: 4

Seslenme ünlemi.

Âteş-i âh-ı dilüm 'âleme te'sir itdi
İtmedi hiç dil-i pulâduña ey şâh eşer

31. ey:

Gazel 42

Mısra: 6

Seslenme ünlemi.

Hâlûmi sormağa mu'tâd degülken şorduñ
İtdi inşâf meger ƣalbûñe ey meh eşer

32. ey:

Gazel 43

Mısra: 5

Seslenme ünlemi.

Gümüşden servdür ey şâh ƣaddüñ
O nazik sāġaruñ ƣâfûra beñzer

33. ey:

Gazel 45

Mısra: 9

Seslenme ünlemi.

Yaşını durma gözümden geçirtir ey Dürri
Cüy-ı eşk ile göñül def'-i ğam eyler mi şanur

34. ey:

Gazel 46

Mısra: 7

Seslenme ünlemi.

Bülbül ol al bülbüle gül gibi ey sâķi ele
Meclise şal ğulgule bir nefḥa-i 'işret ƣopar

35. ey:

Gazel 47

Mısra: 2

Seslenme ünlemi.

Gözine sürme çeküp âfet-i cân oldı o yâr
Ĝamzesi tiĝine zaĝ urdı şaĝın ey dil-i zâr

36. ey:

Gazel 47

Mısra: 8

Seslenme ünlemi.

Ža'f-i hicrûñ ƣomadı zerre ƣadar bende vücüd
Göñlüm ey mihr-i ḥüsün al ele raḥm eyle ne var

37. ey:

Gazel 47

Mısra: 10

Seslenme ünlemi.

Nice inkâr ideyin meylûmi cânâneye ben
Cism-i pür-şerḥada ey Dürri 'alâmetler var

38. ey:

Gazel 48

Mısra: 7

Seslenme ünlemi.

Ey felek ḥâne-i ƣalbüm keraḥet yıkma benüm
Zevƣ gelmezse egerçi 'ömr-i dildâr gelür

39. ey:

Gazel 49

Mısra: 3

Seslenme ünlemi.

Gözüñ suḥendür ey âfitâb-ı adnî-yi istiĝnâ
Ruḥuñdur burc-ı ḥüsnuñ mâhı ḥâlüñ anda encümdür

40. ey:

Gazel 49

Mısra: 8

Seslenme ünlemi.

'Aceb mestânedür çeşmüñ ƣatı cellâddur ĝamzeñ
Niĝahuñ ey perî-rû rehzen-i luṭf ü teraḥḥumdur

41. ey:

Gazel 51

Mısra: 6

Seslenme ünlemi.

Ƙılma miyân-ı yârî der-âĝuş içün ümîd
Ey dil bu fikri itme ḥayâl-i muḥâldür

42. ey:

Gazel 51

Mısra: 10

Seslenme ünlemi.

Evşâf-ı gerdeninde bu şî'rüm o dilberüñ
Ey Dürri seyr iden didi 'ıƣdü'l-le'âldür

43. ey:

Gazel 52

Mısra: 3

Seslenme ünlemi.

Ĝurre olma dil-i pulâduña ey ƣarḥ-ı şaĝir
Şimdi biz şaḥt- kemân u ĝam-ı ĝurbet çekerüz

44. ey:

Gazel 52

Mısra: 7

Seslenme ünlemi.

Ey perî vaşluña hasret çeker ancak ağyâr
Biz hayâl-i ruh -ı pür tâbuña hasret çekerüz

45. ey:

Gazel 53

Mısra: 9

Seslenme ünlemi.

Dürr-i meknûn ola ey Dürrî 'aceb mi şi'rimüz
Bağr-i vaşf-ı yâr-ı sîm-endâma girmiş çıkmışuz

46. ey:

Gazel 55

Mısra: 9

Seslenme ünlemi.

Umma ey Dürrî felekden şağın esrâr-ı sürûr
Kağı ehl-i dili şad itdi bu çarh-ı kîne-sûz

47. ey:

Gazel 57

Mısra: 10

Seslenme ünlemi.

Firâkuñ âteşi Dürrîyi tâb-nâk itdi
Zülâl-i vaşluñ ey gül-'izâr arar bulımaz

48. ey:

Gazel 59

Mısra: 4

Seslenme ünlemi.

Cûy u dil-cûy-ı 'izâr-ı tâb-dâruñdur senüñ
Göñlümi ey meh-liqâ alan benüm mânend-i has

49. ey:

Gazel 61

Mısra: 5

Seslenme ünlemi.

İltifât anla cefâ gördükçe ey dil yârdan
Luğf u ihsânı o şâhuñ 'aşîka düşnâm imiş

50. ey:

Gazel 63

Mısra: 1

Seslenme ünlemi.

Umma ey dil zülf-i pîç pîç-i cânândan halâş
Kağı kişidür olan girdâb-ı 'ummândan halâş

51. ey:

Gazel 63

Mısra: 5

Seslenme ünlemi.

Rûyuma tağyirsün olmaz ey şeh-i 'âlî-cenâb
Dâmen-i hâb-ı teğâfûl dest-i efgândan halâş

52. ey:

Gazel 63

Mısra: 8

Seslenme ünlemi.

Çünkü düşdük dâm-ı zülf-i müşk-fâm-ı dilbere
Umma sen şimdengirü ey murğ-ı cân andan halâş

53. ey:

Gazel 64

Mısra: 13

Seslenme ünlemi.

Kalb-i dilberdür murâd ey Dürri hep pülâddan
Anı zemm itmekdür ammâ âh-ı süzândan ğarâz

54. ey:

Gazel 65

Mısra: 3

Seslenme ünlemi.

Mülk-i hüsnüñ pâdişâhı sensin ey rûh-ı revân
Sâye-i perr-i hümâdur gelmedi ruhsâra hat

55. ey:

Gazel 66

Mısra: 1

Seslenme ünlemi.

Baňa ey meh-rû gelür her itdügün âzâr hâz
Şerbet-i la'lünden eyler bu dil-i bî-çâre hâz

56. ey:

Gazel 66

Mısra: 7

Seslenme ünlemi.

Mîhr ü cevruñden 'atâ kıl baňa ey meh-rû birin
Her ne gelse senden eyler bu dil-i gam-hâr hâz

57. ey:

Gazel 67

Mısra: 5

Seslenme ünlemi.

Şarâbuñ 'acebdür senüñ ey gül-i ter
Hezâra muızırdur velî hâra nâfi'

58. ey:

Gazel 68

Mısra: 8

Seslenme ünlemi.

Derd-i 'aşkuñla senüñ ğurbete düşdük gâhî
Bizden ey şüh-ı cihân eyleme bir nâme dirîğ

59. ey:

Gazel 68

Mısra: 9

Seslenme ünlemi.

Ser nedür kim yolına vireyüm ey dil yârüñ
Cânımı eylemezin ben o gül-endâma dirîğ

60. ey:

Gazel 69

Mısra: 1

Seslenme ünlemi.

Ey perî gâmez-i cellâduña inşâf inşâf
Cevri ta'lîm iden üstâduña inşâf inşâf

61. ey:

Gazel 69

Mısra: 4

Seslenme ünlemi.

Tîr-i hicrâna hedef hançer-i hırmâna siper
Ey gönül hâtır-ı pülâduña inşâf inşâf

62. ey:

Gazel 69

Mısra: 7

Seslenme ünlemi.

Ey gönül hicr ile efganûña efsûs efsûs
Derd ile nâle-i feryâduña inşâf inşâf

63. ey:

Gazel 71

Mısra: 4

Seslenme ünlemi.

Şanki deryâ-yı melâhatda o nâzik dehenûñ
Dür-i yektâ ile pür ey gözi sehîhare şadef

64. ey:

Gazel 73

Mısra: 5

Seslenme ünlemi.

Her kaçan kuyuña 'azm eylesem ey şüh-ı cihân
İrişüp dâmenüme mâni' olur hâr-ı firâk

65. ey:

Gazel 74

Mısra: 9

Seslenme ünlemi.

Hep gidenler gitdi ifnâ itdi ey Dürri-i zâr
Şîr-i merdüm-gîr-i endûh ile pürdür râh-ı 'aşk

66. ey:

Gazel 75

Mısra: 9

Seslenme ünlemi.

Ser-i Mecnûnda degül lâne-i murg ey Dürri
Şarınur başına destâr perîşân-ı firâk

67. ey:

Gazel 76

Mısra: 1

Seslenme ünlemi.

Gitmez aşlâ hançer-i bî-dâd elûnden ey felek
Bağrımız hûn eyledûñ feryâd elûnden ey felek

68. ey:

Gazel 76

Mısra: 2

Seslenme ünlemi.

Gitmez aşlâ hançer-i bî-dâd elûnden ey felek
Bağrımız hûn eyledûñ feryâd elûnden ey felek

69. ey:

Gazel 76

Mısra: 4

Seslenme ünlemi.

Kâmetüm çeng eşkümi târ eyledi bâr-ı gamuñ
Def gibi egler dil-i pülâd elûnden ey felek

70. ey:

Gazel 76

Mısra: 5

Seslenme ünlemi.

Ey zen-i zîbâ saña meyl eylemez merd-i cihân
Gitdi zehr-i gam yiyüp feryâd elûnden ey felek

71. ey:

Gazel 76

Mısra: 6

Seslenme ünlemi.

Ey zen-i zîbâ saña meyl eylemez merd-i cihân
Gitdi zehr-i gam yiyüp feryâd elûnden ey felek

72. ey:

Gazel 76

Mısra: 8

Seslenme ünlemi.

Kapladı ebr-i gamuñ hûrşîd-rûy-ı bahtumı
Gözüme dünya görünmez dâd elûnden ey felek

73. ey:

Gazel 76

Mısra: 10

Seslenme ünlemi.

Tîğ-i cevruñle dil-efgâr olmadan hâlî degül
Kanlar ağlar Dürri-i nâ-şâd elûnden ey felek

74. ey:

Gazel 79

Mısra: 5

Seslenme ünlemi.

Böyle zâr olmazduñ ey dil miñnet-i 'aşk ile sen
Gördüğün gaddâra meyl idüp hevâdâr olmasañ

75. ey:

Gazel 80

Mısra: 9

Seslenme ünlemi.

'Aşk ile âh-ı pey-â-pey çekelüm ey Dürri
Dili hursend idelüm bâ-hevâdur diyerek

76. ey:

Gazel 81

Mısra: 7

Seslenme ünlemi.

Çorqarın ben seni ey 'aşık-ı aşüfte- gönül
Öldürür gamze-i cellâdı Muhammed şâhuñ

77. ey:

Gazel 84

Mısra: 1

Seslenme ünlemi.

Ey bâğ-ı leâfêf gülî sen hâra mı uyduñ
'Uşşâkuñı terk eyleyüp ağıyâra mı uyduñ

78. ey:

Gazel 84

Mısra: 4

Seslenme ünlemi.

Hulf eylemede döne döne va'deñe senüñ
Ey 'ahd-şiken çarh-ı sitem-kâra mı uyduñ

79. ey:

Gazel 84

Mısra: 6

Seslenme ünlemi.

Evvel baña rahm eyler idüñ şimdi ne oldı
Ey baht-ı siyeh sen dañi dildâra mı uyduñ

80. ey:

Gazel 84

Mısra: 10

Seslenme ünlemi.

Gülşende idüp şevk-i ruh-ı yâr ile efğân
Ey Dürrî varup bülbül-i gülzâra mı uyduñ

81. ey:

Gazel 85

Mısra: 1

Seslenme ünlemi.

Nukûş-ı dehr ile ey dil nedür senüñ bâzuñ
Mekâmı bilmesün çâh ulu raşad-sâzuñ

82. ey:

Gazel 86

Mısra: 5

Seslenme ünlemi.

Yakañ dest-i cefâ-yı dilrübâ çâk eylemiş ey dil
Açılmış dâğ-ı sineñ hep tıyulmuş râz-ı pinhânuñ

83. ey:

Gazel 87

Mısra: 7

Seslenme ünlemi.

Ben seni teşhîr içün künc-i elemde ey perî
Eylerin süzân gamuñ nârıyla ile 'anber-hâm-ı dil

84. ey:

Gazel 88

Mısra: 10

Seslenme ünlemi.

Her gonca-i hüsnüñ olur elbetde hezârı
Ey Dürrî dil-i zâr ile bilmem nic'olur hâl

85. ey:

Gazel 89

Mısra: 9

Seslenme ünlemi.

Seyr-i bâğa gele şâyed diyü ey Dürrî yâr
Dâ'imâ yola baqar çıkdı nihâl üstine gül

86. ey:

Gazel 90

Mısra: 1

Seslenme ünlemi.

Oldum ey meh-veş senüñ bâr-ı gamuñ çekmekle dâl
'Aksidür cism-i nizâruñ âsumân üzre hilâl

87. ey:

Gazel 92

Mısra: 1

Seslenme ünlemi.

Bağrumı hûn itdi tığ-i cevri-i dilber ey gönül
Hûn-feşân olsa 'aceb mi dide-i ter ey gönül

88. ey:

Gazel 92

Mısra: 2

Seslenme ünlemi.

Bağrumı hûn itdi tığ-i cevri-i dilber ey gönül
Hûn-feşân olsa 'aceb mi dide-i ter ey gönül

89. ey:

Gazel 92

Mısra: 4

Seslenme ünlemi.

Çünkü ol dilber kitâb-ı nâzı tekmîl eylemiş
Sen dañi katı niyâzı eyle ezber ey gönül

90. ey:

Gazel 92

Mısra: 6

Seslenme ünlemi.

Gördiler mescidde yârüñ kâmet-i bälâsını
Tutdı dehri na're-i Allâhu ekber ey gönül

91. ey:

Gazel 92

Mısra: 8

Seslenme ünlemi.

Va'd-i vaşl itse sözinde dilrübâ durmaz yine
Ber-çarâr olur mı hiç hürşid-i enver ey gönül

92. ey:

Gazel 92

Mısra: 10

Seslenme ünlemi.

Gülşen-i çeşminde dildârûñ görüp ruhsârını
Bâğda pejmürde-i reşk oldı güller ey gönül

93. ey:

Gazel 92

Mısra: 12

Seslenme ünlemi.

Sözlerin lü'lü-i şehvâr-ı yem-i i'câz ider
Görmedüm 'âlemde Dürri-veş suhan-ver ey gönül

94. ey:

Gazel 93

Mısra: 4

Seslenme ünlemi.

Ğadrimüz çünki bilür yok serimüz erse göge
Başımız hırkaya gel ey dil-i şeydâ çekelüm

95. ey:

Gazel 93

Mısra: 6

Seslenme ünlemi.

Dûd-ı âhumı felek aňlasa peyveste idüp
Çekelüm derdüñi ey kâmeti bâlâ çekelüm

96. ey:

Gazel 93

Mısra: 8

Seslenme ünlemi.

Ber-hedef olmadı çün nâvek-i maşşûd u murâd
Tâ-be-key kavsi gamuñ ey gül-i ra'nâ çekelüm

97. ey:

Gazel 94

Mısra: 6

Seslenme ünlemi.

Urgun misun benüm gibi ol kaşı yaya
Sineñde şerhalarındur ey nâtüvân-ı ğam

98. ey:

Gazel 94

Mısra: 10

Seslenme ünlemi.

Sünbüldür âh-ı dil gül-i terdür bu tâze dâğ
Ey Dürri cismüm oldı benüm gül-sitân-ı ğam

99. ey:

Gazel 95

Mısra: 5

Seslenme ünlemi.

N'ola feryâd idersem ey meh-rû
Sih-i ğamda kebâbdur gönülüm

100. ey:

Gazel 97

Mısra: 3

Seslenme ünlemi.

Secde kıldum görüp ey mâh kaşuñ mihrâbın
Tiğ-i ebrü-yı kemân-dârûña mâ'il oldum

101. ey:

Gazel 98

Mısra: 9

Seslenme ünlemi.

Ey Dürri şeb-i ğamda fiğānumdan o hūñi
Nâz uyhusını terk ide bî-dâr ola dirdüm

102. ey:

Gazel 100

Mısra: 11

Seslenme ünlemi.

Ey Dürri varup mey-gede şadrında otursam
Bir zevk-i ğased-kerde-i sultân idebilsem

103. ey:

Gazel 101

Mısra: 3

Seslenme ünlemi.

Ey yâr-ı perî-peyker zülfûñ ne 'aceb ejder
Biñ 'âşıkı mahv eyler ursaydı eger bir dem

104. ey:

Gazel 101

Mısra: 10

Seslenme ünlemi.

Sinemde olan dâğa olmakda revân eşküm
Güyâ gül-i gülzâra ey Dürri düşer şebnem

105. ey:

Gazel 102

Mısra: 6

Seslenme ünlemi.

Gülşen-i meyhânede şıyt-ı şurâhî diñlerüm
Yokdur ey dil hâşılı bağ-ı dehhâra minnetüm

106. ey:

Gazel 102

Mısra: 10

Seslenme ünlemi.

Sineme çok şerha açdı tiğ-i 'aşk-ı dirlübâ
Yokdur ey Dürri muhaşşal lâle-zâra minnetüm

107. ey:

Gazel 103

Mısra: 9

Seslenme ünlemi.

Ey Dürri o gül gayra muğârin olalı
Bülbül gibi âzürde-dil-i hâr oldum

108. ey:

Gazel 104

Mısra: 4

Seslenme ünlemi.

Dil-i hālūmi benüm táb-ı temüz-ı 'aşkuñ
Baht u taht eyledi şimdi yine ey yâr-i besîm

109. **ey:**

Gazel 105

Mısra: 9

Seslenme ünlemi.

Ol âhû-dîde pek vahşî imiş bilmezdim ey Dürri
Eger bilmiş olaydum dâm-ı efkâra düşürmezdim

110. **ey:**

Gazel 106

Mısra: 2

Seslenme ünlemi.

Yine hırâma çıkarmış o kâmeti mevzûn
Kıyâmeti göresin yârin ey dil-i maḥzûn

111. **ey:**

Gazel 106

Mısra: 9

Seslenme ünlemi.

Nice fütâdesi olmazsın anuñ ey Dürri
Ele alınca girer gönlüme mey-i gül-gün

112. **ey:**

Gazel 110

Mısra: 5

Seslenme ünlemi.

Ey şeyḥ hemân cennet ile tekeyñ ögersin
Meyḥâne ile gülşeni yâ kem mi şanursın

113. **ey:**

Gazel 110

Mısra: 7

Seslenme ünlemi.

Ehl-i dil ü dâniş gerek insân olan ey dil
Her gördüğünî sen meger âdem mi şanursın

114. **ey:**

Gazel 110

Mısra: 12

Seslenme ünlemi.

Tîr-i ḡam ile dil daḡı biryân olupdur
Ey Dürri hemân pûte-i sînem mi şanursın

115. **ey:**

Gazel 112

Mısra: 5

Seslenme ünlemi.

Pây-mâl eyle yine mûr-ı ḡamı ey sâkî
Sür e gülḡün mey-i nâb u fûrûzân yürisün

116. **ey:**

Gazel 112

Mısra: 11

Seslenme ünlemi.

Nevbahâr oldı güzellendi cihân ey Dürri
Cânib-i gülşene şimdengirü yârân yürisün

117. **ey:**

Gazel 116

Mısra: 2

Seslenme ünlemi.

Sîḥ-i 'aşkuñ baḡrını delmiş hezârân neylesün
İtmesün ney gibi ey gül âh u eḡḡân neylesün

118. **ey:**

Gazel 116

Mısra: 4

Seslenme ünlemi.

Ru'yet-i didâruña tâkat getürmezken melek
Ey perî inşâf ide bî-çâre insân neylesün

119. **ey:**

Gazel 116

Mısra: 6

Seslenme ünlemi.

Dönmedi bir gün murâd üzre diyü şekvâyı ko
Rûzgâr ey dil muḡâlîf çarḡ-ı gerdân neylesün

120. **ey:**

Gazel 116

Mısra: 9

Seslenme ünlemi.

Küyuñâ varsa görünmez gizlenürsün ey perî
Ḥayret-âlûd olmasun 'uşşâḡ-ı nâlân neylesün

121. **ey:**

Gazel 116

Mısra: 12

Seslenme ünlemi.

Va'd-i vaşl itmek murâd itse kırmaz bahtuñ senüñ
Nâ-müsâ'id tâlî'üñ ey Dürri cânân neylesün

122. **ey:**

Gazel 117

Mısra: 1

Seslenme ünlemi.

Ḥâb-ı nâzuñ ey perî arturma zârumdan şaḡın
Rûz u şebde nâle-i bî-iḥtiyârumdan şaḡın

123. **ey:**

Gazel 117

Mısra: 6

Seslenme ünlemi.

Cevrûñ eḡzûn eyleme dâmen-feşân-ı nâz olup
Ey perî-peyker bu çeşm-i eşk-bârumdan şaḡın

124. **ey:**

Gazel 117

Mısra: 7

Seslenme ünlemi.

Ey rakīb-i bed-likā hāk ile yek itme beni
Gözüne girer senün āhir gubārumdan şakın

125. ey:

Gazel 117

Mısra: 9

Seslenme ünlemi.

Atma kendün rezm-gāh-ı 'aşka ey Dürri hele
Gāfil olma ğamze-i hūn-riz-i yārūmden şakın

126. ey:

Gazel 118

Mısra: 10

Seslenme ünlemi.

'Aceb lutf eyler idün zulf-i dildāra varup gelseñ
Dimāğ-ı cānumı kılsañ mu'atfar ey şabā bir gün

127. ey:

Gazel 119

Mısra: 2

Seslenme ünlemi.

Rüy-ı zevk āyine-i dilde hüveydā olsun
Şaykal-ı cāmı sür ey sākī mücellā olsun

128. ey:

Gazel 121

Mısra: 9

Seslenme ünlemi.

Naẓm ile her dem muḳayyed olsam ey Dürri n'ola
Vaşf-ı hūsn-i yārda bir dāstān olsun dirin

129. ey:

Gazel 122

Mısra: 2

Seslenme ünlemi.

Nedür diyü baña şordukda 'arz idüp pehlū
Didüm ki genc-i tılısm-ı vefādur ey meh-rū

130. ey:

Gazel 123

Mısra: 6

Seslenme ünlemi.

Eyleme ümmid-i büse seyr-i rüya kā'il ol
Çünkü ey dil āfitāb-ı pür-ziyā girmez ele

131. ey:

Gazel 123

Mısra: 7

Seslenme ünlemi.

Ey gönül dām-ı niyāz ile şikār olmaz o yār
Aña çok himmet gerekdür ol hümā girmez ele

132. ey:

Gazel 125

Mısra: 5

Seslenme ünlemi.

Nīsān-ı lutf-ı Hakk ile ey meh-likā gönül
Lü'lü'-yi 'aşkuña şadef oldı bihamdihi

133. ey:

Gazel 125

Mısra: 10

Seslenme ünlemi.

Şimdi ḫayāl-i lü'lü'-yi dendān-ı yār ile
Ey Dürri dil yem-i Necef oldı bihamdihi

134. ey:

Gazel 126

Mısra: 6

Seslenme ünlemi.

Nev-reside mīve-i vaşluñ ala lāyık mı el
Olsun ey nāzük nihāl-i bağ-ı nāz ulu nām ile

135. ey:

Gazel 128

Mısra: 5

Seslenme ünlemi.

Gül cāmını aldı ele ey bülbul-i şeydā
Yā sen ne durursun yūri bāğa nağam eyle

136. ey:

Gazel 128

Mısra: 8

Seslenme ünlemi.

Bir büseye şatdum saña cān-ı dil-i zārı
Ey şūh-ı cihānum yūri var dem ḳadem eyle

137. ey:

Gazel 129

Mısra: 6

Seslenme ünlemi.

Hāre geyüp egnüne baḫr-i ğamuñ mevcine
Uğrama gel ey gönül saña yeter bir külāh

138. ey:

Gazel 130

Mısra: 9

Seslenme ünlemi.

Sirişk-i çeşmüm ey Dürri 'aceb mi her zamān aḳsa
Olupdur seng-i ğamla şışe-i dil inkisār üzre

139. ey:

Gazel 131

Mısra: 10

Seslenme ünlemi.

Bir laḫza faşl-ı gülde hezār olsa şād eger
Ey Dürri zār ider anı bīm-i ḫazān yine

140. ey:

Gazel 132

Mısra: 9

Seslenme ünlemi.

Pendümi diñlemez ol yâr benüm ey Dürrî
Güşına almaz eger la'l-i Bedeḥşân olsa

141. ey:

Gazel 134

Mısra: 11

Seslenme ünlemi.

Vaşfinda gevher eyledüm ey Dürrî nazmumu
Şâyed ki güşına o şehüñ güş-vâr ola

142. ey:

Gazel 135

Mısra: 7

Seslenme ünlemi.

Çıkarmış Ka'be-i küyından ol meh-veş diyü ey dil
İder peyk-i ümîdüm cân-ı zâra dâ'imâ müjde

143. ey:

Gazel 138

Mısra: 4

Seslenme ünlemi.

Durma yağmâ itmede 'uşşâk-ı ḥünîn-dîdeler
Ḥak-i pâ-yı yâr ey dil tütîyâdur var ısa

144. ey:

Gazel 140

Mısra: 3

Seslenme ünlemi.

Bir berg-i luṭfını göresin şâyed ey gönül
Sür rûyuñı şu gibi o servüñ ayağına

145. ey:

Gazel 143

Mısra: 3

Seslenme ünlemi.

Büs-ı dehânın itme recâ ey gönül şakın
Söz geçmez aña yok yire cânâna söyleme

146. ey:

Gazel 144

Mısra: 3

Seslenme ünlemi.

Gül-i ruḥsârının iller şafâsın itdi ey meh-rû
Benüm bülbül gibi âzürde-i ḥâr olduğum kaldı

147. ey:

Gazel 144

Mısra: 7

Seslenme ünlemi.

Şifâ-sâz olmaduñ derd-i derûna ey ṭabîbüm hayf
Ümid-i şerbet-i la'lüñle bîmâr olduğum kaldı

148. ey:

Gazel 145

Mısra: 8

Seslenme ünlemi.

Yârüñ o gümiş gerdenini sen niye şorduñ
Bölünsün kıya ey dil buralar hiç şorılır mu

149. ey:

Gazel 147

Mısra: 9

Seslenme ünlemi.

Bir 'ilâc eyle helâk olmasun ey mâh-liḳâ
Zaḥm-ı ḥünîn- dil-i Dürrî-i şeydâ büyüdi

150. ey:

Gazel 148

Mısra: 3

Seslenme ünlemi.

Saña bî-iḥtiyâr üftâde oldum şimdi ey sâḳî
Görince bâde-yi la'l-i lebüñ dil kendiden gitdi

151. ey:

Gazel 150

Mısra: 9

Seslenme ünlemi.

İtmese divâne ey Dürrî beni sevdâ-yı 'aşk
Ben mi isterdüm esîr-i zülf-i cânân olmağı

152. ey:

Gazel 151

Mısra: 5

Seslenme ünlemi.

Görmüş misün 'âlemde nazîrin diye ey dil
Ol yâr 'aceb dilber-i pâkîze degül mi

153. ey:

Gazel 151

Mısra: 9

Seslenme ünlemi.

Bilmezlenüp ey Dürrî su'âl eyleme derdüm
Urgunluğum ol gamzesi ser-tîze degül mi

154. ey:

Gazel 154

Mısra: 3

Seslenme ünlemi.

Yüri ey 'âşık-ı nālânını ferdâya şalan
Yüri ey 'ahdini ikrârını inkâr idici

155. ey:

Gazel 154

Mısra: 4

Seslenme ünlemi.

Yüri ey 'âşık-ı nālânını ferdâya şalan
Yüri ey 'ahdini ikrârını inkâr idici

156. ey:

Gazel 154

Mısra: 6

Seslenme ünlemi.

Kimse tîmâr idemez zaḥm-ı dil-i ğam-zedeme
Ey ṭabîbüm yine sensin baña tîmâr idici

157. **ey:**

Gazel 155

Mısra: 2

Seslenme ünlemi.

Sînemde 'aşkuñ ile görüp dağdan güli
Gelmez misün bu gülşene ey sîne bülbüli

158. **ey:**

Gazel 155

Mısra: 10

Seslenme ünlemi.

Kim zabṭ iderdi bu dil-i dîvâneñi eger
Ey Dürrî yârûñ olmasa zencîr-i kâküli

159. **ey:**

Gazel 158

Mısra: 1

Seslenme ünlemi.

Göre ey dil elinde sāgar-ı billûr ile yâri
'Âceb cem' eylemiş mihr ü hilâli bir yere Bârî

160. **ey:**

Gazel 158

Mısra: 7

Seslenme ünlemi.

Şikâyet eyleme ey dil saña cevri eylese dilber
Budur âyîn-i ğaddârî budur resm-i sitemkârî

161. **ey:**

Gazel 159

Mısra: 7

Seslenme ünlemi.

Bu şehri dilde karar ey ğam-ı felek niçe bir
Bu câydan daḥî 'uzlet zamânı gelmedi mi

162. **ey:**

Gazel 160

Mısra: 7

Seslenme ünlemi.

Varmasun ağıyâr-ı kilâb küyuña ey 'âlî-cenâb
Aksun sirişküm bi-ḥisâb eṭrâfına saçun gibi

163. **ey:**

Gazel 162

Mısra: 11

Seslenme ünlemi.

Ma'il olduñ ğayra ey gül ülfet itdûñ hâr ile
Bülbül-i dil n'ola efvûn eylese nâlanlığı

164. **ey:**

Gazel 163

Mısra: 3

Seslenme ünlemi.

Dirîğ künc-i firâkunda şimdi ey meh-rû
O zevk-i müy-mîyânûñ baña ḥayâl oldu

165. **ey:**

Gazel 164

Mısra: 12

Seslenme ünlemi.

Didi dilber isterin ben naqd-i cânûñ vaşluma
Virme istersem eger ey Dürrî bir mangır daḥî

166. **ey:**

Kaside 1

Mısra: 22

Seslenme ünlemi.

Şeşder-i cûd u şehâyı kapayup Hâtem-i Tayy
Dest-i âḥîr saña ey şâh-ı kerem didi hemân

167. **ey:**

Kaside 1

Mısra: 52

Seslenme ünlemi.

Mihr-i pertev keremâ rûtbedür nükte-verâ
Ey 'atâ-baḥş u ḥaṭâ-puş u kerem-kâr-ı cihân

168. **ey:**

Kaside 1

Mısra: 54

Seslenme ünlemi.

Saña taḥrîr ideyin derdümü küstâḥâne
Güş iderseñ eger ey Hâzret-i Nu'mân-ı zamân

169. **ey:**

Kaside 2

Mısra: 23

Seslenme ünlemi.

Getür ey sâķî-i endûh-ı zevâ ol meyden
Ben de nûş eyleyeyin def' ola tâ dildeki ğam

170. **ey:**

Kaside 2

Mısra: 76

Seslenme ünlemi.

Fâzılâ rûtbe-dihâ Hâzret-i Nu'mân- menşe'
Ey keremkâr-ı ḥudâvend-i pesendide- şiyem

171. **ey:**

Kaside 2

Mısra: 83

Seslenme ünlemi.

Ey keremkâr şifâḥâne-i iḥsânûñdan
İderin şimdi o mecrûḥa recâ-yı merhem

172. **ey:**

Kaside 2

Mısra: 128

Seslenme ünlemi.

Zimmet-i himmet-i endişeme deyn olsun kim
Bir kitâb eyleyeyin ben vaşfuñı ey şâh-ı kerem

173. **ey:**

Kaside 2

Mısra: **129**

Seslenme ünlemi.

İrdi söz gâyetey ey Dürrî o baħr-i cüduñ
İdelüm ħayr du'âsın bize budur elzem

174. **ey:**

Kaside 3

Mısra: **28**

Seslenme ünlemi.

Niçün seyl eyleyüp eşküñ revân itdüñ gülistânda
Sen ey bülbul dimez miydüñ ki şâyed ola ter gonca

175. **ey:**

Kaside 4

Mısra: **81**

Seslenme ünlemi.

Beni murâduma irgür ki ey ħuceste-ħışâl
İrişdire seni maķşûda râzık-ı 'âlem

176. **ey:**

Kaside 4

Mısra: **83**

Seslenme ünlemi.

Yeter hep işleri ey Dürrî cân-ı mecrûħuñ
Eger urursa aña dest-i şefķati merhem

177. **ey:**

Kaside 5

Mısra: **7**

Seslenme ünlemi.

Her demde ey perî çıkarur âteş-i ħicâb
Bezmi-ı tarabda ol gül-i ruķsârdan gülâb

178. **ey:**

Kaside 5

Mısra: **9**

Seslenme ünlemi.

Az görme âb-ı dîdemi sen ey felek ħabâb
Gerdân olur anuñla gör e bu nüh âsiyâb

179. **ey:**

Kaside 5

Mısra: **21**

Seslenme ünlemi.

Ey dil cihânda çekmeyeyin dirseñ ıztırâb
Var ol yegâne-i 'ulemâya kıl intisâb

180. **ey:**

Kaside 5

Mısra: **27**

Seslenme ünlemi.

Ey şadr-ı şâfî maşdar-ı her fenn ü her kitâb
Her muĥtaşar kelâmuñ olur nice faşl u bâb

181. **ey:**

Kaside 5

Mısra: **36**

Seslenme ünlemi.

Baħtuñ 'arûsı yakdı meger pâyine ħizâb
Gökde şafaķ degül görinen ey felek-me'âb

182. **ey:**

Kaside 5

Mısra: **39**

Seslenme ünlemi.

Ey destgîr-i 'âciz ü efgende-i türâb
Ey nem-rübâ-yı dîde-i pür-âb ciger-kebâb

183. **ey:**

Kaside 5

Mısra: **40**

Seslenme ünlemi.

Ey destgîr-i 'âciz ü efgende-i türâb
Ey nem-rübâ-yı dîde-i pür-âb ciger-kebâb

184. **ey:**

Kaside 5

Mısra: **45**

Seslenme ünlemi.

Feryâduma yetişmez iseñ ey felek-cenâb
Bağlar felekde düd-ı dilüm hey'et-i seĥâb

185. **ey:**

Kaside 6

Mısra: **6**

Seslenme ünlemi.

Ĥabbezâ ĥil'at-ı zîbâ ki ĥarâc-ı Rûmuñ
Olmaya kıymet-i yek riştesi ey şâh-ı kerem

186. **ey:**

Kaside 6

Mısra: **60**

Seslenme ünlemi.

Devlet ü manşıb u şānuñ terakķide idüp
Ĥil'atin geydüre kat kat saña ey şâh-ı kerem

187. **ey:**

Kaside 7

Mısra: **1**

Seslenme ünlemi.

Ĥabbezâ ey şâh-ı iķlîm-i ma'ānî vü beyân
Şıyt-ı ṭabl-ı 'ilm ü efzālûñle memlûdur cihân

188. **ey:**

Kaside 7

Mısra: **3**

Seslenme ünlemi.

Levhaşallâh ey fazîlet-pîşe-i rûy-ı zemîn
Şimdi sensin dehrde müşkil-güşâ-yı ins ü cân

189. ey:

Kaside 7

Mısra: **10**

Seslenme ünlemi.

Sensin ol fâzıl ki dir tahrîr ü tefsîrûn gören
Bârekallâh ey fazîlet-pîşe-i devr-i zamân

190. ey:

Kaside 7

Mısra: **60**

Seslenme ünlemi.

Merhamet-bağış kerem-kâr-ı evvelin-i ni‘metâ
Ey hıdîv-i nem-rübâ-yı dîde pür-âb cihân

191. ey:

Kaside 8

Mısra: **67**

Seslenme ünlemi.

Dest-i luţfuñla çerâğ itdûn beni sen ey hıdîv
Hîç revâ mıdur ki itfâ’ ide bād-ı ıztırâb

192. ey:

Kaside 9

Mısra: **1**

Seslenme ünlemi.

Levhaşallâh ey ‘adâlet-bağış çarh-ı çenberi
Nûr-ı ‘adlûn eyledi şermende mihr-i enveri

193. ey:

Kaside 9

Mısra: **42**

Seslenme ünlemi.

Dil-nüvâzâ maḥmedet mendâ vü ‘adâlet gösterür
Ey mu‘în-i şer’ ü naşş-ı kâti‘-i peygamberi

194. ey:

Kaside 9

Mısra: **44**

Seslenme ünlemi.

Şafha-i çarh üzre nâmuñ böyle tahrîr eylemiş
Kilk-i ressam-ı każâ ey chl-i ‘ilmûñ mefḥarı

195. ey:

Kaside 9

Mısra: **82**

Seslenme ünlemi.

Merhem-i bih-būd-ı luţfuñla şifâ-sâz ol meded
Ey şifâ-yı ḥikmetûñ ‘allâme-i dâniş-veri

196. ey:

Kaside 9

Mısra: **91**

Seslenme ünlemi.

Gerçi âyîn-i felekdür ey şeh-i ‘âlî-cenâb
Ma‘rifet-mende mu‘âriż eylemek bir ebteri

197. ey:

Kaside 9

Mısra: **94**

Seslenme ünlemi.

Dehr-i dün-perverdür ol mürüvvet resmini
Sen mürüvvet kânısın ey mülk-i luţfuñ serveri

198. ey:

Kaside 11

Mısra: **26**

Seslenme ünlemi.

Murâd-ı Dürri-i şeydâ du‘â .....dür
Behâne ḥânenûñ evşâfi ey şeh-i ‘irfân

199. ey:

Kaside 12

Mısra: **7**

Seslenme ünlemi.

Niçün ey Dürri-i şeydâ bu kadar âh-ı dilûñ
Eyleye âteş-i endûh ile ‘ayyûka şu‘ûd

200. ey:

Kaside 12

Mısra: **13**

Seslenme ünlemi.

Di ki ey dürr-i dil-efrûz-ı yem-i ‘izz ü ‘atâ
Di ki ey ḥazret-i şâh-ı kerem ü menba‘-ı cûd

201. ey:

Kaside 12

Mısra: **14**

Seslenme ünlemi.

Di ki ey dürr-i dil-efrûz-ı yem-i ‘izz ü ‘atâ
Di ki ey ḥazret-i şâh-ı kerem ü menba‘-ı cûd

202. ey:

Kaside 12

Mısra: **16**

Seslenme ünlemi.

Şehid-i ber-ni’am ḥalk-i cihân an ‘âdil
Şādān ü müjde-şerâ ey dil-i endûh-âlûd

203. ey:

Kıt’a 1

Mısra: **1**

Seslenme ünlemi.

Bir ‘abd-i ‘âşîyüm güneḥüm çokdur ey kerîm
Luţf eyle cām-ı ‘affuñ ile kıl mücâmele

204. ey:

Mesnevi 1

Mısra: **10**

Seslenme ünlemi.

Ta'tir-i dimāğ itmede mi müşg-feşān mı
Yaylakımız ey bād-ı şabā 'ayn-ı cinān mı

205. **ey:**

Mesnevi 1

Mısra: **29**

Seslenme ünlemi.

Pâyına yüzüñ bir daği ey bād sürerseñ
Öp dāmenini benden anuñ haqqı süresüñ

206. **ey:**

Mesnevi 1

Mısra: **33**

Seslenme ünlemi.

Yā Pîr Muḥammed Çelebi anda mı ey yār
Her lahza ola 'atıfet-i haqq ile dil-şād

207. **ey:**

Mesnevi 1

Mısra: **69**

Seslenme ünlemi.

Ey bād-ı şabā ide mi şorduñ mı Receb Beg
Yārān ile şöhetde mi gördüñ mi Receb Beg

208. **ey:**

Mesnevi 1

Mısra: **89**

Seslenme ünlemi.

Derviş ola ehl-i dil ola bir kişi ey dil
Her tîr-i du'āsına anuñ 'arş ola menzil

209. **ey:**

Mesnevi 1

Mısra: **107**

Seslenme ünlemi.

Çokdur daği ey bād-ı şabā sende haberler
Şerh eyleyemez biñde birin gerçi ki diller

210. **ey:**

Mesnevi 1

Mısra: **115**

Seslenme ünlemi.

Ey bār eşegi bayılucak yolda durur mı
Şamşûn kıvan ol kıca tımuz gibi şolur mı

211. **ey:**

Mesnevi 1

Mısra: **127**

Seslenme ünlemi.

Ey bād-ı şabā Ḥazret-i Allāhı severseñ
Ol cāy-ı ferāh-baḥşa o yaylağa giderseñ

212. **ey:**

Mesnevi 2

Mısra: **135**

Seslenme ünlemi.

Yine ey Dürrî-i pākize-güftār
Suṭûr-ı şî'rûñ itdüñ dürr-i şehvār

213. **ey:**

Mesnevi 3

Mısra: **1**

Seslenme ünlemi.

Var şehri Motona yûri ey bād-ı şitābān
Kıl cāme-i ḥāk-i rübānı çāk-i giribān

214. **ey:**

Mesnevi 3

Mısra: **13**

Seslenme ünlemi.

Ey bād-ı şabā ḥaşılı ol şehre irince
Ol kân-ı gāzanuñ içine doğru girince

215. **ey:**

Mesnevi 3

Mısra: **47**

Seslenme ünlemi.

Ḳadr-i zeri zerger olan a'lā bilür ey dil
Kimyâyı şanur bilmeyen âdem göricek gil

216. **ey:**

Mesnevi 3

Mısra: **61**

Seslenme ünlemi.

Ḥacı Ḥasanuñ ḥatırı vardur gele ey bād
Vaşf-ı veledin itme dırāz olmaya nā-şād

217. **ey:**

Tarih 1

Mısra: **9**

Seslenme ünlemi.

Buña ey Dürrî var ise târiḥ
Cāy-ı zibā-yı ḥan-ı dilkeşdür

218. **ey:**

Tarih 3

Mısra: **16**

Seslenme ünlemi.

Lafzen ü ma'nî didüm nişbete târiḥ içün
Maḳta'nuñ noḳtalı ḥarfını ey Dürrî şay

219. **ey:**

Tarih 4

Mısra: **9**

Seslenme ünlemi.

Ḡonca-i devleti ey Dürrî küşād ola müdām
Budur ol padişehi ḥayr du'āmuz ḥer gāh

220. **ey:**

Tarih 5

Mısra: **10**

Seslenme ünlemi.

Didüm o menba'-ı iḥsāna Dürriyā târiḥ
Saña mübārek ola sadr-ı Rüm ey 'ādil

221. **ey:**

Tarih 8

Mısra: 25

Seslenme ünlemi.

Görüp ey Dürrî bu köprüyi didüm târîhîn

Yapdı yolunda Hâkuñ hayr şevâb-ı zîbâ

222. **ey:**

Tarih 14

Mısra: 1

Seslenme ünlemi.

Terk idüp yârânun ey kân-ı 'atâ

Âhîrû'l-emr eyledün 'azm-i beğâ

223. **ey:**

Tarih 17

Mısra: 1

Seslenme ünlemi.

Heft iklimin ey şehenşâhı

Ey sipihr-i 'adâletin mâhı

224. **ey:**

Tarih 17

Mısra: 2

Seslenme ünlemi.

Heft iklimin ey şehenşâhı

Ey sipihr-i 'adâletin mâhı

225. **ey:**

Tarih 17

Mısra: 8

Seslenme ünlemi.

Didi târîh-i qatlini Dürrî

Qoluña kuvvet ey cihân şâhı

226. **ey:**

Gazel 150

Mısra: 3

Ey.

Sen o gice kaçmasayduñ ey gözi âhû benüm

Ben mi isterdüm bu deşt-i ğamda büryân olmağı

227. **ey:**

Gazel 93

Mısra: 1

Seslenme ünlemi.

Nice biz ey dil-i şeydâ ğam-ı dünyâ çekelüm

Varalum mey-gedeye cām-ı muşaffâ çekelüm

228. **ey:**

Gazel 113

Mısra: 10

Seslenme ünlemi.

Rakîbi hâtır-ı Dürrî içün urmuşsun işitdüm

Güzel itdün elün ey yâr-ı şîrîn-kâr var olsun

229. **ey:**

Gazel 115

Mısra: 5

Seslenme ünlemi.

Ey şeh-i mülk-i cefâ şahrâ-yı 'aşkuñda senün

Küşte-i şemşîrün olsun ger belâsın isteyen

230. **ey:**

Tarih 6

Mısra: 1

Seslenme ünlemi.

Hamdulillâh lutf-ı Yezdân ile olduñ ey hıdîv

Nâ'il-i mañlûb-ı a'lâ vâşıl-ı künc-i na'im

231. **ey:**

Mesnevi 1

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Ey bād nedür sende bu bûy-ı feraḥ-efzâ

Yaylağ-ı Gümülcineye mi uğraduñ âyâ

eyâ:

1. **eyâ:**

Kaside 5

Mısra: 29

Acaba.

Yetmez mi saña devlet eyâ lutfı bî-hisâb

Cedd-i şaḥîḥün ola resûl-i felek-nişâb

2. **eyâ:**

Kaside 5

Mısra: 43

Acaba.

Feryâd çarḥdan ki eyâ sadr-ı kâmyâb

Eyler ruh-ı murâduma ebr-i ğamı niḳâb

eyle-:

1. **eyledi:--di, -**

Gazel 10

Mısra: 1

"Etmek, eylemek, yapmak" anlamına gelen yardımcı fiil.

Eyledi seng-i ḥavâdiş cām-ı şāhbâyı şikest

İtdi aḥîr hâtır-ı rindân rüsvâyı şikest

eyle:

1. **eyledi:-di**

Gazel 10

Mısra: 6

Etmek, yapmak.

Mâh-ı nev şanma felekde senün âh-ı 'âşîkân

Eyledi fânûs-ı mihr-i 'âlem-ârâyı şikest

2. **eyleme:-me**

Gazel 10

Mısra: 4

Etmek, yapmak.

Ebruvānuñ dilberā lutf eyle berçin eyleme
Lâzım olur ğamzeñe gel eyleme yâri şikest

3. **eylemedüñ:-me, -dû, -ñ**

Gazel 14

Mısra: 1

Etmek, yapmak.

Hicriñde baña 'arz-ı vedād eylemedüñ hîç
İkrâr-ı vişālûñ ile şād eylemedüñ hîç

4. **eylemez:-mez**

Gazel 18

Mısra: 8

Etmek, yapmak.

Virmez efkâr-ı hazân bülbüle gülşende şafâ
Eylemez hicrûñ iğen vaşl ile ey yâr feraḥ

5. **eylemiş:-miş**

Gazel 19

Mısra: 1

Etmek, yapmak.

Eylemiş ruḥsârûñı keyf-i şarâb-ı nâb sürḥ
Gülşen-i ḥüsn içre açılmış gül-i sır-âb sürḥ

6. **eylerim:-r, -im**

Gazel 41

Mısra: 7

Etmek, yapmak.

Küşte-i şemşir-i ğamzem eylerim dermiş beni
Şimdi bu iḥsânuna dildârımuñ cân muntazır

7. **eyler:-r**

Gazel 70

Mısra: 6

Etmek, yapmak.

Bâğ-ı dehrûñ gül-i pür-minnetini istemezsin

Bîñi-i cânuma eyler o daḥi baḥş-ı ru'âf

8. **eyle:**

Gazel 78

Mısra: 9

Etmek, yapmak.

O şah-ı ma'deletûñ ḥâk-i pâyini eyle
Olursa çeşm-i 'alile eger devâ itmek

9. **eyler:-r**

Gazel 108

Mısra: 6

Etmek, yapmak.

Var iken mâ'û'l-ḥayât-ı la'l-i dilber bilmezsin
Niçün eyler ârzü-yı şehd ü şekker eyleyen

10. **eyleyegör:-y, -e, -gör**

Gazel 134

Mısra: 7

Etmek, yapmak.

Dâm-ı niyâzi eyleyegör der-kemîn müdâm
Şâyed saña o gözleri âhû şikâr ola

11. **eyledüğüñ:-düg, -üñ**

Kaside 2

Mısra: 123

Etmek, yapmak.

Nâ-ehil eyledüğüñ lutfi ferâmüş eyler
Ehl-i dil böyle ider vaşfuñı ammâ ki raqam

12. **eylerse:-r, -se**

Kaside 2

Mısra: 57

Etmek, yapmak.

Her ne eylerse ḥatâ itmez işâbet eyler
Cânib-i Ḥaḳdan olur qalbine her şey mülhem

13. **eylese:-se**

Kaside 2

Mısra: 7

Etmek, yapmak.

Nice mir'ât-ı ḥayâl eylese meh pertevini
Rûz-ı rûşen ola bî-şek şeb-i deycür ol dem

14. **eyledüm:-dû, -m**

Kaside 6

Mısra: 53

Etmek, yapmak.

Vaşfuñı eyledüm ammâ ki kuşurum bildüm
N'ola eylerse beni semm-i ḥacâlet sersem

15. **eylese:-se**

Kaside 7

Mısra: 87

Etmek, yapmak.

Vaşf-ı zâtuñ her ne deñlü eylese Dürrî eger
Pür-kuşur olmak muḳarrerdür ser-â-pâ bî-gümân

16. **eyledi:-di**

Kaside 9

Mısra: 40

Etmek, yapmak.

Şimdi devrinde perîşân-ḥâtır aslâ kalmadı
Eyledi bād-ı şabâ var ısa zülf-i dilberi

17. **eyler:-r**

Mesnevi 2

Mısra: 58

Etmek, yapmak.

Birisi daḥi mîzâb-ı Qazancı
İçin eyler şafâdan çok qazancı

18. **eylemişdür:-miş, -dür**

Mesnevi 4

Mısra: 12

Etmek, yapmak.

Pertev-endâz olalı eşcârına şems-i münîr
Eylemişdür sâyesi ferş-i zemîn-i zer-feşân

19. **eyledükde:-dükde**

Tarih 18

Mısra: 13

Etmek, yapmak.

Seyre gelince eyledükde hemân
Reşk ile 'andelîb-i lâl oldu

20. **eyleyüp:-y, -üp**

Kaside 3

Mısra: 8

Oyalamak.

Eline bir zümürdûr sâgar almış bezm-i gülşende
Hezârı eyleyüp hanende 'ayş u nûş ider gonca

21. **eyledi:-di**

Gazel 138

Mısra: 7

Yapmak.

Eyledi meyhânenüñ ferşin kızıl altundan
Cür'a-i câm-ı muşaffâ kimyâdur var ısa

evlemez oldu:

1. **evlemez oldu:-dı**

Gazel 1

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Eylememek, etmemek.

Mest-i dembeste-i 'aşkuñ olalı Dürri-i zâr
Ser-i küyüñda varup eylemez oldu gavgâ

evyâm:

1. **evyâmidur:-ı, -dur**

Gazel 17

Mısra: 2

Zaman, devir.

Gülşene olmuş yine revnak-fezâ zerrîn kadeh
'İyş u nûş eyyâmidur şun sâkıyâ zerrîn kadeh

2. **evyâmında:-ı, -n, -da**

Gazel 49

Mısra: 22

Zaman, devir.

Hudâ naḥl-i vücûdın hıfz ide âsîb ü âfetden
Ki evyâmında şîrândan ğazâlân bî-tevehhümdür

3. **evyâma:-a**

Gazel 68

Mısra: 2

Günler. II Zaman, devir.

Mihnet-i hicrûñ ile çekdügüm âlâma dirîğ
Derd-i 'aşkuñla güzâr eyleyen evyâma dirîğ

evyâm-ı dil:

1. **evyâm-ı dil:**

Gazel 87

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gönlün devri.

Görmedi bir gün tulû'-ı mihr ü vaşl-ı yârini
Zulmet-i hicr ile geldi geçdi hep evyâm-ı dil

evyüb çelesi:

1. **evyüb çelesi:**

Mesnevi 1

Mısra: 95

Kelime Tipi: -

Eyyüb Çelebi.

Eyyüb Çelebi anda sa'âdetle buyurmuş
Kuşlık olıcak başını örter de uyurmuş

ezber:

1. **ezbere:-e**

Gazel 6

Mısra: 4

Zihinde tutma, hıfz.

Bu mekteb-i dilde baña ol hâce-i 'aşkuñ
Şad fenn-i muḥabbet okudur ezbere cânâ

ezber eyle:

1. **ezber eyle:**

Gazel 92

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ezberlemek.

Çünkü ol dilber kitâb-ı nâzı tekmîl eylemiş
Sen daḥi katı niyâzı eyle ezber ey göñül

ezber eyler:

1. **ezber eyler:-r**

Gazel 107

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ezberlemek.

Kendi kendiyle cünûnından ider şanma kelâm
Ezber eyler dil-i divâne maḥabbet dersin

ezhâr:

1. **ezhâr:**

Kaside 9

Mısra: 53

Çiçekler.

Bir nakış bağladı gülşen kim hezâr ezhâr ile
Aña şad taḥsîn iderdi seyr idince Âzerî

2. **ezhârı:-ı**

Gazel 142

Mısra: 6

Çiçekler.

Tiġuñ ile sînemde olan şerhayı seyr it
Bâġ-ı ġamuñ olmış yine ezhârî küşâde

3. ezhârdan:-dan

Kaside 4

Mısra: 7

Çiçekler.

Şeh-i gül eyledi ezhârdan 'asâkir cem'
Fezâ-yı sahn-ı çemen içre çekdi serv 'âlem

4. ezhârını:-ın, -ı

Mesnevi 1

Mısra: 7

Çiçekler.

Ezhârını gördün mi açılmış mı ser-â-pâ
Reşk itmede mi büyüna yâ zülf-i dil-ârâ

F f

faġfûr:

1. faġfûra:-a

Gazel 43

Mısra: 1

Porselen.

Dehânuñ hoġġa-i faġfûra beñzer
Vücud-ı nâzikûñ billûra beñzer

fâhir:

1. fâhir:

Tarih 1

Mısra: 1

Gösterişli, şaşaalı, ihtişamlı.

Yokdur 'âlemde böyle fâhir hân
Ferah u ikrâr firdevs-vesşdür

fânüs-ı mihr-i 'âlem-ârâyı:

1. fânüs-ı mihr-i 'âlem-ârâyı:-yı

Gazel 10

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Alemi süsleyen güneşin cam küresi.

Mâh-ı nev şanma felekde senüñ âh-ı 'âşıkân
Eyledi fânüs-ı mihr-i 'âlem-ârâyı şikest

fark:

1. farkı:-ı

Gazel 124

Mısra: 8

Fark, başkalık, ayırım.

Ĥavfım budur bizi kim ider gird-bâd-ı ġam
Yokdur ten-i naĥifimizüñ farkı kâh ile

2. farkı:-ı

Gazel 78

Mısra: 3

Ayırma, seçme, ayırt etme.

Ümid-i âb-ı ĥayât itmeden nedür farkı
Dehânın öpmegi ol şühdan recâ itmek

3. farkından:-ın, -dan

Mesnevi 1

Mısra: 22

Baş, tepe, üst.

Gördün mi Yaküz Pınarı reşk-âver her şey
Farkından ururlar çukur uruncaya hey hey

farkı:

1. farkı:

Gazel 124

Mısra: 3

Fark, ayırım.

Yokdur yanında farkı rakıb ile 'âşıkûñ
Bed-ĥâhı bir tutar o perî ĥayr-ĥâh ile

farz oldu:

1. farz oldu:-dı

Gazel 83

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Farz olmak, Allah'ın emri niteliğinde olmak.

Bâd-ı âfetden ide Ĥazret-i Allâh maşûn
Zevĥin itdün bize farz oldu du'âsı Ĥozinüñ

farz-ı 'ayındur:

1. farz-ı 'ayındur:-dur

Gazel 78

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Her mükellef müslüman tarafından bizzat

yapılması gereken farz.

Müyesser ide murâdâtını anuñ Mevlâ
Cihâna farz-ı 'ayındur aña du'â itmek

fâş itmedi:

1. fâş itmedi:-me, -di

Gazel 98

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ortaya çıkarmak.

Fâş itmedi 'aşkın o mehûñ yoĥsa muĥarrer
Manşûr-ı dili zülfine berdâr ola dirdüm

faşl:

1. faşlında:-ın, -da

Gazel 130

Mısra: 2

Mevsim.

Gönül hecründe geh ĥayrân gehî feryâd u zâr üzre
Belî olmaz şitâ faşlında deryâ bir qarâr üzre

faşl u bâb:**1. faşl u bâb:****Kaside 5**

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Faşıl ve bölüm.

Ey şadr-ı şâfi maşdar-ı her fenn ü her kitâb

Her muhtaşar kelâmuñ olur nice faşl u bâb

faşl-ı bâb:**1. faşl-ı bâb:****Gazel 19**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kitap bölümü.

N'ola hünîn olsa şerham bâb-ı fenn-i 'aşkdur

Dürriyâ tahrîr olur zirâ ki faşl-ı bâb sürh

faşl-ı bahârî:**1. faşl-ı bahârî:-ı****Gazel 153**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bahar mevsimi.

Girmedî gûşına gülüñ âh u enîn-i bülbülüñ

Geçdi günü figân ile faşl-ı bahârî bilmedi

faşl-ı gülde:**1. faşl-ı gülde:-de****Gazel 131**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gül mevsimi.

Bir lahza faşl-ı gülde hezâr olsa şad eger

Ey Dürri zâr ider anı bîm-i hazân yine

faşl-ı şitâda:**1. faşl-ı şitâda:-da****Kaside 9**

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

Kış mevsimi.

Âb-ı ihsânuñla bulaydı eger kim terbiyet

Gülşenüñ faşl-ı şitâda açılurdu gülleri

fâtiḥ-i baġdâd-ı ḥaşîn:**1. fâtiḥ-i baġdâd-ı ḥaşîn:****Tarih 4**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kuvvetli Bağdat'ın fatihi.

Ġazî-i rûy-i zemîn fâtiḥ-i Baġdâd-ı ḥaşîn

Ḥâfîz-ı dîn-i metîn ḥazret-i seyyâḥ-ı sipâh

fâzıl:**1. fâzıl:****Kaside 2**

Mısra: 29

Faziletli, fazilet sahibi, erdemli, üstün.

Nice fâzıl ki anuñ medrese-i fâzılnda

İde kim sūḥtesi seyyid-i 'aşrî mülzem

2. fâzıldur:-dur**Kaside 2**

Mısra: 11

Faziletli, fazilet sahibi, erdemli, üstün.

Ne fâzıldur bu ki eşkâl ü şuver 'işret için

Cânlanup eylediler 'azm-i gülîstân-ı İrem

3. fâzıl:**Tarih 5**

Mısra: 4

Faziletli, fazilet sahibi, erdemli.

Göründi rûy-ı murâd-ı cihân bi-hamdillâh

Ki şadr-ı Rûma sa'âdetle geçdi bir fâzıl

4. fâzıl:**Gazel 83**

Mısra: 17

Faziletli, irfan sahibi.

Ḥaşre dek ide şafasın Ḳozinüñ ol fâzıl

Hiç fenâ bulmaya dünyâda esâsı Ḳozinüñ

5. fâzıl:**Kaside 7**

Mısra: 9

Faziletli, irfan sahibi.

Sensin ol fâzıl ki dir tahrîr ü tefsîrûñ gören

Bârekallâh ey fazîlet-pîşe-i devr-i zamân

6. fâzıl:**Tarih 9**

Mısra: 4

Faziletli, irfan sahibi.

Saḫa-yı kervân olmada ḥamd ile mîrüm

Şadr-ı Rûm oldu o fâzıl diyü luṭf-ı Ḥaḫla

fâzılâ:**1. fâzılâ:****Kaside 2**

Mısra: 75

Faziletli, erdemli kimse.

Fâzılâ rûtbe-dihâ Ḥazret-i Nu'mân- menşe'

Ey keremkâr-ı ḥudâvend-i pesendide- şiyem

fazîlet-pîşe:**1. fazîlet-pîşe:****Kaside 8**

Mısra: 25

Fazilet, erdem sahibi.

Ol fazîlet-pîşe kim neşr-i sūḫan itse olur

Her kelâm-ı ḥikmet-âmizinde muzmer bir kitâb

fazilet-pîşe-i devr-i zamân:**1. fazilet-pîşe-i devr-i zamân:****Kaside 7**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Devrin fazilet sahibi.

Sensin ol fâzıl ki dir taḥrîr ü tefsîrûñ gören

Bârekallâh ey fazilet-pîşe-i devr-i zamân

fazilet-pîşe-i rüy-ı zemîn:**1. fazilet-pîşe-i rüy-ı zemîn:****Kaside 7**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yeryüzünün fazilet sahibi.

Levḥaşallâh ey fazilet-pîşe-i rüy-ı zemîn

Şimdi sensin dehrde müşkil-güşâ-yı ins ü cân

fâzıl-ı devr ü zamân:**1. fâzıl-ı devr ü zamân:****Kaside 7**

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Devrin ve zamanın fazilet sahibi.

Şafḥa-ı çarḥ üzre nâmuñ böyle taḥrîr eylemiş

Ḥazret-i Maḥmûd Efendi fâzıl-ı devr ü zamân

fâzıl-ı devrânüñ:**1. fâzıl-ı devrânüñ:-uñ****Kaside 2**

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Zamanın erdemli, faziletli kişisi.

Yazayın medḥini bir fâzıl-ı devrânüñ kim

Görmeye mişlini 'ömrinde bu çeşm-i 'âlem

fâzıl-ı devr-i zamân:**1. fâzıl-ı devr-i zamân:****Kaside 9**

Mısra: 45

Kelime Tipi: -

Zamanın, devrin fazilet ve erdem sahibi.

Ḥazret-i Maḥmûd Efendi fâzıl-ı devr-i zamân

Mâlik-i mülk-i beyân şehri-i feẓâ'il serveri

fâzıl-ı 'aşrı:**1. fâzıl-ı 'aşrı:-ı****Tarih 19**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Zamanın faziletli şahsiyeti.

Şimdi o bir fâzıl-ı 'aşrı bulup

Eyledi divânına revnaḥ-fezâ

fâzıl:**1. faẓluñda:-uñ, -da****Kaside 9**

Mısra: 21

İyilik, erdem, lütuf.

'Adlinüñ hiç ḥaddi yok faẓluñda ammâ bi-ḥisâb

Seyyidi ilzâm ider tilmîzinüñ bir kemteri

2. faẓluñ:-uñ, -ı**Kaside 9**

Mısra: 25

İyilik, erdem, lütuf.

Sensin ol Nu'mân-ı şânî kim göreydi faẓluñı

'Acz iderdi vaşf-ı zâtüñda İmâm-ı Kerderî

3. fâzıl:**Tarih 16****Mısra: 2***İyilik, erdem, lütuf.*

Ḥazret-i Maḥmûd Efendüm benüm

Faẓl ile 'âlemde odur bî-naẓîr

fedâ:**1. fedâ:****Gazel 37**

Mısra: 11

Bir şey uğrunda değerli bir şeyden vazgeçme, uğruna verme.

Cânlar fedâ şu yâre ki 'uşşâkına diye

Al istediğün işte şu pehlû degül midür

fedâ-yı idüp:**1. fedâ-yı idüp:-üp****Gazel 32**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bir şeyi diğer bir şey uğruna vermek.

Fedâ-yı cân ü baş idüp alurlar kal'a-i vaşluñ

Rez[i]m-gâh-ı muḥabbet içre serden geçdiler vardur

fehḥâme:**1. fehḥâme-i:--i****Kaside 8**

Mısra: 22

Pek anlayışlı, zeki.

Mihr-i gerdün-ı faẓilet mâh-ı evc-i ma'rifet

Necm-i burc-ı mekrûmet fehḥâme-i seyyid-me'âb

felek:**1. felekde:-de****Gazel 10**

Mısra: 5

Gökyüzü.

Mâh-ı nev şanma felekde senüñ âh-ı 'âşıkân

Eyledi fânüs-ı mihr-i 'âlem-ârâyı şikest

2. felekde:-de

Gazel 106

Mısra: 4

Gökyüzü.

Ne gelse gönline aşlâ yer eyleyüp kalmaz
Felekde görmedüm âyine gibi sâde-derün

3. felek:

Kaside 2

Mısra: 131

Gökyüzü.

Tâ ki her şeb ola ârâste encümle felek
Tâ ki her rüz ola hürşid ile enver 'âlem

4. felekde:-de

Kaside 4

Mısra: 63

Gökyüzü.

Felekde buldı ta'ayyün sitâreler içre
Kapuñ mülâzimi olmağ ile yezz-i a'zam

5. felek:

Kaside 5

Mısra: 9

Gökyüzü.

Az görme âb-ı dîdemi sen ey felek hâbâb
Gerdân olur anuñla gör e bu nüh âsiyâb

6. felek:

Kaside 5

Mısra: 38

Gökyüzü.

Deffâfuñ oldu zühre-i zehrâ-yı kâm-yâb
Defdûr felek celâcil aña necm-i bi-hisâb

7. felekde:-de

Kaside 5

Mısra: 46

Gökyüzü.

Feryâduma yetişmez iseñ ey felek-cenâb
Bağlar felekde dūd-ı dilüm hey'et-i şehâb

8. felek:

Kaside 8

Mısra: 13

Gökyüzü.

Karşı tûr-i âhuma zerrîn-siper tutar felek
Şanma zâhirdür sipîhr-i kîne-cûda mäh-ı tâb

9. felekde:-de

Kaside 8

Mısra: 8

Gökyüzü.

Mübtelâyum şimdi bir dildâr-ı meh-ruhsâra kim
Pertev-i mir'ât-ı rüyundur felekde âfitâb

10. felek:

Gazel 93

Mısra: 5

Gökyüzü.

Dūd-ı âhumı felek añlasa peyveste idüp
Çekelüm derdünü ey kâmeti bālâ çekelüm

11. felek:

Gazel 48

Mısra: 7

Gök, Talih.

Ey felek hâne-i kalbüm kerahet yıkma benüm
Zevk gelmezse egerçi 'ömr-i dildâr gelür

12. felekden:-den

Gazel 62

Mısra: 10

Gök, Talih.

Düşersin çâha mânend-i raşad-sâz

Felekden itme ümmîd-i nuķuşuñ

13. felek:

Kaside 8

Mısra: 59

Gök, Talih.

Ehl ile nâ-ehli teşhiş itmeden kaldı felek
Pîr-i ma'tüh oldu anda kalmadı hiç fer ü tâb

14. felekde:-de

Kaside 5

Mısra: 51

Gökyüzü.

Tâ kim felekde dâyr ola mäh u âfitâb
Tâ kim müzeyyen ola nücüm ile nüh kıbâb

15. felek:

Tarih 2

Mısra: 7

Talih, alınyazısı, yazgı.

Felek nâr-ı hicrân ile pür-teb oldu
Degül kehkeşân itdi çâk-ı girîbân

16. felek:

Gazel 36

Mısra: 5

Talih, baht, kader.

Sîh-i miñnetle felek bağrunı delmiş anuñ
Nây hep derd-i dil-i pür- nağamından söyler

17. felek:

Gazel 126

Mısra: 9

Talih, baht, kader.

Cism-i zerdüm za'f ile kâh eyledi gerçi felek
Âşiyân-ı murğ bâm-ı 'aşk-ı yâr eyler hele

18. **felek:****Kaside 7**

Mısra: 43

Talih, baht, kader.

Dest- bürdin görmüşümdür baña zulm itdi felek
 Diñle feryādum benüm de ideyin saña beyân

19. **felek:-r****Gazel 142**

Mısra: 7

Gökyüzü, talih.

Pür-jeng-i gam eyler felek elbette görince
 Äyine-i kām-ı dil-i gam-ğarı küşāde

20. **felek:****Gazel 76**

Mısra: 1

Devamlı şikayet edilen kader, baht, talih II
Dünya.

Gitmez aslā hançer-i bî-dād elüñden ey felek
 Bağrımız hün eyledüñ feryād elüñden ey felek

21. **felek:****Gazel 76**

Mısra: 4

Devamlı şikayet edilen kader, baht, talih II
Dünya.

Qāmetüm çeng eşkümi tār eyledi bār-ı gamuñ
 Def gibi egler dil-i pülād elüñden ey felek

22. **felek:****Gazel 76**

Mısra: 6

Devamlı şikayet edilen kader, baht, talih II
Dünya.

Ey zen-i zîbā saña meyl eylemez merd-i cihān
 Gitdi zehr-i gam yiyüp feryād elüñden ey felek

23. **felek:****Gazel 76**

Mısra: 8

*Devamlı şikayet edilen kader, baht, talih II**Dünya.*

Qapladı ebr-i gamuñ hürşid-rüy-i bahtımı
 Gözüme dünya görünmez dād elüñden ey felek

24. **felek:****Gazel 76**

Mısra: 10

*Devamlı şikayet edilen kader, baht, talih II**Dünya.*

Tiğ-i cevriñle dil-efgār olmadan hālî degül
 Kanlar ağlar Dürri-i nā-şād elüñden ey felek

25. **felek:****Gazel 78**

Mısra: 8

*Devamlı şikayet edilen kader, baht, talih II**Dünya.*

Tenüm nişāne-i tîr-i melāmet itmekdür
 Beni o kaşı kemāndan felek cüdā itmek

26. **felek:****Gazel 76**

Mısra: 2

Devamlı şikâyet edilen kader, baht, talih I dünya.

Gitmez aslā hançer-i bî-dād elüñden ey felek
 Bağrımız hün eyledüñ feryād elüñden ey felek

27. **felek:****Kaside 1**

Mısra: 94

Baht, talih, kader.

Lâyık-ı merhāmetüm hāk-ı derüñ bendesiyüm
 Bir gedāyum ki felek itdi beni bî-dermān

28. **felek:****Kaside 1**

Mısra: 40

Baht, kader, talih.

Eridür âteş-i havfiyla anı elbette
 Tiğ-i cevriñi felek eylese halka 'uryān

29. **feleküñ:-üñ****Kaside 12**

Mısra: 1

Âlem, dünya; gökyüzü II Baht, talih.

İtdi âhum feleküñ âyinesin zeng-âlüd
 Görmeyelerdi şafâ tâ ki raqîb-i bî-süd

30. **felekden:-den****Gazel 55**

Mısra: 9

Gökyüzü. II Talih.

Umma ey Dürri felekden şağın esrâr-ı sürür
 Qanğı ehl-i dili şād itdi bu çarğ-ı kîne-süz

31. **felek:****Kaside 11**

Mısra: 11

Gökyüzü, sema II baht, talih.

Hased idüp bu felek seng-i ta'ne tıldı müdām
 Havāle itdi teğerk-i şedid ile bārān

felek-cenāb:1. **felek-cenāb:****Kaside 5**

Mısra: 45

Gökyüzü mertebesinde, yüce.

Feryāduma yetişmez iseñ ey felek-cenāb
 Bağlar felekde dūd-ı dilüm hey'et-i şehāb

felek-i bî-insāf:

1. felek-i bî-inşâf:

Gazel 70

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Merhametsiz felek.

Dehen-i mûra düşen dâneyi almak ister

Çok görür anı 'acebdür felek-i bî-inşâf

2. felek-i bî-inşâf:

Kaside 2

Mısra: 95

Kelime Tipi: -

Merhametsiz felek.

Beni güldürmedi hiç bu felek-i bî-inşâf

Ğam-ı hırmân ile itdi gözümüñ yaşını yemm

felek-i bî-iz'ân:

1. felek-i bî-iz'ân:

Kaside 1

Mısra: 102

Kelime Tipi: -

Anlayışsız felek.

Bir bulunmaz dūr-i yektâ-yı girân- kıymet iken

Hâtırum itdi şikeste felek-i bî-iz'ân

felek-i dehr-i denî-perverden:

1. felek-i dehr-i denî-perverden:-den

Kaside 1

Mısra: 57

Kelime Tipi: -

Alçakları seven, koruyan alçak felek.

Dest-berr ü felek-i dehr-i denî-perverden

Rûz u şeb olmadadır dîdelerüm kaçte-çekân

felek-kadre:

1. felek-kadre:

Gazel 136

Mısra: 16

Felek kadar yüce olan padişah II sevgili.

Naḥl-i peyvendi berû-mend ola diyü itdi

O felek-kadre du'âlar dil-i şeydâ bu gice

felek-me'âb:

1. felek-me'âb:

Kaside 5

Mısra: 36

Feleğin sığınağı (olduğu kimse) (memduh bağlamında).

Baḥtuñ 'arûsı yakdı meger pâyine hîzâb

Gökde şafağ degül görinen ey felek-me'âb

fem:

1. femüñdür:-üñ, -dür

Gazel 64

Mısra: 1

Sevgilinin ağzı.

Dostum şîrîn femüñdür havz-ı rıdvândan ğaraž

La'l-i cân-baḥşuñdur ammâ âb-ı hayvândan ğaraž

fem olaydı:

1. fem olaydı:-ay, -dı

Gazel 157

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ağız olmak (bir şeyi anlatmak bağlamında).

Yâre takrîr itmege hâl-i dil-i nâ-şadumı

Her bün-i müy-ı vücûdum fem olaydı kâşkî

fenâ:

1. fenâya:-y, -a

Kaside 7

Mısra: 66

Yokluk.

Âb-ı nâb-ı luṭf-i bî-pâyânunı eyle revân

Bâğ-ı cismümde fenâya rûy tutdı naḥl-i cân

fenâ bezminde:

1. fenâ bezminde:-i, -n, -de

Gazel 118

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Geçici meclis. || Dünya.

Fenâ bezminde mest olmuş yeter geçmiş cihândan Cem

Elinden eksük olmazken şarâb-ı dil-güşâ bir gün

fenâ bulmaya:

1. fenâ bulmaya:-ma, -y, -a

Gazel 83

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Yok olmak, ortadan kalkmak.

Haşre dek ide şafasın Kozinüñ ol fâzıl

Hiç fenâ bulmaya dünyâda esâsı Kozinüñ

fenn-i melâhatda:

1. fenn-i melâhatda:-da

Gazel 81

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzellik ilmi.

Dâ'imâ fenn-i melâhatda taşarruflar idüp

Şivedür kemterin icâdı Muḥammed şâhuñ

fenn-i muhabbet:

1. fenn-i muhabbet:

Gazel 6

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Muhabbet, sevgi, aşk ilmi.

Bu mekteb-i dilde baña ol hâce-i 'aşkuñ

Şad fenn-i muhabbet okudur ezbere cânâ

fenn-i 'aşk:**1. fenn-i 'aşk:****Gazel 95**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Aşk ilmi.

Fenn-i 'aşk ile bāb-ı ğam mestūr
Bir mücelled kitābdur gönülüm

fer:**1. fer:****Kaside 10**

Mısra: 11

Nur, ziya.

Gülzār-ı dehre şimdi viren fer ü şevketi
Ne bülbülün şadāsı ne güller şafāsıdır

fer ü táb:**1. fer ü táb:****Kaside 8**

Mısra: 60

Kelime Tipi: -

Güç, kuvvet, aydınlık.

Ehl ile nā-ehli teşhiş itmeden kaldı felek
Pir-i ma'tüh oldu anda kalmadı hiç fer ü táb

fer virdi:**1. fer virdi:-di****Matla 1**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Aydınlatmak, ışık vermek; mutluluk vermek,**ferahlık vermek.*

'Aks-i haţţ-ı yār ile fer virdi sāġar meclise
Yakdı sākī şanki bir şem'-i mu'anber meclise

fer viren:**1. fer viren:-en****Mesnevi 1**

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

Canlandırmak, canlılık vermek.

Yā anda mı ol zā'ir-i Mekke vü Medine
'Abdī Çelebüm fer viren ol rüy-ı zemīne

ferah:**1. feraḥ:****Gazel 18**

Mısra: 1

Sevinç ve mutluluk.

Ḳomadı dilde ğam ü cerḥ-i cefākār feraḥ
Pür-terah olduğuma eyler o ğaddār feraḥ

2. feraḥ:**Tarih 1**

Mısra: 2

Şenlendiren, iç açıcı.

Yokdur 'ālemde böyle fāḥir ḥān
Feraḥ u ikrār firdevs-veşdür

3. feraḥ:**Gazel 18**

Mısra: 6

Gönülde ortaya çıkan sevinç, gönül açıklığı.

Kalmadı zevḳ ü ḥaḳīkatden eşer 'ālemde
Şorup aḥvālūmi virmez baña dildār feraḥ

4. feraḥ:**Gazel 18**

Mısra: 8

Gönülde ortaya çıkan sevinç, gönül açıklığı.

Virmez efkār-ı ḥazān bülbüle gülşende şafā
Eylemez hicrūn iġen vaş ile ey yār feraḥ

5. feraḥ:**Gazel 18**

Mısra: 10

Gönülde ortaya çıkan sevinç, gönül açıklığı.

Yār ile gülşene çık āb-ı 'izārın seyr it
Nıtdigün sen de gör ey Dürri-i bīmār feraḥ

ferah eyler:**1. feraḥ eyler:****Gazel 18**

Mısra: 2

Kelime Tipi: Deyim

Rahat etmek.

Ḳomadı dilde ğam ü cerḥ-i cefākār feraḥ
Pür-terah olduğuma eyler o ğaddār feraḥ

ferah gelür:**1. feraḥ gelür:-ür****Gazel 18**

Mısra: 4

Kelime Tipi: Deyim

Rahatlamak, huzura kavuşmak.

Dehenuñ ḥoḳḳa-i ma'cūn-ı müferriḥ mi senün
Gelür 'uşşāḳuña her itdigün āzār feraḥ

ferah-bahş:**1. feraḥ-baḥş:****Mesnevi 1**

Mısra: 63

Ferahlık veren, iç açıcı.

Her meclise gelse o feraḥ-baḥş u muḳarrer
Mülk-i 'ademe deñlü hemān ğam güzer eyler

2. feraḥ-baḥş:**Mesnevi 2**

Mısra: 80

Ferah veren, iç açıcı.

Biri Şeyḫ Oluġıdır ġāyet a'lā
Teraḥ-riz ü feraḥ-baḥş u muşaffā

ferah-bahş oldu:

1. feraḥ-baḥş oldu:-dı

Gazel 83

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ferahlatıcı olmak.

Göre gönca-yı dili açdı feraḥ-baḥş oldu
Bürka'-ı ğam-figen ü dest-i şafası Kozinün

ferah-efzā:

1. feraḥ-efzāyı:-y, -ı

Tarih 16

Mısra: 3

Ferahlık arttıran, mutlu eden.

Bu feraḥ-efzāyı binā idicek
Tarḥına reşk itdi şağır ü kebîr

ferāmūş eyler:

1. ferāmūş eyler:-r

Kaside 2

Mısra: 123

Kelime Tipi: -

Unutmak.

Nā-ehil eyledüğün lutfi ferāmūş eyler
Ehl-i dil böyle ider vaşfuñı ammā ki raqam

ferāmūş itme:

1. ferāmūş itme:-me

Gazel 121

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Unutmak.

Va'de-i vaşluñ ferāmūş itme minnet eylerin
Parmağunda rişte-i cān rismān olsun dirin

ferdāya çıkar:

1. ferdāya çıkar:-ar-ya

Gazel 28

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ertelemek, yarına kalmak.

Va'd-i vaşl eyledi dilber diyü şād olma gönül
Tecrübem geçdi benüm va'desi ferdāya çıkar

ferdāya şalan:

1. ferdāya şalan:-an

Gazel 154

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Söz verme, erteleme.

Yüri ey 'aşık-ı nālânını ferdāya şalan
Yüri ey 'ahdini ikrārını inkār idici

ferdāya şalar:

1. ferdāya şalar:-ar

Gazel 25

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ertelemek; boşvermek.

Gider ağıyar ile seyre beni ferdāya şalar
Kays-veş bu dil-i bî-çareyi şahrāya şalar

ferdāya şalup:

1. ferdāya şalup:-up

Gazel 109

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Deyim**

Yarına bırakmak, erteleme II oyalamak.

Beni ferdāya şalup cevır ü cefā eylersin
Niye dersin ki figān eyleme yā neyleyeyin

ferhād:

1. ferhād:

Gazel 101

Mısra: 8

*Ferhad. (Meşhur Ferhad ile Şirin hikâyesinin
erkek kahramanı).*

Bu pîre-zen-i dehrün çok zehr-i ğamın yutdum
Âhir bizi de itdi Ferhād gibi sersem

2. ferhād:

Gazel 60

Mısra: 4

Şirin için dağları delen aşk kahramanı Ferhat.

Küh u deşte gitmezin terk eyleyüp küyuñ senün
Eyleme cānā beni Ferhād ile Kaysa kıyās

3. ferhāduñ:-uñ

Gazel 148

Mısra: 9

*Ferhad u Şirin, Hüsrev ü Şirin adlı aşk
hikayelerinin başkahramanlarından biri.*

Bu küñ-ı ğamda Ferhāduñ yerine şimdi ben kaldum
Dimeñ meydanı hālî kaldı hayfā Küh-ken gitdi

ferîd:

1. ferîd:

Gazel 20

Mısra: 8

Eşsiz, tek, eşi olmayan.

Deşt-i cünunda geşt iderin yalıñuz müdām
Vādi-i 'aşkda hele şimdi benüm ferîd

fermān-beri olmaduk:

1. fermān-beri olmaduk:-maduk

Kaside 9

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Emri yerine getiren olmak.

Nüşa-i 'adlünle halkı hep musaḥḥar eyledün
Olmaduk bir kimse yokdur emrüne fermān-beri

fermān-ber-i şahı:

1. fermān-ber-i şahı:-ı

Mesnevi 1

Mısra: 41

Kelime Tipi: -
Sultanın kulu.

Ol hızr-ı yem-i cûdî o fermân-ber-i şâhî
Ol mefhar-ı akrân o ser-i hayl-i sipâhî

ferrâş:

1. **ferrâşe:-e**

Kaside 8

Mısra: 32

Süpüren, çöpçü, hizmetçi.

Ferş-i zerrîn kaşr-ı 'âlî tâk-ı çarh u çârümîn
Âsitân rüyına zer ferrâşe cirm-i mâh-tâb

ferr-i rebî':

1. **ferr-i rebî':**

Kaside 4

Mısra: 89

Kelime Tipi: -

Bahar mevsiminin canlılığı.

Bulup zamân-ı 'adâlet-nümâsı ferr-i rebî'
Ola bahâr-ı vücûdî şükûfte vü hurrem

ferr-i şevket:

1. **ferr-i şevket:**

Kaside 8

Mısra: 80

Kelime Tipi: -

Ululuğun parlaklığı, heybetin nuru.

Nâz u ni'met ber-çarâr u 'izz ü rif'at ber-medâr
Ferr-i şevket pâyidâr u 'ömr tâ rûz-ı hisâb

fers:

1. **ferşin:-i, -n**

Gazel 138

Mısra: 7

Zemin, yer yüzü.

Eyledi meyhânenüñ ferşin kızıl altundan
Cür'a-i câm-ı muşaffâ kîmyâdur var ısa

fersah:

1. **fersah:**

Kaside 6

Mısra: 40

*12000 aduma veya 4 saatlik yola denk geldiği
kabul edilen eski ölçü birimidir.*

Bâd-pâ rahşuñuñ üstinde eger tîr atsañ

Nice fersah pes-i rahşuñda kalurdı ol dem

ferş-i dil-i zârûnı:

1. **ferş-i dil-i zârûnı:--i-u, -n, -t**

Gazel 45

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ağlayan, inleyen gönün zemini.

Durmaz emr-i şer cevri ile ider fersüde

'Âşıkun ferş-i dil-i zârûnı mermer mi şanur

ferş-i kadem evleyevin:

1. **ferş-i kadem evleyevin:-y, -eyin**

Gazel 112

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ayak(lar) altına sermek.

Reh-güzârında yüzüm ferş-i kadem evleyeyin

Tek hemân lutf idüp ol âfet-i devrân yürisün

ferş-i zemîn-i zer-feşân:

1. **ferş-i zemîn-i zer-feşân:**

Mesnevi 4

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Altın saçan yeryüzü.

Pertev-endâz olalı eşcârına şems-i münîr

Eylemişdür sâyesi ferş-i zemîn-i zer-feşân

ferş-i zerrîn:

1. **ferş-i zerrîn:**

Kaside 8

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Altından olmuş yeryüzü.

Ferş-i zerrîn kaşr-ı 'âlî tâk-ı çarh u çârümîn
Âsitân rüyına zer ferrâşe cirm-i mâh-tâb

fersüde eylerdi:

1. **fersüde eylerdi:-r, -di**

Kaside 7

Mısra: 57

Kelime Tipi: -

Soldurmak, yıpratmak.

Çokdan eylerdi beni fersüde hürşid-i elem
Olmayaydı eger ebr-i lutf- bahşuñ sâye-bân

fersüde ider:

1. **fersüde ider:-er**

Gazel 45

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Eskitmek, yıpratmak.

Durmaz emr-i şer cevri ile ider fersüde

'Âşıkun ferş-i dil-i zârûnı mermer mi şanur

feryâd:

1. **feryâd:**

Gazel 28

Mısra: 10

Haykırış, çılgılık, bağırtı.

Ey perî Dürrî-i bî-çâreye zulm itme şakın
Yohsa feryâd ile dergâh-ı mu'allâya çıkar

2. **feryâduma:-um, -a**

Kaside 5

Mısra: 45

Bağırıp çağırmak, yardım istemek.

Feryāduma yetişmez iseñ ey felek-cenāb

Bağlar felekde dūd-ı dilüm hey'et-i şehāb

3. feryād:

Gazel 16

Mısra: 5

Feryat, bağıрма, çılgılık; yardım çılgılığı.

Yanuma gelmez ki feryād u figānum gūş ide

Ol şeh-i mülk-i cemāle hālümü iğbār güç

4. feryādum:-um

Kaside 7

Mısra: 44

Şikayet etmek, haykırmak, inlemek.

Dest- bürdin görmüşümdür baña zulm itdi felek

Diñle feryādum benüm de ideyin saña beyān

5. feryād:

Gazel 62

Mısra: 5

Bağırıp çağıрма, inleme.

Nice kulağına girsün bu feryād

Raķībūñ sözleriyle doldı gūşuñ

6. feryād:

Gazel 76

Mısra: 2

Bağırıp çağıрма, inleme.

Gitmez aşlā hañcer-i bī-dād elūñden ey felek

Bağrımuñ hūn eyledūñ feryād elūñden ey felek

7. feryād:

Gazel 76

Mısra: 6

Ah, sıkıntı, inleme.

Ey zen-i zībā saña meyl eylemez merd-i cihān

Gitdi zehr-i ğam yiyüp feryād elūñden ey felek

8. feryād:

Kaside 5

Mısra: 43

"Eyvah!"

Feryād çarhıdan ki eyā şadr-ı kāmıyāb

Eyler ruh-ı murāduma ebr-i ğamı niķāb

feryād ide:

1. feryād ide:-e

Gazel 14

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Feryat etmek, inlemek.

Hicrān eleminden saña feryād ide gördüm

Gūş itmedūñ efgānumı dād eylemedūñ hıç

feryād ider:

1. feryād ider:-er

Gazel 35

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Deyim**

Bağırıp çağırmak, haykırmak.

Ergüvān mı kanlı yāreñ dağ-ı sineñ gül mi yā

Dem-be-dem feryād ider Dürrī dilūñ bülbül midür

2. feryād ider:-er

Gazel 156

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bağırıp inlemek, haykırmak.

Vaşl u hicrinde figān itse 'aceb mi cān u dil

Bāğ-ı 'aşkuñ yaz u kış feryād ider bülbülleri

feryād idersem:

1. feryād idersem:-er, -se, -m

Gazel 95

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bağırıp çağırmak, haykırmak.

N'ola feryād idersem ey meh-rū

Sīh-i ğamda kebābdur gönüm

feryād itmez:

1. feryād itmez:-mez

Kaside 1

Mısra: 45

Kelime Tipi: -

Şikayet etmek, feryat etmek.

Kimse ' 'āhdinde anuñ kimseden itmez feryād

İde gülşende meger kim yine tolāb efgān

feryād ü efgān itmede:

1. feryād ü efgān itmede:-me, -de

Gazel 35

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bağırıp inlemek.

'Āşıkuñ bülbül gibi feryād ü efgān itmede

Gonca mı la'l-i lebūñ yā ruhlaruñ ter gül midür

feryād u figān eylemezsin:

1. feryād u figān eylemezsin:-mez, -sin

Gazel 138

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yüksek sesle bağırıp haykırmak.

Eylemezsin Dürriyā beyhüde feryād u figān

Sevdüğüñ bir bī-vefā vü pür-cefādur var ısa

feryād u zār:

1. feryād u zār:

Gazel 130

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Feryad ve inleme.

Göñül hecrüñde geh hayrân gehî feryâd u zâr üzre
Belî olmaz şitâ faslında deryâ bir qarâr üzre

fevz:

1. fevzdür:-dür

Kaside 4

Mısra: 49

Nimet, ihsan, kerem.

Derûnî mehbî-i envâr fevzdür ta'acüb
Terâküm eylese anda ma'ânî-i mülhem

fevz-bahşâ-vî meh-i şer'-i:

1. fevz-bahşâ-yî meh-i şer'-i:--i

Kaside 2

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Şeriat ayının bereketini bağışlayan.

Dür-i deryâ-yî sūhan mihr-i sipîhr ikfâl
Fevz-bahşâ-yî meh-i şer'-i İmâm-ı A'zam

fevz-i bahâr-ı huçeste-makdem:

1. fevz-i bahâr-ı huçeste-makdem:

Kaside 4

Mısra: 87

Kelime Tipi: -

Kutlu gelen baharın bereketi.

Nite ki fevz-i bahâr-ı huçeste-makdem ile
Bahâr-ı 'âlem ola reşk-i gülşitân-ı İrem

fevz-i hudâdur:

1. fevz-i hudâdur:-dur

Kaside 2

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Allah'ın ihsanı.

Sâkıyâ feyz-i Hudâdur didüğüm bâde benüm
Degme kimse olamaz bezmine anuñ maḥrem

fevz-i ihsânına:

1. fevz-i ihsânına:-l, -n, -a

Kaside 2

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

İyiliğin bolluğu.

Rişte-i şu'le-i mihr üzre olurdı lü'lü'
Fevz-i ihsânına düş olsa eger zerre-i kem

fevz-ı lutf-ı hakkla:

1. fevz-ı lutf-ı hakkla:-la

Tarih 9

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yaratanın ihsan ve bolluğu.

Fevz-ı lutf-ı Hakkla 'âlem bulup qarâr
Naḥl açup heman virdi pür kām ile

fezâ:

1. fezâsı:-sı

Gazel 83

Mısra: 10

Geniş ova, yer, alan.

Hani reşk-âver-i 'anber şuyı âb-ı kevşer
Beñzedi cennet-i a'lâya fezâsı Kozinüñ

2. fezâsı:-sı

Gazel 83

Mısra: 1

Uçsuz bucaksız, geniş ova.

Reşk-bahşâ-yî cihân oldı fezâsı Kozinüñ
Oldı kevşerle meger şive-nümâsı Kozinüñ

fezâ'il:

1. fezâ'il:

Kaside 4

Mısra: 46

Faziletler.

Žahîr-i şer'-i Muhammed müdaḳḳıḳ-i emced
Fünûn-ı 'ilm ile evḥad fezâ'il içre 'âlem

fezâ-vî sahn-ı çemen:

1. fezâ-yı sahn-ı çemen:

Kaside 4

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Çimenlik göğü, çimenlik.

Şeh-i gül eyledi ezhârdan 'asâkir cem'
Fezâ-yı sahn-ı çemen içre çekdi serv 'âlem

fezâ-vî sînesine:

1. fezâ-yı sînesine:-sî, -n, -e

Mesnevi 4

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sinenin, bağrın boşluğu.

Şol kadar virmiş şükûfe zinnat ü encüm aña
Reşk ider anuñ fezâ-yı sînesine âsumân

figân:

1. figânım:-um

Gazel 16

Mısra: 5

Feryat, haykırıp bağırma.

Yanuma gelmez ki feryâd u figânım güş ide
Ol şeh-i mülk-i cemâle hâlûmî ihbâr güç

2. figâna:-a

Gazel 49

Mısra: 13

Feryat, haykırıp bağırma.

Figâna başlamış güş eyledüm gülşende bûlbûller
Murâdı cevri-i gülden kâdî-i şehre tazallümdür

3. **fiğānumdan:-um, -dan**

Gazel 98

Mısra: 9

Feryat, haykırıp bağırma.

Ey Dürrî şeb-i ğamda fiğānumdan o hūnî

Nāz uyhusını terk ide bî-dār ola dirdüm

4. **fiğānum:-um**

Gazel 126

Mısra: 2

Feryat, haykırıp bağırma.

Ža'f-ı hicrūñ zerre itse göñlüm almazsın ele

Güşuñ girmez fiğānum çarħa virse velvele

5. **fiğān:**

Gazel 153

Mısra: 4

Acı ile haykırma, feryat, inleme.

Girmedi güşına gülün āh u enīn-i bülbulün

Geçdi günü fiğān ile faşl-ı bahārı bilmedi

6. **fiğān:**

Kaside 7

Mısra: 22

Feryat, inleyiş.

Bülbul-i hoş-nağme oldı cāmī'-i gülde imām

Ehl-i 'aşk uydı aña āfākı pür itdi fiğān

fiğān evleme:

1. **fiğān eyleme:-me**

Gazel 109

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Üzüntü ile bağırıp çağırmak.

Beni ferdāya şalup cev̄ ü cefā eylersin

Niye dersin ki fiğān eyleme yā neyleyeyin

fiğān evlemek:

1. **fiğān eylemek:-mek**

Gazel 163

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Haykırıp bağırma.

Raķīb-i seg yine cānā 'aceb 'aķūr olmuş

Varup kapuñda fiğān eylemek muħāl oldı

fiğān itse:

1. **fiğān itse:-se**

Gazel 131

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Acı ile bağırıp çağırmak, inlemek.

Sinem ĥadeng-i firķātine ta'līm-ħānedür

İtse 'aceb mi dil ceres-āsā fiğān yine

2. **fiğān itse:-se**

Gazel 156

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Feryat etmek, haykırma.

Vaşl u hicrinde fiğān itse 'aceb mi cān u dil

Bāğ-ı 'aşkuñ yaz u kış feryād ider bülbülleri

fiğāna başlavya:

1. **fiğāna başlavya:-y, -a**

Gazel 134

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Feryat fiğana başlamak, inlemeye başlamak.

Bülbul fiğāna başlavya 'ālem bahār ola

Lāyık midur ki 'āşık olan bî-ķarār ola

fiğān-ı ğam:

1. **fiğān-ı ğam:**

Gazel 94

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gam feryadı.

Berg-i neşātum itdi perişān ĥazān-ı ğam

Murğ-ı şafā vü zevķüm uçurdı fiğān-ı ğam

fıkr:

1. **fıkrüm:-üm**

Kaside 2

Mısra: 103

Düşünce, endişe.

Fıkrüm ol silk-i beyāndur ki nazīri yokdur

Anda gūyā ki ma'ānī dūr-i pāk-i manzem

2. **fıkr-i:-i**

Gazel 51

Mısra: 6

Fikir.

Қılma miyān-ı yāri der-āğūş içün ümīd

Ey dil bu fikri itme ĥayāl-i muħāldür

fıkr ü endişeme:

1. **fıkr ü endişeme:-m, -e**

Kaside 1

Mısra: 98

Kelime Tipi: -

Düşünce, hayal.

Benüm ol şā'ir-i sāħir ki göreydi şī'rüm

Fıkr ü endişeme taħsīn iderdi Ĥassān

fıkr-i evşāfuña:

1. **fıkr-i evşāfuña:-uña**

Kaside 1

Mısra: 108

Kelime Tipi: -

(memduhun) vasıflarını düşünme.

Hele vallāhi ķasemdür ki benüm sultānum

Fıkr-i evşāfuña hiç yok idi bende imkān

fıkr-i la'lüñle:1. **fıkr-i la'lüñle:**-üñ, -le**Gazel 53**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sevgilinin kırmızı dudaklarının düşüncesi, hayali.

Ârzü-yı kâkülüñle Şâma girmiş çıkmışuz

Fıkr-i la'lüñle diyâr-ı câma girmiş çıkmışuz

fıkr-i zülf-i dil-rübâdan:1. **fıkr-i zülf-i dil-rübâdan:**-dan**Gazel 15**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönül alan sevgilinin saçının fıkrî, düşüncesi.

Dilâ dâm-ı belâdur fıkr-i zülf-i dil-rübâdan geç

Yeter pâ-bestelik âzâde ol gel bu hevâdan geç

fîl-cümle:1. **fîl-cümle:****Kaside 8**

Mısra: 35

İyice, iyiden iyiye, büsbütün, baştan başa.

Beñzese fîl-cümle ger elfâz-ı gevher-bârına

Kevkeb-i Dürrî'ye ta'n eylerdi lü'lü'-yi hoş-âb

filorî:1. **filorî:****Tarih 8**

Mısra: 7

Altın para.

Şarf idüp nice filorîyi filorî şuyına

Yapdı bu hayruña muhtâc idi el-haqq dünyâ

2. **filorîyi:**-y, -i**Tarih 8**

Mısra: 7

Altın para.

Şarf idüp nice filorîyi filorî şuyına

Yapdı bu hayruña muhtâc idi el-haqq dünyâ

fırâk:1. **fırâkuñ:**-uñ**Gazel 57**

Mısra: 9

Ayrılık, hicran.

Fırâkuñ âteşi Dürrîyi tâb-nâk itdi

Zülâl-i vaşluñ ey gül-'izâr arar bulmaz

fırāvân:1. **fırāvân:****Mesnevi 1**

Mısra: 120

Çok, pek çok.

Luţf itdi mi yârâna yine hâzret-i Hâlîk

Dutuldı mı Akçayda fırāvân alabalık

2. **fırāvân:****Mesnevi 1**

Mısra: 125

Çok, pek çok.

Her kim ana çıkdıysa selâm eyle fırāvân

Her demde olar gül-i cennet gibi hândân

fırdevs:1. **fırdevs:****Tarih 1**

Mısra: 8

Bahçe; cennet, cennetin en güzel yeri.

Buña târîh ile nazîr olmaz

Buña zirâ ki Fırdevs eşdür

2. **fırdevse:**-e**Tarih 16**

Mısra: 5

Bahçe; cennet, cennetin en güzel yeri.

Beñzedi fırdevse o kaşr-ı berîn

Sündüsîdür anda libâs-ı harîr

fırdevs-ves:1. **fırdevs-vesdür:**-dür**Tarih 1**

Mısra: 2

Cennetin sekiz kapısından biri.

Yokdur 'âlemde böyle fâhîr hân

Ferah u ikrâr fırdevs-vesdür

fırkat-i yâr:1. **fırkat-i yâr:****Gazel 57**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgilinin hasreti, ayrılığı.

Hevâ-yı fırkat-i yâr ile fülk-i dil her dem

Gezer yem-i gamı ammâ kenâr arar bulmaz

fırsat:1. **fırsat:****Gazel 123**

Mısra: 10

Fırsat, imkan.

Hâneñe varam dimiş dilber varursa bu gice

Sineye çek böyle fırsat dâ'imâ girmez ele

fırsat gözedür:1. **fırsat gözedür:**-ür**Gazel 29**

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim***Fırsat kollamak.*

Şanma yâbâna bakup gayriyle ülfet gözedür

İltifât itmege 'uşşâkına fırsat gözedür

fiten:**1. fiten:****Kaside 7**

Mısra: 13

Fitne.

Devr-i 'adlünde senün itsün fiten terk-i diyâr
 Çalmadı iklîm-i 'Osmânîde hîç aña mekân

2. fiten:**Mesnevi 3**

Mısra: 52

Fitmeler.

Gör şahşını kim niçe şikem-hâre kişidür
 Her demde anuñ kız ü fiten cümle işidür

3. fitenle:-le**Mesnevi 3**

Mısra: 38

Karışıklık, fesat, kargaşalık.

Doğri sözi yok cümlesi mânend-i gümândur
 'Ömri garaž-ı kız ü fitenle güzêrândur

4. fiten:**Gazel 49**

Mısra: 15

Fitmeler.

Țutupdur bîm-i 'adl ile fiten rāh-ı 'adem şükür
 Sitem mihr ü vefası dilber-i meh-rû gibi gümdür

fiten-i rüy-ı zemîn:**1. fiten-i rüy-ı zemîn:****Kaside 2**

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

Yeryüzünün fitneleri.

'Adli bir mertebede bîm-i dihi-i 'âlem kim
 Fiten-i rüy-ı zemîn rāh-rev-i mülk-i 'adem

2. fiten-i rüy-ı zemîn:**Kaside 2**

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

Yeryüzü fitneleri.

'Adli bir mertebede bîm-i dihi-i 'âlem kim
 Fiten-i rüy-ı zemîn rāh-rev-i mülk-i 'adem

fitne:**1. fitneyi:-y, -i****Tarih 3**

Mısra: 6

Kargaşa.

Hân-ı 'adâlet-penâh şah-ı muraşşa'-külâh
 Fitneyi itdi tebâh dehrde ser-tâ-be-pâ

2. fitneden:-den**Kaside 1**

Mısra: 41

Bela, karışıklık, kargaşa.

Bîm-i 'adliyle cihân fitneden âsûde yine
 Güsfeñdân ile yârân u muşâhib gurgân

fitne kopar:**1. fitne kopar:-ar****Gazel 147**

Mısra: 2

Kelime Tipi: Deyim

Kargaşa çıkarmak.

Cûdın efzûn idüp ol tıfl-ı dilârâ büyüdi
 Ne kadar fitne kopar gör yine gavgâ büyüdi

fitne vü âşûbdan:**1. fitne vü âşûbdan:-dan****Kaside 9**

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

Karışıklık ve kargaşa.

Cümleten pāk itdi dehri fitne vü âşûbdan

Ser-te-ser ref' eyledi rüy-ı zemînden münkeri

fitne-cü:**1. fitne-cü:****Gazel 37**

Mısra: 6

Fitne arayan, fesatçı, fitneci.

Habs eyleyen cezâir-i hicrâna dilleri
 Ol fitne-cü o gözleri cāzū degül midür

fi'l-hāl:**1. fi'l-hāl:****Mesnevi 1**

Mısra: 17

Hemen, o anda.

Bir mürde-i ğam içse anuñ âbını fi'l-hāl
 Bir hâlet irer kim olur ol mürde iken şâğ

2. fi'l-hāl:**Mesnevi 2**

Mısra: 12

Hemen, o anda.

Hevāsına eger düş olsa mevti
 İderdi cümlesin fi'l-hāl ihyâ

3. fi'l-hāl:**Mesnevi 2**

Mısra: 29

Hemen, o anda.

Hemân şem itdügi sâ'atde fi'l-hāl
 Ne hikmetdür ki olur Rüstem-i Zāl

fukarâ:**1. fuqarâ:****Tarih 17**

Mısra: 6

Fakir, yoksul.

Hele katl eyledüñ o mel'ûmı
Fuکارā itmez oldı āhı

fülfül:

1. fülful:

Gazel 64

Mısra: 11

Kara biber.

Hāli fülful kāküli sünbül ruḥı pür-tābı gül
Āfitāb-ı rüy-ı dilberdür gülistāndan ğaraż

2. fülfülleri:-ler, -i

Gazel 156

Mısra: 8

Karabiber. II Sevgilinin yüzünde bulunan siyah ben.

Kaşları kavs-i belā müjgānıdır tır-i cefā
Kaküli dām-ı belādür dānedür fülfülleri

3. fülful:

Gazel 161

Mısra: 10

Karabiber. II Sevgilinin yüzünde bulunan siyah ben.

İderdi hālını mestür o şivekār-ı cihān
Dağıtdı zülfini bād-ı şabā o fülful açıldı

4. fülful:

Gazel 35

Mısra: 2

Karabiber (sevgilinin beni bağlamında).

Kākül-i şeb-bū mıdır cāna senüñ sünbül midür
Ḥabbetü's-sevdā mıdır ider hāl-i ruḥuñ fülful midür

fülk:

1. fülke:-e

Gazel 86

Mısra: 4

Gemi.

Olan efgende-i zülfi girih-girüñ senüñ cānā
Döner ol fülke kim girdābına düşmişdür 'ummānuñ

fülk-i dil:

1. fülk-i dil:

Gazel 30

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gönül gemisi.

Yemm-i 'aşkuñda eger eylesem ümmid-i kenār
Fülk-i dil şarşar-ı ḥırmān ile 'aksine gider

2. fülk-i dil:

Gazel 85

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül gemisi.

Ġarık-i baḥr-i niyāz oldı fülk-i dil cānā
Daḥi nihāyeti olmaz mı şarşar-ı nāzuñ

3. fülk-i dil:

Gazel 102

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönül gemisi.

Virdi ğarķa fülk-i dil girdāb-ı 'aşkuñda karar
Kalmadı şimdengirü hiç rüzgāra minnettüm

4. fülk-i dil:

Gazel 1

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönül gemisi, gönül.

Fülk-i dil oldı ğarık-i yem-i emvāc-ı niyāz
Şarşar-ı nāza daḥi yok mı nihāyet cānā

5. fülk-i dil:

Gazel 57

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönül gemisi, gönül.

Hevā-yı fırķat-i yār ile fülk-i dil her dem
Gezer yem-i ğamı ammā kenār arar bulmaz

fülk-i felekde:

1. fülk-i felekde:-de

Tarih 8

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Feleğin gemisi.

Taşıcaķ fülk-i felekde geçilemez bu şu
Var ise murğ-ı ḥümā-per olasın ya 'anķā

fünün-ı 'ilm:

1. fünün-ı 'ilm:

Kaside 4

Mısra: 46

Kelime Tipi: -

İlmin türleri, marifeti.

Zahır-i şer'-i Muhammed müdaķķık-i emced
Fünün-ı 'ilm ile evḥad feẓā'il içre 'alem

fünün-ı 'işvenüñ:

1. fünün-ı 'işvenüñ:-nüñ

Gazel 165

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İşve çeşitleri.

O tıfl olmuş fünün-ı 'işvenüñ üstād-ı zerdüzı
Aña ta'lim-i siḥr itmiş o çeşm-i maha-āmüzı

furkân:

1. furkânda:-da

Kıt'a 2

Mısra: 1

Kuran-ı Kerim.

Zenb-i mâ-dûnı şirki Furkânda
İderin 'afv severmiş idüñ hep

fürûğ-ı meh-i ihsânı:

1. **fürûğ-ı meh-i ihsânı:-ı**

Kaside 1

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Cömertlik ayının parlaklığı.

Şeb-i zulmetde fürûğ-ı meh-i ihsânı ile
Tâ süveydâ-yı dil-i mûru görürler kûrân

füsün-bâz:

1. **füsün-bâz:**

Gazel 120

Mısra: 6

Büyüleyici.

Bir ân yüzüñi görmeseñ ol ân ölürüz biz
Bilmem bize n'itdün ne füsün-bâz güzelsin

fütâde:

1. **fütâdeñi:-ñi**

Gazel 78

Mısra: 5

Düşkün, biçare II âşık.

Koyup fütâdeñi ağıyara dest-gİR olup
Düşer mi 'âşıka düşdükce merhabâ itmek

fütâde-dil:

1. **fütâde-dil:**

Gazel 57

Mısra: 8

Düşkün, çaresiz gönül. II aşık.

Meh-i cebinüñi hürşid-i rüyuñı seyre
Fütâde-dil seni leyl ü nehâr arar bulmaz

fütâdesi olmazsın:

1. **fütâdesi olmazsın:-maz, -sın-si**

Gazel 106

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Düşkün, aşığı olmak.

Nice fütâdesi olmazsın anuñ ey Dürrî
Ele alınca girer göñlüme mey-i gül-gün

fütühât:

1. **fütühât:**

Kaside 9

Mısra: 23

*Fetihler, gizli sırlar II Muhyiddin İbn Arabî'nin
tasavvufî görüşlerini içeren eseri.*

Her kelâmuñ 'âleme bahş-ı fütühât itmede
Şimdi sensin hâşılı bu 'âlemüñ Şeyh Ekberi

füzün kılsun:

1. **füzün kılsun:-sun**

Gazel 102

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Arttırmak, çoğaltmak.

'Ömrini itsün ziyâde devletin kılsun füzün
Şimdi budur hâzret-i perverdigâra minnetim

füzün (ol):

1. **füzün:**

Tarih 16

Mısra: 12

Artmak, çoğalmak.

Eyleyelüm Hâzret-i Hâkdan du'â
'Ömri füzün devleti olsun keşir

füzün olmada:

1. **füzün olmada:**

Gazel 2

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Artmak.

Süz-ı derûnum benüm her rûz füzün olmada
Hâl-i ruhuñ dilberâ dâğ-ı deründur baña

2. **füzün olmada:-da-ma, -da**

Gazel 2

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Artmak, çoğalmak.

Süz-ı derûnum benüm her rûz füzün olmada
Hâl-i ruhuñ dilberâ dâğ-ı deründur baña

füzün olmak:

1. **füzün olmak:-mak**

Kaside 6

Mısra: 55

Kelime Tipi: -

Artmak, çoğalmak.

Âsafâ devlet ü ikbâl füzün olmak için
İdeyüm hayr du'â ki baña budur elzem

G g

ğaddâr:

1. **ğaddâr-ı:--ı**

Gazel 9

Mısra: 4

Merhametsiz, zalim.

Şanma hürşid-i felekdür görinen düşdi aña
'Aks-i mir'at-ı ruğ-ı dilber ğaddâr-ı ğazûb

2. **ğaddâra:-a**

Gazel 79

Mısra: 6

Merhametsiz, zalim.

Böyle zâr olmazduñ ey dil miñnet-i 'aşk ile sen
Gördüğüñ ğaddâra meyl idüp hevâdâr olmasañ

3. **ğaddâr:**

Gazel 18

Mısra: 2

Merhametsiz, zalim, cefakâr.

Komadı dilde ğam ü cerh-i cefakâr ferah
Pür-terah olduğuma eyler o ğaddâr ferah

ğaddâr olmasañ:

1. **ğaddâr olmasañ:** -ma, -sa, -ñ

Gazel 79

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Merhametsiz olmak.

Her kişi benideñ olurdu böyle ğaddâr olmasañ
Ehl-i 'aşka cevri idüp dâ'im sitem-kâr olmasañ

ğafil olma:

1. **ğafil olma:** -ma

Gazel 32

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gaflette bulunmak, tedbirsiz olmak.

Şakın kûyına yârüñ varma tîğ-i âhsız Dürri
Varırsañ ğafil olma anda çok cây-i haţar vardur

2. **ğafil olma:** -ma

Gazel 117

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gaflette bulunmak, tedbirsiz olmak.

Atma kendüñ rezm-ğâh-ı 'aşka ey Dürri hele
Ğafil olma ğamze-i hûn-rîz-i yârümden şakın

ğâh:

1. **ğâh:**

Gazel 42

Mısra: 10

Bazan.....bazan, kimi.....kimi, kâh.....kâh.

Güş-i cânânuma girmez dime zârım Dürri
Sen hemân yalvara gör eyler aña ğâh eşer

ğâh ğâh:

1. **ğâh ğâh:**

Gazel 129

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ara sıra, bazen.

Hâneñe çağırma gel zâğ rakîbi müdâm
Çağırırsañ dilber ü yâri çağır ğâh ğâh

ğâhî:

1. **ğâhî:**

Mesnevi 1

Mısra: 56

Bazen, zaman zaman.

Tesbîhi elinde dedeyüm diyü gezer mi

Şeyhi evine hû dimege ğâhî gider mi

2. **ğâhî:**

Gazel 68

Mısra: 7

Bazen.

Derd-i 'aşkuñla senüñ ğurbete düşdük ğâhî

Bizden ey şüh-ı cihân eyleme bir nâme dirîğ

3. **ğâhî:**

Kaside 3

Mısra: 14

Bazen, zaman zaman.

Hemân bir Mevlevîdür tekve-i gülşende güyâ kim
Hevâ-yı 'aşk ile pür-şevk olup ğâhî döner gonca

ğâhî ğâhî:

1. **ğâhî ğâhî:**

Mesnevi 1

Mısra: 93

Kelime Tipi: -

Bazı bazı, ara sıra, arada bir.

Ğâhî küsülür ğâhî temelluklar ider mi
Atına binüp çiftliğine doğru gider mi

ğâlib oldum:

1. **ğâlib oldum:** -du, -m

Kaside 1

Mısra: 112

Kelime Tipi: -

Üstün gelmek.

Minnet Allâha hele himmet-i mümtâz gele

Ğâlib oldum yine akrânuma bî-reyb ü gümân

ğam:

1. **ğam:**

Gazel 18

Mısra: 1

Kaygı, tasa, keder; bkz. 'derd ü ğam', 'dünyâ gamı' 'künc-i ğam', esrâr-ı ğam" md.

Komadı dilde ğam ü cerh-i cefakâr ferah

Pür-terah olduğuma eyler o ğaddâr ferah

2. **ğam:**

Mesnevi 2

Mısra: 74

Kaygı, tasa.

Dedem Oluğı dirler birine hem

İçince zâ'il olur cümle ğam

3. **ğamı:-ı****Mesnevi 4**

Mısra: 2

Kaygı, tasa,.

Müjde vir bād-ı şabā yārāna olsun şād-mān

Maḥv ider dilden ğamı yaylaḡ-ı Ḳarlık bī-gümān

4. **ğamuñla:-uñ, -la****Gazel 80**

Mısra: 7

Dert.

Düşseler n'ola ğamuñla meye avārelerüñ

Maraḡ-ı ğuşsa-i hicrāna devādur diyerek

5. **ğam:****Gazel 99**

Mısra: 9

Dert.

Ğam baña maḥremdi bīgāneydi idi evvel zevḡ u şevḡ

Maḥremüm bīgānedür bīgāne maḥremdür bu dem

6. **ğam:****Gazel 114**

Mısra: 5

Dert.

Ğam degül pür-ğubār olursa göñül

Sāğar-ı dil-ğüşāya 'aşḡ olsun

7. **ğamuñ:-uñ****Gazel 160**

Mısra: 4

Dert.

Yokdur nihāyet derdüme ḡad olmaz āh-ı serdüme

Baḡsañ bu rüy-ı zerdüme itdi ğamuñ altun gibi

8. **ğam:****Kaside 2**

Mısra: 24

Dert.

Getür ey sāḡi-i endüh-ı zevā ol meyden

Ben de nüş eyleyeyin def' ola tā dildeki ğam

9. **ğam:****Gazel 23**

Mısra: 7

Kaygı, tasa, keder.

Ğam degül gülzār-ı kūyuñda gezerse serserī

Āşiyān-ı murḡ-ı dil naḡl-i ḡurāmānuñdadur

10. **ğamuñdan:-uñ, -dan****Gazel 44**

Mısra: 6

Kaygı, tasa, keder.

Tiḡüñe boynun egerse dil-i bī-çāre n'ola

Bu bāhāne ile ğamuñdan başun āzād ister

11. **ğamuñla:-uñ, -la****Gazel 6**

Mısra: 9

Kaygı, tasa, keder.

Sünbül gibi açılmadadır senüñ ğamuñla

Bu sīne-i Dürri'de olan berbere cānā

12. **ğam:****Mesnevi 1**

Mısra: 64

Kaygı, tasa, keder.

Her meclise gelse o feraḡ-baḡş u muḡarrer

Mülk-i 'ademe deñlü hemān ğam ğüzer eyler

13. **ğamuñ:-uñ****Gazel 87**

Mısra: 8

Keder, dert.

Ben seni teşḡir içün künc-i elemde ey perī

Eylerin sūzān ğamuñ nāriyla ile 'anber-ḡām-ı dil

14. **ğamından:-ın, -dan****Gazel 36**

Mısra: 1

Acı, dert, keder, üzüntü.

Sana dil derdini söylerse ğamından söyler

Aña incinme şehā sen eleminden söyler

15. **ğam:****Gazel 94**

Mısra: 6

Keder, tasa II aşk.

Urgun mısun benüm gibi ol kaşı yaya

Sīneñde şerḡalarındur ey nātüvān-ı ğam

ğam çeker:1. **ğam çeker:-er****Gazel 33**

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim***Üzülmek, kederlenmek, sıkıntı yaşamak.*

Ol rakīb-i rû-siyeh yār ile cām-ı Cem çeker

'Āşık-ı bī-çāreler bakup müdāmī ğam çeker

ğam çekme:1. **ğam çekme:-me****Gazel 124**

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Deyim***Tasalanmak, üzülmek.*

Ğam çekme yetti diyü maḡşüda Dürriyā

Herkes irür murādına luṡf-ı İlāh ile

ğam yime:1. **ğam yime:-me****Gazel 60**

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Deyim**

Dertlenmek, Kederlenmek.

Ġam yime 'aşkum benüm 'aşk-ı mecâzîdür diyü

Ġâne-i 'aşk-ı haķîķiye mecâzîdür esâs

Ġam-âlûd:

1. **Ġam-âlûd:**

Gazel 83

Mısra: 11

Gamlı, gamla dolu.

Ne kadar jeng ü Ġam-âlûd ise âyîne-i dil

Pür-cilâ eyler anı dest-i şabâsı Kozinûñ

Ġamâm-ı Ġam:

1. **Ġamâm-ı Ġam:**

Tarih 5

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gam bulutu.

Olinca dîde-i dehre Ġamâm-ı Ġam hâ'il

Şükür ki itdi anı bād-ı luţf-ı haķ zâ'il

Ġam-güsâr:

1. **Ġam-güsâr:**

Gazel 57

Mısra: 1

Gam, üzüntü gideren.

Göñül ki kendüye bir Ġam-güsâr arar bulımaz

Beyâna sırr-ı Ġam-ı 'aşk-ı yâr arar bulımaz

Ġam-hor:

1. **Ġam-hor:**

Kaside 1

Mısra: 74

Gam çeken, kederlenen, tasalanan, üzülen.

Ġâk-i pâyuñda 'aceb mi bu kadar zâr olsam

Benüm ol nâvek-i Ġam-hor der-i çarġ-i nâdân

Ġam-ı bārân:

1. **Ġam-ı bārân:**

Kaside 11

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Keder yağmuru.

Taķrîr-i cān-ı 'azîzinde taḃḃ' ider anı

Muḃaşşal oldı Ġidâsı dilüm Ġam-ı bārân

Ġam-ı cānâne:

1. **Ġam-ı cānâne:**

Gazel 138

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sevgilinin verdiği gam, keder.

Âh-ı dil eflâke çıkdı mübtelâdur var ısa

Yâ Ġam-ı cānâne ile âşinâdur var ısa

Ġam-ı dildâr:

1. **Ġam-ı dildâr:**

Gazel 16

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sevgilinin kederi.

'Arz-ı hâle kūyuna varmaġa yokdur tākātüm

Zerre deñlü komadı bende Ġam-ı dildâr güç

Ġam-ı dünyâ:

1. **Ġam-ı dünyâ:**

Gazel 93

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dünyanın kederi, tasası.

Nice biz ey dil-i şeydâ Ġam-ı dünyâ çekelüm

Varalum mey-gedeye cām-ı muşaffâ çekelüm

2. **Ġam-ı dünyâ:**

Gazel 121

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dünyanın kederi, tasası.

Dest-i sākîde yine rıtl-ı girân olsun dirin

Dîde-i dilden Ġam-ı dünyâ nihân olsun dirin

3. **Ġam-ı dünyâ:**

Gazel 15

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Dünyanın gamı, kederi.

'Alâyıkdan müberrâ ol huzûr itmek murâduñsa

Ġam-ı dünyâ ile âlûde olma mäsivâdan geç

Ġam-ı felek:

1. **Ġam-ı felek:**

Gazel 159

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Dünya kederi.

Bu şehr-i dilde karar ey Ġam-ı felek niçe bir

Bu câydan daġı 'uzlet zamânı gelmedi mi

Ġam-ı gerdündan:

1. **Ġam-ı gerdündan:-dan**

Kaside 7

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Feleğin (verdiği) keder.

'Aşķ bî-cān-ı elem şarmışdı naḃl-i ḳaddüme

Ṭıtdı murgân Ġam-ı gerdündan anda mekân

Ġam-ı ġurbet:

1. **Ġam-ı ġurbet:**

Gazel 52

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Vatandan ayrı kalmanın kederi (sevgiliden ayrılma bağlamında).
Gırre olma dil-i pülâduña ey çarh-ı sagir
Şimdi biz şaht- kemân u ğam-ı ğurbet çekerüz*

ġam-ı hasret:

1. ġam-ı hasret:

Gazel 46

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kavuşma (arzusunun) kederi.

Küşte-i şemşir-i 'aşk-ı dilrübânun haşre dek
Meşhedinden sünbül-i âh-ı ġam-ı hasret kıpar

ġam-ı hicrân:

1. ġam-ı hicrân:

Gazel 48

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ayrılık acısı.

Ėam-ı hicrân beni ol deñlü za'îf eyledi kim

Şimdi bu cân-ı 'azîzüm tenüme bâr gelür

2. ġam-ı hicrân:

Mesnevi 1

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Ayrılık gamı.

Añmaz bizi şöhet-i yârâna var bir gâh

Biz hüd ġam-ı hicrân ile itmedeyüz âh

ġam-ı hırmân:

1. ġam-ı hırmân:

Kaside 2

Mısra: 96

Kelime Tipi: -

Mahrumiyetin (verdiği) keder.

Beni güldürmedi hiç bu felek-i bî-inşâf
Ėam-ı hırmân ile itdi gözümüñ yaşını yemm

ġam-ı vâre:

1. ġam-ı vâre:-e

Gazel 105

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sevgilinin gamı.

Komaz bir gün beni hâlî gelür yoklar dil-i zârı
Bu deñlü luft u ihsânı ġam-ı yâre düşürmezdü

ġam-ı zülfüñle:

1. ġam-ı zülfüñle:-üñ, -le

Gazel 150

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) zülfü gamı.

Ben mi isterdüm ġam-ı zülfüñle nâlân olmağı

Ben mi isterdüm teb-i 'aşkuñla süzân olmağı

ġamını çekme:

1. ġamını çekme:-me

Gazel 128

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Tasalanmak, kaygılanmak, üzülmek.

Dünyâ ġamını çekme bulup yâr-ı münâsib

Bir küşeye var sâğar ile def'-i ġam eyle

ġammâz:

1. ġammâzuñ:-uñ

Gazel 85

Mısra: 6

Ar. Fitneci, dedikoducu.

Nihân olur mı hiç urğunluğum müjeñ okına

Yanında var iken ol ġamze gibi ġammâzuñ

2. ġammâz:

Gazel 120

Mısra: 2

Fitneci.

Bir nâzı güzel dîdesi şehbâz güzelsin

Bir şivesi çok ġamzesi ġammâz güzelsin

ġamze:

1. ġamzeleri:-ler, -i

Gazel 9

Mısra: 9

Süzerek göz ucu ile yan bakış.

Tiğ-i hun-rîzini almış eline ġamzeleri

Katl-i âmm eylemek ister gibi hünkâr-ı ġazûb

2. ġamzeñe:-ñ, -e

Gazel 10

Mısra: 4

Süzerek göz ucu ile yan bakış.

Ebruvânun dilberâ luft eyle berçîn eyleme

Lâzım olur ġamzeñe gel eyleme yâri şikest

3. ġamzesi:-si

Gazel 47

Mısra: 2

Süzerek göz ucu ile yan bakış.

Gözine sürme çeküp âfet-i cân oldu o yâr

Ėamzesi tiğine zağ urdı şaķın ey dil-i zâr

4. ġamzedür:-dür

Gazel 81

Mısra: 2

Süzerek göz ucu ile yan bakış.

Cevr imiş 'aşıķa mu'tâdı Muḥammed şâhuñ

Ėamzedür var ise üstâdı Muḥammed şâhuñ

5. ġamze:

Gazel 85

Mısra: 6

Süzerek göz ucu ile yan bakış.

Nihân olur mı hiç urğunluğum müjeñ okına
Yanında var iken ol ğamze gibi ğammāzuñ

6. **ġamzesi:-si**

Gazel 88

Mısra: 2

Süzerek göz ucu ile yan bakış.

Ol yâr-ı sitem-kâr ile bilmem nic'olur hâl
Ol ğamzesi ħün-ĥâr ile bilmem nic'olur hâl

7. **ġamzelerüñ:-ler, -üñ**

Gazel 120

Mısra: 3

Süzerek göz ucu ile yan bakış.

Ol ġamzelerüñ ikisi de âfet-i cândur
'Uşşâkı helâk itmede ser-bâz güzelsin

8. **ġamzesi:-si**

Gazel 120

Mısra: 2

Süzerek göz ucu ile yan bakış.

Bir nâzı güzel didesi şebbâz güzelsin
Bir şivesi çok ġamzesi ġammâz güzelsin

9. **ġamzesi:-si**

Gazel 133

Mısra: 7

Süzerek göz ucu ile yan bakış.

Yolda gördüm yârı almış ġamzesi tîğın ele
Seyre çıkmış şanki bir cellâddur ħünkâr ile

10. **ġamzesi:-si**

Gazel 151

Mısra: 10

Süzerek göz ucu ile yan bakış.

Bilmezlenüp ey Dürrî su'al eyleme derdüm

Urgunluğum ol ġamzesi ser-tîze degül mi

11. **ġamzeñ:-ñ**

Gazel 49

Mısra: 7

Süzerek göz ucu ile yan bakış.

'Aceb mestânedür çeşmüñ katı cellâddur ġamzeñ
Nigāhuñ ey perî-rû rehzen-i lutf ü teraĥĥumdur

ġamze-i cellâdı:

1. **ġamze-i cellâdı:-ı**

Gazel 81

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Acımasız, cellada benzer yan bakış.

Qorqarın ben seni ey 'âşık-ı âşüfte- gönül
Öldürür ġamze-i cellâdı Muĥammed şāhuñ

ġamze-i cellâduña:

1. **ġamze-i cellâduña:-uñ, -a**

Gazel 69

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Acımasız, cellada benzer yan bakış.

Ey perî ġamze-i cellâduña inşâf inşâf

Cevri ta'lîm iden üstâduña inşâf inşâf

ġamze-i ħün-rîz-i yârümden:

1. **ġamze-i ħün-rîz-i yârümden:-üm, -den**

Gazel 117

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sevgilinin kan döken süzgün bakışı.

Atma kendüñ rezm-gâh-ı 'aşka ey Dürrî hele

Ġâfil olma ġamze-i ħün-rîz-i yârümden şakın

ġamze-i ħün-rîzidür:

1. **ġamze-i ħün-rîzidür:-i, -dür**

Gazel 64

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kan dökücü yan bakış.

İştîlâh-ı ehl-i dilde pür-cefâ dilberlerüñ

Ġamze-i ħün-rîzidür şemşîr-i bürrândan ġaraž

ġamze-i ser tîz:

1. **ġamze-i ser tîz:**

Mesnevi 1

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Keskin, süzgün bakış.

Yâ dîde-i dilber gibi ġâyetle güzel mi

Cengine diseñ ġamze-i ser tîz muĥal mi

ġaraž:

1. **ġaraž:**

Gazel 64

Mısra: 1

Amaç.

Dostum şîrîn femüñdür ĥavz-ı rıdvândan ġaraž

La'l-i cân-baĥşuñdur ammâ âb-ı ĥayvândan ġaraž

2. **ġaraž:**

Gazel 64

Mısra: 2

Amaç.

Dostum şîrîn femüñdür ĥavz-ı rıdvândan ġaraž

La'l-i cân-baĥşuñdur ammâ âb-ı ĥayvândan ġaraž

3. **ġaraž:**

Gazel 64

Mısra: 4

Amaç.

Derd-mend-i 'aşka küyüñdür sentüñ dârü's-şifâ
Ayağüñ toprağıdır kuhl-i Şifâhândan ğaraż

4. **ğaraż:**

Gazel 64

Mısra: 6

Amaç.

Ka'be-i küyüñ tavâfından takarrübdür murâd
Hâşılı sensin bu deñlü âh u efgândan ğaraż

5. **ğaraż:**

Gazel 64

Mısra: 8

Ar. Gaye, maksat, amaç.

Defter-i 'uşşâk-ı yâre kâr odur kayd olasin
Dâne tahşil eylemekdür şanma dünyâdan ğaraż

6. **ğaraż:**

Gazel 64

Mısra: 10

Ar. Gaye, maksat, amaç.

İştılâh-ı ehl-i dilde pür-cefâ dilberlerüñ
Ġamze-i hün-rîzidür şemşir-i bürrândan ğaraż

7. **ğaraż:**

Gazel 64

Mısra: 12

Ar. Gaye, maksat, amaç.

Hâli fülful kâküli sünbül ruḥı pür-tâbı gül
Âfitâb-ı rüy-ı dilberdür gülistândan ğaraż

8. **ğaraż:**

Gazel 64

Mısra: 14

Ar. Gaye, maksat, amaç.

Kalb-i dilberdür murâd ey Dürri hep pülâddan
Anı zemm itmekdür ammâ âh-ı süzândan ğaraż

9. **ğaraż:**

Mesnevi 2

Mısra: 13

Amaç, arzu, maksat, niyet, kasıt.

Ğaraż yaylakdan âb u hevâdur
Dimiş gerçi bir ihbatı binâdur

ğaraż-ı kizb:

1. **ğaraż-ı kizb:**

Mesnevi 3

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Yalan maksatlı.

Doğri sözi yok cümlesi mânend-i gümândur
'Ömri ğaraż-ı kizb ü fitenle güzerândur

ğarib:

1. **ğaribüne:-üñ, -e**

Gazel 159

Mısra: 4

Düşkün, zavallı, biçare || Aşık.

Sirişk-i çeşmi silüp dest-mâl-i lutfuñla
Ğaribüne daḥi şefkat zamânı gelmedi mi

2. **ğarib:**

Kaside 4

Mısra: 77

Garip(ler), kimsesizler.

Be-çar-yâr-i güzîn ü be-âh u zâr ğarib
Be-eşk-i dide-i 'âşık be-sîne-süzî ğam

ğarık-i bahr-i niyâz:

1. **ğarık-i bahr-i niyâz:**

Gazel 85

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yalvarma denizinin boğulmuşu.

Ğarık-i bahr-i niyâz oldı fülk-i dil cânâ
Daḥi nihâyeti olmaz mı şarşar-ı nâzuñ

ğarık-i yem-i emvâc-ı niyâz:

1. **ğarık-i yem-i emvâc-ı niyâz:**

Gazel 1

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Yakarış dalgalarının (olduğu) denize batmış
(olan). (gönül bağlamında).*

Fülk-i dil oldı ğarık-i yem-i emvâc-ı niyâz
Şarşar-ı nâza daḥi yok mı nihâyet cânâ

ğark:

1. **ğark:-a**

Gazel 102

Mısra: 3

Batma, boğulma (aşk bağlamında).

Virdi ğarkı fülk-i dil girdâb-ı 'aşkıñda karar
Kalmadı şimdengirü hiç rüzgâra minnetüm

ğark eyledi:

1. **ğark eyledi:-di**

Mesnevi 3

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

Boğmak.

Gör Hâzret-i Nûḥa veledi eyledi 'işyân
Ğark eyledi deryâya anı Hâzret-i Raḥmân

2. **ğark eyledi:-di**

Mesnevi 3

Mısra: 70

Kelime Tipi: -

Boğmak.

Lā-‘āşimu kavlini göre Rabb-ı cihānuñ
Peyğamber iken oğlını ğarķ eyledi anuñ

ġars idüp:

1. **ġars idüp:-üp**

Kaside 2

Mısra: **92**

Kelime Tipi: -

Ağaç dikmek.

Nahl-i maşşüdümi gūlzār-ı dilümden çıkarup
Ġars idüp ġayrı yire bār ile eyler anı cem

ġaş:

1. **ġaşdur:-dur**

Tarih 1

Mısra: **6**

Hıyanet etmek. (?)

İder ihsānı herkesi maḥcüb

Cüdına rūḥ-ı Bermekī ġaşdur

ġavġā:

1. **ġavġā:**

Gazel 147

Mısra: **2**

Döğüşme, gürültü.

Cüdın efzün idüp ol tıfl-ı dilārā büyüdi

Ne kadar fitne kıpar gör yine ġavġā büyüdi

2. **ġavġā:**

Gazel 1

Mısra: **10**

Kavga, dövüş.

Mest-i dembeste-i ‘aşkuñ olalı Dürr-i zār

Ser-i küyuñda varup eylemez oldu ġavġā

3. **ġavġāya:-ya**

Gazel 28

Mısra: **1**

Karışıklık.

Çıkmasun hāneden ol meh yine ġavġāya çıkar
Düşürür birbirine ḥalkı temāşāya çıkar

ġavġā itmede:

1. **ġavġā itmede:-me, -de**

Mesnevi 1

Mısra: **54**

Kelime Tipi: -

Kavga etmek.

‘Osmān Ağamuz anda urup dutmadı mı yā
Ḥalk ile yine itmede mi yok yire ġavġā

ġavṭa-hor:

1. **ġavṭa-hor:**

Kaside 1

Mısra: **81**

Kelime Tipi: -

Dalan, dalgıç.

Benüm ol ġavṭa- ḥor baḥr-ı belā vü endüh

Ḳatre-i ḥün-sirişküñ aña oldu mercān

ġavṭa-hor-i baḥr-i ġam:

1. **ġavṭa-hor-i baḥr-i ġam:**

Gazel 11

Mısra: **5**

Kelime Tipi: -

Gam, keder denizine dalan kişi. (Aşık

bağlamında).

N’ola ger ġavṭa-hor-i baḥr-i ġam olsaḳ şimdi

Aşinā idi göñül ‘aşkuñ ile rüz-i elest

ġavṭa-horlık ider:

1. **ġavṭa-horlık ider:-er**

Kaside 11

Mısra: **17**

Kelime Tipi: -

Dalgıçlık etmek, dibe dalmak.

İçinde māhī-i ġam durma ġavṭa-horlık ider

Şikār ider anı her laḥza bu dil-i nālān

ġavvāş-ı ‘ummān:

1. **ġavvāş-ı ‘ummān:**

Gazel 91

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Büyük denizin dalgıcı.

Yem-i naḫma ṭalsa n’ola Dürr-i ḥāmeñ

İder baḥre ġavvāş-ı ‘ummān tenezzül

ġav:

1. **ġavra:-ra**

Gazel 45

Mısra: **8**

Başka, diğer(leri).

Öpmeğe virmedi la’l-i lebini tenhāda

O cefā-pişe ‘aceb ġavra beni der mi şanur

ġāyet:

1. **ġāyet:**

Mesnevi 2

Mısra: **41**

Çok, pek, epey.

Anuñ birisi ġāyet ile bālā

Sipihre nerd-bān olurdu a’lā

2. **ġāyet:**

Mesnevi 2

Mısra: **79**

Çok, pek, epey.

Biri Şeyḫ Oluğıdur ġāyet a’lā

Teraḥ-rîz ü feraḥ-baḥş u muşaffā

3. **ġāyetle:-le**

Mesnevi 2

Mısra: **118**

Çok, pek, epey.

Şekerden lezzeti artıkdur anuñ
İçince hâz ider gâyetle cânuñ

4. **gâyetle:-le**

Mesnevi 3

Mısra: **57**

Çok, pek, epey.

Ġâyetle müdemmağ kişiye beñzer ol oğlan
Pek kendüni görmiş giderek olur o şeytân

5. **gâyetle:-le**

Tarih 12

Mısra: **2**

Çok, pek, epey.

Yapdı bu cāy-ı hūbı Hâce Hüseyin Efendi
Ġâyetle dilkeş oldu tarhın cihân begendi

6. **gâyetle:-le**

Gazel 146

Mısra: **4**

Oldukça, epey.

Dem-be-dem ‘uşşâk elünden zehr-i gam nüş itmede
Meşrebüñ gâyetle kemmiş böyle bilmezdüñ seni

7. **gâyet:**

Mesnevi 2

Mısra: **4**

Oldukça, epey.

Nazargâh-ı Hudâ-yı lem-yezeldür
Ana cennet demek gâyet maḥaldür

ġâyete irdi:

1. **ġâyete irdi:-di**

Kaside 2

Mısra: **129**

Kelime Tipi: -

Sona ulaşmak, bitmek.

İrdi söz ġâyete ey Dürrî o baḥr-i cüdüñ
İdelüm ḥayr du’âsın bize budur elzem

ġâyetle:

1. **ġâyetle:**

Mesnevi 1

Mısra: **47**

Oldukça, son derece.

Yâ dide-i dilber gibi ġâyetle güzel mi
Cengine diseñ ġamze-i ser tiz muḥal mi

ġayr:

1. **ġayr:-ı**

Gazel 149

Mısra: **1**

Başka.

Kâr-ı dil çarḥ ile yok ceng ü cedelden ġayrı
Ol da cevri eylemek ister o güzelden ġayrı

2. **ġayra:-a**

Gazel 103

Mısra: **9**

Başkası, başkaları; rakip.

Ey Dürrî o gül ġayra muḳârin olalı
Bülbül gibi âzürde-dil-i ḥâr oldum

3. **ġayra:-a**

Gazel 162

Mısra: **11**

Başkası, başkaları; rakip.

Ma’il olduñ ġayra ey gül ülfet itdüñ ḥâr ile
Bülbül-i dil n’ola efvün eylese nālânlığı

4. **ġayra:-a**

Kaside 9

Mısra: **84**

Başkası, başkaları; rakip.

Nice yıllardır kapuñda bir du’â-gü bendeñüm
Ġayra muḥtâc itme iḥsân it bu ‘abd-i aḥḳarı

5. **ġayra:-a**

Gazel 5

Mısra: **3**

Başkası, öteki, rakip.

Nazar it ‘aşık-ı ‘anḳâ-dile bakma ġayra
Şâhbâza ne revâ meyl ide zâġa cânâ

ġayrı:

1. **ġayrı:**

Gazel 4

Mısra: **3**

Başka.

Giryeden ġayrı günâh eylemedüm yanuñda
Yüzi şuyıyla olan bendeñe raḥm eyle şehâ

2. **ġayrı:**

Gazel 39

Mısra: **10**

Başka.

Ölünce Dürrî-i bendeñ kapuñdan şâhum ayrılmaz
Dimez ol ġayrı bendeñ gibi luḥf it baña yıl göster

3. **ġayrı:**

Gazel 149

Mısra: **4**

Başka.

Ṭa’n olur şoḥbet-i nādâna varan ehl-i dile
Güş idenler dimez ol Ṭa’na maḥalden ġayrı

4. **ġayrı:**

Gazel 149

Mısra: **8**

Başka.

Biz de iller gibi būs eyledük ancak destüñ
Görmedük vaşluñı zevḳ itmedük elden ġayrı

5. **ġayrı:**

Gazel 149

Mısra: 10

Başka.

Maraż-ı 'aşkı olan itmesün ümmîd-i necât
Aña 'âlemde devâ olmaz ecelden ğayrı

6. ğayrı:

Gazel 149

Mısra: 12

Başka.

Dürriyâ kadrini bilse eger ol çeşm-i ğazâl
Söylemezdüm dahî 'âlemde ğazelden ğayrı

7. ğayrı:

Kaside 2

Mısra: 92

Başka.

Nahl-i maşşûdımı gülzâr-ı dilümden çıkarup
Ġars idüp ğayrı yire bâr ile eyler anı cem

8. ğayriden:-den

Kaside 9

Mısra: 85

Başka.

Sen dururken ğayriden ümmîd-i ihsân eylemem

Ben serâb içre temennâ eylemem nilüferi

9. ğayrı:

Mesnevi 2

Mısra: 122

Başka.

Anuñ mişli bu 'âlemde bulunmaz
Cinândan ğayrı yirde ol şu olmaz

10. ğayrıya:-y, -a

Tarih 3

Mısra: 14

Başka.

Bend-i kemend eylemek şâhı aña şey degül
Ġayrıya düşvâr olan kâr olur aña kolay

11. ğayrı:

Gazel 149

Mısra: 6

Başka.

Ne kadar içdüm ise künc-i firâkında şarâb
Görmedüm zevk u şafâsını keselden ğayrı

12. ğayriden:-den

Gazel 16

Mısra: 2

Artık, bundan böyle.

Pister-i ğamdan halâşuñ ey dil-i bî-mâr güç
Ol tabîb-i câna yalvar ğayriden timâr güç

13. ğayrıya:-y, -a

Gazel 26

Mısra: 7

Başkası.

'Âşıkâ cevri ü cefâ ğayrıya lutf eylersin
Sevmeyenler seni yanuñda sevenden yegdür

14. ğayrı:

Gazel 149

Mısra: 2

Başkası.

Kâr-ı dil çarh ile yok ceng ü cedelden ğayrı
Ol da cevri eylemek ister o güzelden ğayrı

15. ğayrilerle:-ler, -le

Kaside 2

Mısra: 117

Başkası II rakipler.

Ġayrilerle beni bir tutma kapuñ bendesiyüm
Ne revâ bir tutıla büm ile hiç murğ-ı Harem

16. ğayrıyle:-y, -le

Gazel 29

Mısra: 1

Başka, diğer II rakipler(ler).

Şanma yâbâna bakup ğayrıyle ülfet gözedür
İltifât itmege 'uşşâkına fırsat gözedür

17. ğayrıya:-ya

Gazel 78

Mısra: 1

Başka, diğer II rakipler.

Hemîşe kârûñ ola ğayrıya vefâ itmek

Revâ mı 'aşık-ı bî-çäreye cefâ itmek

Ġazâlân:

1. Ġazâlân:

Gazel 49

Mısra: 22

Ceylanlar.

Hudâ nahl-i vücûdın hıfz ide âsîb ü âfetden

Ki eyyâmında şîrândan Ġazâlân bî-tevehhümdür

Ġazâl-i nâza:

1. Ġazâl-i nâza:-a

Gazel 162

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Naz ceylanı, sevgili.

Ol Ġazâl-i nâza kırmış şimdi dil dâm-ı niyâz

Deşt-i 'aşk içre odur Dürri anuñ püyânlığı

Ġazel:

1. Ġazel:

Gazel 41

Mısra: 15

Gazel, şiir.

Vaşf-ı dilberde yine tarh ile bir nâzik Ġazel

Hep nazîre itmege ey Dürri yârân muntazır

2. **ğazelden:-den****Gazel 149**

Mısra: 12

Gazel, şiir.

Dürriyâ kâdrini bilse eger ol çeşm-i ğazâl
Söylemezdim daği 'âlemde ğazelden ğayrı

ğazel-hânlık ider:1. **ğazel-hânlık ider:-er****Mesnevi 1**

Mısra: 85

Kelime Tipi: -

Gazelhanlık etmek.

Yâ üni yetişmiş mi ğazel-hânlık ider mi
Gün görilicek hâba varur burnı uzar mı

ğazî:1. **ğazîleri:-leri****Mesnevi 3**

Mısra: 5

Gaza edici, eden.

Ğazîleri deryâ yüzine cenge gidince
Kâfir yaqasın yırtı yaqasın işidince

2. **ğazîlerine:-ler, -i, -n, -e****Mesnevi 3**

Mısra: 15

Gaza edici, eden.

Ğazîlerine benden anuñ eyle du'âlar
Her birine ta'zîm ile kıl nice şenâlar

3. **ğazîyile:-y, -ile****Mesnevi 3**

Mısra: 3

Gazi II gaza sahibi.

Pürdür içi ğazîyile ol şehr-i cenâbuñ
Vaşf eyleyeyin diñle biraz ĥazzide cânuñ

ğazî murâd hân:1. **ğazî murâd hân:****Tarih 2**

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Gazi Murat Han.

Bulup kırdı ol eşkıyânun cemî'sin
Cülûs eyleyince o Ğazî Murâd Hân

2. **ğazî murâd hân:****Tarih 2**

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Sultan IV. Murad.

Bulup kırdı ol eşkıyânun cemî'sin
Cülûs eyleyince o Ğazî Murâd Hân

ğazî-i rûy-i zemîn:1. **ğazî-i rûy-i zemîn:****Tarih 4**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yeryüzünün gazisi.

Ğazî-i rûy-i zemîn fâtiḥ-i Bağdâd-ı ḥaşîñ
Ḥâfız-ı dîn-i metîn ḥazret-i seyyâḥ-ı sipâḥ

ğazûb:1. **ğazûb:****Gazel 9**

Mısra: 2

(gazap) öfkeli, kızgın, hiddetli.

İtdi pertâb baña yeter sitem-bâr-ı ğazûb
Müstedâm ola beni añdı o mekkâr-ı ğazûb

2. **ğazûb:****Gazel 9**

Mısra: 4

(gazap) öfkeli, kızgın, hiddetli.

Şanma ḥurşid-i felekdür görinen düşdi aña
'Aks-i mir'at-ı ruḥ-ı dilber ğaddâr-ı ğazûb

3. **ğazûb:****Gazel 9**

Mısra: 8

(gazap) öfkeli, kızgın, hiddetli.

Kaşları kavş-i cefâ her müjesi tîr-i kaḫâ
Kâküli dâm-ı belâ çeşmi sitem-kâr-ı ğazûb

gebr:1. **gebr:****Mesnevi 2**

Mısra: 62

Kâfir.

Birisi daği ḥizâb-ı kilisâ

Gelür imâna içse gebr ü tersâ

geç:1. **geç:****Gazel 15**

Mısra: 2

Vazgeçmek.

Dilâ dâm-ı belâdur fikr-i zülfi dil-rübâdan geç
Yeter pâ-bestelik âzâde ol gel bu hevâdan geç

2. **geç:****Gazel 15**

Mısra: 4

Vazgeçmek.

'Alâyıkdan müberrâ ol ḥuzûr itmek murâduñsa
Ğam-ı dünyâ ile âlûde olma mâsivâdan geç

3. geç:

Gazel 15

Mısra: 8

Vazgeçmek.

Nigāh-ı merhamet itmez saña bir kimse 'âlemde
Gerek cām-ı vefādan geç gerek tîğ-i cefādan geç

4. geç:

Gazel 15

Mısra: 8

Vazgeçmek.

Nigāh-ı merhamet itmez saña bir kimse 'âlemde
Gerek cām-ı vefādan geç gerek tîğ-i cefādan geç

5. geç:

Gazel 15

Mısra: 10

Vazgeçmek.

O dildāruñ tavāf-ı Ka'be-i kūyı murāduñsa
Çıkar destār ü cübbeñ Dürriyā tāt ü kabādan geç

6. geçmiş:-miş

Gazel 118

Mısra: 5

Vazgeçmek.

Fenā bezminde mest olmuş yeter geçmiş cihāndan Cem
Elinden eksük olmazken şarāb-ı dil-güşā bir gün

7. geçüp:-üp

Mesnevi 1

Mısra: 114

Ardalanmak, ilerlemek.

İlk yokışa varduğda eşek çekmez iner mi
Bizlengeç ile ardına geçüp iteler mi

8. geçdi:-di

Gazel 12

Mısra: 2

Bir varlığı geride bırakmak, ondan önde olmak.
N'ola cevri eyler ise baña ol âfet kat kat
Beni çok geçdi rakīb eyledi şöhrat kat kat

9. geçdi:-di

Gazel 28

Mısra: 6

Aşmak.

Va'd-i vaşl eyledi dilber diyü şād olma gönül
Tecrübem geçdi benüm va'desi ferdāya çıkar

10. geç:-dan

Gazel 15

Mısra: 1

Vazgeçmek, uzaklaşmak, terk etmek.

Dilā dām-ı belādur fikr-i zülf-i dil-rübādan geç
Yeter pā-bestelik āzāde ol gel bu hevādan geç

11. geçdi:-di

Tarih 5

Mısra: 4

Bir yere kurulmak.

Göründi rüy-ı murād-ı cihān bi-hamdillāh
Ki şadr-ı Rūma sa'ādetle geçdi bir fāzıl

12. geçmesün:-me, -sün

Gazel 72

Mısra: 1

Takılmak, dolanmak.

Geçmesün gerdānına hiç kimsenün zencir-i 'aşk
Yohsa bir Leyliye olur Kays-ı bî-tedbîr-i 'aşk

13. geçdi:-di

Kaside 9

Mısra: 80

Delip geçmek.

Müsteḥak-perver ḥıdīvā bu sipihr-i zālīmūñ
Tîğ-i cevri üstühān-ı cāna geçdi ḥançeri

14. geçer:-er

Mesnevi 4

Mısra: 9

Bir yerden başka bir yere gitmek.

Her şehir bād-ı şabā eyler niyāz andan geçer
İrgörür ḥalkuñ meşāmmına şem-i 'anber-feşān

15. geçdi:-di

Tarih 3

Mısra: 18

Çıkmak, oturmak (tahta oturmak bağlamında).

Şehr-i muḥarremde kim sāl idi pek korkaydı
Geçdi Kırım mülkine şāh-ı Bahādır Girāy

16. geç:

Gazel 15

Mısra: 6

Geçmek II vazgeçmek.

Şaḥın cūy-ı ümîd-i vaşl-ı dilberden ki bî-bündür
Gel ey dil uğrama aña pül-i mihr-i vefādan geç

17. geçmiş:-miş

Gazel 70

Mısra: 2

Dedikodu etmek, kötölemek.

Baña evvelki gibi eylemez olduñ elṭāf
Saña geçmiş gibi şāhum beni ḥaşm-ı leffāf

18. geçirüp:-ir, -üp

Gazel 73

Mısra: 3

Takmak, geçirmek (bağlama anlamında).

Geçirüp rişte-i ālāmı dil-i sūrāḥa
Sübḥa-veş aldı ele şeyḥ-i cefā-kār-ı firāk

geçen yıl:**1. geçen yıl:****Mesnevi 1**

Mısra: 122

Kelime Tipi: -

Bir önceki sene.

Cân şöhetin ol çäre yine eylediler mi

Dürri de geçen yıl buradaydı didiler mi

geçil:**1. geçilemez:-emez****Tarih 8**

Mısra: 11

Geçme işi yapılmak.

Taşıcak fülk-i felekde geçilemez bu şu

Var ise murğ-ı hüma-per olasin ya 'ankâ

geçir:**1. geçirür:-ür****Gazel 45**

Mısra: 9

Akıtmak. (gözyaşı bağlamında).

Yaşını durma gözümden geçirür ey Dürri

Cüy-ı eşk ile gönül def-i gam eyler mi şanur

gedâ:**1. gedânuñ:-nuñ****Gazel 91**

Mısra: 7

Dilenci, fakir.

Başında sebû var iken bir gedânuñ

İder mi şeh-i dehre bir ân tenezzül

2. gedâyum:-um**Kaside 1**

Mısra: 94

Dilenci, yoksul.

Lâyık-ı merhametüm hâk-ı derûn bendesiyüm

Bir gedâyum ki felek itdi beni bî-dermân

gedâ-yı gam-ı gerdün-ı horam:**1. gedâ-yı gam-ı gerdün-ı horam:-am****Kaside 1**

Mısra: 95

Kelime Tipi: -

Alçak feleğin gamı kölesi.

Şüretâ gerçi gedâ-yı gam-ı gerdün-ı horam

Benüm ammâ ki hâkikatde şeh-i mülk-i beyân

geh gehî:**1. geh gehî:****Gazel 120**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bazen... bazen (de)...

Geh gül görünür ol ruḥı âlûn gehî âteş

İtdün bizi hayrân ne sihrbâz güzelsin

2. geh gehî:**Gazel 130**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bazen... bazen (de)...

Gönül hecrûnde geh hayrân gehî feryâd u zâr üzre

Belî olmaz şitâ faşında deryâ bir qarâr üzre

gehî:**1. gehî:****Gazel 79**

Mısra: 10

Bazen.

İsterüm Dürri seni şahbâ-yı 'aşk-ı yâr ile

Şöyle mest olsañ gehî 'ömründe hüşyâr olmasañ

gehî geh:**1. gehî geh:****Kaside 3**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kah...kah, kimi...kimi, bazı...bazı.

Gehî miğfer olur gülşende geh şekl-i siper gonca

Bu resm ile hezâruñ âhına gögsin gerer gonca

gel:**1. geldi:-di****Gazel 5**

Mısra: 5

Gelmek.

Öpertüz la'lünü şimdengerü hatıñ geldi

Kim bakar vakt-i bahâr oldı yasağa cânâ

2. gelmedi:-me, -di**Gazel 87**

Mısra: 6

Gelmek.

Korkarın ol zâlim öldürmişdür ol bî-çareyi

Küyına zîrâ gidelden gelmedi peygâm-ı dil

3. gele:-e**Gazel 89**

Mısra: 9

Gelmek.

Seyr-i bâğa gele şâyed diyü ey Dürri yâr

Dâ'imâ yola bakar çıkdı nihâl üstine gül

4. geldi:-di**Gazel 102**

Mısra: 7

Gelmek.

Büy-ı zülf-i dilberi geldi yetişdürdi nesim
Kalmadı hiç hâce-yi misk-i Tatâra minnetüm

5. **gelür:-ür**
Gazel 105
Mısra: 7
Gelmek.

Çomaz bir gün beni hâli gelür yoklar dil-i zârı
Bu deñlü luğ u ihsânı ğam-ı yâre düşürmezdüm

6. **gelseñ:-se, -ñ**
Gazel 118
Mısra: 9
Gelmek.

'Aceb luğ eyler idüñ zülf-i dildâra varup gelseñ
Dimâğ-ı cānumı kılsañ mu'atâr ey şabâ bir gün

7. **gelsün:-sün**
Gazel 121
Mısra: 6
Gelmek.

Bezm-i meyde yâre yanmaz hâlini şanmañ dimez
Cām dolsun 'üd gelsün pür-humâr olsun dirin

8. **gelüp:-üp**
Gazel 136
Mısra: 6
Gelmek.

Kuñnular geydi donandı yine kuñtân-ı felek
Sûr seyrine gelüp itdi temâşâ bu gice

9. **gelür:-ür**
Gazel 141
Mısra: 3
Gelmek.

Âb-ı şafâ bu çarh-ı felekden gelür mi hiç
Durmaz gelürse de bu dil-i pâre pâreye

10. **gelürse:-ür, -se**
Gazel 141
Mısra: 4
Gelmek.

Âb-ı şafâ bu çarh-ı felekden gelür mi hiç
Durmaz gelürse de bu dil-i pâre pâreye

11. **gelmez:-mez**
Gazel 164
Mısra: 2
Gelmek.

Bâğ-ı 'âlemde ruñuñ gibi gül olmaz bir dañi
Dehre kaddüñ gibi gelmez 'ar'ar-ı fâñir dañi

12. **gelmeye:-me, -y, -e**
Kaside 2
Mısra: 53
Gelmek.

İ'tikâdum bu ki hiç gelmeye dehre böyle
Cevri yok himmeti çok zât-ı pesendide- şiyem

13. **gelse:-se**
Kaside 2
Mısra: 51
Gelmek.

Pâyine nâşiye-sâ olmaga gelse hırşid
Zerre-i hâk-i deri kılmaya tahrik-i kadem

14. **gelse:-se**
Kaside 2
Mısra: 113
Gelmek.

Gelse şehr-i dilüme mülk-i tabî'atdan eger
Dür-i medhüñ getürür kâfile-i endişem

15. **gelseler:-se, -ler**
Kaside 2

Mısra: 32
Gelmek.

Böyle vaşf eyler anuñ zât-ı kerîmü's-şânın
Gelseler bir yere medh itmege eşrâf-ı ümem

16. **geldi:-di**
Kaside 5
Mısra: 19
Gelmek.

Geldi hayâl-i zülf-i siyeh-fâm u müşg-i nâb
Çüb düşdi çeşm-i hasteme n'ola dökerse âb

17. **gelse:-se**
Kaside 7
Mısra: 86
Gelmek.

Hep getürdüğü metâ'-ı medh-i zâtuñdur senüñ
Şehr-i dilden ger diyâr-ı fikre gelse kârbân

18. **gelen:-en**
Kaside 8
Mısra: 47
Gelmek.

Tağludur sükker zebânuñdan gelen incinmezin
Her ne deñlü eyleseñ düşnâm ile baña hiñâb

19. **gelür:-ür**
Kaside 9
Mısra: 77
Gelmek.

'Âşiyân eyler gelür elbette başımda benüm
Kalsa bir murğ-ı elem bi-lâne olşa serseri

20. **gelür:-ür**
Kaside 11
Mısra: 14
Gelmek.

O cây-ı dil-keşe bir damla damlamaz aşlâ
Nice yağarsa gelür 'aynıyıla öyle hemân

21. **gelür:-ür**
Mesnevi 1
 Mısra: 73
Gelmek.

Sultân yeri sayyâdı Köse Hâce gelür mi
 Bir şarîca atmaca getürdüm saña dir mi

22. **gelsün:-sün**
Mesnevi 4
 Mısra: 13
Gelmek.

Kanı bir seyyâh-ı 'âlem gördi mi gelsün disün
 Âb-ı kevşer hâk-ı 'anber böyle yaylak-ı cihân

23. **geldi:-di**
Gazel 55
 Mısra: 7
Gelmek, ortaya çıkmak.

Devr-i müldür dem-i gül geldi gelün 'ayş idelüm
 Sâkiyâ girmez ele böyle müferrih bir rûz

24. **geldi:-di**
Gazel 65
 Mısra: 10
Gelmek, ortaya çıkmak.

Âfitâb-ı burc-ı hüsne var ise irdi küsûf
 Dürriyâ geldi kıyâs itme ruh-ı dildâra hâş

25. **gelse:-se**
Gazel 66
 Mısra: 8
Gelmek, ortaya çıkmak.

Mihr ü cevriünden 'atâ kıl baña ey meh-rû birin
 Her ne gelse senden eyler bu dil-i gam-hâr hâş

26. **gelse:-se**
Gazel 106

Mısra: 3
Gelmek, ortaya çıkmak.
 Ne gelse gönline aşlâ yer eyleyüp kalmaz
 Felekde görmedüm âyine gibi sâde-derün

27. **gelmez:-mez**
Gazel 16
 Mısra: 5

Gelmek, buyurmak, şereflendirmek.
 Yanuma gelmez ki feryâd u figânum gûş ide
 Ol şeh-i mülk-i cemâle hâlûmi ihbâr güç

28. **gelür:-ür**
Gazel 48
 Mısra: 8

Gelmek, buyurmak, şereflendirmek.
 Ey felek hâne-i kalbüm kerahet yıkma benüm
 Zevk gelmezse egerçi 'ömr-i dildâr gelür

29. **gelün:-ün**
Gazel 55
 Mısra: 7

Gelmek, buyurmak, şereflendirmek.
 Devr-i müldür dem-i gül geldi gelün 'ayş idelüm
 Sâkiyâ girmez ele böyle müferrih bir rûz

30. **gelür:-ür**
Gazel 21
 Mısra: 1

Görünmek, zannolunmak.
 Telh-i düşnâmuñ gelür şâhum dil-i zâra lezîz
 Şerbet-i la'lün gelür bu cân-ı bîmâra lezîz

31. **gelür:-ür**
Gazel 21
 Mısra: 2
Görünmek, zannolunmak.

Telh-i düşnâmuñ gelür şâhum dil-i zâra lezîz
 Şerbet-i la'lün gelür bu cân-ı bîmâra lezîz

32. **gelür:-ür**
Gazel 21
 Mısra: 4

Görünmek, zannolunmak.
 Tâze zaḥmuñ zaḥm üzre merhem-i bihbûd olur
 Pâre-i tiğün gelür bu cân-ı efkâra lezîz

33. **gelmeye:-me, -y, -e**
Kaside 2
 Mısra: 18
Görünmek, zannolunmak.

Niçe bâde anı nûş eylese bir pîr-i za'îf
 Tıfl-ı yek-rûze kadar gelmeye aña Rüstem

34. **gele:-e**
Gazel 126
 Mısra: 4
Gelmek.

Hâne-i târik-i cismüm deldüğinden nâvekün
 Pertev-i mihr-i vefân ümmîd-vârum kim gele

35. **gelmez:-mez**
Gazel 155
 Mısra: 2
Gelmek.

Sînemde 'aşkuñ ile görüp dâğdan güli
 Gelmez misün bu gülşene ey sîne bülbülü

36. **gelse:-se**
Gazel 65
 Mısra: 6
Gel hele! İ hadî.

Ol da bend oldı dile zülf-i girih-gürün gibi
 Biz dir idük gelse olsa lutfına bir çâre hâş

37. **gel:**

Gazel 93

Mısra: 4

Gel hele! || hadi.

Ƙadrimüz çünki bilür yok serimüz erse göge
Başımız hırkaya gel ey dil-i şeydā çekelüm

38. **gel:**

Gazel 127

Mısra: 8

Gel hele! || hadi.

Terk it riyâyı tâc-ı edhem pür nûr eyler ol
Pîr-i muğândan el al gel gey külâh böyle

39. **gel:**

Gazel 129

Mısra: 6

Gel hele! || hadi.

Hâre geyüp egnüñe baħr-i ğamuñ mevcine
Uğrama gel ey gönül saña yeter bir külâh

40. **gel:**

Kaside 12

Mısra: 25

Gel hele! || hadi.

Gel hemân ħayr du'â eyle derûn-ı dilden
Rûz u şeb ħaşre dek olsun bu cihânda mes'ûd

41. **gel:**

Tarih 8

Mısra: 21

Gel hele! || hadi.

Gel hemân ħayr du'â eyle o şâhib-ħayra
Vire maşşûdunı hep Ĥazret-i Allâh aña

42. **gel:**

Gazel 15

Mısra: 2

Boşvermek.

Dilâ dâm-ı belâdur fikr-i zülf-i dil-rübâdan geç
Yeter pâ-bestelik âzâde ol gel bu hevâdan geç

43. **gel:**

Gazel 15

Mısra: 6

Boşvermek.

Şaħın cûy-ı ümîd-i vaşl-ı dilberden ki bî-bündür
Gel ey dil uğrama aña pül-i mihr-i vefâdan geç

44. **gel:**

Kaside 10

Mısra: 27

Boşvermek.

İkşâr ko cenâbına gel virme ıztırâb
Dürri ehem olan saña ħayr du'âsıdur

45. **gel:**

Gazel 10

Mısra: 4

Gel boşver.

Ebruvânun dilberâ lutf eyle berçin eyleme
Lâzım olur ğamzeñe gel eyleme yâri şikest

46. **gel:**

Gazel 109

Mısra: 5

Gel boşver.

Söylemezseñ baña gel söyle eger ister iseñ
Vireyin cânı dehânunı kirâ neyleyeyin

47. **gel:**

Gazel 129

Mısra: 7

Gel boşver.

Hâneñe çağırma gel zâğ rakîbi müdâm
Çağırırsañ dilber ü yâri çağır ğâh ğâh

48. **gel:**

Gazel 162

Mısra: 10

Gel boşver.

'İd-i adħâ-i vişâle şakla şâhum cânımı
Yok yere şimdi telef itme gel ol ħurbânlığı

49. **gel:**

Kaside 5

Mısra: 3

Gel boşver.

Çın çın idüp baña gel eyleme ħitâb
Bağrumı delmesün yine ol deşne-i 'ikâb

50. **gel:**

Kaside 5

Mısra: 49

Gel boşver.

Şekvâyı ko cenâbına gel virme ıztırâb
Dürri du'âya başla ki oldur saña şavâb

51. **gel:**

Gazel 3

Mısra: 9

*Gelmek || gel vazgeç (vazgeçmeme durumunda
ortaya çıkacak fena durumu sezdiren ve rica bildiren
bir tavırla).*

Dürriyâ âh eyleme gel incinir ol nev-civân

İncidür şarşar nihâl-i tâzeyi zîrâ hevâ

52. **gel:**

Gazel 4

Mısra: 1

Gelmek || gel vazgeç (vazgeçmeme durumunda

ortaya çıkacak fena durumu sezdireni ve rica bildiren bir tavırla).

Girye itdürme gel 'uşşâkuña ey nañl-i cefâ
Kaşduñ oñmağ ise alma şaķın âh-ı fuķarâ

53. **gel:**

Gazel 5

Mısra: 2

Gelmek || gel vazgeç (vazgeçmeme durumunda ortaya çıkacak fena durumu sezdireni ve rica bildiren bir tavırla).

Ṭayanup ḥüsnüñ ile şimdi bucağa cānâ
Gel düşürme beni cevvrüñle sıcağa cānâ

54. **gelmedi:-me, -di**

Gazel 159

Mısra: 2

Ulaşmak.

Efendi baña 'ināyet zamānı gelmedi mi
Dil-i nizāra hidāyet zamānı gelmedi mi

55. **gelmedi:-me, -di**

Gazel 159

Mısra: 4

Ulaşmak.

Sirişk-i çeşmi silüp dest-māl-i lutfuñla
Ġaribüñe dañi şefķat zamānı gelmedi mi

56. **gelmedi:-me, -di**

Gazel 159

Mısra: 6

Ulaşmak.

Ḳadimî bende-i üftâdedür kapuñda göñül
Vefâlar itmege ķat ķat zamānı gelmedi mi

57. **gelür:-ür**

Gazel 32

Mısra: 7

Gelmek, ulaşmak, varmak.

Şorun bād-ı şabāya çin-i zülfinden gelür şimdi
Bilür aḥvālını dildāruñ anda çok ḥaber vardur

58. **gelmedi:-me, -di**

Gazel 159

Mısra: 10

Sıra gelmek.

Zamāne eş'arı Dürri bañr-ı ma'rifetüñ
Dür-i kelāmına rağbet zamānı gelmedi mi

59. **gelmez:-mez**

Gazel 41

Mısra: 14

Gelmek, ulaşmak.

Ol gül-i gülzār-ı fażlı Ḥaķ ḥazāndan şaķlasun
Mişli gelmez dehre olma ey gülistān muntazır

60. **gelmedi:-me, -di**

Gazel 159

Mısra: 1

Gelmek, ulaşmak.

Efendi baña 'ināyet zamānı gelmedi mi
Dil-i nizāra hidāyet zamānı gelmedi mi

61. **gelmedi:-me, -di**

Gazel 159

Mısra: 8

Gelmek, ulaşmak.

Bu şehri-i dilde ķarār ey ġam-ı felek niçe bir
Bu cāydan dañi 'uzlet zamānı gelmedi mi

62. **gelür:-ür**

Gazel 46

Mısra: 13

Doğmak.

Ne benüm gibi belā-keş dehre bir 'aşıķ gelür
Ne senüñ gibi bu 'ālem içre bir āfet ķopar

63. **gelse:-se**

Gazel 30

Mısra: 5

Kurulmak, yerleşmek.

Ceyş-i ġam mülk-i dile gelse sirişkim dökülür
Def' için düşmeni zirā nice gencine gider

64. **gelür:-ür**

Gazel 48

Mısra: 2

Dolmak.

Mihri gördükde hemān ḥātıruma yār gelür
Gözime girye gelür cān u dile zār gelür

65. **gelsün:-sün**

Gazel 66

Mısra: 9

Akmak.

Ben gözüm yaşını deryā eyledüm gelsün hemān
Seyr-i deryādan iderse Dürriyā dildār ḥaz

66. **gelür:-ür**

Gazel 48

Mısra: 2

Gelmek, ortaya çıkmak.

Mihri gördükde hemān ḥātıruma yār gelür
Gözime girye gelür cān u dile zār gelür

67. **gelmedi:-me, -di**

Kaside 7

Mısra: 40

Gelmek (dünyaya gelmek bağlamında).

'İlm ile Nu'mānsın sen 'adl ile ķāzî şerîḥ
Dehre mişlün gelmedi hiç görmedi çeşm-i cihān

68. **gele:-e**

Kaside 1

Mısra: **111**

Gelmek, ulaşmak.

Minnet Allāha hele himmet-i mümtāz gele
Ğālib oldum yine akrānuma bī-reyb ü gümān

69. **geline:-ince**

Kaside 2

Mısra: **20**

Gelmek, başlamak.

Mesti ol bāde-i nābuñ nice Eflātūnı
Her vücūh ile ider baḥşe gelince mülzem

70. **gelse:-se**

Mesnevi 1

Mısra: **63**

Gelmek, şereflendirmek.

Her meclise gelse o feraḥ-baḥş u muḳarrer
Mülk-i ‘ademe deñlü hemān ḡam ḡüzer eyler

71. **gelmege:-me, -ge**

Kaside 9

Mısra: **6**

Gelmek, ulaşmak.

‘Adl ü dāduñ ol ḳadar emn ü emān-baḥş oldu kim
Gelmege aṣlā ḳomaz ḡüzlāra bād-ı ṣarṣarı

geldi geçdi:

1. **geldi geçdi:**

Gazel 87

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Gelip geçmek; kısa bir süre etkin olmak.

Görmedi bir ḡün ṭulū’-ı mihr ü vaṣl-ı yārini
Zulmet-i ḥicr ile geldi geçdi hep eyyām-ı dil

gelmez oldı:

1. **gelmez oldı:-dı**

Gazel 7

Mısra: **4**

Kelime Tipi: **Deyim**

Gelmemek, uğramamak.

Bīm-i ṣehbāz ḡayāl-i ṣeṣm-i mestūñden senūñ
Gelmez oldu āṣiyān-ı dīdeme ḥiç murḡ-ı ḡāb

genc-baḥş-ı şuleḡā:

1. **genc-baḥş-ı şuleḡā:**

Kaside 6

Mısra: **34**

Kelime Tipi: -

Salihlere hazine(ler) baḡtıṣlayan.

Dil-nevāz-ı ‘ulemā menba’-ı iḡsān u ‘atā
Genc-baḥş-ı şuleḡā āṣaf-ı Cemṣīd-ḡadem

genc-i bevān:

1. **genc-i bevān:**

Kaside 1

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Beyan hazinesi.

N’ola ḡal olsa aña cümle kilīd-i müṣkil
Suḡan-ı nāzūki miftāḡ-ı der-i genc-i bevān

genc-i kevānī:

1. **genc-i kevānī:**

Kaside 10

Mısra: **16**

Kelime Tipi: -

Hükümdarların hazinesi.

Şāḡ-ı diyār-ı ‘izzet o sultān-zāde kim
Genc-i Kevānī sā’ile kemter ‘atāsıdur

genc-i ma’āniye:

1. **genc-i ma’āniye:-ye**

Gazel 11

Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Anlamlar hazinesi.

Ḳomadı genc-i ma’āniye cihānda Dürri
Bir senūñ gibi ṣeh-i mülk-i belāḡat daḡi dest

genc-i maksūdı:

1. **genc-i maksūdı:-ı**

Gazel 132

Mısra: **5**

Kelime Tipi: -

Kavuşma hazinesi.

Genc-i maksūdı yine anda bulur rind-i cihān
Mey-fürüşüñ ne ḳadar ḡānesi vīrān olsa

genc-i mutalsamdur:

1. **genc-i mutalsamdur:-dur**

Gazel 47

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Tılsımlı, büyüğü hazine.

Sīnesi genc-i mutalsamdur o ṣāḡ-ı ḡüsñüñ
Ejder-i zūlf-i ṣemendür ḡumı bekler her bār

genc-i ṭılsım-ı vefādur:

1. **genc-i ṭılsım-ı vefādur:-dur**

Gazel 122

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

Vefa hazinesinin büyüğü. (!).

Nedür diyü baña şordukda ‘arz idüp pehlü
Didüm ki genc-i ṭılsım-ı vefādur ey meh-rü

genc-i ‘aşkuñ:

1. **genc-i ‘aşkuñ:-uñ**

Gazel 162

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Aşk hazinesi.

Hor bakma genc-i 'aşkuñ ile māl-ā-māldur
Şöyle bī-ma'nā degüldür qalbimüñ vīrānlığı

gencîne:

1. gencîne:

Gazel 30

Mısra: 6

Hazine (gözyaşı bağlamında).

Ceyş-i ğam mülk-i dile gelse sirişkim dökülür
Def' için düşmeni zīrā nice gencîne gider

ger:

1. ger:

Kaside 8

Mısra: 57

Eğer, şayet.

Olmasa mir'at-ı hāṭırda ğubār-ı ğuşşa ger
Nev- 'arūs-ı fikretüm yüz gösterürdi bī-nikāb

2. ger:

Mesnevi 2

Mısra: 142

Eğer, şayet.

Senüñ bu nazmuña olur nazāre
Nazīr olursa ger mihr-i münire

3. ger:

Gazel 11

Mısra: 5

Eğer.

N'ola ger ğavṭa-hor-i baḥr-i ğam olsak şimdi
Aşinā idi gönül 'aşkuñ ile rüz-i elest

4. ger:

Gazel 115

Mısra: 6

Eğer.

Ey şeh-i mülk-i cefā şahrā-yı 'aşkuñda senüñ
Küşte-i şemşirüñ olsun ger belāsin isteyen

5. ger:

Gazel 132

Mısra: 8

Eğer.

Dilber-i mā'il-i aġyāra gönül virmem ben
Sevmezim ḥüsn ile ger Yūsuf-ı Ken'an olsa

6. ger:

Kaside 1

Mısra: 6

Eğer.

Hall ider müşkilini cümle 'Irāk u 'Acemüñ
Alsa ger dest-i kerem-baḥşına kil-k-i dü-zebān

7. ger:

Kaside 1

Mısra: 60

Eğer.

Eyledi қаһr-ı felek müy-ı serüm cümle sefid
Olsa ger didelerümden n'ola eşküm rīzān

8. ger:

Kaside 6

Mısra: 50

Eğer.

Қapayup şeşder-i cūdı der idi dest āḥir
Görse ger sende olan cūd u şehāyı Hātem

9. ger:

Kaside 7

Mısra: 41

Eğer.

Görse ger bir kimseden bir kimse şimdi dest- bürd
Cān atup saña қаçar eyler şikāyet rāygān

10. ger:

Kaside 7

Mısra: 86

Eğer.

Hep getürdüğü metā'-ı medḥ-i zātuñdur senüñ
Şehr-i dilden ger diyār-ı fikre gelse kārbān

11. ger:

Kaside 8

Mısra: 35

Eğer.

Beñzese fī'l-cümle ger elfāz-ı gevher-bārına
Kevkeb-i Dürri'ye ṭa'n eylerdi lü'lü'-yi hoş-āb

12. ger:

Kaside 9

Mısra: 57

Eğer.

Hıfzuña düş ola ger pervāne-i aşüfte-dil
Şem'e bir kibriti nāzük şāl olur bāl ü peri

13. ger:

Tarih 3

Mısra: 8

Eğer.

Sām u Tehemten-reviş Zāl ü Nerimān-meniş
Çarḥa virür zelzele destine ger alsa yay

14. ger:

Gazel 142

Mısra: 9

Mademki.

Beste-dehen-i ğamdur o deñlü ger āhum
İde dehen-i Dürri-i bīmārı küşāde

gerçek:

1. gerçekse:-se

Gazel 14

Mısra: 8

Aslı olan, uydurma olmayan, doğru, sahih.

Öldürdi rakibi didiler ey şeh-i hüban

Gerçekse eger böyle cihād eylemedün hiç

gerçi:

1. **gerçi:**

Gazel 107

Mısra: 2

Aslında.

Alınup âteş-i hışmıyla şehā derlersin

Gerçi bir hübsın ammā ki ‘acāyip tersin

2. **gerçi:**

Gazel 108

Mısra: 3

Aslında.

Gerçi çokdur ‘âlem-i ‘aşkuñ nice dil-keşleri

Küy-ı dilberdür derünümde benüm yer eyleyen

3. **gerçi:**

Gazel 126

Mısra: 9

Aslında.

Cism-i zerdüm za‘f ile kâh eyledi gerçi felek

Âşiyân-ı murğ bām-ı ‘aşk-ı yâr eyler hele

4. **gerçi:**

Kaside 1

Mısra: 15

Aslında.

Bilürüm gerçi beyān itmeğe hācet yokdur

Eyledi gün gibi hep āh-ı şerer-bār ‘ayān

5. **gerçi:**

Kaside 9

Mısra: 91

Aslında.

Gerçi āyīn-i felekdür ey şeh-i ‘ālī-cenāb

Ma‘rifet-mende mu‘āriz eylemek bir ebteri

6. **gerçi:**

Mesnevi 2

Mısra: 14

Aslında.

Ġaraż yaylakdan āb u hevādūr

Dimiş gerçi bir ihbatı binādūr

7. **gerçi:**

Mesnevi 2

Mısra: 143

Aslında.

Bedihī oldı gerçi kim bu evşāf

Yine tahsīn ider her ehl-i inşāf

8. **gerçi:**

Mesnevi 4

Mısra: 3

Aslında.

Gerçi erbāb-ı hıred Yaylak-ı Karlık komış ad

Vechi var ismi k’ola bāğ-ı behişt-i ‘āşıkān

9. **gerçi:**

Gazel 40

Mısra: 2

Zaten, işin aslı, doğrusu.

Cān u dil zūlf-i siyāhuñda hayālūñ bendedür

Gerçi senden dūrum ammā ‘aql u fikrüm sendedür

10. **gerçi:**

Kaside 1

Mısra: 95

Zaten, işin aslı, doğrusu.

Şüretā gerçi gedā-yı ğam-ı gerdün-ı ħoram

Benüm ammā ki ħaķikatde şeh-i mülk-i beyān

11. **gerçi:**

Mesnevi 1

Mısra: 108

Zaten, işin aslı, doğrusu.

Çokdur daħi ey bād-ı şabā sende ħaberler

Şerħ eyleyemez biñde birin gerçi ki diller

12. **gerçi:**

Tarih 2

Mısra: 14

Aslında.

Niçe eşkiyā başdı vardı sarāyın

Yine oldılar gerçi şoñra peşimān

13. **gerçi:**

Gazel 7

Mısra: 7

"Aslına bakılırsa" anlamında zarf.

Gerçi yakduñ rüyuma çin-i cebin izhār idüp

Deldi ammā bağrumı ol tığ-i bürrān-ı ‘itāb

gerdān:

1. **gerdānına**: -ı, -n, -a

Gazel 72

Mısra: 1

Boyun.

Geçmesün gerdānına hiç kimsenün zencir-i ‘aşk

Yohsa bir Leyliye olur Kays-ı bī-tedbir-i ‘aşk

gerdān olur:

1. **gerdān olur**: -ur

Kaside 5

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Dönmek.

Az görme āb-ı dīdemi sen ey felek ħabāb

Gerdān olur anuñla gör e bu nüñ āsiyāb

gerden:1. **gerdenini:-i, -ni****Gazel 145**

Mısra: 7

Boyun, gerdan.

Yārūn o gümüş gerdenini sen niye şorduñ

Bölünsün kıya ey dil buralar hiç şorılır mu

gerden ü düş:1. **gerden ü düş:****Gazel 90**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Boyun ve omuz.

Tekye-i 'aşk u maḥabbetde ol abdālüm ki ben

Gerden ü düş u dil ü cânümde āhum oldı şāl

gerden-i cānda:1. **gerden-i cānda:-da****Gazel 59**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Can boğazı, can.

Ben daḥi girdüm kaṭār-ı 'aşkuña cānā senüñ

Gerden-i cānda dil-i pür-zārum olmışdur ceres

gerd-i pā-vı esbi:1. **gerd-i pā-yı esbi:-i****Kaside 8**

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Atın ayağı tozu.

Ol süvār-ı merd-i meydān-ı hüner kim yaraşur

Olsa gerd-i pā-yı esbi kuḥl-i çeşm-i şeyḥ ü şāb

gerdiş ide:1. **gerdiş ide:-e****Kaside 1**

Mısra: 117

Kelime Tipi: -

Dönmek, Dönüş.

Tā ki gerdiş ide bu künbed-i çarḥ-ı devvār

Tā ki sābit ola anda meh ü mihr-i raḥşān

gerdün ider:1. **gerdün ider:-er****Kaside 8**

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Çevirmek.

Ol şeh-i 'irfān ki ider gerdün şu 'ā'-ı mihrden

Ḥayme-i cāh u celāl ü ḳadrine zerrīn tınāb

gerek:1. **gerekdür:-dür****Gazel 123**

Mısra: 8

Lazım, elzem.

Ey göñül dām-ı niyāz ile şikār olmaz o yār

Aña çok himmet gerekdür ol hümā girmez ele

2. **gerek:****Gazel 110**

Mısra: 7

Lazım.

Ehl-i dil ü dāniş gerek insān olan ey dil

Her gördüğünü sen meger ādem mi şanursın

3. **gerek:****Gazel 115**

Mısra: 9

Lazım.

Ḥāk-i pāyünde ḡubār olmaḳ gerek Dürri gibi

Büse-i dāmān-ı yār-ı pür-cefāsın isteyen

gerek gerek:1. **gerek gerek:****Gazel 15**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Cümlede aynı görevi yapan kelimelerin her birinin başına ayrı ayrı getirildiğinde bunlardan birinin tercih edilebileceğini gösteren bağlaç.

Nigāh-ı merḥamet itmez saña bir kimse 'ālemde

Gerek cām-ı vefādan geç gerek tığ-i cefādan geç

germ olup:1. **germ olup:-up****Gazel 132**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Hararetlenmek, coşmak.

Açılırdı der-i maḳşūd eger ol māh-liḳā

Germ olup bāde ile çāk-ı giribān olsa

geşt iderin:1. **geşt iderin:-er, -in****Gazel 20**

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Deyim***Dolaşmak.*

Deşt-i cününde geşt iderin yalnız müdām

Vādi-i 'aşḳda hele şimdi benüm ferid

getür:1. **getür:****Kaside 2**

Mısra: 23

Getirmek.

Getür ey sāḳi-i endüh-ı zevā ol meyden

Ben de nüş eyleyeyin def' ola tā dildeki ḡam

2. **getürür:-ür****Kaside 2**

Mısra: **114**

Getirmek || sunmak, takdim etmek.

Gelse şehri-i dilüme mülk-i tabî'atdan eger

Dür-i medhûn getürür kâfile-i endişem

3. **getürdüm:-dü, -m**

Mesnevi 1

Mısra: **74**

Getirmek || sunmak, takdim etmek.

Sultân yeri sayyâdı Köse Hâce gelür mi

Bir şarîca atmaca getürdüm saña dir mi

4. **getürdüğü:-düg, -i**

Kaside 7

Mısra: **85**

Getirmek, taşımak.

Hep getürdüğü metâ'-ı medh-i zâtıındur senûn

Şehr-i dilden ger diyâr-ı fikre gelse kârbân

gevher eyledi:

1. **gevher eyledi:-di**

Gazel 139

Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Mücevher kadar değerli kılmak.

Vaşfında gevher eyledi Dürri bu şi'rini

Mengüş iderse lââyık o meh-rû kulağına

gevher eyledüm:

1. **gevher eyledüm:-dü, -m**

Gazel 134

Mısra: **11**

Kelime Tipi: -

Mücevher kadar değerli kılmak (şiir/söz bağlamında).

Vaşfında gevher eyledüm ey Dürri nazmumu

Şâyed ki güşına o şehûn güş-vâr ola

gevher-fürüş-ı çârsü-yı dânişüm:

1. **gevher-fürüş-ı çârsü-yı dânişüm:-üm**

Gazel 90

Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

İlim çarşısının kuyumcusu.

Dürriyâ gevher-fürüş-ı çârsü-yı dânişüm

Nazmumuñ her satrı oldu rişte-i 'ıkdü'l-le'al

gev:

1. **geyüp:-üp**

Gazel 129

Mısra: **5**

Giyemek.

Hâre geyüp egnüñe baħr-i gamuñ mevcine

Uğrama gel ey gönül saña yeter bir külâh

2. **geydi:-di**

Gazel 136

Mısra: **5**

Giyemek.

Kuṭnular geydi donandı yine kuṭṭân-ı felek

Sûr seyrine gelüp itdi temâşâ bu gice

3. **geyer:-er**

Kaside 3

Mısra: **4**

Giyemek.

Çemen ikliminûñ sultân-ı 'âlişânıdır güya

Zümürüdden başına tâc-ı sultânî geyer gonca

gez:

1. **gezerken:-er, -ken**

Gazel 17

Mısra: **5**

Dolaşmak.

Pâyına yüz sürdi dildârûñ gezerken gülşeni

Şimdi halkuñ başına çıksa n'ola zerrîn kadeh

2. **gezerse:-er, -se**

Gazel 23

Mısra: **7**

Dolaşmak.

Ġam degül gülzâr-ı küyuñda gezerse serseri

Âşiyân-ı murğ-ı dil naḥl-i ḥırâmānuñdadur

3. **gezer:-er**

Gazel 57

Mısra: **4**

Dolaşmak.

Hevâ-yı fırkat-i yâr ile fülk-i dil her dem

Gezer yem-i ğamı ammâ kenâr arar bulımaz

4. **gezer:-er**

Gazel 59

Mısra: **1**

Dolaşmak.

Niçe demdür vâdî-i 'aşkuñ gezer dil bü'l-heves

Vaşluña hiç olmadı bir gün müyesser dest-res

5. **gezer:-er**

Mesnevi 1

Mısra: **55**

Dolaşmak.

Tesbîhi elinde dedeyüm diyü gezer mi

Şeyhi evine hû dimege gâhî gider mi

6. **gezüpdür:-üpdür**

Tarih 2

Mısra: **10**

Dolaşmak.

Mehir şanma taş ile gögsin döğüp çarḥ

Gezüpdür müdâm âh-ı Sultân 'Oşmân

gibi:**1. gibi:****Gazel 6**

Mısra: 9

Benzetme edatı.

Sünbül gibi açılmadadır senüñ ğamuñla

Bu sine-i Dürrî' de olan berbere cânâ

2. gibi:**Gazel 9**

Mısra: 10

Benzetme edatı.

Tiğ-i hun-rizini almış eline ğamzeleri

Katl-i âmm eylemek ister gibi hünkâr-ı ğazûb

3. gibi:**Gazel 11**

Mısra: 2

Benzetme edatı.

Öldürüp kanum içer dem-be-dem ol gözleri mest

Görmedüm ben o cefâ-pişe gibi bâde-perest

4. gibi:**Gazel 11**

Mısra: 10

Benzetme edatı.

Komadı genc-i ma'ânîye cihânda Dürrî

Bir senüñ gibi şeh-i mülk-i belâğat dağı dest

5. gibi:**Gazel 23**

Mısra: 3

Benzetme edatı.

Za'f ile hâtem gibi zerd ü nizâr oldu velî

Bu dil-i ham-geşte yine dest-i hicrânûñdadur

6. gibi:**Gazel 39**

Mısra: 10

Benzetme edatı.

Ölünce Dürrî-i bendeñ kapuñdan şâhum ayrılmaz

Dimez ol ğayrı bendeñ gibi lutf it baña yıl göster

7. gibi:**Gazel 46**

Mısra: 13

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Ne benüm gibi belâ-keş dehre bir 'âşık gelür

Ne senüñ gibi bu 'âlem içre bir âfet kıpar

8. gibi:**Gazel 46**

Mısra: 14

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Ne benüm gibi belâ-keş dehre bir 'âşık gelür

Ne senüñ gibi bu 'âlem içre bir âfet kıpar

9. gibi:**Gazel 49**

Mısra: 16

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Tutupdur bîm-i 'adl ile fîten râh-ı 'adem şükür

Sitem mihr ü vefâsı dilber-i meh-rû gibi gümdür

10. gibi:**Gazel 50**

Mısra: 4

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Şemşîr ü tîr-i ğamzesi 'uşşâkı öldürür

'İsâ gibi o la'l-i lebi bağış-ı cân ider

11. gibi:**Gazel 56**

Mısra: 2

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Her kimüñ 'askeri eşk ü 'alemi âh olmaz

Milk-i 'aşka dil-i âşüfte gibi şâh olmaz

12. gibi:**Gazel 56**

Mısra: 4

-e benzer. Benzerlik bildirir.

'Âlemüñ naķsına ol rind ki âşüfte degül

Menzil-i merd-i raşad-sâz gibi câh olmaz

13. gibi:**Gazel 56**

Mısra: 10

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Kays-veş râh-ı maħabbetde yûri püyân ol

Dürriyâ sâye gibi hîç saña hem-râh olmaz

14. gibi:**Gazel 57**

Mısra: 6

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Niyâza başlayacak biz o güşeler etse

Gönül bunun gibi bir şive-kâr arar bulmaz

15. gibi:**Gazel 65**

Mısra: 5

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Ol da bend oldu dile zülf-i girih-gürün gibi

Biz dir idük gelse olsa lutfına bir çäre haţ

16. gibi:**Gazel 67**

Mısra: 2

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Olur cām-ı la'lûñ dil-i zāra nāfi'
O şerbet gibi k'ola bīmāra nāfi'

17. **gibi:**

Gazel 70

Mısra: 1

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Baňa evvelki gibi eylemez olduñ elťāf
Saňa geçmiş gibi şāhum beni ħaşm-ı leffāf

18. **gibi:**

Gazel 70

Mısra: 2

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Baňa evvelki gibi eylemez olduñ elťāf
Saňa geçmiş gibi şāhum beni ħaşm-ı leffāf

19. **gibi:**

Gazel 76

Mısra: 4

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Ķāmetüm çeng eşkümi tār eyledi bār-ı gamuñ
Def gibi egler dil-i pülād elünden ey felek

20. **gibi:**

Gazel 85

Mısra: 6

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Nihān olur mı hiç urğunluğum müjeñ okına
Yanında var iken ol ħamze gibi ħammāzuñ

21. **gibi:**

Gazel 93

Mısra: 9

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Ayağuñ tozına Dürrî gibi yüzler sürelüm
Kuĥl için dīde-i ħam-dīdeye cānā çekelüm

22. **gibi:**

Gazel 94

Mısra: 5

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Urgun mısun benüm gibi ol kaşı yaya
Sīneñde şerĥalarındur ey nātüvān-ı ħam

23. **gibi:**

Gazel 101

Mısra: 8

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Bu pīre-zen-i dehrüñ çok zehr-i ħamın yutdum
Āĥır bizi de itdi Ferĥād gibi serssem

24. **gibi:**

Gazel 104

Mısra: 2

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Dil-i āteş-gedeme uğrasa yār
Nār-ı pūr-süz gibi esmez idi böyle vaĥīm

25. **gibi:**

Gazel 104

Mısra: 10

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Dürrî bendeñi luťufuñdan İläĥî ĥıfz it
Nāsa şol dem ki hücum ide şi'r gibi caĥīm

26. **gibi:**

Gazel 106

Mısra: 4

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Ne gelse gönline aşlā yer eyleyüp kalmaz
Felekde görmedüm āyine gibi sāde-derün

27. **gibi:**

Gazel 109

Mısra: 3

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Künc-i ħamda n'ola ney gibi enīn eyler isem
Bağrumı deldi benüm sīĥ-i cefā neyleyeyin

28. **gibi:**

Gazel 119

Mısra: 10

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Göster āyine-i ruĥsāruñı vir ħand-i lebūñ
Dürrî-i ħam-zede bülbül gibi gūyā olsun

29. **gibi:**

Gazel 139

Mısra: 4

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Rüyı yanında zülfini murğ-ı dil itdi cā
Bülbül gibi idindi mekān gül budağına

30. **gibi:**

Gazel 144

Mısra: 4

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Gül-i ruĥsārınuñ iller şafāsın itdi ey meh-rū
Benüm bülbül gibi āzürde-i ħār olduğum ħaldı

31. **gibi:**

Gazel 147

Mısra: 3

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Meh-i nev gibi teraĥkubda ruĥ-ı pūr-tābı
Açılup gül gibi ol ħonca-i zībā büyüdi

32. **gibi:**

Gazel 147

Mısra: 4

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Meh-i nev gibi terak্কubda ruh-ı pür-tâbı
Açılup gül gibi ol gönca-i zibâ büyüdi

33. **gibi:**

Gazel 151

Mısra: 4

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Meydân-ı maħabbetde ser-i zülfine diller
Manşûr-ı belâ-keş gibi âvîze degül mi

34. **gibi:**

Gazel 160

Mısra: 1

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Âh-ı şerer-nâküm çıkar 'âşkuñ ile Mecnûn gibi
Bilmezlenürsün sen daħi derdüm 'ayândur gün gibi

35. **gibi:**

Gazel 160

Mısra: 4

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Yokdur nihâyet derdüme ĥad olmaz âh-ı serdüme
Bağsañ bu rüy-ı zerdüme itdi ġamuñ altun gibi

36. **gibi:**

Gazel 160

Mısra: 8

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Varmasun aġyâr-ı kilâb küyuña ey 'âlî-cenâb
Ağsun sirîşküm bi-ħisâb etrâfına saçun gibi

37. **gibi:**

Gazel 160

Mısra: 10

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Pür-yâre gördüm cismimi ġuş eyledüm efġânını
Ol nâvek-i müġġânuña Dürrî kuluñ urġun gibi

38. **gibi:**

Gazel 164

Mısra: 1

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Bâġ-ı 'âlemde ruħuñ gibi gül olmaz bir daħi
Dehre ģaddûñ gibi gelmez 'ar'ar-ı fâħir daħi

39. **gibi:**

Gazel 164

Mısra: 2

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Bâġ-ı 'âlemde ruħuñ gibi gül olmaz bir daħi
Dehre ģaddûñ gibi gelmez 'ar'ar-ı fâħir daħi

40. **gibi:**

Kaside 1

Mısra: 34

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Ol şeh-i mülk-i 'adâlet ki murâd itse eger
Çarħı bî-cünbüş ider küh-i ġirân gibi hemân

41. **gibi:**

Kaside 1

Mısra: 78

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Benüm ol küşte-gen-i deşt ü beyâbân-ı miħen
Râh-zen-i ġam beni Mecnûn gibi kıldı 'uryân

42. **gibi:**

Kaside 3

Mısra: 9

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Anuñ pervâne gibi bülbül etrâfını devr eyler
Olup bezm-i ģemende yine şem'-i pür-şerer gönca

43. **gibi:**

Kaside 8

Mısra: 78

-e benzer. Benzerlik bildirir.

'Ömrüñ efzûn u müebbed ola diyü devletüñ
Dâ'imâ Dürrî gibi budur du'a-yı şeyh ü şâb

44. **gibi:**

Kaside 9

Mısra: 49

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Görmedi çeşm-i cihân zâtuñ gibi bir hoş-ħişâl
Bulmadı miğlûñ seyâhat eyleyen baħr ü beri

45. **gibi:**

Kaside 11

Mısra: 5

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Nağîri kaşr-ı cevriñi gibi anuñ hem nâm
Müferriħ idi aña reşk iderdi kışşasun

46. **gibi:**

Kaside 12

Mısra: 22

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Bilürin eyledüġüñ luţfuñı inkâr itmeme
Şanma köşküñ gibi erbâb-ı dile ola çeħûd

47. **gibi:**

Mesnevi 1

Mısra: 6

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Gördüñ mi o yaylakı niçe rûħ-fezâdur
Her küşesi cennet gibi bir cây-ı safâdur

48. **gibi:**

Mesnevi 1

Mısra: 11

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Eşcârı anuñ kâmet-i dilber gibi a'lâ
Tûbâ dir idüm kûteh eger olmasa tûbâ

49. **gibi:**

Mesnevi 1

Mısra: 44

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Gördün mi o tarh eylediği hāneyi anda
Var mıdır anuñ mişli gibi bağ-ı cinānda

50. **gibi:**

Mesnevi 1

Mısra: 47

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Yā dīde-i dilber gibi gāyetle güzel mi
Cengine diseñ gāmze-i ser tiz muḥal mi

51. **gibi:**

Mesnevi 1

Mısra: 71

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Bıldırki gibi var mı çağırğan yine bāzı
Atmacasına itmede mi 'ışk-ı mecāzī

52. **gibi:**

Mesnevi 1

Mısra: 103

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Evvelki gibi var mı anuñ bāşe vū bāzı
Şağ mı 'acaba öldi mi yā ol şarı tazı

53. **gibi:**

Mesnevi 1

Mısra: 105

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Bıldırki gibi yine semirmiş mi şolur mı
Aḥşam olıcağ şubḥa degin daḡi ulur mı

54. **gibi:**

Mesnevi 1

Mısra: 116

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Ey bār eşegi bayılucak yolda durur mı
Şamşūn kıvan ol kıca tımuz gibi şolur mı

55. **gibi:**

Mesnevi 1

Mısra: 118

-e benzer. Benzerlik bildirir.

İsma'ıl Ağa-zāde bu evzā'a güler mi
Ol öbkelenüp kirpi gibi çehre büber mi

56. **gibi:**

Mesnevi 1

Mısra: 126

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Her kim ana çıkdıysa selām eyle firāvān
Her demde olar gül-i cennet gibi ḥandān

57. **gibi:**

Mesnevi 2

Mısra: 60

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Anuñ yanında gām-ı eşcār-cfzūn
Kad-i gılmān-ı cennet gibi mevzūn

58. **gibi:**

Mesnevi 2

Mısra: 65

-e benzer. Benzerlik bildirir.

O şu gibi cihānda bir şu olmaz
Anı nüş idenūñ hiç beñzi şolmaz

59. **gibi:**

Mesnevi 3

Mısra: 31

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Gömgök ola sūnbül gibi yüzi gözi ya'ni
Ḥavf eyleye kızb eylemiye bir sözi ya'ni

60. **gibi:**

Tarih 8

Mısra: 17

-e benzer. Benzerlik bildirir.

İtmedi kimse bunuñ gibi ḥayır hem idemez
Var ise Ka'be ide 'arż-ı Ḥicāz üzre binā

61. **gibidür:-dür**

Tarih 8

Mısra: 15

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Ṭāḡ-ı ebrū-yı civānān gibidür 'ayniyle
Bir güzel gözlü güzel köprü olupdur ḥaḡḡā

62. **gibi:**

Tarih 18

Mısra: 1

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Nāmı zāde dile ilmik gibi
Ser-i erbāb-ı devā'ül-ḥāl oldu

63. **gibi:**

Kaside 12

Mısra: 18

Gibi, benzetme edatı.

Rūşen-i mihr göricek kıl kıma ayakda beni
İdeyin zerre gibi ben de izḥār-ı vücūd

64. **gibi:**

Gazel 56

Mısra: 6

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Ṭāb-ı ḥūrşid-i melāḥatle yazılmış cānā
Dehenūñ gibi senūñ mīve-i dil-ḥāḥ olmaz

65. **gibi:**

Gazel 103

Mısra: 10

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Ey Dürrî o gül gayra mukârin olalı
Bülbül gibi âzürde-dil-i hâr oldum

66. gibi:

Gazel 115

Mısra: 9

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Hâk-i pâyüñde gubâr olmak gerek Dürrî gibi
Büse-i dâmân-ı yâr-ı pür-cefâsın isteyen

67. gibi:

Gazel 116

Mısra: 2

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Sîh-i 'aşkuñ bağrını delmiş hezârân neylesün
İtmesün ney gibi ey gül âh u efgân neylesün

68. gibi:

Gazel 133

Mısra: 2

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Dil-nevâzum gitme seyr-i gülşene ağyâr ile
Serv-i nâzum eyleme gül gibi ülfet hâr ile

69. gibi:

Gazel 140

Mısra: 4

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Bir berg-i lutfını göresin şâyed ey gönül
Sür rüyunu şu gibi o servün ayağına

70. gibi:

Gazel 143

Mısra: 7

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Yûsuf gibi çeh-i gama düşmekden it hâzer
Esrâruñı gönül şaķın ihvâna söyleme

71. gibi:

Gazel 149

Mısra: 7

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Biz de iller gibi bûs eyledük ancak destûn
Görmedük vaşluñı zevk itmedük elden gayrı

72. gibi:

Gazel 160

Mısra: 6

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Mektûb-ı dil ser-bestedür başını sarmış hâstedür
Ahvâlin 'arz etmek diler şâhum saña meftûn gibi

73. gibi:

Kaside 4

Mısra: 54

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Baňa ne oldu şehâ içre çünkü Hâtemden
Keremde Bermekîyân gibi n'ola olsa 'âlem

74. gibi:

Kaside 6

Mısra: 12

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Nedür ol şa'sa'a kimse bakamaz göz kamaşur
Mihr-i rahşân gibi nûr-efgen-ı rûy-ı 'âlem

75. gibi:

Gazel 151

Mısra: 7

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Şâne gibi tiğ-i gam-ı zülf ile demâdem
'Âşıklarınuñ dilleri şad-rîze degül mi

76. gibi:

Gazel 46

Mısra: 7

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Bülbül ol al bülbüle gül gibi ey sâķi ele
Meclise şal gulgüle bir nefha-i 'işret kopar

77. gibi:

Kaside 6

Mısra: 2

-e benzer. Benzerlik bildirir.

Bârekallâh zihî hîl'at-ı ferhunde-kağem
Kıldı ahbâbuñı gül gibi kudûmı hurrem

78. gibidür:-dür

Matla 2

Mısra: 2

Gibi.

'Aks-i ruķı bu dîde-i endîşe içinde

Şol kırmızı ter gül gibidür şîşe içinde

79. gibi:

Gazel 35

Mısra: 5

"- e benzer" anlamında edat.

'Âşıkuñ bülbül gibi feryâd ü efgân itmede

Gonca mı la'l-i lebûñ yâ ruhlaruñ ter gül midür

gice:

1. gice:

Gazel 123

Mısra: 9

Gece.

Hâneñe varam dimiş dilber varursa bu gice

Sîneye çek böyle fırsat dâ'imâ girmez ele

2. gice:

Gazel 150

Mısra: 3

Gece.

Sen o gice kaçmasayduñ ey gözi āhū benüm
Ben mi isterdüm bu deşt-i ğamda büryān olmağı

gid:

1. **giderek:-erek**

Gazel 28

Mısra: 8

Uzaklaşmak.

Ķo mecāzī ise de dildeki ‘aşkuñ dirsün
Giderek cūları seyr eyle ki deryāya çıkar

2. **gider:-er**

Kaside 8

Mısra: 11

Uzaklaşmak.

Şanma irdükde şeb-i tîre gider mihr-i münîr
Dilber eyler var ısa ruhsārına zūlfın niķāb

3. **gider:-er**

Mesnevi 1

Mısra: 94

Uzaklaşmak.

Gāhī kūsülür gāhī temelluķlar ider mi
Atına binüp çiftliğine doğru gider mi

4. **gider:-er**

Gazel 25

Mısra: 1

Gitmek.

Gider ağıyar ile seyre beni ferdāya şalar
Ķays-veş bu dil-i bī-çāreyi şahrāya şalar

5. **gider:-er**

Mesnevi 1

Mısra: 78

Gitmek.

Şarı köpegi aña maķabbetler ider mi
Ol bir yire gitse o da ardınca gider mi

6. **gidince:-ince**

Mesnevi 3

Mısra: 5

Gitmek.

Ķazileri deryā yüzine cenge gidince
Ķāfir yaķasın yırtı yaķasın işidince

7. **gider:-er**

Gazel 30

Mısra: 2

Gitmek, ulaşmak.

Hicrūne tāb idemez bu bī-kīne kime gider
Ārzū-yı ser-i ū zūlfūñ ile tā Ķīne gider

8. **gidüp:-üp**

Gazel 144

Mısra: 1

Gitmek, ulaşmak.

Gidüp semt-i cefāya sen benim zār olduĶum kaldı
Hemān beyhūde ‘aşkuñla dil-efĶār olduĶum kaldı

9. **gider:-er**

Mesnevi 1

Mısra: 56

Gitmek, ulaşmak.

Tesbīhi elinde dedeyüm diyü gezer mi
Şeyḫi evine hū dimege gāhī gider mi

10. **giderseñ:-er, -señ**

Mesnevi 1

Mısra: 128

Gitmek, ulaşmak.

Ey bād-ı şabā Ḥazret-i Allāhı severseñ
Ol cāy-ı ferāḫ-baḫşa o yaylaķa giderseñ

11. **gider:-er**

Gazel 30

Mısra: 1

Gitmek, ulaşmak.

Hicrūne tāb idemez bu bī-kīne kime gider
Ārzū-yı ser-i ū zūlfūñ ile tā Ķīne gider

12. **gider:-er**

Gazel 30

Mısra: 6

Harcanmak.

Ceyş-i Ķam mülk-i dile gelse sirişkim dökülür
Def’ içün düşmeni zirā nice gencīne gider

13. **gider:-er**

Gazel 30

Mısra: 10

Gitmek, ulaşmak; koşmak.

Görseñ ey māḫ-liķā bād şanurduñ anı
Ķüyuña şevķ-i vişālūñ ile Dürri ne gider

14. **gidenler:-en, -ler**

Gazel 74

Mısra: 9

Gitmek, uzaklaşmak ll ölmek.

Hep gidenler gitdi ifnā itdi ey Dürri-i zār
Şır-i merdüm-gır-i endūh ile pürdür rāḫ-ı ‘aşķ

15. **gider:-er**

Gazel 118

Mısra: 1

Geçmek. (zaman, mevsim bağlamında).

Gider zevķ-i çemen itmez olur bülbül şadā bir gün
Gül-i gülşende kıalmaz rüzĶār eyler hebā bir gün

Ķıdā:

1. **Ķıdāsı:-sı**

Kaside 11

Mısra: 20

Gıda, besin, yemek.

Takrir-i cān-ı 'azîzinde ṭabḥ' ider anı
Muḥaṣṣal oldı ğıdāsı dilüm ğam-ı bārān

gidelden:

1. **gidelden:**

Gazel 87

Mısra: 6

Gittiğinden beri.

Ḳorḳarın ol zālīm öldürmişdür ol bî-çāreyi
Kūyına zīrā gidelden gelmedi peygām-ı dil

gider:

1. **gider:**

Kaside 4

Mısra: 85

Yok etmek.

Gider şikāyeti şimdengirü ki oldı saña
Duā'-yı devleti elzem şenā-yı ḳadri ehem

giderek:

1. **giderek:**

Mesnevi 3

Mısra: 58

Yavaş yavaş, derece derece, gittikçe.

Ġāyetle müdemmağ kişiye beñzer ol oğlan
Pek kendüni görmüş giderek olur o şeyṭān

gil:

1. **gil:**

Mesnevi 3

Mısra: 48

Balçık, çamur, kil, toprak.

Ḳadr-i zeri zerger olan a'lā bilür ey dil
Kimyāyı şanur bilmeyen ādem göricek gil

gir:

1. **girdüm:-dü, -m**

Gazel 59

Mısra: 5

1. Girmek, dahil olmak.

Ben daḥi girdüm ḳatār-ı 'aşḳuña cānā senüñ
Gerden-i cānda dil-i pür-zārum olmışdur ceres

2. **girüp:-üp**

Gazel 71

Mısra: 6

1. Girmek, dahil olmak.

Mürşid isterseñ eger pîr-i muğāna yüz sür
Dest-i üstāda girüp ḳā'il olur kāra şadef

3. **girdi:-di**

Gazel 130

Mısra: 3

Girmek, saklanmak.

Yine zîr-i şehāba girdi hürşid-i cihān-ārā
Degüldür zülf-i müşğîni ruḥ-ı gül-gün-ı yār üzre

4. **girmiş:-miş**

Gazel 53

Mısra: 1

Girmek, yer tutmak.

Ārzü-yı kākülünle Şāma girmiş çıkmışuz
Fıkr-i la'lünle diyār-ı cāma girmiş çıkmışuz

5. **girer:-er**

Gazel 106

Mısra: 10

Girmek, yer tutmak.

Nice fütādesi olmazsın anuñ ey Dürri
Ele alınca girer göñlüme mey-i gül-gün

6. **girüp:-üp**

Kaside 12

Mısra: 12

Girmek, yer tutmak.

Hālūñ ol ḥazret-i şāh-ı kereme 'arz eyle

Yan yakıl micmer-i taḥḳīḳa girüp hem-çün 'ūd

7. **girdüm:-dü, -m**

Kaside 2

Mısra: 77

*1. Girmek, dahil olmak. Şol ḥarāmîler gibi kim
kārbāna girdiler Şol ḥarāmîler gibi kim kārbāna
girdiler.*

Gülşen-i devlet ü iḳbālüne girdüm nice kez
İtmedüm rāyiḥa-yı yek gül-i iḥsānını şemm

8. **girmiş:-miş**

Gazel 53

Mısra: 6

Girmek, dahil olmak.

Çarḥ-ı 'aşḳ-ı dil-rübānuñ hep çıkarduk naḳşını
Ol raşad-sāz-ı tercüme-ārāma girmiş çıkmışuz

9. **girince:-ince**

Mesnevi 3

Mısra: 14

Girmek, dahil olmak.

Ey bād-ı şabā ḥaşılı ol şehre irince
Ol kân-ı ğazānuñ içine doğrı girince

10. **girer:-er**

Gazel 117

Mısra: 8

Girmek, dahil olmak. içeriye varmak.

Ey raḳîb-i bed-liḳā ḥāk ile yek itme beni
Gözüne girer senüñ āḥir gubārımdan şaḳın

11. **girüp:-üp**

Gazel 38

Mısra: 8

Girmek, dahil olmak.

Almağa büse-i la'l-i lebini cānānuñ
Bezm-i şahbāya girüp cām-ı dirahşān dolaşır

12. **girmez:-mez**

Gazel 42

Mısra: 9

Ulaşmak,erişmek,vasıl olmak.

Güş-i cānānuma girmez dime zārım Dürri
Sen hemān yalvara gör eyler aña gāh eşer

13. **girmiş:-miş**

Gazel 53

Mısra: 2

Girmek, yer tutmak II içmek.

Ārzü-yı kākülünle Şāma girmiş çıkmışuz
Fikr-i la'lünle diyār-ı cāma girmiş çıkmışuz

14. **girmiş:-miş**

Gazel 53

Mısra: 8

Bağlanmak.

Biz o serv-i kâmetün bir bende-i āzādiyuz
Kayd u bend-i zülf-i sünbül-fāma girmiş çıkmışuz

15. **girmiş:-miş**

Gazel 53

Mısra: 10

Girmek, dalmak.

Dürri-i meknün ola ey Dürri 'aceb mi şi'rimüz
Baħr-i vaşf-ı yār-ı sīm-endāma girmiş çıkmışuz

girān:

1. **girān:**

Gazel 50

Mısra: 6

Kıymetli, değerli.

İtdüm cihānı eşk-i dem-ālūd ile 'aķık
Sūdān girān mülk-i Yemen çok ziyān ider

girdāb:

1. **girdābına:-ı, -na**

Gazel 86

Mısra: 4

Suların dönerek çukurlaştığı yer (züliif bağlamında).

Olan efgende-i zülf-i girih-girün senün cānā
Döner ol fülke kim girdābına düşmüşdür 'ummānuñ

girdāb-ı 'aşkuñda:

1. **girdāb-ı 'aşkuñda:-uñ, -da**

Gazel 102

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Aşk girdabı.

Virdi ğarka fülk-i dil girdāb-ı 'aşkuñda karar
Kalmadı şimdengirü hiç rüzgāra minnetüm

girdāb-ı ümide düşmüş:

1. **girdāb-ı ümide düşmüş:-e-müş**

Gazel 38

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ümit girdabına düşmek, (durmadan) ümitlenmek.

Dil-i sevdā-zede girdāb-ı ümide düşmüş
Ol dür-i pākin kenār itmege her an dolaşır

girdāb-ı 'ummāndan:

1. **girdāb-ı 'ummāndan:-dan**

Gazel 63

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Denizin girdabı (saç bükümü bağlamında).

Umma ey dil zülf-i pîç pîç-i cānāndan ħalāş
Kangı kişidür olan girdāb-ı 'ummāndan ħalāş

gird-bād-ı ğam ider:

1. **gird-bād-ı ğam ider:**

Gazel 124

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gam kasırgasına dönüştürmek.

Ĥavfūm budur bizi kim ider gird-bād-ı ğam
Yokdur ten-i naĥifimizün farkı kāh ile

2. **gird-bād-ı ğam ider:-er**

Gazel 124

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gam kasırgasına dönüştürmek.

Ĥavfūm budur bizi kim ider gird-bād-ı ğam
Yokdur ten-i naĥifimizün farkı kāh ile

girībān:

1. **girībānuñ:-uñ**

Gazel 86

Mısra: 9

Elbise yakası.

Girībānuñ niçün çāk eyledün dāmānınuñ Dürri
Seni pür-teb mi itdi yoksa nār-ı 'aşkı cānānuñ

2. **girībānın:-ın**

Gazel 118

Mısra: 4

Elbise yakası.

Çıkup taht-ı zümürüd üzre mağrūr olmasun ğonca
Girībānın anuñ şad çāk ider dest-i fenā bir gün

3. **girībānın:-ın**

Kaside 3

Mısra: 30

Elbise yakası.

Mü'essirdür şu deñlü bülbülün āh u fiğānı kim
Girībānın hemān güş eyleyince çāk ider ğonca

giriftâr idici:**1. giriftâr idici:****Gazel 154**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Düşüren, dışar eden.

Anı sensin maraz-ı 'aşka giriftâr idici

Düşürüp bister-i hicrânuna bîmâr idici

ğurre olma:**1. ğurre olma:-ma****Gazel 52**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gururlanmak.

Ğurre olma dil-i pülâduña ey çarh-ı şagir

Şimdi biz şaht- kemân u ğam-ı ğurbet çekerüz

girvân:**1. girvân:****Gazel 38**

Mısra: 5

Gözyaşı döken, ağlayan.

Rast geldüm yine girvân u bürehne ser ü pâ

Ka'be-i küyünü yârûñ dil-i nālân dolaşır

girvân olur:**1. girvân olur:-ur****Kaside 11**

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Ağlamak.

Sen anı damla kıyâs itme eşk-i cândur ol

Beni efendüm unutmuş diyü olur girvân

girye:**1. giryede:-de****Gazel 137**

Mısra: 8

Ağlama, gözyaşı.

Koparur hûn ile her lahza hezârân tûfân

Nice nisbet olunur giryede deryâ gözüme

2. girye:**Gazel 48**

Mısra: 2

Gözyaşı.

Mihri gördükde hemân hâtıruma yâr gelür

Gözime girye gelür cân u dile zâr gelür

3. giryemi:-m, -i**Gazel 22**

Mısra: 5

Ağlama; gözyaşı.

Seyr iden giryemi beytü'l-hazen-i hicrânda

Kışsa-yı Yûsuf-ı gül-çehre-i Ken'ânı añar

girye itdürme:**1. girye itdürme:-me****Gazel 4**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ağlatmak, feryat ettirmek.

Girye itdürme gel 'uşşâkuña ey nahl-i cefâ

Kaşduñ oñmağ ise alma şakın âh-ı fuğarâ

giryeden:**1. giryeden:****Gazel 4**

Mısra: 3

Gözyaşı. II Ağlama.

Giryeden ğayrı günâh eylemedüm yanuñda

Yüzi şuyıyla olan bendeñe rahım eyle şehâ

girye-i dergâhı:**1. girye-i dergâhı:**

Tarih 7

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Dergahın gözyaşı.

Murğ-ı bâmı hem-cenâh-ı şeh-per-i hayl-i melek

Girye-i dergâhı şîr-endâz-ı gerdün-ı dü-tâ

git:**1. gitdi:-di****Gazel 112**

Mısra: 3

Sona ermek.

Rûz-ı vaşl irdi şitâ-yı ğam-ı hicrân gitdi

Demidür zevrağ-ı peymâne-i rahşân yürisün

2. gitdi:-di**Gazel 148**

Mısra: 1

Sona ermek.

Açıldı goncalar bir bir gönüllerden miñen gitdi

Mişâl-i gül ele cām al kederler cümleten gitdi

3. gitdi:-di**Gazel 148**

Mısra: 2

Sona ermek.

Açıldı goncalar bir bir gönüllerden miñen gitdi

Mişâl-i gül ele cām al kederler cümleten gitdi

4. gitdi:-di**Gazel 148**

Mısra: 8

Sona ermek.

Cihâmı eşk-i hûnünümle hem-reng-i 'aķık itdüm

Gönülден arzû-yı seyr-i iklim-i Yemen gitdi

5. gitdi:-di**Gazel 148**

Mısra: 14

Sona ermek.

Ne cāmında şafā var ne civānında vefā kaldı

Muḥaṣṣal Dürriyā zevḳ-i sipihr-i pīrezen gitdi

6. **gitdi:-di**

Gazel 29

Mısra: 9

Ölmek, dünyadan göçmek.

Ḳabs idi ehl-i vefā ol da cihāndan gitdi

Dürriyā ḳalmadı ‘ālemde ḥaḳīḳat gözedür

7. **gitdi:-di**

Tarih 2

Mısra: 2

Ölmek, dünyadan göçmek.

Cihān eylesün durmasun āh u efḡān

Çū gitdi cihāndan o deryā-yı iḥsān

8. **gitdi:-di**

Tarih 15

Mısra: 4

Ölmek, dünyadan göçmek.

Mevtini gūṣ eyleyüp Dürri didüm tārīḥini

Gitdi ḥayfā bu cihāndan ibn-i Aşçı-zāde āh

9. **gitdi:-di**

Gazel 76

Mısra: 6

Gitmek.

Ey zen-i zībā saña meyl eylemez merd-i cihān

Gitdi zehr-i ḡam yiyüp feryād elünden ey felek

10. **gıtdiler:-di, -ler**

Kaside 9

Mısra: 10

Gitmek.

Āb-ı ‘adlūn ‘ālemi şol deñlü sīrāb itdi kim

Gıtdiler baḥrūn ser-ā-pā şimdi hep mähileri

11. **gıtdün:-dü, -ñ**

Tarih 14

Mısra: 14

Gitmek.

Böyle ilhām oldu tārīḥūn baña

Cennet-i zibāya gıtdün ‘ayanā

12. **gitmezin:-mez, -in**

Gazel 60

Mısra: 3

Gitmek, varmak.

Kūh u deşte gitmezin terk eyleyüp kūyuñ senūñ

Eyleme cānā beni Ferḥād ile Ḳaysa kıyās

13. **gitme:-me**

Gazel 133

Mısra: 1

Gitmek, varmak.

Dil-nevāzum gitme seyr-i gülşene aḡyār ile

Serv-i nāzum eyleme gül gibi ūlfet ḥār ile

14. **gitdi:-di**

Gazel 152

Mısra: 7

Gitmek, varmak.

Dil gitdi yine Ka’be-i kūyına şafāda

Hep serzeniş-i ḥār-ı muḡaylānı unutdı

15. **gitdi:-di**

Gazel 153

Mısra: 8

Gitmek, varmak.

Bu dil-i pā-bürehnemüz ta’n-ı raḳībe baḳmadı

Şevḳ ile gitdi kūyına renciş-i ḥārı bilmedi

16. **gitse:-se**

Mesnevi 1

Mısra: 78

Gitmek, varmak.

Şarı köpegi aña maḥabbetler ider mi

Ol bir yire gitse o da ardınca gider mi

17. **gitdi:-di**

Gazel 148

Mısra: 10

Gitmek, uzaklaşmak.

Bu kūh-ı ḡamda Ferḥāduñ yerine şimdi ben ḳaldum

Dimeñ meydānı ḥālī ḳaldı ḥayfā Kūh-ken gitdi

18. **gitdi:-di**

Gazel 148

Mısra: 12

Gitmek II uzaklaşmak.

Niçe dām-ı niyāzı eyledüm derkār ammā kim

Yine şayd olmadı baña ol āhū-yı Ḥoten gitdi

19. **gitdi:-di**

Gazel 74

Mısra: 9

Gitmek, uzaklaşmak II ölmek.

Hep gidenler gitdi ifnā itdi ey Dürri-i zār

Şir-i merdüm-gir-i endüh ile pürdür rāh-ı ‘aşḳ

gıtdükçe:

1. **gıtdükçe:**

Gazel 147

Mısra: 7

Zaman geçtikçe.

Ser-firāz olmada ol serv-i revān gıtdükçe

Pāyına düşmede ‘uşşāḳ temāşā büyüdi

gıv:

1. **giymiş:-miş****Gazel 19**

Mısra: 6

Örtünüp korunmak için bir şeyi vücuduna geçirmek.

Küşte-i şimşir-i nâz itmek diler 'âşıqları

Giymiş ol yâr-ı gâzabnâküm bugün esbâb sürh

giyâh:1. **giyâh:****Gazel 129**

Mısra: 10

Ot.

Cevrûn ile bî-günâh Dürri olursa tebâh

Cümle beyte şekl-i âh merkadı üzre giyâh

2. **giyâhında:-ı, -n, -da****Mesnevi 2**

Mısra: 27

Ot, taze ot; bitki.

Giyâhında o deñlü var ki hâlet

Eger bir ehl-i derd ü ehl-i miñnet

giyâhî:1. **giyâhî:****Mesnevi 2**

Mısra: 21

Taze ot, bitki.

Giyâhî cümleten nu'mân u reyhân

N'ola ol câya reşk eyleyse rıdvân

gizlen:1. **gizlenürsin:-ür, -sin****Gazel 116**

Mısra: 9

Gizlenmek, saklanmak.

Küyuñâ varsa görünmez gizlenürsin ey perî

Hayret-âlüd olmasun 'uşşâk-ı nâlân neylesün

gögsin döğüp:1. **gögsin döğüp:-üp****Tarih 2**

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Deyim**

Acıyla bağrını yumruklamak, feryat etmek, çok üzülme.

Mihir şanma taş ile gögsin döğüp çarh

Gezüpdür müdâm âh-ı Sultân 'Osmân

gögsin gerer:1. **gögsin gerer:-er****Kaside 3**

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim**

Karşı koymak, dayanmak, kendini siper etmek.

Gehî miğfer olur gülşende geh şekl-i siper gonca

Bu resm ile hezâruñ âhına gögsin gerer gonca

gök:1. **gökde:-de****Kaside 5**

Mısra: 36

Gök, gökyüzü.

Bahtuñ 'arûsı yakdı meger pâyine hizâb

Gökde şafağ degül görinen ey felek-me'âb

gömgök:1. **gömgök:****Mesnevi 3**

Mısra: 31

Gömgök; masnavi.

Gömgök ola sünbül gibi yüzi gözi ya'ni

Ha'v eyleye kızb eylemiye bir sözi ya'ni

gonca:1. **gonca:****Gazel 35**

Mısra: 6

Far. 1. Gülin açılmamış hali. 2. Tomurcuk.

'Âşıkuñ bülbül gibi feryâd ü efgân itmede

Gonca mı la'l-i lebûñ yâ ruhlaruñ ter gül midür

2. **gonca:****Gazel 118**

Mısra: 3

Yaprakları henüz açılmamış veya az açılmış çiçek.

Çıkup taht-ı zümürdüzre mağrûr olmasun gonca

Giribânın anuñ şad çâk ider dest-i fenâ bir gün

3. **goncaların:-lar, -ı, -n****Kaside 6**

Mısra: 45

Yaprakları henüz açılmamış veya az açılmış gül.

Açdı dil goncaların bād-ı rebî'-i luţfuñ

Bâğ-ı cân oldu ser-â-pâ hased-endâz-ı İrem

4. **gonca:****Kaside 3**

Mısra: 1

Açmamış gül, gonca.

Gehî miğfer olur gülşende geh şekl-i siper gonca

Bu resm ile hezâruñ âhına gögsin gerer gonca

5. **gonca:****Kaside 3**

Mısra: 2

Açmamış gül, gonca.

Gehî miğfer olur gülşende geh şekl-i siper gonca

Bu resm ile hezâruñ âhına gögsin gerer gonca

6. **gonca:****Kaside 3**

Mısra: 4

Açmamış gül, gonca.

Çemen ikliminüñ sulţân-ı ‘âlişânıdur gūya
Zümürüdden başına tâc-ı sulţânî geyer gonca

7. **gonca:**

Kaside 3

Mısra: 6

Açmamış gül, gonca.

Yeşil destârını şarmış yine ser-püş-ı sürh üzre
Mişâl-i âl-i pür-iclâl ü muhtâr-ı beşer gonca

8. **gonca:**

Kaside 3

Mısra: 8

Açmamış gül, gonca.

Eline bir zümürüdd sağarmış bezm-i gülşende
Hezârı eyleyüp hanende ‘ayş u nüş ider gonca

9. **gonca:**

Kaside 3

Mısra: 10

Açmamış gül, gonca.

Anuñ pervâne gibi bülbül etrâfını devr eyler
Olup bezm-i çemende yine şem’-i pür-şerer gonca

10. **gonca:**

Kaside 3

Mısra: 12

Açmamış gül, gonca.

Engâmda rûzigâr itmiş devrini pür gubâr-ı ğam
Dilinden def’-i ğam çün dâyimâ sâgar tutar gonca

11. **gonca:**

Kaside 3

Mısra: 14

Açmamış gül, gonca.

Hemân bir Mevlevîdür tekye-i gülşende gūyâ kim
Hevâ-yı ‘aşk ile pür-şevk olup gâhî döner gonca

12. **gonca:**

Kaside 3

Mısra: 16

Açmamış gül, gonca.

Bahâr irdi gülistân gūyiyâ kân-ı cevâhirdür
Zümürüdd sebze şâh-ı erguvân mercân güher gonca

13. **gonca:**

Kaside 3

Mısra: 18

Açmamış gül, gonca.

Yine gördüm elinde sübha-ı mercânı var gūyâ
Cefâdan bülbül-i şeydâya istiğfâr ider gonca

14. **gonca:**

Kaside 3

Mısra: 20

Açmamış gül, gonca.

Gülistân içre gördüm dest-mâli haylî âl olmuş
Meger kim hûn-ı eşk-i bülbül-i zârı siler gonca

15. **gonca:**

Kaside 3

Mısra: 22

Açmamış gül, gonca.

Kulağına ne koydı kim bilür bād-ı seher anuñ
Hezâr-ı zâra hışm idüp yine başın şalar gonca

16. **gonca:**

Kaside 3

Mısra: 24

Açmamış gül, gonca.

Meger kim bülbül-i şeydâ leb-i dildarı vaşf eyler
Anuñçün alnup bezm-i çemende ter düşer gonca

17. **gonca:**

Kaside 3

Mısra: 26

Açmamış gül, gonca.

Birez bezm-i gülistânda açıldı la’l-i dilberden
Zebân-ı hâl ile virdi bize şimdi haber gonca

18. **gonca:**

Kaside 3

Mısra: 28

Açmamış gül, gonca.

Niçün seyl eyleyüp eşküñ revân itdüñ gülistânda
Sen ey bülbül dimez miydüñ ki şâyed ola ter gonca

19. **gonca:**

Kaside 3

Mısra: 30

Açmamış gül, gonca.

Mü’essirdür şu deñlü bülbülün âh u figâmı kim
Giribânın hemân güş eyleyince çâk ider gonca

20. **gonca:**

Kaside 3

Mısra: 32

Açmamış gül, gonca.

Açılmaz hayliden dem-bestedür şahn-ı gülistânda
Meger kim maqdem-i şadr-ı felek-kaadre bakar gonca

21. **gonca:**

Kaside 3

Mısra: 34

Açmamış gül, gonca.

Semiyy-i mefhar-ı ‘âlem Muhammed-nâm u ‘İsî-dem
Gülistân-ı kemâlinde anuñ faşl-ı dehr gonca

22. **gonca:**

Kaside 3

Mısra: 36

Açmamış gül, gonca.

Hidiv-i âsumân-kaqr ü hüdâvendâ kerem-bahşâ
Olupdur bağ-ı fazla her kelâmı mu’teber gonca

23. **gonca:**

Kaside 3

Mısra: **38**

Açmamış gül, gonca.

Çemende mihr-i ruhsârın görüp oldı gül-i handân
Yine şimdi çerâğı mihr-i enverden yakar gonca

24. **gonca:**

Kaside 3

Mısra: **40**

Açmamış gül, gonca.

Besîm-i himmet ile terbiyet bulaydı bir kerre
Dehân-ı dilbere beîzerdi gülşen içre her gonca

25. **gonca:**

Kaside 3

Mısra: **42**

Açmamış gül, gonca.

Bahâr-ı devletünde gülşen itdi mumdur şimâsı
Kıyâs itme gülistân-ı açıldı ser-te-ser gonca

26. **gonca:**

Kaside 3

Mısra: **44**

Açmamış gül, gonca.

Devâm-ı devletün çün tekye-i gülşende sultânım
Başın açup niyâz eyler Hudâya her şehir gonca

27. **gonca:**

Kaside 3

Mısra: **46**

Açmamış gül, gonca.

Bu halkuñ başına çıkmazdı her lahza Hudâvendâ
Senûñ hâk-i derûnde olmasa hâşıl eger gonca

28. **gonca:**

Kaside 3

Mısra: **48**

Açmamış gül, gonca.

Bahâr-ı devletünde kalmadı şâd olmaduk bir dil
'Aceb mi açılursa şahñ-ı gülşen içre her gonca

29. **gonca:**

Kaside 3

Mısra: **50**

Açmamış gül, gonca.

Olup Dürri-şîfat dâyim du'â-yı devlete meşgûl
Başın açup şehirlerde bu beyti vird ider gonca

30. **gonca:**

Kaside 3

Mısra: **52**

Açmamış gül, gonca.

Gül-i zâtın Hudâ hıfz eylesün âsib ü âfetden
Bahâr olup gülistân-ı cinânda tâ biter gonca

31. **gonca:**

Kaside 4

Mısra: **19**

Açmamış gül, gonca.

Nukûd-ı jâle ile gonca kisesin pür idüp
Hezâr itdi gül-i şahidine 'arz-ı direm

32. **gonca:**

Kaside 4

Mısra: **25**

Açmamış gül, gonca.

Müşa'bid-i felegi gör ki gonca beyzesinûñ
Uçurmağ için ider kâlbini tolu şebnem

33. **gonca:**

Kaside 4

Mısra: **27**

Açmamış gül, gonca.

Mişâl-i humbara gonca içinde jâle degül
Ki kılmış anda tufeyl-i hezâr cem'-i direm

34. **goncadur:-dur**

Kaside 7

Mısra: **6**

Açmamış gül, gonca.

Şemsedür cild-i kitâb-ı kadrüne mihr-i münîr
Goncadur güyâ devât-ı 'izzün içre rik-dân

35. **goncalar:-lar**

Kaside 7

Mısra: **19**

Açmamış gül, gonca.

Goncalar oldı şükufte bülbülün göñli küşâd
Nevbahâr-ı devletünde cümle 'âlem şâdmân

36. **goncadur:-dur**

Kaside 10

Mısra: **17**

Açmamış gül, gonca.

Bir Mevlevî-i gülşen-i dergâhı goncadur
Başında berg-i sebzi anuñ üstüvânedür

37. **gonca:**

Kaside 4

Mısra: **31**

Açılmamış gül. II Sevgili.

Çemende kaşır-ı zümürdür olup yine gonca
Konuldu yer yer ana hârdan nice süllem

38. **goncasın:-sı, -n**

Gazel 49

Mısra: **1**

Yaprakları henüz açılmamış veya az açılmış çiçek

II küçük ağız;

Dehânuñ goncasın handân iden nâz u tebessümdür
Şadâ-yı bülbül-i güyâ şudür iden tekellümdür

39. **gonca:**

Gazel 59

Mısra: 7

Gülün açılmamış hali.

Ġonca vü nergis irişüp açılur göñli gözi
Zâhid-i bād-ı bahâr eylerse gülzâra nefes

40. **ġonca**yı:-y, -ı

Gazel 108

Mısra: 8

Gülün açılmamış hali.

‘Andelîbün nağme-i feryâd u eşk-i âlidür
Gülşen içre ġonca’yı allandırıp ter eyleyen

41. **ġoncalar**:-lar

Gazel 148

Mısra: 1

Gülün açılmamış hali, tomurcuk.

Açıldı ġoncalar bir bir göñüllerden miñen ġitdi
Mişâl-i gül ele cām al kederler cümleten ġitdi

42. **ġonca**:

Gazel 161

Mısra: 7

Gülün açılmamış hali, tomurcuk.

Çemende kalmadı bir ġonca kim gül olmaya şimdi
Bahâr oldı dil-i pür-ġubâr-ı bülbül açıldı

43. **ġonca**:

Kaside 2

Mısra: 90

Gülün açılmamış hali. İl Tomurcuk.

Eylesem derd ile bir âh-ı cihân-süz eger
Haşre dek ġonca ola hasret-i âb-ı şebnem

ġonca olup:

1. **ġonca olup**:-up

Kaside 4

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Goncaya dönüşmek.

Şürâhî meclis-i şâh-ı bahâra ġonca olup

‘Arak meşâbesidür anda cem’ olan şebnem

ġonca-fem:

1. **ġonca-fem**:

Gazel 161

Mısra: 1

(gonca ağızlı) sevgili.

O ġonca-fem içecek bir iki kadeh mül açıldı
Kızardı ruġları gülzâr-ı şivede gül açıldı

ġonca-i bāġ:

1. **ġonca-i bāġ**:

Tarih 14

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bahçenin goncası.

Bergini dökdi dıraġtân-ı çemen

Ġonca-i bāġ eyledi çāk-ı kabā

ġonca-i bāġce-i zât-ı kerem-bahsuñ:

1. **ġonca-i bāġce-i zât-ı kerem-bahsuñ**:-uñ

Kaside 2

Mısra: 115

Kelime Tipi: -

İyilik yapan zatın bahçesi goncası.

Ġonca-i bāġce-i zât-ı kerem-bahsuñ içün

Ber-murâd eyle beni lutfuñ ile kıl ġurrem

ġonca-i bāġ-ı behişt:

1. **ġonca-i bāġ-ı behişt**:

Kaside 11

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Cennet bahçesinin goncası.

Hemîşe ġonca-yı baġtın nesim-i lutf-ı Ĥudā

Mişâl-i ġonca-i bāġ-ı behişt ola Ĥuldān

ġonca-ı bāġ-ı cinân-veş:

1. **ġonca-ı bāġ-ı cinân-veş**:

Tarih 7

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Cennet baġının goncası.

Yā ilāhî kıl bu kaşruñ lutf ide mi sükkânını

Ġonca-ı bāġ-ı cinân-veş bā-ġarâvet pür-şafā

ġonca-i bāġuñ:

1. **ġonca-i bāġuñ**:-uñ

Kaside 4

Mısra: 79

Kelime Tipi: -

Bahçenin goncası.

Be-rûġ-ı Şeyġ Muġammed ki ġonca-i bāġuñ

Kim oldı zümre-i ervāġa mülġaġ u maġrem

ġonca-i baġtum:

1. **ġonca-i baġtum**:-um

Gazel 132

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Baht goncası, baht.

Ref’ idüp zülfini miġr-i ruġ-ı tâbân olsa

Açılup ġonca-i baġtum gül-i ġandān olsa

ġonca-i devleti:

1. **ġonca-i devleti**:-i

Tarih 4

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Mutluluk goncası.

Ġonca-i devleti ey Dürri küşād ola müdām

Budur ol padişhe ġayr du’āmuz ġer ġāġ

ġonca-i gülzâr:

1. **ğonca-i gülzār:****Gazel 55**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gülbahçesinin goncası.

‘Andelibe şeheri def’-i humār itmek için
Jāle güyā ki ‘arağ gonca-i gülzār ise kūz

ğonca-i gülzārı:1. **ğonca-i gülzārı:-ı****Gazel 142**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gülbahçesinin goncası.

Bād itdi yine gonca-i gülzārı küşāde
Bülbül nağamāt üzre dil-i zārı küşāde

ğonca-i gülzāruña:1. **ğonca-i gülzāruña:-uñ, -a****Gazel 97**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gülbahçesinin goncası.

Ṭūṭiyem la’l-i şeker-bāruña mā’il oldum
Bülbülüm gonca-i gülzāruña mā’il oldum

ğonca-i hüsnüñ:1. **ğonca-i hüsnüñ:-üñ****Gazel 88**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Güzellik goncası, güzellik.

Her gonca-i hüsnüñ olur elbetde hezārı
Ey Dürrī dil-i zār ile bilmem nic’olur hāl

ğonca-i nāz:1. **ğonca-i nāz:****Gazel 42**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Nazlı gonca.

Eylemiş çāk-ı giribān yine ol gonca-i nāz
Meger itmiş aña bu nāle-i cān-gāh eşer

ğonca-i zībā:1. **ğonca-i zībā:****Gazel 147**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Süslü gonca.

Meh-i nev gibi teraqqubda ruḥ-ı pür-tābı
Açılup gül gibi ol gonca-i zībā büyüdi

ğonca-yı bahtın:1. **ğonca-yı bahtın:-ın****Kaside 11**

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Talih goncası, talih.

Hemişe gonca-yı bahtın nesīm-i luṭf-ı Ḥudā
Mişāl-i gonca-i bağ-ı behişt ola ḥuldān

ğonca-yı dili:1. **ğonca-yı dili:-i****Gazel 83**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönül goncası.

Göre gonca-yı dili açdı feraḥ-baḥş oldu
Bürka’-ı ğam-fiğen ü dest-i şafāsı Qozinüñ

göñl:1. **göñlüme:-üm, -e****Gazel 48**

Mısra: 6

Gönül, kalp, yürek.

İtsem ümmīd-i ḥayāl-i nigh-i luṭfuñ eger
Göñlüme nāvek-i müjgān-ı każā kār gelür

2. **göñlumi:-üm, -i****Gazel 59**

Mısra: 4

Gönül, kalp, yürek.

Cüy u dil-cüy-ı ‘izār-ı tāb-dāruñdur senüñ
Göñlümi ey meh-liḳā alan benüm mānend-i ḥas

3. **göñlüm:-üm****Gazel 82**

Mısra: 2

Gönül, kalp, yürek.

Ol gün ḳanı cānānı hem-rāz iderdüñ
Göñlüm ele alur niçe i’zāz iderdüñ

4. **göñlüm:-üm****Gazel 95**

Mısra: 1

Gönül, kalp, yürek.

Pāy-māl-ı ‘itābdur göñlüm
Ceyş-i ğamla ḥarābdur göñlüm

5. **göñlüm:-üm****Gazel 95**

Mısra: 2

Gönül, kalp, yürek.

Pāy-māl-ı ‘itābdur göñlüm
Ceyş-i ğamla ḥarābdur göñlüm

6. **göñlüm:-üm****Gazel 95**

Mısra: 4

Gönül, kalp, yürek.

Serv-i nāzum hevā-yı zülfüñle
Baḥr-i pür-izṭırābdur göñlüm

7. **gönlüm:-üm****Gazel 95**

Mısra: 6

Gönül, kalp, yürek.

N'ola feryād idersem ey meh-rū

Sîh-i ğamda kebābdur gönlüm

8. **gönlüm:-üm****Gazel 95**

Mısra: 8

Gönül, kalp, yürek.

Baḡ-i 'aşkuñdan olmazın maġlūb

Kātı ḡāzır-cevābdur gönlüm

9. **gönlüm:-üm****Gazel 95**

Mısra: 10

Gönül, kalp, yürek.

Fenn-i 'aşk ile bāb-ı ğam meštūr

Bir mücelled kitābdur gönlüm

10. **gönlüm:-üm****Gazel 95**

Mısra: 12

Gönül, kalp, yürek.

Yemm-i ḡikmetdür 'ārifē Dürri

Sifle-ṭab'a serābdur gönlüm

11. **gönlün:-in****Gazel 158**

Mısra: 5

Gönül, kalp, yürek.

Alur nerd oynasa 'aşıklaruñ gönlün ele ġüyā

Süveydā-yı dil-i 'uşşākıdur her nokṭa-i zārı

12. **gönlü:-i****Kaside 7**

Mısra: 19

*Gönül, kalp, yürek.*Ġoncalar oldı şükfte bülbülün göñli küşād
Nevbahār-ı devletünde cümle 'ālem şādmān13. **göñline:-i, -n, -e****Gazel 106**

Mısra: 3

Gönül.

Ne gelse göñline aşlā yer eyleyüp kalmaz

Felekde görmedüm āyine gibi sādē-derün

14. **göñlüme:-üm, -e****Gazel 106**

Mısra: 10

Gönül.

Nice fütādesi olmazsın anuñ ey Dürri

Ele alınca girer göñlüme mey-i gül-ġün

göñli gözi açılır:1. **göñli gözi açılır:-ur****Gazel 59**

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Deyim***Gözü gönlü açılmak, ferahlamak.*

Ġonca vü nergis irişüp açılır göñli gözi

Zāhid-i bād-ı bahār eylerse ġülzāra nefes

göñlü:1. **göñlüm:-m****Gazel 47**

Mısra: 8

Gönül, kalp, yürek.

Za'f-i hicrūñ komadı zerre kadar bende vücūd

Göñlüm ey mihr-i ḡüsün al ele raḡm eyle ne var

2. **göñlüm:-m****Gazel 126**

Mısra: 1

*Gönül.*Za'f-ı hicrūñ zerre itse göñlüm almazsın ele
Ġüşuña girmez fiġānum çarḡa virse velvele**göñlüm düşdi:**1. **göñlüm düşdi:-di****Gazel 103**

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Deyim***Sevdalanmak, aşık olmak.*

Bir yār-ı cefā-pişeye düşdi göñlüm

Raḡm itmedi aşlā bu kadar zār oldum

göñlüni şād eyle:1. **göñlüni şād eyle:-üñ, -i****Gazel 107**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gönlü şād eylemek.

Yazmadı defter-i 'uşşāka diyü çekme elem

Dürriyā göñlüni şād eyle ki ser-deftersin

göñül:1. **göñül:****Gazel 11**

Mısra: 6

Gönül.

N'ola ger ġavṭa-ḡor-i baḡr-i ğam olsaḡ şimdi

Aşinā idi göñül 'aşkuñ ile rüz-i elest

2. **göñül:****Gazel 69**

Mısra: 7

Gönül.

Ey göñül hicr ile efġanuña efsūs efsūs

Derd ile nāle-i feryāduña inşāf inşāf

3. **göñül:****Gazel 92**

Mısra: 1
Gönül.

Bağrumı hûn itdi tîğ-i cevri dilber ey gönül
Hûn-feşân olsa 'aceb mi dîde-i ter ey gönül

4. **gönül:**
Gazel 92
Mısra: 2
Gönül.

Bağrumı hûn itdi tîğ-i cevri dilber ey gönül
Hûn-feşân olsa 'aceb mi dîde-i ter ey gönül

5. **gönül:**
Gazel 92
Mısra: 4
Gönül.

Çünkü ol dilber kitâb-ı nâzı tekmi eylemiş
Sen daği katı niyâzı eyle ezber ey gönül

6. **gönül:**
Gazel 92
Mısra: 6
Gönül.

Gördiler mescidde yârûñ kâmet-i bālâsını
Tutdı dehri na're-i Allâhu ekber ey gönül

7. **gönül:**
Gazel 92
Mısra: 8
Gönül.

Va'd-i vaşl itse sözinde dilrübâ durmaz yine
Ber-karâr olur mı hiç hûrşid-i enver ey gönül

8. **gönül:**
Gazel 92
Mısra: 10
Gönül.

Gülşen-i çeşminde dildârûñ görüp ruhsârını
Bâğda pejmürde-i reşk oldı güller ey gönül

9. **gönül:**
Gazel 92
Mısra: 12
Gönül.

Sözlerin lü'lü-i şehvâr-ı yem-i i'câz ider
Görmedüm 'âlemde Dürrî-veş suhan-ver ey gönül

10. **gönül:**
Gazel 114
Mısra: 5
Gönül.

Ğam degül pür-ğubâr olursa gönül
Sâğar-ı dil-güşâyâ 'aşk olsun

11. **gönül:**
Gazel 116
Mısra: 8
Gönül.

Nâr-ı 'aşkuñ itdi pür-teb bağrını yandurdu hep
İtmesün câna gönül çâk-ı giribân neylesün

12. **gönül:**
Gazel 123
Mısra: 7
Gönül.

Ey gönül dâm-ı niyâz ile şikâr olmaz o yâr
Aña çok himmet gerekdür ol hüma girmez ele

13. **gönül:**
Gazel 125
Mısra: 5
Gönül.

Nîsân-ı lutf-ı Hakk ile ey meh-liķâ gönül
Lü'lü'-yi 'aşkuña şadef oldı bihamdihi

14. **gönül:**
Gazel 129
Mısra: 2
Gönül.

Kullarına lutf idüp itmeyeler âh vâh
İşte gönül dehrde böyle gerek pâdişâh

15. **gönül:**
Gazel 129
Mısra: 4
Gönül.

Olalı efgende-i çâh-ı zenaḥdân-ı yâr
Naqş-ı sipihr-i gamı buldı gönül bî-şübâh

16. **gönül:**
Gazel 129
Mısra: 6
Gönül.

Hâre geyüp egnüñe baḥr-i gamuñ mevcine
Uğrama gel ey gönül saña yeter bir külâh

17. **gönül:**
Gazel 130
Mısra: 1
Gönül.

Gönül hecrüñde geh ḥayrân gehî feryâd u zâr üzre
Belî olmaz şitâ faşlında deryâ bir qarâr üzre

18. **gönül:**
Gazel 140
Mısra: 3
Gönül.

Bir berg-i lutfını göresin şâyed ey gönül
Sür rüyûñı şu gibi o servüñ ayağına

19. **gönül:**
Gazel 143

Mısra: 3

Gönül.

Būs-ı dehânın itme recâ ey gönül şakın
Söz geçmez aña yok yire cânâna söyleme

20. **gönül:**

Gazel 143

Mısra: 8

Gönül.

Yūsuf gibi çeh-i gama düşmekden it hâzer
Esrârûnı gönül şakın ihvâna söyleme

21. **gönül:**-den

Gazel 148

Mısra: 8

Gönül.

Cihânı eşk-i hūnünümle hem-reng-i 'aķık itdüm
Gönülünden arzû-yı seyr-i iklim-i Yemen gitdi

22. **gönüllerden:**-ler, -den

Gazel 148

Mısra: 1

Gönül.

Açıldı goncalar bir bir gönüllerden miḥen gitdi
Mişâl-i gül ele cām al kederler cümleten gitdi

23. **gönül:**

Gazel 150

Mısra: 8

Gönül.

Tâb-ı nâr-ı 'aşk-ı dilber itmese te'sîr eger
Ben mi isterdüm gönül çāk-ı giribân olmağı

24. **gönül:**

Gazel 159

Mısra: 5

Gönül.

Ķadimî bende-i üftâdedür kapuñda gönül
Vefâlar itmege kat kat zamânı gelmedi mi

25. **gönül:**

Gazel 50

Mısra: 8

Gönül.

Cân riştesini va'd-i vişâl eylese eger
Engüşt-i dil-rübâyâ gönül rismân ider

26. **gönül:**

Gazel 28

Mısra: 5

Kalp, yürek.

Va'd-i vaşl eyledi dilber diyü şād olma gönül
Tecrübem geçdi benüm va'desi ferdâyâ çıkar

27. **gönül:**

Gazel 40

Mısra: 6

Kalp, yürek.

Derd-i âhum çarḫa çıkṣa ey melek-sîmâ n'ola
Âteş-i endüh-ı hicrûñle gönül süzendedür

28. **gönül:**

Gazel 45

Mısra: 10

Kalp, yürek.

Yaşını durma gözümden geçirtir ey Dürri
Cüy-ı eşk ile gönül def'-i gam eyler mi şanur

29. **gönül:**

Gazel 57

Mısra: 1

Kalp, yürek.

Gönül ki kendüye bir gam-güsâr arar bulmaz
Beyâna sırr-ı gam-ı 'aşk-ı yâr arar bulmaz

30. **gönül:**

Gazel 57

Mısra: 6

Kalp, yürek.

Niyâza başlayıcağ biz o güşeler etse
Gönül bunuñ gibi bir şîve-kâr arar bulmaz

31. **gönli:-i**

Gazel 61

Mısra: 10

Kalp, yürek.

Âb-dâr olsa dūr-i eş'ârı Dürrinüñ n'ola
Baḫr imiş gönli süveydâ anda 'anber ḫâm imiş

32. **gönül:**

Gazel 69

Mısra: 4

Kalp, yürek.

Tîr-i hicrâna hedef ḫançer-i ḫırmâna siper
Ey gönül ḫâtır-ı pülâduña inşâf inşâf

33. **gönül:**

Gazel 62

Mısra: 4

Kalp, yürek.

İrişdi ḫatṭı būs it la'l-i yâri
Bahâr irdi gönül kıl 'ayş ü nüşuñ

34. **gönül:**

Gazel 31

Mısra: 8

Gönül, kalp.

Merd-i âgeh-dili var kūy-ı fenâda yoğla
Anları şanma gönül cübbe vü destâr iledür

gönül virmem:

1. **gönül virmem:-me, -m**

Gazel 132

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül vermek, sevmek, meyletmek.

Dilber-i mā'il-i ağıyara gönül virmem ben
Sevmezin hüsn ile ger Yūsuf-ı Ken'an olsa

gör-:

1. **gördüğümüz:-düg, -ümüz**

Gazel 68

Mısra: 4

Görmek, bakmak.

Hayflar bezm-i gam içre çekilen bādemüze
Yārsız gördüğümüz meclis ile cāma dirîg

2. **gördüm:-dii, -m**

Mesnevi 3

Mısra: 44

(Bir olayı) Yaşamak, tecrübe edinmek.

Ben hōd o guzātuñ niçe ihsânını gördüm
Her birisinün lutf-ı firāvânını gördüm

gör:

1. **görse:-se**

Gazel 7

Mısra: 5

Görmek.

Ruḥları olur 'araḫ-rîz âteşin mey görse yār
Şanki âteşle çıkar berg-i gül-i terden gül-âb

2. **görmedüm:-me, -düm**

Gazel 11

Mısra: 2

Görmek.

Öldürüp kanum içre dem-be-dem ol gözleri mest
Görmedüm ben o cefâ-pîşe gibi bāde-perest

3. **görse:-se**

Gazel 26

Mısra: 5

Görmek.

Hür-ı cennet o perînüñ yüzini görse eger
Şübhesiz derdi bu her vechile benden yegdür

4. **görünce:-ünce**

Gazel 27

Mısra: 7

Görmek.

Görünce dāğ-ı siyāhum hevā-yı zülfüñle
'Acebleme beni dīvānede ḥatā çok olur

5. **görseñ:-se, -ñ**

Gazel 41

Mısra: 9

Görmek.

Ol rakîbüñ suḥre-i dehr olduğun görseñ yine
Ḥaylî demdür böyle vaz'-ı çarḫa 'irfān muntazır

6. **gördükde:-dükde**

Gazel 48

Mısra: 1

Görmek.

Mihri gördükde hemān ḥatıruma yār gelür
Gözime girye gelür cān u dile zār gelür

7. **görüp:-üp**

Gazel 52

Mısra: 9

Görmek.

Bilmedük ḥālını her hūbı görüp meyl iderüz
Dürriyā anuñ içün böyle nedāmet çekerüz

8. **gören:-en**

Gazel 58

Mısra: 1

Görmek.

Ruḥsār-ı ālūñi gören 'āşık gül istemez
Seyr eyleyen o kākülūñi sünbül istemez

9. **görince:-ince**

Gazel 61

Mısra: 3

Görmek.

Cām-ı billūrı görince içüme düşdi hemān
Āfitāb-ı gonca-i dil cām-ı âteş-fām imiş

10. **gördüm:-dii, -m**

Gazel 66

Mısra: 5

Görmek.

La'lūñi ki öpdüm ruḥuñ gördüm derüm şafālar
eyledüm
Virdi baña nūş-ı mey seyr-i gül-i gülzār ḥaz

11. **göre:-e**

Gazel 83

Mısra: 5

Görmek.

Göre gonca-yı dili açdı feraḫ-baḥş oldu
Bürka'-ı gam-figen ü dest-i şafāsı Kōzinüñ

12. **görmedi:-me, -di**

Gazel 87

Mısra: 3

Görmek.

Görmedi bir gün tülū'-ı mihr ü vaşl-ı yārını
Zulmet-i hicr ile geldi geçdi hep eyyām-ı dil

13. **gördiler:-di, -ler**

Gazel 92

Mısra: 5

Görmek.

Gördiler mescidde yārūñ kāmēt-i bālāsını
Tutdı dehri na're-i Allāhu ekber ey gönül

14. **görüp:-üp****Gazel 92**

Mısra: 9

Görmek.

Gülşen-i çeşminde dildârûñ görüp ruhsârını
Bâğda pejmürde-i reşk oldı güller ey gönül

15. **göriccek:-icek****Gazel 97**

Mısra: 7

Görmek.

Göriccek zülf-i ham-ender-ham-ı destâr-ı keñ
Vaşfunâ tarzuña eñvârûña mâ'il oldum

16. **göriccek:-icek****Gazel 97**

Mısra: 9

Görmek.

Ehl-i derde göricek lutf yüzinden nazaruñ
Nigeh-i nergis-i bîmârûña mâ'il oldum

17. **görüp:-üp****Gazel 97**

Mısra: 3

Görmek.

Secde kıldum görüp ey mâh kaşuñ mihrâbın
Tîğ-i ebrû-yı kemân-dârûña mâ'il oldum

18. **görüp:-üp****Gazel 97**

Mısra: 11

Görmek.

Bu selâsetle görüp vaşf-ı ruñında yârûñ
Dürriyâ ben senûñ eş'ârûña mâ'il oldum

19. **görüp:-üp****Gazel 99**

Mısra: 3

Görmek.

Sâğar-ı lutfın görüp yârûñ şafâ sürdün bugün
Semm-i gam nûş eyledi ağıyar sersemdür bu dem

20. **görsün:-sün****Gazel 101**

Mısra: 2

Görmek.

Şemşir-i gam-ı 'aşkı koñ pârelesün sînem
Tek derd-i dilüm görsün ol dilber-i nâzûk-fem

21. **göresin:-e, -sin****Gazel 106**

Mısra: 2

Görmek.

Yine hırâma çıkarmış o kâmeti mevzûn
Kıyâmeti göresin yârin ey dil-i mañzûn

22. **görmedüm:-me, -dü, -m****Gazel 106**

Mısra: 4

Görmek.

Ne gelse gönline aşı yer eyleyüp kalmaz
Felekde görmedüm âyine gibi sâde-derûn

23. **gördüğünü:-düg, -üñ, -i****Gazel 110**

Mısra: 8

Görmek.

Ehl-i dil ü dâniş gerek insân olan ey dil
Her gördüğünü sen meger âdem mi şanursın

24. **görince:-ince****Gazel 111**

Mısra: 3

Görmek.

Esir-i 'aşkı olanlar görince kâkülünü
Şafâ-yı hâtır iledür ki dir kemend olayın

25. **görüp:-üp****Gazel 113**

Mısra: 7

Görmek.

Görüp meyl ide şâyed ol hezâr-ı bağ-ı istignâ
Hele dâğ-ı gamıyla sînemüz gülzâr-vâr olsun

26. **görmeseñ:-me, -se, -ñ****Gazel 120**

Mısra: 5

Görmek.

Bir ân yüzünü görmeseñ ol ân ölürüz biz
Bilmem bize n'itdün ne füsûn-bâz güzelsin

27. **görüp:-üp****Gazel 123**

Mısra: 11

Görmek.

Yazdı yârân şafâ-i câna görüp bu şi'rünü
Didiler kim böyle tuhfe Dürriyâ girmez ele

28. **gördüm:-dü, -m****Gazel 133**

Mısra: 7

Görmek.

Yolda gördüm yâri almış gamzesi tîğın ele
Seyre çıkmış şanki bir cellâddur hünkâr ile

29. **görüp:-üp****Gazel 135**

Mısra: 3

Görmek.

Görüp şâh-ı şitâya dest- bürdin cünd-i nevrûzuñ
Şitâb idüb şeh-i bâğa ider peyk-i şabâ müjde

30. **görmesem:-me, -se, -m****Gazel 137**

Mısra: 4

Görmek.

Bakmasam 'arızu'ña 'ālemi görmez çeşmüm
Görmesem la'lüni gelmez mey-i hamrâ gözüme

31. **görmez:-mez**

Gazel 137

Mısra: 3

Görmek.

Bakmasam 'arızu'ña 'ālemi görmez çeşmüm
Görmesem la'lüni gelmez mey-i hamrâ gözüme

32. **görince:-ince**

Gazel 142

Mısra: 7

Görmek.

Pür-jeng-i ğam eyler felek elbette görince
Āyine-i kām-ı dil-i ğam-ı hārı küşāde

33. **görince:-ince**

Gazel 148

Mısra: 4

Görmek.

Sa'ña bî-ihtiyār üftāde oldum şimdi ey sākī
Görince bāde-yi la'l-i lebūn dil kendiden gitdi

34. **gördükde:-dükde**

Gazel 155

Mısra: 7

Görmek.

Başumda dāğ-ı tāzemi gördükde yār didi
Açılmış ince bāğ-ı maḥabbet karanfüli

35. **gören:-en**

Gazel 155

Mısra: 5

Görmek.

Cism-i za'ifüm üzre gören beñlerüm benüm
Bir şîşeye konuldi şanur nice sünbüli

36. **görsem:-se, -m**

Gazel 155

Mısra: 4

Görmek.

Gül ruhlarıñla la'lüni yād eylerin hemān
Görsem eger ki cām-ı feraḥ-baḥş ile mülü

37. **görüp:-üp**

Gazel 155

Mısra: 1

Görmek.

Sinemde 'aşkuñ ile görüp dāğdan güli
Gelmez misün bu gülşene ey sine bülbüli

38. **göre:-e**

Gazel 158

Mısra: 1

Görmek.

Göre ey dil elinde sāgar-ı billür ile yāri
'Āceb cem' eylemiş mihr ü hilālî bir yere Bārî

39. **gördüm:-dü, -m**

Gazel 160

Mısra: 9

Görmek.

Pür-yāre gördüm cismimi gūş eyledüm efgānını
Ol nāvek-i müjgānu'ña Dürri kuluñ urğun gibi

40. **görmek:-mek**

Gazel 161

Mısra: 3

Görmek.

Bezimde görmek 'aceb müşkilümdi sine-i yāri
Çözüp tebessüm ile düğmesin o müşkil açıldı

41. **görmedüm:-me, -dü, -m**

Gazel 165

Mısra: 6

Görmek.

Hevā-yı 'aşkı başumda ḥayāl-i zülfi çeşmümde
O yāre dil virelden görmedüm hiç rüz-ı firūzı

42. **göricek:-icek**

Kaside 1

Mısra: 109

Görmek.

Söyledüm yine bu nazmı göricek itdi pesend
Nāzım-ı Rüm u Hicāz u şu'arā-yı Ḥorasan

43. **görürler:-ür, -ler**

Kaside 1

Mısra: 16

Görmek.

Şeb-i zulmetde fūrūğ-ı meh-i iḥsānı ile
Tā süveydā-yı dil-i mūru görürler kūrān

44. **görmeye:-me, -y, -e**

Kaside 2

Mısra: 28

Görmek.

Yazayın medḥini bir fāzıl-ı devrānuñ kim
Görmeye mişlini 'ömrinde bu çeşm-i 'ālem

45. **görmeye:-me, -y, -e**

Kaside 2

Mısra: 42

Görmek.

İ'tikād -ı 'uḳalā böyledür inşāa'llāh
Ehl-i dil görmeye 'ömrinde anuñ cevri ü sitem

46. **görse:-se**

Kaside 2

Mısra: 55

Görmek.

Görse bir ehl-i dili ḥāḳ-i mezellet içre
Çıkarur 'arşa hemān lūtfım eyler süllem

47. **görse:-se**
Kaside 2

Mısra: **61**

Görmek.

Cüy-ı ihsânını görse nice eyler reftâr
Kebk-i küh-sâr aña reşk-âver olurdu muhkem

48. **gördüm:-dû, -m**

Kaside 3

Mısra: **17**

Görmek.

Yine gördüm elinde sübha-ı mercânı var güyâ
Cefâdan bülbül-i şeydâya istigfâr ider gönca

49. **görüþ:-üþ**

Kaside 3

Mısra: **37**

Görmek.

Çemende mihr-i ruhsârın görüp oldu gül-i handân
Yine şimdi çerâğı mihr-i enverden yaķar gönca

50. **göriccek:-icek**

Kaside 4

Mısra: **23**

Görmek.

Açıldığın göricek güllerün gülistânda
Hezâra nerde güneş itdi yârümi dem

51. **görince:-ince**

Kaside 4

Mısra: **18**

Görmek.

Nevâ-yı nâlesini eylemişdi nevrüzî
Hezâr kıldı şabâyı görünce tarz-ı 'Acem

52. **görüþ:-üþ**

Kaside 5

Mısra: **15**

Görmek.

Âh eylesem o seng-dil itmez görüp hitâb
Kûha disem gelürdi baña kûhdan cevâb

53. **gör:**

Kaside 7

Mısra: **61**

Görmek.

Naẓm-ı hasb-i hâlümi gör eyledüm âb-ı hayât
Hâme-i lü'lü'-feşânum aña kıldum nâvdân

54. **gören:-en**

Kaside 7

Mısra: **9**

Görmek.

Sensin ol fâzıl ki dir taḥrîr ü tefsîrün gören
Bârekallâh ey fazîlet-pîşe-i devr-i zamân

55. **görmedi:-me, -di**

Kaside 7

Mısra: **40**

Görmek.

'İlm ile Nu'mânsın sen 'adl ile kâzî şerîḥ
Dehre mişlûn gelmedi hiç görmedi çeşm-i cihân

56. **görse:-se**

Kaside 7

Mısra: **41**

Görmek.

Görse ger bir kimseden bir kimse şimdi dest- bürd
Cân atup saña kaçar eyler şikâyet râygân

57. **görüþ:-üþ**

Kaside 7

Mısra: **15**

Görmek.

Şâhid-i ihsânînuñ zülf-i muṭarrâsın görüp
Reşk ile ḥâtır perîşân sünbül-i bâğ-ı cinân

58. **görse:-se**

Kaside 8

Mısra: **51**

Görmek.

Ruḥları olur 'araķ-rîz âteşin mey görse yâr
Şanki ateşle çıkar berg-i gül-i terden gül-âb

59. **görüþ:-üþ**

Kaside 8

Mısra: **3**

Görmek.

Mihr-i ruḥsârıñ görüp cânıñ kamaşdı gözleri
Şanma maḥv olup ḥabâb-ı câma irdi inķılâb

60. **göreýdi:-e, -y, -di**

Kaside 9

Mısra: **25**

Görmek.

Sensin ol Nu'mân-ı şânî kim göreýdi fazluñı
'Acz iderdi vaşf-ı zâtuñda İmâm-ı Kerderî

61. **görse:-se**

Kaside 9

Mısra: **97**

Görmek.

Nâzım-ı zâtuñ senüñ çokdur velî görse benüm
Naẓmuma Ḥassan ile taḥsîn iderdi Âzerî

62. **gör:**

Kaside 11

Mısra: **24**

Görmek.

Ümid ider ki diye lütf idüp Ḥasan Ağa ne
Gör anı var yûri yap ḥâtırın kıma vîrân

63. **gören:-en**
Kaside 11

Mısra: 8
Görmek.

Miṣāl-i kâmet-i dilber sûtün-ı mevzûnı
Olurdu kullarını miṣline gören hayrân

64. **gördüñ:-dü, -ñ**
Mesnevi 1

Mısra: 15
Görmek.

Gördüñ mi ya Kara Oluḡunı anda ne şudur
Dünyâda hayât âbı dinür işte o budur

65. **gördüñ:-dü, -ñ**
Mesnevi 1

Mısra: 21
Görmek.

Gördüñ mi Yakuz Pıñarı reşk-âver her şey
Farqından ururlar çukur uruncaya hey hey

66. **gördüñ:-dü, -ñ**
Mesnevi 1

Mısra: 23
Görmek.

Gördüñ mi ya sükkânını 'işretde mi her gâh
Her küşe-i seyr üzre mi şohbetde mi her gâh

67. **gördüñ:-dü, -ñ**
Mesnevi 1

Mısra: 25
Görmek.

Gördüñ mi ya sen Hâzret-i Monla zamânı
Taḳvâsına reşk itmede mi Şeyḫ Yamânî

68. **gördüñ:-dü, -ñ**
Mesnevi 1

Mısra: 27
Görmek.

Yâ Yümnî Efendiye de gördüñ mi melekdür
Bir bendesi mehdür birisi çarḫ-ı felekdür

69. **gördüñ:-dü, -ñ**
Mesnevi 1

Mısra: 35
Görmek.

Yâ anda mı gördüñ mi o her-câyî birâder
Bilsün 'acabâ ülfeti kimler ile eyler

70. **gördüñ:-dü, -ñ**
Mesnevi 1

Mısra: 39
Görmek.

Gördüñ mi Hızır Ağayı ol rûḫ-ı revânı
Ol menba'-ı zevḫı o kerem-kâr-ı cihânı

71. **gördüñ:-dü, -ñ**
Mesnevi 1

Mısra: 43
Görmek.

Gördüñ mi o tarḫ eyledügi hâneysi anda
Var mıdur anuñ miṣli gibi bâḡ-ı cinânda

72. **gördüñ:-dü, -ñ**
Mesnevi 1

Mısra: 51
Görmek.

Gördüñ mi Şolâḡ Ağayı zevḫ üzre mi her bār
'İşretde ola dâ'im o racüllere ser-dâr

73. **gördüñ:-dü, -ñ**
Mesnevi 1

Mısra: 61
Görmek.

Yâ anda mı gördüñ mi ḥaşım Aḥmed Ağayı
Ol zât-ı kerem-pîşeyi ol merd-i vegâyı

74. **gördüñ:-dü, -ñ**
Mesnevi 1

Mısra: 70
Görmek.

Ey bād-ı şabâ ide mi şorduñ mı Receb Beg
Yārân ile şohbetde mi gördüñ mi Receb Beg

75. **gördüñ:-dü, -ñ**
Mesnevi 1

Mısra: 75
Görmek.

Gördüñ mi Kuyum-zâdeyi ol zât-ı şerîfi
Ol nüṣṣa-i meşhûreyi ol ḳadd-i naḫîfi

76. **gördüñ:-dü, -ñ**
Mesnevi 1

Mısra: 81
Görmek.

Gördüñ mi varup anda ya Dervîş 'Aliyi
Ol pâdişeh-i mülk-i fenâyi o velîyi

77. **görseydi:-se, -y, -di**
Mesnevi 1

Mısra: 102
Görmek.

Yâ anda mıdur sülḫte başı Aḥmed Efendi
Görseydi öperdi elini Şeyḫ Hucendî

78. **gören:-en**
Mesnevi 2

Mısra: 98
Görmek.

Cihân içinde ser-çeşme odur o
Gören var mı aña beñzer şouḫ şu

79. **görmedük:-me, -dü, -k**

Mesnevi 2

Mısra: **86**

Görmek.

Birisi daħidür mizâb-ı Elbiz
Hele dünyâda mişlin görmedük biz

80. **göre:-e**

Mesnevi 3

Mısra: **69**

Görmek.

Lâ-’âşimu kavlini göre Rabb-ı cihānuñ
Peyğamber iken oğlını garķ eyledi anuñ

81. **göricek:-icek**

Mesnevi 3

Mısra: **48**

Görmek.

Qadr-i zerî zergir olan a’lâ bilür ey dil
Kimyâyı şanur bilmeyen âdem göricek gil

82. **göricek:-icek**

Mesnevi 3

Mısra: **55**

Görmek.

Evvel emir anı göricek bir toya beñzer
Kizb ile derûnı dolıdur kim şuya beñzer

83. **görmüş:-miş**

Mesnevi 3

Mısra: **58**

Görmek.

Ėāyetle müdemmağ kişiyi beñzer ol oğlan
Pek kendüni görmüş giderek olur o şeytān

84. **gördi:-di**

Mesnevi 4

Mısra: **13**

Görmek.

Kanı bir seyyāh-ı ‘ālem gördi mi gelsün disün
Ėb-ı kevşer hāk-ı ‘anber böyle yaylak-ı cihān

85. **görse:-se**

Mesnevi 4

Mısra: **15**

Görmek.

Evvelā āb-ı hayātın görse İskender eger
Olmaz idi t̄alib-i āb-ı hayāt-ı bi-nişān

86. **gören:-en**

Tarih 7

Mısra: **15**

Görmek.

Dir gören hakkında anuñ vaşf ide mi bu mışra’ı
Kaşr-ı ‘alā cennet-āsā dil-güşā rāhat-fezā

87. **görüp:-üp**

Tarih 8

Mısra: **25**

Görmek.

Görüp ey Dürrî bu köprüyi didüm tārîhin
Yapdı yolında Hākuñ hayr sevāb-ı zibā

88. **görse:-se**

Tarih 12

Mısra: **4**

Görmek.

‘Ėlem-nümā-yı ‘ālem revzenleri bu kaşruñ
Görse Cem ü Sikender lâ-büd ider senedi

89. **görse:-se**

Tarih 12

Mısra: **5**

Görmek.

Görse kitāb-ı medħin reşk eyler idi Cāmî
Hayrān olurdı ammā Molla ‘Ėşım-ı Deħrî

90. **görmüş:-miş**

Tarih 13

Mısra: **8**

Görmek.

Böyle güzel hūkkāmı memduħ-ı üns ü cânı
Reşk-aver şay görmüş midür bir âdem

91. **gördi:-di**

Tarih 18

Mısra: **9**

Görmek.

Zühre gördi bu kaşrı şevķinden
Başladı rakşa bî-mecāl oldu

92. **gör:**

Gazel 27

Mısra: **4**

İdrak etmek, düşünmek.

Eger ki ‘āşıkı yok bir civāna meyl itsem
Gör ne ki t̄alî‘mi aña mübtelā çok olur

93. **görmemiş:-me, -miş**

Kaside 6

Mısra: **14**

İdrak etmek, düşünmek.

İtdi peydā meger ol hîl‘atı hayyāt-ı ezel
Görmemiş mişlini zîrā ki anuñ bir âdem

94. **görse:-se**

Kaside 6

Mısra: **50**

İdrak etmek, düşünmek.

Kapayup şeşder-i cūdî der idi dest āħir
Görse ger sende olan cūd u şeħâyı Hātem

95. **görüñ:-üñ**

Gazel 28

Mısra: **4**

Görmek, idrak etmek, düşünmek.

Çıkarup hançerini yâr dimiş kaşdum var
Yine bu kaşdı görüñ siz dil-i şeydāya çıkar

96. **gördüñ:-dü, -ñ**

Mesnevi 1

Mısra: 5

Görmek, idrak etmek, düşünmek.

Gördüñ mi o yaylağı niçe rûh-fezâdur
Her küşesi cennet gibi bir cāy-ı safâdur

97. **göricek:-icek**

Kaside 12

Mısra: 17

Görmek.

Rüşen-i mihr göricek kıl kıma ayakda beni
İdeyin zerre gibi ben de izhâr-ı vücûd

98. **gördüñ:-dü, -ñ**

Mesnevi 1

Mısra: 7

Görmek.

Ezhârını gördüñ mi açılmış mı ser-â-pâ
Reşk itmede mi büyüna yâ zülf-i dil-ârâ

99. **gördiler:-di, -ler**

Gazel 16

Mısra: 7

Görmek, bakmak.

Gördiler sinemde yârüñ tîğ-i 'aşkı yâresin
Bildiler şimdengerü urgunluğum inkâr güç

100. **görünce:-ünce**

Gazel 34

Mısra: 7

Görmek, bakmak.

Tâb-ı hışmında beni şanmañ görünce derleri
Yâr-i mañcûbuñ 'arağ-nâk olmağ ekser hüydur

101. **gören:-en**

Kaside 11

Mısra: 16

Görmek, bakmak.

Nice şahan ki kodum şahn-ı hâne damlasına
Gören şanur ki o dām içre oldı küli 'ayân

102. **gör:**

Gazel 18

Mısra: 10

İdrak etmek, düşünmek.

Yâr ile gülşene çık âb-ı 'izârın seyr it
Nîtdigüñ sen de gör ey Dürrî-i bîmâr ferağ

103. **göresin:-e, -sin**

Gazel 140

Mısra: 3

Yaşamak, tecrübe etmek.

Bir berg-i lutfını göresin şâyed ey göñül
Sür rüyuñı şu gibi o servüñ ayağına

104. **görmedük:-me, -dü, -k**

Gazel 149

Mısra: 8

Yaşamak, tecrübe etmek.

Biz de iller gibi bûs eyledük ancağ destüñ
Görmedük vaşluñı zevk itmedük elden gayrı

105. **görmedüm:-me, -dü, -m**

Gazel 149

Mısra: 6

Yaşamak, tecrübe etmek.

Ne kadar içdüm ise künc-i firâkında şarâb
Görmedüm zevk u şafâsını keselden gayrı

106. **görmedüm:-me, -dü, -m**

Gazel 164

Mısra: 3

Yaşamak, tecrübe etmek.

Hağ-ı ruhsârûnda cânâ görmedüm harf-i vefâ
Olmadı naşuñda hiç resm-i kerem zâhir dağ

107. **göreymi:-e, -y, -di**

Mesnevi 2

Mısra: 36

Yaşamak, tecrübe etmek.

Anuñ sengi hemân la'l-i Bedağşân
Göreymi hâtem eylerdi Süleymân

108. **gördüm:-dü, -m**

Mesnevi 3

Mısra: 43

Yaşamak, tecrübe etmek.

Ben hûd o guzâtuñ niçe ihsânımı gördüm
Her birisinüñ lûtf-ı firâvânımı gördüm

109. **görseñ:-se, -ñ**

Gazel 30

Mısra: 9

Bakmak, görmek.

Görseñ ey mâh-liķâ bād şanurduñ anı
Küyuña şevk-i vişâlüñ ile Dürrî ne gider

110. **gördi:-di**

Gazel 9

Mısra: 11

Görmek, farketmek.

Bilmedi urgunluğumu pâre-i sinem gördi
Yine Dürrî baña rahm itmedi ol yâr-i gazûb

111. **görse:-se**

Gazel 35

Mısra: 3

Görmek, farketmek.

Görse bir kez 'âşıkun hayrân olup bî-huş olur
Bilmez la'l-i lebûñ dârû mı yoğsa mül midür

112. **göreydi:-e, -y, -di**

Kaside 1

Mısra: 97

Bir şeyin vaziyetini gör-, tanık ol-.

Benüm ol şâ'ir-i sâhîr ki göreydi şî'rüm

Fıkr ü endişeme tahsîn iderdi Hâssân

113. **göricek:-icek**

Kaside 1

Mısra: 92

Bir şeyin vaziyetini gör-, tanık ol-.

Şu'ledâr-ı haremüñ başı içün sultânüm

Hasb-i hâlüm göricek olmayasın rû-gerdân

114. **görmedi:-me, -di**

Kaside 9

Mısra: 49

Bakmak, tanık olmak.

Görmedi çeşm-i cihân zâtuñ gibi bir hoş-hişâl

Bulmadı mişlûñ seyâhat eyleyen bañr ü berî

115. **görüñ:-üñ**

Gazel 62

Mısra: 12

Gör!, Bak!.

O şehbâza ider murğ-ı dili peyk

Görüñ Dürrîyi avlar kuşla kuşuñ

116. **gör:**

Gazel 147

Mısra: 2

Gör!, Bak!.

Cûdın efzûn idüp ol tıfl-ı dilârâ büyüdi

Ne kadar fitne kıpar gör yine gâvğâ büyüdi

117. **gör:**

Kaside 1

Mısra: 17

Gör!, Bak!.

Ne kerem şâhibidür gör o celilü'l-kadri

Kemterin cûdına reşk-efgen olur Bermekiyân

118. **gör:**

Mesnevi 3

Mısra: 51

Gör!, Bak!.

Gör şâhşını kim niçe şikem-hâre kişidür

Her demde anuñ kız ü fiten cümle işidür

119. **gör:-da**

Mesnevi 3

Mısra: 67

Gör!, Bak!.

Gör Hâzret-i Nûha veledi eyledi 'işyân

Çarç eyledi deryâya anı Hâzret-i Raḥmân

120. **görüsem:-ür, -se, -m**

Gazel 9

Mısra: 5

Görmek, rast gelmek, şahit olmak.

Öldürem yolda görürsem dirmiş yârini

Ḳanî ol gün ki olam küşte-i dildâr-ı gâzûb

121. **gördüm:-dü, -m**

Kaside 3

Mısra: 19

Görmek, rast gelmek, şahit olmak.

Gülistân içre gördüm dest-mâli haylî âl olmuş

Meger kim hûn-ı eşk-i bûlbûl-i zârî siler gönca

122. **görmüşümdür:-miş, -, -dür**

Kaside 7

Mısra: 43

Görmek, rast gelmek, şahit olmak.

Dest- bürdin görmüşümdür baña zulm itdi felek

Diñle feryâdum benüm de ideyin saña beyân

123. **gördüğün:-düg, -üñ**

Gazel 79

Mısra: 6

Görmek, rast gelmek.

Böyle zâr olmazduñ ey dil miḥnet-i 'aşk ile sen

Gördüğün ğaddâra meyl idüp hevâdâr olmasañ

124. **gördüm:-dü, -m**

Gazel 14

Mısra: 5

"-egör" sürerlik fiili.

Hicrân eleminden saña feryâd ide gördüm

Güş itmedüñ efgânımı dâd eylemedüñ hiç

125. **göreyledi:-e, -y, -dü, -ñ**

Gazel 32

Mısra: 2

Görmek, anlamak.

Dime ancak melâḥatde o yâr-i sîm-ber vardır

Göreyledi ey dil-i şeydâ bu 'âlemde neler vardır

126. **görmedüm:-me, -dü, -m**

Gazel 92

Mısra: 12

Rastlamak.

Sözlerin lû'lü-i şehvâr-ı yem-i i'câz ider

Görmedüm 'âlemde Dürrî-veş suḡan-ver ey gönül

127. **görüüp:-üp**

Gazel 52

Mısra: 5

Görmek.

Şanma kim âh iderüz yârî rakîb ile görüp

Merd-i 'aşkız aña şemşîr-i ḥamiyyet çekerüz

128. **görince:-ince**

Gazel 141

Mısra: 5

Görmek, fark etmek.

Düşdüm görince beñlerüñi çāh-ı hayrete
Ehl-i raşad-veş oldı nigāhum sitāreye

129. **görse:-se**

Kaside 6

Mısra: 20

Şahit olmak.

Hüsrevā sen hele bir devlete mālîksin kim
Görse biñ cān u dil ile kûl olurdu saña Cem

130. **göreydi:-e, -y, -di**

Kaside 7

Mısra: 49

Şahit olmak, müşahade etmek, tanık olmak.

Baña çarhuñ itdügi zulmüñ göreydi zerresin
Kendüni Haccâc zan eylerdi şeyh-i İsfahân

131. **görmedüm:-me, -dû, -m**

Gazel 144

Mısra: 9

Görmek, karşılaşmak.

O yârüñ olalı meftûnı lutfın görmedüm gitdi
Hemân beyhûde Dürri 'âşık-ı zâr olduğum kaldı

132. **görüp:-üp**

Gazel 146

Mısra: 9

Görmek II okumak.

Dürriyâ şî'rüñ görüp yârân pesend idüp didi
Şî'ri tarzı muhteşemmiş böyle bilmezdüm seni

gör e:

1. **gör e:**

Kaside 5

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Göresin, gör!.

Az görme âb-ı dîdemi sen ey felek habâb
Gerdân olur anuñla gör e bu nüh âsiyâb

gör ki:

1. **gör ki:**

Kaside 4

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

(gel) gör ki.

Müşa'bid-i felegi gör ki gonca beyzesinüñ
Uçurmağ için ider kâlbini tolu şebnem

gör kim:

1. **gör kim:**

Kaside 9

Mısra: 75

Kelime Tipi: -

Gör ki.

Tâli'üm gör kim eger bir yâr-i 'uşşâka ki ben
Mübtelâ olsam olur biñ 'âşık-ı efsün-geri

gören:

1. **gören:**

Mesnevi 2

Mısra: 18

Gören kişi.

Cinân olsa 'aceb midür bu yaylak
Gören de görmeyen de cümle müştâk

göricek:

1. **göricek:**

Gazel 4

Mısra: 5

Gördüğü zaman, görünce.

Göricek hâlümü şâyed ki terahhüm idesin
Hele bir kez başa sinemdeki dâğa cânâ

göril:

1. **görilür:-ür**

Gazel 145

Mısra: 2

Bir şeyin bulunduğu anlaşılmak.

Def'-i gam olup cām-ı meserret sürülür mi
Bu bezm-i cihānda mey-i rāhat görilür mü

2. **görilicek:-i, -cek**

Mesnevi 1

Mısra: 86

Görülme, yaşanmak.

Yâ üni yetişmiş mi gâzel-hānlık ider mi
Gün görilicek hāba varur burnı uzar mı

görin:

1. **görinen:-en**

Gazel 3

Mısra: 7

1. Görünmek.

Dağlar şanmañ görinen cism-i zerdümde benüm
Sînemi sūrâh sūrâh eyledi tîr-i cefâ

2. **görinen:-en**

Gazel 9

Mısra: 3

1. Görünmek.

Şanma hürşid-i felekdür görinen düşdi aña
'Aks-i mir'at-ı ruh-ı dilber gaddâr-ı gâzûb

3. **görinür:-ür**

Gazel 120

Mısra: 7

1. Görünmek.

Geh gül görünür ol ruhı âlûñ gehî âteş
İtdüñ bizi hayrân ne sihrbâz güzelsin

4. **görinmez:-mez**

Gazel 116

Mısra: 9

Görünmek | ortaya çıkmak.

Küyuñā varsa görünmez gizlenürsin ey perî
Hayret-âlûd olmasun 'uşşâk-ı nālân neylesün

5. **görinen:-en**

Gazel 122

Mısra: 3

Görünmek | ortaya çıkmak.

Degül kelef görinen rûy-ı mäh-ı ğarrâda
Düşürdi zülfini ruhsârı üzre ol dil-cü

6. **görinen:-en**

Kaside 5

Mısra: 36

Görünmek | ortaya çıkmak.

Bahtuñ 'arûsı yakdı meger pâyine hîzâb
Gökde şafağ degül görinen ey felek-me'âb

7. **görinmede:-me, -de**

Gazel 51

Mısra: 8

Görünmek. II -mış/-miş gibi gelmek.

Bezm-i cihānda sāğar-ı ümmîd-i ehl-i dil
Dâ'im tehî görünmede güyâ hilâldür

görinen:

1. **görinen:**

Gazel 6

Mısra: 7

Görmek, görünmek.

Çepçevre başumda görinen penbe-i dāğum
Döndürdü ser-i bîmāruñı çenbere cānā

göriş:

1. **görişdi:-di**

Gazel 17

Mısra: 9

*Buluşup konuşmak, konuşup sohbet etmek;
dostluk, ahabalık etmek.*

Baña incinmişdi barışdı görişdi ol civân
Merhabâlar itdi şundi Dürrîyâ zerrîn kadeh

görmeven:

1. **görmeven:**

Mesnevi 2

Mısra: 18

Görmeyen kimse.

Cinân olsa 'aceb midür bu yaylak
Gören de görmeyen de cümle müştâk

görmez isem:

1. **görmez isem:-mez, - ise, -m**

Gazel 75

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Görmek.

Ka'be-i vaşlını yârûñ ne 'aceb görmez isem
Baña göz dikenidür hâr-ı muğaylân-ı firâk

görmüş:

1. **görmüş:**

Gazel 151

Mısra: 5

Görmek, şahit olmak.

Görmüş mistün 'âlemde nazîrin diye ey dil
Ol yâr 'aceb dilber-i pākîze degül mi

görmüş degüldi:

1. **görmüş degüldi:-di**

Kaside 11

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Görmemiş, görülmemiş.

Şu hâne mişlini görmüş degüldi çeşm-i cihân
Şu hâne revzeni 'âlem-nümā idi her ân

görün:

1. **göründi:-di**

Tarih 5

Mısra: 3

Görünmek II İşitilmek, fark edilmek.

Göründi rûy-ı murād-ı cihân bi-hamdillâh
Ki şadr-ı Rûma sa'âdetle geçdi bir fâzıl

2. **görünmez:-mez**

Gazel 1

Mısra: 2

Görünmek, fark edilmek.

İdeli bâde-i 'aşkuñ beni mest ü rüsvâ
Gözüme zerre kadar şimdi görünmez dünyâ

görünme:

1. **görünmededür:-de, -dür**

Gazel 20

Mısra: 2

Görünmekte.

Bezm-i cihānda ehl-i dile sāğar-ı ümîd

Dāim tehî görünmededür çün hilal-i 'îd

görüp:

1. **görüp:**

Gazel 66

Mısra: 3

Bakmak, görmek.

Def'-i ğam itdüm görüp haţţ u 'izâr u rüyuñı
Hüb-rû âb u çemenden itdi cān-ı zâr hâz

göster:

1. **gösterme:-me**

Gazel 110

Mısra: 3

Göstermek.

Ey pîr-i muğân nâ-kese gösterme şarâbı
Sen duẖterüñi herkese mahrem mi şanursın

2. **göster:**

Gazel 26

Mısra: 9

Görülmesini sağlamak, görmesine yol açmak.

Göster ol günleri yâ Rabbî rakîbe diye tâ

Ne kadar kemse de Dürri yine senden yegdür

3. **göster:**

Gazel 39

Mısra: 1

Görülmesini sağlamak, görmesine yol açmak.

Bana rahm eylesün dersen o yâre derd-i dil göster
Ten-i zerd ü nizârûñ üzre açup şerha dil üzre göster

4. **göster:-up**

Gazel 39

Mısra: 2

Görülmesini sağlamak, görmesine yol açmak.

Bana rahm eylesün dersen o yâre derd-i dil göster
Ten-i zerd ü nizârûñ üzre açup şerha dil üzre göster

5. **göster:**

Gazel 39

Mısra: 6

Görülmesini sağlamak, görmesine yol açmak.

Pür it dâmân-ı gülzârı şabâ evrak-ı güllerle
Bu bezm-i gülsitânda cûdîñi dökül saçıl göster

6. **göster:**

Gazel 39

Mısra: 8

Görülmesini sağlamak, görmesine yol açmak.

Şehâ 'uşşâkuñı lutf eyle kurbân itmeden evvel
Meh-i 'ıyd-ı ruhuñ zülfüñ şehâbın ref' kıl göster

7. **göstereyin:-eyin**

Gazel 131

Mısra: 4

Görülmesini sağlamak, görmesine yol açmak.

Çok kanlı yâreler açayın sînem üstine

Gülzâr-ı gamda göstereyin ergüvân yine

8. **göstermez:-mez**

Gazel 165

Mısra: 3

Görülmesini sağlamak, görmesine yol açmak.

Haţ-ı ruhsârın öpdürmez yüzün zülfüyle göstermez
Ne rûz-ı Hızırı bildürdi bize dilber ne nevrûzı

9. **göstere:-e**

Kaside 12

Mısra: 28

Görülmesini sağlamak, görmesine yol açmak.

Dâ'imâ âyine-i lutf-ı Hudâ-yı müte'âl

Göstere rûy-ı şafâ çehre-i kâm u maşşûd

10. **gösterür:-ür**

Kaside 9

Mısra: 41

Sunmak.

Dil-nüvâzâ mahmedet mendâ vü 'adâlet gösterür

Ey mu'in-i şer' ü naşş-ı kâti'-i peygamberi

11. **göster:**

Gazel 119

Mısra: 9

Göstermek, görülmesini sağlamak.

Göster âyine-i ruhsârûñı vir kând-i lebûñ

Dürri-i gam-zede bülbül gibi güyâ olsun

göz:

1. **gözleri:-ler, -i**

Gazel 43

Mısra: 8

T. Görme organı.

Şehir vardum baña rahm itmedi yâr

Süzülmüş gözleri mahmûra beñzer

2. **gözümden:-üm, -den**

Gazel 45

Mısra: 9

T. Görme organı.

Yaşını durma gözümden geçirür ey Dürri

Cüy-ı eşk ile gönül def'-i gam eyler mi şanur

3. **gözüm:-üm**

Gazel 66

Mısra: 9

T. Görme organı.

Ben gözüm yaşını deryâ eyledüm gelsün hemân

Seyr-i deryâdan iderse Dürriyâ dildâr hâz

4. **gözünün:-i, -n, -ün**

Kaside 4

Mısra: 56

T. Görme organı.

Olup medâyiñüñi yazmada senüñ 'âciz

Revân ider gözünün kanlı yaşlarını kalem

5. **gözi:-i**

Gazel 44

Mısra: 1

Göz.

Katl-i 'uşşâkı kaçan ol gözi cellâd ister

Hañçer-i gamze-i dil-düzi imdâd ister

6. **gözine:-i, -n, -e**

Gazel 47

Mısra: 1

Göz.

Gözine sürme çeküp âfet-i cân oldu o yâr

Gamzesi tığine zağ urdı şağın ey dil-i zâr

7. **gözime:-im, -e****Gazel 48**

Mısra: 2

Göz.

Mihri gördükde hemân hâtıruma yâr gelür
Gözime girye gelür cân u dile zâr gelür

8. **gözün:-ün****Gazel 49**

Mısra: 3

Göz.

Gözün suhendür ey âfitâb-ı adnî-yi istignâ
Ruğuñdur burc-ı hüsnün mâhı hâlün anda encümdür

9. **gözleri:-ler, -i****Gazel 88**

Mısra: 4

Göz.

Biñ 'aşıkı bir demde ider beste-i yek-târ
Ol gözleri sehğâr ile bilmem nic'olur hâl

10. **gözleri:-ler, -i****Gazel 88**

Mısra: 8

Göz.

Mülk-i dilümi eyledi yağmâya teveccüh
Ol gözleri Tâtâr ile bilmem nic'olur hâl

11. **gözleri:-ler, -i****Gazel 122**

Mısra: 6

Göz.

Egerçi vahşet ider râm olmadan bir gün
Kemend-i âhuma uğrar o gözleri âhû

12. **göz:****Gazel 125**

Mısra: 7

Göz.

Yârün yanında göz ile düşdi yere yüzü
Rüy-ı rakîb pür-kelef oldu bihamdihi

13. **gözi:-i****Gazel 150**

Mısra: 3

Göz.

Sen o gice kaçmasayduñ ey gözi âhû benüm
Ben mi isterdüm bu deşt-i gamda büryân olmağı

14. **gözleri:-ler, -i****Kaside 4**

Mısra: 22

Göz.

Seher zamânı degül jâle çeşm-i nergisde
Cefâ-yı dehr ile anuñ da gözleri pür-nem

15. **göz:****Kaside 6**

Mısra: 11

Göz.

Nedür ol şa'sa'a kimse bakamaz göz kamaşur
Mihr-i rahşân gibi nûr-efgen-ı rüy-ı 'âlem

16. **gözlü:-lü****Tarih 8**

Mısra: 16

Göz.

Tâk-ı ebrü-yı civânân gibidür 'ayniyle
Bir güzel gözlü güzel köprü olupdur haqqâ

17. **gözi:-i****Gazel 71**

Mısra: 4

Göz.

Şanki deryâ-yı melâhatda o nâzik dehenün
Dür-i yektâ ile pür ey gözi sehğâre şadef

18. **gözlerümden:-ler, -üm, -den****Gazel 112**

Mısra: 1

Görme uzvu, ayn, çeşm.

Gözlerümden demidür eşk-i firāvân yürisün
Bâd-ı 'aşkuñla şehâ lücce-i 'ummân yürisün

19. **gözüne:-ün, -e****Gazel 117**

Mısra: 8

Görme uzvu, ayn, çeşm.

Ey rakîb-i bed-liqâ hâk ile yek itme beni
Gözüne girer senün âhır gubârumdan şakın

20. **gözüm:-üme****Gazel 1**

Mısra: 2

Bakış, nazar.

İdeli bâde-i 'aşkuñ beni mest ü rüsvâ
Gözüm zerre kadar şimdi görünmez dünyâ

21. **gözleri:-ler, -i****Gazel 37**

Mısra: 6

Göz, görme organı.

Habs eyleyen cezâir-i hicrâna dilleri
Ol fitne-cü o gözleri câzû degül midür

22. **gözüm:-üm, -e****Gazel 137**

Mısra: 8

Görme organı: göz.

Koparur hün ile her lahza hezârân tûfân
Nice nisbet olunur giryede deryâ gözüm

23. **gözlerüm:-ler, -üm****Gazel 3**

Mısra: 1

Göz (ağlamak bağlamında).

Ağlamakdan gözlerüm hūnīn olınca dilberā
Kuhl-i ḥāk-i pāyuñı ırgürdi keḥḥāl-i şabā

göz dikenidür:

1. **göz dikenidür:-dür**

Gazel 75

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Göz dikenii II bir hastalık (?).

Ka'be-i vaşlını yārūñ ne 'aceb görmez isem
Baña göz dikenidür ḥār-ı muḡaylān-ı firāk

göz kıpar:

1. **göz kıpar:-ar-r**

Gazel 10

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Deyim**

Göz kırmak, göz işareti yapmak.

Bezmi-î gamda Dürrîyā ol şāh-ı ḥüsne göz kıpar
Şanma bād itdi ḥabāb-ı cām ü şahbāyı şikest

göz yumunca:

1. **göz yumunca:-unca**

Kaside 8

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Deyim**

Görmezlikten gelmek, hoş görmek, başışlamak.

Rind odur kim göz yumunca çarḥ-ı keş-reftārdan
Başın kaldurmaya hergiz bādeden hem-çün ḥabāb

gözed:

1. **gözedür:-ür**

Gazel 29

Mısra: 6

Gözetmek, aramak.

Eylemez rütbe-i iḳbāle nigāh-ı ḥasret

Merd-i āgeh-dil olan künc-i kanā'at gözedür

2. **gözedür:-ür**

Gazel 29

Mısra: 10

Gözetmek, aramak.

Ḳabs idi ehl-i vefā ol da cihāndan gitdi

Dürrîyā ḳalmadı 'ālemde ḥaḳīḳat gözedür

3. **gözedür:-ür**

Gazel 29

Mısra: 4

Beklemek.

Ki eger bir nigeḥ-ı luṭf ile bī-çārelerin

Raḥm idüp 'āşık-ı miskīn ol āfet gözedür

4. **gözedür:-ür**

Gazel 29

Mısra: 8

Beklemek.

Gözi açık geçinür zāhid-i hodbīn veli

Gözi dörd olmuş anuñ sofrā-i ni'met gözedür

5. **gözedür:-ür**

Gazel 29

Mısra: 1

Beklemek.

Şanma yābāna bakup gayriyle ülfet gözedür

İltifāṭ itmege 'uşşāḳına fırsat gözedür

gözi açık geçinür:

1. **gözi açık geçinür:-ür**

Gazel 29

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Deyim**

Fırsattan yararlanan, kurnazca davranan.

Gözi açık geçinür zāhid-i hodbīn veli

Gözi dörd olmuş anuñ sofrā-i ni'met gözedür

gözi dörd olmuş:

1. **gözi dörd olmuş:-muş**

Gazel 29

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

Dört gözle beklemek (masiva bağlamında).

Gözi açık geçinür zāhid-i hodbīn veli

Gözi dörd olmuş anuñ sofrā-i ni'met gözedür

gözleri āhū:

1. **gözleri āhū:**

Gazel 134

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gözleri ceylan gibi olan II iri, güzel gözlü sevgili.

Dām-ı niyāzı eyleyegör der-kemīn müdām

Şāyed saña o gözleri āhū şikār ola

gözleri kamaşdı:

1. **gözleri kamaşdı:-dı-ler, -i**

Kaside 8

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Göz kararıp görmez olmak II bir niteliğinden

dolayı hayran bırakmak.

Mihr-i ruḥsāruñ görüp cānuñ kamaşdı gözleri

Şanma maḥv olup ḥabāb-ı cāma irdi inḳılāb

gözleri mest:

1. **gözleri mest:**

Gazel 11

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gözleri mahmur, gözleri baygın.

Öldürüp ḳanum iḳer dem-be-dem ol gözleri mest

Görmedüm ben o cefā-pīşe gibi bāde-perest

gözüm:**1. gözümün:-üñ****Kaside 2****Mısra: 96***Göz.*

Beni güldürmedi hiç bu felek-i bî-inşâf
 Ğam-ı hırmân ile itdi gözümün yaşını yemm

gözüm dutsa:**1. gözüm dutsa:-sa-üm****Gazel 130****Mısra: 7****Kelime Tipi: Deyim***(birini veya bir şeyi) beğenmek.*

Gözüm dutsa kaçan kim bir hüma-yı ma'nî-i bikri
 Olur şehbâz-ı tab'um anı elbette şikâr üzre

gözüme dünya görünmez:**1. gözüme dünya görünmez:-mez****Gazel 76****Mısra: 8****Kelime Tipi: -***Gözü görmemek II hiçbir şeyi gözü görmemek.*

Çapladı ebr-i gamuñ hürşid-rüy-ı bahtımı
 Gözüme dünya görünmez dâd elünden ey felek

gözüme geldi:**1. gözüme geldi:****Gazel 137****Mısra: 1****Kelime Tipi: Deyim**

*Bir şeyi zihinde canlandırmak, tasarlamak,
 hatırlamak; görür gibi olmak.*
 İçicek geldi hemân neşve-i şahbâ gözüme
 Düze gelmezse n'ola şimdi bu dünyâ gözüme

gözüme gelmez:**1. gözüme gelmez:-mez****Gazel 137****Mısra: 4****Kelime Tipi: Deyim***Göze, gözüne gelmemek; görünmemek. II*

Görmezden gelmek, önemsememek.
 Bakmasam 'arızuñ 'alemi görmez çeşmüm
 Görmesem la'lüñi gelmez mey-i hamrâ gözüme

gözüme görünür:**1. gözüme görünür:-ür****Gazel 137****Mısra: 6****Kelime Tipi: Deyim***Göze görünmek (... gibi gözükmek bağlamında**kullanılmıştır.).**İtmese bâğa ta'alluk-ı nazar merhametün**Görinür nergis-i şehläları a'mâ gözüme***2. gözüme görünür:-ür****Gazel 137****Mısra: 10****Kelime Tipi: Deyim***Göze görünmek (... gibi gözükmek bağlamında**kullanılmıştır.).**Görinür şeh-per-i zülfi ile yârün Dürri**Dehen-i gonca-veşi tûti-i güyâ gözüme***gubâr:****1. gubârumdan:-um, -dan****Gazel 117****Mısra: 8***Toz, toprak.*

Ey rakîb-i bed-liķâ hâk ile yek itme beni
 Gözüne girer senün âhir gubârumdan şaķın

gubâr olmak:**1. gubâr olmak:-mak****Gazel 115****Mısra: 9****Kelime Tipi: -***Toz olmak, ölmek (değersizlik bağlamında).*

Hâk-i pâyünde gubâr olmak gerek Dürri gibi
 Büse-i dâmân-ı yâr-ı pür-cefâsın isteyen

gubâr-ı ğam:**1. gubâr-ı ğam:****Kaside 3****Mısra: 11****Kelime Tipi: -***Gam tozu.*

Engâmda rûzigâr itmiş devrini pür gubâr-ı ğam
 Dilinden def-i ğam çün dâyimâ sāğar tutar gonca

gubâr-ı ğuşsa olmasa:**1. gubâr-ı ğuşsa olmasa:-ma, -sa****Kaside 8****Mısra: 57****Kelime Tipi: -***Gam tozu olmak.*

Olmasa mir'ât-ı hâtırdâ gubâr-ı ğuşsa ger
 Nev- 'arûs-ı fikretüm yüz gösterürdi bî-nikâb

güç:**1. güç:****Gazel 16****Mısra: 1***Zor.*

Pister-i ğamdan halâşuñ ey dil-i bî-mâr güç
 Ol tabîb-i câna yalvar gayriden timâr güç

2. güç:**Gazel 16****Mısra: 2***Zor.*

Pister-i ğamdan halâşuñ ey dil-i bî-mâr güç
Ol şabîb-i cāna yalvar ğayriden tîmâr güç

3. güç:

Gazel 16
Mısra: 6
Zor.

Yanuma gelmez ki feryād u figānum ğüş ide
Ol şeh-i mülk-i cemāle hālümü iḥbār güç

4. güç:

Gazel 16
Mısra: 8
Zor.

Gördiler sînemde yârûñ tîğ-i 'aşkı yâresin
Bildiler şimdengerü urğunluğum inkâr güç

5. güç:

Gazel 16
Mısra: 10
Zor.

Naḳd-i cān ile şatar kālāsını biñ nāz ile
Ḥâce-i 'aşk ile ey Dürri 'aceb bāzâr güç

6. güci:-i

Gazel 46
Mısra: 5
Zor, zor olan.

Bâğ-ı kalbinden gül-i ihsân kıparmakdur güci
Mîve-i cevri-nihâl-i kaddi bî-zahmet kıpar

7. güç:

Gazel 16
Mısra: 4
Güç, iktidar, kuvvet.

'Arz-ı hâle kūyuna varmağa yokdur tākātüm
Zerre deñlü kımadı bende ğam-ı dildâr güç

ġüft ü ġüdan:

1. ġüft ü ġüdan:-dan

Gazel 5
Mısra: 10
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Dedikodu yapmak, söz söylemek.

Mest-i dembeste-i 'aşk olalı Dürri düşdi
ġüft ü ġüdan kesilüp künc-i ferāğa cānā

ġüftâr:

1. ġüftâra:-a

Gazel 8
Mısra: 10

Söz, laf II söz söyleme, düşünceyi dile getirme.

Olsa Dürri n'ola evşâf-ı ruḥuñda ğüyā

Dilberā âyinedür tütîye ġüftâra sebeb

2. ġüftârimuz:-ı, -muz

Gazel 54
Mısra: 9

Söz, kelim II şiir, gazel.

Sezâ-yı efser-i şāhān iken ġüftârimuz Dürri

Ḥayıflar dāyimā zîr-i yem-i miḥnetde pinhānuz

ġüher:

1. ġüher:

Kaside 3
Mısra: 16
Cevher.

Bahār irdi ġülistān ğüyyiā kân-ı cevāhirdür

Zümürürd sebze şāḫ-ı ergüvān mercān ġüher ğonca

ġül:

1. ġüle:-e

Gazel 22
Mısra: 7
ġül.

Ġüşunı ḥalk meger kim ġüle teşbîh itmiş
Ġüş-i cānānuma mengüş egilüp anı añar

2. ġül:

Gazel 46
Mısra: 7
ġül.

Bülbül ol al bülbüle ġül gibi ey sākî ele
Meclise şal ġulgule bir nefḫa-i 'işret kıpar

3. ġülü:-i

Gazel 55
Mısra: 5
ġül.

Ruḫ-ı dilber ġülü pejmürde-i mürde reşk itdi lebi
Âteş-i ğamla dil-i ğoncayı kıldı pür süz

4. ġülin:-in

Gazel 87
Mısra: 2
ġül.

Büse-i ruḫsâr-ı yâre vir yine ikdām-ı dil
Ol civānuñ bir ġülin kıpkımağdur ancak kām-ı dil

5. ġül:

Gazel 89
Mısra: 1
ġül.

Ruḫunuñ şokmış o sultān-ı cemāl üstine ġül
Seyr idüñ niçe yakışmış ġül-i âl üstine ġül

6. ġül:

Gazel 89
Mısra: 2
ġül.

Ruḫunuñ şokmış o sultān-ı cemāl üstine ġül
Seyr idüñ niçe yakışmış ġül-i âl üstine ġül

7. gül:

Gazel 89

Mısra: 4

Gül.

‘Aks-i ruhsârını seyr eyle bu çeşm-i terde
Düşdi güyâ ki hemân âb-ı zülâl üstine gül

8. gül:

Gazel 89

Mısra: 6

Gül.

Pertev-i mihr-i melâhat pîşine düşmüş anuñ
Yâr şanma şokınur kırmızı şâl üstine gül

9. gül:

Gazel 89

Mısra: 8

Gül.

Dâğ-ı bisyârumı destümde benüm seyr eyle
Oldı güyâ ki müzeyyen yine dâl üstine gül

10. gül:

Gazel 89

Mısra: 10

Gül.

Seyr-i bâğa gele şâyed diyü ey Dürri yâr
Dâ’imâ yola bakar çıkdı nihâl üstine gül

11. güller:-ler

Gazel 92

Mısra: 10

Gül.

Gülşen-i çeşminde dildârûñ görüp ruhsârını
Bâğda pejmürde-i reşk oldı güller ey gönül

12. gül:

Gazel 99

Mısra: 11

Gül.

Gül açıldı şıyt-ı bülbül tutdı afâkı yine
Dürriyâ zevk ü şafâ-bahşâ-yı ‘âlemdür bu dem

13. gül:

Gazel 120

Mısra: 7

Gül.

Geh gül görünür ol ruhlı âlûñ gehî âteş
İtdûñ bizi hayrân ne sihrbâz güzelsin

14. gül:

Gazel 133

Mısra: 2

Gül.

Dil-nevâzum gitme seyr-i gülşene ağıyar ile
Serv-i nâzum eyleme gül gibi ülfet hâr ile

15. gülleri:-ler, -i

Kaside 9

Mısra: 52

Gül.

Âb-ı ihsânûñla bulaydı eger kim terbiyet
Gülşenüñ faşl-ı şitâda açılurdu gülleri

16. gülleri:-ler, -i

Tarih 7

Mısra: 4

Gül.

Bâğ-ı cennetden n’ola yaksa çerâğı bu maķâm
Gülleri nakşı anuñ pejmürde olmaz dâ’imâ

17. gül:

Gazel 35

Mısra: 6

Çok sevilen ve beğenilen, katmerli ve kokulu olan çiçek.

‘Âşıkuñ bülbül gibi feryâd ü efgân itmede
Gonca mı la’l-i lebûñ yâ ruhlaruñ ter gül midür

18. gül:

Gazel 35

Mısra: 9

Çok sevilen ve beğenilen, katmerli ve kokulu olan çiçek.

Erguvân mı kanlı yâreñ dağ-ı sineñ gül mi yâ
Dem-be-dem feryâd ider Dürri dilûñ bülbül midür

19. gül:

Gazel 58

Mısra: 1

Çok sevilen ve beğenilen, katmerli ve kokulu olan çiçek.

Ruhsâr-ı âlûñi gören ‘âşıq gül istemez
Seyr eyleyen o kâkülûñi sünbül istemez

20. gül:

Gazel 64

Mısra: 11

Çok sevilen ve beğenilen, katmerli ve kokulu olan çiçek.

Hâli fülful kâkülî sünbül ruhlı pür-tâbı gül
Âfitâb-ı rûy-ı dilberdür gülîstândan garaż

21. güler:-er

Mesnevi 1

Mısra: 87

Ses çıkarmadan hafifçe gülümsemek, tebessüm etmek.

Yâ Pîr Muhammed Çelebi aña güler mi
Vâ’llâh sinîri çekdirirüm ben sana dir mi

22. güler:-er

Mesnevi 1

Mısra: 117

Gülmek.

İsma’îl Âğa-zâde bu evzâ’a güler mi
Ol öbkelenüp kirpi gibi çehre büzer mi

23. **gölün:-üñ**
Gazel 31

Mısra: 1

Gül. || Sevgili.

Dāyimā şohbeti ey dil o gülün hār iledür
Nice āh itmeyeyin haṭāsı ağıār iledür

24. **göl:**

Gazel 103

Mısra: 9

Gül. || Sevgili.

Ey Dürrī o gül gayra muḳārin olalı
Bülbül gibi āzürde-dil-i hār oldum

25. **göl:**

Gazel 116

Mısra: 2

Gül. || Sevgili.

Sîḥ-i 'aşḳuñ bağırını delmiş hezārān neylesün
İtmesün ney gibi ey gül āh u efġān neylesün

26. **gölün:-üñ**

Gazel 153

Mısra: 3

Gül. || Sevgili.

Girmedi güşına gülün āh u enīn-i bülbülün
Geçdi günü fiġān ile faşl-ı bahārı bilmedi

27. **göl:**

Gazel 162

Mısra: 11

Gül. || Sevgili.

Ma'il olduñ gayra ey gül ülfet itdün hār ile
Bülbül-i dil n'ola efzün eylese nālānlığı

28. **göl:**

Kaside 4

Mısra: 15

Gül. || Sevgili.

Hezāre kāse ile zehr içürmek için gül
İçinde ḥurde-i zer sanma koydı cāmına sem

29. **göl:**

Gazel 147

Mısra: 4

Çiçek.

Meh-i nev gibi teraḳḳubda ruḥ-ı pür-tābı
Açılup gül gibi ol ḡonca-i zibā büyüdi

30. **göl:**

Gazel 164

Mısra: 1

Çiçek.

Bāġ-ı 'ālemde ruḥuñ gibi gül olmaz bir daḥi
Dehre ḳaddün gibi gelmez 'ar'ar-ı fāḥir daḥi

31. **göl:-e**

Gazel 147

Mısra: 5

Çiçek.

Yüzine bir göle bakmakla o şūḥ-ı devrān
Ḳatı yüz buldı dil-i 'āşık-ı rüsvā büyüdi

32. **göl:-e**

Kaside 2

Mısra: 119

Çiçek.

Ne revādur göle rübāh u denā'et-pişe
Şayd-ı naḥçir ide maḥrūm ola seyrān-ı eḥem

33. **göl:-den**

Gazel 135

Mısra: 1

*Çok sevilen ve beġenilen, katmerli ve kokulu olan
çiçek: gül.*

Seher gülden virince bāġa ebr-i cān-fezā müjde
Ḳulaḳdan bülbüle itdi nesīm-i dil-güşā müjde

34. **göl:**

Kaside 4

Mısra: 11

Gül çiçeġi.

Gül ile lāle degül bezm-i şāh-ı nevrūza
Çekildi şanki ṭabaḳlarla gūne gūne ni'am

35. **göl:-ler, -üñ**

Kaside 4

Mısra: 23

Gül çiçeġi.

Açılduġın göricek göl:-ler gül-işānda
Hezāra nerde güneş itdi yārūmi dem

36. **göl:**

Kaside 6

Mısra: 2

Gül çiçeġi.

Bārekallāh zihī ḥil'at-ı ferḥunde-ḳadem
Ḳıldı aḥbābuñı gül gibi ḳudūmı ḥurrem

37. **göl:**

Tarih 2

Mısra: 3

Gül çiçeġi.

Ḥazān olsun 'ālem gül olsun perişān
Bıraksun yere berg ü bārın dıraḥtān

38. **göl:**

Gazel 55

Mısra: 1

Gül.

Açdı gül muşḥafını ḥāce-i bād -ı nevrüz
Bülbül-i ḥoş- naġamuñ ṭālī'i geldi vü firüz

39. **güli:-i****Gazel 84**

Mısra: 1

Gül II sevgili.

Ey bāğ-ı letâfet güli sen hâra mı uyduñ
 'Uşşâkuñı terk eyleyüp ağıyâra mı uyduñ

40. **gül:****Gazel 128**

Mısra: 5

Gül (gül rengi bağlamında).

Gül cāmını aldı ele ey bülbül-i şeydâ
 Yâ sen ne durursun yûri bāğa nağam eyle

41. **gül:****Gazel 139**

Mısra: 4

*Gül ağacının güzel kokulu, pek çok çeşidi bulunan
 çok makbul çiçeği.*

Rûyı yanında zülfini murğ-ı dil itdi câ
 Bülbül gibi idindi mekân gül budağına

42. **güli:-i****Gazel 155**

Mısra: 1

Gül (kanlı yara, kırmızılık bağlamında).

Sînemde 'aşkuñ ile görüp dâğdan güli
 Gelmez misün bu gülşene ey sîne bülbülü

43. **gül:****Gazel 155**

Mısra: 3

Gül. (yanak bağlamında).

Gül ruhlaruñla la'lüñi yâd eylerin hemân
 Görsem eger ki cām-ı ferağ-bağş ile müli

44. **gül:****Gazel 161**

Mısra: 2

Gül, çiçek.

O gonca-fem içecek bir iki kadeh mül açıldı
 Kızardı ruhları gülzâr-ı şîvede gül açıldı

45. **güller:-ler****Kaside 10**

Mısra: 12

Gül, çiçek.

Gülezâr-ı dehre şimdi viren fer ü şevketi
 Ne bülbülün şadâsı ne güller şafâsıdır

gül çehrelî:1. **gül çehrelî:-li****Gazel 44**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gül yüzlü. II Sevgili.

Hâb-ı nâzından o gül çehrelî bî-dâra müdâm
 Bâğ-ı kûyına varup nâle vü feryâd ister

gül olmaya:1. **gül olmaya:-ma, -y, -a-ma, -ya****Gazel 161**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Çiçek olmak, açmak.

Çemende kalmadı bir gonca kim gül olmaya şimdi
 Bahâr oldu dil-i pür-ğubâr-ı bülbül açıldı

gül-âb:1. **gül-âb:****Gazel 7**

Mısra: 6

Gül suyu.

Ruhları olur 'arağ-rîz âteşin mey görse yâr
 Şanki âteşle çıkar berg-i gül-i terden gül-âb

2. **gül-âb:****Kaside 8**

Mısra: 52

F. Gül suyu.

Ruhları olur 'arağ-rîz âteşin mey görse yâr
 Şanki âteşle çıkar berg-i gül-i terden gül-âb

gülab:1. **gülab:****Kaside 5**

Mısra: 8

Gül suyu.

Her demde ey perî çıkarur âteş-i hicâb
 Bezm-i şarabda ol gül-i ruhsârdan gülab

gül-çehre:1. **gül-çehreyi:-y, -i****Gazel 154**

Mısra: 10

Gül yüzlü. II Sevgili.

Âh u feryâd-ı dil-i Dürri-i miñnet-zededür
 Hâb-ı nâzından o gül-çehreyi bîdâr idici

gül-deste-i şafâsı:1. **gül-deste-i şafâsı:-sı****Gazel 140**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Neşe, sevinç demeti.

Dürriye iltifât ideli gülsitânda yâr
 Gül-deste-i şafâsı şığışmaz kucağına

güldür:1. **güldürmedi:-me, -di****Kaside 2**

Mısra: 95

*Gülmesine sebep olmak, gülmesini sağlamak,
 sevindirmek.*

Beni güldürmedi hiç bu felek-i bî-inşâf
Ğam-ı hırmân ile itdi gözümün yaşını yemm

gül-endâm:

1. gül-endâma:-a

Gazel 68

Mısra: **10**

Güzel endâmlı, boyu gül gibi nâzik ve lâtif olan.
Ser nedür kim yolına vireyüm ey dil yârûñ
Cânımı eylemez ben o gül-endâma dirîğ

ğulğul:

1. ğulğulleri:-ler, -i

Gazel 156

Mısra: **6**

Ağzı dar bir kaptan akan sıvının çıkardığı ses II inleyiş, feryat.
Bezmimiz dildâr-ı gül-ruhsâr ile gülzârdur
Şıyt-ı bülbüldür şurâhî vü sebû ğulğulleri

ğulğul itsün:

1. ğulğul itsün:-sün

Gazel 39

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Suyun veya bir sıvının ağzı dar bir kaptan dökülürken çıkardığı ses çıkarması.
Şurâhî ğulğul itsün bâdeyi koy câma ey sâķi
Yine huşyâr olan ehl-i bez[i]mde kıanzil göster

ğulğule sal:

1. ğulğule şal:

Gazel 46

Mısra: **8**

Kelime Tipi: -

Gürültü yapmak, velvele salmak. (sürâhi bağlamında).

Bülbül ol al bülbüle gül gibi ey sâķi ele
Meclise şal ğulğule bir nefha-i 'işret kıpar

gülğün:

1. gülğün:

Gazel 112

Mısra: **6**

Gül renkli (şarap bağlamında).
Pây-mâl eyle yine mür-ı ğamı ey sâķi
Sür e gülğün mey-i nâb u fûrûzân yürisün

gül-i âl:

1. gül-i âl:

Gazel 89

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

Kırmızı gül. || Sevgilinin yanağı.
Ruğunun şokmış o sultân-ı cemâl üstine gül
Seyr idün niçe yakışmış gül-i âl üstine gül

gül-i bî-hâr:

1. gül-i bî-hâr:-ı

Gazel 142

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Dikensiz gül.
Öpsem olur ol dilber-i nâzûk-tenî güyâ
Bâğ-ı ruğunun şad gül-i bî-hârı küşâde

gül-i cennet:

1. gül-i cennet:

Mesnevi 1

Mısra: **126**

Kelime Tipi: -

Cennet gülü.

Her kim ana çıkdıysa selâm eyle firâvân
Her demde olalar gül-i cennet gibi ħandân

gül-i gülşende:

1. gül-i gülşende:-de

Gazel 118

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

Gül bahçesinin gülü.

Gider zevk-i çemen itmez olur bülbül şadâ bir gün
Gül-i gülşende kıalmaz rûzgâr eyler hebâ bir gün

gül-i gülzâra:

1. gül-i gülzâra:-a

Gazel 101

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Bahçenin gülü (yara bağlamında).

Sinemde olan dâğa olmağda revân eşküm
Güyâ gül-i gülzâra ey Dürri düşer şebnem

gül-i gülzâr-ı fażlı:

1. gül-i gülzâr-ı fażlı:-ı

Gazel 41

Mısra: **13**

Kelime Tipi: -

Cömertlik bahçesinin gülü.

Ol gül-i gülzâr-ı fażlı Hâķ ħazândan şaklasun
Mişli gelmez dehre olma ey gülistân muntazır

gül-i ħandân oldu:

1. gül-i ħandân oldu:-dı

Kaside 3

Mısra: **37**

Kelime Tipi: -

Gülen gül, açılmış gül olmak.

Çemende mihr-i ruhsârın görüp oldu gül-i ħandân
Yine şimdi çerâğı mihr-i enverden yakar gonca

gül-i ħandân olsa:

1. **gül-i handân olsa:-sa****Gazel 132**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Açılmış gül olmak (baht bağlamında).

Ref' idüp zülfini mihr-i ruḥ-ı tábân olsa
Açılup gönca-i bahtum gül-i handân olsa

gül-i handân:1. **gül-i handânı:-ı****Gazel 22**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Açılmış gül / sevgili.

Âh ider dil kaçan ol serv-i hırāmānı añar
Zār olan bülbül-i gūyā gül-i handānı añar

gül-i hüsün:1. **gül-i hüsün:****Gazel 163**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güzellik gülü (yanaktaki kırmızılıklar bağlamında).

Ruḥuñ ki neş'e-i bāde ile al al oldu
Gül-i hüsün açılup zînet-i cemāl oldu

gül-i ihsân:1. **gül-i ihsân:****Gazel 46**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Cömertlik gülü.

Bāğ-ı kalbinden gül-i ihsân koparmakḍur güci
Mîve-i cevri nihāl-i ḡaddi bî-zahmet kopar

gül-i ihsânını:1. **gül-i ihsânını:-ı, -n, -ı****Kaside 2**

Mısra: 78

Kelime Tipi: -

Cömertlik gülü.

Gülşen-i devlet ü iḡbālūñe girdüm nice kez
İtmedüm rāyiḡa-yı yek gül-i ihsânını şemmi

gül-i pür-minnetini:1. **gül-i pür-minnetini:-i, -n, -ı****Gazel 70**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Minnet dolu gül.

Bāğ-ı dehrūñ gül-i pür-minnetini istemezsin
Bîñi-i cānuma eyler o daḡı baḡş-ı ru'āf

gül-i ra'nā:1. **gül-i ra'nā:****Gazel 93**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Parlak renkli gül.

Ber-hedef olmadı çün nāvek-i maḡşūd u murād
Tā-be-key kavş-i ḡamuñ ey gül-i ra'nā çekelüm

gül-i ruhsārdan:1. **gül-i ruhsārdan:-dan****Kaside 5**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gül yanaklı.

Her demde ey perî çıkarur āteş-i hicāb
Bezm-i ṡarabda ol gül-i ruhsārdan gülāb

gül-i ruhsārınıñ:1. **gül-i ruhsārınıñ:-ı, -n, -uñ****Gazel 144**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gül yüzlü, yanaklı (sevgili).

Gül-i ruhsārınıñ iller şafāsın itdi ey meh-rū
Benüm bülbül gibi āzürde-i ḡar olduḡum ḡaldı

gül-i şāhidine:1. **gül-i şāhidine:-i, -n, -e****Kaside 4**

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Güzelin, sevgilinin gülü.

Nuḡūd-ı jāle ile gönca kîsesin pür idüp
Hezār itdi gül-i şāhidine 'arż-ı direm

gül-i sır-āb:1. **gül-i sır-āb:****Gazel 19**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Suya kanmış gül; taze/körpe gül.

Eylemiş ruhsārınıñ keyf-i şarāb-ı nāb sürḡ
Gülşen-i ḡüsni içre açılmış gül-i sır-āb sürḡ

gül-i sürḡ:1. **gül-i sürḡ:****Kaside 10**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kırmızı gül.

Bülbül ki bezm-i dilkeşinūñ hoş nevāsıdur
Ammā gül-i sürḡ daḡı La'lîn Ḳabāsıdur

gül-i ter:1. **gül-i ter:****Gazel 5**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Taze gül.

Dāğ-ı sinem gül-i ter bülbül dil-i naḡme serā
Seyre gel daḡı neler var bu bāḡa cānā

2. **gül-i ter:****Gazel 67**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
*Taze gül.*Şarābuñ 'acebdür senüñ ey gül-i ter
Hezāra muzırdur veli hāra nāfi'**gül-i terdür:**1. **gül-i terdür:-dür****Gazel 94**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
*Taze, yeni açmış gül (yara bağlamında).*Sünbüldür āh-ı dil gül-i terdür bu taze dāğ
Ey Dürrī cismüm oldu benüm gül-sitān-ı gam**gül-i vaşlın:**1. **gül-i vaşlın:-ı, -n****Kaside 9**

Mısra: 67

Kelime Tipi: -
*Kavuşma gülü.*Biñ niyāz itseñ koçutmaz bir gül-i vaşlın saña
Pür-figār-ı hār-ı hicrān eyler ammā dilleri**gül-i vuşlat:**1. **gül-i vuşlat:****Gazel 46**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
*Kavuşma gülü.*Bāğ-ı kalb-i dilrübādan kim gül-i vuşlat kıpar
Eyler ol sâ'at perişān şarşar-ı fırkat kıpar2. **gül-i vuşlat:****Gazel 46**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Kavuşma gülü, kavuşma.*Bāğ-ı kalb-i dilrübādan kim gül-i vuşlat kıpar
Eyler ol sâ'at perişān şarşar-ı fırkat kıpar**gül-i zātın:**1. **gül-i zātın:-ın****Kaside 3**

Mısra: 51

Kelime Tipi: -

*Varlık gülü, (kişinin) kendisi.*Gül-i zātın Hudā hıfz eylesün āsib ü āfetden
Bahār olup gülistān-ı cinānda tā biter gonca**gülistān:**1. **gülistānda:-da****Kaside 3**

Mısra: 27

*Bahçe, gül bahçesi.*Niçün seyl eyleyüp eşküñ revān itdün gülistānda
Sen ey bülbül dimez miydün ki şāyed ola ter gonca2. **gülistānda:-da****Kaside 3**

Mısra: 42

*Bahçe, gül bahçesi.*Bahār-ı devletüñde gülşen itdi mumdur şimāsi
Kıyās itme gülistānda açıldı ser-te-ser gonca3. **gülistānda:-da****Kaside 4**

Mısra: 23

*Bahçe, gül bahçesi.*Açılduğın göricek güllerün gülistānda
Hezāra nerde güneş itdi yārūmi dem4. **gülistān:****Gazel 41**

Mısra: 14

*Gül bahçesi.*Ol gül-i gülzār-ı fażlı Hāk hāzāndan şaklasun
Mişli gelmez dehre olma ey gülistān muntazır5. **gülistāndan:-dan****Gazel 64**

Mısra: 12

*Gül bahçesi.*Hālī fülful kāküli sünbül ruḥı pür-tābı gül
Āfitāb-ı rüy-ı dilberdür gülistāndan ğaraż6. **gülistānda:-da****Gazel 71**

Mısra: 9

*Gül bahçesi.*Bahır-i Hādrā-yı gülistānda 'aceb mi diseler
Dürriyā jāleye dür nergis-i bīmāre seḥhāre şadef7. **gülistān:****Kaside 3**

Mısra: 15

*Gül bahçesi.*Bahār irdi gülistān güyyiā kân-ı cevāhirdür
Zümürürd sebze şāḥ-ı ergüvān mercān güher gonca8. **gülistān:****Kaside 3**

Mısra: 19

*Gül bahçesi.*Gülistān içre gördüm dest-mālī haylī āl olmuş
Meger kim hūn-ı eşk-i bülbül-i zārı siler gonca**gülistān-ı cinānda:**1. **gülistān-ı cinānda:-da****Kaside 3**

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

Cennet bahçesi.

Gül-i zâtın Hudâ hıfz eylesün âsib ü âfetden
Bahâr olup gülistân-ı cinânda tâ biter gonca

gülistân-ı irem:

1. gülistân-ı irem:

Kaside 2

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

İrem bağı.

Ne fâzıldur bu ki eşkâl ü şuver 'işret için
Cânlanup eylediler 'azm-i gülistân-ı İrem

gülistân-ı kemâlinde:

1. gülistân-ı kemâlinde:-i, -n, -de

Kaside 3

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Olgunluğun gül bahçesi.

Semiyy-i mefhar-ı 'âlem Muhammed-nâm u 'İsî-dem
Gülistân-ı kemâlinde anuñ faşl-ı dehr gonca

gül-'izâr:

1. gül-'izâr:

Gazel 57

Mısra: 10

Gül yanaklı (sevgili bağlamında).

Firâkuñ âteşi Dürrîyi tâb-nâk itdi
Zülâl-i vaşluñı ey gül-'izâr arar bulımaz

gül-'izâr ola:

1. gül-'izâr ola:-a

Gazel 134

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gül yanaklı olmak.

Reşk-âver-i cinân olur ol bezm-i dil-firîb
Gülzâr ola şarâb ola ol gül-'izâr ola

güller:

1. gülleri:-i

Gazel 20

Mısra: 5

*Küçük ve dikenli bir ağaçta yetişen çiçek;
bülbulün sevgilisi.*

Bâğ-ı cemâl-i dilberüñ ol tâze gülleri

Yer yer açıldı kimisi sürh ü kimi sefîd

güller açılca:

1. güller açılca:-sa

Kaside 10

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Güller açılmak, çiçek açmak.

Güller açılca bülbul-i şürîdeye n'ola

Çokdan nedîmi meclisi pek âşinâsıdır

gülme:

1. gülmesi:-si

Gazel 31

Mısra: 4

Gülmek. II mutlu ve mesrur olmak.

Vaşl ile hürrem iken hicrin añup nâle ider
'Âşıkun ağlaması gülmesi hep yâr iledür

gül-ruh:

1. gül-ruh:

Tarih 13

Mısra: 9

Gül yanaklı.

Mânend-i rûy-ı dilber gül-ruh kaçrı yir yir
Hâki mişâl-i 'anber nefha-fezâ-yı 'âlem

gülşen:

1. gülşende:-de

Gazel 18

Mısra: 7

Bahçe, gül bahçesi.

Virmez efkâr-ı hazân bülbulü gülşende şafâ
Eylemez hicrûñ igen vaşl ile ey yâr ferağ

2. gülşene:-e

Gazel 18

Mısra: 9

Bahçe, gül bahçesi.

Yâr ile gülşene çık âb-ı 'izârın seyr it
Nıdgün sen de gör ey Dürrî-i bîmâr ferağ

3. gülşende:-de

Gazel 38

Mısra: 10

Bahçe, gül bahçesi.

Kadd-i cânânuma beñzer deyü kaddi Dürrî
Serve gülşende yine cüy-ı firâvân dolaşır

4. gülşende:-de

Gazel 49

Mısra: 13

Bahçe, gül bahçesi.

Figâna başlamış güş eyledüm gülşende bülbüller
Murâdi cevri-i gülden kâdî-i şehre tazallümdür

5. gülşende:-de

Gazel 84

Mısra: 9

Bahçe, gül bahçesi.

Gülşende idüp şevk-i ruh-ı yâr ile efğân
Ey Dürrî varup bülbul-i gülzâra mı uyduñ

6. gülşen:

Gazel 108

Mısra: 8

Bahçe, gül bahçesi.

'Andelübüñ nağme-i feryād u eşk-i ālidür
Gülşen içre goncayı allandırıp ter eyleyen

7. **gülşeni:-i**

Gazel 110

Mısra: 6

Bahçe, gül bahçesi.

Ey şeyh hemān cennet ile tekyeñ ögersin
Meyhāne ile gülşeni yā kem mi şanursın

8. **gülşene:-e**

Gazel 155

Mısra: 2

Bahçe, gül bahçesi.

Sinemde 'aşkuñ ile görüp dāğdan güli
Gelmez misün bu gülşene ey sīne bülbüli

9. **gülşende:-de**

Gazel 161

Mısra: 12

Bahçe, gül bahçesi.

Hezāruñ āhidur ol bīm-i firkat-i gül ile
Kıyās eyleme gülşende Dürri sünbül açıldı

10. **gülşende:-de**

Kaside 1

Mısra: 46

Bahçe, gül bahçesi.

Kimse ' 'āhinde anuñ kimseden itmez feryād
İde gülşende meger kim yine tolāb efğān

11. **gülşende:-de**

Kaside 2

Mısra: 72

Bahçe, gül bahçesi.

Kimse ' 'āhinde anuñ kimseden itmez efğān
İder gülşende meger bülbül-i şürīde nağam

12. **gülşen:**

Kaside 3

Mısra: 40

Bahçe, gül bahçesi.

Besīm-i himmet ile terbiyet bulaydı bir kerre
Dehān-ı dilbere beñzerdi gülşen içre her gonca

13. **gülşende:-de**

Kaside 3

Mısra: 1

Bahçe, gül bahçesi.

Gehī miğfer olur gülşende geh şekl-i siper gonca
Bu resm ile hezāruñ āhına gögsin gerer gonca

14. **gülşene:-e**

Kaside 4

Mısra: 66

Bahçe, gül bahçesi.

Cihān-ı re'fete gülzārdur derūn-ı dilūñ
Kādūñ o gülşene bir serv oldı hicr-i 'alem

15. **gülşenüñ:-üñ**

Kaside 9

Mısra: 52

Bahçe, gül bahçesi.

Āb-ı ihsānuñla bulaydı eger kim terbiyet
Gülşenüñ faşl-ı şitāda açılurdu gülleri

16. **gülşene:-e**

Gazel 17

Mısra: 1

Gül bahçesi || bahçe.

Gülşene olmuş yine revnak-fezā zerrīn kadeh
'Iyş u nüş eyyāmıdur şun sākīyā zerrīn kadeh

17. **gülşeni:-i**

Gazel 17

Mısra: 5

Gül bahçesi || bahçe.

Pâyına yüz sürdi dildāruñ gezerken gülşeni
Şimdi halkuñ başına çıksa n'ola zerrīn kadeh

18. **gülşen:**

Kaside 9

Mısra: 53

(Fars.) Gül bahçesi.

Bir nakış bağladı gülşen kim hezār ezhar ile
Aña şad taşsin iderdi seyr idince Āzerī

gülşen-i cennetde:

1. **gülşen-i cennetde:-de**

Gazel 83

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Cennet bahçesi.

Dürriyā güşe-be-güşe olunur zevk u şafā
Var mıdur gülşen-i cennetde burası Kozinüñ

gülşen-i çeşminde:

1. **gülşen-i çeşminde:-i, -n, -de**

Gazel 92

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gözüñ gülbahçesi.

Gülşen-i çeşminde dildāruñ görüp ruhsārını
Bāğda pejmürde-i reşk oldı güller ey gönül

gülşen-i dehrde:

1. **gülşen-i dehrde:-de**

Kaside 2

Mısra: 45

Kelime Tipi: -

Dünya bahçesi.

Gülşen-i dehrde ol zāt-ı kerimü's-şānuñ
Kadi bir naḥl-i lutufdur beri ihsān-ı kerem

gölşen-i dehri:**1. gölşen-i dehri:-i****Kaside 1**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Dünya bahçesi, dünya.

Bârek-Allâh zihî zîb-i fezâ-yı 'âlem

Gölşen-i dehri kılar reşk-i gülîstân-ı cinân

gölşen-i devlet ü ikbâlüne:**1. gölşen-i devlet ü ikbâlüne:-üñ, -e****Kaside 2**

Mısra: 77

Kelime Tipi: -

Zenginlik ve mutluluğun gül bahçesi.

Gölşen-i devlet ü ikbâlüne girdüm nice kez

İtmedüm râyiha-yı yek gül-i ihsânımı şemm

gölşen-i efdâl:**1. gölşen-i efdâl:****Kaside 4**

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

Fazilet, iyilik bahçesi.

Ne serv ü serv-i serfirâz-ı gölşen-i efdâl

Ne serv ü serv-i dilârâ-yı bostân-ı himem

gölşen-i hüsn:**1. gölşen-i hüsn:****Gazel 19**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güzelliğin gül bahçesi; sevgilinin mekanı.

Eylemiş ruhsârufı keyf-i şarâb-ı nâb sürh

Gölşen-i hüsn içre açılmış gül-i sır-âb sürh

gölşen-i meyhânedede:**1. gölşen-i meyhânedede:-de****Gazel 102**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Meyhane bahçesi, meyhane.

Gölşen-i meyhânedede şıyt-ı şurâhî diñlerüm

Yokdur ey dil hâşılı bâğ-ı dehhâra minnetüm

gölşitân:**1. gölşitânda:-da****Gazel 140**

Mısra: 11

Gül bahçesi, çiçeklik || bahçe.

Dürrîye iltifât ideli gölşitânda yâr

Gül-deste-i şafâsı şğışmaz kucağına

gül-sitân:**1. gül-sitâna:-a****Gazel 96**

Mısra: 4

Gül bahçesi, çiçeklik || bahçe.

'Andelîbe dil-i şürîdemüzi hem-dem idüp

Gül-sitâna varalum nâle vü feryâd idelüm

gül-sitân-ı ğam:**1. gül-sitân-ı ğam:****Gazel 94**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ğam bahçesi (aşığın bedeni bağlamında).

Sünböldür âh-ı dil gül-i terdür bu taze dâğ

Ey Dürrî cismüm oldı benüm gül-sitân-ı ğam

gölşitân-ı hüsnün:**1. gölşitân-ı hüsnün:-üñ****Gazel 156**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güzellik bahçesi (sevgilinin yüzü bağlamında).

Yârimün düşmiş ruh-ı gül-günına kâkülleri

Gölşitân-ı hüsnün açılmış yine sünbülleri

gölşitân-ı keremdür:**1. gölşitân-ı keremdür:-dür****Kaside 4**

Mısra: 69

Kelime Tipi: -

Cömertlik bahçesi.

O gölşitân-ı keremdür ki bâğ-ı efdâlün

Nihâli cüd u şehâ vü berî 'atâ vü kerem

gölşitân-ı rüyıdur:**1. gölşitân-ı rüyıdur:-ı, -dur****Gazel 34**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) yüzü bahçesi, yüzü.

'Andelîb-âsâ benî şubh u mesâ zâr eyleyen

Bir civân-ı nâzenînün gölşitân-ı rüyıdur

gölşitân-ı 'adlünü:**1. gölşitân-ı 'adlünü:-üñ, -i****Kaside 9**

Mısra: 61

Kelime Tipi: -

Adalet, eşitlik bahçesi.

Gölşitân-ı 'adlünü hiç kimse ta'bîr idemez

'Arşa peyveste ser-i servi vü nañl-i 'ar'arı

gülzâr:**1. gülzârdur:-dur****Gazel 156**

Mısra: 5

Gül bahçesi || bahçe.

Bezmimüz dildâr-ı gül-ruhsâr ile gülzârdur
Şıyt-ı bülbüldür şürâhî vü sebû gulgulleri

2. **gülzârdur:-dur**

Kaside 4

Mısra: 65

Gül bahçesi || bahçe.

Cihân-ı re'fete gülzârdur derûn-ı dilûn
Kadûn o gülşene bir serv oldu hicr-i 'alem

3. **gülzâra:-a**

Kaside 9

Mısra: 6

Gül bahçesi || bahçe.

'Adl ü dâduñ ol kâdar emn ü emân-bağş oldu kim
Gelmege aşıla kımaz gülzâra bād-ı şarşarı

4. **gülzâra:-a**

Gazel 59

Mısra: 8

Gül bahçesi.

Gonca vü nergis irişüp açılır gönli gözi
Zâhid-i bād-ı bahâr eyleyse gülzâra nefes

gülzâr ola:

1. **gülzâr ola:-a**

Gazel 134

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gül bahçesi olmak.

Reşk-âver-i cinân olur ol bezm-i dil-firîb
Gülzâr ola şarâb ola ol gül-'izâr ola

gülzâr-ı bezmine:

1. **gülzâr-ı bezmine:-i, -n, -e**

Kaside 10

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Eğlence meclisinin gül bahçesi.

Gülzâr-ı bezmine n'ola pervâne olsa dil
Şem'-i münîr-i şu'le-feşân şeb-güşâsıdur

gülzâr-ı dehre:

1. **gülzâr-ı dehre:-e**

Kaside 10

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Zamanın gül bahçesi.

Gülzâr-ı dehre şimdi viren fer ü şevketi
Ne bülbulün şadâsı ne güller şafâsıdur

gülzâr-ı dilümden:

1. **gülzâr-ı dilümden:-üm, -den**

Kaside 2

Mısra: 91

Kelime Tipi: -

Gönül bahçesi.

Nahl-i maşşûdımı gülzâr-ı dilümden çıkarup
Ğars idüp gayrı yire bâr ile eyler anı cem

gülzâr-ı ğamda:

1. **gülzâr-ı ğamda:-da**

Gazel 24

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gam bahçesi.

Sinemde 'aşk ile açılan kanlı yâreler
Gülzâr-ı ğamda hâşşiyet-i erguvân virür

2. **gülzâr-ı ğamda:-da**

Gazel 131

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gam bahçesi.

Çok kanlı yâreler açayın sinem üstine
Gülzâr-ı ğamda göstereyin erguvân yine

gülzâr-ı hüsni:

1. **gülzâr-ı hüsni:**

Gazel 37

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) güzelliğinin gül bahçesi.

Gülzâr-ı hüsni içinde açılmış o mehveşüñ
Lâle-'izârı kâkül-i şeb-bû degül midür

gülzâr-ı küyüñda:

1. **gülzâr-ı küyüñda:-uñ, -da**

Gazel 23

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sevgilinin köyünün, mahallesinin gül bahçesi.

Ğam degül gülzâr-ı küyüñda gezerse serserî
Âşiyân-ı murğ-ı dil nahl-i hırâmânuñdadur

gülzâr-ı medhüñde:

1. **gülzâr-ı medhüñde:-üñ, -de**

Kaside 9

Mısra: 63

Kelime Tipi: -

Övgü bahçesi, övgü.

Dem-be-dem gülzâr-ı medhüñde nevâlar eyleyüp
'Anelîb-i dil okur bu şi'r-i ma'nâ- güsteri

gülzâr-ı şemîm:

1. **gülzâr-ı şemîm:**

Gazel 104

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Güzel kokulu gül bahçesi.

Olsa pür-teb teb-i 'aşkuñla ile eger âb degül
Hâşre dek şebneme muhtâc ola gülzâr-ı şemîm

gülzâr-ı şivede:

1. **gülrâr-ı şîvede:-de****Gazel 161**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Naz, işve bahçesi.

O gönca-fem içecek bir iki kadeh mül açıldı

Kızardı ruhları gülrâr-ı şîvede gül açıldı

gülrâr-vâr olsun:1. **gülrâr-vâr olsun:-sun****Gazel 113**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gül bahçeli olmak.

Görüp meyl ide şâyed ol hezâr-ı bağ-ı istîgnâ

Hele dâğ-ı gamıyla sînemüz gülrâr-vâr olsun

güm:1. **gümdür:-dür****Gazel 49**

Mısra: 16

Kayıp; yok.

Tutupdur bîm-i 'adl ile fiten râh-ı 'adem şükür

Sitem mihr ü vefâsı dilber-i meh-rû gibi gümdür

gümân olundu:1. **gümân olundu:-dı-un, -dı****Kaside 4**

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Şüphelenilmek, öyle sanılmak.

Gümân olundu ki bu baħr-ı aħzar itdi ħurüş

Şalınca şıyt-ı hezârân şadâ-yı dem-ber-dem

gümüş:1. **gümüş:****Gazel 145**

Mısra: 7

Gümüş. II parlak.

Yârûñ o gümüş gerdemini sen niye şorduñ

Bölünsün çoya ey dil buralar hiç şorılır mu

gümrah-ı 'aşk:1. **gümrah-ı 'aşk:****Gazel 74**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Aşk yolsuzu.

Bir gün olmaz kim nice 'uşşâk ħurbân olmaya

Böyledür elbetde resm-i tekiye-i gümrah-ı 'aşk

gümüş:1. **gümüşden:-den****Gazel 43**

Mısra: 5

Gümüş (tenin beyazlığı bağlamında).

Gümüşden servdür ey şâh ħaddûñ

O nazik sâğaruñ kâfûra beñzer

gün:1. **gün:****Gazel 9**

Mısra: 6

Gün, zaman.

Öldürem yolda görürsem dirmiş yârini

Ķanî ol gün ki olam küşte-i dildâr-ı ħazûb

2. **gün:****Gazel 59**

Mısra: 2

Gün, zaman.

Niçe demdür vâdî-i 'aşkuñ gezer dil bü'l-heves

Vaşluña hiç olmadı bir gün müyesser dest-res

3. **günleri:-ler, -i****Gazel 26**

Mısra: 9

Zaman, vakit.

Göster ol günleri yâ Rabbî rakîbe diye tâ

Ne ħadar kemse de Dürri yine senden yegdür

4. **günün:-i, -n****Tarih 19**

Mısra: 2

Yirmi dört saatlık zaman dilimi.

Şâh-ı felek-mertebe sulţân-ı Rûm

Bir günün anuñ ide biñ yıl Hudâ

5. **gün:****Mesnevi 1**

Mısra: 86

Güneş.

Yâ üni yetişmiş mi ħazel-ħânlık ider mi

Gün görilicek ħâba varur burnı uzar mı

gün gibi:1. **gün gibi:****Kaside 1**

Mısra: 56

Kelime Tipi: -

Âşık, ortada.

Bilürüm gerçi beyân itmeğe ħâcet yokdur

Eyledi gün gibi hep âh-ı şerer-bâr 'ayân

2. **gün gibi:****Gazel 160**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Açık, ortada.

Âh-ı şerer-nâküm çıkar 'aşkuñ ile Mecnûn gibi

Bilmezlenürsün sen daħi derdüm 'ayândur gün gibi

günâh:

1. **günāhum:-um****Kaside 9**

Mısra: 69

Suç, kusur.

Neyledüm cānānuma bilmem günāhum ya nedür
Bağmaz oldu rüyıma luṭf ile aṣlā ol perī

günāh eyledüm:1. **günāh eyledüm:-me, -düm****Gazel 4**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Suç işlemek, kusur işlemek.

Giryeden gayrı günāh eyledüm yanıñda
Yüzi şuyıyla olan bendeñe raḥm eyle şehā

güne güne:1. **güne güne:****Kaside 4**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Rengârenk, türlü türlü.

Gül ile lâle degül bezm-i şāh-ı nevrüza
Çekildi şanki ṭabaklarla güne güne ni'am

güneh:1. **günehüm:-üm****Kıt'a 1**

Mısra: 1

Günah, suç.

Bir 'abd-i 'aşıyüm günehüm çokdur ey kerim
Luṭf eyle cām-ı 'affuñ ile kıl mücāmele

güni geçdi:1. **güni geçdi:-di-ı****Gazel 153**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Zaman tükenmek.

Girmedi güşına gülüñ āh u enīn-i bülbülüñ

Geçdi günü fiğān ile faşl-ı bahārı bilmedi

gurbete düşdük:1. **gurbete düşdük:-dü, -k****Gazel 68**

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Deyim***Memleketten uzağa, gurbete gitmek.*

Derd-i 'aşkuñla senüñ gurbete düşdük gāhī

Bizden ey şüh-ı cihān eyleme bir nāme dirig

gürgān:1. **gürgān:****Kaside 1**

Mısra: 42

Kurtlar, canavarlar.

Bīm-i 'adliyle cihān fitneden āsüde yine

Güsfendān ile yārān u muşāhib gürgān

gürz-i girān:1. **gürz-i girān:****Kaside 7**

Mısra: 94

Kelime Tipi: -

(savaş aleti olarak kullanılan) ağır topuz.

Düşmen-i bed-ḥāhuñuñ bağına tır olup şihāb

Kelle-i a'dāña çarḥ ola senüñ gürz-i girān

güş:1. **güşunı:-u, -n, -ı****Gazel 22**

Mısra: 7

Kulak.

Güşunı ḥalk meger kim güle teşbīh itmiş

Güş-i cānānuma menğüş egilüp anı aḥar

2. **güşuñ:-uñ****Gazel 62**

Mısra: 6

Kulak; dimağ.

Nice kulağına girsün bu feryād

Raķībūñ sözleriyle doldı güşuñ

güş eyledüm:1. **güş eyledüm:-dü, -m****Gazel 49**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Dinlemek, kulak vermek.

Fiğāna başlamış güş eyledüm gülşende bülbüller

Murādı cevri-i gülden kādī-i şehre tazallümdür

2. **güş eyledüm:-dü, -m****Gazel 160**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Dinlemek, kulak vermek.

Pür-yäre gördüm cismini güş eyledüm efgānını

Ol nāvek-i müjgānuña Dürrī kuluñ urğun gibi

güş eyleyen:1. **güş eyleyen:-y, -en****Gazel 58**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Dinlemek, kulak vermek.

Güş eyleyen kelām-ı şafā-baḥşuñı senüñ

Hergiz şadā-yı fāḥte vü bülbül istemez

güş eylevince:1. **güş eylevince:-y, -ince****Kaside 3**

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Dinlemek, kulak vermek.

Mü'essirdür şu dehlü bülbülün âh u figânı kim

Giribânın hemân güş eyleyince çâk ider gonca

güş evleyüp:

1. **güş eyleyüp:**-y, -üp

Tarih 15

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Duyamak, işitmek.

Mevtini güş eyleyüp Dürrî didüm târîhini

Gitdi hayfâ bu cihândan ibn-i Aşçı-zâde âh

güş ide:

1. **güş ide:**-e

Gazel 16

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Deyim**

İşitmek, dinlemek.

Yanuma gelmez ki feryâd u figânım güş ide

Ol şeh-i mülk-i cemâle hâlûmi iğbâr güç

güş idemez:

1. **güş idemez:**-emez

Tarih 3

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kulak vermek, dinlemek.

Güş idemez iclâsını çâk-i giribân idemez

Cümle a'dâ dimiş başımıza vây vây

güş iden:

1. **güş iden:**-en

Kaside 7

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Kulak vermek, dinlemek.

Çeşmedür güyâ dehânun sözlerün âb-ı Hızır

Güş iden tahşil ider ol dem hayât-ı cavidân

güş idenler:

1. **güş idenler:**-en, -ler

Gazel 149

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kulak vermek, dinlemek.

Ta'n olur şöhet-i nâdâna varan ehl-i dile

Güş idenler dimez ol ta'na mahalden gayrı

2. **güş idenler:**-en, -ler

Kaside 6

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Kulak vermek, dinlemek.

İki hil'at saña ihdâ idicek şah-ı cihân

Güş idenler didi kat kat aña lâyıkdı kerem

güş iderseñ:

1. **güş iderseñ:**-er, -se, -ñ

Kaside 1

Mısra: 54

Kelime Tipi: -

Kulak vermek, dinlemek.

Saňa takrîr ideyin derdümi küstâhâne

Güş iderseñ eger ey Hazret-i Nu'mân-ı zamân

güş idince:

1. **güş idince:**-ince

Gazel 77

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kulak vermek, dinlemek.

Meskeni itdi beyâbânı her âhü-yı Hoten

Güş idince vaşf u medh-i nefha-i nâfuñ senün

güş idüp:

1. **güş idüp:**-üp

Kaside 2

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kulak vermek, dinlemek.

Müjde-i zevk ü şafâ virdi şarîr-i devri

Güş idüp halk-ı cihân oldu ser-â-pâ hürrem

güş itdügi:

1. **güş itdügi:**-düg, -i

Tarih 10

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Dinlemek, kulak vermek, işitmek.

Hemân güş itdügi sâ'atde Dürrî

Didi târîhini bü'l-fazl-ı 'âdil

güş itmedün:

1. **güş itmedün:**-me, -dün

Gazel 14

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim**

Kulak vermek, dinlemek, merak edip dinlemek II

önemsemek, dikkate almak, itibar etmek.

Hicrân eleminden saña feryâd ide gördüm

Güş itmedün efgânımı dâd eylemedün hiç

güşâde olur:

1. **güşâde olur:**-ur

Gazel 118

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Açılmak.

Ümîdün kesme Hâkdan rüzgâr-ı bü'l-'acebdür bu

Der-i maşşûd olur şabr it güşâde Dürriyâ bir gün

güşe-be-güşe:

1. **güşe-be-güşe:****Gazel 83**

Mısra: 13

Köşeden köşeye.

Dürriyâ güşe-be-güşe olunur zevk u şafâ
Var mıdır gülşen-i cennetde burası Kozinûn

güşfendân:1. **güşfendân:****Gazel 41**

Mısra: 12

Koyunlar.

Yemm-i 'adl ile yine şeh-i müjgânım dîn-perverûn
Tâze bâza kebk-i denür ki güşfendân muntazır

2. **güşfendân:****Kaside 1**

Mısra: 42

Koyunlar.

Bîm-i 'adliyle cihân fitneden âsûde yine
Güşfendân ile yârân u muşâhib gürgân

güşfend-i cânı:1. **güşfend-i cânı:-ı****Gazel 13**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Koyun II kurban; âşık.

Vişâlûn 'ıydine ırgürmedik ey meh-liķâ çünkim
Nedür yâ güşfend-i cânı kurbân itmege bâ'is

güş-gîr-i pend olavın:1. **güş-gîr-i pend olavın:-ayın****Gazel 111**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Nasihat köşesini tutmak, nasihat istemek.

Hevâyı terk ideyin tâlib-i şadâ olavın
Meşâyıha varayın güş-gîr-i pend olavın

güş-i cânânuma:1. **güş-i cânânuma:-um, -a****Gazel 22**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sevgilinin kulağı.

Güşümü hâlk meger kim güle teşbîh itmiş
Güş-i cânânuma mengüş egilüp anı añar

2. **güş-i cânânuma:-um, -a****Gazel 42**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sevgilinin kulağı.

Güş-i cânânuma girmez dime zârım Dürri
Sen hemân yalvara gör eyler aña gâh eğer

güş-ı çeng:1. **güş-ı çeng:****Kaside 4**

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

Çeng (enstrümanın) kulağı.

Zamân-ı devlet-i 'adlûnde olsalar ne 'aceb
Zamân-ı nağme-i ney lâl güş-ı çeng aşam

güşına almaz:1. **güşına almaz:-maz****Gazel 132**

Mısra: 10

Kelime Tipi: Deyim

Kulak vermek, kulağına küpe etmek.

Pendümi dinlemez ol yâr benüm ey Dürri
Güşına almaz eger la'l-i Bedeşşân olsa

güşına girmed:1. **güşına girmed:-me, -di****Gazel 153**

Mısra: 3

Kelime Tipi: Deyim

Dinlemek; anlamak.

Girmed güşına gülûn âh u enîn-i bülbülûn
Geçdi günü figân ile faşl-ı bahârı bilmedi

güşına güş-vâr ola:1. **güşına güş-vâr ola:-a****Gazel 134**

Mısra: 12

Kelime Tipi: Deyim

Kulağına küpe olmak; dinlemek.

Vaşfında gevher eyledüm ey Dürri nazmumı
Şâyed ki güşına o şehûn güş-vâr ola

güşına mengüş itdi:1. **güşına mengüş itdi:-di-i, -n, -a****Kaside 1**

Mısra: 100

Kelime Tipi: Deyim

*Kulağına küpe etmek, dinlemek II kulağına**takmak.*

Benüm ol dürr-i yetim şadef-i baħr-ı hüner
İtdi mengüş beni güşına mäh-ı tâbân

güşsa-i cânânı:1. **güşsa-i cânânı:-ı****Gazel 69**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sevgiliden gelen bela ve dert.

Bu kadar güşsa-i cânânı çeker âh itmez
Dürriyâ bu dil-i nâ-şaduña inşâf inşâf

güşuňa girmez:1. **güşuňa girmez:-mez****Gazel 126**

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim***Kulağına girmemek, önemsememek.*

Ža' f-ı hicrūñ zerre itse gönñlüm almazsın ele
Güşuňa girmez figānum çarħa virse velvele

güy:1. **güyüdur:-ı, -dur****Gazel 34**

Mısra: 2

Top (aşıkların başı bağlamında).

Şavlecān-ı 'aşk yāruñ zūlf-i 'anber-büyüdur
Şaħn-ı miħnetde ser-i 'uşşāk anuñ güyüdur

güy u çevgānuñ:1. **güy u çevgānuñ:-uñ****Gazel 30**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*At üzerinde bir topa sopa ile vurularak oynanan**bir oyun (aşığın başı bağlamında).*

Güy u çevgānuñ olur şaħn-ı ğam-ı 'aşkuñda
Sen kıyās itme ser-i 'āşıkı müftine gider

güyā:1. **güyā:****Gazel 8**

Mısra: 9

Sanki, âdeta.

Olsa Dürri n'ola evşāf-ı ruħuñda güyā

Dilberā āyinedür tūtiye gūftāra sebeb

2. **güyā:****Gazel 51**

Mısra: 8

Sanki, âdeta.

Bezm-i cihānda sāġar-ı ümmid-i ehl-i dil
Dā'im tehī görünmede güyā hilāldür

3. **güyā:****Gazel 101**

Mısra: 10

Sanki, âdeta.

Sīnemde olan dāġa olmaġda revān eşküm

Güyā gül-i gülzāra ey Dürri düşer şebnem

4. **güyā:****Gazel 140**

Mısra: 8

Sanki, âdeta.

Dāġ-ı derūn-ı teb-zedeme degdi demrenin
Güyā dökildi aķçe erenler çerāġına

5. **güyā:****Gazel 142**

Mısra: 3

Sanki, âdeta.

Öpsem olur ol dilber-i nāzük-tenı güyā

Bāġ-ı ruħunuñ şad gül-i bī-ħārı küşāde

6. **güyā:****Gazel 158**

Mısra: 5

Sanki, âdeta.

Alur nerd oynasa 'āşıkıların göñlin ele güyā

Süveydā-yı dil-i 'uşşākıdır her nokta-i zārı

7. **güyā:****Kaside 7**

Mısra: 6

Sanki, âdeta.

Şemsedür cild-i kitāb-ı kadrūñe mihr-i münir
Ġoncadur güyā devāt-ı 'izzūñ içre rik-dān

8. **güyā:****Kaside 7**

Mısra: 31

Sanki, âdeta.

Çeşmedür güyā dehānuñ sözlerūñ āb-ı Hızır
Güş iden taħşil ider ol dem ħayāt-ı cāvidān

9. **güyā:****Kaside 8**

Mısra: 42

Sanki, âdeta.

Bülbül-i dil bāġ-ı medħūñde okur bu şi'rūmi
Oldı bu şi'r-i terūñ her satrı güyā dürr-i nāb

10. **güyā:****Mesnevi 2**

Mısra: 37

Sanki, âdeta.

Anuñ her ħāki güyā misk ü 'anber
Dimāġ-ı 'ālemi eyler mu'aţtar

11. **güyā:****Mesnevi 2**

Mısra: 104

Sanki, âdeta.

Çatal Oluġ dinür birine cānā

Ser-i dāya düşer tiġ oldı güyā

12. **güyā:****Kaside 3**

Mısra: 17

Sanki, âdeta.

Yine gördüm elinde sübhā-ı mercānı var güyā
Cefādan bülbül-i şeydāya istigfār ider ġonca

13. **güya:****Kaside 3**

Mısra: 3

Âdeta.

Çemen ikliminüñ sulţân-ı ‘âlişânıdır güya
Zümürüdden başına tâc-ı sulţânî geyer gonca

14. **güyâ:****Gazel 36**

Mısra: 9

Konuşan (tutî bağlamında).

Tûti-i dil n’ola ey Dürrî olursa güyâ
Medh-i cânâne-yi hep kıand-i feminden söyler

güvâ ki:1. **güyâ ki:****Gazel 89**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sanki.

‘Aks-i ruhsârını seyr eyle bu çeşm-i terde
Düşdi güyâ ki hemân âb-ı zülâl üstine gül

2. **güyâ ki:****Gazel 89**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sanki.

Dâğ-ı bisyârumı destümde benüm seyr eyle
Oldı güyâ ki müzeyyen yine dâl üstine gül

3. **güyâ ki:****Kaside 5**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sanki.

‘Aşkuñla buldı rûtbe-i ‘ulyâ dil-i hârâb
Çarha çıkardı zerreyi güyâ ki âfitâb

4. **güyâ ki:****Kaside 2**

Mısra: 104

Kelime Tipi: -

Varsayalım ki, farzedelim ki II Sanki.

Fikrüm ol silk-i beyândur ki nazîri yokdur
Anda güyâ ki ma’ânî dūr-i pâk-i manzem

5. **güyâ ki:****Gazel 55**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sanki.

‘Andelîbe şehri def’-i humâr itmek için
Jâle güyâ ki ‘arâk gonca-i gülzâr ise kûz

güvâ kim:1. **güyâ kim:****Kaside 3**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Sanki.

Hemân bir Mevlevîdür tekye-i gülşende güyâ kim
Hevâ-yı ‘aşk ile pür-şevk olup gâhî döner gonca

2. **güyâ kim:****Kaside 7**

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

Sanki.

Âh-ı süzânüm şem’idir zulmet-i endühda
Cism-i zerdüm oldı güyâ kim aña zer şem’dân

güvâ olsun:1. **güyâ olsun:-sun****Gazel 119**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ötmek, şakımak.

Göster âyine-i ruhsârıñı vir kıand-i lebûñ
Dürrî-i gam-zede bülbül gibi güyâ olsun

güvâki:1. **güyâki:****Gazel 24**

Mısra: 2

Sanki, diyelim ki.

Dilber bezimde baña ki rıtl-i girân virür
Güyâki mürde-i gam-ı hicrâna cân virür

güv-ı dil:1. **güy-ı dil:****Gazel 153**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gönül topu, gönül. (gönlün sürüklenmesi bağlamında).

Sille-i şavlecân-ı zülf şöyle dokundu kim aña
Rüy-ı zemînde güy-ı dil cây-ı kıararı bilmedi

güvivâ:1. **güyivâ:****Tarih 7**

Mısra: 2

Güyivâ: Sanki.

Hâbbezâ kıaş-ı gülîstân tarh-ı cây-ı dil-güşâ
Şâh-ı gül şîşe-i nuķûş-ı ezhârı oldı güyivâ

2. **güyivâ:****Kaside 3**

Mısra: 15

Sanki.

Bahâr irdi gülîstân güyivâ kân-ı cevâhirdür
Zümürüd sebze şâh-ı ergüvân mercân güher gonca

3. gūyiyā:

Mesnevi 4

Mısra: 6

Sanki.

Dā'imā erbāb-ı dīl zevk itmek için üstine
Gūyiyā çarḥ-ı zūmürrūd-fām olmuş sāyebān

gūzār evleyen:

1. gūzār eyleyen:-y, -en

Gazel 68

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Geçip gitmek.

Mihnet-i hicrūn ile çekdiğüm ālāma dirīg

Derd-i 'aşkuñla gūzār eyleyen eyyāma dirīg

gūzāt:

1. gūzāta:-a

Mesnevi 3

Mısra: 41

Gaziler.

Hāṣā ki gūzāta diyicek söz ola ol söz

Bu sözi diyen ṣāḥṣa revā mı vireler yüz

2. gūzātuñ:-un

Mesnevi 3

Mısra: 43

Gaziler.

Ben ḥod o gūzātuñ niçe iḥsānını gördüm

Her birisinin lutf-ı firāvānını gördüm

gūzel:

1. gūzel:

Gazel 120

Mısra: 1

Güzel, hoş.

Bir nāzı güzel dīdesi ṣehbāz güzelsin

Bir ṣīvesi çok ḡamzesi ḡammāz güzelsin

2. gūzel:

Mesnevi 2

Mısra: 16

Güzel, hoş.

Serez yaylakınuñ hoşdur bināsı

Bunuñ ammā güzel āb u hevāsı

3. gūzel:

Tarih 13

Mısra: 7

Güzel, hoş.

Böyle güzel ḥükkāmı memduḥ-ı üns ü cānı

Reṣk-aver ṣay görmiş midür bir ādem

4. gūzeldür:-dür

Tarih 16

Mısra: 9

Güzel, hoş.

Şöyle gūzeldür ki sūtūnı bunuñ

Hemçü ḡadd-i yār-i melāḥat bezīr

5. gūzel:

Tarih 8

Mısra: 16

Güzel.

Ṭāḡ-ı ebrū-yı civānān gibidür 'ayniyle

Bir güzel gözlü güzel köprü olupdur ḡaḡḡā

6. gūzel:

Tarih 8

Mısra: 16

Güzel.

Ṭāḡ-ı ebrū-yı civānān gibidür 'ayniyle

Bir güzel gözlü güzel köprü olupdur ḡaḡḡā

7. gūzel:

Mesnevi 1

Mısra: 47

Güzel, hoş.

Yā dīde-i dīlber gibi ḡāyetle güzel mi

Cengine diseñ ḡamze-i ser tīz muḡal mi

8. gūzel:

Gazel 87

Mısra: 10

Sevgili, dīlber.

Rūy-ı zerdinden mi bilmem āh-ı serdinden midür

Dillere düşdi güzel sevmekle Dürri nām-ı dīl

9. gūzelsin:-sin

Gazel 120

Mısra: 1

Sevgili, dīlber.

Bir nāzı güzel dīdesi ṣehbāz güzelsin

Bir ṣīvesi çok ḡamzesi ḡammāz güzelsin

10. gūzelsin:-sin

Gazel 120

Mısra: 2

Sevgili, dīlber.

Bir nāzı güzel dīdesi ṣehbāz güzelsin

Bir ṣīvesi çok ḡamzesi ḡammāz güzelsin

11. gūzelsin:-sin

Gazel 120

Mısra: 4

Sevgili, dīlber.

Ol ḡamzelerūñ ikisi de āfet-i cāndur

'Uṣṣāḡı helāk itmede ser-bāz güzelsin

12. gūzelsin:-sin

Gazel 120

Mısra: 6

Sevgili, dīlber.

Bir ān yüzüñi görmeseñ ol ān ölürüz biz
Bilmem bize n'itdün ne füsün-bāz güzelsin

13. **güzelsin:-sin**

Gazel 120

Mısra: 8

Sevgili, dilber.

Geh gül görünür ol ruḥı ālün gehi āteş
İtdün bizi hayrān ne sihrbāz güzelsin

14. **güzelsin:-sin**

Gazel 120

Mısra: 10

Sevgili, dilber.

Vaşfuñda kuşūr eylese Dürri n'ola cānā
Ta'bir idemez ḥisnünü mümtāz güzelsin

15. **güzelden:-den**

Gazel 149

Mısra: 2

Güzel II dilber.

Kār-ı dil çarḥ ile yok ceng ü cedelden gayrı
Ol da cevri eylemek ister o güzelden gayrı

güzel itdün:

1. **güzel itdün:-dü, -ñ**

Gazel 113

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

İyi yapmak, güzel yapmak.

Rakıbi ḥatır-ı Dürri için urmuşsun işitdüm

Güzel itdün elün ey yār-ı şirīn-kār var olsun

güzellen:

1. **güzellendi:-di**

Gazel 112

Mısra: 11

Güzelleşmek II doğanın canlanması.

Nevbahār oldu güzellendi cihān ey Dürri
Cānib-i gülşene şimdengirtü yārān yürisün

2. **güzellendi:-di**

Gazel 125

Mısra: 3

Güzelleşmek.

Rüy-ı rakıbe bakdı güzellendi ḥatırım
Naqd-i sirîşki hep telef oldu biḥamdihi

güzelüm:

1. **güzelüm:**

Gazel 31

Mısra: 6

Dilber, sevgili, mahbub.

Atma yābāna dil-i zār-ı felāket-zedeyi
Revnaḥ-ı nerd-i muḥabbet güzelüm zār iledür

2. **güzelüm:**

Gazel 84

Mısra: 8

Beğenilen, sevilen kimseler için kullanılan hitap sözü. II Sevgili.

Sen dilleri dağıtmaz idün kendüñe kalsa

Yohsa güzelüm çarḥ-i cefā-kāra mı uyduñ

güzer evler:

1. **güzer eyler:-r**

Mesnevi 1

Mısra: 64

Kelime Tipi: -

Geçmek, geçip gitmek.

Her meclise gelse o ferah-baḥş u muḥarrer

Mülk-i 'ademe deñlü hemān ḡam güzer eyler

güzer evlerse:

1. **güzer evlerse:-r, -se**

Tarih 8

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Geçmek, geçirmek.

Nice āsān güzer eylerse bu cisri herkes

İde 'uḡbāda şırātı aña āsān Ḥudā

güzerān:

1. **güzerāndur:-dur**

Mesnevi 3

Mısra: 38

Geçen.

Doğri sözi yok cümlesi mānend-i gümāndur

'Ömri ḡaraḡ-ı kız ü fitenle güzerāndur

güzide-i küremā:

1. **güzide-i küremā:**

Kaside 4

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Kerim olan kimselerin, cömert, iyilik sever ve hayır sahibi olanların en seçkini.

Güzide-i küremā ḡā'iz-i 'ulüm-ı taḡī

Yegāne-i fuḡalā dāver-i ḥuceste-ḡadem

H h

ḡāba varur:

1. **ḡāba varur:-ur**

Mesnevi 1

Mısra: 86

Kelime Tipi: -

Uyumak.

Yā üni yetişmiş mi ḡazel-ḡānlık ider mi

Gün görilicek ḡāba varur burnı uzar mı

ḡabāb:

1. **ḥabāb:****Kaside 5**

Mısra: 9

Su üzerinde oluşan hava kabarcığı.

Az görme āb-ı dīdemi sen ey felek ḥabāb

Gerdān olur anuñla gör e bu nüh āsiyāb

2. **ḥabāb:****Kaside 8**

Mısra: 6

Su üzerinde oluşan hava kabarcığı.

Rind odur kim göz yumunca çarḥ-ı kej-reftārdan

Başın kaldurmaya hergiz bādeden hem-çün ḥabāb

ḥabāb olup:1. **ḥabāb olup:-up****Kaside 5**

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

*Şarabın üzerinde oluşan hava kabarcığına**benzemek.*

Ḳadrūñ piyālesinde nüh eflāk olup ḥabāb

Kaldı içinde şanma şafaḳ cūr'a-i şarāb

ḥabāb-ı cām ü şahbāyı:1. **ḥabāb-ı cām ü şahbāyı:-yı****Gazel 10**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kadehin (üstündeki) hava kabarcığı. (göz bağlamında).

Bezmi-ğamda Dürriyā ol şāh-ı ḥüsne göz kıpar

Şanma bād itdi ḥabāb-ı cām ü şahbāyı şikest

ḥabāb-ı cāma:1. **ḥabāb-ı cāma:-a****Kaside 8**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kadehinin üzerindeki hava kabarcığı.

Mihr-i ruḥsāruñ görüp cānuñ kamaşdı gözleri

Şanma maḥv olup ḥabāb-ı cāma irdi inḳılāb

ḥabbetü's-sevdā:1. **ḥabbetü's-sevdā:****Gazel 35**

Mısra: 2

Çörek otu (sevgilinin beni bağlamında).

Kākül-i şeb-bū mıdur cāna senüñ sünbül midür

Ḥabbetü's-sevdā mıdur ider ḥāl-i ruḥuñ fülful midür

ḥabbezā:1. **ḥabbezā:****Kaside 2**

Mısra: 1

Ne güzel! Ne iyi!

Ḥabbezā devr-i pesendide-i çarḥ-i ṭārem

Oldı bī-'uḳde yine rişte-i cān-ı 'ālem

2. **ḥabbezā:****Kaside 6**

Mısra: 5

Ne güzel! Ne iyi!

Ḥabbezā ḥil'at-ı zibā ki ḥarāc-ı Rūmuñ

Olmaya kıymet-i yek riştesi ey şāh-ı kerem

3. **ḥabbezā:****Kaside 7**

Mısra: 1

Ne güzel! Ne iyi!

Ḥabbezā ey şāh-ı iḳlīm-i ma'ānī vü beyān

Şıyt-ı ṭabl-ı 'ilm ü efzālūñle memlūdür cihān

4. **ḥabbezā:****Tarih 4**

Mısra: 5

Ne güzel! Ne iyi!

Ḥabbezā dāver-i Dārā-der-i zūr-āver kim

Bīm-i tiğiyle tutar mülk-i 'adem zātını şāh

5. **ḥabbezā:****Tarih 7**

Mısra: 1

Ne güzel! Ne iyi!

Ḥabbezā kaşr-ı gülüstān ṭarḥ-ı cāy-ı dil-güşā

Şāḥ-ı gül şīşe-i nuḳūş-ı ezḥārı oldı güyiyā

6. **ḥabbezā:****Tarih 8**

Mısra: 1

Ne güzel! Ne iyi!

Ḥabbezā mekrümet-āmiz ü re'īs-i küremā

Şāḥibü'l-baḥr-i kerem ma'den-i iḥsān u 'atā

haber:1. **ḥaberler:-ler****Mesnevi 1**

Mısra: 107

Haber, bilgi.

Çokdur daḥi ey bād-ı şabā sende ḥaberler

Şerḥ eyleyemez biñde birin gerçi ki diller

2. **ḥaber:****Gazel 32**

Mısra: 8

Bilgi, havadis.

Şorun bād-ı şabāya çin-i zülfinden gelür şimdi

Bilür aḥvālını dildāruñ anda çok ḥaber vardır

haber virdi:1. **ḥaber virdi:-di****Kaside 3**

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Bildirmek, ulaştırmak.

Birez bezm-i gülistānda açıldı la'l-i dilberden
Zebān-ı hāl ile virdi bize şimdi haber gonca

hab-ı nāzından:

1. **hab-ı nāzından:**-ı, -n, -dan

Gazel 44

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Naz uykusu.

Ḥab-ı nāzından o gül çehreli bî-dāra müdām
Bāğ-ı kūyına varup nāle vü feryād ister

2. **hab-ı nāzından:**-ı, -n, -dan-ın, -dan

Gazel 154

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Naz uykusu, naz.

Āh u feryād-ı dil-i Dürrî-i miḥnet-zededür

Ḥāb-ı nāzından o gül-çehreyi bîdār idici

hāb-ı nāzuñ:

1. **hāb-ı nāzuñ:**-uñ

Gazel 117

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Naz uykusu.

Ḥāb-ı nāzuñ ey perî arturma zārumdan şaḳın

Rūz u şebde nāle-i bî-iḥtiyārumdan şaḳın

habs eyleyen:

1. **habs eyleyen:**-y, -en

Gazel 37

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Deyim**

Hapsetmek, alıkoymak.

Ḥabs eyleyen cezāir-i hicrāna dilleri

Ol fitne-cū o gözleri cāzū degül midür

habs-i cāh-ı ğam olursañ:

1. **habs-i cāh-ı ğam olursañ:**-ur, -sa, -ñ

Gazel 86

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ğam çukurunda hapis olmak.

Olursañ ḥabs-i cāh-ı ğam Ḥudādan iste dermānı

Senüñ kayd u ḥalāşuñla muḳayyed olmaz iḥvānuñ

ḥaccāc:

1. **ḥaccāc:**

Kaside 7

Mısra: 50

Irak valisi olup Hz. Muhammed soyuna ve taraftarlarına eziyetten dolayı "zâlim" lâkabım almıştır. Asıl ismi Yusuf bin Sakaft'dir.

Baḅa çarḥuñ itdüĝi zulmüñ göreydi zerresin

Kendüni Ḥaccāc zan eylerdi şeyḥ-i İşfahān

ḥāce ḥüseyn efendi:

1. **ḥāce ḥüseyn efendi:**

Tarih 12

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Hoca Hüseyin Efendi.

Yapdı bu cāy-ı ḥubî Ḥāce Ḥüseyn Efendi

Ġāyetle dilkeş oldı tarḥın cihān begendi

2. **ḥāce ḥüseyn efendi:**

Tarih 13

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Hoca Hüseyin Efendi.

Sultān-ı mülk-i ma'nā ol pür-kerem ki ya'nî

Ḥāce Ḥüseyn Efendi yapdı bu kaşrı muḥkem

ḥāce-i 'aşk:

1. **ḥāce-i 'aşk:**

Gazel 16

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Aşk tüccarı.

Nağd-i cān ile şatar kālāsını biñ nāz ile

Ḥāce-i 'aşk ile ey Dürrî 'aceb bāzār güç

ḥāce-i 'aşkuñ:

1. **ḥāce-i 'aşkuñ:**-uñ

Gazel 6

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Aşk tüccarı.

Bu mekteb-i dilde baḅa ol ḥāce-i 'aşkuñ

Şad fenn-i muḥabbet okudur ezbere cānā

ḥāce-i bād-ı nevrüz:

1. **ḥāce-i bād-ı nevrüz:**

Gazel 55

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Nevruz rüzgarı hocası, nevrüz rüzgarı.

Açdı gül muşhafını ḥāce-i bād -ı nevrüz

Bülbül-i hoş- nağamuñ ṭālî'i geldi vü firüz

ḥāce-i ḥüsne:

1. **ḥāce-i ḥüsne:**-e

Gazel 98

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güzellik tüccarı II sevgili.

Sermāye-i 'ömrüm varup ol ḥāce-i ḥüsne

Kālā-yı vişālî ile bāzār ola dirdüm

ḥāce-i ḥüsñüñ:

1. **hâce-i hüsnüñ:-üñ****Gazel 109**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Güzellik tüccarı II sevgili.

Vaşlı kâlâsına ol hâce-i hüsnüñ Dürri

Vireyin naqd-i dil ü cânı bahâ neyleyeyim

hacer'ül-esved:1. **hacer'ül-esved-i:--i****Gazel 70**

Mısra: 3

Kâbe'nin duvarında yer alan ve Müslümanlarca kutsal sayılan siyah ve parlak taş.(sevgilinin siyah beni bağlamında).

Hacer'ül-esved-i hâlûñ dañi bûs eylemedüm

Niçe demdür iderin Ka'be-i küyüñi tavâf

hâcet:1. **hâcet:****Gazel 6**

Mısra: 2

*Ar. 1. İnsanın muhtaç olduğu şey, lüzumlu husus.*2. **İhtiyaç, lüzum.**

Nûr-efğen iken çün ruñuñ 'âlemlere cânâ

Hâcet mi kalur mihr-i ziyâ- güstere cânâ

2. **hâcet:****Kaside 1**

Mısra: 55

Lüzum, ihtiyaç.

Bilürüm gerçi beyân itmeğe hâcet yokdur

Eyledi gün gibi hep âh-ı şerer-bâr 'ayân

hâce-yi misk-i tatâra:1. **hâce-yi misk-i tatâra:-a****Gazel 102**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Misk tüccarı.

Büy-ı zülf-i dilberi geldi yetişdüri nesim

Kalmadı hiç hâce-yi misk-i Tatâra minnetüm

hâcî hasana:1. **hâcî hasana:-a****Mesnevi 3**

Mısra: 63

Kelime Tipi: -

Hacı Hasan.

Hâcî Hasana beñzememiş zerre kadar bu

Ol şâlih ü dindâr-ı 'arâzla bu 'acib hû

hâcî hasanuñ:1. **hâcî hasanuñ:-uñ****Mesnevi 3**

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

Hacı Hasan.

Hâcî Hasanuñ oğlı yalanın tulumudur

Bir doğrica söz söylemek anuñ ölümüdür

2. **hâcî hasanuñ:-uñ****Mesnevi 3**

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

Hacı Hasan.

Hâcî Hasanuñ oğlı ki meşhûr-ı zamândur

Kızb ile sefâhet ile mezkûr-ı cihândur

3. **hâcî hasanuñ:-uñ****Mesnevi 3**

Mısra: 61

Kelime Tipi: -

Hacı Hasan.

Hâcî Hasanuñ hâtırı vardır gele ey bād

Vaşf-ı veledin itme dirâz olmaya nâ-şād

had:1. **had:****Gazel 160**

Mısra: 3

Sınır, hudut.

Yokdur nihâyet derdüme had olmaz âh-ı serdüme

Baksañ bu rüy-ı zerdüme itdi gamuñ altun gibi

haddi yok:1. **haddi yok:****Kaside 9**

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Sayırsız, pek çok.

'Adlinüñ hiç haddi yok fazluñda ammâ bi-hisâb

Seyyidi ilzâm ider tilmizünñ bir kemteri

hadeng:1. **hadengi:-i****Gazel 24**

Mısra: 10

Ok - Sevgilinin kirpikleri bağlamında kullanılmıştır-.

Ey Dürri ben nice ideyin sînemi siper

Her bir hadengi tîr-i kazâdan nişân virür

2. **hadengi:-i****Kaside 7**

Mısra: 46

Ok.

Eyledi âmâc-ı miñnet bu ten-i ham-geştemi

Cânuma geçdi hadengi hemçü tîr-i Kahramân

hadeng-i cân-sitân-ı gamze-i dildâr:1. **hadeng-i cân-sitân-ı gamze-i dildâr:****Gazel 113**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yan bakışının can alıcı oku.

Nesîm-i luṭf için çok revzen açdı ḥâne-i dilde

Ḥadeng-i cân-sitân-ı ğamze-i dildâr var olsun

hadeng-i firḳâtine:

1. **ḥadeng-i firḳâtine:**-i, -n, -e

Gazel 131

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ayrılık oku.

Sînem ḥadeng-i firḳâtine ta'lim-ḥânedür

İtse 'aceb mi dil ceres-âsâ fiğân yine

hâdim-i ḥâk-i deri olmağ:

1. **hâdim-i ḥâk-i deri olmağ:**-i-mağ

Kaside 1

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Eşiğinin hizmetçisi olmak.

Hâdim-i ḥâk-i deri olmağ ile neyyir-i çarḥ

Buldı seyyâreler içre bu kadar 'izzet ü şân

hadrâ iderdi:

1. **hadrâ iderdi:**-er, -di

Mesnevi 2

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

Tazelemek, yeşertmek.

Eger bir naḥl-i ḥüşke degse ol mâ

İderdi anı ol sâ'atde ḥadrâ

hâfız-ı dîn-i metîn:

1. **hâfız-ı dîn-i metîn:**

Tarih 4

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sağlam dinin koruyucusu.

Ġâzî-i rûy-i zemîn fâtiḥ-i Bağdâd-ı ḥaşîn

Ḥâfız-ı dîn-i metîn ḥâzret-i seyyâḥ-ı sipâh

hâ'iz-i 'ulûm-ı takî:

1. **hâ'iz-i 'ulûm-ı takî:**

Kaside 4

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Takva ehlinin ilimlerine sahip (olanlar).

Güzide-i küremâ hâ'iz-i 'ulûm-ı takî

Yegâne-i fuzalâ dâver-i ḥuceste-ḳadem

ḥâk:

1. **ḥâk:**

Mesnevi 2

Mısra: 48

Doğru.

Hemân meşhûr olanı eyle taḥrîr

Dilâ eyle velîkin ḥâḳ ta'bir

2. **ḥâḳ:**

Tarih 7

Mısra: 8

Doğru.

Ṭurresi şân ṭurre-i dilber âsâsı evc-i çarḥ

Ḥâḳ budur tarz-ı muşanna'dur anuñ ser-tâ-be-pâ

3. **ḥâküme:**-üm, -e

Gazel 74

Mısra: 8

Toprak.

Dest-i ḳudretle binâ itdükde Ḥâlık cismümi

Ḥâküme tarḥ eylemişdür âb-ı ğamla kâh-ı 'aşḳ

4. **ḥâke:**-e

Gazel 91

Mısra: 2

Toprak.

N'ola itnese baña cânân tenezzül

Hümâ ḥâke eyler mi bir ân tenezzül

5. **ḥâki:-i**

Mesnevi 2

Mısra: 37

Toprak.

Anuñ her ḥâki güyâ misk ü 'anber

Dimâğ-ı 'âlemi eyler mu'aṭṭar

6. **ḥâki:-i**

Tarih 13

Mısra: 10

Toprak.

Mânend-i rûy-ı dilber gül-ruh ḳaşrı yir yir

Ḥâki mişâl-i 'anber nefḥa-fezâ-yı 'âlem

7. **ḥâḳdan:-dan**

Gazel 118

Mısra: 11

Ar. Allah tealâ.

Ümidüñ kesme Ḥâḳdan rûzgâr-ı bü'l-'acebdür bu

Der-i maḳşûd olur şabr it güşâde Dürriyâ bir gün

8. **ḥâḳ:**

Kaside 9

Mısra: 27

Ar. Allah tealâ.

Ḥâḳ seni ḥıfz ide âsîb ü âfetden müdâm

Ḥâzret-i Sultân İbrâhîm-i İskender -deri

9. **ḥâḳ:**

Kaside 9

Mısra: 31

Ar. Allah tealâ.

Haḳ mübârek eyleye hünkâra kâdî-‘askerin
Luṭf-ı bî-pâyânınuñ ola hemîşe mazharı

10. **ḥaḳ:**

Kaside 9

Mısra: 110

Ar. Allah tealâ.

Ḥazret-i maḥdûm-ı zü'l-kadrin muḳarrer eyleyüp
Eyleye elṭâf-ı bî-pâyânınuñ Haḳ mazharı

11. **ḥaḳ:**

Gazel 41

Mısra: 13

Allah.

Ol gül-i gülzâr-ı faḫlı Haḳ ḥazândan şaklasun
Mişli gelmez dehre olma ey gülîstân muntazır

12. **ḥaḳuñ:-uñ**

Tarih 8

Mısra: 26

Allah.

Görüp ey Dürri bu köprüyi didüm târîhin
Yapdı yolında Ḥaḳuñ ḥayr şevâb-ı zîbâ

13. **ḥaḳ:**

Gazel 67

Mısra: 3

Allah (c.c.).

Ne ḥâlet komış Haḳ lebûñ ḥoḳkasında
Olur şerbeti her dil-efgâra nâfi'

ḥâk ile yek itme:

1. **ḥâk ile yek itme:-me**

Gazel 117

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Deyim**

Toprakla bir etmek ll değersizleştirmek.

Ey raḳîb-i bed-liḳâ ḥâk ile yek itme beni
Gözüne girer senüñ âhîr gubârımdan şaḳın

ḥâk-ı derûñ:

1. **ḥâk-ı derûñ:-üñ**

Kaside 1

Mısra: 93

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) kapısının, eşiğinin toprağı.

Lâyık-ı merḥametüm ḥâk-ı derûñ bendesiyüm

Bir gedâyum ki felek itdi beni bî-dermân

2. **ḥâk-ı derûñ:-üñ**

Gazel 33

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) eşiği toprağı.

Neylesün kühl-i Şifâhânı senüñ 'âşıklaruñ

Çeşmine anlar senüñ ḥâk-ı derûñ her dem çeker

ḥâk-i derûñde:

1. **ḥâk-i derûñde:-üñ, -de**

Kaside 3

Mısra: 46

Kelime Tipi: -

Kapının toprağı, eşik.

Bu ḥalkuñ başına çıkmazdı her laḫza Ḥudâvendâ

Senüñ ḥâk-i derûñde olmasa ḥâşıl eger gönca

ḥâk-i derûñe:

1. **ḥâk-i derûñe:-üñ, -e**

Kaside 10

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Kapı l eşik.

Zâtına nûr u dide-i 'âlem disem n'ola

Ḥâk-i derûñe çeşm-i 'alilüñ devâsıdır

ḥâk-i deşt-i 'aşkı:

1. **ḥâk-i deşt-i 'aşkı:-ı**

Gazel 105

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Aşk çölünün toprağı.

Bu ḥâk-i deşt-i 'aşkı böyle bî-ḥâşıl bileydüm ben

Aña toḫm-ı sirişk-i çeşmüm hemvâra düşürmezdüm

ḥâk-i mezellet:

1. **ḥâk-i mezellet:**

Kaside 2

Mısra: 55

Kelime Tipi: -

Ayaklar altında.

Görse bir ehl-i dili ḥâk-i mezellet içre

Çıkarur 'arşa hemân lütfını eyler süllem

ḥâk-i pây-ı yâr:

1. **ḥâk-i pây-ı yâr:**

Gazel 138

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sevgilinin ayağının toprağı.

Durma yağmâ itmede 'uşşâk-ı ḥünîn-dîdeler

Ḥâk-i pây-ı yâr ey dil tütîyâdur var ısa

ḥâk-i pây-ı yâri:

1. **ḥâk-i pây-ı yâri:-i**

Gazel 63

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgilinin ayağının toprağı, tozu.

Ḥâk-i pây-ı yâri çekdüm dîdeme itdi beni

Cüst ü cüy-ı sürme vü kuhl-i Şifâḥândan ḥalâş

ḥâk-i pâyini:

1. **hāk-i pāyini:-in, -i**

Gazel 78

Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Hükümdarın/sevgilinin ayağı tozu (sürme bağlamında).

O şāh-ı ma'alelūn hāk-i pāyini eyle

Olursa çeşm-i 'alile eger devā itmek

hāk-i pāyuñda:

1. **hāk-i pāyuñda:-uñ, -da**

Kaside 1

Mısra: **73**

Kelime Tipi: -

Ayağının toprağı.

Hāk-i pāyuñda 'aceb mi bu kadar zār olsam

Benüm ol nāvek-i ğam-hor der-i çarḥ-i nādān

hāk-i pāyuñde:

1. **hāk-i pāyuñde:-üñ, -de**

Gazel 115

Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Ayağının, eşiğinin toprağı.

Hāk-i pāyuñde ğubār olmak gerek Dürri gibi

Büse-i dāmān-ı yār-ı pür-cefāsın isteyen

hāk-ı 'anber:

1. **hāk-ı 'anber:**

Mesnevi 4

Mısra: **14**

Kelime Tipi: -

Anber kokulu toprak.

Kanı bir seyyāh-ı 'ālem gördi mi gelsün disün

Āb-ı kevşer hāk-ı 'anber böyle yaylağ-ı cihān

hakikat:

1. **hākikāt:**

Gazel 29

Mısra: **10**

Doğru olan, asıl. Hakikat Sırrı.

Qabs idi ehl-i vefā ol da cihāndan gitdi

Dürriyā qalmadı 'ālemde hākikāt gözedür

2. **hākikātde:-de**

Kaside 1

Mısra: **96**

Doğru olan, asıl.

Şüretā gerçi gedā-yı ğam-ı gerdün-ı ḥoram

Benüm ammā ki hākikātde şeh-i mülk-i beyān

3. **hākikātden:-den**

Gazel 18

Mısra: **5**

Gerçek, bir şeyin doğrusu, aslı; [tas.] zahirin ardındaki gizli ve örtülü mana, dinî hayatın en yüksek seviyede yaşanarak ilahî sırlara aşına olunması.

Qalmadı zevk ü hākikātden eger 'ālemde

Şorup aḥvālümü virmez baña dildār feraḥ

hakk:

1. **hakk:**

Kaside 7

Mısra: **96**

Allah.

Devlet ü şānuñ terakkide olup 'ömrün ziyād

Hakk müyesser eyleye saña ḥayāt-ı cāvidān

2. **hakkında:-ı, -n, -da**

Tarih 7

Mısra: **15**

(Ar.) Bir şeye ilişkin, üzerine.

Dir gören hakkında anuñ vaşf ide mi bu mışra'ı

Qaşr-ı 'alā cennet-āsā dil-güşā rāḥat-fezā

3. **hakkı:-ı**

Mesnevi 1

Mısra: **30**

Birine veya bir şeye ait olan hisse, pay.

Pâyına yüzün bir daḥi ey bād sürerseñ

Öp dāmenini benden anuñ hākḳı süresün

4. **hakk:**

Gazel 6

Mısra: **5**

Doğru, gerçek.

Hakk böyle cefākār idigün bilmez idüm ben

Düşdüm saña meyl eyleye mi pistere cānā

hakk te'ālā:

1. **hakk te'ālā:**

Kaside 6

Mısra: **58**

Kelime Tipi: -

Yüce Allah.

El açup böyle ider ḥayr du'āñı Dürri

Hakk te'ālā vire maqşūd u murāduñ her dem

hakkā:

1. **hakkā:**

Mesnevi 2

Mısra: **91**

Doğrusu, gerçekte.

Biri Egrelti mizābı ki hakkā

İçen 'ömrinde görmez zerrece dā

2. **hakkā:**

Tarih 8

Mısra: **16**

Doğrusu, gerçekte.

Tāk-ı ebrü-yı civānān gibidür 'ayniyle

Bir güzel gözlü güzel köprü olupdur hakkā

hakka ki:**1. hakka ki:****Mesnevi 3**

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Gerçekten de.

Ta'zîr-i şedîd aña olur vâcib ü elzem

Hakka ki budur kavlı-i eşağ mezheb-i a'zam

2. hakka ki:**Mesnevi 1**

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

Doğrusu şu ki.

Hakka ki 'aceb zât-ı seyidinde şiyemdür

Her lafz-ı revân-bağışı anuñ dâfî'-i gâmdur

hâl:**1. hâldür:-dür****Gazel 51**

Mısra: 1

Ben.

Şanmañ bedîd olan ruḥ-ı dilberde hâldür

Sevdâya uğradan beni o misk-i gâzâldür

2. hâli:-i**Gazel 64**

Mısra: 11

Ben.

Hâli fülful kâküli sünbül ruḥı pür-tâbı gül

Âfitâb-ı rüy-ı dilberdür gülistândan garaż

3. hâlûmi:-üm, -i**Gazel 4**

Mısra: 5

Hâl, durum.

Göricek hâlûmi şâyed ki terahhüm idesin

Hele bir kez bağa sînemdeki dâğa cânâ

4. hâlin:-in**Gazel 8**

Mısra: 5

Hâl, durum.

Ne anarsın dil-i zârı ne şorarsın hâlin

Bu kadar çevre nedür 'âşık-ı bî-mâra sebeb

5. hâlûmi:-üm, -i**Gazel 16**

Mısra: 6

Hâl, durum.

Yanuma gelmez ki feryâd u figânum gûş ide

Ol şeh-i mülk-i cemâle hâlûmi iḥbâr güç

6. hâlûmi:-üm, -i**Gazel 42**

Mısra: 5

Hâl, durum.

Hâlûmi sormağa mu'tâd degülken şorduñ

İtdi inşâf meger kalbüne ey meh eğer

7. hâlini:-i, -ni**Gazel 52**

Mısra: 9

Hâl, durum.

Bilmedük hâlini her hûbı görüp meyl iderüz

Dürriyâ anuñ içün böyle nedâmet çekerüz

8. hâl:**Gazel 88**

Mısra: 1

Hâl, durum.

Ol yâr-ı sitem-kâr ile bilmem nic'olur hâl

Ol gâmzesi hûn-hâr ile bilmem nic'olur hâl

9. hâl:**Gazel 88**

Mısra: 2

Hâl, durum.

Ol yâr-ı sitem-kâr ile bilmem nic'olur hâl

Ol gâmzesi hûn-hâr ile bilmem nic'olur hâl

10. hâl:**Gazel 88**

Mısra: 4

Hâl, durum.

Biñ 'âşıkı bir demde ider beste-i yek-târ

Ol gözleri şehhâr ile bilmem nic'olur hâl

11. hâl:**Gazel 88**

Mısra: 6

Hâl, durum.

Zerd oldu yüzüm derdümü itmez daḥi ifşâ

Bu dîde-i hûn-bâr ile bilmem nic'olur hâl

12. hâl:**Gazel 88**

Mısra: 8

Hâl, durum.

Mülk-i dilümi eyledi yağmâya teveccüh

Ol gözleri Tâtâr ile bilmem nic'olur hâl

13. hâl:**Gazel 88**

Mısra: 10

Hâl, durum.

Her gönca-i ḥüsnüñ olur elbetde hezârı

Ey Dürri dil-i zâr ile bilmem nic'olur hâl

14. hâlûmi:-üm, -i**Gazel 107**

Mısra: 3

Hâl, durum.

Şormaduñ hālümü bir kez baña raḥm eyledüñ
Ne cefâ-pîşe olursın ne ‘aceb dilbersin

15. **ḥalini:-i, -n, -i**

Gazel 161

Mısra: 9

Hâl, durum.

İderdi ḥalini mestür o şivekâr-ı cihân
Dağıtdı zülfini bād-ı şabâ o fülful açıldı

16. **ḥali:-i**

Kaside 8

Mısra: 73

Hâl, durum.

Çünkü takrîr eyledüm ḥali dil-i sulṭanuma
İdeyüm şimdengirü hayr du‘â-yı bā-şavâb

17. **ḥalün:-üñ**

Gazel 49

Mısra: 4

Ben, vücuttaki siyah noktalar.

Gözün suhendür ey âfitâb-ı adnî-yi istiğnâ
Ruḥuñdur burc-ı ḥüsnün mâhı ḥalün anda encümdür

18. **ḥalün:-üñ**

Kaside 12

Mısra: 11

Vaziyet, hâl, durum.

Hâlün ol ḥazret-i şâh-ı kereme ‘arz eyle
Yan yakıl micmer-i taḥkika girüp hem-çün ‘üd

19. **ḥalimüz:-imiz**

Gazel 54

Mısra: 6

Durum, vaziyet.

Yeter ol abdâl-ı ‘aşkuz âhımuza şal götürdü
Şorarsañ ḥalimüz mesned-nişin-i künc-i hicrânuz

20. **ḥalün:-(ü)ñ**

Gazel 70

Mısra: 3

(Sevgilinin) siyah beni.

Hacer’ül-esved-i ḥalün daḥi būs eyledüm
Niçe demdür iderin Ka’be-i küyüñi tavâf

ḥal idüp:

1. **ḥal idüp:-üp**

Gazel 96

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Eritmek.

Vaşf-ı cānânı yazarken dükenür ise midād
Merdüm-ı didemüzi ḥal idüp imdād idelüm

ḥal olsa:

1. **ḥal olsa:-sa**

Kaside 1

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Çözölmek; açılmak.

N’ola ḥal olsa aña cümle kilid-i müşkil
Suḥan-ı nâzüki miftâḥ-ı der-i genc-i beyân

ḥalâs:

1. **ḥalâsuñ:-uñ**

Gazel 16

Mısra: 1

Ar. 1. Kurtarma. 2. kurtuluş. 3. Kurtulmuş, kurtulan. (Bu manada yalnız olmak maddesiyle kullanılır. ḥalâs olmak: Kurtulmak).

Pister-i ḡamdan ḥalâsuñ ey dil-i bî-mâr güç

Ol ṭabîb-i cāna yalvar ḡayriden timâr güç

2. **ḥalâsuñla:-uñ, -la**

Gazel 86

Mısra: 8

Kurtulma, kurtuluş.

Olursañ ḡabs-i cāh-ı ḡam Ḥudādan iste dermānı
Senün kayd u ḥalâsuñla muḡayyed olmaz iḡvānuñ

3. **ḥalâs:**

Gazel 63

Mısra: 8

(Ar.) Kurtulma, kurtuluş.

Çünkü düşdük dām-ı zülf-i müşk-fām-ı dilbere
Umma sen şimdengirü ey murḡ-ı cān andan ḥalâs

4. **ḥalâs:**

Gazel 63

Mısra: 1

Kurtarma, kurtuluş.

Umma ey dil zülf-i pîç pîç-i cānāndan ḥalâs
Kaḡı kişidür olan girdāb-ı ‘ummāndan ḥalâs

ḥalâs itdi:

1. **ḥalâs itdi:-di**

Gazel 63

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kurtarmak.

Ḥāk-i pây-i yâri çekdüm dideme itdi beni

Cüst ü cüy-ı sürme vü kuḡl-ı Şıfâḡāndan ḥalâs

ḥalâs olan:

1. **ḥalâs olan:-an**

Gazel 63

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kurtulmak.

Umma ey dil zülf-i pîç pîç-i cānāndan ḥalâs

Kaḡı kişidür olan girdāb-ı ‘ummāndan ḥalâs

ḥalâs olmak:

1. **ḥalāş olmak:-mak****Gazel 63**Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

1. *Kurtulmak.*

Şûfî-i pîr-i muğân ol Dürriyâ cām al ele
Olmağ istersen eger endüh-ı devrāndan ḥalāş

ḥalāş olmaz:1. **ḥalāş olmaz:-maz****Gazel 63**Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Kurtulmak.

Rüyuma tağyirsün olmaz ey şeh-i 'ālî-cenāb
Dāmen-i ḥāb-ı teğāfûl dest-i efgāndan ḥalāş

ḥalāyık:1. **ḥalāyık:****Kaside 9**Mısra: **20***(bütün) insanlar.*

Her kelāmuñ dürr-i meknûn-ı belāğatdür senüñ
Nağd-ı cān ile ḥalāyık aña dā'im müşterî

ḥalel gelmeve:1. **ḥalel gelmeve:-me, -y, -e****Kaside 6**Mısra: **43**Kelime Tipi: **Deyim***Bozulmak, zarara uğramak.*

Hîç uşûline ḥalel gelmeye itse reftār

Tār-ı tanbūrda şebdizün eger vaqt-ı nağam

ḥālet:1. **ḥālet:****Gazel 67**Mısra: **3***Durum, hal.*

Ne ḥālet komış Hāk lebūñ ḥokkasında
Olur şerbeti her dil-efgāra nāfi'

2. **ḥālet:****Mesnevi 2**Mısra: **27***(Ar.) Hal, nitelik, keyfiyet.*

Giyāhında o deñlü var ki ḥālet
Eger bir ehl-i derd ü ehl-i miḥnet

ḥālî:1. **ḥālî:****Gazel 76**Mısra: **9***Boş, boşuna.*

Tiğ-i cevruñle dil-efgār olmadan ḥālî degül
Kānlar ağlar Dürri-i nā-şād elünden ey felek

ḥāl-i dil-i nā-şadumı:1. **ḥāl-i dil-i nā-şadumı:-um, -ı****Gazel 157**Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

(aşığın) kederli gönül hali.

Yāre takrîr itmege ḥāl-i dil-i nā-şadumı

Her bün-i müy-ı vücūdum fem olaydı kâşkî

ḥāl-i gerdân:1. **ḥāl-i gerdân:****Gazel 4**Mısra: **7**

Kelime Tipi: -

Boyundaki ben, siyah nokta.

Ḥāl-i gerdānuñ ki seyr itdürüp öldürme beni
Kānumı boynuña alma şakın ey meh-likā

ḥālî kaldı:1. **ḥālî kaldı:-dı****Gazel 148**Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Boş kalmak.

Bu küh-ı gāmda Ferḥāduñ yerine şimdi ben kaldum
Dimeñ meydānı ḥālî kaldı ḥayfā Kūh-ken gitdi

ḥālî komaz:1. **ḥālî komaz:-maz****Gazel 105**Mısra: **7**

Kelime Tipi: -

Boş bırakmak, تنها eylemek.

Komaz bir gün beni ḥālî gelür yoklar dil-i zārı
Bu deñlü luṭf u iḥsānı gām-ı yāre düşürmezdim

ḥālî olmasa:1. **ḥālî olmasa:-ma, -sa****Gazel 49**Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Uzak olmak.

Debîr-istān-ı 'aşkuñdan 'aceb mi olmasa ḥālî
Şehā dirsın cünümü kām-ı dil hıfz u ta'allümdür

ḥāl-i ruḥuñ:1. **ḥāl-i ruḥuñ:-uñ****Gazel 2**Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Yüzdeki ben.

Süz-ı derünüm benüm her rüz füzün olmada
Ḥāl-i ruḥuñ dilberā dāğ-ı deründür baña

2. **hāl-i ruḥuñ:-uñ****Gazel 35**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) yanağındaki ben.

Kākūl-i şeb-bū midur cāna senüñ sünbül midür

Ḥabbetü 's-sevdā midur ider hāl-i ruḥuñ fülful midür

hālīd:1. **hālīd:****Mesnevi 3**

Mısra: 23

Sonsuz, ebedi olan.

Kāfir didi mü'minlere bir kes dise hālīd

Münkir olıcak ol kişi ol bulmasa şahid

hālīk:1. **hālīk:****Gazel 74**

Mısra: 7

Yaratan, Allah.

Dest-i kudretle binā itdükde Ḥālīk cismümi

Ḥāküme tarḥ eylemişdür āb-ı ğamla käh-ı 'aşk

hālīk-i ins ü perī:1. **hālīk-i ins ü perī:****Kaside 9**

Mısra: 112

Kelime Tipi: -

Melek ve cinlerin yaratıcısı, Allah.

Şol du'ā-yı şıdk ile itdüm bi-ḥaḥk-ı enbiyā

Ola maḥbül-i Ḥudā-yı Ḥālīk-i ins ü perī

hālīni yanmaz:1. **hālīni yanmaz:-maz****Gazel 121**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Derdini yanmak, halini anlatmak.

Bezm-i meyde yāre yanmaz hālīni şanmañ dimez

Cām dolsun 'ūd gelsün pür-ḥumār olsun dirin

halk:1. **halkuñ:-uñ****Gazel 17**

Mısra: 6

Ahali l insanlar.

Pāyına yüz sürdi dildāruñ gezerken gülşeni

Şimdi halkuñ başına çıksa n'ola zerrīn kadeḥ

2. **halk:****Gazel 22**

Mısra: 7

Ahali l insanlar.

Ġuşunı halk meger kim güle teşbīh itmiş

Ġuş-i cānānuma mengüş egilüp anı añar

3. **halkı:-ı****Gazel 28**

Mısra: 2

Ahali l insanlar.

Çıkmasun hāneden ol meh yine ğavgāya çıkar

Düşürür birbirine halkı temāşāya çıkar

4. **halk:****Gazel 46**

Mısra: 11

Ahali l insanlar.

Dürriyā medhüş olup şanur kıyāmet kopdı halk

Ḥānesinden her muḥsin yār-ı serv -kāmet kıpar

5. **halka:-a****Kaside 2**

Mısra: 79

Ahali l insanlar.

Sen dirīg itmez idüñ şāmil idi halka velī

Ni'metüñdür bilürüm hep baña bu cevr ü sitem

6. **halkuñ:-uñ****Kaside 3**

Mısra: 45

Ahali l insanlar.

Bu halkuñ başına çıkmazdı her laḥza Ḥudāvendā

Senüñ ḥāk-i derüñde olmasa ḥāşıl eger gönca

7. **halkı:-ı****Kaside 9**

Mısra: 7

Ahali l insanlar.

Nüşa-i 'adlūñle halkı hep musaḥḥar eyledüñ

Olmaduk bir kimse yokdur emrūñe fermān-beri

8. **halkı:-ı****Kaside 9**

Mısra: 11

Ahali l insanlar.

Halkı memnūn eyleyüp dil-beste itdi kendüye

Şāhid-i cūd-ı vücūd-ı pākūññ kākülleri

9. **halk:****Mesnevi 1**

Mısra: 54

Ahali l insanlar.

'Osmān Ağamuz anda urup dutmadı mı yā

Halk ile yine itmede mi yok yire ğavgā

10. **halkı:-ı****Mesnevi 3**

Mısra: 11

Ahali l insanlar.

Halkı acı kuvvetliler olmaḥla ser-ā-pā

Her lāḥza o şehrūñ öper ayağını deryā

11. **halkuñ:-uñ****Mesnevi 4**

Mısra: 10

Ahali l insanlar.

Her seher bād-ı şabā eyler niyāz andan geçer
İrgörür halkuñ meşāmmına şem-i ‘anber-feşān

12. **halka:-a****Kaside 1**

Mısra: 40

Ahali İnsanlar.

Eridür âteş-i havfıyla anı elbette
Tiğ-i cevriyi felek eylese halka ‘uryān

halk-ı cihān:1. **halk-ı cihān:****Kaside 2**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bütün insanlar.

Müjde-i zevk ü şafā virdi şarīr-i devri
Güş idüp halk-ı cihān oldu ser-ā-pā hurrem

2. **halk-i cihān:****Kaside 12**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Bütün insanlar.

Şehid-i ber-ni’am halk-i cihān an ‘ādil
Şādān ü müjde-şerā ey dil-i endūh-ālūd

halk-ı ‘ālem:1. **halk-ı ‘ālem:****Kaside 8**

Mısra: 72

Kelime Tipi: -

Dünya halkı, herkes.

Şāhid-i maşşūdī ben de der-kenār itsem n’ola
Halk-ı ‘ālem olmada hep dergehüñden behre-yāb

2. **halk-ı ‘ālem:****Tarih 11**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dünya halkı, herkes.

Rum ili şadrın müşerref itdi bir vālā-ḥaseb
Halk-ı ‘ālem vāşıl-ı kām oldu lutf-ı Hāk ile

hall ider:1. **hall ider:-er****Kaside 1**

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Deyim***Sorunu gidermek, çözüme kavuşturmak.*

Hall ider müşkilini cümle ‘Irāk u ‘Acemüñ
Alsa ger dest-i kerem-baḥşına kil-i dü-zebān

hām:1. **hām:****Gazel 61**

Mısra: 10

Tabii halinde bulunan, işlenmemiş.

Āb-dār olsa dūr-i eş’arı Dürrinüñ n’ola
Baḥr imiş göñli süveydā anda ‘anber hām imiş

ham eyleyüp:1. **ham eyleyüp:-üm-y, -üp****Gazel 49**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Bükmek, iki büküm yapmak.

Kadüm ham eyleyüp çeng eyledi bār-ı elem Dürrī
Sirişküm aña tār oldu enin-i dil terennümdür

ham itmiş iken:1. **ham itmiş iken:-miş-miş , -iken****Kaside 1**

Mısra: 69

Kelime Tipi: -

İki büküm etmek.

Kāse-i çeşmümi pür ḳaddümi ham itmiş iken
Eşkümü yine ḳomaz itmege bir dem rızān

ham itse:1. **ham itse:****Gazel 157**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İki büküm etmek.

..... pervāne-veş maḥv-ı vücūd eylerdi dil
Bezm-i ḥāşü’l-ḥāşuña maḥrem olaydı kākī

2. **ham itse:-se****Gazel 157**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Eğmek, iki büküm etmek (aşığın boyu**bağlamında).*

..... pervāne-veş maḥv-ı vücūd eylerdi dil
Bezm-i ḥāşü’l-ḥāşuña maḥrem olaydı kākī

hām:1. **hām:****Tarih 9**

Mısra: 3

Şükür.

Saḥa-yı kervān olmada hām ile mīrüm
Şadr-ı Rüm oldu o fāzıl diyü lutf-ı Hākla

hamdülillāh:1. **hamdülillāh:****Tarih 6**

Mısra: 1

"Allah'a hamdolsun." anlamında şükür bildiren
bir söz.

Hamdulillāh luṭf-ı Yezdān ile olduñ ey hıdīv
Nā'il-i maṭlūb-ı a'lā vāṣıl-ı künc-i na'im

hāme:

1. **hāmeñ:-ñ**

Gazel 91

Mısra: 9

Yontulmuş kalem.

Yem-i nazma ṭalsa n'ola Dürrī hāmeñ
İder bahre gavvāş-ı 'ummān tenezzül

hāme-i dürrī:

1. **hāme-i dürrī:**

Gazel 111

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Dürrī'nin kalemi (17. yüzyıl divan şairlerinden

Gümülcineli Dürrī).

'Aceb mi hāme-i Dürrī yazarsa vaşf-ı lebūñ
Bu kār-ı vüṣ'at ile der ki çüb-ı kând olayın

hāme-i lü'lü'-feşānum:

1. **hāme-i lü'lü'-feşānum:-um**

Kaside 7

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

İnci saçan kalem.

Nazm-ı ḥasb-i ḥālūmi gör eyledüm āb-ı ḥayāt
Ḥāme-i lü'lü'-feşānum aña kıldum nāvdān

hāmī-i şer'-i mükerrerem:

1. **hāmī-i şer'-i mükerrerem:**

Kaside 9

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Hürmete layık (olan) şeriatın koruyucusu.

Nāzım-ı aḥvāl-i 'ālem şāḥib-i luṭf u kerem
Ḥāmī-i şer'-i mükerrerem ehl-i faẓluñ bihteri

hamle-figen:

1. **hamle-figen:**

Kaside 6

Mısra: 35

Hamlesiyle (yere) yıkan.

Tiğ-zen ḥamle-figen reşk-i Nerīmān-piş
Dür-i şehvār-ı 'Aden ma'den-i iḥsān u kerem

hammām:

1. **hammāma:-a**

Gazel 100

Mısra: 8

Hamam.

Başı kaba yalın ayak abdālī olurdum
Ḥammāma koyup dilberi 'uryān idebilsem

hamza-kuvvet:

1. **hamza-kuvvet:**

Kaside 6

Mısra: 28

Hamza gibi kuvvetli.

Ḳāhramān-hey'et ü Zāl-heybet ü Rüstem-siret
Ḥamza-kuvvet ü 'Ömer-'adl ü vezir-i efḥam

hān:

1. **hān:**

Tarih 1

Mısra: 1

Hükümdar.

Yokdur 'ālemde böyle fāḥir hān
Feraḥ u ikrār firdevs-veşdür

2. **han-ı:-ı**

Tarih 1

Mısra: 10

Efendi.

Buña ey Dürrī var ise tāriḥ
Cāy-ı zībā-yı ḥan-ı dilkeşdür

hān oldı:

1. **hān oldı:-dı**

Tarih 3

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hükümdar olmak.

Eyleyelim mi 'arż-ı şükri-ḳadīr-i vāḥid
Oldı sa'ādetle hān şāḥ-ı Bahādır Girāy

hançer:

1. **hançer:**

Gazel 10

Mısra: 7

Hançer, kılıç.

Dilberā eyle ḥazer her pāresi hançer olur
İtme şemşir-i dil-i 'uşşāk-ı şeydāyı şikest

2. **hançeri:-i**

Kaside 9

Mısra: 80

Hançer, kılıç.

Müsteḥaḳ-perver ḥıdīvā bu sipihr-i zālīmūñ

Tiğ-i cevri üstühān-ı cāna geçdi hançeri

3. **hançer:**

Gazel 45

Mısra: 3

Ucu sivri, iki yanı keskin bıçak.

Hançer ü tirini dayım baña 'üryān eyler

'Acabā bu dil-i bī-çāremi miğfer mi şanur

4. **hançerini:-i, -n, -i**

Gazel 28

Mısra: 3

Hançer, kılıç. II sevgilinin yan bakışı. II sevgilinin kirpikleri.

Çıkarup hançerini yâr dimiş kaşdum var
Yine bu kaşdı görüñ siz dil-i şeydâya çıkar

hançer-i bî-dâd:

1. **hançer-i bî-dâd:**

Gazel 76

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Zulüm, eziyet hançeri.

Gitmez aşlâ hançer-i bî-dâd elünden ey felek
Bağrımız hün eyledüñ feryâd elünden ey felek

hançer-i endüh u elemle:

1. **hançer-i endüh u elemle:-le**

Kaside 2

Mısra: 98

Kelime Tipi: -

Keder, sıkıntı hançeri.

Ben seni böyle mi medh eyler idüm sultânüm
Olmasam hançer-i endüh u elemle ebkem

hançer-i gamze-i dil-düzi:

1. **hançer-i gamze-i dil-düzi:-i**

Gazel 44

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönül delen bakışların hançeri. (Sevgilinin bakışları bağlamında).

Qatl-i 'uşşâkı kaçan ol gözi cellâd ister
Hançer-i gamze-i dil-düzi imdâd ister

hançer-i hirmâna:

1. **hançer-i hirmâna:-a**

Gazel 69

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Nasipsizlik hançeri, nasipsizlik.

Tîr-i hicrâna hedef hançer-i hirmâna siper
Ey gönül hâtır-ı pülâduña inşâf inşâf

handân iden:

1. **handân iden:-en**

Gazel 49

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Çiçek açtırmak; II. Güldürmek.

Dehânun goncasın handân iden nâz u tebessümdür
Şadâ-yı bülbül-i güyâ şudur iden tekellümdür

handân olalar:

1. **handân olalar:-a, -lar**

Mesnevi 1

Mısra: 126

Kelime Tipi: -

Neşeli ve güleriyüzlü; şen şakrak olmak.

Her kim ana çıkdıysa selâm eyle firâvân
Her demde olalar gül-i cennet gibi handân

hâne:

1. **hânenen:-den**

Kaside 11

Mısra: 4

Gönül evi.

Şu hâne câmi ki âyine-i Sikender idi
Olurdu bezm ile hicrân o hânenen seyrân

2. **hânenün:-nün**

Kaside 11

Mısra: 26

Ev. || Yer.

Murâd-ı Dürri-i şeydâ du'â .....dür
Behâne hânenün evşâfı ey şeh-i 'irfân

3. **hânenen:-den**

Gazel 28

Mısra: 1

Ev, mesken.

Çıkmasun hânenen ol meh yine gavgâya çıkar
Düşürür birbirine halkı temâşâya çıkar

4. **hânesinden:-si, -n, -den**

Gazel 46

Mısra: 12

Ev, mesken.

Dürriyâ medhûş olup şanur kıyâmet kopdı halk
Hânesinden her muhsin yâr-ı serv -kâmet kopar

5. **hâneñe:-ñ, -e**

Gazel 129

Mısra: 7

Ev II gönül evi.

Hâneñe çağırma gel zâğ rakîbi müdâm
Çağırırsañ dilber ü yâri çağır gâh gâh

6. **hânesi:-si**

Gazel 132

Mısra: 6

Ev II gönül evi.

Genc-i maşşûdı yine anda bulur rind-i cihân
Mey-fürüşün ne kadar hânesi vîrân olsa

7. **hâne:**

Kaside 11

Mısra: 1

Ev. II Gönül evi.

Şu hâne mişlini görmüş degüldi çeşm-i cihân
Şu hâne revzeni 'âlem-nümâ idi her ân

8. **hâne:****Kaside 11**

Mısra: 2

,Ev. II Gönül evi.

Şu hâne mişlini görmüş degüldi çeşm-i cihân
Şu hâne revzeni 'âlem-nümâ idi her ân

9. **hâne:****Kaside 11**

Mısra: 3

,Ev. II Gönül evi.

Şu hâne câmı ki âyine-i Sikender idi
Olurdu bezm ile hicrân o hânedan seyrân

10. **hâneñe:-ñ, -e****Gazel 123**

Mısra: 9

Ev II gönül evi.

Hâneñe varam dimiş dilber varursa bu gice
Sineye çek böyle fırsat dâ'imâ girmez ele

11. **hâneyi:-yi****Mesnevi 1**

Mısra: 43

Ev, mesken.

Gördün mi o tarh eyledügi hâneyi anda
Var mıdur anuñ mişli gibi bağ-ı cinânda

hâne-ber-endâz:1. **hâne-ber-endâz:****Kaside 1**

Mısra: 75

Evden kovulmuş, atılmış.

Benüm ol hâne-ber-endâz u siyeh-kâse-i çarh
Benüm ol bî-kes ü bî-zâd u leked-ğor-ı cihân

hâne-cüyânuz:1. **hâne-cüyânuz:-uz****Gazel 54**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ev, mekan arayan.

Huzûr-i kâlbimüz yok şehir-i gamda hâne- cüyânuz
Şabâ zülfün dağıtmış anuñ içün dil- perişânuz

hâne-i âlâmı:1. **hâne-i âlâmı:-ı****Gazel 96**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Elemler evi.

Âteşin meyle idüp hâne-i âlâmı hebâ
Dürriyâ 'ayş u tarab kaşrunı bünyâd idelüm

hâne-i dilde:1. **hâne-i dilde:-de****Gazel 113**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönül evi.

Nesim-i luğf için çok revzen açdı hâne-i dilde
Hadeng-i cân-sitân-ı gamze-i dildâr var olsun

2. **hâne-i dilde:-de****Gazel 75**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül evi, gönül.

Râzını hâne-i dilde tutamaz 'âşık olan
Yeñemez kendüsini hâşılı nâlân-ı firâk

hâne-i gönölüm:1. **hâne-i gönölüm:-üm****Kaside 5**

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

Gönül evi.

Ben pâymaile tevsen-i gerdün idüp şitâb
İtdi harâbe hâne-i gönölüm dağı harâb

hâne-i iclâline:1. **hâne-i iclâline:-i, -n, -e****Kaside 8**

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Azamet, büyüklük evi.

Hâne-i iclâline nisbet kühen peygüledür
Bu sipihri-i nîl-gün vakârûna nüh kırbâb

hâne-i kalbüm:1. **hâne-i kalbüm:****Gazel 48**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül evi.

Ey felek hâne-i kalbüm kerahet yıkma benüm
Zevk gelmezse egerçi 'ömr-i dildâr gelür

hâne-i müferrihi:1. **hâne-i müferrihi:-i****Kaside 10**

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Ferahlık veren ev.

Küyına uğramazsa 'aceb mi 'adû-yı zâğ
Ol hâne-i müferrihi şâhîn yuva[sıdır]

hâne-i târik-i cismüm:1. **hâne-i târik-i cismüm:-üm****Gazel 126**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Karanlık beden evi, beden.

Hâne-i târik-i cismüm deldüğinden nâvekûñ
Pertev-i mihr-i vefâñ ümmîd-vârum kim gele

hâne-i 'aşk-ı hâkîkîye:

1. **hâne-i 'aşk-ı hâkîkîye:-ye**

Gazel 60

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gerçek aşkın evi, gerçek aşk.

Ğam yime 'aşkum benüm 'aşk-ı mecâzîdür diyü

Hâne-i 'aşk-ı hâkîkîye mecâzîdür esâs

hanende:

1. **hanende:**

Kaside 3

Mısra: 8

Inleyen (bülbül bağlamında).

Eline bir zümürdür sağar almış bezm-i gülşende

Hezârı eyleyüp hanende 'ayş u nüş ider gonca

hân-ı murâd ğâzî:

1. **hân-ı murâd ğâzî:**

Tarih 4

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gazi Murad Han.

Levhaşallâh zihî Hân-ı Murâd Ğâzî

'Asker-i sürh-seri eyledi şemşîri tebâh

hân-ı 'adâlet-penâh:

1. **hân-ı 'adâlet-penâh:**

Tarih 3

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Adaletin sığındığı yerin padişahı.

Hân-ı 'adâlet-penâh şâh-ı muraşsa'-külâh
Fitneyi itdi tebâh dehrde ser-tâ-be-pâ

hânümân:

1. **hânümânın:-ın**

Gazel 79

Mısra: 7

Ev, bark, her şey.

Bir nigâhuña virürdi hânümânın ehl-i 'aşk

Dâ'imâ iğmaz-ı 'ayn idüp cefâ-kâr olmasañ

hâr:

1. **hâr:**

Gazel 31

Mısra: 1

Diken II Rakip.

Dâyimâ şöhet ey dil o gülün hâr iledür

Nice âh itmeyeyin haşâsı âgyâr iledür

2. **hâr:**

Gazel 133

Mısra: 2

Diken II Rakip.

Dil-nevâzum gitme seyr-i gülşene âgyâr ile

Serv-i nâzum eyleme gül gibi ülfet hâr ile

3. **hâr:**

Gazel 162

Mısra: 11

Diken II Rakip.

Ma'il olduñ ğayra ey gül ülfet itdün hâr ile

Bülbül-i dil n'ola efvün eylese nâlanlığı

4. **hâra:-a**

Gazel 67

Mısra: 6

Diken.

Şarâbuñ 'acebdür senün ey gül-i ter

Hezâra muzırdur velî hâra nâfi'

5. **hârdan:-dan**

Kaside 4

Mısra: 32

Diken.

Çemende kaşr-ı zümürdür olup yine gonca
Kıonuldu yer yer ana hârdan nice süllem

6. **hâra:-a**

Gazel 84

Mısra: 1

Diken II rakip.

Ey bâğ-ı leâfât gülî sen hâra mı uyduñ

'Uşşâkuñı terk eyleyüp âgyâra mı uyduñ

hâr kılmada:

1. **hâr kılmada:-mada**

Kaside 4

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Değersizleştirmek.

'Aceb mi nâfîz olursa şeh-i gülün emri

Ki hâr kılmada icrâ-yı hükm-i seyf ü kalem

harâb:

1. **harâbdur:-dur**

Gazel 95

Mısra: 2

Yıkık, viran.

Pây-mâl-ı 'itâbdur gönüm

Ceyş-i ğamla harâbdur gönüm

harâb idelüm:

1. **harâb idelüm:-elüm**

Gazel 112

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Perişan etmek.

İdelüm kal'a-i endüh-ı dili yine harāb
Yürisün ceş-i şafā-yı mey-i tābān yürisün

harāb itdi:

1. **harāb itdi:-di**

Kaside 5

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

Yıkmak, viran etmek.

Ben pāymāle tevsen-i gerdün idüp şitāb
İtdi harābe hāne-i gönlüm daḡı harāb

harābe:

1. **harābe:**

Kaside 5

Mısra: 42

Ar. Yıkıntı.

Ben pāymāle tevsen-i gerdün idüp şitāb
İtdi harābe hāne-i gönlüm daḡı harāb

harāb-ender-harāb itdi:

1. **harāb-ender-harāb itdi:-di**

Kaside 8

Mısra: 64

Kelime Tipi: -

Mahvetmek, perişan etmek.

Nāle vü feryād kim iqlīm-i cism-i zerdümi
Ceş-i endüh u sitem itdi harāb-ender-harāb

harāc-ı rūmuñ:

1. **harāc-ı rūmuñ:-uñ**

Kaside 6

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Rumlardan alınan vergi.

Ḥabbezā ḡil'at-ı zībā ki harāc-ı Rūmuñ
Olmaya kıymet-i yek riştesi ey şāh-ı kerem

harāret-kes:

1. **harāret-keşlerüñ:-ler, -üñ**

Mesnevi 2

Mısra: 95

Harareti alan, vücut ısını düşürüp rahatlatan.

Harāret-keşlerüñ ol çāresidür
Anuñ bir kaçresi buz pāresidür

hāre:

1. **hāre:**

Gazel 129

Mısra: 5

Düz renkli, üzerinde mermer damarlarına

*benzeyen dalgalar bulunan sof cinsinden menevişli eski
bir kumaş çeşidi.*

Hāre geyüp egnüñe baḡr-i ḡamuñ mevcine
Uḡrama gel ey göñül saña yeter bir külāh

hareket eylemez:

1. **hareket eylemez:-mez**

Gazel 2

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Hareket etmek, kıpırdamak.

'Aşk ile bī-tāb olup dil hareket eylemez
Lāzım olan bir zamān şabr u sükündür baña

harem:

1. **haremüñ:-üñ**

Kaside 1

Mısra: 84

Herkesin girmesine izin verilmeyen, saygı

gösterilmesi gereken yer.

Ol çerāḡum ki beni eyledi pertev-endāz
Şu'le-baḡş-ı haremüñ Ḥazret-i maḡdüm-ı zamān

harem-i ka'be-i 'ulyā:

1. **harem-i ka'be-i 'ulyā:**

Gazel 119

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Yücelik Kabesi'nin İçi (sevgilinin eşiği
bağlamında).*

İderin küşte rakıbi bulıcağ ister ise
Küy-ı dilber harem-i Ka'be-i 'ulyā olsun

harem-i 'ālem-i bālā:

1. **harem-i 'ālem-i bālā:**

Gazel 136

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Harem-i şerif.

Reşk iderse n'ola bu sūr-ı şafāya Dürri
'Ākifān-ı harem-i 'ālem-i bālā bu gice

harf:

1. **harfini:-i, -n, -i**

Tarih 3

Mısra: 16

Harf.

Lafzen ü ma'nī didüm nişbete tārīḡ için
Maқта'nuñ noқтаlı harfini ey Dürrī şay

harf-i mu'cem:

1. **harf-i mu'cem:**

Tarih 4

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Noktalı harfler.

Harf-i mu'cem ki bu mısra'da olupdur tārīḡ
Aldı Bağdadı o Dārā-yı dilir ü cem-cāh

harf-i vefā:

1. **harf-i vefā:**

Gazel 164

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Vefa sözü.

Hatt-ı ruhsârunda cânâ görmedüm harf-i vefâ
Olmadı nakşuñda hiç resm-i kerem zâhir dañi

hâr-ı firâk:

1. hâr-ı firâk:

Gazel 73

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ayrılık diken.

Her kaçan küyuña 'azm eylesem ey şüh-ı cihân
İrişüp dâmenüme mâni' olur hâr-ı firâk

hâr-ı hırmân:

1. hâr-ı hırmân:

Kaside 2

Mısra: 81

Kelime Tipi: -

Mahrumiyet diken.

Âhâr-ı hırmân ile pür-yâre olup bu dil-i zâr
Kaldı bî-çâre dañi çekmededür renc ü elem

hâr-ı muğaylânı:

1. hâr-ı muğaylânı:-ı

Gazel 152

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

(aşk yolunda çekilen) sıkıntı, eziyetler II (rakibin)

eziyet(ler)i.

Dil gitdi yine Ka'be-i küyına şafâda
Hep serzeniş-i hâr-ı muğaylânı unutdı

hâr-ı muğaylân-ı firâk:

1. hâr-ı muğaylân-ı firâk:-dür

Gazel 75

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ayrılık diken, ayrılık.

Ka'be-i vaşlını yârûñ ne 'aceb görmez isem
Baña göz dikenidür hâr-ı muğaylân-ı firâk

harîm-i himmet-i cânâna:

1. harîm-i himmet-i cânâna:-a

Gazel 99

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sevgilinin ihsanı haremi.

Ben külâh-ı nâzı ırgörsem bugün 'arşa n'ola
Dil harîm-i himmet-i cânâna mahremdür bu dem

has:

1. has:

Gazel 59

Mısra: 4

Çer çöp, döküntü.

Cüy u dil-cüy-ı 'izâr-ı tâb-dâruñdur senüñ
Göñlümi ey meh-liķā alan benüm mânend-i has

hâsâ:

1. hâsâ:

Mesnevi 3

Mısra: 25

Allah korusun.

Ammâ ki yemin eyleyüp ol kes dese hâsâ
Vallâh bu söz hâtruma gelmedi aşlâ

2. hâsâ:

Mesnevi 3

Mısra: 39

Allah korusun.

'Âkıl olan ol yâve sözi diñleye hâsâ
Bengî ola yâ mest ola yâ câhil-i rüsvâ

hâsâ ki:

1. hâsâ ki:

Mesnevi 3

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

Allah korusun ki.

Hâsâ ki güzâta diyicek söz ola ol söz
Bu sözi diyen şahşâ revâ mı vireler yüz

hasan ağa:

1. hasan ağa:

Kaside 11

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Hasan ağa.

Ümid ider ki diye lutf idüp Hasan Ağa ne
Gör anı var yûri yap hâtrın kıoma virân

hasb-i hâlüm:

1. hasb-i hâlüm:-üm

Kaside 1

Mısra: 92

Kelime Tipi: -

Görüşüp konuşma.

Şu'ledâr-ı haremün başı içün sultânım
Hasb-i hâlüm göricek olmayasın rû-gerdân

hasb-i hâlümi:

1. hasb-i hâlümi:-üm, -i

Kaside 7

Mısra: 61

Kelime Tipi: -

Dertleşme, sohbet.

Nazm-ı hasb-i hâlümi gör eyledüm âb-ı hayât
Hâme-i lü'lü'-feşânım aña kıldum nâvdân

hased idüp:

1. hased idüp:-üp

Kaside 11

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Kıskanmak, çekememek.

Hased idüp bu felek seng-i ta'ne töldi müdām
Havāle itdi teğerk-i şedîd ile bārān

hased-endāz-ı irem oldı:

1. hased-endāz-ı irem oldı:-dı

Kaside 6

Mısra: 46

Kelime Tipi: -

İrem bağıını kıskandırmak.

Açdı dil gönçaların bād-ı rebî'-i lutfuñ
Bāğ-ı cān oldı ser-ā-pā hased-endāz-ı İrem

hased-kerde:

1. hased-kerde-i:-i

Gazel 100

Mısra: 12

Haset edilmiş, kıskanılmış.

Ey Dürri varup mey-gede şadırında otursam
Bir zevk-i hased-kerde-i sultān idebilsem

hāşıl olmasa:

1. hāşıl olmasa:-ma, -sa

Kaside 3

Mısra: 46

Kelime Tipi: -

Meydana gelmek, doğmak.

Bu halkuñ başına çıkmazdı her lahza Hudāvendā
Senüñ hāk-i derüñde olmasa hāşıl eğer gönca

hāşılı:

1. hāşılı:

Gazel 102

Mısra: 6

Doğrusu, velhasıl, sözün kıyası.

Gülşen-i meyhānede sıyt-ı şurāhî diñlerüm
Yokdur ey dil hāşılı bāğ-ı dehhāra minnetüm

2. hāşılı:

Kaside 7

Mısra: 29

Doğrusu, velhasıl, sözün kıyası.

Hāşılı miftāh-ı tab'-ı hikmet-āmizüñ ile
Münfetihtür hep medeng-i bāb-ı ma'nî vü beyān

3. hāşılı:

Gazel 75

Mısra: 8

Sözün kıyası, kısacası.

Rāzını hāne-i dilde tutamaz 'āşık olan
Yeñemez kendüsini hāşılı nālān-ı firāk

4. hāşılı:

Gazel 115

Mısra: 8

Sözün kıyası, kısacası.

Hep 'alāyıkdan müberrā itmek ister kendüsün
Bu cihānuñ hāşılı zevk ü şafāsın isteyen

5. hāşılı:

Kaside 9

Mısra: 24

Sözün kıyası, kısacası.

Her kelāmuñ 'āleme baḥş-ı fütühāt itmede
Şimdi sensin hāşılı bu 'ālemüñ Şeyḥ Ekberi

6. hāşılı:

Mesnevi 3

Mısra: 13

Sözün kıyası, kısacası.

Ey bād-ı şabā hāşılı ol şehre irince
Ol kân-ı gazānuñ içine doğru girince

7. hāşılı:

Kaside 2

Mısra: 93

Doğrusu, velhasıl, sözün kıyası.

Hāşılı yār cefāsı baña te'sir itdi
Dest-i ğamda qad-i hamgeştem olupdur hātem

8. hāşılı:

Kaside 1

Mısra: 89

Doğrusu, sözün kıyası, kısaca.

Eyledüm hāşılı dāmān-ı temennāyı küşād
Eyle dest-i keremünden zer-i lutfuñ rizān

9. hāşılı:

Gazel 64

Mısra: 6

Doğrusu, kısacası.

Ka'be-i küyuñ tavāfindan taḳarrübdür murād
Hāşılı sensin bu deñlü āh u eḡāndan ğaraż

haşım:

1. haşım:

Mesnevi 1

Mısra: 61

Haşmetli, gösterişli.

Yā anda mı gördüñ mi haşım Aḥmed Ağayı
Ol zāt-ı kerem-pişeyi ol merd-i vegāyı

hāşivvet:

1. hāşivvet-i:-i

Gazel 24

Mısra: 8

Nitelik, özellik.

Sinemde 'aşk ile açılan kanlı yāreler
Gülzār-ı ğamda hāşivvet-i erguvān virür

haşm:

1. haşmuñ:-uñ

Gazel 124

Mısra: 6

Düşman.

Şad sâle devr olursa şeb-i zulm içre ben
Hâşmuñ uram sevâd-ı dilin tûr-i âh ile

hasm-ı leffâf:

1. hâşm-ı leffâf:

Gazel 70

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dedikodu eden düşman.

Baňa evvelki gibi eylemez olduñ eltâf
Saňa geçmiş gibi şâhum beni hâşm-ı leffâf

hasm-ı leffâfuñ:

1. hâşm-ı leffâfuñ:-uñ

Gazel 77

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Dedikodu eden düşman.

Dürriyâ bir nâr-ı âhuñla olur kârı tamâm
Tutalum âhen-dil olmuş hâşm-ı leffâfuñ senüñ

haşr:

1. hâşre:-e

Gazel 17

Mısra: 7

Mahşer, kıyamet.

Hâşre dek 'uşşâk-ı mahzunı iderdi neşve-dâr
Şunsa bir kerre eger ol meh-liķâ zerrîn kadeh

2. hâşre:-e

Gazel 83

Mısra: 17

Mahşer, kıyamet.

Hâşre dek ide şafasın Kozinüñ ol fâzıl
Hiç fenâ bulmaya dünyâda esâsı Kozinüñ

haşr olunca:

1. hâşr olunca:-ınca

Tarih 13

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Yeniden dirilmek.

Kıl şâhibin İlâhî bu cây-ı dil-güşânüñ

Tâ hâşr olunca dâ'im hem-çün Mesîh-i Meryem

haşre dek:

1. hâşre dek:-e

Gazel 46

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kıyamete kadar.

Küşte-i şemşîr-i 'aşk-ı dîlrübânüñ hâşre dek
Meşhedinden sünbül-i âh-ı ğam-ı hâşret kopar

2. hâşre dek:

Gazel 104

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kıyamete kadar.

Olsa pür-teb teb-i 'aşkuñla ile eger âb degül
Hâşre dek şebneme muhtâc ola gülzâr-ı şemîm

3. hâşre dek:

Kaside 1

Mısra: 119

Kelime Tipi: -

Kıyamete kadar.

Hâşre dek nahl-i vücuduñ ola pür-berg-i hayât
Sâyesinde teb-i ğamdan ola âsüde cihân

4. hâşre dek:

Kaside 2

Mısra: 90

Kelime Tipi: -

Kıyamete kadar.

Eylesem derd ile bir âh-ı cihân-süz eger
Hâşre dek gönca ola hâşret-i âb-ı şebnem

5. hâşre dek:

Kaside 2

Mısra: 125

Kelime Tipi: -

Kıyamete kadar.

Hâşre dek zinde iden nâmuñı ehl-i dildür
Nazm-ı Firdevsî ile nite ki şâhân-ı 'acem

6. hâşre dek:

Kaside 2

Mısra: 133

Kelime Tipi: -

Kıyamete kadar.

Hâşre dek zât-ı şerîfi ola yâ Rabb bâķi
Devr ide vefķ-i murâdinca bu çarķ-i târem

7. hâşre dek:

Kaside 12

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Kıyamete kadar.

Gel hemân hayr du'â eyle derün-ı dilden
Rüz u şeb hâşre dek olsun bu cihânda mes'üd

haşre deñlü:

1. hâşre deñlü:

Kaside 7

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Diriliş gününe kadar.

Nüş iden 'ömrinde bir kez bâde-i ihsânüñ
Neş'e-i devletle olur hâşre deñlü kâmrân

hasret çeker:

1. hâşret çeker:-er

Gazel 52

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Deyim**

Özlem duymak. || aramak.

Ey perî vaşluña hasret çeker ancak ağıyar
Biz hayâl-i ruḥ -ı pür tâbuña hasret çekerüz

hasret çekerüz:

1. **hasret çekerüz:**-er, -üz

Gazel 52

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

Özlem duymak. || aramak.

Ey perî vaşluña hasret çeker ancak ağıyar
Biz hayâl-i ruḥ -ı pür tâbuña hasret çekerüz

hasret ola:

1. **hasret ola:**-a

Kaside 2

Mısra: 90

Kelime Tipi: -

Hasret kalmak, özlemek.

Eylesem derd ile bir âh-ı cihân-süz eger
Haşre dek gönca ola hasret-i âb-ı şebnem

hasret-i la'lûn:

1. **hasret-i la'lûn:**-üñ

Gazel 52

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) la'l taşı gibi kırmızı dudağının özlemi.

Şanma hicrûñden senüñ cām-ı messerret çekerüz
Hasret-i la'lûñ ile sāgar-ı miḥnet çekerüz

hassân:

1. **hassan:**

Kaside 9

Mısra: 98

*Hız. Muhammed döneminde yaşayıp peygamber
şairi olarak ünlenmiş, Arap şairi Hassan bin Sabit.*

Nāzım-ı zātun senün çokdur velî görse benüm

Nazmuma Ḥassan ile tahsîn iderdi Āzerî

2. hassân:

Kaside 1

Mısra: 98

Hassan bin Sabit. (Peygamber şairi).

Benüm ol şâ'ir-i sâhîr ki göreydi şî'rüm

Fıkr ü endişeme tahsîn iderdi Ḥassân

haste:

1. **hastedür:**-dür

Gazel 160

Mısra: 5

Hasta.

Mektüb-ı dil ser-bestedür başımı sarmış hastedür
Aḥvâlin 'arz itmek diler şâhum saña meftûn gibi

hat:

1. **hat:**

Gazel 65

Mısra: 1

Ayva tüyleri (sevgilinin yüzü bağlamında).

Hoş tarâvet virdi rûy-ı abdâr-ı yâre hat

Döndi şahn-ı gülşen-i ḥüsninde sünbül-zâra hat

2. hat:

Gazel 65

Mısra: 2

Ayva tüyleri (sevgilinin yüzü bağlamında).

Hoş tarâvet virdi rûy-ı abdâr-ı yâre hat

Döndi şahn-ı gülşen-i ḥüsninde sünbül-zâra hat

3. hat:

Gazel 65

Mısra: 8

Ayva tüyleri.

Mâ'il olduñ küfr-i zülfine diyü Manşûr-veş

Kaşd ider şimdi dil-i bî-çâremi berdâra hat

4. hat:

Gazel 65

Mısra: 10

Ayva tüyleri.

Āfitâb-ı burc-ı ḥüsne var ise irdi küsûf

Dürriyâ geldi kıyâs itme ruḥ-ı dildâra hat

5. hat:

Gazel 65

Mısra: 6

Ayva tüyleri.

Ol da bend oldu dile zülf-i girih-gürûñ gibi

Biz dir idük gelse olsa luṭfına bir çâre hat

hat gelmedi:

1. **hat gelmedi:**-me, -di

Gazel 65

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ayva tüylerinin belirmesi.

Mülk-i ḥüsnuñ pâdişâhı sensin ey rûḥ-ı revân

Sâye-i perr-i ḥümâdur gelmedi ruḥsâra hat

hatâ:

1. **hatâ:**

Gazel 27

Mısra: 8

Yanlış, kusur, kabahat.

Görünce dâğ-ı siyâhum hevâ-yı zülfünle

'Acebleme beni dîvânede hatâ çok olur

2. hatâsı:-sı

Gazel 31

Mısra: 2

Suç, günah, kusur.

Dāyimā şöhetey ey dil o gülün hār iledür
Nice āh itmeyeyin haṭāsı aḡyār iledür

haṭā itmez:

1. **haṭā itmez:**-mez

Kaside 2

Mısra: 57

Kelime Tipi: -

Yanlışlık yapmak, yanlışya düşmek.

Her ne eylerse haṭā itmez işābet eyler
Cānib-i Ḥaḡdan olur ḡalbine her şey mülhem

haṭā-püş:

1. **haṭā-püş:**

Kaside 1

Mısra: 52

Hata öten.

Mihr-i pertev keremā rütbedür nükte-verā
Ey ‘aṭā-baḡş u haṭā-püş u kerem-kār-ı cihān

hātem:

1. **hātemden:**-den

Kaside 4

Mısra: 53

*Arapların Tayy kabilesinden cömertliğiyle ünlü
İbn Abdullah bin Sa'd'ın lakabı.*

Baṅa ne oldu şehā içre çünkü Ḥātemden
Keremde Bermekiyān gibi n'ola olsa 'alem

2. **hātem:**

Gazel 23

Mısra: 3

Yüzük, mühür.

Ža'f ile hātem gibi zerd ü nizār oldu velī
Bu dil-i ham-geşte yine dest-i hicrānuḡdadur

3. **hātem:**

Kaside 6

Mısra: 50

*Arap kabileleri arasında tanınmış "Tayyi"
kabilesine mensup ve cömertliğiyle meşhur olan "İbnü
Abdillah bin Sa' d" ın lâkabı.*

Ḳapayup şeşder-i cūdı der idi dest āḡir
Görse ger sende olan cūd u şehāyı Ḥātem

hātem eylerdi:

1. **hātem eylerdi:**-r, -di

Mesnevi 2

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

Mühür, yüzük yapmak.

Anuñ sengi hemān la'l-i Bedaḡşān
Göreydi hātem eylerdi Süleymān

hātem itmezdi:

1. **hātem itmezdi:**-mez, -di

Kaside 7

Mısra: 71

Kelime Tipi: -

Yüzük şekline döndürmek.

Dest-i ḡamda hātem itmezdi ḡad-i ḡam-geştemi
Ehl-i dilden olduḡum bilse bu ḡarh-ı bī-amān

hātem olaydı:

1. **hātem olaydı:**-a, -y, -dı-a, -ydı

Gazel 157

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Mühür; yüzük olmak (zayıflık bağlamında).

..... pervāne-veş maḡv-ı vüçüd eylerdi dil
Bezm-i ḡaşü'l-ḡaşuḡna maḡrem olaydı kaşķı

hātem olupdur:

1. **hātem olupdur:**-up, -dur

Kaside 2

Mısra: 94

Kelime Tipi: -

Yüzük haline gelmek (aşıḡın boyu bağlamında).

Hāşılı yār cefāsı baṅa te'sir itdi
Dest-i ḡamda ḡad-i ḡamgeşteml olupdur hātem

hātem-i tayy:

1. **hātem-i tayy:**

Kaside 1

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Tayy kabilesinin cömert reisinin ismidir.

Şeşder-i cūd u şehāyı ḡapayup Ḥātem-i Tayy
Dest-i āḡir saṅa ey şāh-ı kerem didi hemān

hātem-i tayy-i cihān:

1. **hātem-i tayy-i cihān:**

Tarih 8

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Dünyanın Hatem-i Tayy'ı (cömertlik bağlamında).

Ḥātem-i Tayy-i cihān Bermekī-i devr-i zamān

Cismi cevher dili kān ṭab'-ı şerīfı deryā

haṭ-ı ruḡsārın:

1. **haṭ-ı ruḡsārın:**-ı, -n

Gazel 165

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yanaktaki ayva tüyleri.

Ḥaṭ-ı ruḡsārın öpdürmez yüzün zülfüyle göstermez
Ne rüz-ı Ḥızırı bildürdi bize dilber ne nevrüzü

haṭ-ı yār:

1. **haṭ-ı yār:**

Gazel 105

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgilinin (yanaḡındaki) ayva tüyü.

Aña ḡayrān-ı esrār-ı haṭ-ı yār olmasaydum ben
Elümden şişe-i nāmūsı küḡsāra düşürmezdüm

hâtır:1. **hâtırımız:-ı, -muz****Gazel 96**

Mısra: 1

Ar. Gönül, gönülde olan his.

Bâde-i nâb içelüm hâtırımız şâd idelüm

Bend-i gamdan dil-i dîvânemüz âzâd idelüm

2. **hâtır:****Kaside 7**

Mısra: 16

Ar. Gönül, gönülde olan his.

Şâhid-i ihsânıñ zülf-i muṭarrâsın görüp

Reşk ile hâtır perîşân sünbül-i bâğ-ı cinân

3. **hâtırım:-um****Gazel 125**

Mısra: 3

Gönül.

Rûy-ı raḳîbe bakdı güzellendi hâtırım

Naḳd-i sirişki hep telef oldı biḥamdihî

hâtır sikeste itdi:1. **hâtır sikeste itdi:-di-um****Kaside 1**

Mısra: 102

Kelime Tipi: **Deyim***Kalbini kırmak.*

Bir bulunmaz dūr-i yektâ-yı girân- kıymet iken

Hâtırım itdi şikeste felek-i bî-iz'an

hâtır-ı dürrî:1. **hâtır-ı dürrî:****Gazel 113**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Dürri'nin hatırı (17. yüzyıl divan şairlerinden**Gümülcineli Dürrî).*

Raḳîbi hâtır-ı Dürrî için urmuşsun iştidüm

Güzel itdün elün ey yâr-ı şîrîn-kâr var olsun

hâtır-ı pülâduña:1. **hâtır-ı pülâduña:-uñ, -a****Gazel 69**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) sert, katı gönlü.

Tîr-i hicrâna hedef ḥançer-i hırmâna siper

Ey gönül hâtır-ı pülâduña inşâf inşâf

hâtır-ı rindân:1. **hâtır-ı rindân:****Gazel 10**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Rintlerin gönlü.

Eyledi seng-i havâdiş cām-ı şāhbâyı şikest

İtdi ahîr hâtır-ı rindân rüsvâyı şikest

hâtırı vardır:1. **hâtırı vardır:-dur-ı****Mesnevi 3**

Mısra: 61

Kelime Tipi: -

Hatırı, değeri olmak.

Hâcî Hasanun hâtırı vardır gele ey bād

Vaşf-ı veledin itme dirâz olmaya nâ-şâd

hâtır-ı vîrânımı:1. **hâtır-ı vîrânımı:-um, -ı****Kaside 8**

Mısra: 70

Kelime Tipi: -

Yıkılmış, gamlı, kederli gönül.

Luṭf idüp sil eşk-i çeşmüm destmâl-i luṭf ile

Hâtır-ı vîrânımı mi'mâr-ı ihsânunla yap

hâtırın vap:1. **hâtırın yap:****Kaside 11**

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Sevgilinin aşğın yıkık gönlünü onarması, gönül alması.

Ümîd ider ki diye luṭf idüp Ḥasan Ağa ne

Gör anı var yûri yap hâtırın kıma vîrân

hâtırılarını sormaz:1. **hâtırılarını sormaz:-maz****Mesnevi 3**

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Hâl hatır sormak.

Hâtırılarını her birinün şormaz ele al

Şoñra di ki deñklik sözümi eyle meger çal

hâtıruma gelmedi:1. **hâtıruma gelmedi:-me, -di****Mesnevi 3**

Mısra: 26

Kelime Tipi: **Deyim***Hatırlamak, aklına gelmek.*

Ammâ ki yemîn eyleyüp ol kes dese hâşâ

Vallâh bu söz hâtıruma gelmedi aşlâ

hâtıruma gelür:1. **hâtıruma gelür:-um, -a-ür****Gazel 48**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Hatırlamak, aklına gelmek.

Mihri gördükde hemân hâtıruma yâr gelür
Gözime girye gelür cân u dile zâr gelür

hatt:

1. **hattı:-ı**

Gazel 62

Mısra: 3

Ayva tüyü.

İrişdi hattı būs it la'l-i yâri
Bahâr irdi gönül kıl 'ayş ü nüşuñ

2. **hatt:**

Gazel 66

Mısra: 3

Ayva tüyü.

Def'-i gam itdüm görüp hatt u 'izâr u rüyufı
Hüb-rü âb u çemenden itdi cân-ı zâr hâz

3. **hattuñ:-uñ**

Gazel 5

Mısra: 5

Sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri (mecazen yüz anlamında).

Öperüz la'lüñü şimdengerü hattıñ geldi
Kim bakar vakt-i bahâr oldu yasağa cânâ

4. **hattuñdur:-uñ, -dur**

Gazel 162

Mısra: 2

(sevgilinin yüzündeki ince tüyler).

'Âşika cām-ı lebündür baış iden şadânlığı
'Âleme esrâr-ı hattıñdur viren hayrânlığı

hatt-ı ruhsârı:

1. **hatt-ı ruhsârı:-ı**

Gazel 158

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yanaktaki ayva tüyler.

Dutuldı mihr-i 'âlem-tâb-ı burc-ı evc-i istiğnâ
Nümâyân oldu şanma dil-rübânıñ hatt-ı ruhsârı

hatt-ı ruhsârıñda:

1. **hatt-ı ruhsârıñda:-uñ, -da**

Gazel 164

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yanaktaki ayva tüyler.

Hatt-ı ruhsârıñda cânâ görmedüm harf-i vefâ
Olmadı nakşuñda hiç resm-i kerem zâhir daşı

hatuñ irdi:

1. **hattıñ irdi:-di**

Gazel 139

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) yüzündeki ince tüylerin belirmesi.

İrdi hattıñ lebüñ öperüz nev-bahârda
Cânâ bakar mı kimse şarâbuñ yasağına

havâle itdi:

1. **havâle itdi:-di**

Kaside 11

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Bir işi, bir şeyi başkasına devretmek.

Hased idüp bu felek seng-i ta'ne tıldı müdâm
Havâle itdi teğerk-i şedîd ile bārân

havf:

1. **havfum:-um**

Gazel 124

Mısra: 7

Korku.

Havfum budur bizi kim ider gird-bād-ı gam

Yokdur ten-i nañfimizüñ farkı kâh ile

havf eyleye:

1. **havf eyleye:-y, -e**

Mesnevi 3

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Korkmak.

Gömgök ola sünbül gibi yüzi gözi ya'ni
Havf eyleye kızb eylemiye bir sözi ya'ni

havf evleyüp:

1. **havf evleyüp:-y, -üp**

Mesnevi 3

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Korkmak.

Havf evleyüp ayva kıparur ya kızıl elma
Maltanuñ urur her biri ayağına balta

havf-ı ğazab-ı rabbe:

1. **havf-ı ğazab-ı rabbe:-e**

Gazel 14

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Rabb'in, yaratıcının öfkesinin korkusu.

Dürrîyi helâk eyledi âhîr sitemüñle

Havf-ı ğazab-ı Rabbe 'ibâd eylemedüñ hiç

havuzlı nâvdândur:

1. **havuzlı nâvdândur:-dur**

Mesnevi 2

Mısra: 87

Kelime Tipi: -

Havuzlu Oluk.

Havuzlı nâvdândur biri anuñ

Var anda lezzeti havz-ı cinânıñ

havz-ı cinānuñ:**1. havz-ı cinānuñ:-uñ****Mesnevi 2**

Mısra: 88

Kelime Tipi: -

Cennet havuzu, Kevser havuzu.

Havuzlı nāvāndur biri anuñ

Var anda lezzeti havz-ı cinānuñ

havz-ı rıdvāndan:**1. havz-ı rıdvāndan:-dan****Gazel 64**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Cennetteki havuz. (sevgilinin tatlı dudağı bağlamında).

Dostum şîrîn femüñdür havz-ı rıdvāndan ğaraž

La'l-i cân-baḫşuñdur ammā āb-ı hayvāndan ğaraž

hayāl:**1. hayāl-i:--i****Kaside 8**

Mısra: 45

Hayal.

Bîm-i şehbâz-ı hayāl-i çeşm-i mestüñden senüñ

Āşiyân-ı çeşme ašlâ uğramaz hiç murğ-ı hâb

2. hayāl-i:--üñ**Gazel 40**

Mısra: 1

Hayal, (sevgilinin) hayali.

Cân u dil zülf-i siyāhuñda hayāl-iñ bendedür

Gerçi senden dūrum ammā 'aql u fikrüm sendedür

hayāl oldı:**1. hayāl oldı:-dı****Gazel 163**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gerçekleşmesi olanaksız olmak, gerçekleştirilememek.

Dirîğ künc-i firākunda şimdi ey meh-rû

O zevk-i müy-miyānuñ baña hayāl oldı

hayāl-i çeşm-i mestüñden:**1. hayāl-i çeşm-i mestüñden:-üñ, -den****Gazel 7**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sarhoş gözün hayali. II Sevgilinin baygın bakışlarının hayali.

Bîm-i şehbâz hayāl-i çeşm-i mestüñden senüñ

Gelmez oldı āşiyân-ı dîdeme hiç murğ-ı hâb

hayāl-i ebruvānuñ:**1. hayāl-i ebruvānuñ:-uñ****Gazel 90**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kaşların hayali.

Ben o şehbâz-ı hümâ-pervâz-ı 'aşkum kim senüñ

Baña kâfidür hayāl-i ebruvānuñ perr ü bâl

hayāl-i lebüñ:**1. hayāl-i lebüñ:-üñ****Gazel 58**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sevgilinin dudaklarının hayali.

'Uşşâka künc-i ğamda hayāl-i lebüñ yeter

Dürri-şîfat elem-keş-i hicrûñ mül istemez

hayāl-i lü'lü'-yi dendân-ı yâr:**1. hayāl-i lü'lü'-yi dendân-ı yâr:****Gazel 125**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sevgilinin dişî incisinin hayali.

Şimdi hayāl-i lü'lü'-yi dendân-ı yâr ile

Ey Dürri dil yem-i Necef oldı bihamdihi

hayāl-i muhâldür:**1. hayāl-i muhâldür:-dür****Gazel 51**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

İmkansız, olanaksız hayal.

Kılma miyân-ı yâri der-âğuş için ümîd

Ey dil bu fikri itme hayāl-i muhâldür

hayāl-i ruh-ı pür-tābuña:**1. hayāl-i ruh-ı pür-tābuña:-uñ, -a****Gazel 52**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) parlak yüzünün hayali.

Ey perî vaşluña ḫasret çeker ancak ağıyâr

Biz hayāl-i ruh -ı pür tābuña ḫasret çekerüz

hayāl-i zülf-i:**1. hayāl-i zülf-i:-i****Gazel 165**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) saçları hayali.

Hevâ-yı 'aşkı başumda hayāl-i zülf-i çeşmümde

O yâre dil virelden görmedüm hiç rüz-ı firûzı

hayāl-i zülf-i siyeh-fām:**1. hayāl-i zülf-i siyeh-fām:****Kaside 5**

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

(memduhun) siyah saçı hayali.

Geldi hayâl-i zülf-i siyeh-fâm u müşg-i nâb
Çûb düşdi çeşm-i hasteme n'ola dökse âb

hayât âbı:

1. hayât âbı:

Mesnevi 1

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Hayat suyu, ölümsüzlük suyu.

Gördün mi ya Kara Oluğunu anda ne şudur
Dünyâda hayât âbı dinür işte o budur

hayât-ı cavidân:

1. hayât-ı cavidân:

Kaside 7

Mısra: 96

Kelime Tipi: -

Sonsuz hayat.

Devlet ü şânun terakkide olup 'ömrün ziyâd
Hakk müyesser eyleye saña hayât-ı cavidân

2. hayât-ı cavidân:

Kaside 7

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Ebedî bir yaşam.

Çeşmedür gūyâ dehânun sözlerün âb-ı Hızır
Güş iden tahşil ider ol dem hayât-ı cavidân

havf:

1. hayflar:-lar

Gazel 68

Mısra: 3

Eyvah!, Yazık!

Hayflar bezm-i gam içre çekilen bademüze
Yârsız gördüğümüz meclis ile câma dirîğ

2. hayf:

Gazel 61

Mısra: 1

Yazık, vah yazık.

Düşmen ile hayf kim bezm eyleyüp hem-câm imiş
Ol hüma-pervâz evc-i nâr-ı gayra râm imiş

3. hayf:

Gazel 144

Mısra: 7

Yazık.

Şifâ-sâz olmadun derd-i derûna ey tabîbüm hayf
Ümid-i şerbet-i la'lûnle bîmâr olduğum kaldı

hayfâ:

1. hayfâ:

Gazel 152

Mısra: 10

Yazık ki.

Dürrîyi şalup çâh-ı gama adını aılmaz
Hayfâ o sitem-dide-i hicrânı unuttı

2. hayfâ:

Tarih 15

Mısra: 4

Yazık ki.

Mevtini güş eyleyüp Dürrî didüm târîhini
Gitdi hayfâ bu cihândan ibn-i Aşçı-zâde âh

3. hayfâ:

Gazel 148

Mısra: 10

Ne yazık ki!

Bu kûh-ı gamda Ferhâdun yerine şimdi ben kaldum
Dimeñ meydânı hâlî kaldı hayfâ Kûh-ken gitdi

hâvîf:

1. hayıflar:-lar

Gazel 54

Mısra: 10

Vah, yazık anlamında ünlem.

Sezâ-yı efser-i şâhân iken güftârimuz Dürrî
Hayıflar dâyimâ zîr-i yem-i miñnetde pinhânuz

2. hayıf:

Tarih 2

Mısra: 5

Yazık.

Hayıf bilmedün kadrin ol pâdişahuñ
Sirişk-i nedâmetle dehr olsun 'ummân

hayır itmedi:

1. hayır itmedi:-me, -di

Tarih 8

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Faydalı iş yapmak.

İtmedi kimse bunun gibi hayır hem idemez
Var ise Ka'be ide 'arż-ı Hicâz üzre binâ

haylî:

1. hayliden:-den

Kaside 3

Mısra: 31

Çokça, epeyce, oldukça.

Açılmaz hayliden dem-bestedür şahn-ı gülistânda
Meger kim maqdem-i şadr-ı felek-kadre bakar gonca

2. haylî:

Kaside 5

Mısra: 5

Çokça, epeyce, oldukça.

Nâr-ı gamun yakup dilüme virdi haylî tâb
Teskîn-i süz için n'ola didem dökse âb

3. **haylî:****Mesnevi 2**

Mısra: 45

Çokça, epeyce, oldukça.

O cāda haylî çokdur mā-i a'lā
Degüldür cümlesin kâbil çü imlā

4. **hayli:****Tarih 17**

Mısra: 3

Çokça, epeyce, oldukça.

Hayli zâlimdi Muştafâ Paşa
Merhamet yokdı anda vallâhî

5. **haylî:****Kaside 3**

Mısra: 19

Çok fazla, oldukça.

Gülistân içre gördüm dest-mâli haylî âl olmuş
Meger kim hûn-ı eşk-i bülbül-i zârı siler gonca

haylî demdür:1. **haylî demdür:-dür****Gazel 41**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Uzun zaman.

Ol raķibüñ suhre-i dehr olduğun görseñ yine
Haylî demdür böyle vaż'-ı çarha 'irfân muntazır

hayme-i cāh:1. **hayme-i cāh:****Kaside 8**

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Makam çadırı.

Ol şeh-i 'irfân ki ider gerdün şu'â'-ı mihirden
Hayme-i cāh u celāl ü kadrine zerrîn tınāb

hayme-i kadrine:1. **hayme-i kadrine:-i, -n, -e****Kaside 5**

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Değer, kıymet çadırı.

Ol Cem-cenāba şu'le-i zerrîn âfitāb
Lāyık olursa hayme-i kadrine zer-tınāb

hayme-i kadrün:1. **hayme-i kadrün:-ün****Kaside 6**

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Kıymet çadırı, kıymet.

Hayme-i kadrün olup künbed-i çerh-i devvār
Şu'le-i mihr-i sipihr oldı tınāb-ı muhkem

hayr:1. **hayruña:-uñ, -a****Tarih 8**

Mısra: 8

İyi, hayırlı, yararlı, faydalı.

Şarf idüp nice filoriyi filorî şuyına
Yapdı bu hayruña muhtâc idi el-haķķ dünyā

hayr du'āsıdur:1. **hayr du'āsıdur:-sı, -dur****Kaside 10**

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

*Bir kimse için Allah'tan iyilik, güzellik, hayır
temenni edilen dua.*

İkşār ko cenābına gel virme ıztırāb
Dürri ehem olan saña hayr du'āsıdur

hayr du'ā eyle:1. **hayr du'ā eyle:****Kaside 12**

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

*Hayırlı dua etmek, Allah'tan bir kimsenin iyiliğini
istemek.*

Gel hemān hayr du'ā eyle derün-ı dilden
Rüz u şeb haşre dek olsun bu cihānda mes'üd

2. **hayr du'ā eyle:****Tarih 8**

Mısra: 21

Kelime Tipi: **Deyim**

*Hayırlı dua etmek, Allah'tan bir kimsenin iyiliğini
istemek.*

Gel hemān hayr du'ā eyle o şāhib-hayra
Vire maķşūdunı hep Hāzret-i Allāh aña

hayr du'ā ideyüm:1. **hayr du'ā ideyüm:-e, -y, -üm****Kaside 6**

Mısra: 56

Kelime Tipi: -

İyilik dilemek.

Åsafā devlet ü ikbāl füzün olmak için
İdeyüm hayr du'ā ki baña budur elzem

hayr du'āmuz:1. **hayr du'āmuz:-muz****Tarih 4**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hayırlı dua.

Gonca-i devleti ey Dürri küşād ola müdām
Budur ol padişhe hayr du'āmuz her gāh

hayr du'āñ:

1. **hayr du'ânı:-ñi****Kaside 6**

Mısra: 57

Kelime Tipi: -

Bir kimse için Allah'tan iyilik, güzellik, hayır temenni edilen dua.

El açup böyle ider hayr du'ânı Dürri

Haqq te'âlâ vîre maşşüd u murâduñ her dem

hayr du'âsın idelüm:1. **hayr du'âsın idelüm:-e, -lüm****Kaside 2**

Mısra: 130

Kelime Tipi: **Deyim**

İyi dileklerde bulunmak.

İrdi söz gâyete ey Dürri o bañr-i cüduñ

İdelüm hayr du'âsın bize budur elzem

hayr du'â-vı idevüm:1. **hayr du'â-vı idevüm:-y, -üm****Kaside 8**

Mısra: 74

Kelime Tipi: -

Hayırlı, iyi dileklerde bulunma, dua etme.

Çünkü takrîr eyledüm hâli dil-i sultânuma

İdevüm şimdengirü hayr du'â-yı bā-şavāb

hayr yapıdı:1. **hayr yapıdı:-dı****Tarih 8**

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Hayırlı, faydalı iş yapmak.

Görüp ey Dürri bu köprüyi didüm târîhin

Yapdı yolunda Haqqıñ hayr sevāb-ı zibā

hayrân:1. **hayrân:****Gazel 130**

Mısra: 1

Çok beğenen, hayranlık duyan, tutkun.

Gönül hecrüñde geh hayrân gehî feryād u zâr üzre

Belî olmaz şitâ faşlında deryâ bir qarâr üzre

2. **hayrânlığı:-lîğ, -ı****Gazel 162**

Mısra: 2

Kendinden geçme II esrar sarhoşluğu.

'Âşıka cām-ı lebûñdür bañş iden şādānlığı

'Âleme esrâr-ı hañtuñdur viren hayrânlığı

hayrân itdi:1. **hayrân itdi:-di****Kaside 1**

Mısra: 72

Kelime Tipi: -

Hayran etmek.

Hîç kâbil mi bu kim der baña künc-i dâr-ı marîz

Dād endüh-ı felekden beni itdi hayrân

hayrân itdün:1. **hayrân itdün:-dü, -ñ****Gazel 120**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hayranlık duygusu uyandırmak.

Geh gül görünür ol ruñı âlûñ gehî âteş

İtdün bizi hayrân ne sihrbâz güzelsin

hayrân olup:1. **hayrân olup:-up****Gazel 35**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Çok beğenmek, kendinden geçmek, gözü kamaşmak.

Görse bir kez 'âşıkuñ hayrân olup bî-hüş olur

Bilmez la'l-i lebûñ dârü mî yoñsa mül midür

hayrân olurdu:1. **hayrân olurdu:-ur, -dı****Tarih 12**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Hayran olmak, çok beğenmek.

Görse kitâb-ı medhîn reşk eyler idi Cāmî

Hayrân olurdu ammâ Molla 'Âşım-ı Dehrî

2. **hayrân olurdu:-ur, -dı****Kaside 11**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Şaşırarak.

Mişâl-i kâmet-i dilber sütûn-ı mevzûmı

Olurdu kullarını mişline gören hayrân

hayrân-ı esrâr-ı:1. **hayrân-ı esrâr-ı:-ı****Gazel 105**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sırların hayranı II esrar (maddesinin) şaşkınlığı.

Aña hayrân-ı esrâr-ı hañ-ı yâr olmasaydum ben

Elümden şişe-i nāmûsı kühsâra düşürmezdim

hayrân-ı esrâr-ı hañ-ı yâr:1. **hayrân-ı esrâr-ı hañ-ı yâr:****Gazel 105**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgilinin ayva tüylerinin sırlarının hayranı.

Aña hayrân-ı esrâr-ı hat-ı yâr olmasaydum ben
Elümnden şişe-i nâmûsı kühsâra düşürmezdim

hayret-âlüd olmasun:

1. **hayret-âlüd olmasun:** -ma, -sun

Gazel 116

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hayrette bırakmak, şaşkınlığa sebep olmak.

Küyuñâ varsa görünmez gizlenürsin ey perî

Hayret-âlüd olmasun 'uşşâk-ı nālân neylesün

hayr-hâh:

1. **hayr-hâh:**

Gazel 124

Mısra: 4

Hayır isteyenler.

Yokdur yanında farkı rakîb ile 'aşıkuñ

Bed-hâhı bir tutar o perî hayr-hâh ile

hayr-ı laîfî:

1. **hayr-ı laîfî:** -i

Tarih 8

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Hoş, hayırlı.

Zahmet-i ibn-i sebîli işidüp lutfından

Yapdı bu hayr-ı laîfî o şeh-i mülk-i şehâ

hayy:

1. **hayy:**

Mesnevi 2

Mısra: 123

Hayatta olan.

Biridür Kozbikâr mevtâ ider hayy

Çukur yaylağa andan urulur hey

hayvât-ı ezel:

1. **hayvât-ı ezel:**

Kaside 6

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Ezel terzisi; Allah.

İtdi peydâ meger ol hil'atı hayvât-ı ezel

Görmemiş mişlini zîrâ ki anuñ bir âdem

haz eyler:

1. **haz eyler:** -r

Gazel 66

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Haz almak.

Baňa ey meh-rû gelür her itdügüñ âzâr haz

Şerbet-i la'lünden eyler bu dil-i bî-çâre haz

2. **haz eyler:** -r

Gazel 66

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Haz almak.

Mihr ü cevruñden 'atâ kıl baňa ey meh-rû birin

Her ne gelse senden eyler bu dil-i gam-hâr haz

haz eylerin:

1. **haz eylerin:** -r, -in-rin

Gazel 157

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Memnun olmak.

..... pervâne-veş mahv-ı vücüd eylerdi dil

Bezm-i hâşû'l-hâşuña mahrem olaydı kâşkî

haz gelür:

1. **haz gelür:** -ür

Gazel 66

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

(Bir şeyden) haz gelmesi, haz duyulması.

Baňa ey meh-rû gelür her itdügüñ âzâr haz

Şerbet-i la'lünden eyler bu dil-i bî-çâre haz

haz ider:

1. **haz ider:** -er

Mesnevi 2

Mısra: 118

Kelime Tipi: -

Hoşlanmak, haz almak.

Şekerden lezzeti artıkdur anuñ

İçince haz ider gâyetle cânuñ

haz iderse:

1. **haz iderse:** -er, -se

Gazel 66

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Deyim**

Hoşlanmak, haz almak.

Ben gözüm yaşını deryâ eyledüm gelsün hemân

Seyr-i deryâdan iderse Dürriyâ dildâr haz

haz itdi:

1. **haz itdi:** -di

Gazel 66

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Hoşlanmak, sevmek, ilgi duymak.

Def'-i gam itdüm görüp hatı u 'izâr u rüyuñı

Hüb-rû âb u çemenden itdi cân-ı zâr haz

haz virdi:

1. **haz virdi:** -di

Gazel 66

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Hoşlanma duygusu uyandırmak, hoşnut etmek.
La'lüni ki öpdüm ruhuñ gördüm derüm şafâlar
eyledüm

Virdi baña nüş-ı mey seyr-i gül-i gülzâr haz

hazân:

1. **hazāndan:-dan**

Gazel 41

Mısra: 13

Sonbahar.

Ol gül-i gülzâr-ı fâzlı Hâk hazāndan şaklasun
Mişli gelmez dehre olma ey gülîstân muntazır

hazân olsun:

1. **hazân olsun:-sun**

Tarih 2

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sonbahar; güz. II Mutsuz, hüznülmü olmak.

Hazân olsun 'âlem gül olsun perîşân

Bıraksun yere berg ü bārın dırahtân

hazân virür:

1. **hazân virür:-ür**

Gazel 24

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sarartmak (âşığın yüzü bağlamında).

Bād-ı cefâsı rüyumu bir şekle koydu kim

Ol şekli berge şarşar-ı tünde hazân virür

hazân-ı ğam:

1. **hazân-ı ğam:**

Gazel 94

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gam, keder sonbaharı.

Berg-i neşâtum itdi perîşân hazân-ı ğam
Murğ-ı şafâ vü zevküm uçurdu fiğân-ı ğam

hazer evle:

1. **hazer eyle:**

Gazel 10

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sakınmak, çekinmek.

Dilberâ eyle hazer her pâresi hançer olur

İtme şemşir-i dil-i 'uşşâk-ı şeydâyı şikest

hazer it:

1. **hazer it:**

Gazel 143

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sakınmak, kaçınmak.

Yûsuf gibi çeh-i ğama düşmekden it hazer

Esrâruñı gönül şakin ihvâna söyleme

hâzır-cevâb:

1. **hâzır-cevâbdur:-dur**

Gazel 95

Mısra: 8

Hazırcevap; aşık olma.

Bahş-i 'aşkuñdan olmazın mağlûb

Çatı hâzır-cevâbdur gönülüm

hazret-i allâh:

1. **hazret-i allâh:**

Mesnevi 3

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Yüce ALLAH.

Kezzâba vire Hazret-i Allâh belâsın

Bir derde anı uğrada bulmaya devâsın

2. **hazret-i allâh:**

Tarih 8

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Yüce ALLAH.

Gel hemân hayr du'â eyle o şâhib-hayra

Vire maşşûdunı hep Hazret-i Allâh aña

3. **hazret-i allâh:**

Gazel 83

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Yüce Allah(cc).

Bād-ı âfetden ide Hazret-i Allâh maşûn

Zevkin itdün bize farz oldı du'âsı Kozinün

hazret-i allâhı:

1. **hazret-i allâhı:-ı**

Mesnevi 1

Mısra: 127

Kelime Tipi: -

Allah (c.c.).

Ey bād-ı şabâ Hazret-i Allâhı severseñ

Ol cây-ı ferâh-bahşâ o yaylağa giderseñ

hazret-i hak:

1. **hazret-i hak:**

Kaside 2

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

Allah.

Eylemiş Hazret-i Hâk şânını ol deñlü şükûh

Eylemez bendeleri çarha tenezzül bir dem

hazret-i hakdan:

1. **hazret-i hakdan:-dan**

Tarih 16

Mısra: 11

Kelime Tipi: -
Allah.

Eyleyelüm Hazret-i Hağdan du'ā
'Ömri füzün devleti olsun keşir

hazret-i hakka:

1. hazret-i hakka:-a

Gazel 14

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Yüce Allah.

Ey şüh seni Hazret-i Hağka şalayum mı ?
Şalduñ beni hicrāna da yād eylemedüñ hiç

hazret-i hālīk:

1. hazret-i hālīk:

Mesnevi 1

Mısra: 119

Kelime Tipi: -

Allah (c.c.).

Luṭf itdi mi yārāna yine hazret-i Hālīk
Dutuldi mı Aqçayda firāvān alabalık

hazret-i hayy u kadīm:

1. hazret-i hayy u kadīm:

Tarih 6

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ezeli ve ebedi olan yüce Allah.

Sürh-i rāyet-keş sipāha eyledi ağa seni

Luṭf u ihsān eyleyüp ol Hazret-i Hayy u Kadīm

hazret-i maḥdüm-ı zamān:

1. hazret-i maḥdüm-ı zamān:

Kaside 1

Mısra: 84

Kelime Tipi: -

Zamanın efendisi.

Ol çerāğum ki beni eyledi pertev-endāz
Şu'le-bağş-ı ḥaremün Hazret-i maḥdüm-ı zamān

hazret-i maḥdüm-ı zü'l-kadrin:

1. hazret-i maḥdüm-ı zü'l-kadrin:-in

Kaside 9

Mısra: 109

Kelime Tipi: -

Şerefli efendi hazretleri (memduh bağlamında).

Hazret-i maḥdüm-ı zü'l-kadrin muḥarrer eyleyüp

Eyleye elṭāf-ı bî-pāyānınınuñ Hağ mazharı

hazret-i maḥmūd efendi:

1. hazret-i maḥmūd efendi:

Kaside 7

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Mahmud Efendi Hazretleri.

Şafḥa-ı çarḥ üzre nāmuñ böyle taḥrîr eylemiş

Hazret-i Maḥmūd Efendi fāzıl-ı devr ü zamān

2. hazret-i maḥmūd efendi:

Kaside 9

Mısra: 45

Kelime Tipi: -

Mahmud Efendi Hazretleri.

Hazret-i Maḥmūd Efendi fāzıl-ı devr-i zamān

Mālik-i mülk-i beyān şehr-i feẓā'il serveri

hazret-i maḥmūd efendiye:

1. hazret-i maḥmūd efendiye:-y, -e

Tarih 19

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Mahmud Efendi Hazretleri.

Hazret-i Maḥmūd Efendiye çün

Rüm ili şadrın idüp ol şeh 'atā

hazret-i maḥmūd efendüm:

1. hazret-i maḥmūd efendüm:-m

Tarih 16

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Mahmut Efendi Hazretleri.

Hazret-i Maḥmūd Efendüm benüm

Faẓl ile 'ālemde odur bî-naẓir

hazret-i mi'mār-başı kāsım ağa:

1. hazret-i mi'mār-başı kāsım ağa:

Tarih 8

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Mimarbaşı Kasım Ağa Hazretleri.

Reşk-i İskender-i zî-ḥikmet ü Cemşid-efkār

'Aql-ı kül Hazret-i Mi'mār-başı Kāsım Ağa

hazret-i monla:

1. hazret-i monla:

Mesnevi 1

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Monla Hazretleri.

Gördüñ mi ya sen Hazret-i Monla zamānı

Taḳvāsına reşk itmede mi Şeyḥ Yamānî

hazret-i nūḥa:

1. hazret-i nūḥa:-a

Mesnevi 3

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

Hazreti Nuh peygamber.

Gör Hazret-i Nūḥa veledi eyledi 'işyān

Garḳ eyledi deryāya anı Hazret-i Raḥmān

hazret-i nu'mān-ı zamān:

1. hazret-i nu'mān-ı zamān:

Kaside 1

Mısra: 54

Kelime Tipi: -

Devrin Numan'ı (Ebu Hanife'nin ismi bağlamında).

Saňa taķrır ideyin derdümi küstāhāne

Güş iderseñ eger ey Hāzret-i Nu'mān-ı zamān

hāzret-i nu'mān-menşe':

1. hāzret-i nu'mān-menşe':

Kaside 2

Mısra: 75

Kelime Tipi: -

Kaynağı Ebu Hanife olan.

Fāzılā rütbe-dihā Hāzret-i Nu'mān- menşe'

Ey keremkār-ı hūdāvend-i pesendide- şiyem

hāzret-i perverdigāra:

1. hāzret-i perverdigāra:-a

Gazel 102

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Sonsuz rızık veren Allah.

‘Ömrini itsün ziyāde devletin kılsun füzün

Şimdi budur hāzret-i perverdigāra minnetim

hāzret-i rahmān:

1. hāzret-i rahmān:

Mesnevi 3

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

Bütün canlılara merhamet eden Allah.

Gör Hāzret-i Nūḥa veledi eyledi ‘işyān

Ġarķ eyledi deryāya anı Hāzret-i Rahmān

hāzret-i şāh-ı kerem:

1. hāzret-i şāh-ı kerem:

Kaside 12

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Cömertlik şahı.

Di ki ey dürr-i dil-efrüz-ı yem-i ‘izz ü ‘aṭā

Di ki ey hāzret-i şāh-ı kerem ü menba‘-ı cūd

hāzret-i şāh-ı kereme:

1. hāzret-i şāh-ı kereme:-e

Kaside 12

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Cömertlik şahı.

Hālūñ ol hāzret-i şāh-ı kereme ‘arz eyle

Yan yakıl micmer-i taḥkika girüp hem-çün ‘ūd

hāzret-i sultān ibrahīm-i iskender-deri:

1. hāzret-i sultān ibrahīm-i iskender-deri:-i

Kaside 9

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

İskender kapılı Sultan İbrahim hazretleri.

Hāķ seni hıfz ide āsīb ü āfetden müdām

Hāzret-i Sultān İbrāhīm-i İskender -deri

hāzzid:

1. hāzzide:-e

Mesnevi 3

Mısra: 4

Hoşlanmak, zevk almak.

Pürdür içi ġaziyile ol şehr-i cenābuñ

Vaşf eyleyeyin diñle biraz hāzzide cānuñ

hā'il olunca:

1. hā'il olunca:-ınca

Tarih 5

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Görünmesine engel olmak, perde çekmek, araya girmek.

Olınca dide-i dehre ġamām-ı ġam hā'il

Şükür ki itdi anı bād-ı luṭf-ı hāķ zā'il

heb:

1. heb:

Gazel 36

Mısra: 4

Bütün, tüm; her vakit, daima, sürekli.

Diñledüm bülbülü dīvān-ı şeh-i gülde bugün

Rüzġaruñ o daḥi heb siteminden söyler

hebā:

1. hebā:

Tarih 14

Mısra: 10

Ziyan, yok olma.

Döymeyüp Dürr-i teb-i hicrānuña

Sīnesin çāk eyledi ‘aķlın hebā

hebā eyler:

1. hebā eyler:-r

Gazel 118

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ziyan etmek, boşa harcamak.

Gider zevķ-i çemen itmez olur bülbül şadā bir gün

Gül-i gülşende kalmaz rüzġar eyler hebā bir gün

hebā idüp:

1. hebā idüp:-üp

Gazel 96

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Ziyan etmek, boşa harcamak.

Āteşin meyle idüp ḥāne-i ālāmı hebā

Dürriyā ‘ayş u ṭarab kaşrumı bünyād idelüm

hecr:

1. **hecründe:-üñ, -de****Gazel 130**

Mısra: 1

Ayrılık.

Gönül hecründe geh hayrân gehî feryâd u zâr üzre

Belî olmaz şitâ faşlında deryâ bir qarâr üzre

hedef:1. **hedef:****Gazel 69**

Mısra: 3

Nişan alınacak yer, nişangâh.

Tîr-i hicrâna hedef hançer-i hırmâna siper

Ey gönül hâtır-ı pülâduña inşâf inşâf

2. **hedef:****Gazel 157**

Mısra: 1

Hedef, nişangah.

Tîriñe cânâ hedef sinem olaydı kâşkî

Nevk-i peykânûña dil hem-dem olaydı kâşkî

heft iklimin:1. **heft iklimin:-in****Tarih 17**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yedi iklim, bütün dünya.

Heft iklimin ey şehenşâhı

Ey sipihr-i 'adâletin mâhî

heft ser ejdehâdur:1. **heft ser ejdehâdur:-dur****Gazel 33**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yedi başlı ejderha.

Heft ser bir ejdehâdur bu sipihr-i kîne-cû

Dâ'imâ kaşd-ı vücûd-ı merdüm eyler dem çeker

helâk eyledi:1. **helâk eyledi:-di****Gazel 14**

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Deyim***Öldürmek, ortadan kaldırmak II aşırı derecede yormak, bitkin duruma getirmek.*

Dürrîyi helâk eyledi âhîr sitemüñle

Havf-ı gâzab-ı Rabbe 'ibâd eylemedüñ hiç

helâk ider:1. **helâk ider:-er****Gazel 24**

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Deyim***Mahvetmek, yok etmek.*

Cellâd çeşm-i 'âşîkı durmaz helâk ider

Ammâ ki 'îsî-i lebi rûh-ı revân virür

helâk itmede:1. **helâk itmede:-me, -de****Gazel 120**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Mahvetmek, perişan etmek.

Ol gânzelerüñ ikisi de âfet-i cândur

'Uşşâkı helâk itmede ser-bâz güzelsin

helâk itmez isem:1. **helâk itmez isem:-mez, -ise, -m****Gazel 111**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Mahvetmek, perişan etmek.

Raķibi itmez isem tîğ-i âhum ile helâk

Cihân-ı siflede nâ-merd ü nâ-pesend olayın

helâk olmasun:1. **helâk olmasun:-ma, -sun****Gazel 147**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Mahvolmak, perişan hale gelmek; ölmek.

Bir 'ilâc eyle helâk olmasun ey mâh-liķâ

Zahm-ı hûnîn- dil-i Dürrî-i şeydâ büyüdi

hele:1. **hele:****Gazel 4**

Mısra: 6

Hele.

Göricek hâlûmî şâyed ki terahhûm idesin

Hele bir kez baķa sinemdeki dâģa cânâ

2. **hele:****Kaside 9**

Mısra: 73

Hele.

Bilmezin cevri ü cefâ mı yoķsa ihsân mı hele

Var derûnında saña şimdi anuñ bir mużmeri

3. **hele:****Gazel 20**

Mısra: 8

Özellikle.

Deşt-i cünûnda geşt iderin yalnız müdâm

Vâdi-i 'aşķda hele şimdi benüm ferid

4. **hele:****Kaside 1**

Mısra: 111

Özellikle.

Minnet Allāha hele himmet-i mümtāz gele
Ğālib oldum yine akrānuma bī-reyb ü gümān

5. **hele:**

Mesnevi 3

Mısra: 53

Özellikle.

Kem nesneye yeltendi hele tazeliginde
Şimdiden anuñ kizb ü 'araz pirliginde

6. **hele:**

Gazel 117

Mısra: 9

Hele, ayrıca, özellikle.

Atma kendüñ rezm-gāh-ı 'aşka ey Dürri hele
Ğāfil olma ğamze-i hūn-riz-i yārūmden şaķın

7. **hele:**

Kaside 1

Mısra: 107

Hele, ayrıca, özellikle.

Hele vallāhi ħasemdür ki benüm sultānum
Fikr-i evşāfuña hiç yok idi bende imkān

8. **hele:**

Gazel 113

Mısra: 8

Hiç olmazsa, bari, bu kadar olsun.

Görüp meyl ide şāyed ol hezār-ı bağ-ı istignā
Hele dāğ-ı ğamıyla sinemüz gülzār-vār olsun

9. **hele:**

Mesnevi 2

Mısra: 86

Doğrusu.

Birisi daħidür mizāb-ı Elbiz
Hele dünyāda mişlin görmedük biz

10. **hele:**

Kaside 6

Mısra: 19

Şöyle, şöyle bir.

Hüsrevā sen hele bir devlete mālîksin kim
Görse biñ cān u dil ile ħul olurdu saña Cem

11. **hele:**

Gazel 126

Mısra: 10

"Dahi, bile" anlamında bağlaç.

Cism-i zerdüm za'f ile kāh eyledi gerçi felek
Āşiyān-ı murğ bām-ı 'aşk-ı yār eyler hele

12. **hele:**

Tarih 17

Mısra: 5

"Hiç olmazsa, bari" anlamında kullanılan ifade.

Hele katl eyledüñ o mel'ūnı
Fuķarā itmez oldu āhı

hem:

1. **hem:**

Mesnevi 2

Mısra: 73

Ayrıca, ilave olarak.

Dedem Oluğı dirler birine hem
İçince zā'il olur cümle ğam

2. **hem:**

Mesnevi 2

Mısra: 109

Ayrıca, ilave olarak.

Biri Aħmed Paşa mizābıdır hem
Anı nüş idene kār eylemez sem

3. **hem:**

Tarih 13

Mısra: 5

Ayrıca, ilave olarak.

Bir ħaşr-ı dil-güşādur hem zevk ü şafā-fezādur
'Ays u dem-i şalādur bu cāy-ı hūb u bī-ğam

4. **hem:**

Gazel 13

Mısra: 9

Hele, ayrıca, özellikle.

İdersin Dürriyi hem tāb-ı nār-ı 'aşkla pür- teb
Yine dersin nedür çāk-ı giribān itmege bā'is

5. **hem:**

Tarih 8

Mısra: 17

Zaten.

İtmedi kimse bunuñ gibi ħayır hem idemez
Var ise Ka'be ide 'arż-ı Hicāz üzre binā

hemān:

1. **hemān:**

Gazel 47

Mısra: 5

Hemen.

Zulümāt içre hemān 'ayn-ı ħayāta beñzer
Düşicek çāh-ı zeķan üzre o zūlf-i dildār

2. **hemān:**

Gazel 66

Mısra: 9

Hemen.

Ben gözüm yaşını deryā eyledüm gelsün hemān
Seyr-i deryādan iderse Dürriyā dildār ħaz

3. **hemān:**

Gazel 140

Mısra: 9

Hemen.

Bir şarşar-ı hazāna bakar cümlesi hemān
Dehrūñ bakar mı ‘arîf olan kimse bāğına

4. **hemān:**

Gazel 155

Mısra: 3

Hemen.

Gül ruhlarıñla la’lūñi yād eylerin hemān
Görsem eger ki cām-ı feraḥ-baḥş ile mūli

5. **hemān:**

Mesnevi 1

Mısra: 64

Hemen.

Her meclise gelse o feraḥ-baḥş u muḳarrer
Mülk-i ‘ademe deñlü hemān ḡam güzer eyler

6. **hemān:**

Tarih 8

Mısra: 21

Hemen.

Gel hemān ḡayr du’ā eyle o şāḥib-ḡayra
Vire maḳşūdunı hep Ḥazret-i Allāh aña

7. **heman:**

Tarih 9

Mısra: 2

Hemen.

Feyz-ı luṭf-ı Ḥaḳḳla ‘ālem bulup ḳarār
Naḥl açup heman virdi pür kām ile

8. **hemān:**

Tarih 10

Mısra: 3

Hemen.

Hemān ḡuş itdūḡi sā‘atde Dürri
Didi tāriḥini bü‘l-faẓl-ı ‘ādil

9. **hemān:**

Gazel 42

Mısra: 10

Sürekli, daima.

Güş-i cānānuma girmez dime zārım Dürri
Sen hemān yalvara gör eyler aña ḡaḥ eşer

10. **hemān:**

Gazel 48

Mısra: 1

Sürekli, daima.

Mihri gördükde hemān ḡatıruma yār gelür
Gözime girye gelür cān u dile zār gelür

11. **hemān:**

Gazel 106

Mısra: 6

Sürekli, daima.

Benüm memālik-i ‘aşḳ u maḡabbetüñ şāḥı
Cihānda başına sulṭān ider hemān Mecnūn

12. **hemān:**

Gazel 110

Mısra: 5

Sürekli, daima.

Ey şeyḫ hemān cennet ile tekyeñ ögersin
Meyḡāne ile gülşeni yā kem mi şanursın

13. **hemān:**

Gazel 110

Mısra: 12

Sürekli, daima.

Tir-i ḡam ile dil daḡı biryān olupdur
Ey Dürri hemān püte-i sinem mi şanursın

14. **hemān:**

Gazel 112

Mısra: 8

Sürekli, daima.

Reh-güzārında yüzüm fers-i ḳadem eyleyeyin
Tek hemān luṭf idüp ol āfet-i devrān yürisün

15. **hemān:**

Gazel 144

Mısra: 2

Sürekli, daima.

Gidüp semt-i cefāya sen benim zār olduḡum ḳaldı
Hemān beyḡüde ‘aşḳuñla dil-efḡār olduḡum ḳaldı

16. **hemān:**

Kaside 7

Mısra: 82

Sürekli, daima.

Dem-be-dem medḡ-i senāñ itmekdür endişem benüm
Vaşf-ı zātuñ eylemekdür rüz u şeb pîşem hemān

17. **hemān:**

Kaside 12

Mısra: 25

Sürekli, daima.

Gel hemān ḡayr du’ā eyle derün-ı dilden
Rüz u şeb ḡaşre dek olsun bu cihānda mes‘ūd

18. **hemān:**

Mesnevi 3

Mısra: 45

Sürekli, daima.

‘Ālim bilür ‘ālemde hemān ḳadr-i ḡuzātı
Ḥıẓr olmayan ādem ne bilür āb-ı ḡayātı

19. **hemān:**

Gazel 43

Mısra: 10

Sanki.

Şikeste seng-i ğamla şîşe-i zevk
Hemân Dürri dil-i meksûra beñzer

20. **hemân:**

Kaside 3

Mısra: 13

Sanki.

Hemân bir Mevlevîdür tekye-i gülşende gūyâ kim
Hevâ-yı 'aşk ile pür-şevk olup gâhî döner gonca

21. **hemân:**

Kaside 3

Mısra: 30

Sanki.

Mü'essirdür şu deñlü bülbülün âh u fiğânı kim
Girîbânın hemân güş eyleyince çâk ider gonca

22. **hemân:**

Kaside 11

Mısra: 14

Sanki.

O cāy-ı dil-keşe bir damla damlamaz aślâ
Nice yağarsa gelür 'aynıyla öyle hemân

23. **hemân:**

Mesnevi 2

Mısra: 23

Sanki.

Hemân cânānenüñ zülfine beñzer
Şafâ kesb eyler andan ehl-i diller

24. **hemân:**

Mesnevi 2

Mısra: 35

Sanki.

Anuñ sengi hemân la'l-i Bedaḥşân
Göreydi ḥâtem eylerdi Süleymân

25. **hemân:**

Kaside 2

Mısra: 56

Hemen.

Görse bir ehl-i dili ḥāk-i mezellet içre
Çıkarur 'arşa hemân lütfını eyler süllem

26. **hemân:**

Mesnevi 2

Mısra: 47

Hemen, o anda ; öylece.

Hemân meşhûr olanı eyle taḥrîr
Dilâ eyle velîkin ḥaḳ ta'bir

27. **hemân:**

Mesnevi 2

Mısra: 72

Hemen, o anda ; öylece.

Eger nûş eyleseydi ânı mevtâ
O sâ'atde hemân eylerdi iḥyâ

28. **hemân:**

Tarih 18

Mısra: 13

Hemen, o anda ; öylece.

Seyre gelince eyledükde hemân
Reşk ile 'andelîb-i lâl oldu

29. **hemân:**

Gazel 89

Mısra: 4

O anda.

'Aks-i ruḥsârını seyr eyle bu çeşm-i terde
Düşdi gūyâ ki hemân âb-ı zülâl üstine gül

30. **hemân:**

Mesnevi 2

Mısra: 29

O anda.

Hemân şem itdüğü sâ'atde fi'l-ḥâl
Ne ḥikmetdür ki olur Rüstem-i Zâl

31. **hemân:**

Gazel 58

Mısra: 7

Ancak, sadece, yalnızca.

Dāmân-ı küh deşti tutar Ḳays-veş hemân
Mecnûnların kemend-i ser-i kâkül istemez

32. **hemân:**

Gazel 144

Mısra: 6

Ancak, sadece, yalnızca.

Olaldan beste-i zülfî vefâsın görmedüm gitdi
Hemân ol serv-ḳad-i yâre hevâ-dâr olduğum ḳaldı

33. **hemân:**

Kaside 1

Mısra: 34

Öylece.

Ol şeh-i mülk-i 'adâlet ki murâd itse eger
Çarḫı bî-cünbüş ider küh-i girân gibi hemân

34. **hemân:**

Kaside 1

Mısra: 22

Böylece, bu yüzden.

Şeşder-i cüd u şehâyı kapayup Ḥâtem-i Tayy
Dest-i âḫir saña ey şâh-ı kerem didi hemân

35. **hemân:**

Gazel 61

Mısra: 3

Çabucak.

Cām-ı billûrı görince içüme düşdi hemân
Âfitâb-ı gonca-i dil cām-ı âteş-fâm imiş

36. **hemân:****Gazel 144**

Mısra: 10

Sadece, yalnızca.

O yârûn olalı meftûnı lutfın görmedüm gitdi
Hemân beyhûde Dürri 'âşık-ı zâr olduğum kaldı

37. **hemân:****Kaside 9**

Mısra: 13

Hemen, o anda.

Büy-ı yek-târın bir hemân şemm eyleyüp ol kakülûn
Beste itdi bîmârını Çîn ü Hoten sūdâ-geri

hem-câm:1. **hem-câm:****Gazel 61**

Mısra: 1

Aynı kadehten içki içen arkadaş.

Düşmen ile hayf kim bezm eyleyüp hem-câm imiş
Ol hüma-pervâz evc-i nâr-ı gayra râm imiş

hem-cenâh-ı şeh-per-i hayl-i melek:1. **hem-cenâh-ı şeh-per-i hayl-i melek:****Tarih 7**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Melekler zümresinin kanadına denk.

Murg-ı bâmı hem-cenâh-ı şeh-per-i hayl-i melek
Girye-i dergâhı şîr-endâz-ı gerdün-ı dü-tâ

hem-çü:1. **hem-çü:****Tarih 7**

Mısra: 6

Gibi.

Şöyle 'âlidür ki tâkı hemser-i evc-i felek
Şöyle mevzundur sütünü hem-çü kıdd-i dil-rübâ

hem-çü:1. **hem-çü:****Kaside 7**

Mısra: 46

Gibi.

Eyledi âmâc-ı mihnet bu ten-i ham-geştemi
Cânuma geçdi hadengi hem-çü tîr-i Qahramân

2. **hem-çü:****Tarih 16**

Mısra: 10

Gibi.

Şöyle güzeldür ki sütünü bunuñ
Hem-çü kıdd-i yâr-i melâhat bezir

hem-çü sükker:1. **hem-çü sükker:****Mesnevi 2**

Mısra: 101

Kelime Tipi: -

Şeker gibi.

Biri de Orta Oluğdur hem-çü sükker
Recâ-yı lezzet eyler âb-ı Kevşer

hem-çün:1. **hem-çün:****Kaside 8**

Mısra: 62

Gibi.

Lutfın ümmid itmeden kaldum cefâsı ya nedür
Pây-mâl eyler beni lâyıq mıdur hem-çün türâb

2. **hem-çün:****Kaside 12**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Gibi.

Hâlûn ol hâzret-i şâh-ı kereme 'arz eyle
Yan yakıl micmer-i taḥkîka girüp hem-çün 'üd

3. **hem-çün:****Tarih 13**

Mısra: 16

Gibi.

Kıl şâhibin İlâhî bu cây-ı dil-güşânunı
Tâ haşr olunca dâ'im hem-çün Mesîḥ-i Meryem

4. **hem-çün:****Kaside 1**

Mısra: 35

"gibi" edatı.

Ra'se-nâk eyleye endâmını hem-çün sîm-âb
Nigeh-i hışmına düş olsa eger kûh-ı girân

5. **hem-çün:****Kaside 8**

Mısra: 6

Gibi.

Rind odur kim göz yumunca çarḥ-ı keş-reftârdan
Başın kaldurmaya hergiz bâdeden hem-çün ḥabâb

hem-dem:1. **hem-demdür:-dür****Gazel 99**

Mısra: 8

Dost, arkadaş.

Şâh-ı gönca destine aldı zümür-rüd sāğarı
Bâğda 'işretle bûlbüllerle hem-demdür bu dem

hem-dem idüp:1. **hem-dem idüp:-üp****Gazel 96**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Arkadaş, dost etmek, sevgili yapmak.

‘Andelîbe dil-i şürîdemüzi hem-dem idüp
Gül-sitâna varalum nâle vü feryâd idelüm

hem-dem olaydı:

1. **hem-dem olaydı:** -a, -y, -dı-ay, -dı

Gazel 157

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dost, yakın olmak.

Tîriñe cânâ hedef sînem olaydı kâşkî

Nevk-i peykânûñla dil hem-dem olaydı kâşkî

hem-‘inân olmaz:

1. **hem-‘inân olmaz:** -maz

Kaside 8

Mısra: 55

Kelime Tipi: -

Berber olmak, arkadaş olmak.

Esb-i ‘tab’-ı âsumân seyrümle olmaz hem-‘inân

Ne Kemâl-i İşfahânî ne Zahir-i Fâryâb

2. **hem-‘inân olmaz:** -maz

Kaside 7

Mısra: 80

Kelime Tipi: -

Berber olmak, yarışmak.

Ne Zahir-i Fâryâbî ne Kemâl ü Enverî

Esb-i ‘tab’-ı âsumân seyrümle olmaz hem-‘inân

hemîşe:

1. **hemîşe:**

Kaside 9

Mısra: 32

Her zaman, hep, devamlı.

Hağ mübârek eyleye hünkâra kâdî-‘askerin

Luğf-ı bî-pâyânınıñ ola hemîşe mazharı

2. **hemîşe:**

Gazel 78

Mısra: 1

Her zaman, daima.

Hemîşe kârûñ ola gayrıya vefâ itmek

Revâ mı ‘âşık-ı bî-çâreye cefâ itmek

3. **hemîşe:**

Kaside 11

Mısra: 29

Her zaman, daima.

Bahâr-ı devleti bulsun hemîşe kararlık

‘Toğunmasun aña hiç tünd-bâd-ı serd-i hazân

4. **hemîşe:**

Kaside 11

Mısra: 31

Her zaman, daima.

Hemîşe gonca-yı bahtın nesîm-i luğf-ı Hüdâ

Mişâl-i gonca-i bağ-ı behîşt ola huldân

hem-nâm-ı habîb-i ekrem:

1. **hem-nâm-ı habîb-i ekrem:**

Kaside 2

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

Hiz. Muhammed ile aynı isimli, adaş.

Râfî’-i cevri ü sitem ma’delet-efzâ-yı cihân

Menba’-ı şefkat ü hem-nâm-ı habîb-i ekrem

hem-nâm-ı habîb-i vezdân:

1. **hem-nâm-ı habîb-i vezdân:**

Kaside 1

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Allah’ın sevgilisinin adaşı.

Dil-nüvâz-ı zu’afâ Râbbına bağş-ı fuğarâ

Müsteḥak-perver ü hem-nâm-ı Habîb-i Yezdân

hem-râh:

1. **hem-râh:**

Gazel 56

Mısra: 10

Yol arkadaşı, yoldaş.

Kays-veş râh-ı mahabbetde yûri püyân ol

Dürriyâ sâye gibi hiç saña hem-râh olmaz

hem-râz:

1. **hem-râza:** -a

Gazel 21

Mısra: 6

Sırdaş, dost.

Dilberüñ sîb-i zenaḥdânına beñzer var ise

Mîve-i gül-zâr-ı cennet ola hem-râza lezîz

hem-râz iderdüñ:

1. **hem-râz iderdüñ:** -er, -dü, -ñ

Gazel 82

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sırdaş etmek.

Ol gün kanı cânânı hem-râz iderdüñ

Göñlüm ele alur niçe i’zâz iderdüñ

hem-reng-i ‘akîk itdüm:

1. **hem-reng-i ‘akîk itdüm:**

Gazel 148

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Akik taşı ile aynı renk yapmak.

Cihānı eşk-i hūnünümle hem-reng-i 'aķık itdüm

Göñülden ārzū-yı seyr-i iķlīm-i Yemen gitdi

2. **hem-reng-i 'aķık itdüm:-dū, -m**

Gazel 148

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Akik taşı ile aynı renge döndürmek (kızıl renk bağlamında).

Cihānı eşk-i hūnünümle hem-reng-i 'aķık itdüm

Göñülden ārzū-yı seyr-i iķlīm-i Yemen gitdi

hem-ser olmazdı:

1. **hem-ser olmazdı:-maz, -dı**

Kaside 8

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Arkadaş olmak.

Hem-ser olmazdı sipihre mäh u mihr-i táb-dār

Ol der-i devlet- penāha itmeseydi intisāb

hemser-i evc-i felek:

1. **hemser-i evc-i felek:--i**

Tarih 7

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Göğün en yüksek noktasının benzeri.

Şöyle 'ālīdür ki tāķı hemser-i evc-i felek

Şöyle mehvūndur sūtūnı hem-çü kıdd-i dil-rübā

hem-ser-i mihr-i münir:

1. **hem-ser-i mihr-i münir:**

Tarih 16

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Parlak güneşin arkadaşı.

Şöyle mu'allā ki bu reşk-i behişt

Ṭurreleri hem-ser-i mihr-i münir

hem-sohbet-i ağıyar-ı bed-kār:

1. **hem-şoĥbet-i ağıyar-ı bed-kār:**

Gazel 79

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kötü işler yapan rakibin sohbet arkadaşı.

Āteş-i sūz-ı dilüm eflāke çıkmazdı eger

Dā'imā hem-şoĥbet-i ağıyar-ı bed-kār olmasañ

hemvār:

1. **hemvāra:-a**

Gazel 105

Mısra: 4

Daima, her zaman.

Bu ĥāk-i deşt-i 'aşķı böyle bī-ĥāşıl bileydüm ben

Aña toĥm-ı sirīşk-i çeşmüm hemvāra düşürmezdüm

hengām-ı hırām:

1. **hengām-ı hırām:**

Gazel 81

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Nazlı ve edalı yürüyüş zamanı.

Bāğda 'ar'arı mest eyledi hengām-ı hırām

Cilve-i kāmēt-i şimşadı Muĥammed şāhuñ

hep:

1. **hep:**

Gazel 87

Mısra: 4

Hepsi.

Görmedi bir gün tūlū'-ı mihr ü vaşl-ı yārini

Ṭulmet-i ĥicr ile geldi geçdi hep eyyām-ı dil

2. **hep:**

Gazel 115

Mısra: 7

Hepsi.

Hep 'alāyıkdan müberrā itmek ister kendüsün

Bu cihānuñ ĥāşılı zevķ ü şafāsın isteyen

3. **hep:**

Gazel 136

Mısra: 8

Hepsi.

Şanmañ ol şāĥna ziyā virdi ol iki meş'al

İndiler hep yire mihr ü meh-i ġarrā bu gice

4. **hep:**

Kaside 7

Mısra: 55

Hepsi.

Hep beri zevķ ü şafā olur nihāl-i kıddimüñ

Bāğ-ı cism-i zerdüme luṭfuñ olursa bāğbān

5. **hep:**

Tarih 14

Mısra: 4

Hepsi.

Acıdı a'lā vü ednā mevtüñe

Ağladı kāfir müselmān hep saña

6. **hep:**

Gazel 53

Mısra: 5

Tamamen, hep.

Çarĥ-ı 'aşķ-ı dil-rübānuñ hep çıkarduk naķşını

Ol raşad-sāz-ı tercüme-ārāma girmiş çıķmışuz

7. **hep:**

Gazel 64

Mısra: 13

Tamamen, hep.

Kalb-i dilberdür murād ey Dürri hep pülâddan
Anı zemm itmekdür ammā āh-ı sūzāndan ğaraż

8. hep:

Gazel 86

Mısra: 6

Tamamen, hep.

Yakañ dest-i cefā-yı diltübā çāk eylemiş ey dil
Açılmış dağ-ı sineñ hep tıyılmış rāz-ı pinhānuñ

9. hep:

Gazel 116

Mısra: 7

Tamamen, hep.

Nār-ı aşkuñ itdi pür-teb bağrını yandurdu hep
İtmesün cāna gönül çāk-ı giribān neylesün

10. hep:

Gazel 125

Mısra: 4

Tamamen, hep.

Rüy-ı raķibe baķdı güzellendi hātırurum
Naķd-i sirişki hep telef oldu bihamdihi

11. hep:

Gazel 131

Mısra: 6

Tamamen, hep.

Çāk ideyin bu sīnemi tāb-ı firāk ile
Derdüm cihāna ola benüm hep 'ayān yine

12. hep:

Gazel 152

Mısra: 8

Tamamen, hep.

Dil gitdi yine Ka'be-i kūyına şafāda
Hep serzeniş-i hār-ı muğaylānı unutdı

13. hep:

Kaside 1

Mısra: 56

Tamamen, hep.

Bilürüm gerçi beyān itmeğe hācet yokdur
Eyledi gün gibi hep āh-ı şerer-bār 'ayān

14. hep:

Mesnevi 2

Mısra: 10

Tamamen, hep.

Dem-i cān-bağş-ı 'İsādur hevāsı
Bütün dünyā anuñ hep mübtelāsı

15. hep:

Mesnevi 3

Mısra: 19

Tamamen, hep.

Me'mül olan oldur ki kabül eyliyeler hep
Bizden de selām eyle diyü söyliyeler hep

16. hep:

Gazel 36

Mısra: 6

Sürekli olarak, her zaman, daima.

Sih-i miñnetle felek bağrunı delmiş anuñ
Nāy hep derd-i dil-i pür- nağamından söyler

17. hep:

Gazel 36

Mısra: 10

Sürekli olarak, her zaman, daima.

Tuñ-i dil n'ola ey Dürri olursa güyā
Medh-i cānāneyi hep qand-i feminden söyler

18. hep:

Gazel 37

Mısra: 2

Sürekli olarak, her zaman, daima.

'Aqlum alan benüm o perī-rū degül midür
Mecnün iden bu 'ālemi hep o degül midür

19. hep:

Gazel 37

Mısra: 14

Sürekli olarak, her zaman, daima.

Dünyāya bīm-i cāndur o zencir-i kākülü
Ey Dürri çekdiğüm hep o korķu degül midür

20. hep:

Gazel 41

Mısra: 16

Sürekli olarak, her zaman, daima.

Vaşf-ı dilberde yine tarh ile bir nāzik ğazel
Hep nazire itmege ey Dürri yārān muntazır

21. hep:

Gazel 108

Mısra: 10

Sürekli olarak, her zaman, daima.

Dürriyā şab'un senün kibrīt-i aħmerdür meger
Hep odur eş'ār-ı ma'nī-dāruñı zer eyleyen

22. hep:

Kaside 7

Mısra: 30

Sürekli olarak, her zaman, daima.

Haşılı miftāh-ı şab'-ı ĥikmet-āmizüñ ile
Münfetiħdür hep medeng-i bāb-ı ma'nī vü beyān

23. hep:

Kaside 7

Mısra: 34

Sürekli olarak, her zaman, daima.

Her suħan şab'-ı şerifünden şubbe-i cevher olur
Anuñ içün saña reşk-endāzdur hep baħr u kān

24. **hep:****Kaside 8**

Mısra: 72

Sürekli olarak, her zaman, daima.

Şâhid-i maşûdî ben de der-kenâr itsem n'ola
Halk-ı 'âlem olmada hep dergehüñden behre-yâb

25. **hep:****Kaside 9**

Mısra: 7

Sürekli olarak, her zaman, daima.

Nüşa-i 'adlûñle halkı hep musahhâr eyledüñ
Olmaduk bir kimse yokdur emrûñe fermân-beri

26. **hep:****Kıt'a 2**

Mısra: 2

Sürekli olarak, her zaman, daima.

Zenb-i mâ-dûnı şirki Furkânda
İderin 'afv severmiş idüñ hep

27. **hep:****Mesnevi 1**

Mısra: 131

Sürekli olarak, her zaman, daima.

Me'mûl olan oldur ki kabûl eyleyeler hep
Bizden de selâm eyle diyü söyleyeler hep

28. **hep:****Mesnevi 1**

Mısra: 132

Sürekli olarak, her zaman, daima.

Me'mûl olan oldur ki kabûl eyleyeler hep
Bizden de selâm eyle diyü söyleyeler hep

29. **hep:****Mesnevi 3**

Mısra: 20

Sürekli olarak, her zaman, daima.

Me'mûl olan oldur ki kabûl eyleyeler hep
Bizden de selâm eyle diyü söyleyeler hep

30. **hep:****Tarih 8**

Mısra: 22

Sürekli olarak, her zaman, daima.

Gel hemân hayr du'â eyle o şâhib-hayra
Vire maşûdunı hep Hâzret-i Allâh aña

31. **hep:****Gazel 3**

Mısra: 4

Hepsi, tamamı.

İdemez oldum şikâyet kimseye ol şâhdan
Anlaruñ da diñlerüm hep sözleri andan yaña

32. **hep:****Gazel 35**

Mısra: 8

Hepsi, tamamı.

Her kişi saña muqayyed her biri bir derd-mend
Yoħsa 'âlem hep saña dil-beste-i kâkûl midür

33. **hep:****Kaside 9**

Mısra: 10

Hepsi, tamamı.

Âb-ı 'adlûñ 'âlemi şol deñlü sirâb itdi kim
Gıtdiler baħrûñ ser-â-pâ şimdi hep mâhileri

34. **hep:****Mesnevi 2**

Mısra: 120

Tüm.

Birine Şâh Velî mizâbı dirler

Şuyın tahsîn iderler hep içenler

35. **hep:****Gazel 31**

Mısra: 4

Daima, her zaman.

Vaşl ile hürrem iken hicrin añup nâle ider
'Âşıkun ağlaması gülmesi hep yâr iledür

36. **hep:****Gazel 31**

Mısra: 10

Daima, her zaman.

Tab'um ey Dürrî benüm cevhere-i dânişdür
Durma bâziçesi hep lü'lü-i efkâr iledür

37. **hep:****Kaside 2**

Mısra: 80

Daima, her zaman.

Sen dirîğ itmez idüñ şâmil idi halka velî
Ni'metüñdür bilürüm hep baña bu cevr ü sitem

38. **hep:****Kaside 10**

Mısra: 23

Daima, her zaman.

Hep şüret-i şafâ vü luţufdur berîd olan
Mir'ât-ı tab'-ı pâkine 'aqlı cilâsıdur

39. **hep:****Mesnevi 2**

Mısra: 140

Daima, her zaman.

Bu nazmuñ ravza-i şehri-i beyândur
Mezâmin anda hep âb-ı revândur

40. **hep:****Gazel 74**

Mısra: 9

Bütün, tamamen.

Hep gidenler gitdi ifnâ itdi ey Dürrî-i zâr
Şîr-i merdüm-gîr-i endüh ile pürdür rāh-ı 'aşk

41. **hep:****Kaside 4**

Mısra: 83

Bütün, tamamen.

Yeter hep işleri ey Dürrî cān-ı mecrūhuñ
Eger urursa aña dest-i şefkati merhem

42. **hep:****Kaside 10**

Mısra: 10

Bütün, tamamen.

Dest-i şerîfin öpmege mâni' olur rakîb
Hep çekdügüm cihānda benüm el belâsıdur

43. **hep:****Kaside 7**

Mısra: 85

Her zaman.

Hep getürdüğü metâ'-ı medh-i zâtuñdur senüñ
Şehr-i dilden ger diyâr-ı fikre gelse kârbân

44. **hep:****Mesnevi 1**

Mısra: 58

Her zaman.

Kendisi dede odası bir tekyedür anuñ
Hep ağzını ihsânı ile dutdı cihānuñ

45. **hep:****Kaside 6**

Mısra: 26

Tüm, bütün.

Sensin ol âşaf-ı Dārâ-der ü deryâ-dil kim
Vaşf idüp zâtuñı bu beyti okur hep 'âlem

her:1. **her:****Gazel 7**

Mısra: 9

Hep, bütün, herkes.

Şevk-i 'aşkunda şatardı her kişi kâlâsıñı
Uysa ey Dürrî eger bâzâra evdeki hesâb

2. **her:****Gazel 18**

Mısra: 4

Hep, bütün, herkes.

Dehenuñ hoşka-i ma'cün-ı müferrih mi senüñ
Gelür 'uşşâkuña her itdigüñ âzâr ferağ

3. **her:****Gazel 35**

Mısra: 7

Hep, bütün, herkes.

Her kişi saña muqayyed her biri bir derd-mend
Yoğsa 'âlem hep saña dil-beste-i kâkül midür

4. **her:****Gazel 67**

Mısra: 4

Hep, bütün: herkes.

Ne hâlet komış Hâk lebüñ hoşkasında
Olur şerbeti her dil-efgâra nâfi'

5. **her:****Gazel 26**

Mısra: 6

Tüm.

Hür-ı cennet o perinüñ yüzini görse eger
Şübhesiz derdi bu her vechile benden yegdür

6. **her:****Gazel 66**

Mısra: 1

Tüm.

Baňa ey meh-rü gelür her itdügüñ âzâr hâz
Şerbet-i la'lünden eyler bu dil-i bî-çâre hâz

7. **her:****Gazel 77**

Mısra: 7

Tüm.

Meskeni itdi beyâbânı her âhü-yı Hıten
Güş idince vaşf u medh-i nefha-i nâfuñ senüñ

8. **her:****Gazel 83**

Mısra: 7

Tüm.

Her nihâlini şadâ eylemede biñ bülbül
Dutsa âfâkı n'ola sıyt u şadâsı Kozinüñ

9. **her:****Gazel 88**

Mısra: 9

Tüm.

Her gönca-i hüsnüñ olur elbetde hezârı
Ey Dürrî dil-i zâr ile bilmem nic'olur hâl

10. **her:****Gazel 110**

Mısra: 8

Tüm.

Ehl-i dil ü dâniş gerek insân olan ey dil
Her gördüğünü sen meger âdem mi şanursın

11. **her:-i, -dur**

Gazel 158

Mısra: 6

Tüm.

Alur nerd oynasa 'âşıkların gönlün ele güyâ
Süveydâ-yı dil-i 'uşşâkıdur her nokta-i zârı

12. **her:**

Kaside 2

Mısra: 20

Tüm.

Mesti ol bâde-i nâbuñ nice Eflâtûnı
Her vücûh ile ider bahçe gelince mülzem

13. **her:**

Kaside 5

Mısra: 28

Tüm.

Ey şadr-ı şâfi maşdar-ı her fenn ü her kitâb
Her muhtaşar kelâmuñ olur nice faşl u bâb

14. **her:**

Kaside 6

Mısra: 42

Tüm.

Rahşuñ dirsem eger n'ola burâk-ı cennet
İntihâ-yı başarîdür aña her vaz'-ı qâdem

15. **her:**

Mesnevi 1

Mısra: 100

Tüm.

Yâ küşe-be-küşe yine şöhetleri var mı
Şeyh Oluğı başında da her 'işretleri var mı

16. **her:**

Mesnevi 2

Mısra: 43

Tüm.

Mişâl-i qadd-i dilber her nihâli

Anuñ her küşesi cennet mişâli

17. **her:**

Mesnevi 4

Mısra: 9

Tüm.

Her şehir bād-ı şabâ eyler niyâz andan geçer
İrgörür halkuñ meşâmmına şem-i 'anber-feşân

18. **her:**

Mesnevi 2

Mısra: 112

Her.

Birisidür anuñ Kible Oluğı

İderse ser-fürü n'ola ki her şu

19. **her:**

Gazel 157

Mısra: 4

Hep, bütün.

Yâre takrîr itmege hâl-i dil-i nâ-şadımı

Her bün-i müy-ı vücûdum fem olaydı kâşkî

20. **her:**

Kaside 3

Mısra: 36

Hep, bütün.

Hidiv-i âsumân-qadr ü hüdvendâ kerem-bahşâ

Olupdur bâğ-ı fazla her kelâmı mu'teber gonca

21. **her:**

Mesnevi 2

Mısra: 144

Hep, bütün.

Bedihî oldı gerçi kim bu evşâf

Yine taşsîn ider her ehl-i inşâf

22. **her:--i**

Gazel 9

Mısra: 7

Her, her bir.

Kaşları kavı-i cefâ her müjesi tîr-i kazâ

Kâküli dâm-ı belâ çeşmi sitem-kâr-ı gâzûb

23. **her:**

Gazel 10

Mısra: 7

Her, her bir.

Dilberâ eyle hâzer her pâresi hançer olur

İtme şemşîr-i dil-i 'uşşâk-ı şeydâyı şikest

24. **her:**

Gazel 12

Mısra: 9

Her, her bir.

Urdı her nâvek-i müjgâni dile zağm-ı cefâ

Olsa Dürrî n'ola çeşmümde cerâhat kat kat

25. **her:**

Gazel 35

Mısra: 7

Her, her bir.

Her kişi saña muqayyed her biri bir derd-mend

Yohsa 'âlem hep saña dil-beste-i kâkül midür

26. **her:**

Gazel 37

Mısra: 10

Her, her bir.

Mengüş-i gûş hüsn-i kabûl eyle sözlerüm

Vaşf-ı ruhuñda her biri lü'lü degül midür

27. **her:**

Gazel 46

Mısra: 12

Her, her bir.

Dürriyâ medhûş olup şanur kıyâmet kopdı halk
Hânesinden her muhsin yâr-ı serv -kâmet kopar

28. **her:**

Gazel 52

Mısra: 9

Her, her bir.

Bilmedük hâlini her hûbı görüp meyl iderüz
Dürriyâ anuñ için böyle nedâmet çekerüz

29. **her:**

Gazel 72

Mısra: 10

Her, her bir.

Şöyle maḥlûṭ oldu kim ‘aşk ile ol meh-peykerüñ
Eyler oldu her muşavver Dürriyi taşvîr-i ‘aşk

30. **her:**

Gazel 90

Mısra: 10

Her, her bir.

Dürriyâ gevher-fürûş-ı çârsü-yı dânişüm
Nazmumuñ her satrı oldu rişte-i ‘ıḳdu’l-le’âl

31. **her:**

Gazel 110

Mısra: 2

Her, her bir.

Hicründe içersem beni bi-ğam mı şanursın
Her cām alanı destine sen Cem mi şanursın

32. **her:**

Gazel 146

Mısra: 2

Her, her bir.

Ebruvānuñ kavş-i ğammuş böyle bilmezdim seni
Her müjeñ tîr-i elemmiş böyle bilmezdim seni

33. **her:**

Kaside 3

Mısra: 40

Her, her bir.

Besîm-i himmet ile terbiyet bulaydı bir kerre
Dehân-ı dîlber beñzerdi gülşen içre her gönca

34. **her:**

Kaside 3

Mısra: 48

Her, her bir.

Bahâr-ı devletünde kalmadı şâd olmaduk bir dil
‘Aceb mi açılırsa şahn-ı gülşen içre her gönca

35. **her:**

Kaside 7

Mısra: 33

Her, her bir.

Her suḥan ṭab’-ı şerîfünden kûbbe-i cevher olur
Anuñ için saña reşk-endâzdur hep baḥr u kân

36. **her:**

Kaside 8

Mısra: 42

Her, her bir.

Bülbül-i dil bāğ-ı medhûnde okur bu şi’rûmi
Oldı bu şi’r-i terûñ her satrı güyâ dürr-i nâb

37. **her:**

Kaside 8

Mısra: 54

Her, her bir.

Mîve-i lafz oldu cûy-ı ṭab’um ile perveriş
Her sözümdür bāğ-ı nazma bir kelâm-ı müsteṭâb

38. **her:**

Kaside 9

Mısra: 19

Her, her bir.

Her kelâmuñ dürr-i meknûn-ı belâgatdûr senüñ
Naḳd-ı cân ile ḥalâyık aña dâ’im müşterî

39. **her:**

Kaside 9

Mısra: 23

Her, her bir.

Her kelâmuñ ‘âleme baḥş-ı fütûḥât itmede
Şimdi sensin ḥaşılı bu ‘âlemüñ Şeyḥ Ekberi

40. **her:**

Mesnevi 1

Mısra: 3

Her, her bir.

Her nefḥa-i cân-baḥşuñ olup nefḥa-i ‘anber
Yaylaḳımuza uğraduḡuñ oldu muḳarrer

41. **her:**

Mesnevi 1

Mısra: 24

Her, her bir.

Gördüñ mi ya sükkânını ‘işretde mi her gâh
Her kûşe-i seyr üzre mi şoḥbetde mi her gâh

42. **her:**

Mesnevi 1

Mısra: 68

Her, her bir.

Ḥaḳḳâ ki ‘aceb zât-ı seyidinde şiyemdûr
Her lafz-ı revân-baḥşı anuñ dâfî’-i ğamdur

43. **her:**

Mesnevi 1

Mısra: 90

Her, her bir.

Dervîş ola ehl-i dil ola bir kişi ey dil
Her tîr-i du'âsına anuñ 'arş ola menzil

44. **her:**

Mesnevi 2

Mısra: 8

Her, her bir.

Dinür yaylak-ı Qarlık ol mekâna
Anuñ her kûşesi beñzer cinâna

45. **her:**

Mesnevi 2

Mısra: 37

Her, her bir.

Anuñ her hâki gûyâ misk ü 'anber
Dimâğ-ı 'âlemi eyler mu'atâr

46. **her:**

Mesnevi 2

Mısra: 44

Her, her bir.

Mişâl-i kadd-i dilber her nihâli
Anuñ her kûşesi cennet mişâli

47. **her:**

Mesnevi 3

Mısra: 65

Her, her bir.

Her oğul atasına ta beñzer mi cihânda
Beñzerse eger nâdir olur rûz-ı zamânda

48. **her:**

Gazel 32

Mısra: 6

Hep, bütün.

Şakın tîğ-i cefâ vü cevve mağrûr olma sulţânım
Senûñ her 'aşık-ı zârûnda âh-ı pür şerer vardur

49. **her:**

Gazel 38

Mısra: 4

Her, hep.

Dil-i sevdâ-zede girdâb-ı ümîde düşmüş
Ol dür-i pâkin kenâr itmege her an dolaşır

50. **her:**

Kaside 6

Mısra: 29

Hep, bütün, tüm.

Kâtil-i ehl-i şekâ' ser-figen-i her a'dâ
Âşaf-ı fitne-rübâ dâver-i ferhunde-şiyem

51. **her:**

Gazel 56

Mısra: 1

Her kim.

Her kimûñ 'askeri eşk ü 'alemi âh olmaz
Milk-i 'aşka dil-i âşûfte gibi şâh olmaz

52. **her:**

Gazel 1

Mısra: 4

Her ne zaman, her defasında.

Bir cilâ virdi ki mir'ât-ı dile şaykal-ı 'aşk
Şüretûñ seyr iderin her ne zamân bakşam aña

53. **her:**

Kaside 8

Mısra: 26

Her bir.

Ol fazîlet-pîşe kim neşr-i sühân itse olur
Her kelâm-ı hikmet-âmîzinde muzmer bir kitâb

54. **her:**

Mesnevi 1

Mısra: 63

Her seferinde.

Her meclise gelse o ferağ-bahş u muqarrer
Mülk-i 'ademe deñlü hemân gam güzër eyler

her ân:

1. **her ân:**

Kaside 1

Mısra: 64

Kelime Tipi: -

Her zaman, daima.

Şehr-i Gurand olur muttaşıl âyîne-fürüş
Tâli'üm düşmede bâzâr-ı kesâda her ân

2. **her ân:**

Kaside 11

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Her zaman, daima.

Şu hâne mişlini görmüş degüldi çeşm-i cihân
Şu hâne revzeni 'âlem-nümâ idi her ân

her bâr:

1. **her bâr:**

Gazel 107

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Her an, daima, sürekli.

Tama'-ı hâam idüp umsam n'ola vaşluñ her bâr
Bir meh-i evc-i bahâ dilber-i sîmîn-bersin

2. **her bâr:**

Gazel 47

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Her an, daima.

Sînesi genc-i muţalsamdur o şâh-ı hüsnuñ
Ejder-i zülf-i çemendür hûmı bekler her bâr

3. **her bār:****Mesnevi 1**Mısra: **51**

Kelime Tipi: -

Her an, her defa.

Gördün mi Şolak Ağayı zevk üzre mi her bār
 'İşretde ola dā'im o racüllere ser-dār

her beri:1. **her beri:-i****Kaside 9**Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Her mahsülü, her şeyi II her biri (?).

Şol kadar envār-ı 'adlūñ 'āleme virdi žiyā
 Oldı zāhir çeşm-i nā-bīnāya şimdi her beri

her bir:1. **her bir:****Mesnevi 2**Mısra: **25**

Kelime Tipi: -

Hepsi, tüm.

Anuñ her bir otı derde devādūr
 Anuñ her birisi cāna şafādūr

2. **her bir:****Gazel 24**Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Bütün.

Ey Dürrī ben nice ideyin sīnemi siper
 Her bir ħadengi tīr-i kazağan nişān virür

3. **her bir:****Mesnevi 1**Mısra: **13**

Kelime Tipi: -

Hepsi, her biri, bütünü.

Her bir bün-i naħlinde akar mā-i Fırātı
 N'eyler iĉen ol şuları yā āb-ı ħayātı

her biri:1. **her biri:****Gazel 40**Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Her biri.

Āşiyāndur her biri murğ-ı cefā vü cevruñe
 Şol benüm dāğ-ı fīrāvānum ki cāna tendedür

2. **her biri:****Mesnevi 3**Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Her biri.

Ĥavf eyleyüp ayva kıparur ya kızıl elma
 Maltanuñ urur her biri ayağına balta

3. **her biri:****Kaside 12**Mısra: **20**

Kelime Tipi: -

Her bir tanesi.

Nice kez bendeñe luţf eyledüñ ihsān itdüñ
 Her biri şafĥa-i cān u dilüm üzre nümüd

her birine:1. **her birine:-n, -e****Mesnevi 3**Mısra: **16**

Kelime Tipi: -

Her biri.

Ġāzilerine benden anuñ eyle du'ālar
 Her birine ta'zīm ile kııl nice genālar

her birini:1. **her birini:-n, -i****Mesnevi 1**Mısra: **20**

Kelime Tipi: -

Her biri.

Var mı niĉe biñ āb-ı revān-balşşı ya anuñ
 Her birini içdükde şafā itdi mi cānuñ

her birinüñ:1. **her birinüñ:-nüñ****Mesnevi 3**Mısra: **21**

Kelime Tipi: -

Her biri.

Ĥātırlarını her birinüñ şormaz ele al
 Şoñra di ki deñklik sözümi eyle meger ħal

her birisi:1. **her birisi:-si****Mesnevi 2**Mısra: **26**

Kelime Tipi: -

Her biri.

Anuñ her bir otı derde devādūr
 Anuñ her birisi cāna şafādūr

2. **her birisi:-si****Mesnevi 2**Mısra: **129**

Kelime Tipi: -

Her biri.

Anuñ her birisi bir āb-ı kevger
 Anuñ her birisi ħand-i mükerrer

3. **her birisi:-si****Mesnevi 2**Mısra: **130**

Kelime Tipi: -

Her biri.

Anuñ her birisi bir âb-ı kevşer

Anuñ her birisi qand-i mükerrer

4. **her birisi:-si**

Mesnevi 2

Mısra: **131**

Kelime Tipi: -

Her biri.

Anuñ her birisi takrîr-i müşkil

Anuñ her birisi tahrîr-i müşkil

5. **her birisi:-si**

Mesnevi 2

Mısra: **132**

Kelime Tipi: -

Her biri.

Anuñ her birisi takrîr-i müşkil

Anuñ her birisi tahrîr-i müşkil

her birisinüñ:

1. **her birisinüñ:-si, -nüñ**

Mesnevi 1

Mısra: **98**

Kelime Tipi: -

Her biri.

Yâ anda mı ṯalibleri ol suhte-g̱ani

Her birisinüñ var mı yanında ya civânı

2. **her birisinüñ:-si, -nüñ**

Mesnevi 1

Mısra: **46**

Kelime Tipi: -

Her biri.

Etrâfına pâ-beste ya var mı niçe bâşe

Her birisinüñ cengi geçer mi kara taşâ

3. **her birisinüñ:-si, -nüñ**

Mesnevi 1

Mısra: **92**

Kelime Tipi: -

Her biri.

Yâ 'Abdî Ağa itmedi mi yârânı ziyâret

Her birisinüñ meclisine verdi mi lezzet

4. **her birisinüñ:-si, -n, -üñ**

Mesnevi 3

Mısra: **44**

Kelime Tipi: -

Her biri.

Ben ẖod o ğuzâtuñ niçe ihsânını gördüm

Her birisinüñ luṭf-ı firâvânını gördüm

her dem:

1. **her dem:**

Gazel 33

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Her zaman.

Neylesün kühl-i Şıfâhânı senüñ 'âşıklarun

Çeşmine anlar senüñ ẖâk-ı dertüñ her dem çeker

2. **her dem:**

Gazel 57

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Her zaman.

Hevâ-yı fırkat-i yâr ile fülk-i dil her dem

Gezer yem-i ğamı ammâ kenâr arar bulmaz

3. **her dem:**

Gazel 121

Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Her zaman.

Naẓm ile her dem muḳayyed olsam ey Dürri n'ola

Vaşf-ı ẖusn-i yârda bir dâstân olsun dirin

4. **her dem:**

Kaside 4

Mısra: **60**

Kelime Tipi: -

Her zaman.

Medeng-i bâb-ı ma'ânî vü bâb-ı 'ilm-i bedî'

Kilîd-i ṭab'-ı şerîfûñle münfetiḥ her dem

5. **her dem:**

Kaside 6

Mısra: **58**

Kelime Tipi: -

Her zaman.

El açup böyle ider ḥayr du'ânı Dürri

Hâḳḳ te'âlâ vire maḳşûd u murâduñ her dem

6. **her dem:**

Kaside 8

Mısra: **66**

Kelime Tipi: -

Her zaman.

Ben du'â-güy-ı der-i 'âlîñ iken lâyıḳ mıdur

Çarḥ-i ğaddâr ide her dem baña şad gûne 'azâb

7. **her dem:**

Kaside 4

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Her an; daima.

Sefîne-i güle olmuş nesîm-i keşî rân

Bahâr mevsimi girmez diyü ele her dem

her demde:

1. **her demde:-de**

Kaside 5

Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Her zaman.

Her demde ey perî çıkarur âteş-i hicâb
Bezm-i tarabda ol gül-i ruhsârdan gülâb

2. **her demde:-de**
Mesnevi 3
Mısra: 52
Kelime Tipi: -
Her zaman.

Gör şahşını kim niçe şikem-hâre kişidür
Her demde anuñ kız ü fiten cümle işidür

3. **her demde:-de**
Tarih 15
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Her zaman.

Aşçı-zâde ol Hüseyin Ağa cihân-ı sifleden
Rıhlet itdi rahmet itsün aña her demde İlâh

4. **her demde:-de**
Mesnevi 1
Mısra: 126
Kelime Tipi: -
Her an; daima.

Her kim ana çıkdıysa selâm eyle firāvān
Her demde olalar gül-i cennet gibi hāndān

her gâh:

1. **her gâh:**
Tarih 4
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Her zaman.

Gonca-i devleti ey Dürri küşād ola müdām
Budur ol padişeh hayr du'āmuz her gâh

2. **her gâh:**
Mesnevi 1
Mısra: 23
Kelime Tipi: -
Her an.

Gördün mi ya sükkânını 'işretde mi her gâh
Her küşe-i seyr üzre mi şöhetde mi her gâh

3. **her gâh:**
Mesnevi 1
Mısra: 24
Kelime Tipi: -
Her an.

Gördün mi ya sükkânını 'işretde mi her gâh
Her küşe-i seyr üzre mi şöhetde mi her gâh

her gün:

1. **her gün:**
Gazel 163
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Her gün, her zaman.

Sipîhr-i vaşla irer mihr-i lutf ile her gün
Yoluñda zerre-veş ol dil ki pâyımâl oldu

her kaçan:

1. **her kaçan:**
Gazel 73
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Her ne zaman.

Her kaçan küyuña 'azm eylesem ey şüh-ı cihân
İrişüp dâmenüme mâni' olur hâr-ı firâk

2. **her kaçan:**
Gazel 77
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Her ne zaman.

Her kaçan itseñ murād-ı şaşt-ı tîr-i cevri eger
Dâğ-ı bisyârum olur sinemde ehdâfuñ senüñ

3. **her kaçan:**
Kaside 8
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Her ne zaman.

Çeşme-i mihre şanurlar kim konuldu nāv-dān
Her kaçan çin-i cebîn izhâr idüp itse 'itâb

her kim:

1. **her kim:**
Mesnevi 1
Mısra: 125
Kelime Tipi: -
Herkes, her kimse.

Her kim ana çıkdıysa selâm eyle firāvān
Her demde olalar gül-i cennet gibi hāndān

her kişi:

1. **her kişi:**
Gazel 79
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Herkes.

Her kişi benideñ olurdu böyle ğaddâr olmasañ
Ehl-i 'aşka cevri idüp dâ'im sitem-kâr olmasañ

2. **her kişi:**
Kaside 2
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Herkes.

Bâde-i zevk ile pür oldu yine hum-ı murād
Şād olup her kişi aldı eline sâğar-ı Cem

3. her kişi:

Kaside 9

Mısra: 55

Kelime Tipi: -

Herkes.

Her kişi şayd-ı hümā-yı kām iderdi bī-ta‘ab
İltifāt u himmetüñ olsa eger kim şeh-peri

her küşesi:

1. her küşesi: -si

Mesnevi 1

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Her taraf, her yer.

Gördüñ mi o yaylaķı niçe rüh-fezādur
Her küşesi cennet gibi bir cāy-ı safādur

her laħza:

1. her laħza:

Gazel 137

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Her an.

Çoparur hūn ile her laħza hezārān tūfān
Nice nisbet olunur giryede deryā gözüme

2. her laħza:

Kaside 3

Mısra: 45

Kelime Tipi: -

Her an.

Bu halkuñ başına çıkmazdı her laħza Hudāvendā
Senüñ hāk-i derüñde olmasa hāşıl eger gonca

3. her laħza:

Kaside 11

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Her an.

İçinde mäh-i ğam durma ğavta-horlık ider
Şikār ider anı her laħza bu dil-i nālān

4. her laħza:

Mesnevi 1

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Her an.

Yā Pīr Muħammed Çelebi anda mı ey yār
Her laħza ola ‘atıfet-i hākķ ile dil-şād

5. her laħza:

Mesnevi 3

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Her an.

Hālķı acı kuvvetliler olmakla ser-ā-pā
Her laħza o şehrüñ öper ayağını deryā

her ne:

1. her ne:

Gazel 66

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Her ne, ne olursa olsun.

Mihr ü cevrüñden ‘atā kıl baña ey meh-rū birin
Her ne gelse senden eyler bu dil-i ğam-hār hāz

2. her ne:

Kaside 2

Mısra: 57

Kelime Tipi: -

Her ne.

Her ne eylerse hātā itmez işābet eyler
Cānib-i Hākdan olur ħalbine her şey mülhem

3. her ne:

Kaside 12

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Her ne kadar.

Yüri var pāy-ı veliyyü‘n- ni‘ama sür yüzüñi
Her ne derdüñ var-ısa anda devāsı mevcūd

her ne deñlü:

1. her ne deñlü:

Kaside 7

Mısra: 87

Kelime Tipi: -

Her ne kadar.

Vaşf-ı zātuñ her ne deñlü eylese Dürrī eger
Pür-kuşur olmak muħarrerdür ser-ā-pā bī-gümān

2. her ne deñlü:

Kaside 8

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Her ne kadar.

Tařludur sükker zebānuñdan gelen incinmezin
Her ne deñlü eyleseñ düřnām ile baña hıřāb

her ne ise:

1. her ne ise:

Gazel 80

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hangi şey, her ne olursa olsun.

Derdüñe şabr eyledüm cāna řafādur diyerek
Çekelüm cevrüñi her ne ise vefādur diyerek

her ne kadar:

1. her ne kadar:

Gazel 81

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ne kadar çok, ne ölçüde.

Dürriyā her ne kadar eyleseñ āh-ı sūzān
Yumuşatmaz dil-i pülādı Muħammed řāhuñ

her rüz:**1. her rüz:****Kaside 2**

Mısra: 132

Kelime Tipi: -

Her gün.

Tâ ki her şeb ola ârâste encümle felek

Tâ ki her rüz ola hürşîd ile enver 'âlem

2. her rüz:**Gazel 2**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Her gün; daima, sürekli.

Sûz-ı derûnum benüm her rüz füzûn olmada

Hâl-i ruhuñ dilberâ dâğ-ı deründur baña

her şeb:**1. her şeb:****Kaside 2**

Mısra: 131

Kelime Tipi: -

Her gece.

Tâ ki her şeb ola ârâste encümle felek

Tâ ki her rüz ola hürşîd ile enver 'âlem

her seher:**1. her seher:****Kaside 3**

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

Her seher vakti.

Devâm-ı devletüñ çün tekye-i gülşende sultânım

Başın açup niyâz eyler Hüdâya her seher gonca

her sev:**1. her şey:****Kaside 2**

Mısra: 58

Kelime Tipi: -

Var olanın hepsi, tümü.

Her ne eylerse hâtâ itmez işâbet eyler

Cânib-i Hâkdan olur kâlbine her şey mülhem

2. her şey:**Kaside 6**

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Var olanın hepsi, tümü.

Hüb-endîşe kerem-pîşe Muhammed Pâşâ

Cânib-i Hâkdan olur kâlbine her şey mülhem

3. her şey:**Mesnevi 1**

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Her şey, var olanın hepsi, tümü.

Gördüñ mi Yağuz Pînarı reşk-âver her şey

Farkından ururlar çukur uruncaya hey hey

her zamân:**1. her zamân:****Gazel 130**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Daima, sürekli.

Sirişk-i çeşmüm ey Dürrî 'aceb mi her zamân aksa

Olupdur seng-i gamla şîşe-i dil inkisâr üzre

2. her zamân:**Gazel 67**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Her zaman, daima.

Dirîğâ ki terkîb-i la'l-i laţîfûñ

Olur her zamân derd-i âğyâra nâfi'

3. her zamân:**Gazel 25**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Daima, sürekli.

Her zamân cevri ü cefâ eyleme Dürrî kuluña

Şağın ey ruh-ı revânım seni Mevlâ'ya şalar

hercâyî:**1. hercâyî:****Gazel 37**

Mısra: 3

Şîpsevdi, vefasız, sebatsız.

Bilmez miyin ben anı ne hercâyî yârdür

Dâm-ı niyâza uğramaz âhû degül midür

her-câyî:**1. her-câyî:****Mesnevi 1**

Mısra: 35

Kararsız, sebatsız.

Yâ anda mı gördüñ mi o her-câyî birâder

Bilsüñ 'acabâ ülfeti kimler ile eyler

hergiz:**1. hergiz:****Gazel 58**

Mısra: 4

Asla.

Güş eyleyen kelâm-ı şafâ-bahşuñı senüñ

Hergiz şadâ-yı fâhte vü bülbül istemez

2. hergiz:**Gazel 91**

Mısra: 3

Asla.

Dilâ şarşar-ı âhuñı kesme hergiz
Çün eyler o serv-i hîrâmân tenezzül

3. **hergiz:**

Kaside 8

Mısra: 6

Asla.

Rind odur kim göz yumunca çarh-ı keş-reftârdan
Başın kaldurmaya hergiz bâdeden hem-çün habâb

4. **hergiz:**

Gazel 128

Mısra: 1

Asla, hiçbir vakit.

Luţf itme rakîb-i hâra hergiz sitem eyle
‘Uşşâka cefâ eyleme şâhum kerem eyle

herkes:

1. **herkese:-e**

Gazel 110

Mısra: 4

Herkes.

Ey pîr-i muğân nâ-kese gösterme şarâbı
Sen duhterüñi herkese mahrem mi şanursın

2. **herkes:**

Tarih 8

Mısra: 23

Herkes.

Nice âsân güzêr eylêrse bu cisri herkes
İde ‘ukbâda şîrâtı aña âsân Hüdâ

3. **herkes:**

Gazel 124

Mısra: 10

İnsanların tümü, cümle âlem.

Ğam çekme yetti diyü maşşûda Dürriyâ
Herkes irür murâdına luţf-ı İlâh ile

4. **herkesi:-i**

Tarih 1

Mısra: 5

İnsanların tümü, cümle âlem.

İder ihsâmı herkesi mahcûb
Cûdına rûh-ı Bermekî gâşdur

5. **herkes:**

Kaside 5

Mısra: 11

Herkes, insanların tümü.

Herkes dilinde ‘aşkuñı eylerdi irtikâb
Bâzâra uysa idi eger evdeki hesâb

hevâ:

1. **hevâdan:-dan**

Gazel 15

Mısra: 2

Hava II Arzu, aşk.

Dilâ dâm-ı belâdur fikr-i zülf-i dil-rübâdan geç
Yeter pâ-bestelik âzâde ol gel bu hevâdan geç

2. **hevâ-yı:-yı**

Gazel 57

Mısra: 3

Hava II Arzu, aşk.

Hevâ-yı fîrkat-i yâr ile fûlk-i dil her dem
Gezer yem-i ğamı ammâ kenâr arar bulmaz

3. **hevâyı:-y, -ı**

Gazel 111

Mısra: 5

Hava II Arzu, aşk.

Hevâyı terk ideyin tâlib-i şadâ olayın
Meşâyıhâ varayın gûş-gîr-i pend olayın

4. **hevâ:**

Gazel 3

Mısra: 10

Hava.

Dürriyâ âh eyleme gel incinir ol nev-civân
İncidür şarşar nihâl-i tâzeyi zirâ hevâ

5. **hevâsı:-sı**

Gazel 83

Mısra: 4

Hava.

Âb-ı hayvân mîdur âyâ dem-i ‘İsî mi ‘aceb
Mürdeler zinde ider âb u hevâsı Çozinûñ

6. **hevâsı:-sı**

Mesnevi 2

Mısra: 9

Hava.

Dem-i cân-bağş-ı ‘İsâdur hevâsı
Bütün dünyâ anuñ hep mübtelâsı

7. **hevâsına:-sı, -n, -a**

Mesnevi 2

Mısra: 11

Hava.

Hevâsına eger düş olsa mevti
İderdi cümlesin fî’l-hâl ihyâ

hevâdan nem kapar:

1. **hevâdan nem kapar:-ar-dan**

Gazel 3

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim**

Havadan nem kapmak, hassas olmak.

Ter düşer âh itdüginden ‘aşık-ı şeydâ senüñ
Şöyle nâzûkdür hevâdan nem kapar ol meh-liķâ

hevâ-dâr oldu:

1. **hevâ-dâr oldu:-dı**

Gazel 136

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Hevesli, gönüllü, âşık olmak.

Şubha dek birbirine yine hevâ-dâr oldı

Ol iki tâze vü ter naḥl-i dil-ârâ bu gice

hevâ-dâr olduğum:

1. **hevâ-dâr olduğum:**-dıg, -um

Gazel 144

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Hevesli, gönüllü, âşık olmak.

Olaldan beste-i zülfî vefâsın görmedüm gitdi

Hemân ol serv-çad-i yâre hevâ-dâr olduğum kaldı

hevâdâr olmasaḥ:

1. **hevâdâr olmasaḥ:**-ma, -sa, -ḥ

Gazel 79

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Âşık olmak.

Böyle zâr olmazduñ ey dil miḥnet-i 'aşk ile sen

Gördüğün ḡaddâra meyl idüp hevâdâr olmasaḥ

hevâ-dâr olmaz:

1. **hevâ-dâr olmaz:**-maz

Gazel 164

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Meyilli, gönüllü olmak.

Cân-ı pür-tâba dime olmaz hevâ-dâr ol serv

Ḳadr-i 'uşşâkı ne bilsün tıfl-ı nevresdür daḥi

hevâ-vı zülf-i fettânuñ:

1. **hevâ-vı zülf-i fettânuñ:**-uñ

Gazel 86

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Fitne çıkaran sevgilinin saçının arzusu.

Beni âvâre itmişdür hevâ-vı zülf-i fettânuñ

Yüzüm yire düşürmişdür ümîd-i bûs-ı dâmânuñ

hevâ-vı zülf-i fettânuñla:

1. **hevâ-vı zülf-i fettânuñla:**-uñ, -la

Gazel 62

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) fitne çıkaran zülfü arzusu.

Hevâ-vı zülf-i fettânuñla şâhum

İder deryâ-yı dil cûş u ḥurûşuñ

hevâ-vı zülfüñle:

1. **hevâ-vı zülfüñle:**-üñ, -le

Gazel 27

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) saç arzusu. (siyahlık bağlamında).

Görünce dâḡ-ı siyâhum hevâ-vı zülfüñle

'Acebleme beni dîvânede ḥatâ çok olur

2. **hevâ-vı zülfüñle:**-üñ, -le

Gazel 95

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgilinin zülfü hevesi, arzusu.

Serv-i nâzum hevâ-vı zülfüñle

Baḥr-i pür-ıztırâbdur gönülüm

hevâ-vı zülfüñüñ:

1. **hevâ-vı zülfüñüñ:**-üñ, -üñ

Gazel 126

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Saç hevesi II sevgilinin saçına karşı duyulan

heves.

Olalı Dürrî hevâ-vı zülfüñüñ âlüftesi

Ḥirmen-i şabr u ḡarârüñ virdi ser-tâ-pâ yele

hevâ-vı 'aşk:

1. **hevâ-vı 'aşk:**

Kaside 3

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Aşk arzusu.

Hemân bir Mevlevîdür tekve-i gülşende güyâ kim

Hevâ-yı 'aşk ile pür-şevḡ olup gâḥi döner ḡonca

hevâ-vı 'aşkı:

1. **hevâ-vı 'aşkı:**-ı

Gazel 165

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Aşk arzusu, aşk.

Hevâ-yı 'aşkı başumda ḡayâl-i zülfî çeşmümde

O yâre dil virelden görmedüm hiç rûz-ı firûzı

hey:

1. **hey:**

Mesnevi 2

Mısra: 124

Hey, ey!

Biridür Ḳozbikâr mevtâ ider ḡayy

Çukur yaylaḡa andan urulur hey

hey hey:

1. **hey hey:**

Mesnevi 1

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Hey hey deme. II Coşma.

Gördün mi Yaḡuz Pıñarı reşk-âver her şey

Farkından ururlar çukur uruncaya hey hey

hevbet:

1. **heybetünden:-üñ, -den****Kaside 6**

Mısra: 38

Korkuyla karışık saygı duygusu, azamet, büyüklük.

Nigeh-i hışm ile Rüyine nigāh itseñ eger
Heybetünden düşürür yayını elden Rüstem

hey'et-i şehāb bağlar:1. **hey'et-i şehāb bağlar:-r****Kaside 5**

Mısra: 46

Kelime Tipi: -

(gökyüzünde) bulutu kaplamak, bulut şeklini almak.

Feryāduma yetişmez iseñ ey felek-cenāb
Bağlar felekde dūd-ı dilüm hey'et-i şehāb

hezār:1. **hezāra:-a****Gazel 67**

Mısra: 6

Bülbül.

Şarābuñ 'acebdür senüñ ey gül-i ter
Hezāra muzırdur veli hāra nāfi'

2. **hezārı:-ı****Gazel 88**

Mısra: 9

Bülbül.

Her gonca-i hüsñüñ olur elbetde hezārı
Ey Dürrî dil-i zār ile bilmem nic'olur hāl

3. **hezār:****Gazel 131**

Mısra: 9

Bülbül.

Bir lahza faşl-ı gülde hezār olsa şād eger
Ey Dürrî zār ider anı bīm-i hāzān yine

4. **hezāruñ:-uñ****Gazel 161**

Mısra: 11

Bülbül.

Hezāruñ āhıdır ol bīm-i firkat-i gül ile
Kıyās eyleme gülşende Dürrî sünbül açıldı

5. **hezārı:-ı****Kaside 3**

Mısra: 8

Bülbül.

Eline bir zümürrüd sāgar almış bezm-i gülşende
Hezārı eyleyüp hanende 'ayş u nüş ider gonca

6. **hezār:****Kaside 4**

Mısra: 18

Bülbül.

Nevā-yı nālesini eylemişdi nevrüzî
Hezār kıldı şabāyı görünce tarz-ı 'Acem

7. **hezār:****Kaside 4**

Mısra: 20

Bülbül.

Nukūd-ı jāle ile gonca kisesin pür idüp
Hezār itdi gül-i şahidine 'arz-ı direm

8. **hezāre:-e****Kaside 4**

Mısra: 15

Bülbül.

Hezāre kāse ile zehr içürmek için gül
İçinde hurde-i zer sanma koydı cāmına sem

9. **hezār:****Kaside 9**

Mısra: 53

Pek çok, binlerce.

Bir nakış bağladı gülşen kim hezār ezhar ile
Aña şad taḥsîn iderdi seyr idince Āzerî

10. **hezāruñ:-u, -ñ****Kaside 3**

Mısra: 2

Bülbül II âşık.

Gehî miğfer olur gülşende geh şekl-i siper gonca
Bu resm ile hezāruñ āhına göğsin gerer gonca

hezāra:1. **hezāra:****Kaside 4**

Mısra: 24

Bülbül. II Âşık.

Açılduğın göricek güllerüñ gülistānda
Hezāra nerde güneş itdi yārūmi dem

hezārān:1. **hezārān:****Gazel 116**

Mısra: 1

Bülbüller.

Sîh-i 'aşkuñ bağrını delmiş hezārān neylesün
İtmesün ney gibi ey gül āh u efğān neylesün

2. **hezārān:****Gazel 137**

Mısra: 7

Bülbüller.

Koparur hūn ile her lahza hezārān tūfān
Nice nisbet olunur giryede deryā gözūme

hezār-ı bāğ-ı istiğnā:

1. hezār-ı bağ-ı istignā:

Gazel 113

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Tokgözlülük bahçesinin bülbülü.

Görüp meyl ide şâyed ol hezār-ı bağ-ı istignā

Hele dāğ-ı ğamıyla sinemüz gülzār-vār olsun

hezār-ı zāra:

1. hezār-ı zāra:-a

Kaside 3

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Ağlayıp inleyen bülbül. II Âşık.

Kulağına ne koydı kim bilür bād-ı şeh̄er anuñ

Hezār-ı zāra hışm idüp yine başın şalar ğonca

hiç:

1. hiç:

Gazel 8

Mısra: 8

Asla.

Çekerin cevri ni ol kaşı kemānuñ ammā

Bulmadum cürmüme hiç ey dil-i bî çäre sebeb

2. hiç:

Gazel 14

Mısra: 1

Asla.

Hicriñde baña 'arz-ı vedād eylemedüñ hiç

İkrār-ı vişālūñ ile şād eylemedüñ hiç

3. hiç:

Gazel 14

Mısra: 2

Asla.

Hicriñde baña 'arz-ı vedād eylemedüñ hiç

İkrār-ı vişālūñ ile şād eylemedüñ hiç

4. hiç:

Gazel 14

Mısra: 4

Asla.

Ey şūh seni Hazret-i Hakkā şalayum mı ?

Şalduñ beni hicrāna da yād eylemedüñ hiç

5. hiç:

Gazel 14

Mısra: 6

Asla.

Hicrān eleminden saña feryād ide gördüm

Güş itmedüñ efgānumı dād eylemedüñ hiç

6. hiç:

Gazel 14

Mısra: 8

Asla.

Öldürdi rakıbi didiler ey şeh-i hūbān

Gerçekse eger böyle cihād eylemedüñ hiç

7. hiç:

Gazel 14

Mısra: 10

Asla.

Dürriyi helāk eyledi āhir sitemüñle

Havf-ı ğazab-ı Rabbe 'ibād eylemedüñ hiç

8. hiç:

Gazel 40

Mısra: 10

Asla.

Sükker-i ihsānuñ itseñ 'āleme mebzül eger

Hiç dimezsün Dürri-i tūtī- sūhen yā qādadur

9. hiç:

Gazel 42

Mısra: 4

Asla.

Āteş-i āh-ı dilüm 'āleme te'sir itdi

İtmedi hiç dil-i pulāduña ey şāh eğer

10. hiç:

Gazel 56

Mısra: 10

Asla.

Kays-veş rāh-ı maḥabbetde yūri pūyān ol

Dürriyā sāye gibi hiç saña hem-rāh olmaz

11. hiç:

Gazel 72

Mısra: 6

Asla.

Nār-ı āhumdan şakınsun dil-rübā ile rakıb

İns ü cinne eylemez hiç merhamet şemşir-i 'aşk

12. hiç:

Gazel 74

Mısra: 1

Asla.

Bī-amāndur kimseye rahm eylemez hiç şāh-ı 'aşk

Küştelere püşte olmışdur siyāset-ğāh-ı 'aşk

13. hiç:

Gazel 102

Mısra: 16

Asla.

Nūr-ı 'adliyle münevver oldu 'âlem ser-te-ser
Kalmadı hiç âfitâb-ı tâb-dâra minnetüm

14. **hiç:**

Gazel 110

Mısra: 9

Asla.

Şâhum sözümi dinleyle hiç dinlemez oldu
Zehr-i ğam içersen beni sersem mi şanursın

15. **hiç:**

Gazel 121

Mısra: 4

Asla.

Kanımı içmek murâd eylermiş ol şüh-ı cihân
Hiç aña incinmezin ben nûş-ı cân olsun dirin

16. **hiç:**

Gazel 133

Mısra: 5

Asla.

Hiç zevâl irmez senûn mihr-i ruh-ı pür-tâbuña
Bir degüldür âfitâb-ı çarh-ı nâ-hemvâr ile

17. **hiç:**

Gazel 165

Mısra: 6

Asla.

Hevâ-yı 'aşkı başumda hayâl-i zülfi çeşmümde
O yâre dil virelden görmedüm hiç rûz-ı firûzı

18. **hiç:**

Kaside 2

Mısra: 53

Asla.

İ'tikâdum bu ki hiç gelmeye dehre böyle
Cevri yok himmeti çok zât-ı pesendide- şiyem

19. **hiç:**

Kaside 2

Mısra: 95

Asla.

Beni güldürmedi hiç bu felek-i bî-inşâf
Ġam-ı hırmân ile itdi gözümün yaşını yemm

20. **hiç:**

Kaside 2

Mısra: 118

Asla.

Ġayrilerle beni bir tütme kapuñ bendesiyüm
Ne revâ bir tütıla büm ile hiç murğ-ı Harem

21. **hiç:**

Kaside 6

Mısra: 43

Asla.

Hiç uşûline hâlel gelmeye itse refât
Târ-ı tanbûrda şebdizûn eger vâkt-ı nağam

22. **hiç:**

Kaside 6

Mısra: 51

Asla.

Hiç dükenmez katı evşâf-ı hamîdûn çokdur
Vaşf-ı zâtuñda olursa n'ola bu dil ebkem

23. **hiç:**

Kaside 7

Mısra: 40

Asla.

'İlm ile Nu'mânsın sen 'adl ile kâzî şerîh
Dehre mişlûn gelmedi hiç görmedi çeşm-i cihân

24. **hiç:**

Kaside 8

Mısra: 50

Asla.

Küyuñ etrâfın sirişk-i çeşm ile yem ideyin
Hiç aña yol bulmaya varmağa ağıyâr u kilâb

25. **hiç:**

Kaside 10

Mısra: 14

Asla.

Ol şâh-ı mülk mekrümetûñ cüy-ı cevrinûñ
Hiç şübhe itme zerrece şad-nümâsıdur

26. **hiç:**

Kaside 11

Mısra: 30

Asla.

Bahâr-ı devleti bulsun hemîşe kararlık
Toğunmasun aña hiç tünd-bâd-ı serd-i hâzân

27. **hiç:**

Mesnevi 2

Mısra: 66

Asla.

O şu gibi cihânda bir şu olmaz
Anı nûş idenûñ hiç beñzi şolmaz

28. **hiç:**

Gazel 7

Mısra: 4

Katiyen, asla.

Bīm-i şehbāz hayāl-i çeşm-i mestüñden senüñ
Gelmez oldı âşiyân-ı dîdeme hiç murğ-ı hâb

29. **hîç:**

Gazel 58

Mısra: 6

Katiyen, asla.

Cüy-ı ümîd-i vaşluñ eger beni ben alsa da
Erbâb-ı 'aşkuñ uğrar aña hiç pül istemez

30. **hîç:**

Kaside 1

Mısra: 108

Katiyen, asla.

Hele vallâhi kâsemdür ki benüm sulţānum
Fikr-i evşāfuña hiç yok idi bende imkân

31. **hîç:**

Kaside 8

Mısra: 46

Asla.

Bīm-i şehbāz-ı hayāl-i çeşm-i mestüñden senüñ
Âşiyân-ı çeşme aslâ uğramaz hiç murğ-ı hâb

32. **hîç:**

Gazel 85

Mısra: 5

Hiç edatı.

Nihân olur mı hiç urğunluğum müjeñ okına
Yanında var iken ol gamze gibi gammāzuñ

33. **hîç:**

Gazel 141

Mısra: 3

Hiç edatı.

Âb-ı şafâ bu çarh-ı felekden gelür mi hiç
Durmaz gelürse de bu dil-i pâre pâreye

34. **hîç:**

Gazel 145

Mısra: 8

Hiç edatı.

Yārūñ o gümüş gerdenini sen niye şorduñ
Bölünsün kıya ey dil buralar hiç şorılır mu

35. **hîç:**

Gazel 145

Mısra: 10

Hiç edatı.

Yārân sirişk-efgen iken ebr-i gam-ı 'aşk
Hiç cüy-ı dil-i Dürrî-i şeydâ durılır mu

36. **hîç:**

Gazel 59

Mısra: 2

Hiçbir zaman.

Niçe demdür vâdî-i 'aşkuñ gezer dil bü'l-heves
Vaşluña hiç olmadı bir gün müyesser dest-res

37. **hîç:**

Gazel 83

Mısra: 18

Hiçbir zaman.

Hâşre dek ide şafasın Kozinüñ ol fâzıl
Hiç fenâ bulmaya dünyâda esâsı Kozinüñ

38. **hîç:**

Gazel 102

Mısra: 4

Hiçbir zaman.

Virdi garkâ fülk-i dil girdâb-ı 'aşkuñda qarâr
Kalmadı şimdengirü hiç rûzgâra minnetüm

39. **hîç:**

Gazel 102

Mısra: 8

Hiçbir zaman.

Büy-ı zülf-i dilberi geldi yetişdürdi nesim
Kalmadı hiç hâce-yi misk-i Tatâra minnetüm

40. **hîç:**

Mesnevi 3

Mısra: 8

Hiçbir zaman.

Kâfir yakasında yakalarlar niçe kâfir
Hiç ol kıyılarda kıyılmaz kıyar anlar

41. **hîç:**

Tarih 3

Mısra: 12

Hiçbir zaman.

Rezm ü bezimde 'Acem şâhına zârî yeter
Çalmasun 'ahdinde ol bir daği hiç kerrenây

42. **hîç:**

Tarih 18

Mısra: 3

Hiçbir zaman.

Yokdur 'âlemde hiç nazîri anuñ
Kerem-efzâ vü hoş-hışâl oldı

43. **hîç:**

Gazel 11

Mısra: 8

Far. hiç.

Ṭāk-ı ebrūda iken düşse zeķan çāhına dil
‘Āşıkuñ pāye-i iclāli olur mı hīç pest

44. **hīç:**

Gazel 92

Mısra: 8

Hiç.

Va‘d-i vaşl itse sözinde dilrübā durmaz yine
Ber-ķarār olur mı hīç hūrşid-i enver ey göñül

45. **hīç:**

Gazel 138

Mısra: 5

Hiç.

Hīç marīz-i ‘aşka yokdur bir devā-yı nīk eşer
Dest-i sāķiden şarāb-ı dīl-güşādur var ısa

46. **hīç:**

Kaside 1

Mısra: 71

Hiç.

Hīç ķābil mi bu kim der baña künc-i dār-ı marīz
Dād endūh-ı felekden beni itdi hayrān

47. **hīç:**

Kaside 2

Mısra: 88

Hiç.

Dāverā baht-ı siyehdan ķatı çokdur şekvem
Cevr ider baña müdāmī sebebin hīç bilmem

48. **hīç:**

Kaside 7

Mısra: 14

Hiç.

Devr-i ‘adlūnde senūñ itsün fiten terk-i diyār
Kalmadı iķlīm-i ‘Osmānide hīç aña mekān

49. **hīç:**

Kaside 8

Mısra: 60

Hiç.

Ehl ile nā-ehli teşhiş itmeden kaldı felek
Pir-i ma‘tūh oldu anda kalmadı hīç fer ü tāb

50. **hīç:**

Kaside 9

Mısra: 21

Hiç.

‘Adlinūñ hīç haddi yok fażluñda ammā bi-ķisāb
Seyyidi ilzām ider tilmiziniñ bir kemteri

51. **hīç:**

Kaside 9

Mısra: 34

Hiç, hiçbir.

‘Āleme virdi nizām u intizāmı ‘adl ile
Kıomadı iķlīm-i ‘Osmānide hīç şūr u şeri

52. **hīç:**

Gazel 164

Mısra: 4

Asla, hiçbir zaman.

Hıtt-ı ruhsāruñda cānā görmedüm harf-i vefā
Olmadı nakşuñda hīç resm-i kerem zāhir daķı

hīç bu kadar:

1. **hīç bu kadar:**

Gazel 145

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bu kadar, çok fazla.

İtmiş seni pūr-yāre anuñ tīg-i cefāsı

Ādem o perīye bu kadar hīç urılır mu

hīç kabūl eyleve mi:

1. **hīç kabūl eyleve mi:**

Kaside 2

Mısra: 110

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Asla kabul etmez.

Nā-ehil ṭab‘uma daķl itse kıramaz jengi

Hīç kabūl eyleve mi sāğar-ı pūr-enver-i Cem

hīç kimse:

1. **hīç kimse:**

Gazel 124

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bir kişi bile.

Hīç kimse duymadı kelimātum o şāh ile

Çok ‘arz-ı hāl-i derd-i dīl itdüm nigāh ile

2. **hīç kimse:**

Kaside 7

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

Bir kişi bile.

Vaşf-ı ṭab‘-ı pāki hīç kimse taķrīr idemez

Kātib-i vaķy eyleve anı meger şebt ü ‘ayān

3. **hīç kimse:**

Kaside 9

Mısra: 61

Kelime Tipi: -

Bir kişi bile.

Gülsitân-ı 'adlûñi hîç kimse ta'bîr idemez
'Arşâ peyveste ser-i servi vü nañl-i 'ar'arı

hîç kimsenüñ:

1. hîç kimsenüñ:-nüñ

Gazel 72

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bir kişi bile.

Geçmesün gerdânına hîç kimsenüñ zencîr-i 'aşk
Yohsa bir Leyliye olur Qays-ı bî-tedbîr-i 'aşk

hîç kimseve:

1. hîç kimseve:-y, -e

Kaside 1

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

Bir kişi bile.

Nigeh-i hîşîm ile hîç kimseve nâzır yokdur
Varısa ise 'âşık-ı şûrîdeye çeşm-i hubân

2. hîç kimseve:-y, -e

Kaside 2

Mısra: 73

Kelime Tipi: -

Bir kişi bile.

Nigeh-i hîşîm ile hîç kimseve nâzır yokdur
Var ısa 'âşıkına dilber-i müşgîn perçem

hîç revâ mîdur:

1. hîç revâ mîdur:-dur

Kaside 8

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

Uygun mudur? İl hîç yakışır mı?

Dest-i luñfuñla çerâğ itdün beni sen ey hıdîv
Hîç revâ mîdur ki itfâ' ide bād-ı ıztırâb

hier:

1. hieriñde:-iñ, -de

Gazel 14

Mısra: 1

Ar. ayrılık.

Hicriñde baña 'arz-ı vedâd eylemedün hîç
İkrâr-ı vişâlûñ ile şâd eylemedün hîç

2. hieriñde:-iñ, -de

Gazel 18

Mısra: 8

Ar. ayrılık.

Virmez efkâr-ı hâzân bülbüle gülşende şafâ
Eylemez hieriñ iğen vaşl ile ey yâr ferañ

3. hierin:-in

Gazel 31

Mısra: 3

Ayrılık.

Vaşl ile hürrem iken hierin añup nâle ider
'Âşıkun ağlaması gülmesi hep yâr iledür

4. hieriñden:-iñ, -den

Gazel 52

Mısra: 1

Ayrılık.

Şanma hieriñden seniñ cām-ı messerret çekerüz
Hâsret-i la'lûñ ile sâgar-ı miñnet çekerüz

5. hieriñde:-iñ, -de

Gazel 110

Mısra: 1

Ayrılık.

Hicriñde içersin beni bî-ğam mı şanursın
Her cām alanı destine sen Cem mi şanursın

6. hier:

Gazel 69

Mısra: 7

Ayrılık.

Ey gönül hier ile efğanuñ efsûs efsûs
Derd ile nâle-i feryâduña inşâf inşâf

7. hieriñde:-iñ, -e

Gazel 30

Mısra: 1

Ayrılık, hicran; sevgiliden uzak kalma.

Hicriñde tâb idemez bu bî-kîne kime gider
Ârzû-yı ser-i ü zülfün ile tâ Çîne gider

hierân:

1. hierân:

Gazel 14

Mısra: 5

Ayrılık || ayrılık acısı.

Hicrân eleminden saña feryâd ide gördüm
Güş itmedün efğanımı dâd eylemedün hîç

2. hierâna:-a

Gazel 14

Mısra: 4

Ayrılık || ayrılık acısı.

Ey şüh seni Hâzret-i Hâkka şalayum mı ?
Şalduñ beni hierâna da yâd eylemedün hîç

3. hierânı:-ı

Gazel 152

Mısra: 10

Ayrılık || ayrılık acısı.

Dürrîyi şalup çâh-ı gâma adını añmaz
Hayfâ o sitem-dîde-i hierânı unutdı

4. **hicrân:****Kaside 11**

Mısra: 4

Ayrılık.

Şu hâne câmı ki âyîne-i Sikender idi
Olurdu bezm ile hicrân o hânedan seyrân

5. **hicrânda:-da****Gazel 22**

Mısra: 5

Ayrılık.

Seyr iden giryemi beytû'l-hazen-i hicrânda
Kışsa-yı Yûsuf-ı gül-çehre-i Ken'ânı añar

hicr-i yâr:1. **hicr-i yâr:****Gazel 59**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sevgilinin ayrılığı.

Dürriyâ şöyle za'îf itdi beni kim hicr-i yâr
Pâyına yapışsam uçardı benümle bir meges

hidâyet:1. **hidâyet:****Gazel 159**

Mısra: 2

Kurtuluş, necat, doğru yol.

Efendi baña 'inâyet zamânı gelmedi mi
Dil-i nizâra hidâyet zamânı gelmedi mi

hıdîv:1. **hıdîv:****Kaside 8**

Mısra: 67

Vezir.

Dest-i luţfuñla çerâğ itdün beni sen ey hıdîv
Hiç revâ mıdur ki itfâ' ide bād-ı ıztırâb

2. **hıdîv:****Tarih 6**

Mısra: 1

Vezir.

Hamdulillâh luţf-ı Yezdân ile olduñ ey hıdîv
Nâ'il-i maţlûb-ı a'lâ vâşıl-ı künc-i na'im

3. **hıdîvâ:-â****Kaside 9**

Mısra: 79

Vezir, efendi.

Müsteḥaḳ-perver hıdîvâ bu sipihr-i zâlimün
Tiğ-i cevri üstühân-ı câna geçdi ḥançeri

hıdîv-i âsumân-ḳadr:1. **hıdîv-i âsumân-ḳadr:****Kaside 3**

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

Felek rütbeli vezir.

Hıdîv-i âsumân-ḳadr ü hüdâvendâ kerem-baḥşâ
Olupdur bağ-ı faẓla her kelâmı mu'teber ḡonca

hıdîv-i nem-rübâ-yı dîde:1. **hıdîv-i nem-rübâ-yı dîde:--i****Kaside 7**

Mısra: 60

Kelime Tipi: -

Gözyaş(lar)ını silen vezir.

Merḥamet-baḥşâ kerem-kâr-ı evvelin-i ni'metâ
Ey hıdîv-i nem-rübâ-yı dîde pür-âb cihân

hidmet bâkî:1. **hidmet bâkî:****Kaside 1**

Mısra: 105

Kelime Tipi: -

Ebedi hizmetkar (olma).

Şimdi 'afv eyle ḳuşûrum yine hidmet bâkî
Medḥ-i zâtuñda olupdur bilürin çok noḳşân

hıfz:1. **hıfzuña:-uñ, -a****Kaside 9**

Mısra: 57

Saklama, korunma.

Hıfzuña düş ola ger pervâne-i aşüfte-dil
Şem'e bir kibrîti nâzûk şâl olur bâl ü peri

2. **hıfz:****Gazel 49**

Mısra: 10

(Ar.) Koruma, saklama, muhâfaza etme.

Debîr-istân-ı 'aşḳuñdan 'aceb mi olmasa ḥâlî
Şehâ dirsın cünümî kâm-ı dil hıfz u ta'allümdür

hıfz eylesün:1. **hıfz eylesün:-sün****Kaside 3**

Mısra: 51

Kelime Tipi: -

Korumak, saklamak, muhafaza etmek.

Gül-i zâtın Hudâ hıfz eylesün âsib ü âfetden
Bahâr olup gülistân-ı cinânda tâ biter ḡonca

hıfz ide:1. **hıfz ide:-e****Gazel 49**

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Saklamak.

Hudā naḥl-i vücūdın hıfz ide āsib ü āfetden
Ki eyyāmında şirāndan ğazālān bī-tevehhümdür

2. **hıfz ide:-e**

Kaside 9

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Korumak, saklamak, muhafaza etmek.

Haḡ seni hıfz ide āsib ü āfetden müdām

Ḥazret-i Sultān İbrāhīm-i İskender -deri

hıfz idüp:

1. **hıfz idüp:-üp**

Kaside 1

Mısra: 86

Kelime Tipi: -

Korumak, saklamak, muhafaza etmek.

Şem'-i zātum bentüm itfā' ide bir bād-ı elem

Hıfz idüp dest-i kerem- baḡşuñ ile kıl iḡsān

hıfz it:

1. **hıfz it:**

Gazel 104

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Korumak, muhafaza altına almak.

Dürrī bendeñi luṭufuñdan İlāhī hıfz it

Nāsa şol dem ki hücum ide şi'r gibi çaḡım

2. **hıfz it:**

Tarih 7

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Korumak, muhafaza altına almak.

Dest-i luṭfuñla anuñ hıfz it çerāğ-ı devletin

Bād-ı āfetden biḡaḡḡ-ı enbiyā yā Rabbenā

hikmet:

1. **hikmetdür:-dür**

Mesnevi 2

Mısra: 30

Bilgelik, hakikat.

Hemān şem itdügi sā'atde fi'l-hāl

Ne hikmetdür ki olur Rüstem-i Zāl

hilāl:

1. **hilāldür:-dür**

Gazel 51

Mısra: 8

Ar. I. Yeni ay.

Bezm-i cihānda sāğar-ı ümmid-i ehl-i dil

Dā'im tehī görünmede güyā hilāldür

2. **hilāl:**

Gazel 90

Mısra: 2

Hilal. || İki бүклүм.

Oldum ey meh-veş senüñ bār-ı ğamuñ çekmekle dāl

'Aksidür cism-i nizāruñ āsumān üzre hilāl

3. **hilāli:-i**

Gazel 158

Mısra: 2

Hilal (camdan kadeh bağlamında).

Göre ey dil elinde sāğar-ı billür ile yāri

'Āceb cem' eylemiş mihr ü hilāli bir yere Bārī

hilal-i 'id:

1. **hilal-i 'id:**

Gazel 20

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bayram hilali (sevgiliye kavuşmayı müjdeleyen bağlamında).

Bezm-i cihānda ehl-i dile sāğar-ı ümid

Dāim tehī görünmedür çün hilal-i 'id

hilat:

1. **hil'atı:-ı**

Kaside 6

Mısra: 13

Kaftan.

İtdi peydā meger ol hil'atı ḡayyāt-ı ezel

Görmemiş miğlini zīrā ki anuñ bir ādem

2. **hil'at:**

Kaside 6

Mısra: 7

Kaftan.

Hil'at ammā nice hil'at ki şu'ā'-ı ḡurşid

Ser-te-ser rişte-i zerrinidür anuñ müdgām

3. **hil'at:**

Kaside 6

Mısra: 7

Kaftan.

Hil'at ammā nice hil'at ki şu'ā'-ı ḡurşid

Ser-te-ser rişte-i zerrinidür anuñ müdgām

4. **hil'at:**

Kaside 6

Mısra: 15

Kaftan.

İki hil'at saña ihdā idicek şāh-ı cihān

Güş idenler didi kat kat aña lāyıkıd kerem

hil'at-ı ferhunde-kadem:

1. **hil'at-ı ferhunde-kadem:**

Kaside 6

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Uğurlu gelen kaftan.

Bārekallāh zihī hil'at-ı ferhunde-kadem

Qıldı aḡbābuñ gül gibi kudūmı ḡurrem

Pāk-dil 'ālī-nejād sensin ol vālā-ḥaseb
Kim senüñ zātuñda olan 'izz ü şāna yok ḥisāb

ḥisāb yokdur:

1. ḥisāb yokdur:-dur

Gazel 141

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Hesapsız, sayısız.

Yokdur ḥisāb 'aşk ile cisminde yāreye
'Aşık umar ki yāre ile yāre yāreye

hışm idüp:

1. hışm idüp:-üp

Gazel 73

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kızmak, öfkelenmek.

Nālem āheng ü sirîşk olsa n'ola tār-ı firāk
Hışm idüp kaddümi çeng itdi yine bār-ı firāk

2. hışm idüp:-üp

Kaside 3

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Kızmak, öfkelenmek.

Kulağına ne koydı kim bilür bād-ı şeḥer anuñ
Hezār-ı zāra hışm idüp yine başın şalar ḡonca

ḥitāb eyleme:

1. ḥitāb eyleme:-me

Kaside 5

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sözü birine veya birilerine yöneltmek, seslenmek.

Çın çın idüp baña gel eyleme ḥitāb
Bağrumı delmesün yine ol deşne-i 'ikāb

hitāb eyleseñ:

1. ḥitāb eyleseñ:-se, -ñ

Kaside 8

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Sözü birine veya birilerine yöneltmek, seslenmek.

Taḥludur sükker zebānuñdan gelen incinmezin
Her ne deñlü eyleseñ düşnām ile baña ḥitāb

ḥitāb itmez:

1. ḥitāb itmez:-mez

Kaside 5

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Seslenmek; yüzünü dönmek (sevgili/memduh

bağlamında).

Āh eylesem o seng-dil itmez görüp ḥitāb
Kūha disem gelürdi baña kūhdan cevāb

ḥizāb yakdı:

1. ḥizāb yakdı:-dı

Kaside 5

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

Kına yakmak.

Baḥtuñ 'arūsı yakdı meger pāyine ḥizāb
Gökde şafaḡ degül görinen ey felek-me'āb

ḥizāb-ı kilisā:

1. ḥizāb-ı kilisā:

Mesnevi 2

Mısra: 61

Kelime Tipi: -

Kilisenin boyası.

Birisi daḡı ḥizāb-ı kilisā

Gelür imāna içse gebr ü tersā

hızır ağavı:

1. hızır ağavı:-yı

Mesnevi 1

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

Hızır Ağa.

Gördüñ mi Hızır Ağayı ol rūḡ-ı revānı
Ol menba'-ı zevḡı o kerem-kār-ı cihānı

hızr:

1. hızr:

Mesnevi 3

Mısra: 46

Hızır Aleyhisselam.

'Ālim bilür 'ālemde hemān ḡadr-i ḡuzātı
Ḥızr olmayan ādem ne bilür āb-ı ḡayātı

hızr-ı yem-i cüdi:

1. hızr-ı yem-i cüdi:-ı

Mesnevi 1

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

Cömertlik denizinin Hızır.

Ol hızr-ı yem-i cüdi o fermān-ber-i şāhı
Ol mefḡar-ı akrān o ser-i ḡayl-i sipāhı

hod:

1. hod:

Mesnevi 3

Mısra: 43

Bile, dahi.

Ben ḡod o ḡuzātuñ niçe iḡsānını gördüm
Her birisinüñ luḡf-ı firāvānını gördüm

2. ḡod:

Mesnevi 1

Mısra: 38

Kendi, bile, dahi.

Añmaz bizi şoḡbet-i yārāna var bir ḡāh
Biz ḡod ḡam-ı hicrān ile itmedeyüz āh

hokka:1. **hokkasında:** -sı, -n, -da**Gazel 67**

Mısra: 3

Küçük kutu II ağzı.

Ne hâlet komuş Hâk lebûñ hokkasında

Olur şerbeti her dil-efgâra nâfi'

2. **hokka-i:--i****Gazel 43**

Mısra: 1

Küçük kutu, mahfaza (sevgilinin ağzı bağlamında).

Dehânuñ hokka-i fağfûra beñzer

Vücut-ı nâzikûñ billûra beñzer

hokka-ı ğamda:1. **hokka-ı ğamda:** -da**Kaside 1**

Mısra: 65

Kelime Tipi: -

Gam kutusu. II Aşığın kalbi.

Hokka-ı ğamda beni şu'bede-bâz-ı gerdün

Mühre-veş kaşdı bu kim eyleye bî-nâm u nişân

2. **hokka-ı ğamda:** -da**Kaside 12**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gam kutusu. II Aşığın kalbi.

Hokka-ı ğamda beni şu'bede-bâz-ı gerdün

Hamra-veş kaşdı bu kim eyleye nâ-geh nâ-büd

hokkâ-ı hamr:1. **hokkâ-ı hamr:****Tarih 18**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Şarap kadehi.

Hokkâ-ı hamr elde o mahzûnî

Tab'ı yem sözleri le'âl oldı

hokka-i ma'cün-ı müferrih:1. **hokka-i ma'cün-ı müferrih:****Gazel 18**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ferahlatıcı macunun hokkası, kabı. (sevgilinin ağzı bağlamında).

Dehenuñ hokka-i ma'cün-ı müferrih mi senüñ

Gelür 'uşşâkuña her itdigüñ âzâr ferah

hor bakma:1. **hor bakma:** -ma**Gazel 162**

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim***Küçümsemek, aşağı görmek, değersiz saymak.*

Hor bakma genc-i 'aşkuñ ile mâl-â-mâldur

Şöyle bî-ma'nâ degüldür kalbimüñ vîrânlığı

hoş:1. **hoş:****Gazel 65**

Mısra: 1

Hoş, güzel.

Hoş tarâvet virdi rüy-ı abdâr-ı yâre hat

Döndi şahın-ı gülşen-i hüsninde sünbül-zâra hat

2. **hoş:****Kaside 10**

Mısra: 1

Hoş, güzel.

Bülbül ki bezm-i dilkeşinüñ hoş nevâsıdur

Ammâ gül-i sürh dağı La'lîn Qabâsıdur

3. **hoşdur:** -dur**Mesnevi 2**

Mısra: 15

Hoş, güzel.

Serez yaylakınuñ hoşdur binâsı

Bunuñ ammâ güzel âb u hevâsı

hoş eyler:1. **hoş eyler:** -r**Gazel 67**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Rahatlık vermek, mutlu etmek.

Hoş eyler lebi Dürriyâ çeşm-i zaḥmum

Olur derd-i çeşme şeker-pâre nâfi'

hoş-hışâl:1. **hoş-hışâl:****Kaside 9**

Mısra: 49

Güzel huylu.

Görmedi çeşm-i cihân zâtuñ gibi bir hoş-hışâl

Bulmadı mişlûñ seyâhat eyleyen baḥr ü beri

hoş-hışâl oldu:1. **hoş-hışâl oldu:** -dı**Tarih 18**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Güzel huylu olmak.

Yokdur 'âlemde hiç nazîri anuñ

Kerem-efzâ vü hoş-hışâl oldu

hü:1. **hü:****Mesnevi 3**

Mısra: 64

(Fa.) Huy, karakter.

Hâcî Hasana beñzememiş zerre kadar bu
Ol şālîh ü dîndâr-ı 'arazla bu 'acîb hû

hû dimege:

1. **hû dimege:**-me, -ge

Mesnevi 1

Mısra: **56**

Kelime Tipi: -

Zikir etmek.

Tesbîhi elinde dedeyüm diyü gezer mi
Şeyhi evine hû dimege gâhî gider mi

hûb:

1. **hûbsın:**-sın

Gazel 107

Mısra: **2**

Güzel.

Alınup âteş-i hısmıyla şehâ derlersin
Gerçi bir hûbsın ammâ ki 'acâyip tersin

2. **hûbı:**-ı

Gazel 52

Mısra: **9**

Güzel, sevgili.

Bilmedük hâlini her hûbı görüp meyl iderüz
Dürriyâ anuñ için böyle nedâmet çekerüz

hûb-endîşe:

1. **hûb-endîşe:**

Kaside 6

Mısra: **31**

Güzel düşünceli.

Hûb-endîşe kerem-pîşe Muhammed Pâşâ
Cânib-i Hakkdan olur kalbine her şey mülhem

hûb-likâ:

1. **hûb-likâ:**

Kaside 6

Mısra: **9**

Güzel yüzli sevgili.

Nedür ol nakş-ı dil-ârâ nedür ol hûb-likâ
Reşk pey-der-pey ider cümle kalem-kâr-ı 'Acem

hûb-rû:

1. **hûb-rû:**

Gazel 66

Mısra: **4**

Güzel yüz.

Def' -i gam itdüm görüp haţţ u 'izâr u rüyuñı
Hûb-rû âb u çemenden itdi cân-ı zâr haz

hûbüb idince:

1. **hûbüb idince:**-ince

Kaside 4

Mısra: **36**

Kelime Tipi: -

Esmek.

Temevvüc itdi yem-i sebze-zâr cünbüş idüp
Hübüb idince peyâmı nesim-i cân mağdem

huceste-hışâl:

1. **huceste-hışâl:**

Kaside 4

Mısra: **81**

Tabiatı uğurlu, huyu güzel.

Beni murâduma ırgür ki ey huceste-hışâl
İrişdire seni mağşûda râzık-ı 'âlem

hücüm ide:

1. **hücüm ide:**-e

Gazel 104

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Hücum etmek, saldırmak.

Dürri benedeñi luţufuñdan İlâhî hıfz it

Nâsa şol dem ki hücum ide şi'r gibi cağım

hudâ:

1. **hudâdan:**-dan

Gazel 86

Mısra: **7**

Far. 1. Allahü azim'ü-şan.

Olursañ habs-i câh-ı gam Hudâdan iste dermânı
Senüñ kayd u halâşuñla muqayyed olmaz ihvânuñ

2. **hudâ:**

Kaside 3

Mısra: **51**

Allah.

Gül-i zâtın Hudâ hıfz eylesün âsib ü âfetden
Bahâr olup gülistân-ı cinânda tâ biter gonca

3. **hudâya:**-y, -a

Kaside 3

Mısra: **44**

Allah.

Devâm-ı devletüñ çün tekye-i gülşende sultânım
Başın açup niyâz eyler Hudâya her şehir gonca

4. **hudâdan:**-dan

Kaside 11

Mısra: **27**

Allah.

Recâm odur ki Hudâdan bahş-i eşk-i garîb

Be âh-ı 'âşık-ı nâlân be- sine-i süzân

5. **hudâ:**

Tarih 2

Mısra: **16**

Allah.

Alup külle-i hefte koydılar anı

Hudâ emrine vâşıl itdiler ol ân

6. **hudā:****Tarih 8**

Mısra: 24

Allah.

Nice āsān güzēr eylerse bu cisri herkes
İde ‘uqbāda şırāṭı aña āsān Hudā

7. **hudā:****Tarih 19**

Mısra: 2

Allah.

Şāh-ı felek-mertebe sultān-ı Rūm
Bir günin anuñ ide biñ yıl Hudā

8. **hudā:****Gazel 49**

Mısra: 21

Allah (c.c.).

Hudā naḥl-i vücūdın hıfz ide āsīb ü āfetden
Ki eyyāmında şirāndan gāzālān bī-tevehhümdür

9. **hudā:****Kaside 1**

Mısra: 26

Allah (c.c.).

Dest-beste n’ola pışinde durursa ‘ālem
Eylemiş zāt-ı şerīfını Hudā kıble-i cān

hüdāvend:1. **hüdāvendā:-ā****Kaside 3**

Mısra: 35

Efendi.

Hidīv-i āsumān-ḳadr ü hüdāvendā kerem-baḥşā
Olupdur bāğ-ı faẓla her kelāmı mu’teber ḡonca

2. **hüdāvendā:-ā****Kaside 3**

Mısra: 45

Efendi, sahip.

Bu ḥalkuñ başına çıkmazdı her laḥza Hudāvendā
Senüñ ḥāk-i derüñde olmasa ḥāşıl eger ḡonca

hüdāvend-i cihān:1. **hüdāvend-i cihān:****Kaside 12**

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Dünyanın hükümdarı.

Bildi derdümi çünkim o hüdāvend-i cihān
Pāy-ı şekvā-yı şadā baḥtuña ur imdi ḳuyūd

hüdāvend-i pesendide-şiyem:1. **hüdāvend-i pesendide-şiyem:****Kaside 2**

Mısra: 76

Kelime Tipi: -

Beğenilmiş tabiatlı efendi.

Fāzılā rütbe-dihā Ḥazret-i Nu’mān- menşe’

Ey keremkār-ı hüdāvend-i pesendide- şiyem

hükkām:1. **hükkāmı:-ı****Tarih 13**

Mısra: 7

Hâkimler, hükmedenler II padişahlar, sultanlar.

Böyle güzel hükkāmı memduḥ-ı üns ü cānı

Reşk-aver şay görmiş midür bir ādem

hükm-i kaẓā:1. **hükm-i kaẓā:****Gazel 109**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Her hususta Allah tarafından önceden verilmiş hüküm.

Virürin derd-i ḡam-ı ‘aşka rızā neyleyeyin
Buyımış çünki baña hükm-i kaẓā neyleyeyin

huldān:1. **huldān:****Kaside 11**

Mısra: 32

Cennet(ler).

Hemīşe ḡonca-yı baḥtın nesīm-i luṭf-ı Hudā
Mişāl-i ḡonca-i bāğ-ı behişt ola huldān

hulf eylemede:1. **hulf eylemede:-me, -de****Gazel 84**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Verdiği sözü tutmama.

Hulf eylemede döne döne va’deñe senüñ
Ey ‘ahd-şiken çarḥ-ı sitem-kāra mı uyduñ

hum:1. **humı:-ı****Gazel 47**

Mısra: 4

Şarap küpü.

Sīnesi genc-i muṭalsamdur o şāh-ı ḥüsnüñ
Ejder-i zülf-i çemendür humı bekler her bār

hümā:1. **hümā:****Gazel 91**

Mısra: 2

Talih kuşu.

N’ola itmese baña cānān tenezzül
Hümā ḥāke eyler mi bir ān tenezzül

2. **hümā:****Gazel 123**

Mısra: 8

Talih kuşu. II Sevgili.

Ey gönül dām-ı niyâz ile şikâr olmaz o yâr
Aña çok himmet gerekdür ol hümâ girmez ele

3. **hümâ:**

Gazel 137

Mısra: 1

Talih kuşu. II Sevgili.

İçicek geldi hemân neşve-i şahbâ gözüme
Düze gelmezse n'ola şimdi bu dünyâ gözüme

4. **hümâ-yı:-yı**

Gazel 130

Mısra: 7

Devlet kuşu. (taze mana bağlamında).

Gözüm dutsa kaçan kim bir hümâ-yı ma'nî-i bikri
Olur şehbâz-ı tab'um anı elbette şikâr üzre

hümâ-pervâz:

1. **hümâ-pervâz:**

Gazel 61

Mısra: 2

Hümâ gibi yükseklerde uçan II sevgili.

Düşmen ile hayf kim bezm eyleyüp hem-câm imiş
Ol hümâ-pervâz evc-i nâr-ı gayra râm imiş

hum-ı dil:

1. **hum-ı dil:**

Gazel 25

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül küpü, gönül.

İsteyen 'aşk-ı haķikî-i hum-ı dil içre

Evvelâ 'aşk-ı mecâziden aña mâye şalar

hum-ı murâd:

1. **hum-ı murâd:**

Kaside 2

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Arzu, istek kadehi.

Bâde-i zevk ile pür oldı yine hum-ı murâd
Şâd olup her kişi aldı eline sāğar-ı Cem

hün:

1. **hün:**

Gazel 137

Mısra: 7

Kan.

Çoparur hün ile her lahza hezārān tūfān
Nice nisbet olunur giryede deryâ gözüme

hün eyledüñ:

1. **hün eyledüñ:-dü, -ñ**

Gazel 76

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kana bulamak.

Gitmez aslâ hançer-i bî-dād elüñden ey felek
Bağrımız hün eyledüñ feryād elüñden ey felek

hün evlemiş:

1. **hün evlemiş:-miş**

Gazel 19

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Kana bulamak.

Nâvek-i endüh-ı hicrûñ bağrumı hün evlemiş

N'ola olsa eşk-i çeşm-i 'âşık-ı bî-tâb sürh

hün itdi:

1. **hün itdi:-di**

Gazel 92

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Deyim**

Kan içinde bırakmak.

Bağrumı hün itdi tığ-i cevri dilber ey gönül
Hün-feşân olsa 'aceb mi dide-i ter ey gönül

hüner:

1. **hüner:**

Gazel 46

Mısra: 9

Marifet; ustalık.

Dāğlar kesmek hüner mi Kūhken-veş merd iseñ
Seng-i kalb-i yârdan perverde-i şefkat kopar

hün-feşân olsa:

1. **hün-feşân olsa:-sa**

Gazel 92

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kan saçmak II Kanlı gözyaşı dökmek.

Bağrumı hün itdi tığ-i cevri dilber ey gönül
Hün-feşân olsa 'aceb mi dide-i ter ey gönül

hün-hâr:

1. **hün-hâr:**

Gazel 88

Mısra: 2

Kan akıtan, kan dökücü.

Ol yâr-ı sitem-kâr ile bilmem nic'olur hâl
Ol gamzesi hün-hâr ile bilmem nic'olur hâl

hünî:

1. **hünî:**

Gazel 8

Mısra: 3

Kanlı I zalim, gaddar.

Yok yere 'âşıkı biñ päre ider ol hünî
İstemez cevri ü cefâ itmege bir päre sebeb

2. **hünî:****Gazel 98**

Mısra: 9

Kanlı \ zalim, gaddar.

Ey Dürrî şeb-i gamda figānumdan o hünî

Nâz uyhusını terk ide bî-dâr ola dirdüm

hün-ı eşk:1. **hün-ı eşk:****Gazel 19**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kanlı gözyaşı.

Hün-ı eşk ile yazarsam nâme-i hicrân-ı dil

Çekmez ol kayd-ı murâd olsa eger nâ-yâb sürh

hün-ı eşk-i bülbül-i zârı:1. **hün-ı eşk-i bülbül-i zârı:-ı****Kaside 3**

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Ağlayan bülbülün kanlı gözyaşları.

Gülistân içre gördüm dest-mâli haylî âl olmuş

Meger kim hün-ı eşk-i bülbül-i zârı siler gonca

hünîn:1. **hünîn:****Gazel 19**

Mısra: 9

Kanlı.

N'ola hünîn olsa şerham bâb-ı fenn-i 'aşkdur

Dürrîyâ tahrîr olur zirâ ki faşl-ı bâb sürh

hünîn olunca:1. **hünîn olunca:-ınca****Gazel 3**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kanla dolmak.

Ağlamakdan gözlerüm hünîn olunca dilberâ

Kuhl-i hâk-i pâyuñı ırgırdı kehhâl-i şabâ

hünkâr:1. **hünkâr:-a****Kaside 9**

Mısra: 31

Sultan, padişah.

Hâk mübârek eyleye hünkârâ kâdî-'askerin

Luţf-ı bî-pâyânınuñ ola hemîşe mazharı

2. **hünkâr:****Gazel 133**

Mısra: 8

Hükümdar, sultan.

Yolda gördüm yâri almış gamzesi tîğın ele

Seyre çıkmış şanki bir cellâddur hünkâr ile

hünkâr-ı gâzûb:1. **hünkâr-ı gâzûb:****Gazel 9**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Öfkeli sultan II Sevgili.

Tiğ-i hun-rîzini almış eline gamzeleri

Katl-i âmm eylemek ister gibi hünkâr-ı gâzûb

hurde-i zer:1. **hurde-i zer:****Kaside 4**

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Altın parçacığı.

Hezâre kâse ile zehr içürmek içün gül

İçinde hurde-i zer sanma koydı cāmına sem

hür-ı cennet:1. **hür-ı cennet:****Gazel 26**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Huri.

Hür-ı cennet o perînün yüzini görse eger

Şühesiz derdi bu her vechile benden yegdür

hürrem:1. **hürrem:****Gazel 31**

Mısra: 3

Sevinçli, mutlu.

Vaşl ile hürrem iken hicrin añaup nâle ider

'Aşıkun ağlaması gülmesi hep yâr iledür

hurrem kıl:1. **hurrem kıl:****Kaside 2**

Mısra: 116

Kelime Tipi: -

Sevindirmek, mutlu etmek.

Gonca-i bağçe-i zât-ı kerem-bahşuñ içün

Ber-murâd eyle beni luţfuñ ile kıl hurrem

hurrem kıldı:1. **hurrem kıldı:-dı****Kaside 6**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sevindirmek, mutlu etmek.

Bârekallâh zihî hil'at-ı ferhunde-ka-dem

Kıldı aḥbâbuñ gül gibi kudümü hurrem

hurrem oldı:

1. **hürrem oldu:-dı****Kaside 2**Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Sevinmek, Mutlu olmak.

Müjde-i zevk ü şafâ virdi şarîr-i devri

Güş idüp halk-ı cihân oldu ser-â-pâ hürrem

hursend idelüm:1. **hursend idelüm:-e, -lüm****Gazel 80**Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Kanatkar etmek.

‘Aşk ile âh-ı pey-â-pey çekelüm ey Dürri

Dili hursend idelüm bâ-hevâdur diyerek

hürşid:1. **hürşid:****Kaside 2**Mısra: **51***Güneş.*

Pâyine nâşiye-sâ olmaga gelse hürşid

Zerre-i hâk-i deri kılmaya tahrik-i kadem

2. **hürşid:****Kaside 2**Mısra: **132***Güneş.*

Tâ ki her şeb ola ârâste encümle felek

Tâ ki her rûz ola hürşid ile enver ‘âlem

3. **hürşidden:-den****Kaside 7**Mısra: **91***Güneş.*

Nitekim meh iktibâs-ı nûr ide hürşidden

Nitekim mihr-i ziyâ-bahş ola çarh üzere ‘ayân

hürşid-i cihân-ârâ:1. **hürşid-i cihân-ârâ:****Gazel 130**Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Cihanı süsleyen güneş. (sevgilinin yüzü bağlamında).

Yine zîr-i şehâba girdi hürşid-i cihân-ârâ

Degüldür zülf-i müşgîni ruh-ı gül-gün-ı yâr üzere

hürşid-i cihân-ı ‘işvesin:1. **hürşid-i cihân-ı ‘işvesin:-sin****Gazel 60**Mısra: **5**

Kelime Tipi: -

Naz âleminin güneşi.

Sen o hürşid-i cihân-ı ‘işvesin kim dilberâ

Mihr-i çarh-ı sifle rüyuñdan ider nûr iktibâs

hürşid-i elem:1. **hürşid-i elem:****Kaside 7**Mısra: **57**

Kelime Tipi: -

Elem güneşi.

Çokdan eylerdi beni fersûde hürşid-i elem

Olmayaydı eger ebr-ı lutf-ı bahşuñ sâye-bân

hürşid-i enver:1. **hürşid-i enver:****Gazel 92**Mısra: **8**

Kelime Tipi: -

Parlak güneş.

Va‘d-i vaşl itse sözinde dilrübâ durmaz yine

Ber-çarâr olur mı hiç hürşid-i enver ey gönül

hürşid-i felekdür:1. **hürşid-i felekdür:-dür****Gazel 9**Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Gökyüzündeki güneş.

Şanma hürşid-i felekdür görinen düşdi aña

‘Aks-i mir‘at-ı ruh-ı dilber gaddâr-ı gazûb

hürşid-i rüyuñ:1. **hürşid-i rüyuñ:-uñ, -ı****Gazel 57**Mısra: **7**

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) yüzü güneşi.

Meh-i cebinüñi hürşid-i rüyuñı seyre

Fütâde-dil seni leyl ü nehâr arar bulmaz

hürşid-i vücûduñ:1. **hürşid-i vücûduñ:-uñ****Kaside 1**Mısra: **121**

Kelime Tipi: -

Varlık güneşi, varlık.

Pür-fürûğ eyleye hürşid-i vücûduñ dehri

Mañla‘-ı burc-ı şerefden ola dâyim tâbân

hürşid-rüy-ı bahtumı:1. **hürşid-rüy-ı bahtumı:-um, -ı****Gazel 76**Mısra: **7**

Kelime Tipi: -

Bahtın güneş gibi parlak yüzü.

Kapladı ebr-i gamuñ hürşid-rüy-ı bahtımı

Gözüme dünya görünmez dâd elünden ey felek

hurüş itdi:

1. **hurüş itdi:-di**

Kaside 4

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Coşmak, gürlemek, çağlamak.

Gümân olundu ki bu baħr-ı aħzâr itdi ħurüş

Şalınca sıyt-ı hezârân şadâ-yı dem-ber-dem

hüseyn ağa:

1. **hüseyn ağa:**

Tarih 15

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Hüseyin Ağa.

Aşçı-zâde ol Hüseyin Ağa cihân-ı sıfleden

Rıhlet itdi rahmet itsün aña her demde İlâh

hüseyn efendi:

1. **hüseyn efendi:**

Tarih 12

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Hüseyin Efendi.

Dürri du'â idüp dir bu dil-güşâyâ târih

Allâh mübârek ide beytûñ Hüseyin Efendi

hüsn:

1. **hüsnüñ:-üñ**

Gazel 5

Mısra: 1

Ar. Güzellik.

Ṭayanup ħüsnüñ ile şimdi bucağa cānâ

Gel düşürme beni cevruñle sıcağa cānâ

2. **hüsnüñ:-üñ, -i**

Gazel 120

Mısra: 10

Güzellik.

Vaşfuñda kuşur eylese Dürri n'ola cānâ

Ta'bîr idemez ħüsnüñi mümtâz güzelsin

3. **hüsn:**

Gazel 132

Mısra: 8

Güzellik.

Dilber-i mâ'il-i agyâra gönül virmem ben

Sevmez in ħüsn ile ger Yûsuf-ı Ken'ân olsa

hüsn-i kabûl:

1. **hüsn-i kabûl:**

Gazel 37

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

İyi kabul (etme).

Mengüş-i güş ħüsn-i kabûl eyle sözlerüm

Vaşf-ı ruħuñda her biri lü'lü degül midür

hüsrevâ:

1. **hüsrevâ:**

Kaside 6

Mısra: 19

Ey ulu padişah.

Hüsrevâ sen hele bir devlete mâliksin kim

Görse biñ cān u dil ile kul olurdu saña Cem

huşyâr olan:

1. **huşyâr olan:-an**

Gazel 39

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Aklı başında olmak, ayık olmak.

Şurâhî gulğul itsün bâdeyi koy cāma ey sâki

Yine huşyâr olan ehl-i bez[i]mde kanzil göster

hüşyâr olmasañ:

1. **hüşyâr olmasañ:-ma, -sa, -ñ**

Gazel 79

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Şuurlu, aklı başında olmak.

İsterüm Dürri seni şahbâ-yı 'aşk-ı yâr ile

Şöyle mest olsañ gehî 'ömrüñde hüşyâr olmasañ

hüveydâ olsun:

1. **hüveydâ olsun:-sun**

Gazel 119

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ortaya çıkmak, belli olmak, görülmek.

Rüy-ı zevk âyine-i dilde hüveydâ olsun

Şaykal-ı cāmı sür ey sâkî mücellâ olsun

hüy:

1. **hüyüdur:-ı, -dur**

Gazel 34

Mısra: 8

Mizaç, yaratılış özelliği.

Tâb-ı ħuşmında beni şanmañ görünce derleri

Yâr-i maħcûbuñ 'arağ-nâk olmak ekser hüyüdur

hüy u hâya çekilen:

1. **hüy u hâya çekilen:-a-a, -il, -en**

Gazel 114

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Zikir çekmek.

Tekye-i 'aşk-ı dilrübâda müdâm

Çekilen hüy u hâya 'aşk olsun

huzūr itmek:**1. huzūr itmek:****Gazel 15**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*1. İç rahatlığı, hâlden memnun olup gönlünde
rahatlık duyma, kendini rahat ve memnun hissetme
durumu.*

'Alâyıkdan müberrâ ol huzūr itmek murâduñsa
Ğam-ı dünyâ ile âlûde olma mâsivâdan geç

huzūr-ı izzetüñe:**1. huzūr-ı izzetüñe:-üñ, -e****Kıt'a 1**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Büyüklük huzuru, Allah'ın huzuru.

Yarın huzūr-ı 'izzetüñe varduğum zamân

Yâ Rabb lutf u faẓluñ ile kıl mu'âmele

huzūr-i kalbimüz:**1. huzūr-i kalbimüz:-i, -müz****Gazel 54**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönül rahatlığı.

Huzūr-i kalbimüz yok şehri- gamda hâne- cüyânuz

Şabâ zülfün dağıtmış anuñ için dil- perîşânuz

Mısra: 12

I- ek fiili.

Herkes dilinde 'aşkuñı eylerdi irtikâb

Bâzâra uysa idi eger evdeki hesâb

2. idi:-di**Kaside 11**

Mısra: 3

I- ek fiili.

Şu hâne câmı ki âyine-i Sikender idi

Olurdu bezm ile hicrân o hâneden seyrân

3. idüñ:-dü, -ñ**Gazel 84**

Mısra: 5

Ek fiil.

Evvel baña rahm eyler idüñ şimdi ne oldu

Ey baht-ı siyeh sen dağı dildâra mı uyduñ

4. idüñ:-dü, -ñ**Gazel 84**

Mısra: 7

Ek fiil.

Sen dilleri dağıtmaz idüñ kendüñe kalsa

Yohsa güzelüm çarh-i cefâ-kâra mı uyduñ

5. imiş:-miş**Gazel 81**

Mısra: 1

"-i" ek fiili.

Cevr imiş 'âşıka mu'tâdı Muhammed şâhuñ

Ğamzedür var ise üstâdı Muhammed şâhuñ

6. idüñ:-düñ**Kıt'a 2**

Mısra: 2

Ekfiil.

Ẓenb-i mâ-dünî şirki Furkânda

İderin 'afv severmiş idüñ hep

ibād:**1. 'ibādıñuñ:-ıñ, -uñ****Kaside 10**

Mısra: 30

Kul.

Yâ Rabb 'ömr ü devlet ü şânın ziyâde kıl

Senden 'ibādıñuñ bu demâdem recâsıdur

'ibād eylemedüñ:**1. 'ibād eylemedüñ:-me, -dü, -ñ****Gazel 14**

Mısra: 10

Kelime Tipi: Deyim

Kovmak, uzaklaştırmak.

Dürrîyi helâk eyledi âhir sitemüñle

Ĥavf-ı ġazab-ı Rabbe 'ibād eylemedüñ hîç

ibn-i aşçı-zâde:**1. ibn-i aşçı-zâde:****Tarih 15**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Aşçıoğlu'nun oğlu.

Mevtini ġuş eyleyüp Dürrî didüm târîhini

Gitdi ĥayfâ bu cihândan ibn-i Aşçı-zâde âh

ibrām eylevüp:**1. ibrām eylevüp:-y, -üp****Gazel 61**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Can sıkacak şekilde ısrar etme, zorlama.

Yilürüp kucdum miyân-ı yâre ibrām eyleyüp

Künc-i vaşlına meger miftâh anuñ içdâm imiş

ibrâz iderdüñ:

İ ı / İ i

i:**1. idi:-di****Kaside 5**

1. **ibrâz iderdûn:-er, -dû, -ñ**

Gazel 82

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ortaya koymak, göstermek.

Ol gün kanı ben 'aşkıımı inkâr iderdüm
Sen muşhaf-ı ruhsârûnı ibrâz iderdûn

ic:

1. **içerdi:-er, -di**

Gazel 22

Mısra: 3

Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

Çanımı çokdan içerdî o cefâkâr amma
İçilen bâde-i nâbî yenilen nânî añar

2. **içelüm:-elüm**

Gazel 96

Mısra: 1

Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

Bâde-i nâb içelüm hâtırmuz şâd idelüm
Bend-i gamdan dil-i dîvânemüz âzâd idelüm

3. **içdükde:-dükde**

Mesnevi 1

Mısra: 20

Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

Var mı niçe biñ âb-ı revân-bağşı ya anuñ
Her birini içdükde şafâ itdi mi cânuñ

4. **iç:**

Mesnevi 2

Mısra: 106

Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

Üzerfi Oluk dinür birine cânâ
'Ömür uzunluğıdur var iç ol mâ

5. **içdükde:-dükde**

Mesnevi 2

Mısra: 84

Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

Birisi Sühteler Oluğı anuñ
Ter ü tâze olur içdükde cânuñ

6. **içenler:-en, -ler**

Mesnevi 2

Mısra: 120

Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

Birine Şâh Velî mîzâbı dirler
Şuyın taḥsîn iderler hep içenler

7. **içince:-ince**

Mesnevi 2

Mısra: 74

Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

Dedem Oluğı dirler birine hem
İçince zâ'il olur cümle gam

8. **içince:-ince**

Mesnevi 2

Mısra: 118

Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

Şekerden lezzeti artıkdur anuñ
İçince ḥaz ider gâyetle cânuñ

9. **içseydi:-se, -y, -di**

Mesnevi 2

Mısra: 90

Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

Birisi daḥidür mîzâb-ı Ağa
Döneydi mürdeler içseydi şağa

10. **içdükde:-dükde**

Tarih 2

Mısra: 19

Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

O şeh şerbet-i mevte içdükde Dürri

Didüm târiḥ aña şehid oldu 'Osman

11. **içinde:-i, -n, -de**

Gazel 37

Mısra: 7

Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı,

dâhil.

Gülzâr-i ḥüsn içinde açılmış o mehveşüñ

Lâle-'izârî kâkül-i şeb-bû degül midür

12. **içinde:-i, -n, -de**

Kaside 5

Mısra: 32

Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı,

dâhil.

Ḳadrüñ piyâlesinde nüh eflâk olup ḥabâb

Kaldı içinde şanma şafaḳ cür'a-i şarâb

13. **içinde:-i, -n, -de**

Kaside 11

Mısra: 17

Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı,

dâhil.

İçinde mâhî-i gam durma gavṭa-ḥorlık ider

Şikâr ider anı her laḥza bu dil-i nâlân

14. **içinde:-i, -n, -de**

Matla 2

Mısra: 2

Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı,

dâhil.

'Aks-i ruḥı bu dîde-i endîşe içinde

Şol kırmızı ter gül gibidür şîşe içinde

15. **içinde:-i, -n, -de**

Mesnevi 1

Mısra: 84

*Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı,
dâhil.*
Destinde midür lülesi boynında mı şālī
Cilbendi miyânında mı içinde mi mālī

16. **içinde: -i, -n, -de**

Mesnevi 2

Mısra: 97

*Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı,
dâhil.*
Cihân içinde ser-çeşme odur o
Gören var mı aña beñzer şouk şü

17. **içi: -i**

Mesnevi 3

Mısra: 3

*Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı,
dâhil.*
Pürdür içi gâziyile ol şehri cenâbuñ
Vaşf eyleyeyin diñle biraz hazzide cânuñ

18. **içine: -i, -n, -e**

Mesnevi 3

Mısra: 14

*Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı,
dâhil.*
Ey bād-ı şabā haşlı ol şehre irince
Ol kân-ı gazānuñ içine doğru girince

19. **içüme: -üm, -e**

Gazel 61

Mısra: 3

Gönül, kalp, yürek, vicdan.
Cām-ı billürü görince içüme düşdi hemân
Âfitâb-ı gonca-i dil cām-i âteş-fâm imiş

20. **içinde: -i, -n, -de**

Kaside 4

Mısra: 16

İç, dâhil.

Hezâre kâse ile zehr içürmek için gül
İçinde hürde-i zer sanma koydı cāmına sem

21. **içüp: -üp**

Kaside 2

Mısra: 25

İçmek.

İçüp ol bāde-i pür-feyzi şafā-mend olayın
Alayın cân u gönülünden elüme levh ü kalem

22. **içen: -en**

Mesnevi 2

Mısra: 92

Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak II içmek.
Biri Egrelti mizābı ki hākkā
İçen 'ömrinde görmez zerrece dā

23. **içen: -en**

Mesnevi 2

Mısra: 116

Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak II içmek.
Biri 'ayn-ı şafā kim menba'-i zevk
İçen anı olur ol demde pür-şevk

24. **içecek: -icek**

Gazel 137

Mısra: 1

İçki içmek.

İçecek geldi hemân neşve-i sahbā gözüme
Düze gelmezse n'ola şimdi bu dünyā gözüme

25. **içecek: -icek**

Gazel 161

Mısra: 1

İçki içmek.

O gonca-fem içecek bir iki kadeh mül açıldı
Kızardı ruhları gülzâr-ı şivede gül açıldı

26. **içerse: -er, -se, -m**

Gazel 110

Mısra: 1

İçki içmek.

Hicründe içerse beni bî-ğam mı şanursın
Her cām alanı destine sen Cem mi şanursın

27. **içdüm: -düm, -m**

Gazel 149

Mısra: 5

İçmek, yudumlamak. II Şarap içmek.
Ne kadar içdüm ise künc-i firākında şarāb
Görmedüm zevk u şafāsını keselden gayrı

28. **içenler: -en, -ler**

Mesnevi 2

Mısra: 54

(su) içmek.

Birine İftikār Oluğı dirler
İçenler şuyını taḥsîn iderler

29. **içer: -er**

Gazel 45

Mısra: 1

Yudumlamak.

Kanımı durmaz içer bāde-i aḥmer mi şanur
Bilmezin yohsa dil-i zārımı sāğar mı şanur

30. **içse: -se**

Mesnevi 1

Mısra: 17

Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak II içki içmek.
Bir mürde-i gam içse anuñ ābını fi'l-hāl
Bir ḥālet irer kim olur ol mürde iken sāğ

31. **içerse: -er, -se, -m**

Gazel 110

Mısra: 10

İçmek, yudumlamak.

Şāhum sözümi dinleye hiç dinlemez olduñ
Zehr-i ğam içerse benî sersem mi şanursın

32. **işe:-se**

Mesnevi 2

Mısra: 62

(su) içmek.

Birisi dağı hîzāb-ı kilisā

Gelür imāna işe gebr ü tersā

ic:-

1. **icēn:-en**

Mesnevi 1

Mısra: 14

Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak II. İçmek.

Her bir bün-i nahlinde aķar mā-i Fırātı

N'eyler içen ol şuları yā āb-ı hayātı

icād:

1. **icādı:-ı**

Gazel 81

Mısra: 6

Var etme, vücuda getirme.

Dā'imā fenn-i melāhatda taşarruflar idüp

Şivedür kemterin icādı Muhammed şāhuñ

icilen:

1. **icilen:**

Gazel 22

Mısra: 4

İçmek, yudumlamak, tatmak.

Ķanumı çokdan içerdî o cefākār amma

İçilen bāde-i nābî yenilen nānı añar

icēn:

1. **icēn:**

Mesnevi 2

Mısra: 58

İçin, maksadıyla, amacıyla.

Birisi dağı mîzāb-ı Ķazancı

İçin eyler şafādan çok kazancı

icinde:

1. **icinde:**

Kaside 4

Mısra: 27

İçinde, ortamında.

Mişāl-i ĥumbara ĝonca içinde jāle degül

Ki kılmış anda tufeyl-i hezār cem'-i direm

2. **icinde:**

Matla 2

Mısra: 1

İçinde.

'Aks-i ruĥı bu dīde-i endīşe içinde

Şol kırmuzı ter gül gibidür şīşe içinde

icrā ider:

1. **icrā ider:-er**

Mesnevi 2

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

Yapmak, yerine getirmek, bir işi yürütmek.

Biri āb-ı hayāt-ı cān-baĥşā

İder āb-ı hayātūñ tarzın icrā

icrā-vı hükm-i seyf ü kalem:

1. **icrā-yı hükm-i seyf ü kalem:**

Kaside 4

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kılıç ve kalemin emrinin yerine getirilmesi.

'Aceb mi nāfîz olursa şeh-i gülüñ emri

Ki ĥār kılmada icrā-yı hükm-i seyf ü kalem

icre:

1. **icre:**

Gazel 19

Mısra: 2

İçinde.

Eylemiş ruĥsāruñı keyf-i şarāb-ı nāb sürĥ

Gülşen-i ĥüsn içre açılmış gül-i sır-āb sürĥ

2. **icre:**

Gazel 25

Mısra: 7

İçinde.

İsteyen 'aşķ-ı ĥakīķi-i ĥum-ı dil içre

Evvelā 'aşķ-ı mecāziden aña māye şalar

3. **icre:**

Gazel 32

Mısra: 4

İçinde.

Fedā-yı cān ü baş idüp alurlar ĥal'a-i vaşluñ

Rez[i]m-gāh-ı muĥabbet içre serden geçdiler vardur

4. **icre:**

Gazel 46

Mısra: 14

İçinde.

Ne benüm gibi belā-keş dehre bir 'aşķ gelür

Ne senüñ gibi bu 'ālem içre bir āfet ĥopar

5. **icre:**

Gazel 47

Mısra: 5

İçinde.

Zulümāt içre hemān 'ayn-ı hayāta beñzer

Düşicek çāh-ı zekān üzre o zülf-i dildār

6. içre:

Gazel 68

Mısra: 3

İçinde.

Hayflar bezm-i am içre çekilen bādemūze
Yārsız gördüğümüz meclis ile cāma dirīğ

7. içre:

Gazel 108

Mısra: 8

İçinde.

'Andelībūn nağme-i feryād u eşk-i ālidür
Gülşen içre oncayı allandırıp ter eyleyen

8. içre:

Gazel 162

Mısra: 14

İçinde.

Ol azāl-i nāza kurmuş şimdi dil dām-ı niyāz
Deşt-i 'aşk içre odur Dürri anuñ püyānlığı

9. içre:

Kaside 1

Mısra: 24

İçinde.

Hādīm-i hāk-i deri olmağ ile neyyir-i çarh
Buldı seyyāreler içre bu kadar 'izzet ü şān

10. içre:

Kaside 2

Mısra: 55

İçinde.

Görse bir ehl-i dili hāk-i mezellet içre
Çıkarur 'arşa hemān lūtfını eyler süllem

11. içre:

Kaside 2

Mısra: 100

İçinde.

Bā-huşuş ola benüm tab'-ı mu'āf-ı kārüm
Şimdi dehr içre sūhan-senc ile meşhūr-ı 'alem

12. içre:

Kaside 3

Mısra: 19

İçinde.

Gülistān içre gördüm dest-māli haylī āl olmuş
Meger kim hūn-ı eşk-i bülbul-i zārı siler onca

13. içre:

Kaside 3

Mısra: 40

İçinde.

Besīm-i himmet ile terbiyet bulaydı bir kerre
Dehān-ı dılbere beñzerdi gülşen içre her onca

14. içre:

Kaside 3

Mısra: 48

İçinde.

Bahār-ı devletüñde çalmadı şād olmaduğ bir dil
'Aceb mi açılursa şahn-ı gülşen içre her onca

15. içre:

Kaside 4

Mısra: 8

İçinde.

Şeh-i gül eyledi ezhārdan 'asākır cem'
Fezā-yı sahn-ı emen içre çekdi serv 'alem

16. içre:

Kaside 4

Mısra: 46

İçinde.

Žahīr-i şer'-i Muhammed müdağğık-i emced
Fünūn-ı 'ilm ile evhad fezā'il içre 'alem

17. içre:

Kaside 4

Mısra: 63

İçinde.

Felekde buldı ta'ayyūn sitāreler içre
Kapuñ mülāzimi olmağ ile yezz-i a'zam

18. içre:

Kaside 7

Mısra: 6

İçinde.

Şemsedür cild-i kitāb-ı adrüñe mihr-i münir
oncatur güyā devāt-ı 'izzüñ içre rik-dān

19. içre:

Kaside 9

Mısra: 86

İçinde.

Sen dururken ayriden ümmid-i ihsān eylemem
Ben serāb içre temennā eylemem nılüferi

20. içre:

Kaside 11

Mısra: 16

İçinde.

Nice şahan ki odum şahn-ı hāne damlasına
Gören şanur ki o dām içre oldu küli 'ayān

21. içre:

Mesnevi 2

Mısra: 127

İçinde.

Bu yaylak içre şular daği çokdur
Cemī'sin vaşfa lākin tāb çokdur

22. **çire:****Gazel 124**

Mısra: 5

İçinde.

Şad sâle devr olursa şeb-i zulm içre ben
 Hâşmuñ uram sevâd-ı dilin tîr-i âh ile

23. **çire:****Kaside 4**

Mısra: 53

İçinde.

Baňa ne oldı seħā içre çünki Hâtemden
 Keremde Bermekiyân gibi n'ola olsa 'alem

İçün:1. **İçün:****Gazel 163**

Mısra: 10

İçin.

O yârüñ eyledi dendâni vaşfını Dürri
 Bu nazmı anuñ içün böyle pür-le'al oldı

2. **İçün:****Kaside 2**

Mısra: 11

İçin.

Ne fâzıldur bu ki eşkâl ü şuver 'işret içün
 Cânlanup eylediler 'azm-i gülistân-ı İrem

3. **İçün:****Kaside 2**

Mısra: 115

İçin.

Gonca-i bağçe-i zât-ı kerem-bahşuñ içün
 Ber-murâd eyle beni lutfuñ ile kıl hurrem

4. **İçün:****Mesnevi 4**

Mısra: 5

İçin.

Dâ'imâ erbâb-ı dil zevk itmek içün üstine
 Güyiyâ çarh-ı zümürürd-fâm olmış sâyebeñ

5. **İçün:****Tarih 3**

Mısra: 15

İçin.

Lafzen ü ma'nî didüm nişbete târîh içün
 Maқта'nuñ noқтаlı harfini ey Dürri şay

6. **İçün:****Gazel 17**

Mısra: 3

Amacıyla, maksadıyla.

Varmağa sür-ı bahâra kendini tezyîn içün
 Başına dür düzse şebnemden sezâ zerrîn kadeh

7. **İçün:****Gazel 30**

Mısra: 6

Amacıyla, maksadıyla.

Ceyş-i gam mülk-i dile gelse sirişkim dökülür
 Def' içün düşmeni zîrâ nice gencîne gider

8. **İçün:****Gazel 51**

Mısra: 5

Amacıyla, maksadıyla.

Kılma miyân-ı yâri der-âgüş içün ümîd
 Ey dil bu fikri itme hayâl-i muhâldür

9. **İçün:****Gazel 55**

Mısra: 3

Amacıyla, maksadıyla.

'Andelîbe seħerî def'-i humâr itmek içün
 Jâle güyâ ki 'arağ gonca-i gülzâr ise kûz

10. **İçün:****Gazel 87**

Mısra: 7

Amacıyla, maksadıyla.

Ben seni teshîr içün künc-i elemde ey perî
 Eylerin süzân gamuñ nâriyla ile 'anber-hâm-ı dil

11. **İçün:****Gazel 93**

Mısra: 10

Amacıyla, maksadıyla.

Ayağuñ tozına Dürri gibi yüzler sürelüm
 Kuhl içün dîde-i gam-dîdeye cânâ çekelüm

12. **İçün:****Kaside 4**

Mısra: 26

Amacıyla, maksadıyla.

Müşa'bid-i felegi gör ki gonca beyzesinüñ
 Uçurmağ içün ider qalbini tolu şebnem

13. **İçün:****Kaside 5**

Mısra: 6

Amacıyla, maksadıyla.

Nâr-ı gamuñ yakup dilüme virdi haylî tâb
 Teskîn-i süz içün n'ola dîdem dokerse âb

14. **İçün:****Kaside 6**

Mısra: 55

Amacıyla, maksadıyla.

Âşafâ devlet ü ikbâl füzûn olmak içün
 İdeyüm hayr du'â ki baňa budur elzem

15. için:

Kaside 4

Mısra: 15

İçin, diye, amacıyla, maksadıyla.

Hezâre kâse ile zehr içürmek için gül

İçinde hurde-i zer sanma koydı cāmına sem

16. için:

Gazel 113

Mısra: 3

Uğruna, yoluna.

Nesīm-i luṭf için çok revzen açdı hāne-i dilde

Ḥadeng-i cān-sitān-ı ğamze-i dildār var olsun

17. için:

Gazel 113

Mısra: 9

Uğruna, yoluna.

Raḳībī ḥatır-ı Dürri için urmuşsun işitdüm

Güzel itdün elün ey yār-ı şirîn-kār var olsun

18. için:

Gazel 127

Mısra: 1

İçin ll amacıyla, maksadıyla.

Alur vişāl için dergāh şöyle gāh böyle

Olmazdı mişli şehri olmasa o māh böyle

id:

1. ider:-er

Gazel 8

Mısra: 3

Etmek, eylemek.

Yok yere 'āşıkı biñ pāre ider ol hūnī

İstemez cevri ü cefā itmege bir pāre sebeb

2. iderdi:-er, -di

Gazel 17

Mısra: 7

Etmek, eylemek.

Ḥaşre dek 'uşşāk-ı maḥzunı iderdi neşve-dār

Şunsa bir kerre eger ol meh-liḳā zerrin ḳadeḥ

3. iden:-en

Gazel 37

Mısra: 2

Etmek, eylemek.

'Aḳlum alan benüm o perī-rū degül midür

Mecnün iden bu 'ālemi hep o degül midür

4. idermiş:-er, -miş

Gazel 75

Mısra: 2

Etmek, eylemek.

Dide pür-nem dil ise çāk-ı girībān-ı firāk

'Āşıkı böyle idermiş bu imiş şān-ı firāk

5. iderdün:-er, -dü, -ñ

Gazel 82

Mısra: 4

Etmek, eylemek.

Ol gün kanı bezmünde kebāb idi dil-i zār

Ser-verüm idün cām-ı mey-i nāz iderdün

6. iderdün:-er, -dü, -ñ

Gazel 82

Mısra: 10

Etmek, eylemek.

Ol gün kanı müstağrak-ı luṭfuñ idi Dürri

Cevri itseñ eger gāhen birāz iderdün

7. ider:-er

Gazel 92

Mısra: 11

Etmek, eylemek.

Sözlerin lü'lü-i şehvār-ı yem-i i'cāz ider

Görmedüm 'ālemde Dürri-veş suḥan-ver ey göñül

8. idebilsem:-ebil, -se, -m

Gazel 100

Mısra: 4

Etmek, eylemek.

Ağyār-ı kilāb uğramasun küyuña cānā

Eṭrāfını eşküm ile 'ummān idebilsem

9. idebilsem:-ebil, -se, -m

Gazel 100

Mısra: 6

Etmek, eylemek.

Derd-i dil-i pür-zahmı disem varsam o şāha

Şekvā-yı ḥadeng-i ğam u hicrān idebilsem

10. ider:-er

Kaside 6

Mısra: 57

Etmek, eylemek.

El açup böyle ider ḥayr du'āñı Dürri

Ḥaḳḳ te'ālā vire maḳşūd u murāduñ her dem

11. ide:-e

Mesnevi 1

Mısra: 69

Etmek, eylemek.

Ey bād-ı şabā ide mi şorduñ mı Receb Beg

Yārān ile şoḥbetde mi gördüñ mi Receb Beg

12. ider:-er

Mesnevi 2

Mısra: 82

Etmek, eylemek.

Sovukluğıyla nef'yile o mizāb

Civānı şeyḥ ider şeyḥi ise şāb

13. **ider:-er****Mesnevi 4**Mısra: **18***Etmek, eylemek.*

‘Acizüm vaşf itmede mizāb-ı berfün ābını

Kim ider bir dest-i pīri dü-tā-yı nev-civān

14. **idemez:-emez****Tarih 8**Mısra: **17***Etmek, eylemek.*

İtmedi kimse bunun gibi hayır hem idemez

Var ise Ka‘be ide ‘arz-ı Hicāz üzre binā

15. **iderler:-er, -ler****Tarih 13**Mısra: **11***Etmek, eylemek.*

Bülbülleri bu kaşruñ ma‘būde-i hubān iderler

İhyā-yı mürde-dilde oldur Mesih-i hoş-dem

16. **ide:-e****Tarih 19**Mısra: **2***Etmek, eylemek.*

Şāh-ı felek-mertebe sultān-ı Rūm

Bir günin anuñ ide biñ yıl Hudā

17. **idüp:-üp****Tarih 19**Mısra: **6***Etmek, eylemek.*

Hāzret-i Maḥmūd Efendiye çün

Rūm ili şadın idüp ol şeh ‘atā

18. **ider:-er****Kaside 2**Mısra: **6***Etmek, eylemek.*

Pür-cilā virdi ki mir‘āt-ı dile şaykal-i zevk

Çeşm-i hürşīdi ider şu‘lesi pür-hīre vü nem

ide mi:1. **ide mi:****Mesnevi 1**Mısra: **31**

Kelime Tipi: -

Eder mi?.

Yā ide mi vā‘iz Ramazān-nām Efendi

Kürsiye çıkup itmede mi ‘āleme pend

idegör:1. **idegördüm:-dü, -m****Gazel 165**Mısra: **8***Etmek, eylemek.*

Dil-i pülādı nerm olmağ muḥāl oldu o dildāruñ

Şu deñlü idegördüm āteş-i āh-ı ciger-süzü

ideli:1. **ideli:****Gazel 11**Mısra: **4***Ettiğinden beri.*

Cilve-ger olmadı ‘aks-i ruḥ-i ālūñ bir kez

İdeli seng-i sitem āyine-i kalbi şikest

idi:1. **idi:****Gazel 11**Mısra: **6***Ekfiil.*

N‘ola ger gavṭa-ḥor-i baḥr-i ḡam olsağ şimdi

Aşınā idi gönül ‘aşkuñ ile rüz-i elest

2. **idi:****Gazel 104**Mısra: **2***Ek fiil.*

Dil-i āteş-gedeme uğrasa yār

Nār-ı pür-süz gibi esmez idi böyle vaḥīm

idigün:1. **idigün:****Gazel 6**Mısra: **5***Olduğun.*

Hakk böyle cefākār idigün bilmez idüm ben

Düşdüm saña meyl eyleye mi pistere cānā

‘id-i adḥā-i vişāle:1. **‘id-i adḥā-i vişāle:-e****Gazel 162**Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Kavuşma bayramı (canını kurban etme bağlamında).

‘Id-i adḥā-i vişāle şakla şāhum cānumı

Yok yere şimdi telef itme gel ol kurbānlığı

ifnā itdi:1. **ifnā itdi:-di****Gazel 74**Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Yok etmek, öldürmek.

Hep gidenler gitdi ifnā itdi ey Dürri-i zār

Şir-i merdüm-gir-i endüh ile pürdür rāh-ı ‘aşk

ifşā itmez:1. **ifşā itmez:-mez****Gazel 88**Mısra: **5**

Kelime Tipi: -

Açığa vurmak, açıklamak, fâş etmek.
Zerd oldı yüzüm derdümü itmez daği ifşâ
Bu dide-i hün-bâr ile bilmem nic' olur hâl

iftikâr oluğu:

1. **iftikâr oluğu:-ı**

Mesnevi 2

Mısra: 53

Kelime Tipi: -

İftikar Oluğu.

Birine İftikâr Oluğu dirler

İçenler şuyını taşsîn iderler

iftirâ:

1. **iftirâ:**

Gazel 27

Mısra: 6

Bir kimsenin yapmadığı bir kötülüğü kendisine isnat etmek.

Rakîbe mihrûñ işitdüm ü nice yâre didi

İnanma âdeme dünyâda iftirâ çok olur

igen:

1. **igen:**

Gazel 18

Mısra: 8

Çok, gayet, ziyade, daha çok.

Virmez efkâr-ı hâzân bülbüle gülşende şafâ

Eylemez hicrûñ igen vaşl ile ey yâr ferah

igmağ-ı 'ayn idüp:

1. **igmağ-ı 'ayn idüp:-üp**

Gazel 79

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Göz yummak, görmezden gelmek.

Bir nigāhuña virürdi hānümānın ehl-i 'aşk
Dā'imā igmağ-ı 'ayn idüp cefā-kār olmasañ

igraz:

1. **igraz:**

Mesnevi 2

Mısra: 33

Gayeler, maksatlar.

Anuñ sükkānını igraz itmiş

Yeşil dībāyı pāy-endāz itmiş

ihbār:

1. **ihbār:**

Gazel 16

Mısra: 6

Haber verme, bildirme.

Yanuma gelmez ki feryād u figānum gūş ide

Ol şeh-i mülk-i cemāle hālümü ihbār güç

ihbat:

1. **ihbatı:-ı**

Mesnevi 2

Mısra: 14

İşin karşılığını verme.

Ġarağ yaylağdan āb u hevādur

Dimiş gerçi bir ihbatı binādur

ihdā idicek:

1. **ihdā idicek:-icek**

Kaside 6

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Hediye vermek, ihsan etmek.

İki hil'at saña ihdā idicek şāh-ı cihān

Gūş idenler didi qat qat aña lāyıkdi kerem

ihrāma girmiş:

1. **ihrāma girmiş:-miş**

Gazel 53

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

(hac ibadetinde) ihrama girmek (aşığın bedenindeki yaralar bağlamında).

Nice demler penbe-i dāğ ile pürdür cismimüz
Ka'be-i 'aşkuñda çok ihrāma girmiş çıkmışuz

ihsān:

1. **ihsānuna:-u, -n, -a**

Gazel 41

Mısra: 8

Cömertlik, lutuflı bağış, hediye.

Küşte-i şemşir-i gamzem eylerim dermiş beni

Şimdi bu ihsānuna dildārımuñ cān muntazır

2. **ihsāna:-a**

Kaside 6

Mısra: 17

Cömertlik, lutuflı bağış, hediye.

Bundan artık nice ihsāna daği lāyıksın

Sensin ol dāver-i Dārā-der ü Cemşid-ğaşem

3. **ihsānı:-ı**

Mesnevi 1

Mısra: 58

Cömertlik, lutuflı bağış, hediye.

Kendisi dede odası bir tekyedür anuñ

Hep ağzını ihsānı ile dutdı cihānuñ

4. **ihsānını:-ı, -n, -ı**

Mesnevi 3

Mısra: 43

Cömertlik, lutuflı bağış, hediye.

Ben hod o guzātuñ niçe ihsānını gördüm

Her birisinin lutf-ı firāvānını gördüm

5. **ihsānı:-ı**

Tarih 1

Mısra: 5

Cömertlik, lutuf'ı bağış, hediye.

İder ihsânı herkesi mahcûb

Cûdına rûh-ı Bermekî gâşdur

6. ihsânı:-ı

Kaside 1

Mısra: 8

İyilik etme, bağış.

Çomaz ehl-i dili jeng-i gam ile âlûde

Olur ihsânı mu'tarrâ- ger-i pirâhen-i cân

7. ihsân:

Kaside 9

Mısra: 73

İyilik etme, bağış.

Bilmezsin cevri ü cefâ mı yo'hsa ihsân mı hele

Var derûnında saña şimdi anuñ bir muzmeri

8. ihsânı:-ı

Kaside 9

Mısra: 88

Cömertlik, lütuf.

Sî dü-sâl oldı tereddüd ideli dergâhuña

Sebeb ihsânıñ 'a'â kıl eyle lutf-ı bihteri

ihsân idüp:

1. ihsân idüp:-üp

Mesnevi 2

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Lutfetmek, iyilik etmek.

Çemen şanma ol câda oldı peydâ

İdüp ihsân u bî-pâyân-ı Mevlâ

ihsân it:

1. ihsân it:

Kaside 9

Mısra: 84

Kelime Tipi: -

Yardım etmek, iyilikte bulunmak, bağışlamak.

Nice yıllardur kapuñda bir du'â-gü bendeñüm

Gayra muhtâc itme ihsân it bu 'abd-i ahkârı

ihsân itdi:

1. ihsân itdi:-di

Kaside 9

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Bağışlamak.

Ya'nî ol şâh-ı mükerrem lutf idüp bu 'âleme

İtdi ihsân pür-'adâlet yine haşmını

ihsân itdün:

1. ihsân itdün:-dün, -ñ

Kaside 12

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Yardım etmek, iyilikte bulunmak, bağışlamak.

Nice kez bendeñe lutf eyledün ihsân itdün

Her biri şafha-i cân u dilüm üzre nümüd

ihsân kıl:

1. ihsân kıl:

Kaside 1

Mısra: 86

Kelime Tipi: -

İhsan etmek, bağışlamak.

Şem'-i zâtum benüm itfâ' ide bir bād-ı elem

Hıfz idüp dest-i kerem- bağışuñ ile kıl ihsân

ihsân-ı kerem:

1. ihsân-ı kerem:

Kaside 2

Mısra: 46

Kelime Tipi: -

Cömertli, eli açıklık, bağış yapma.

Gülşen-i dehrde ol zât-ı kerimü'ş-şânıñ

Çadi bir na'hl-i lutfdur beri ihsân-ı kerem

ihvân:

1. ihvâna:-a

Gazel 143

Mısra: 8

Candan dostlar, samîmî arkadaşlar.

Yûsuf gibi çeh-i gama düşmekden it hâzer

Esrârıñı gönül şa'kın ihvâna söyleme

2. ihvânuñ:-uñ

Gazel 86

Mısra: 8

Candan dostlar, samimi arkadaşlar.

Olursañ habs-i câh-ı gam Hüdâdan iste dermânı

Senüñ kayd u halâşuñla mu'kayyed olmaz ihvânuñ

ihvân-ı zamândan:

1. ihvân-ı zamândan:-dan

Gazel 22

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Zamanın kardeşleri, devrin dostları.

Dürrîyâ çâh-ı elemde unutulduk kalduk

Yokdur ihvân-ı zamândan dil-i nâlânı añar

ihvâ eylerdi:

1. ihvâ eylerdi:-r, -di

Mesnevi 2

Mısra: 72

Kelime Tipi: -

Diriltmek, canlandırmak; memnun etmek, lütufta bulunmak.

Eger nûş eyleseydi ânı mevtâ

O sâ'atde hemân eylerdi ihvâ

ihvâ iderdi:

1. **ihyā iderdi**:-er, -di

Mesnevi 2

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Diriltmek.

Hevāsına eger düş olsa mevti

İderdi cümlesin fî'l-hâl ihyā

ihyā-vı mürde-dilde:

1. **ihyā-yı mürde-dilde**:-de

Tarih 13

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Ölmüş gönülleri canlandıran.

Bülbülleri bu kaşruñ ma'büde-i hubân iderler

İhyā-yı mürde-dilde oldur Mesîh-i hoş-dem

ikdām:

1. **ikdām:**

Gazel 61

Mısra: 8

Gayret etme, çabalama, devamlı çalışma.

Yilürüp kücdüm miyân-ı yâre ibrâm eyleyüp

Künc-i vaşlına meger miftâh anuñ ikdām imiş

ikdām-ı dil:

1. **ikdām-ı dil:**

Gazel 87

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönül gayreti, çabası.

Büse-i ruhsâr-ı yâre vîr yine ikdām-ı dil

Ol civānuñ bir gülün koçmağdur ancak kām-ı dil

'ıkdü'l-le'al:

1. **'ıkdü'l-le'al**:-dür

Gazel 51

Mısra: 10

İnci gerdanlık (gazel bağlamında).

Evşâf-ı gerdeninde bu şi'rüm o dilberün

Ey Dürrî seyr iden didi 'ıkdü'l-le'al'dür

iken:

1. **iken:**

Kaside 1

Mısra: 101

Ek-fiilin zarf-fiil eki almış biçimi.

Bir bulunmaz dūr-i yektâ-yı girân- kıymet iken

Ĥatırum itdi şikeste felek-i bî-iz'ân

2. **iken:**

Gazel 6

Mısra: 1

Sonuna getirilen sözcüğe durum ve zaman anlamı

katan ve "-kan / -ken" biçiminde ekleşebilen belirteç.

Nūr-efgen iken çün ruhuñ 'âlemlere cānā

Ĥacet mi ƣalur mihr-i ziyā- güstere cānā

3. **iken:**

Gazel 11

Mısra: 7

Sonuna getirilen sözcüğe durum ve zaman anlamı

katan ve "-kan / -ken" biçiminde ekleşebilen belirteç.

Ƣāk-ı ebrūda iken düşse zekān çāhına dil

'Āşıkuñ pāye-i iclālî olur mı hiç pest

4. **iken:**

Gazel 141

Mısra: 7

Ek-fiilin zarf-fiil eki almış biçimi.

Bāzār-ı vuşlat itmiş iken nağd-i cān ile

Ol şāh-ı hūr-ı nāz beni çaldı pāreye

5. **iken:**

Gazel 145

Mısra: 9

Ek-fiilin zarf-fiil eki almış biçimi.

Yārān sirişk-efgen iken ebr-i ƣam-ı 'aşƣ

Hiç cūy-ı dil-i Dürrî-i şeydā durılır mu

6. **iken:**

Gazel 31

Mısra: 3

-dığı zaman II zarf fiil eki.

Vaşl ile hūrrem iken hicrin añup nāle ider

'Āşıkuñ ağlaması gülmesi hep yār iledür

7. **iken:**

Gazel 54

Mısra: 9

Olduğu halde.

Sezā-yı efser-i şāhān iken güftārimuz Dürrî

Ĥayıflar dāyimā zîr-i yem-i miñnetde pinhānuz

iki:

1. **iki:**

Gazel 122

Mısra: 7

İki.

'Aceb degül iki yār-ı ƣadīmdür anlar

Dönerse cān ile baş ile sāƣar üzre sebū

2. **iki:**

Gazel 136

Mısra: 10

İki.

Şubħa dek birbirine yine hevā-dār oldu

Ol iki taze vü ter naħl-i dil-ārā bu gice

3. **iki:**

Kaside 5

Mısra: 34

İki.

Ƣadrūñ semendidür sentūñ eflāk-ı nūh ƣıbāb

Māh ile āfitāb-ı felekdür iki rikāb

4. **iki:****Kaside 6**

Mısra: 15

İki.

İki hil'at saña ihdâ idicek şâh-ı cihân
Güş idenler didi qat qat aña lâyıqdı kerem

iki meş'al:1. **iki meş'al:****Gazel 136**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İki meş'ale; ay ve güneşten oluşan iki meş'ale.

Şanmañ ol şaħna ziyâ virdi ol iki meş'al
İndiler hep yire mihr ü meh-i garrâ bu gice

ikisi de:1. **ikisi de:****Gazel 120**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Her ikisi de.

Ol ğamzelerüñ ikisi de âfet-i cândur
'Uşşâkı helâk itmede ser-bâz güzelsin

iklim:1. **iklîminüñ:-inüñ****Kaside 3**

Mısra: 3

Memleket, diyar.

Çemen iklîminüñ sultân-ı 'âlîşanıdır gûya
Zümürürüdden başına tâc-ı sultânî geyer gonca

iklîm-i cism-i zerdümi:1. **iklîm-i cism-i zerdümi:-üm, -i****Kaside 8**

Mısra: 63

Kelime Tipi: -

Sararmış bedenin ülkesi.

Nâle vü feryâd kim iklîm-i cism-i zerdümi
Ceyş-i endüh u sitem itdi ħarâb-ender-ħarâb

iklîm-i yemen:1. **iklîm-i yemen:****Gazel 148**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Yemen iklimi, ülkesi. (akik taşının kaynağı olması**bağlamında).*

Cihânı eşk-i ħünînümle hem-reng-i 'aķık itdüm
Gönülden ârzü-yı seyr-i iklîm-i Yemen gitdi

iklîm-i 'osmânide:1. **iklîm-i 'osmânide:-de****Kaside 7**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Osmanlı ülkesi.

Devr-i 'adlünde senüñ itsün fiten terk-i diyâr
Kılmadı iklîm-i 'Osmânide hiç aña mekân

2. **iklîm-i 'osmânide:-de****Kaside 9**

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Osmanlı ülkesi.

'Âleme virdi nîzâm u intîzâmı 'adl ile
Kımadı iklîm-i 'Osmânide hiç şûr u şeri

ikrâr:1. **ikrâr:**

Tarih 1

Mısra: 2

Açık sözlülük.

Yokdur 'âlemde böyle fâĥir ħân
Ferah u ikrâr firdevs-veşdür

2. **ikrârını:-ı, -n, -ı****Gazel 154**

Mısra: 4

Söz; söz vermek.

Yüri ey 'âşık-ı nâlânını ferdâya şalan
Yüri ey 'ahdini ikrârını inkâr idici

ikrâr-ı vişâlün:1. **ikrâr-ı vişâlün:-ün****Gazel 14**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kavuşma kararlılığı.

Hicriñde baña 'arż-ı vedâd eylemedün hiç
İkrâr-ı vişâlün ile şâd eylemedün hiç

iksâr:1. **iksâr:-ı****Kaside 9**

Mısra: 101

Çoğaltma, artıma II sözü uzatma.

Kıl du'â-yı devletin şimdengirü iksârı kı
Dürriyâ baħş-ı şudâ' eyler kelâmuñ ekşeri

2. **iksâr:****Kaside 10**

Mısra: 27

Çoğaltma, artıma II sözü uzatma.

İksâr kı cenâbına gel verme ıztırâb
Dürri ehem olan saña ĥayr du'âsıdır

iktibâs ider:

1. **iktibās ider:-er****Gazel 60**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ödünç almak.

Sen o hürşid-i cihān-ı 'işvesin kim dilberā
Mihr-i çarḥ-ı sifle rüyuñdan ider nūr iktibās

iktibās-ı nūr ide:1. **iktibās-ı nūr ide:-e****Kaside 7**

Mısra: 91

Kelime Tipi: -

Nur, ışık almak.

Nitekim meh iktibās-ı nūr ide hürşidden
Nitekim mihr-i ziya-başş ola çarḥ üzre 'ayān

iktisāb itmekdedür:1. **iktisāb itmekdedür:-mekde, -dür****Kaside 8**

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

Almak, kazanmak, elde etmek.

Lem'a-i re'y-i cihān-ārā-yı tab'uñdan senüñ
Tir-i çarḥ-i felek itmekdedür nūr iktisāb

il:1. **iller:-ler****Gazel 144**

Mısra: 3

Yabancılar, başkaları, herkes.

Gül-i ruřsārımuñ iller şafāsın itdi ey meh-rū
Benüm bülbül gibi āzürde-i hār olduğum kaldı

2. **iller:-ler****Gazel 149**

Mısra: 7

El, başkası.

Biz de iller gibi būs eyledük ancaḥ destüñ
Görmedük vařluñı zevḥ itmedük elden ğayrı

'ilāc evle:1. **'ilāc eyle:****Gazel 147**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Çare bulmak, şıfa vermek.

Bir 'ilāc eyle helāk olmasun ey mäh-liḳā
Zaḥm-ı hünin- dil-i Dürrī-i şeydā büyüdi

ilāh:1. **ilāh:****Tarih 15**

Mısra: 2

Allah, Rab.

Aşçı-zāde ol Hüseyn Ağa cihān-ı sifleden
Rışlet itdi raḥmet itsün aña her demde İlāh

ilāhī:1. **ilāhī:****Gazel 104**

Mısra: 9

Ey Allah'ım.

Dürrī bendeñi luřufuñdan İlāhī hıfz it
Nāsa şol dem ki hücum ide şi'r gibi çaḥım

2. **ilāhī:****Tarih 13**

Mısra: 15

Ey Allah'ım.

Kıl řāḥibin İlāhī bu cāy-ı dil-güřānuñ
Tā ḥařr olunca dā'im hem-çün Mesīḥ-i Meryem

ile:1. **ile:****Gazel 16**

Mısra: 9

Birlikte.

Naḥd-i cān ile şatar kālāsını biñ nāz ile
Ḥāce-i 'ařḥ ile ey Dürrī 'aceb bāzār güç

2. **ile:****Gazel 16**

Mısra: 9

Birlikte.

Naḥd-i cān ile şatar kālāsını biñ nāz ile
Ḥāce-i 'ařḥ ile ey Dürrī 'aceb bāzār güç

3. **ile:****Gazel 18**

Mısra: 8

Birlikte.

Virmez efkār-ı ḥazān bülbüle gülşende şafā
Eylemez hicrūñ iğen vař ile ey yār feraḥ

4. **ile:****Gazel 18**

Mısra: 9

Birlikte.

Yār ile gülşene çık āb-ı 'izārın seyr it
Nıtdigüñ sen de gör ey Dürrī-i bımār feraḥ

5. **ile:****Gazel 23**

Mısra: 3

İle bağlacı.

Za'f ile ḥātem gibi zerd ü nizār oldu velī
Bu dil-i ham-geşte yine dest-i hicrānuñdadur

6. **ile:****Gazel 52**

Mısra: 2

İle bağlacı.

Şanma hicründen senün cām-ı messerret çekertüz
Hasret-i la'lün ile sāgar-ı miḥnet çekertüz

7. ile:

Gazel 69

Mısra: 7

İle bağlacı.

Ey gönül hicr ile efgānuña efsūs efsūs
Derd ile nāle-i feryāduña inşāf inşāf

8. ile:

Gazel 72

Mısra: 5

İle bağlacı.

Nār-ı āhumdan şakınsun dil-rübā ile raḳīb
İns ü cinne eylemez hiç merhamet şemşir-i 'aşk

9. ile:

Gazel 5

Mısra: 1

Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Ṭayanup ḥüsnün ile şimdi bucağa cānā
Gel düşürme beni cevruñle sıcağa cānā

10. ile:

Gazel 15

Mısra: 4

Birlikte, beraber (bağlama edatı).

'Alāyıkdan müberrā ol ḥuzūr itmek murāduñsa
Ġam-ı dünyā ile ālūde olma māsivādan geç

11. ile:

Gazel 23

Mısra: 9

Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Şimdi tāb-ı hier ile Dürrīyi itdün sine-çāk
Rüz-ı ḥaşr olduğda ammā desti dāmānuñdadur

12. ile:

Gazel 24

Mısra: 7

Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Sīnemde 'aşk ile açılan kanlı yāreler
Gülzār-ı ġamda ḥāşiyet-i erguvān virür

13. ile:

Gazel 25

Mısra: 1

Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Gider aġyār ile seyre beni ferdāya şalar
Ḳays-veş bu dil-i bī-çāreyi şahrāya şalar

14. ile:

Gazel 28

Mısra: 10

Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Ey perī Dürrī-i bī-çāreye zulm itme şakın
Yoḥsa feryād ile dergāh-ı mu'allāya çıkar

15. ile:

Gazel 29

Mısra: 3

Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Ki eger bir nıgeh-ı luṭf ile bī-çārelerin
Raḥm idüp 'aşıḳ-ı miskīn ol āfet gözedür

16. ile:

Gazel 141

Mısra: 2

Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Yoḳdur ḥisāb 'aşk ile cisminde yāreye
'Aşıḳ umar ki yāre ile yāre yāreye

17. ile:

Gazel 11

Mısra: 6

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

N'ola ger ġavṭa-ḥor-i baḥr-i ġam olsaḳ şimdi
Aşinā idi gönül 'aşḳuñ ile rüz-i elest

18. ile:

Gazel 14

Mısra: 2

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Hicriñde baña 'arż-ı vedād eylemedün hiç
İkrār-ı vişālün ile şād eylemedün hiç

19. ile:

Gazel 16

Mısra: 10

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Naḳd-i cān ile şatar kālāsını biñ nāz ile
Ḥāce-i 'aşk ile ey Dürrī 'aceb bāzār güç

20. ile:

Gazel 19

Mısra: 7

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Ḥün-ı eşk ile yazarsam nāme-i hicrān-ı dil
Çekmez ol ḳayd-ı murād olsa eger nā-yāb sürḥ

21. ile:-e

Gazel 30

Mısra: 2

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Hicrūñe tāb idemez bu bī-kīne kime gider
Ārżu-yı ser-i ü zülfüñ ile tā Çīne gider

22. ile:

Gazel 30

Mısra: 4

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Yemm-i 'aşkuñda eger eyleşem ümmid-i kenār
Fülk-i dil şarşar-ı ħırmān ile 'aksine gider

23. **ile:**

Gazel 30

Mısra: 10

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Görseñ ey mäh-liķā bād şanurduñ anı
Kūyuña şevķ-i vişālūñ ile Dürrī ne gider

24. **ile:**

Gazel 31

Mısra: 3

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Vaşl ile ħürrem iken hicrin añup nāle ider
'Āşıķuñ ağlaması gülmesi hep yār iledür

25. **iledür:-dür**

Gazel 31

Mısra: 1

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Dāyimā şöĥbeti ey dil o gülūñ ħār iledür
Nice āh itmeyeyin ħaķāsı ağyār iledür

26. **iledür:-dür**

Gazel 31

Mısra: 2

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Dāyimā şöĥbeti ey dil o gülūñ ħār iledür
Nice āh itmeyeyin ħaķāsı ağyār iledür

27. **iledür:-dür**

Gazel 31

Mısra: 4

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Vaşl ile ħürrem iken hicrin añup nāle ider
'Āşıķuñ ağlaması gülmesi hep yār iledür

28. **iledür:-dür**

Gazel 31

Mısra: 6

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Atma yābāna dil-i zār-ı felāket-zedeyi
Revnaķ-ı nerd-i muĥabbet güzelüm zār iledür

29. **iledür:-dür**

Gazel 31

Mısra: 8

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Merd-i āgeh-dili var kūy-ı fenāda yokla
Anları şanma gönül cübbe vü destār iledür

30. **iledür:-dür**

Gazel 31

Mısra: 10

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Tab'um ey Dürrī benüm cevhere-i dānişdür
Durma bāziķesi hep lü'lü-i efķār iledür

31. **ile:**

Gazel 33

Mısra: 1

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Ol raķīb-i rū-siyeh yār ile cām-ı Cem çeker
'Āşıķ-ı bī-ķāreler baķup müdāmī ħam çeker

32. **ile:**

Gazel 41

Mısra: 11

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Yemm-i 'adl ile yine şeh-i müjġānum dīn-perverūñ
Tāze bāza kebk-i denür ki ġüsfeñdān muntazır

33. **ile:**

Gazel 41

Mısra: 15

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Vaşf-ı dilberde yine tarĥ ile bir nāzik ġazel
Hep nazīre itmege ey Dürrī yārān muntazır

34. **ile:**

Gazel 44

Mısra: 6

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Tiġūñe boynun egerse dil-i bī-ķāre n'ola
Bu bāhāne ile ġamuñdan başun āzād ister

35. **ile:**

Gazel 45

Mısra: 5

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Durmaz emr-i şer cevır ile ider fersüde
'Āşıķuñ ferş-i dil-i zārını mermer mi şanur

36. **ile:**

Gazel 45

Mısra: 10

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Yaşını durma gözümdeñ geçirür ey Dürrī
Cūy-ı eşķ ile gönül def'-i ħam eyler mi şanur

37. **ile:**

Gazel 49

Mısra: 15

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Tutupdur bīm-i 'adl ile fiteñ rāh-ı 'adem şükür
Sitem mihr ü vefāsı dilber-i meh-rū gibi ġümdür

38. **ile:**

Gazel 50

Mısra: 5

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

İtdüm cihânı eşk-i dem-âlüd ile 'aķık
Sūdān girān mülk-i Yemen çok ziyān ider

39. **ile:**

Gazel 52

Mısra: 5

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Şanna kim āh iderüz yāri raķīb ile görüp
Merd-i 'aşkız aña şemşir-i hamiyyet çekerüz

40. **ile:**

Gazel 53

Mısra: 3

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Nice demler penbe-i dāğ ile pürdür cismimüz
Ka'be-i 'aşkuñda çok iħrāma girmiş çıkmışuz

41. **ile:**

Gazel 57

Mısra: 3

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Hevā-yı fırkat-i yār ile fülk-i dil her dem
Gezer yem-i ğamı ammā kenār arar bulımaz

42. **ile:**

Gazel 60

Mısra: 4

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Kūh u deşte gitmezin terk eyleyüp kūyuñ senüñ
Eyleme cānā beni Ferhād ile Kaysa kıyās

43. **ile:**

Gazel 60

Mısra: 9

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Şaykal-ı cām-ı mey-i hāmra ile pāk eyleyüp
Dürriyā mir'āt-ı dilde zerre deñlü koma pās

44. **ile:**

Gazel 61

Mısra: 1

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Düşmen ile hayf kim bezm eyleyüp hem-cām imiş
Ol hümā-pervāz evc-i nār-ı ğayra rām imiş

45. **ile:**

Gazel 62

Mısra: 14

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Raķīb-i estere ur bār-ı cevruñ
Ağır yük ile ıslāh ol camuşuñ

46. **ile:**

Gazel 68

Mısra: 1

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Mihnet-i hicrūñ ile çekdügüm ālāma dirig
Derd-i 'aşkuñla güzār eyleyen eyyāma dirig

47. **ile:**

Gazel 68

Mısra: 4

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Hayflar bezm-i ğam içre çekilen bādemüze
Yārsız gördüğümüz meclis ile cāma dirig

48. **ile:**

Gazel 69

Mısra: 6

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Bağrumı tır-i ğamuñ deldi yine rahmuñ yok
Bu kadar cevri ile bī-dāduña inşāf inşāf

49. **ile:**

Gazel 69

Mısra: 8

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Ey gönül hicri ile eğanuña efsūs efsūs
Derd ile nāle-i feryāduña inşāf inşāf

50. **ile:**

Gazel 71

Mısra: 2

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

'Aşk bir yemdür aña bu dil-i āvāre şadef
Mekr-i dendānuñ ile pür-dür-i şehvāre şadef

51. **ile:**

Gazel 71

Mısra: 4

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Şanki deryā-yı melāhatda o nāzik dehenüñ
Dür-i yektā ile pür ey gözi şehhāre şadef

52. **ile:**

Gazel 72

Mısra: 9

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Şöyle maħlūt oldu kim 'aşk ile ol meh-peykerüñ
Eyler oldu her muşavver Dürriyi taşvır-i 'aşk

53. **ile:**

Gazel 74

Mısra: 10

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Hep gidenler gitdi ifnā itdi ey Dürri-i zār
Şir-i merdüm-gir-i endüh ile pürdür rāh-ı 'aşk

54. **ile:**

Gazel 79

Mısra: 5

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Böyle zâr olmazduñ ey dil miñnet-i 'aşk ile sen
Gördüğüñ gaddâra meyl idüp hevâdâr olmasañ

55. **ile:**

Gazel 79

Mısra: 9

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

İsterüm Dürri seni şahbâ-yı 'aşk-ı yâr ile

Şöyle mest olsañ gehi 'ömründe hüşyâr olmasañ

56. **ile:**

Gazel 80

Mısra: 9

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

'Aşk ile âh-ı pey-â-pey çekelüm ey Dürri

Dili hursend idelüm bâ-hevâdur diyerek

57. **ile:**

Gazel 84

Mısra: 9

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Gülşende idüp şevk-i ruh-ı yâr ile efgân

Ey Dürri varup bülbül-i gülzâra mı uyduñ

58. **ile:**

Gazel 85

Mısra: 1

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Nukûş-ı dehr ile ey dil nedür senüñ bâzuñ

Mekânı bilmesün çâh ulu raşad-sâzuñ

59. **ile:**

Gazel 85

Mısra: 3

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Açıkdan itme şakın yâr ile mu'ameleñi

Sev anı cân u gönülden duyulmasun râzuñ

60. **ile:**

Gazel 87

Mısra: 4

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Görmedi bir gün tülû'-ı mihr ü vaşl-ı yârini

ẖulmet-i hicr ile geldi geçdi hep eyyâm-ı dil

61. **ile:**

Gazel 88

Mısra: 1

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Ol yâr-ı sitem-kâr ile bilmem nic'olur hâl

Ol gamzesi hûn-hâr ile bilmem nic'olur hâl

62. **ile:**

Gazel 88

Mısra: 2

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Ol yâr-ı sitem-kâr ile bilmem nic'olur hâl

Ol gamzesi hûn-hâr ile bilmem nic'olur hâl

63. **ile:**

Gazel 88

Mısra: 4

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Biñ 'âşıkı bir demde ider beste-i yek-târ

Ol gözleri sehğâr ile bilmem nic'olur hâl

64. **ile:**

Gazel 88

Mısra: 6

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Zerd oldu yüzüm derdümi itmez dañı ifşâ

Bu dide-i hûn-bâr ile bilmem nic'olur hâl

65. **ile:**

Gazel 88

Mısra: 8

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Mülk-i dilümi eyledi yağmâya teveccüh
Ol gözleri Tâtâr ile bilmem nic'olur hâl

66. **ile:**

Gazel 88

Mısra: 10

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Her gonca-i hüsnuñ olur elbetde hezârı

Ey Dürri dil-i zâr ile bilmem nic'olur hâl

67. **ile:**

Gazel 94

Mısra: 4

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Seyr eyle sînem üzre benüm kanlı yaremi

Oldı şükufte 'aşkuñ ile ergüvân-ı gam

68. **ile:**

Gazel 95

Mısra: 9

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Fenn-i 'aşk ile bâb-ı gam mestür

Bir mücelled kitâbdur gönülüm

69. **ile:**

Gazel 97

Mısra: 6

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Zîr-i pâyuñda senüñ mûr-ı dil ummaz yürirseñ

Nâz ile şîve-i refâtârına mâ'il oldum

70. **ile:**

Gazel 98

Mısra: 4

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Sermâye-i 'ömrüm varup ol hâce-i hüsne

Kâlâ-yı vişâli ile bâzâr ola dirdüm

71. **ile:**

Gazel 99

Mısra: 1

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

İltifât-ı yâr ile dil şâd u hurremdür bu dem
Şâhid-i maşûdî âgûş itdi bî-ğamdur bu dem

72. **ile:**

Gazel 100

Mısra: 4

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Ağyâr-ı kilâb uğramasun küyuña cânâ
Etrâfını eşküm ile 'ummân idebilsem

73. **ile:**

Gazel 104

Mısra: 6

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Çomadı bende temüz-ı ğam-ı 'aşk âb-ı şekîb
Teşnelikden iderin la'l ile cânım teslîm

74. **ile:**

Gazel 110

Mısra: 5

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Ey şeyh hemân cennet ile tekeyn öğersin
Meyhâne ile gülşeni yâ kem mi şanursın

75. **ile:**

Gazel 110

Mısra: 11

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Tîr-i ğam ile dil daği biryân olupdur
Ey Dürri hemân püte-i sinem mi şanursın

76. **ile:**

Gazel 111

Mısra: 7

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Raķibi itmez isem tîĝ-i âhum ile helâk
Cihân-ı sifleden nâ-merd ü nâ-pesend olayın

77. **ile:**

Gazel 111

Mısra: 10

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

'Aceb mi hâme-i Dürri yazarsa vaşf-ı lebûñ
Bu kâr-ı vüş'at ile der ki çüb-ı kıand olayın

78. **iledür:-dür**

Gazel 111

Mısra: 4

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Esîr-i 'aşkı olanlar görince kâkülîni
Şafâ-yı hâtır iledür ki dir kemend olayın

79. **ile:**

Gazel 118

Mısra: 8

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Ço gitsün ehl-i câh imrenme dibâlî bu dünyâdur
Nemed-püş ile anlar cümleten yeksân ola bir gün

80. **ile:**

Gazel 119

Mısra: 6

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Varmağa bulmaya yol tâ ki raķib-i ħar-dîl
Küyuñ etrâfı sirişküm ile deryâ olsun

81. **ile:**

Gazel 121

Mısra: 9

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Naẓm ile her dem muķayyed olsam ey Dürri n'ola
Vaşf-ı ħüsn-i yârda bir dâstân olsun dirin

82. **ile:**

Gazel 123

Mısra: 7

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Ey gönül dâm-ı niyâz ile şikâr olmaz o yâr
Aña çok himmet gerekdür ol hümâ girmez ele

83. **ile:**

Gazel 124

Mısra: 1

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Hîç kimse duymadı kelimâtum o şâh ile
Çok 'arz-ı hâl-i derd-i dil itdüm nigâh ile

84. **ile:**

Gazel 124

Mısra: 3

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Yokdur yanında farkı raķib ile 'âşıkûñ
Bed-ĥâhı bir tutar o perî ĥayr-ĥâh ile

85. **ile:**

Gazel 124

Mısra: 4

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Yokdur yanında farkı raķib ile 'âşıkûñ
Bed-ĥâhı bir tutar o perî ĥayr-ĥâh ile

86. **ile:**

Gazel 124

Mısra: 6

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Şad sâle devr olursa şeb-i zulm içre ben
Ĥaşmuñ uram sevâd-ı dilin tîr-i âh ile

87. **ile:**

Gazel 124

Mısra: 8

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Havfım budur bizi kim ider gird-bād-ı ğam
Yokdur ten-i naḥîfimizüñ farkı kâh ile

88. **ile:**

Gazel 124

Mısra: 10

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Ġam çekme yetti diyü maḥşûda Dürriyâ
Herkes irür murâdına luṭf-ı İlâh ile

89. **ile:**

Gazel 125

Mısra: 5

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Nîsân-ı luṭf-ı Ḥaḥḥ ile ey meh-liḳâ gönül
Lü'lü'-yi 'aşkuña şadef oldu biḥamdihi

90. **ile:**

Gazel 125

Mısra: 7

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Yârüñ yanında göz ile düşdi yere yüzü
Rûy-ı raḳîb pür-kelef oldu biḥamdihi

91. **ile:**

Gazel 125

Mısra: 9

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Şimdi ḥayâl-i lü'lü'-yi dendân-ı yâr ile
Ey Dürri dil yem-i Neccef oldu biḥamdihi

92. **ile:**

Gazel 126

Mısra: 6

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Nev-resîde mîve-i vaşluñ ala lâyıḳ mı el
Olsun ey nâzûk nihâl-i bâğ-ı nâz ulu nâm ile

93. **ile:**

Gazel 126

Mısra: 9

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Cism-i zerdüm za'f ile kâh eyledi gerçi felek
Âşiyân-ı murğ bâm-ı 'aşḳ-ı yâr eyler hele

94. **ile:**

Gazel 127

Mısra: 6

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Şahrâ-yı sînem üzre yer yer elif degüldür
Âmed şûd ile esb-i ğam itdi râh böyle

95. **ile:**

Gazel 128

Mısra: 4

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Dünyâ ğamını çekme bulup yâr-ı münâsib
Bir küşeye var sāğar ile def'-i ğam eyle

96. **ile:**

Gazel 129

Mısra: 9

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Cevrûñ ile bî-günâh Dürri olursa tebâh
Cümle beyte şekl-i âh merḳadi üzre giyâh

97. **ile:**

Gazel 130

Mısra: 5

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Anı yâkût ile sâkî-i meclis eyledi tezyîn

Degüldür ḳatreler cām-ı şarâb-ı ḥoş-güvâr üzre

98. **ile:**

Gazel 131

Mısra: 2

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Terk eyledi bizi o şeh-i nüktedân yine
Nâr-ı firâḳ ile neyleyüm bir zamân yine

99. **ile:**

Gazel 131

Mısra: 5

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Çâk ideyin bu sînemi tâb-ı firâḳ ile
Derdüm cihâna ola benüm hep 'ayân yine

100. **ile:**

Gazel 132

Mısra: 4

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Açılurdu der-i maḥşûd eger ol mâh-liḳâ
Germ olup bâde ile çâk-ı giribân olsa

101. **ile:**

Gazel 132

Mısra: 8

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Dilber-i mâ'il-i ağıyâra gönül virmem ben
Sevmezin ḥüsn ile ger Yûsuf-ı Ken'an olsa

102. **ile:**

Gazel 133

Mısra: 1

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Dil-nevâzum gitme seyr-i gülşene ağıyâr ile
Serv-i nâzum eyleme gül gibi ülfet ḥâr ile

103. **ile:**

Gazel 133

Mısra: 2

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Dil-nevâzum gitme seyr-i gülşene agyâr ile
Serv-i nâzum eyleme gül gibi ülfet hâr ile

104. **ile:**

Gazel 133

Mısra: 4

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Nev-civânüm beste-i zencîr-i zülfün itmesen
Çokdan eylerdüm sefer şahrağa âh ü zâr ile

105. **ile:**

Gazel 133

Mısra: 6

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Hîç zevâl irmez senün mihr-i ruh-ı pür-tâbuña
Bir degüldür âfitâb-ı çarh-ı nâ-hemvâr ile

106. **ile:**

Gazel 133

Mısra: 8

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Yolda gördüm yâri almış gamzesi tigin ele
Seyre çıkmış şanki bir cellâddur hünkâr ile

107. **ile:**

Gazel 133

Mısra: 10

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Minnet Allâha dil-i pülâd-ı saht-ı yârümi
Dürriyâ nerm eyledüm bu âh-ı âteş-bâr ile

108. **ile:**

Gazel 137

Mısra: 7

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Koparur hûn ile her lahza hezârân tûfân
Nice nisbet olunur giryede deryâ gözüme

109. **ile:**

Gazel 137

Mısra: 9

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Görinür şeh-per-i zülfî ile yârün Dürri
Dehen-i gonca-veşi tûti-i güyâ gözüme

110. **ile:**

Gazel 138

Mısra: 2

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Âh-ı dil eflâke çıkdı mübtelâdur var ısa
Yâ gam-ı cânâne ile âşinâdur var ısa

111. **ile:**

Gazel 141

Mısra: 1

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Yokdur hisâb 'aşk ile cisminde yâreye
'Âşık umar ki yâre ile yâre yâreye

112. **ile:**

Gazel 141

Mısra: 7

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Bâzâr-ı vuşlat itmiş iken naqd-i cân ile
Ol şâh-ı hûr-ı nâz beni çaldı pâreye

113. **ile:**

Gazel 142

Mısra: 5

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Tîguñ ile sinemde olan şerhayı seyr it
Bâğ-ı gamuñ olmuş yine ezharı küşâde

114. **ile:**

Gazel 149

Mısra: 1

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Kâr-ı dil çarh ile yok ceng ü cedelden gayrı
Ol da cevri eylemek ister o güzelden gayrı

115. **ile:**

Gazel 153

Mısra: 4

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Girmedi güşına gülün âh u enîn-i bülbülün
Geçdi günü fiğân ile faşl-ı bahârı bilmedi

116. **ile:**

Gazel 153

Mısra: 8

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Bu dil-i pâ-bürehnemüz ta'n-ı rakîbe bakmadı
Şevk ile gitdi küyına renciş-i hârı bilmedi

117. **ile:**

Gazel 155

Mısra: 1

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Sinemde 'aşkuñ ile görüp dağdan güli
Gelmez misün bu gülşene ey sine bülbülü

118. **ile:**

Gazel 155

Mısra: 4

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Gül ruhlaruñla la'lüñi yâd eylerin hemân
Görsem eger ki câm-ı ferağ-bağ ile müli

119. **ile:**

Gazel 156

Mısra: 5

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Bezmimüz dildâr-ı gül-ruhsâr ile gülzârdur

Şıyt-ı bülbüldür şürâhî vü sebû gulgulleri

120. **ile:**

Gazel 156

Mısra: 10

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Dürriyâ 'azm eyler iseñ itme ümmîd-i necât

Şîr-i endüh ile pürdür râh-ı 'aşkuñ çölleri

121. **ile:**

Gazel 158

Mısra: 1

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Göre ey dil elinde sāgar-ı billûr ile yâri

'Âceb cen' eylemiş mihr ü hilâli bir yere Bârî

122. **ile:**

Gazel 160

Mısra: 1

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Âh-ı şerer-nâkûm çıkar 'aşkuñ ile Mecnûn gibi

Bilmezlenürsün sen dañi derdüm 'âyândur gün gibi

123. **ile:**

Gazel 161

Mısra: 4

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Bezimde görmek 'aceb müşkilümdî sîne-i yâri

Çözüp tebessüm ile düğmesin o müşkil açıldı

124. **ile:**

Gazel 161

Mısra: 11

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Hezâruñ âhıdur ol bîm-i firkat-i gül ile

Kıyâs eyleme gülşende Dürri sünbül açıldı

125. **ile:**

Gazel 162

Mısra: 3

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Hor bakma genc-i 'aşkuñ ile mâl-â-mâldur

Şöyle bî-ma'nâ degüldür kalbimüñ vîrânlığı

126. **ile:**

Gazel 162

Mısra: 11

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Ma'il olduñ ğayra ey gül ülfet itdüñ hâr ile

Bülbül-i dil n'ola efzûn eylese nâlanlığı

127. **ile:**

Gazel 163

Mısra: 1

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Ruñuñ ki neş'e-i bâde ile al al oldu

Gül-i hüsün açılıp zînet-i cemâl oldu

128. **ile:**

Gazel 163

Mısra: 5

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Sipîhr-i vaşla irer mihr-i lutf ile her gün

Yoluñda zerre-veş ol dil ki pâyımâl oldu

129. **ile:**

Gazel 164

Mısra: 5

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Cân-ı zârı aınmaduñ bir kez şarâb-ı vaşl ile

Pister-i miñnetde derd-i hicr ile yatır dañi

130. **ile:**

Gazel 164

Mısra: 6

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Cân-ı zârı aınmaduñ bir kez şarâb-ı vaşl ile

Pister-i miñnetde derd-i hicr ile yatır dañi

131. **ile:**

Kaside 1

Mısra: 7

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Komaz ehl-i dili jeng-i ğam ile âlûde

Olur ihsânı muţarrâ- ger-i pirâhen-i cân

132. **ile:**

Kaside 1

Mısra: 15

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Şeb-i zulmetde fûrûğ-ı meh-i ihsânı ile

Tâ süveydâ-yı dil-i mûru görürler kûrân

133. **ile:**

Kaside 1

Mısra: 23

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Hâdim-i hâk-i deri olmağ ile neyyir-i çarç

Buldı seyyâreler içre bu kadar 'izzet ü şân

134. **ile:**

Kaside 1

Mısra: 42

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Bîm-i 'adliyle cihân fitneden âsûde yine

Güsfendân ile yârân u muşâhib gürgân

135. **ile:**

Kaside 1

Mısra: 47

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Nigeh-i hışm ile hiç kimseye nâzır yokdur

Varısa ise 'âşık-ı şûrîdeye çeşm-i hubân

136. **ile:**

Kaside 1

Mısra: 86

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Şem'-i zâtum benüm itfâ' ide bir bād-ı elem

Hıfz idüp dest-i kerem- baħşuñ ile kıl ihsân

137. **ile:**

Kaside 2

Mısra: 9

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Bāde-i zevk ile pür oldı yine hum-ı murād

Şād olup her kişı aldı eline sāğar-ı Cem

138. **ile:**

Kaside 2

Mısra: 47

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Āb-ı ihsânı ile bulsa nemā lāle-i bāğ

Cümle bî-dāğ ola reşk ide aña bāğ-ı İrem

139. **ile:**

Kaside 2

Mısra: 73

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Nigeh-i hışm ile hiç kimseye nâzır yokdur

Var ısa 'âşıkına dilber-i müşğîn perçem

140. **ile:**

Kaside 2

Mısra: 81

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Ĥār-ı hırmân ile pür-yāre olup bu dil-i zār

Qaldı bî-çāre daħi çekmededür renc ü elem

141. **ile:**

Kaside 2

Mısra: 89

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Eylesem derd ile bir āh-ı cihān-süz eger

Ĥaşre dek gonca ola ĥasret-i āb-ı şebnem

142. **ile:**

Kaside 2

Mısra: 92

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Nahl-i maqşüdımı gülzār-ı dilümden çıkarup

Ĥars idüp gayrı yire bār ile eyler anı cem

143. **ile:**

Kaside 2

Mısra: 96

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Beni güldürmedi hiç bu felek-i bî-inşāf

Ĥam-ı hırmân ile itdi gözümün yaşını yemm

144. **ile:**

Kaside 2

Mısra: 100

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Bā-ħuşuş ola benüm tab'-ı mu'āf-ı kārüm

Şimdi dehr içre sūħan-senc ile meşhūr-ı 'ālem

145. **ile:**

Kaside 2

Mısra: 116

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Gonca-i bāğçe-i zāt-ı kerem-baħşuñ içün

Ber-murād eyle beni lutfuñ ile kıl ĥurrem

146. **ile:**

Kaside 2

Mısra: 118

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Ĥayrilerle beni bir tütma kapuñ bendesiyüm

Ne revā bir tutila büm ile hiç murğ-ı Ĥarem

147. **ile:**

Kaside 2

Mısra: 126

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Ĥaşre dek zinde iden nāmuñı ehl-i dildür

Naẓm-ı Firdevsî ile nite ki şāhān-ı 'ācem

148. **ile:**

Kaside 2

Mısra: 132

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Tā ki her şeb ola ārāste encümle felek

Tā ki her rüz ola ĥurşid ile enver 'ālem

149. **ile:**

Kaside 3

Mısra: 2

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Gehī miğfer olur gülşende geh şekl-i siper gonca

Bu resm ile hezāruñ āhına gögsin gerer gonca

150. **ile:**

Kaside 3

Mısra: 14

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Hemān bir Mevlevîdür tekye-i gülşende güyā kim

Hevā-yı 'aşk ile pür-şevk olup gāhî döner gonca

151. **ile:**

Kaside 3

Mısra: 26

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Birez bezm-i gülistānda açıldı la'l-i dilberden
Zebān-ı hāl ile virdi bize şimdi haber gonca

152. **ile:**

Kaside 3

Mısra: 39

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Besīm-i himmet ile terbiyet bulaydı bir kerre
Dehān-ı dilbere beñzerdi gülşen içre her gonca

153. **ile:**

Kaside 4

Mısra: 5

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Zümürriidīn çemen ü dürr-i pāk-i jāle ile
Nazar kıl oldu çemen-zār pūr-güher bir yemm

154. **ile:**

Kaside 4

Mısra: 11

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Gül ile lāle degül bezm-i şāh-ı nevrūza
Çekildi şanki şabaklarla güne güne ni'am

155. **ile:**

Kaside 4

Mısra: 15

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Hezāre kase ile zehr içürmek için gül
İçinde hürde-i zer sanma koydı cāmına sem

156. **ile:**

Kaside 4

Mısra: 19

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Nuķūd-ı jāle ile gonca kisesin pūr idüp

Hezār itdi gül-i şahidine 'arz-ı direm

157. **ile:**

Kaside 4

Mısra: 22

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Seher zamānı degül jāle çeşm-i nergisde
Cefā-yı dehr ile anuñ da gözleri pūr-nem

158. **ile:**

Kaside 4

Mısra: 46

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Žahīr-i şer'-i Muḥammed müdaḳḳıḳ-i emced
Fünūn-ı 'ilm ile evḥad fezā'il içre 'alem

159. **ile:**

Kaside 4

Mısra: 64

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Felekde buldı ta'ayyūn sitāreler içre
Kapuñ mülāzimi olmağ ile yezz-i a'zam

160. **ile:**

Kaside 4

Mısra: 87

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Nite ki feyz-i bahār-ı huçeste-maḳdem ile
Bahār-ı 'ālem ola reşk-i gülsitān-ı İrem

161. **ile:**

Kaside 5

Mısra: 34

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Ḳadrūñ semendidür senūñ eflāk-ı nüh kıbāb
Māh ile āfitāb-ı felekdür iki rikāb

162. **ile:**

Kaside 5

Mısra: 47

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Akrān olup piyāle-i kām ile neş'e-yāb
Ḳaldum dirīg cūr'a-veş üftāde turāb

163. **ile:**

Kaside 5

Mısra: 52

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Tā kim felekde dāyir ola māh u āfitāb
Tā kim müzeyyen ola nücūm ile nüh kıbāb

164. **ile:**

Kaside 6

Mısra: 20

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Hüsrevā sen hele bir devlete mālîksin kim
Görse biñ cān u dil ile ḳul olurdu saña Cem

165. **ile:**

Kaside 6

Mısra: 37

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Nigeh-i ḥışm ile Rüyine nigāh itseñ eger
Heybetūñden düşürür yayını elden Rüstem

166. **ile:**

Kaside 7

Mısra: 16

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Şahid-i iḥsānıñ zülf-i muṭarrāsın görüp
Reşk ile ḥatır perişān sünbül-i bağ-ı cinān

167. **ile:**

Kaside 7

Mısra: 29

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Haşılı miftâh-ı tab'-ı hikmet-âميزün ile

Münfetihdür hep medeng-i bâb-ı ma'nî vü beyân

168. **ile:**

Kaside 7

Mısra: 39

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

'İlm ile Nu'mânsın sen 'adl ile kâzî şerîh

Dehre mişlûn gelmedi hiç görmedi çeşm-i cihân

169. **ile:**

Kaside 7

Mısra: 39

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

'İlm ile Nu'mânsın sen 'adl ile kâzî şerîh

Dehre mişlûn gelmedi hiç görmedi çeşm-i cihân

170. **ile:**

Kaside 7

Mısra: 83

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Âşinâyum yemm-i medhûn ile tâ rûz-ı elest

Sözlerüm dürr-i ter olup n'ola olsa nükte-dân

171. **ile:**

Kaside 8

Mısra: 48

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Tatlıdur sükker zebânundan gelen incinmezin

Her ne deñlü eyleseñ düşnâm ile baña hitâb

172. **ile:**

Kaside 8

Mısra: 49

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Küyuñ eṭrâfın sirişk-i çeşm ile yem ideyin

Hiç aña yol bulmaya varmağa ağıyâr u kilâb

173. **ile:**

Kaside 8

Mısra: 53

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Mîve-i lafz oldu cûy-ı tab'um ile perveriş

Her sözümdür bâğ-ı nazma bir kelâm-ı müsteṭâb

174. **ile:**

Kaside 8

Mısra: 59

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Ehl ile nâ-ehli teşhiş itmeden kaldı felek

Pîr-i ma'tûh oldu anda kalmadı hiç fer ü tâb

175. **ile:**

Kaside 8

Mısra: 69

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Luṭf idüp sil eşk-i çeşmüm destmâl-i luṭf ile

Hâṭır-ı vîrânımı mi'mâr-ı ihsânunuñla yap

176. **ile:**

Kaside 9

Mısra: 20

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Her kelâmuñ dürr-i meknûn-ı belâğatdûr senüñ

Naḳd-ı cân ile ḫalâyık aña dâ'im müşterî

177. **ile:**

Kaside 9

Mısra: 53

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Bir naḳış bağladı gülşen kim hezâr ezhâr ile

Aña şad taḫsîn iderdi seyr idince Âzerî

178. **ile:**

Kaside 9

Mısra: 70

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Neyledüm cânânuma bilmem günâhum ya nedür

Bakmaz oldu rûyına luṭf ile aşlâ ol perî

179. **ile:**

Kaside 9

Mısra: 89

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Ṭutma yeksân bende-i dergâhuña ağıyâr ile

Bir tutulmuş zâğ ile lâyıḳ mıdur kebk-i derî

180. **ile:**

Kaside 9

Mısra: 90

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Ṭutma yeksân bende-i dergâhuña ağıyâr ile

Bir tutulmuş zâğ ile lâyıḳ mıdur kebk-i derî

181. **ile:**

Kaside 9

Mısra: 98

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Nâzım-ı zâtuñ senüñ çokdur velî görse benüm

Nazmuma Ḥassan ile taḫsîn iderdi Âzerî

182. **ile:**

Kaside 9

Mısra: 103

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Nitekim dâyır ola çarḫ ile necm ü şehab

Nitekim mihr-i ziyâ-baḫş eyleye cevnlânları

183. **ile:**

Kaside 9

Mısra: **111**

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Şol du‘ā-yı şıdk ile itdüm bi-haqq-ı enbiyā

Ola maqbül-i Hudā-yı Hâlik-i ins ü perî

184. **ile:**

Kaside 11

Mısra: **4**

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Şu hâne câmi ki âyine-i Sikender idi

Olurdu bezm ile hicrân o hânenen seyrân

185. **ile:**

Kaside 11

Mısra: **12**

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Hased idüp bu felek seng-i ta‘ne töldi müdām

Havâle itdi teğerk-i şedîd ile bārân

186. **ile:**

Kaside 12

Mısra: **8**

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Niçün ey Dürri-i şeydâ bu kadar âh-ı dilün

Eyleye âteş-i endüh ile ‘ayyûka şu‘üd

187. **ile:**

Kıt'a 1

Mısra: **2**

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Bir ‘abd-i ‘aşîyüm güneüm çokdur ey kerim

Luţf eyle câm-ı ‘affuñ ile kıl mücâmele

188. **ile:**

Kıt'a 1

Mısra: **4**

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Yarın huzûr-ı ‘izzetüne varduğum zamân

Yâ Rabb luţf u fażluñ ile kıl mu‘âmele

189. **ile:**

Matla 1

Mısra: **1**

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

‘Aks-i haţt-ı yâr ile fer virdi sāğar meclise

Yağdı sâkî şanki bir şem‘-i mu‘anber meclise

190. **ile:**

Mesnevi 1

Mısra: **34**

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Yâ Pîr Muhammed Çelebi anda mı ey yâr

Her lahza ola ‘âtıfet-i haqq ile dil-şād

191. **ile:**

Mesnevi 1

Mısra: **36**

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Yâ anda mı gördün mi o her-câyî birâder

Bilsün ‘acabâ ülfeti kimler ile eyler

192. **ile:**

Mesnevi 1

Mısra: **38**

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Añmaz bizi şöhet-i yârâna var bir gâh

Biz hod gam-ı hicrân ile itmedeyüz âh

193. **ile:**

Mesnevi 1

Mısra: **54**

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

‘Osmân Ağamuz anda urup dutmadı mı yâ

Halk ile yine itmede mi yok yire gavgâ

194. **ile:**

Mesnevi 1

Mısra: **58**

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Kendisi dede odası bir tekyedür anuñ

Hep ağzını ihsânı ile dutdı cihānuñ

195. **ile:**

Mesnevi 1

Mısra: **70**

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Ey bād-ı şabâ ide mi şorduñ mı Receb Beg

Yārān ile şöhetde mi gördün mi Receb Beg

196. **ile:**

Mesnevi 1

Mısra: **114**

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

İlk yokışa varduğda eşek çekmez iner mi

Bizlengeç ile ardına geçüp iteler mi

197. **ile:**

Mesnevi 2

Mısra: **41**

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Anuñ birisi gâyet ile bālā

Sipihre nerd-bān olurdu a‘lā

198. **ile:**

Mesnevi 2

Mısra: **68**

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

‘Umûr Fâkî dinür bir mâverāna

Şafâlar bahş ider nüş ile cāna

199. **ile:**

Mesnevi 2

Mısra: **94**

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Birine daği Kar oluğı dirler
Yanında lezzet ile telh sükker

200. **ile:**

Mesnevi 3

Mısra: **16**

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Ġāzīlerine benden anuñ cyle du'ālar

Her birine ta'zīm ile kıl nice şenālar

201. **ile:**

Mesnevi 3

Mısra: **50**

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Hācī Ḥasanuñ oğlu ki meşhūr-ı zamāndur

Kizb ile sefāhet ile mezkūr-ı cihāndur

202. **ile:**

Mesnevi 3

Mısra: **50**

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Hācī Ḥasanuñ oğlu ki meşhūr-ı zamāndur

Kizb ile sefāhet ile mezkūr-ı cihāndur

203. **ile:**

Mesnevi 3

Mısra: **56**

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Evvel emir anı göricek bir toya beñzer

Kizb ile derūnı dolıdır kim şuya beñzer

204. **ile:**

Mesnevi 3

Mısra: **59**

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Lā ḥavle vū ta'vīz ile ammā qovulur ol

Mü'minleri azdırmağa aslā bulımaz yol

205. **ile:**

Tarih 1

Mısra: **7**

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Buña tāriḥ ile naẓir olmaz

Buña zīrā ki Firdevs eşdür

206. **ile:**

Tarih 2

Mısra: **7**

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Felek nār-ı hicrān ile pūr-teb oldu

Degül keheşān itdi çāk-ı girībān

207. **ile:**

Tarih 2

Mısra: **9**

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Mihir şanma taş ile gögsin döğüp çarḥ

Gezüpdür müdām āh-ı Sultān 'Osmān

208. **ile:**

Tarih 4

Mısra: **7**

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Bir ṭarīk ile 'Acem almış idi Bağdādı

Minnet Allāha ki aldı yine ol zıllullāh

209. **ile:**

Tarih 6

Mısra: **1**

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Ḥamdulillāh luṭf-ı Yezdān ile olduñ ey ḥıdīv

Nā'il-i maṭlūb-ı a'lā vāşıl-ı künc-i na'im

210. **ile:**

Tarih 9

Mısra: **2**

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Feyz-ı luṭf-ı Ḥaḳḳla 'ālem bulup qarār

Naḥl açup heman virdi pūr kām ile

211. **ile:**

Tarih 9

Mısra: **3**

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Saḥa-yı kervān olmada ḥamd ile mürüm

Şadr-ı Rüm oldu o fāzıl diyü luṭf-ı Ḥaḳla

212. **ile:**

Tarih 9

Mısra: **5**

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Şād olup Dürrī bü'l hevāsı ile tāriḥin didi

Oldı şadr-ı Rümili Maḥmūd Efendi 'adl ile

213. **ile:**

Tarih 9

Mısra: **6**

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Şād olup Dürrī bü'l hevāsı ile tāriḥin didi

Oldı şadr-ı Rümili Maḥmūd Efendi 'adl ile

214. **ile:**

Tarih 11

Mısra: **2**

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Rum ili şadrın müşerref itdi bir vālā-ḥaseb

Ḥaḳḳ-ı 'ālem vāşıl-ı kām oldu luṭf-ı Ḥaḳ ile

215. **ile:**

Tarih 11

Mısra: **4**

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Dürr-i dâ'î şafâsından didi târîhini
Oldı şadr-ı Rûm ile Maḥmûd Efendi yümn ile

216. **ile:**

Tarih 11

Mısra: 4

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Dürr-i dâ'î şafâsından didi târîhini
Oldı şadr-ı Rûm ile Maḥmûd Efendi yümn ile

217. **ile:**

Tarih 12

Mısra: 8

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Cennet midür nedür bu aşlâ keder yok
Olmuş şafâ ile pür bu kısr-ı zîb-mendi

218. **ile:**

Tarih 13

Mısra: 13

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Âyîne-i Sikender devrin ile muḳarrer
Yokdur cihânda böyle 'âlem-nümâ-yı ḥurrem

219. **ile:**

Tarih 16

Mısra: 2

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Ḥazret-i Maḥmûd Efendüm benüm
Faẓl ile 'âlemde odur bî-nazîr

220. **ile:**

Tarih 18

Mısra: 14

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Seyre gelince eyledükde hemân
Reşk ile 'andelîb-i lâl oldı

221. **ile:**

Tarih 19

Mısra: 7

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Didi yine luṭf ile târîhini
Câh ebu'l-faẓl ile mü'ebbed ola

222. **ile:**

Tarih 19

Mısra: 8

Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Didi yine luṭf ile târîhini
Câh ebu'l-faẓl ile mü'ebbed ola

223. **ile:**

Gazel 2

Mısra: 7

*"Birlikte, beraber; vestilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile" bağlacı.*

'Aşk ile bî-tâb olup dil hareket eylemez
Lâzım olan bir zamân şabr u sükündür baña

224. **ile:**

Gazel 2

Mısra: 9

"-dAn dolayı" anlamında bağlama edatı.

Ṭab'-ı bülendüm ile ben Dürr-i nâzûk-dilüm
Rûtbe-i mihr-i felek pây-e dündur baña

225. **ile:**

Gazel 110

Mısra: 6

"ve" anlamında bağlaç.

Ey şeyḫ hemân cennet ile tekyeñ ögersin
Meyhâne ile gülşeni yâ kem mi şanursın

226. **ile:**

Kaside 2

Mısra: 20

İle.

Mesti ol bâde-i nâbuñ nice Eflâtûnı
Her vücûh ile ider bahş-e gelince mülzem

ilhâm oldu:

1. **ilhâm oldu:-dı**

Tarih 14

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

İçeride doğan düşünce/ İlahî düşünce olmak.

Böyle ilhâm oldu târîhüñ baña

Cennet-i zîbâya gitdün 'ayanâ

ilim:

1. **'ilimde:-de**

Kaside 4

Mısra: 52

Bilim, bilgi.

Anuñla bahş-i feẓâ'il olunmak emr-i muḥâl
'İlimde şeyyid-i 'aşr olsa da olur mülzem

ilk:

1. **ilk:**

Mesnevi 1

Mısra: 113

Birinci olarak, en başta.

İlk yokışa vardukda eşek çekmez iner mi
Bizlengeç ile ardına geçüp iteler mi

illâ ki:

1. **illâ ki:**

Gazel 108

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ne olursa olsun, muhakkak, mutlaka, ille.

Olmasun âlûde 'azm-i küy-ı dilber eyleyen
Varmasun aña dilin illâ ki miğfer eyleyen

'ilm:**1. 'ilm:****Kaside 7**

Mısra: 39

İlim, bilgi.

'İlm ile Nu'mānsın sen 'adl ile kâzî şerîh

Dehre mişlûñ gelmedi hiç görmedi çeşm-i cihān

'ilm:**1. 'ilm:****Kaside 7**

Mısra: 2

İlim.

Habbezā ey şāh-ı iklim-i ma'ānî vü beyān

Şıyt-ı tabl-ı 'ilm ü efzālünle memlûdur cihān

ilmik:**1. ilmik:****Tarih 18**

Mısra: 1

İlmek, düşünmek.

Nāmı zāde dile ilmik gibi

Ser-i erbāb-ı devā'ül-hāl oldu

iltifat:**1. iltifat:****Gazel 61**

Mısra: 5

Teveccüh, ilgi, güler yüz.

İltifāt añla cefā gördükçe ey dil yārdan

Luṭf u ihsānı o şāhuñ 'aşıkā düşünām imiş

2. iltifat:**Kaside 9**

Mısra: 56

İlgilenme, teveccüh.

Her kişi şayd-ı hüma-yı kām iderdi bî-ta'ab

İltifāt u himmetüñ olsa eger kim şeh-peri

iltifat ideli:**1. iltifat ideli:-eli****Gazel 140**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Rağbet etmek, beğenmek.

Dürrîye iltifāt ideli gülsitānda yār

Gül-deste-i şafāsı şığışmaz kucagına

iltifat itmege:**1. iltifat itmege:-e****Gazel 29**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bir şeye alāka ve rağbet göstermek.

Şanma yābāna bakup gayriyle ülfet gözedür

İltifāt itmege 'uşşākına fırsat gözedür

iltifat-ı vār:**1. iltifat-ı yār:****Gazel 99**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilini ilgisi.

İltifāt-ı yār ile dil şād u hurremdür bu dem

Şāhid-i maşşūdi āgūş itdi bî-gāmdur bu dem

ilzām ider:**1. ilzām ider:-er****Kaside 9**

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Cevap veremez hāle getirmek, susturmak.

'Adlinüñ hiç haddi yok faşluñda ammā bi-hisāb

Seyyidi ilzām ider tilmizünñ bir kemteri

imām oldu:**1. imām oldu:-dı****Kaside 7**

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

İmamlık etmek.

Bülbül-i hoş-nağme oldu cāmi'-i gülde imām

Ehl-i 'aşk uydı aña āfākı pür itdi figān

imām-ı a'zam:**1. imām-ı a'zam:****Kaside 2**

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

*İmam- ı A'zam Ebu Hanife.(ö. 150/767). İslam**dininin dört fıkı mezhebinden birisi olan Hanefi**mezhebinin kurucusu ve Sünni fıkının en büyük üstâdı**sayılan İslam fıkıh ve hadis bilgini.*

Dür-i deryā-yı sühan mihr-i sipihr iḳfāl

Feyz-baḥşā-yı meh-i şer'-i İmām-ı A'zam

imām-ı kerderi:**1. imām-ı kerderi:****Kaside 9**

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Şemsü'l-eimme Kerderî(öl. 1244), haneî fakihî.

(?).

Sensin ol Nu'mān-ı şānı kim göreydi faşluñı

'Acz iderdi vaşf-ı zātuñda İmām-ı Kerderî

imāna gelür:**1. İmāna gelür:-ür****Mesnevi 2**

Mısra: 62

Kelime Tipi: **Deyim**

Bir şeyi kabul edip uymak.

Birisi daği hîzâb-ı kilisâ

Gelür imâna içse gebr ü tersâ

imdâd idelüm:

1. **imdâd idelüm:-elüm**

Gazel 96

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yardım etmek, yardıma yetişmek.

Vaşf-ı cānânı yazarken dükenür ise midâd

Merdüm-ı dîdemüzi hâl idüp imdâd idelüm

imdâd ister:

1. **imdâd ister:-r**

Gazel 44

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yardım istemek.

Katl-i 'uşşâkı kaçan ol gözi cellâd ister

Hançer-i gamze-i dil-düzi imdâd ister

imdi:

1. **imdi:**

Kaside 12

Mısra: 24

Şimdi.

Bildi derdümi çünkim o hüdâvend-i cihân

Pây-ı şekvâ-yı şadâ bahtuña ur imdi kuyûd

imiş:

1. **imiş:**

Gazel 61

Mısra: 1

Ek fiil.

Düşmen ile hayf kim bezm eyleyüp hem-cām imiş

Ol hümâ-pervâz evc-i nâr-ı gayra rām imiş

2. **imiş:**

Gazel 61

Mısra: 4

Ek fiil.

Cām-ı billürü görince içüme düşdi hemân

Āftâb-ı gonca-i dil cām-ı âteş-fām imiş

3. **imiş:**

Gazel 61

Mısra: 6

Ek fiil.

İltifât anla cefâ gördükçe ey dil yârdan

Luţf u ihsânı o şâhuñ 'âşıkâ düşnām imiş

4. **imiş:**

Gazel 61

Mısra: 8

Ek fiil.

Yilürüp kucdum miyân-ı yâre ibrām eyleyüp

Künc-i vaşlına meger miftâh anuñ ikdām imiş

5. **imiş:**

Gazel 61

Mısra: 10

Ek fiil.

Āb-dâr olsa dūr-i eş'ârı Dürrinüñ n'ola

Baħr imiş gönli süveydâ anda 'anber hām imiş

6. **imiş:**

Gazel 61

Mısra: 10

Ek fiil.

Āb-dâr olsa dūr-i eş'ârı Dürrinüñ n'ola

Baħr imiş gönli süveydâ anda 'anber hām imiş

imkân yok idi:

1. **imkân yok idi:- idi**

Kaside 1

Mısra: 108

Kelime Tipi: -

İmkan bulunmamak.

Hele vallâhi kâsemdür ki benüm sulţânüm

Fikr-i evşâfuña hiç yok idi bende imkân

imlâ:

1. **imlâ:**

Mesnevi 2

Mısra: 46

Yazıya dökme, yazma.

O câda haylî çokdur mâ-i a'lâ

Degüldür cümlesin kâbil çü imlâ

imren:

1. **imrenme:-me**

Gazel 118

Mısra: 7

Gıpta etmek.

Ƙo gitsün ehl-i cāh imrenme dîbālî bu dünyâdur

Nemed-püş ile anlar cümleten yeksân ola bir gün

imtilâ-pâre:

1. **imtilâ-pâre-i:-i**

Kaside 2

Mısra: 43

(bir şeyi) dolduracak parça.

İmtilâ-pâre-i nân-ı kereminden dünyâ

Rîze-i cüftesidür zâd-ı cüyüş-ı Nîrem

in:

1. **indiler:-di, -ler**

Gazel 136

Mısra: 8

Yukarıdan aşağıya doğru gelmek.

Şanmañ ol şahna ziyâ virdi ol iki meş'al

İndiler hep yire mihr ü meh-i ğarrâ bu gice

2. **in:****Mesnevi 1**

Mısra: 59

İnmek.

İn zâde babam nişler ola oğlın üşüdü
Afyon-ı vefâyı o şoğuk şuyıla yutdı

inan:1. **inanma:-ma****Gazel 27**

Mısra: 6

İnanmak II güvenmek.

Rakîbe mihrüñ işitdüm ü nice yâre didi
İnanma âdeme dünyâda iftirâ çok olur

‘inâyet:1. **‘inâyet:****Gazel 159**

Mısra: 1

Lütf, ihsan, iyilik.

Efendi baña ‘inâyet zamânı gelmedi mi
Dil-i nizâra hidâyet zamânı gelmedi mi

ince:1. **ince:****Gazel 155**

Mısra: 8

İnce, zarîf.

Başumda dâğ-ı tâzemi gördükde yâr didi
Açılmış ince bâğ-ı maḥabbet karanfûli

incid:1. **incidür:-ür****Gazel 3**

Mısra: 10

İncitmek, zarar vermek.

Dürrîyâ âh eyleme gel incinir ol nev-civân
İncidür şarşar nihâl-i tâzeyi zirâ hevâ

incin:1. **incinme:-me****Gazel 36**

Mısra: 2

Gücenmek, gönül koymak, gücüne gitmek.

Sana dil derdini söylese gamından söyler
Aña incinme şehâ sen eleminden söyler

2. **incinir:-ir****Gazel 3**

Mısra: 9

Gücenmek, gönül koymak, gücüne gitmek.

Dürrîyâ âh eyleme gel incinir ol nev-civân
İncidür şarşar nihâl-i tâzeyi zirâ hevâ

3. **incinmişdi:-miş, -di****Gazel 17**

Mısra: 9

Gücenmek, gönül koymak, gücüne gitmek.

Baña incinmişdi barışdı görüşdi ol civân
Merḥabâlar itdi şundi Dürrîyâ zerrîn kadeḥ

4. **incinmezin:-mez, -in****Gazel 121**

Mısra: 4

Gücenmek, gönül koymak.

Kanımı içmek murâd eylermiş ol şüh-ı cihân
Hiç aña incinmezin ben nüş-ı cân olsun dirin

5. **incinmezin:-mez, -in****Kaside 8**

Mısra: 47

Gücenmek, gönül koymak.

Taḥludur sükkar zebânuñdan gelen incinmezin
Her ne deñlü eyleseñ düşnâm ile baña ḥitâb

iner:1. **iner:****Mesnevi 1**

Mısra: 113

Yukarıdan aşağıya doğru gelmek; inmek.

İlk yokışa vardukda eşek çekmez iner mi
Bizlengeç ile ardına geçüp iteler mi

inkâr:1. **inkâr:****Gazel 16**

Mısra: 8

Yaptığını saklama, gizleme; reddetme.

Gördiler sinemde yârûñ tîğ-i ‘aşkı yâresin
Bildiler şimdengerü urgunluğum inkâr güç

inkâr evleyen:1. **inkâr eyleyen:-y, -en****Kaside 7**

Mısra: 77

Kelime Tipi: -

Reddetmek, kabul etmemek.

Kimdür inkâr eyleyen şâh-ı ma‘ânî olduğum ‘
‘Arşa-i ‘âlemde dîvânum dururken raygân

inkâr iderdüm:1. **inkâr iderdüm:-er, -dü, -m****Gazel 82**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Reddetmek.

Ol gün kanı ben ‘aşkumı inkâr iderdüm
Sen muşḥaf-ı ruḥsârufı ibrâz iderdüñ

inkâr ideyin:1. **inkâr ideyin:-eyin****Gazel 47**

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Deyim**

Kabul etmemek, reddetmek.

Nice inkâr ideyin meylümi cânâneye ben
Cism-i pür-şerhâda ey Dürri 'alâmetler var

inkâr idici:

1. **inkâr idici:**-*ici*

Gazel 154

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Kabul etmemek, reddetmek.

Yüri ey 'âşık-ı nâlanını ferdâya şalan

Yüri ey 'ahdini ikrârını inkâr idici

inkâr itmeme:

1. **inkâr itmeme:**-*me, -m*

Kaside 12

Mısra: **21**

Kelime Tipi: -

Saklamak, gizlemek.

Bilürin eyledüğün lutfuñ inkâr itmeme

Şanma köşkün gibi erbâb-ı dile ola cehûd

inkılâb irdi:

1. **inkılâb irdi:**-*di*

Kaside 8

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Bir durumdan başka bir duruma dönüşmek, değişmek.

Mihr-i ruhsâruñ görüp cânuñ kamaşdı gözleri

Şanma mahv olup habâb-ı câma irdi inkılâb

inkisâr olupdur:

1. **inkisâr olupdur:**-*updur*

Gazel 130

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Kırılmak.

Sirişk-i çeşmüm ey Dürri 'aceb mi her zamân akşa

Olupdur seng-i gamla şîşe-i dil inkisâr üzre

ins ü cinne:

1. **ins ü cinne:**-*e*

Gazel 72

Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

İnsanlar ve cinler II tüm dünya.

Nâr-ı âhumdan şakınsun dil-rübâ ile rakîb

İns ü cinne eylemez hiç merhamet şemşir-i 'aşk

inşâa'llâh:

1. **inşâa'llâh:**

Kaside 2

Mısra: **41**

Allah isterse, Allah nasip etti ise.

İ'tikâd -ı 'ukalâ böyledür inşâa'llâh

Ehl-i dil görmeye 'ömrinde anuñ cevri ü sitem

inşâf:

1. **inşâf:**

Gazel 42

Mısra: **6**

Acıma, merhamet duygusu.

Hâlümü sormağa mu'tâd degülken şorduñ

İtdi inşâf meger kalbüne ey meh eger

2. **inşâfuñ:**-*uñ*

Gazel 77

Mısra: **1**

Acıma, merhamet.

Tâ-be-key 'uşşâka cevruñ yok mı inşâfuñ senüñ

Görmeye üftâdeler lâyıkk mı eltâfuñ senüñ

3. **inşâf:**

Gazel 69

Mısra: **1**

Acı, insaf et.

Ey perî gamze-i cellâduña inşâf inşâf

Cevri ta'lîm iden üstâduña inşâf inşâf

4. **inşâf:**

Gazel 69

Mısra: **1**

Acı, insaf et.

Ey perî gamze-i cellâduña inşâf inşâf

Cevri ta'lîm iden üstâduña inşâf inşâf

5. **inşâf:**

Gazel 69

Mısra: **2**

Acı, insaf et.

Ey perî gamze-i cellâduña inşâf inşâf

Cevri ta'lîm iden üstâduña inşâf inşâf

6. **inşâf:**

Gazel 69

Mısra: **2**

Acı, insaf et.

Ey perî gamze-i cellâduña inşâf inşâf

Cevri ta'lîm iden üstâduña inşâf inşâf

7. **inşâf:**

Gazel 69

Mısra: **4**

Acı, insaf et.

Tîr-i hicrâna hedef hâncer-i hırmâna siper

Ey gönül hâtır-ı pülâduña inşâf inşâf

8. **inşâf:**

Gazel 69

Mısra: **4**

Acı, insaf et.

Tîr-i hicrâna hedef hançer-i hırmâna siper
Ey gönül hâtır-ı pûlâduña inşâf inşâf

inşâf ide:

1. **inşâf ide:-e**

Gazel 116

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Merhamet etmek.

Ru'yet-i didâruña tâkat getürmezken melek

Ey perî inşâf ide bî-çâre insân neylesün

inşâf inşâf:

1. **inşâf inşâf:**

Gazel 69

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

İnsaf et, yeter artık.

Bağrumı tîr-i gâmuñ deldi yine rahmuñ yok

Bu kadar cevri ile bî-dâduña inşâf inşâf

2. **inşâf inşâf:**

Gazel 69

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Actıyıp merhamet etmek.

Ey gönül hicr ile efganûña efsûs efsûs

Derd ile nâle-i feryâduña inşâf inşâf

3. **inşâf inşâf:**

Gazel 69

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Actıyıp merhamet etmek.

Bu kadar gûşşa-i cânânı çeker âh itmez

Dürriyâ bu dil-i nâ-şâduña inşâf inşâf

insân:

1. **insân:**

Gazel 116

Mısra: 4

İnsanoğlu, adam.

Ru'yet-i didâruña tâkat getürmezken melek

Ey perî inşâf ide bî-çâre insân neylesün

2. **insân:**

Gazel 110

Mısra: 7

İnsan, adam.

Ehl-i dil ü dâniş gerek insân olan ey dil

Her gördüğün sen meger âdem mi şanursın

intihâ-yı basarîdür:

1. **intihâ-yı basarîdür:-dür**

Kaside 6

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

Görülebilecek mesafenin sonu (Burak

bağlamında).

Rahşuña dirsem eger n'ola burâk-ı cennet

İntihâ-yı basarîdür aña her vaż'-ı qadım

intisâb itmeseydi:

1. **intisâb itmeseydi:-me, -se, -y, -di**

Kaside 8

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Bağlanmak.

Hem-ser olmazdı sipihre mâh u mihr-i tâb-dâr

Ol der-i devlet- penâha itmeseydi intisâb

intisâb kıl:

1. **intisâb kıl:**

Kaside 5

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Intisap etmek, bağlanmak, mensup olma.

Ey dil cihânda çekmeyeyin dirseñ ıztırâb

Var ol yegâne-i 'ulemâya kıl intisâb

'irâk u 'acemûñ:

1. **'irâk u 'acemûñ:-üñ**

Kaside 1

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Irak ve İran.

Hall ider müşkilini cümle 'Irâk u 'Acemûñ

Alsa ger dest-i kerem-bağışına kilik-i dü-zebân

ir:

1. **irmedüñ:-me, -dû, -ñ**

Gazel 54

Mısra: 7

Ulaşmak.

Dirîgâ irmedüñ ser- menzil-i vaşlına cânânûñ

Niçe yıldur ki deşt-i miñnet-i 'aşkında püyânuz

2. **irince:-ince**

Mesnevi 3

Mısra: 13

Ulaşmak.

Ey bād-ı şabâ haşılı ol şehre irince

Ol kân-ı gâzânûñ içine doğru girince

3. **irdi:-di**

Gazel 62

Mısra: 4

Gelmek.

İrişdi haţtı bûs it la'l-i yâri

Bahâr irdi gönül kıl 'ayş ü nûşuñ

4. **irişdi:-iş, -di**

Gazel 41

Mısra: 3

Ulaşmak, erişmek.

Şubh irişdi cāme- hāb-ı nāzdan kalk taşra çık
Pāyuña yüz sürmege mihr-i dirahşān muntazır

5. **irışdi:-iş, -di**

Gazel 62

Mısra: 3

Ermek, olgunlaşmak, yetişmek.

İrişdi hattı būs it la'l-i yāri
Bahār irdi gönül kıl 'ayş ü nūşuñ

6. **irer:-er**

Gazel 163

Mısra: 5

Ulaşmak II yükselmek.

Sipih-r-i vaşla irer mihr-i lutf ile her gün
Yoluñda zerre-veş ol dil ki pāymāl oldı

'irfān:

1. **'irfān:**

Gazel 41

Mısra: 10

Bilme, anlama, kavrama.

Ol raķībūñ suh-re-i dehr olduğun görseñ yine
Haylī demdür böyle vaż'-ı çarha 'irfān muntazır

irgör:

1. **irgörür:-ür**

Mesnevi 4

Mısra: 10

Yetişmek.

Her şehir bād-ı şabā eyler niyāz andan geçer
İrgörür halkuñ meşāmına şem-i 'anber-feşān

2. **irgörsem:-se, -m**

Gazel 99

Mısra: 5

Ulaştırmak, yetişmek.

Ben külāh-ı nāzı irgörsem bugün 'arşa n'ola
Dil harīm-i himmet-i cānāna mahremdür bu dem

irgür:

1. **irgürdi:-di**

Gazel 3

Mısra: 2

Ulaştırmak, eriştirmek.

Ağlamakdan gözlerüm hūnīn olınca dilberā
Kuḥl-i ḥāk-i pāyuñı irgürdi keḥḥāl-i şabā

2. **irgürmedik:-me, -di, -k**

Gazel 13

Mısra: 3

Ulaştır-, eriştir-.

Vişālūñ 'ıydine irgürmedik ey meh-likā çünkim
Nedür yā gūsfend-i cānı kurbān itmege bā'ış

iris:

1. **irişüp:-üp**

Gazel 73

Mısra: 6

Erişmek, ulaşmak.

Her kaçan küyuña 'azm eylesem ey şūḥ-ı cihān
İrişüp dāmenūme māni' olur ḥār-ı firāk

2. **irişüp:-üp**

Gazel 59

Mısra: 7

Gelişip yetişmek.

Gonca vü nergis irişüp açılır gönli gözi
Zāhid-i bād-ı bahār eylemse gülzāra nefes

irşād ider:

1. **irşād ider:-er**

Gazel 72

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Doğru yolu göstermek, hakiki aşka ulaştırmak.

Tekye-i 'aşk-ı mecāzide olan 'aşıkları
Bir gün elbetde kırmaz irşād ider bu pīr-i 'aşk

irtikāb eylerdi:

1. **irtikāb eylerdi:-r, -di**

Kaside 5

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Gizlemek, saklamak (?).

Herkes dilinde 'aşkuñı eylerdi irtikāb
Bāzāra uysa idi eger evdeki ḥesāb

iş:

1. **işleri:-ler, -i**

Kaside 4

Mısra: 83

Uğraş, meşguliyet.

Yeter hep işleri ey Dürri cān-ı mecrūhuñ
Eger urursa aña dest-i şefkati merhem

2. **işidür:-i, -dür**

Mesnevi 3

Mısra: 52

Uğraş, meşguliyet.

Gör şāḥsını kim niçe şikem-ḥāre kişidür
Her demde anuñ kızḥ ü fiten cümle işidür

'isā:

1. **'isā:**

Gazel 50

Mısra: 4

*Ölüleri diriltme ve hastalıklara şifa olma gibi
mucizeleri olan peygamber.*

Şemşir ü tır-i ğamzesi 'uşşāķı öldürür
'İsā gibi o la'l-i lebi baḥş-ı cān ider

işābet evler:

1. işâbet eyler:-r

Kaside 2

Mısra: 57

Kelime Tipi: -

Doğru ve yerinde karar vermek.

Her ne eylerse hata itmez işâbet eyler

Câ nib-i Ha kdan olur kalbine her şey mülhem

ise:

1. iseñ:-ñ

Gazel 156

Mısra: 9

Eklendiği cümleye koşul anlamı veren ek.

Dürriyâ 'azm eyler iseñ itme ümmîd-i necât

Şîr-i endüh ile pürdür râh-ı 'aşkuñ çölleri

2. iseñ:-ñ

Kaside 5

Mısra: 45

Eklendiği cümleye koşul anlamı veren ek.

Feryâduma yetişmez iseñ ey felek-cenâb

Bağlar felekde dūd-ı dilüm hey'et-i şehâb

3. ise:

Gazel 12

Mısra: 1

Koşul edatı.

N'ola cevri eyler ise baña ol âfet kâat

Beni çok geçdi rakîb eyledi şöhet kâat

4. ise:

Gazel 21

Mısra: 5

Koşul edatı.

Dilberüñ sîb-i zenahtânına beñzer var ise

Mîve-i gül-zâr-ı cennet ola hem-râza lezîz

5. ise:

Gazel 28

Mısra: 7

Koşul edatı.

Ko mecazî ise de dildeki 'aşkuñ dîrsün

Giderek cûları seyr eyle ki deryâya çıkar

6. iseñ:-ñ

Gazel 46

Mısra: 9

Koşul edatı.

Dâğlar kesmek hûner mi Kûhken-veş merd iseñ

Seng-i kalb-i yârdan perverde-i şefkât kopar

7. ise:

Gazel 49

Mısra: 18

Koşul edatı.

O bir şah-ı 'adâletdür ki rahş-ı kâdrine anuñ

Kevâkib mîh-i zerrîn meh-i gerdün ise sūmdür

8. ise:

Gazel 55

Mısra: 4

Koşul edatı.

'Andelîbe şeheri def'-i hūmâr itmek içün

Jâle güyâ ki 'arâk gonca-i gülzâr ise kûz

9. ise:

Gazel 83

Mısra: 11

Koşul edatı.

Ne kadar jeng ü gam-âlūd ise âyîne-i dil

Pür-cilâ eyler anı dest-i şabâsı Kozinüñ

10. ise:

Gazel 96

Mısra: 7

Koşul edatı.

Vaşf-ı cânânı yazarken dūkenür ise midâd

Merdüm-ı didemūzi hâl idüp imdâd idelüm

11. ise:

Gazel 119

Mısra: 8

Koşul edatı.

Bulur ehl-i dili tîr-i gam-ı Zâl-i gerdün

Kûh-ı Kâfa kaçup ister ise 'anķa olsun

12. ise:

Gazel 149

Mısra: 5

Koşul edatı.

Ne kadar içdüm ise künc-i firâkında şarâb

Görmedüm zevk u şafâsını keselden gayrı

13. ise:

Mesnevi 2

Mısra: 82

Koşul edatı.

Şovukluğuyla nef'yile o mîzâb

Civânı şeyh ider şeyhi ise şâb

14. ise:

Gazel 4

Mısra: 2

Şart edatı.

Girye itdürme gel 'uşşâkuña ey naħl-i cefâ

Kaşduñ oñmağ ise alma şaķın âh-ı fuķarâ

15. ise:

Gazel 81

Mısra: 2

Şart edatı.

Cevr imiş 'āşıkā mu'tādī Muḥammed şāhuñ
Ġamzedür var ise üstādī Muḥammed şāhuñ

16. **ise:**

Gazel 75

Mısra: 1

Da, de.

Dīde pür-nem dil ise çāk-ı girībān-ı firāk
'Āşıkı böyle idermiş bu imiş şān-ı firāk

17. **isem:-m**

Gazel 109

Mısra: 3

Şart eki.

Künc-i ğamda n'ola ney gibi enin eyler isem
Bağrumı deldi benüm sīḥ-i cefā neyleyeyin

ışid:

1. **ışidince:-ince**

Mesnevi 3

Mısra: 6

Duymak, dinlemek.

Ġazīleri deryā yüzine cenge gidince
Kāfir yaqasın yırtā yaqasın ışidince

2. **ışidür:-ür**

Gazel 36

Mısra: 7

Duymak II dinlemek.

Dili söyletseñ eger yār der yār ışidür
Dinleseñ cām-ı mey-i nābī çemende söyler

isī-dem:

1. **'isī-dem:**

Kaside 3

Mısra: 33

Hız. İsa nefesli.

Semiyy-i mefḥar-ı 'ālem Muhammed-nām u 'İsī-dem
Gülistān-ı kemālinde anuñ faşl-ı dehr gönca

'isī-i lebi:

1. **'isī-i lebi:-i-i**

Gazel 24

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Dudağı İsa'sı, dudak (hayat verme bağlamında).

Cellād çeşm-i 'āşıkı durmaz helāk ider

Ammā ki 'isī-i lebi rūḥ-ı revān virür

ışit:

1. **ışitdüm:-dū, -m**

Gazel 27

Mısra: 5

Duymak, haber almak.

Raḳībe mihrūñ ışitdüm ü nice yāre didi
İnanma ādeme dünyāda iftirā çok olur

2. **ışitdüm:-dū, -m**

Gazel 113

Mısra: 9

Duymak, haber almak.

Raḳībi ḥāṭır-ı Dürri içün urmuşsun ışitdüm

Güzel itdūñ elūñ ey yār-ı şīrīn-kār var olsun

ışit:-

1. **ışidüp:-üp**

Tarih 8

Mısra: 13

Dinlemek, duymak; haber almak.

Zaḥmet-i ibn-i sebīli ışidüp luṭfından

Yapdı bu ḥayr-ı laṭīfī o şeh-i mülk-i şehā

4. **'ışretleri:-ler, -i**

Mesnevi 1

Mısra: 100

Yeme, içme, eğlence.

Yā küşe-be-küşe yine şöḥbetleri var mı
Şeyḥ Oluğı başında da her 'ışretleri var mı

'ışveler itdi:

1. **'ışveler itdi:-di**

Gazel 68

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Eda, naz, cılve yapmak.

'İşveler itdi açup sīne-i sīmīnini yār

Dürriyi yine düşürdi ṭama'-ı ḥāma dirīğ

iskān eyledi:

1. **iskān eyledi:-di**

Kaside 11

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sürekli oturmak üzere bir yere yerleştirme,

yerleştirilme.

Veliyy-i ni'metüm ol dil-nüvāz-ı 'ālem kim

Beni o cāy-ı müferriḥde eyledi iskān

iskender:

1. **iskender:**

Mesnevi 4

Mısra: 15

Makedonyalı İskender.

Evvelā āb-ı ḥayātın görse İskender eger

Olmaz idi tālib-i āb-ı ḥayāt-ı bi-niṣān

ıslāḥ ol:

1. **ıslāḥ ol:-a**

Gazel 62

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Düzelmek, iyileşmek.

Rakīb-i estere ur bār-ı cevruñ
Ağır yük ile işlâh ol camuşuñ

ism:

1. **ismi:-i**

Mesnevi 4

Mısra: 4

Ad, isim.

Gerçi erbâb-ı hîred Yaylak-ı Karlık komuş ad
Vechi var ismi k'ola bağ-ı behişt-i 'âşıkân

isma'îl ağa-zâde:

1. **isma'îl ağa-zâde:**

Mesnevi 1

Mısra: 117

Kelime Tipi: -

İsmail Ağazade.

İsma'îl Ağa-zâde bu evzâ'a güler mi
Ol öbkelenüp kirpi gibi çehre bûzer mi

'işret:

1. **'işretde:-de**

Mesnevi 1

Mısra: 23

Yeme içme, eğlenme.

Gördüñ mi ya sükkânını 'işretde mi her gâh
Her küşe-i seyr üzre mi şöhetde mi her gâh

'işret:

1. **'işretle:-le**

Gazel 99

Mısra: 8

*Mutlu olmak, huzurlu olmak, eğlenmek. II. Güzel
zaman geçirmek.*

Şâh-ı gönca destine aldı zümürürd sāğarı
Bâğda 'işretle bülbüllerle hem-demdür bu dem

2. **'işret:**

Kaside 2

Mısra: 11

*Mutlu olmak, huzurlu olmak, eğlenmek. II. Güzel
zaman geçirmek.*

Ne fâzıldur bu ki eşkâl ü şuver 'işret için
Cânlanup eylediler 'azm-i gülîstân-ı İrem

3. **'işretde:-de**

Mesnevi 1

Mısra: 52

Yeme, içme, eğlenme.

Gördüñ mi Şolâk Ağayı zevk üzre mi her bār
'İşretde ola dā'im o racüllere ser-dār

iste:

1. **isteyen:-y, -en**

Gazel 25

Mısra: 7

Talep etmek.

İsteyen 'aşk-ı hâkîkî-i hum-ı dil içre

Evvelâ 'aşk-ı mecâzîden aña mâye şalar

2. **istediğün:-diğ, -üñ**

Gazel 37

Mısra: 12

Talep etmek.

Cânlar fedâ şu yâre ki 'uşşâkına diye

Al istediğün işte şu pehlû degül midür

3. **ister:-r**

Gazel 44

Mısra: 1

Talep etmek.

Katl-i 'uşşâkı kaçan ol gözi cellâd ister

Hañçer-i gamze-i dil-düzi imdâd ister

4. **ister:-r**

Gazel 44

Mısra: 4

Talep etmek.

Ol kadar itdügi tekml kitâb-ı şîre
Ne sebağ ister o meh-pâre ne üstâd ister

5. **ister:-r**

Gazel 44

Mısra: 4

Talep etmek.

Ol kadar itdügi tekml kitâb-ı şîre
Ne sebağ ister o meh-pâre ne üstâd ister

6. **istemez:-mez**

Gazel 58

Mısra: 1

Talep etmek.

Ruhsâr-ı âlûñi gören 'âşık gül istemez
Seyr eyleyen o kâkülûñi sünbül istemez

7. **istemez:-mez**

Gazel 58

Mısra: 2

Talep etmek.

Ruhsâr-ı âlûñi gören 'âşık gül istemez
Seyr eyleyen o kâkülûñi sünbül istemez

8. **istemez:-mez**

Gazel 58

Mısra: 4

Talep etmek.

Güş eyleyen kelâm-ı şafâ-bahşuñı senüñ
Hergiz şadâ-yı fâhte vü bülbül istemez

9. **istemez:-mez**

Gazel 58

Mısra: 6

Talep etmek.

Cüy-ı ümîd-i vaşluñ eger beni ben alsa da
Erbâb-ı 'aşkuñ uğrar aña hiç pül istemez

10. **istemez:-mez**

Gazel 58

Mısra: 8

Talep etmek.

Dāmān-ı küh deşti tutar Qays-veş hemān
Mecnūnlaruñ kemend-i ser-i kākül istemez

11. **istemez:-mez**

Gazel 58

Mısra: 10

Talep etmek.

'Uşşāka künc-i ğamda hayāl-i lebūñ yeter
Dürri-şifat elem-keş-i hicrūñ mül istemez

12. **isterseñ:-r, -se, -ñ**

Gazel 63

Mısra: 10

Talep etmek.

Şūfî-i pîr-i muġān ol Dürriyā cām al ele
Olmaq isterseñ eger endüh-ı devrāndan ħalāş

13. **istemezin:-mez, -in**

Gazel 70

Mısra: 5

Talep etmek.

Bāġ-ı dehrūñ gül-i pür-minnetini istemezin
Bîni-i cānuma eyler o daġı baġş-ı ru'āf

14. **isterseñ:-r, -se, -ñ**

Gazel 71

Mısra: 5

Talep etmek.

Mürşid isterseñ eger pîr-i muġāna yüz sür
Dest-i üstāda girüp qā'il olur kāra şadef

15. **isterüm:-r, -üm**

Gazel 79

Mısra: 9

Talep etmek.

İsterüm Dürri seni şahbā-yı 'aşk-ı yār ile
Şöyle mest olsañ gehi 'ömründe hüşyār olmasañ

16. **iste:**

Gazel 86

Mısra: 7

Talep etmek.

Olursañ ħabs-i cāh-ı ğam Hūdādan iste dermānı
Senüñ kayd u ħalāşuñla muqayyed olmaz iĥvānuñ

17. **isteyen:-y, -en**

Gazel 115

Mısra: 1

Talep etmek.

Şarf ider naqd-i sirişkin dîlrübāsın isteyen
Yolına cānlar fedā eyler vefāsın isteyen

18. **isteyen:-y, -en**

Gazel 115

Mısra: 2

Talep etmek.

Şarf ider naqd-i sirişkin dîlrübāsın isteyen
Yolına cānlar fedā eyler vefāsın isteyen

19. **isteyen:-y, -en**

Gazel 115

Mısra: 3

Talep etmek.

İsteyen vaşlın varup dārū'ş-şifā-yı kūyına
Zaĥm-ı şemşir-i ğam-ı 'aşkuñ devāsın isteyen

20. **isteyen:-y, -en**

Gazel 115

Mısra: 4

Talep etmek.

İsteyen vaşlın varup dārū'ş-şifā-yı kūyına
Zaĥm-ı şemşir-i ğam-ı 'aşkuñ devāsın isteyen

21. **isteyen:-y, -en**

Gazel 115

Mısra: 6

Talep etmek.

Ey şeh-i mülk-i cefā şahrā-yı 'aşkuñda senüñ
Küşte-i şemşirüñ olsun ger belāsın isteyen

22. **isteyen:-y, -en**

Gazel 115

Mısra: 8

Talep etmek.

Hep 'alāyıkdan müberrā itmek ister kendüsün
Bu cihānuñ ħaşılı zevk ü şafāsın isteyen

23. **isteyen:-y, -en**

Gazel 115

Mısra: 10

Talep etmek.

Ĥāk-i pāyüñde ġubār olmaq gerek Dürri gibi
Büse-i dāmān-ı yār-ı pür-cefāsın isteyen

24. **ister:-r**

Gazel 119

Mısra: 8

Talep etmek.

Bulur ehl-i dili tîr-i ğam-ı Zāl-i gerdün
Küh-ı Kāfā kaçup ister ise 'anķā olsun

25. **isterdüm:-r, -dü, -m**

Gazel 150

Mısra: 1

Talep etmek.

Ben mi isterdüm gam-ı zülfüñle nālān olmağı
Ben mi isterdüm teb-i 'aşkuñla sūzān olmağı

26. **isterdüm:-r, -dū, -m**

Gazel 150

Mısra: 2

Talep etmek.

Ben mi isterdüm gam-ı zülfüñle nālān olmağı
Ben mi isterdüm teb-i 'aşkuñla sūzān olmağı

27. **isterdüm:-r, -dū, -m**

Gazel 150

Mısra: 4

Talep etmek.

Sen o gice kaçmasayduñ ey gözi āhū benüm
Ben mi isterdüm bu deşt-i gamda büryān olmağı

28. **isterdüm:-r, -dū, -m**

Gazel 150

Mısra: 6

Talep etmek.

İtmeseydi zülfüñi tahrīk eger bād-ı şabā
Ben mi isterdüm bu deñlü dil-periřān olmağı

29. **isterdüm:-r, -dū, -m**

Gazel 150

Mısra: 8

Talep etmek.

Tāb-ı nār-ı 'āşk-ı dilber itmese te'sīr eger
Ben mi isterdüm gönül çāk-ı giriḡbān olmağı

30. **isterdüm:-r, -dū, -m**

Gazel 150

Mısra: 10

Talep etmek.

İtmese dīvāne ey Dürri beni sevdā-yı 'āşk
Ben mi isterdüm esir-i zülf-i cānān olmağı

31. **istersem:-r, -se, -m**

Gazel 164

Mısra: 12

Talep etmek.

Didi dilber isterin ben naḡd-i cānuñ vaşluma
Virme istersem eger ey Dürri bir mangır daḡı

32. **ister:-r**

Kaside 6

Mısra: 23

Talep etmek.

Büse-i pāy-i řerifüñ meger almak ister
Māh-ı nev kāmetini aña bakup eyledi ḡam

33. **ister:-r**

Gazel 149

Mısra: 2

İstek duymak, arzulamak.

Kār-ı dil çarḡ ile yok ceng ü cedelden ḡayrı
Ol da cevri eylemek ister o güzelden ḡayrı

34. **istemez:-mez**

Gazel 8

Mısra: 4

Gerekmek.

Yok yere 'āşıkı biñ pāre ider ol ḡunī
İstemez cevri ü cefā itmege bir pāre sebeb

35. **ister:-r**

Gazel 44

Mısra: 12

Gerekmek.

Āhen-i ḡalbini nerm itmege yārūñ Dürri
Āteş-i āh-güdāzında pülād ister

36. **ister:-r**

Gazel 9

Mısra: 10

Arzu etmek, dilemek, talep etmek.

Tiḡ-i ḡun-rizini almış eline ḡamzeleri
Ḳatl-i āmm eylemek ister gibi ḡünkār-ı ḡazūb

37. **isterin:-r, -in**

Gazel 164

Mısra: 11

Arzu etmek, dilemek, talep etmek.

Didi dilber isterin ben naḡd-i cānuñ vaşluma
Virme istersem eger ey Dürri bir mangır daḡı

38. **ister:-r**

Gazel 115

Mısra: 7

Talep etmek, arzu etmek.

Hep 'alāyıkdan müberrā itmek ister kendüsin
Bu cihānuñ ḡaşıllı zevḡ ü şafāsın isteyen

39. **işte:**

Gazel 129

Mısra: 2

İşte.

Ḳullarına luḡ idüp itmeyeler āh vāh
İşte gönül dehrde böyle gerek pādiřāh

40. **ister:-r**

Gazel 44

Mısra: 10

İstemek, dilemek.

Ḥab-ı nāzından o gül çehreli bi-dāra müdām
Bāḡ-ı kūyına varup nāle vü feryād ister

41. **ister:-r**

Gazel 70

Mısra: 7

İstemek, dilemek.

Dehen-i mūra düşen dāneyi almağ ister
Çok görür anı 'acebdür felek-i bî-inşâf

42. işte:

Mesnevi 1

Mısra: 16

İşte, bir kimse, şey veya durumu işaret etmek için kullanılır.

Gördün mi ya Kara Oluğunu anda ne şudur
Dünyâda hayât âbı dinür işte o budur

43. işte:

Gazel 37

Mısra: 12

Anlatılan şeye dikkat çekmek için kullanılan bir

söz.

Cânlar fedâ şu yâre ki 'uşşâkına diye
Al istediğün işte şu pehlû degül midür

44. ister:-r

Gazel 44

Mısra: 6

Istemek, dilemek.

Tigüne boynun egerse dil-i bî-çâre n'ola
Bu bâhâne ile gamuñdan başun âzâd ister

ister:

1. ister:

Gazel 44

Mısra: 8

İstek duymak, arzulamak.

Şerhalar açduğunuñ vecî bu kim sînesine
Dil-i sevdâ -zede bir kâmet-i şimsâd ister

ister ise:

1. ister ise:-r, - ise

Gazel 119

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Talep etmek.

İderin küşte rakîbi bulıcağ ister ise
Küy-ı dilber harem-i Ka'be-i 'ulyâ olsun

ister iseñ:

1. ister iseñ:-r, -ise, -ñ

Gazel 109

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İstemek II arzu etmek.

Söylemezseñ baña gel söyle eger ister iseñ
Vireyin cânı dehânuña kirâ neyleyeyin

istiğfâr ider:

1. istiğfâr ider:-er

Kaside 3

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Af dilemek, niyaz etmek, tövbe etmek, yalvarmak.

Yine gördüm elinde sübhâ-ı mercânı var güyâ
Cefâdan bülbül-i şeydâya istiğfâr ider gonca

istilâh-ı ehl-i dilde:

1. istilâh-ı ehl-i dilde:-ı-de

Gazel 64

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gönül ehlinin istilâhı, tabirleri.

İstilâh-ı ehl-i dilde pür-cefâ dilberlerüñ
Gamze-i hûn-rîzidür şemşîr-i bürrândan garâz

'isvân eyledi:

1. 'isvân eyledi:-di

Mesnevi 3

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

Asi olmak, baş kaldırmak.

Gör Hâzret-i Nûha veledi eyledi 'isvân
Garğ eyledi deryâya anı Hâzret-i Raḥmân

it:

1. itdi:-di

Gazel 10

Mısra: 2

Etmek, eylemek.

Eyledi seng-i havâdiş cām-ı şāhbāyî şikest
İtdi ahîr hâtır-ı rindân rüsvâyî şikest

2. itmez:-mez

Gazel 15

Mısra: 7

Etmek, eylemek.

Nigāh-ı merḥamet itmez saña bir kimse 'âlemde
Gerek cām-ı vefâdan geç gerek tîğ-i cefâdan geç

3. itme:-me

Gazel 62

Mısra: 10

Etmek, eylemek.

Düşersin çāha mānend-i raşad-sāz
Felekden itme ümmîd-i nuḳûşuñ

4. itdüm:-dü, -m

Gazel 72

Mısra: 4

Etmek, eylemek.

Avların deşt-i maḥabbetde ol āhû-dideyi
Kâmetüm itdüm kemân u āhum itdüm tîr-i 'aşğ

5. itmek:-mek

Gazel 78

Mısra: 14

Etmek, eylemek.

Revâ mı Dürri-i âvâreden kaçup dâ'im
Mukîm-i künc-i elem münis-i belâ itmek

6. **itmekdür:-mek, -dür****Gazel 78**

Mısra: 7

Etmek, eylemek.

Tenüm nişâne-i tîr-i melâmet itmekdür
Beni o kaşı kemândan felek cüdâ itmek

7. **itdi:-di****Gazel 86**

Mısra: 10

Etmek, eylemek.

Giribânun niçün çāk eyledün dāmânınun Dürri
Seni pür-teb mi itdi yoksa nâr-ı 'aşkı cānânun

8. **itmeseñ:-me, -se, -ñ****Gazel 133**

Mısra: 3

Etmek, eylemek.

Nev-civānum beste-i zencîr-i zülfün itmeseñ
Çokdan eylerdüm sefer şahrâya âh ü zâr ile

9. **itdi:-di****Gazel 160**

Mısra: 4

Etmek, eylemek.

Yokdur nihâyet derdümê had olmaz âh-ı serdüme
Baksañ bu rüy-ı zerdümê itdi gamun altun gibi

10. **itdüm:-dü, -m****Kaside 9**

Mısra: 111

Etmek, eylemek.

Şol du'â-yı şıdk ile itdüm bi-haqq-ı enbiyâ
Ola maqbûl-i Hudâ-yı Hâlik-i ins ü perî

11. **itmede:-mede****Mesnevi 1**

Mısra: 72

Etmek, eylemek.

Bıldırki gibi var mı çağırğan yine bâzı
Atmacasına itmede mi 'ışk-ı mecâzî

12. **itmiş:-miş****Mesnevi 2**

Mısra: 33

Etmek, eylemek.

Anuñ sükkânını iğrâz itmiş
Yeşil dîbâyı pây-endâz itmiş

13. **itdügi:-düg, -i****Gazel 153**

Mısra: 2

Etmek, yapmak.

Şerhalar açdı sineme bu dil-i zârı bilmedi
Mest-i şarâb-ı nâz olup itdügi kârı bilmedi

14. **itdi:-di****Kaside 4**

Mısra: 34

Etmek, yapmak.

Meh ü mihr geleydi çarh-ı sünbülîstâna
Çemende şun'-ı Hudâ itdi başka bir 'âlem

15. **itme:-me****Gazel 51**

Mısra: 6

Bir işi yapmak.

Kılma miyân-ı yârı der-âgüş için ümîd
Ey dil bu fikri itme hayâl-i muhâldür

16. **itmiş:-miş****Gazel 141**

Mısra: 7

Etmek, (bir yere) çıkmak, niyetlenmek.

Bâzâr-ı vuşlat itmiş iken naqd-i cân ile
Ol şâh-ı hür-ı nâz beni çaldı pâreye

itdig:1. **itdigün:-ün****Gazel 18**

Mısra: 4

Yaptığı, ettiği.

Dehenuñ hoşka-i ma'cûn-ı müferrih mi senün
Gelür 'uşşâkuña her itdigün âzâr ferağ

itele:1. **iteler:-r****Mesnevi 1**

Mısra: 114

Itmek.

İlk yokışa vardukda eşek çekmez iner mi
Bizlengeç ile ardına geçüp iteler mi

itfâ' ide:1. **itfâ' ide:-e****Kaside 8**

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

Söndürme II Dindirme, bastırma.

Dest-i lutfuñla çerâğ itdün beni sen ey hıdîv

Hiç revâ mıdur ki itfâ' ide bād-ı ıztırâb

itfâ' ide:1. **itfâ' ide:-e****Kaside 1**

Mısra: 85

Kelime Tipi: -

Söndürmek.

Şem'-i zâtum benüm itfâ' ide bir bād-ı elem
Hıfz idüp dest-i kerem- bağşun ile kıl ihsân

'itab:

1. 'itâbdur:-dur

Gazel 95

Mısra: 1

Azarlama.

Pây-mâl-ı 'itâbdur gönülüm

Çeyş-i ğamla ħarâbdur gönülüm

'itâb itse:

1. 'itâb itse:-se

Kaside 8

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yormak, zahmet vermek.

Çeşme-i mihre şanurlar kim konuldu nâv-dân

Her kaçan çîn-i cebîn izhâr idüp itse 'itâb

itikâd:

1. i'tikâdum:-um

Kaside 2

Mısra: 53

Inanma, inanç.

İ'tikâdum bu ki hiç gelmeye dehre böyle

Cevri yok himmeti çok zât-ı pesendide- şiyem

itmege:

1. itmege:-e

Gazel 13

Mısra: 1

Etmek, eylemek.

Nedür kuyumda dirseñ âh u efġân itmege bâ'is

Nedür yâ bendeñe cevri firâvân itmege bâ'is

itmek:

1. itmek:

Gazel 19

Mısra: 5

Etmek.

Küşte-i şimşir-i nâz itmek diler 'âşıkları

Giymiş ol yâr-ı ğazabnâküm bugün esbâb sürh

iyd:

1. 'iyd:

Gazel 83

Mısra: 16

Bayram.

Devletinde yine bir zât-ı 'azîmü's-şânuñ

'Iyd u ħadr oldı bize şubh u mesâsı Ķozinüñ

'iyd:

1. 'iydine:-i, -n, -e

Gazel 13

Mısra: 3

Bayram. II Sevinç, mutluluk.

Vişâlüñ 'iydine ırgürmedik ey meh-liķâ çünkim

Nedür yâ ġüsfeñ-i cāmı ħurbân itmege bâ'is

'iyş u nüş:

1. 'iyş u nüş:

Gazel 17

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yiyip içme, zevk ve safa.

Ġülşene olmuş yine revnaķ-fezâ zerrîn ħadeh

'Iyş u nüş eyyâmıdır şun sâķiyâ zerrîn ħadeh

'izâr:

1. 'izârı:-ı

Gazel 161

Mısra: 6

Yüz, yanak.

O derd-i âteş-i teb-baħş-ı cân-ı 'âlemyâñdur

'İzârı üzre kıyâs itme düşdi kâkûl açıldı

'izâr:

1. 'izâr:

Gazel 66

Mısra: 3

Yanak.

Def'-i ġam itdüm ġörüp ħatt u 'izâr u rüyüñi

Ĥüb-rû âb u çemenden itdi cân-ı zâr ħaz

'izâr-ı tâb-dâruñdur:

1. 'izâr-ı tâb-dâruñdur:-uñ, -dur

Gazel 59

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Parlak, güzel yanak.

Cüy u dil-cüy-ı 'izâr-ı tâb-dâruñdur senüñ

Gönlümi ey meh-liķâ alan benüm mânend-i ħas

i'zâz iderdüñ:

1. i'zâz iderdüñ:-er, -dü, -ñ

Gazel 82

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ağdırlamak.

Ol ġün ħanı cânânı hem-râz iderdüñ

Gönlüm ele alur niçe i'zâz iderdüñ

izhâr idici:

1. izhâr idici:-ici

Gazel 154

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Görünür kılmak, göstermek.

Âteş-i 'aşk-ı nühüfem duyılır mıydı benüm

Derd-i âh-ı dil eger olmasa izhâr idici

izhâr idüp:

1. izhâr idüp:-üp

Gazel 7

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Deyim***Meydana çıkarmak.*

Gerçi yakduñ rûyuma çîn-i cebîn izhâr idüp
Deldi ammâ bağrumı ol tîğ-i bürrân-ı 'itâb

2. izhâr idüp:-üp

Kaside 8

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Meydana çıkarmak.

Çeşme-i mihre şanurlar kim konuldu nāv-dân
Her kaçan çîn-i cebîn izhâr idüp itse 'itâb

izhâr-ı vücûd ideyin:

1. izhâr-ı vücûd ideyin:-eyin

Kaside 12

Mısra: **18**

Kelime Tipi: -

Varlığını göstermek.

Rûşen-i mihr göricek kıl koma ayakda beni
İdeyin zerre gibi ben de izhâr-ı vücûd

ıztırâb:

1. ıztırâb:

Gazel 7

Mısra: **2**

Acı, keder.

İtdi meftûn 'âlemi rûyuñda olan âb u tâb
Mihr-ü gerdüna 'aceb midür düşerse ıztırâb

ıztırâb çekmeveyin:

1. ıztırâb çekmeveyin:-me, -y, -eyin

Kaside 5

Mısra: **21**

Kelime Tipi: **Deyim**

Sıkıntıya düşmek, zorluk yaşamak; mutsuz olmak.

Ey dil cihânda çekmeyeyin dirseñ ıztırâb
Var ol yegâne-i 'ulemâya kıl intisâb

ıztırâb düşerse:

1. ıztırâb düşerse:-er, -se

Kaside 8

Mısra: **44**

Kelime Tipi: -

Sıkıntı, elem çekmek.

İtdi meftûn 'âlemi rûyuñda olan âb u tâb
Mihr-i gerdüna 'aceb midür düşerse ıztırâb

ıztırâb virme:

1. ıztırâb virme:-me

Kaside 5

Mısra: **49**

Kelime Tipi: -

Acı vermek, eziyet etmek.

Şekvâyı kı cenâbına gel virme ıztırâb
Dürri du'âya başla ki oldur saña şavâb

2. ıztırâb virme:-me

Kaside 10

Mısra: **27**

Kelime Tipi: -

Acı vermek, eziyet etmek.

İkşâr kı cenâbına gel virme ıztırâb
Dürri ehem olan saña hayr du'âsıdur

'izz:

1. 'izz:

Kaside 8

Mısra: **79**

Aziz olma , azizlik.

Nâz u ni'met ber-karâr u 'izz ü rif'at ber-medâr
Ferr-i şevket pâyidâr u 'ömr tâ rûz-ı hisâb

2. 'izz:

Kaside 4

Mısra: **75**

Yücelik, ululuk; değer, kıymet, itibar.

Bi-zât-ı pâk-i Hudâ 'izz ü şânühü'l-a'lâ
Bi-nûri vechi benî celle rûhahu'l-ekrem

'izz ü şâna:

1. 'izz ü şâna:-a

Kaside 8

Mısra: **38**

Kelime Tipi: -

İtibar, şöret.

Pâk-dil 'âlî-nejâd sensin ol vâlâ-ğaseb
Kim senüñ zâtuñda olan 'izz ü şâna yok hisâb

'izzet ü şân buldı:

1. 'izzet ü şân buldı:-dı

Kaside 1

Mısra: **24**

Kelime Tipi: -

Değer kazanmak, ilgi görmek.

Hâdim-i hâk-i deri olmağ ile neyyir-i çarğ
Buldı seyyâreler içre bu kadar 'izzet ü şân

'izzet-pezir-i 'âlem:

1. 'izzet-pezir-i 'âlem:

Tarih 13

Mısra: **1**

Kelime Tipi: -

Dünyanın şereflişi.

'İzzet-pezir-i 'âlem kân-ı 'atâ vü dil-i yem
Memdûh-ı cümle âdem reşk-i revân-ı hâtem

i'tikâd -ı 'ukalâ:

1. i'tikâd -ı 'ukalâ:

Kaside 2

Mısra: **41**

Kelime Tipi: -

Akulluların inancı.

İ'tikâd -ı 'ukalâ böyledür inşâa'llâh
Ehl-i dil görmeye 'ömrinde anuñ cevri sitem

J j

jāle:

1. **jāleye:** -y, -e

Gazel 71

Mısra: **10**

Çiy tanesi. II Aşığın göz yaşı.

Baħr-i Hadrā-yı gülistānda ‘aceb mi diseler

Dürriyā jāleye dūr nergis-i bīmāre şehhāre şadef

2. **jāle:**

Gazel 55

Mısra: **4**

Çiğ tanesi.

‘Andelibe şehērī def’-i ħumār itmek için

Jāle gūyā ki ‘arāk ğonca-i gūlzār ise kūz

3. **jāle:**

Kaside 4

Mısra: **21**

Çiğ tanesi.

Seħer zamānı degül jāle çeşm-i nergisde

Cefā-yı dehr ile anuñ da gözleri pūr-nem

4. **jāle:**

Kaside 4

Mısra: **27**

Çiğ tanesi.

Mişāl-i ħumbara ğonca içinde jāle degül

Ki ħılmsı anda tufeyl-i hezār cem’-i direm

jeng:

1. **jeng:**

Gazel 83

Mısra: **11**

Pas, küf, kir.

Ne kadar jeng ü ğam-ālūd ise āyīne-i dil

Pūr-cilā eyler anı dest-i şabāsı Kozinüñ

jeng-i ğam:

1. **jeng-i ğam:**

Kaside 1

Mısra: **7**

Kelime Tipi: -

Gam pası, gam kiri.

Ķomaz ehl-i dili jeng-i ğam ile ālūde

Olur iħsānı muṭarrā- ger-i pirāhen-i cān

K k

kabā:

1. **ķabādan:** -dan

Gazel 15

Mısra: **10**

Ar. Üstlük, kaftan, libas, cübbe.

O dildāruñ ṭavāf-ı Ka‘be-i kūyı murāduñsa

Çıkar destār ü cübbeñ Dürriyā tāt ü ķabādan geĶ

ka‘be:

1. **ka‘be:**

Tarih 8

Mısra: **18**

Bütün müslümanların kiblesi, beytullah.

İtmedi kimse bunuñ gibi ħayır hem idemez

Var ise Ka‘be ide ‘arż-ı Ħicāz üzre binā

kābil degüldür:

1. **ķābil degüldür:** -dür

Mesnevi 2

Mısra: **46**

Kelime Tipi: -
Mümkün değil.

O cāda haylī çokdur mā-i a'lā
Degüldür cümlesin kâbil çü imlā

kâbil mi:

1. kâbil mi:

Kaside 1

Mısra: 71

Kelime Tipi: -

Mümkün müdür. II Mümkün değil.

Hîç kâbil mi bu kim der baña künc-i dâr-ı marîz
Dād endüh-i felekden beni itdi hayrân

kabûl evleveler:

1. kabûl eyleyeler:-ye, -ler

Mesnevi 1

Mısra: 131

Kelime Tipi: -

Kabul etmek.

Me'mûl olan oldur ki kabûl eyleyeler hep
Bizden de selâm eyle diyü söyleyeler hep

kabûl evlivel:

1. kabûl eyliyeler:-y, -e, -ler

Mesnevi 3

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Kabul etmek, razı olmak.

Me'mûl olan oldur ki kabûl eyliyeler hep
Bizden de selâm eyle diyü söyleyeler hep

kac:

1. kaçup:-up

Gazel 119

Mısra: 8

Koşmak, sığınmak.

Bulur ehl-i dili tîr-i ğam-ı Zâl-i gerdûn
Kûh-ı Kâfa kaçup ister ise 'anķa olsun

2. kaçar:-ar

Kaside 7

Mısra: 42

Koşmak, sığınmak.

Görse ger bir kimseden bir kimse şimdi dest- bürd
Cân atup saña kaçar eyler şikâyet râygân

3. kaçup:-up

Gazel 78

Mısra: 13

Kaçmak II uzak durmak.

Revâ mı Dürri-i âvâreden kaçup dâ'im
Muķim-i künc-i elem münis-i belâ itmek

4. kaçmasayduñ:-ma, -sa, -y, -du, -ñ

Gazel 150

Mısra: 3

Kaçmak II uzaklaşmak.

Sen o gice kaçmasayduñ ey gözi âhû benüm
Ben mi isterdüm bu deşt-i ğamda büryân olmağı

kaçan:

1. kaçan:

Gazel 44

Mısra: 1

Ne zaman.

Ķatl-i 'uşşâķı kaçan ol gözi cellâd ister
Ķançer-i ğamze-i dil-düzi imdâd ister

2. kaçan:

Gazel 50

Mısra: 1

Ne zaman.

Tîrin kaçan ki ol kaşı yâdur kemân ider
Evvel emirde püte-i cânım nişân ider

3. kaçan:

Gazel 22

Mısra: 1

Ne zaman ki, her ne zaman, ne vakit.
Âh ider dil kaçan ol serv-i hîrâmânı aňar
Zâr olan bülbül-i gûyâ gül-i Ķandânı aňar

kaçan kim:

1. kaçan kim:

Gazel 130

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ne zaman ki.

Gözüm dutsa kaçan kim bir hümâ-yı ma'nî-i bikri
Olur şehbâz-ı taḅ'um anı elbette şikâr üzre

kad:

1. kadî:-i

Kaside 2

Mısra: 46

Boy, kâmet.

Gülşen-i dehrde ol zât-ı kerimü's-şânuñ
Ķadi bir naḥl-i lutufdur beri iḥsân-ı kerem

2. kadûm:-üm

Gazel 49

Mısra: 11

Boy.

Ķadûm ḥam eyleyüp çeng eyledi bâr-ı elem Dürri
Sirişķüm aña târ oldu enîn-i dil terennümdür

3. kadûñ:-üñ

Kaside 4

Mısra: 66

Boy.

Cihân-ı re'fete gülzârdur derûn-ı dilûñ
Ķadûñ o gülşene bir serv oldu hicr-i 'alem

4. kadîne:-i, -n, -e

Kaside 4

Mısra: 30

Boy.

Bahār yāsemeni şanki 'aşk-ı bî-cāndur
Ki şarmaşur kadine serv-i serkeşüñ muhkem

kadar:

1. **qadar:**

Gazel 8

Mısra: 6

Ölçüsünde, derecesinde, gibi, dek, miktarda.

Ne anarsın dil-i zārı ne şorarsın hālın
Bu kadar cevve nedür 'āşık-ı bî-māra sebeb

2. **qadar:**

Gazel 47

Mısra: 7

Ölçüsünde, derecesinde, gibi, dek, miktarda.

Ža'f-i hicrūñ komadı zerre kadar bende vücūd
Göñlüm ey mihr-i hüsün al ele rahm eyle ne var

3. **qadar:**

Mesnevi 4

Mısra: 7

Ölçüsünde, derecesinde, gibi, dek, miktarda.

Şol kadar virmiş şükûfe zinnat ü encüm aña
Reşk ider anuñ fezâ-yı sînesine âsumân

4. **qadar:**

Gazel 69

Mısra: 9

Ölçüsünde, derecesinde.

Bu kadar guşşa-i cānānı çeker āh itmez
Dürriyâ bu dil-i nâ-şāduña inşāf inşāf

5. **qadar:**

Gazel 44

Mısra: 3

Kadar II ölçüsünde.

Ol kadar itdügi tekmiñ kitāb-ı şîre
Ne sebağ ister o meh-pāre ne üstād ister

6. **qadar:**

Gazel 1

Mısra: 2

"ölçüsünde, derecesinde" anlamında edat.

İdeli bāde-i 'aşkuñ beni mest ü rüsvā
Gözüme zerre kadar şimdi görünmez dünyā

7. **qadar:**

Gazel 69

Mısra: 6

Kadar, derecesinde, ölçüsünde.

Bağrumı tîr-i gāmuñ deldi yine rahmuñ yok
Bu kadar cevri ile bî-dāduña inşāf inşāf

8. **qadar:**

Kaside 2

Mısra: 18

Gibi.

Niçe bāde anı nüş eylese bir pîr-i ža'if
Tıfl-ı yek-rûze kadar gelmeye aña Rüstem

kadd:

1. **qaddüñ:-iñ**

Gazel 164

Mısra: 2

Boy.

Bāğ-ı 'ālemde ruhuñ gibi gül olmaz bir dağ
Dehre qaddüñ gibi gelmez 'ar'ar-ı fāhîr dağ

2. **qaddümi:-üm, -i**

Kaside 1

Mısra: 69

Boy.

Kāse-i çeşümü pür qaddümi ham itmiş iken
Eşkümü yine kırmaz itmege bir dem rîzân

3. **qaddüñ:-iñ**

Gazel 43

Mısra: 5

Boy.

Gümüşden servdür ey şāh qaddüñ
O nazik sāğaruñ kâfûra beñzer

kaddi:

1. **qaddi:**

Gazel 38

Mısra: 9

Boy.

Qadd-i cānānuma beñzer deyü qaddi Dürri
Serve gülşende yine cüy-ı firāvān dolaşır

kadd-i cānānuma:

1. **qadd-i cānānuma:-um, -a**

Gazel 38

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sevgilinin boyu.

Qadd-i cānānuma beñzer deyü qaddi Dürri
Serve gülşende yine cüy-ı firāvān dolaşır

kadd-i dil-rübā:

1. **qadd-i dil-rübā:**

Tarih 7

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gönül alan sevgilinin boyu, endamı.

Şöyle 'ālîdür ki tākı hemser-i evc-i felek

Şöyle mevzundur sütünı hem-çü qadd-i dil-rübā

kadd-i nahîfi:

1. **qadd-i nahîfi:-i**

Mesnevi 1

Mısra: 76

Kelime Tipi: -
Zayıf beden.

Gördün mi Kuyum-zâdeyi ol zât-ı şerîfi
Ol nüsha-i meşhûreyi ol kadd-i nahîfi

kadd-i yâr-i melâhat:

1. kadd-i yâr-i melâhat:

Tarih 16

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Güzel yüzlü sevgilinin boyu.

Şöyle güzeldür ki sütünü bunun

Hemçü kadd-i yâr-i melâhat bezîr

kaddümi çeng itdi:

1. kaddümi çeng itdi:-di-üm, -i

Gazel 73

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

Boyu iki büküm etmek (aşık bağlamında).

Nâlem âheng ü sirişk olsa n'ola târ-ı firâk

Hışm idüp kaddümi çeng itdi yine bâr-ı firâk

kadeh:

1. kadeh:

Gazel 161

Mısra: **1**

Kadeh, bardak, küçük bardak, içki bardağı.

O gönca-fem içecek bir iki kadeh mül açıldı

Kızardı ruhları gülzâr-ı şivede gül açıldı

kad-i bālâsı:

1. kad-i bālâsı:-sı

Gazel 26

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

Yüce boy. II Sevgilinin düzgün boyu.

Nefha-ı kâküli kim büy-ı semenden yegdür
Kad-i bālâsı dañi serv-i çemenden yegdür

kad-i ğilmân-ı cennet:

1. kad-i ğilmân-ı cennet:

Mesnevi 2

Mısra: **60**

Kelime Tipi: -

Cennet delikanlılarının boyu.

Anuñ yanında ğam-ı eşcâr-efzûn

Kad-i ğilmân-ı cennet gibi mevzûn

kad-i hamgestem:

1. kad-i hamgestem:-m

Kaside 2

Mısra: **94**

Kelime Tipi: -

Beli bükülmüş boy.

Hâşılı yâr cefâsı baña te'sîr itdi

Dest-i ğamda kad-i hamgestem olupdur hâtem

kad-i ham-gestem:

1. kad-i ham-gestem:-m, -i

Kaside 7

Mısra: **71**

Kelime Tipi: -

Eğrilmiş/bükülmüş boy.

Dest-i ğamda hâtem itmezdi kad-i ham-gestem

Ehl-i dilden olduğum bilse bu çarh-ı bî-amân

kādî-‘asker:

1. kādî-‘askerin:-i, -n

Kaside 9

Mısra: **31**

Kazasker.

Hâk mübârek eyleye hünkâra kādî-‘askerin

Lutf-ı bî-pâyânınıñ ola hemîşe mazharı

kādî-i şehre:

1. kādî-i şehre:

Gazel 102

Mısra: **11**

Kelime Tipi: -

Şehrî kadısı.

Kādî-i şehre oldu şimdi bir kerem-kâr-ı cihân

Yümn-i teşrîfiyle yokdur bir diyâra minnetüm

kādî-i şehre:

1. kādî-i şehre:-e

Gazel 49

Mısra: **14**

Kelime Tipi: -

Şehrî kadısı.

Figâna başlamış güş eyledüm gülşende bülbüller

Murâdı cevri-ı gülşen kādî-i şehre tazallümdür

kadîmî:

1. kadîmî:

Gazel 159

Mısra: **5**

Eskiden beri, öteden beri, daimî.

Kadîmî bende-i üftâdedür kapuñda göñül

Vefâlar itmege kat kat zamânı gelmedi mi

kadîr:

1. kadîr:

Tarih 16

Mısra: **14**

Her şeye gücü yeten Allah.

Tarhına Dürri didi tarîh-i hüv

Eyleye bu kaşrı mübârek Kadîr

kadir-i vâhid:**1. kâdir-i vâhid:****Tarih 3**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Tek olan kudret sahibi Allah.

Eyleyelüm mi 'arz-ı şükr-i kâdir-i vâhid
Oldı sa'âdetle hân şâh-ı Bahâdır Girây

kadr:**1. kâdr:****Gazel 83**

Mısra: 16

Kadir gecesi.

Devletinde yine bir zât-ı 'azîmü's-şânuñ
'İyd u kâdr oldı bize şubh u mesâsı Kozinüñ

2. kâdrüñ:-üñ**Kaside 5**

Mısra: 31

Değer, kıymet.

Kâdrüñ piyâlesinde nüh eflâk olup habâb
Kaldı içinde şanma şafaç cür'a-i şarâb

3. kâdrine:-i, -n, -e**Kaside 8**

Mısra: 30

Değer, itibar, haysiyet.

Ol şeh-i 'irfân ki ider gerdün şu'a-ı mihrden
Hayme-i câh u celâl ü kâdrine zerrîn tınâb

4. kâdrüñ:-üñ**Kaside 5**

Mısra: 33

1. Değer, kıymet. 2. İtibar, şeref.

Kâdrüñ semendidür senüñ eflâk-ı nüh kıbâb
Mâh ile âfîtab-ı felekdür iki rikâb

kadr-i dil-i şeydâyı:**1. kâdr-i dil-i şeydâyı:-y, -ı****Gazel 82**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çılgın gönlün itibarı.

Ol gün kanı kim beste idüp zülfüne şâhum
Kâdr-i dil-i şeydâyı ser-efrâz iderdüñ

kadr-i gûzâtı:**1. kâdr-i gûzâtı:-ı****Mesnevi 3**

Mısra: 45

Kelime Tipi: -

Gazilerin kıymeti.

'Âlim bilür 'âlemde hemân kâdr-i gûzâtı
Hızr olmayan âdem ne bilür âb-ı hayâtı

kadr-i şi'rüm:**1. kâdr-i şi'rüm:-üm****Kaside 9**

Mısra: 99

Kelime Tipi: -

Şiirin kıymeti.

Ben öğünmem kâdr-i şi'rüm ehl-i dil a'lâ bilür
Kâdr-i zer zer-ger şinâsed kâdr-i cevher cevheri

kadr-i zer zer-ger şinâsed kâdr-i cevher cevheri:**1. kâdr-i zer zer-ger şinâsed kâdr-i cevher cevheri:****Kaside 9**

Mısra: 100

Kelime Tipi: Atasözü

*Altının kıymetini kuyumcu bilir, mücevherin
kadrini mücevherci bilir.*

Ben öğünmem kâdr-i şi'rüm ehl-i dil a'lâ bilür
Kâdr-i zer zer-ger şinâsed kâdr-i cevher cevheri

kadr-i zeri:**1. kâdr-i zeri:-i****Mesnevi 3**

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

Altının kıymeti.

Kâdr-i zeri zerger olan a'lâ bilür ey dil
Kimyâyı şanur bilmeyen âdem göricek gil

kadr-i 'uşşâkı:**1. kâdr-i 'uşşâkı:-ı****Gazel 164**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Aşıkların değeri.

Cân-ı pür-tâba dime olmaz hevâ-dâr ol seriv
Kâdr-i 'uşşâkı ne bilsün tıfl-ı nevresdür dalı

kâdrimüz bilür yok:**1. kâdrimüz bilür yok:****Gazel 93**

Mısra: 3

Kelime Tipi: Deyim

Kıymet bilmemek.

Kâdrimüz çünkü bilür yok serimüz erse göge
Başımız hırkaya gel ey dil-i şeydâ çekelüm

kâdrin bilmedüñ:**1. kâdrin bilmedüñ:-me, -dü, -ñ****Tarih 2**

Mısra: 5

Kelime Tipi: Deyim

Değerini bilmek.

Hayıf bilmedüñ kâdrin ol pâdişahuñ
Sirişk-i nedâmetle dehr olsun 'ummân

kâdrini bilse:

1. **qadrini bilse:-se****Gazel 149**

Mısra: 11

Kelime Tipi: **Deyim***Değerini, kıymetini bilmek.*

Dürriyâ qadrini bilse eger ol çeşm-i gâzâl
Söylemezdim daği 'âlemde gâzelden gayrı

kâfir:1. **kâfidür:-dür****Gazel 90**

Mısra: 4

Yeterli, yeter.

Ben o şehbâz-ı hümâ-pervâz-ı 'aşkum kim senûñ
Baña kâfidür hayâl-i ebruvânun perr ü bâl

kâfile-i endişem:1. **kâfile-i endişem:-m****Kaside 2**

Mısra: 114

Kelime Tipi: -

Düşünce kervanı.

Gelse şehri dilüme mülk-i tabî'atdan eger
Dür-i medhûñ getürür kâfile-i endişem

kâfir:1. **kâfir:****Mesnevi 3**

Mısra: 23

Allah'ın varlığını inkar eden.

Kâfir didi mü'minlere bir kes dise hâlid
Münkir olcak ol kişi ol bulmasa şahid

2. **kâfir:****Tarih 14**

Mısra: 4

Allah'ın varlığını inkar eden.

Acıdı a'lâ vü ednâ mevtüñe
Ağladı kâfir müselmân hep saña

3. **kâfir:****Mesnevi 3**

Mısra: 7

Allah'ın varlığı ve birliğini kabul etmeyen kimse.

Kâfir yaqasında yaqalarlar niçe kâfir
Hiç ol kıyılarda kıyılmaz kıyar anlar

4. **kâfir:****Mesnevi 3**

Mısra: 7

Allah'ın varlığı ve birliğini kabul etmeyen kimse.

Kâfir yaqasında yaqalarlar niçe kâfir
Hiç ol kıyılarda kıyılmaz kıyar anlar

5. **kâfir:****Mesnevi 3**

Mısra: 6

Allah'a inanmayan, müslüman olmayan.

Ğazileri deryâ yüzine cenge gidince
Kâfir yaqasın yırtı yaqasın işidince

6. **kâfir:****Gazel 164**

Mısra: 8

Inkarçı II rakip.

Bu dil-i bîmâra rahm itdi rakîb-i seng-dil
Sen tarahhüm itmedüñ rahm eyledi kâfir daği

kâfir:1. **kâfûra:-a****Gazel 43**

Mısra: 6

*Kafir ağacından elde edilen beyaz, yarı şeffaf
madde.(Sevgilinin gerdanı bağlamında).*

Gümüşden servdür ey şâh qaddûñ
O nazik sāğaruñ kâfûra beñzer

kâğıd:1. **kâğıd:****Mesnevi 2**

Mısra: 133

Üzerine yazı yazılan sayfa,mektup.

Eger ketb olsa kâğıd qalmayaydı
Bu nüh çarlı aña bir cüz olmayaydı

kâh:1. **kâh:****Gazel 124**

Mısra: 8

Saman, saman çöpü.

Havfım budur bizi kim ider gird-bâd-ı gam
Yokdur ten-i nañifimizüñ farkı kâh ile

kâh eyledi:1. **kâh eyledi:-di****Gazel 126**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Saman gibi savurmak II saman çöpü gibi atmak.

Cism-i zerdüm za'f ile kâh eyledi gerçi felek
Aşiyân-ı murğ bâm-ı 'aşk-ı yâr eyler hele

kâh-ı 'aşk:1. **kâh-ı 'aşk:****Gazel 74**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Aşk samanı, aşk.

Dest-i kudretle binâ itdükde Hâlık cismümi
Hâkûme tarh eylemişdür âb-ı gamla kâh-ı 'aşk

kahramân:

1. **kaḥramāndur:-dur****Gazel 25**

Mısra: 4

İran mitolojisinde efsanevi bir kahraman.

Çeşm-i mesti saff-ı 'uşşâkı perîşân eyler
Kaḥramāndur sanasın kendüyi âlāya şalar

kaḥramān-hey'et:1. **kaḥramān-hey'et:****Kaside 6**

Mısra: 27

Kahraman görünüşü.

Kaḥramān-hey'et ü Zāl-heybet ü Rüstem-sîret
Ḥamza-kuvvat ü 'Ömer-'adl ü vezîr-i efḥam

kahr-ı felek:1. **kaḥr-ı felek:****Kaside 1**

Mısra: 59

Kelime Tipi: -

Feleğin eziyeti.

Eyledi kaḥr-ı felek mûy-ı serüm cümle sefid

Olsa ger didelerümden n'ola eşküm rîzân

kahr-ı gülden:1. **kaḥr-ı gülden:-den****Gazel 33**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

(aşkın) gülün kederi.

Toḥm-ı zer zan itme cām-ı ḡonca-i nevrestede

Kaḥr-ı gülden bülbül-i şürîde- diller sem çeker

kā'il ol:1. **kā'il ol:****Gazel 123**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Razı olmak.

Eyleme ümmîd-i büse seyr-i rûya kā'il ol
Çünkü ey dil âfitâb-ı pür-ziyâ girmez ele

kā'il olur:1. **kā'il olur:-r****Gazel 71**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

1.Söyleyen olmak. 2. Razı olmak, boyun eğmek.

Mürşid isterseñ eger pîr-i muḡāna yüz sür

Dest-i üstâda girüp kā'il olur kâra şadef

kākül:1. **kākülünü:-üñ, -i****Gazel 58**

Mısra: 2

Saç, perçem.

Ruḥsâr-ı âlüñi gören 'aşık gül istemez

Seyr eyleyen o kākülünü sünbül istemez

2. **kāküli:-i****Gazel 64**

Mısra: 11

Saç, perçem.

Ḥālî fülful kāküli sünbül ruḥı pür-tâbı gül

Âfitâb-ı rûy-ı dilberdür gülistândan ḡaraż

3. **kākülini:-i, -n, -i****Gazel 111**

Mısra: 3

Saç, perçem.

Esîr-i 'aşkı olanlar görince kākülini

Şafâ-yı ḥâtır iledür ki dir kemend olayın

4. **kākülünden:-üñ, -den****Gazel 126**

Mısra: 8

Saç, perçem.

Niçe demdür ser-fîrâz-ı rezm-gâh-ı 'aşkunam
Degmedüm yanuñda şāhum kākülünden bir tele

5. **kāküllerin:-ler, -i, -n****Gazel 139**

Mısra: 1

Saç, perçem.

Kāküllerin şalınca o meh-rû yañaḡına

Üftâde oldı murḡ-ı dil 'aşkuñ duzaḡına

6. **kaküli:-i****Gazel 156**

Mısra: 8

Saç, perçem.

Kaşları kavs-i belâ müjḡānıdır tîr-i cefâ

Kaküli dām-ı belâdur dānedür fülfülleri

7. **kākülleri:-ler, -i****Gazel 156**

Mısra: 1

Saç, perçem.

Yārimün düşmiş ruḥ-ı gül-ḡünına kākülleri

Gülsitān-ı ḥüsnün açılmış yine sünbülleri

8. **kākül:****Gazel 161**

Mısra: 6

Saç, perçem.

O derd-i âteş-i teb-baḥş-ı cān-ı 'ālemiyāndur

'İzârı üzre kıyās itme düşdi kākül açıldı

9. **kakülün:-üñ****Kaside 9**

Mısra: 13

Saç, perçem.

Büy-ı yek-tārın bir hemān şemm eyleyüp ol kakülün

Beste itdi bîmārını Çîn ü Ḥoten sūdā-geri

10. **kākūli:-i****Gazel 9**

Mısra: 8

(Sevgilinin) Alna düşen kısa saç demeti.

Çaşları kavı-ı cefâ her müjesi tîr-i kâzâ
Kākūli dām-ı belâ çeşmi sitem-kâr-ı gâzûb

11. **kākūli:-i****Kaside 9**

Mısra: 66

Alna düşen kısa kesilmiş saç, perçem.

Ruḥları pejmürde-i reşk eyledi verd-i teri
Kākūli şermende itdi misk-i Çîn-i ezferi

12. **kākūlleri:-ler, -i****Kaside 9**

Mısra: 12

Alna düşen kısa kesilmiş saç, perçem.

Ḥalkı memnûn eyleyüp dil-beste itdi kendüye
Şâhid-i cüd-ı vüçüd-ı pākūnūñ kākūlleri

kākūl-i dildāra:1. **kākūl-i dildāra:-a****Gazel 38**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin kakülü, saçı.

Meyl idüp kākūl-i dildāra dil ü cān dolaşır
Şanki bir dām-ı belâ vü gama mürgān dolaşır

kākūl-i şeb-bū:1. **kākūl-i şeb-bū:****Gazel 35**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güzel kokulu kakül.

Kākūl-i şeb-bū midür cāna senūñ sūnbül midür
Ḥabbetü's-sevdā midür ider ḥāl-i ruḥuñ fülful midür

2. **kākūl-i şeb-bū:****Gazel 37**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Güzel kokulu kakül.

Gülzār-i ḥüsn içinde açılmış o mehveşūñ
Lāle-'izārı kākūl-i şeb-bū degül midür

kal:1. **ķalmadı:-ma, -dı****Gazel 18**

Mısra: 5

Elde bulunmak.

ķalmadı zevķ ũ ḥakikatden eger 'ālemde
Şorup aḥvālūmi virmez baña dildār feraḥ

2. **ķalmadı:-ma, -dı****Gazel 103**

Mısra: 5

Elde bulunmak.

ķalmadı benüm şabr u sūkūnum şimdi
Pervāne-i şem'-i ruḥ-ı dildār oldum

3. **ķalmaz:-maz****Gazel 118**

Mısra: 2

Elde bulunmak.

Gider zevķ-i çemen itmez olur bülbul şadā bir gün
Gül-i gülşende ķalmaz rüzgār eyler hebā bir gün

4. **ķaldı:-dı****Gazel 148**

Mısra: 13

Elde bulunmak.

Ne cāmında şafā var ne civānında vefā ķaldı
Muḥaşşal Dürriyā zevķ-i sipihr-i pîrezen gitdi

5. **ķalmadı:-ma, -dı****Gazel 161**

Mısra: 7

Elde bulunmak.

Çemende ķalmadı bir gonca kim gül olmaya şimdi
Bahār oldu dil-i pür-gubār-ı bülbul açıldı

6. **ķalmadı:-ma, -dı****Kaside 3**

Mısra: 47

Elde bulunmak.

Bahār-ı devletūñde ķalmadı şād olmaduķ bir dil
'Aceb mi açılursa şaḥn-ı gülşen içre her gonca

7. **ķaldı:-dı****Kaside 5**

Mısra: 32

Elde bulunmak.

ķadrūñ piyālesinde nüh eflāk olup ḥabāb
ķaldı içinde şanma şafaķ cür'a-i şarāb

8. **ķalmayup:-ma, -y, -up****Kaside 6**

Mısra: 48

Elde bulunmak.

Dil-i pür-guşşaya mihr-i keremūñ düş olsa
ķalmayup zerre ķadar zā'il ola şebnem-i ğam

9. **ķalmadı:-ma, -dı****Kaside 7**

Mısra: 14

Elde bulunmak.

Devr-i 'adlūñde senūñ itsūn fiten terk-i diyār
ķalmadı iķlīm-i 'Oşmānide ḥiç aña mekān

10. **ķalmadı:-ma, -dı****Kaside 9**

Mısra: 39

Elde bulunmak.

Şimdi devrinde perişan-hâtır aşlâ kalmadı
Eyledi bād-ı şabā var ısa zülf-i dilberi

11. **kalur:-ur**

Gazel 6

Mısra: 2

Elde bulunmak.

Nür-efgen iken çün ruhuñ 'âlemlere cānā
Hâcet mi kalur mihr-i ziyā- güstere cānā

12. **kalımadı:-ma, -dı**

Kaside 8

Mısra: 60

Elde bulunmak.

Ehl ile nā-ehli teşhiş itmeden kaldı felek
Pîr-i ma'tüh oldu anda kalmadı hiç fer ü tâb

13. **kalımayadı:-ma, -y, -a, -y, -dı**

Mesnevi 2

Mısra: 133

Elde bulunmak.

Eger ketb olsa kâğıd kalımayadı
Bu nüh çarh aña bir cüz olmayadı

14. **kalımaz:-maz**

Gazel 106

Mısra: 3

Kalıcı olmak, varlığını sürdürmek.

Ne gelse gönline aşlâ yer eyleyüp kalımaz
Felekde görmedüm âyine gibi sâde-derün

15. **kalduķ:-du, -ķ**

Gazel 22

Mısra: 9

Bir durumunda içinde olmak, bulunmak.

Dürrîyâ çāh-ı elemde unudulduk kalduķ
Yokdur ihvān-ı zamāndan dil-i nālānı añar

16. **kalıdum:-du, -m**

Kaside 8

Mısra: 61

Bir durumunda içinde olmak, bulunmak.

Luţfin ümmîd itmeden kalıdum cefâsı ya nedür
Pây-māl eyler beni lâyıķ mıdur hem-çün türāb

17. **kalımadı:-ma, -dı**

Gazel 29

Mısra: 10

Sürmek, devam etmek, durmunu muhafaza etmek.

Kaḫs idi ehl-i vefā ol da cihāndan gitdi
Dürrîyā kalımadı 'âlemde ḫaķîķat gözedür

18. **kalıdı:-dı**

Gazel 144

Mısra: 1

Bulunmak, geriye kalmak.

Gidüp semt-i cefāya sen benim zār olduķum kalıdı
Hemān beyhüde 'aşķuñla dil-efgār olduķum kalıdı

19. **kalıdı:-dı**

Gazel 144

Mısra: 2

Bulunmak, geriye kalmak.

Gidüp semt-i cefāya sen benim zār olduķum kalıdı
Hemān beyhüde 'aşķuñla dil-efgār olduķum kalıdı

20. **kalıdı:-dı**

Gazel 144

Mısra: 4

Bulunmak, geriye kalmak.

Gül-i ruḫsārımuñ iller şafāsın itdi ey meh-rū
Benüm bülbül gibi âzürde-i ḫār olduķum kalıdı

21. **kalıdı:-dı**

Gazel 144

Mısra: 6

Bulunmak, geriye kalmak.

Olaldan beste-i zülfî vefāsın görmedüm gitdi
Hemān ol serv-ķad-i yāre hevā-dār olduķum kalıdı

22. **kalıdı:-dı**

Gazel 144

Mısra: 8

Bulunmak, geriye kalmak.

Şifā-sāz olmaduñ derd-i derūna ey ṭabībüm ḫayf
Ümîd-i şerbet-i la'lüñle bîmār olduķum kalıdı

23. **kalıdı:-dı**

Gazel 144

Mısra: 10

Bulunmak, geriye kalmak.

O yārüñ olalı meftūnı luţfin görmedüm gitdi
Hemān beyhüde Dürrî 'aşıķ-ı zār olduķum kalıdı

24. **kalıdum:-du, -m**

Gazel 148

Mısra: 9

Bulunmak, geriye kalmak.

Bu kūh-ı ğamda Ferḫāduñ yerine şimdi ben kalıdum
Dimeñ meydānı ḫālî kalıdı ḫayfā Kūh-ken gitdi

25. **kalısa:-sa**

Kaside 9

Mısra: 78

Bulunmak, geriye kalmak.

'Âşîyān eyler gelür elbette başımda benim
Kalısa bir murğ-ı elem bî-lāne olşı serserî

26. **kalırdı:-ur, -dı**

Kaside 6

Mısra: 40

Geride kalmak.

Bād-pā raḫşuñuñ üstinde eger tîr atsañ
Nice fersaḫ pes-i raḫşuñda kalırdı ol dem

kālā:1. **kālāsını:-sı, -ñ, -ı****Gazel 7**

Mısra: 9

Kumaş.

Şevk-i 'aşkunda şatardı her kişi kālāsını

Uysa ey Dürri eger bāzāra evdeki hesāb

2. **kālāsını:-sı, -nı****Gazel 16**

Mısra: 9

Kumaş.

Nağd-i cān ile şatar kālāsını biñ nāz ile

Hāce-i 'aşk ile ey Dürri 'aceb bāzār güç

3. **kālāsına:-sı, -n, -a****Gazel 109**

Mısra: 9

Kumaş (kavuşma bağlamında).

Vaşlı kālāsına ol hāce-i hüsnuñ Dürri

Vireyin nağd-i dil ü cānı bahā neyleyeyim

kal'a-i endüh-i dili:1. **kal'a-i endüh-i dili:-i****Gazel 112**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

(gönüldeki) gam kalesi.

İdelüm kal'a-i endüh-i dili yine hārāb

Yürisün ceş-i şafā-yı mey-i tabān yürisün

kal'a-i vaşluñ:1. **kal'a-i vaşluñ:-uñ****Gazel 32**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Vuslat, kavuşma kalesi.

Fedā-yı cān ü baş idüp alurlar kal'a-i vaşluñ

Rez[i]m-gāh-ı muhabbet içre serden geçdiler vardır

kālā-vı vişāli:1. **kālā-yı vişāli:-i****Gazel 98**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kavuşma kumaşı.

Sermāye-i 'ömrüm varup ol hāce-i hüsne

Kālā-yı vişāli ile bāzār ola dirdüm

kalb:1. **kalbüñe:-ü, -ñ, -e****Gazel 42**

Mısra: 2

Yürek, gönül.

Eyledi 'āleme bu āh-ı seher-gāh eğer

İtmedi kalbüñe ammā ki senüñ āh eğer

2. **kalbüñe:-üñ, -e****Gazel 42**

Mısra: 6

Yürek, gönül.

Hālūmi sormağa mu'tād degülken şorduñ

İtdi inşāf meger kalbüñe ey meh eğer

3. **kalbine:-i, -n, -e****Kaside 2**

Mısra: 58

Yürek, gönül.

Her ne eylerse hātā itmez işābet eyler

Cānib-i Hākdan olur kalbine her şey mülhem

4. **kalbine:-i, -n, -e****Kaside 6**

Mısra: 32

Yürek, gönül.

Hüb-endişe kerem-pişe Muhammed Pāşā

Cānib-i Hākdan olur kalbine her şey mülhem

5. **kalbini:-in, -i****Kaside 4**

Mısra: 26

İç, kalp.

Müşā'bid-i felegi gör ki gonca beyzesinüñ

Uçurmağ için ider kalbini tolu şebnem

kalb-i dilberdür:1. **kalb-i dilberdür:-dür****Gazel 64**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Sevgilinin kalbi.

Kalb-i dilberdür murād ey Dürri hep pülāddan

Anı zemm itmekdür ammā āh-ı sūzāndan gārağ

kalbim:1. **kalbimüñ:-üñ****Gazel 162**

Mısra: 4

Kalp, yürek, gönül.

Hör bakma genc-i 'aşkuñ ile māl-ā-māldur

Şöyle bī-ma'nā degüldür kalbimüñ virānlığı

kaldı:1. **kaldı:****Gazel 123**

Mısra: 3

Kalmak.

Kaldı künc-i gāmda pür-jeng-i elem mir'āt-ı dil

Āh kim cām-ı şarāb-ı dil-güşā girmez ele

2. **kaldı:****Kaside 8**

Mısra: 59

Kalmak.

Ehl ile nā-ehli teşhiş itmeden kaldı felek

PİR-i ma'tüh oldı anda kalmadı hiç fer ü tīb

kalem:**1. kalem:****Kaside 4**

Mısra: 56

Kalem, hame.

Olup medâyihiñni yazmada senüñ 'âciz
Revân ider gözinüñ kanlı yaşlarını kalem

kalem-kâr-ı 'acem:**1. kalem-kâr-ı 'acem:****Kaside 6**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

İran'ın süsleme sanatçıları.

Nedür ol naķş-ı dil-ārā nedür ol hūb-liķā
Reşk pey-der-pey ider cümle kalem-kâr-ı 'Acem

kalk:**1. kalk:****Gazel 41**

Mısra: 3

Uyanarak yataktan ayrılmak.

Şubh irişdi cāme- hāb-ı nāzdan kalk taşra çık
Pāyuña yüz sürmege mihr-i dirahşān muntazır

kām:**1. kām:****Tarih 9**

Mısra: 2

Mutluluk, neşe, zevk.

Feyz-ı luţf-ı Hakkla 'ālem bulup karar
Naḥl açup heman virdi pür kām ile

kām alur:**1. kām alur:-ur****Mesnevi 2**

Mısra: 64

Kelime Tipi: -*İsteğine kavuşmak, arzusunu elde etmek.*

Birisi dahidür mizāb-ı in'ām
Anı nūş iden alur dehrden kām

kamaş:**1. kamaşur:-ur****Kaside 6**

Mısra: 11

*Fazla ışıktan dolayı geçici olarak kararıp etrafı
göremez olmak.*

Nedür ol şa'sa'a kimse bakamaz göz kamaşur
Mihr-i rahşān gibi nūr-efgen-ı rüy-ı 'ālem

kamer-ruhsār:**1. kamer-ruhsār:****Gazel 113**

Mısra: 2

Ay yüzlü. II Sevgili.

Dil-i şeydāyı dilber eyledi efkār var olsun
Derünümde yer itdi ol kamer-ruhsār var olsun

kāmet:**1. kāmetüm:-üm****Gazel 76**

Mısra: 3

Boy, endam.

Kāmetüm çeng eşkümi tār eyledi bār-ı gamuñ
Def gibi egler dil-i pülād elüñden ey felek

2. kāmeti:-i**Gazel 93**

Mısra: 6

Boy, endam.

Dūd-ı āhumi felek añlasa peyveste idüp
Çekelüm derdüñi ey kāmeti bālā çekelüm

3. kāmetüm:-üm**Gazel 94****Mısra: 8***Boy, endam.*

Āḥir deler bu nūh siper-i çerḥi tır-i āh
Bār-ı gamuñla kāmetüm oldu kemān-ı gam

4. kāmetüm:-üm**Gazel 157**

Mısra: 9

Boy, endam.

Kāmetüm haż eylerin ḥam itse Dürrī bār-ı gam
Dest-i 'aşk-ı yārda ḥātem olaydı kākşī

5. kāmetüñ:-üñ**Kaside 7**

Mısra: 7

Boy.

Kāmetüñ naḥl-i gülistān-ı fażiletür senüñ
Eylemiş murğ-ı ma'ārif anda şimdi āşiyān

6. kāmetüñ:-üñ**Kaside 9**

Mısra: 59

Boy.

Kāmetüñ naḥl-i gülistān-ı fażiletür senüñ
Fażl-ı dem'i diyānet hem ekser yār-i Dürrī

kāmet-i bālāsını:**1. kāmet-i bālāsını:-sı, -n, -i****Gazel 92**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Uzun boy.

Gördiler mescidde yārüñ kāmet-i bālāsını
Tutdı dehr-i na're-i Allāhu ekber ey göñül

kāmet-i dilber:**1. kāmet-i dilber:****Mesnevi 1**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Sevgilinin boyu.

Eşcârı anuñ kâmet-i dilber gibi a'lâ
Tübâ dir idüm kûteh eger olmasa tûbâ

kâmeti mevzûn:

1. **kâmeti mevzûn:**

Gazel 106

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Boyu düzgün (sevgili bağlamında).

Yine hırâma çıkarmış o kâmeti mevzûn
Kıyâmeti göresin yârin ey dil-i maḥzûn

kâmet-i şimsâd:

1. **kâmet-i şimsâd:**

Gazel 44

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) uzun ve düzgün boyu.

Şerhalar açduğunuñ vecḥi bu kim sînesine
Dil-i sevdâ -zede bir kâmet-i şimsâd ister

kâmetini ham eyledi:

1. **kâmetini ham eyledi:-di-i, -n, -i**

Kaside 6

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Eğilmek, iki büklüm olmak.

Büse-i pây-i şerîfûñ meger almak ister
Mâh-ı nev kâmetini aña bakup eyledi ham

kâmetüm kemân itdüm:

1. **kâmetüm kemân itdüm:-dü, -m**

Gazel 72

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Boy iki büklüm etmek (yay bağlamında).

Avların deşt-i maḥabbetde ol âhû-dîdeyi

Ḳâmetüm itdüm kemân u âhum itdüm tîr-i 'aşḳ

kām-ı dil:

1. **kām-ı dil:**

Gazel 49

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gönlün isteği.

Debîr-istân-ı 'aşḳuñdan 'aceb mi olmasa ḥâlî
Şehâ dîrsin cününü kām-ı dil hıfz u ta'allümdür

2. **kām-ı dil:**

Gazel 87

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönlün isteği.

Büse-i ruḥsâr-ı yâre vir yine içdâm-ı dil
Ol civânun bir gülün koḳmaḳdur ancak kām-ı dil

kāmrân olur:

1. **kāmrân olur:-ur**

Kaside 7

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Arzusuna ulaşmak; mutluluk ve sevinç içinde

olmak.

Nüş iden 'ömrinde bir kez bâde-i iḥsânunñ

Neş'e-i devletle olur ḥaşre deñlü kāmrân

kân:

1. **kanımı:-um, -ı**

Gazel 22

Mısra: 3

Vücuttaki hayati sıvı.

Ḳanımı çokdan içerdî o cefākâr amma

İçilen bâde-i nâbî yenilen nânı añar

2. **kânısın:-ı, -sın**

Kaside 7

Mısra: 54

Maden.

Dehr-i dün-perverdür ol bilmez mürüvvet neydüğün
Sen mürüvvet kânısın eyle cihâna râygân

3. **kânısın:-ı, -sın**

Kaside 9

Mısra: 94

Maden.

Dehr-i dün-perverdür ol mürüvvet resmini
Sen mürüvvet kânısın ey mülk-i luḫfuñ serveri

4. **kân:**

Tarih 8

Mısra: 4

Maden.

Hâtem-i Ṭayy-i cihân Bermekî-i devr-i zamân
Cismi cevher dili kân ṭab'-ı şerîfî deryâ

5. **kanımı:-um, -ı**

Gazel 45

Mısra: 1

Vücuttaki hayati sıvı.

Ḳanımı durmaz içre bâde-i aḥmer mi şanur
Bilmezsin yoḫsa dil-i zârımı sâgar mı şanur

6. **kân:**

Kaside 7

Mısra: 34

Maden ocağı, bir şeyin madeni, kaynağı.

Her suḫan ṭab'-ı şerîfûñden ḳubbe-i cevher olur
Anuñ içün saña reşk-endâzdur hep baḫr u kân

7. **kânıdur:-ı, -dur**

Gazel 49

Mısra: 19

Kaynak, memba.

Kelâmi cevher-i hikmet ma'ârif kânıdır tab'ı
Kef-i dest-i kerem-peyvesti anuñ bañr-i kulzümdür

kanda:

1. **qandadur:-dur**

Gazel 40

Mısra: 10

Nerede II şeker.

Sükket-i ihsânıñ itseñ 'âleme mebzûl eger
Hiç dimezsün Dürri-i tûñ- sühen yâ qandadur

kand-i feminden:

1. **qand-i feminden:-in, -den**

Gazel 36

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ağız şeker (tuti bağlamında).

Tûñ-i dil n'ola ey Dürri olursa güyâ
Medh-i cânâneyi hep qand-i feminden söyler

kand-i lebûñ:

1. **qand-i lebûñ:-üñ**

Gazel 119

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Dudağın şeker II Dudağın tatlılığı.

Göster âyine-i ruhsârıñ vir qand-i lebûñ
Dürri-i gam-zede bülbül gibi güyâ olsun

kand-i mükerrer:

1. **qand-i mükerrer:**

Mesnevi 2

Mısra: 130

Kelime Tipi: -

Tekrar tekrar kaynatılarak özenle yapılmış şeker, tath.

Anuñ her birisi bir âb-ı kevşer
Anuñ her birisi qand-i mükerrer

kandil:

1. **qandili:-i**

Kaside 8

Mısra: 16

Çerağ, kandil, meşale.

Bâd-ı âhum câmi'-i çarha virince zelzele
Düşdi bir qandili anuñ şanma âtıldı şihâb

kanğı:

1. **qanğı:**

Gazel 55

Mısra: 10

Hangi.

Umma ey Dürri felekden şağın esrâr-ı sürür
Qanğı ehl-i dili şâd itdi bu çarh-ı kîne-süz

2. **qanğı:**

Gazel 63

Mısra: 2

Hangi.

Umma ey dil zülf-i pîç pîç-i cânândan hâlâş
Qanğı kişidür olan girdâb-ı 'ummândan hâlâş

kanı:

1. **kanı:**

Gazel 4

Mısra: 10

Hani.

Dürri-i bendeñi de defter-i 'uşşâkuña yaz
Mübtelâdur kanı çokdan o belâ-keş de sana

2. **kanı:**

Gazel 82

Mısra: 3

Hani.

Ol gün kanı bezmünde kebâb idi dil-i zâr
Ser-verüm idüñ câm-ı mey-i nâz iderdüñ

3. **kanı:**

Gazel 82

Mısra: 5

Hani.

Ol gün kanı kim beste idüp zülfüne şâhum
Qadr-i dil-i şeydâyı ser-efrâz iderdüñ

4. **kanı:**

Gazel 82

Mısra: 7

Hani.

Ol gün kanı ben 'aşkumı inkâr iderdüm
Sen muşhaf-ı ruhsârıñı ibrâz iderdüñ

5. **kanı:**

Gazel 82

Mısra: 9

Hani.

Ol gün kanı müstağrak-ı lûtfuñ idi Dürri
Cevr itseñ eger gâhen birâz iderdüñ

6. **kanı:**

Mesnevi 4

Mısra: 13

Hani.

Kanı bir seyyâh-ı 'âlem gördi mi gelsün disün
Âb-ı kevşer hâk-ı 'anber böyle yaylağ-ı cihân

7. **kanı:**

Gazel 9

Mısra: 6

Hani, nerede.

Öldürem yolda görürsem dirmiş yârini
 Kânî ol gün ki olam küşte-i dildâr-ı gâzûb

8. kânî:

Gazel 82

Mısra: 1

Hani, nerede.

Ol gün kânî cânânı hem-râz iderdün
 Gönülüm ele alır niçe i'zâz iderdün

kân-ı 'atâ:

1. kân-ı 'atâ:

Tarih 13

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Cömertlik madeni, cömertliğinde sınır olmayan.

'İzzet-pezîr-i 'âlem kân-ı 'atâ vü dil-i yem
 Memdûh-ı cümle âdem reşk-i revân-ı hâtem

kân-ı cevâhirdür:

1. kân-ı cevâhirdür:-dür

Kaside 3

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Cevher madeni.

Bahâr irdi gülistân güyyâ kân-ı cevâhirdür
 Zümürürd sebze şâh-ı erguvân mercân güher gonca

kân-ı gâzânuñ:

1. kân-ı gâzânuñ:-n, -uñ

Mesnevi 3

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Gaza kaynağı.

Ey bād-ı şabâ haşlı ol şehre irince
 Ol kân-ı gâzânuñ içine doğrı girince

kân-ı letâfet:

1. kân-ı letâfet:--ı

Gazel 12

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hoşluk, güzellik kaynağı ll Sevgili.

Dili yerden yere çaldı düşürüp zülfinden
 Baña cevri eyledi ol kân-ı letâfet kât kât

kân-ı şafâya:

1. kân-ı şafâya:-ya

Mesnevi 1

Mısra: 124

Kelime Tipi: -

Mutluluk madeni, kaynağı.

Bilmem daî kimler bu sene çıkdı o cāya
 Ol Cennet-i a'lâ olan ol kân-ı şafâya

kân-ı 'atâ:

1. kân-ı 'atâ:

Tarih 14

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Cömertlik kaynağı.

Terk idüp yârânuñ ey kân-ı 'atâ
 Âhirü'l-emr eyledün 'azm-i bekâ

kanlar ağılar:

1. kanlar ağılar:-r

Gazel 76

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kanlı gözyaşı dökmek l çok üzölmek.

Tîg-i cevriñle dil-efgâr olmadan hâlî degöl
 Kanlar ağılar Dürri-i nâ-şâd elünden ey felek

kanlı:

1. kanlı:

Gazel 35

Mısra: 9

Kanlanmış olan.

Erguvân mı kanlı yâreñ dağ-ı sineñ gül mi yâ
 Dem-be-dem feryâd ider Dürri dilüñ bülbül midür

2. kanlı:

Gazel 94

Mısra: 3

Kanlanmış olan.

Seyr eyle sinem üzre benüm kanlı yaremi
 Oldı şükufte 'aşkuñ ile erguvân-ı gam

3. kanlı:

Gazel 131

Mısra: 3

Kanlanmış olan.

Çok kanlı yâreler açayın sinem üstine
 Gülzâr-ı gamda göstereyin erguvân yine

4. kanlı:

Kaside 4

Mısra: 56

Kanlanmış olan.

Olup medâyiñüñi yazmada senüñ 'âciz
 Revân ider gözinüñ kanlı yaşlarını kalem

5. kanlı:

Gazel 24

Mısra: 7

Kanlı, kanlanmış olan.

Sinemde 'aşk ile açılan kanlı yâreler
 Gülzâr-ı gamda hâşiyet-i erguvân virtür

kanum içeri:

1. kanum içeri:-er

Gazel 11

Mısra: 1

Kelime Tipi: Deyim

Kanını içmek: öldürmek, kanlar içinde bırakmak
İl acı ve sıkıntı vermek.
 Öldürüp kanum içir dem-be-dem ol gözleri mest
 Görmedüm ben o cefâ-pîşe gibi bâde-perest

kanımı boynuñna alma:

1. **kanımı boynuñna alma:**-ma-um, -i

Gazel 4

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Canını vermeye, ölmeye sebep olma.

Hâl-i gerdânuñ ki seyr itdürüp öldürme beni
 Kanımı boynuñna alma şakın ey meh-liķā

kanımı içmek:

1. **kanımı içmek:**-mek

Gazel 121

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kanını akıtmak, öldürmeye kastetmek.

Kanımı içmek murâd eylermiş ol şūh-ı cihân
 Hiç aña incinmezin ben nūş-ı cân olsun dirin

kanzil göster:

1. **kanzil göster:**

Gazel 39

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Mest etmek, sarhoş bir duruma sokmak.

Şurâhî gulğul itsün bâdeyi koy câma ey sâķi
 Yine huşyâr olan ehl-i bez[i]mde kanzil göster

kapa:

1. **kapayup:**-y, -up

Kaside 1

Mısra: 21

Kapatmak.

Şeşder-i cüd u şehâyı kapayup Hâtem-i Tayy
 Dest-i âhîr saña ey şâh-ı kerem didi hemân

2. **kapayup:**-y, -up

Kaside 6

Mısra: 49

Kapatmak.

Kapayup şeşder-i cüdi der idi dest âhîr
 Görse ger sende olan cüd u şehâyı Hâtem

kapla:

1. **kapladı:**-dı

Gazel 76

Mısra: 7

Kuşatmak, üzerini örtmek.

Kapladı ebr-i gamuñ hürşid-rüy-ı bahtımı
 Gözüme dünya görünmez dâd elüñden ey felek

kapu:

1. **kapuñda:**-ñ, -da

Gazel 159

Mısra: 5

Sevgili kapısı l Sevgili'nin (huzuru, eşiği).

Kadîmî bende-i üftâdedür kapuñda gönül
 Vefâlar itmege kat kat zamânı gelmedi mi

2. **kapuñdan:**-ñ, -dan

Gazel 39

Mısra: 9

Kapı II Makam, huzur.

Ölünce Dürrî-i bendeñ kapuñdan şâhum ayrılmaz
 Dimez ol gayrı bendeñ gibi lutf it baña yıl göster

3. **kapuñ:**-ñ

Kaside 2

Mısra: 117

Kapı II eşik, huzur.

Gayrilerle beni bir tutma kapuñ bendesiyüm
 Ne revâ bir tütıla büm ile hiç murğ-ı Harem

4. **kapuñ:**-ñ

Kaside 4

Mısra: 64

Kapı II eşik, huzur.

Felekde buldı ta'ayyün sitâreler içre
 Kapuñ mülâzimi olmağ ile yezz-i a'zam

5. **kapuñda:**-ñ, -da

Kaside 9

Mısra: 83

"Kapı" || Huzur, makam.

Nice yıllardur kapuñda bir du'â-gü bendeñüm
 Gayra muhtâc itme ihsân it bu 'abd-i ahķarı

6. **kapuñ:**-ñ

Gazel 162

Mısra: 6

Padişah, sevgili kapısı l makam, huzur.

Mülk-i dünyâya değışmem küyuñ şâhum senüñ
 Dehre sultân olmadan yegdür kapuñ der-bânlığı

7. **kapuñda:**-ñ, -da

Gazel 163

Mısra: 8

Sevgilinin kapısı. eşiği.

Raķib-i seg yine cânâ 'aceb 'akür olmuş
 Varup kapuñda figân eylemek muhâl oldu

kapusına varan:

1. **kapusına varan:**-an

Tarih 5

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gitmek, ulaşmak.

Kerem penâh ki ya'nî Ebu's-su'üd-zâde
Varan kapusına olur murâdına nâ'il

ka'r:

1. **ka'rda:-da**

Gazel 71

Mısra: 8

Derinlik, dip.

Ehl-i dil süst ü denî olsa n'ola rif'atde
Rûy-ı deryâda çıka ka'rda biçâre şadef

kâr:

1. **kâruñ:-uñ**

Gazel 146

Mısra: 8

Fayda, kazanç.

Ma'iliz bunca zamândur degmedük pübüsuña
'Âşıka kâruñ sitemmiş böyle bilmezdim seni

2. **kârı:-ı**

Gazel 153

Mısra: 2

Fayda, kazanç.

Şerhalar açdı sineme bu dil-i zârı bilmedi
Mest-i şarâb-ı nâz olup itdügi kârı bilmedi

3. **kâra:-a**

Gazel 71

Mısra: 6

İş, fiil, amel.

Mürşid isterseñ eger pîr-i muğâna yüz sür
Dest-i üstâda girüp kı'ıl olur kâra şadef

4. **kâr:**

Gazel 64

Mısra: 7

Fayda, çıkar, kazanç.

Defter-i 'uşşâk-ı yâre kâr odur kayd olasın
Dâne tahşil eylemekdür şanma dünyâdan gârağ

5. **kâruñ:-uñ**

Gazel 78

Mısra: 1

Kazanç, iş.

Hemîşe kâruñ ola gayrıya vefâ itmek
Revâ mı 'âşık-ı bî-çâreye cefâ itmek

kâr eylemez:

1. **kâr eylemez:-mez**

Mesnevi 2

Mısra: 110

Kelime Tipi: -

Etki etmek.

Biri Aḥmed Paşa mîzâbıdur hem
Anı nûş idene kâr eylemez sem

kâr gelür:

1. **kâr gelür:-ür**

Gazel 48

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim**

Kazançlı olmak.

İtsem ümmîd-i ḥayâl-i nîgeh-i lutfuñ eger
Gönlüme nâvek-i müjgân-ı kazâ kâr gelür

kar oluğı:

1. **kar oluğı:**

Mesnevi 2

Mısra: 93

Kelime Tipi: -

Kar Oluğı.

Birine daḥi Kar oluğı dirler
Yanında lezzet ile telḥ sükker

kâr olur:

1. **kâr olur:-ur**

Tarih 3

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Kazançlı olmak, menfaat elde etmek.

Bend-i kemend eylemek şâhı aña şey degül
Gayrıya düşvâr olan kâr olur aña kolay

kara oluğunu:

1. **kara oluğunu:-nı**

Mesnevi 1

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

(Gümülcine'de) bir akarsu.

Gördüñ mi ya Kara Oluğunu anda ne şudur
Dünyâda ḥayât âbı dinür işte o budur

kara taşa geçer:

1. **kara taşa geçer:-er**

Mesnevi 1

Mısra: 46

Kelime Tipi: -

Kalıcı olmak, anılmak.

Eṭrâfına pâ-beste ya var mı niçe bâşe
Her birisinüñ cengi geçer mi kara taşa

karanfûl:

1. **karanfûli:-i**

Gazel 155

Mısra: 8

Karanfil (yara bağlamında).

Başumda dâğ-ı tâzemi gördükde yâr didi
Açılmış ince bağ-ı maḥabbet karanfûli

karâr:

1. **karâr:**

Gazel 159

Mısra: 7

Sabit ve sakin olmak.

Bu şehir-i dilde karar ey gam-ı felek niçe bir
Bu câydan dağı 'uzlet zamânı gelmedi mi

karâr bulup:

1. **karâr bulup:-up**

Tarih 9

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Deyim**

Durmak, sabit, yerleşik olmak.

Feyz-ı lutf-ı Hakkla 'âlem bulup karar
Nağl açup heman virdi pür kâm ile

karâr virdi:

1. **karâr virdi:-di**

Gazel 102

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Karar vermek, arzulamak.

Virdi garka fülk-i dil girdâb-ı 'aşkuñda karar
Kalmadı şimdengirü hiç rüzgâra minnetüm

kârbân:

1. **kârbân:**

Kaside 7

Mısra: 86

Kârvan, kervan, tüccar ve yolcu kafilesi.

Hep getürdüğü metâ'-ı medh-i zâtuñdur senüñ
Şehr-i dilden ger diyâr-ı fikre gelse kârbân

kâr-ı dil:

1. **kâr-ı dil:**

Gazel 149

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönül işi, kazancı.

Kâr-ı dil çarh ile yok ceng ü cedelden gayrı
Ol da cevri eylemek ister o güzelden gayrı

kârı tamâm olur:

1. **kârı tamâm olur:-ı-ur**

Gazel 77

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Deyim**

İşi bitmek, sonu gelmek.

Dürriyâ bir nâr-ı âhuñla olur kârı tamâm
Tutalum âhen-dil olmuş haşm-ı leffâfuñ senüñ

kâr-ı vüs'at:

1. **kâr-ı vüs'at:**

Gazel 111

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Uzun iş.

'Aceb mi hâme-i Dürri yazarsa vaşf-ı lebüñ
Bu kâr-ı vüs'at ile der ki çüb-ı kıand olayın

kârmı ide:

1. **kârmı ide:-e**

Kaside 2

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Kazanç elde etmek, yarar sağlamak.

Nâr-ı tennurda ide kârmı neşide-i cânbâz
Takvîyet-balş-ı meh-i 'adli ziyâ virdüğü dem

karşı:

1. **karşı:**

Kaside 8

Mısra: 13

Karşı; yüzünü döndürmüş olarak, yönelmiş olarak, doğru.

Karşı tîr-i âhuma zerrîn-siper tutar felek
Şanma zâhîrdür sipîhr-i kîne-cûda mâh-ı tâb

kaş:

1. **kaşları:-lar, -ı**

Gazel 9

Mısra: 7

Gözün üzerindeki siyah ve kalın kemerli kıllar.

Kaşları kavş-i cefâ her müjesi tîr-i kazâ
Kâküli dâm-ı belâ çeşmi sitem-kâr-ı gazûb

2. **kaşı:-ı**

Gazel 50

Mısra: 1

Gözün üzerindeki siyah ve kalın kemerli kıllar.

Tîrin kaçan ki ol kaşı yâdur kemân ider
Evvel emirde püte-i cânım nişân ider

3. **kaşı:-ı**

Gazel 94

Mısra: 5

Gözün üzerindeki siyah ve kalın kemerli kıllar.

Urgun mısun benüm gibi ol kaşı yaya
Sîneñde şerhalarındur ey nâtüvân-ı gam

4. **kaşuñ:-uñ**

Gazel 97

Mısra: 3

Gözün üzerindeki siyah ve kalın kemerli kıllar.

Secde kıldum görüp ey mâh kaşuñ mihrâbın
Tîğ-i ebrü-yı kemân-dâruña mâ'il oldum

5. **kaşları:-lar, -ı**

Gazel 156

Mısra: 7

Gözün üzerindeki siyah ve kalın kemerli kıllar.

(sevgilinin yaya benzeyen kaşı).

Kaşları kavş-i belâ müjgânıdır tîr-i cefâ
Kaküli dâm-ı belâdur dânedür fülfülleri

kaşd:

1. **kaşdı:-ı**

Kaside 1

Mısra: 66

Amaç.

Hoḳḳa-ı ḡamda beni şu'bede-bāz-ı gerdūn

Mühre-veş ḳaşdı bu kim eyleye bî-nām u nişān

2. **ḳaşduñ:-uñ**

Gazel 4

Mısra: 2

Amaç, niyet.

Girye itdürme gel 'uṣṣāḳuña ey naḥl-i cefā

Ḳaşduñ oñmaḡ ise alma ṣaḳın āh-ı fūḳarā

3. **ḳaşdı:-ı**

Gazel 28

Mısra: 4

Amaç, niyet.

Çıkarup ḥançerini yār dimiş ḳaşdum var

Yine bu ḳaşdı görüñ siz dil-i şeydāya çıkar

4. **ḳaşdı:-ı**

Kaside 12

Mısra: 6

Amaç, niyet.

Hoḳḳa-ı ḡamda beni şu'bede-bāz-ı gerdūn

Ḥamra-veş ḳaşdı bu kim eyleye nā-geh nā-būd

5. **ḳaşdı:-ı**

Gazel 151

Mısra: 2

Birine karşı bilerek kötü davranma, kötü niyet.

Ol ṣūḥ-ı cihānuñ müjesi nize degül mi

Şimdi yine ḳaşdı dil-i nāçize degül mi

6. **ḳaşdum:-um**

Gazel 28

Mısra: 3

Amaç, niyet (yaralama bağlamında).

Çıkarup ḥançerini yār dimiş ḳaşdum var

Yine bu ḳaşdı görüñ siz dil-i şeydāya çıkar

ḳaşd evler:

1. **ḳaşd eyler:-r**

Gazel 33

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Niyetlenmek, istemek.

Heft ser bir ejdehādur bu sipihr-i kîne-cū

Dā'imā ḳaşd-ı vücūd-ı merdüm eyler dem çeker

ḳaşd ider:

1. **ḳaşd ider:-er**

Gazel 65

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bilerek bir işe girişmek, niyetlenmek.

Mā'il olduñ küfr-i zülfine diyü Mañşūr-veş

Ḳaşd ider şimdi dil-i bî-çāremi berdāra ḥaṭ

kāse:

1. **kāse:**

Kaside 4

Mısra: 15

Yayvan kap. (kadeh bağlamında).

Hezāre kāse ile zehr içürmek için gül

İçinde ḥurde-i zer sanma koydı cāmına sem

kāse-i çeşmümi:

1. **kāse-i çeşmümi:-üm, -i**

Kaside 1

Mısra: 69

Kelime Tipi: -

Gözyaşı kasesi. || Göz çukuru.

Kāse-i çeşmümi pür ḳaddümi ḥam itmiş iken

Eşkümi yine ḳomaz itmege bir dem rızān

kasem:

1. **ḳasemdür:-dür**

Kaside 1

Mısra: 107

Yemin.

Hele vallāhi ḳasemdür ki benüm sulṭānum

Fıkr-i evṣāfuña hiç yok idi bende imkān

kaşı kemāndan:

1. **kaşı kemāndan:-dan-ı**

Gazel 78

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Keman kaşlı (sevgili).

Tenüm nişāne-i tır-i melāmet itmekdür

Beni o kaşı kemāndan felek cüdā itmek

kaşı kemānuñ:

1. **kaşı kemānuñ:-uñ**

Gazel 8

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) yay gibi kavisli kaşı.

Çekerin cevriñi ol kaşı kemānuñ ammā

Bulmadum cürmüme hiç ey dil-i bî çāre sebeb

kāşır:

1. **ḳāşırsın:-sın**

Tarih 8

Mısra: 20

(Ar.) Kusurlu.

Ne ḳadar medḥ ü ṣenā itsek o baḥr-i cūdı

Yine ḳāşırsın anuñ medḥini itmekde dilā

kāşkī:

1. **ḳāşkī:**

Gazel 157

Mısra: 1

Keşke.

Tiriñe cānā hedef sīnem olaydı kāşkī

Nevk-i peykānuñla dil hem-dem olaydı kāşkī

2. **kāşkī:**

Gazel 157

Mısra: 2

Keşke.

Tiriñe cānā hedef sīnem olaydı kāşkī

Nevk-i peykānuñla dil hem-dem olaydı kāşkī

3. **kāşkī:**-a, -y, -di

Gazel 157

Mısra: 4

Keşke.

Yāre takrīr itmege hāl-i dil-i nā-şādumı

Her bün-i müy-ı vüçüdum fem olaydı kāşkī

4. **kāşkī:**

Gazel 157

Mısra: 6

Keşke.

Varmıyaydı küy-ı yāre ol rakīb-i seng-dil

Eşküm eṭrāfında anuñ yem olaydı kāşkī

5. **kāşkī:**

Gazel 157

Mısra: 10

Keşke.

Ḳāmetüm hāz eylerin ḥam itse Dürrī bār-ı ḡam

Dest-i ‘aşk-ı yārda ḥātem olaydı kāşkī

6. **kāşkī:**

Gazel 157

Mısra: 8

Keşke, özlem, dilek, pişmanlık belirten bir söz.

..... pervāne-veş maḥv-ı vüçüd eylerdi dil

Bezm-i ḥāşū’l-ḥāşuña maḥrem olaydı kāşkī

kaşr:

1. **kaşrunı:**-u, -n, -ı

Gazel 96

Mısra: 12

Saray, köşk.

Āteşin meyle idüp ḥāne-i ālāmı hebā

Dürriyā ‘ayş u ṭarab kaşrunı bünyād idelüm

2. **kaşruñ:**-uñ

Tarih 7

Mısra: 17

Saray, köşk.

Yā ilāhī kıl bu kaşruñ luṭf ide mi sükkānını

Ḡonca-ı bağ-ı cinān-veş bā-ṭarāvet pür-şafā

3. **kaşruñ:**-uñ

Tarih 12

Mısra: 3

Saray, köşk.

‘Ālem-nümā-yı ‘ālem revzenleri bu kaşruñ

Görse Cem ü Sikender lā-büd ider senedi

4. **kaşrı:**-ı

Tarih 13

Mısra: 4

Saray, köşk.

Sultān-ı mülk-i ma’nā ol pür-kerem ki ya’nī

Ḥāce Ḥüseyn Efendi yaptı bu kaşrı muḥkem

5. **kaşrı:**-ı

Tarih 13

Mısra: 9

Saray, köşk.

Mānend-i rüy-ı dilber gül-ruḥ kaşrı yir yir

Ḥāki mişāl-i ‘anber nefḥa-fezā-yı ‘ālem

6. **kaşruñ:**-uñ

Tarih 13

Mısra: 11

Saray, köşk.

Bülbülleri bu kaşruñ ma’būde-i ḥubān iderler

İḥyā-yı mürde-dilde oldur Mesīḥ-i ḥoş-dem

7. **kaşrı:**-ı

Tarih 16

Mısra: 14

Saray, köşk.

Ṭarḥına Dürrī didi tarīḥ-i ḥüb

Eyleye bu kaşrı mübārek Ḳadīr

8. **kaşrı:**-ı

Tarih 18

Mısra: 9

Saray, köşk.

Zühre gördi bu kaşrı şevḳinden

Başladı rakşa bī-mecāl oldı

kaşr-ı ‘alā:

1. **kaşr-ı ‘alā:**

Tarih 7

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

En üstün köşk.

Dir gören ḥakkında anuñ vaşf ide mi bu mısra’ı

Ḳaşr-ı ‘alā cennet-āsā dil-güşā rāḥat-fezā

kaşr-ı bālā:

1. **kaşr-ı bālā:**

Tarih 7

Mısra: 22

Kelime Tipi: -
Yüksek köşk.

Tarhını seyr eyleyüp Dürrî didüm târihini
Kaşr-ı bâlâ cāy-ı zîbâ dil-güşâ 'âlem-nümâ

kaşr-ı berîn:

1. kaşr-ı berîn:

Tarih 16

Mısra: **5**

Kelime Tipi: -
Yüce saray.

Beñzedi firdevse o kaşr-ı berîn
Sündüsîdür anda libâs-ı harîr

kaşr-ı dil-firîbi:

1. kaşr-ı dil-firîbi:-i

Tarih 18

Mısra: **7**

Kelime Tipi: -
Cazibeli köşk.

İtdi bu kaşr-ı dil-firîbi binâ
Tarh-ı şeb-i büyüñ muhal oldu

kaşr-ı dil-güşâdur:

1. kaşr-ı dil-güşâdur:-dur

Tarih 13

Mısra: **5**

Kelime Tipi: -
Gönül açıcı, ferah köşk.

Bir kaşr-ı dil-güşâdur hem zevk ü şafâ-fezâdur
'Ayş u dem-i şalâdur bu cāy-ı hûb u bî-ğam

kaşr-ı gülîstân:

1. kaşr-ı gülîstân:

Tarih 7

Mısra: **1**

Kelime Tipi: -
Gülîstan sarayı.

Habbezâ kaşr-ı gülîstân tarh-ı cāy-ı dil-güşâ
Şâh-ı gül şişe-i nuķuş-ı ezhârı oldu gūyiyâ

kaşr-ı hûbda:

1. kaşr-ı hûbda:-da

Tarih 7

Mısra: **13**

Kelime Tipi: -
Güzel köşk.

Ol kadar medd-i başar var kim bu kaşr-ı hûbda
Oldı şan revzenleri âyine-i 'âlem-nümâ

kaşr-ı hûrluğundan:

1. kaşr-ı hûrluğundan:-luğ, -u, -n, -dan-undanluğ

Tarih 7

Mısra: **9**

Kelime Tipi: -
Cennet kızının sarayı.

Virse bünyânı n'ola kaşr-ı hûrluğundan nişân
Zîr-i tâk-ı çarhda zîrâ nazîr olmaz aña

kaşr-ı hüseyn efendi:

1. kaşr-ı hüseyn efendi:

Tarih 13

Mısra: **18**

Kelime Tipi: -
Hüseyn Efendi'nin köşkü.

Dürrî didi bu cāy-ı rāhat-fezāya târih
Kaşr-ı Hüseyin Efendi 'âlem nümâ-yı 'âlem

kaşr-ı zîbâsi:

1. kaşr-ı zîbâsi:-sı

Tarih 18

Mısra: **16**

Kelime Tipi: -
Gösterişli köşk.

Didi Dürrî pesend idüp târih

Kaşr-ı zîbâsı bî-misâl oldu

kaşr-ı zîb-mendi:

1. kaşr-ı zîb-mendi:-i

Tarih 12

Mısra: **8**

Kelime Tipi: -
Süslü, gösterişli saray ya da köşk.

Cennet midür nedür bu aşlâ keder yok
Olmuş şafâ ile pür bu kaşr-ı zîb-mendi

kaşr-ı zümürüd:

1. kaşr-ı zümürüd:

Kaside 4

Mısra: **31**

Kelime Tipi: -
Yeşil köşk, saray.

Çemende kaşr-ı zümürüd olup yine gonca
Konuldu yer yer ana hârdan nice süllem

kaşr-ı 'âlî:

1. kaşr-ı 'âlî:

Kaside 8

Mısra: **31**

Kelime Tipi: -
Büyük, yüce saray.

Ferş-i zerrîn kaşr-ı 'âlî tâk-ı çarh u çärümîn
Âsitân rüyına zer ferrâşe cirm-i mâh-tâb

kat kat:

1. kat kat:

Gazel 159

Mısra: **6**

Kelime Tipi: -
Çok, pek çok.

Kadīmī bende-i üftâdedür kapuñda gönül
Vefâlar itmege kat kat zamânı gelmedi mi

2. **kat kat:**

Kaside 6

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Çok, pek çok.

İki hil'at saña ihdâ idicek şâh-ı cihân
Güş idenler didi kat kat aña lâyıkdı kerem

3. **kat kat:**

Gazel 12

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Çok, pek çok II Üst üste.

N'ola cevri eyler ise baña ol âfet kat kat
Beni çok geçdi rakîb eyledi şöhet kat kat

4. **kat kat:**

Gazel 12

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Çok, pek çok II Üst üste.

N'ola cevri eyler ise baña ol âfet kat kat
Beni çok geçdi rakîb eyledi şöhet kat kat

5. **kat kat:**

Gazel 12

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Çok, pek çok II Üst üste.

Beni dūr itmesün ol mäh-likâdan yoḥsa
Siper-i çerḥi deler nâvek-i ḥasret kat kat

6. **kat kat:**

Gazel 12

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çok, pek çok II Üst üste.

Bildi tekrâr dilüm derdini çözdü şiken
Okudı nâmemi ol şâh-ı melâḥat kat kat

7. **kat kat:**

Gazel 12

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Çok, pek çok II Üst üste.

Dili yerden yere çaldı düşürüp zülfinden
Baña cevri eyledi ol kân-ı letâfet kat kat

8. **kat kat:**

Gazel 12

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Çok, pek çok II Üst üste.

Urdı her nâvek-i müjgâni dile zaḥm-ı cefâ
Olsa Dürri n'ola çeşmümde cerâḥat kat kat

9. **kat kat:**

Kaside 6

Mısra: 60

Kelime Tipi: -

Üst üste.

Devlet ü manşib u şānuñ terakḳide idüp
Ḥil'atin geydüre kat kat saña ey şâh-ı kerem

katâr-ı 'aşkuña:

1. **katâr-ı 'aşkuña:-uñ, -a**

Gazel 59

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Aşk kervanı.

Ben daḥi girdüm katâr-ı 'aşkuña cānā senüñ
Gerden-i cānda dil-i pür-zārum olmuşdur ceres

katı:

1. **katı:**

Kaside 6

Mısra: 51

Çok, pek.

Hîç dükenmez katı evşâf-ı ḥamîdüñ çokdur
Vaşf-ı zātuñda olursa n'ola bu dil ebkem

2. **katı:**

Gazel 49

Mısra: 7

Sert, merhametsiz.

'Aceb mestānedür çeşmüñ katı cellâddur ḡamzeñ
Nigāhuñ ey perî-rû rehzen-i luṭf ü teraḥḥumdur

3. **katı:**

Gazel 92

Mısra: 4

Oldukça fazla.

Çünkü ol dılber kitâb-ı nâzı tekmiñ eylemiş
Sen daḥi katı niyâzı eyle ezber ey gönül

4. **katı:**

Gazel 95

Mısra: 8

Oldukça fazla.

Baḥş-i 'aşkuñdan olmazın maḡlûb
Katı ḥazır-cevâbdur gönülüm

5. **katı:**

Gazel 147

Mısra: 6

Aşırı derecede.

Yüzine bir güle bakmakla o şûḥ-ı devrân
Katı yüz buldı dil-i 'âşık-ı rûsvâ büyüdi

katı çokdur:

1. **katı çokdur:-dur**

Kaside 1

Mısra: **113**

Kelime Tipi: -

Pek çok, sayısız.

Nāzım-ı cūd-ı u vücūdun katı çokdur bilürüm

Medh-i zātuında veli bendeñe yokdur akrân

2. **katı çokdur:-dur**

Kaside 2

Mısra: **87**

Kelime Tipi: -

Pek çok, sayısız.

Dāverā baht-ı siyehdan katı çokdur şekvem

Cevr ider baña müdāmi sebebin hiç bilmem

kātib-i vahy:

1. **kātib-i vahy:**

Kaside 7

Mısra: **36**

Kelime Tipi: -

Vahiy katibi.

Vaşf-ı tab'-ı pāki hiç kimse tahtır idemez

Kātib-i vahy eyleye anı meger şebt ü 'ayān

kātil-i ehl-i şekā':

1. **kātil-i ehl-i şekā':**

Kaside 6

Mısra: **29**

Kelime Tipi: -

Alçakları yok eden (memduh bağlamında).

Kātil-i ehl-i şekā' ser-figen-i her a'dā

Āşaf-ı fitne-rübā dāver-i ferhunde-şiyem

katl eyledün:

1. **katl eyledün:-dū, -ñ**

Tarih 17

Mısra: **5**

Kelime Tipi: -

Öldürmek.

Hele katl eyledün o mel'ünı

Fuḳarā itmez oldu āhı

katl-i āmm eylemek:

1. **katl-i āmm eylemek:**

Gazel 9

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Herkesi öldürmek.

Tiğ-i hun-rizini almış eline ğamzeleri

Ḳatl-i āmm eylemek ister gibi hünkār-ı ğazüb

katl-i 'uşşākı:

1. **katl-i 'uşşākı:--i-t**

Gazel 44

Mısra: **1**

Kelime Tipi: -

Āşıkları öldürme.

Ḳatl-i 'uşşākı kaçan ol gözi cellād ister

Ḥançer-i ğamze-i dil-dūzi imdād ister

katre:

1. **katresinden:-si, -n, -den**

Gazel 21

Mısra: **7**

Damla.

Ḳatresinden behre-yāb olsa zülāli dilberün

Şekker-i şerbet-veş olur baḫr-ı zeḫḫāra leziz

2. **katreler:-ler**

Gazel 130

Mısra: **6**

Damla.

Anı yāḳūt ile sāḳi-i meclis eyledi tezyin

Degüldür katreler cām-ı şarāb-ı hoş-güvār üzre

3. **katresi:-si**

Mesnevi 2

Mısra: **96**

Damla.

Harāret-keşlerün ol çāresidür

Anuñ bir katresi buz pāresidür

katre-çekān:

1. **katre-çekān:**

Kaside 1

Mısra: **58**

Damlayan, ıslak (gözyaşı bağlamında).

Dest-berr ü felek-i dehr-i deni-perverden

Rüz u şeb olmadadur dīdelerüm katre-çekān

katre-i bādesi:

1. **katre-i bādesi:-si**

Kaside 2

Mısra: **16**

Kelime Tipi: -

Şarabın damlası, zerresi.

Niçe sāgar ki olur rind-i sitem-dīdelere

Ḳatre-i bādesi şad sāle telāfi-i elem

katre-i hün-sirişküm:

1. **katre-i hün-sirişküm:-üm**

Kaside 1

Mısra: **82**

Kelime Tipi: -

Kanlı gözyaşı damlası.

Benüm ol gavṫa- ḫor baḫr-ı belā vü endüh

Ḳatre-i hün-sirişküm aña oldu mercān

kaavl:

1. **kaavle:-e**

Mesnevi 2

Mısra: **20**

Söz, kelām.

Çukur yaylak anuñ yanında a'rāf

Bu kaavle ḳa'il olur ehl-i inşāf

2. **ķavlını:-in, -i**
Mesnevi 3

Mısra: 69

Söz, kelâm.

Lâ-âşimu ķavlını göre Rabb-ı cihânun
Peyğamber iken oğlını ġarķ eyledi anun

ķavl-i esah:

1. **ķavl-i eşah:**

Mesnevi 3

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Doğru söz.

Ta'zîr-i şedîd aña olur vâcib ü elzem
Ĥaķķa ki budur ķavl-i eşah mezheb-i a'zam

ķavs-i belâ:

1. **ķavs-i belâ:**

Gazel 156

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bela yayı (sevgilinin kaşı bağlamında).

Ĥaşları ķavs-i belâ müjgânıdır tîr-i cefâ
Kakûli dâm-ı belâdur dânedür fûlfulleri

ķavs-i cefâ:

1. **ķavs-i cefâ:**

Gazel 9

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Eziyet yayı. (sevgilinin kaşları bağlamında).

Ĥaşları ķavs-i cefâ her müjesi tîr-i ķazâ
Kâkûli dâm-ı belâ çeşmi sitem-kâr-ı ġazûb

ķavs-i ġammış:

1. **ķavs-i ġammış:-mış**

Gazel 146

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gam yayı.

Ebruvânun ķavs-i ġammış böyle bilmezdim seni
Her müjeñ tîr-i elemmiş böyle bilmezdim seni

ķavs-i ġamuñ:

1. **ķavs-i ġamuñ:-uñ**

Gazel 93

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gam yayı, gam.

Ber-hedef olmadı çün nâvek-i maķşûd u murâd
Tâ-be-key ķavs-i ġamuñ ey gül-i ra'nâ çekelüm

ķavs-i kuzah:

1. **ķavs-i kuzah:**

Kaside 7

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Gökkuşağı.

Nâvek-endâz -ı fezâ'-yı ma'rifetsin şimdi sen
Olamaz ķavs-i kuzah saña kepâde bir kemân

ķayd:

1. **ķayd:**

Gazel 86

Mısra: 8

Bağ, zincir.

Olursañ ġabs-i câh-ı ġam Ĥudâdan iste dermânı
Senün ķayd u ġalâşuñla muķayyed olmaz iĥvânun

ķayd eyle:

1. **ķayd eyle:**

Kaside 9

Mısra: 95

Kelime Tipi: -

Yazmak.

Luţf idüp mecmû'a-i ĥüsn-i ķabûle eyle ķayd
Pâyuna 'arz itdügüm şî'r-i belâġat-ġusteri

ķayd olasıñ:

1. **ķayd olasıñ:-a, -sın**

Gazel 64

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yazılmak.

Defter-i 'uşşâķ-ı yâre kâr odur ķayd olasıñ

Dâne taĥşîl eylemekdür şanma dünyâdan ġarâz

ķayd u bend-i zülf-i sünbül-fâma:

1. **ķayd u bend-i zülf-i sünbül-fâma:-a**

Gazel 53

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sünbül renkli saçın bağı.

Biz o serv-i kâmetün bir bende-i âzâdıyuz

Ĥayd u bend-i zülf-i sünbül-fâma ġirmiş çıķmışuz

ķayd-ı bend-i 'aşķ ola:

1. **ķayd-ı bend-i 'aşķ ola:-a**

Gazel 134

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Aşķ bendine bağlanma.

'Uşşâķa târ-ı zülfün ola ķayd-ı bend-i 'aşķ

Ammâ dil-i raķîbe şehâ târumâr ola

ķayd-ı murâd:

1. **ķayd-ı murâd:**

Gazel 19

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Arzu edilen şeyin bağlayıcılığı; kaygısı.

Ĥün-ı eşķ ile yazarsam nâme-i hicrân-ı dil

Çekmez ol ķayd-ı murâd olsa eger nâ-yâb sürĥ

kays:1. **ķaysa:-a****Gazel 60**

Mısra: 4

Mecnun.

Kūh u deşte gitmezın terk eyleyüp kūyuñ senūñ
Eyleme cānā benı Ferhād ile Ķaysa kıyās

2. **ķays-veş:--veş****Gazel 56**

Mısra: 9

*Leyla ve Mecnun hikayesinin erkek kahramanı**Mecnun.*

Ķays-veş rāh-ı maħabbetde yūri pūyān ol
Dūrriyā sāye gibi hiç saña hem-rāh olmaz

ķays-ı bī-tedbīr-i ‘aşk:1. **ķays-ı bī-tedbīr-i ‘aşk:****Gazel 72**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Aşkın tedbirsiz Ķays'ı, Mecnun.

Geçmesün gerdānına hiç kimsenūñ zencīr-i ‘aşk

Yohsa bir Leyliye olur Ķays-ı bī-tedbīr-i ‘aşk

ķays-veş:1. **ķays-veş:-y, -a****Gazel 25**

Mısra: 2

Mecnun gibi.

Gider ağıyar ile seyre benı ferdāya şalar

Ķays-veş bu dil-i bī-çāreyi şahrāya şalar

2. **ķays-veş:****Gazel 58**

Mısra: 7

Mecnun gibi.

Dāmān-ı kūh deşti tutar Ķays-veş hemān
Mecnūnlaruñ kemend-i ser-i kākūl istemez

ķazā:1. **ķazāsı:-sı****Gazel 54**

Mısra: 3

Allah'ın takdirinin oluşması, kader, alın yazısı.

Ķazāsı sīnemüzde dāğımız āmac-ı miħnetdür

Sadāsı seng-i cevvrūndür bizi zan itme nālānuz

ķazanc:1. **ķazancı:-ı****Mesnevi 2**

Mısra: 58

Kazanç, kâr.

Birisi daħi mīzāb-ı Ķazancı

İçin eyler şafādan çok ķazancı

ķa'be-i kūyına:1. **ķa'be-i kūyına:-ı, -n, -a****Gazel 152**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) eşiği Kabesi, eşiği.

Dil gitdi yine Ķa'be-i kūyına şafāda

Hep serzeniş-i ħār-ı muğaylānı unutdı

ķa'be-i kūyından:1. **ķa'be-i kūyından:-ı, -n, -dan****Gazel 135**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) eşiği Kabesi, eşiği.

Çıkmış Ķa'be-i kūyından ol meh-veş diyü ey dil

İder peyk-i ümüdüm cān-ı zāra dā'imā müjde

ķa'be-i kūyuñ:1. **ķa'be-i kūyuñ:-uñ****Gazel 64**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) eşiği Kabesi, eşiği.

Ķa'be-i kūyuñ tavāfindan taķarrūbdür murād

Ĥāşılı sensin bu deñlü āh u efgāndan ġaraż

ķa'be-i kūyını:1. **ķa'be-i kūyını:-u, -n, -a-un, -ı****Gazel 38**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) eşiği Kabesi.

Rast geldüm yine giryān u bürehne ser ü pā

Ķa'be-i kūyını yārūñ dil-i nālān dolaşır

2. **ķa'be-i kūyuñ:-uñ, -ı****Gazel 70**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) eşiği Kabesi.

Ĥacer'ül-esved-i ĥālūñ daħi būs eylemedüm

Niçe demdür iderin Ķa'be-i kūyuñı tavāf

ķa'be-i vaşlını:1. **ķa'be-i vaşlını:-ı, -n, -ı****Gazel 75**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kavuşmanın Kabesi.

Ķa'be-i vaşlını yārūñ ne 'aceb görmez isem

Baña göz dikenidür ĥār-ı muğaylān-ı firāk

ķa'be-i 'aşkuñda:1. **ķa'be-i 'aşkuñda:-uñ, -da-uñ, -dan****Gazel 53**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Aşk Kabesi, aşk.

Nice demler penbe-i dâğ ile pürdür cismimüz
Ka'be-i 'aşkuñda çok iħrâma girmiş çıkmışuz

ka'il olur:

1. **ka'il olur:-ur**

Mesnevi 2

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Razı olmak.

Çukur yaylak anuñ yanında a'râf
Bu kavle ka'il olur ehl-i inşâf

kebâb:

1. **kebâb:**

Kaside 5

Mısra: 13

Ateşe karşı kızartılmış et. II Gönül.

Bezm-i ğamuñda laht-ı cigerdür baña kebâb
Dîdem piyâle oldu sirişküm şarâb-ı nâb

2. **kebâbdur:-dur**

Gazel 95

Mısra: 6

Kebap II yanık, yanmış.

N'ola feryâd idersem ey meh-rû
Sîh-i ğamda kebâbdur gönülüm

kebâb idi:

1. **kebâb idi:-idi**

Gazel 82

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yanmış, pişmiş.

Ol gün kanı bezmüñde kebâb idi dil-i zâr
Ser-verüm idüñ câm-i mey-i nâz iderdüñ

kebâb olsa:

1. **kebâb olsa:-sa**

Kaside 8

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

(Aşığın gönlü için) kebab olmak, yanmak.

Bezm-i ğamda eşk-i hününüm baña oldu şarâb
Meclis-i 'aşka n'ola laht-ı ciger olsa kebâb

kebâb-ı canı:

1. **kebâb-ı canı:-ı**

Gazel 13

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Can kebabi, can.

Ne mihmân-ı ğamuñ yir ne seg-i kûy nedür bilmem
Kül olunca kebâb-ı canı süzân itmege bâ'is

kebk-i deri:

1. **kebk-i deri:**

Kaside 9

Mısra: 90

Kelime Tipi: -

Güzel sesli keklik.

Tutma yeksân bende-i dergâhuña ağıyar ile
Bir tutulmuş zâğ ile lâyıķ mıdur kebk-i deri

kebk-i küh-sâr:

1. **kebk-i küh-sâr:**

Kaside 2

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

Dağ keklîği.

Cûy-ı ihsânını görse nice eyler reftâr
Kebk-i küh-sâr aña reşk-âver olurdu muhkem

2. **kebk-i küh-sâr:**

Kaside 2

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

Dağ keklîği (yürüyüşü bağlamında).

Cûy-ı ihsânını görse nice eyler reftâr
Kebk-i küh-sâr aña reşk-âver olurdu muhkem

keder:

1. **keder:**

Tarih 12

Mısra: 7

İç sıkıntısı, iç darlığı.

Cennet midür nedür bu aşlâ keder yok
Olmış şafâ ile pür bu kısr-ı zîb-mendi

2. **kederler:-ler**

Gazel 148

Mısra: 2

Üzüntü, hüzn, elem.

Açıldı goncalar bir bir gönüllerden miñen gitdi
Mişâl-i gül ele câm al kederler cümleten gitdi

kef:

1. **kef:**

Gazel 136

Mısra: 14

Köpük.

Kef-i yem-bahşı o dem kim direm-efşân oldu
Şanki kef zâhir idüpdür yem-i Hazrâ bu gice

2. **kef-i:-i**

Gazel 49

Mısra: 20

Köpük II avuç (cömertlik bağlamında).

Kelâmi cevher-i hikmet ma'ârif kânıdur tab'ı
Kef-i dest-i kerem-peyvesti anuñ baħr-i kulzumdür

kef-i yem-bahşı:

1. **kef-i yem-bahşı:-ı**

Gazel 136

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Deniz bahşeden el (cömertlik bağlamında).

Kef-i yem-bahşı o dem kim direm-efşân oldu
Şanki kef zâhir idüpdür yem-i Hâzrâ bu gice

kehhal:

1. **kehhal-i:--i**

Gazel 3

Mısra: 2

Göz hekimi II Göze sürme çeken kimse.

Ağlamakdan gözlerüm hünin olunca dilberâ
Kuhl-i hâk-i pâyûnı ırgürdi kehhâl-i şabâ

kehkeşân:

1. **kehkeşân:**

Tarih 2

Mısra: 8

Samanyolu.

Felek nâr-i hicrân ile pür-teb oldu
Degül kehkeşân itdi çâk-ı girîbân

kelâm:

1. **kelâmı:--ı**

Gazel 49

Mısra: 19

Söz.

Kelâmı cevher-i hikmet ma'ârif kânıdır tab'ı
Kef-i dest-i kerem-peyvesti anuñ bañr-i kulzümdür

2. **kelâmı:--ı**

Kaside 3

Mısra: 36

Söz.

Hidiv-i âsumân-ı kadr ü hüdvendâ kerem-bahşâ
Olupdur bağ-ı fazla her kelâmı mu'teber gonca

3. **kelâmuñ:--uñ**

Kaside 9

Mısra: 19

Söz.

Her kelâmuñ dürr-i meknün-ı belâgatdür senüñ
Nağd-ı cân ile hâlâyık aña dâ'im müşteri

4. **kelâmuñ:--uñ**

Kaside 9

Mısra: 23

Söz.

Her kelâmuñ 'âleme bahş-ı fütühât itmede
Şimdi sensin hâşılı bu 'âlemüñ Şeyh Ekberi

5. **kelâmuñ:--uñ**

Kaside 9

Mısra: 102

Söz.

Qıl du'â-yı devletin şimdengirü iksârı ço
Dürriyâ bahş-ı şudâ' eyler kelâmuñ ekseri

6. **kelâmuñ:--uñ**

Kaside 5

Mısra: 28

Söyleme, söyleyiş, konuşma.

Ey şadr-ı şâfi maşdar-ı her fenn ü her kitâb
Her muhtaşar kelâmuñ olur nice faşl u bâb

kelâm ider:

1. **kelâm ider:--er**

Gazel 107

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Konuşmak.

Kendi kendiyile cününından ider şanma kelâm
Ezber eyler dil-i divâne mahabbet dersin

kelâm-ı hikmet-âmizinde:

1. **kelâm-ı hikmet-âmizinde:--i, -n, -de**

Kaside 8

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Hikmetli söz.

Ol fazîlet-pîşe kim neşr-i sühan itse olur

Her kelâm-ı hikmet-âmizinde muzmer bir kitâb

kelâm-ı müstetâb:

1. **kelâm-ı müstetâb:**

Kaside 8

Mısra: 54

Kelime Tipi: -

Beğenilmiş, makbul olan söz.

Mîve-i lafz oldu cüy-ı tab'um ile perveriş

Her sözümdür bâğ-ı nazma bir kelâm-ı müstetâb

kelâm-ı şafâ-bahşuñ:

1. **kelâm-ı şafâ-bahşuñ:--uñ, -ı**

Gazel 58

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kederi gideren, rahatlatan, şafa veren söz.

Güş eyleyen kelâm-ı şafâ-bahşuñı senüñ

Hergiz şadâ-yı fâhte vü bülbül istemez

kelef:

1. **kelef:**

Gazel 122

Mısra: 3

Ayın üzerindeki karartılar.

Degül kelef görinen rüy-ı mâh-ı garrâda

Düşürdi zülfini ruhsârı üzre ol dil-cü

2. **kelef-âşâ:--âşâ**

Kaside 2

Mısra: 106

Ayın üzerindeki karartılar.

Ne mihr şalsa eger pertevini âfâka

Mehde ancak kelef-âşâ kıla leyl-i târem

3. keleşdür:-dür

Kaside 9

Mısra: 16

Ayın üzerindeki siyah lekeler.

Micmer-i bezm-i dil-efrûzuñ senüñ mah-ı münîr
Anda zann itme keleşdür olmuş ayuñ micmeri

kelimât:

1. kelimâtum:-um

Gazel 124

Mısra: 1

Konuşma, söz söyleme.

Hîç kimse duymadı kelimâtum o şâh ile
Çok 'arz-ı hâl-i derd-i dil itdüm nigâh ile

kelle-i a'dâña:

1. kelle-i a'dâña:-ñ, -a

Kaside 7

Mısra: 94

Kelime Tipi: -

Düşmanların başı.

Düşmen-i bed-hâhuñuñ bağına tîr olup şihâb
Kelle-i a'dâña çarh ola senüñ gürz-i girân

kelle-i ferhâddan:

1. kelle-i ferhâddan:-dan

Gazel 90

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ferhad'ın başı.

Şimdi şahbâ-yı melâmetdür benüm nûş itdüğüm
Kelle-i Ferhâddan alsam ele n'ola sifâl

kelle-püş:

1. kelle-püşuñ:-uñ

Gazel 62

Mısra: 1

Baş a giyilen şey, bir cins başörtüsü.

Çıkarma nev-civânüm kelle-püşuñ
İdersin beste-i zülf 'aql u hüşuñ

kem:

1. kem:

Gazel 110

Mısra: 6

Kötü, fena.

Ey şeyh hemân cennet ile tekeyñ ögersin
Meyhâne ile gülşeni yâ kem mi şanursın

2. kemmiş:-miş

Gazel 146

Mısra: 4

Kötü, fena.

Dem-be-dem 'uşşâk elüñden zehr-i ğam nûş itmede
Meşrebüñ ğayetle kemmiş böyle bilmezdim seni

3. kem:

Mesnevi 3

Mısra: 53

(Fars.) Kötü, fena, değersiz.

Kem nesneye yeltendi hele tâzeliginde
Şimdiden anuñ kız ü 'arâz pirliginde

4. kemse:-se

Gazel 26

Mısra: 10

Değersiz.

Göster ol günleri yâ Rabbî rakîbe diye tâ
Ne kadar kemse de Dürri yine senden yegdür

kem diyemez:

1. kem diyemez:-y, -emez

Kaside 2

Mısra: 112

Kelime Tipi: -

Kötü söz söylemek.

Ehl-i dil mihr-i zîyâ-güstere gül-râh olamaz
Diyemez mihr-i ruh-ı şahid-i endişeme kem

kemâl:

1. kemâl:

Kaside 7

Mısra: 79

13. yüzyılda yaşamış İranlı şair Kemaleddin-i İsfahani.

Ne Zâhîr-i Fâryâbî ne Kemâl ü Enverî

Esb-i tab'-ı âsumân seyrümle olmaz hem-'inân

kemâl efendi:

1. kemâl efendi:

Kaside 4

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

(Rumeli reisi) Kemal Efendi.

Mu'in-i şer'-i muṭahhar Kemâl Efendi k'odur

Müsellem-i fuṣalâ muḳtedâ-yı cümle ümem

kemâl-i işfahânî:

1. kemâl-i işfahânî:

Kaside 8

Mısra: 56

Kelime Tipi: -

Şiirlerinde, ancak iki defa okunduğu takdirde anlaşılabilen ince manalara yer verdiği için kendisine "Hallâku'l-meânî" unvanı verilen İranlı şair.

Esb-i tab'-ı âsumân seyrümle olmaz hem-'inân

Ne Kemâl-i İşfahânî ne Zâhîr-i Fâryâb

kemân:

1. kemân:

Kaside 7

Mısra: 28

Yay.

Nāvek-endāz -ı fezā'-yı ma'rifetsin şimdi sen
Olamaz kıvıms-i kuzah saña kepāde bir kemān

kemān ider:

1. kemān ider:-er

Gazel 50

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Deyim**

Eğmek, iki büküm yapmak.

Tirin kaçan ki ol kaşı yādur kemān ider

Evvel emirde püte-i cānum nişān ider

kemān-ı cevri:

1. kemān-ı cevri:-i, -n, -i-in, -i

Gazel 33

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) eziyet yayı (kaş bağlamında).

Yalıñuz ben çekmezin yārūñ kemān-ı cevri

Anı ey Dürri-i bî-çāre bütün 'ālem çeker

kemān-ı ğam:

1. kemān-ı ğam:

Gazel 94

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gam yayı (aşığın iki büküm boyu bağlamında).

Āhir deler bu nüh siper-i çerhi tır-i āh

Bār-ı ğamuñla kāmētüm oldı kemān-ı ğam

kemend olayın:

1. kemend olayın:-ayın

Gazel 111

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Saç kıvrımı (zincir) olmak.

Esir-i 'aşkı olanlar görünce kākūlini

Şafā-yı hātır iledür ki dir kemend olayın

kemend-i āhuma:

1. kemend-i āhuma:-um, -a

Gazel 122

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ah ipi. II Aşığın feryat ve figanının kemendi.

Egerçi vahşet ider rām olmadan bir gün

Kemend-i āhuma uğrar o gözleri āhū

kemend-i kākül-i yār-ı şeker-güftār:

1. kemend-i kākül-i yār-ı şeker-güftār:

Gazel 113

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Tatlı sözlü sevgilinin saçının kıvrımı (ip

bağlamında).

Beni ber-dār idüp 'uşşāka içlenür firār itdi

Kemend-i kākül-i yār-ı şeker-güftār var olsun

kemend-i ser-i kākül:

1. kemend-i ser-i kākül:

Gazel 58

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Perçemin ucundaki kemend.

Dāmān-ı küh deşti tutar Kays-veş hemān

Mecnūnlaruñ kemend-i ser-i kākül istemez

kemend-i zülfi girih-gir-i yāre:

1. kemend-i zülfi girih-gir-i yāre:-e

Gazel 111

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin dolaşık saçının kıvrımı.

Kemend-i zülfi girih-gir-i yāre bend olayın

İrüp murāduma 'aşkında behre-mend olayın

kemter:

1. kemterin:-in

Gazel 81

Mısra: 6

Aşağı, değersiz.

Dā'imā fenn-i melāhatda taşarruflar idüp

Şivedür kemterin icādı Muhammed şāhuñ

2. kemter:

Kaside 10

Mısra: 16

Aşağı, değersiz.

Şāh-ı diyār-ı 'izzet o sultān-zāde kim

Genc-i Keyānī sā'ile kemter 'atāsıdur

3. kemteri:-i

Kaside 9

Mısra: 22

Aşağı, değersiz.

'Adlinūñ hiç haddi yok fazluñda ammā bi-ḥisāb

Seyyidi ilzām ider tilmizinūñ bir kemteri

kemterin:

1. kemterin:

Kaside 1

Mısra: 18

Pek âciz, çok hakir.

Ne kerem şāhibidür gör o celilü'l-kādri

Kemterin cūdına reşk-efgen olur Bermekiyān

2. kemterin:

Kaside 1

Mısra: 32

Âciz, çok küçük.

Mihr-i pertev keremi çarh-ı 'adâlet zâtı

Kemterin zerre-i bî-mâye sipihr-i gerdân

kenâr:

1. **kenâr:**

Gazel 57

Mısra: 4

Far. Kıyı, sahil.

Hevâ-yı firkat-i yâr ile fülk-i dil her dem

Gezer yem-i gamı ammâ kenâr arar bulmaz

2. **kenâra:-a**

Gazel 102

Mısra: 1

Far. Kıyı, sahil.

Âşinâ-yı bahr-i ye'süm yok kenâra minnetüm

Çalmadı huşu vücûdum mihr-i yâre minnetüm

kenâr itmege:

1. **kenâr itmege:-e-me, -ge**

Gazel 38

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kenara, sahile çekmek II kucaklamak.

Dil-i sevdâ-zede girdâb-ı ümîde düşmüş

Ol dür-i pâkin kenâr itmege her an dolaşır

kendi:

1. **kendiyle:-y, -le**

Gazel 107

Mısra: 7

Kendi.

Kendi kendiyle cünûnından ider şanma kelâm

Ezber eyler dil-i dîvâne maḥabbet dersin

2. **kendine:-n, -e**

Kaside 10

Mısra: 25

Kişinin öz varlığı, zâtı.

Dünyâyı kendine bu kadar bende eyleyen

Ol luḫf-ı dil-firîbî o cûd u şehâsıdır

3. **kendisi:-si**

Mesnevi 1

Mısra: 57

Kişinin öz varlığı, zâtı.

Kendisi dede odası bir tekyedür anuñ

Hep ağzını iḫsânı ile dutdı cihânıñ

4. **kendini:-ni**

Gazel 17

Mısra: 3

Kendi, dönüşlülük zamiri.

Varmağa sür-ı bahâra kendini tezyîn içün

Başına dür düzse şebnemden sezâ zerrîn kadeḫ

5. **kendi:**

Gazel 107

Mısra: 7

Kendisi.

Kendi kendiyle cünûnından ider şanma kelâm

Ezber eyler dil-i dîvâne maḥabbet dersin

6. **kendine:-n, -e**

Gazel 139

Mısra: 5

Kişinin öz varlığı, kendisi.

Yangınlığum bulurdu o meh-pâre kendine

Bir kez bakındı sîne-i pür-süz- dâğına

kendiden gitdi:

1. **kendiden gitdi:-di**

Gazel 148

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Deyim**

"Kendinden geçme" anlamında bir deyim.

Saḫa bî-iḫtiyâr üftâde oldum şimdi ey sâkî

Görince bâde-yi la'l-i lebûñ dil kendiden gitdi

kendini buçağına urdı:

1. **kendini buçağına urdı:-dı**

Gazel 140

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kendini öldürmek II canını feda etmek.

Yârûñ bakınca 'âşık-ı şeydâ bu çağına

Dîvâne oldu kendini urdı buçağına

kendü:

1. **kendüye:-y, -i**

Gazel 25

Mısra: 4

Zatıyla ilgili, kendi.

Çeşm-i mesti saff-ı 'uşşâkı perişân eyler

Çahramândur sanasın kendüyi âlâya şalar

2. **kendüye:-y, -e**

Gazel 57

Mısra: 1

Zatıyla ilgili, kendi.

Göñül ki kendüye bir gam-güsâr arar bulmaz

Beyâna sırr-ı gam-ı 'aşk-ı yâr arar bulmaz

3. **kendüsin:-si, -n**

Gazel 115

Mısra: 7

Zatıyla ilgili, kendi.

Hep 'alâyıkdan müberrâ itmek ister kendüsin

Bu cihânıñ ḫâşılı zevk ü şafâsın isteyen

4. **kendüñ:-ñ**
Gazel 117

Mısra: 9

Zatıyla ilgili, kendi.

Atma kendüñ rezm-gâh-ı 'aşka ey Dürri hele
Gâfil olma gamze-i hûn-rîz-i yârûmden şaķın

5. **kendüm:-m**
Kaside 7

Mısra: 73

Zatıyla ilgili, kendi.

Aña lâzım geldi şimden soñra kendüm bilürüm
Dürr-i şehvâr-ı yem-i şab'um idem bir bir beyân

6. **kendüni:-n, -i**
Mesnevi 3

Mısra: 58

Zatıyla ilgili, kendi.

Gâyetle müdemmağ kişiye beñzer ol oğlan
Pek kendüni görmüş giderek olur o şeytân

7. **kendüsini:-si, -n, -i**
Gazel 75

Mısra: 8

Kendi.

Râzını hâne-i dilde tutamaz 'âşık olan
Yeñemez kendüsini hâşılı nâlân-ı fîrâķ

8. **kendüye:-y, -e**
Kaside 9

Mısra: 11

Kendi.

Halkı memnûn eyleyüp dil-beste itdi kendüye
Şâhid-i cüd-ı vücûd-ı paküññ kâkülleri

9. **kendüni:-n, -i**
Kaside 7

Mısra: 50

Kişinin öz varlığı, zâtı.

Baňa çarhuñ itdüğü zulmüñ göreydi zerresin
Kendüni Haccâc zan eylerdi şeyh-i İşfahân

kendüñe kalsa:

1. **kendüñe kalsa:-sa**

Gazel 84

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kendi elinde olsa, elinden gelse.

Sen dilleri dağıtmaz idüñ kendüñe kalsa
Yohsa güzelüm çarh-i cefâ-kâra mı uyduñ

kepâde:

1. **kepâde:**

Kaside 7

Mısra: 28

Ok atma taliminde kullanılan yay.

Nâvek-endâz -ı fezâ'-yı ma'rifetsin şimdi sen
Olamaz kıavs-i kızağ saña kepâde bir kemân

kepek:

1. **kepekle:-le**

Mesnevi 1

Mısra: 112

Kepek (bitki).

Yaylaķa nice çıktı 'aceb ol kıoca eşekle
Var ise anı besledi arpayla kepekle

kerem:

1. **kerem:**

Kaside 1

Mısra: 17

Cömertlik, lütuf, iyilik.

Ne kerem şâhibidür gör o celîlü'l-kadri
Kemterin cüdına reşk-efgen olur Bermekiyân

2. **keremde:-de**
Kaside 4

Mısra: 54

Cömertlik, lütuf, iyilik.

Baňa ne oldu şehâ içre çünkü Hâtemden
Keremde Bermekiyân gibi n'ola olsa 'alem

3. **kerem:**

Kaside 6

Mısra: 16

Cömertlik, lütuf, iyilik.

İki hil'at saña ihdâ idicek şâh-ı cihân
Güş idenler didi kıat kıat aña lâyıkdı kerem

4. **keremi:-i**

Kaside 1

Mısra: 31

Lütuf, bağış, cömertlik, el açıklığı.

Mihr-i pertev keremi çarh-ı 'adâlet zâtı
Kemterin zerre-i bî-mâye sipihr-i gerdân

5. **kerem:**

Kaside 9

Mısra: 17

Lütuf, iyilik, ihsan.

Cümle mefhûm-ı kitâb-ı kıadrûñ olmışdur kerem
Riște-i hürşid-i ihsândur ser-â-ser mıstarı

6. **keremâ:-â**

Kaside 1

Mısra: 51

Ihsan, cömertlik.

Mihr-i pertev keremâ rûtbedür nükte-verâ
Ey 'atâ-bağş u haķâ-püş u kerem-kâr-ı cihân

kerem eyle:

1. **kerem eyle:**

Gazel 128

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Cömertlik etmek, iyilik etmek.

Luṭf itme rakīb-i ḥara hergiz sitem eyle
'Uşşāka cefā eyleme şāhum kerem eyle

kerem-baḥşā:

1. kerem-baḥşā:

Kaside 3

Mısra: 35

Cömert, eli açık.

Ḥidiv-i āsumān-ḳadr ü hüdāvendā kerem-baḥşā
Olupdur bāğ-ı faẓla her kelāmı mu'teber ḡonca

kerem-efzā:

1. kerem-efzā:

Tarih 18

Mısra: 4

Cömertlik artıran.

Yokdur 'ālemde hiç nazīri anuñ
Kerem-efzā vü ḥoş-ḥışāl oldu

kerem-kār:

1. kerem-kār-ı:--ı

Kaside 7

Mısra: 59

Kerem sahibi, cömert (kimse).

Merḥamet-baḥşā kerem-kār-ı evvelin-i ni'metā
Ey ḥidiv-i nem-rübā-yı dide pür-āb cihān

keremkār:

1. keremkār:

Kaside 2

Mısra: 83

Cömertlik sahibi.

Ey keremkār şifāḥāne-i iḥsānuñdan
İderin şimdi o mecrūḥa recā-yı merhem

2. keremkār-ı:--ı

Kaside 2

Mısra: 76

Kerem sahibi, cömert (kimse).

Fāzılā rütbe-dihā Ḥazret-i Nu'mān- menşe'
Ey keremkār-ı hüdāvend-i pesendide- şiyem

kerem-kār-ı cihān:

1. kerem-kār-ı cihān:

Gazel 102

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Dünyanın cömerdi, başıslayanı.

Ḳaḍi-i şehri oldu şimdi bir kerem-kār-ı cihān
Yümn-i teşrifiyle yokdur bir diyāra minnetüm

2. kerem-kār-ı cihān:

Kaside 1

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

Dünyanın cömerdi, başıslayanı.

Mihr-i pertev keremā rütbedür nükte-verā
Ey 'atā-baḥş u ḥatā-puş u kerem-kār-ı cihān

kerem-kār-ı cihān:

1. kerem-kār-ı cihānı:--ı

Mesnevi 1

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

Cihanın cömerdi.

Gördüñ mi Hızır Ağayı ol rüh-ı revānı
Ol menba'-ı zevḳı o kerem-kār-ı cihānı

kerem-pişe:

1. kerem-pişe:

Kaside 6

Mısra: 31

Cömertliği huy edinmiş.

Ḥüb-endişe kerem-pişe Muḥammed Pāşā
Cānib-i Ḥaḳḳdan olur ḳalbine her şey mülhem

kerim:

1. kerim:

Kıt'a 1

Mısra: 1

Cömert olan yaratıcı, Allah.

Bir 'abd-i 'āşiyüm güneḥüm çokdur ey kerim
Luṭf eyle cām-ı 'affuñ ile kıl mücāmele

kerre:

1. kerre:

Gazel 17

Mısra: 8

Defa.

Ḥaşre dek 'uşşāḳ-ı maḥzunı iderdi neşve-dār
Şunsa bir kerre eger ol meh-liḳā zerrin ḳadeḥ

kerrenāy:

1. kerrenāy:

Tarih 3

Mısra: 12

Eskiden kullanılan bir çeşit nefesli saz.

Rezm ü bezimde 'Acem şāhına zārī yeter
Çalmasun 'ahdinde ol bir daḥi hiç kerrenāy

kes:

1. kesme:-me

Gazel 118

Mısra: 11

Bırakmak, vaz geçmek.

Ümidüñ kesme Ḥaḳdan rüzgār-ı bü'l-'acebdür bu
Der-i maḳşūd olur sabr it güşāde Dürriyā bir gün

2. kesme:-me

Gazel 91

Mısra: 3

Bitirmek, sona erdirmek.

Dilâ şarşar-ı âhuñı kesme hergiz
Çün eyler o serv-i hırāmān tenezzül

3. kes:

Mesnevi 3

Mısra: 23

Kişi, kimse.

Kāfir didi mü'minlere bir kes dise hālid
Münkir olıcak ol kişi ol bulmasa şāhid

4. kes:

Mesnevi 3

Mısra: 25

Kişi, kimse.

Ammā ki yemin eyleyüp ol kes dese hāşā
Vallāh bu söz hātıruma gelmedi aşlā

kesb evler:

1. kesb eyler:-r

Mesnevi 2

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Kazanma.

Hemān cānānenüñ zūlfine beñzer
Şafā kesb eyler andan chl-i diller

kesel:

1. keselden:-den

Gazel 149

Mısra: 6

Tembellik, uyuşukluk.

Ne kadar içdüm ise künc-i firākında şarāb
Görmedüm zevk u şafāsını keselden ğayrı

kesen:

1. kesen:

Mesnevi 1

Mısra: 80

Kesen, koparan.

Yā anda mü'ezzin yine ol şavt-ı hasen mi
Atmacalara künde kesen o Usta Hasan mı

kesil:

1. kesilüp:-üp

Gazel 5

Mısra: 10

Ayrılmak, uzaklaşmak, vazgeçmek, el çekmek;.

Mest-i dembeste-i aşk olalı Dürri düşdi
Güft ü güdan kesilüp künc-i ferāğa cānā

kesir olsun:

1. keşir olsun:-sun

Tarih 16

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Çok olmak.

Eyleyelüm Hāzret-i Hākdan du'ā

'Ömri füzün devleti olsun keşir

kesret:

1. keşret:

Tarih 18

Mısra: 11

Bolluk, bereket.

Şol kadar keşret ü şafā var kim

Cevr ü ğam cümle pāymāl oldu

ketb olsa:

1. ketb olsa:-sa

Mesnevi 2

Mısra: 133

Kelime Tipi: -

Yazılmak.

Eger ketb olsa kâğıd kalmayaydı

Bu nüh çarh āña bir cüz olmayaydı

kevālib:

1. kevālib:

Gazel 49

Mısra: 18

Yıldızlar.

O bir şāh-ı 'adāletdür ki rahş-ı kadrine anuñ
Kevālib mih-i zerrin meh-i gerdün ise sümdür

kevkeb-i dürri'ye:

1. kevkeb-i dürri'ye:-y, -e

Kaside 8

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

Dürri'nin yıldızı (gözyaşı bağlamında) (17. yüzyıl

divan şairlerinden Gümülcineli Dürri).

Beñzese fi'l-cümle ger elfāz-ı gevher-bārına

Kevkeb-i Dürri'ye ta'n eylerdi lü'lü'-yi hoş-āb

kevser:

1. kevserle:-le

Gazel 83

Mısra: 2

Cennette bir nehir ismi.

Reşk-bahşā-yı cihān oldu fezāsi Kozinüñ

Oldı kevserle meger şive-nümāsi Kozinüñ

keyf-i bādeye:

1. keyf-i bādeye:-y, -e-ye

Gazel 143

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Şarap keyfi, sarhoşluk.

Yāre duyurma meylüñi meclisde yañılıp

Şabr eyle keyf-i bādeye mestāna söyleme

keyf-i şarāb-ı nāb:

1. keyf-i şarâb-ı nâb:

Gazel 19

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Saf şarabın verdiği keyif.

Eylemiş ruhsârûnı keyf-i şarâb-ı nâb sürh
Gülşen-i hûsn içre açılmış gül-i sir-âb sürh

kez:

1. kez:

Gazel 4

Mısra: 6

Defa, kere.

Göricek hâlûmi şâyed ki terahhüm idesin
Hele bir kez bağa sinemdeki dâga cânâ

kezzâb:

1. kezzâba:-a

Mesnevi 3

Mısra: 29

Çok yalan söyleyen, yalancı.

Kezzâba revâdur ki kötekden eger olsun
Yüzi gözi sünbülden anuñ bes beter olsun

2. kezzâba:-a

Mesnevi 3

Mısra: 33

Çok yalan söyleyen, yalancı.

Kezzâba vire Hâzret-i Allâh belâsın
Bir derde anı uğrada bulmaya devâsın

ki:

1. ki:

Gazel 24

Mısra: 6

T. Ki bağlacı.

Cellâd çeşm-i 'âşıkı durmaz helâk ider
Ammâ ki 'isî-i lebi rûh-ı revân virür

2. ki:

Gazel 1

Mısra: 7

Ki bağlacı.

Şöyle mest oldı ki dil cām-ı mey-i 'aşkuñla
Şimdi yeksândur aña zevk ü vefâ derd ü cefâ

3. ki:

Gazel 4

Mısra: 5

Ki bağlacı.

Göricek hâlûmi şâyed ki terahhüm idesin
Hele bir kez bağa sinemdeki dâga cânâ

4. ki:

Gazel 4

Mısra: 7

Ki bağlacı.

Hâl-i gerdânuñı ki seyr itdürtüp öldürme beni
Kıanımı boynuña alma şaķın ey meh-liķâ

5. ki:

Gazel 9

Mısra: 6

Ki bağlacı.

Öldürem yolda görürsem dirmiş yârini
Kıanî ol gün ki olam küşte-i dildâr-ı ğazûb

6. ki:

Gazel 15

Mısra: 5

Ki bağlacı.

Şaķın cüy-i ümîd-i vaşl-ı dilberden ki bî-bündür
Gel ey dil uğrama aña pûl-i mihr-i vefâdan geç

7. ki:

Gazel 16

Mısra: 5

Ki bağlacı.

Yanuma gelmez ki feryâd u figânım ğuş ide
Ol şeh-i mülk-i cemâle hâlûmi iħbâr güç

8. ki:

Gazel 19

Mısra: 10

Ki bağlacı.

N'ola hûnîn olsa şerham bâb-ı fenn-i 'aşkdur
Dürriyâ tahrîr olur zirâ ki faşl-ı bâb sürh

9. ki:

Gazel 24

Mısra: 1

Ki bağlacı.

Dilber bezimde baña ki rıtl-i girân virür
Güyâki mürde-i ğam-ı hicrâna cân virür

10. ki:

Gazel 27

Mısra: 3

Ki bağlacı.

Eger ki 'âşıkı yok bir civâna meyl itsem
Gör ne ki tâli'mi aña mübtelâ çok olur

11. ki:

Gazel 27

Mısra: 4

Ki bağlacı.

Eger ki 'âşıkı yok bir civâna meyl itsem
Gör ne ki tâli'mi aña mübtelâ çok olur

12. ki:

Gazel 28

Mısra: 8

Ki bağlacı.

Ke mecāzī ise de dildeki 'aşkuñ dırsün
Giderek cûları seyr eyle ki deryāya çıkar

13. ki:

Gazel 29

Mısra: 3

Ki bağlacı.

Ki eger bir nıgeh-ı lutf ile bî-çârelerin
Raħm idüp 'aşık-ı miskîn ol âfet gözedür

14. ki:

Gazel 37

Mısra: 11

Ki bağlacı.

Cânlar fedâ şu yâre ki 'uşşâkına diye
Al istediğün işte şu pehlû degül midür

15. ki:

Gazel 40

Mısra: 4

Ki.

Âşiyândur her biri murğ-ı cefâ vü cevrüne
Şol benüm dâğ-ı firāvānum ki cāna tendedür

16. ki:

Gazel 41

Mısra: 12

Ki.

Yemm-i 'adl ile yine şeh-i müjgānum dīn-pervertün
Tāze bāza kebk-i denür ki güsfindān muntazır

17. ki:

Gazel 42

Mısra: 2

Ki.

Eyledi 'āleme bu āh-ı seher-gāh eşer
İtmedi qalbüne ammā ki senün āh eşer

18. ki:

Gazel 49

Mısra: 17

Ki.

O bir şāh-ı 'adāletdür ki rahş-ı kadrine anuñ
Kevākib mih-i zerrin meh-i gerdün ise sümdür

19. ki:

Gazel 50

Mısra: 1

Ki.

Tirin kaçan ki ol kaşı yādur kemān ider
Evvel emirde püte-i cānum nişān ider

20. ki:

Gazel 54

Mısra: 8

Ki.

Dirigā irmedün ser- menzil-i vaşlına cānānuñ
Niçe yıldur ki deşt-i miñnet-i 'aşkında püyānuz

21. ki:

Gazel 56

Mısra: 3

Ki.

'Ālemün naqşına ol rind ki aşüfte degül
Menzil-i merd-i raşad-sāz gibi cāh olmaz

22. ki:

Gazel 57

Mısra: 1

Ki.

Göñül ki kendüye bir gam-güsār arar bulımaz
Beyāna sırr-ı gam-ı 'aşk-ı yār arar bulımaz

23. ki:

Gazel 67

Mısra: 7

Ki.

Dirigā ki terkib-i la'l-i laṭifün
Olur her zamān derd-i ağıyāra nāfi

24. ki:

Gazel 90

Mısra: 7

Ki.

Tekye-i 'aşk u maḥabbetde ol abdālum ki ben
Gerden ü düş u dil ü cānumda āhum oldı şāl

25. ki:

Gazel 104

Mısra: 10

Ki.

Dürri bendeñi lutfuñdan İlähî hıfz it
Nāsa şol dem ki hücüm ide şî'r gibi caḥim

26. ki:

Gazel 107

Mısra: 10

Ki.

Yazmadı defter-i 'uşşāka diyü çekme elem
Dürriyā göñlüñi şād eyle ki ser-deftersin

27. ki:

Gazel 109

Mısra: 8

Ki.

Beni ferdāya şalup cevr ü cefā eylersin
Niye dersin ki figān eyleme yā neyleyeyin

28. ki:

Gazel 111

Mısra: 4

Ki.

Esîr-i 'aşkı olanlar görince kâkülünü
Şafâ-yı hâtır iledür ki dir kemend olayın

29. ki:

Gazel 111

Mısra: 10

Ki.

'Aceb mi hâme-i Dürri yazarsa vaşf-ı lebûn
Bu kâr-ı vüş'at ile der ki çüb-ı kıand olayın

30. ki:

Gazel 122

Mısra: 2

Ki.

Nedür diyü baña şordukda 'arz idüp pehlü
Didüm ki genc-i tılısm-ı vefâdur ey meh-rû

31. ki:

Gazel 141

Mısra: 2

Ki.

Yokdur hisâb 'aşk ile cisminde yâreye
'Âşık umar ki yâre ile yâre yâreye

32. ki:

Gazel 155

Mısra: 4

Ki.

Gül ruhlarıñla la'lüñi yâd eylerin hemân
Görsem eger ki câm-ı ferağ-bağ ile müli

33. ki:

Gazel 163

Mısra: 1

Ki.

Ruñun ki neş'e-i bâde ile al al oldu
Gül-i hüsün açılup zînet-i cemâl oldu

34. ki:

Gazel 163

Mısra: 6

Ki.

Sipîhr-i vaşla irer mihr-i lutf ile her gün
Yoluñda zerre-veş ol dil ki pâymañ oldu

35. ki:

Kaside 1

Mısra: 33

Ki.

Ol şeh-i mülk-i 'adâlet ki murâd itse eger
Çarhı bî-cünbüş ider küh-i girân gibi hemân

36. ki:

Kaside 1

Mısra: 37

Ki.

Çeşm-i kühun gamı ol kadar itdi ki nañif
Bîm-i qahrıyla anı zerrede itdi pinhân

37. ki:

Kaside 1

Mısra: 67

Ki.

Âh elinden ki beni pîr-i muğân-ı gerdün
Kıldı meyhâne-i gamda ser-i peymâne-keşân

38. ki:

Kaside 1

Mısra: 83

Ki.

Ol çerâğum ki beni eyledi pertev-endâz
Şu'le-bağ-ı haremün Hazret-i mañdüm-ı zamân

39. ki:

Kaside 1

Mısra: 94

Ki.

Lâyık-ı merhametüm hâk-ı derün bendesiyüm
Bir gedâyum ki felek itdi beni bî-dermân

40. ki:

Kaside 1

Mısra: 97

Ki.

Benüm ol şâ'ir-i sâhîr ki göreydi şî'rüm
Fîkr ü endişeme tahsîn iderdi Hâssân

41. ki:

Kaside 1

Mısra: 107

Ki.

Hele vallâhi qasemdür ki benüm sulţânüm
Fîkr-i evşâfuña hiç yok idi bende imkân

42. ki:

Kaside 2

Mısra: 5

Ki.

Pür-cilâ virdi ki mir'ât-ı dile şaykal-i zevk
Çeşm-i hürşîdi ider şu'lesi pür-hîre vü nem

43. ki:

Kaside 2

Mısra: 11

Ki.

Ne fâzıldur bu ki eşkâl ü suver 'işret için
Cânlanup eylediler 'azm-i gülistân-ı İrem

44. ki:

Kaside 2

Mısra: 15

Ki.

Niçe sāgar ki olur rind-i sitem-didelere
 ̖atre-i bādesi şad sāle telāfi-i elem

45. **ki:**

Kaside 2
 Mısra: 29
Ki.

Nice fāzıl ki anuñ medrese-i fāzlında
 İde kim sūhtesi seyyid-i 'aşrı mülzem

46. **ki:**

Kaside 2
 Mısra: 53
Ki.

İ'tikādum bu ki hiç gelmeye dehre böyle
 Cevri yok himmeti çok zāt-ı pesendide- şiyem

47. **ki:**

Kaside 2
 Mısra: 85
Ki.

Nice merhem ki olur mürde-i enduha devā
 Nice merhem ki olur rāyihası dāfi'-i ğam

48. **ki:**

Kaside 2
 Mısra: 86
Ki.

Nice merhem ki olur mürde-i enduha devā
 Nice merhem ki olur rāyihası dāfi'-i ğam

49. **ki:**

Kaside 2
 Mısra: 103
Ki.

Fikrüm ol silk-i beyāndur ki nazīri yokdur
 Anda gūyā ki ma'ānī dūr-i pāk-i manzem

50. **ki:**

Kaside 3
 Mısra: 28
Ki.

Niçün seyl eyleyüp eşküñ revān itdün gülistānda
 Sen ey bülbül dimez miydün ki şāyed ola ter ğonca

51. **ki:**

Kaside 4
 Mısra: 10
Ki.

'Aceb mi nāfiz olursa şeh-i gülün emri
 Ki hār kılmada icrā-yı hüküm-i seyf ü qalem

52. **ki:**

Kaside 4
 Mısra: 28
Ki.

Mişāl-i ħumbara ğonca içinde jāle degül
 Ki kılmış anda tufeyl-i hezār cem'-i direm

53. **ki:**

Kaside 4
 Mısra: 30
Ki.

Bahār yāsemeni şanki 'aşk-ı bī-cāndur
 Ki şarmaşur qadine serv-i serkeşün muhkem

54. **ki:**

Kaside 4
 Mısra: 37
Ki.

Gümān olundı ki bu bahır-ı ahzār itdi ħurūş
 Şalınca şıyt-ı hezārān şadā-yı dem-ber-dem

55. **ki:**

Kaside 4
 Mısra: 42
Ki.

'Aceb midür ki şitābān olursa cūy-ı bahār
 Diler ki ola anuñ bahır-i keffine munazzam

56. **ki:**

Kaside 4
 Mısra: 57
Ki.

O silk-i 'ilm-i hünerdür ki tab'-ı bā-ħıredün
 Daķık ma'niler anda le'ālī-i munazzam

57. **ki:**

Kaside 4
 Mısra: 69
Ki.

O gülsitān-ı keremdür ki bağ-ı efdālün
 Nihāli cüd u şehā vü beri 'aķā vü kerem

58. **ki:**

Kaside 4
 Mısra: 73
Ki.

Dil-i fütādeye de dest-gır ol ki meded
 Qoma ayakda beni tā ki behre-mend olalum

59. **ki:**

Kaside 4
 Mısra: 79
Ki.

Be-rüh-ı Şeyh Muhammed ki ğonca-i bağuñ
 Kim oldu zümre-i ervāha mülħaķ u mahrem

60. **ki:**

Kaside 4
 Mısra: 81
Ki.

Beni murāduma irgür ki ey ħuceste-ħışāl
 İrişdire seni maķşūda rāzıķ-ı 'ālem

61. ki:

Kaside 4

Mısra: 85

Ki.

Gider şikâyeti şimdengirü ki oldı saña
Duâ'-yı devleti elzem senâ-yı kadri ehem

62. ki:

Kaside 5

Mısra: 43

Ki.

Feryâd çarhıdan ki eyâ şadr-ı kâmyâb
Eyler ruḥ-ı murâduma ebr-i gamı niḳâb

63. ki:

Kaside 5

Mısra: 50

Ki.

Şekvâyı ço cenâbına gel virme ıztırâb
Dürri du'âya başla ki oldur saña şavâb

64. ki:

Kaside 6

Mısra: 5

Ki.

Habbezâ hil'at-ı zîbâ ki ḥarâc-ı Rûmuñ
Olmaya kıymet-i yek riştesi ey şâh-ı kerem

65. ki:

Kaside 6

Mısra: 7

Ki.

Hil'at ammâ nice hil'at ki şu'â'-ı ḥurşid
Ser-te-ser rişte-i zerrinidür anuñ müdgam

66. ki:

Kaside 6

Mısra: 56

Ki.

Âşafâ devlet ü ikbâl füzûn olmak için
İdeyüm ḥayr du'â ki baña budur elzem

67. ki:

Kaside 7

Mısra: 9

Ki.

Sensin ol fâzıl ki dir taḥrîr ü tefsîrûñ gören
Bârekallâh ey fazîlet-pîşe-i devr-i zamân

68. ki:

Kaside 8

Mısra: 29

Ki.

Ol şeh-i 'irfân ki ider gerdün şu'â'-ı mihirden
Ḥayme-i câh u celâl ü kadrine zerrîn tınâb

69. ki:

Kaside 8

Mısra: 68

Ki.

Dest-i luṭfuñla çerâğ itdün beni sen ey hıdîv
Hiç revâ mıdur ki itfâ' ide bād-ı ıztırâb

70. ki:

Kaside 10

Mısra: 1

Ki.

Bülbül ki bezm-i dilkeşinüñ hoş nevâsıdur
Ammâ gül-i sürḥ daḫi La'lîn Ḳabâsıdur

71. ki:

Kaside 10

Mısra: 6

Ki.

Tavşîf idince la'lini öpdürdi baña yâr
Luṭf eyleyüp didi ki bu ağız kirâsıdur

72. ki:

Kaside 11

Mısra: 3

Ki.

Şu hâne câmı ki âyîne-i Sikender idi
Olurdı bezm ile hicrân o ḥânedan seyrân

73. ki:

Kaside 11

Mısra: 15

Ki.

Nice şahan ki ḳodum şahn-ı ḥâne damlasına
Gören şanur ki o dâm içre oldı küli 'ayân

74. ki:

Kaside 11

Mısra: 16

Ki.

Nice şahan ki ḳodum şahn-ı ḥâne damlasına
Gören şanur ki o dâm içre oldı küli 'ayân

75. ki:

Kaside 11

Mısra: 23

Ki.

Ümid ider ki diye luṭf idüp Ḥasan Ağa ne
Gör anı var yûri yap ḥâtırın ḳoma vîrân

76. ki:

Kaside 12

Mısra: 3

Ki.

Şimdi bir âteş-i gam var ki dil-i şeydâda
Şerer-i kemteri süz-efgen-i nâr-i Nemrüd

77. **ki:**

Kaside 12

Mısra: 13

Ki.

Di ki ey dürr-i dil-efrüz-ı yem-i 'izz ü 'atā
Di ki ey hâzret-i şâh-ı kerem ü menba'-ı cüd

78. **ki:**

Kaside 12

Mısra: 14

Ki.

Di ki ey dürr-i dil-efrüz-ı yem-i 'izz ü 'atā
Di ki ey hâzret-i şâh-ı kerem ü menba'-ı cüd

79. **ki:**

Mesnevi 1

Mısra: 108

Ki.

Çokdur daği ey bād-ı şabā sende haberler
Şerh eyleyemez biñde birin gerçi ki diller

80. **ki:**

Mesnevi 2

Mısra: 27

Ki.

Giyâhında o deñlü var ki hâlet
Eger bir ehl-i derd ü ehl-i miñnet

81. **ki:**

Mesnevi 2

Mısra: 30

Ki.

Hemân şem itdüğü sâ'atde fi'l-hâl
Ne hikmetdür ki olur Rüstem-i Zâl

82. **ki:**

Mesnevi 2

Mısra: 91

Ki.

Biri Egrelti mizâbı ki hâkkā
İçen 'ömrinde görmez zerrece dā

83. **ki:**

Mesnevi 3

Mısra: 19

Ki.

Me'mül olan oldur ki kabül eyliyeler hep
Bizden de selām eyle diyü söyliyeler hep

84. **ki:**

Mesnevi 3

Mısra: 22

Ki.

Hâtırlarını her birinün şormaz ele al
Şoñra di ki deñklik sözümi eyle meger qal

85. **ki:**

Mesnevi 3

Mısra: 29

Ki.

Kezzāba revādur ki kötekden eşer olsun
Yüzi gözi sünbülden anuñ bes beter olsun

86. **ki:**

Mesnevi 3

Mısra: 49

Ki.

Hâcı Hasanuñ oğlu ki meşhür-ı zamāndur
Kizb ile sefâhet ile mezkûr-ı cihāndur

87. **ki:**

Tarih 4

Mısra: 8

Ki.

Bir tarık ile 'Acem almış idi Bağdādı
Minnnet Allāha ki aldı yine ol zıllullāh

88. **ki:**

Tarih 4

Mısra: 11

Ki.

Harf-i mu'cem ki bu mısra'da olupdur tārīh

Aldı Bağdādı o Dārā-yı dilir ü cem-cāh

89. **ki:**

Tarih 5

Mısra: 2

Ki.

Olnca dide-i dehre ğamām-ı ğam hā'il

Şükür ki itdi anı bād-ı luţf-ı hâk zā'il

90. **ki:**

Tarih 5

Mısra: 4

Ki.

Göründi rüy-ı murād-ı cihān bi-hamdillāh

Ki şadr-ı Rūma sa'âdetle geçdi bir fāzıl

91. **ki:**

Tarih 7

Mısra: 5

Ki.

Şöyle 'ālīdür ki tākı hemser-i evc-i felek

Şöyle mevzundur sütünı hem-çü kıdd-i dil-rübā

92. **ki:**

Tarih 13

Mısra: 3

Ki.

Sultān-ı mülk-i ma'nā ol pür-kerem ki ya'nī

Hâce Hüseyñ Efendı yapıdı bu kaşrı muhkem

93. **ki:**

Tarih 16

Mısra: 7

Ki.

Şöyle mu'allā ki bu reşk-i behişt
Turreleri hem-ser-i mihr-i münir

94. ki:

Tarih 16

Mısra: 9

Ki.

Şöyle güzeldür ki sütünü bunun
Hemçü kıdd-i yâr-i melâhat bezir

95. ki:

Kaside 9

Mısra: 75

Ki bağlacı.

Tâli'üm gör kim eger bir yâr-i 'uşşâka ki ben
Mübtelâ olsam olur bin 'âşık-ı efsün-geri

96. ki:

Gazel 49

Mısra: 22

Çünkü.

Ḥudâ naḥl-i vücūdın hıfz ide âsib ü âfetden
Ki eyyâmında şirândan ğazâlân bî-tevehhümdür

97. ki:

Gazel 1

Mısra: 3

"Ki bağlacı".

Bir cilâ virdi ki mir'ât-ı dile şaykal-ı 'aşk
Şüretün seyr iderin her ne zamân bakşam aña

kible oluğu:

1. **kible oluğu:**

Mesnevi 2

Mısra: 111

Kelime Tipi: -

Kible Oluğu.

Birisidür anuñ Kible Oluğu
İderse ser-fürü n'ola ki her şu

kible-i cân eylemiş:

1. **kible-i cân eylemiş:-miş**

Kaside 1

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Can kiblesi yapmak ll sevgilinin bulunduğu kutsal

yer.

Dest-beste n'ola pîşinde durursa 'âlem

Eylemiş zât-ı şerîfini Ḥudâ kible-i cân

kibrîti:

1. **kibrîti:-i**

Kaside 9

Mısra: 58

*Bir ucu sürtünme sonucu yanabilecek birleşimde
olan küçük tahta veya karton parçası.*

Hıfzuña düş ola ger pervâne-i aşüfte-dil

Şem'e bir kibrîti nâzûk şâl olur bâl ü peri

kibrîti-i ahmerdür:

1. **kibrîti-i ahmerdür:-dür**

Gazel 108

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Eski 'ilm-i kîmya' terimi; toprağı altın yaptığına
inanılan iksir.*

Dürriyâ ṭab'ın senün kibrîti-i ahmerdür meger

Hep odur eş'âr-ı ma'nî-daruñı zer eyleyen

kıl:

1. **kıl:**

Kaside 12

Mısra: 17

Etmek/yapmak.

Rüşen-i mihr göricek kıl kıma ayakda beni
İdeyin zerre gibi ben de izhâr-ı vücūd

kilâb:

1. **kilâb:**

Kaside 8

Mısra: 50

Köpekler ll Rakipler.

Küyuñ etrâfın sirişk-i çeşm ile yem ideyin

Hiç aña yol bulmaya varmağa ağıyâr u kilâb

kilîd-i müşkil:

1. **kilîd-i müşkil:**

Kaside 1

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Açılması güç olan kilid ll zor iş.

N'ola ḥal olsa aña cümle kilîd-i müşkil

Suḥan-ı nâzûki miftâḥ-ı der-i genc-i beyân

kilîd-i ṭab'-ı şerîfüñle:

1. **kilîd-i ṭab'-ı şerîfüñle:-ün, -le**

Kaside 4

Mısra: 60

Kelime Tipi: -

Şerefli yaratılışın anahtarı.

Medeng-i bâb-ı ma'ânî vü bâb-ı 'ilm-i bedî'

Kilîd-i ṭab'-ı şerîfüñle münfetiḥ her dem

kilk-i dü-zebân:

1. **kilk-i dü-zebân:**

Kaside 1

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

İki dilli kâmuş kalem.

Hall ider müşkilini cümle 'İrāk u 'Acemüñ
Alsa ger dest-i kerem-bağışına kilik-i dü-zebān

kilk-i ressam-ı kazā:

1. kilik-i ressam-ı kazā:

Kaside 9

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

Kaza Ressamının kalemi, ezel kalemi.

Şafha-i çarh üze nāmuñ böyle tahrir eylemiş
Kilik-i ressam-ı kazā ey ehl-i 'ilmüñ mefharı

kilik-i telhis-nüvisi:

1. kilik-i telhis-nüvisi:-i

Kaside 2

Mısra: 59

Kelime Tipi: -

Telhisler, özetler yazan kalemi.

Kilik-i telhis-nüvisi aña mizāb olmuş
N'ola pişinde devātına disem 'ayn-ı kerem

kim:

1. kim:

Gazel 22

Mısra: 7

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Ğuşunı halk meger kim güle teşbih itmiş
Ğuş-i cānānuma mengüş egilüp anı añar

2. kim:

Gazel 24

Mısra: 3

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Bād-ı cefası rüyumı bir şekle koydu kim
Ol şekli berge şarşar-ı tünde hāzān virür

3. kim:

Gazel 60

Mısra: 5

Çünkü.

Sen o hürşid-i cihān-ı 'işvesin kim dilberā
Mihir-i çarh-ı sifle rüyundan ider nūr iktibās

4. kim:

Gazel 86

Mısra: 4

Çünkü.

Olan efgende-i zülf-i girih-girün senün cānā
Döner ol fülke kim girdābına düşmişdür 'ummānuñ

5. kim:

Gazel 44

Mısra: 7

Ki.

Şerhalar açduğmuñ vecihi bu kim sinesine
Dil-i sevdā -zede bir kāmēt-i şimsād ister

6. kim:

Gazel 46

Mısra: 1

Ki.

Bāğ-ı kalb-i dilrübādan kim gül-i vuşlat kıpar
Eyler ol sâ'at perişān şarşar-ı firkat kıpar

7. kim:

Gazel 48

Mısra: 3

Ki.

Ğam-ı hicrān beni ol deñlü za'if eyledi kim
Şimdi bu cān-ı 'azizüm tenüme bār gelür

8. kim:

Gazel 52

Mısra: 5

Ki.

Şanma kim āh iderüz yāri rakīb ile görüp
Merd-i 'aşkız aña şemşir-i hamiyyet çekerüz

9. kim:

Gazel 59

Mısra: 9

Ki.

Dürriyā şöyle za'if itdi beni kim hicr-i yār
Pâyına yapıssam uçardı benümle bir meges

10. kim:

Gazel 61

Mısra: 1

Ki.

Düşmen ile hayf kim bezm eyleyüp hem-cām imiş
Ol hümā-pervāz evc-i nār-ı ğayra rām imiş

11. kim:

Gazel 68

Mısra: 9

Ki.

Ser nedür kim yolına vireyüm ey dil yārün
Cānumı eylemez ben o gül-endāma dirğ

12. kim:

Gazel 72

Mısra: 9

Ki.

Şöyle mañlūt oldu kim 'aşk ile ol meh-peykerün
Eyler oldu her muşavver Dürriyi taşvir-i 'aşk

13. kim:

Gazel 74

Mısra: 3

Ki.

Bir ğün olmaz kim nice 'uşşāk kırbān olmaya
Böyledür elbetde resm-i tekeye-i ğümrah-ı 'aşk

14. **kim:****Gazel 82**

Mısra: 5

Ki.

Ol gün kanı kim beste idüp zülfüne şāhum
 Qadr-i dil-i şeydāy ser-e frāz iderdūn

15. **kim:****Gazel 90**

Mısra: 3

Ki.

Ben o şehbāz-ı hümā-pervāz-ı 'aşkum kim senūn
 Baña kāfidür hayāl-i ebruvānuñ perr ü bāl

16. **kim:****Gazel 123**

Mısra: 12

Ki.

Yazdı yārān şafha-i cāna görüp bu şi'rūnı
 Didiler kim böyle tuhfē Dürriyā girmez ele

17. **kim:****Gazel 124**

Mısra: 7

Ki.

Havfūm budur bizi kim ider gird-bād-ı gām
 Yokdur ten-i nahīfimizūn farkı kāk ile

18. **kim:****Gazel 126**

Mısra: 4

Ki.

Hāne-i tārīk-i cismūm deldüğinden nāvektūn
 Pertev-i mihr-i vefān ümmīd-vārum kim gele

19. **kim:****Gazel 153**

Mısra: 5

Ki.

Sille-i şavlecān-ı zülf şöyle dokundı kim aña
 Rüy-ı zemīnde güy-ı dil cāy-ı qararı bilmedi

20. **kim:****Gazel 161**

Mısra: 7

Ki.

Çemende kalmadı bir gonca kim gül olmaya şimdi
 Bahār oldu dil-i pür-gubār-ı bülbül açıldı

21. **kim:****Kaside 1**

Mısra: 27

Ki.

Şefekat-senc ü 'adālet-gede kim vaşında
 Dem-be-dem itmede bu beyti cihān vird-i zebān

22. **kim:****Kaside 1**

Mısra: 46

Ki.

Kimse 'āhdinde anuñ kimseden itmez feryād
 İde gülşende meger kim yine tolāb efğān

23. **kim:****Kaside 1**

Mısra: 66

Ki.

Hokka-ı gāmda beni şu'bede-bāz-ı gerdün
 Mühre-veş kaşdı bu kim eyleye bī-nām u nişān

24. **kim:****Kaside 1**

Mısra: 71

Ki.

Hic kābil mi bu kim der baña künc-i dār-ı mariz
 Dād endüh-ı felekden beni itdi hayrān

25. **kim:****Kaside 2**

Mısra: 13

Ki.

Ol kadar 'ayş u şafā üzre cihān kim cā'iz
 Sāgar-ı bāde-i nāb ala ele şeyh-i harem

26. **kim:****Kaside 2**

Mısra: 27

Ki.

Yazayın medhini bir fāzıl-ı devrānuñ kim
 Görmeye mişlini 'ömrinde bu çeşm-i 'ālem

27. **kim:****Kaside 2**

Mısra: 30

Ki.

Nice fāzıl ki anuñ medrese-i fāzılında
 İde kim sūhtesi seyyid-i 'aşrı mülzem

28. **kim:****Kaside 2**

Mısra: 65

Ki.

'Adli bir mertebede bīm-i diğ-i 'ālem kim
 Fiten-i rüy-ı zemīn rāh-rev-i mülk-i 'adem

29. **kim:****Kaside 2**

Mısra: 101

Ki.

Tab'um ol mihr-i ziyā-güster-i ma'nīdür kim
 Çeşm-i nā-ehle virür şeb-pere-veş hīre vü nem

30. **kim:**

Kaside 2

Mısra: 127

Ki.

Ẓimmet-i himmet-i endişeme deyn olsun kim
Bir kitâb eyleyeyin ben vaşfuñı ey şâh-ı kerem

31. **kim:**

Kaside 3

Mısra: 29

Ki.

Mü'essirdür şu deñlü bülbülün âh u figânı kim
Girîbânın hemân güş eyleyince çâk ider gonca

32. **kim:**

Kaside 4

Mısra: 80

Ki.

Be-rûh-ı Şeyh Muhammed ki gonca-i bağuñ
Kim oldu zümre-i ervâha mülhâk u mahrem

33. **kim:**

Kaside 6

Mısra: 3

Ki.

Levhaşallâh zihî hil'at-ı zî-kıymet kim
Olmaya aña bâhâ ola eger yem dirhem

34. **kim:**

Kaside 6

Mısra: 19

Ki.

Hüsrevâ sen hele bir devlete mâliksin kim
Görse biñ cân u dil ile kul olurdu saña Cem

35. **kim:**

Kaside 6

Mısra: 25

Ki.

Sensin ol âşaf-ı Dârâ-der ü deryâ-dil kim
Vaşf idüp zâtuñı bu beyti okur hep 'âlem

36. **kim:**

Kaside 8

Mısra: 5

Ki.

Rind odur kim göz yumunca çarh-ı keş-reftârdan
Başın kaldurmaya hergiz bâdeden hem-çün habâb

37. **kim:**

Kaside 8

Mısra: 7

Ki.

Mübtelâyum şimdi bir dildâr-ı meh-ruhsâra kim
Pertev-i mir'ât-ı rüyûndur felekde âfitâb

38. **kim:**

Kaside 8

Mısra: 9

Ki.

Çeşme-i mihre şanurlar kim konuldu nâv-dân
Her kaçan çin-i cebîn izhâr idüp itse 'itâb

39. **kim:**

Kaside 8

Mısra: 23

Ki.

Dürri evc-i 'alâ Maḥmūd Efendi kim anuñ
Âsumân-ı 'ilme olmuşdur vücudı âfitâb

40. **kim:**

Kaside 8

Mısra: 25

Ki.

Ol fazîlet-pîşe kim neşr-i sühan itse olur

Her kelâm-ı ḥikmet-âmizinde muzmer bir kitâb

41. **kim:**

Kaside 8

Mısra: 27

Ki.

Ol süvâr-ı merd-i meydân-ı hüner kim yaraşur
Olsa gerd-i pâ-yı esbi kuḥl-i çeşm-i şeyḥ ü şâb

42. **kim:**

Kaside 8

Mısra: 38

Ki.

Pâk-dil 'âlî-nejâd sensin ol vâlâ-ḥaseb
Kim senüñ zâtuñda olan 'izz ü şâna yok ḥisâb

43. **kim:**

Kaside 8

Mısra: 63

Ki.

Nâle vü feryâd kim iḳlîm-i cism-i zerdümi
Ceyş-i endüh u sitem itdi ḥarâb-ender-ḥarâb

44. **kim:**

Kaside 8

Mısra: 76

Ki.

Ellerin açup du'âñı çarḥ ide şubḥ u mesâ
Şanma kim oldu 'ayân beyhûde mâh u âfitâb

45. **kim:**

Kaside 9

Mısra: 5

Ki.

'Adl ü dâduñ ol kadar emn ü emân-baḥş oldu kim
Gelmege aşlâ kıomaz gülzâra bād-ı şarşarı

46. **kim:**

Kaside 9

Mısra: 9

Ki.

Âb-ı 'adlün 'âlemi şol deñlü sîrâb itdi kim
Gitdiler baħrûñ ser-â-pâ şimdi hep mähileri

47. **kim:**

Kaside 9

Mısra: 25

Ki.

Sensin ol Nu'mân-ı şânî kim göreydi faẓluñı
'Acz iderdi vaşf-ı zâtuñda İmâm-ı Kerderî

48. **kim:**

Kaside 9

Mısra: 51

Ki.

Âb-ı ihsânuñla bulaydı eger kim terbiyet
Gülşenüñ faşl-ı şitâda açılurdu gülleri

49. **kim:**

Kaside 9

Mısra: 53

Ki.

Bir naķış baġladı gülşen kim hezâr ezhâr ile
Aña şad taħsîn iderdi seyr idince Âzerî

50. **kim:**

Kaside 10

Mısra: 15

Ki.

Şâh-ı diyâr-ı 'izzet o sultân-zâde kim
Genc-i Keyânî sâ'ile kemter 'aťasıdır

51. **kim:**

Kaside 11

Mısra: 9

Ki.

Veliyy-i ni'metüm ol dil-nüvâz-ı 'âlem kim
Beni o cây-ı müferriħde eyledi iskân

52. **kim:**

Kaside 12

Mısra: 6

Ki.

Hokka-ı ġamda beni şu'bede-bâz-ı gerdün
Ĥamra-veş ġasdı bu kim eyleye nâ-geh nâ-büd

53. **kim:**

Mesnevi 1

Mısra: 18

Ki.

Bir mürde-i ġam içse anuñ âbını fi'l-ġâl
Bir ġalet irer kim olur ol mürde iken şâġ

54. **kim:**

Mesnevi 2

Mısra: 115

Ki.

Biri 'ayn-ı şafâ kim menba'-i zevġ
İçen anı olur ol demde pür-şevġ

55. **kim:**

Mesnevi 2

Mısra: 143

Ki.

Bedihî oldu gerçi kim bu evşâf
Yine taħsîn ider her ehl-i inşâf

56. **kim:**

Mesnevi 3

Mısra: 51

Ki.

Gör şâġsını kim niçe şikem-ġâre kişidür
Her demde anuñ kiẓb ü fiten cümle işidür

57. **kim:**

Mesnevi 3

Mısra: 56

Ki.

Evvel emir anı göricek bir toya beñzer
Kiẓb ile derünü dolıdır kim şuya beñzer

58. **kim:**

Mesnevi 4

Mısra: 18

Ki.

'Âcizüm vaşf itmede mîzâb-ı berfüñ âbını
Kim ider bir dest-i pîri dü-tâ-yı nev-civân

59. **kim:**

Tarih 3

Mısra: 17

Ki.

Şehr-i muħarremde kim sâl idi pek korkaydı
Geçdi Kırım mülkine şâh-ı Bahâdır Girây

60. **kim:**

Tarih 4

Mısra: 5

Ki.

Ĥabbezâ dâver-i Dârâ-der-i zür-âver kim
Bîm-i tiġiyle tutar mülk-i 'adem zâtını şâh

61. **kim:**

Tarih 7

Mısra: 13

Ki.

Ol ġadar medd-i başar var kim bu ġaşr-ı ġûbda
Oldı şan revzenleri âyine-i 'âlem-nümâ

62. **kim:**

Tarih 18

Mısra: 11

Ki.

Şol kadar keşret ü şafâ var kim
Cevr ü ğam cümle pâyemâl oldı

63. **kimün:-üñ**

Gazel 56

Mısra: 1

Her kim.

Her kimün 'askeri eşk ü 'alemi âh olmaz
Milk-i 'aşka dil-i aşüfte gibi şâh olmaz

64. **kim:**

Gazel 155

Mısra: 9

Kim.

Kim zabt iderdi bu dil-i dīvāneñi eger
Ey Dürrî yârün olmasa zencir-i kāküli

65. **kim:-i**

Gazel 26

Mısra: 1

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Nefha-ı kāküli kim büy-yı semenden yegdür
Çad-i bālâsı dañi serv-i çemenden yegdür

66. **kim:**

Gazel 41

Mısra: 2

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Serv-i nâzum lutfuña 'uşşâk-ı nālân muntazır
Beñzer ol bārâna kim ıştırâb-ı 'ummân muntazır

67. **kim:**

Gazel 5

Mısra: 6

Kimse.

Öperüz la'lüñü şimdengerü hattuñ geldi
Kim bakar vaqt-i bahâr oldı yasağa cānâ

68. **kime:-e**

Gazel 30

Mısra: 1

Her kim, kimse.

Hicrüne tâb idemez bu bî-kîne kime gider
Ârzü-yı ser-i ü zülfün ile tâ Çîne gider

69. **kimdür:-dür**

Kaside 7

Mısra: 77

Hangi kişi?.

Kimdür inkâr eyleyen şâh-ı ma'ânî olduğum '
'Arşa-i 'âlemde dīvānum dururken raygân

70. **kimler:-ler**

Mesnevi 1

Mısra: 36

Hangi kişi.

Yâ anda mı gördün mi o her-câyî birâder
Bilsün 'acabâ ülfeti kimler ile eyler

71. **kimler:-ler**

Mesnevi 1

Mısra: 123

Hangi kişi.

Bilmem dañi kimler bu sene çıkdı o cāya
Ol Cennet-i a'lâ olan ol kân-ı şafāya

kim bilür:

1. **kim bilür:-ür**

Kaside 3

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Belli değil, bilinmez.

Kulağına ne koydı kim bilür bād-ı seher anuñ
Hezâr-ı zâra hışm idüp yine başın şalar gonca

kim:

1. **kim:**

Gazel 20

Mısra: 6

Bazısı.

Bâğ-ı cemâl-i dilberün ol taze gülleri
Yer yer açıldı kimisi sürh ü kimi sefid

2. **kimisi:-si**

Gazel 20

Mısra: 6

Bazısı.

Bâğ-ı cemâl-i dilberün ol taze gülleri
Yer yer açıldı kimisi sürh ü kimi sefid

kimse:

1. **kimseye:-y, -e**

Gazel 74

Mısra: 1

Kim, kimse.

Bî-amândur kimseye rahm eylemez hiç şâh-ı 'aşk
Küştelere den püşte olmışdur siyâset-gâh-ı 'aşk

2. **kimsenün:-nüñ**

Kaside 1

Mısra: 49

Kim, kimse.

Kimsenün kimseye dokunmağa cānı yokdur
Yârdan 'aşıkına varısa ise tîr-i müjgân

3. **kimse:**

Kaside 1

Mısra: 45

Kimse.

Kimse ' 'âhinde anuñ kimseden itmez feryâd
İde gülşende meger kim yine tolâb efgân

4. **kimseden:-den****Kaside 1**Mısra: **45***Kimse.*

Kimse ' 'ahdinde anuñ kimseden itmez feryād
İde gülşende meger kim yine tolāb efğān

5. **kimseye:-y, -e****Kaside 1**Mısra: **49***Kimse.*

Kimsenüñ kimseye dokunmağa cānı yokdur
Yārdan 'āşıkına varısa ise tır-i müjgān

6. **kimseden:-den****Kaside 2**Mısra: **71***Kimse.*

Kimse ' 'ahdinde anuñ kimseden itmez efğān
İder gülşende meger bülbul-i şūrīde nağam

7. **kimseye:-ye****Gazel 3**Mısra: **3***Hiç kimse.*

İdemez oldum şikāyet kimseye ol şāhdan
Anlaruñ da diñlerüm hep sözleri andan yaña

8. **kimse:****Gazel 139**Mısra: **8***Hiç kimse.*

İrdi hañuñ lebüñ öperüz nev-bahārda
Cānā bakar mı kimse şarābuñ yasağına

9. **kimse:****Gazel 154**Mısra: **5***Hiç kimse.*

Kimse tīmār idemez zaḥm-ı dil-i ğam-zedeme

Ey ṭabībüm yine sensin baña tīmār idici

10. **kimse:****Kaside 2**Mısra: **71***Hiç kimse.*

Kimse ' 'ahdinde anuñ kimseden itmez efğān
İder gülşende meger bülbul-i şūrīde nağam

11. **kimse:****Kaside 6**Mısra: **11***Hiç kimse.*

Nedür ol şa'şa'a kimse bakamaz göz kamaşur
Mıhr-i raḥşān gibi nūr-efgen-ı rüy-ı 'ālem

12. **kimse:****Tarih 8**Mısra: **17***Hiç kimse.*

İtmedi kimse bunuñ gibi ḥayır hem idemez
Var ise Ka'be ide 'arż-ı Ḥicāz üzre binā

13. **kimse:****Gazel 15**Mısra: **7***Kişi, birey, şahıs anlamlarında belgesiz zamir.*

Nigāh-ı merḥamet itmez saña bir kimse 'ālemdə

Gerek cām-ı vefādan geç gerek tiğ-i cefādan geç

14. **kimse:****Kaside 2**Mısra: **22***Hiç kimse, herhangi biri.*

Sāķiyā feyz-i Ḥudādur didüğüm bāde benüm

Degme kimse olamaz bezmine anuñ maḥrem

15. **kimse:****Gazel 140**Mısra: **10***İnsan, kişi.*

Bir şarşar-ı ḥazāna bakar cümlesi hemān
Dehrüñ bakar mı 'ārif olan kimse bağına

kimyā:1. **kimyāy:-y, -ı****Mesnevi 3**Mısra: **48***Bir maddenin yapısını oluşturan; çok değerli.*

Ḳadr-i zeri zerger olan a'lā bilür ey dil

Kimyāy şanur bilmeyen ādem göricek gil

2. **kımyādur:-dur****Gazel 138**Mısra: **8**

Iksir, toprağı ve madenleri altın yaptığına inanılan mevhum sıvı.

Eyledi meyḥānenüñ ferşin kıızıl altundan

Cür'a-i cām-ı muşaffā kımyādur var ısa

kır:-1. **kırdı:-dı****Tarih 2**Mısra: **17***Helāk etmek, öldürmek.*

Bulup kırdı ol eşkıyānuñ cemī'sin

Cülüs eyleyince o Ġāzī Murād Ḥān

kirā vireyin:1. **kirā vireyin:-eyin****Gazel 109**Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Kira, karşılık olarak vermek.

Söylemezseñ baña gel söyle eger ister iseñ
Vireyin cânı dehānuña kirā neyleyeyin

kırım mülkine:

1. **kırım mülkine:**-i, -n, -e

Tarih 3

Mısra: **18**

Kelime Tipi: -

Kırım Ülkesi.

Şehr-i muharremde kim sāl idi pek korkaydı
Geçdi Kırım mülkine şah-ı Bahādır Girāy

kırmızı:

1. **kırmızı:**

Matla 2

Mısra: **2**

Kırmızı.

‘Aks-i ruḥı bu dīde-i endīşe içinde
Şol kırmızı ter gül gibidür şīşe içinde

kirpi:

1. **kirpi:**

Mesnevi 1

Mısra: **118**

Kirpi.

İsma‘il Ağa-zāde bu evzā‘a güler mi
Ol öbkelenüp kirpi gibi çehre bürer mi

kīse:

1. **kīsesin:**-sin

Kaside 4

Mısra: **19**

Kese, torba (gonca bağlamında).

Nukūd-ı jāle ile gonca kīsesin pūr idüp
Hezār itdi gül-i şahidine ‘arz-ı direm

kişi:

1. **kişi:**

Gazel 7

Mısra: **9**

İnsan, şahıs.

Şevk-i ‘aşkunda şatardı her kişi kālāsın

Uysa ey Dürri eger bāzāra evdeki ḥesāb

2. **kişidür:**-dür

Mesnevi 3

Mısra: **51**

İnsan, şahıs.

Gör şahşını kim niçe şikem-ḥāre kişidür

Her demde anuñ kiğz ü fiten cümle işidür

3. **kişi:**

Gazel 35

Mısra: **7**

Adam, insan, kimse.

Her kişi saña muḳayyed her biri bir derd-mend

Yohsa ‘ālem hep saña dil-beste-i kākül midür

4. **kişidür:**-dür

Gazel 63

Mısra: **2**

Adam, insan, kimse.

Umma ey dil zülf-i pīç pīç-i cānāndan ḥalāş

Ḳanğı kişidür olan girdāb-ı ‘ummāndan ḥalāş

5. **kişiy:**-y, -e

Mesnevi 3

Mısra: **57**

Adam, insan, kimse.

Ġāyetle müdemmağ kişiy beñzer ol oğlan

Pek kendüni görmiş giderek olur o şeytān

6. **kişi:**

Mesnevi 3

Mısra: **24**

Kimse, insan.

Kāfir didi mü‘minlere bir kes dise ḥālid
Münkir olıcak ol kişi ol bulmasa şahid

kīş-i vişālinden:

1. **kīş-i vişālinden:**-i, -n, -den-in, -den

Gazel 75

Mısra: **5**

Kelime Tipi: -

Kavuşma mahfazası, kavuşma.

Çıkarup kīş-i vişālinden atar yābāna

Tīr-veş pīşüm olursa n’ola efgān-ı firāk

kıssa:

1. **kışşasun:**-su, -n

Kaside 11

Mısra: **6**

Hikaye, mesele.

Nażiri ḳaşr-ı cevriñi gibi anuñ hem nām

Müferriḥ idi aña reşk iderdi kışşasun

kıssa-vı yūsuf-ı gül-çehre-i ken’ānı:

1. **kışşa-yı yūsuf-ı gül-çehre-i ken’ānı:**-ı

Gazel 22

Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Kenan ilinin gül yüzlü Yusuf’unun hikayesi.

Seyr iden giryemi beytū’l-ḥazen-i hicrānda

Kışşa-yı Yūsuf-ı gül-çehre-i Ken’ānı añar

kitāb:

1. **kitāb:**

Kaside 8

Mısra: **26**

Yazılmış ve basılmış eser.

Ol fażilet-pīşe kim neşr-i sūḥan itse olur

Her kelām-ı ḥikmet-āmizinde muzmer bir kitāb

2. **kitâbdur:-dur**

Gazel 95

Mısra: 10

Kitap (gönül bağlamında).

Fenn-i 'aşk ile bâb-ı gam mestûr
Bir mücelled kitâbdur gönülüm

kitâb eyleyeyin:

1. **kitâb eyleyeyin:-ye, -yin**

Kaside 2

Mısra: 128

Kelime Tipi: -

Kitap haline getirmek (çokluk bağlamında).

ẖimmet-i himmet-i endişeme deyn olsun kim
Bir kitâb eyleyeyin ben vaşfuñ ey şâh-ı kerem

kitâb-ı medhîn:

1. **kitâb-ı medhîn:-i, -n**

Tarih 12

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Övgü kitabı.

Görse kitâb-ı medhîn reşk eyler idi Câmî
Hayrân olurdu ammâ Molla 'Âşım-ı Dehrî

kitâb-ı nâzı:

1. **kitâb-ı nâzı:-ı**

Gazel 92

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Naz kitabı.

Çünkü ol dilber kitâb-ı nâzı tekmi̇l eylemiş
Sen dañı katı niyâzı eyle ezber ey gönül

kitâb-ı şîre:

1. **kitâb-ı şîre:-e**

Gazel 44

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Şiir kitabı.

Ol kadar itdügi tekmi̇l kitâb-ı şîre
Ne sebağ ister o meh-pâre ne üstâd ister

kıy:

1. **kıyar:-(a)r**

Mesnevi 3

Mısra: 8

Acımayıp öldürmek.

Kâfir yaqasında yaqalarlar niçe kâfir
Hiç ol kıyılarda kıyılmaz kıyar anlar

kıvâmet:

1. **kıyâmeti:-i**

Gazel 106

Mısra: 2

Kıyâmet günü. II Sevgilinin boyu.

Yine hırâma çıkarmış o kâmeti mevzûn
Kıyâmeti göresin yârin ey dil-i mañzûn

kıvâmet kopdı:

1. **kıyâmet kopdı:-dı**

Gazel 46

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Kıyâmet günü gelmek.

Dürriyâ medhüş olup şanur kıyâmet kopdı halk
Hânesinden her muñsin yâr-ı serv -kâmet kıpar

kıyâs eyleme:

1. **kıyâs eyleme:-me**

Gazel 60

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Mukayese etmek, karşılaştırmak.

Kûh u deşte gîtmezin terk eyleyüp küyuñ senüñ
Eyleme cânâ beni Ferhâd ile Qaysa kıyâs

2. **kıyâs eyleme:-me**

Gazel 161

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Mukayese etmek, karşılaştırmak.

Hezâruñ âhıdur ol bîm-i firqat-i gül ile
Kıyâs eyleme gülşende Dürri sünbül açıldı

kıyâs itme:

1. **kıyâs itme:-me**

Gazel 65

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Mukayese etmek, karşılaştırmak.

Âfitâb-ı burc-ı hüsne var ise irdi küsûf
Dürriyâ geldi kıyâs itme ruñ-ı dildâra hañ

2. **kıyâs itme:-me**

Gazel 161

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Mukayese etmek, karşılaştırmak.

O derd-i âteş-i teb-bağş-ı cân-ı 'âlemiyândur
'Îzârı üzre kıyâs itme düşdi kâkül açıldı

3. **kıyâs itme:-me**

Kaside 3

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

Mukayese etmek, karşılaştırmak.

Bahâr-ı devletünde gülşen itdi mumdur şimâsı
Kıyâs itme gülistânda açıldı ser-te-ser gonca

4. **kıyâs itme:-me**

Kaside 11

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Mukayese etmek, karşılaştırmak.

Sen anı damla kıyās itme eşk-i cāndur ol
Beni efendüm unutmuş diyü olur giryān

5. **kıyās itme:-me**

Gazel 30

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Denk tutma, karşılaştırma.

Güy u çevgānuñ olur şahñ-ı ğam-ı 'aşkuñda
Sen kıyās itme ser-i 'āşıkı müftine gider

kıyı:

1. **kıyılarda:-lar, -da**

Mesnevi 3

Mısra: 8

Kıyı, kenar.

Kāfir yaqasında yaqalarlar niçe kāfir
Hiç ol kıyılarda kıyılamaz kıyar anlar

kıyıla:

1. **kıyılamaz:-maz**

Mesnevi 3

Mısra: 8

Kıyı boyunca gitmek.

Kāfir yaqasında yaqalarlar niçe kāfir
Hiç ol kıyılarda kıyılamaz kıyar anlar

kıymet-i olmaya:

1. **kıymet-i olmaya:-maya**

Kaside 6

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Değeri olmak.

Ĥabbezā ĥil'at-ı zībā ki ĥarāc-ı Rūmuñ
Olmaya kıymet-i yek riştesi ey şāh-ı kerem

kızard:

1. **kızardı:-dı**

Gazel 161

Mısra: 2

Yüzü veya yanakları kızarmak.

O ğonca-fem içecek bir iki kadeĥ mül açıldı
Kızardı ruĥları gülzār-ı şivede gül açıldı

kizb:

1. **kizb:**

Mesnevi 3

Mısra: 50

Ar. Yalan.

Ĥacı Ĥasanuñ oĥlı ki meşĥūr-ı zamāndur
Kizb ile sefāhet ile mezkūr-ı cihāndur

2. **kizb:**

Mesnevi 3

Mısra: 52

Ar. Yalan.

Gör şāĥsını kim niçe şikem-ĥāre kişidür
Her demde anuñ kizb ü fiten cümle işidür

3. **kizb:**

Mesnevi 3

Mısra: 54

Ar. Yalan.

Kem nesneye yeltendi hele tāzeliginde
Şimdiden anuñ kizb ü 'araz pirliginde

4. **kizb:**

Mesnevi 3

Mısra: 56

Ar. Yalan.

Evvel emir anı göricek bir toya beñzer
Kizb ile derūnı dolıdır kim şuya beñzer

kizb eylemiye:

1. **kizb eylemiye:-mi, -y, -e**

Mesnevi 3

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Yalan söylemek.

Gömgök ola sünbül gibi yüzi gözi ya'ni
Ĥavf eyleye kizb eylemiye bir sözi ya'ni

kızıl:

1. **kızıl:**

Gazel 138

Mısra: 7

Kırmızı.

Eyledi meyhānenüñ ferşin kızıl altundan
Cür'a-i cām-ı muşaffā kīmyādur var ısa

kızıl elma:

1. **kızıl elma:**

Mesnevi 3

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kırmızı elma II Oğuz Türkleri'nden beri Türk

cihan hākimiyeti ülküsüne verilen isim.

Ĥavf eyleyüp ayva kıparur ya kızıl elma
Maltanuñ urur her biri ayaĥına balta

k'o:

1. **k'odur:-dur**

Kaside 4

Mısra: 47

Ki o.

Mu'in-i şer'-i muṭaĥhar Kemāl Efendi k'odur
Müsellem-i fuṣalā muḳtedā-yı cümle ümem

ko:

1. **ko:**

Gazel 28

Mısra: 7

Bırakmak, vazgeçmek, terketmek.

Ke mecazi ise de dildeki aşkun dilsün
Giderek cuları seyr eyle ki deryaya çıkar

2. **ko:**

Kaside 10

Mısra: 27

Bırmak, vazgeçmek, terketmek.

İksar ko cenabına gel virme ıztırab
Dürri ehem olan saña hayr du'asidur

3. **komadı:-ma, -dı**

Gazel 11

Mısra: 9

Bırmak.

Komadı genc-i ma'aniye cihanda Dürri
Bir senün gibi şeh-i mülk-i belâgat dahî dest

4. **komadı:-ma, -dı**

Gazel 16

Mısra: 4

Bırmak.

'Arz-ı hâle küyuna varmağa yokdur tākātüm
Zerre deñlü komadı bende gam-ı dildâr güç

5. **komadı:-ma, -dı**

Gazel 18

Mısra: 1

Bırmak.

Komadı dilde gam ü cerh-i cefākār feraḥ
Pür-terah olduğuma eyler o gaddār feraḥ

6. **komaz:-ma**

Gazel 60

Mısra: 10

Bırmak.

Şaykal-ı cām-ı mey-i hamrā ile pāk eyleyüp
Dürriyā mir'āt-ı dilde zerre deñlü koma pās

7. **komadı:-ma, -dı**

Gazel 104

Mısra: 5

Bırmak.

Komadı bende temüz-ı gam-ı aşk āb-ı şekib
Teşnelikten iderin la'l ile cānüm teslim

8. **komaz:-maz**

Gazel 116

Mısra: 11

Bırmak.

Va'd-i vaşl itmek murād itse komaz bahtuñ senün
Nā-müsā'id tāli'ün ey Dürri cānān neylesün

9. **komaz:-maz**

Kaside 1

Mısra: 70

Bırmak.

Kāse-i çeşümü pür kaddümi ḥam itmiş iken
Eşkümü yine komaz itmege bir dem rızān

10. **ko:**

Kaside 5

Mısra: 49

Bırmak.

Şekvāyı ko cenabına gel virme ıztırab
Dürri du'āya başla ki oldur saña şavāb

11. **ko:**

Kaside 9

Mısra: 101

Bırmak.

Kıl du'ā-yı devletin şimdengirü iksarı ko
Dürriyā bahş-ı şudā' eyler kelāmuñ ekşeri

12. **komadı:-ma, -dı**

Gazel 47

Mısra: 7

Komak, bırmak.

Za'f-i hicrün komadı zerre kadar bende vücūd
Gönlüm ey mihr-i ḥüsün al ele rahm eyle ne var

13. **koñ:-ñ**

Gazel 101

Mısra: 1

Komak, bırmak.

Şemşir-i gam-ı aşk koñ pārelesün sinem
Tek derd-i dilüm görsün ol dilber-i nāzük-fem

14. **ko:**

Gazel 116

Mısra: 5

Komak, bırmak.

Dönmedi bir gün murād üzre diyü şekvāyı ko
Rüzgār ey dil muḥālif çarḥ-ı gerdān neylesün

15. **komaz:-maz**

Kaside 9

Mısra: 6

Bırmak, izin vermek.

'Adl ü dāduñ ol kadar emn ü emān-bahş oldu kim
Gelmege aşlā komaz gülzāra bād-ı şarşarı

16. **kodum:-du, -m**

Kaside 11

Mısra: 15

Bir şeyi belli bir yere bırmak, belli bir yere yerleştirmek.

Nice şahan ki kodum şahn-ı hāne damlasına
Gören şanur ki o dām içre oldu küli 'ayān

17. **komış:-mı**

Gazel 67

Mısra: 3

Doldurmak.

Ne hâlet komış Hâk lebûñ hoşkasında
Olur şerbeti her dil-efgâra nâfî

18. **komaz:-maz**

Gazel 72

Mısra: 8

Bırakmak, vazgeçmek.

Tekye-i 'aşk-ı mecâzide olan 'âşıkları

Bir gün elbetde komaz irşâd ider bu pîr-i 'aşk

ko gitsün:

1. **ko gitsün:-sün**

Gazel 118

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bırak gitsin, varsın gitsin.

Ko gitsün ehl-i câh imrenme dîbâlı bu dünyâdur
Nemed-püş ile anlar cümleten yeksân ola bir gün

koca:

1. **koca:**

Mesnevi 1

Mısra: 111

Büyük; yaşlı.

Yaylağa nice çıktı 'aceb ol koca eşekle

Var ise anı besledi arpayla kepekle

2. **koca:**

Mesnevi 1

Mısra: 116

Büyük, iri.

Ey bâr eşegi bayılacak yolda durur mı

Şamşûn kıvan ol koca tomuz gibi şolur mı

kok:

1. **koğmak:-mak**

Gazel 127

Mısra: 3

Koklamak, kokusunu içine çekmek.

Zülf-i nigârı bir kez koğmak naşib olur mı

Ruḡṣat virür mi baña baht-ı siyâh böyle

kokmak:

1. **koğmağdur:-dur**

Gazel 87

Mısra: 2

Koklamak.

Büse-i ruḡṣâr-ı yâre vir yine içdâm-ı dil

Ol civânun bir gülün koğmağdur ancak kâm-ı dil

kokut:

1. **koğutmaz:-maz**

Kaside 9

Mısra: 67

Kokusunu bırakmak.

Biñ niyâz itseñ koğutmaz bir gül-i vaşlın saña

Pür-figâr-ı hâr-ı hicrân eyler ammâ dilleri

k'ola:

1. **k'ola:**

Gazel 67

Mısra: 2

Ki ola.

Olur câm-ı la'lûñ dil-i zâra nâfî

O şerbet gibi k'ola bîmâra nâfî

2. **k'ola:**

Mesnevi 4

Mısra: 4

Ki ola, ki olsun.

Gerçi erbâb-ı hîred Yaylak-ı Karlık komış ad

Vechi var ismi k'ola bağ-ı behişt-i 'âşıkân

kolay:

1. **kolay:**

Tarih 3

Mısra: 14

Basit.

Bend-i kemend eylemek şâhı aña şey degül

Gayrıya düşvâr olan kâr olur aña kolay

koluña kuvvet:

1. **koluña kuvvet:**

Tarih 17

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Koluna kuvvet; Allah gücünü arttırsın!.

Didi târîḥ-i katlini Dürri

Koluña kuvvet ey cihân şâhı

koluñda iken:

1. **koluñda iken:-uñ, -da-uñ, -da, - iken**

Gazel 85

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kol II kucak.

Ne gam cihânda saña şayd-ı murğ-ı 'aşk itmek

Senüñ koluñda iken böyle yâr-i şehbâzuñ

konul:

1. **konuldu:-dı**

Gazel 155

Mısra: 6

Yerleştirilmek.

Cism-i za'îfüm üzre gören beñlerüm benüm

Bir şişeye konuldu şanur nice sünbüli

2. **konuldu:-dı**

Kaside 4

Mısra: 32

Konulmak, yerleştirilmek.

Çemende kaşır-ı zümürd olup yine gonca

Konuldu yer yer ana hârdan nice süllem

kop:**1. kopar:-ar****Gazel 46****Mısra: 14***Ortaya çıkmak, zuhur etmek.*

Ne benüm gibi belâ-keş dehre bir 'âşık gelür

Ne senün gibi bu 'âlem içre bir âfet kopar

2. kopar:-ar**Gazel 46****Mısra: 2***Birdenbire patlak vermek, ortaya çıkmak, birden başlamak.*

Bâğ-ı kalb-i dilrübâdan kim gül-i vuşlat kopar

Eyler ol sâ'at perîşân şarşar-ı fırkat kopar

3. kopar:-ar**Gazel 46****Mısra: 4***Kopmak, (göğre) yükselmek.*

Küşte-i şemşir-i 'aşk-ı dilrübânun haşre dek

Meşhedinden sünbül-i âh-ı gam-ı hasret kopar

kopar:**1. kopar:****Gazel 46****Mısra: 1***Kesmek, ayırmak.*

Bâğ-ı kalb-i dilrübâdan kim gül-i vuşlat kopar

Eyler ol sâ'at perîşân şarşar-ı fırkat kopar

2. kopar:**Gazel 46****Mısra: 6***Kesmek, ayırmak.*

Bâğ-ı kalbinden gül-i ihsân koparmakdur güci

Mîve-i cevri-nihâl-i kıddi bî-zahmet kopar

3. koparmakdur:-mak, -dur**Gazel 46****Mısra: 5***Kesmek, ayırmak.*

Bâğ-ı kalbinden gül-i ihsân koparmakdur güci

Mîve-i cevri-nihâl-i kıddi bî-zahmet kopar

4. koparduk:-du, -k**Gazel 127****Mısra: 9***Kesmek, ayırmak.*

Dürri o naıl-i nâzük şeftâlûsin koparduk

Oldı bize bu yüzden luft-ı İlâh böyle

5. koparur:-u, -r**Mesnevi 3****Mısra: 9***Bağlı bulunduğu yerden ayırmak.*

Havf eyleyüp ayva koparur ya kızıl elma

Maltauñ urur her biri ayağına balta

6. kopar:**Gazel 46****Mısra: 8***Ortaya çıkarmak, göstermek.*

Bülbül ol al bülbüle gül gibi ey sâkî ele

Meclise şal gûlgule bir nefha-i 'işret kopar

köpeğ:**1. köpegi:-i****Mesnevi 1****Mısra: 77***Köpek, it.*

Şarı köpegi aña maḥabbetler ider mi

Ol bir yire gitse o da ardınca gider mi

köprü:**1. köprü:****Tarih 8****Mısra: 16***İki varlık arasında bağ veya ilişkiyi sağlayan şey.*

Tâk-ı ebrû-yı civânân gibidür 'ayniyle

Bir güzel gözlü güzel köprü olupdur haḥkâ

2. köprüyi:-y, -i**Tarih 8****Mısra: 25***İki varlık arasında bağ veya ilişkiyi sağlayan şey.*

Görüp ey Dürri bu köprüyi didüm târiḥin

Yapdı yolında Ḥaḥuñ ḥayr sevâb-ı zîbâ

köpür:**1. köpürüp:-üp****Tarih 8****Mısra: 10***Köpürmek, kabarmak. II Aşırı miktarda**çoğalmak, bollaşmak.*

Seyr iden bu şuyı pür nice baḥr zann eyler

Köpürüp çağlayarak taşduğı dem rûz-i şitâ

kork:**1. korkaydı:-a, -y, -dı****Tarih 3****Mısra: 17***Ürkmek, korkmak.*

Şehr-i muḥarremde kim sâl idi pek korkaydı

Geçdi Kırım mülkine şâh-ı Bahâdîr Girây

2. korkarın:-ar, -ın**Gazel 87****Mısra: 5***Herhangi bir kötülük gelmesi ihtimalinin yarattığı tedirginlik, kaygı, üzüntü, endişe.*

Korkarın ol zâlim öldürmüşdür ol bî-çareyi

Küyına zirâ gidelden gelmedi peygâm-ı dil

3. **korqarın:-ar, -ın**

Gazel 81

Mısra: 7

Kaygılanmak, endişelenmek.

Korqarın ben seni ey 'âşık-ı âşüfte- gönül
Öldürür ğamze-i cellâdı Muḥammed şāhuñ

korku:

1. **korķu:**

Gazel 37

Mısra: 14

Kaygı, endişe.

Dünyāya bīm-i cāndur o zencir-i kākülü
Ey Dürrī çekdiğüm hep o korķu degül midür

köse hâce:

1. **köse hâce:**

Mesnevi 1

Mısra: 73

Kelime Tipi: -

Köse Hâce.

Sultān yeri sayyādı Köse Hâce gelür mi
Bir şarica atmaca getürdüm saña dir mi

kötek:

1. **kötekden:-den**

Mesnevi 3

Mısra: 29

Sopayla atılan dayak, patak.

Kezzāba revādür ki kötekden eşer olsun
Yüzi gözi sünbülден anuñ bes beter olsun

kovul:

1. **kovulur:-ur**

Mesnevi 3

Mısra: 59

*Bir yerden gönderilmek, kovma işine konu olmak
veya kovma işi yapılmak.*

Lā ḥavle vü ta'vîz ile ammā kovulur ol
Mü'minleri azdırmağa aślā bulımağz yol

koy:

1. **kovup:-up**

Gazel 20

Mısra: 3

Bırakmak.

Terk eyledüñ riyyāyı kovup tāt-ı Edhemi
Pir-i muğāna cān u gönülden olup mürid

2. **kovup:-up**

Gazel 78

Mısra: 5

Koymak, bırakmak.

Koyup fütādeñi ağıyāra dest-gir olup
Düşer mi 'âşıkā düşdükce merḥabā itmek

3. **kovup:-up**

Gazel 100

Mısra: 8

Koymak, bırakmak.

Başı kaba yalın ayak abdālı olurdum
Ḥammāma kovup dilberi 'uryān idebilsem

4. **kovdı:-dı**

Kaside 3

Mısra: 21

Koymak, bırakmak.

Kulağına ne kovdı kim bilür bād-ı seḥer anuñ
Hezār-ı zāra ḥışm idüp yine başın şalar gönca

5. **kovdılar:-dı, -lar**

Tarih 2

Mısra: 15

Koymak, bırakmak.

Alup külle-i hefte kovdılar anı
Ḥudā emrine vāşıl itdiler ol ān

6. **kov:**

Gazel 39

Mısra: 3

Doldurmak, koymak.

Şurāḥī ğulğul itsün bādeyi kov cāma ey sāķi
Yine huşyār olan ehl-i bez[i]mde kanzil göster

7. **kovya:-a**

Gazel 145

Mısra: 8

Bırakmak, vazgeçmek.

Yārūñ o gümüş gerdenini sen niye şorduñ
Bölünsün kovya ey dil buralar hiç sorılır mu

8. **kovma:-ma**

Gazel 162

Mısra: 7

İzin vermek.

Cennet-i küyuña kovma ol rakibe virme yüz
Ādemi alur şakın vardur anuñ şeytānlığı

9. **kovdı:-dı**

Kaside 4

Mısra: 16

Doldurmak.

Hezāre kāse ile zehr içürmek için gül
İçinde ḥurde-i zer sanma kovdı cāmına sem

kovbikār:

1. **kovbikār:**

Mesnevi 2

Mısra: 123

Kovbikār.

Biridür Kovbikār mevtā ider ḥayy
Çukur yaylağa andan urulur hey

kuc:1. **kuçdum:**-du, -m**Gazel 61**

Mısra: 7

Sarmak, kucaklamak.

Yılürüp kuçdum miyân-ı yâre ibrâm eyleyüp

Künc-i vaşlına meger miftâh anuñ içdâm imiş

kucağ:1. **kucağına:**-ı, -n, -a**Gazel 140**

Mısra: 12

*Kucak; açık kollarla göğüs arasındaki bölüm,**aguş.*

Dürriye iltifât ideli gülsitânda yâr

Gül-deste-i şafâsı şığışmaz kucağına

kudüm:1. **kuçdumu:**-ı**Kaside 6**

Mısra: 2

Gelme, geliş; hediye edilme.

Bârekallâh zihî hil'at-ı ferhunde-ka-dem

Kıldı ahhâbuñı gül gibi kuçdumu hurrem

küfr-i zülfine:1. **küfr-i zülfine:**-i, -n, -e**Gazel 65**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Saç karalığı; sevgilinin siyah saçı.

Mâ'il olduñ küfr-i zülfine diyü Manşûr-veş

Kaşd ider şimdi dil-i bî-çâremi berdâra haţ

küh:1. **küh:****Gazel 60**

Mısra: 3

Dağ.

Küh u deşte gitmez in terk eyleyüp küyuñ senüñ

Eyleme cânâ beni Ferhâd ile Kaysa kıyâs

2. **küha:**-a**Kaside 5**

Mısra: 16

Dağ.

Âh eylesem o seng-dil itmez görüp hitâb

Küha disem gelürdi baña kühdan cevâb

3. **kühdan:**-dan**Kaside 5**

Mısra: 16

Dağ.

Âh eylesem o seng-dil itmez görüp hitâb

Küha disem gelürdi baña kühdan cevâb

kühen:1. **kühen:****Kaside 8**

Mısra: 33

Eski.

Hâne-i iclâline nisbet kühen peygüledür

Bu sipîhr-i nîl-gün vakârûña nüh kıbâb

küh-i ğamda:1. **küh-i ğamda:**-da**Gazel 148**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gam dağı.

Bu küh-i ğamda Ferhâduñ yerine şimdi ben kaldum

Dimeñ meydânı hâlî kaldı hayfâ Kûh-ken gitdi

küh-i girân:1. **küh-i girân:****Kaside 1**

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Ağır dağ (hareketsizlik bağlamında).

Ol şeh-i mülk-i 'adâlet ki murâd itse eger

Çarhı bî-cünbüş ider küh-i girân gibi hemân

2. **küh-i girân:****Kaside 1**

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

Ağır dağ (hareketsizlik bağlamında).

Ra'se-nâk eyleye endâmını hem-çün sîm-âb

Nigeh-i hışmına düş olsa eger küh-i girân

küh-i kâfa:1. **küh-i kâfa:**-a**Gazel 119**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kaf Dağı.

Bulur ehl-i dili tür-i ğam-ı Zâl-i gerdün

Küh-i Kâfa kaçup ister ise 'anķa olsun

küh-ken:1. **küh-ken:****Gazel 148**

Mısra: 10

Dağı delen, Ferhad.

Bu küh-i ğamda Ferhâduñ yerine şimdi ben kaldum

Dimeñ meydânı hâlî kaldı hayfâ Kûh-ken gitdi

kühken-ves:1. **kühken-ves:****Gazel 46**

Mısra: 9

Ferhad.

Dâğlar kesmek hüner mi Kûhken-ves merd iseñ

Seng-i kalb-i yârdan perverde-i şefkat kopar

kuhl:**1. kuhl:****Gazel 93**

Mısra: 10

Sürme.

Ayagun tozına Dürrî gibi yüzler sürelüm

Kuhl için dide-i gam-dideye cânâ çekelüm

kuhl-i çeşm-i şeyh ü şâb olsa:**1. kuhl-i çeşm-i şeyh ü şâb olsa:-sa****Kaside 8**

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

İhtiyar ve gençlerin gözü sürmesi olmak.

Ol süvâr-ı merd-i meydân-ı hüner kim yaraşur

Olsa gerd-i pâ-yı esbi kuhl-i çeşm-i şeyh ü şâb

kuhl-i hâk-i pâyuñ:**1. kuhl-i hâk-i pâyuñ:-u, -ñı****Gazel 3**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ayağının tozunun sürmesi. (sevgilinin eşiği bağlamında).

Ağlamakdan gözlerüm hünin olınca dilberâ

Kuhl-i hâk-i pâyuñı ırgürdi kehhâl-i şabâ

kuhl-i şifâhândan:**1. kuhl-i şifâhândan:-dan****Gazel 64**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İsfahan sürmesi.

Derd-mend-i 'aşka küyüñdür senüñ darü's-şifâ

Ayagun toprağıdır kuhl-i Şifâhândan garaž

2. kuhl-i şifâhândan:-dan**Gazel 63**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İsfahan sürmesi.

Hâk-i pâ-yı yâri çekdüm dîdeme itdi beni

Cüst ü cüy-ı sürme vü kuhl-i Şifâhândan halâş

kühl-i şifâhânı:**1. kühl-i şifâhânı:-ı****Gazel 33**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

(meşhur) İsfahan sürmesi.

Neylesün kühl-i Şifâhânı senüñ 'âşıklarun

Çeşmine anlar senüñ hâk-ı derün her dem çeker

kuhsâr:**1. kuhsâra:-a****Gazel 105**

Mısra: 6

Dağ, dağlık.

Aña hayrân-ı esrâr-ı haat-ı yâr olmasaydum ben

Elümden şişe-i nâmûsı kuhsâra düşürmezdim

kul:**1. küli:-i****Kaside 11**

Mısra: 16

Yanan şeylerden artakalan toz hâlindeki madde.

Nice şahan ki kodum şahn-ı hâne damlasına

Gören şanur ki o dâm içre oldu küli 'ayân

2. kullarına:-lar, -i, -n, -a**Gazel 129**

Mısra: 1

Köle, esir, tutsak.

Kullarına lutf idüp itmeyeler âh vâh

İşte gönül dehrde böyle gerek pâdişâh

3. kuluña:-ıñ, -a**Gazel 25**

Mısra: 9

Köle, esir I Sevgili'ye duyduğu 'aşk yüzünden tutsak düşmüş: 'âşık.

Her zamân cevri ü cefâ eyleme Dürrî kuluña

Şağın ey ruh-ı revânüm seni Mevlâ'ya şalar

4. kuluñ:-uñ**Gazel 160**

Mısra: 10

Köle II Aşık.

Pür-yâre gördüm cismini güş eyledüm efğânını

Ol nâvek-i müjgânuña Dürrî kuluñ urgun gibi

5. kuluñum:-uñ, -um**Kıt'a 2**

Mısra: 3

Allah'a itaat ve ibadet eden, hizmetkâr, yaratılmış.

Bir muvaḥḥid zünübü çok kuluñum

Eyledüm tevbe kıl 'afüv yâ Rabb

kül olınca:**1. kül olınca:-ınca****Gazel 13**

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim***Yanmak, tükenmek.*

Ne mihmân-ı gamuñ yir ne seg-i küy nedür bilmem

Kül olınca kebâb-ı canı süzân itmege bâ'is

kul olurdu:**1. kul olurdu:-ur, -dı****Kaside 6**

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Kul köle olmak.

Hüsrevâ sen hele bir devlete mâliksin kim
Görse biñ cân u dil ile kul olurdu saña Cem

kulağ:

1. **kulağına:-i, -n, -a**

Kaside 3

Mısra: 21

Kulak, duyma organı.

Kulağına ne koydı kim bilür bād-ı seher anuñ
Hezâr-ı zâra hışm idüp yine başın şalar gönca

kulağına girsün:

1. **kulağına girsün:-i, -n, -a-sün**

Gazel 62

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Deyim**

Duyamak, işitmek.

Nice kulağına girsün bu feryâd
Raķibüñ sözleriyle doldı güşuñ

kulağına mengüş iderse:

1. **kulağına mengüş iderse:-er, -se**

Gazel 139

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Deyim**

Kulağına küpe etmek; kulağa takmak.

Vaşfında gevher eyledi Dürrî bu şi'rini
Mengüş iderse lâyıķ o meh-rû kulağına

külâh:

1. **külâh:**

Gazel 129

Mısra: 6

Başa giyilen şapka.

Hâre geyüp egnüñe baħr-i ğamuñ mevcine
Uğrama gel ey gönül saña yeter bir külâh

külâh gev:

1. **külâh gey:**

Gazel 127

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Dervişlik yoluna girmek.

Terk it riyâyı tâc-ı edhem pür nûr eyler ol
Pîr-i muğândan el al gel gey külâh böyle

külâh-ı nâzı:

1. **külâh-ı nâzı:-ı**

Gazel 99

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Naz külâhı.

Ben külâh-ı nâzı irgörsem bugün 'arşa n'ola
Dil ħarîm-i himmet-i cânâna mahremdür bu dem

kulak:

1. **kulağdan:-dan**

Gazel 135

Mısra: 2

Kulak, işitme organı.

Seher gülden virince bâğa ebr-i cân-fezâ müjde
Kulağdan bülbüle itdi nesîm-i dil-güşâ müjde

kullar:

1. **kullarını:-i, -n, -ı**

Kaside 11

Mısra: 8

Başkasının hükmü altında olan kimse.

Mişâl-i kâmet-i dilber sütün-ı mevzûnı
Olurdu kullarını mığline gören ħayrân

kulle-i hefte:

1. **kulle-i hefte:-e**

Tarih 2

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Yedi tepe II Yedi Kule.

Alup kulle-i hefte koydılar anı
Ĥudâ emrine vâşıl itdiler ol ân

künbed-i çarh-ı devvâr:

1. **künbed-i çarh-ı devvâr:**

Kaside 1

Mısra: 117

Kelime Tipi: -

Dönen felek kubbesi, felek.

Tâ ki gerdiş ide bu künbed-i çarh-ı devvâr
Tâ ki şâbit ola anda meh ü mihr-i raşşân

künbed-i çerh-i devvâr:

1. **künbed-i çerh-i devvâr:**

Kaside 6

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Felek kümbeti, felek.

Ĥayme-i kâdrûñ olup künbed-i çerh-i devvâr
Şu'le-i mihr-i sipihr oldu tınâb-ı muħkem

künc-i elemde:

1. **künc-i elemde:-de**

Gazel 87

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Hüzün köşesi.

Ben seni teşhîr için künc-i elemde ey perî
Eylerin süzân ğamuñ nâriyla ile 'anber-ħâm-ı dil

künc-i ferâğa:

1. **künc-i ferâğa:-a**

Gazel 5

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Rahatlık, huzur köşesi.

Mest-i dembeste-i 'aşk olalı Dürrî düşdi
Güft ü güdan kesilüp künc-i ferāğa cānā

künc-i firākunda:

1. **künc-i firākunda:**-ı, -n, -da

Gazel 149

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ayrılık köşesi.

Ne kadar içdüm ise künc-i firākında şarāb
Görmedüm zevk u şafāsını keselden gayrı

künc-i firākunda:

1. **künc-i firākunda:**-u, -n, -da

Gazel 163

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ayrılık köşesi.

Dirîğ künc-i firākunda şimdi ey meh-rû
O zevk-i müy-miyānuñ baña hayāl oldı

künc-i ğamda:

1. **künc-i ğamda:**-da

Gazel 58

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gam köşesi.

'Uşşāka künc-i ğamda hayāl-i lebûñ yeter
Dürrî-şıfat elem-keş-i hicrûñ mül istemez

2. **künc-i ğamda:**-da

Gazel 109

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gam köşesi.

Künc-i ğamda n'ola ney gibi enin eyler isem
Bağrumı deldi benüm sîh-i cefā neyleyeyin

3. **künc-i ğamda:**-da

Gazel 123

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gam köşesi.

Kaldı künc-i ğamda pür-jeng-i elem mir'ât-ı dil
Âh kim cām-ı şarāb-ı dil-güşā girmez ele

künc-i kanā'at:

1. **künc-i kanā'at:**

Gazel 29

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kanaat köşesi.

Eylemez rütbe-i ikbāle nigāh-ı hasret
Merd-i āgeh-dil olan künc-i kanā'at gözedür

künc-i vaşlına:

1. **künc-i vaşlına:**-ı, -n, -a

Gazel 61

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kavuşma köşesi.

Yilürüp kuçdum miyān-ı yāre ibrām eyleyüp
Künc-i vaşlına meger miftāh anuñ içdām imiş

künde:

1. **künde:**

Mesnevi 1

Mısra: 80

Ayak bağı, köstek, bukağı.

Yā anda mü'ezzin yine ol şavt-ı hasen mi
Atmacalara künde kesen o Usta Hasan mı

kur:

1. **kurmuş:**-mı

Gazel 162

Mısra: 13

(tuzağı) hazır hale getirmek.

Ol ğazāl-i nāza kurmuş şimdi dil dām-ı niyāz
Deşt-i 'aşk içre odur Dürrî anuñ püyānlığı

kürān:

1. **kürān:**

Kaside 1

Mısra: 16

Körler.

Şeb-i zulmetde fūrūğ-ı meh-i ihsān ile
Tā süveydā-yı dil-i mūru görürler kürān

kurbān itmeden:

1. **kurbān itmeden:**-meden

Gazel 39

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bayramda kurban olarak vermek II aşğın canını almak.

Şehā 'uşşākuñı lutf eyle kurbān itmeden evvel
Meh-i 'ıyd-ı ruhuñ zülfüñ şehābın ref' kıl göster

kurbān itmege:

1. **kurbān itmege:**-mek, -e

Gazel 13

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Deyim**

Bayramda kurban olarak vermek II aşğın canını almak.

Vişālūñ 'ıydine irgürmedik ey meh-likā çünkim
Nedür yā gūsfend-i cānı kurbān itmege bā'is

kurbān olmaya:

1. **kurbān olmaya:**-ma, -y, -a

Gazel 74

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bir şey uğruna kendini feda etmek.

Bir gün olmaz kim nice 'uşşāk kurbān olmaya
Böyledür elbetde resm-i tekye-i gümrah-ı 'aşk

kurbānlıg:**1. kurbānlıgı:-ı****Gazel 162**

Mısra: 10

*Kurban edilmek için ayrılmış, kurban edilmeye**uygun.*

‘İd-i adlā-i vişāle şakla şāhum cānumı
Yok yere şimdi telef itme gel ol kurbānlıgı

kurıl:**1. kurılur:-ur****Gazel 145**

Mısra: 6

*Ok atmak için hazır hāle getirilmiş (Sevgilinin**aşığa yan bakışı, gamzesi).*

‘Aşıkları itdükçe recā büse-i destin
Başlıkları ol māl-likānuñ kurulur mu

kürsīye çıkup:**1. kürsīye çıkup:-up****Mesnevi 1**

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Kürsīye çıkmak, vaaz vermek.

Yā ide mi vā’iz Ramazān-nām Efendi

Kürsīye çıkup itmede mi ‘āleme pendi

kuş:**1. kuşuñ:-uñ****Gazel 62**

Mısra: 12

Kuş II gönül.

O şehbāza ider murğ-ı dili peyk

Görüñ Dürriyi avlar kuşla kuşuñ

küşād:**1. küşād:****Kaside 7**

Mısra: 19

Açık, ferah.

Çoncalar oldu şükufte bülbülün gönli küşād
Nevbahār-ı devletünde cümle ‘ālem şādmān

küşād eyledüm:**1. küşād eyledüm:-dū, -m****Kaside 1**

Mısra: 89

Kelime Tipi: -

Açmak.

Eyledüm hāşılı dāmān-ı temennāyı küşād

Eyle dest-i keremünden zer-i lutfuñ rizān

küşād ola:**1. küşād ola:-a****Tarih 4**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Açılmak; rahata ermek.

Çonca-i devleti ey Dürri küşād ola müdām

Budur ol padişeh hayr du‘āmuz her gāh

küşāde evler:**1. küşāde evler:-r****Gazel 142**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Açmak, parlatmak.

Pür-jeng-i gam eyler felek elbette görince

Āyine-i kām-ı dil-i gam-hārı küşāde

küşāde evleve:**1. küşāde evleve:-y, -e****Gazel 134**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ferahlandırmak.

Ayrıлма āsitān-ı der-i lutf-ı yārdan

Şāyed küşāde eyleye bir rüzgār ola

küşāde ide:**1. küşāde ide:-e****Gazel 142**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Açmak.

Beste-dehen-i gāmdur o deñlü ger āhum

İde dehen-i Dürri-i bīmārı küşāde

küşāde it:**1. küşāde it:****Gazel 142**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ferahlatmak.

Bād itdi yine gonca-i gülzārı küşāde

Bülbül nağamāt üzre dil-i zārı küşāde

küşāde itdi:**1. küşāde itdi:-di****Gazel 142**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Açmak; (goncayı) gül haline getirmek.

Bād itdi yine gonca-i gülzārı küşāde

Bülbül nağamāt üzre dil-i zārı küşāde

küşāde olmış:**1. küşāde olmış:-mış****Gazel 142**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

(çiçek) açılmak (yara bağlamında).

Tiğün ile sinemde olan şerhayı seyr it
Bâğ-ı gamuñ olmış yine ezharı küşâde

küşâde olur:

1. küşâde olur:-ur

Gazel 142

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

(çiçek) açılmak; (yüz) gülmek.

Öpsem olur ol dilber-i nâzük-tenî gūyâ
Bâğ-ı ruhunuñ şad gül-i bî-ğarî küşâde

küşe:

1. küşesi:-si

Mesnevi 2

Mısra: 8

Köşe, yer, taraf.

Dinür yaylak-ı Kârlık ol mekâna
Anuñ her küşesi beñzer cinâna

2. küşesi:-si

Mesnevi 2

Mısra: 44

Köşe, yer, taraf.

Mişâl-i kâdd-i dilber her nihâli
Anuñ her küşesi cennet mişâli

3. küşeye:-y, -e

Gazel 128

Mısra: 4

Köşe. II Yer.

Dünyâ gamını çekme bulup yâr-ı münâsib
Bir küşeye var sâgar ile def'-i gam eyle

küşe-be-küşe:

1. küşe-be-küşe:

Mesnevi 1

Mısra: 99

Her tarafta, her köşede.

Yâ küşe-be-küşe yine şöhetleri var mı
Şeyh Oluğ başında da her 'işretleri var mı

küşe-i sevr:

1. küşe-i seyr:

Mesnevi 1

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Seyir köşesi.

Gördün mi ya sükkânını 'işretde mi her gâh
Her küşe-i seyr üzre mi şöhetde mi her gâh

kuşla:

1. kuşla:

Gazel 62

Mısra: 12

Kuş avına çıkmak, kuş avlamak.

O şehbâza ider murğ-ı dili peyk
Görün Dürriyi avlar kuşla kuşuñ

kushık:

1. kuşık:

Mesnevi 1

Mısra: 96

Günün sabah ile öğle arasındaki bölümü, kuşluk

vakti.

Eyyüb Çelebi anda sa'âdetle buyurmuş

Kuşlık olıcağ başını örter de uyurmuş

küstâhâne:

1. küstâhâne:

Kaside 1

Mısra: 53

Küstahça, hadsiz şekilde.

Saña takrîr ideyin derdümi küstâhâne

Güş iderseñ eger ey Hazret-i Nu'mân-ı zamân

küşte:

1. küştelerden:-ler, -den

Gazel 74

Mısra: 2

Ölü, öldürülmüş.

Bî-amândur kimseye rahm eylemez hiç şâh-ı 'aşk

Küştelerden püşte olmışdur siyâset-gâh-ı 'aşk

küşte iderin:

1. küşte iderin:-er, -in

Gazel 119

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Öldürmek, canını almak.

İderin küşte rakîbi bulıcağ ister ise

Küy-ı dilber harem-i Ka'be-i 'ulyâ olsun

küşte-i dildâr-ı gâzûb:

1. küşte-i dildâr-ı gâzûb:

Gazel 9

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Öfkeli sevgilinin ölüsü (aşık bağlamında).

Öldürem yolda görürsem dirmiş yârini

Kanî ol gün ki olam küşte-i dildâr-ı gâzûb

küşte-i şemşîr-i gânzem:

1. küşte-i şemşîr-i gânzem:-m

Gazel 41

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yan bakış kılıcının ölüsü.

Küşte-i şemşîr-i gânzem eylerim dermiş beni

Şimdi bu ihsânuna dildârımuñ cân muntazır

küşte-i şemşîr-i 'aşk-ı dilrübânuñ:

1. küşte-i şemşîr-i 'aşk-ı dilrübânuñ:-nuñ

Gazel 46

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgilinin aşkı kılıcının ölüsü (aşık bağlamında).

Küşte-i şemşîr-i 'aşk-ı dîlrübânun haşre dek

Meşhedinden sünbül-i âh-ı gam-ı hasret kıpar

küşte-i şemşîr-ün:

1. **küşte-i şemşîr-ün:-ün**

Gazel 115

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kılıcın ölüsü.

Ey şeh-i mülk-i cefâ şahrâ-yı 'aşkında senün

Küşte-i şemşîr-ün olsun ger belâsın isteyen

küşte-i şimşîr-i nâz:

1. **küşte-i şimşîr-i nâz:**

Gazel 19

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Naz kılıcıyla öldürmek.

Küşte-i şimşîr-i nâz itmek diler 'âşıkları

Giymiş ol yâr-ı gâzabnâküm bugün esbâb sürh

küşte-i tîr-i nigâhı:

1. **küşte-i tîr-i nigâhı:-ı**

Kaside 2

Mısra: 70

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) bakış okunun ölüsü.

Ğazabı olsa mürebbîsi eger âhûnûn

Küşte-i tîr-i nigâhı ola şîrân-ı ejem

küsûf irdi:

1. **küsûf irdi:-di**

Gazel 65

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

(Ay, güneş) tutulmak.

Âfitâb-ı burc-ı hüsne var ise irdi kusûf

Dürriyâ geldi kıyâs itme ruh-ı dildâra hâf

küsûf-ı mihr-i cihândur:

1. **küsûf-ı mihr-i cihândur:-dur**

Gazel 140

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güneş tutulması.

Şanmañ kusûf-ı mihr-i cihândur bedîd olan

Dilber düşürdi zülf-i siyâhın yağına

küsül:

1. **küsülür:-ür**

Mesnevi 1

Mısra: 93

Dargın.

Gâhî kusülür gâhî temelluklar ider mi

Atına binüp çiftliğine doğru gider mi

kuşur:

1. **kuşurum:-um**

Kaside 6

Mısra: 53

Kusur, eksik, noksan.

Vaşfuñı eyledüm ammâ ki kuşurum bildüm

N'ola eyleyse beni semm-i hacâlet sersem

2. **kuşurum:-um**

Kaside 1

Mısra: 105

Yersiz davranış, suç, kabahat.

Şimdi 'afv eyle kuşurum yine hîdmet bâkî

Medh-i zâtuñda olupdur bilürin çok nokşân

kuşur eyledi:

1. **kuşur eyledi:-di**

Kaside 1

Mısra: 115

Kelime Tipi: -

Hata eylemek, yanlış yapmak.

Medh-i zâtuñda kuşur eyledi çün kim Dürri

Eylesün bâri murâdınca du'â bî-pâyân

kuşur eylese:

1. **kuşur eylese:-se**

Gazel 120

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Hata eylemek, yanlış yapmak.

Vaşfuñda kuşur eylese Dürri n'ola cânâ

Ta'bîr idemez hüsnüñi mümtâz güzelsin

küteh olmasa:

1. **küteh olmasa:-ma, -sa**

Mesnevi 1

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Kısa, yetersiz olmak.

Eşcârı anuñ kâmet-i dilber gibi a'lâ

Tübâ dir idüm küteh eger olmasa tûbâ

kutnu:

1. **kuştınlar:-lar**

Gazel 136

Mısra: 5

Atlas taklidi ipekli kumaş.

Kuştınlar geydi donandı yine kuştân-ı felek

Sûr seyrine gelüp itdi temâşâ bu gice

kuttân-ı felek:

1. **kuṭṭān-ı felek:****Gazel 136**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Felek sakinleri, yıldızlar.

Kuṭnular geydi donandı yine kuṭṭān-ı felek
Sūr seyrine gelüp itdi temāşā bu gice

kuvvet:1. **kuvvetliler:-li, -ler****Mesnevi 3**

Mısra: 11

Kuvvet, güç.

Halkı acı kuvvetliler olmakla ser-ā-pā
Her lāhza o şehriñ öper ayağını deryā

küy:1. **küyuña:-uñ, -a****Gazel 30**

Mısra: 10

1. Karye, köy, 2. Semt, mahalle.

Görseñ ey mäh-likā bād şanurduñ anı

Küyuña şevk-i vişālūñ ile Dürri ne gider

2. **küyumda:-um, -da****Gazel 13**

Mısra: 1

*1. Karye, köy, 2. Semt, mahalle. - Sevgilinin
bulunduğu yer-.*

Nedür küyumda dirseñ āh u efğān itmege bā'is

Nedür yā bendeñe cevri-i firāvān itmege bā'is

3. **küyuna:-u, -n, -a****Gazel 16**

Mısra: 3

*1. Karye, köy, 2. Semt, mahalle. - Sevgilinin
bulunduğu yer-.*

'Arz-ı hāle küyuna varmağa yokdur tākātüm

Zerre deñlü komadı bende gam-ı dildār güç

4. **küyuña:-uñ, -a****Gazel 160**

Mısra: 7

(Sevgili'nin) semti, mahallesi.

Varmasun ağıyār-ı kilāb küyuña ey 'ālī-cenāb
Aksun sirişküm bi-hisāb eṭrāfına şaçun gibi

5. **küyuñ:-uñ, -ı****Gazel 162**

Mısra: 5

(Sevgili'nin) semti, mahallesi.

Mülk-i dünyāya değışmem küyuñı şāhum senüñ
Dehre sulṭān olmadan yegdür kapuñ der-bānlığı

6. **küyuñ:-uñ****Gazel 119**

Mısra: 6

Semt, mahalle, sevgilinin bulunduğu yer.

Varmağa bulmaya yol tā ki raķīb-i ḥar-dil

Küyuñ eṭrāfı sirişküm ile deryā olsun

7. **küyına:-ı, -n, -a****Gazel 32**

Mısra: 9

Semt, mahalle.

Şakın küyına yārūñ varma tiğ-i āhsız Dürri

Varırsañ gāfil olma anda çok cāy-i ḥaṭar vardur

8. **küyuñ:-uñ****Gazel 60**

Mısra: 3

Semt, mahalle.

Kūh u deşte gitmezsin terk eyleyüp küyuñ senüñ

Eyleme cānā beni Ferhād ile Qaysa kıyās

9. **küyuñdur:-uñ, -dur****Gazel 64**

Mısra: 3

Semt, mahalle.

Derd-mend-i 'aşka küyuñdur senüñ dārū'ş-şifā
Ayağıñ toprağıdur kuḥl-i Şıfāḥāndan gāraḥ

10. **küyuña:-uñ, -a****Gazel 73**

Mısra: 5

Semt, mahalle.

Her kaçan küyuña 'azm eylesem ey şūḥ-ı cihān
İrişüp dāmenüme māni' olur ḥār-ı firāk

11. **küyuña:-uñ, -a****Gazel 80**

Mısra: 5

Semt, mahalle.

Çekilür küyuña 'uşşāk-ı felāket-zedeler

Cāy-ı āsāyış-i dil rūḥ-ı ferādur diyerek

12. **küyına:-ı, -n, -a****Gazel 87**

Mısra: 6

Semt, mahalle.

Korḳarın ol zālīm öldürmişdür ol bī-çāreyi

Küyına zirā gidelden gelmedi peygām-ı dil

13. **küyuña:-uñ, -a****Gazel 100**

Mısra: 3

Semt, mahalle.

Ağıyār-ı kilāb uğramasun küyuña cānā

Eṭrāfını eşküm ile 'ummān idebilsem

14. **küyuñā:-uñ, -ā****Gazel 116**

Mısra: 9

Semt, mahalle.

Küyuñā varsa görünmez gizlenürsin ey perî
Hayret-âlûd olmasun 'uşşāk-ı nālân neylesün

15. **küyuña:-uñ, -a**

Gazel 117

Mısra: 3

Semt, mahalle.

Küyuña uğratma lutf eyle rakîbi dostum
Nâr-ı 'âlem-sûz-ı âh-ı pür-şerârumdan şakın

16. **küyuñ:-uñ**

Kaside 8

Mısra: 49

Semt, mahalle.

Küyuñ etrâfın sirîşk-i çeşm ile yem ideyin
Hiç aña yol bulmaya varmağa ağıyâr u kilâb

17. **küyına:-ı, -n, -a**

Kaside 10

Mısra: 21

Semt, mahalle.

Küyına uğramazsa 'aceb mi 'adû-yı zâğ
Ol hâne-i müferrihi şâhîn yuva[sıdur]

18. **küyına:-ı, -na**

Gazel 153

Mısra: 8

(sevgilinin) eşiği, bulunduğu yer.

Bu dil-i pâ-bürehnemüz ta'n-ı rakîbe bakmadı
Şevk ile gıtdi küyına rencişi-ı hârı bilmedi

küy-ı dilber:

1. **küy-ı dilber:**

Gazel 119

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sevgilinin köyü, mahallesi.

İderin küşte rakîbi bulıcağ ister ise
Küy-ı dilber harem-i Ka'be-i 'ulyâ olsun

küy-ı dilberdür:

1. **küy-ı dilberdür:-dür**

Gazel 108

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sevgilinin köyü, mahallesi.

Gerçi çokdur 'âlem-i 'aşkuñ nice dil-keşleri
Küy-ı dilberdür derûnumda benüm yer eyleyen

küy-ı fenâda:

1. **küy-ı fenâda:-da**

Gazel 31

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yokluk yeri. II Fânî dünya.

Merd-i âgeh-dili var küy-ı fenâda yokla
Anları şanma gönül cübbe vü destâr iledür

küy-ı vâre:

1. **küy-ı yâre:-e**

Gazel 157

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgilinin eşiği.

Varmıyaydı küy-ı yâre ol rakîb-i seng-dil
Eşküm etrâfında anuñ yem olaydı kâşkî

küyüd ur:

1. **küyüd ur:**

Kaside 12

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Kayıt vurmak, kaydetmek.

Bildi derdümü çünkim o hüdâvend-i cihân
Pây-ı şekvâ-yı şadâ bahtuña ur imdi küyüd

kuyum-zâde:

1. **kuyum-zâdeyi:-yi**

Mesnevi 1

Mısra: 75

Kuyumzâde.

Gördüñ mi Kuyum-zâdeyi ol zât-ı şerîfi
Ol nüshâ-i meşhûreyi ol kadd-i nañîfi

küz:

1. **küz:**

Gazel 55

Mısra: 4

Bardak, kadeh.

'Andelîbe şehîrî def'-i humâr itmek için
Jâle güyâ ki 'arağ gonca-i gülzâr ise küz

kırmızı:

1. **kırmızı:**

Gazel 89

Mısra: 6

Kırmızı.

Pertev-i mihr-i melâhat pîşine düşmüş anuñ
Yâr şanma şokınur kırmızı şâl üstine gül

L I

lâ-büid ider:

1. **lâ-büid ider:-er**

Tarih 12

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gerekli kalmak.

‘Âlem-nümâ-yı ‘âlem revzenleri bu kaşruñ
Görse Cem ü Sikender lâ-büd ider senedi

lafzen:

1. lafzen:

Tarih 3

Mısra: **15**

Söz ile.

Lafzen ü ma’nî didüm nişbete târih için

Maқта’nuñ nokhtalı harfini ey Dürri şay

lafz-ı revân-bahşı:

1. lafz-ı revân-bahşı:-ı

Mesnevi 1

Mısra: **68**

Kelime Tipi: -

Hayat veren söz(ler).

Haqqâ ki ‘aceb zât-ı seyidinde şiyemdür
Her lafz-ı revân-bahşı anuñ dâfi’-i gâmdur

laht-ı ciger:

1. laht-ı ciger:

Kaside 8

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

Ciğer parçası.

Bezm-i gâmda eşk-i hûnünüm baña oldı şarâb

Meclis-i ‘aşka n’ola laht-ı ciger olsa kebâb

laht-ı cigerdür:

1. laht-ı cigerdür:-dür

Kaside 5

Mısra: **13**

Kelime Tipi: -

Ciğer parçası.

Bezm-i gâmuñda laht-ı cigerdür baña kebâb

Dîdem piyâle oldı sirişküm şarâb-ı nâb

lâkin:

1. lâkin:

Mesnevi 2

Mısra: **128**

Fakat.

Bu yaylak içre şular dañi çokdur

Cemî’sin vaşfa lâkin tâb yokdur

lâl:

1. lâl:

Kaside 4

Mısra: **62**

Dilsiz.

Zamân-ı devlet-i ‘adlûñde olsalar ne ‘aceb

Zamân-ı nağme-i ney lâl güş-ı çeng aşam

la’l:

1. la’lûñü:-üñ, -ü

Gazel 5

Mısra: **5**

1. Parlak kırmızı renkli kıymetli taş. 2. (Dîvan edebiyâtında) Sevgilinin kırmızı dudağı.

Öpertüz la’lûñü şimdengerü hattıñ geldi

Kim bakar vaqt-i bahâr oldı yasağa cânâ

2. la’lûñi:-üñ, -i

Gazel 66

Mısra: **5**

Yakut gibi kırmızı renkli bir tür kıymetli taş II dudak.

La’lûñi ki öpdüm ruñuñ gördüm derüm şafâlar

eyledüm

Virdi baña nüş-ı mey seyr-i gül-i gülzâr hâz

lâle:

1. lâle:

Kaside 4

Mısra: **11**

Lale çiçeği.

Gül ile lâle degül bezm-i şâh-ı nevrûza

Çekildi şanki tabaklarla güne güne ni’am

lâle-i bağ:

1. lâle-i bağ:

Kaside 2

Mısra: **47**

Kelime Tipi: -

Bağın lalesi.

Âb-ı ihsânı ile bulsa nemâ lâle-i bağ

Cümle bî-dâğ ola reşk ide aña bağ-ı İrem

lâle-‘izâr:

1. lâle-‘izâr:-ı

Gazel 37

Mısra: **8**

Lale (renkli) yüz, yanak.

Gülzâr-i hüsn içinde açılmış o mehveşüñ

Lâle-‘izârı kâkül-i şeb-bü degül midür

lâle-zâr:

1. lâle-zâr:-a

Gazel 102

Mısra: **10**

Lale bahçesi.

Sîneme çok şerha açdı tîğ-i ‘aşk-ı dilrübâ

Yokdur ey Dürri muhaşşal lâle-zâra minnetüm

la’l-i lebûñ:

1. la’l-i lebûñ:-üñ

Gazel 35

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Lal taşına benzeyen kırmızı dudak.

Görse bir kez ‘âşıkûñ hayrân olup bî-hüş olur

Bilmezsin la’l-i lebûñ dârû mı yohsa mül midür

2. la'l-i lebûn:-ûñ

Gazel 35

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Lal taşına benzeyen kırmızı dudak.

'Âşıkun bûlbûl gibi feryâd ü efgân itmede

Gonca mı la'l-i lebûn yâ ruhların ter gül midür

lâne-i murğ:

1. lâne-i murğ:

Gazel 75

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kuş yuvası.

Ser-i Mecnûnda degül lâne-i murğ ey Dürri

Şarınur başına destâr perîşân-ı firâk

lâ-vefhem:

1. lâ-yefhem:

Kaside 2

Mısra: 108

Akılsız, idrâksiz, cahil.

Tâze ta'bir-i 'acemdür suhanum ehli bilür

Dağl-i bîhûde iderler bir iki lâ-yefhem

lâyık:

1. lâyıkdur:-dur

Kaside 1

Mısra: 87

Yakışır, münasip, şâyân.

Ben çerağ-ı der-i 'âlîñ olıcak lâyıkdur

Olsa pervâne-i lutf u keremün devr- künân

2. lâyıq:

Gazel 98

Mısra: 8

Yakışır, münasip.

Ağyâr-ı sitem-kâra vefâlar ide ol şâh

Lâyık mı baña cevri ide bîmâr ola dirdüm

3. lâyıq:

Gazel 139

Mısra: 10

Yakışır, münasip.

Vaşfında gevher eyledi Dürri bu şi'rini

Mengüş iderse lâyıq o meh-rû kulağına

4. lâyıkdı:-dı

Kaside 6

Mısra: 16

Yakışır, münasip.

İki hil'at saña ihdâ idicek şâh-ı cihân

Güş idenler didi kat kat aña lâyıkdı kerem

5. lâyıq:

Gazel 77

Mısra: 2

Uygun, yakışır.

Tâ-be-key 'uşşâka cevriñ yok mı inşâfuñ senüñ

Görmeye üftâdeler lâyıq mı eltâfuñ senüñ

6. lâyıq:

Kaside 5

Mısra: 26

Yakışır, uygun, münasip.

Ol Cem-cenâba şu'le-i zerrîn âfitâb

Lâyık olursa hayme-i kadrine zer-ünâb

7. lâyıksın:-sın

Kaside 6

Mısra: 17

Lâyık, uygun, yaraşan.

Bundan artık nice ihsâna dağlî lâyıksın

Sensin ol dâver-i Dârâ-der ü Cemşid-şaşem

lâyık mı:

1. lâyıq mı:

Gazel 126

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yakışır mı, uygun mu, münasip mi? (Sözde soru ifadesi, lâyık değil anlamı taşır).

Nev-resîde mîve-i vaşluñ ala lâyıq mı el

Olsun ey nâzûk nihâl-i bâğ-ı nâz ulu nâm ile

lâyık mıdur:

1. lâyıq mıdur:- mı, -dur

Kaside 8

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

Yakışır, münasip.

Luţfin ümmid itmeden kâldum cefâsı ya nedür

Pây-mâl eyler beni lâyıq mıdur hem-çün türâb

2. lâyıq mıdur:-dur

Kaside 9

Mısra: 90

Kelime Tipi: -

Yakışır mı, uygun mu.

Ŧutma yeksân bende-i dergâhuña ağyâr ile

Bir Ŧutulmuş zâğ ile lâyıq mıdur kebk-i deri

3. lâyıq mıdur:-dur

Kaside 8

Mısra: 65

Kelime Tipi: -

Hak mıdır? Reva mı?

Ben du'â-güy-ı der-i 'âlîñ iken lâyıq mıdur

Çarh-i ğaddâr ide her dem baña şad güne 'azâb

lâyık mıdur ki:

1. lāyık mıdır ki:

Gazel 134

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Uygun mudur?.

Bülbül figāna başlaya ‘ālem bahār ola

Lāyık mıdır ki ‘āşık olan bî-ḳarār ola

lāyık-ı merhametüm:

1. lāyık-ı merhametüm:-üm

Kaside 1

Mısra: 93

Kelime Tipi: -

Merhamete layık olma.

Lāyık-ı merhametüm ḥāk-ı derūn bendesiyüm

Bir gedāyum ki felek itdi beni bî-dermān

lāzım geldi:

1. lāzım geldi:-di

Kaside 7

Mısra: 73

Kelime Tipi: -

Gerekmek, elzem olmak.

Aña lāzım geldi şimden soñra kendüm bilürüm

Dürr-i şehvār-ı yem-i ṭab‘um idem bir bir beyān

lāzım olan:

1. lāzım olan:-an

Gazel 2

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gerekmek.

‘Aşk ile bî-tāb olup dil hareket eylemez

Lāzım olan bir zamān şabr u sükündür baña

lāzım olur:

1. lāzım olur:-ur

Gazel 10

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Deyim**

Gerekmek, gerekli olmak, ihtiyaç duyulmak.

Ebruvānuñ dilberā luṭf eyle berçin eyleme

Lāzım olur ğamzeñe gel eyleme yāri şikest

la’l:

1. la’lūñi:-üñ, -i

Gazel 137

Mısra: 4

Sevgilinin dudağı.

Baḳmasam ‘ārızuña ‘ālemi görmez çeşmüm

Görmesem la’lūñi gelmez mey-i ḥamrā gözüme

2. la’lini:-i, -n, -i

Kaside 10

Mısra: 5

Sevgilinin dudağı.

Tavşif idince la’lini öpdürdi baña yār

Luṭf eyleyüp didi ki bu ağız kirāsıdır

3. la’l:

Gazel 104

Mısra: 6

(Sevgilinin) kırmızı dudağı.

Ḳomadı bende temüz-ı ğam-ı ‘aşk āb-ı şekīb

Teşnelikten iderin la’l ile cānum teslim

4. la’lūñi:-üñ, -i

Gazel 155

Mısra: 3

(Sevgilinin) kırmızı dudağı.

Gül ruhlarıñla la’lūñi yād eylerin hemān

Görsem eger ki cām-ı feraḥ-baḥş ile müli

la’l-i bedahşān:

1. la’l-i bedahşān:

Mesnevi 2

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

Bedahşān yakutu.

Anuñ sengi hemān la’l-i Bedahşān

Göreydi ḥātem eylerdi Süleymān

la’l-i bedehşān:

1. la’l-i bedehşān:

Gazel 132

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bedehşān yakutu (küpe bağlamında).

Pendümi diñlemez ol yār benüm ey Dürrī

Güşına almaz eger la’l-i Bedehşān olsa

la’l-i cān-baḥşuñdur:

1. la’l-i cān-baḥşuñdur:-uñ, -dur

Gazel 64

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Can bağışlayan kırmızı dudak (sevgilinin dudağı bağlamında).

Dostum şirīn femüñdür ḥavz-ı rıdvāndan ğaraż

La’l-i cān-baḥşuñdur ammā āb-ı ḥayvāndan ğaraż

la’l-i dilberden:

1. la’l-i dilberden:-den

Kaside 3

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Sevgilinin dudağı.

Birez bezm-i gülistānda açıldı la’l-i dilberden

Zebān-ı ḥāl ile virdi bize şimdi ḥaber gonca

la’l-i laṭifūñ:

1. la’l-i laṭifūñ:-üñ

Gazel 67

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Hoş, nazik yakut taşı (sevgilinin dudağı bağlamında).

Dirîgâ ki terkîb-i la'l-i laîfîûn

Olur her zamân derd-i ağıyâra nâfi'

la'l-i lebi:

1. **la'l-i lebi:-i**

Gazel 50

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

La'l taşı gibi kırmızı olan dudak. II Sevgilinin dudağı.

Şemşîr ü tîr-i ğamzesi 'uşşâkı öldürür

'İsâ gibi o la'l-i lebi bahş-ı cân ider

la'l-i lebini:

1. **la'l-i lebini:-i, -n, -i**

Gazel 45

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

La'l taşı gibi kırmızı olan dudak. II Sevgilinin dudağı.

Öpmeğe virmedi la'l-i lebini tenhâda

O cefâ-pîşe 'aceb ğayra beni der mi şanur

la'l-i lebüñ:

1. **la'l-i lebüñ:-üñ**

Gazel 148

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Dudak yakutu, kızıl renkli dudak.

Saňa bî-ihtiyâr üftâde oldum şimdi ey sâķî

Görince bâde-yi la'l-i lebüñ dil kendiden gitdi

la'l-i rûh-efzâñı:

1. **la'l-i rûh-efzâñı:-ñ, -i**

Gazel 146

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sevgilinin cana can katan dudağı.

Teşne-leb 'âşık dururken lûtfuñı görmüş rakîb

La'l-i rûh-efzâñı emmiş böyle bilmezdim seni

la'l-i seker-bâruña:

1. **la'l-i seker-bâruña:-uñ, -a-uña**

Gazel 97

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şeker saçan dudak.

Tûtiyem la'l-i seker-bâruña mâ'il oldum

Bülbülüm gonca-i gülzâruña mâ'il oldum

la'l-i yâri:

1. **la'l-i yâri:-i**

Gazel 62

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgilinin kırmızı dudağı.

İrişdi haţtı bûs it la'l-i yâri

Bahâr irdi göñül kıl 'ayş ü nûşuñ

la'lîn kabâsıdur:

1. **la'lîn kabâsıdur:-sı, -dur**

Kaside 10

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kırmızı, önden açık, yırtmaçlı giyecek II meşhur bir meddah (La'lîn Kabâ).

Bülbül ki bezm-i dilkeşinüñ hoş nevâsıdur

Ammâ gül-i sürh dağı La'lîn Kabâsıdur

le'al oldu:

1. **le'al oldu:-dı**

Tarih 18

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

İnci olmak.

Hokkâ-ı hamr elde o mahzûnî

Tab'ı yem sözleri le'al oldu

le'âlî-i munazzam:

1. **le'âlî-i munazzam:**

Kaside 4

Mısra: 58

Kelime Tipi: -

Dizilmiş inci(ler).

O silk-i 'ilm-i hünerdür ki tab'-ı bâ-ıredüñ

Daķık ma'niler anda le'âlî-i munazzam

leb:

1. **leb:-i**

Gazel 67

Mısra: 9

Dudak.

Hoş eyler lebi Dürriyâ çeşm-i zaħmum

Olur derd-i çeşme şeker-pâre nâfi'

2. **lebüñ:-üñ**

Gazel 67

Mısra: 3

Dudak.

Ne hâlet komış Haķ lebüñ hoşkasında

Olur şerbeti her dil-efgâra nâfi'

3. **leblerüñ:-ler, -üñ**

Gazel 80

Mısra: 3

Dudak.

Leblerüñ şevkine cân virse n'ola 'âşıklar

Dil-i bîmâra şifâ rûha ğıdâdur diyerek

4. **lebüñ:-üñ**

Gazel 139

Mısra: 7

Dudak.

İrdi haṭuñ lebüñ öperüz nev-bahârda
Cânâ baḡar mı kimse şarâbuñ yasağına

leb-i dildarı:

1. **leb-i dildarı:-ı**

Kaside 3

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Sevgilinin dudağı.

Meger kim bülbül-i şeydâ leb-i dildarı vaşf eyler
Anuñçün alınıp bezm-i çemende ter düşer gonca

leb-i yâr:

1. **leb-i yâr:**

Gazel 103

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yarin dudağı.

Mestâne-i şahbâ-yı leb-i yâr oldum

Mecrûḡ-ı ser-i her der ü divâr oldum

leked-hor-ı cihân:

1. **leked-hor-ı cihân:**

Kaside 1

Mısra: 76

Kelime Tipi: -

Dünyanın tekmesini yemiş.

Benüm ol hâne-ber-endâz u siyeh-kâse-i çarḡ

Benüm ol bî-kes ü bî-zâd u leked-ḡor-ı cihân

lem'a-i re'y-i cihân-ārâ-yı ṭab'uñdan:

1. **lem'a-i re'y-i cihân-ārâ-yı ṭab'uñdan:-uñ, -dan**

Kaside 8

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

Yaradılışın cihanı süsleyen fikrinin parlaklığı.

Lem'a-i re'y-i cihân-ārâ-yı ṭab'uñdan senüñ

Tîr-i çarḡ-i felek itmekdedür nûr iktisâb

levh ü kalem:

1. **levh ü kalem:**

Kaside 2

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Kağıt ve kalem.

İçüp ol bâde-i pür-feyzi şafâ-mend olayın

Alayın cân u gönülden elüme levh ü kalem

levhaşallâh:

1. **levhaşallâh:**

Kaside 7

Mısra: 3

Allah ırak eylesin, vahşet vermesin! İl aferin.

Levhaşallâh ey fazîlet-pîşe-i rûy-ı zemîn

Şimdi sensin dehrde müşkil-güşâ-yı ins ü cân

2. **levhaşallâh:**

Tarih 4

Mısra: 1

Allah ırak eylesin, vahşet vermesin! İl aferin.

Levhaşallâh zihî Ḥân-ı Murâd Ğazî

'Asker-i sürḡ-seri eyledi şemşiri tebâh

3. **levhaşallâh:**

Kaside 6

Mısra: 3

"Allah ırak etmesin, vahşet vermesin." anlamında bir söz.

Levhaşallâh zihî ḡil'at-ı zî-kıymet kim

Olmaya aña bâhâ ola eger yem dirhem

4. **levhaşallâh:**

Kaside 9

Mısra: 1

"Allah ırak eylesin, vahşet vermesin. İl Aferin, maşallah" anlamlarında temenni ve beğeni bildiren söz.

Levhaşallâh ey 'adâlet-baḡş çarḡ-ı çenberi

Nûr-ı 'adlûñ eyledi şermende mihr-i enveri

levhaş-âllâh:

1. **levhaş-âllâh:**

Kaside 1

Mısra: 2

"Allah ırak eylesin, vahşet vermesin. İl Aferin, maşallah" anlamlarında temenni ve beğeni bildiren söz.

.....dih-i ma' delet-ārây-ı cihân

Levhaş-âllâh zihî maḡsim-i erzâḡ-ı zamân

leyl ü nehâr:

1. **leyl ü nehâr:**

Gazel 57

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gece gündüz, daima.

Meh-i cebinüñi ḡurşid-i rûyuñı seyre

Fütâde-dil seni leyl ü nehâr arar bulımaz

leyl ü nehârı:

1. **leyl ü nehârı:-ı**

Gazel 153

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gece gündüz, zaman.

Sâlik-i râh-ı vaşl iken çâh-ı firâḡa düşdi dil

Zulmet-i ḡamla Dürriyâ leyl ü nehârı bilmedi

levlî:

1. **levlîye:-y, -e**

Gazel 72

Mısra: 2

Leyla ve Mecnun hikayesinin kadın kahramanı.

Geçmesün gerdânına hiç kimsenün zencîr-i 'aşk

Yohsa bir Leyliye olur Kays-ı bî-tedbîr-i 'aşk

lezîz:

1. lezîz:

Gazel 21

Mısra: 1

Lezzetli, tatlı, hoş.

Telî-i düşnâmuñ gelür şâhum dil-i zâra lezîz

Şerbet-i la'lûñ gelür bu cân-ı bîmâra lezîz

2. lezîz:

Gazel 21

Mısra: 2

Lezzetli, tatlı, hoş.

Telî-i düşnâmuñ gelür şâhum dil-i zâra lezîz

Şerbet-i la'lûñ gelür bu cân-ı bîmâra lezîz

3. lezîz:

Gazel 21

Mısra: 4

Lezzetli, tatlı, hoş.

Tâze zaḥmuñ zaḥm üzre merhem-i bihbûd olur

Pâre-i tîḡuñ gelür bu cân-ı efkâra lezîz

4. lezîz:

Gazel 21

Mısra: 6

Lezzetli, tatlı, hoş.

Dilberün sîb-i zenaḥdânına beñzer var ise

Mîve-i gül-zâr-ı cennet ola hem-râza lezîz

5. lezîz:

Gazel 21

Mısra: 8

Lezzetli, tatlı, hoş.

Kaṭresinden behre-yâb olsa zülâli dilbertün

Şekker-i şerbet-veş olur baḥr-ı zeḥḥâra lezîz

lezîz gelür:

1. lezîz gelür:-ür

Gazel 21

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Lezzetli gelmek; hoş gelmek, hoşlanmak.

Şekker-i pâlûde-i pür-minnet-i âgyârdan

Bir dilim nânı gelür Dürrî-i mey-ḥâra lezîz

lezzet:

1. lezzet:

Mesnevi 2

Mısra: 94

Lezzet, tat.

Birine daḥî Kar oluḡı dirler

Yanında lezzet ile telî sükker

2. lezzeti:-i

Mesnevi 2

Mısra: 117

Lezzet, tat.

Şekerden lezzeti artıkdur anuñ

İçince ḥaz ider ḡayetle cânıñ

3. lezzeti:-i

Mesnevi 2

Mısra: 88

Tat, lezzet.

Ḥavuzlı nâvdândur biri anuñ

Var anda lezzeti ḥavz-ı cinânıñ

lezzet verdi:

1. lezzet verdi:-di

Mesnevi 1

Mısra: 92

Kelime Tipi: -

Lezzet vermek, sohbet katmak.

Yâ 'Abdî Âḡa itmedi mi yârânı ziyâret

Her birisinün meclisine verdi mi lezzet

libâs-ı ḥarîr:

1. libâs-ı ḥarîr:

Tarih 16

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

İpek elbise.

Beñzedi firdevse o ḡaşr-ı berîn

Sündüsîdür anda libâs-ı ḥarîr

licâm-ı tevsen-i devlet:

1. licâm-ı tevsen-i devlet:

Kaside 9

Mısra: 105

Kelime Tipi: -

Devlet atının dizgini.

Merdle destinde licâm-ı tevsen-i devlet müdâm

Eyleye zirinde cevân ola Mevlâ yaveri

lücce-i 'ummân:

1. lücce-i 'ummân:

Gazel 112

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Engin deniz (dalğası).

Gözlerümden demidür eşk-i firâvân yürisün

Bâd-ı 'aşkuñla şehâ lücce-i 'ummân yürisün

lûle:

1. **lûlesi:-si****Mesnevi 1**Mısra: **83***Lüle, içine tütün basılıp içmeye yarayan eşya.*

Destinde midür lûlesi boynında mı şālı
Cilbendi miyânında mı içinde mi mālı

lû'lû:1. **lû'lû:****Gazel 37**Mısra: **10***İnci (söz bağlamında).*

Mengüş-i güş hüsn-i kabûl eyle sözlerüm
Vaşf-ı ruhuında her biri lû'lû degül midür

lû'lû':1. **lû'lû':****Kaside 2**Mısra: **39***İnci.*

Rişte-i şu'le-i mihr üzre olurdu lû'lû'
Feyz-i ihsânına düş olsa eger zerre-i kem

2. **lû'lû':****Gazel 122**Mısra: **10***İnci (söz bağlamında).*

Dizüp dūr-i sühanin silk-i mıştara Dürri
Belâgat ehline seyr itdirür nice lû'lû'

lû'lû-i şehvâr-ı yem-i i'câz:1. **lû'lû-i şehvâr-ı yem-i i'câz:****Gazel 92**Mısra: **11**

Kelime Tipi: -

Mucize denizinin şahlara layık incisi.

Sözlerin lû'lû-i şehvâr-ı yem-i i'câz ider
Görmedüm 'âlemde Dürri-veş suhan-ver ey gönül

lû'lû'-yi hoş-âb:1. **lû'lû'-yi hoş-âb:****Kaside 8**Mısra: **36**

Kelime Tipi: -

Parlak inci. II yağmur damlası.

Beñzese fi'l-cümle ger elfâz-ı gevher-bârına
Kevkeb-i Dürri'ye ta'n eylerdi lû'lû'-yi hoş-âb

lû'lû'-yi 'aşkuña:1. **lû'lû'-yi 'aşkuña:-uñ, -a****Gazel 125**Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Aşk incisi, aşk.

Nisân-ı lutf-ı Hakk ile ey meh-liķā gönül
Lû'lû'-yi 'aşkuña şadef oldu bihamdihi

lutf:1. **lutf:****Gazel 49**Mısra: **8***Yardım, inayet, ihsan.*

'Aceb mestânedür çeşmüñ katı cellâddur gamzeñ
Nigâhuñ ey perî-rû rehzen-i lutf ü terahhumdur

2. **lutfi:-ı****Kaside 2**Mısra: **123***Yardım, inayet, ihsan.*

Nâ-chil eyledügün lutfi ferâmüş eyler
Ehl-i dil böyle ider vaşfuñı ammâ ki raķam

3. **lutfını:-ı, -n, -ı****Kaside 2**Mısra: **56***Yardım, inayet, ihsan.*

Görse bir ehl-i dili hâķ-i mezellet içre
Çıkarur 'arşa hemân lutfını eyler süllem

4. **lutfuñ:-uñ****Kaside 2**Mısra: **116***Yardım, inayet, ihsan.*

Çonca-i bağçe-i zât-ı kerem-bahşuñ için
Ber-murâd eyle beni lutfuñ ile kıl hürrem

5. **lutfuñ:-uñ****Kaside 7**Mısra: **56***Yardım, inayet, ihsan.*

Hep beri zevķ ü şafâ olur nihâl-i kıddimüñ
Bâğ-ı cism-i zerdüme lutfuñ olursa bâğbân

6. **lutfın:-ı, -n****Kaside 8**Mısra: **61***Yardım, inayet, ihsan.*

Lutfın ümmid itmeden kıldum cefâsı ya nedür
Pây-mâl eyler beni lâyıķ mıdur hem-çün türâb

7. **lutf:****Kaside 9**Mısra: **70***Yardım, inayet, ihsan.*

Neyledüm cânânuma bilmem günâhum ya nedür
Bakmaz oldu rüyıma lutf ile aşlâ ol perî

8. **lutfına:-ı, -n, -na****Gazel 65**Mısra: **6***Yardım, iyilik.*

Ol da bend oldu dile zülf-i girih-gürüñ gibi
Biz dir idük gelse olsa lutfına bir çâre hâķ

9. **luṭf:****Gazel 97**

Mısra: 9

Yardım, iyilik.

Ehl-i derde göricek luṭf yüzinden nazaruñ
Nigeh-i nergis-i bīmāruña mā'il oldum

10. **luṭfından:-i, -n, -dan****Kaside 5**

Mısra: 24

Yardım, iyilik.

Ya'ni Şerif Efendi odur şimdi Cem-me'âb
Luṭfından eyler ol seni elbetde behre-yâb

11. **luṭfından:-i, -n, -dan****Tarih 8**

Mısra: 13

Yardım, iyilik.

Zahmet-i ibn-i sebîli işidüp luṭfından
Yapdı bu ḥayr-ı laṭîfi o şeh-i mülk-i şehâ

12. **luṭf:****Tarih 19**

Mısra: 7

Yardım, iyilik.

Didi yine luṭf ile tārîhini
Câh ebu'l-faẓl ile mü'ebbed ola

13. **luṭfuña:-uñ, -a****Gazel 41**

Mısra: 1

*Hoşluk, güzellik; iyi ve yumuşak davranma;
kerem.*

Serv-i nâzum luṭfuña 'uşşâk-ı nālân muntazır
Beñzer ol bârâna kim ıştırâb-ı 'ummân muntazır

14. **luṭfın:-ın****Gazel 144**

Mısra: 9

Ihsan, iyilik.

O yârûñ olalı meftûnı luṭfın görmedüm gitdi
Hemân beyhûde Dürri 'âşık-ı zâr olduğum kaldı

luṭf eyle:1. **luṭf eyle:****Gazel 117**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

1. Yradımda ihsanda bulunmak.

Küyuña uğratma luṭf eyle rakîbi dostum
Nâr-ı 'âlem-süz-ı âh-ı pür-şerârumdan şakın

2. **luṭf eyle:****Gazel 39**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*İyi davranmak, hoş muâmele etmek, iyilikte
bulunmak.*

Şehâ 'uşşâkuñı luṭf eyle kurbân itmeden evvel
Meh-i 'ıyd-ı ruḥuñ zülfüñ şehâbın ref' kıl göster

3. **luṭf eyle:****Gazel 10**

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim***Luṭf/iyilik etmek.*

Ebruvānuñ dilberâ luṭf eyle berçin eyleme
Lâzım olur ğamzeñe gel eyleme yâri şikest

4. **luṭf eyle:****Kıt'a 1**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Lütfetmek, ihsanda bulunmak.

Bir 'abd-i 'âşiyüm güneḥüm çokdur ey kerîm

Luṭf eyle cām-ı 'affuñ ile kıl mücâmele

luṭf eyledüñ:1. **luṭf eyledüñ:-dü, -ñ****Kaside 12**

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

*İyi davranmak, hoş muâmele etmek, iyilikte
bulunmak.*

Nice kez bendeñe luṭf eyledüñ ihsân itdüñ

Her biri şafḥa-i cân u dilüm üzre nümüd

luṭf evler idüñ:1. **luṭf evler idüñ:-r, -idü, -ñ****Gazel 118**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yardımda bulunmak.

'Aceb luṭf evler idüñ zülfi-i dildâra varup gelseñ
Dimâğ-ı cânımı kılsañ mu'aṭṭar ey şabâ bir gün

luṭf eylersin:1. **luṭf eylersin:-r, -sin****Gazel 26**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*İyi davranmak, hoş muâmele etmek, iyilikte
bulunmak.*

'Âşıkâ cevri ü cefâ ğayrıya luṭf eylersin

Sevmeyenler seni yanuñda sevenden yegdür

luṭf evleyüp:1. **luṭf evleyüp:-y, -üp****Kaside 10**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*İyi davranmak, hoş muâmele etmek, iyilikte
bulunmak.*

Tavşif idince la'lini öpdürdi baña yār
Luţf eyleyüp didi ki bu ağız kirāsıdır

luţf ide:

1. luţf ide:-e

Tarih 7

Mısra: **17**

Kelime Tipi: -

Lütuf etmek, ikramda, ihsan bulunmak.

Yā ilāhī kıl bu kaşruñ luţf ide mi sükkānını
Gonca-ı bağ-ı cinān-veş bā-ţarāvet pür-şafā

luţf idüp:

1. luţf idüp:-üüp

Kaside 9

Mısra: **29**

Kelime Tipi: -

İyilik etmek, ihsanda bulunmak; hoş muamele etmek.

Ya'nī ol şāh-ı mükerrrem luţf idüp bu 'āleme
İtdi ihsān pür-'adālet yine haşmını

2. luţf idüp:-üüp

Kaside 9

Mısra: **95**

Kelime Tipi: -

İyilik etmek, ihsanda bulunmak; hoş muamele etmek.

Luţf idüp mecmū'a-i hüsn-i kabūle eyle kayd
Pāyuña 'arz itdügüm şi'r-i belāğat-güsteri

3. luţf idüp:-üüp

Kaside 11

Mısra: **23**

Kelime Tipi: -

İyilik etmek, ihsanda bulunmak; hoş muamele etmek.

Ümīd ider ki diye luţf idüp Ḥasan Ağa ne
Gör anı var yūri yap ḥātırın kıoma vīrān

4. luţf idüp:-üüp

Gazel 112

Mısra: **8**

Kelime Tipi: -

Lütuf etmek, ikramda, ihsan bulunmak.

Reh-güzārında yüzüm ferş-i kadem eyleyeyin
Tek hemān luţf idüp ol āfet-i devrān yūristün

5. luţf idüp:-üüp

Gazel 129

Mısra: **1**

Kelime Tipi: -

Lütuf etmek, ikramda, ihsan bulunmak.

Kullarına luţf idüp itmeyeler āh vāh
İşte gönül dehrde böyle gerek pādīşāh

6. luţf idüp:-üüp

Kaside 8

Mısra: **69**

Kelime Tipi: -

Lütuf etmek, ikramda, ihsan bulunmak.

Luţf idüp sil eşk-i çeşmüm destmāl-i luţf ile
Ḥātır-ı vīrānımı mi'mār-ı ihsānuñla yap

luţf it:

1. luţf it:

Gazel 39

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

İyi davranmak, hoş muamele etmek, iyilikte bulunmak.

Ölünce Dürrī-i bendeñ kapuñdan şāhum ayrılmaz
Dimez ol ğayrı bendeñ gibi luţf it baña yıl göster

luţf itdi:

1. luţf itdi:-di

Mesnevi 1

Mısra: **119**

Kelime Tipi: -

İyi davranmak, hoş muamele etmek, iyilikte bulunmak.

Luţf itdi mi yārāna yine ḥazret-i Ḥālīk
Dutuldı mı Akçayda firāvān alabalık

luţf itme:

1. luţf itme:-me

Gazel 128

Mısra: **1**

Kelime Tipi: -

İyilikte bulunmak, yardım etmek.

Luţf itme rakīb-i ḥara hergiz sitem eyle
'Uşşāka cefā eyleme şāhum kerem eyle

luţf u fażluñ:

1. luţf u fażluñ:-uñ

Kıt'a 1

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

İyilik ve cömertlik.

Yarın ḥuzūr-ı 'izzetüñe varduğum zamān
Yā Rabb luţf u fażluñ ile kıl mu'āmele

luţf u ihsān evlevüp:

1. luţf u ihsān eyleyüp:-y, -üüp

Tarih 6

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

İyi ve cömert davranmak.

Sürḥ-i rāyet-keş sipāha eyledi ağa seni
Luţf u ihsān eyleyüp ol Ḥazret-i Ḥayy u Qādīm

luţf u ihsānı:

1. luţf u ihsānı:-ı

Gazel 61

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Cömertlik ve eli açıklık.

İltifât anla cefâ gördükçe ey dil yârdan
Luţf u ihsânı o şâhuñ 'âşıkâ düşnâm imiş

2. **luţf u ihsânı:-ı**

Gazel 105

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İyilik ve cömertlik.

Komaz bir gün beni hâlî gelür yoklar dil-i zârı
Bu deñlü luţf u ihsânı ğam-ı yâre düşürmezdim

luţf u kereminden:

1. **luţf u kereminden:-i, -n, -den**

Gazel 152

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İyilik ve cömertlik.

Bir kez beni yâd itmedi luţf u kereminden
Yolında fedâ eyledüğüm cânı unutdı

luţfı bî-hisâb:

1. **luţfı bî-hisâb:**

Kaside 5

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Hesapsız ihsan, lütf.

Yetmez mi saña devlet eyâ luţfı bî-hisâb
Cedd-i şaḥîḥüñ ola resül-i felek-nişâb

luţf-ı bihteri eyle:

1. **luţf-ı bihteri eyle:**

Kaside 9

Mısra: 88

Kelime Tipi: -

En iyi, en çok yardımı etmek.

Sî dü-sâl oldı tereddüd ideli dergāhuña
Sebeb ihsānuñ 'aṭā kıl eyle luţf-ı bihteri

luţf-ı bî-pâyānınuñ:

1. **luţf-ı bî-pâyānınuñ:-ı, -nuñ**

Kaside 9

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Sonsuz yardım, ihsan.

Ḥaḳ mübârek eyleye ḥünkâra ḳādî-‘askerin
Luţf-ı bî-pâyānınuñ ola hemîşe mazḥarı

luţf-i bî-pâyānuñ:

1. **luţf-i bî-pâyānuñ:-uñ, -ı**

Kaside 7

Mısra: 65

Kelime Tipi: -

Sonsuz yardım, ihsan.

Âb-ı nâb-ı luţf-i bî-pâyānuñı eyle revân
Bâġ-ı cismümde fenâya rûy tutdı naḥl-i cân

luţf-ı dil-firîbi:

1. **luţf-ı dil-firîbi:-i**

Kaside 10

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Gönlü avutanın iyiliği.

Dünyâyı kendine bu ḳadar bende eyleyen
Ol luţf-ı dil-firîbi o cüd u şehâsıdur

luţf-ı firāvānını:

1. **luţf-ı firāvānını:-ı, -n, -ı**

Mesnevi 3

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

Çokça iyilik baġış, kerem.

Ben ḥod o ġuzātuñ niçe ihsānını gördüm
Her birisinüñ luţf-ı firāvānını gördüm

luţf-ı ḥaḳ:

1. **luţf-ı ḥaḳ:**

Tarih 11

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Allah'ın lütfu, ihsanı.

Rum ili şadrın müşerref itdi bir vâlâ-ḥaseb
Ḥalk-ı 'âlem vâşıl-ı kām oldı luţf-ı Ḥaḳ ile

luţf-ı ḥaḳla:

1. **luţf-ı ḥaḳla:-la**

Tarih 9

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Allah'ın lütfu, ihsanı.

Saḥa-yı kervân olmada ḥamd ile mürüm
Şadr-ı Rüm oldı o fâzıl diyü luţf-ı Ḥaḳla

luţf-ı ilâḥ:

1. **luţf-ı ilâḥ:**

Gazel 124

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Allah'ın lütfu.

Ġam çekme yetti diyü maḳşüda Dürriyâ
Herkes irür murâdına luţf-ı İlâḥ ile

2. **luţf-ı ilâḥ:**

Gazel 127

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Allah'ın lütfu.

Dürri o naḥl-i nâzûk şeftâlûsin ḳoparduḳ
Oldı bize bu yüzden luţf-ı İlâḥ böyle

lütf-ı kerem itmege:

1. lütf-ı kerem itmege:

Gazel 8

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim***Cömert lütufta bulunmak.*

Nedür ey dilber-i fettân baña azâra sebeb
Ya nedür lütf-ı kerem itmege ağıyâra sebeb

lütf-ı yezdân:

1. lütf-ı yezdân:

Tarih 6

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Allah'ın ihsanı, yardımı.

Hamdulillâh lütf-ı Yezdân ile olduñ ey hıdîv

Nâ'il-i mañlûb-ı a'lâ vâşıl-ı künc-i na'im

lütfuñı eyledüğün:

1. lütfuñı eyledüğün:-düg, -üñ

Kaside 12

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

İyi davranmak, hoş muâmele etmek, iyilikte bulunmak.

Bilürin eyledüğün lütfuñı inkâr itmem

Şanma köşkün gibi erbâb-ı dile ola ceñd

lütfuñı görmiş:

1. lütfuñı görmiş:-miş

Gazel 146

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Cömertliğine / ihsanına kavuşmak.

Teşne-leb 'âşık dururken lütfuñı görmiş rakîb

La'l-i rûh-efzânı emmiş böyle bilmezdim seni

lutuf:

1. luţufuñdan:-uñ, -dan

Gazel 104

Mısra: 9

Lütuf, yardım, iyilik, ihsan, cömertlik.

Dürri bendeñi luţufuñdan İlähî hıfz it

Nâsa şol dem ki hücum ide şi'r gibi cañım

2. luţufdur:-dur

Kaside 10

Mısra: 23

Lütuf, yardım, iyilik, ihsan, cömertlik.

Hep şüret-i şafâ vü luţufdur berîd olan

Mir'ât-ı tab'-ı pâkine 'aklı cilâsıdur

lû'lû-i efkâr:

1. lû'lû-i efkâr:

Gazel 31

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Fikir incisi, fikir.

Tab'um ey Dürri benüm cevhere-i dânişdür

Durma bâziçesi hep lû'lû-i efkâr iledür

M m**mâ:**

1. mâ:

Mesnevi 2

Mısra: 51

Su.

Eger bir nañl-i hüşke degse ol mâ

İderdi anı ol sâ'atde ħadrâ

2. mâ:

Mesnevi 2

Mısra: 55

Su.

Şekerden tatlu sütden ağıdur ol mâ
Odur 'âlemde âb-ı cennet-âsâ

3. mâ:

Mesnevi 2

Mısra: 99

Su.

Eger ser-çeşme olmasaydı ol mâ

Ağarken buz dutardı anı zîbâ

4. mâ:

Mesnevi 2

Mısra: 106

Su.

Üzerfî Oluğ dinür birine cānâ
'Ömür uzunluğıdur var iç ol mâ

5. mānuñ:-nuñ

Mesnevi 2

Mısra: 107

Su.

Biri mîzâb-ı Mesciddür o mānuñ

Yüzi şuyı odur âb-ı cihānuñ

ma'ānî-i mülhem:

1. ma'ānî-i mülhem:

Kaside 4

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

İlham edilmiş mana.

Derünı mehbî-i envâr feyzdür ta'accüb

Terāküm eylese anda ma'ānî-i mülhem

ma'bûde-i ħubân:

1. **ma'bûde-i ħubân:****Tarih 13**Mısra: **11**

Kelime Tipi: -

Güzeller tanrıçası.

Bülbülleri bu kaşruñ ma'bûde-i ħubân iderler

İhyâ-yı mürde-dilde oldur Mesîh-i hoş-dem

mağlûb olmanız:1. **mağlûb olmanız:-maz, -ın****Gazel 95**Mısra: **7**

Kelime Tipi: -

Yenilmek.

Bağs-i 'aşkuñdan olmanız mağlûb

Çatı ħâzır-cevâbdur göñlüm

mağrûr olma:1. **mağrûr olma:-ma****Gazel 32**Mısra: **5**Kelime Tipi: **Deyim***Böbürlenmek, gururlanmak, kibirlenmek.*

Şakın tîğ-i cefâ vü cevre mağrûr olma sultânüm

Senüñ her 'âşık-ı zâruñda âh-ı pür şerer vardur

mağrûr olmanız:1. **mağrûr olmanız:-ma, -sun****Gazel 118**Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Böbürlenmek, gururlanmak.

Çıkup taht-ı zümürürd üzre mağrûr olmanız gönca

Giribânın anuñ şad çak ider dest-i fenâ bir gün

mâh:1. **mâhı:-ı****Gazel 49**Mısra: **4**Ay, *kamer.*

Gözün suhendür ey âfitâb-ı adnî-yi istiğnâ

Ruĥuñdur burc-ı ħüsnüñ mâhı ħâlün anda encümdür

2. **mâh:****Kaside 5**Mısra: **34**Ay, *kamer.*

Ėadrün semendidür senün eflâk-ı nüh kıbâb

Mâh ile âfitâb-ı felekdür iki rikâb

3. **mâh:****Kaside 8**Mısra: **17**Ay, *kamer.*

Hem-ser olmazdı sipihre mâh u mihr-i tâb-dâr

Ol der-i devlet- penâha itmeseydi intisâb

4. **mâhdan:-dan****Kaside 7**Mısra: **64**

Ay.

İdesin mecmû'a-i ħüsn-i qabûle ğebt ü kayd

Mâhdan mâhiye dek itdüm recâ-yı pür-fiğân

5. **mâhı:-ı****Tarih 17**Mısra: **2**

Ay.

Heft iklîmin ey şehenşâhı

Ey sipihri-i 'adâletin mâhı

6. **mâh:****Gazel 127**Mısra: **2**Ay *yüzlü güzel.*

Alur vişâl içün dergâh şöyle gâh böyle

Olmazdı mişli şehri olmasa o mâh böyle

7. **mâhuñ:-uñ****Gazel 128**Mısra: **9**Ay *II Sevgili.*

Yolında o mâhuñ döke gör eşküñi Dürrî

Vuşlatsa murâduñ yûri bezl-i direm eyle

8. **mâh:****Gazel 97**Mısra: **3***(Fars.) Gökteki ay, kamer. II Sevgili.*

Secde kıldum görüp ey mâh kaşuñ mihrâbın

Tîğ-i ebrû-yı kemân-dâruña mâ'il oldum

mâh u âfitâb:1. **mâh u âfitâb:****Kaside 5**Mısra: **51**

Kelime Tipi: -

Ay ve güneş.

Tâ kim felekde dâyer ola mâh u âfitâb

Tâ kim müzeyyen ola nücüm ile nüh kıbâb

2. **mâh u âfitâb:****Kaside 8**Mısra: **76**

Kelime Tipi: -

Ay ve güneş.

Ellerin açup du'ânı çarĥ ide şubĥ u mesâ

Şanma kim oldu 'ayân beyhûde mâh u âfitâb

mahabbet:1. **maĥabbet:****Gazel 107**

Mısra: 8

Sevgi, aşk.

Kendi kendiyile cünûnından ider şanma kelâm
Ezber eyler dil-i dīvâne maḥabbet dersin

maḥabbetler ider:

1. **maḥabbetler ider:-er**

Mesnevi 1

Mısra: 77

Kelime Tipi: -

Sevgi beslemek.

Şarı köpegi aña maḥabbetler ider mi
Ol bir yire gitse o da ardınca gider mi

maḥal:

1. **maḥal:**

Mesnevi 2

Mısra: 125

Yer, yöre.

Refî'dür ol maḥal mihr-i cihāndan
Olur püşt-i hümâ seyr ol mekāndan

2. **maḥalden:-den**

Gazel 149

Mısra: 4

Yer, mekan.

Ṭa'n olur şoḥbet-i nādāna varan ehl-i dile
Güş idenler dimez ol ṭa'na maḥalden gayrı

3. **maḥaldür:-dür**

Mesnevi 2

Mısra: 4

Uygun, münasip.

Nazargāh-ı Hudā-yı lem-yezeldür
Ana cennet dimek gāyet maḥaldür

maḥcüb ider:

1. **maḥcüb ider:-er**

Tarih 1

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Utandırmak.

İder iḥsānı herkesi maḥcüb
Cüdına rûḥ-ı Bermekî gâşdur

maḥdüm:

1. **maḥdüm-i:-i**

Kaside 8

Mısra: 20

Kendisine hizmet edilen kimse.

Menba'-ı 'ilm ü hüner 'allāme-i 'ālî-güher
Zāt-ı Maḥmûdu's-siyer maḥdüm-ı dāniş-iktisāb

māhî:

1. **māhîleri:-ler, -i**

Kaside 9

Mısra: 10

Balık.

Âb-ı 'adlûn 'ālemi şol deñlü sîrāb itdi kim
Gıtdiler baḥrûn ser-â-pâ şimdi hep māhîleri

2. **māhiye:-ye**

Kaside 7

Mısra: 64

Balık (?).

İdesin mecmû'a-i ḥüsn-i qabûle gebt ü kayd
Māhdan māhiye dek itdüm recā-yı pür-fiğān

māh-ı evc-i ma'rifet:

1. **māh-ı evc-i ma'rifet:**

Kaside 8

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

İlim zirvesinin ayı.

Mihr-i gerdün-ı faẓilet māh-ı evc-i ma'rifet
Necm-i burc-ı mekrûmet fehḥāme-i seyyid-me'āb

māh-ı münîr:

1. **māh-ı münîr:**

Kaside 9

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Parlak ay.

Micmer-i bezm-i dil-efrûzuñ senüñ māh-ı münîr
Anda zann itme kelefdir olmuş ayuñ micmeri

māh-ı nev:

1. **māh-ı nev:**

Gazel 10

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Hilâl, yeni ay.

Māh-ı nev şanma felekde senüñ āh-ı 'āşıkān
Eyledi fānûs-ı mihr-i 'ālem-ārāyı şikest

2. **māh-ı nev:**

Kaside 6

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Hilâl, yeni ay.

Büse-i pāy-i şerîfûñ meger almak ister
Māh-ı nev kâmetini aña bakup eyledi ḥam

māh-ı tâb:

1. **māh-ı tâb:**

Kaside 8

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Ay ışığı, parlak ay.

Karşı tîr-i āhuma zerrîn-siper tutar felek
Şanma zāhirdür sipihr-i kîne-cûda māh-ı tâb

māh-ı tâbān:

1. **māh-ı tībān:****Kaside 1**Mısra: **100**

Kelime Tipi: -

Parlak ay II sevgili.

Benüm ol dürr-i yetim şadef-i baħr-ı hünere
İtdi mengüş beni güşına mäh-i tībān

māh-i ğam:1. **māh-i ğam:****Kaside 11**Mısra: **17**

Kelime Tipi: -

Keder balığı.

İçinde mäh-i ğam durma ğavta-ħorlık ider
Şikār ider anı her laħza bu dil-i nālān

māh-likā:1. **māh-likā:****Gazel 132**Mısra: **3***Ay yüzli.*

Açılurdu der-i maħşud eger ol mäh-likā
Germ olup bāde ile çāk-ı girībān olsa

2. **māh-likā:****Gazel 30**Mısra: **9***Ay yüzli II sevgili.*

Görseñ ey mäh-likā bād şanurduñ anı
Küyuña şevk-i vişālūñ ile Dürr-i ne gider

3. **māh-likānuñ:-nuñ****Gazel 145**Mısra: **6***Ay yüzli II sevgili.*

‘Āşıkları itdükçe recā buse-i destin
Bağışları ol mäh-likānuñ kūrılır mu

4. **māh-likā:****Gazel 147**Mısra: **9***Ay yüzli II sevgili.*

Bir ‘ilāc eyle helāk olmasun ey mäh-likā
Zaħm-ı hünin- dil-i Dürr-i şeydā büyüdi

5. **māh-likādan:-dan****Gazel 12**Mısra: **3***Ay yüzli, güzel (sevgili).*

Beni dūr itmesün ol mäh-likādan yoħsa
Siper-i çerhi deler nāvek-i ħasret kat kat

mahlūt oldı:1. **mahlūt oldı:-dı****Gazel 72**Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Karışmak.

Şöyle mahlūt oldı kim ‘aşk ile ol meh-peykerūñ
Eyler oldı her muşavver Dürr-i taşvīr-i ‘aşk

mahmedet-mendā:1. **mahmedet-mendā:-ā****Kaside 9**Mısra: **41**

Kelime Tipi: -

Övgüye layık (olan) (memduh bağlamında).

Dil-nüvāzā mahmedet mendā vü ‘adālet gösterür
Ey mu‘in-i şer‘ ü naşş-ı kātī‘-i peygamberi

mahmūd efendi:1. **mahmūd efendi:****Kaside 8**Mısra: **23**

Kelime Tipi: -

Mahmud Efendi.

Dürr-i evc-i ‘alā Maħmūd Efendi kim anuñ
Āsumān-ı ‘ilme olmışdur vücudı āfitāb

2. **mahmūd efendi:****Tarih 9**Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Mahmud Efendi.

Şād olup Dürr-i bü‘l hevāsı ile tārīhin didi
Oldı şadr-ı Rümili Maħmūd Efendi ‘adl ile

3. **mahmūd efendi:****Tarih 10**Mısra: **1**

Kelime Tipi: -

Mahmud Efendi.

O olup Maħmūd Efendi şadr-ı Rūma
Bi-ħamdillāh merāma oldı nā‘il

4. **mahmūd efendi:****Tarih 11**Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Mahmud Efendi.

Dürr-i-i dā‘i şafāsından didi tārīhini
Oldı şadr-ı Rüm ile Maħmūd Efendi yümn ile

mahmūr:1. **mahmūra:-a****Gazel 43**Mısra: **8***Sarhoşluktan veya uykudan sersem olma hali.*

Seħer vardum baña rahm itmedi yār
Süzülmüş gözleri mahmūra beñzer

mahrem:

1. **maḥremdi:-di****Gazel 99**

Mısra: 9

Gizli, saklı.

Ġam baña maḥremdi bîgāneydi idi evvel zevk u şevk

Maḥremüm bîgānedür bîgāne maḥremdür bu dem

2. **maḥremdür:-dür****Gazel 99**

Mısra: 6

Gizli, saklı.

Ben külāh-ı nāzı irgörsen bugün 'arşa n'ola

Dil ḥarīm-i himmet-i cānāna maḥremdür bu dem

3. **maḥremdür:-dür****Gazel 99**

Mısra: 10

Gizli, saklı.

Ġam baña maḥremdi bîgāneydi idi evvel zevk u şevk

Maḥremüm bîgānedür bîgāne maḥremdür bu dem

4. **maḥremüm:-üm****Gazel 99**

Mısra: 10

Gizli, saklı.

Ġam baña maḥremdi bîgāneydi idi evvel zevk u şevk

Maḥremüm bîgānedür bîgāne maḥremdür bu dem

5. **maḥrem:****Gazel 110**

Mısra: 4

Gizli, saklı.

Ey pîr-i muġān nā-kese gösterme şarābı

Sen duḡterüñi herkese maḥrem mi şanursın

6. **maḥrem:****Kaside 4**

Mısra: 80

Gizli, saklı.

Be-rūḥ-ı Şeyḥ Muḥammed ki ġonca-i bāġuñ

Kim oldı zümre-i ervāḥa mülḥaḳ u maḥrem

maḥrem olamaz:1. **maḥrem olamaz:-amaz****Kaside 2**

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

İçli dışlı olmak, samimi olmak.

Sākīyā feyz-i Ḥudādūr didüğüm bāde benüm

Degme kimse olamaz bezmine anuñ maḥrem

maḥrem olaydı:1. **maḥrem olaydı:-a, -ydı****Gazel 157**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bulunmak, yer almak.

..... pervāne-veş maḥv-ı vüçüd eylerdi dil

Bezm-i ḥāşü'l-ḥāşuña maḥrem olaydı kākī

mahrüm ola:1. **mahrüm ola:-a-e****Kaside 2**

Mısra: 120

Kelime Tipi: -

Bir şeyden nasībini alamamak, istediğini elde edememek.

Ne revādūr güle rübāh u denā'et-pişe

Şayd-ı naḥçir ide mahrüm ola seyrān-ı eḥem

maḥv eyler:1. **maḥv eyler:-r****Gazel 101**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yok etmek.

Ey yār-ı perī-peyker zülfüñ ne 'aceb ejder

Biñ 'āşıkı maḥv eyler ursaydı eger bir dem

maḥv ider:1. **maḥv ider:-er****Mesnevi 4**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ortadan kaldırmak, yok etmek.

Müjde vir bād-ı şabā yārāna olsun şād-mān

Maḥv ider dilden ġamı yaylaḳ-ı Qarlık bî-gümān

maḥv olup:1. **maḥv olup:-up****Kaside 8**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yol olmak.

Mihr-i ruḥsāruñ görüp cānuñ kamaşdı gözleri

Şanma maḥv olup ḥabāb-ı cāma irdi inḳılāb

maḥv-ı vüçüd eylerdi:1. **maḥv-ı vüçüd eylerdi:-r, -di****Gazel 157**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Varlığını yok etmek.

..... pervāne-veş maḥv-ı vüçüd eylerdi dil

Bezm-i ḥāşü'l-ḥāşuña maḥrem olaydı kākī

mahzūnî:1. **mahzūnî:****Tarih 18**

Mısra: 5

Hüzünlü.

Hokkâ-ı hamr elde o mahzûnî
Tab'ı yem sözleri le'âl oldu

mâ-i a'lâ:

1. mâ-i a'lâ:

Mesnevi 2

Mısra: 45

Kelime Tipi: -

Yüce su.

O câda haylî çokdur mâ-i a'lâ
Degüldür cümlesin kâbil çü imlâ

mâ-i firâtı:

1. mâ-i firâtı:-ı

Mesnevi 1

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Fırat nehri II tatlı su.

Her bir bün-i nahlinde akar mâ-i Fırâtı
N'eyler içen ol şuları yâ âb-ı hayâtı

ma'il:

1. ma'iliz:-iz

Gazel 146

Mısra: 7

Meyilli, istekli, hevesli.

Ma'iliz bunca zamândur degmedük pübüsuña
'Âşıka kârûn sitemmiş böyle bilmezdim seni

mâil:

1. mâ'il:

Tarih 5

Mısra: 6

Meyilli, istekli, hevesli.

Semiyy-i mefhar-ı 'âlem Ebu's-su'üd-ı zamân
Meh-i nev öpmege pây-i şerî'atine mâ'il

mâ'il oldum:

1. mâ'il oldum:-du, -m

Gazel 97

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Hevesli, istekli olmak.

Tûtüyem la'l-i şeker-bâruña mâ'il oldum
Bülbülüm gonca-i gülzârûña mâ'il oldum

2. mâ'il oldum:-du, -m-dum

Gazel 97

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hevesli, istekli olmak.

Tûtüyem la'l-i şeker-bâruña mâ'il oldum
Bülbülüm gonca-i gülzârûña mâ'il oldum

3. mâ'il oldum:-du, -m

Gazel 97

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Hevesli, istekli olmak.

Secde kıldum görüp ey mâh kaşuñ mihrâbın
Tîg-i ebrû-yı kemân-dâruña mâ'il oldum

4. mâ'il oldum:-du, -m

Gazel 97

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Hevesli, istekli olmak.

Zîr-i pâyuñda senüñ mür-ı dil ummaz yürirsen
Nâz ile şive-i reftârûña mâ'il oldum

5. mâ'il oldum:-du, -m

Gazel 97

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hevesli, istekli olmak.

Göricek zülf-i ham-ender-ham-ı destâr-ı kejuñ
Vaşfunâ tarzuña eţvârûña mâ'il oldum

6. mâ'il oldum:-du, -m

Gazel 97

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hevesli, istekli olmak.

Ehl-i derde göricek luţf yüzinden nazaruñ
Nigeh-i nergis-i bîmârûña mâ'il oldum

7. mâ'il oldum:-du, -m

Gazel 97

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Hevesli, istekli olmak.

Bu selâsetle görüp vaşf-ı ruñında yârûñ
Dürriyâ ben senüñ eş'ârûña mâ'il oldum

mâ'il olduñ:

1. mâ'il olduñ:-du, -ñ

Gazel 65

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Hevesli, istekli olmak.

Mâ'il olduñ küfr-i zülfine diyü Manşûr-veş
Kaşd ider şimdi dil-i bî-çâremi berdâra haţ

2. mâ'il olduñ:-du, -ñ

Gazel 162

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Meyletmek, yönelmek II hevesli olmak.

Ma'il olduñ gayra ey gül ülfet itdün hâr ile
Bülbül-i dil n'ola efzûn eylese nâlnanlığı

makâm:

1. ma'âm:

Tarih 7

Mısra: 3

Yer.

Bâğ-ı cennetden n'ola yaksa çerâğı bu makâm
Gülleri nakşı anuñ pejmürde olmaz dâ'imâ

makbül-i hudâ-yı ola:

1. makbül-i hudâ-yı ola:-a

Kaside 9

Mısra: 112

Kelime Tipi: -

Allah tarafından beğenilmiş, kabul olunmuş.

Şol du'â-yı şıdk ile itdüm bi-ḥaqq-ı enbiyâ

Ola makbül-i Hudâ-yı Hâlik-i ins ü perî

makdem:

1. makdem:

Kaside 4

Mısra: 36

Gelme, ayak basma.

Temevvüc itdi yem-i sebze-zâr cünbüş idüp

Hübüb idince peyâmı nesim-i cân makdem

makdem-i sadr-ı felek-kadre:

1. makdem-i sadr-ı felek-kadre:-e

Kaside 3

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Felek rütbeli en yüksek geliş.

Açılmaz hayliden dem-bestedür şahın-ı gülistânda

Meger kim makdem-i sadr-ı felek-kadre bakar gonca

maksim-i erzâk-ı zamân:

1. maksimum-i erzâk-ı zamân:

Kaside 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Zamanın erzak dağıtım yeri, kaynağı.

.....dih-i ma'delet-ârây-ı cihân

Levḥaş-âllâh zihî maksim-i erzâk-ı zamân

maksüd:

1. maksûda:-a

Gazel 124

Mısra: 9

Amaç, niyet, gaye.

Ġam çekme yetti diyü maksûda Dürriyâ

Herkes irür murâdına lutf-ı İlâh ile

2. maksüd:

Kaside 12

Mısra: 28

Istenilen, arzulanan şey.

Dâ'imâ âyine-i lutf-ı Hudâ-yı müte'âl

Göstere rüy-ı şafâ çehre-i kâm u maksûd

3. maksûdunu:-u, -n, -ı

Tarih 8

Mısra: 22

Istenilen, arzulanan şey.

Gel hemân ḥayr du'â eyle o şâhib-ḥayra

Vire maksûdunu hep Ḥazret-i Allâh aña

maksûd u murâduñ vire:

1. maksûd u murâduñ vire:-e

Kaside 6

Mısra: 58

Kelime Tipi: -

İsteğine kavuşturmak.

El açup böyle ider ḥayr du'âñı Dürri

Ḥaqq te'âlâ vire maksûd u murâduñ her dem

maksûda irişdire:

1. maksûda irişdire:-dir, -e

Kaside 4

Mısra: 82

Kelime Tipi: -

Amacına ulaşmak.

Beni murâduma ırgür ki ey ḥuceste-ḥışâl

İrişdire seni maksûda râzık-ı 'âlem

maksûdına nâ'il ola:

1. maksûdına nâ'il ola:-a

Kaside 9

Mısra: 107

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

Amacına ulaşsın (dua).

Müstedâm-ı 'ömr ola maksûdına nâ'il ola

Büse-gâh-ı ḥalk ola ol âsitân-ı pür-feri

makta:

1. makta'nuñ:-nuñ

Tarih 3

Mısra: 16

Gazelin son beyti.

Lafzen ü ma'nî didüm nişbete târiḥ için

Makta'nuñ nokṭalı ḥarfini ey Dürri şay

mâl:

1. mâl:-ı

Mesnevi 1

Mısra: 84

Ar. Maddî varlık, mal.

Destinde midür lülesi boynında mı şâlî

Cilbendi miyânında mı içinde mi mâlî

mâl-â-mâl:

1. mâl-â-mâldur:-dur

Gazel 162

Mısra: 3

Dopdolu.

Ḥor bakma genc-i 'aşkuñ ile mâl-â-mâldur

Şöyle bî-ma'nâ degüldür ḳalbimüñ virânlığı

mālik:1. **māliksin:-sin****Kaside 6**Mısra: **19***Sahip.*

Ḥüsrevā sen hele bir devlete māliksin kim
Görse biñ cān u dil ile kıl olurdu saña Cem

mālik-i genc-i ma'ānī:1. **mālik-i genc-i ma'ānī:****Kaside 7**Mısra: **76**

Kelime Tipi: -

Manalar hazinesinin sahibi.

Şafha-i çarḥ üzre nāmum böyle şebt olmuş benüm
Mālik-i genc-i ma'ānī şāh-ı iklīm-i beyān

mālik-i mülk-i bevān:1. **mālik-i mülk-i bevān:****Kaside 9**Mısra: **46**

Kelime Tipi: -

Güzel söz ülkesinin sahibi.

Ḥazret-i Maḥmūd Efendi fāzıl-ı devr-i zamān
Mālik-i mülk-i bevān şehir-i fezā'il serveri

malta:1. **maltañ:-n, -uñ****Mesnevi 3**Mısra: **10***Akdeniz'de bir ada şehridir.*

Ḥavf eyleyüp ayva kıparur ya kızıl elma
Maltanūñ urur her biri ayağına balta

mā-melekden neñ var:1. **mā-melekden neñ var:-ñ****Gazel 135**Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Bir kimsenin sahip olduğu her şey, varı yoğu, mal varlığı.

Saña ol şāh-ı beḥcet manşib-ı vaşlın ider derler
Müheyyā eyle neñ var mā-melekden Dürriyā müjde

mānend:1. **mānend-i:-i****Gazel 62**Mısra: **9***Gibi.*

Düşersin çāha mānend-i raşad-sāz
Felekden itme ümmīd-i nuḳūşuñ

2. **mānend-i:-i****Gazel 59**Mısra: **4***Gibi, benzer, eş, denk.*

Cüy u dil-cüy-ı 'izār-ı tāb-dāruñdur senüñ
Göñlümi ey meh-liḳā alan benüm mānend-i ḥaş

mānend-i gümāndur:1. **mānend-i gümāndur:-dur****Mesnevi 3**Mısra: **37**

Kelime Tipi: -

Şüpheye benzemek.

Doğrı sözi yok cümlesi mānend-i gümāndur
'Ömri garaż-ı kızb ü fitenle güzērāndur

mānend-i rüy-ı dilber:1. **mānend-i rüy-ı dilber:****Tarih 13**Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yüzüne benzer.

Mānend-i rüy-ı dilber gül-ruḥ kaşrı yir yir
Ḥāki mişāl-i 'anber nefḥa-fezā-yı 'ālem

manğır:1. **manğır:****Gazel 164**Mısra: **12***Manğır, para. II Kuruş.*

Didi dilber isterin ben naḳd-i cānuñ vaşluma
Virne istersem eger ey Dürri bir manğır daḥi

ma'nī-i bikri:1. **ma'nī-i bikri:-i****Gazel 130**Mısra: **7**

Kelime Tipi: -

Söylenmemiş, taze mana.

Gözüm dutsa kaçan kim bir hümā-yı ma'nī-i bikri
Olur şehbāz-ı ṭab'um anı elbette şikār üzre

māni' olur:1. **māni' olur:-ur****Gazel 73**Mısra: **6**Kelime Tipi: **Deyim***Engel olmak.*

Her kaçan küyuña 'azm eylesem ey şūḥ-ı cihān
İrişüp dāmenüme māni' olur ḥār-ı firāk

2. **māni' olur:-ur****Kaside 10**Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Engel olmak.

Dest-i şerīfın öpmege māni' olur raḳīb
Hep çekdügüm cihānda benüm el belāsıdur

manşib:1. **manşib:****Kaside 6**

Mısra: 59

Makam, rütbe.

Devlet ü manşib u şānuñ terakkide idüp
Hil'atin geydüre kat kat saña ey şāh-ı kerem

manşib-ı vaşlın:

1. manşib-ı vaşlın:-m

Gazel 135

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Vuslat makamı.

Saňa ol şāh-ı behcet manşib-ı vaşlın ider derler
Müheyyā eyle neñ var mā-melekden Dürriyā müjde

manşib-ı vaşlın ider:

1. manşib-ı vaşlın ider:

Gazel 135

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kavuşma makamına ulaşmak.

Saňa ol şāh-ı behcet manşib-ı vaşlın ider derler
Müheyyā eyle neñ var mā-melekden Dürriyā müjde

manşib-ı zî-şanı:

1. manşib-ı zî-şanı:-ı

Tarih 6

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Şanlı makam.

Bu mu'azzam manşib-ı zî-şanı teşrîf idicek

Dürri-i dā'î didi târihini cāh-ı 'azîm

manşür:

1. manşür-veş:-veş

Gazel 65

Mısra: 7

Hallac-ı Mansur (asılma bağlamında).

Mā'il olduñ küfr-i zülfine diyü Manşür-veş

Kaşd ider şimdi dil-i bî-çāremi berdāra hat

manşür-ı belā-keş:

1. manşür-ı belā-keş:

Gazel 151

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Dert ve sıkıntı çeken Hallac-ı Mansur.

Meydān-ı maḥabbetde ser-i zülfine diller

Manşür-ı belā-keş gibi āvīze degül mi

manşür-ı dili:

1. manşür-ı dili:-i

Gazel 98

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gönül Mansur'u.

Fāş itmedi 'aşkın o meḥūñ yoḥsa muḳarrer

Manşür-ı dili zülfine berdār ola dirdüm

marāz-ı ğussa-i hicrāna:

1. marāz-ı ğussa-i hicrāna:-a

Gazel 80

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ayrılık kederinin hastası, āşık.

Düşseler n'ola ğamuñla meye avārelerüñ

Marāz-ı ğussa-i hicrāna devādur diyerek

marāz-ı 'aşka:

1. marāz-ı 'aşka:-a

Gazel 154

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aşk hastalığı, aşk.

Anı sensin marāz-ı 'aşka giriftār idici

Düşürüp bister-i hicrānuña bīmār idici

marāz-ı 'aşkı:

1. marāz-ı 'aşkı:-ı

Gazel 149

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Aşk hastalığı.

Marāz-ı 'aşkı olan itmesün ümmid-i necāt

Aña 'ālemde devā olmaz ecelden ğayrı

marifet-mend:

1. ma'rifet-mende:-e

Kaside 9

Mısra: 92

Hüneri, mahareti olan.

Gerçi āyın-i felekdür ey şeh-i 'ālī-cenāb

Ma'rifet-mende mu'arız eylemek bir ebteri

marîz-i 'aşka:

1. marîz-i 'aşka:-a

Gazel 138

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Aşk hastalığı.

Hiç marîz-i 'aşka yokdur bir devā-yı nîk eğer

Dest-i sākiden şarāb-ı dil-güşādur var ısa

maşdar-ı her fenn ü her kitāb:

1. maşdar-ı her fenn ü her kitāb:

Kaside 5

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Her kitap ve ilmin kaynağı.

Ey şadr-ı şāfī maşdar-ı her fenn ü her kitāb

Her muhtaşar kelāmuñ olur nice faşl u bāb

māsivā:

1. mäsivâdan:-dan

Gazel 15

Mısra: 4

1. Bir şeyin dışında kalan ve ondan başka olan her şey. 2. (Mäsivallah sözünden kısaltılarak) Allah'ın zâtı dışındaki bütün varlıklar.

'Alâyıkdan müberrâ ol huzûr itmek murâduñsa
Ğam-ı dünyâ ile âlüde olma mäsivâdan geç

maşûn ide:

1. maşûn ide:-e

Gazel 83

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Korumak, esirgemek.

Bâd-ı âfetden ide Hâzret-i Allâh maşûn
Zevkîn itdûñ bize farz oldu du'âsı Kozinûñ

maṭla'-ı burc-ı şerefden:

1. maṭla'-ı burc-ı şerefden:-den

Kaside 1

Mısra: 122

Kelime Tipi: -

Şeref burcunun doğduğu yer.

Pür-fürûğ eyleye hürşid-i vücûduñ dehri
Maṭla'-ı burc-ı şerefden ola dâyim tâbân

mâ'ü'l-hayât-ı la'l-i dilber:

1. mâ'ü'l-hayât-ı la'l-i dilber:

Gazel 108

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgilinin dudağının hayat veren suyu.

Var iken mâ'ü'l-hayât-ı la'l-i dilber bilmezin
Niçün eyler ârzü-yı şehd ü şekker eyleyen

mâverân:

1. mâverâna:-a

Mesnevi 2

Mısra: 67

Art, geri, bir şeyin ötesinde bulunan.

'Umûr Fâkî dinür bir mâverâna
Şafâlar bahş ider nûş ile câna

mâve şalar:

1. mâve şalar:-ar

Gazel 25

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Mayalanmak, olgunlaşmak.

İsteyen 'aşk-ı hâkîkî-i hum-ı dil içre

Evvelâ 'aşk-ı mecâziden aña mâve şalar

mazharı eyleye:

1. mazharı eyleye:-y, -e

Kaside 9

Mısra: 110

Kelime Tipi: -

Ulaştırmak, eriştirmek, nail etmek.

Hâzret-i maḥdûm-ı zû'l-kâdrin muḳarrer eyleyüp

Eyleye elṭâf-ı bî-pâyânınuñ Hâk mazharı

mazharı ola:

1. mazharı ola:-a

Kaside 9

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Erişmek, nail olmak.

Hâk mübârek eyleye hünkâra kâdî-'askerin

Luṭf-ı bî-pâyânınuñ ola hemîşe mazharı

ma'ânî:

1. ma'ânî:

Kaside 2

Mısra: 104

Manalar II belagatin bir şubesi.

Fikrüm ol silk-i beyândur ki nazîri yokdur

Anda güyâ ki ma'ânî dür-i pâk-i manzëm

ma'ârif:

1. ma'ârif:

Gazel 49

Mısra: 19

Faydalı hüner, sanat bilgileri.

Kelâmı cevher-i hikmet ma'ârif kânıdur ṭab'ı

Kef-i dest-i kerem-peyvesti anuñ baḥr-i kulzûmdür

ma'delet-ârây-ı cihân:

1. ma'delet-ârây-ı cihân:

Kaside 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Cihanın adalet süsleyicisi, adaletli kişi.

.....dih-i ma'delet-ârây-ı cihân

Levḥaş-âllâh zihî maḳsim-i erzâk-ı zamân

ma'delet-efzâ-yı cihân:

1. ma'delet-efzâ-yı cihân:

Kaside 2

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

Âleme adalet dağıtan.

Râfi'-i cevr ü sitem ma'delet-efzâ-yı cihân

Menba'-ı şefkat ü hem-nâm-ı ḥabîb-i ekrem

ma'den-i ihsân u kerem:

1. ma'den-i ihsân u kerem:

Kaside 6

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

İhsan ve ikramın kaynağı.

Tîğ-zen ḥamle-figen reşk-i Nerîmân-pîş

Dür-i şehvâr-ı 'Aden ma'den-i ihsân u kerem

ma'den-i ihsân u 'atâ:**1. ma'den-i ihsân u 'atâ:****Tarih 8****Mısra: 2****Kelime Tipi: -***İhsan ve bağış madeni.*

Hâbbezâ mekrûmet-âmîz ü re'îs-i küremâ

Şâhibü'l-baḥr-i kerem ma'den-i ihsân u 'atâ

ma'nî:**1. ma'nîler:-ler****Kaside 4****Mısra: 58***Anlam.*

O silk-i 'ilm-i hünerdür ki ṭab'-ı bā-ḥiredüñ

Daḳîḳ ma'nîler anda le'âlî-i munazzam

2. ma'nî:**Tarih 3****Mısra: 15***Anlam.*

Lafzen ü ma'nî didüm nişbete târîḥ için

Maḳta'nuñ noḳtalı ḥarfîni ey Dürri şay

mebzûl itseñ:**1. mebzûl itseñ:-se, -ñ****Gazel 40****Mısra: 9****Kelime Tipi: -***Bol bol vermek, dağıtmak.*

Sükker-i ihsânüñ itseñ 'âleme mebzûl eger

Hiç dimezsün Dürri-i tûṭî- süḥen yâ ḳandadur

mebzûl olmasa:**1. mebzûl olmasa:-ma, -sa****Kaside 7****Mısra: 11****Kelime Tipi: -***Bir şeyin çok fazla olması, bol bol bulunması.*

Olmasa tiryâk-ı luṭfuñ 'âleme mebzûl eger

Bîm-i mâr -ı ḡamla durmazdı yerinde murḡ-ı cân

mecâzî:**1. mecâzîdür:-dür****Gazel 60****Mısra: 8***Gerçek olmayanla ilgili.*

Ġam yime 'aşḳum benüm 'aşḳ-ı mecâzîdür diyü

Ḥâne-i 'aşḳ-ı ḥaḳîḳîye mecâzîdür esâs

2. mecâzî:**Gazel 28****Mısra: 7***Gerçek olmayan.*

Ḳo mecâzî ise de dildeki 'aşḳuñ dirsün

Giderek cûları seyr eyle ki deryâya çıkar

meclis:**1. meclisine:-i, -n, -e****Mesnevi 1****Mısra: 92***Toplantı.*

Yâ 'Abdî Aḡa itmedi mi yârânı ziyâret

Her birisinüñ meclisine verdi mi lezzet

2. meclisde:-de**Gazel 143****Mısra: 5***Sohbet etmek ve eğlenmek amacıyla bir araya gelmiş dost ve arkadaş topluluğu.*

Yâre duyurma meylüñi meclisde yañılıp

Şabr eyle keyf-i bâdeye mestâna söyleme

3. meclise:-e**Matla 1****Mısra: 1***Sohbet etmek ve eğlenmek amacıyla bir araya gelmiş dost ve arkadaş topluluğu.*

'Aḳs-i ḥaṭṭ-ı yâr ile fer virdi sāḡar meclise

Yâḳdı sâḳî şanki bir şem'-i mu'anber meclise

4. meclise:-e**Matla 1****Mısra: 2***Sohbet etmek ve eğlenmek amacıyla bir araya gelmiş dost ve arkadaş topluluğu.*

'Aḳs-i ḥaṭṭ-ı yâr ile fer virdi sāḡar meclise

Yâḳdı sâḳî şanki bir şem'-i mu'anber meclise

5. meclis:**Gazel 68****Mısra: 4***Cemiyet, zevk ve sefa toplantısı.*

Ḥayflar bezm-i ḡam içre çekilen bâdemûze

Yârsız gördüğümüz meclis ile câma dirîḡ

6. meclisde:-de**Gazel 68****Mısra: 5***Cemiyet, zevk ve sefa toplantısı.*

Câmı meclisde mezemmetle alur aḡzına âḥ

Dehen-i vâ'ize düşdi mey-i gül-fâma dirîḡ

7. meclise:-e**Mesnevi 1****Mısra: 63***Toplantı, meclis.*

Her meclise gelse o feraḥ-baḥş u muḳarrer

Mülk-i 'ademe deñlü hemân ḡam güzer eyler

8. meclise:-e

Gazel 46

Mısra: 8

Eğlence yeri, zevk ve safa için toplanılan yer.

Bülbül ol al bülbüle gül gibi ey sâkî ele
Meclise şal gulgule bir nefha-i 'işret kıpar

9. meclisi:-i

Kaside 10

Mısra: 8

Bezm, meclis, eğlence yeri, zevk ve sefa toplantısı.

Güller açılrsa bülbül-i şürîdeye n'ola
Çokdan nedîmi meclisi pek âşinâsıdur

meclis-i şâh-ı bahâra:

1. meclis-i şâh-ı bahâra:-a

Kaside 4

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Bahar şahının meclisi.

Şürâhî meclis-i şâh-ı bahâra gonca olup
'Arak meşâbesidür anda cem' olan şebnem

meclis-i 'aşka:

1. meclis-i 'aşka:-a

Kaside 8

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Aşk meclisi.

Bezm-i gâmda eşk-i hününüm baña oldı şarâb
Meclis-i 'aşka n'ola laht-ı ciger olsa kebâb

mecmû'a-i hüsn-i kabûle:

1. mecmû'a-i hüsn-i kabûle:-e

Kaside 9

Mısra: 95

Kelime Tipi: -

Hoş karşılama kitabı.

Luţf idüp mecmû'a-i hüsn-i kabûle eyle kayd
Pâyûña 'arz itdügüm şî'r-i belâgat-güsteri

mecmû'a-i hüsn-i kabûle:

1. mecmû'a-i hüsn-i kabûle:--i-e

Kaside 7

Mısra: 63

Kelime Tipi: -

Güler yüz gösterme, iyi karşılama kitabı.

İdesin mecmû'a-i hüsn-i kabûle şebt ü kayd
Mâhdan mâhiye dek itdüm recâ-yı pür-fığân

mecnûn:

1. mecnûn:

Gazel 106

Mısra: 6

Mecnûn.

Benüm memâlik-i 'aşk u mahabbetüñ şâhı
Cihânda başına sulţân ider hemân Mecnûn

2. mecnûn:

Gazel 160

Mısra: 1

Mecnûn.

Âh-ı şerer-nâküm çıkar 'aşkuñ ile Mecnûn gibi
Bilmezlenürsün sen dağî derdüm 'ayândur gün gibi

3. mecnûn:

Gazel 37

Mısra: 2

Deli, çılgın.

'Aqlum alan benüm o perî-rû degül midür
Mecnûn iden bu 'âlemi hep o degül midür

4. mecnûnların:-lar, -uñ

Gazel 58

Mısra: 8

Mecnûn; deli, çılgın.

Dâmân-ı küh deşti tutar Kays-veş hemân
Mecnûnların kemend-i ser-i kâkül istemez

5. mecnûn-ı:--ı

Gazel 103

Mısra: 4

*Leylâ ile Mecnûn hikayesinin erkek kahramanı**Kays II çılgın.*

Murgân-ı gam itse n'ola başumda mekân
Mecnûn-ı ser-i zülf-i siyehkâr oldum

6. mecnûn:

Kaside 1

Mısra: 78

*Leylâ ile Mecnûn hikayesinin erkek kahramanı**Kays II çılgın.*

Benüm ol küşte-gen-i deşt ü beyâbân-ı mihen
Râh-zen-i gam beni Mecnûn gibi kıldı 'uryân

mecrûh:

1. mecrûh:-a

Kaside 2

Mısra: 84

Yaralanmış.

Ey keremkâr şifâhâne-i ihsânından
İderin şimdi o mecrûha recâ-yı merhem

medâvih:

1. medâvihüñi:-üñ, -i

Kaside 4

Mısra: 55

Övme, övgü.

Olup medâvihüñi yazmada senüñ 'âciz
Revân ider gözinüñ kanlı yaşlarını kalem

medd-i başar:

1. medd-i başar:

Tarih 7

Mısra: 13

Kelime Tipi: -
Uzağa bakma.

Ol kadar medd-i başar var kim bu kaşır-ı hûbda
Oldı şan revzenleri âyîne-i ‘âlem-nümâ

meded:

1. meded:

Kaside 9

Mısra: **81**

Yardım, lutuf.

Merhem-i bih-bûd-ı luţfuñla şifâ-sâz ol meded
Ey şifâ-yı hîkmetüñ ‘allâme-i dâniş-veri

2. meded:

Kaside 4

Mısra: **73**

Kelime Tipi: -

İmdâd, yardım || aman eyvâh!

Dil-i fütâdeye de dest-gîr ol ki meded

Çoma ayakda beni tâ ki behre-mend olalum

medeng-i bâb-ı ma‘ânî:

1. medeng-i bâb-ı ma‘ânî:

Kaside 4

Mısra: **59**

Kelime Tipi: -

Manaların kapı kilitleri, sürgüleri.

Medeng-i bâb-ı ma‘ânî vü bâb-ı ‘ilm-i bedî’

Kilid-i tab‘-ı ŝerîfûñle münfetiğ her dem

medeng-i bâb-ı ma‘nî vü beyân:

1. medeng-i bâb-ı ma‘nî vü beyân:--i

Kaside 7

Mısra: **30**

Kelime Tipi: -

Mana ve açıklama kapısının anahtarı.

Haşılı miftâh-ı tab‘-ı hîkmet-âmizüñ ile
Münfetiğdür hep medeng-i bâb-ı ma‘nî vü beyân

medh:

1. medhîni:-i, -n, -i

Kaside 2

Mısra: **27**

Övgü.

Yazayın medhîni bir fâzıl-ı devrânüñ kim
Görmeye mişlini ‘ömrinde bu çeşm-i ‘âlem

medh eyler idüm:

1. medh eyler idüm:-r, - idü, -m

Kaside 2

Mısra: **97**

Kelime Tipi: -

Övmek.

Ben seni böyle mi medh eyler idüm sultânüm
Olmasam hancer-i endüh u elemle ebkem

2. medh eyler idüm:-r, - idü, -m

Kaside 1

Mısra: **103**

Kelime Tipi: -

Övmek.

Ben seni böyle mi medh eyler idüm sultânüm
Eyledi dehr-i denî neyleyeyin bî-dermân

medh itmege:

1. medh itmege:-meg, -e

Kaside 2

Mısra: **32**

Kelime Tipi: -

Övmek.

Böyle vaş eyler anuñ zât-ı kerîmü’ŝ-şânın
Gelseler bir yere medh itmege eşrâf-ı ümem

medh ü senâ itsek:

1. medh ü senâ itsek:-se, -k

Tarih 8

Mısra: **19**

Kelime Tipi: -

Methetmek, övmek.

Ne kadar medh ü senâ itsek o baħr-i cüdı
Yine kaŝırsın anuñ medhîni itmekde dilâ

medh-i cânânevi:

1. medh-i cânânevi:-y, -i

Gazel 36

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Sevgilinin övgüsü, methi.

Ťüti-i dil n’ola ey Dürri olursa güyâ

Medh-i cânânevi hep kând-i feminden söyler

medh-i senân itmekdür:

1. medh-i senân itmekdür:-mek, -dür-ñ

Kaside 7

Mısra: **81**

Kelime Tipi: -

Övmek.

Dem-be-dem medh-i senân itmekdür endişem benüm

Vaşf-ı zâtuñ eylemekdür rûz u şeb pîşem hemân

medh-i zâtuñda:

1. medh-i zâtuñda:-uñ, -da

Kaside 1

Mısra: **106**

Kelime Tipi: -

Kişinin övgüsü.

Şimdi ‘afv eyle kuşurum yine hîdmet bâkî

Medh-i zâtuñda olupdur bilürin çok noĝŝân

2. medh-i zâtuñda:-uñ, -da

Kaside 1

Mısra: **114**

Kelime Tipi: -
Kişinin övgüsü.

Nâzım-ı cüd-ı u vücuduñ katı çokdur bilürüm
 Medh-i zātuñda velî bendeñe yokdur akrân

3. **medh-i zātuñda:** -uñ, -da

Kaside 1

Mısra: 115

Kelime Tipi: -
Kişinin övgüsü.

Medh-i zātuñda kuşur eyledi çün kim Dürri
 Eylesün bari murâdıñca du'â bî-pâyân

medhini itmekde:

1. **medhini itmekde:** -i, -n, -i-mek, -de

Tarih 8

Mısra: 20

Kelime Tipi: -
Övmek.

Ne kadar medh ü şenâ itsek o bañr-i cüdi
 Yine kâşırıñ anuñ medhini itmekde dilâ

medhüş olup:

1. **medhüş olup:** -up

Gazel 46

Mısra: 11

Kelime Tipi: -
Şaşkın olmak, dehşete düşmek.

Dürriyâ medhüş olup şanur kıyâmet kopdı halk
 Hânesinden her muhsin yâr-ı serv -kâmet qopar

medrese-i fâzlıñda:

1. **medrese-i fâzlıñda:** -ı, -n, -da

Kaside 2

Mısra: 29

Kelime Tipi: -
Erdem medresesi.

Nice fâzıl ki anuñ medrese-i fâzlıñda
 İde kim sūhtesi seyyid-i 'aşrı mülzem

mefhar:

1. **mefharı:** -ı

Kaside 9

Mısra: 44

Övünç.

Şafha-i çarh üzre nâmuñ böyle tahrîr eylemiş
 Kilk-i ressam-ı kazâ ey ehl-i 'ilmüñ mefharı

mefhar-ı akrân:

1. **mefhar-ı akrân:**

Mesnevi 1

Mısra: 42

Kelime Tipi: -
Akranın övüncü.

Ol hıñr-ı yem-i cüdi o fermân-ber-i şâhı
 Ol mefhar-ı akrân o ser-i hayl-i sipâhı

mefhüm-ı kitâb-ı kadrün:

1. **mefhüm-ı kitâb-ı kadrün:** -üñ

Kaside 9

Mısra: 17

Kelime Tipi: -
Değer kitabının anlaşılması.

Cümle mefhüm-ı kitâb-ı kadrün olmışdur kerem
 Rişte-i hürşid-i ihsândur ser-â-ser mıştarı

mefhün:

1. **mefhün:**

Gazel 160

Mısra: 6

Âşık, vurulmuş, mübtelâ.

Mektüb-ı dil ser-bestedür başını sarmış hastedür
 Ahvâlin 'arz itmek diler şâhum saña mefhün gibi

mefhün evler:

1. **mefhün eyler:-r**

Gazel 106

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kendine bağlamak, hayran bırakmak.

Nigâh-ı luṭfıñı itme dirîğ zirâ kim
 Beni saña o bakışlardur eyler mefhün

mefhün itdi:

1. **mefhün itdi:-di**

Gazel 7

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Deyim**

Âşık olmak, vurulmak, mübtelâ olmak.

İtdi mefhün 'âlemi rüyuñda olan âb u tâb
 Mihr-ü gerdüna 'aceb midür düşerse ıztırâb

2. **mefhün itdi:-di**

Kaside 8

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Âşık olmak, vurulmak, mübtelâ olmak.

İtdi mefhün 'âlemi rüyuñda olan âb u tâb
 Mihr-i gerdüna 'aceb midür düşerse ıztırâb

mefhün olalı:

1. **mefhün olalı:-alı**

Gazel 144

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Tutkunu olmak, âşığı olmak; hayranı olmak.

O yârüñ olalı mefhünı luṭfin görmedüm gitdi
 Hemân beyhüde Dürri 'âşık-ı zâr olduğum kaldı

meger:

1. **meger:**

Gazel 61

Mısra: 8

Aslında, oysa ki.

Yilürüp kıcdum miyân-ı yâre ibrâm eyleyüp
Künc-i vaşlına meger miftâh anuñ ikdâm imiş

2. meger:

Kaside 6

Mısra: 13

Aslında, oysa ki.

İtdi peydâ meger ol hil'atı hayyât-ı ezel
Görmemiş mişlini zîrâ ki anuñ bir âdem

3. meger:

Gazel 42

Mısra: 8

Meğer, aslında.

Eylemiş çâk-ı giribân yine ol gönca-i nâz
Meger itmiş aña bu nâle-i cân-gâh eşer

4. meger:

Gazel 108

Mısra: 9

Meğer, aslında.

Dürriyâ tab'uñ senüñ kibrît-i ahmedür meger
Hep odur eş'âr-ı ma'nî-dâruñı zer eyleyen

5. meger:

Kaside 7

Mısra: 36

Bir tek, yalnızca.

Vaşf-ı tab'-ı pâki hiç kimse tahrîr idemez
Kâtib-i vahy eyleye anı meger gebt ü 'ayân

6. meger:

Gazel 22

Mısra: 7

Aslında, gerçi.

Güşunı halk meger kim güle teşbih itmiş
Güş-i cânânuma menğüş egilüp anı añar

7. meger:

Gazel 42

Mısra: 6

Aslında, gerçi.

Hâlûmi sormağa mu'tâd degülken şorduñ
İtdi inşâf meger qalbûñe ey meh eşer

8. meger:

Gazel 110

Mısra: 8

Aslında, gerçi.

Ehl-i dil ü dâniş gerek insân olan ey dil
Her gördüğün sen meger âdem mi şanursın

9. meger:

Kaside 2

Mısra: 72

Aslında, gerçi.

Kimse ' 'ahdinde anuñ kimseden itmez efgân
İder gülşende meger bülbül-i şürîde nağam

10. meger:

Kaside 5

Mısra: 35

Aslında, gerçi.

Bahtuñ 'arûsı yakdı meger pâyine hizâb
Gökde şafağ degül görinen ey felek-me'âb

11. meger:

Gazel 83

Mısra: 2

Sanki.

Reşk-bağşâ-yı cihân oldı fezâsı Kozinüñ
Oldı kevşerle meger şive-nümâsı Kozinüñ

12. meger:

Kaside 6

Mısra: 23

Sanki.

Büse-i pây-i şerîfün meger almak ister
Mâh-ı nev kâmetini aña bakup eyledi ham

13. meger:

Kaside 1

Mısra: 46

Sadece, yalnızca.

Kimse ' 'ahdinde anuñ kimseden itmez feryâd
İde gülşende meger kim yine tolâb efgân

meger kim:

1. meger kim:

Kaside 3

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Meğer ki, oysa ki.

Gülistân içre gördüm dest-mâli haylî âl olmuş
Meger kim hün-ı eşk-i bülbül-i zârı siler gönca

2. meger kim:

Kaside 3

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Meğer ki, oysa ki.

Meger kim bülbül-i şeydâ leb-i dildarı vaşf eyler
Anuñçün alınup bezm-i çemende ter düşer gönca

3. meger kim:

Kaside 3

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Meğer ki, oysa ki.

Açılmaz hayliden dem-bestedür şahn-ı gülistânda
Meger kim maqdem-i şadr-ı felek-kadre bakar gönca

meges:

1. meges:

Gazel 59

Mısra: 10
Sinek.

Dürriyâ şöyle za'îf itdi beni kim hicr-i yâr
Pâyına yapışsam uçardı benümle bir meges

meh:

1. meh:

Gazel 136

Mısra: 4

Ay.

Açdı sükkân-ı felek seyre bu sûri revzen
Anda şanmañ ki meh oldı yine peydâ bu gice

2. mehde:-de

Kaside 2

Mısra: 106

Ay.

Ne mihr şalsa eger pertevini âfâka
Mehde ancak kelef-âşâ kıla leyl-i târem

3. mehûñ:-ûñ

Gazel 98

Mısra: 5

Ay II Sevgili, dilber.

Fâş itmedi 'aşkın o mehûñ yoşsa muqarrer
Manşûr-ı dili zülfine berdar ola dirdüm

4. meh:

Kaside 2

Mısra: 7

Ay II Sevgili, dilber.

Nice mir'ât-ı hayâl eylese meh pertevini
Rûz-ı rûşen ola bî-şek şeb-i deycûr ol dem

5. meh:

Gazel 28

Mısra: 1

Ay, ay yüzlü sevgili.

Çıkmasun hânedan ol meh yine gavgâya çıkar
Düşürür birbirine halkı temâşâya çıkar

6. meh:

Gazel 42

Mısra: 6

(ay yüzlü) güzel, dilber.

Hâlümü sormağa mu'tâd degülken şorduñ
İtdi inşâf meger kalbüne ey meh eğer

7. meh:

Kaside 7

Mısra: 91

Mah, ay.

Nitekim meh iktibâs-ı nûr ide hûrşidden
Nitekim mihr-i ziyâ-bağış ola çarh üzre 'ayân

8. mehdür:-dür

Mesnevi 1

Mısra: 28

Ay (bende bağlamında).

Yâ Yümnî Efendiye gördüñ mi melekdür
Bir bendesi mehdür birisi çarh-ı felekdür

meh ü mihr:

1. meh ü mihr:

Kaside 4

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Ay ve güneş.

Meh ü mihr geleydi çarh-ı sünbülüstâna
Çemende şun'-ı Hudâ itdi başka bir 'âlem

meh ü mihr-i rahşân:

1. meh ü mihr-i rahşân:

Kaside 1

Mısra: 118

Kelime Tipi: -

Parlak güneş ve ay.

Tâ ki gerdiş ide bu künbed-i çarh-ı devvâr
Tâ ki şâbit ola anda meh ü mihr-i rahşân

mehbit-i envâr:

1. mehbit-i envâr:-ı

Kaside 4

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

Nurların incedeği yer.

Derûnı mehbit-i envâr feyzdür ta'accüb
Terāküm eylese anda ma'ânî-i mülhem

meh-i cebinüñi:

1. meh-i cebinüñi:-üñ, -i

Gazel 57

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) alnının/yüzünün parlaklığı.

Meh-i cebinüñi hûrşid-i rüyuñı seyre
Fütâde-dil seni leyl ü nehâr arar bulmaz

meh-i evc-i bahâ:

1. meh-i evc-i bahâ:

Gazel 107

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kıymet göğünün ayı (sevgili bağlamında).

Tama'-ı hâim idüp umsam n'ola vaşluñ her bâr
Bir meh-i evc-i bahâ dilber-i simîn-bersin

meh-i gerdün:

1. meh-i gerdün:

Gazel 49

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Gökyüzünde dönmekte olan ay.

O bir şâh-ı 'adâletdür ki rahş-ı kadrine anuñ
Kevâkib miñ-i zerrîn meh-i gerdün ise sümüdür

meh-i 'ıyd-ı:**1. meh-i 'ıyd-ı:****Gazel 39**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Bayram ayı, bayramın tayin edildiği zaman dilimi
(sevgilinin yüzü bağlamında).*

Şehā 'uşşākuñı lutf eyle kurbān itmeden evvel
Meh-i 'ıyd-ı ruñuñ zülfuñ şehābın ref' kıl göster

meh-i nev:**1. meh-i nev:****Tarih 5**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Hilāl.

Semiyy-i mefhar-ı 'ālem Ebu's-su'ūd-ı zamān

Meh-i nev öpmege pāy-i şerī'atine mā'il

2. meh-i nev:**Gazel 147**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yeni ay, hilal.

Meh-i nev gibi terakkebda ruñ-ı pür-tābı

Açılup gül gibi ol gonca-i zibā büyüdi

meh-i pür nūra:**1. meh-i pür nūra:-a****Gazel 43**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Nur dolu, nurlanmış ay.

Cebinüñ âfitāb-ı 'ālem-ārā

Ruñuñ ammā meh-i pür nūra beñzer

meh-i tābāna:**1. meh-i tābāna:-a****Gazel 143**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Parlak ay I sevgili.

Ahvālünı nigāh ile 'arz eyle Dürriyā

Şehrdür añlar ol meh-i tābāna söyleme

meh-liķā:**1. meh-liķā:****Gazel 3**

Mısra: 6

Ay yüzlü güzel/dilber.

Ter düşer āh itdüğinden 'āşık-ı şeydā senüñ

Şöyle nāzūkdür hevādan nem kapar ol meh-liķā

2. meh-liķā:**Gazel 4**

Mısra: 8

Ay yüzlü güzel/dilber.

Hāl-i gerdānuñı ki seyr itdürüp öldürme beni

Ķanunı boynuñā alma şaķın ey meh-liķā

3. meh-liķā:**Gazel 17**

Mısra: 8

Ay yüzlü güzel/dilber.

Ķaşre dek 'uşşāk-ı maħzunı iderdı neşve-dār

Şunsa bir kerre eger ol meh-liķā zerrin Ķadeħ

4. meh-liķā:**Gazel 59**

Mısra: 4

Ay yüzlü güzel; dilber.

Cūy u dil-cūy-ı 'izār-ı tāb-dāruñdur senüñ

Göñlümi ey meh-liķā alan benüm mānend-i Ķas

5. meh-liķā:**Gazel 125**

Mısra: 5

Ay yüzlü güzel; dilber.

Nisān-ı lutf-ı Ķaķķ ile ey meh-liķā gönül

Lü'lü'-yi 'aşķuñā şādef oldı biħamdihi

6. meh-liķā:**Gazel 13**

Mısra: 3

Ay yüzlü (güzel, dilber) II sevgili.

Vişālün 'ıydine irgürmedik ey meh-liķā çünkim

Nedür yā gūsfend-i cānı kurbān itmege bā'is

meh-pāre:**1. meh-pāre:****Gazel 139**

Mısra: 5

Ay parçası. || güzel, sevgili.

Yangınlıgum bulurdı o meh-pāre kendine

Bir kez bakındı sīne-i pür-süz- dāğına

2. meh-pāre:**Gazel 44**

Mısra: 4

Ay parçası. II Güzel, sevgili.

Ol Ķadar itdüğü tekml kitāb-ı şīre

Ne sebaķ ister o meh-pāre ne üstād ister

meh-peyker:**1. meh-peykerüñ:-üñ****Gazel 72**

Mısra: 9

Ay yüzlü.

Şöyle maħlūt oldı kim 'aşķ ile ol meh-peykerüñ

Eyler oldı her muşavver Dürriyi taşvīr-i 'aşķ

meh-rü:**1. meh-rü:****Gazel 66**

Mısra: 7

Ay yüzlü.

Mihr ü cevruñden 'atâ kıl baña ey meh-rû birin
Her ne gelse senden eyler bu dil-i ğam-ğâr hâz

2. meh-rû:

Gazel 66

Mısra: 1

Ay yüzlü ll sevgili.

Baña ey meh-rû gelür her itdüğüñ âzâr hâz
Şerbet-i la'lünden eyler bu dil-i bî-çâre hâz

3. meh-rû:

Gazel 95

Mısra: 5

Ay yüzlü ll sevgili.

N'ola feryâd idersem ey meh-rû
Sîh-i ğamda kebâbdur gönlüm

4. meh-rû:

Gazel 122

Mısra: 2

Ay yüzlü ll sevgili.

Nedür diyü baña şordukda 'arz idüp pehlü
Didüm ki genc-i tılsım-ı vefâdur ey meh-rû

5. meh-rû:

Gazel 139

Mısra: 1

Ay yüzlü ll sevgili.

Kâküllerin şalınca o meh-rû yañağına
Üftâde oldı murğ-ı dil 'aşkuñ duzağına

6. meh-rû:

Gazel 139

Mısra: 10

Ay yüzlü ll sevgili.

Vaşında gevher eyledi Dürrî bu şi'rini
Mengüş iderse lâıyk o meh-rû kulağına

7. meh-rû:

Gazel 144

Mısra: 3

Ay yüzlü ll sevgili.

Gül-i ruhsârınuñ iller şafâsın itdi ey meh-rû
Benüm bülbül gibi âzürde-i hâr olduğum kaldı

8. meh-rû:

Gazel 163

Mısra: 3

Ay yüzlü ll sevgili.

Dirîğ künc-i firâkunda şimdi ey meh-rû
O zevk-i müy-miyânuñ baña hayâl oldı

mehveş:

1. mehveşüñ:-üñ

Gazel 37

Mısra: 7

Ay gibi güzel sevgili.

Gülbâr-i hüsn içinde açılmış o mehveşüñ
Lâle-'izârı kâkül-i şeb-bü degül midür

meh-veş:

1. meh-veş:

Gazel 90

Mısra: 1

Ay gibi güzel, sevgili.

Oldum ey meh-veş senüñ bâr-ı ğamuñ çekmekle dâl
'Aksidür cism-i nizâruñ âsumân üzre hilâl

2. meh-veş:

Gazel 135

Mısra: 7

Ay gibi güzel kişi.

Çıkarılmış Ka'be-i küyından ol meh-veş diyü ey dil
İder peyk-i ümidüm cân-ı zâra dâ'imâ müjde

mekân:

1. mekâna:-a

Mesnevi 2

Mısra: 7

Yer, mahal.

Dinür yaylak-ı Karlık ol mekâna
Anuñ her küşesi beñzer cinâna

2. mekândan:-dan

Mesnevi 2

Mısra: 126

Yer, mahal.

Refî'dür ol maḥal mihr-i cihândan
Olur püşt-i hüma seyr ol mekândan

3. mekân:

Kaside 7

Mısra: 14

Yer, yurt, vatan.

Devr-i 'adlünde senüñ itsün fiten terk-i diyâr
Kalmadı iqlim-i 'Osmânide hiç aña mekân

mekân idindi:

1. mekân idindi:-di

Gazel 139

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yurt olarak benimsemek.

Rüyı yanında zülfini murğ-ı dil itdi cā
Bülbül gibi idindi mekân gül budağına

mekân itse:

1. mekân itse:-se

Gazel 103

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Mesken tutmak, yerleşmek.

Murgân-ı gam itse n'ola başumda mekân
Mecnûn-ı ser-i zülf-i siyehkâr oldum

mekân tutdı:

1. **mekân tutdı:-dı**

Kaside 7

Mısra: 48

Kelime Tipi: **Deyim**

Yerleşmek, yer edinmek.

'Aşk bî-cân-ı elem şarmışdı nahl-i kaddüme
Tutdı murgân gam-ı gerdündan anda mekân

mekân-ı pür-şafâ vü cennet-asâ:

1. **mekân-ı pür-şafâ vü cennet-asâ:**

Mesnevi 2

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Cennet gibi ve neşe dolu yer.

Te'alallâh zihî yaylak-ı 'alâ
Mekân-ı pür-şafâ vü cennet-asâ

mekkâr:

1. **mekkâr-ı:-ı**

Gazel 9

Mısra: 2

Hilekar II Sevgili.

İtdi pertâb baña yeter sitem-bâr-ı gâzûb
Müstedâm ola beni aındı o mekkâr-ı gâzûb

mekrûmet:

1. **mekrûmetüñ:-üñ**

Kaside 10

Mısra: 13

Cömertlik.

Ol şâh-ı mülk mekrûmetüñ cüy-ı cevrinüñ
Hiç şübhe itme zerrece şad-nümâsıdır

mekrûmet-âmiz:

1. **mekrûmet-âmiz:**

Tarih 8

Mısra: 1

Cömert.

Habbezâ mekrûmet-âmiz ü re'is-i küremâ
Şâhibü'l-baħr-i kerem ma'den-i ihsân u 'atâ

mekteb-i dilde:

1. **mekteb-i dilde:-de**

Gazel 6

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönül mektebi.

Bu mekteb-i dilde baña ol hâce-i 'aşkuñ
Şad fenn-i muhabbet okudur ezbere cânâ

mektûb-ı dil:

1. **mektûb-ı dil:**

Gazel 160

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönül mektubu.

Mektûb-ı dil ser-bestedür başımı sarmış hastedür
Aħvâlin 'arz itmek diler şâhum saña meftûn gibi

melâhat:

1. **melâhatde:-de**

Gazel 32

Mısra: 1

Güzellik.

Dime ancak melâhatde o yâr-i sîm-ber vardur
Göreydüñ ey dil-i şeydâ bu 'âlemde neler vardur

melek:

1. **melek:**

Gazel 116

Mısra: 3

Allah katında bulunan ve nur olarak yaratılan varlıkların her biri.

Ru'yet-i didâruña tākāt getürmezken melek

Ey perî inşâf ide bî-çâre insân neylesün

2. **melekdür:-dür**

Mesnevi 1

Mısra: 27

Melek (huylu).

Yâ Yümnî Efendiye de gördüñ mi melekdür
Bir bendesi mehdür birisi çarħ-ı felekdür

melek-sîmâ:

1. **melek-sîmâ:**

Gazel 40

Mısra: 5

Melek yüzlü. || Sevgili.

Derd-i âhum çarħa çıksa ey melek-sîmâ n'ola
Âteş-i endüh-ı hicrûñle gönül süzendedür

melûn:

1. **mel'ûnı:-ı**

Tarih 17

Mısra: 5

Lanetlenmiş olan, lanetli.

Hele katl eyledüñ o mel'ûnı

Fuğarâ itmez oldı âhı

memâlik-i 'aşk u mahabbetüñ:

1. **memâlik-i 'aşk u mahabbetüñ:-üñ**

Gazel 106

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Aşk ve muhabbet ülkesi.

Benüm memâlik-i 'aşk u mahabbetüñ şâhı
Cihânda başına sultân ider hemân Mecnûn

memdüh-ı cümle:**1. memdüh-ı cümle:****Tarih 13**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Övülmüş.

‘İzzet-pezîr-i ‘âlem kân-ı ‘atâ vü dil-i yem

Memdüh-ı cümle âdem reşk-i revân-ı hâtem

memlû:**1. memlûdur:-dur****Kaside 7**

Mısra: 2

Dolu, dopdolu.

Hâbbezâ ey şâh-ı iklîm-i ma‘ânî vü beyân

Şıyt-ı taht-ı ‘ilm ü efzâlünle memlûdur cihân

memnûn evlevüp:**1. memnûn eyleyüp:-y, -üp****Kaside 9**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Sevindirmek, hoşnut etmek.

Halkı memnûn eyleyüp dil-beste itdi kendüye

Şâhid-i cüd-ı vücûd-ı pâkünüñ kâkülleri

me‘mül olan:**1. me‘mül olan:-an****Mesnevi 1**

Mısra: 131

Kelime Tipi: -

Ümit edilmek, umulmak.

Me‘mül olan oldur ki kabûl eyleyeler hep

Bizden de selâm eyle diyü söyleyeler hep

2. me‘mül olan:-an**Mesnevi 3**

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Beklenen, umulan, ümit edilen.

Me‘mül olan oldur ki kabûl eyleyeler hep

Bizden de selâm eyle diyü söyleyeler hep

menba‘-ı cüd:**1. menba‘-ı cüd:****Kaside 12**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Cömertlik kaynağı.

Di ki ey dürr-i dil-efrûz-ı yem-i ‘izz ü ‘atâ

Di ki ey hâzret-i şâh-ı kerem ü menba‘-ı cüd

menba‘-ı şefkat:**1. menba‘-ı şefkat:****Kaside 2**

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

Şefkat kaynağı.

Râfî-i cevri ü sitem ma‘delet-efzâ-yı cihân

Menba‘-ı şefkat ü hem-nâm-ı habîb-i ekrem

menba‘-ı ihsân u ‘atâ:**1. menba‘-ı ihsân u ‘atâ:****Kaside 6**

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Bağış ve ihsan kaynağı (memduh bağlamında).

Dil-nevâz-ı ‘ulemâ menba‘-ı ihsân u ‘atâ

Genc-bağış-ı şulehâ âşaf-ı Cemşîd-hadem

menba‘-ı ihsâna:**1. menba‘-ı ihsâna:-a****Tarih 5**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Lütuf kaynağı, ihsanın kaynağı.

Didüm o menba‘-ı ihsâna Dürriyâ târîh

Saña mübârek ola sadr-ı Rûm ey ‘âdil

menba‘-ı zevk:**1. menba‘-ı zevk:****Mesnevi 2**

Mısra: 115

Kelime Tipi: -

Zevk kaynağı.

Biri ‘ayn-ı şafâ kim menba‘-ı zevk

İçen anı olur ol demde pür-şevk

menba‘-ı zevkı:**1. menba‘-ı zevkı:-ı****Mesnevi 1**

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

Zevk kaynağı.

Gördün mi Hızır Ağayı ol rûh-ı revânı

Ol menba‘-ı zevkı o kerem-kâr-ı cihânı

menba‘-ı ‘ilm ü hüner:**1. menba‘-ı ‘ilm ü hüner:****Kaside 8**

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

İlim ve hüner kaynağı.

Menba‘-ı ‘ilm ü hüner ‘allâme-i ‘âlî-güher

Zât-ı Maḥmûdu’s-siyer maḥdûm-ı dâniş-iktisâb

menğüş:**1. menğüş:****Gazel 22**

Mısra: 8

Küpe.

Güşunı halk meger kim güle teşbîh itmiş

Güş-i cânânuma menğüş egilüp anı añar

mengüş-ı bünägüş ide:**1. mengüş-ı bünägüş ide:-e****Gazel 100**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kulağın küpesi yapmak.

Mengüş-ı bünägüş ide şâyed dūr-i nazmum

Bir vaşf-ı pesendide-i cānān idebilsem

menğüş-i güş eyle:**1. menğüş-i güş eyle:-ler, -üm****Gazel 37**

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Deyim***Kulağa küpe etmek, dinlemek.*

Menğüş-i güş hüsn-i kabūl eyle sözlerüm

Vaşf-ı ruḥuṇda her biri lū'lū degül midür

menzil 'arş ola:**1. menzil 'arş ola:-a****Mesnevi 1**

Mısra: 90

Kelime Tipi: -

Hedefi arş olmak (dua bağlamında).

Dervîş ola ehl-i dil ola bir kişi ey dil

Her tîr-i du'āsına anuñ 'arş ola menzil

menzil-i merd-i raşad-sāz:**1. menzil-i merd-i raşad-sāz:****Gazel 56**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

(âlemi) izleyen insanın makamı, durağı.

*Âlemün naqşına ol rind ki aşüfte degül

Menzil-i merd-i raşad-sāz gibi cāh olmaz

merām:**1. merāma:-a****Tarih 10**

Mısra: 2

(Ar.) İstek, niyet, maksat.

Olup Maḥmūd Efendi şadr-ı Rūma

Bi-ḥamdillāh merāma oldu nā'il

mercān:**1. mercān:****Kaside 3**

Mısra: 16

Denizden çıkan kırmızı cevher.

Bahār irdi gülîstān güyiyā kân-ı cevāhirdür

Zümürüd sebze şāḥ-ı erguvān mercān güher gonca

mercān oldu:**1. mercān oldu:-dı****Kaside 1**

Mısra: 82

Kelime Tipi: -

Değerli süs taşı (mercan) olmak.

Benüm ol gavṭa- ḥor baḥr-ı belā vü endūh

Kaṭre-i ḥün-sirişküm aña oldu mercān

mercān olmuşdur:**1. mercān olmuşdur:-muş, -dur****Kaside 4**

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

Değerli kızıl süs taşı ol, mercan ol!

O baḥr-ı aḥzara olmuşdur erguvān mercān

'Aceb mi olsa dūr-i şāhvār aña şebnem

mercān-ı baḥr-i lutf-i bī-pāyānuñı:**1. mercān-ı baḥr-i lutf-i bī-pāyānuñı:-u, -ñı-uñı-ı****Kaside 7**

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Sonsuz iyilik denizinin mercanı.

Seyr idüp mercān-ı baḥr-i lutf-i bī-pāyānuñı

Bāğda pejmürde-i reşk oldu naḥl-i erguvān

merd:**1. merd:****Gazel 46**

Mısra: 9

Yiğit, cesur, kahraman.

Dāğlar kesmek hüner mi Kūhken-veş merd iseñ

Seng-i kalb-i yārdan perverde-i şefkat kopar

merd ü zen-i dehr:**1. merd ü zen-i dehr:****Mesnevi 1**

Mısra: 110

Kelime Tipi: -

İnsanlar.

Dursun oralar anda mı ñā-çārum āgamuz

Ol merd ü zen-i dehr olan ol 'ucbe-nümāmuz

merd-i āgeh-dil:**1. merd-i āgeh-dil:****Gazel 29**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Arif olan, her halden anlayan kişi.

Eylemez rütbe-i ikbāle nigāh-ı ḥasret

Merd-i āgeh-dil olan künce-i ḫanā'at gözedür

merd-i āgeh-dili:**1. merd-i āgeh-dili:--i-i****Gazel 31**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Arif olan, her halden anlayan kişi.

Merd-i āgeh-dili var kūy-ı fenāda yokla

Anları şanma gönül cübbe vü destār iledür

merd-i cihān:

1. **merd-i cihân:****Gazel 76**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Cesur, cüretli kişi.

Ey zen-i zîbâ saña meyl eylemez merd-i cihân
Gitti zehr-i gam yiyüp feryâd elünden ey felek

merd-i veğâyı:1. **merd-i veğâyı:-yı****Mesnevi 1**

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

Cenk adamı, asker.

Yâ anda mı gördüñ mi haşım Ahmed Ağayı
Ol zât-ı kerem-pîşeyi ol merd-i veğâyı

merd-i 'aşkız:1. **merd-i 'aşkız:-ız****Gazel 52**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Aşk kahramanı, yiğidi.

Şanma kim âh iderüz yâri rakîb ile görüp
Merd-i 'aşkız aña şemşîr-i hamîyyet çekertüz

merdüm-ı dîdemüzi:1. **merdüm-ı dîdemüzi:-müz, -i****Gazel 96**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gözbebeği.

Vaşf-ı cânânı yazarken dükenür ise midâd
Merdüm-ı dîdemüzi hal idüp imdâd idelüm

merhabâ:1. **merhabâ:****Gazel 27**

Mısra: 10

Selam sözü (el öpme bağlamında).

'Aceb mi Dürrî öperse bezimde yârûñ elin
Miyân-ı meclis-i mestânda merhabâ çok olur

merhabâ itmek:1. **merhabâ itmek:-mek****Gazel 78**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Merhabalaşmak II selamlaşmak.

Koyup fütâdeñi ağıyâra dest-gîr olup
Düşer mi 'aşıkâ düşdükce merhabâ itmek

merhabâlar itdi:1. **merhabâlar itdi:-di****Gazel 17**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Selam vermek.

Baňa incinmişdi barışdı görüşdi ol civân
Merhabâlar itdi şundi Dürrîyâ zerrîn kadeh

merhamet:1. **merhametüñ:-üñ****Gazel 137**

Mısra: 5

Acıma, merhamet etme, şefkat gösterme.

İtmese bâğa ta'alluk-ı nazâr merhametüñ
Görinür nergis-i şehîlâları a'mâ gözüme

2. **merhamet:****Tarih 17**

Mısra: 4

Acıma, merhamet etme, şefkat gösterme.

Hayli zâlimdi Muştafâ Paşa

Merhamet yokdı anda vallâhî

merhamet eylemez:1. **merhamet eylemez:-mez****Gazel 72**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Acımak.

Nâr-ı âhumdan şakınsun dil-rübâ ile rakîb

İns ü cinne eylemez hiç merhamet şemşîr-i 'aşk

merhamet-bahşâ:1. **merhamet-bahşâ:****Kaside 7**

Mısra: 59

Ey merhamet eden.

Merhamet-bahşâ kerem-kâr-ı evvelin-i ni'metâ

Ey hîdîv-i nem-rübâ-yı dîde pür-âb cihân

merhem:1. **merhem:****Kaside 2**

Mısra: 85

Çare, derman, ilaç.

Nice merhem ki olur mürde-i enduha devâ

Nice merhem ki olur râyihası dâfi'-i gam

2. **merhem:****Kaside 2**

Mısra: 86

Çare, derman, ilaç.

Nice merhem ki olur mürde-i enduha devâ

Nice merhem ki olur râyihası dâfi'-i gam

merhem urursa:1. **merhem urursa:-ur, -sa****Kaside 4**

Mısra: **84**

Kelime Tipi: -

Merhem vurmak, ilaç sürmek, tedavi etmek.

Yeter hep işleri ey Dürri cân-ı mecrûhuñ

Eger urursa aña dest-i şefkati merhem

merhem-i bihbüd:

1. **merhem-i bihbüd:**

Gazel 21

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Sağlık, âfiyet verici merhem II derdin çaresi.

Tāze zaḥmuñ zaḥm üzre merhem-i bihbüd olur

Pāre-i tūğūñ gelür bu cân-ı efkāra lezīz

merhem-i bih-büd-ı lutfuñla:

1. **merhem-i bih-büd-ı lutfuñla:-uñ, -la**

Kaside 9

Mısra: **81**

Kelime Tipi: -

Ihsanın iyileştiren merhemi.

Merhem-i bih-büd-ı lutfuñla şifā-sāz ol meded

Ey şifā-yı ḥikmetūñ ‘allāme-i dāniş-veri

merkad:

1. **merkadi:-i**

Gazel 129

Mısra: **10**

Mezar, kabir.

Cevrūñ ile bī-günāh Dürri olursa tebāh

Cümle beyte şekl-i āh merkadi üzre giyāh

mermer:

1. **mermer:**

Gazel 45

Mısra: **6**

Mermer gibi sert, katı (aşığın gönlü bağlamında).

Durmaz emr-i şer cevri ile ider fersüde

‘Aşıkūñ ferş-i dil-i zārunı mermer mi şanur

mertebe:

1. **mertebede:-de**

Kaside 2

Mısra: **65**

Derece, basamak, rütbe.

‘Adli bir mertebede bīm-i diḥ-i ‘ālem kim

Fiten-i rüy-ı zemīn rāh-rev-i mülk-i ‘adem

mesābe:

1. **meşābesidür:-si, -dür**

Kaside 4

Mısra: **14**

Değerinde, hükmünde.

Şürāḥī meclis-i şāh-ı bahāra gonca olup

‘Arak meşābesidür anda cem’ olan şebnem

meşāmm:

1. **meşāmmına:-ı, -n, -a**

Mesnevi 4

Mısra: **10**

Burun.

Her şehir bād-ı şabā eyler niyāz andan geçer

İrgörür ḥalkūñ meşāmmına şem-i ‘anber-feşān

meşāyih:

1. **meşāyihā:-a**

Gazel 111

Mısra: **6**

Şeyhler.

Hevāyı terk ideyin tālib-i şadā olayın

Meşāyihā varayın gūş-gır-i pend olayın

mescid:

1. **mescidde:-de**

Gazel 92

Mısra: **5**

Mescid, namaz kılınan yer.

Gördiler mescidde yārūñ kāmēt-i bālāsını

Tutdı dehri na‘re-i Allāhu ekber ey gönül

meşğul olup:

1. **meşğul olup:-up**

Kaside 3

Mısra: **49**

Kelime Tipi: -

Uğraşmak, meşgul olmak.

Olup Dürri-şifāt dāyim du‘ā-yı devlete meşğul

Başın açup şehirlerde bu beyti vird ider gonca

meşhed:

1. **meşhedinden:-i, -n, -den**

Gazel 46

Mısra: **4**

Şehit düşülen yer I sevgilinin âşığı bakışıyla aşk şehidi ettiği yer.

Küşte-i şemşir-i ‘aşk-ı diltübānuñ ḥaşre dek

Meşhedinden sünbül-i āh-ı gam-ı ḥasret kıpar

meşhür:

1. **meşhür:**

Mesnevi 2

Mısra: **47**

Ar. Ünlü.

Hemān meşhür olanı eyle tahrir

Dilā eyle velikin ḥaḳ ta‘bir

meşhür-ı zamāndur:

1. **meşhür-ı zamāndur:-dur**

Mesnevi 3

Mısra: **49**

Kelime Tipi: -

Çağın şöhretlisi.

Hâcî Hasanun oğlu ki meşhûr-ı zamândur
Kızb ile sefâhet ile mezkûr-ı cihândur

meshûr-ı 'alem ola:

1. meşhûr-ı 'alem ola:-a

Kaside 2

Mısra: **100**

Kelime Tipi: -

Herkesçe bilinmek.

Bâ-huşuş ola benüm şab'-ı mu'âf-ı kârum
Şimdi dehr içre sühan-senc ile meşhûr-ı 'alem

mesîh-i hoş-dem:

1. mesîh-i hoş-dem:

Tarih 13

Mısra: **12**

Kelime Tipi: -

Hız. İsa'nın hoş nefesi.

Bülbülleri bu kaşruñ ma'bûde-i hubân iderler
İhyâ-yı mürde-dilde oldur Mesîh-i hoş-dem

mesîh-i meryem:

1. mesîh-i meryem:

Tarih 13

Mısra: **16**

Kelime Tipi: -

Meryem oğlu Mesih.

Kıl şâhibin İlahî bu cây-ı dil-güşânun

Tâ haşr olunca dâ'im hem-çün Mesîh-i Meryem

meskeni itdi:

1. meskeni itdi:-di

Gazel 77

Mısra: **7**

Kelime Tipi: -

Mesken etmek II. Mekanı haline getirmek.

Meskeni itdi beyâbânı her âhû-yı Hoten
Güş idince vaşf u medh-i nefha-i nâfuñ senün

mesmûm:

1. mesmûm:

Kaside 2

Mısra: **67**

Zehirlenmiş.

Zehr-i kahıryla anuñ ejder-i düşmen mesmûm
Olsa muşt-i ğazabından n'ola a'dâ sersem

mesned-nişîn-i künc-i hicrânuz:

1. mesned-nişîn-i künc-i hicrânuz:-uz

Gazel 54

Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Ayrılık makamında oturan, aşık.

Yeter ol abdâl-ı 'aşkuñ âhımuza şal götürdü
Şorarsañ hâlimüz mesned-nişîn-i künc-i hicrânuz

meşreb:

1. meşrebün:-ün

Gazel 146

Mısra: **4**

Yaratılış, huy, tabiat.

Dem-be-dem 'uşşâk elüñden zehr-i ğam nüş itmede
Meşrebün ğâyetle kemmiş böyle bilmezdüm seni

mest:

1. mest-i:

Gazel 1

Mısra: **9**

Sarhoş, kendinden geçmek.

Mest-i dembeste-i 'aşkuñ olalı Dürrî-i zâr
Ser-i küyuñda varup eylemez oldu ğavgâ

2. mesti:-i

Kaside 2

Mısra: **19**

Sarhoş.

Mesti ol bâde-i nâbuñ nice Eflâtunı
Her vücûh ile ider bahşge gelince mülzem

3. mest:

Gazel 1

Mısra: **1**

(Aşk, sevgi, zevk vb. bir duygudan dolayı) akli

başından gitmiş, kendinden geçmiş.

İdeli bâde-i 'aşkuñ beni mest ü rüsvâ

Gözüme zerre kadar şimdi görünmez dünyâ

mest eyledi:

1. mest eyledi:-di

Gazel 81

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Kendinden geçirmek, sarhoş etmek.

Bâğda 'ar'arı mest eyledi hengâm-ı hırâm

Cilve-i kâmet-i şimşâdı Muhammed şâhuñ

mest ola:

1. mest ola:-a

Mesnevi 3

Mısra: **40**

Kelime Tipi: -

Sarhoş olmak.

'Âkıl olan ol yâve sözi dinleye hâşâ

Bengî ola yâ mest ola yâ câhil-i rüsvâ

mest oldı:

1. mest oldı:-dı

Gazel 1

Mısra: **7**

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Kendinden geçmek, sarhoş olmak.

Şöyle mest oldı ki dil cām-ı mey-i 'aşkuñla

Şimdi yeksândur aña zevk ü vefâ derd ü cefâ

mest olmuş:1. **mest olmuş:-miş****Gazel 118**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kendinden geçmek, sarhoş olmak.

Fenâ bezminde mest olmuş yeter geçmiş cihândan Cem
Elinden eksük olmazken şarâb-ı dil-güşâ bir gün

mest olsañ:1. **mest olsañ:-sa, -ñ****Gazel 79**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kendinden geçmek, sarhoş olmak.

İsterüm Dürri seni şahbâ-yı 'aşk-ı yâr ile

Şöyle mest olsañ gehî 'ömründe hüşyâr olmasañ

mestân:1. **mestâna:-a****Gazel 143**

Mısra: 6

Sarhoşlar.

Yâre duyurma meylüñi meclisde yañılup

Şabr eyle keyf-i bâdeye mestâna söyleme

mestâne:1. **mestânedür:-dür****Gazel 49**

Mısra: 7

Sarhoş olmuş, kendinden geçmiş, mahmur.

'Aceb mestânedür çeşmüñ çatı cellâddur gamzeñ

Nigâhuñ ey perî-rû rehzen-i lûf ü teraḥḥumdur

mestâne-i şahbâ-yı oldum:1. **mestâne-i şahbâ-yı oldum:--yı-du, -m****Gazel 103**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şarabın sarhoşu olmak.

Mestâne-i şahbâ-yı leb-i yâr oldum

Mecrûḥ-ı ser-i her der ü divâr oldum

mest-i dembeste-i 'aşk:1. **mest-i dembeste-i 'aşk:--i****Gazel 5**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Aşkın suskunu sarhoşu olma.

Mest-i dembeste-i 'aşk olalı Dürri düşdi

Güft ü güdan kesilüp künc-i ferâğa cânâ

mest-i şarâb-ı nâz olup:1. **mest-i şarâb-ı nâz olup:--up****Gazel 153**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Naz şarabından sarhoş olmuş.

Şerhalar açdı sineme bu dil-i zârı bilmedi

Mest-i şarâb-ı nâz olup itdügi kârı bilmedi

mestür:1. **mestür:****Gazel 95**

Mısra: 9

Yazılmış, çizilmiş II kayıtlı.

Fenn-i 'aşk ile bâb-ı gam mestür

Bir mücelled kitâbdur gönülüm

mestür iderdi:1. **mestür iderdi:-er, -di****Gazel 161**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Örtmek, saklamak.

İderdi hâlini mestür o şivekâr-ı cihân

Dağıtdı zülfini bād-ı şabâ o fülful açıldı

mes'üd olsun:1. **mes'üd olsun:--sun****Kaside 12**

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Mutlu olmak.

Gel hemân ḥayr du'â eyle derün-ı dilden

Rûz u şeb ḥaşre dek olsun bu cihânda mes'üd

metâ'-ı medh-i:1. **metâ'-ı medh-i:--i****Kaside 7**

Mısra: 85

Kelime Tipi: -

Övgü sermayesi.

Hep getürdüğü metâ'-ı medh-i zâtuñdur senüñ

Şehr-i dilden ger diyâr-ı fikre gelse kârbân

mevc:1. **mevcine:-i, -n, -e****Gazel 129**

Mısra: 5

Dalga.

Ḥâre geyüp egnüñe baḥr-i gamuñ mevcine

Uğrama gel ey gönül saña yeter bir külâh

mevcüd:1. **mevcüd:****Kaside 12**

Mısra: 10

Var olan, bulunan.

Yüri var pây-ı veliyyü'n- ni'ama sür yüzüñi

Her ne derdüñ var-ısa anda devâsı mevcüd

mevlâ:

1. mevlâ:

Gazel 78

Mısra: 11

Allah.

Müyesser ide murâdâtını anuñ Mevlâ
Cihâna farz-ı 'ayındur aña du'â itmek

2. mevlâ:

Tarih 12

Mısra: 9

Allah.

Mevlâ zahîri olsun ol mizâb-ı hoş-ıhşâlûñ
Şahn-ı merâmî üzre cevân oldı semendi

mevlâ yaveri ola:

1. mevlâ yaveri ola:-a

Kaside 9

Mısra: 106

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

*Allah yardımcısı olsun. Bir kimsenin çok güç
durumda olduğunu anlatmak için kullanılır.*

Merdle destinde licâm-ı tevsen-i devlet müdâm

Eyleye zîrinde cevân ola Mevlâ yaveri

mevlâ'ya şalar:

1. mevlâ'ya şalar:-ar

Gazel 25

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Allah'a havale etmek. (yakarmak bağlamında).

Her zamân cevri ü cefâ eyleme Dürri kuluña

Şakın ey ruh-ı revânüm seni Mevlâ'ya şalar

mevlevî:

1. mevlevîdür:-dür

Kaside 3

Mısra: 13

Mevlevî tarikatına mensup.

Hemân bir Mevlevîdür tekye-i gülşende gūyâ kim

Hevâ-yı 'aşk ile pür-şevk olup gâhî döner gonca

mevsim:

1. mevsimi:-i

Kaside 4

Mısra: 4

Senenin dört kısmından her biri.

Sefîne-i güle olmuş nesim-i keşî rân

Bahâr mevsimi girmez diyü ele her dem

mevt:

1. mevtüñe:-üñ, -e

Tarih 14

Mısra: 3

Ölüm.

Acıdı a'lâ vü ednâ mevtüñe

Ağladı kâfir müselmân hep saña

2. mevti:-i

Mesnevi 2

Mısra: 11

Ölüm.

Hevâsına eger düş olsa mevti

İderdi cümlesin fi'l-ğâl ihyâ

3. mevtini:-i, -n, -i

Tarih 15

Mısra: 3

Ölüm.

Mevtini güş eyleyüp Dürri didüm târihîni

Gitdi hayfâ bu cihândan ibn-i Aşçı-zâde âh

mevtâ:

1. mevtâ:

Mesnevi 2

Mısra: 71

Ölümler.

Eger nüş eyleseydi ânı mevtâ

O sâ'atde hemân eylerdi ihyâ

mevtâ ider:

1. mevtâ ider:-er

Mesnevi 2

Mısra: 123

Kelime Tipi: -

Öldürmek.

Biridür Kozbikâr mevtâ ider hayy

Çukur yaylağa andan urulur hey

mevzûn:

1. mevzûndur:-dur

Tarih 7

Mısra: 6

Ölçülü, düzgün.

Şöyle 'alîdür ki tâkı hemser-i evc-i felek

Şöyle mevzûndur sûtûnı hem-çü kıdd-i dil-rübâ

2. mevzûn:

Mesnevi 2

Mısra: 60

Ahenkli.

Anuñ yanında ğam-ı eşcâr-efzûn

Kad-i ğılmân-ı cennet gibi mevzûn

mev:

1. mey:

Gazel 7

Mısra: 5

Şarap.

Ruĥları olur 'araĥ-rîz âteşin mey görse yâr

Şanki âteşle çıkar berg-i gül-i terden gül-âb

2. meyüñ:-üñ

Gazel 49

Mısra: 6

Şarap.

Çıkarsa dūd-ı āhum n'ola dilden nār-ı 'aşkuñ var
Meyuñ cūş u ħurūşı neş'e-i keyfiyyet-i ħumdur

3. **meyle:-e**

Gazel 80

Mısra: 7

Şarap.

Düşseler n'ola ħamuñla meye avāreleruñ
Maraż-ı ħuşşa-i ħicrāna devādur diyerek

4. **meyle:-le**

Gazel 96

Mısra: 11

Şarap.

Āteşin meyle idüp ħāne-i ālāmı hebā
Dürriyā 'ayş u țarab kaşrunı bünyād idelüm

5. **meyden:-den**

Kaside 2

Mısra: 23

Şarap.

Getür ey sākī-i endüh-ı zevā ol meyden
Ben de nūş eyleyeyin def' ola tā dildeki ħam

6. **mey:**

Kaside 8

Mısra: 51

Şarap.

Ruĥları olur 'araķ-riz āteşin mey görse yār
Şanki ateşle çıkar berg-i gül-i terden gül-āb

mevdān:

1. **mevdānı:-ı**

Gazel 148

Mısra: 10

Meydan (aşk meydanı bağlamında).

Bu kūh-ı ħamda Ferĥāduñ yerine şimdi ben ħaldum
Dimeñ meydāmı ħālī ħaldı ħayfā Kūh-ken gitdi

mevdān-ı maĥabbetde:

1. **mevdān-ı maĥabbetde:-de**

Gazel 151

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Aşk meydanı.

Meydān-ı maĥabbetde ser-i zūlfine diller
Manşūr-ı belā-keş gibi āvize degül mi

mev-fürüs:

1. **mev-fürüşuñ:-uñ**

Gazel 132

Mısra: 6

Meyhaneci.

Genc-i maķşūdı yine anda bulur rind-i cihān
Mey-fürüşuñ ne ħadar ħānesi vīrān olsa

mev-gede:

1. **mev-gedeye:-y, -e**

Gazel 93

Mısra: 2

Meyhane.

Nice biz ey dil-i şeydā ħam-ı dünyā çekelüm
Varalum mev-gedeye cām-ı muşaffā çekelüm

2. **mev-gede:**

Gazel 100

Mısra: 11

Meyhane.

Ey Dürri varup mev-gede şadrında otursam
Bir zevķ-i ħased-kerde-i sultān idebilsem

mevhāne:

1. **mevhāne:**

Gazel 110

Mısra: 6

İçki içilen yer.

Ey şeyĥ hemān cennet ile tekyeñ ögersin
Meyĥāne ile gülşeni yā kem mi şanursın

2. **mevhānenüñ:-nüñ**

Gazel 138

Mısra: 7

İçki içilen yer.

Eyledi mevhānenüñ ferşin kıızıl altundan
Cür'a-i cām-ı muşaffā ķimyādur var ısa

mevhāne-i ħamda:

1. **mevhāne-i ħamda:-da**

Kaside 1

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

Ġam meyhanesi.

Āĥ elinden ki beni pīr-i muġān-ı gerdün
Ķıldı mevhāne-i ħamda ser-i peymāne-keşān

mev-i gül-fāma:

1. **mev-i gül-fāma:-a**

Gazel 68

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gül renkli şarap.

Cāmı meclisde mezemmetle alur aġzına āĥ
Dehen-i vā'ize düşdi mev-i gül-fāma dirig

mev-i gül-gün:

1. **mev-i gül-gün:**

Gazel 106

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gül renkli şarap.

Nice fütādesi olmazsın anuñ ey Dürri
Ele alınca girer göñlüme mev-i gül-gün

mev-i ħamrā:

1. **mey-i amrā:****Gazel 60**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kırmızı şarap.

Şaykal-ı cām-ı mey-i amrā ile pāk eyleyüp
Dürriyā mir'āt-ı dilde zerre deñilü koma pās

2. **mey-i amrā:****Gazel 137**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kırmızı şarap.

Bakımasam 'ārızuñā 'ālemi görmez çeşmüm
Görmesem la'lüñi gelmez mey-i amrā gözüme

mey-i nāb u fūrūzān:1. **mey-i nāb u fūrūzān:****Gazel 112**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Parlak, saf şarap.

Pāy-māl eyle yine mūr-ı ğamı ey sākī
Sūr e gülgün mey-i nāb u fūrūzān yürisün

mey-i rāhat:1. **mey-i rāhat:****Gazel 145**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Huzur içkisi, huzur.

Def'-i ğam olup cām-ı meserret sürilür mi
Bu bezm-i cihānda mey-i rāhat görilür mü

mey-i tībān:1. **mey-i tībān:****Gazel 112**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Parlak mey, şarap.

İdelüm kal'a-i endüh-ı dili yine arāb
Yürisün ceşş-i şafā-yı mey-i tībān yürisün

mey-kede:1. **mey-kedeye:-ye****Gazel 56**

Mısra: 8

Meyhane. II Tekke, dergah.

Destüñe cām-ı Cem al 'ālemi seyr it zīrā
Varmayan mey-kedeye 'ārif-i āgāh olmaz

mevl:1. **mevlümi:-üm, -i****Gazel 47**

Mısra: 9

Meyil, istek, arzu, yönelme.

Nice inkār ideyin mevlümi cānāneye ben
Cism-i pür-şerhāda ey Dürri 'alāmetler var

2. **mevlüñi:-üñ, -i****Gazel 143**

Mısra: 5

Meyil, istek, arzu, yönelme.

Yāre duyurma mevlüñi meclisde yañılıp
Şabr eyle keyf-i bādeye mestāna söyleme

mevl eylemez:1. **mevl eylemez:-mez****Gazel 76**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yönelmek, eğilimli olmak.

Ey zen-i zībā saña mevl eylemez merd-i cihān
Gitdi zehr-i ğam yiyüp feryād elünden ey felek

mevl eyleve:1. **mevl eyleye:-ye****Gazel 6**

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim***Yönelmek, eğilimli olmak.*

Hakk böyle cefākār idigüñ bilmez idüm ben
Düşdüm saña mevl eyleye mi pistere cānā

mevl ide:1. **mevl ide:-e****Gazel 5**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gönül bağlamak ı sevmek, aşık olmak, can vermek.

Nazar it 'āşık-ı 'ankā-dile bakma ğayra
Şāhbāza ne revā mevl ide zāga cānā

2. **mevl ide:-e****Gazel 113**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül vermek, yönelmek.

Görüp mevl ide şāyed ol hezār-ı bağ-ı istignā
Hele dāğ-ı ğamıyla sīnemüz gülzār-vār olsun

mevl iderüz:1. **mevl iderüz:-er, -üz****Gazel 52**

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Deyim***Gönül vermek, yönelmek.*

Bilmedük hālını her hūbı görüp mevl iderüz
Dürriyā anuñ içün böyle nedāmet çekerüz

mevl idüp:1. **mevl idüp:-üp****Gazel 79**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gönül vermek, yönelmek.

Böyle zâr olmazduñ ey dil miñnet-i 'aşk ile sen
Gördüğüñ ğaddāra meyl idüp hevādār olmasañ

2. meyl idüp:-üþ

Gazel 38

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yönelmek; istemek.

Meyl idüp kâkül-i dildāra dil ü cān dolaşır
Şanki bir dām-ı belā vü gama mürġān dolaşır

mevl itsem:

1. meyl itsem:-se, -m

Gazel 27

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

*Gönül bağlamak l sevmek, aşık olmak, can
vermek.*

Eger ki 'aşıkı yok bir civāna meyl itsem
Gör ne ki tâli'mi aña mübtelâ çok olur

mezâmin:

1. mezâmin:

Mesnevi 2

Mısra: 140

Mazmunlar (bk. mazmûn).

Bu nazmuñ ravza-i şehr-i beyândur
Mezâmin anda hep âb-ı revândur

mezemmet:

1. mezemmetle:-le

Gazel 68

Mısra: 5

(Ar.) Kınama, yerme, kötöleme.

Câmı meclisde mezemmetle alur ağzına âh
Dehen-i vâ'ize düşdi mey-i gül-fâma dirîğ

mezheb-i a'zam:

1. mezheb-i a'zam:

Mesnevi 3

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Yüce mezhep.

Ta'zîr-i şedîd aña olur vâcib ü elzem
Hakķā ki budur kavî-i eşaḥ mezheb-i a'zam

mezkûr-ı cihândur:

1. mezkûr-ı cihândur:-dur

Mesnevi 3

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

Dünyanın ismi anılanı.

Hâcî Hasanuñ oğlu ki meşhûr-ı zamândur
Kızb ile sefâhet ile mezkûr-ı cihândur

mi:

1. mi:

Gazel 159

Mısra: 8

Soru eki.

Bu şehr-i dilde karar ey ğam-ı felek niçe bir
Bu câydan daḥi 'uzlet zamānı gelmedi mi

2. mi:

Gazel 1

Mısra: 6

Soru edatı.

Fülk-i dil oldı ğarîk-i yem-i emvâc-ı niyâz
Şarşar-ı nâza daḥi yok mı nihâyet cānā

3. mi:

Gazel 6

Mısra: 2

Soru edatı.

Nûr-efgen iken çün ruḥuñ 'âlemlere cānā
Hâcet mi kalur mihr-i ziyâ- güstere cānā

4. mi:

Gazel 11

Mısra: 8

Soru edatı.

Ṭâḳ-ı ebrûda iken düşse zeḳan çāhına dil
'Âşıkıñ pāye-i iclālî olur mı hiç pest

5. mi:

Gazel 14

Mısra: 3

Soru edatı.

Ey şūḥ seni Hâzret-i Hâḳka şalayum mı ?
Şalduñ beni hicrāna da yād eylemedüñ hiç

6. mi:

Gazel 18

Mısra: 3

Soru edatı.

Dehenuñ hoḳḳa-i ma'cûn-ı müferriḥ mi sentüñ
Gelür 'uşşâḳıña her itdigüñ âzār feraḥ

7. mi:

Gazel 27

Mısra: 9

Soru edatı.

'Aceb mi Dürrî öperse bezmde yārüñ elin
Miyân-ı meclis-i mestānda merḥabā çok olur

8. midür:-dür

Gazel 37

Mısra: 6

Soru edatı.

Habs eyleyen cezâir-i hicrāna dilleri
Ol fitne-cû o gözleri cāzû degül midür

9. **miyin:** -y, -in

Gazel 37

Mısra: 3

Soru edatı.

Bilmez miyin ben anı ne hercâyî yârdür
Dâm-ı niyâza uğramaz âhû degül midür

10. **miydi:** -y, -di

Gazel 85

Mısra: 11

Soru edatı.

Şikeste-hâtır ider miydi Dürriyâ seni yâr
Başuñda olmasa böyle eger senüñ yazuñ

11. **mı:**

Gazel 127

Mısra: 3

Soru edatı.

Zülf-i nigârı bir kez koçmak naşib olur mı
Ruḥşat virür mi baña baht-ı siyâh böyle

12. **misün:** -süñ

Gazel 155

Mısra: 2

Soru edatı.

Sinemde 'aşkuñ ile görüp dâğdan güli
Gelmez misün bu gülşene ey sîne bülbüli

13. **mi:**

Gazel 159

Mısra: 2

Soru edatı.

Efendi baña 'inâyet zamânı gelmedi mi
Dil-i nizâra hidâyet zamânı gelmedi mi

14. **mi:**

Gazel 159

Mısra: 4

Soru edatı.

Sirişk-i çeşmi silüp dest-mâl-i lutfuñla
Ġaribüñe daḡı şefkat zamânı gelmedi mi

15. **mi:**

Gazel 159

Mısra: 6

Soru edatı.

Qadimî bende-i üftâdedür kapuñda gönül
Vefâlar itmege kat kat zamânı gelmedi mi

16. **mı:**

Kaside 9

Mısra: 73

Soru edatı.

Bilmezin cevri ü cefâ mı yoḡsa iḡsân mı hele
Var derünında saña şimdi anuñ bir mużmeri

17. **mı:**

Kaside 9

Mısra: 73

Soru edatı.

Bilmezin cevri ü cefâ mı yoḡsa iḡsân mı hele
Var derünında saña şimdi anuñ bir mużmeri

18. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: 7

Soru edatı.

Ezhârını gördüñ mi açılmış mı ser-â-pâ
Reşk itmede mi büyına yâ zülf-i dil-ârâ

19. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: 8

Soru edatı.

Ezhârını gördüñ mi açılmış mı ser-â-pâ
Reşk itmede mi büyına yâ zülf-i dil-ârâ

20. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: 9

Soru edatı.

Ta'tîr-i dimâğ itmede mi müşg-feşân mı
Yaylakımız ey bād-ı şabâ 'ayn-ı cinân mı

21. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: 15

Soru edatı.

Gördüñ mi ya Kara Oluḡunu anda ne şudur
Dünyâda ḡayât âbî dinür işte o budur

22. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: 20

Soru edatı.

Var mı niçe biñ âb-ı revân-baḡşı ya anuñ
Her birini içdükde şafâ itdi mi cânuñ

23. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: 21

Soru edatı.

Gördüñ mi Yaḡuz Pîñarı reşk-âver her şey
Farḡından ururlar çukur uruncaya hey hey

24. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: 23

Soru edatı.

Gördüñ mi ya sükkânını 'işretde mi her gâh
Her küşe-i seyr üzre mi şoḡbetde mi her gâh

25. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **23**

Soru edatı.

Gördüñ mi ya sükkânını 'işretde mi her gâh
Her küşe-i seyr üzre mi şohbetde mi her gâh

26. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **25**

Soru edatı.

Gördüñ mi ya sen Hâzret-i Monla zamânı
Taqvâsına reşk itmede mi Şeyh Yamânî

27. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **26**

Soru edatı.

Gördüñ mi ya sen Hâzret-i Monla zamânı
Taqvâsına reşk itmede mi Şeyh Yamânî

28. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **27**

Soru edatı.

Yâ Yümnî Efendi'yi de gördüñ mi melekdür
Bir bendesi mehdür birisi çarh-ı felekdür

29. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **32**

Soru edatı.

Yâ ide mi vâ'iz Ramazân-nâm Efendi
Kürsiye çıkup itmede mi 'âleme pendî

30. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **35**

Soru edatı.

Yâ anda mı gördüñ mi o her-câyî birâder
Bilsün 'acabâ ülfeti kimler ile eyler

31. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **39**

Soru edatı.

Gördüñ mi Hızır Ağayı ol rûh-ı revânı
Ol menba'-ı zevkî o kerem-kâr-ı cihânı

32. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **43**

Soru edatı.

Gördüñ mi o tarh eyledügi hâneyi anda
Var mıdır anuñ misli gibi bağ-ı cinânda

33. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **46**

Soru edatı.

Etrâfına pâ-beste ya var mı niçe bâşe
Her birisinüñ cengi geçer mi kara taşâ

34. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **47**

Soru edatı.

Yâ dîde-i dilber gibi gâyetle güzel mi
Cengine diseñ gamze-i ser tîz muhal mi

35. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **48**

Soru edatı.

Yâ dîde-i dilber gibi gâyetle güzel mi
Cengine diseñ gamze-i ser tîz muhal mi

36. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **51**

Soru edatı.

Gördüñ mi Şolâk Ağayı zevk üzre mi her bâr
'İşretde ola dâ'im o racüllere ser-dâr

37. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **51**

Soru edatı.

Gördüñ mi Şolâk Ağayı zevk üzre mi her bâr
'İşretde ola dâ'im o racüllere ser-dâr

38. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **54**

Soru edatı.

'Osmân Ağamuz anda urup dutmadı mı yâ
Halk ile yine itmede mi yok yire gavgâ

39. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **55**

Soru edatı.

Tesbîhi elinde dedeyüm diyü gezer mi
Şeyhi evine hû dimege gâhî gider mi

40. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **56**

Soru edatı.

Tesbîhi elinde dedeyüm diyü gezer mi
Şeyhi evine hû dimege gâhî gider mi

41. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **61**

Soru edatı.

Yâ anda mı gördün mi haşım Aḥmed Ağayı
Ol zât-ı kerem-pîşeyi ol merd-i veġâyı

42. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **69**

Soru edatı.

Ey bād-ı şabâ ide mi şorduñ mı Receb Beg
Yârân ile şöḥbetde mi gördün mi Receb Beg

43. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **70**

Soru edatı.

Ey bād-ı şabâ ide mi şorduñ mı Receb Beg
Yârân ile şöḥbetde mi gördün mi Receb Beg

44. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **70**

Soru edatı.

Ey bād-ı şabâ ide mi şorduñ mı Receb Beg
Yârân ile şöḥbetde mi gördün mi Receb Beg

45. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **72**

Soru edatı.

Bıldırki gibi var mı çağırğan yine bâzı
Atmacasına itmede mi 'ışķ-ı mecâzî

46. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **73**

Soru edatı.

Sultân yeri sayyâdı Köse Ḥâce gelür mi
Bir şarıca atmaca getürdüm saña dir mi

47. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **74**

Soru edatı.

Sultân yeri sayyâdı Köse Ḥâce gelür mi
Bir şarıca atmaca getürdüm saña dir mi

48. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **75**

Soru edatı.

Gördün mi Ḳuyum-zâdeyi ol zât-ı şerîfi
Ol nüşâ-i meşhûreyi ol ḳadd-i naḥîfi

49. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **77**

Soru edatı.

Şarı köpeġi aña maḥabbetler ider mi
Ol bir yire gitse o da ardınca gider mi

50. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **78**

Soru edatı.

Şarı köpeġi aña maḥabbetler ider mi
Ol bir yire gitse o da ardınca gider mi

51. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **79**

Soru edatı.

Yâ anda mü'ezzîn yine ol şavt-ı ḥasen mi
Atmacalara künde kesen o Usta Ḥasan mı

52. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **81**

Soru edatı.

Gördün mi varup anda ya Dervîş 'Aliyi
Ol pâdişeh-i mülk-i fenâyi o veliyyi

53. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **84**

Soru edatı.

Destinde midür lülesi boynında mı şâlî
Cilbendi miyânında mı içinde mi mâlî

54. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **85**

Soru edatı.

Yâ üni yetişmiş mi ġazel-ḥānlıķ ider mi
Gün görilicek ḥāba varur burnı uzar mı

55. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **85**

Soru edatı.

Yâ üni yetişmiş mi ġazel-ḥānlıķ ider mi
Gün görilicek ḥāba varur burnı uzar mı

56. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **87**

Soru edatı.

Yâ Pîr Muḥammed Çelebi aña güler mi
Vâ'llāḥ sînîri çekdirirüm ben sana dir mi

57. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **88**

Soru edatı.

Yâ Pîr Muḥammed Çelebi aña güler mi
Vâ'İllâh siñiri çekdirirüm ben sana dir mi

58. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **91**

Soru edatı.

Yâ 'Abdî Ağa itmedi mi yârânı ziyâret
Her birisinüñ meclisine verdi mi lezzet

59. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **92**

Soru edatı.

Yâ 'Abdî Ağa itmedi mi yârânı ziyâret
Her birisinüñ meclisine verdi mi lezzet

60. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **93**

Soru edatı.

Gâhî küsülür gâhî temelluklar ider mi
Atına binüp çiftliğine doğru gider mi

61. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **94**

Soru edatı.

Gâhî küsülür gâhî temelluklar ider mi
Atına binüp çiftliğine doğru gider mi

62. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **104**

Soru edatı.

Evvelki gibi var mı anuñ bāşe vü bāzı
Şağ mı 'acaba öldi mi yâ ol şarı tazı

63. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **105**

Soru edatı.

Bıldırki gibi yine semirmiş mi şolur mı
Aşşam olıcağ şubha degin dağı ulur mı

64. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **113**

Soru edatı.

İlk yokışa varduğda eşek çekmez iner mi
Bizlengeç ile ardına geçüp iteler mi

65. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **114**

Soru edatı.

İlk yokışa varduğda eşek çekmez iner mi
Bizlengeç ile ardına geçüp iteler mi

66. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **117**

Soru edatı.

İsma'ıl Ağa-zâde bu evzâ'a güler mi
Ol öbkelenüp kirpi gibi çehre büzer mi

67. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **118**

Soru edatı.

İsma'ıl Ağa-zâde bu evzâ'a güler mi
Ol öbkelenüp kirpi gibi çehre büzer mi

68. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **119**

Soru edatı.

Luṭf itdi mi yârâna yine ḥazret-i Ḥâlîk
Dutuldı mı Aşkayda firâvân alabalık

69. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **121**

Soru edatı.

Cân şöhetin ol çâre yine eylediler mi
Dürrî de geçen yıl buradaydı didiler mi

70. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **122**

Soru edatı.

Cân şöhetin ol çâre yine eylediler mi
Dürrî de geçen yıl buradaydı didiler mi

71. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **7**

Soru edatı.

Ezhârını gördüñ mi açılmış mı ser-â-pâ
Reşk itmede mi bûyına yâ zülf-i dil-ârâ

72. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **9**

Soru edatı.

Ta'tîr-i dimâğ itmede mi müşg-feşân mı
Yaylağımız ey bād-ı şabâ 'ayn-ı cinân mı

73. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **10**

Soru edatı.

Ta'tîr-i dimâğ itmede mi müşg-feşân mı
Yaylağımız ey bād-ı şabâ 'ayn-ı cinân mı

74. **mı:**

Mesnevi 1

Mısra: **45**

Soru edatı.

Etrâfına pâ-beste ya var mı niçe bâşe
Her birisinüñ cengi geçer mi kara taşā

75. **mı:**

Mesnevi 1

Mısra: **53**

Soru edatı.

‘Osmân Ağamuz anda urup dutmadı mı yâ
Halk ile yine itmede mi yok yire gavgâ

76. **mı:**

Mesnevi 1

Mısra: **61**

Soru edatı.

Yâ anda mı gördüñ mi haşım Aḥmed Ağayı
Ol zât-ı kerem-pîşeyi ol merd-i veğâyı

77. **mı:**

Mesnevi 1

Mısra: **65**

Soru edatı.

Yâ anda mı ol zâ‘ir-i Mekke vü Medine
‘Abdî Çelebüm fer viren ol rüy-ı zemîne

78. **mı:**

Mesnevi 1

Mısra: **69**

Soru edatı.

Ey bād-ı şabâ ide mi şorduñ mı Receb Beg
Yārān ile şöḥbetde mi gördüñ mi Receb Beg

79. **mı:**

Mesnevi 1

Mısra: **71**

Soru edatı.

Bıldırki gibi var mı çağırğan yine bâzı
Atmacasına itmede mi ‘ışk-ı mecâzî

80. **mı:**

Mesnevi 1

Mısra: **80**

Soru edatı.

Yâ anda mü‘ezzın yine ol şavt-ı ḥasen mi
Atmacalara künde kesen o Usta Ḥasan mı

81. **mı:**

Mesnevi 1

Mısra: **83**

Soru edatı.

Destinde midür lülesi boynında mı şālı
Cilbendi miyânında mı içinde mi mālı

82. **mı:**

Mesnevi 1

Mısra: **84**

Soru edatı.

Destinde midür lülesi boynında mı şālı
Cilbendi miyânında mı içinde mi mālı

83. **mı:**

Mesnevi 1

Mısra: **86**

Soru edatı.

Yâ üni yetişmiş mi gazel-ḥānlık ider mi
Gün görilicek ḥāba varur burnı uzar mı

84. **mı:**

Mesnevi 1

Mısra: **97**

Soru edatı.

Yâ anda mı tālibleleri ol suhte-ḡāni
Her birisinüñ var mı yanında ya civānı

85. **mı:**

Mesnevi 1

Mısra: **98**

Soru edatı.

Yâ anda mı tālibleleri ol suhte-ḡāni
Her birisinüñ var mı yanında ya civānı

86. **mı:**

Mesnevi 1

Mısra: **99**

Soru edatı.

Yâ küşe-be-küşe yine şöḥbetleri var mı
Şeyḥ Oluḡı başında da her ‘işretleri var mı

87. **mı:**

Mesnevi 1

Mısra: **100**

Soru edatı.

Yâ küşe-be-küşe yine şöḥbetleri var mı
Şeyḥ Oluḡı başında da her ‘işretleri var mı

88. **mı:**

Mesnevi 1

Mısra: **103**

Soru edatı.

Evvelki gibi var mı anuñ bâşe vü bâzı
Şaḡ mı ‘acaba öldi mi yâ ol şarı tazı

89. **mı:**

Mesnevi 1

Mısra: **104**

Soru edatı.

Evvelki gibi var mı anuñ bâşe vü bâzı
Şaḡ mı ‘acaba öldi mi yâ ol şarı tazı

90. **mı:**

Mesnevi 1

Mısra: **105**

Soru edatı.

Bıldırki gibi yine semirmiş mi şolur mı
Aḥşam olıcak şubḥa deġin daḡi ulur mı

91. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **106**

Soru edatı.

Bıldırki gibi yine semirmiş mi şolur mı
Aḥşam olıcak şubḥa deġin daḡi ulur mı

92. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **109**

Soru edatı.

Dursun oralar anda mı ñā-çārum aġamuz
Ol merd ü zen-i dehr olan ol 'ucbe-nümāmuz

93. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **115**

Soru edatı.

Ey bār eşegi bayılıcaḡ yolda durur mı
Şamşūn ḡovan ol ḡoca ṭomuz gibi şolur mı

94. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **116**

Soru edatı.

Ey bār eşegi bayılıcaḡ yolda durur mı
Şamşūn ḡovan ol ḡoca ṭomuz gibi şolur mı

95. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: **120**

Soru edatı.

Luṭf itdi mi yārāna yine ḡazret-i Ḥālḡıḡ
Dutuldı mı Aḡçayda firāvān alabalıḡ

96. **midür:-dür**

Mesnevi 1

Mısra: **83**

Soru edatı.

Destinde midür lülesi boynında mı şālı
Cilbendi miyānında mı içinde mi mālı

97. **midür:-dur**

Mesnevi 1

Mısra: **101**

Soru edatı.

Yā anda midur sūḡte başı Aḡmed Efendi
Görseydi öperdi elini Şeyḡ Ḥucendī

98. **midür:-dür**

Mesnevi 2

Mısra: **78**

Soru edatı.

Ne şudur Türk Oluġında olan şu
'İzār-ı Türk-i Şirāzī midür bu

99. **mi:**

Mesnevi 3

Mısra: **65**

Soru edatı.

Her oġıl atasına ta beñzer mi cihānda
Beñzerse eger nādir olur rüz-ı zamānda

100. **mi:**

Tarih 7

Mısra: **15**

Soru edatı.

Dir gören ḡaḡkında anuñ vaşf ide mi bu mışra'ı
Ḳaşr-ı 'alā cennet-āsā dil-ġüşā rāḡat-fezā

101. **mi:**

Tarih 7

Mısra: **17**

Soru edatı.

Yā ilāḡı kıl bu ḡaşruñ luṭf ide mi sükkānını
Ġonca-ı bāġ-ı cinān-veş bā-ṭarāvet pür-şafā

102. **midür:-dür**

Tarih 12

Mısra: **7**

Soru edatı.

Cennet midür nedür bu aşlā keder yok
Olmış şafā ile pür bu ḡasr-ı zīb-mendi

103. **midür:-dür**

Tarih 13

Mısra: **8**

Soru edatı.

Böyle güzel ḡükkāmı memduḡ-ı üns ü cānı
Reşk-aver şay görmüş midür bir ādem

104. **mi:**

Gazel 98

Mısra: **8**

Soru edatı.

Aġyār-ı sitem-kāra vefālar ide ol şāḡ
Lāyıḡ mı baña cevır ide bīmār ola dirdüm

105. **mi:**

Gazel 127

Mısra: **4**

Soru edatı.

Zülf-i nigārı bir kez ḡoḡmak naşib olur mı
Ruḡşat virür mi baña baḡt-ı siyāḡ böyle

106. **myıdı:-y, -dı**

Gazel 154

Mısra: **7**

Soru edatı.

Āteş-i 'aşḡ-ı nühüftem duyılır myıdı benüm
Derd-i āḡ-ı dil eger olmasa izḡar idici

107. **mi:**

Gazel 159

Mısra: 10

Soru edatı.

Zamâne eş'arı Dürri baħr-ı ma'rifetün
Dür-i kelâmına ragbet zamânı gelmedi mi

108. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: 5

Soru edatı.

Gördün mi o yaylakı niçe rûh-fezâdur
Her kûşesi cennet gibi bir cây-ı safâdur

109. **mi:**

Tarih 3

Mısra: 1

Soru edatı.

Eyleyelüm mi 'arz-ı şükr-i kâdir-i vâhid
Oldı sa'âdetle ħân şâh-ı Bahâdır Girây

110. **mısun:-sun**

Gazel 94

Mısra: 5

Soru edatı.

Urgun mısun benüm gibi ol kaşı yaya
Sineñde şerĥalarındur ey nâtüvân-ı ğam

111. **misün:-sün**

Gazel 151

Mısra: 5

Soru edatı.

Görmiş misün 'âlemde nazîrin diye ey dil
Ol yâr 'aceb dilber-i pâkîze degül mi

112. **mi:**

Gazel 159

Mısra: 1

Soru edatı.

Efendi baña 'inâyet zamânı gelmedi mi
Dil-i nizâra hidâyet zamânı gelmedi mi

113. **mi:**

Mesnevi 1

Mısra: 2

Soru eki.

Ey bād nedür sende bu bûy-ı ferah-efzâ
Yaylak-ı Gümülcineye mi uğraduñ âyâ

114. **midür:-dür**

Gazel 7

Mısra: 2

*Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye,
söyleyiş biçimine ve tonlamaya göre soru, şaşma veya
inkâr anlamı verir.*

İtdi meftün 'âlemi rûyuñda olan âb u tâb
Mihr-ü gerdüna 'aceb midür düşerse ıztırâb

115. **mi:**

Gazel 110

Mısra: 2

İnkâr anlamında soru edatı.

Hicründe içersem beni bî-ğam mı şanursın
Her cām alanı destine sen Cem mi şanursın

116. **mi:**

Gazel 110

Mısra: 4

İnkâr anlamında soru edatı.

Ey pîr-i muğân nâ-kese gösterme şarâbı
Sen duĥterüñi herkese maĥrem mi şanursın

117. **mi:**

Gazel 110

Mısra: 6

İnkâr anlamında soru edatı.

Ey şeyĥ hemân cennet ile tekyeñ ögersin
Meyĥâne ile gülşeni yâ kem mi şanursın

118. **mi:**

Gazel 110

Mısra: 8

İnkâr anlamında soru edatı.

Ehl-i dil ü dāniş gerek insân olan ey dil
Her gördüğünî sen meger âdem mi şanursın

119. **mi:**

Gazel 110

Mısra: 10

İnkâr anlamında soru edatı.

Şâhum sözümü diñleye hiç dinlemez olduñ
Zehr-i ğam içersem beni serser mi şanursın

120. **mi:**

Gazel 110

Mısra: 12

İnkâr anlamında soru edatı.

Tîr-i ğam ile dil daĥi biryân olupdur
Ey Dürri hemân püte-i sînem mi şanursın

121. **mi:**

Gazel 110

Mısra: 1

İnkâr anlamında soru edatı.

Hicründe içersem beni bî-ğam mı şanursın
Her cām alanı destine sen Cem mi şanursın

122. **mi:**

Gazel 140

Mısra: 10

İnkâr anlamında soru edatı.

Bir şarşar-ı ĥazâna bakar cümlesi hemân
Dehrün bakar mı 'ârif olan kimse bâĥına

123. **mi:**

Gazel 141

Mısra: 3

İnkar anlamında soru edatı.

Âb-ı şafâ bu çarh-ı felekden gelür mi hiç
Durmaz gelürse de bu dil-i pâre pâreye

124. **mi:**

Gazel 150

Mısra: 1

İnkar anlamında soru edatı.

Ben mi isterdüm gam-ı zülfüñle nālân olmağı
Ben mi isterdüm teb-i 'aşkuñla süzân olmağı

125. **mi:**

Gazel 150

Mısra: 2

İnkar anlamında soru edatı.

Ben mi isterdüm gam-ı zülfüñle nālân olmağı
Ben mi isterdüm teb-i 'aşkuñla süzân olmağı

126. **mi:**

Gazel 150

Mısra: 4

İnkar anlamında soru edatı.

Sen o gice kaçmasayduñ ey gözi âhû benüm
Ben mi isterdüm bu deşt-i gamda büryân olmağı

127. **mi:**

Gazel 150

Mısra: 6

İnkar anlamında soru edatı.

İtmeseydi zülfüñi taħrîk eger bād-ı şabā
Ben mi isterdüm bu deñlü dil-perişân olmağı

128. **mi:**

Gazel 150

Mısra: 8

İnkar anlamında soru edatı.

Tâb-ı nâr-ı 'aşk-ı dilber itmese te'şîr eger
Ben mi isterdüm gönül çâk-ı girîbân olmağı

129. **mi:**

Gazel 150

Mısra: 10

İnkar anlamında soru edatı.

İtmese dîvâne ey Dürri beni sevdâ-yı 'aşk
Ben mi isterdüm esîr-i zülf-i cânân olmağı

130. **mi:**

Gazel 6

Mısra: 6

Vurgu amacıyla kullanılan sözde soru eki.

Hakk böyle cefâkâr idigün bilmez idüm ben
Düşdüm saña meyl eyleye mi pistere cânâ

131. **midür:-dür**

Gazel 87

Mısra: 9

Vurgu amacıyla kullanılan sözde soru eki.

Rüy-ı zerdinden mi bilmem âh-ı serdinden midür
Dillere düşdi güzel sevmekle Dürri nâm-ı dil

132. **mi:**

Gazel 145

Mısra: 1

Vurgu amacıyla kullanılan sözde soru eki.

Def'-i gam olup câm-ı meserret sürilür mi
Bu bezm-i cihânda mey-i rāhat görülür mü

133. **mi:**

Gazel 87

Mısra: 9

Vurgu amacıyla kullanılan sözde soru eki.

Rüy-ı zerdinden mi bilmem âh-ı serdinden midür
Dillere düşdi güzel sevmekle Dürri nâm-ı dil

134. **mi:**

Gazel 91

Mısra: 8

Vurgu amacıyla kullanılan sözde soru eki.

Başında sebû var iken bir gedânuñ
İder mi şeh-i dehre bir ân tenezzül

135. **mi:**

Gazel 139

Mısra: 8

İnkar anlamında soru edatı.

İrdi haţuñ lebûñ öperüz nev-bahârda
Cânâ bakar mı kimse şarâbuñ yasağına

136. **mi:**

Gazel 92

Mısra: 8

Vurgu amacıyla kullanılan sözde soru eki.

Va'd-i vaşl itse sözinde dîlrübâ durmaz yine
Ber-karâr olur mı hiç hûrşîd-i enver ey gönül

137. **mi:**

Mesnevi 4

Mısra: 13

Vurgu amacıyla kullanılan sözde soru eki.

Kanı bir seyyâh-ı 'âlem gördi mi gelsün disün
Âb-ı kevşer hâk-ı 'anber böyle yaylağ-ı cihân

138. **midür:-dür**

Gazel 37

Mısra: 2

"Mi" soru edatı.

'Aklım alan benüm o perî-rû degül midür
Mecnûn iden bu 'âlemi hep o degül midür

139. **midür:-dür**

Gazel 37

Mısra: 4

"Mi" soru edatı.

Bilmez miyin ben anı ne hercāyī yārdür
Dām-ı niyāza uğramaz āhū degül midür

140. **midür:-dür**

Gazel 37

Mısra: 8

"Mi" soru edatı.

Gülzār-i hüsni içinde açılmış o mehveşün
Lāle-‘izārı kākül-i şeb-bū degül midür

141. **midür:-dür**

Gazel 37

Mısra: 10

"Mi" soru edatı.

Mengüş-i güş hüsni-i kabül eyle sözlerüm
Vaşf-ı ruhuında her biri lü‘lū degül midür

142. **midür:-dür**

Gazel 37

Mısra: 12

"Mi" soru edatı.

Cānlar fedā şu yāre ki ‘uşşākına diye
Al istediğün işte şu pehlū degül midür

143. **midür:-dür**

Gazel 37

Mısra: 14

"Mi" soru edatı.

Dünyāya bīm-i cāndur o zencir-i kākülū
Ey Dürri çekdiğüm hep o kōrku degül midür

144. **midür:-dur**

Gazel 83

Mısra: 3

"Mi" soru edatı.

Āb-ı hayvān midur āyā dem-i ‘İsī mi ‘aceb
Mürdeler zinde ider āb u hevāsı Kōzinūñ

145. **mi:**

Gazel 45

Mısra: 1

"Mi" soru edatı.

Ḳanımı durmaz içer bāde-i aḥmer mi şanur
Bilmezsin yoḥsa dil-i zārumı sāğar mı şanur

146. **mi:**

Gazel 45

Mısra: 4

"Mi" soru edatı.

Ḥançer ü tırini dayım baña ‘üryān eyler
‘Acabā bu dil-i bī-çāremi miğfer mi şanur

147. **mi:**

Gazel 45

Mısra: 6

"Mi" soru edatı.

Durmaz emr-i şer cevri ile ider fersüde
‘Āşikuñ ferş-i dil-i zārumı mermer mi şanur

148. **mi:**

Gazel 45

Mısra: 8

"Mi" soru edatı.

Öpmeğe virmedi la‘l-i lebini tenhāda
O cefā-pişe ‘aceb ḡayra beni der mi şanur

149. **mi:**

Gazel 45

Mısra: 10

"Mi" soru edatı.

Yaşını durma gözümden geçirür ey Dürri
Cūy-ı eşk ile gönül def‘-i ḡam eyler mi şanur

150. **mi:**

Gazel 46

Mısra: 9

"Mi" soru edatı.

Dāğlar kesmek hūner mi Kūhken-veş merd iseñ
Seng-i ḳalb-i yārdan perverde-i şefḳat kopar

151. **mi:**

Gazel 49

Mısra: 9

"Mi" soru edatı.

Debir-istān-ı ‘aşkuñdan ‘aceb mi olmasa ḥālī
Şehā dirsini cününü kām-ı dil hıfz u ta‘allümdür

152. **mi:**

Gazel 71

Mısra: 9

"Mi" soru edatı.

Baḥr-i Ḥadrā-yı gülistānda ‘aceb mi diseler
Dürriyā jāleye dūr nergis-i bīmāre şehḥāre şādef

153. **mi:**

Gazel 83

Mısra: 3

"Mi" soru edatı.

Āb-ı hayvān midur āyā dem-i ‘İsī mi ‘aceb
Mürdeler zinde ider āb u hevāsı Kōzinūñ

154. **mi:**

Gazel 86

Mısra: 10

"Mi" soru edatı.

Giribānuñ niçün çāk eyledüñ dāmānınuñ Dürri
Seni pür-teb mi itdi yoksa nār-ı ‘aşkı cānānuñ

155. **mi:**

Gazel 91

Mısra: 2

" Mi " soru edatı.

N'ola itmese baña cānān tenezzül
Hümā ḥāke eyler mi bir ān tenezzül

156. **mi:**

Gazel 77

Mısra: 2

" Mi " soru eki.

Tā-be-key 'uṣṣāka cevruñ yok mı inṣāfuñ senüñ
Görmeye üftādeler lāyık mı elṭāfuñ senüñ

157. **mi:**

Gazel 45

Mısra: 2

" Mi " soru eki.

Kanımı durmaz içer bāde-i aḥmer mi şanur
Bilmezin yoḥsa dil-i zārumı sāgar mı şanur

158. **mi:**

Gazel 77

Mısra: 1

" Mi " soru eki.

Tā-be-key 'uṣṣāka cevruñ yok mı inṣāfuñ senüñ
Görmeye üftādeler lāyık mı elṭāfuñ senüñ

159. **mi:**

Gazel 84

Mısra: 1

" Mi " soru eki.

Ey bāğ-ı leṭāfet gülü sen ḥāra mı uyduñ
'Uṣṣākuñı terk eyleyüp aḡyāra mı uyduñ

160. **mi:**

Gazel 84

Mısra: 2

" Mi " soru eki.

Ey bāğ-ı leṭāfet gülü sen ḥāra mı uyduñ
'Uṣṣākuñı terk eyleyüp aḡyāra mı uyduñ

161. **mi:**

Gazel 84

Mısra: 4

" Mi " soru eki.

Ḥulf eylemede döne döne va'deñe senüñ
Ey 'ahd-şiken çarḥ-ı sitem-kāra mı uyduñ

162. **mi:**

Gazel 84

Mısra: 6

" Mi " soru eki.

Evvel baña rahm eyler idüñ şimdi ne oldu
Ey baht-ı siyeh sen daḡı dildāra mı uyduñ

163. **mi:**

Gazel 84

Mısra: 8

" Mi " soru eki.

Sen dilleri dağıtmaz idüñ kendüñe ḳalsa
Yoḥsa güzelüm çarḥ-ı cefā-kāra mı uyduñ

164. **mi:**

Gazel 84

Mısra: 10

" Mi " soru eki.

Gülşende idüp şevḳ-i ruḥ-ı yār ile efḡān
Ey Dürri varup bülbul-i gülzāra mı uyduñ

165. **mi:**

Gazel 85

Mısra: 5

" Mi " soru eki.

Nihān olur mı hiç urgunluḡum müjeñ oḳına
Yanında var iken ol ḡamze gibi ḡammāzuñ

166. **mi:**

Gazel 85

Mısra: 8

" Mi " soru eki.

Çarīḳ-i baḡr-i niyāz oldu fülk-i dil cānā
Daḡı nihāyeti olmaz mı şarşar-ı nāzuñ

167. **mi:**

Gazel 35

Mısra: 6

" Mi " soru edatı.

'Āşıkuñ bülbul gibi feryād ü efḡān itmede
Gonca mı la'l-i lebüñ yā ruḡlaruñ ter gül midür

168. **mi:**

Gazel 35

Mısra: 9

" Mi " soru edatı.

Erguvān mı kanlı yāreñ daḡ-ı sīneñ gül mi yā
Dem-be-dem feryād ider Dürri dilüñ bülbul midür

169. **midür:-dür**

Gazel 35

Mısra: 1

Soru eki.

Kākül-i şeb-bü mıdur cāna senüñ sünbül midür
Ḥabbetü's-sevdā mıdur ider ḡāl-i ruḡuñ fülful midür

170. **midür:-dür**

Gazel 35

Mısra: 10

Soru eki.

Erguvān mı kanlı yāreñ daḡ-ı sīneñ gül mi yā
Dem-be-dem feryād ider Dürri dilüñ bülbul midür

171. **midür:-dür**

Gazel 35

Mısra: 8

Soru eki.

Her kişi saña muqayyed her biri bir derd-mend
Yoḥsa ‘ālem hep saña dil-beste-i kākül midür

172. **midür:-dür**

Gazel 35

Mısra: 6

Soru eki.

‘Āşıkuñ bülbul gibi feryād ü efgān itmede
Gonca mı la’l-i lebün yā ruḥlaruñ ter gül midür

173. **midür:-dür**

Gazel 35

Mısra: 4

Soru eki.

Görse bir kez ‘āşıkuñ ḥayrān olup bî-hüş olur
Bilmezsin la’l-i lebün dārū mı yoḥsa mül midür

174. **midür:-dur**

Gazel 35

Mısra: 2

Soru eki.

Kākül-i şeb-bū mıdur cāna senün sünbül midür
Ḥabbetü’s-sevdā mıdur ider ḥāl-i ruḥuñ fülful midür

175. **mı:**

Gazel 35

Mısra: 4

Soru eki.

Görse bir kez ‘āşıkuñ ḥayrān olup bî-hüş olur
Bilmezsin la’l-i lebün dārū mı yoḥsa mül midür

176. **mi:**

Gazel 35

Mısra: 9

Soru eki.

Ergüvān mı kanlı yāreñ dağ-ı sineñ gül mi yā

Dem-be-dem feryād ider Dürrî dilün bülbul midür

177. **midür:-dur**

Gazel 35

Mısra: 1

Soru eki.

Kākül-i şeb-bū mıdur cāna senün sünbül midür
Ḥabbetü’s-sevdā mıdur ider ḥāl-i ruḥuñ fülful midür

mi mi:

1. **mi mi:**

Mesnevi 1

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Mi ... mi/midir ... soru eki.

Gördün mi ya sükkānı mı ‘işretde mi her gāh
Her küşe-i seyr üze mi şöḥbetde mi her gāh

micmer:

1. **micmeri:-i**

Kaside 9

Mısra: 16

Buhurdanlıq.

Micmer-i bezm-i dil-efrūzuñ senün mah-ı münîr

Anda ḡann itme kelefdir olmuş ayuñ micmeri

micmer-i bezm-i dil-efrūzuñ:

1. **micmer-i bezm-i dil-efrūzuñ:-uñ**

Kaside 9

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Gönle ferahlık veren meclis budurdanı.

Micmer-i bezm-i dil-efrūzuñ senün mah-ı münîr

Anda ḡann itme kelefdir olmuş ayuñ micmeri

micmer-i tahkika:

1. **micmer-i tahkika:-a**

Kaside 12

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Hakikat buhurdanlığı.

Ḥālün ol ḥazret-i şāh-ı kereme ‘arz eyle

Yan yakıl micmer-i tahkika girüp hem-çün ‘ūd

midād:

1. **midād:**

Gazel 96

Mısra: 7

Mürekkep.

Vaşf-ı cānānı yazarken dükenür ise midād

Merdüm-ı didemüzi ḥal idüp imdād idelüm

midür:

1. **midür:-dür**

Gazel 35

Mısra: 2

Soru eki.

Kākül-i şeb-bū mıdur cāna senün sünbül midür

Ḥabbetü’s-sevdā mıdur ider ḥāl-i ruḥuñ fülful midür

miftāḥ:

1. **miftāḥ:**

Gazel 61

Mısra: 8

Anahtar II yol, yöntem.

Yilürüp kuçdum miyān-ı yāre ibrām eyleyüp

Künc-i vaşlana meger miftāḥ anuñ iḳdām imiş

miftāḥ-ı der:

1. **miftāḥ-ı der:**

Kaside 1

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kapı anahtarı.

N'ola hâl olsa aña cümle kilid-i müşkil
Suhan-ı nâzûki miftâh-ı der-i genc-i beyân

miftâh-ı genc-i sîne-i şâfuñ:

1. miftâh-ı genc-i sîne-i şâfuñ:-uñ

Gazel 77

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Saf gönül hazinesinin anahtarı (şarap bağlamında).

Neş'e-dâr-ı câm olup çâk-ı girîbân kıl yine
Bâdedür miftâh-ı genc-i sîne-i şâfuñ senüñ

miftâh-ı tab'-ı hikmet-âميزüñ:

1. miftâh-ı tab'-ı hikmet-âميزüñ:--ı-ı-üñ

Kaside 7

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Hikmetli yaratılışın anahtarı.

Haşılı miftâh-ı tab'-ı hikmet-âميزüñ ile
Münfetihtür hep medeng-i bâb-ı ma'nî vü beyân

miğfer:

1. miğfer:

Kaside 3

Mısra: 1

Başın her tarafını örten zırhlı başlık, tolga.

Gehî miğfer olur gülşende geh şekl-i siper gonca
Bu resm ile hezâruñ âhına göğsin gerer gonca

2. miğfer:

Gazel 45

Mısra: 4

Başın her tarafını örten zırhlı başlık.

Hañçer ü tîrini dayım baña 'üryan eyler
'Acabâ bu dil-i bî-çâremi miğfer mi şanur

miğfer evleyen:

1. miğfer evleyen:-y, -en

Gazel 108

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Miğfer haline getirmek.

Olmasun âlûde 'azm-i kûy-ı dilber evleyen
Varmasun aña dilin illâ ki miğfer evleyen

mihen:

1. mihen:

Gazel 148

Mısra: 1

Sıkıntı, eziyet.

Açıldı goncalar bir bir gönüllerden mihen gitdi
Mişâl-i gül ele câm al kederler cümleten gitdi

mîh-i zerrîn:

1. mîh-i zerrîn:

Gazel 49

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Altın çivi.

O bir şâh-ı 'adâletdür ki raşş-ı kadrine anuñ
Kevâkib mîh-i zerrîn meh-i gerdün ise sümdür

mihir:

1. mihir:

Tarih 2

Mısra: 9

Güneş.

Mihir şanma taş ile göğsin döğüp çarh
Gezüpdür müdâm âh-ı Sultân 'Osmân

mihmân idebilsem:

1. mihmân idebilsem:-ebil, -se, -m

Gazel 100

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Misafir etmek, ağırlamak.

Bu tekye-i dilde seni mihmân idebilsem
Bu vech ile cânım saña kurbân idebilsem

mihmân-ı ğamuñ:

1. mihmân-ı ğamuñ:-uñ

Gazel 13

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gam misafiri. II Dertli ve kederli âşık.

Ne mihmân-ı ğamuñ yir ne seg-i kûy nedür bilmem
Kül olunca kebâb-ı canı süzân itmege bâ'ış

mihnet:

1. mihnet:

Kaside 7

Mısra: 45

Sıkıntı, eziyet, ızdırıp.

Eyledi âmâc-ı mihnet bu ten-i ham-geştemi
Cânuma geçdi hadengi hemçü tîr-i Qahramân

mihnet itdi:

1. mihnet itdi:-di

Gazel 165

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sıkıntıya, eziyete katlanmak, sıkıntı çekmek.

'Acâ'ib mîvedür ruhı dehân nâzik-i dilber
Anı mihnet itdi mihir-i çak 'âlem-efrûzı

mihnet-i hicrûñ:

1. mihnet-i hicrûñ:-üñ

Gazel 68

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ayrılık acısı.

Mihnet-i hicrûn ile çekdüğüm âlâma dirîğ
Derd-i 'aşkuñla güzâr eyleyen eyyâma dirîğ

mihnet-i 'aşk:

1. mihnet-i 'aşk:

Gazel 79

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Aşk derdi.

Böyle zâr olmazduñ ey dil mihnet-i 'aşk ile sen
Gördüğün ğaddâra meyl idüp hevâdâr olmasañ

mihnet-zede:

1. mihnet-zededür:-dür

Gazel 154

Mısra: 9

Eziyet çeken (gönül bağlamında).

Âh u feryâd-ı dil-i Dürri-i mihnet-zededür
Hâb-ı nâzından o gül-çehreyi bîdâr idici

mihr:

1. mihri:-i

Gazel 48

Mısra: 1

Güneş.

Mihri gördükde hemân hâtıruma yâr gelür
Gözime girye gelür cân u dile zâr gelür

2. mihr:

Kaside 2

Mısra: 105

Güneş.

Ne mihr şalsa eger pertevini âfâka
Mehde ancak kelef-âşâ kıla leyl-i târem

3. mihrûn:-üñ

Gazel 27

Mısra: 5

(Sevgilinin) aşkı, sevgisi. II Sevgilinin merhameti.

Raķibe mihrûn işitdüm ü nice yâre didi
İnanma âdeme dünyâda iftirâ çok olur

4. mihr:

Gazel 158

Mısra: 2

Güneş (sevgili bağlamında).

Göre ey dil elinde sâgar-ı billür ile yâri
'Âceb cem' eylemiş mihr ü hilâli bir yere Bârî

mihr ü cevruñden:

1. mihr ü cevruñden:-üñ, -den

Gazel 66

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sevgi ve eziyet.

Mihr ü cevruñden 'atâ kıl baña ey meh-rû birin
Her ne gelse senden eyler bu dil-i ğam-hâr hâz

mihr ü meh:

1. mihr ü meh:

Gazel 40

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Güneş ve ay (devr etme bağlamında).

Çarh-ı sergerdân 'aşkı mihr ü meh âvâresi gibi
Yalnız bu dil degül ol şâh-ı dünyâ sendedür

mihr ü meh-i ğarrâ:

1. mihr ü meh-i ğarrâ:

Gazel 136

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Parlak güneş ve ay.

Şanmañ ol şaħna ziyâ virdi ol iki meş'al
İndiler hep yire mihr ü meh-i ğarrâ bu gice

mihr ü vefası:

1. mihr ü vefası:-sı

Gazel 49

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Sevgi ve dostluk.

Tutupdur bîm-i 'adl ile fiten rāh-ı 'adem şükür
Sitem mihr ü vefası dilber-i meh-rû gibi gümdür

mihrâb:

1. mihrâbın:-ın

Gazel 97

Mısra: 3

*Cami ve mescitlerin kible tarafındaki duvarına
açılan oyuk, imamın durduğu yer. || Sevgilinin kaşları.*
Secde kıldum görüp ey mäh kaşuñ mihrâbın
Tiğ-i ebrû-yı kemân-dâruña mâ'ıl oldum

mihr-i çarh-ı sifle:

1. mihr-i çarh-ı sifle:

Gazel 60

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Alçak feleğin güneşi, güneş.

Sen o hürşid-i cihân-ı 'işvesin kim dilberâ
Mihri çarh-ı sifle rüyuñdan ider nûr iktibâs

mihr-i cihândan:

1. mihr-i cihândan:-dan

Mesnevi 2

Mısra: 125

Kelime Tipi: -

Cihan, dünya güneşi.

Refi'dür ol maħal mihr-i cihândan
Olur püşt-i hüma seyr ol mekândan

mihr-i dirahsân:

1. **mihr-i dirahşân:**

Gazel 41

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Parlak güneş.

Şubh irişdi câme- hâb-ı nâzdan kalk taşra çık
Pâyûña yüz sürmege mihr-i dirahşân muntazır

mihr-i enverden:

1. **mihr-i enverden:-den**

Kaside 3

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Parlak güneş.

Çemende mihr-i ruhsârın görüp oldı gül-i handân
Yine şimdi çerâğı mihr-i enverden yaçar gonca

mihr-i enveri:

1. **mihr-i enveri:**

Kaside 9

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Parlak güneş.

Levhaşallâh ey ‘adâlet-bağş çarh-ı çenberi
Nûr-ı ‘adlûn eyledi şermende mihr-i enveri

mihr-i felek:

1. **mihr-i felek:**

Gazel 2

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Güneş.

Tab‘-ı bülendüm ile ben Dürri-i nâzûk-dilüm
Rûbe-i mihr-i felek pây-e-i dündur baña

mihr-i gerdûna:

1. **mihr-i gerdûna:-a**

Kaside 8

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

Dünyanın güneşi.

İtdi meftûn ‘âlemi rûyuñda olan âb u tâb
Mihr-i gerdûna ‘aceb midür düşerse ıztırâb

mihr-i gerdûn-ı fazîlet:

1. **mihr-i gerdûn-ı fazîlet:**

Kaside 8

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Güzel ahlak, erdem dünyasının güneşi.

Mihr-i gerdûn-ı fazîlet mâh-ı evc-i ma‘rifet
Necm-i burc-ı mekrûmet fehhamê-i seyyid-me‘âb

mihr-i hüsün:

1. **mihr-i hüsün:**

Gazel 47

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Güzellik güneşi.

Ža‘f-i hicrûñ komadı zerre kadar bende vücûd
Göñlüm ey mihr-i hüsün al ele rahm eyle ne var

mihr-i keremûn:

1. **mihr-i keremûn:-üñ**

Kaside 6

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

Cömertliğin güneşi.

Dil-i pür-guşşaya mihr-i keremûñ düş olsa
Kalmayup zerre kadar zâ‘il ola şebnem-i gam

mihr-i lutf:

1. **mihr-i lutf:**

Gazel 163

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ihsan güneşi, ihsan.

Sipihri-vaşla irer mihr-i lutf ile her gün
Yoluñda zerre-veş ol dil ki pây-mâl oldı

mihr-i münîr:

1. **mihr-i münîr:**

Kaside 7

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Parlak güneş.

Şemsedür cild-i kitâb-ı kadrûne mihr-i münîr
Goncador güyâ devât-ı ‘izzûñ içre rîk-dân

2. **mihr-i münîr:**

Kaside 8

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Parlak güneş.

Şanma irdükde şeb-i tîre gider mihr-i münîr
Dilber eyler var ısa ruhsârına zülfin niķâb

mihr-i münîre:

1. **mihr-i münîre:-e**

Mesnevi 2

Mısra: 142

Kelime Tipi: -

Parlak güneş.

Senüñ bu nazmuña olur nazîre
Nazîr olursa ger mihr-i münîre

mihr-i pertev:

1. **mihr-i pertev:**

Kaside 1

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Parlak güneş.

Mihr-i pertev keremi çarḥ-ı 'adālet zātı
Kemterin zerre-i bī-māye sipihr-i gerdān

2. mihr-i pertev:

Kaside 1

Mısra: 51

Kelime Tipi: -

Parlak güneş.

Mihr-i pertev keremā rütbedür nükte-verā
Ey 'atā-baḥş u ḥaṭā-puş u kerem-kār-ı cihān

mihr-i rahşān:

1. mihr-i rahşān:

Kaside 6

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Parlak güneş.

Nedür ol şa'sa'a kimse bakamaz göz kamaşur
Mihr-i rahşān gibi nūr-efgen-ı rüy-ı 'ālem

mihr-i ruh-ı pür-tābuña:

1. mihr-i ruh-ı pür-tābuña:-uñ, -a

Gazel 133

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgilinin güneş gibi parlayan yanağı.

Hîç zevāl irmez senüñ mihr-i ruh-ı pür-tābuña
Bir degüldür âfitāb-ı çarḥ-ı nā-hemvār ile

mihr-i ruh-ı şāhid-i endişeme:

1. mihr-i ruh-ı şāhid-i endişeme:--ı-e

Kaside 2

Mısra: 112

Kelime Tipi: -

Düşünce güzelinin yüzü güneşi II parlak hayal.

Ehl-i dil mihr-i ziyā-güstere gül-rāh olamaz

Diyemez mihr-i ruh-ı şāhid-i endişeme kem

mihr-i ruh-ı tābān:

1. mihr-i ruh-ı tābān:

Gazel 132

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Parlak yüzün güneşi.

Ref' idüp zülfini mihr-i ruh-ı tābān olsa
Açılup gönca-i baḥtum gül-i ḥandān olsa

mihr-i ruhsārın:

1. mihr-i ruhsārın:-ı, -n

Kaside 3

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Yanak güneşi.

Çemende mihr-i ruhsārın görüp oldı gül-i ḥandān
Yine şimdi çerāḡı mihr-i enverden yaḡar gönca

mihr-i ruhsāruñ:

1. mihr-i ruhsāruñ:-uñ

Kaside 8

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yanağının güneşi.

Mihr-i ruhsāruñ görüp cânuñ kamaşdı gözleri
Şanma maḡv olup ḥabāb-ı cāma irdi inḡılāb

mihr-i sipihr:

1. mihr-i sipihr:

Kaside 2

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Gökteki güneş.

Dür-i deryā-yı sülḥan mihr-i sipihr iḡfāl
Feyz-baḥşā-yı meh-i şer'-i İmām-ı A'zam

mihr-i tāb-dār:

1. mihr-i tāb-dār:

Kaside 8

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Parlak güneş.

Hem-ser olmazdı sipihre mäh u mihr-i tāb-dār
Ol der-i devlet- penāha itmeseydi intisāb

mihr-i yāre:

1. mihr-i yāre:-e

Gazel 102

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sevgilinin aşkı.

Åşinā-yı baḡr-i ye'süm yok kenāra minnetüm
Kalmadı huşu vücudum mihr-i yāre minnetüm

mihr-i ziyā-baḥş:

1. mihr-i ziyā-baḥş:

Kaside 7

Mısra: 92

Kelime Tipi: -

Işık saçan güneş.

Nitekim meh iḡtibās-ı nūr ide ḥürşiddin

Nitekim mihr-i ziyā-baḥş ola çarḥ üzre 'ayān

mihr-i ziyā-baḥş eyleye:

1. mihr-i ziyā-baḥş eyleye:-y, -e

Kaside 9

Mısra: 104

Kelime Tipi: -

Işık saçan güneş etmek.

Nitekim dāyır ola çarḥ ile necm ü şehab

Nitekim mihr-i ziyā-baḥş eyleye cevnlānları

mihr-i ziyā-güstere:

1. mihr-i ziyā-güstere:-e

Kaside 2

Mısra: 111

Kelime Tipi: -

Işık saçan güneş.

Ehl-i dil mihr-i ziyâ-güstere gül-râh olamaz

Diyemez mihr-i ruh-ı şâhid-i endişeme kem

2. mihr-i ziyâ-güstere:-e

Gazel 6

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Aydınlık veren güneş.

Nür-efgen iken çün ruhuñ 'âlemlere cânâ

Hâcet mi kâlar mihr-i ziyâ- güstere cânâ

mihr-i ziyâ-güster-i ma'nîdür:

1. mihr-i ziyâ-güster-i ma'nîdür:-dür

Kaside 2

Mısra: 101

Kelime Tipi: -

Mananın ışık saçan güneşi.

Tab'um ol mihr-i ziyâ-güster-i ma'nîdür kim

Çeşm-i nâ-ehle virür şeb-pere-veş hîre vü nem

mihr-i 'âlem-tâb-ı:

1. mihr-i 'âlem-tâb-ı:-ı

Gazel 158

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Alemi aydınlatan güneş (sevgilinin yüzü bağlamında).

Dutuldu mihr-i 'âlem-tâb-ı burc-ı evc-i istîgnâ

Nümâyân oldı şanma dil-rübânûñ hañt-ı ruhsârı

mihr-ü gerdüna:

1. mihr-ü gerdüna:-a

Gazel 7

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Feleğin güneşi.

İtdi meftûn 'âlemi rûyuñda olan âb u tâb

Mihr-ü gerdüna 'aceb midür düşerse ıztırâb

milk-i 'aşka:

1. milk-i 'aşka:-a

Gazel 56

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Aşk ülkesi.

Her kimüñ 'askeri eşk ü 'alemi âh olmaz

Milk-i 'aşka dil-i âşüfte gibi şâh olmaz

minnet:

1. minnet:

Gazel 133

Mısra: 9

Şükür, hamd.

Minnet Allâha dil-i pülâd-ı saht-ı yârümi

Dürriyâ nerm eyledüm bu âh-ı âteş-bâr ile

2. minnet:

Tarih 4

Mısra: 8

Şükür, hamd.

Bir tarîk ile 'Acem almış idi Bağdâdı

Minnet Allâha ki aldı yine ol zıllullâh

3. minnetim:-im

Gazel 102

Mısra: 18

Beklenti II yalvarma.

'Ömrini itsün ziyâde devletin kılsun füzün

Şimdi budur hâzret-i perverdigâra minnetim

4. minnetüm:-üm

Gazel 102

Mısra: 1

Beklenti II yalvarma.

Âşinâ-yı bañr-i ye'süm yok kenâra minnetüm

Kalmadı huşu vücûdum mihr-i yâre minnetüm

5. minnetüm:-üm

Gazel 102

Mısra: 6

Beklenti II yalvarma.

Gülşen-i meyhânede şıyt-ı şurâhî diñlerüm

Yokdur ey dil hâşılı bağ-ı dehhâra minnetüm

6. minnetüm:-üm

Gazel 102

Mısra: 10

Beklenti II yalvarma.

Sîneme çok şerha açdı tîğ-i 'aşk-ı dilrübâ

Yokdur ey Dürri muhaşşal lâle-zâra minnetüm

7. minnetüm:-üm

Gazel 102

Mısra: 12

Beklenti II yalvarma.

Kağı-i şehri oldı şimdi bir kerem-kâr-ı cihân

Yümn-i teşrifiyle yokdur bir diyâra minnetüm

minnet allâha:

1. minnet allâha:

Kaside 1

Mısra: 111

Kelime Tipi: -

Allah'a şükür anlamında dua sözü.

Minnet Allâha hele himmet-i mümtâz gele

Ğalib oldum yine akrânuma bî-reyb ü gümân

minnet eylerin:

1. minnet eylerin:-r, -in

Gazel 121

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yapılan iyilik karşısında boyun eğmek.
Va'de-i vaşluñ ferāmūs itme minnet eylerin
Parmağunda rişte-i cān rīsmān olsun dirin

minnetüm kalmadı:

1. **minnetüm kalmadı:-ma, -dı**

Gazel 102

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Boyun eğmeme.

Virdi ğarka fülk-i dil girdāb-ı 'aşkuñda karar
Kalmadı şimdengirü hiç rüzgāra minnetüm

2. **minnetüm kalmadı:-ma, -dı**

Gazel 102

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Boyun eğmeme.

Āşinā-yı baħr-i ye'süm yok kenāra minnetüm
Kalmadı huşu vücūdum mihr-i yāre minnetüm

3. **minnetüm kalmadı:-ma, -dı**

Gazel 102

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Boyun eğmeme.

Büy-ı zülf-i dilberi geldi yetiştürdi nesīm
Kalmadı hiç hāce-yi misk-i Tatāra minnetüm

4. **minnetüm kalmadı:-ma, -dı**

Gazel 102

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Beklentisi olmak.

Behre-yāb-ı neşve-i 'adlı olup itdüm şafā
Kalmadı aşlā şarāb-ı hoş-güvāra minnetüm

5. **minnetüm kalmadı:-ma, -dı**

Gazel 102

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Beklentisi olmak.

Nūr-ı 'adliyle münevver oldı 'ālem ser-te-ser
Kalmadı hiç āfītāb-ı tāb-dāra minnetüm

mir'āt-ı dil:

1. **mir'āt-ı dil:**

Gazel 123

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönül aynası.

Kaldı künc-i ğamda pür-jeng-i elem mir'āt-ı dil
Āh kim cām-ı şarāb-ı dil-güşā girmez ele

mir'āt-ı dilde:

1. **mir'āt-ı dilde:-de**

Gazel 60

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gönül aynası.

Şaykal-ı cām-ı mey-i hamrā ile pāk eyleyüp
Dürriyā mir'āt-ı dilde zerre deñlü koma pās

mir'āt-ı dile:

1. **mir'āt-ı dile:**

Gazel 1

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönül aynası.

Bir cilā virdi ki mir'āt-ı dile şaykal-ı 'aşk
Şüretüñ seyr iderin her ne zamān bakşam aña

mir'āt-ı hātırda:

1. **mir'āt-ı hātırda:-da**

Kaside 8

Mısra: 57

Kelime Tipi: -

Gönül aynası.

Olmasa mir'āt-ı hātırda ğubār-ı ğuşsa ger
Nev- 'arūs-ı fikretüm yüz gösterürdi bī-nikāb

mir'āt-ı havāl:

1. **mir'āt-ı havāl:**

Kaside 2

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Düş aynası.

Nice mir'āt-ı havāl eylese meh pertevini
Rüz-ı rüşen ola bī-şek şeb-i deycür ol dem

mir'āt-ı tab'-ı pākine:

1. **mir'āt-ı tab'-ı pākine:-i, -n, -e**

Kaside 10

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Temiz yaratılış aynası.

Hep şüret-i şafā vü luţufdur berid olan
Mir'āt-ı tab'-ı pākine 'aqlı cilāsıdur

mir'āt-ı dile:

1. **mir'āt-ı dile:-e**

Kaside 2

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönül aynası.

Pür-cilā virdi ki mir'āt-ı dile şaykal-i zevk
Çeşm-i hürşidi ider şu'lesi pür-hüre vü nem

misāl:

1. **misāl-i:-i**

Kaside 11

Mısra: 32

Gibi, benzer.

Hemîşe gonca-yı bahtın nesîm-i lutf-ı Hudâ
Mişâl-i gonca-i bâğ-ı behişt ola huldân

2. mişâli:-i

Mesnevi 2

Mısra: 44

Gibi, benzer.

Mişâl-i kıdd-i dilber her nihâli
Anuñ her küşesi cennet mişâli

mişâl-i:

1. mişâl-i:

Kaside 3

Mısra: 6

Gibi, benzer şekilde.

Yeşil destârını şarmış yine ser-püş-ı sürh üzre
Mişâl-i âl-i pür-iclâl ü muhtâr-ı beşer gonca

mişâl-i âb-ı zemzem:

1. mişâl-i âb-ı zemzem:

Mesnevi 2

Mısra: 114

Kelime Tipi: -

Zemsem suyu misali.

Odur 'âlemde âb-ı cennet-âsâ
Mişâl-i âb-ı Zemzem rahât-efzâ

mişâl-i gül:

1. mişâl-i gül:

Gazel 148

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gül gibi.

Açıldı goncalar bir bir gönüllerden mihen gitdi
Mişâl-i gül ele câm al kederler cümleten gitdi

mişâl-i humbara:

1. mişâl-i humbara:

Kaside 4

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Kumbara misali, kumbara gibi.

Mişâl-i humbara gonca içinde jâle degül
Ki kılmış anda tufeyl-i hezâr cem'-i direm

mişâl-i kıdd-i dilber:

1. mişâl-i kıdd-i dilber:

Mesnevi 2

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Sevgilinin boyu misali.

Mişâl-i kıdd-i dilber her nihâli
Anuñ her küşesi cennet mişâli

mişâl-i kâmet-i dilber:

1. mişâl-i kâmet-i dilber:

Kaside 11

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sevgilinin boyunun benzeri.

Mişâl-i kâmet-i dilber sütün-ı mevzûnı
Olurdu kullarını mişline gören hayrân

mişâl-i 'anber:

1. mişâl-i 'anber:

Tarih 13

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Amber kokusuna benzer.

Mânend-i rûy-ı dilber gül-ruh kaşnı yir yir
Hâki mişâl-i 'anber nefha-fezâ-yı 'âlem

misk ü 'anber:

1. misk ü 'anber:

Mesnevi 2

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Hoş ve güzel koku.

Anuñ her hâki gûyâ misk ü 'anber
Dimâğ-ı 'âlemi eyler mu'aṭṭar

misk-i çîn-i ezferi:

1. misk-i çîn-i ezferi:-i

Kaside 9

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

Güzel kokan Çin miski.

Ruḥları pejmürde-i reşk eyledi verd-i teri
Kâküli şermende itdi misk-i Çîn-i ezferi

misk-i ğazâldür:

1. misk-i ğazâldür:-dür

Gazel 51

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ceylanın güzel kokusu ll Sevgilinin kokusu.

Şanmañ bedid olan ruḥ-ı dilberde hâldür
Sevdâya uğradan beni o misk-i ğazâldür

misk-i tâtâr:

1. misk-i tâtâr:

Gazel 26

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Tatar bölgesindeki ceylanlardan elde edilen güzel koku.

Reşk ider zülf-i semen-büsına misk-i Tâtâr
Didesi dide-i âhû-yi Hotenden yegdür

misl:

1. mişlûn:-ün

Kaside 9

Mısra: 50

Benzer.

Görmedi çeşm-i cihân zâtuñ gibi bir hoş-ḥişâl
Bulmadı mişlûñ seyâḥat eyleyen baḥr ü beri

2. **mişlin:-in****Mesnevi 2**Mısra: **86***Aynı, benzer, gibi.*

Birisî daḥîdûr mîzâb-ı Elbiz

Hele dünyâda mişlin görmedük biz

3. **mişlûn:-ün****Kaside 7**Mısra: **40***Benzer ve eş.*

‘İlm ile Nu‘mânsın sen ‘adl ile kâzî şerîh

Dehre mişlûn gelmedi hiç görmedi çeşm-i cihân

4. **mişli:-i****Gazel 41**Mısra: **14***Eş, denk.*

Ol gül-i gülzâr-ı fazlî Hâk ḥazândan şaklasun

Mişli gelmez dehre olma ey gülistân muntazır

5. **mişlini:-i, -n, -i****Kaside 2**Mısra: **28***Benzer, eş, denk.*

Yazayın medḥîni bir fâzıl-ı devrânûn kim

Görmeye mişlini ‘ömrinde bu çeşm-i ‘âlem

6. **mişli:-i****Mesnevi 1**Mısra: **44***Benzer, eş, denk.*

Gördüñ mi o tarḥ eyledüğü hâneyi anda

Var mıdur anuñ mişli gibi bağ-ı cinânda

7. **mişline:-i, -n, -e****Kaside 11**Mısra: **8***Eş, benzer.*

Mişâl-i kâmet-i dilber sûtûn-ı mevzûnı

Olurdu kullarını mişline gören ḥayrân

8. **mişli:-i****Mesnevi 2**Mısra: **76***Ar. Benzer, eş.*

Biri Türk Oluğudur vaşf olunmaz

Anuñ mişli bu ‘âlemde bulunmaz

mişli:1. **mişlini:-n, -i****Kaside 6**Mısra: **14***Aynı, benzer, gibi.*

İtdi peydâ meger ol ḥil‘atı ḥayyât-ı ezel

Görmemiş mişlini zirâ ki anuñ bir âdem

2. **mişlini:-n, -i****Kaside 11**Mısra: **1***Aynı, benzer, gibi.*

Şu ḥâne mişlini görmüş degüldi çeşm-i cihân

Şu ḥâne revzeni ‘âlem-nümâ idi her ân

3. **mişli:****Mesnevi 2**Mısra: **121***Benzer, eş, denk.*

Anuñ mişli bu ‘âlemde bulunmaz

Cinândan gayrı yirde ol şu olmaz

mişli olmasa:1. **mişli olmasa:-i-ma, -sa****Gazel 127**Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

Benzeri olmak.

Alur vişâl içün dergâh şöyle gâh böyle

Olmazdı mişli şehri olmasa o mâh böyle

mısra:1. **mışra‘da:-da****Tarih 4**Mısra: **11***Mısra, dize.*

Ḥarf-i mu‘cem ki bu mışra‘da olupdur târiḥ

Aldı Bağdâdı o Dârâ-yı dilir ü cem-câh

2. **mışra‘ı:-ı****Tarih 7**Mısra: **15***Mısra, dize.*

Dir gören ḥakkında anuñ vaşf ide mi bu mışra‘ı

Kaşr-ı ‘alâ cennet-âsâ dil-güşâ râḥat-fezâ

mıstar:1. **mıştarı:-ı****Kaside 9**Mısra: **18***Satır çizecek cetvel.*

Cümle mefhûm-ı kitâb-ı kadrûñ olmuşdur kerem

Rište-i ḥürşid-i iḥsândur ser-â-ser mıstarı

mîve:1. **mîvedür:-dür****Gazel 165**Mısra: **9***Meyve, yemiş.*

‘Acâ‘ib mîvedür ruḥı dehân nâzik-i dilber

Anı mîḥnet itdi mihr-i çaḳ ‘âlem-efrûzı

mîve-i cevri-i:

1. mîve-i cevri-i:--i

Gazel 46

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Eziyet meyvesi, eziyet.

Bâğ-ı kalbinden gül-i ihsân koparmakdur güci

Mîve-i cevri-i nihâl-i kaddi bî-zaḥmet kopar

mîve-i dil-hâh:

1. mîve-i dil-hâh:--i

Gazel 56

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gönlün istediği meyve (sevgilinin dudağı bağlamında).

Tâb-ı hürşid-i melâhatle yazılmış cânâ

Dehenûn gibi senûn mîve-i dil-hâh olmaz

mîve-i gül-zâr-ı cennet:

1. mîve-i gül-zâr-ı cennet:

Gazel 21

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Cennetin gül bahçelerinin meyvesi.

Dilberûn sîb-i zenaḥdânına beñzer var ise

Mîve-i gül-zâr-ı cennet ola hem-râza lezîz

mîve-i lafz:

1. mîve-i lafz:

Kaside 8

Mısra: 53

Kelime Tipi: -

Söz meyvesi, söz.

Mîve-i lafz oldu cüy-ı tab'um ile perveriş

Her sözümdür bâğ-ı nazma bir kelâm-ı müsteṭâb

mîve-i vaşluñ:

1. mîve-i vaşluñ:-uñ

Gazel 126

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kavuşma meyvesi, kavuşma.

Nev-reside mîve-i vaşluñ ala lâyıḳ mı el

Olsun ey nâzûk nihâl-i bâğ-ı nâz ulu nâm ile

mivân:

1. miyânında:-ı, -n, -da

Mesnevi 1

Mısra: 84

Arasında, içinde.

Destinde midür lülesi boynında mı şâlî

Cilbendi miyânında mı içinde mi mâlî

mivân-ı meclis-i mestânda:

1. miyân-ı meclis-i mestânda:-da

Gazel 27

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Mest olanların, sarhoşların meclisinin içi, ortası.

‘Aceb mi Dürri öperse bezimde yârûn elin

Miyân-ı meclis-i mestânda merḥabâ çok olur

mivân-ı yâre:

1. miyân-ı yâre:-e

Gazel 61

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sevgilinin beli.

Yilürüp kucdum miyân-ı yâre ibrâm eyleyüp

Künc-i vaşluna meger miftâh anuñ ikdâm imiş

mivân-ı yâri:

1. miyân-ı yâri:-i

Gazel 51

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgilinin beli.

Kılma miyân-ı yâri der-âgûş için ümîd

Ey dil bu fikri itme ḥayâl-i muḥâldür

mizâb:

1. mizâb:

Mesnevi 2

Mısra: 81

Oluk, su yolu.

Şovukluğuyla nef'ıyle o mizâb

Civânı şeyḫ ider şeyḫi ise şâb

mizâb olmuş:

1. mizâb olmuş:-muş

Kaside 2

Mısra: 59

Kelime Tipi: -

Oluk olmak.

Kilk-i telḥîş-nüvişi aña mizâb olmuş

N'ola pîşinde devâtına disem 'ayn-ı kerem

mizâb-ı ağa:

1. mizâb-ı ağa:

Mesnevi 2

Mısra: 89

Kelime Tipi: -

Ağa Oluğu.

Birisi daḥidür mizâb-ı Ağa

Döneydi mürdeler içseydi şağa

mizâb-ı berfün:

1. **mîzâb-ı berfûn:-üñ****Mesnevi 4**

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Kar Oluğu.

‘Âcizüm vaşf itmede mîzâb-ı berfûn âbını

Kim ider bir dest-i pîri dü-tâ-yı nev-civân

mîzâb-ı elbiz:1. **mîzâb-ı elbiz:****Mesnevi 2**

Mısra: 85

Kelime Tipi: -

Elbiz Oluğu.

Birisi daħidür mîzâb-ı Elbiz

Hele dünyâda mişlin görmedük biz

mizâb-ı hoş-hişâlûn:1. **mizâb-ı hoş-hişâlûn:-üñ****Tarih 12**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Güzel huylu oluk.

Mevlâ zâhîri olsun ol mizâb-ı hoş-hişâlûn

Şaħn-ı merâmı üzre cevân oldı semendi

mîzâb-ı in‘âm:1. **mîzâb-ı in‘âm:****Mesnevi 2**

Mısra: 63

Kelime Tipi: -

Nimet oluğu.

Birisi daħidür mîzâb-ı in‘âm

Anı nüş iden alur dehrden kām

mîzâb-ı kazancı:1. **mîzâb-ı kazancı:****Mesnevi 2**

Mısra: 57

Kelime Tipi: -

Kazancı Oluğu.

Birisi daħi mîzâb-ı Kazancı

İçin eyler şafâdan çok kazancı

mîzâb-ı mesciddür:1. **mîzâb-ı mesciddür:-dür****Mesnevi 2**

Mısra: 107

Kelime Tipi: -

Mescid Oluğu.

Biri mîzâb-ı Mesciddür o mânuñ

Yüzi şuyı odur âb-ı cihânunñ

mi‘mâr-ı ihsânunla:1. **mi‘mâr-ı ihsânunla:-uñ, -la****Kaside 8**

Mısra: 70

Kelime Tipi: -

Kerem, iyilik mimarı.

Luţf idüp sil eşk-i çeşmüm destmâl-i luţf ile

Ĥatır-ı vîrânımı mi‘mâr-ı ihsânunla yap

mü:1. **mü:****Gazel 145**

Mısra: 2

Vurgu amacıyla kullanılan sözde soru eki.

Def‘-i ġam olup cām-ı meserret sürülür mi

Bu bezm-i cihânda mey-i rāĥat görölür mü

2. **mu:****Gazel 145**

Mısra: 4

Vurgu amacıyla kullanılan sözde soru eki.

İtmiş seni pür-yâre anuñ tiġ-i cefâsı

Âdem o periye bu kadar hiç urılır mu

3. **mu:****Gazel 145**

Mısra: 6

Vurgu amacıyla kullanılan sözde soru eki.

‘Âşıkları itdükçe recâ büse-i destin

Baķışları ol mâh-liķānuñ kurulur mu

4. **mu:****Gazel 145**

Mısra: 8

Vurgu amacıyla kullanılan sözde soru eki.

Yārūñ o ġümüş gerdenini sen niye şordunñ

Bölünsün kıya ey dil buralar hiç şorılır mu

5. **mu:****Gazel 145**

Mısra: 10

Vurgu amacıyla kullanılan sözde soru eki.

Yārān sirişk-efgen iken ebr-i ġam-ı ‘aşķ

Hiç cüy-ı dil-i Dürrî-i şeydā durılır mu

muallā:1. **mu‘allā:****Tarih 16**

Mısra: 7

Ulu.

Şöyle mu‘allā ki bu reşk-i behişt

Turreleri hem-ser-i mihr-i münîr

mu‘azzam:1. **mu‘azzam:****Tarih 6**

Mısra: 5

Büyük, yüce, ulu; saygın.

Bu mu‘azzam manşıb-ı zî-şanı teşrîf idicek
Dürri-i dâ‘î didi târîhîni câh-ı ‘azîm

mübârek eyleye:

1. **mübârek eyleye:** -y, -e

Kaside 9

Mısra: **31**

Kelime Tipi: -

Kutlu, bereketli kılmak.

Hağ mübârek eyleye hünkâra kâdî-‘askerin

Luţf-ı bî-pâyânınuñ ola hemîşe mazharı

2. **mübârek eyleye:** -y, -e

Tarih 16

Mısra: **14**

Kelime Tipi: -

Kutlu, bereketli kılmak.

Tarhına Dürri didi tarîh-i hûb

Eyleye bu kaşrı mübârek Kâdîr

mübârek ola:

1. **mübârek ola:** -a

Tarih 5

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Kutlu, bereketli, uğurlu olmak.

Didüm o menba‘-ı ihsâna Dürriyâ târîh

Saňa mübârek ola sadr-ı Rûm ey ‘âdil

müberrâ itmek:

1. **müberrâ itmek:** -mek

Gazel 115

Mısra: **7**

Kelime Tipi: -

Uzaklaşmak, arınmak.

Hep ‘alâyıkdan müberrâ itmek ister kendüsin

Bu cihânun hâşılı zevk ü şafâsın isteyen

müberrâ ol:

1. **müberrâ ol:**

Gazel 15

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

İlgisi, alâkası kalmamış, arınmış, arındırılmış.

‘Alâyıkdan müberrâ ol huzûr itmek murâduñsa

Ğam-ı dünyâ ile âlûde olma mâsivâdan geç

mübtelâ:

1. **mübtelâdur:** -dur

Gazel 4

Mısra: **10**

1. İptilâlî, düşkün, mâil. 2. Aşık.

Dürri-i bendeñi de defter-i ‘uşşâkuña yaz

Mübtelâdur kanı çokdan o belâ-keş de sana

2. **mübtelâdur:** -dur

Gazel 138

Mısra: **1**

Tutkun, âşık.

Âh-ı dil eflâke çıkdı mübtelâdur var ısa

Yâ ğam-ı cânâne ile âşinâdur var ısa

3. **mübtelâsı:** -sı

Mesnevi 2

Mısra: **10**

Tutkun, âşık.

Dem-i cân-bağş-ı ‘İsâdur hevâsı

Bütün dünyâ anuñ hep mübtelâsı

4. **mübtelâyum:** -y, -um

Kaside 8

Mısra: **7**

Tutkun.

Mübtelâyum şimdi bir dildâr-ı meh-ruhsâra kim

Pertev-i mir‘ât-ı rüyuñdur felekde âfitâb

mübtelâ olsam:

1. **mübtelâ olsam:** -sa, -m

Kaside 9

Mısra: **76**

Kelime Tipi: -

Aşık olmak, belaya uğramak.

Tâli‘üm gör kim eger bir yâr-i ‘uşşâka ki ben

Mübtelâ olsam olur biñ ‘âşık-ı efsûn-geri

mübtelâ olur:

1. **mübtelâ olur:** -ur

Gazel 27

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Belaya uğramak, âşık olmak.

Eger ki ‘âşıkı yok bir civâna meyl itsem

Gör ne ki tâli‘mi aña mübtelâ çok olur

mücâmele kıl:

1. **mücâmele kıl:**

Kıt‘a 1

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

Güzel muamelede bulunmak.

Bir ‘abd-i ‘âşîyüm güneñüm çokdur ey kerîm

Luţf eyle cân-ı ‘affuñ ile kıl mucâmele

mücellâ olsun:

1. **mücellâ olsun:** -sun

Gazel 119

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

Cilalı, parlak olmak.

Rüy-ı zevk âyine-i dilde hüveydâ olsun

Şaykal-ı câmi sür ey sâkî mücellâ olsun

mücelled:

1. mücelled:

Gazel 95

Mısra: 10

Cilt yapılmış, ciltlenmiş, ciltli.

Fenn-i 'aşk ile bâb-ı gam mestûr
Bir mücelled kitabdur gönlüm

müdaqqik:

1. müdaqqik-i:--i

Kaside 4

Mısra: 45

Dikkatli, ölçülü ve ince düşünen.

Žahîr-i şer'-i Muhammed müdaqqik-i emced
Fünûn-ı 'ilm ile evhâd feżâ'il içre 'alem

müdâm:

1. müdâm:

Gazel 20

Mısra: 7

Her zaman, daima, devamlı.

Deşt-i cünûnda geşt iderin yalnız müdâm
Vâdi-i 'aşkda hele şimdi benüm ferîd

2. müdâm:

Gazel 44

Mısra: 9

Her zaman, daima, devamlı.

Ĥab-ı nâzından o gül çehreli bî-dâra müdâm
Bâğ-ı kûyına varup nâle vü feryâd ister

3. müdâm:

Gazel 114

Mısra: 7

Her zaman, daima, devamlı.

Tekye-i 'aşk-ı dilrübâda müdâm
Çekilen hûy u hâya 'aşk olsun

4. müdâm:

Gazel 129

Mısra: 7

Her zaman, daima, devamlı.

Ĥâneñe çağırma gel zâğ rakîbî müdâm
Çağırırsañ dilber ü yâri çağır gâh gâh

5. müdâm:

Kaside 9

Mısra: 27

Her zaman, daima, devamlı.

Ĥağ seni Ĥıfz ide âsîb ü âfetden müdâm
Ĥazret-i Sultân İbrâhîm-i İskender -deri

6. müdâm:

Kaside 9

Mısra: 105

Her zaman, daima, devamlı.

Merdle destinde licâm-ı tevsen-i devlet müdâm
Eyleye zîrinde cevân ola Mevlâ yaveri

7. müdâm:

Tarih 4

Mısra: 9

Her zaman, daima, devamlı.

Gonca-i devleti ey Dürri küşâd ola müdâm
Budur ol padişeh hayr du'âmuz ĥer gâh

8. müdâm:

Gazel 134

Mısra: 7

Her zaman, daima, devamlı.

Dâm-ı niyâzı eyleyegör der-kemîn müdâm
Şâyed saña o gözleri âhü şikâr ola

9. müdâm:

Kaside 11

Mısra: 11

Her zaman, daima, devamlı.

Hased idüp bu felek seng-i ta'ne töldi müdâm
Ĥavâle itdi tegerk-i şedîd ile bārân

10. müdâm:

Tarih 2

Mısra: 10

Her zaman, sürekli.

Mihir şanma taş ile gögsin döğüp çarĥ
Gezüpdür müdâm âh-ı Sultân 'Oşmân

müdâmî:

1. müdâmî:

Gazel 33

Mısra: 2

Devamlı, sürekli, her zaman.

Ol rakîb-i rû-siyeh yâr ile cām-ı Cem çeker
'Âşık-ı bî-çâreler bakup müdâmî gam çeker

2. müdâmî:

Kaside 2

Mısra: 88

Devamlı, sürekli, her zaman.

Dâverâ baĥt-ı siyehdan katı çokdur şekvem
Cevr ider baña müdâmî sebebin hiç bilmem

müdemmağ:

1. müdemmağ:

Mesnevi 3

Mısra: 57

Aptal, budala II şaşkın, ne yapacağını şaşırmış.

Ġâyette müdemmağ kişiye beñzer ol oğlan
Pek kendüni görmüş giderek olur o şeytân

müdğam:

1. **müdgam:****Kaside 6**

Mısra: 8

İç içe geçmiş, kaynaşmış.

Hil'at ammā nice hil'at ki şu'ā'-ı hırşid

Ser-te-ser rişte-i zerrinidür anuñ müdgam

mü'ebbed ola:1. **mü'ebbed ola:-a****Tarih 19**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ebedi , sonsuz olmak.

Didi yine lutf ile tārīhini

Cāh ebu'l-faẓl ile mü'ebbed ola

müessir:1. **mü'essirdür:-dür****Kaside 3**

Mısra: 29

Tesirli, etkili.

Mü'essirdür şu deñlü bülbülün āh u fiğānı kim

Giribānın hemān güş eyleyince çāk ider gonca

müezzin:1. **mü'ezzin:****Mesnevi 1**

Mısra: 79

Ezan okuyan (kişi).

Yā anda mü'ezzin yine ol savt-ı hasen mi

Atmacalara künde kesen o Usta Hāsan mı

müferrih:1. **müferrih:****Gazel 55**

Mısra: 8

Ferahlık veren, iç açan, iç açıcı.

Devr-i müldür dem-i gül geldi gelün 'ayş idelüm

Sākiyā girmez ele böyle müferrih bir rüz

müferrih idi:1. **müferrih idi:- idi****Kaside 11**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

İç açıcı, ferahlatıcı, huzur verici.

Nazīri kaşr-ı cevriñi gibi anuñ hem nām

Müferrih idi aña reşk iderdi kışsasun

müftine gider:1. **müftine gider:-er-in, -e****Gazel 30**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bedelsiz, karşılıksız gitmek.

Güy u çevgānuñ olur şahn-ı ğam-ı 'aşkuñda

Sen kıyās itme ser-i 'aşığı müftine gider

muhal:1. **muhal:****Mesnevi 1**

Mısra: 48

Olmaz şey, imkânsız.

Yā dīde-i dilber gibi ğāyetle güzel mi

Cengine diseñ ğamze-i ser tiz muhal mi

muhal oldu:1. **muhal oldu:-dı****Gazel 163**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gerçekleşmesi imkansız olmak.

Raķib-i seg yine cānā 'aceb 'akūr olmış

Varup kapuñda fiğān eylemek muhal oldu

2. **muhal oldu:-dı****Gazel 165**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gerçekleşmesi imkansız olmak.

Dil-i pülādı nerm olmak muhal oldu o dildāruñ

Şu deñlü idegördüm āteş-i āh-ı ciger-süzü

3. **muhal oldu:-dı****Tarih 18**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gerçekleşmesi imkansız olmak.

İtdi bu kaşr-ı dil-firibi binā

Tarh-ı şeb-i büyüñ muhal oldu

muhalif:1. **muhalif:****Gazel 116**

Mısra: 6

Çok sert, ters, şiddetli.

Dönmedi bir gün murād üzre diyü şekvāyı қо

Rüzgār ey dil muhalif çarh-ı gerdān neylesün

muhammed pāşā:1. **muhammed pāşā:****Kaside 6**

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Muhammed Paşa.

Hüb-endişe kerem-pişe Muhammed Pāşā

Cānib-i Hāķķdan olur kalbine her şey mülhem

muhammed şāhuñ:1. **muhammed şāhuñ:-uñ****Gazel 81**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Muhammed (özel isim).

Cevr imiş 'âşık mu'tâdı Muḥammed şāhuñ
Ġamzedür var ise üstâdı Muḥammed şāhuñ

2. **muḥammed şāhuñ:-uñ**

Gazel 81

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Muhammed (özel isim).

Cevr imiş 'âşık mu'tâdı Muḥammed şāhuñ
Ġamzedür var ise üstâdı Muḥammed şāhuñ

3. **muḥammed şāhuñ:-uñ**

Gazel 81

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Muhammed (özel isim).

Dürriyâ her ne kadar eyleseñ âh-ı sūzân
Yumuşatmaz dil-i pülâdı Muḥammed şāhuñ

4. **muḥammed şāhuñ:-uñ**

Gazel 81

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Muhammed (özel isim).

Dâ'imâ fenn-i melâhatda taşarruflar idüp
Şivedür kemterin icâdı Muḥammed şāhuñ

5. **muḥammed şāhuñ:-uñ**

Gazel 81

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Muhammed (özel isim).

Korğarın ben seni ey 'âşık-ı âşüfte- gönül
Öldürür ġamze-i cellâdı Muḥammed şāhuñ

6. **muḥammed şāhuñ:-uñ**

Gazel 81

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Muhammed (özel isim).

Bâğda 'ar'arı mest eyledi hengâm-ı hırâm
Cilve-i kâmet-i şimşadı Muḥammed şāhuñ

muhammed-nâm:

1. **muhammed-nâm:**

Kaside 3

Mısra: 33

Muhammed isminde.

Semiyy-i mefḥar-ı 'âlem Muhammed-nâm u 'İsî-dem
Gülistân-ı kemâlinde anuñ faşl-ı dehr gönca

muḥaşşal:

1. **muḥaşşal:**

Gazel 148

Mısra: 14

Hasılı, sözün kısıtı, sonunda.

Ne cāmında şafâ var ne civânında vefâ kaldı
Muḥaşşal Dürriyâ zevk-i sipihr-i pîrezen gitdi

2. **muḥaşşal:**

Gazel 102

Mısra: 10

(Ar.) Sözün kısıtı, hâsılı, hulâsa.

Sîneme çok şerḥa açdı tîğ-i 'aşk-ı dîlrübâ
Yokdur ey Dürri muḥaşşal lâle-zâra minnetüm

muḥaşşal oldu:

1. **muḥaşşal oldu:-dı**

Kaside 11

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Elde edilmek.

Takrîr-i cân-ı 'azîzinde taḥḥ' ider anı
Muḥaşşal oldu ġıdâsı dilüm ġam-ı bârân

müheyyâ:

1. **müheyyâ:**

Gazel 135

Mısra: 10

Hazır, hazırlanmış olan.

Saḥa ol şāh-ı beḥcet manşıb-ı vaşlın ider derler
Müheyyâ eyle neñ var mâ-melekden Dürriyâ müjde

muhkem:

1. **muhkem:**

Kaside 4

Mısra: 30

Sıkıca, sağlam.

Bahâr yâsemeni şanki 'aşk-ı bî-cândur
Ki şarmaşur kâdine serv-i serkeşüñ muḥkem

2. **muhkem:**

Tarih 13

Mısra: 4

Dayanaklı; sağlam.

Sultân-ı mülk-i ma'nâ ol pür-kerem ki ya'nî
Ḥâce Hüseyin Efendi yaptı bu kaşrı muḥkem

3. **muhkem:**

Kaside 2

Mısra: 62

Kesinlikle, sıkıca.

Cüy-ı iḥsânını görse nice eyler reftâr
Kebk-i küh-sâr aña reşk-âver olurdı muḥkem

mühre:

1. **mühre-veş:--veş**

Kaside 1

Mısra: 66

Her çeşit yuvarlak, küçük top şeklindeki şey (bir seviyeye getirmek bağlamında).

Hoḳka-ı ġamda beni şu'bede-bâz-ı gerdün

Mühre-veş kaşdı bu kim eyleye bî-nâm u nişân

muhsin:**1. muhsin:****Gazel 46**

Mısra: 12

Ihsan sahibi.

Dürriyâ medhûş olup şanur kıyâmet kopdı halk
Hânesinden her muhsin yâr-ı serv -kâmet kıpar

muhtâc idi:**1. muhtâc idi:- idi****Tarih 8**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Muhtaç, İhtiyacı olan.

Şarf idüp nice filorîyi filorî şuyına
Yapdı bu hayruña muhtâc idi el-hakk dünyâ

muhtâc itme:**1. muhtâc itme:-me****Kaside 9**

Mısra: 84

Kelime Tipi: -

Bir kimseye, bir şeye muhtaç hâle getirmek.

Nice yıllardur kapuñda bir du'â-gû bendeñüm
Gayra muhtâc itme ihsân it bu 'abd-i ahkârı

muhtâc ola:**1. muhtâc ola:-a****Gazel 104**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İhtiyaç duymak.

Olsa pür-teb teb-i 'aşkuñla ile eger âb degül
Haşre dek şebneme muhtâc ola gülzâr-ı şemîm

muhtâr-ı beşer:**1. muhtâr-ı beşer:****Kaside 3**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

İnsanlığın övüncü.

Yeşil destârını şarmış yine ser-püş-ı sürh üzre
Mişâl-i âl-i pür-iclâl ü muhtâr-ı beşer gonca

muhtaşar:**1. muhtaşar:****Kaside 5**

Mısra: 28

Ar. Kısa, özet.

Ey şadr-ı şâfî maşdar-ı her fenn ü her kitâb
Her muhtaşar kelâmuñ olur nice faşl u bâb

muhteşem:**1. muhteşemmiş:-miş****Gazel 146**

Mısra: 10

Görkemli, İhtişamlı, debdebeli.

Dürriyâ şi'rûñ görüp yârân pesend idüp didi
Şi'ri tarzı muhteşemmiş böyle bilmezdim seni

mu'in-i şer':**1. mu'in-i şer':****Kaside 9**

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

Şeriatın yardımcısı.

Dil-nüvâzâ maşmedet mendâ vü 'adâlet gösterür

Ey mu'in-i şer' ü naşş-ı kâti'-i peygamberi

müjde evle:**1. müjde evle:****Gazel 135**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Müjde vermek.

Saňa ol şâh-ı behcet manşıb-ı vaşlın ider derler

Müheyyâ eyle neñ var mâ-melekden Dürriyâ müjde

müjde evler:**1. müjde evler:-r****Gazel 135**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Müjde vermek.

'Arüs-ı gülle cem' oldı diyü dâmâd-ı gülzârı

Çemen ehline eyler dâye-i ebr-i hevâ müjde

müjde ider:**1. müjde ider:-er****Gazel 135**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sevindirici bir haber ulaştırmak.

Görüp şâh-ı şitâya dest- bürdin cünd-i nevrüzuñ

Şitâb idüb şeh-i bâğa ider peyk-i şabâ müjde

2. müjde ider:-er**Gazel 135**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sevindirici bir haber ulaştırmak.

Çıkarılmış Ka'be-i küyından ol meh-veş diyü ey dil

İder peyk-i ümîdüm cân-ı zâra dâ'imâ müjde

müjde itdi:**1. müjde itdi:-di****Gazel 135**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sevindirici bir haber ulaştırmak.

Seher gülden virince bâğa ebr-i cân-fezâ müjde

Kulağdan bülbüle itdi nesîm-i dil-güşâ müjde

müjde vir:

1. **müjde vir:****Mesnevi 4**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Müjde, sevinç haberi vermek.

Müjde vir bād-ı şabā yārāna olsun şād-mān

Maḥv ider dilden gāmı yaylaḡ-ı Ḳarlık bī-gümān

müjde virince:1. **müjde virince:-ince****Gazel 135**

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Deyim***Güzel haber vermek.*

Seher gülden virince bāḡa ebr-i cān-fezā müjde

Ḳulaḡdan bülbüle itdi nesīm-i dil-güşā müjde

müjde-i zevk ü şafā virdi:1. **müjde-i zevk ü şafā virdi:-di****Kaside 2**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Zevk ve eğlencenin sevinçli haberini vermek.

Müjde-i zevk ü şafā virdi şarīr-i devri

Güş idüp ḡalk-ı cihān oldu ser-ā-pā ḡurrem

müje:1. **müjeñ:-ñ****Gazel 146**

Mısra: 2

Kirpik.

Ebruvānuñ kavş-i ḡammış böyle bilmezdim seni

Her müjeñ tīr-i elemmiş böyle bilmezdim seni

2. **müjesi:-si****Gazel 151**

Mısra: 1

Kirpik.

Ol şūḡ-ı cihānuñ müjesi nīze degül mi

Şimdi yine kaşdı dil-i nāçize degül mi

3. **müjesi:-s, -i****Gazel 9**

Mısra: 7

Kirpik. II Sevgilinin kirpiḡi.

Ḳaşları kavş-i cefā her müjesi tīr-i ḡazā

Kāküli dām-ı belā çeşmi sitem-kār-ı ḡazūb

müjeñ:1. **müjeñ:****Gazel 85**

Mısra: 5

Kirpik.

Nihān olur mı hiç urgunluḡum müjeñ okına

Yanında var iken ol ḡamze gibi ḡammāzuñ

müjḡān:1. **müjḡānıdur:-ı, -dur****Gazel 156**

Mısra: 7

Kirpikler, kirpik.

Ḳaşları kavş-i belā müjḡānıdur tīr-i cefā

Kāküli dām-ı belādur dānedür fülfülleri

mukārin olalı:1. **mukārin olalı:-alı****Gazel 103**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yaklaşmak, yakın olmak.

Ey Dürri o gül ḡayra mukārin olalı

Bülbül gibi āzürde-dil-i ḡār oldum

mukarrer:1. **mukarrerdür:-dür****Kaside 7**

Mısra: 88

Şüphesiz.

Vaşf-ı zātuñ her ne deñlü eylese Dürri eger

Pür-ḡuşūr olmak muḡarrerdür ser-ā-pā bī-gümān

2. **muḡarrer:****Gazel 98**

Mısra: 5

Kesin, şüphesiz.

Fāş itmedi 'aşkın o mehūñ yoḡsa muḡarrer

Mañşūr-ı dili zülfine berdar ola dirdüm

3. **muḡarrer:****Tarih 13**

Mısra: 13

Kesin, şüphesiz.

Āyine-i Sikender devrin ile muḡarrer

Yokdur cihānda böyle 'ālem-nümā-yı ḡurrem

4. **muḡarrer:****Mesnevi 1**

Mısra: 63

Kesin, şüphesiz.

Her meclise gelse o feraḡ-baḡş u muḡarrer

Mülk-i 'ademe deñlü hemān ḡam güzer eyler

muḡarrer eyleyüp:1. **muḡarrer eyleyüp:-yüp****Kaside 9**

Mısra: 109

Kelime Tipi: -

Kararlaştırılmak, karar bağlanmak.

Ḥazret-i maḡdūm-ı zü'l-ḡadrin muḡarrer eyleyüp

Eyleye elṡāf-ı bī-pāyānınuñ Ḥaḡ maḡzarı

mukarrer oldı:1. **mukarrer oldı:-dı****Mesnevi 1**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Belli olmak, belirlenmek.

Her nefha-i cân-bağışuñ olup nefha-i 'anber
Yaylakımuza uğraduğñ oldu muğarrer

mukayyed:

1. **mukayyed:**

Gazel 35

Mısra: 7

Bağlanma, bağlı olma.

Her kişi saña muqayyed her biri bir derd-mend
Yohsa 'âlem hep saña dil-beste-i kākül midür

mukayyed olmaz:

1. **mukayyed olmaz:-maz**

Gazel 86

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bağlanmak.

Olursañ habs-i cāh-ı ğam Hüdādan iste dermānı
Senüñ kayd u ğalāşuñla muqayyed olmaz ihvānuñ

mukayyed olsam:

1. **mukayyed olsam:-sam**

Gazel 121

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Dikkat ve alaka ile gözetmek, önem verip üstüne düşmek.

Naẓm ile her dem muqayyed olsam ey Dürri n'ola
Vaşf-ı hüs-n-i yārda bir dāstān olsun dirin

mukīm-i künc-i elem:

1. **mukīm-i künc-i elem:**

Gazel 78

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Elem köşesinin sakini.

Revā mı Dürri-i āvāreden kaçup dā'im

Mukīm-i künc-i elem münis-i belā itmek

muktedā-vı cümle ümem:

1. **muktedā-yı cümle ümem:**

Kaside 4

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Cümle ümmetlerin mürşidi, imamı.

Mu'in-i şer'-i mutahhar Kemāl Efendi k'odur

Müsellem-i fuḫālā muktedā-yı cümle ümem

mül:

1. **mül:**

Gazel 58

Mısra: 10

Şarap.

'Uşşāka künc-i ğamda ḫayāl-i lebüñ yeter

Dürri-şıfāt elem-keş-i hicrūñ mül istemez

2. **mül:**

Gazel 161

Mısra: 1

Şarap.

O ğonca-fem içecek bir iki kadeḫ mül açıldı

Kızardı ruḫları gülzār-ı şivede gül açıldı

3. **mül:**

Gazel 35

Mısra: 4

Şarap (sevgilinin dudakları bağlamında).

Görse bir kez 'aşıkñ ḫayrān olup bī-hüş olur

Bilmezin la'l-i lebüñ dārū mı yohsa mül midür

4. **müli:-i**

Gazel 155

Mısra: 4

Şarap II çiçek.

Gül ruḫlarıñla la'lüñi yād eylerin hemān

Görsem eger ki cām-ı feraḫ-bağış ile müli

mülāzimi olmağ:

1. **mülāzimi olmağ:-mağ**

Kaside 4

Mısra: 64

Kelime Tipi: -

Hizmetkarı olmak.

Felekde buldı ta'ayyün sitāreler içre

Ķapuñ mülāzimi olmağ ile yezz-i a'zam

mülḫaḫ oldu:

1. **mülḫaḫ oldu:-dı**

Kaside 4

Mısra: 80

Kelime Tipi: -

Katılmak, dahil olmak.

Be-rūḫ-ı Şeyḫ Muḫammed ki ğonca-i bāğñ

Kim oldu zümre-i ervāḫa mülḫaḫ u maḫrem

mülhem olur:

1. **mülhem olur:-r**

Kaside 2

Mısra: 58

Kelime Tipi: -

İçe doğmak, ilham olmak.

Her ne eylerse ḫaṭā itmez işābet eyler

Cānib-i Ḥaḫdan olur ḫalbine her şey mülhem

2. **mülhem olur:-ur**

Kaside 6

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Ilham edilmek.

Hüb-endişe kerem-pişe Muḫammed Pāşā

Cānib-i Ḥaḫdan olur ḫalbine her şey mülhem

mülk-i dile:**1. mülk-i dile:-e****Gazel 30**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönül mülkü, gönül.

Ceyş-i gam mülk-i dile gelse sirişkim dökülür

Def' için düşmeni zîrā nice gencine gider

mülk-i dilümi:**1. mülk-i dilümi:-üm, -i****Gazel 88**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül mülkü.

Mülk-i dilümi eyledi yağmāya teveccüh

Ol gözleri Tātār ile bilmem nic' olur hāl

mülk-i dünyāya:**1. mülk-i dünyāya:-y, -a****Gazel 162**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Dünya malı.

Mülk-i dünyāya değışmem küyuñı şāhum senüñ

Dehre sultān olmadan yegdür қаpuñ der-bānlığı

mülk-i hüsnüñ:**1. mülk-i hüsnüñ:-üñ****Gazel 65**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güzellik ülkesi.

Mülk-i hüsnüñ pādīşāhı sensin ey rūh-ı revān

Sāye-i perr-i hümādur gelmedi ruhsāra hāt

mülk-i lutfuñ:**1. mülk-i lutfuñ:-uñ****Kaside 9**

Mısra: 94

Kelime Tipi: -

İyilik, ihsan ülkesi.

Dehr-i dūn-perverdūr ol mürüvvet resmini

Sen mürüvvet kânısın ey mülk-i lutfuñ serveri

mülk-i tabī'atdan:**1. mülk-i tabī'atdan:-dan****Kaside 2**

Mısra: 113

Kelime Tipi: -

Yaratılış, mizaç memleketi.

Gelse şehir-i dilüme mülk-i tabī'atdan eger

Dür-i medhūñ getürür kâfile-i endişem

mülk-i yemen:**1. mülk-i yemen:****Gazel 50**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yemen ülkesi.

İtdüm cihānı eşk-i dem-ālūd ile 'aķık

Sūdān girān mülk-i Yemen çok ziyān ider

mülk-i 'adem:**1. mülk-i 'adem:****Tarih 4**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yokluk ülkesi.

Hābbezā dāver-i Dārā-der-i zūr-āver kim

Bīm-i tıgiyle tutar mülk-i 'adem zātını şāh

mülk-i 'ademe:**1. mülk-i 'ademe:-e****Mesnevi 1**

Mısra: 64

Kelime Tipi: -

Yokluk ülkesi.

Her meclise gelse o feraḥ-baḥş u muḳarrer

Mülk-i 'ademe deñlü hemān gam güzēr eyler

mülzem ide:**1. mülzem ide:-e****Kaside 2**

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Susturmak, sükuta mecbur etmek.

Nice fāzıl ki anuñ medrese-i fāzlında

İde kim sūḫtesi seyyid-i 'aşrı mülzem

mülzem ider:**1. mülzem ider:-er****Kaside 2**

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Susturmak, sükuta mecbur etmek.

Mesti ol bāde-i nābuñ nice Eflāṭünü

Her vücūh ile ider baḥşe gelince mülzem

mülzem olur:**1. mülzem olur:-ur****Kaside 4**

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

Gerekli olmak.

Anuñla baḥş-i feżā'il olunmak emr-i muḫāl

'İlimde şeyyid-i 'aşr olsa da olur mülzem

mümās oldı:**1. mümās oldı:-dı****Gazel 60**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dokunmak.

Âteş-i süz-ı derûnum oldı eflâka mûmâs
‘Âkıbet olur ser-i a’dâya bir tağyire tās

mümin:

1. **mü’mînleri:-ler, -i**

Mesnevi 3

Mısra: **60**

İman eden, inanan, kalp ile tasdik, dil ile ikrar eden.

Lā havle vü ta’vîz ile ammā kovulur ol
Mü’mînleri azdırmağa aşlâ bulmaz yol

2. **mü’mînleri:-ler, -e**

Mesnevi 3

Mısra: **23**

Inanan, inançlı.

Kâfir didi mü’mînleri bir kes dise hâlid
Münkir olıcak ol kişi ol bulmasa şâhid

mümtâz:

1. **mümtâz:**

Gazel 120

Mısra: **10**

Seçilmiş, seçkin, imtiyazlı.

Vaşfuında kuşûr eylese Dürri n’ola cānā
Ta’bîr idemez hüşnûñi mümtâz güzelsin

munazzam ola:

1. **munazzam ola:-a**

Kaside 4

Mısra: **42**

Kelime Tipi: -

Tertip edilmek, dizilmek.

‘Aceb midür ki şitâbân olursa cüy-ı bahār
Diler ki ola anuñ baħr-i keffine munazzam

münevver oldu:

1. **münevver oldu:-dı**

Gazel 102

Mısra: **15**

Kelime Tipi: -

Nurlanmak, ıstık ile dolmak.

Nür-ı ‘adliyle münevver oldu ‘âlem ser-te-ser
Kalmadı hiç âfîtab-ı tâb-dâra minnetüm

münfetiħ:

1. **münfetiħ:**

Kaside 4

Mısra: **60**

Açık, açılmış.

Medeng-i bâb-ı ma’ânî vü bâb-ı ‘ilm-i bedî’
Kilid-i tab’-ı şerîfüñle münfetiħ her dem

2. **münfetiħdür:-dür**

Kaside 7

Mısra: **30**

Açık, açılmış.

Haşılı miftâh-ı tab’-ı hıkmî-âmezûñ ile
Münfetiħdür hep medeng-i bâb-ı ma’nî vü beyân

münis-i belâ:

1. **münis-i belâ:**

Gazel 78

Mısra: **14**

Kelime Tipi: -

Belanın can yoldaşı.

Revâ mı Dürri-i âvâreden kaçup dâ’im
Muķim-i künc-i elem münis-i belâ itmek

münker:

1. **münkeri:-i**

Kaside 9

Mısra: **36**

Ret ve inkar olunan, kabul edilmeyen.

Cümleten pāk itdi dehri fitne vü âşûbdan
Ser-te-ser ref’ eyledi rüy-ı zeminden münkeri

münkir:

1. **münkir:**

Mesnevi 3

Mısra: **24**

İnkâr eden II kabul etmeyen.

Kâfir didi mü’mînleri bir kes dise hâlid
Münkir olıcak ol kişi ol bulmasa şâhid

muntazır:

1. **muntazır:**

Gazel 41

Mısra: **1**

Bekleyen, gözleyen.

Serv-i nâzum lutfuñā ‘uşşâk-ı nālân muntazır
Beñzer ol bârāna kim ıstırâb-ı ‘ummân muntazır

2. **muntazır:**

Gazel 41

Mısra: **10**

Bekleyen, gözleyen.

Ol rakîbüñ suhre-i dehr olduğun görseñ yine
Haylî demdür böyle vaz’-ı çarħa ‘irfân muntazır

3. **muntazır:**

Gazel 41

Mısra: **16**

Bekleyen, gözleyen.

Vaşf-ı dilberde yine tarħ ile bir nâzik ğazel
Hep nazîre itmege ey Dürri yârân muntazır

4. **muntazır:**

Gazel 41

Mısra: **12**

İntizar eden, gözleyen, bekleyen.

Yemm-i 'adl ile yine şeh-i müjgānum dīn-perverüñ
Tāze bāza kebk-i denür ki güsfeñdān muntazır

5. **muntazır:**

Gazel 41

Mısra: 4

Bekleyen, gözleyen II arzulayan, ümit eden.

Şubh irişdi cāme- hāb-ı nāzdan kalk taşra çık
Pāyuña yüz sürmege mihr-i dirahşān muntazır

6. **muntazır:**

Gazel 41

Mısra: 6

Bekleyen, gözleyen II arzulayan, ümit eden.

Şāhid-i zevk u şafā-bahşı der- āgüş itmege
Himmet-i pīr-i muğāna tāk-dārān muntazır

7. **muntazır:**

Gazel 41

Mısra: 8

Bekleyen, gözleyen II arzulayan, ümit eden.

Küşte-i şemşir-i ğamzem eylerim dermiş beni
Şimdi bu ihsānuna dildārımuñ cān muntazır

8. **muntazır:**

Gazel 41

Mısra: 2

Bekleyen, gözleyen II arzulayan, ümit eden.

Serv-i nāzum lutfuña 'uşşāk-ı nālān muntazır
Beñzer ol bārāna kim ıştırāb-ı 'ummān muntazır

muntazır olma:

1. **muntazır olma:-ma**

Gazel 41

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Beklemek, gözlemek.

Ol gül-i gülzār-ı fażlı Hāk hāzāndan şaklasun
Mişli gelmez dehre olma ey gülistān muntazır

murād:

1. **murāduñ:-uñ**

Gazel 128

Mısra: 10

Maksat, meram, niyet.

Yolında o māhuñ dōke gör eşküñi Dürri
Vuşlatsa murāduñ yūri bezl-i direm eyle

2. **murādı:-ı**

Gazel 49

Mısra: 14

Istek, dilek, arzu.

Figāna başlamış güş eyledüm gülşende bülbüller
Murādı cevri-i gülden kādī-i şehre tazallümdür

3. **murādınca:-ın, -ca**

Kaside 1

Mısra: 116

Istek, dilek, arzu.

Medh-i zātuñda kuşur eyledi çün kim Dürri
Eylesün bāri murādınca du'ā bī-pāyān

4. **murādına:-ı, -n, -a**

Tarih 5

Mısra: 8

Istek, dilek, arzu.

Kerem penāh ki ya'nī Ebu's-su'ūd-zāde
Varan çapusına olur murādına nā'il

5. **murāduñsa:-uñ, -sa**

Gazel 15

Mısra: 3

Istek, dilek; maksat, amaç.

'Alāyıkdan müberrā ol hūzūr itmek murāduñsa
Ġam-ı dünyā ile ālūde olma māsivādan geç

6. **murāduñsa:-uñ, -sa**

Gazel 15

Mısra: 9

Istek, dilek; maksat, amaç.

O dildāruñ tavāf-ı Ka'be-i kūyī murāduñsa
Çıkar destār ü cübbeñ Dürriyā tāk ü kabādan geç

7. **murād:**

Gazel 64

Mısra: 5

Arzu, istek dilek.

Ka'be-i kūyuñ tavāfindan takarrübdür murād
Hāşılı sensin bu deñlü āh u efğāndan ğaraż

8. **murād:**

Gazel 64

Mısra: 13

Amaç, istek, arzu.

Kalb-i dilberdür murād ey Dürri hep pülāddan
Anı zemm itmekdür ammā āh-ı sūzāndan ğaraż

murād eylermiş:

1. **murād eylermiş:-miş**

Gazel 121

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Istemek, dilemek, arzu etmek.

Çanımı içmek murād eylermiş ol şūh-ı cihān
Hiç aña incinmez ben nūş-ı cān olsun dirin

murād itse:

1. **murād itse:-se**

Gazel 116

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Istemek, dilemek.

Va'd-i vaşl itmek murād itse kımaz bahtuñ senüñ
Nā-mūsā'id tāli'üñ ey Dürri cānān neylesün

2. murād itse:-se

Kaside 1

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

İstemek, dilemek.

Ol şeh-i mülk-i 'adālet ki murād itse eger

Çarhı bî-cünbüş ider küh-i girān gibi hemān

murād itseñ:

1. murād itseñ:-se, -ñ

Gazel 77

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İstemek, arzulamak.

Her kaçan itseñ murād-ı şaşt-ı tır-i cevri eger

Dāğ-ı bisyārum olur sīnemde ehdāfuñ senüñ

murād üzre:

1. murād üzre:

Gazel 116

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İstenilen şekilde, arzu edildiği gibi.

Dönmedi bir gün murād üzre diyü şekvâyı ko

Rūzgār ey dil muhālif çarh-ı gerdān neylesün

murādāt:

1. murādātını:-ın, -ı

Gazel 78

Mısra: 11

İstekler, arzular.

Müyesser ide murādātını anuñ Mevlā

Cihāna farz-ı 'ayındur aña du'ā itmek

murād-ı dürrî-i şeydā:

1. murād-ı dürrî-i şeydā:

Kaside 11

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Çılgın Dürri'nin dileği. (17. yüzyıl divan şairlerinden Gümülcineli Dürrî.).

Murād-ı Dürrî-i şeydā du'ā .....dür

Behāne hānenüñ evşāfi ey şeh-i 'irfān

murādına irür:

1. murādına irür:-ür

Gazel 124

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

İsteğine kavuşmak.

Ġam çekme yetti diyü maqşūda Dürriyā

Herkes irür murādına lutf-ı İlāh ile

murāduma irgür:

1. murāduma irgür:-um, -a

Kaside 4

Mısra: 81

Kelime Tipi: -

Murada ermek, arzuya isteğe kavuşmak.

Beni murāduma irgür ki ey hüceste-hışāl

İrişdire seni maqşūda rāzık-ı 'ālem

murāduma irüp:

1. murāduma irüp:-üp

Gazel 111

Mısra: 2

Kelime Tipi: Deyim

Çok istediği şeyi elde etmek.

Kemend-i zülf-i girih-gir-i yāre bend olayın

İrüp murāduma 'aşkında behre-mend olayın

mürde:

1. mürdeler:-ler

Gazel 83

Mısra: 4

Ölü, ölmüş.

Āb-ı hayvān midur āyā dem-i 'İsī mi 'aceb

Mürdeler zinde ider āb u hevāsı Kozinüñ

2. mürdeler:-ler

Mesnevi 2

Mısra: 90

Ölü, ölmüş.

Birisi dahidür mizāb-ı Ağa

Döneydi mürdeler içseydi şaga

mürde iken:

1. mürde iken:-iken

Mesnevi 1

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Ölü, ölmüş.

Bir mürde-i ğam içse anuñ ābını fi'l-hāl

Bir hālet irer kim olur ol mürde iken sığ

mürde-i dil-teşnelere:

1. mürde-i dil-teşnelere:-ler, -e

Kaside 1

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Gönlü susamış ölüler.

Zulmet-i ğamda olan mürde-i dil-teşnelere

Nāvdān-ı keremi āb-ı hayāt itdi revān

mürde-i enduha:

1. mürde-i enduha:-a

Kaside 2

Mısra: 85

Kelime Tipi: -

Ġam, keder ölüsü.

Nice merhem ki olur mürde-i enduha devā

Nice merhem ki olur rāyihası dāfi'-i ğam

mürde-i ğam:**1. mürde-i ğam:****Mesnevi 1**

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Gam ölüsü.

Bir mürde-i ğam içse anuñ ābımı fi'l-ḥāl
 Bir ḥalet irer kim olur ol mürde iken şāğ

mürde-i ğam-ı hicrāna:**1. mürde-i ğam-ı hicrāna:-a****Gazel 24**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ayrılık kederinin ölüsü.

Dilber bezimde baña ki rıtl-i girān virür
 Güyāki mürde-i ğam-ı hicrāna cān virür

mürebbī:**1. mürebbisi:-si****Kaside 2**

Mısra: 69

Eğiten, terbiye eden kimse, eğitici.

Ğazabı olsa mürebbisi eger āhūnuñ

Küşte-i tır-i nigāhı ola şīrān-ı ejem

murğān:**1. murğān:****Kaside 7**

Mısra: 48

Kuşlar, bülbüller. || Aşıklar.

‘Aşk bī-cān-ı elem şarmışdı naḥl-i ḳaddūme

Ṭutdı murğān ğam-ı gerdūndan anda mekān

2. mürğān:**Gazel 38**

Mısra: 2

Kuş(lar) (gönül bağlamında).

Meyl idüp kākūl-i dildāra dil ü cān dolaşır

Şanki bir dām-ı belā vü gama mürğān dolaşır

murğān-ı ğam:**1. murğān-ı ğam:****Gazel 103**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Acı, keder kuşları.

Murğān-ı ğam itse n’ola başumda mekān

Mecnūn-ı ser-i zūlf-i siyehkār oldum

murğān-ı ğam-ı gerdūndan:**1. murğān-ı ğam-ı gerdūndan:****Kaside 7**

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Feleğin gam kuşları.

‘Aşk bī-cān-ı elem şarmışdı naḥl-i ḳaddūme

Ṭutdı murğān ğam-ı gerdūndan anda mekān

murğ-ı bāmı:**1. murğ-ı bāmı:-ı****Tarih 7**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Çatının kuşu.

Murğ-ı bāmı hem-cenāḥ-ı şeh-per-i ḥayl-i melek

Girye-i dergāhı şīr-endāz-ı gerdūn-ı dü-tā

murğ-ı cān:**1. murğ-ı cān:****Gazel 63**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gönül kuşu.

Çünkü düşdük dām-ı zūlf-i müşk-fām-ı dilbere

Umma sen şimdengirü ey murğ-ı cān andan ḥalāş

2. murğ-ı cān:**Kaside 7**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Can, gönül kuşu.

Olmasa tiryāk-ı luṭfuñ ‘āleme mebzūl eger

Bīm-i mār -ı ğamla durmazdı yerinde murğ-ı cān

murğ-ı cān-ı:**1. murğ-ı cān-ı:-ı****Gazel 23**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Can kuşu, can.

Dostum ser- pençe-i şāḥīn-i ğamzeñden sakın

Murğ-ı cān-ı nātüvānum zūlf-i fettānuñdadur

murğ-ı cefā vü cevruñe:**1. murğ-ı cefā vü cevruñe:-ü, -ñ, -e-üñ, -e****Gazel 40**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) eziyet kuşu.

Āşiyāndur her biri murğ-ı cefā vü cevruñe

Şol benüm dāğ-ı firāvānum ki cāna tendedür

murğ-ı dil:**1. murğ-ı dil:****Gazel 139**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönül kuşu.

Kāküllerin şalınca o meh-rū yañağına

Üftāde oldı murğ-ı dil ‘aşkuñ duzağına

2. **murğ-ı dil:****Gazel 139**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönül kuşu.

Rûyı yanında zülfini murğ-ı dil itdi cā
Bülbül gibi idindi mekân gül budagına

murğ-ı dili:1. **murğ-ı dili:-i****Gazel 62**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Gönül kuşu.

O şehbāza ider murğ-ı dili peyk
Görün Dürrîyi avlar kuşla kuşuñ

murğ-ı elem:1. **murğ-ı elem:****Kaside 9**

Mısra: 78

Kelime Tipi: -

Keder kuşu.

‘Âşiyân eyler gelür elbette başımda benüm
Kalsa bir murğ-ı elem bî-lâne olşa serserî

murğ-ı hâb:1. **murğ-ı hâb:****Gazel 7**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Uyku kuşu.

Bîm-i şehbâz hayâl-i çeşm-i mestûnden senûñ
Gelmez oldu âşiyân-ı dideme hiç murğ-ı hâb

2. **murğ-ı hâb:****Kaside 8**

Mısra: 46

Kelime Tipi: -

Uyku kuşu.

Bîm-i şehbâz-ı hayâl-i çeşm-i mestûnden senûñ

Âşiyân-ı çeşme aslâ uğramaz hiç murğ-ı hâb

murğ-ı harem:1. **murğ-ı harem:****Kaside 2**

Mısra: 118

Kelime Tipi: -

Harem kuşu, kutsal mekân Kâbe’de bulunan kuş.

Gayrilerle beni bir tutma kapuñ bendesiyüm

Ne revâ bir tütıla büm ile hiç murğ-ı Harem

murğ-ı hüma-per olasin:1. **murğ-ı hüma-per olasin:-a, -sin****Tarih 8**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Hüma kanatlı kuş olmak.

Taşıcağ fülk-i felekde geçilemez bu şu

Var ise murğ-ı hüma-per olasin ya ‘ankâ

murğ-ı ma‘ârif:1. **murğ-ı ma‘ârif:****Kaside 7**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İlim, irfan kuşu.

Kâmetûñ nañl-i gülîstân-ı fazîletdür senûñ

Eylemiş murğ-ı ma‘ârif anda şimdi âşiyân

murğ-ı şafâ vü zevküm:1. **murğ-ı şafâ vü zevküm:-üm****Gazel 94**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Zevk ve eğlence kuşu.

Berg-i neşâtum itdi perîşân hazân-ı gam

Murğ-ı şafâ vü zevküm uçurdı figân-ı gam

mür-ı dil:1. **mür-ı dil:****Gazel 97**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönül karıncası, gönül.

Zîr-i pâyûnda senûñ mür-ı dil ummaz yürirseñ

Nâz ile şîve-i refîârûna mâ’il oldum

mür-ı gamı:1. **mür-ı gamı:-ı****Gazel 112**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gam karıncası.

Pây-mâl eyle yine mür-ı gamı ey sâkî

Sür e gülgün mey-i nâb u fîrûzân yürisün

mürîd olup:1. **mürîd olup:-up****Gazel 20**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İntisap etmek, bağlanmak.

Terk eyledüñ riyâyı koyup tâc-ı Edhemi

Pîr-i muğâna cân u gönülden olup mürîd

mürşid:1. **mürşid:****Gazel 71**

Mısra: 5

Doğru yolu gösteren kimse, kılavuz.

Mürşid isterseñ eger pîr-i muğâna yüz sür

Dest-i üstâda girüp kâ’il olur kâra şadef

mürüvvet:**1. mürüvvet:****Kaside 7**

Mısra: 53

Cömertlik, ihsan, lutuf.

Dehr-i dün-perverdür ol bilmez mürüvvet neydügin
Sen mürüvvet kânısın eyle cihāna rāygān

2. mürüvvet:**Kaside 7**

Mısra: 54

Cömertlik, ihsan, lutuf.

Dehr-i dün-perverdür ol bilmez mürüvvet neydügin
Sen mürüvvet kânısın eyle cihāna rāygān

3. mürüvvet:**Kaside 9**

Mısra: 93

Cömertlik, ihsan, lutuf.

Dehr-i dün-perverdür ol mürüvvet resmini
Sen mürüvvet kânısın ey mülk-i luṭfuñ serveri

4. mürüvvet:**Kaside 9**

Mısra: 94

Cömertlik, ihsan, lutuf.

Dehr-i dün-perverdür ol mürüvvet resmini
Sen mürüvvet kânısın ey mülk-i luṭfuñ serveri

muşaffā:**1. muşaffā:****Mesnevi 2**

Mısra: 80

Saf, duru, arı.

Biri Şeyh Oluğıdır gāyet a'lā
Teraḥ-rîz ü feraḥ-baḥş u muşaffā

musahhar eyledüñ:**1. musahhar eyledüñ:-dû, -ñ****Kaside 9**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Boyun eğdirmek.

Nüşa-i 'adlûñle ḥalkı hep musahhar eyledüñ
Olmaduk bir kimse yokdur emrûñe fermān-beri

musavver oldı:**1. muşavver oldı:-dı****Gazel 72**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Resmedilmiş olmak.

Şöyle maḥlûṭ oldı kim 'aşk ile ol meh-peykerüñ
Eyler oldı her muşavver Dürriyi taşvîr-i 'aşk

müşa'bid-i feleği:**1. müşa'bid-i feleği:-i****Kaside 4**

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Felek hokkabazı, felek.

Müşa'bid-i feleği gör ki gönca beyzesinüñ
Uçurmağ için ider ḳalbini tolu şebnem

müsellem-i fuṣalā:**1. müsellem-i fuṣalā:****Kaside 4**

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Erdemli kişilerin makbulü.

Mu'in-i şer'-i mutahhar Kemāl Efendi k'odur
Müsellem-i fuṣalā muḳtedā-yı cümle ümem

müselmān:**1. müselmān:**

Tarih 14

Mısra: 4*Müslüman; İslam dininden olan kimse.*

Acıdı a'lā vü ednā mevtüñe

Ağladı kâfir müselmān hep saña

müşerref itdi:**1. müşerref itdi:-di****Tarih 11**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şereflendirmek, onurlandırmak.

Rum ili şadrın müşerref itdi bir vālā-ḥaseb
Ḥalk-ı 'ālem vāşıl-ı kām oldı luṭf-ı Ḥaḳ ile

müşg-feşān:**1. müşg-feşān:****Mesnevi 1**

Mısra: 9

Misk kokusu saçma.

Ta'tîr-i dimāğ itmede mi müşg-feşān mı
Yaylaḳımız ey bād-ı şabā 'ayn-ı cinān mı

müşg-i nāb:**1. müşg-i nāb:****Kaside 5**

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Halis misk.

Geldi ḥayāl-i zülf-i siyeh-fām u müşg-i nāb
Çüb düşdi çeşm-i ḥasteme n'ola dökerse āb

muşhaf:**1. muşhafını:-ı, -nı****Gazel 55**

Mısra: 1

Kitap (gül bağlamında).

Açdı gül muşhafını ḥāce-i bād -ı nevrüz
Bülbül-i hoş- nağamuñ ṭālî'i geldi vü firüz

muşhaf-ı ruhsârûn:**1. muşhaf-ı ruhsârûn:-uñ, -ı****Gazel 82**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yüz kitabı.

Ol gün kanı ben 'aşkumı inkâr iderdüm
Sen muşhaf-ı ruhsârûnı ibrâz iderdüñ

müşkil:**1. müşkil:****Gazel 161**

Mısra: 4

Sorun, mesele.

Bezimde görmek 'aceb müşkilümdü sîne-i yâri
Çözüp tebessüm ile düğmesin o müşkil açıldı

2. müşkilini:-i, -n, -ı**Kaside 1**

Mısra: 5

Sorun, mesele.

Hall ider müşkilini cümle 'Irâk u 'Acemün
Alsa ger dest-i kerem-bağşına kilik-i dü-zebân

3. müşkilümdü:-üm, -di**Gazel 161**

Mısra: 3

Zor, güç, çetin.

Bezimde görmek 'aceb müşkilümdü sîne-i yâri
Çözüp tebessüm ile düğmesin o müşkil açıldı

müşkil-güşâ-yı ins ü cân:**1. müşkil-güşâ-yı ins ü cân:****Kaside 7**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Herkesin müşkülünü gideren.

Levhaşallâh ey fazîlet-pîşe-i rûy-ı zemîn
Şimdi sensin dehrde müşkil-güşâ-yı ins ü cân

mustafâ paşa:**1. muştafâ paşa:****Tarih 17**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Mustafa Paşa.

Hayli zâlimdi Muştafâ Paşa

Merhamet yokdı anda vallâhî

müstağrak-ı deryâ-yı eltâf eyleyüp:**1. müstağrak-ı deryâ-yı eltâf eyleyüp:-y, -üp****Kaside 9**

Mısra: 71

Kelime Tipi: -

Lütuflar denizine batmış olmak.

'Âlemi müstağrak-ı deryâ-yı eltâf eyleyüp
Añmadı bir kez dime bu bende-i gam-perveri

müstağrak-ı lutfuñ idi:**1. müstağrak-ı lutfuñ idi:-uñ, -idi****Gazel 82**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Lutfa boğmak.

Ol gün kanı müstağrak-ı lutfuñ idi Dürri

Cevr itseñ eger gâhen birâz iderdüñ

müştağ:**1. müştağ:****Mesnevi 2**

Mısra: 18

Şiddetle arzu eden, özleyen II aşık.

Cinân olsa 'aceb midür bu yaylak

Gören de görmeyen de cümle müştağ

müstedâm ola:**1. müstedâm ola:-a****Gazel 9**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Daim, sürekli olmak, kalıcı olmak.

İtdi pertâb baña yeter sitem-bâr-ı gâzûb

Müstedâm ola beni añdı o mekkâr-ı gâzûb

müstedâm-ı 'ömr ola:**1. müstedâm-ı 'ömr ola:-a****Kaside 9**

Mısra: 107

Kelime Tipi: **Dua İfadesi***Ömrü sürekli olsun || Ömrü uzun olsun.*

Müstedâm-ı 'ömr ola maşşûdına nâ'il ola

Büse-gâh-ı halk ola ol âsitân-ı pür-feri

müsteḥak-perver:**1. müsteḥak-perver:****Kaside 1**

Mısra: 30

Layık (olanları) besleyen, büyüten.

Dil-nüvâz-ı zu'afâ Râbbına bağş-ı fuḳarâ

Müsteḥak-perver ü hem-nâm-ı Habîb-i Yezdân

2. müsteḥak-perver:**Kaside 9**

Mısra: 79

Layık (olanları) besleyen, büyüten.

Müsteḥak-perver ḥıdîvâ bu sipîhr-i zâlimün

Tîğ-i cevri üstühân-ı câna geçdi ḥançeri

müşteri:**1. müşteri:****Kaside 9**

Mısra: 20

Alıcı, isteyen, talepkar.

Her kelâmuñ dürr-i meknûn-ı belâgatdür senüñ

Naqd-ı cân ile hâlâyık aña dâ'im müşterî

muşt-i ğazabından:

1. **muşt-i ğazabından:** -i, -n, -dan

Kaside 2

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

Öfke yumruğu.

Zehr-i kahrıyla anuñ ejder-i düşmen mesmûm

Olsa muşt-i ğazabından n'ola a'dâ sersem

mutarrâ-ger olur:

1. **mutarrâ-ger olur:** -ur

Kaside 1

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Göz alıcı, parlak bir hale getirmek.

Komaz ehl-i dili jeng-i ğam ile âlûde

Olur ihsânı mutarrâ- ger-i pirâhen-i cân

muttaşıl:

1. **muttaşıl:**

Kaside 1

Mısra: 63

Sürekli, aralıksız.

Şehr-i Gurand olur muttaşıl âyîne-fürüş

Tâli'üm düşmede bâzâr-ı kesâda her ân

muvaḥḥid:

1. **muvaḥḥid:**

Kıt'a 2

Mısra: 3

Allah'ın birliğine inanan.

Bir muvaḥḥid zünûbı çok kuluñum

Eyledüm tevbe kıl 'afûv yâ Rabb

müvesser eyleye:

1. **müvesser eyleye:** -y, -e-ye

Kaside 7

Mısra: 96

Kelime Tipi: -

Nasip etmek.

Devlet ü şânüñ terakķide olup 'ömrüñ ziyâd

Ḥaḳḳ müvesser eyleye saña ḥayât-ı câvidân

müvesser ide:

1. **müvesser ide:** -e

Gazel 78

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Kolay etmek, kolaylaştırmak.

Müvesser ide murâdâtını anuñ Mevlâ

Cihâna farz-ı 'ayındur aña du'a itmek

müvesser olmadı:

1. **müvesser olmadı:** -ma, -dı

Gazel 59

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Nasip olmak.

Niçe demdür vâdî-i 'aşkuñ gezer dil bü'l-heves

Vaşluña hiç olmadı bir gün müvesser dest-res

müv-ı serüm:

1. **müv-ı serüm:** -üm

Kaside 1

Mısra: 59

Kelime Tipi: -

Baştaki saç.

Eyledi kaḫr-ı felek müv-ı serüm cümle sefid

Olsa ger dîdelerümden n'ola eşküñ rîzân

müzeyyen ola:

1. **müzeyyen ola:** -a

Kaside 5

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

Süslenmek.

Tâ kim felekde dâyer ola mâh u âfitâb

Tâ kim müzeyyen ola nücûm ile nüh kıbâb

müzeyyen oldu:

1. **müzeyyen oldu:** -dı

Gazel 89

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Süslenmek.

Dâğ-ı bisyârumı destümde benüm seyr eyle

Oldı güyâ ki müzeyyen yine dâl üstine gül

muızır:

1. **muızırdur:** -dur

Gazel 67

Mısra: 6

Zararlı.

Şarâbuñ 'acebdür senüñ ey gül-i ter

Hezâra muızırdur velî ḥâra nâfi'

muźmer:

1. **muźmer:**

Kaside 8

Mısra: 26

Gizlenmiş, saklanmış.

Ol fażîlet-pîşe kim neşr-i süḥan itse olur

Her kelâm-ı ḥikmet-âmîzinde muźmer bir kitâb

2. **muźmeri:** -i

Kaside 9

Mısra: 74

Gizlenmiş, saklanmış (şey.).

Bilmezin cevri ü cefâ mı yohsa ihsân mı hele
Var derûnında saña şimdi anuñ bir mużmeri

mu'âmele kıl:

1. mu'âmele kıl:

Kıt'a 1

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Davranmak, yapmak.

Yarın hużûr-ı 'izzetüñe varduğum zamân
Yâ Rabb luţf u fażluñ ile kıl mu'âmele

mu'âmeleñi itme:

1. mu'âmeleñi itme:-me

Gazel 85

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Davranmak (aşk bağlamında).

Açıkdan itme şaķın yâr ile mu'âmeleñi
Sev anı cân u gönülden duyulmasun râzuñ

mu'ârız eylemek:

1. mu'ârız eylemek:-mek

Kaside 9

Mısra: 92

Kelime Tipi: -

Bir fikre karşı çıkmak, muhalefet etmek.

Gerçi âyîn-i felekdür ey şeh-i 'âlî-cenâb
Ma'rifet-mende mu'ârız eylemek bir ebteri

mu'attar eyler:

1. mu'attar eyler:-r

Mesnevi 2

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

*Güzel koku yaymak II güzelleştirmek,
keyiflendirmek.*

Anuñ her hâki güyâ misk ü 'anber
Dimâğ-ı 'âlemi eyler mu'attar

mu'attar kılsañ:

1. mu'attar kılsañ:

Gazel 118

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kokulandırmak, güzel kokuya büürmek.

'Aceb luţf eyler idüñ zülf-i dildâra varup gelseñ
Dimâğ-ı cânımı kılsañ mu'attar ey şabâ bir gün

mu'in-i şer'-i mutahhar:

1. mu'in-i şer'-i mutahhar:

Kaside 4

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

*Mübarek şeriatın uygulayıcısı. (memduh
bağlamında).*

Mu'in-i şer'-i mutahhar Kemâl Efendi k'odur
Müselleml-i fużalâ muķtedâ-yı cümle ümem

mu'tâd:

1. mu'tâd:

Gazel 42

Mısra: 5

Alışkın, alışık.

Hâlûmi sormağa mu'tâd degülken şorduñ
İtdi inşâf meger ķalbüñe ey meh eşer

2. mu'tâdî:-ı

Gazel 81

Mısra: 1

Alışkın, alışık.

Cevr imiş 'âşıķa mu'tâdî Muḥammed şāhuñ
Ėamzedür var ise üstâdî Muḥammed şāhuñ

mu'tâd idelüm:

1. mu'tâd idelüm:-elüm

Gazel 96

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Alışkın etmek, alıştırmak.

Dil ü cânı yaķalum şem'-i ruḥunla yârüñ
Yanmağa bir iki pervāneyi mu'tâd idelüm

mu'teber olupdur:

1. mu'teber olupdur:-updur

Kaside 3

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

İtibarlı, değerli olmak.

Hidiv-i āsumān-ķadr ü hüdāvendā kerem-baḥşā
O olupdur bağ-ı fażla her kelāmı mu'teber gonca

N n

nā-būd eyleye:

1. **nā-būd eyleye:**-y, -e-ye

Kaside 12

Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Yok etmek, görünmez kılmak.

Hokka-ı gâmda beni şu'bede-bâz-ı gerdün

Hamra-veş kâsı bu kim eyleye nâ-geh nâ-būd

nā-çār:

1. **nā-çārum:-um**

Mesnevi 1

Mısra: **109**

Çaresiz.

Dursun oralar anda mı nâ-çārum ağamuz

Ol merd ü zen-i dehr olan ol 'ucbe-nümāmuz

nādān:

1. **nādāna:-a**

Gazel 143

Mısra: **1**

Cahil, bilmez, bilgisiz (kimse).

Şekvâ-yı hicr-i yâruñ nādāna söyleme

Bīmār-ı cevriyüm diyü yābāna söyleme

nādir olur:

1. **nādir olur:-ur**

Mesnevi 3

Mısra: **66**

Kelime Tipi: -

Az bulunmak.

Her oğl atasına ta beñzer mi cihānda

Beñzerse eger nādir olur rüz-ı zamānda

nā-ehil:

1. **nā-ehil:**

Kaside 2

Mısra: **109**

Ehil olmayan.

Nā-ehil tab'uma daħl itse kıramaz jengi

Hic kabül eyleye mi sāğar-ı pür-enver-i Cem

2. **nā-ehil:**

Kaside 2

Mısra: **123**

Ehil olmayan.

Nā-ehil eyledügün lutfi ferāmüş eyler

Ehl-i dil böyle ider vaşfuñı ammā ki raķam

nā-ehl:

1. **nā-ehli:-i**

Kaside 8

Mısra: **59**

Ehil olmayan.

Ehl ile nā-ehli teşhiş itmeden qaldı felek

Pir-i ma'tüh oldu anda qalmadı hic fer ü tāb

nāfiz olursa:

1. **nāfiz olursa:-ur, -sa**

Kaside 4

Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Nüfuz etmek, tesir etmek, etkilemek.

'Aceb mi nāfiz olursa şeh-i gülün emri

Ki hār kılmada icrâ-yı hükmi-seyf ü qalem

nāfi':

1. **nāfi':**

Gazel 67

Mısra: **2**

Faydalı.

Olur cām-ı la'lün dil-i zāra nāfi'

O şerbet gibi k'ola bīmāra nāfi'

2. **nāfi':**

Gazel 67

Mısra: **6**

Faydalı.

Şarābuñ 'acebdür senün ey gül-i ter

Hezāra mużırdur veli hāra nāfi'

nāfi' olur:

1. **nāfi' olur:-ur**

Gazel 67

Mısra: **1**

Kelime Tipi: -

Faydalı olmak.

Olur cām-ı la'lün dil-i zāra nāfi'

O şerbet gibi k'ola bīmāra nāfi'

2. **nāfi' olur:-ur**

Gazel 67

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Faydalı olmak.

Ne hālet komış Hāk lebün hokkasında

Olur şerbeti her dil-efgāra nāfi'

3. **nāfi' olur:-ur**

Gazel 67

Mısra: **8**

Kelime Tipi: -

Faydalı olmak.

Dirigā ki terkib-i la'l-i laṭifün

Olur her zamān derd-i agyāra nāfi'

4. **nāfi' olur:-ur**

Gazel 67

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Faydalı olmak.

Höş eyler lebi Dürriyâ çeşm-i zaḥmum
Olur derd-i çeşme şeker-pâre nâfi'

nağam eyle:

1. nağam eyle:

Gazel 128

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Nağmeler, ezgiler söylemek.

Gül câmını aldı ele ey bülbül-i şeydâ
Yâ sen ne durursun yûri bâğa nağam eyle

nağam ider:

1. nağam ider:-er

Kaside 2

Mısra: 72

Kelime Tipi: -

Nağmeler, ezgiler söylemek.

Kimse ' 'ahdinde anuñ kimseden itmez efğân
İder gülşende meger bülbül-i şürîde nağam

nağamât:

1. nağamât:

Gazel 142

Mısra: 2

Nağmeler.

Bâd itdi yine gonca-i gülzârı küşâde
Bülbül nağamât üzre dil-i zârı küşâde

nâ-geh:

1. nâ-geh:

Kaside 12

Mısra: 6

Ansızın, aniden.

Hokka-ı gamda beni şu'bede-bâz-ı gerdün
Hâmra-veş kasdı bu kim eyleye nâ-geh nâ-büd

nâgehân:

1. nâgehân:

Gazel 50

Mısra: 9

Ansızın, birdendire.

Çarpıldı bir perî-i siyeh-kâre nâgehân
Dürrîyi şanma yok yire âh ü fiğân ider

nağme-i feryâd:

1. nağme-i feryâd:

Gazel 108

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İnleyen nağme.

'Andelîbün nağme-i feryâd u eşk-i âlidür
Gülşen içre gonca'yı allandırıp ter eyleyen

naḥîf itdi:

1. naḥîf itdi:-di

Kaside 1

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Zayıflatmak, güçsüzleştirmek.

Çeşm-i kühun gamı ol kadar itdi ki naḥîf
Bîm-i qahrıyla anı zerrede itdi pinhân

nahl:

1. nahl:

Tarih 9

Mısra: 2

Fidan.

Feyz-ı lutf-ı Hakkla 'âlem bulup qarâr
Nahl açup heman virdi pür kâm ile

nahl-i cân:

1. nahl-i cân:

Kaside 7

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

Can fidanı, can.

Âb-ı nâb-ı lutf-i bî-pâyânuñı eyle revân
Bâğ-ı cismümde fenâya rüy tıtdı nahl-i cân

nahl-i cefâ:

1. nahl-i cefâ:

Gazel 4

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Eziyet fidanı II Sevgili.

Girye itdürme gel 'uşşâkuña ey nahl-i cefâ
Kaşduñ oñmağ ise alma şaḥın âh-ı fuḡarâ

nahl-i dil-ārâ:

1. nahl-i dil-ārâ:

Gazel 136

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gönülleri süsleyen fidan. || Sevgili.

Şubḥa dek birbirine yine hevâ-dâr oldu
Ol iki tâze vü ter nahl-i dil-ārâ bu gice

nahl-i ergüvân:

1. nahl-i ergüvân:

Kaside 7

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Erguvan renkli fidan. II Sevgili.

Seyr idüp mercân-ı baḥr-i lutf-i bî-pâyânuñı
Bâğda pejmürde-i reşk oldu nahl-i ergüvân

nahl-i gülîstân-ı fazîletdür:

1. nahl-i gülîstân-ı fazîletdür:-dür

Kaside 7

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Erdem bahçesinin fidanı.

Ḳāmetüñ naḥl-i gülüstān-ı faẓiletdür senüñ
Eylemiş murğ-ı ma'ārif anda şimdi āşiyān

2. naḥl-i gülüstān-ı faẓiletdür:-dür

Kaside 9

Mısra: **59**

Kelime Tipi: -

Erdem bahçesinin fidanı.

Ḳāmetüñ naḥl-i gülüstān-ı faẓiletdür senüñ
Faẓl-ı dem'i diyānet hem ekser yār-i Dürri

naḥl-i hırāmānuñdadur:

1. naḥl-i hırāmānuñdadur:-uñ, -da, -dur

Gazel 23

Mısra: **8**

Kelime Tipi: -

Naz ile yürüyen fidan boyulu. II Sevgili.

Ġam degül gülzār-ı kūyuñda gezerse serseri
Āşiyān-ı murğ-ı dil naḥl-i hırāmānuñdadur

naḥl-i hūşke:

1. naḥl-i hūşke:-e

Mesnevi 2

Mısra: **51**

Kelime Tipi: -

Kuru fidan, kuru ağaç.

Eger bir naḥl-i hūşke degse ol mā
İderdi anı ol sâ'atde ḥadrā

naḥl-i kaddüme:

1. naḥl-i kaddüme:-üm, -e

Kaside 7

Mısra: **47**

Kelime Tipi: -

Fidan gibi uzun ve ince boy.

'Aşk bî-cān-ı elem şarmışdı naḥl-i kaddüme
Tutdı murğān ğam-ı gerdündan anda mekân

naḥl-i lutufdur:

1. naḥl-i lutufdur:-dur

Kaside 2

Mısra: **46**

Kelime Tipi: -

İyilik fidanı.

Gülşen-i dehrde ol zāt-ı kerimü'ş-şānuñ
Ḳadi bir naḥl-i lutufdur beri iḥsān-ı kerem

naḥl-i maḳşūdımı:

1. naḥl-i maḳşūdımı:-ım, -ı

Kaside 2

Mısra: **91**

Kelime Tipi: -

Niyet fidanı.

Naḥl-i maḳşūdımı gülzār-ı dilümden çıkarup
Ġars idüp gayrı yire bār ile eyler anı cem

naḥl-i nāzük:

1. naḥl-i nāzük:

Gazel 127

Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Ince fidan (sevgili bağlamında).

Dürri o naḥl-i nāzük şeftālüsün ḳoparduḳ
Oldı bize bu yüzden luṭf-ı İlāh böyle

naḥl-i peyvendi:

1. naḥl-i peyvendi:-i

Gazel 136

Mısra: **15**

Kelime Tipi: -

Yetişen ağaç (şehzade bağlamında!).

Naḥl-i peyvendi berü-mend ola diyü itdi
O felek-ḳadre du'ālar dil-i şeydā bu gice

naḥl-i vüçüdün:

1. naḥl-i vüçüdün:-ın

Gazel 49

Mısra: **21**

Kelime Tipi: -

Fidan gibi vücut, boy.

Ḥudā naḥl-i vüçüdün ḥıfz ide āsīb ü āfetden

Ki eyyāmında şirāndan ğazālān bî-tevehhümdür

naḥl-i vüçüduñ:

1. naḥl-i vüçüduñ:-uñ

Kaside 1

Mısra: **119**

Kelime Tipi: -

Fidan gibi vücut, boy.

Ḥaşre dek naḥl-i vüçüduñ ola pür-berg-i ḥayāt
Sāyesinde teb-i ğamdan ola āsüde cihān

naḥl-i 'ar'arı:

1. naḥl-i 'ar'arı:-ı

Kaside 9

Mısra: **62**

Kelime Tipi: -

Dağ servisi (memduhun boyu bağlamında).

Gülsitān-ı 'adlūñi ḥiç kimse ta'bır idemez
'Arşa peyveste ser-i servi vü naḥl-i 'ar'arı

nā'il-i maṭlūb-ı a'lā olduñ:

1. nā'il-i maṭlūb-ı a'lā olduñ:-du, -ñ

Tarih 6

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

En çok istenilen duruma erişmek.

Ḥamdulillāh luṭf-ı Yezdān ile olduñ ey ḥıdīv

Nā'il-i maṭlūb-ı a'lā vāşıl-ı künc-i na'im

naḳd-i cān:

1. naḳd-i cān:

Gazel 16

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Can sermayesi.

Nağd-i cân ile şatar kâlâsını biñ nâz ile
Hâce-i 'aşk ile ey Dürri 'aceb bâzâr güç

2. **nağd-i cân:**

Kaside 9

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Can sermayesi.

Her kelâmuñ dürr-i meknûn-ı belâğatdür senüñ
Nağd-i cân ile hâlâyık aña dâ'im müşteri

3. **nağd-i cân:**

Gazel 141

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Can nakdi, can.

Bâzâr-ı vuşlat itmiş iken nağd-i cân ile
Ol şâh-ı hûr-ı nâz benî çaldı pâreye

nakd-i cânuñ:

1. **nağd-i cânuñ:-uñ**

Gazel 164

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Can sermayesi, can.

Didi dilber isterin ben nağd-i cânuñ vaşluma
Virme istersem eger ey Dürri bir mangır dañi

nakd-i dil ü cânı:

1. **nağd-i dil ü cânı:-ı**

Gazel 109

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Can ve gönül parası.

Vaşlı kâlâsına ol hâce-i hüsnüñ Dürri
Vireyin nağd-i dil ü cânı bahâ neyleyeyim

nakd-i sirişki:

1. **nağd-i sirişki:-i**

Gazel 125

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gözyaşı sermayesi.

Rüy-ı rakıbe bakdı güzellendi hâtırum
Nağd-i sirişki hep telef oldu bihamdihi

nakd-i sirişkin:

1. **nağd-i sirişkin:-i, -n**

Gazel 115

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gözyaşı sermayesi.

Şarf ider nağd-i sirişkin dilrübâsın isteyen
Yolına cânlar fedâ eyler vefâsın isteyen

nâ-kes:

1. **nâ-kese:-e**

Gazel 110

Mısra: 3

Alçak, soysuz, düzenbaz.

Ey pîr-i muğân nâ-kese gösterme şarâbı
Sen duñterüñi herkese mañrem mi şanursın

nakış bağıladı:

1. **nakış bağıladı:-dı**

Kaside 9

Mısra: 53

Kelime Tipi: -

Tasvir, tahayyül eylemek.

Bir nakış bağıladı gülşen kim hezâr ezhar ile
Aña şad tañsın iderdi seyr idince Âzeri

nakş:

1. **nakşına:-ı, -na**

Gazel 56

Mısra: 3

Güzellik nakış.

'Âlemüñ nakşına ol rind ki âşüfte degül
Menzil-i merd-i raşad-sâz gibi câh olmaz

2. **nakşuñda:-uñ, -da**

Gazel 164

Mısra: 4

Resim, suret.

Hatt-ı ruhsârûnda cânâ görmedüm harf-i vefâ
Olmadı nakşuñda hiç resm-i kerem zâhir dañi

nakşı:

1. **nakşı:**

Tarih 7

Mısra: 4

. resim, nakış.

Bâğ-ı cennetden n'ola yaksa çerâğı bu mañâm
Gülleri nakşı anuñ pejmürde olmaz dâ'imâ

nakş-ı dil-ârâ:

1. **nakş-ı dil-ârâ:**

Kaside 6

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gönlü süsleyen güzellik.

Nedür ol nakş-ı dil-ârâ nedür ol hü-b-likâ

Reşk pey-der-pey ider cümle qalem-kâr-ı 'Acem

nakş-ı sipihr-i ğamı:

1. **nakş-ı sipihr-i ğamı:-ı**

Gazel 129

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gam göğünün nakşı, resmi.

Olalı efgende-i çāh-ı zenaḥdān-ı yār
Naḳş-ı sipihr-i ḡamı buldı ḡōñül bî-şübāh

naḳsını çıkarduk:

1. **naḳsını çıkarduk:** -du, -k-u, -n, -ı

Gazel 53

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Resmini yapmak.

Çarḥ-ı 'aşḳ-ı dil-rübānuñ hep çıkarduk naḳsını
Ol raşad-sāz-ı tercüme-ārāma girmiş çıkmışuz

nālān:

1. **nālānuz:** -uz

Gazel 54

Mısra: 4

Inleyen.

Ḳazāsı sīnemüzde dāḡımız āmac-ı miḡnetdür
Sadāsı seng-i cevrüñdür bizi zan itme nālānuz

nālān olmaḡı:

1. **nālān olmaḡı:** -maḡ, -ı

Gazel 150

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*İnlemek, feryat etmek, acı ile inilti sesler
çıkarmak.*

Ben mi isterdüm ḡam-ı zülfüñle nālān olmaḡı
Ben mi isterdüm teb-i 'aşḳuñla sūzān olmaḡı

nālān-ı firāk:

1. **nālān-ı firāk:**

Gazel 75

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ayrılık iniltisi.

Rāzını ḡāne-i dilde tutamaz 'āşık olan
Yeñemez kendüsini ḡāşılı nālān-ı firāk

nālānlıḡ:

1. **nālānlıḡ:** -ı

Gazel 162

Mısra: 12

Inleme, inleyiş (durumu).

Ma'il olduñ ḡayra ey gül ülfet itdüñ ḡār ile
Bülbül-i dil n'ola efzün eylese nālānlıḡı

nāle:

1. **nālem:** -m

Gazel 73

Mısra: 1

Inilti, feryat.

Nālem āheng ü sirişḳ olsa n'ola tār-ı firāk
Ḥışm idüp ḳaddümi çeng itdi yine bār-ı firāk

nāle ider:

1. **nāle ider:** -er

Gazel 31

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

İnlemek, sızlanmak.

Vaşl ile ḡürrem iken hicrin añup nāle ider
'Āşıḳuñ aḡlaması ḡülmesi hep yār iledür

nāle vü feryād:

1. **nāle vü feryād:**

Gazel 44

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

İnleme ve feryad etme.

Ḥab-ı nāzından o gül çehreli bî-dāra müdām
Bāḡ-ı kūyına varup nāle vü feryād ister

2. **nāle vü feryād:**

Kaside 8

Mısra: 63

Kelime Tipi: -

İnleme ve feryad etme.

Nāle vü feryād kim iḳlīm-i cism-i zerdümi
Ceyş-i endüh u sitem itdi ḡarāb-ender-ḡarāb

nāle vü feryād idelüm:

1. **nāle vü feryād idelüm:** -elüm

Gazel 96

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Inlemek ve feryat etmek.

'Ādelibe dil-i şüridemüzi hem-dem idüp
ḡül-sitāna varalum nāle vü feryād idelüm

nāle-i bî-iḡtiyārumdan:

1. **nāle-i bî-iḡtiyārumdan:** -um, -dan

Gazel 117

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Elde olmayan inilti, feryat.

Ḥāb-ı nāzuñ ey perī arturma zārumdan şaḳın

Rüz u şebde nāle-i bî-iḡtiyārumdan şaḳın

nāle-i cān-ḡāh:

1. **nāle-i cān-ḡāh:** -ı

Gazel 42

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ḡönül iniltisi.

Eylemiş çāk-ı girībān yine ol ḡonca-i nāz

Meger itmiş aña bu nāle-i cān-ḡāh eşer

nāle-i feryāduña:

1. **nāle-i feryāduña:** -uñ, -a

Gazel 69

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Feryat iltisi.

Ey gönül hicr ile efğanuña efsūs efsūs
Derd ile nâle-i feryaduña inşâf inşâf

nām:

1. **nām:**

Gazel 126

Mısra: 6

Ad II Şan, şöhret.

Nev-reside mîve-i vaşluñ ala lâyıķ mı el
Olsun ey nâzûk nihâl-i bâğ-ı nâz ulu nām ile

2. **nāmuñ:-uñ**

Kaside 7

Mısra: 37

Ad II Şan, şöhret.

Şafha-i çarḥ üzre nāmuñ böyle tahrîr eylemiş
Hażret-i Maḥmūd Efendi fāzıl-ı devr ü zamān

3. **nāmuñ:-uñ**

Kaside 9

Mısra: 43

Ad II Şan, şöhret.

Şafha-i çarḥ üzre nāmuñ böyle tahrîr eylemiş
Kilk-i ressām-ı kaẓā ey ehl-i ‘ilmüñ mefḥarı

4. **nāmı:-ı**

Tarih 18

Mısra: 1

Ad II Şan, şöhret.

Nāmı zāde dile ilmik gibi
Ser-i erbāb-ı devā’ül-hāl oldı

5. **nāmuñ:-uñ, -ı**

Kaside 2

Mısra: 125

Ad, san.

Haşre dek zinde iden nāmuñı ehl-i dildür
Nazm-ı Firdevsî ile nite ki şāhān-ı ‘acem

6. **nāmum:-um**

Kaside 7

Mısra: 75

Ad II şan, şöhret.

Şafha-i çarḥ üzre nāmum böyle şebt olmuş benüm
Mālik-i genc-i ma’ānī şāh-ı iklim-i beyān

nāme:

1. **nāme:**

Gazel 68

Mısra: 8

Mektup.

Derd-i ‘aşkuñla senüñ ğurbete düşdük gāhı
Bizden ey şūḥ-ı cihān eyleme bir nāme dirîğ

2. **nāmemi:-m, -ı**

Gazel 12

Mısra: 6

Mektup l âşığın gönlünün tercümanı: aşk mektubu.

Bildi tekrār dilüm derdini çözdü şiken
Oḳudı nāmemi ol şāh-ı melāḥat kat kat

nāme-i hicrān-ı dil:

1. **nāme-i hicrān-ı dil:**

Gazel 19

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönlün ayrılık acısının mektubu.

Hün-ı eşk ile yazarsam nāme-i hicrān-ı dil
Çekmez ol kayd-ı murād olsa eger nā-yāb sürḥ

nā-merd:

1. **nā-merd:**

Gazel 111

Mısra: 8

Namert, sözünün eri olmayan.

Raķibi itmez isem tîğ-i āhum ile helāk
Cihān-ı sifilde nā-merd ü nā-pesend olayın

nām-ı dil:

1. **nām-ı dil:**

Gazel 87

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

(Aşığın) Gönlünün ismi.

Rüy-ı zerdinden mi bilmem āh-ı serdinden midür
Dillere düşdi güzel sevmekle Dürrî nām-ı dil

nā-müsāid:

1. **nā-müsā'id:**

Gazel 116

Mısra: 12

Müsait olmayan, elverişsiz.

Va’d-i vaşl itmek murāditse kıomaz baḥtuñ senüñ
Nā-müsā'id ṭālî’üñ ey Dürrî cānān neylesün

nān:

1. **nānı:-ı**

Gazel 21

Mısra: 10

Ekmek. (Gam, keder azığı bağlamında).

Şekker-i pālūde-i pür-minnet-i ağıyardan
Bir dilim nānı gelür Dürrî-i mey-hāra lezîz

2. **nānı:-ı**

Gazel 22

Mısra: 4

Ekmek, yiyecek, azık.

Qanımı çokdan içerdı o cefākār amma
İçilen bāde-i nābı yenilen nānı añar

nān-ı kereminden:

1. **nār-ı kereminden:-in, -den**

Kaside 2

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Cömertlik ekmeği, cömertlik.

İmtilā-pāre-i nār-ı kereminden dünyā

Rīze-i cüftesidür zād-ı cüyüş-ı Nirem

nā-pesend:

1. **nā-pesend:**

Gazel 111

Mısra: 8

Beğenilmemiş.

Raķibi itmez isem tiğ-i āhum ile helāk

Cihān-ı sifilde nā-merd ü nā-pesend olayın

nār:

1. **nārıyla:-ı, -y, -la**

Gazel 87

Mısra: 8

Ateş (gam bağlamında).

Ben seni teşhîr için künc-i elemde ey perî

Eylerin süzân gamuñ nārıyla ile ‘anber-hām-ı dil

na’re-i allāhu ekber:

1. **na’re-i allāhu ekber:-me**

Gazel 92

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

"Allahu ekber", Allah en büyüktür narası.

Gördiler mescidde yārūñ kâmet-i bālâsını

İttü dehri na’re-i Allāhu ekber ey gönül

nār-ı āhumdan:

1. **nār-ı āhumdan:-dan**

Gazel 72

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ah ateşi.

Nār-ı āhumdan şaķınsun dil-rübā ile raķīb

İns ü cinne eylemez hiç merhamet şemşir-i ‘aşk

nār-ı āhuñla:

1. **nār-ı āhuñla:-uñ, -la**

Gazel 77

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ah ateşi.

Dürriyā bir nār-ı āhuñla olur kārı tamām

İtalum āhen-dil olmuş haşm-ı leffāfuñ senūñ

nār-ı firāk:

1. **nār-ı firāk:**

Gazel 73

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ayrılık ateşi.

Dürriyā şanma revān olmada eşk-i çeşmüm

Eridüp rûgan-ı bağrum aķıdur nār-ı firāk

2. **nār-ı firāk:**

Gazel 131

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ayrılık ateşi.

Terk eyledi bizi o şeh-i nüktedān yine

Nār-ı firāk ile neyleyüm bir zamān yine

nār-ı ğamuñ:

1. **nār-ı ğamuñ:-uñ**

Kaside 5

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gam ateşi.

Nār-ı ğamuñ yakup dilüme virdi haylî tâb

Teskîn-i süz içtin n’ola dîdem dökse āb

nār-ı hicrân:

1. **nār-ı hicrân:**

Tarih 2

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ayrılık ateşi.

Felek nār-ı hicrân ile pür-teb oldı

Degül kehkeşān itdi çāk-ı girībān

nār-i nemrūd:

1. **nār-i nemrūd:**

Kaside 12

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Nemrud'un ateşi, Nemrud'un İbrahim peygamberi

yakmak için hazırlattığı ateş.

Şimdi bir ateş-i ğam var ki dil-i şeydāda

Şerer-i kemteri süz-efgen-i nār-i Nemrūd

nār-ı pür-süz:

1. **nār-ı pür-süz:**

Gazel 104

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yakıcı ateş.

Dil-i âteş-gedeme uğrasa yār

Nār-ı pür-süz gibi esmez idi böyle vaķım

nār-ı tennurda:

1. **nār-ı tennurda:-da**

Kaside 2

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Tandır ateşi.

Nār-ı tennurda ide kārını neşide-i cānbāz
Takvîyet-baḥş-ı meh-i ‘adlî zîyâ virdügi dem

nār-ı ‘âlem-süz-ı âh-ı pür-serârumdan:

1. **nār-ı ‘âlem-süz-ı âh-ı pür-şerârumdan:-um, -dan**

Gazel 117

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kıvılcımlarla dolu ahın alemi yakan ateşi.

Küyuña uğratma lûtf eyle rakîbi dostum

Nār-ı ‘âlem-süz-ı âh-ı pür-şerârumdan şakın

nār-ı ‘aşkı:

1. **nār-ı ‘aşkı:-ı**

Gazel 86

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Aşk ateşi.

Girîbânun niçün çāk eyledün dāmânınun Dürri

Seni pür-teb mi itdi yoksa nār-ı ‘aşkı cānânun

nār-ı ‘aşkuñ:

1. **nār-ı ‘aşkuñ:-uñ**

Gazel 49

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Aşk ateşi, gönülde alevlenen ateş.

Çıkarsa düd-ı âhum n’ola dilden nār-ı ‘aşkuñ var

Meyûñ cûş u ħurûşî neş’e-i keyfiyyet-i ħumdur

2. **nār-ı ‘aşkuñ:-uñ**

Gazel 116

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Aşk ateşi.

Nār-ı ‘aşkuñ itdi pür-teb bağrını yandurdu hep

İtmesün cāna gönül çāk-ı girîbân neylesün

nās:

1. **nāsa:-a**

Gazel 104

Mısra: 10

İnsanlar.

Dürri bendeñi lûtfuñdan İlähî ħıfz it

Nāsa şol dem ki ħücüm ide şi’r gibi caĥim

nā-şād olmaya:

1. **nā-şād olmaya:-ma, -y, -a**

Mesnevi 3

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

Gamlanmak, kederlenmek.

Ĥacı Ĥasanun ĥâtırı vardur gele ey bād

Vaşf-ı veledin itme dirâz olmaya nā-şād

naşîb olur:

1. **naşîb olur:-ur**

Gazel 127

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kısmet olmak.

Zülf-i nigârî bir kez koçmak naşîb olur mı

Ruḥşat virür mi baña baht-ı siyâh böyle

nāşiye-sâ olmaga:

1. **nāşiye-sâ olmaga:-mag, -a**

Kaside 2

Mısra: 51

Kelime Tipi: -

Alınını yere süren olmak.

Pâyine nāşiye-sâ olmaga gelse ħurşîd

Zerre-i ĥāk-i deri kılmaya taḥrîk-i ħadem

naş-ı kâti’-i:

1. **naş-ı kâti’-i:--i**

Kaside 9

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

Kesin hüküm.

Dil-nüvâzâ maḥmedet mendâ vü ‘adâlet gösterür

Ey mu‘în-i şer‘ ü naş-ı kâti’-i peygamberi

nâtüvân:

1. **nâtüvân:-um**

Gazel 23

Mısra: 6

Zayıf, güçsüz.

Dostum ser- pençe-i şâhîn-i ġamzeñden sakın

Murğ-ı cān-ı nâtüvânım zülf-i fettânüñdadur

2. **nâtüvân-ı:--ı**

Gazel 94

Mısra: 6

Zayıf, güçsüz; aşık.

Urgun mısın benüm gibi ol kaşı yaya

Sîneñde şerḥalarındur ey nâtüvân-ı ġam

nâvdân kıldum:

1. **nâvdân kıldum:-du, -m**

Kaside 7

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

Oluk yapmak (kalem oyuğu).

Naẓm-ı ḥasb-i ĥâlûmi gör eyledüm âb-ı ĥayât

Ĥâme-i lü’lü’-feşânım aña kıldum nâvdân

nâv-dân konuldu:

1. **nâv-dân konuldu:-ul, -dı**

Kaside 8

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Oluk yapmak.

Çeşme-i mihre şanurlar kim konuldu nāv-dān
Her kaçan çin-i cebin izhār idüp itse 'itāb

nāvdān-ı keremi:

1. nāvdān-ı keremi:-i

Kaside 1

Mısra: **14**

Kelime Tipi: -

Cömertlik oluğu, cömertlik.

Żulmet-i ğamda olan mürde-i dil-teşnelere
Nāvdān-ı keremi āb-ı ħayāt itdi revān

nāvek:

1. nāvek-i:-i

Kaside 1

Mısra: **74**

Ok.

Ĥāk-i pāyuñda 'aceb mi bu kadar zār olsam
Benüm ol nāvek-i ğam-hor der-i çarĥ-i nādān

2. nāveküñ:-üñ

Gazel 126

Mısra: **3**

Ok (sevgilinin bakışı, gamzesi bağlamında).

Ĥāne-i tārik-i cismüm deldüğinden nāveküñ

Pertev-i mihr-i vefāñ ümmīd-vārum kim gele

nāvek-endāz-ı fezā'-ı ma'rifetsin:

1. nāvek-endāz-ı fezā'-ı ma'rifetsin:-sin

Kaside 7

Mısra: **27**

Kelime Tipi: -

Hüner göğünün ok atıcısı.

Nāvek-endāz -ı fezā'-ı ma'rifetsin şimdi sen
Olamaz kıavs-i kızaĥ saña kepāde bir kemān

nāvek-i endüh-ı hierüñ:

1. nāvek-i endüh-ı hierüñ:-üñ

Gazel 19

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Ayrılık kederinin okları.

Nāvek-i endüh-ı hierüñ bağrumı ĥün eylemiş
N'ola olsa eşk-i çeşm-i 'āşık-ı bī-tāb sürĥ

nāvek-i hasret:

1. nāvek-i hasret:-i

Gazel 12

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Hasret, özlem oku.

Beni dūr itmesün ol māh-liķādan yoĥsa
Siper-i çerĥi deler nāvek-i ĥasret kıat kıat

nāvek-i maksūd u murād:

1. nāvek-i maksūd u murād:

Gazel 93

Mısra: **7**

Kelime Tipi: -

Istek, maksat oku.

Ber-hedef olmadı çün nāvek-i maksūd u murād
Tā-be-key kıavs-i ğamuñ ey gül-i ra'nā çekelüm

nāvek-i müjgānı:

1. nāvek-i müjgānı:-ı

Gazel 12

Mısra: **9**

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Kirpik okları (sevgilinin ok gibi olan kirpiği).

Urdı her nāvek-i müjgānı dile zaĥm-ı cefā

Olsa Dürri n'ola çeşmümde cerāĥat kıat kıat

nāvek-i müjgān-ı każā:

1. nāvek-i müjgān-ı każā:

Gazel 48

Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Kaza kirpiklerinin oku. (sevgilinin kirpikleri bağlamında).

İtsem ümmīd-i ĥayāl-i nigeĥ-i luţfuñ eger
Göñlüme nāvek-i müjgān-ı każā kār gelür

nāvek-i müjgānuña:

1. nāvek-i müjgānuña:-uñ, -a

Gazel 70

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Kirpik okları.

Cümleten sinesinüñ dāğını Dürri yakduñ
Eyledi nāvek-i müjgānuña şāhum eĥdāf

2. nāvek-i müjgānuña:-uñ, -a

Gazel 160

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Kirpik okları.

Pür-yāre gördüm cismimi güş eyledüm eĥğānını
Ol nāvek-i müjgānuña Dürri kıuluñ urğun gibi

nāy:

1. nāy:

Gazel 36

Mısra: **6**

İçi yanık kemiş, ney.

Sih-i miĥnetle felek bağrumı delmiş anuñ

Nāy hep derd-i dil-i pür- nağamından söyler

nā-vāb olsa:

1. nā-vāb olsa:-sa

Gazel 19

Mısra: **8**

Kelime Tipi: -

Bulunmamak.

Hün-i eşk ile yazarsam nâme-i hicrân-ı dil
Çekmez ol kayd-ı murâd olsa eger nâ-yâb sürh

nâz:

1. nâz:

Gazel 16

Mısra: 9

İşve, cilve.

Nağd-i cân ile şatar kâlâsını biñ nâz ile
Hâce-i 'aşk ile ey Dürri 'aceb bâzâr güç

2. nâz:

Gazel 49

Mısra: 1

İşve, cilve.

Dehânuñ gönçasın handân iden nâz u tebessümdür
Şadâ-yı bûlbûl-i güyâ şudür iden tekellümdür

3. nâz:

Gazel 98

Mısra: 10

İşve, cilve.

Ey Dürri şeb-i gamda figânımdan o hünî
Nâz uyhusını terk ide bî-dâr ola dirdüm

4. nâzi:-ı

Gazel 120

Mısra: 1

İşve, cilve.

Bir nâzı güzel dîdesi şehbâz güzelsin
Bir şivesi çok gamzesi gammâz güzelsin

5. nâz:

Kaside 8

Mısra: 79

İşve, cilve.

Nâz u ni'met ber-karâr u 'izz ü rif'at ber-medâr
Ferr-i şevket pâyidâr u 'ömr tâ rûz-ı hisâb

6. nâz:

Gazel 97

Mısra: 6

Cilve, işve, eda.

Zîr-i pâyuñda senüñ mür-ı dil ummaz yürirseñ
Nâz ile şîve-i refîaruña mâ'il oldum

nazar:

1. nazaruñ:-uñ

Gazel 97

Mısra: 9

Bakış, göz.

Ehl-i derde göricek luţf yüzinden nazaruñ
Nigeh-i nergis-i bîmâruña mâ'il oldum

nazar it:

1. nazar it:

Gazel 5

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Bakmak, görmek. Muamele etmek.

Nazar it 'âşık-ı 'anķâ-dile bakma gayra
Şâhbâza ne revâ meyl ide zâga cânâ

nazar kıl:

1. nazar kıl:

Kaside 4

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bakmak.

Zümürriñ çemen ü dürr-i pâk-i jâle ile
Nazar kıl oldı çemen-zâr pür-güher bir yemm

nazargâh-ı hudâ-vı lem-vezeldür:

1. nazargâh-ı hudâ-vı lem-vezeldür:-dür

Mesnevi 2

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ebedi, sonsuz olan Allah'ın penceresi.

Nazargâh-ı Hudâ-yı lem-vezeldür
Ana cennet demek gâyet maḥaldür

nâzik:

1. nazik:

Gazel 43

Mısra: 6

Ince, narin.

Gümüşden servdür ey şâh kıddüñ
O nazik sāğaruñ kâfura beñzer

2. nâzik:

Gazel 71

Mısra: 3

Ince, narin.

Şanki deryâ-yı melâḥatda o nâzik dehenüñ
Dür-i yektâ ile pür ey gözi seḥḥâre şadef

3. nâzik:

Gazel 41

Mısra: 15

Güzel, zarif.

Vaşf-ı dilberde yine tarḥ ile bir nâzik gâzel
Hep nazîre itmege ey Dürri yârân muntazır

nâzil olup:

1. nâzil olup:-up

Kaside 5

Mısra: 53

Kelime Tipi: -

İnmek, nüzul etmek.

Nâzil olup 'adûña senüñ çarḥdan 'azâb
Tîr ola düşmenüñ diline dâyimâ şihâb

nâzım:

1. nâzım-ı:-ı

Kaside 9

Mısra: 97

Şiir yazan kimse, şair.

Nâzım-ı zâtuñ senüñ çokdur velî görse benüm

Nazmuma Hâssan ile tahsîn iderdi Âzerî

nâzım-ı ahvâl-i 'âlem:

1. nâzım-ı ahvâl-i 'âlem:

Kaside 9

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

Âlem hal(leri)nin nazm edicisi.

Nâzım-ı ahvâl-i 'âlem şâhib-i luğ u kerem

Hâmî-i şer'-i mükerrrem ehl-i faẓluñ bihteri

nâzım-ı cüd-ı vücüduñ:

1. nâzım-ı cüd-ı vücüduñ:-uñ

Kaside 1

Mısra: 113

Kelime Tipi: -

Memduhun cömertliğini nazm eden(ler), şairler.

Nâzım-ı cüd-ı u vücüduñ katı çokdur bilürüm

Medh-i zâtuñda velî bendeñe yokdur akrân

nâzım-ı rûm u hicâz:

1. nâzım-ı rûm u hicâz:

Kaside 1

Mısra: 110

Kelime Tipi: -

Arap ve Anadolu şairleri.

Söyledüm yine bu nazımı göricek itdi pesend

Nâzım-ı Rûm u Hicâz u şu'arâ-yı Hırasan

nâzır:

1. nâzırin:-in

Gazel 151

Mısra: 5

Benzer.

Görmüş misün 'âlemde nazırin diye ey dil

Ol yâr 'aceb dilber-i pâkîze degül mi

2. nâzır:-i

Kaside 11

Mısra: 5

Benzer.

Nâzırî kaçır-ı cevriñi gibi anuñ hem nâm

Müferrih idi aña reşk iderdi kışşasun

3. nâzır:-i

Tarih 18

Mısra: 3

Benzer.

Yokdur 'âlemde hiç nazırî anuñ

Kerem-efzâ vü hoş-ıñşâl oldı

4. nâzır:

Kaside 2

Mısra: 73

Nazar eden, bakan, gözetken.

Nigeh-i ıñşım ile hiç kimseye nâzır yokdur

Var ısa 'âşıkına dilber-i müşğîn perçem

5. nâzır:

Kaside 1

Mısra: 47

(Ar.) Bakan, nazar eden.

Nigeh-i ıñşım ile hiç kimseye nâzır yokdur

Varısa ise 'âşık-ı şürıdeye çeşm-i hubân

nâzır olmaz:

1. nâzır olmaz:-maz

Tarih 1

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Benzemek, eş olmak II denk, nitelik yönünden eşit olmak.

Buña târîh ile nazır olmaz

Buña zîrâ ki Firdevs eşdür

2. nâzır olmaz:-maz

Tarih 7

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Benzemek, eş olmak II denk, nitelik yönünden eşit olmak.

Virse bünyânı n'ola kaçır-ı hûrluğundan nişân

Zîr-i tâk-ı çarhda zîrâ nazır olmaz aña

nâzır olursa:

1. nâzır olursa:-ur, -sa

Mesnevi 2

Mısra: 142

Kelime Tipi: -

Benzemek, eş olmak II denk, nitelik yönünden eşit olmak.

Senüñ bu nazmuña olur nazıre

Nâzır olursa ger mihr-i münîre

nâzıre itmege:

1. nâzıre itmege:-e

Gazel 41

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Nazire yazmak.

Vaşf-ı dilberde yine tarh ile bir nâzik gazel

Hep nazıre itmege ey Dürri yârân muntazır

nâzıre olur:

1. nâzıre olur:-ur

Mesnevi 2

Mısra: **141**

Kelime Tipi: -
Benzeri olmak.

Senüñ bu nazmuña olur nazîre
Nazîr olursa ger mihr-i münîre

nazîri yokdur:

1. **nazîri yokdur:**-dur-i

Kaside 2

Mısra: **103**

Kelime Tipi: -
Eşsiz.

Fikrüm ol silk-i beyândur ki nazîri yokdur
Anda güyâ ki ma'ânî dür-i pâk-i manzem

nazm:

1. **nazmumuñ:**-um, -uñ

Gazel 90

Mısra: **10**

Şiir, nazım.

Dürriyâ gevher-fürüş-ı çârsü-yı dânişüm
Nazmumuñ her satrı oldu rişte-i 'ıkdı'l-le'al

2. **nazm:**

Gazel 121

Mısra: **9**

Şiir, nazım.

Nazm ile her dem muqayyed olsam ey Dürri n'ola
Vaşf-ı hüsn-i yârda bir dâstân olsun dirin

3. **nazmumu:**-um, -ı

Gazel 134

Mısra: **11**

Şiir, nazım.

Vaşfında gevher eyledüm ey Dürri nazmumu
Şâyed ki güşına o şehüñ güş-vâr ola

4. **nazmı:**-ı

Gazel 163

Mısra: **10**

Şiir, nazım.

O yârüñ eyledi dendânı vaşfını Dürri
Bu nazmı anuñ içün böyle pür-le'al oldu

5. **nazmı:**-ı

Kaside 1

Mısra: **109**

Şiir, nazım.

Söyledüm yine bu nazmı göricek itdi pesend
Nazım-ı Rûm u Hicâz u şu'arâ-yı Hırasan

6. **nazmuñ:**-uñ

Mesnevi 2

Mısra: **139**

Şiir, nazım.

Bu nazmuñ ravza-i şehri-i beyândur
Mezâmin anda hep âb-ı revândur

7. **nazmuña:**-uñ, -a

Mesnevi 2

Mısra: **141**

Şiir, nazım.

Senüñ bu nazmuña olur nazîre
Nazîr olursa ger mihr-i münîre

8. **nazmuma:**

Kaside 9

Mısra: **98**

Şiir.

Nâzım-ı zâtuñ senüñ çokdur velî görse benüm
Nazmuma Hâssan ile tahsîn iderdi Âzerî

9. **nazm-ı:**--ı

Kaside 7

Mısra: **61**

Şiir.

Nazm-ı hasb-i hâlümü gör eyledüm âb-ı hayât
Hâme-i lü'lü'-feşânum aña kıldum nâvdân

nazm-ı firdevsî:

1. **nazm-ı firdevsî:**

Kaside 2

Mısra: **126**

Kelime Tipi: -

Firdevsî'nin şiiri.

Haşre dek zinde iden nâmuñı ehl-i dildür
Nazm-ı Firdevsî ile nite ki şâhân-ı 'acem

nâzûk:

1. **nâzûk:**

Gazel 126

Mısra: **6**

İnce, narin. Nazik beden.

Nev-resîde mîve-i vaşluñ ala lâyıq mı el
Olsun ey nâzûk nihâl-i bâğ-ı nâz ulu nâm ile

2. **nâzûk:**

Kaside 9

Mısra: **58**

Güzel, zarîf; ince.

Hıfzuña düş ola ger pervâne-i aşüfte-dil
Şem'e bir kibrîti nâzûk şâl olur bâl ü peri

3. **nâzûkdür:**-dür

Gazel 3

Mısra: **6**

İnce, latîf, nazlı, narin.

Ter düşer âh itdüğinden 'âşık-ı şeydâ senüñ
Şöyle nâzûkdür hevâdan nem kapar ol meh-liqâ

nâzûk-dil:

1. **nāzük-dilüm:-üm****Gazel 2**

Mısra: 9

İyi kalpli.

Tab'-ı bülendüm ile ben Dürri-i nāzük-dilüm
Rütbe-i mihr-i felek pāye-i dündür baña

nā'il oldı:1. **nā'il oldı:-dı****Tarih 10**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Erişmek, elde etmek, ulaşmak.

Olup Maḥmūd Efendi şadr-ı Rūma
Bi-ḥamdillāh merāma oldı nā'il

nā'il olur:1. **nā'il olur:-ur****Tarih 5**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Erişmek, elde etmek, ulaşmak.

Kerem penāh ki ya'ni Ebu's-su'ūd-zāde
Varan ḳapusına olur murādına nā'il

ne:1. **ne:****Gazel 27**

Mısra: 4

Nasıl.

Eger ki 'āşıkı yok bir civāna meyl itsem
Gör ne ki tālī'mi aña mübtelā çok olur

2. **ne:****Gazel 37**

Mısra: 3

Nasıl.

Bilmez miyin ben anı ne hercāyī yārdür
Dām-ı niyāza uğramaz āhū degül midür

3. **ne:****Gazel 67**

Mısra: 3

Nasıl.

Ne ḥālet ḳomış Hāk lebūn ḥoḳkasında
Olur şerbeti her dil-efḡara nāfi'

4. **ne:****Mesnevi 1**

Mısra: 15

Nasıl.

Gördün mi ya Ḳara Oluḡunu anda ne şudur
Dünyāda ḥayāt ābı dinür işte o budur

5. **ne:****Mesnevi 2**

Mısra: 30

Nasıl.

Hemān şem itdügi sā'atde fi'l-ḥāl
Ne ḥikmetdür ki olur Rüstem-i Zāl

6. **ne:****Kaside 2**

Mısra: 105

T. Öyle bir.

Ne mihr şalsa eger pertevini āfāḳa
Mehde ancak kelef-āşā ḳala leyl-i tārem

7. **ne:****Mesnevi 2**

Mısra: 77

T. Öyle bir.

Ne şudur Türk Oluḡında olan şu
'İzār-ı Türk-i Şirāzī midür bu

8. **ne:****Gazel 5**

Mısra: 4

Far. Edāt-ı sebeb ve inkâr, deḡil, yok.

Naẓar it 'āşık-ı 'anḳā-dile bakma ḡayra
Şāhbāza ne revā meyl ide zāḡa cānā

9. **nedür:-dür****Gazel 8**

Mısra: 1

Ne.

Nedür ey dilber-i fettān baña azāra sebeb
Ya nedür lütf-ı kerem itmeḡe aḡyāra sebeb

10. **nedür:-dür****Gazel 8**

Mısra: 2

Ne.

Nedür ey dilber-i fettān baña azāra sebeb
Ya nedür lütf-ı kerem itmeḡe aḡyāra sebeb

11. **nedür:-dür****Gazel 8**

Mısra: 6

Ne.

Ne anarsın dil-i zārı ne şorarsın ḡālın
Bu ḳadar cevre nedür 'āşık-ı bī-māra sebeb

12. **nedür:-dür****Gazel 13**

Mısra: 2

Ne.

Nedür kūyumda dirseñ āh u efḡān itmeḡe bā'is
Nedür yā bendeñe cevri-i firāvān itmeḡe bā'is

13. **nedür:-dür****Gazel 13**

Mısra: 4

Ne.

Vişālūñ 'ıydine ırgürmedik ey meh-liķā çünkim
Nedür yā gūsfend-i cānı ķurbān itmege bā'is̱

14. **nedür:-dür**

Gazel 13

Mısra: 5

Ne.

Ne mihmān-ı ğamuñ yir ne seg-i kūy nedür bilmem
Kül olinca kebāb-ı canı sūzān itmege bā'is̱

15. **nedür:-dür**

Gazel 13

Mısra: 8

Ne.

Çün öldürmez beni cellād-ı ğamzeñ şahñ-ı 'aşkuñda
Nedür yā cāme-i 'aklumdan 'üryān itmege bā'is̱

16. **nedür:-dür**

Gazel 13

Mısra: 10

Ne.

İdersin Dürriyi hem tāb-ı nār-ı 'aşkla pür- teb
Yine dersin nedür çāk-ı giribān itmege bā'is̱

17. **nedür:-dür**

Gazel 78

Mısra: 3

Ne.

Ümīd-i āb-ı hayāt itmeden nedür farkı
Dehānın öpmegi ol şūhdan recā itmek

18. **ne:**

Gazel 84

Mısra: 5

Ne.

Evvel baña raħm eyler idüñ şimdi ne oldı
Ey baħt-ı siyeh sen daħi dildāra mı uyduñ

19. **ne:**

Kaside 3

Mısra: 21

Ne.

Kulağına ne koydı kim bilür bād-ı seħer anuñ
Hezār-ı zāra hışm idüp yine başın şalar ğonca

20. **ne:**

Kaside 4

Mısra: 53

Ne.

Baña ne oldı seħā içre çünki Hātemden
Keremde Bermekiyān gibi n'ola olsa 'alem

21. **nedür:-dür**

Mesnevi 2

Mısra: 39

Ne.

Nedür yā ol dıraħtān-ı mu'allā
Var altında nice āb-ı muşaffā

22. **nedür:-dür**

Mesnevi 2

Mısra: 137

Ne.

Nedür şāyeste-i tāc-ı Ferīdün
Şu'a'-ı reşk-baħş-ı mihr-i gerdün

23. **nedür:-dür**

Tarih 12

Mısra: 7

Ne.

Cennet midür nedür bu aşlā keder yok
Olmuş şafā ile pür bu ķasr-ı zib-mendi

24. **ne:**

Gazel 120

Mısra: 6

Ne kadar, çok.

Bir ān yüzüñi görmeseñ ol ān ölürüz biz
Bilmem bize n'itdün ne füsün-bāz güzelsin

25. **ne:**

Gazel 120

Mısra: 8

Ne kadar, çok.

Geh gül görünür ol ruħı ālūñ gehī āteş
İtdün bizi hayrān ne siħrbāz güzelsin

26. **ne:**

Kaside 1

Mısra: 17

Ne kadar, çok.

Ne kerem şāhibidür gör o celilü'l-ķadri
Kemterin cüdına reşk-efgen olur Bermekiyān

27. **ne:**

Kaside 2

Mısra: 11

Ne kadar, çok.

Ne fāzıldur bu ki eşkāl ü suver 'işret için
Cānlanup eylediler 'azm-i gülistān-ı İrem

28. **ne:**

Kaside 11

Mısra: 23

Öyle bir.

Ümīd ider ki diye luţf idüp Hāsan Ağa ne
Gör anı var yūri yap hātırın ķoma vīrān

29. **nedür:-dür**

Gazel 13

Mısra: 1

Ne.

Nedür kuyumda dirseñ âh u efğân itmege bâ'is
Nedür yâ bendeñe cevri firāvân itmege bâ'is

30. **ne:**

Gazel 128

Mısra: 6

Neden.

Gül câmını aldı ele ey bülbül-i şeydâ
Yâ sen ne durursun yûri bâğa nağam eyle

31. **nedür:-dür**

Gazel 85

Mısra: 1

Nedir?.

Nukûş-ı dehr ile ey dil nedür sentün bâzuñ
Mekânı bilmesün çâh ulu raşad-sâzuñ

32. **neler:-ler**

Gazel 32

Mısra: 2

Hangi şey.

Dime ancak melâhatde o yâr-i sîm-ber vardur
Göreydün ey dil-i şeydâ bu 'âlemde neler vardur

33. **nedür:-dür**

Gazel 68

Mısra: 9

Nedir.

Ser nedür kim yolına vireyüm ey dil yârün
Cânumı eylemezin ben o gül-endâma dirîğ

34. **ne:**

Gazel 106

Mısra: 3

Her ne.

Ne gelse gönline aşlâ yer eyleyüp kalmaz
Felekde görmedüm âyine gibi sâde-derün

35. **neler:-ler**

Gazel 5

Mısra: 8

Hangi şey.

Dâğ-ı sînem gül-i ter bülbül dil-i nağme serâ
Seyre gel daği neler var bu bâğa cânâ

36. **nedür:-dür**

Gazel 122

Mısra: 1

Hangi şey.

Nedür diyü baña şordukda 'arz idüp pehlû
Didüm ki genc-i tılısm-ı vefâdur ey meh-rû

37. **ne:**

Gazel 1

Mısra: 4

Soru sıfat.

Bir cilâ virdi ki mir'ât-ı dile şaykal-ı 'aşk
Şüretün seyr iderin her ne zamân bakşam aña

38. **ne:**

Gazel 30

Mısra: 10

Nasıl, ne biçimde.

Görseñ ey mâh-likâ bād şanurduñ anı
Küyuña şevk-i vişâlün ile Dürrî ne gider

ne bilsün:

1. **ne bilsün:**

Gazel 164

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Bilmez!.

Cân-ı pür-tâba dime olmaz hevâ-dâr ol seriv
Kâdr-i 'uşşâkı ne bilsün tıfl-ı nevresdür daği

ne bilür:

1. **ne bilür:-tür**

Mesnevi 3

Mısra: 46

Kelime Tipi: -

Nasıl bilebilir, bilemez.

'Âlim bilür 'âlemde hemân kâdr-i güzâtı
Hızr olmayan âdem ne bilür âb-ı hayâtı

ne gam:

1. **ne gam:**

Gazel 85

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gam değil, dert değil!.

Ne gam cihânda saña şayd-ı murğ-ı 'aşk itmek
Sentün koluñda iken böyle yâr-i şehbâzuñ

ne kadar:

1. **ne kadar:**

Gazel 26

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ne ölçüde.

Göster ol günleri yâ Rabbî rakîbe diye tâ

Ne kadar kemse de Dürrî yine senden yegdür

2. **ne kadar:**

Tarih 8

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Ne ölçüde.

Ne kadar medh ü şenâ itsek o baħr-i cûdı
Yine kâşırsın anuñ medhîni itmekde dilâ

3. **ne kadar:**

Gazel 83

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Her ne kadar.

Ne kadar jeng ü gam-âlüd ise âyine-i dil
Pür-cilâ eyler anı dest-i şabâsı Kozinûn

4. ne kadar:

Gazel 132

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Her ne kadar.

Genc-i maşşûdı yine anda bulur rind-i cihân
Mey-fürûsuñ ne kadar hânesi vîrân olsa

5. ne kadar:

Gazel 147

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ne kadar çok.

Cûdn eẖzûn idüp ol tıfl-ı dilârâ büyüdi
Ne kadar fitne kıpar gör yine gavgâ büyüdi

6. ne kadar:

Gazel 149

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ne kadar çok.

Ne kadar içdüm ise künc-i firâkında şarâb
Görmedüm zevk u şafâsını keselden gayrı

ne ne:

1. ne ne:

Gazel 13

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Ne ... ne bağlacı.

Ne mihmân-ı gamuñ yir ne seg-i kûy nedür bilmem
Kül olunca kebâb-ı canı sûzân itmege bâ'is

2. ne ne:

Gazel 44

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ne ... ne bağlacı.

Ol kadar itdügi tekmiñ kitâb-ı şîre
Ne sebak ister o meh-pâre ne üstâd ister

3. ne ne:

Gazel 46

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Ne ... ne bağlacı.

Ne benüm gibi belâ-keş dehre bir 'âşık gelür
Ne senün gibi bu 'âlem içre bir âfet kıpar

4. ne ne:

Gazel 107

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ne ... ne bağlacı.

Şormaduñ hâlümü bir kez baña rahm eylemedün
Ne cefâ-pîşe olursın ne 'aceb dilbersin

5. ne ne:

Kaside 4

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

Ne ... ne bağlacı.

Ne serv ü serv-i serfirâz-ı gülşen-i efdâl
Ne serv ü serv-i dilârâ-yı bostân-ı himem

6. ne ne:

Kaside 7

Mısra: 79

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Ne ... ne bağlacı.

Ne Zahir-i Feryâbî ne Kemâl ü Enverî
Esb-i şab'-ı âsumân seyrümle olmaz hem-'inân

7. ne ne:

Kaside 10

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Ne ... ne bağlacı.

Gülzâr-ı dehre şimdi viren fer ü şevketi
Ne bülbülün şadâsı ne güller şafâsıdır

8. ne ne:

Kaside 8

Mısra: 56

Kelime Tipi: -

"ne...ne..." bağlacı.

Esb-i şab'-ı âsumân seyrümle olmaz hem-'inân
Ne Kemâl-i İşfahânî ne Zahir-i Feryâb

9. ne ne:

Gazel 165

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ne...ne bağlacı.

Haş-ı ruhsârın öpdürmez yüzin zülfüyle göstermez
Ne rûz-ı Hızırı bildürdi bize dilber ne nevrûzı

10. ne ne:

Gazel 148

Mısra: 13

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Olumsuzluk anlamı katmak için kullanılan

tekrarlamalı bağlaç.

Ne câmında şafâ var ne civânında vefâ kaldı
Muhaşşal Dürriyâ zevk-i sipihr-i pîrezen gitdi

11. ne ne:

Gazel 8

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Red ve inkar için kullanılan ikili bağlaç.

Ne anarsın dil-i zârı ne şorarsın hâlin
Bu kadar çevre nedür 'âşık-ı bî-mâra sebeb

ne revâ:

1. ne revâ:

Kaside 2

Mısra: **118**

Kelime Tipi: -

Layık, uygun değil.

Gayrilerle beni bir tütma kapuñ bendesiyüm
Ne revâ bir tütıla büm ile hiç murğ-ı Harem

ne revâdur:

1. ne revâdur:-dur

Kaside 2

Mısra: **119**

Kelime Tipi: -

Layık, uygun değil.

Ne revâdur güle rûbâh u denâ'et-pîşe
Şayd-ı naḥçîr ide maḥrûm ola seyrân-ı eḥem

ne var:

1. ne var:

Gazel 47

Mısra: **8**

Kelime Tipi: -

Ne olur ki.

Ža'f-i hicrûñ komadı zerre kadar bende vücüd
Göñlüm ey mihr-i ḥüsün al ele raḥm eyle ne var

ne 'aceb:

1. ne 'aceb:

Gazel 75

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Şaşılr mı?

Ka'be-i vaşlını yârûñ ne 'aceb görmez isem
Baña göz dikenidür ḥâr-ı muḡaylân-ı firāk

2. ne 'aceb:

Kaside 4

Mısra: **61**

Kelime Tipi: -

Şaşılr mı?

Zamân-ı devlet-i 'adlûñde olsalar ne 'aceb
Zamân-ı naḡme-i ney lâl gûş-ı çeng aşam

3. ne 'aceb:

Gazel 101

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Nasıl bir, şaşırtıcı.

Ey yâr-ı perî-peyker zülfûñ ne 'aceb ejder
Biñ 'âşıkı maḥv eyler ursaydı eger bir dem

necm:

1. necm:

Kaside 9

Mısra: **103**

Yıldız.

Nitekim dâyr ola çarḫ ile necm ü şehab
Nitekim mihr-i ziyâ-baḫş eyleye cevânları

necm-i bi-hisâb:

1. necm-i bi-hisâb:

Kaside 5

Mısra: **38**

Kelime Tipi: -

Sayırsız yıldız.

Deffâfuñ oldı zühre-i zehrâ-yı kâm-yâb
Defdûr felek celâcil aña necm-i bi-hisâb

necm-i burc-ı mekrûmet:

1. necm-i burc-ı mekrûmet:

Kaside 8

Mısra: **22**

Kelime Tipi: -

Cömertlik burcunun yıldızı.

Mihr-i gerdûn-ı fâzilet mäh-ı evc-i ma'rifet
Necm-i burc-ı mekrûmet fehḥâme-i seyyid-me'âb

nedâmet çekerüz:

1. nedâmet çekerüz:-er, -üz

Gazel 52

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Pişmanlık duymak.

Bilmedük hâlini her ḥübü görüp meyl iderüz
Dürriyâ anuñ içün böyle nedâmet çekerüz

nedîm:

1. nedîmi:-i

Kaside 10

Mısra: **8**

Arkadaş, dost.

Güller açılsa bülbül-i şürideye n'ola
Çokdan nedîmi meclisi pek âşinâsıdur

nedür:

1. nedür:

Kaside 6

Mısra: **11**

Ne, nasıl.

Nedür ol şa'sa'a kimse bakamaz göz kamaşur
Mihr-i raḫşân gibi nûr-efgen-ı rüy-ı 'âlem

2. nedür:

Mesnevi 1

Mısra: **1**

Nedir.

Ey bād nedür sende bu büy-ı feraḫ-efzâ
Yaylaḫ-ı Gümülceineye mi uğraduñ âyâ

nedür nedür:

1. **nedür nedür:-dür****Kaside 6**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Nedir...nedir.

Nedür ol naķş-ı dil-ārā nedür ol hūb-liķā

Reşk pey-der-pey ider cümle ķalem-kār-ı 'Acem

nefes evlerse:1. **nefes evlerse:-r, -se****Gazel 59**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Nefes vermek II üflemek.

Ėonca vū nergis iriŗūp açılır göñli gözi

Zāhid-i bād-ı bahār eylerse gülzāra nefes

nefha-fezā-vı 'ālem:1. **nefha-fezā-vı 'ālem:--yı****Tarih 13**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Dünyanın güzel kokuları artırarı.

Mānend-i rüy-ı dilber gül-ruķ kaŗrı yir yir

Ėāki miŗāl-i 'anber nefha-fezā-vı 'ālem

nefha-i cān-baŗşuñ:1. **nefha-i cān-baŗşuñ:-uñ****Mesnevi 1**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Can baŗıŗlayan koku.

Her nefha-i cān-baŗşuñ olup nefha-i 'anber

Yaylakımuza uğraduŗuñ oldu muķarrer

nefha-ı kākūli:1. **nefha-ı kākūli:-i****Gazel 26**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) alna düşen saçının güzel kokusu.

Nefha-ı kākūli kim būy-ı semenden yegdūr

Ėad-i bālāsı daŗı serv-i ķemenden yegdūr

nefha-i nāfuñ:1. **nefha-i nāfuñ:-uñ****Gazel 77**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Göbek kokusu (misk baŗlamında).

Meskeni itdi beyābānı her āhū-yı Ėoten

Gūŗ idince vaŗf u medŗ-i nefha-i nāfuñ senūñ

nefha-i 'anber:1. **nefha-i 'anber:****Mesnevi 1**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Amber kokusu.

Her nefha-i cān-baŗşuñ olup nefha-i 'anber

Yaylakımuza uğraduŗuñ oldu muķarrer

nefha-i 'iŗret:1. **nefha-i 'iŗret:****Gazel 46**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Meclis kokusu.

Būlbūl ol al būlbūle gül gibi ey sāķi ele

Meclise řal Ėūlgūle bir nefha-i 'iŗret ķopar

nem:1. **nem:****Kaside 2**

Mısra: 6

Islak (gözyaŗı baŗlamında).

Pūr-cilā virdi ki mir'āt-ı dile řayķal-i zevķ

Ėeŗm-i Ėūŗŗıdi ider řu'lesi pūr-Ėire vū nem

nemā bulsa:1. **nemā bulsa:-sa****Kaside 2**

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

Geliŗmek, büyümek.

Ėb-ı iŗsānı ile bulsa nemā lāle-i bāŗ

Cümle bī-dāŗ ola reŗk ide aña bāŗ-ı Ėrem

nemed-pūŗ:1. **nemed-pūŗ:****Gazel 118**

Mısra: 8

Keŗe veya kebe giyen, derviş.

Ėo Ėitsūn ehl-i cāh imrenme dībālı bu dūnyādur

Nemed-pūŗ ile anlar cümleten yeksān ola bir Ėün

nem-rübā-vı dīde:1. **nem-rübā-vı dīde:****Kaside 5**

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

Nem ķeken göz.

Ey destŗir-i 'āciz ü eŗgende-i tūrāb

Ey nem-rübā-vı dīde-i pūr-āb ciger-kebāb

nem-rübā-vı dīde-i pūr-āb:1. **nem-rübā-vı dīde-i pūr-āb:****Kaside 5**

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

Yaŗlı gözleri silen (memduh baŗlamında).

Ey destŗir-i 'āciz ü eŗgende-i tūrāb

Ey nem-rübā-vı dīde-i pūr-āb ciger-kebāb

nerd oynasa:1. **nerd oynasa:-sa****Gazel 158**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Tavla (oyunu) oynamak II aşk oyunu oynamak.

Alur nerd oynasa 'aşıkların gönlün ele gūyā

Süveydā-yı dil-i 'uşşākıdır her nokta-i zārı

nerd-bān olurdu:1. **nerd-bān olurdu:-ur, -dı****Mesnevi 2**

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

Merdiven olmak.

Anuñ birisi gāyet ile bālā

Sipihre nerd-bān olurdu a'lā

nerd-i muhabbet:1. **nerd-i muhabbet:****Gazel 31**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Aşk tavlasi, aşk oyunu.

Atma yābāna dil-i zār-ı felāket-zedeyi

Revnağ-ı nerd-i muhabbet güzelüm zār iledür

nergis:1. **nergis:****Gazel 59**

Mısra: 7

Nergis çiçeği.

Gonca vü nergis irişip açılır gönlü gözi

Zāhid-i bād-ı bahār eylerse gülzāra nefes

nergis-i bīmāre:1. **nergis-i bīmāre:-e****Gazel 71**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hasta nergis II hasta, baygın bakan göz.

Baħr-i Haḍrā-yı gülistānda 'aceb mi diseler

Dürriyā jāleye dūr nergis-i bīmāre seħhāre şadef

nergis-i şehlāları:1. **nergis-i şehlāları:-lar, -ı****Gazel 137**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Güzel ve baygın bakışlı göz.

İtmese bāğa ta'alluğ-ı nazar merħametün

Görinür nergis-i şehlāları a'mā gözüme

nerm eyledüm:1. **nerm eyledüm:-dü, -m****Gazel 133**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yumuşatmak.

Minnet Allāha dil-i pülād-ı saħt-ı yārümi

Dürriyā nerm eyledüm bu āh-ı āteş-bār ile

nerm itmege:1. **nerm itmege:-me, -ge****Gazel 44**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Yumuşatmak.

Āhen-i kalbini nerm itmege yārūñ Dürri

Āteş-i āh-güdāzında pülād ister

nerm olmak:1. **nerm olmak:-mağ****Gazel 165**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Erimek, yumuşamak II merhamet etmek, acımak.

Dil-i pülādı nerm olmak muħāl oldu o dildāruñ

Şu deñlü idegördüm āteş-i āh-ı ciger-süzü

neş'e-dār-ı cām olup:1. **neş'e-dār-ı cām olup:-maz-up****Gazel 77**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Şarap neşelisi olmak, sarhoş olmak.

Neş'e-dār-ı cām olup çāk-ı giribān kıl yine

Bādedür miftāh-ı genc-i sine-i şāfuñ senüñ

neş'e-i bāde:1. **neş'e-i bāde:****Gazel 163**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şarabın keyfi, neşesi.

Ruħuñ ki neş'e-i bāde ile al al oldu

Gül-i ħüsün açılup zīnet-i cemāl oldu

neş'e-i devletle:1. **neş'e-i devletle:-le****Kaside 7**

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Baht mutluluğu ile.

Nüş iden 'ömrinde bir kez bāde-i iħsānuñı

Neş'e-i devletle olur ħaşre deñlü kāmran

neş'e-i keyfiyyet-i ħumdur:1. **neş'e-i keyfiyyet-i ħumdur:-dur****Gazel 49**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Şarap küpünün (verdiği) neşe, şarap neşesi.

Çıkarsa dūd-ı āhum n'ola dilden nār-ı 'aşkuñ var

Meyüñ cüş u ħurüş neş'e-i keyfiyyet-i ħumdur

neşide-i cānbāz:**1. neşide-i cānbāz:****Kaside 2**

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Cambazın şiiri.

Nār-ı tennurda ide kārını neşide-i cānbāz
Taḳviyet-baḥş-ı meh-i 'adli zīyā virdügi dem

nesīm:**1. nesīm:****Gazel 102**

Mısra: 7

Hafif hafif esen, hoş ve latif rüzgâr.

Büy-ı zülf-i dilberi geldi yetişdüdi nesīm
Kalmadı hiç ḥāce-yi misk-i Tatāra minnetüm

nesīm-i bahār-ı ferruh-dem:**1. nesīm-i bahār-ı ferruh-dem:****Kaside 4**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kutlu zamanın bahar rüzgarı.

Vezān olunca nesīm-i bahār-ı ferruh-dem
Çemenler oldu o dem reşk-i gülsitān-ı İrem

nesīm-i cān:**1. nesīm-i cān:****Kaside 4**

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

Gönül rüzgarı.

Temevvüc itdi yem-i sebze-zār cünbüş idüp
Hübüb idince peyāmı nesīm-i cān maḳdem

nesīm-i dil-güşā:**1. nesīm-i dil-güşā:****Gazel 135**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönül açan rüzgar.

Seher gülden virince bāga ebr-i cān-fezā müjde
Kulaḳdan bülbüle itdi nesīm-i dil-güşā müjde

nesīm-i lutf:**1. nesīm-i lutf:****Gazel 113**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

İyilik rüzgarı.

Nesīm-i lutf için çok revzen açdı ḥāne-i dilde
Ḥadeng-i cān-sitān-ı gamze-i dildār var olsun

nesīm-i lutf-ı ḥudā:**1. nesīm-i lutf-ı ḥudā:****Kaside 11**

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Allah'ın lütuf rüzgarı.

Hemişe gonca-yı baḥtın nesīm-i lutf-ı Ḥudā
Mişāl-i gonca-i bağ-ı behişt ola ḥuldān

nesne:**1. nesne:-y, -e****Mesnevi 3**

Mısra: 53

Şey, herhangi bir şey.

Kem nesneye yeltendi hele tazeliginde
Şimdiden anuñ kız ü 'araz pirliginde

nesr-i sühan itse:**1. nesr-i sühan itse:-se****Kaside 8**

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Söz(ü) yaymak.

Ol fazilet-pişe kim nesr-i sühan itse olur

Her kelām-ı ḥikmet-āmizinde muzmer bir kitāb

nesr-i tā'ir:**1. nesr-i tā'ir:****Kaside 7**

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

*Batı yönünde görülen parlak bir yıldız, Kartal
burcunun en parlak yıldızı.*

Nesr-i tā'ir nuḳl-i bezmündür şafaḳdur bādesi

Sāḳi-i lutfuñ elinde nüh felek rıtl-ı girān

neşve-dār:**1. neşve-dār:****Gazel 17**

Mısra: 7

Neşeli, keyifli.

Haşre dek 'uşşāk-ı maḥzunı iderdi neşve-dār

Şunsa bir kerre eger ol meh-liḳā zerrin ḳadeḥ

neşve-i şahbā:**1. neşve-i şahbā:****Gazel 137**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şarabın verdiği keyif.

İçecek geldi hemān neşve-i şahbā gözüme

Düze gelmezse n'ola şimdi bu dünyā gözüme

neş'e-yāb:**1. neş'e-yāb:****Kaside 5**

Mısra: 47

Neşe bulan.

Akrân olup piyâle-i kâm ile neş'e-yâb

Çaldum dirîğ cür'a-veş üftâde turâb

nevâ:

1. **nevâsıdur:-sı, -dur**

Kaside 10

Mısra: 1

Ezgi, ses, sada.

Bülbül ki bezm-i dilkeşinün hoş nevâsıdur

Ammâ gül-i sürh daği La'lîn Kabâsıdur

nevâlar evleyüp:

1. **nevâlar eyleyüp:-y, -üp-yüp**

Kaside 9

Mısra: 63

Kelime Tipi: -

Ötmek, inlemek.

Dem-be-dem gülzâr-ı medhûnde nevâlar eyleyüp

'Andelîb-i dil okur bu şi'r-i ma'nâ- gösteri

nevâ-yı nâlesini:

1. **nevâ-yı nâlesini:-sı, -n, -i**

Kaside 4

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

İnleme sesi.

Nevâ-yı nâlesini eylemişdi nevrûzî

Hezâr kıldı şabâyı görince tarz-ı 'Acem

nev-bahâr:

1. **nev-bahârda:-da**

Gazel 139

Mısra: 7

İlkbahâr | şarap içmenin ve sohbet etmenin mevsimi.

İrdi haţuñ lebûñ öperüz nev-bahârda

Cânâ bakar mı kimse şarâbuñ yasağına

nevbahâr oldu:

1. **nevbahâr oldu:-dı**

Gazel 112

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

İlkbahar olmak (gelmek).

Nevbahâr oldu güzellendi cihân ey Dürri

Cânib-i gülşene şimdengirü yârân yürisün

nevbahâr-ı devletünde:

1. **nevbahâr-ı devletünde:-üñ, -de**

Kaside 7

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Devletin ilkbaharı.

Goncalar oldı şükufte bülbülün göñli küşâd

Nevbahâr-ı devletünde cümle 'âlem şâdmân

nev-civân:

1. **nev-civânım:-um**

Gazel 133

Mısra: 3

Genç delikanlı.

Nev-civânım beste-i zencîr-i zülfüñ itmeseñ

Çokdan eylerdüm sefer şahrâya âh ü zâr ile

2. **nev-civân:**

Gazel 3

Mısra: 9

Genç, taze. II Sevgili.

Dürriyâ âh eyleme gel incirin ol nev-civân

İncidür şarşar nihâl-i tâzeyi zirâ hevâ

3. **nev-civânım:-um**

Gazel 62

Mısra: 1

Genç, taze (sevgili).

Çıkarma nev-civânım kelle-püşuñ

İdersin beste-i zülf 'ağl u hüşuñ

nevk-i peykânûñla:

1. **nevk-i peykânûñla:-uñ, -la**

Gazel 157

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Temren ucu. (sevgilinin kirpikleri bağlamında).

Tiriñe cânâ hedef sinem olaydı kâşkî

Nevk-i peykânûñla dil hem-dem olaydı kâşkî

nev-resîde:

1. **nev-resîde:**

Gazel 126

Mısra: 5

Yeni yetişmiş.

Nev-resîde mîve-i vaşluñ ala lâyıq mı el

Olsun ey nâzûk nihâl-i bâğ-ı nâz ulu nâm ile

nevrüz:

1. **nevrüz:-ı**

Gazel 165

Mısra: 4

Baharın ilk günü, ilkbahar.

Haţ-ı ruhsârın öpdürmez yüzün zülfüyle göstermez

Ne rüz-ı Hızırı bildürdi bize dilber ne nevrüzü

nevrüzî eylemişdi:

1. **nevrüzî eylemişdi:-miş, -di**

Kaside 4

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Nevruza özgü yapmak.

Nevâ-yı nâlesini eylemişdi nevrûzî
Hezâr kıldı şabâyı görince tarz-ı 'Acem

nev-'arûs-ı fikretüm:

1. nev-'arûs-ı fikretüm:-iim

Kaside 8

Mısra: 58

Kelime Tipi: -

Düşüncenin yeni gelini.

Olmasa mir'ât-ı hâtrda ğubâr-ı ğuşsa ger
Nev- 'arûs-ı fikretüm yüz gösterürdi bî-nikâb

ney:

1. ney:

Gazel 116

Mısra: 2

*Kamıştan yapılmış bir arşın uzunluğunda nefesli
çalğı.*

Sîh-i 'aşkuñ bağrını delmiş hezârân neylesün
İtmesün ney gibi ey gül âh u efğân neylesün

2. ney:

Gazel 109

Mısra: 3

Ney, içi yanık kamış.

Künc-i ğamda n'ola ney gibi enîn eyler isem
Bağrumı deldi benüm sîh-i cefâ neyleyeyin

neydügin:

1. neydügin:

Kaside 7

Mısra: 53

"Ne olduğunu" anlamında bir soru ifadesi.

Dehr-i dün-perverdûr ol bilmez mürüvvat neydügin
Sen mürüvvat kânısın eyle cihâna râygân

neyle:

1. neylesün:-sün

Gazel 33

Mısra: 3

Ne eylemek, ne yapmak.

Neylesün kühl-i Şîfâhânı senüñ 'âşıkıların
Çeşmine anlar senüñ hâk-ı derüñ her dem çeker

2. neyleyeyim:-y, -eyim

Gazel 109

Mısra: 10

Ne eylemek, ne yapmak.

Vaşlı kâlâsına ol hâce-i hüsnüñ Dürri
Vireyin naqd-i dil ü cânı bahâ neyleyeyim

3. neyleyeyin:-y, -eyin

Gazel 109

Mısra: 1

Ne eylemek, ne yapmak.

Virürin derd-i ğam-ı 'aşka rızâ neyleyeyin
Buyımış çünkü baña hüküm-i kazâ neyleyeyin

4. neyleyeyin:-y, -eyin

Gazel 109

Mısra: 2

Ne eylemek, ne yapmak.

Virürin derd-i ğam-ı 'aşka rızâ neyleyeyin
Buyımış çünkü baña hüküm-i kazâ neyleyeyin

5. neyleyeyin:-y, -eyin

Gazel 109

Mısra: 4

Ne eylemek, ne yapmak.

Künc-i ğamda n'ola ney gibi enîn eyler isem
Bağrumı deldi benüm sîh-i cefâ neyleyeyin

6. neyleyeyin:-y, -eyin

Gazel 109

Mısra: 6

Ne eylemek, ne yapmak.

Söylemezseñ baña gel söyle eger ister iseñ
Vireyin cânı dehânuña kirâ neyleyeyin

7. neyleyeyin:-y, -eyin

Gazel 109

Mısra: 8

Ne eylemek, ne yapmak.

Beni ferdâya şalup cevri ü cefâ eylesin
Niye dersin ki figân eyleme yâ neyleyeyin

8. neylesün:-sün

Gazel 116

Mısra: 1

Ne eylemek, ne yapmak.

Sîh-i 'aşkuñ bağrını delmiş hezârân neylesün
İtmesün ney gibi ey gül âh u efğân neylesün

9. neylesün:-sün

Gazel 116

Mısra: 2

Ne eylemek, ne yapmak.

Sîh-i 'aşkuñ bağrını delmiş hezârân neylesün
İtmesün ney gibi ey gül âh u efğân neylesün

10. neylesün:-sün

Gazel 116

Mısra: 4

Ne eylemek, ne yapmak.

Ru'yet-i didârûña tâkat getürmezken melek
Ey perî inşâf ide bî-çâre insân neylesün

11. neylesün:-sün

Gazel 116

Mısra: 6

Ne eylemek, ne yapmak.

Dönmedi bir gün murâd üzre diyü şekvâyı ko
Rüzgâr ey dil muhâlif çarh-ı gerdân neylesün

12. neylesün:-sün

Gazel 116

Mısra: 8

Ne eylemek, ne yapmak.

Nâr-ı 'aşkuñ itdi pür-teb bağrını yandurdu hep
İtmesün cāna göñül çāk-ı giribān neylesün

13. neylesün:-sün

Gazel 116

Mısra: 10

Ne eylemek, ne yapmak.

Küyuñā varsa görünmez gizlenürsün ey perî
Hayret-âlûd olmasun 'uşşāk-ı nālān neylesün

14. neylesün:-sün

Gazel 116

Mısra: 12

Ne eylemek, ne yapmak.

Va'd-i vaşl itmek murād itse komaz bahtuñ senüñ
Nā-müsā'id tālî'ün ey Dürri cānān neylesün

15. neyleyüm:-y, -üm

Gazel 131

Mısra: 2

Ne eylemek, ne yapmak.

Terk eyledi bizi o şeh-i nüktedān yine
Nâr-ı fîrāk ile neyleyüm bir zamān yine

16. neyleyeyin:-y, -eyin

Kaside 1

Mısra: 104

Ne eylemek, ne yapmak.

Ben seni böyle mi medh eyler idüm sultānum
Eyledi dehr-i denî neyleyeyin bî-dermān

17. neyledüm:-dü, -m

Kaside 9

Mısra: 69

Ne eylemek, ne yapmak.

Neyledüm cānānuma bilmem günāhum ya nedür
Bağmaz oldu rüyıma luţf ile aşlā ol perî

nevvir-i çarh:

1. neyyir-i çarh:

Kaside 1

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Semanın nuru, göğün güneşi.

Hādım-i hāk-i deri olmağ ile neyyir-i çarh
Buldı seyyāreler içre bu kadar 'izzet ü şān

niam:

1. nî'am:

Kaside 4

Mısra: 12

Nimetler.

Gül ile lāle degül bezm-i şāh-ı nevrūza
Çekildi şanki tabaqlarla güne güne nî'am

nice:

1. nice:

Mesnevi 2

Mısra: 40

T. Pek çok.

Nedür yā ol dırahtān-ı mu'allā

Var altında nice āb-ı muşaffā

2. nice:

Mesnevi 3

Mısra: 7

T. Pek çok.

Kāfir yaqasında yaqalarlar nice kāfir

Hiç ol kıyılarda kıyılmaz kıyar anlar

3. nice:

Gazel 53

Mısra: 3

Pek çok.

Nice demler penbe-i dağ ile pürdür cismimiz
Ka'be-i 'aşkuñda çok iħrāma girmiş çıkmışuz

4. nice:

Gazel 54

Mısra: 8

Pek çok.

Dirîgā irmedüñ ser- menzil-i vaşlına cānānuñ
Niçe yıldur ki deşt-i miħnet-i 'aşkında püyānuz

5. nice:

Gazel 59

Mısra: 1

Pek çok.

Niçe demdür vādî-i 'aşkuñ gezer dil bü'l-heves
Vaşluña hiç olmadı bir gün müyesser dest-res

6. nice:

Gazel 70

Mısra: 4

Pek çok.

Hacer'ül-esved-i hālūñ daħi būs eylemedüm
Niçe demdür iderin Ka'be-i küyuñı tavāf

7. nice:

Gazel 74

Mısra: 3

Pek çok.

Bir gün olmaz kim nice 'uşşāk kurbān olmaya
Böyledür elbetde resm-i tekye-i gümrah-ı 'aşk

8. nice:

Gazel 82

Mısra: 2

Pek çok.

Ol gün kanı cānānı hem-rāz iderdūñ
Göñlüm ele alur niçe i'zāz iderdūñ

9. **niçe:**

Gazel 89

Mısra: 2

Pek çok.

Ruḥunuñ şokmış o sultān-ı cemāl üstine gül
Seyr idūñ niçe yakışmış gül-i āl üstine gül

10. **nice:**

Gazel 108

Mısra: 3

Pek çok.

Gerçi çokdur 'ālem-i 'aşkuñ nice dil-keşleri
Kūy-ı dilberdür derūnumda benüm yer eyleyen

11. **nice:**

Gazel 122

Mısra: 10

Pek çok.

Dizüp dür-i sūhanin silk-i mıştara Dürri
Belāgat ehline seyr itdirür nice lü'lü'

12. **niçe:**

Gazel 126

Mısra: 7

Pek çok.

Niçe demdür ser-firāz-ı rezm-gāh-ı 'aşkunam
Degmedüm yanuñda şāhum kākülünñden bir tele

13. **nice:**

Gazel 137

Mısra: 8

Pek çok.

ȶoparur ḥūn ile her laḥza hezārān tūfān
Nice nisbet olunur giryede deryā gözüme

14. **niçe:**

Gazel 148

Mısra: 11

Pek çok.

Niçe dām-ı niyāzı eyledüm derkār ammā kim
Yine şayd olmadı baña ol āhū-yı Ḥoten gitdi

15. **nice:**

Gazel 155

Mısra: 6

Pek çok.

Cism-i za'ifüm üzre gören beñlerüm benüm
Bir şışeye konuldu şanur nice sünbülü

16. **nice:**

Kaside 2

Mısra: 19

Pek çok.

Mesti ol bāde-i nābuñ nice Eflātūnı
Her vücūh ile ider baḥşe gelince mülzem

17. **nice:**

Kaside 2

Mısra: 85

Pek çok.

Nice merhem ki olur mürde-i enduha devā
Nice merhem ki olur rāyiḥası dāfi'-i ḡam

18. **nice:**

Kaside 2

Mısra: 86

Pek çok.

Nice merhem ki olur mürde-i enduha devā
Nice merhem ki olur rāyiḥası dāfi'-i ḡam

19. **nice:**

Kaside 4

Mısra: 32

Pek çok.

Çemende kaşr-ı zümürred olup yine gonca
Konuldu yer yer ana ḥārdan nice süllem

20. **nice:**

Kaside 5

Mısra: 28

Pek çok.

Ey şadr-ı şāfi maşdar-ı her fenn ü her kitāb
Her muḥtaşar kelāmuñ olur nice faşl u bāb

21. **nice:**

Kaside 6

Mısra: 17

Pek çok.

Bundan artık nice iḥsāna daḥi lāyıksın
Sensin ol dāver-i Dārā-der ü Cemşid-ḥaşem

22. **nice:**

Kaside 6

Mısra: 40

Pek çok.

Bād-pā raḥşuñuñ üstinde eger tır atsañ
Nice fersaḥ pes-i raḥşuñda kalurdu ol dem

23. **nice:**

Kaside 9

Mısra: 83

Pek çok.

Nice yıllardur kapuñda bir du'a-gū bendeñüm
Gayra muḥtāc itme iḥsān it bu 'abd-i aḥḳarı

24. **nice:**

Kaside 11

Mısra: 14

Pek çok.

O cāy-ı dil-keşe bir damla damlamaz aşlā
Nice yağarsa gelür 'aynıyıla öyle hemān

25. **nice:**

Kaside 11

Mısra: **15**

Pek çok.

Nice şahān ki kōdum şahn-ı hāne damlasına
Gören şānur ki o dām içre oldu küli 'ayān

26. **niçe:**

Mesnevi 1

Mısra: **45**

Pek çok.

Eṭrāfına pā-beṣte ya var mı niçe bāṣe
Her birisinüñ cengi geçer mi kārā ṭāṣa

27. **nice:**

Mesnevi 3

Mısra: **16**

Pek çok.

Ġāzīlerine benden anuñ eyle du'ālar
Her birine ta'zīm ile kıl nice ṣenālar

28. **niçe:**

Mesnevi 3

Mısra: **43**

Pek çok.

Ben ḥod o guzāṭuñ niçe iḥsānını gördüm
Her birisinüñ luṭf-ı firāvānını gördüm

29. **niçe:**

Tarih 2

Mısra: **13**

Pek çok.

Niçe eşkiyā baṣdı vardı sarāyın
Yine oldılar gerçi ṣoñra peṣimān

30. **nice:**

Tarih 8

Mısra: **7**

Pek çok.

Şarf idüp nice filoriyi filorī şuyına
Yapdı bu ḥayruña muḥtāc idi el-ḥaḫḫ dünyā

31. **nice:**

Tarih 8

Mısra: **9**

Pek çok.

Seyr iden bu şuyı pür nice baḥr zann eyler
Köpürüp çağlayarak ṭaşduğı dem rüz-i ṣitā

32. **nice:**

Tarih 8

Mısra: **23**

Pek çok.

Nice āsān güzēr eylerse bu cisri herkes
İde 'uḫbāda sırāṭı aña āsān Ḥudā

33. **nice:**

Gazel 31

Mısra: **2**

Nasıl.

Dāyimā ṣoḫbeti ey dil o gülüñ ḥār iledür
Nice āh itmeyeyin ḥaṭāṣı ağıyār iledür

34. **nice:**

Gazel 47

Mısra: **9**

Nasıl.

Nice inkār ideyin meylümi cānāneye ben
Cism-i pür-şerḥada ey Dürri 'alāmetler var

35. **nice:**

Gazel 62

Mısra: **5**

Nasıl.

Nice kulağına girsün bu feryād

Raḫībūñ sözleriyle doldı gūṣuñ

36. **nice:**

Gazel 106

Mısra: **9**

Nasıl.

Nice fütādesi olmazsın anuñ ey Dürri
Ele alınca girer göñlüme mey-i gül-gün

37. **niçe:**

Mesnevi 3

Mısra: **51**

Nasıl.

Gör şāḫşını kim niçe şikem-ḥāre kişidür
Her demde anuñ kizb ü fiten cümle işidür

38. **nice:**

Kaside 2

Mısra: **61**

Öyle bir, nasıl.

Cüy-ı iḥsānını görse nice eyler reftār
Kebk-i kūh-sār aña reşk-āver olurdu muhkem

39. **nice:**

Kaside 6

Mısra: **7**

Öyle bir, nasıl.

Ḥil'at ammā nice ḥil'at ki şu'ā'-ı ḥurşid
Ser-te-ser rişte-i zerrinidür anuñ müdgām

40. **nice:**

Mesnevi 1

Mısra: **111**

Birçok, hayli.

Yaylağa nice çıkdı 'aceb ol koca eşekle
Var ise anı besledi arpayla kepekke

41. nice:

Gazel 30

Mısra: 6

Nice, ne kadar çok.,

Ceyş-i gam mülk-i dile gelse sirişkim dökülür

Def' için düşmeni zîrâ nice gencîne gider

42. nice:

Kaside 2

Mısra: 7

Nice, ne kadar çok.,

Nice mir'ât-ı hayâl eylese meh pertevini

Rûz-ı rûşen ola bî-şek şeb-i deycür ol dem

43. nice:

Kaside 2

Mısra: 29

Nice, ne kadar çok.,

Nice fâzıl ki anuñ medrese-i fâzlında

İde kim sühtesi seyyid-i 'aşrı mülzem

44. nice:

Gazel 24

Mısra: 9

Neden, ne kadar çok, nasıl.

Ey Dürri ben nice ideyin sinemi siper

Her bir hadengi tîr-i kazâdan nişân virür

45. nice:

Gazel 93

Mısra: 1

Ne kadar.

Nice biz ey dil-i şeydâ gam-ı dünyâ çekelüm

Varalum mey-gedeye câm-ı muşaffâ çekelüm

46. nice:

Mesnevi 1

Mısra: 5

Epey, hayli.

Gördüñ mi o yaylakı nice rûh-fezâdur

Her kûşesi cennet gibi bir cây-ı safâdur

47. nice:

Gazel 27

Mısra: 5

Nasıl, niçin.

Raķibe mihrüñ işitdüm ü nice yâre didi

İnanma âdeme dünyâda iftirâ çok olur

48. nice:

Kaside 2

Mısra: 15

Nasıl, nasıl bir.

Niçe sâgar ki olur rind-i sitem-dîdelere

Katre-i bâdesi şad sâle telâfî-i elem

49. nice:

Kaside 2

Mısra: 17

Nasıl, nasıl bir.

Niçe bâde anı nüş eylese bir pîr-i za'îf

Tıfl-ı yek-rûze kadar gelmeye aña Rüstem

niçe biñ:1. **niçe biñ:****Mesnevi 1**

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Binlerce.

Var mı nice biñ âb-ı revân-bağşı ya anuñ

Her birini içdükte şafâ itdi mi cânuñ

niçe bir:1. **niçe bir:****Gazel 159**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Daha ne kadar, ne vakte kadar.

Bu şehr-i dilde qarâr ey gam-ı felek nice bir

Bu câydan dañi 'uzlet zamânı gelmedi mi

nice kez:1. **nice kez:****Kaside 2**

Mısra: 77

Kelime Tipi: -

Çok kere, pekçok defa.

Gülşen-i devlet ü iķbâlüne girdüm nice kez

İtmedüm râyiha-yı yek gül-i ihsânını şemm

2. **nice kez:****Kaside 12**

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Çok kere, pekçok defa.

Nice kez bendeñe luţf eyledüñ ihsân itdüñ

Her biri şafha-i cân u dilüm üzre nümüd

nic'ol:1. **nic'olur:-ur****Gazel 88**

Mısra: 1

Nasıl olmak.

Ol yâr-ı sitem-kâr ile bilmem nic'olur hâl

Ol gamzesi hûn-hâr ile bilmem nic'olur hâl

2. **nic'olur:-ur****Gazel 88**

Mısra: 2

Nasıl olmak.

Ol yâr-ı sitem-kâr ile bilmem nic'olur hâl

Ol gamzesi hûn-hâr ile bilmem nic'olur hâl

3. **nic'olur:-ur****Gazel 88**

Mısra: 4

Nasıl olmak.

Biñ 'aşıkı bir demde ider beste-i yek-tār
Ol gözleri sehḥār ile bilmem nic'olur ḥāl

4. **nic'olur:-ur****Gazel 88**

Mısra: 6

Nasıl olmak.

Zerd oldu yüzüm derdümü itmez daḥi ifṣā
Bu dīde-i ḥün-bār ile bilmem nic'olur ḥāl

5. **nic'olur:-ur****Gazel 88**

Mısra: 8

Nasıl olmak.

Mülk-i dilümi eyledi yağmāya teveccüh
Ol gözleri Tātār ile bilmem nic'olur ḥāl

6. **nic'olur:-ur****Gazel 88**

Mısra: 10

Nasıl olmak.

Her ḡonca-i ḥüsnüñ olur elbetde hezārı
Ey Dürrī dil-i zār ile bilmem nic'olur ḥāl

niçün:1. **niçün:****Gazel 86**

Mısra: 9

Neden.

Girībānuñ niçün çāk eyledüñ dāmānınuñ Dürrī
Seni pür-teb mi itdi yoksa nār-ı 'aşkı cānānuñ

2. **niçün:****Gazel 91**

Mısra: 6

Neden.

Selāmın dirīḡ eyleyüp bizden āyā
Niçün itmez ol ṣāḥ-ı ḥübān tenezzül

3. **niçün:****Gazel 108**

Mısra: 6

Neden.

Var iken mā'ü'l-ḥayāt-ı la'l-i dilber bilmezin
Niçün eyler ārzü-yı şehd ü şekker eyleyen

4. **niçün:****Kaside 12**

Mısra: 7

Neden.

Niçün ey Dürrī-i şeydā bu kadar āḥ-ı dilüñ
Eyleye āteş-i endüh ile 'ayyūka şu'üd

5. **niçün:****Kaside 3**

Mısra: 27

Niçin.

Niçün seyl eyleyüp eşküñ revān itdüñ gülistānda
Sen ey bülbül dimez miydüñ ki ṣāyed ola ter ḡonca

nigāḥ:1. **nigāḥuñ:-uñ****Gazel 49**

Mısra: 8

Bakış, nazar.

'Aceb mestānedür çeşmüñ katı cellāddur ḡamzeñ
Nigāḥuñ ey perī-rū rehzen-i luṭf ü teraḥḥumdur

2. **nigāḥuñ:-uñ, -a****Gazel 79**

Mısra: 7

Bakış, nazar.

Bir nigāḥuñ virürdi ḥānümānın ehl-i 'aşk
Dā'imā iḡmaṣ-ı 'ayn idüp cefā-kār olmasañ

3. **nigāḥum:-um****Gazel 141**

Mısra: 6

Bakış, nazar.

Düşdüm görince beñlerüñi çāḥ-ı ḥayrete
Ehl-i raşad-veş oldu nigāḥum sitāreye

nigāḥ ile:1. **nigāḥ ile:****Gazel 124**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bakış ile.

Hiç kimse duymadı kelimātum o ṣāḥ ile
Çok 'arż-ı ḥāl-i derd-i dil itdüm nigāḥ ile

2. **nigāḥ ile:****Gazel 143**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Göz işareti ile.

Aḥvālüñi nigāḥ ile 'arż eyle Dürriyā
Şehrīdür añlar ol meh-i tābāna söyleme

nigāḥ itseñ:1. **nigāḥ itseñ:-se, -ñ****Kaside 6**

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Bakmak.

Nigeh-i ḥışm ile Rüyine nigāḥ itseñ eger
Heybetünden düşürür yayını elden Rüstem

nigāḥ-ı hasret evlemez:

1. **nigāh-ı hasret eylemez:-mez**

Gazel 29

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Özlemle bakmak.

Eylemez rütbe-i ikbāle nigāh-ı hasret

Merd-i āgeh-dil olan künc-i kanā'at gözedür

nigāh-ı lutfuñ:

1. **nigāh-ı lutfuñ:-uñ, -ı**

Gazel 106

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Lutuf, ihsan bakışı II ilgi, şefkat gösterme.

Nigāh-ı lutfuñı itme dirîğ zirā kim

Beni saña o bakışlardur eyler meftûn

nigāh-ı merhamet:

1. **nigāh-ı merhamet:**

Gazel 15

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Merhamet bakışı, şefkatle bakma II ilgi gösterme.

Nigāh-ı merhamet itmez saña bir kimse 'ālemde

Gerek cām-ı vefādan geç gerek tiğ-i cefādan geç

nigeh-i hışm:

1. **nigeh-i hışm:**

Kaside 1

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

Hışımlı bakış, öfkeli bakış.

Nigeh-i hışm ile hiç kimseye nâzır yokdur

Varısa ise 'âşık-ı şūrîdeye çeşm-i hubân

2. **nigeh-i hışm:**

Kaside 2

Mısra: 73

Kelime Tipi: -

Hışımlı bakış, öfkeli bakış.

Nigeh-i hışm ile hiç kimseye nâzır yokdur

Var ısa 'âşıkına dilber-i müşğîn perçem

3. **nigeh-i hışm:**

Kaside 6

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Hışımlı bakış, öfkeli bakış.

Nigeh-i hışm ile Rüyine nigāh itseñ eger

Heybetünden düşürür yayını elden Rüstem

nigeh-i hışmına:

1. **nigeh-i hışmına:-ı, -n, -a**

Kaside 1

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

Hışımlı bakış, öfkeli bakış.

Ra'şe-nāk eyleye endāmını hem-çün sîm-âb

Nigeh-i hışmına düş olsa eger küh-ı girân

nigeh-i lutf:

1. **nigeh-i lutf:**

Gazel 29

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Lütuf bakışı, lütüfkâr bakış.

Ki eger bir nigeh-ı lutf ile bî-çârelerin

Raḥm idüp 'âşık-ı miskîn ol âfet gözedür

nigeh-i lutfuñ:

1. **nigeh-i lutfuñ:-uñ**

Gazel 48

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) lütuf bakışı.

İtsem ümmîd-i hayāl-i nigeh-i lutfuñ eger

Gönlüme nâvek-i müjgân-ı kaẓā kâr gelür

nigeh-i nergis-i bîmāruña:

1. **nigeh-i nergis-i bîmāruña:-uñ, -a**

Gazel 97

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hastalıklı baygın bakış.

Ehl-i derde göricek lutf yüzinden nazaruñ

Nigeh-i nergis-i bîmāruña mā'il oldum

nihāl:

1. **nihālını:-ı, -n, -i**

Gazel 83

Mısra: 7

Fidan l fidan boylu güzel.

Her nihālını şadā eylemede biñ bülbül

Dutsa āfākı n'ola sıyt u şadāsı Kozintuñ

2. **nihāl:**

Gazel 89

Mısra: 10

Fidan.

Seyr-i bâğa gele şāyed diyü ey Dürrî yār

Dā'imā yola bakar çıkdı nihāl üstine gül

3. **nihāl:-i**

Kaside 4

Mısra: 70

Fidan.

O gülsitān-ı keremdür ki bağ-ı efḍālūñ

Nihālî cüd u şehā vü beri 'atā vü kerem

4. **nihāl:-i**

Mesnevi 2

Mısra: 43

Fidan.

Mişāl-i kadd-i dilber her nihālī
Anuñ her küşesi cennet mişālī

nihāl-i bağ-ı nāz:

1. nihāl-i bağ-ı nāz:

Gazel 126

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Naz bahçesinin fidanı II sevgili.

Nev-reside mīve-i vaşluñ ala lāyık mı el
Olsun ey nāzūk nihāl-i bağ-ı nāz ulu nām ile

nihāl-i bīd:

1. nihāl-i bīd:

Gazel 20

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Söğüt ağacı. (Meyve vermemesi bağlamında).

Ol bī-vefādan eyleme şeftālū arzū

Dürrī olur mı bār-ver olmak nihāl-i bīd

nihāl-i kaddi:

1. nihāl-i kaddi:-di

Gazel 46

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) düzgün boyu.

Bāğ-ı kalbinden gül-i ihsān kıparmakdur güci

Mīve-i cevri nihāl-i kaddi bī-zaḥmet kıpar

nihāl-i kaddimūñ:

1. nihāl-i kaddimūñ:-im, -üñ

Kaside 7

Mısra: 55

Kelime Tipi: -

Fidan boylu.

Hep beri zevk ü şafā olur nihāl-i kaddimūñ
Bāğ-ı cism-i zerdüme luṭfuñ olursa bağbān

nihāl-i tazevi:

1. nihāl-i tazevi:-yi

Gazel 3

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Taze fidan. II Sevgili.

Dürriyā āh eyleme gel incinir ol nev-civān

İncidür şarşar nihāl-i tazevi zirā hevā

nihān olsun:

1. nihān olsun:-sun

Gazel 121

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gizlenmek, saklanmak.

Dest-i sākīde yine rıtl-i girān olsun dirin

Dīde-i dilden gam-ı dünyā nihān olsun dirin

nihān olur:

1. nihān olur:-ur

Gazel 85

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gizlenmek, saklanmak.

Nihān olur mı hiç urgunluğum müjeñ okına

Yanında var iken ol gamze gibi gammāzuñ

nihāvet:

1. nihāyeti:-i

Gazel 85

Mısra: 8

Son, sınır.

Ğarīk-i baḥr-i niyāz oldı fülk-i dil cānā

Daḥi nihāyeti olmaz mı şarşar-ı nāzuñ

2. nihāyet:

Gazel 160

Mısra: 3

Son, sınır.

Yokdur nihāyet derdüme ḥad olmaz āh-ı serdüme

Bakşañ bu rüy-ı zerdüme itdi gamuñ altın gibi

3. nihāyet:

Gazel 1

Mısra: 6

Son.

Fülk-i dil oldı ğarīk-i yem-i emvāc-ı niyāz

Şarşar-ı nāza daḥi yok mı nihāyet cānā

nīk ü bed:

1. nīk ü bed:

Kaside 7

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

İyi ve kötü.

Dürr-i baḥr-i ma'rifetle bir yanında pile-ver

Nīk ü bed teşhīşin itmez pīr-i ma'tūh-ı zamān

nikāb eyler:

1. nikāb eyler:-r

Kaside 5

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

Örtmek, perdelemek.

Feryād çarḥdan ki eyā şadr-ı kāmīyāb

Eyler ruḥ-ı murāduma ebr-i gamı nikāb

2. nikāb eyler:-r

Kaside 8

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Örtmek, perdelemek.

Şanma irdükde şeb-i tire gider mihr-i münir

Dilber eyler var ısa ruḥsārına zülfin nikāb

nîlüfer:1. **nîlüferi:-i****Kaside 9**

Mısra: 86

Beyaz, mavi ve sarı çiçekler açan bir cins su bitkisi.

Sen dururken gayriden ümmîd-i ihsân eylemem

Ben serâb içre temennâ eylemem nîlüferi

nişân ider:1. **nişân ider:-er****Gazel 50**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hedef olarak belirlemek, işaretlemek, hedefe koymak.

Tirin kaçan ki ol kaşı yâdur kemân ider

Evvel emirde püte-i cânım nişân ider

nişân virse:1. **nişân virse:-se****Tarih 7**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

İşaret, iz vermek.

Virse bünyânı n'ola kaşır-ı hûrluğundan nişân

Zîr-i tāk-ı çarhda zîrâ nazîr olmaz aña

nişân virür:1. **nişân virür:-ür****Gazel 24**

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Deyim***I. Nişan vermek, hatırlatmak, işaret etmek II. Bir şeyden iz taşımak, benzemek.*

Ey Dürrî ben nice ideyin sînemi siper

Her bir hadengi tîr-i kazâdan nişân virür

nişâne-i tîr-i melâmet:1. **nişâne-i tîr-i melâmet:****Gazel 78**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kınama okunun hedefi (aşığın teni bağlamında).

Tenüm nişâne-i tîr-i melâmet itmekdür

Beni o kaşı kemândan felek cüdâ itmek

nîsân-ı lutf-ı hakk:1. **nîsân-ı lutf-ı hakk:****Gazel 125**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Hakkın ihsan Nisanı (sade-inci ilişkisi**bağlamında).*

Nîsân-ı lutf-ı Hakk ile ey meh-liķâ gönül

Lü'lü'-yi 'aşkuña şadef oldu bihamdihî

nisbet:1. **nisbet:****Kaside 8**

Mısra: 33

Göre, nazaran, nisbetle.

Hâne-i iclâline nisbet kühen peygüledür

Bu sipihri-nîl-gün vakârûña nüh kıbâb

2. **nişbete:-e****Tarih 3**

Mısra: 15

İlgi, bağ, kıyas.

Lafzen ü ma'nî didüm nişbete târîh için

Maқта'nuñ noktalı harfini ey Dürrî şay

nisbet olunur:1. **nisbet olunur:-ur****Gazel 137**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Karşılaştırılmak, kıyaslanmak, benzetilmek.

Koparur hûn ile her lahza hezârân tûfân

Nice nisbet olunur giryede deryâ gözûme

nişle:1. **nişler:-r****Mesnevi 1**

Mısra: 59

Ne işlemek, ne yapmak.

İn zâde babam nişler ola oğlın üşüdi

Afyon-ı vefâyı o şoğuk suyla yutdı

nitdigün:1. **nitdigün:****Gazel 18**

Mısra: 10

Ne ettiğini.

Yâr ile gülşene çık âb-ı 'izârın seyr it

Nitdigün sen de gör ey Dürrî-i bîmâr ferah

n'itdün:1. **n'itdün:****Gazel 120**

Mısra: 6

Ne yaptın, ne ettin.

Bir ân yüzünü görmeseñ ol ân ölürüz biz

Bilmem bize n'itdün ne füsün-bâz güzelsin

nite ki:1. **nite ki:****Kaside 2**

Mısra: 126

Kelime Tipi: -
Nitekim, nasıl ki.

Haşre dek zinde iden nâmuñı ehl-i dildür
Naẓm-ı Firdevsî ile nite ki şâhân-ı 'acem

2. nite ki:

Kaside 4

Mısra: 87

Kelime Tipi: -

Gerçekten, hakikaten; sonuç olarak.

Nite ki feyż-i bahâr-ı huçeste-mağdem ile
Bahâr-ı 'âlem ola reşk-i gülsitân-ı İrem

nitekim:

1. nitekim:

Kaside 7

Mısra: 91

Sonuç olarak.

Nitekim meh iktibâs-ı nûr ide hûrşidden
Nitekim mihr-i ziyâ-bağş ola çarğ üzre 'ayân

2. nitekim:

Kaside 7

Mısra: 92

Sonuç olarak.

Nitekim meh iktibâs-ı nûr ide hûrşidden
Nitekim mihr-i ziyâ-bağş ola çarğ üzre 'ayân

3. nitekim:

Kaside 9

Mısra: 103

Nasıl ki.

Nitekim dâyr ola çarğ ile necm ü şehab
Nitekim mihr-i ziyâ-bağş eyleye cevânları

4. nitekim:

Kaside 9

Mısra: 104

Nasıl ki.

Nitekim dâyr ola çarğ ile necm ü şehab
Nitekim mihr-i ziyâ-bağş eyleye cevânları

nivâz:

1. niyâzı:-ı

Gazel 92

Mısra: 4

Yalvarma, rica, istirham.

Çünkü ol dilber kitâb-ı nâzı tekmi eylemiş
Sen dağî katı niyâzı eyle ezber ey gönül

2. niyâza:-a

Gazel 57

Mısra: 5

Yalvarma, yakarma, rica.

Niyâza başlayacak biz o güzeler etse
Gönül bunun gibi bir şive-kâr arar bulmaz

nivâz eyler:

1. niyâz eyler:-r

Kaside 3

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

Yalvarmak.

Devâm-ı devletün çün tekye-i gülşende sultânım
Başın açup niyâz eyler Hudâya her şehir gonca

2. niyâz eyler:-r

Mesnevi 4

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yalvarmak.

Her şehir bād-ı şabâ eyler niyâz andan geçer
İrgörür halkuñ meşâmmına şem-i 'anber-feşân

nivâz itseñ:

1. niyâz itseñ:-se, -ñ

Kaside 9

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

Yalvarıp yakarmak.

Biñ niyâz itseñ koçutmaz bir gül-i vaşlın saña
Pür-figâr-ı hâr-ı hicrân eyler ammâ dilleri

niye:

1. niye:

Gazel 109

Mısra: 8

Niçin, neden?.

Beni ferdâya şalup cevri ü cefâ eylersin
Niye dersin ki figân eyleme yâ neyleyeyin

2. niye:

Gazel 145

Mısra: 7

Niçin, neden?.

Yârûñ o gümiş gerdenini sen niye şorduñ
Bölünsün kıya ey dil buralar hiç sorulur mu

nizâm u intizâmı virdi:

1. nizâm u intizâmı virdi:-di

Kaside 9

Mısra: 33

Kelime Tipi: **Deyim**

Düzen ve tertip vermek.

'Âleme virdi nizâm u intizâmı 'adl ile
Kımadı iklim-i 'Osmânide hiç şûr u şeri

nîze:

1. nîze:

Gazel 151

Mısra: 1

Mızrak.

Ol şüh-ı cihānuñ müjesi nīze degül mi
Şimdi yine kaçdı dil-i nāçīze degül mi

ni'met:

1. **ni'metüñdür:** -üñ, -dür

Kaside 2

Mısra: 80

Nimet, lütuf, ihsan.

Sen dirîğ itmez idüñ şāmil idi hālka velî
Ni'metüñdür bilürüm hep baña bu cevır ü sitem

2. **ni'met:**

Kaside 8

Mısra: 79

Nimet, lütuf, ihsan.

Nāz u ni'met ber-karār u 'izz ü rif'at ber-medār
Ferr-i şevket pāyidār u 'ömr tā rüz-ı hīsāb

noksān olupdur:

1. **noksān olupdur:** -updur

Kaside 1

Mısra: 106

Kelime Tipi: -

Eksik olmak.

Şimdi 'afv eyle kuşurum yine hīdmet bākī
Medh-i zātuñda olupdur bilürin çok noksān

nokta:

1. **noktalı:** -lı

Tarih 3

Mısra: 16

Nokta.

Lafzen ü ma'nī didüm nişbete tārīh için
Maқта'nuñ noktalı harfīni ey Dürri şay

nokta-i zārı:

1. **nokta-i zārı:** -ı

Gazel 158

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

(tavlada) zar (üstündeki) noktalar (âşıkların gönüllerindeki kara noktacıklar bağlamında) II inleme noktası (âşıkların iniltisinin izi bağlamında).
Alur nerd oynasa 'âşıkların göñlin ele güyā
Süveydā-yı dil-i 'uşşākıdur her nokta-i zārı

n'ola:

1. **n'ola:**

Gazel 49

Mısra: 5

Ne olur.

Çıkarsa dūd-ı āhum n'ola dilden nār-ı 'aşkuñ var
Meyüñ cüş u hūrūşı neş'e-i keyfiyyet-i humdur

2. **n'ola:**

Gazel 71

Mısra: 7

Ne olur.

Ehl-i dil süst ü denī olsa n'ola rif'atde

Rüy-ı deryāda çıka қа'rdā bīçāre şadef

3. **n'ola:**

Gazel 73

Mısra: 1

Ne olur.

Nālem āheng ü sirişk olsa n'ola tār-ı firāk
Hışm idüp kaddümi çeng itdi yine bār-ı firāk

4. **n'ola:**

Gazel 80

Mısra: 3

Ne olur.

Leblerüñ şevkine cān virse n'ola 'âşıklar
Dil-i bīmāra şifā rūha gıdādur diyerek

5. **n'ola:**

Gazel 80

Mısra: 7

Ne olur.

Düşseler n'ola gamuñla meye avārelerüñ
Maraż-ı guşsa-i hicrāna devādur diyerek

6. **n'ola:**

Gazel 83

Mısra: 8

Ne olur.

Her nihālini şadā eylemede biñ bülbül
Dutsa āfākı n'ola şıyt u şadāsı Kozinüñ

7. **n'ola:**

Gazel 90

Mısra: 6

Ne olur.

Şimdi şahbā-yı melāmetdür benüm nüş itdügüm
Kelle-i Ferhāddan alsam ele n'ola sifāl

8. **n'ola:**

Gazel 91

Mısra: 1

Ne olur.

N'ola itmese baña cānān tenezzül
Hümā hāke eyler mi bir ān tenezzül

9. **n'ola:**

Gazel 91

Mısra: 9

Ne olur.

Yem-i nazma talsa n'ola Dürri hāmeñ
İder bahre gāvvaş-ı ummān tenezzül

10. **n'ola:**

Gazel 95

Mısra: 5

Ne olur.

N'ola feryād idersem ey meh-rū
Sîh-i ğamda kebābdur gönlüm

11. **n'ola:**
Gazel 99
Mısra: 5
Ne olur.

Ben külāh-ı nāzı ırgörsem bugün 'arşa n'ola
Dil ħarım-i himmet-i cānāna mahremdür bu dem

12. **n'ola:**
Gazel 103
Mısra: 3
Ne olur.

Murğān-ı ğam itse n'ola başumda mekān
Mecnūn-ı ser-i zūlf-i siyehkār oldum

13. **n'ola:**
Gazel 107
Mısra: 5
Ne olur.

Ṭama'-ı ħām idüp umsam n'ola vaşluñ her bār
Bir meh-i evc-i bahā dilber-i sīmīn-bersin

14. **n'ola:**
Gazel 109
Mısra: 3
Ne olur.

Künc-i ğamda n'ola ney gibi enīn eyler isem
Bağrumı deldi benüm sîh-i cefā neyleyeyin

15. **n'ola:**
Gazel 120
Mısra: 9
Ne olur.

Vaşfuñda kuşūr eylese Dürri n'ola cānā
Ta'bīr idemez ħüsnüñi mümtāz güzelsin

16. **n'ola:**
Gazel 121
Mısra: 9
Ne olur.

Naẓm ile her dem muḳayyed olsam ey Dürri n'ola
Vaşf-ı ħüsn-i yārda bir dāstān olsun dirin

17. **n'ola:**
Gazel 136
Mısra: 11
Ne olur.

Reşk iderse n'ola bu sür-ı şafāya Dürri
'Ākifān-ı ħarem-i 'ālem-i bālā bu gice

18. **n'ola:**
Gazel 137
Mısra: 2
Ne olur.

İçicek geldi hemān neşve-i şahbā gözüme
Düze gelmezse n'ola şimdi bu dünyā gözüme

19. **n'ola:**
Gazel 162
Mısra: 12
Ne olur.

Ma'il olduñ ğayra ey gül ülfet itdün ħār ile
Bülbül-i dil n'ola efzūn eylese nālānlığı

20. **n'ola:**
Kaside 1
Mısra: 9
Ne olur.

N'ola ħal olsa aña cümle kilīd-i müşkil
Suḫan-ı nāzūki miftāḫ-ı der-i genc-i beyān

21. **n'ola:**
Kaside 1

Mısra: 25
Ne olur.

Dest-beste n'ola pīşinde durursa 'ālem
Eylemiş zāt-ı şerifini Ḥudā kıble-i cān

22. **n'ola:**
Kaside 1
Mısra: 60
Ne olur.

Eyledi ḳaḫr-ı felek müy-ı serüm cümle sefid
Olsa ger dīdelerümden n'ola eşküml rīzān

23. **n'ola:**
Kaside 2
Mısra: 60
Ne olur.

Kilk-i telḫiṣ-nüvişi aña mīzāb olmuş
N'ola pīşinde devātına disem 'ayn-ı kerem

24. **n'ola:**
Kaside 2
Mısra: 68
Ne olur.

Zehr-i ḳaḫrıyla anuñ ejder-i düşmen mesmūm
Olsa muşt-i ğaḫabından n'ola a'dā sersem

25. **n'ola:**
Kaside 4
Mısra: 54
Ne olur.

Baña ne oldu seḫā içre çünki Ḥātemden
Keremde Bermekīyān gibi n'ola olsa 'ālem

26. **n'ola:**
Kaside 5
Mısra: 6
Ne olur.

Nār-ı gamuñ yakup dilüme virdi haylî tâb
Teskîn-i süz için n'ola dîdem dökerse âb

27. **n'ola:**
Kaside 6
Mısra: **41**
Ne olur.

Rahşuña dirsem eger n'ola burâk-ı cennet
İntihâ-yı başarîdür aña her vaz'-ı kâdem

28. **n'ola:**
Kaside 6
Mısra: **52**
Ne olur.

Hîç dükenmez katı evşâf-ı hamîdüñ çokdur
Vaşf-ı zâtüña olursa n'ola bu dil ebkem

29. **n'ola:**
Kaside 6
Mısra: **54**
Ne olur.

Vaşfuñı eyledüm ammâ ki kuşurum bildüm
N'ola eylerse beni semm-i hacâlet sersem

30. **n'ola:**
Kaside 7
Mısra: **84**
Ne olur.

Âşinâyum yemm-i medhûñ ile tâ rûz-ı elest
Sözlerüm dürr-i ter olup n'ola olsa nûkte-dân

31. **n'ola:**
Kaside 8
Mısra: **2**
Ne olur.

Bezm-i gamda eşk-i hûnînüm baña oldı şarâb
Meclis-i 'aşka n'ola laht-ı ciger olsa kebâb

32. **n'ola:**
Kaside 8
Mısra: **71**
Ne olur.

Şâhid-i makşûdı ben de der-kenâr itsem n'ola
Halk-ı 'âlem olmada hep dergehüñden behre-yâb

33. **n'ola:**
Kaside 10
Mısra: **3**
Ne olur.

Gülzâr-ı bezmine n'ola pervâne olsa dil
Şem'-i münîr-i şu'le-feşân seb-güşâsıdur

34. **n'ola:**
Kaside 10
Mısra: **7**
Ne olur.

Güller açılsa bülbül-i şürîdeye n'ola
Çokdan nedîmi meclisi pek âşinâsıdur

35. **n'ola:**
Kaside 10
Mısra: **19**
Ne olur.

Zâtına nûr u dîde-i 'âlem disem n'ola
Hâk-i derüñe çeşm-i 'alilûñ devâsıdur

36. **n'ola:**
Mesnevi 2
Mısra: **22**
Ne olur.

Giyâhî cümleten nu'mân u reyhân
N'ola ol cāya reşk eylerse rıdvân

37. **n'ola:**
Mesnevi 2

Mısra: **70**
Ne olur.
Birisidür anuñ Civân Oluğı
N'ola dirsem aña ben cân oluğı

38. **n'ola:**
Tarih 7
Mısra: **3**
Ne olur.

Bâğ-ı cennetden n'ola yaksa çerâğı bu makâm
Gülleri nakşı anuñ pejmürde olmaz dâ'imâ

39. **n'ola:**
Tarih 7
Mısra: **9**
Ne olur.

Virse bünyânı n'ola kaşr-ı hûrluğundan nişân
Zîr-i tāk-ı çarhda zirâ nazîr olmaz aña

40. **n'ola:**
Gazel 40
Mısra: **5**
Ne olur | şaşılır mı? (şaşılmaz).

Derd-i âhum çarha çıksa ey melek-sîmâ n'ola
Âteş-i endüh-ı hicrûñle gönül süzendedür

41. **n'ola:**
Gazel 61
Mısra: **9**
Nola, çok mu.

Âb-dâr olsa dür-i eş'arı Dürrinüñ n'ola
Baħr imiş gönli süveydâ anda 'anber hām imiş

42. **n'ola:**
Gazel 44
Mısra: **5**
Ne olur, ne çıkar.

Tiğüñe boynun egerse dil-i bî-çâre n'ola
Bu bâhâne ile gamuñdan başun âzâd ister

43. **n'ola:**

Gazel 75

Mısra: 6

Ne olur, ne çıkar.

Çıkarup kiş-i vişâlınden atar yâbâna
Tîr-veş pîşüm olursa n'ola efgân-ı firâk

44. **n'ola:**

Kaside 5

Mısra: 20

Şaşılır mı, ne olur?

Geldi hayâl-i zülf-i siyeh-fâm u müşg-i nâb
Çüb düşdi çeşm-i hâsteme n'ola dökerekse âb

n'ola:

1. **n'ola:**

Gazel 25

Mısra: 5

Ne olur.

Tâbiş-i gâmdan elem çekse n'ola 'uşşâk
Anlaruñ üstine ol serv-i revan sâye şalar

2. **n'ola:**

Gazel 36

Mısra: 9

Ne olur, şaşılır mı.

Tûti-i dil n'ola ey Dürri olursa güyâ
Medh-i cânâne-yi hep kând-i feminden söyler

n'ola ki:

1. **n'ola ki:**

Mesnevi 2

Mısra: 112

Kelime Tipi: -

Ne olur ki, ne çıkar.

Birisdür anuñ Kible Oluğı
İderse ser-fürü n'ola ki her şu

nücüm:

1. **nücüm:**

Kaside 5

Mısra: 52

Yıldızlar.

Tâ kim felekde dâ-yir ola mâh u âfitâb
Tâ kim müzeyyen ola nücüm ile nüh kıbâb

nüh âsiyâb:

1. **nüh âsiyâb:**

Kaside 5

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Dokuz değirmen (felek katları bağlamında).

Az görme âb-ı dîdemi sen ey felek habâb
Gerdân olur anuñla gör e bu nüh âsiyâb

nüh çarh:

1. **nüh çarh:**

Mesnevi 2

Mısra: 134

Kelime Tipi: -

Dokuz felek, dokuz gök.

Eger ketb olsa kâğıd kalmayaydı
Bu nüh çarh aña bir cüz olmayaydı

nüh eflâk:

1. **nüh eflâk:**

Kaside 5

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Dokuz felek, dokuz gök.

Qadrüñ piyâlesinde nüh eflâk olup habâb
Kaldı içinde şanma şafağ cür'a-i şarâb

nüh felek:

1. **nüh felek:**

Kaside 7

Mısra: 24

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Dokuz gök.

Nesr-i tã'ir nuql-i bezmüñdür şafağdur bâdesi
Sâkî-i luţfuñ elinde nüh felek rıtl-ı girân

2. **nüh felek:**

Kaside 1

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Dokuz felek, göğün dokuz katı.

Bezm-i luţfında şafağ bâde-i nâb-i gülfâm
Nüh felek sâkî-i ihsânına cãm-ı gerdân

nüh kıbâb:

1. **nüh kıbâb:**

Kaside 5

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

Dokuz kubbe, dokuz felek.

Tâ kim felekde dâ-yir ola mâh u âfitâb
Tâ kim müzeyyen ola nücüm ile nüh kıbâb

nüh siper-i çerhi:

1. **nüh siper-i çerhi:-i**

Gazel 94

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Dokuz felek siperi, dokuz felek.

Âhır deler bu nüh siper-i çerhi tîr-i âh
Bâr-ı gamuñla kâmetüm oldu kemân-ı gam

nuql-i bezmüñdür:

1. **nuql-i bezmüñdür:-üñ, -dür**

Kaside 7

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

İçki ve eğlence meclisinin mezesi.

Nesr-i tã'ir nuql-i bezmündür şafağdur bâdesi

Sâkî-i lutfuñ elinde nüh felek rıtl-ı girân

nükte-dân olsa:

1. **nükte-dân olsa:-sa**

Kaside 7

Mısra: **84**

Kelime Tipi: -

İncelikli (sözden) anlamak.

Âşinâyum yemm-i medhûñ ile tã rûz-ı elest

Sözlerüm dürr-i ter olup n'ola olsa nükte-dân

nükte-ver:

1. **nükte-verâ:-â**

Kaside 1

Mısra: **51**

Nükte bilen, nükteden anlayan.

Mihr-i pertev keremâ rûtbedür nükte-verâ

Ey 'atâ-bağş u hañâ-puş u kerem-kâr-ı cihân

nukûd-ı jâle:

1. **nukûd-ı jâle:**

Kaside 4

Mısra: **19**

Kelime Tipi: -

Çiğ tanesi nakdi, parası.

Nukûd-ı jâle ile gönca kîsesin pür idüp

Hezâr itdi gül-i şahidine 'arz-ı direm

nukûş:

1. **nukûşuñ:-uñ**

Gazel 62

Mısra: **10**

Nakışlar, resimler.

Düşersin çâha mânend-i raşad-sâz

Felekden itme ümmîd-i nukûşuñ

nukûş-ı dehr:

1. **nukûş-ı dehr:**

Gazel 85

Mısra: **1**

Kelime Tipi: -

Feleğin, dünyanın süslemeleri; dünyanın

gösterişi.

Nukûş-ı dehr ile ey dil nedür senüñ bâzuñ

Mekânı bilmesün çâh ulu raşad-sâzuñ

numân:

1. **nu'mân:**

Mesnevi 2

Mısra: **21**

Gelincik çiçeği.

Giyâhî cümleten nu'mân u reyhân

N'ola ol câyâ reşk eylerse rıdvân

nümâyân oldu:

1. **nümâyân oldu:-dı**

Gazel 158

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Görünmek, belirtmeye başlamak. (sevgilinin ayva

tüyleri bağlamında).

Dutuldı mihr-i 'âlem-tâb-ı burc-ı evc-i istiğnâ

Nümâyân oldu şanma dil-rübânuñ hañt-ı ruhsârı

nür:

1. **nür:**

Gazel 60

Mısra: **6**

Işık ve aydınlık.

Sen o hürşid-i cihân-ı 'işvesin kim dilberâ

Mihr-i çarh-ı sifle rüyuñdan ider nür iktibâs

2. **nür:**

Kaside 8

Mısra: **40**

Işık ve aydınlık.

Lem'a-i re'y-i cihân-ârâ-yı tab'uñdan senüñ

Tîr-i çarh-ı felek itmekdedür nür iktisâb

3. **nür:**

Kaside 10

Mısra: **19**

Işık ve aydınlık.

Zâtına nür u dîde-i 'âlem disem n'ola

Ĥâk-i derüñe çeşm-i 'alilüñ devâsıdır

nûra ġarğ oldu:

1. **nûra ġarğ oldu:-dı**

Gazel 136

Mısra: **2**

Kelime Tipi: **Deyim**

Nur ile dolmak.

Yandı şem'-i meh-i ġarrâ-yı şeb-ârâ bu gice

Nûra ġarğ oldu yine 'âlem-i bâlâ bu gice

nür-efgen:

1. **nür-efgen:**

Gazel 6

Mısra: **1**

Nurlar saçan, etraftı aydınlatan.

Nür-efgen iken çün ruhuñ 'âlemlere cânâ

Ĥâcet mi qalur mihr-i zîyâ- ġüstere cânâ

nür-efgen-ı rûy-ı 'âlem:

1. **nür-efgen-ı rûy-ı 'âlem:**

Kaside 6

Mısra: **12**

Kelime Tipi: -

Yeryüzüne nur saçan.

Nedür ol şa'sa'a kimse bakamaz göz kamaşur

Mihr-i rağşân gibi nür-efgen-ı rûy-ı 'âlem

nūr-ı ‘adlūñ:**1. nūr-ı ‘adlūñ:-üñ****Kaside 9**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Adaletin ışığı.

Levhaşallāh ey ‘adālet-baḥş çarḥ-ı çenberi
Nūr-ı ‘adlūñ eyledi şermende mihr-i enveri

nūr-ı ‘adliyle:**1. nūr-ı ‘adliyle:-yle****Gazel 102**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Adaletin ışığı, nuru.

Nūr-ı ‘adliyle münevver oldı ‘ālem ser-te-ser
Kalmadı hiç āfītāb-ı tāb-dāra minnetüm

nüş:**1. nüş:****Mesnevi 2**

Mısra: 68

Şarap.

‘Umūr Fākī dinür bir māverāna
Şafālar baḥş ider nüş ile cāna

nüş eyledi:**1. nüş eyledi:-di****Gazel 99**

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Deyim***İçmek.*

Sāgar-ı lutfın görüp yārūñ şafā sürdūñ bugün
Semm-i ḡam nüş eyledi āgyār sersemdür bu dem

nüş evlese:**1. nüş evlese:-se****Kaside 2**

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

İçmek.

Niçe bāde anı nüş evlese bir pīr-i za‘īf
Tıfl-ı yek-rūze kadar gelmeye aña Rüstem

nüş evleseydi:**1. nüş evleseydi:-se, -y, -di****Mesnevi 2**

Mısra: 71

Kelime Tipi: -

İçmek.

Eger nüş evleseydi ānı mevtā
O sā‘atde hemān eylerdi iḥyā

nüş evleveyin:**1. nüş evleveyin:-y, -eyin****Kaside 2**

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

İçmek.

Getür ey sākī-i endüh-ı zevā ol meyden
Ben de nüş evleveyin def‘ ola tā dildeki ḡam

nüş iden:**1. nüş iden:-en****Mesnevi 2**

Mısra: 64

Kelime Tipi: -

İçmek, yudumlamak.

Birisi daḥidür mīzāb-ı in‘ām
Anı nüş iden alur dehrden kām

2. nüş iden:-en**Kaside 7**

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

İçmek, yudumlamak.

Nüş iden ‘ömrinde bir kez bāde-i iḥsānuñı
Neş‘e-i devletle olur ḥaşre deñlü kāmran

nüş idene:**1. nüş idene:-en, -e****Mesnevi 2**

Mısra: 110

Kelime Tipi: -

İçmek, yudumlamak.

Biri Aḥmed Paşa mīzābıdur hem
Anı nüş idene kār eylemez sem

nüş idenüñ:**1. nüş idenüñ:-en, -üñ****Mesnevi 2**

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

İçmek, Yudumlamak.

O şu gibi cihānda bir şu olmaz
Anı nüş idenüñ hiç beñzi şolmaz

nüş itdügüm:**1. nüş itdügüm:-düg, -üm****Gazel 90**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İçmek.

Şimdi şahbā-yı melāmetdür benüm nüş itdügüm
Kelle-i Ferḥāddan alsam ele n‘ola sifāl

nüş itmede:**1. nüş itmede:-mede****Gazel 146**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

İçmek.

Dem-be-dem ‘uşşāk elūñden zehr-i ḡam nüş itmede
Meşrebüñ ḡāyetle kemmiş böyle bilmezdüm seni

nüş olan:**1. nüş olan:-an****Gazel 114**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

İçmek.

Nüş olan dest-i yâr-ı meh-rûdan

Bâde-i pür-şafâya 'aşk olsun

nüşa-i meşhûreyi:**1. nüşa-i meşhûreyi:-yi****Mesnevi 1**

Mısra: 76

Kelime Tipi: -

Meşhur kitap.

Gördün mi Kuyum-zâdeyi ol zât-ı şerîfi

Ol nüşa-i meşhûreyi ol qadd-i nahîfi

nüşa-i 'adlûñle:**1. nüşa-i 'adlûñle:-üñ, -le****Kaside 9**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Adalet kitabı.

Nüşa-i 'adlûñle halkı hep musahhar eyledün

Olmaduk bir kimse yokdur emrûñe fermân-beri

nüş-ı cân olsun:**1. nüş-ı cân olsun:-sun****Gazel 121**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Afiyet olmak, cana can katmak.

Kıanumı içmek murâd eylermiş ol şüh-ı cihân

Hiç aña incinmez ben nüş-ı cân olsun dirin

nüş-ı mey:**1. nüş-ı mey:****Gazel 66**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Şarap içmek.

La'lûñi ki öpdüm ruhuñ gördüm derüm şafâlar

eyledüm

Virdi baña nüş-ı mey seyr-i gül-i gülzâr hâz

nu'mân:**1. nu'mânsın:-sın****Kaside 7**

Mısra: 39

İmam-ı Azam Ebu Hanife'nin ismi (ilim bağlamında).

'İlm ile Nu'mânsın sen 'adl ile kâzî şerîh

Dehre mişlûñ gelmedi hiç görmedi çeşm-i cihân

nu'mân-ı sâñi:**1. nu'mân-ı sâñi:****Kaside 9**

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

İkinci Numan (İmam-ı Azam Ebu Hanife).

Sensin ol Nu'mân-ı sâñi kim göreydi fazlûñi

'Acz iderdi vaşf-ı zâtuñda İmâm-ı Kerderi

n'eyler:**1. n'eyler:****Mesnevi 1**

Mısra: 14

Ne yapsın!

Her bir bün-i nahlinde akar mâ-i Fırâtı

N'eyler içen ol şuları yâ âb-ı hayâtı

n'ola:**1. n'ola:****Gazel 8****Mısra: 9***Ne olur (ne+ol-).*

Olsa Dürri n'ola evşâf-ı ruhuñda güyâ

Dilberâ âyinedür tûtiye güftâra sebeb

2. n'ola:**Gazel 11**

Mısra: 5

Ne olur (ne+ol-).

N'ola ger gavta-hor-i bañr-i gam olsağ şimdi

Aşinâ idi göñül 'aşkuñ ile rûz-i elest

3. n'ola:**Gazel 12**

Mısra: 1

Ne olur (ne+ol-).

N'ola cev eyler ise baña ol âfet kâk kâk

Beni çok geçdi rakîb eyledi şöret kâk kâk

4. n'ola:**Gazel 12**

Mısra: 10

Ne olur (ne+ol-).

Urdı her nâvek-i müjgâmı dile zañm-ı cefâ

Olsa Dürri n'ola çeşmümde cerâhat kâk kâk

5. n'ola:**Gazel 17**

Mısra: 6

Ne olur (ne+ol-).

Pâyına yüz sürdi dildârûñ gezerken gülşeni

Şimdi halkuñ başına çıkısa n'ola zerrîn kadeh

6. n'ola:**Gazel 19**

Mısra: 4

Ne olur (ne+ol-).

Nāvek-i endüh-ı hicrūñ bağrumı hūn eylemiş
N'ola olsa eşk-i çeşm-i 'āşık-ı bî-tāb sürh

7. n'ola:

Gazel 19

Mısra: 9

Ne olur (ne+ol-).

N'ola hūn'ın olsa şerham bāb-ı fenn-i 'aşkdur
Dürriyā taħrîr olur zîrā ki faşl-ı bāb sürh

O o / Ö ö

o:

1. o:

Gazel 37

Mısra: 2

T. Üçüncü teklik şahıs zamiri.

'Aqlum alan benim o perî-rū degül midür
Mecnün iden bu 'ālemi hep o degül midür

2. o:

Gazel 32

Mısra: 1

O.

Dime ancak melāhatde o yār-i sîm-ber vardur
Göreydün ey dil-i şeydā bu 'ālemde neler vardur

3. o:

Gazel 43

Mısra: 6

O.

Gümüşden servdür ey şāh kıddün
O nazik sāğaruñ kâfura beñzer

4. o:

Gazel 44

Mısra: 4

O.

Ol kadar itdügi tekmiñ kitāb-ı şîre
Ne sebak ister o meh-pāre ne üstād ister

5. o:

Gazel 44

Mısra: 9

O.

Hab-ı nāzından o gül çehreli bî-dāra müdām
Bāğ-ı kūyına varup nāle vü feryād ister

6. o:

Gazel 45

Mısra: 8

O.

Öpmeğe virmedi la'l-i lebini tenhāda
O cefā-pîşe 'aceb gayra beni der mi şanur

7. o:

Gazel 47

Mısra: 1

O.

Gözine sürme çeküp āfet-i cān oldı o yār
Ġamzesi tîğine zağ urdı şaķın ey dil-i zār

8. o:

Gazel 47

Mısra: 3

O.

Sînesi genc-i muṭalsamdur o şāh-ı hüsñüñ
Ejder-i zülf-i çemendür humı bekler her bār

9. o:

Gazel 47

Mısra: 6

O.

Zulümāt içre hemān 'ayn-ı hayāta beñzer
Düşicek çāh-ı zeķan üzre o zülf-i dildār

10. o:

Gazel 49

Mısra: 17

O.

O bir şāh-ı 'adāletdür ki raḡş-ı kıdrine anuñ
Kevākib mih-i zerrin meh-i gerdün ise sümüdür

11. o:

Gazel 50

Mısra: 4

O.

Şemşîr ü tîr-i ğamzesi 'uşşāķı öldürür
'İşā gibi o la'l-i lebi baḡş-ı cān ider

12. o:

Gazel 51

Mısra: 2

O.

Şanmañ bedîd olan ruḡ-ı dilberde hāldür
Sevdāya uğradan beni o misk-i ğazāldür

13. o:

Gazel 51

Mısra: 9

O.

Evşāf-ı gerdende bu şî'rüm o dilberüñ
Ey Dürri seyr iden didi 'ıķdū'l-le'āldür

14. o:

Gazel 53

Mısra: 7

O.

Biz o serv-i kâmetüñ bir bende-i âzâdiyuz
 Kayd u bend-i zülf-i sünbül-fâma girmiş çıkmışuz

15. o:

Gazel 57

Mısra: 5

O.

Niyâza başlayıcağ biz o güşeler etse
 Göñül bunuñ gibi bir şive-kâr arar bulmaz

16. o:

Gazel 58

Mısra: 2

O.

Ruhsâr-ı âlüñi gören 'âşık gül istemez
 Seyr eyleyen o kâkülüñi sünbül istemez

17. o:

Gazel 60

Mısra: 5

O.

Sen o hürşid-i cihân-ı 'işvesin kim dilberâ
 Mihr-i çarh-ı sifle rüyuñdan ider nûr iktibâs

18. o:

Gazel 61

Mısra: 6

O.

İltifât añla cefâ gördükçe ey dil yârdan
 Luţf u ihsânı o şahuñ 'âşıkâ düşünâm imiş

19. o:

Gazel 62

Mısra: 11

O.

O şehbâza ider murğ-ı dili peyk
 Görün Dürrîyi avlar kuşla kuşuñ

20. odur:-dur

Gazel 64

Mısra: 7

O.

Defter-i 'uşşâk-ı yâre kâr odur kayd olasin
 Dâne taşşıl eylemekdür şanma dünyâdan garağ

21. o:

Gazel 67

Mısra: 2

O.

Olur câm-ı la'lüñ dil-i zâra nâfi'
 O şerbet gibi k'ola bîmâra nâfi'

22. o:

Gazel 68

Mısra: 10

O.

Ser nedür kim yolına vireyüm ey dil yârüñ
 Cânımı eylemezin ben o gül-endâma dirîğ

23. o:

Gazel 70

Mısra: 6

O.

Bâğ-ı dehrüñ gül-i pür-minnetini istemezin
 Bîñi-i cânuma eyler o dağî bağş-ı ru'âf

24. o:

Gazel 71

Mısra: 3

O.

Şanki deryâ-yı melâhatda o nâzik dehenüñ
 Dür-i yektâ ile pür ey gözi şehhâre şadef

25. o:

Gazel 78

Mısra: 8

O.

Tenüm nişâne-i tîr-i melâmet itmekdür
 Beni o kaşı kemândan felek cüdâ itmek

26. o:

Gazel 78

Mısra: 9

O.

O şâh-ı ma'deletüñ hâk-i pâyini eyle
 Olursa çeşm-i 'alile eger devâ itmek

27. o:

Gazel 89

Mısra: 1

O.

Ruğunun şokmış o sultân-ı cemâl üstine gül
 Seyr idüñ niçe yakışmış gül-i âl üstine gül

28. o:

Gazel 90

Mısra: 3

O.

Ben o şehbâz-ı hüma-pervâz-ı 'aşkum kim senüñ
 Baña kâfidür hayâl-i ebruvânuñ perr ü bâl

29. o:

Gazel 91

Mısra: 4

O.

Dilâ şarşar-ı âhuñı kesme hergiz
 Çün eyler o serv-i hîrâmân tenezzül

30. o:

Gazel 98

Mısra: 1

O.

Sevdüm o cefâ-kârı vefâdâr ola dirdüm
Terk ide cefâsını baña yâr ola dirdüm

31. o:

Gazel 98

Mısra: 5

O.

Fâş itmedi 'aşkın o mehûn yoḥsa muḳarrer
Manşûr-ı dili zülfine berdâr ola dirdüm

32. o:

Gazel 98

Mısra: 9

O.

Ey Dürrî şeb-i ğamda fiġānumdan o ḥunî
Nâz uyḥusını terk ide bî-dâr ola dirdüm

33. o:

Gazel 100

Mısra: 5

O.

Derd-i dil-i pür-zaḥmı disem varsam o şâha
Şekvâ-yı ḥadeng-i ğam u hicrân idebilsem

34. o:

Gazel 103

Mısra: 9

O.

Ey Dürrî o gül ğayra muḳârin olalı
Bülbül gibi âzürde-dil-i ḥâr oldum

35. o:

Gazel 105

Mısra: 2

O.

Cefâ-kâr olduğın bilsem dili yâre düşürmezdim
Bu deñlü bî-vefâluñ ben o dildâra düşürmezdim

36. o:

Gazel 106

Mısra: 1

O.

Yine ḥırâma çıḳarmış o kâmeti mevzûn
Ḳıyâmeti göresin yârin ey dil-i maḥzûn

37. o:

Gazel 106

Mısra: 8

O.

Nigâh-ı luṭfuñı itme dirîġ zirâ kim
Beni saña o baḳışlardur eyler meftûn

38. odur:-dur

Gazel 108

Mısra: 10

O.

Dürriyâ ṭab'un senûñ kibrît-i aḥmerdür meġer
Hep odur eş'âr-ı ma'nî-dâruñı zer eyleyen

39. o:

Gazel 122

Mısra: 6

O.

Egerçi vaḥşet ider râm olmadan bir ġün
Kemend-i âhuma uğrar o gözleri âhû

40. o:

Gazel 123

Mısra: 7

O.

Ey gönûl dâm-ı niyâz ile şikâr olmaz o yâr
Aña çok himmet gerekdür ol hümâ girmez ele

41. o:

Gazel 124

Mısra: 1

O.

Hîç kimse duymadı kelimâtum o şâh ile
Çok 'arz-ı ḥâl-i derd-i dil itdüm nigâh ile

42. o:

Gazel 124

Mısra: 4

O.

Yokdur yanında farkı raḳîb ile 'âşıkun
Bed-ḥâhı bir tutar o perî ḥayr-ḥâh ile

43. o:

Gazel 127

Mısra: 2

O.

Alur vişâl içün dergâh şöyle ġâh böyle
Olmazdı miġli şehri olmasa o mâh böyle

44. o:

Gazel 127

Mısra: 9

O.

Dürrî o naḥl-i nâzûk şeftâlûsin ḳoparduḳ
Oldı bize bu yüzden luṭf-ı îlâh böyle

45. o:

Gazel 128

Mısra: 9

O.

Yolında o mâhuñ döke gör eşküñi Dürrî
Vuşlatsa murâduñ yûri bezl-i direm eyle

46. o:

Gazel 131

Mısra: 1

O.

Terk eyledi bizi o şeh-i nüktedân yine
Nâr-ı firâk ile neyleyüm bir zamân yine

47. o:

Gazel 134

Mısra: 8

O.

Dâm-ı niyâzı eyleyegör der-kemîn müdâm
Şâyed saña o gözleri âhû şikâr ola

48. o:

Gazel 134

Mısra: 12

O.

Vaşfinda gevher eyledüm ey Dürri nazmumu
Şâyed ki güşına o şehûn güş-vâr ola

49. o:

Gazel 136

Mısra: 16

O.

Naḥl-i peyvendi berû-mend ola diyü itdi
O felek-kaḍre du'âlar dil-i şeydâ bu gice

50. o:

Gazel 139

Mısra: 1

O.

Kâküllerin şalınca o meh-rû yañağına
Üftâde oldu murğ-ı dil 'aşkuñ duzağına

51. o:

Gazel 139

Mısra: 5

O.

Yangınlıgum bulurdi o meh-pâre kendine
Bir kez bakındı sine-i pür-süz- dâğına

52. o:

Gazel 139

Mısra: 10

O.

Vaşfinda gevher eyledi Dürri bu şi'rini
Mengüş iderse lâyıḳ o meh-rû kulağına

53. o:

Gazel 140

Mısra: 4

O.

Bir berg-i luṭfını göresin şâyed ey gönül
Sür rüyuñı şu gibi o servuñ ayağına

54. o:-dur

Gazel 142

Mısra: 9

O.

Beste-dehen-i ğamdur o deñlü ger âhum
İde dehen-i Dürri-i bîmârı küşâde

55. o:

Gazel 144

Mısra: 9

O.

O yârûñ olalı meftûnı luṭfın görmedüm gitdi
Hemân beyhûde Dürri 'âşık-ı zâr olduğum ḳaldı

56. o:

Gazel 145

Mısra: 4

O.

İtmiş seni pür-yâre anuñ tiğ-i cefâsı
Âdem o perîye bu kadar hiç urılır mu

57. o:

Gazel 147

Mısra: 5

O.

Yüzine bir güle bakmakla o şüh-ı devrân
Ḳatı yüz buldı dil-i 'âşık-ı rûsvâ büyüdi

58. o:

Gazel 149

Mısra: 2

O.

Kâr-ı dil çarḥ ile yok ceng ü cedelden ğayrı
Ol da cevri eylemek ister o güzelden ğayrı

59. o:

Gazel 150

Mısra: 3

O.

Sen o gice kaçmasayduñ ey gözi âhû benüm
Ben mi isterdüm bu deşt-i ğamda büryân olmağı

60. o:

Gazel 152

Mısra: 3

O.

Ben 'aşkına anuñ o benüm bâde içerdı
Şimdi yüzüme bakmaz o devrânı unutdı

61. o:

Gazel 152

Mısra: 4

O.

Ben 'aşkına anuñ o benüm bâde içerdı
Şimdi yüzüme bakmaz o devrânı unutdı

62. o:

Gazel 152

Mısra: 10

O.

Dürriyi şalup çâh-ı ğama adını añmaz
Ḥayfâ o sitem-dîde-i hicrânı unutdı

63. o:

Gazel 154

Mısra: 10

O.

Âh u feryâd-ı dil-i Dürri-i miñnet-zededür
Hâb-ı nâzından o gül-çehreyi bîdâr idici

64. o:

Gazel 161

Mısra: 1

O.

O gonca-fem içecek bir iki kadeh mül açıldı
Kızardı ruhları gülzâr-ı şivede gül açıldı

65. o:

Gazel 161

Mısra: 4

O.

Bezimde görmek 'aceb müşkilümdü sine-i yâri
Çözüp tebessüm ile düğmesin o müşkil açıldı

66. o:

Gazel 161

Mısra: 5

O.

O derd-i âteş-i teb-bağş-ı cân-ı 'âlemiyândur
'Îzârî üzre kıyâs itme düşdi kâkül açıldı

67. o:

Gazel 161

Mısra: 9

O.

İderdi hâlini mestür o şivekâr-ı cihân
Dağıtdı zülfini bād-ı şabâ o fülful açıldı

68. o:

Gazel 161

Mısra: 10

O.

İderdi hâlini mestür o şivekâr-ı cihân
Dağıtdı zülfini bād-ı şabâ o fülful açıldı

69. odur:-dur

Gazel 162

Mısra: 14

O.

Ol gâzâl-i nâza kurmuş şimdi dil dām-ı niyâz
Deşt-i 'aşk içre odur Dürri anuñ püyânlığı

70. o:

Gazel 163

Mısra: 4

O.

Dirîg künc-i firâkunda şimdi ey meh-rû
O zevk-i müy-miyânuñ baña hayâl oldu

71. o:

Gazel 163

Mısra: 9

O.

O yârûñ eyledi dendânı vaşfını Dürri
Bu nazmı anuñ için böyle pür-le'al oldu

72. o:

Gazel 165

Mısra: 1

O.

O tıfl olmuş fûnûn-ı 'işvenüñ üstâd-ı zerdûzı
Aña ta'lîm-i sihr itmiş o çeşm-i maha-âmûzı

73. o:

Gazel 165

Mısra: 2

O.

O tıfl olmuş fûnûn-ı 'işvenüñ üstâd-ı zerdûzı
Aña ta'lîm-i sihr itmiş o çeşm-i maha-âmûzı

74. o:

Gazel 165

Mısra: 6

O.

Hevâ-yı 'aşkı başumda hayâl-i zülfi çeşmümde
O yâre dil virelden görmedüm hiç rûz-ı firûzı

75. o:

Gazel 165

Mısra: 7

O.

Dil-i pülâdı nerm olmak muhâl oldu o dildârûñ
Şu deñlü idegördüm âteş-i âh-ı ciger-sûzı

76. o:

Kaside 1

Mısra: 17

O.

Ne kerem şâhibidür gör o celîlü'l-kadri
Kemterin cûdına reşk-efgen olur Bermekiyân

77. odur:-dur

Kaside 1

Mısra: 12

O.

Pâyına akmadadur âb-ı revân-ı dil-i halk
Şimdi 'âlemde odur bañr-ı muhit-i ihsân

78. o:

Kaside 2

Mısra: 84

O.

Ey keremkâr şifâhâne-i ihsânûndan
İderin şimdi o mecrûha recâ-yı merhem

79. o:

Kaside 2
Mısra: 129
O.

İrdi söz gāyete ey Dürrî o baħr-i cüduñ
İdelüm ħayr du'āsın bize budur elzem

80. o:

Kaside 4
Mısra: 39
O.

O baħr-ı aħzara olmışdur ergüvān mercān
'Aceb mi olsa dūr-i šāhvār aña şebnem

81. o:

Kaside 4
Mısra: 57
O.

O silk-i 'ilm-i hünerdür ki taḅ'-ı bā-ħıredüñ
Daḳıḳ ma'niler anda le'ālî-i munazzam

82. o:

Kaside 4
Mısra: 66
O.

Cihān-ı re'fete gülzārdur derün-ı dilüñ
Ḳadüñ o gülşene bir serv oldı hicr-i 'alem

83. o:

Kaside 4
Mısra: 69
O.

O gülsitān-ı keremdür ki bağ-ı efdālüñ
Nihālî cüd u şehā vü beri 'aṭā vü kerem

84. o:

Kaside 5
Mısra: 15
O.

Āh eylesem o seng-dil itmez görüp ḥiṭāb
Kūha disem gelürdi baña kūhdan cevāb

85. odur:-dur

Kaside 5
Mısra: 23
O.

Ya'ni Şerîf Efendi odur şimdi Cem-me'āb
Luṭfindan eyler ol seni elbetde behre-yāb

86. odur:-dur

Kaside 8
Mısra: 5
O.

Rind odur kim göz yumunca çarḥ-ı keĵ-reftārdan
Başın ḳaldurmaya herĵiz bâdeden hem-çün ḥabāb

87. o:

Kaside 10
Mısra: 15
O.

Şāh-ı diyār-ı 'izzet o sulṭān-zāde kim
Genc-i Keyānî sâ'ile kemter 'aṭāsıdur

88. o:

Kaside 10
Mısra: 26
O.

Dünyâyı kendine bu ḳadar bende eyleyen
Ol luṭf-ı dil-firîbi o cüd u şehāsıdur

89. o:

Kaside 11
Mısra: 4
O.

Şu hāne cāmı ki āyîne-i Sikender idi
Olurdu bezm ile hicrān o ḥāneden seyrān

90. o:

Kaside 11
Mısra: 10
O.

Veliyy-i ni'metüm ol dil-nüvāz-ı 'ālem kim
Beni o cāy-ı müferriḥde eyledi iskān

91. o:

Kaside 11
Mısra: 13
O.

O cāy-ı dil-keşe bir damla damlamaz aṣlā
Nice yağarsa gelür 'aynıyıla öyle hemān

92. o:

Kaside 11
Mısra: 16
O.

Nice şaḥan ki ḳodum şaḥn-ı ḥāne damlasına
Gören şanur ki o dām içre oldı küli 'ayān

93. o:

Kaside 12
Mısra: 23
O.

Bildi derdümi çünkim o ḥudāvend-i cihān
Pāy-ı şekvā-yı şadā baḥtuña ur imdi ḳuyüd

94. o:

Mesnevi 1
Mısra: 5
O.

Gördüñ mi o yaylakı niçe rûḥ-fezādur
Her kūşesi cennet gibi bir cāy-ı safādur

95. o:

Mesnevi 1
Mısra: 16
O.

Gördüñ mi ya Kara Oluğunu anda ne şudur
Dünyâda hayât âbı dinür işte o budur

96. o:

Mesnevi 1

Mısra: 35

O.

Yâ anda mı gördüñ mi o her-câyî birâder
Bilsüñ 'acabâ ülfeti kimler ile eyler

97. o:

Mesnevi 1

Mısra: 40

O.

Gördüñ mi Hızır Ağayı ol rûh-ı revânı
Ol menba'-ı zevkî o kerem-kâr-ı cihânı

98. o:

Mesnevi 1

Mısra: 41

O.

Ol hıızr-ı yem-i cûdı o fermân-ber-i şâhı
Ol mefhar-ı akrân o ser-i hayl-i sipâhı

99. o:

Mesnevi 1

Mısra: 42

O.

Ol hıızr-ı yem-i cûdı o fermân-ber-i şâhı
Ol mefhar-ı akrân o ser-i hayl-i sipâhı

100. o:

Mesnevi 1

Mısra: 43

O.

Gördüñ mi o tarh eylediği hâneği anda
Var mıdır anuñ mişli gibi bağ-ı cinânda

101. o:

Mesnevi 1

Mısra: 52

O.

Gördüñ mi Şolâk Ağayı zevk üzre mi her bâr
'İşretde ola dâ'im o racüllere ser-dâr

102. o:

Mesnevi 1

Mısra: 60

O.

İn zâde babam nişler ola oğlın üşüdi
Afyon-ı vefâyı o şoğuk şuyıla yutdı

103. o:

Mesnevi 1

Mısra: 63

O.

Her meclise gelse o ferağ-bahş u muqarrer
Mülk-i 'ademe deñlü hemân gam güzër eyler

104. o:

Mesnevi 1

Mısra: 78

O.

Şarı köpeği aña mağabbetler ider mi
Ol bir yire gitse o da ardınca gider mi

105. o:

Mesnevi 1

Mısra: 80

O.

Yâ anda mü'ezzin yine ol şavt-ı hasen mi
Atmacalara künde kesen o Usta Hasan mı

106. o:

Mesnevi 1

Mısra: 82

O.

Gördüñ mi varup anda ya Dervîş 'Aliyi
Ol pâdişeh-i mülk-i fenâyı o velîyi

107. o:

Mesnevi 1

Mısra: 123

O.

Bilmem daği kimler bu sene çıkdı o cāya
Ol Cennet-i a'lā olan ol kân-ı şafāya

108. o:

Mesnevi 1

Mısra: 128

O.

Ey bād-ı şabā Hazret-i Allāhı severseñ
Ol cāy-ı ferāğ-bahş o yaylağa giderseñ

109. o:

Mesnevi 2

Mısra: 45

O.

O cāda haylî çokdur mā-i a'lā
Degüldür cümlesin kâbil çü imlā

110. o:

Mesnevi 2

Mısra: 65

O.

O şu gibi cihānda bir şu olmaz
Anı nüş idenüñ hiç beñzi şolmaz

111. o:

Mesnevi 2

Mısra: 72

O.

Eger nüş eyleseydi ānı mevtā
O sâ'atde hemân eylerdi ihyā

112. o:

Mesnevi 2

Mısra: **81**

O.

Şovukluğuyla nef'yle o mizāb
Civānı şeyh ider şeyhi ise şāb

113. o:

Mesnevi 2

Mısra: **97**

O.

Cihān içinde ser-çeşme odur o
Gören var mı aña beñzer şouk şu

114. o:

Mesnevi 2

Mısra: **107**

O.

Biri mizāb-ı Mesciddür o mānuñ
Yüzi şuyı odur āb-ı cihānuñ

115. **odur:-dur**

Mesnevi 2

Mısra: **56**

O.

Şekerden tatlu sütten akdur ol mā
Odur 'ālemde āb-ı cennet-āsā

116. **odur:-dur**

Mesnevi 2

Mısra: **97**

O.

Cihān içinde ser-çeşme odur o
Gören var mı aña beñzer şouk şu

117. **odur:-dur**

Mesnevi 2

Mısra: **108**

O.

Biri mizāb-ı Mesciddür o mānuñ

Yüzi şuyı odur āb-ı cihānuñ

118. **odur:-dur**

Mesnevi 2

Mısra: **113**

O.

Odur 'ālemde āb-ı cennet-āsā

Miṣāl-i āb-ı Zemzem raḥat-efzā

119. o:

Mesnevi 3

Mısra: **12**

O.

Ḥalkı acı kuvvetliler olmakla ser-ā-pā
Her lāhza o şehruñ öper ayağını deryā

120. o:

Mesnevi 3

Mısra: **43**

O.

Ben ḥod o guzātuñ niçe ihsānını gördüm
Her birisinüñ luṭf-ı firāvānını gördüm

121. o:

Mesnevi 3

Mısra: **58**

O.

Ġāyetle müdemmağ kişiye beñzer ol oğlan
Pek kendüni görmiş giderek olur o şeytān

122. o:

Tarih 2

Mısra: **2**

O.

Cihān eylesün durmasun āh u efḡān
Çü gitdi cihāndan o deryā-yı ihsān

123. o:

Tarih 2

Mısra: **18**

O.

Bulup kırdı ol eşkıyānuñ cemī'sin
Cülūs eyleyince o Ġāzī Murād Ḥān

124. o:

Tarih 2

Mısra: **19**

O.

O şeh şerbet-i mevti içdükde Dürri
Didüm tārīḥ aña şehid oldı 'Oşman

125. o:

Tarih 4

Mısra: **12**

O.

Ḥarf-i mu'cem ki bu mışra'da olupdur tārīḥ
Aldı Bağdādı o Dārā-yı dilir ü cem-cāh

126. o:

Tarih 5

Mısra: **9**

O.

Didüm o menba'-ı ihsāna Dürriyā tārīḥ
Saña mübārek ola sadr-ı Rüm ey 'ādil

127. o:

Tarih 8

Mısra: **14**

O.

Zaḥmet-i ibn-i sebīli işidüp luṭfından
Yapdı bu ḥayr-ı laṭīfı o şeh-i mülk-i şehā

128. o:

Tarih 8

Mısra: 19

O.

Ne kadar medh ü şenâ itsek o bahır-i cûdî
Yine kâşırsm anuñ medhîni itmekde dilâ

129. o:

Tarih 8

Mısra: 21

O.

Gel hemân hayr du'â eyle o şâhib-hayra
Vire maşşûdunı hep Hâzret-i Allâh aña

130. o:

Tarih 9

Mısra: 4

O.

Saħa-yı kervân olmada hamd ile mîrüm
Şadr-ı Rûm oldu o fâzıl diyü lutf-ı Hâkla

131. o:

Tarih 16

Mısra: 5

O.

Beñzedi firdevse o kaşır-ı berîn
Sündüsîdür anda libâs-ı harîr

132. odur:-dur

Tarih 16

Mısra: 2

O.

Hâzret-i Maħmûd Efendüm benüm
Faẓl ile 'âlemde odur bî-naẓır

133. o:

Tarih 17

Mısra: 5

O.

Hele katl eyledüñ o mel'ûnı

Fuķarâ itmez oldu âhı

134. o:

Tarih 18

Mısra: 5

O.

Hokkâ-ı hamr elde o mahzûnî
Tab'ı yem sözleri le'âl oldu

135. o:

Tarih 19

Mısra: 3

O.

Şimdi o bir fâzıl-ı 'aşrı bulup
Eyledi dîvânına revnaķ-fezâ

136. o:

Gazel 36

Mısra: 4

O, işaret zamiri.

Diñledüm bülbülü dîvân-ı şeh-i gülde bugün
Rüzgâruñ o daħi heb siteminden söyler

137. o:

Gazel 4

Mısra: 10

O, işaret sıfatı.

Dürrî-i bendeñi de defter-i 'uşşâkuña yaz
Mübtelâdur kanı çokdan o belâ-keş de sana

138. o:

Gazel 9

Mısra: 2

O, işaret sıfatı.

İtdi pertâb baña yeter sitem-bâr-ı ğazûb
Müstedâm ola benî añdı o mekkâr-ı ğazûb

139. o:

Gazel 11

Mısra: 2

O, işaret sıfatı.

Öldürüp kanum içer dem-be-dem ol gözleri mest
Görmedüm ben o cefâ-pîşe gibi bâde-perest

140. o:

Gazel 15

Mısra: 9

O, işaret sıfatı.

O dildârûñ tavâf-ı Ka'be-i küyî murâduñsa
Çıkar destâr ü cübbeñ Dürrîyâ tâc ü kabâdan geç

141. o:

Gazel 18

Mısra: 2

O, işaret sıfatı.

Komadı dilde ğam ü cerħ-i cefâķâr feraħ
Pür-terah olduĝuma eyler o ğaddâr feraħ

142. o:

Gazel 22

Mısra: 3

O, işaret sıfatı.

Kanumı çokdan içerdî o cefâķâr amma
İçilen bâde-i nâbî yenilen nânî añar

143. o:

Gazel 26

Mısra: 5

O, işaret sıfatı.

Hür-ı cennet o perînüñ yüzini görse eger
Şühbesiz derdi bu her vechile benden yegdür

144. o:

Gazel 31

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Dāyimā şohbeti ey dil o gülün hār iledür
Nice āh itmeyeyin haṭāsı ağıyār iledür

145. o:

Gazel 37

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

‘Aklum alan benüm o perī-rū degül midür
Mecnün iden bu ‘ālemi hep o degül midür

146. o:

Gazel 37

Mısra: 6

O, işaret sıfatı.

Habs eyleyen cezāir-i hicrāna dilleri
Ol fitne-cū o gözleri cāzū degül midür

147. o:

Gazel 37

Mısra: 7

O, işaret sıfatı.

Gülzār-i ḥüsn içinde açılmış o mehveşün
Lāle-‘izārı kākül-i şeb-bū degül midür

148. o:

Gazel 37

Mısra: 13

O, işaret sıfatı.

Dünyāya bīm-i cāndur o zencir-i kākülü
Ey Dürrī çekdiğüm hep o korku degül midür

149. o:

Gazel 37

Mısra: 14

O, işaret sıfatı.

Dünyāya bīm-i cāndur o zencir-i kākülü
Ey Dürrī çekdiğüm hep o korku degül midür

150. o:

Gazel 39

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Bana rahm eylesün derseñ o yāre derd-i dil göster
Ten-i zerd ü nizāruñ üzre açup şerḥa dil üzre göster

151. o:

Gazel 145

Mısra: 7

O, işaret sıfatı.

Yārūñ o gümüş gerdenini sen niye şorduñ
Bölünsün kıya ey dil buralar hiç şorılır mu

152. aña:-ñ, -a

Gazel 27

Mısra: 4

" O " kişi zamiri.

Eger ki ‘āşıkı yok bir civāna meyl itsem
Gör ne ki ṭālī‘mi aña mübtelā çok olur

153. anuñ:--nuñ

Gazel 34

Mısra: 2

" O " kişi zamiri.

Şavlecān-ı ‘aşk yāruñ zülf-i ‘anber-büyıdır
Şaḥn-ı miḥnetde ser-i ‘uşşāk anuñ güyüdür

154. anı:--nı

Gazel 130

Mısra: 5

" O " kişi zamiri.

Anı yāḳūt ile sākī-i meclis eyledi tezyin
Degüldür ḳatreler cām-ı şarāb-ı hoş-güvār üzre

o dem:

1. o dem:

Kaside 4

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

O zaman.

Vezān olunca nesīm-i bahār-ı ferruḥ-dem
Çemenler oldu o dem reşk-i gülsitān-ı İrem

o dem kim:

1. o dem kim:

Gazel 136

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

O an ki , o zaman ki.

Kef-i yem-baḥşı o dem kim direm-efşān oldu
Şanki kef zāhir idüpdür yem-i Ḥazrā bu gice

o deñlü:

1. o deñlü:

Mesnevi 2

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

O kadar, derece, ölçüde.

Giyāhında o deñlü var ki ḥālet
Eger bir ehl-i derd ü ehl-i miḥnet

öbkelen:

1. öbkelenüp:-üp

Mesnevi 1

Mısra: 118

Öfkelenmek.

İsma‘il Ağa-zāde bu evzā‘a güler mi
Ol öbkelenüp kirpi gibi çehre büzer mi

oda:

1. odası:-sı

Mesnevi 1

Mısra: 57

Oda, mesken, yer.

Kendisi dede odası bir tekyedür anuñ
Hep ağzını ihsâmı ile dutdı cihānuñ

odur ki:

1. **odur ki:**

Kaside 11

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Öyledir ki.

Recām odur ki Hudādan bahş-i eşk-i ğarīb
Be āh-ı 'āşık-ı nālān be- sine-i sūzān

ög:

1. **ögersin:** -er, -sin

Gazel 110

Mısra: 5

Övmek, yüceltmek.

Ey şeyh hemān cennet ile tekeyñ ögersin
Meyhāne ile gülşeni yā kem mi şanursın

oğul:

1. **oğul:**

Mesnevi 3

Mısra: 65

Oğul, erkek evlat.

Her oğul atasına ta beñzer mi cihānda
Beñzerse eger nādır olur rüz-ı zamānda

oğl:

1. **oğl:-ı**

Mesnevi 3

Mısra: 49

Erkek evlat.

Hācī Hāsanuñ oğlı ki meşhūr-ı zamāndur
Kizb ile sefāhet ile mezkūr-ı cihāndur

2. **oğl:-ı**

Mesnevi 3

Mısra: 35

Erkek evlat.

Hācī Hāsanuñ oğlı yalanın tulumıdır
Bir doğrıca söz söylemek anuñ ölümüdür

oğlan:

1. **oğlan:**

Mesnevi 3

Mısra: 57

Erkek evlat.

Ğāyetle müdemmağ kişiye beñzer ol oğlan
Pek kendüni görmiş giderek olur o şeytān

oğul:

1. **oğlını:-ı, -n, -ı**

Mesnevi 3

Mısra: 70

Erkek evlat.

Lā-'āşimu kavlini göre Rabb-ı cihānuñ
Peygamber iken oğlını ğarķ eyledi anuñ

2. **oğlın:-ı, -n**

Mesnevi 1

Mısra: 59

Çocuk, evlat.

İn zāde babam nişler ola oğlın üşüdi
Afyon-ı vefāyı o şoğuk şuyıla yutdı

ögün:

1. **ögünmem:-me, -m**

Kaside 9

Mısra: 99

Kendini övmek, övünmek.

Ben ögünmem kadr-i şî'rüm ehl-i dil a'lā bilür
Kadr-i zer zer-ger şināsed kadr-i cevher cevheri

ok:

1. **okına:-ı, -n, -a**

Gazel 85

Mısra: 5

Ok II sevgilinin kirpiği veya yan bakışı.

Nihān olur mı hîç urğunluğum müjeñ okına
Yanında var iken ol ğamze gibi ğammāzuñ

oku:

1. **okudı:-dı**

Gazel 12

Mısra: 6

Okumak, söylemek.

Bildi tekrār dilüm derdini çözdi şiken
Okudı nāmemi ol şāh-ı melāhat kat kat

2. **okur:-r**

Kaside 6

Mısra: 26

Okumak, söylemek.

Sensin ol āşaf-ı Dārā-der ü deryā-dil kim
Vaşf idüp zātuñı bu beyti okur hep 'ālem

3. **okur:-r**

Kaside 8

Mısra: 41

(gazel, kaside) okumak.

Bülbül-i dil bāğ-ı medhūñde okur bu şî'rümi
Oldı bu şî'r-i terüñ her satrı güyā dürr-i nāb

4. **okur:-r**

Kaside 9

Mısra: 64

(gazel, kaside) okumak.

Dem-be-dem gülzār-ı medhūñde nevālar eyleyüp
'Anelīb-i dil okur bu şî'r-i ma'nā- gūsteri

okud:

1. **okudur:-ur**

Gazel 6

Mısra: 4

Okutmak.

Bu mekteb-i dilde baña ol hâce-i 'aşkuñ
Şad fenn-i muhabbet okudur ezbere cânā

ol:

1. **olalı:-alı**

Gazel 1

Mısra: 9

Olmak.

Mest-i dembeste-i 'aşkuñ olalı Dürri-i zār
Ser-i küyüñda varup eylemez oldu ğavġā

2. **oldı:-dı**

Gazel 1

Mısra: 5

Olmak.

Fülk-i dil oldu ğarık-i yem-i emvâc-ı niyâz
Şarşar-ı nâza dañı yok mı nihâyet cânā

3. **oldum:-du, -m**

Gazel 3

Mısra: 3

Olmak.

İdemez oldum şikâyet kimseye ol şâhdan
Anlaruñ da diñlerüm hep sözleri andan yaña

4. **olan:-an**

Gazel 4

Mısra: 4

Olmak.

Giryeden ğayrı günâh eylemedüm yanuñda
Yüzi şuyıyla olan bendeñe rahm eyle şehā

5. **olalı:-alı**

Gazel 5

Mısra: 9

Olmak.

Mest-i dembeste-i 'aşk olalı Dürri düşdi
Güft ü ğudan kesilüp künc-i ferāġa cânā

6. **olur:-ur**

Gazel 7

Mısra: 5

Olmak.

Ruñları olur 'arâk-rîz âteşin mey görse yār
Şanki âteşle çıkar berg-i gül-i terden gül-âb

7. **olsa:-sa**

Gazel 8

Mısra: 9

Olmak.

Olsa Dürri n'ola evşâf-ı ruñuñda ğüyā
Dilberā âyinedür tütüye ğüftāra sebeb

8. **olur:-ur**

Gazel 10

Mısra: 7

Olmak.

Dilberā eyle hâzer her pâresi hançer olur
İtme şemşir-i dil-i 'uşşâk-ı şeydâyı şikest

9. **olmadı:-ma, -dı**

Gazel 11

Mısra: 3

Olmak.

Cilve-ger olmadı 'aks-i ruñ-i âlûñ bir kez
İdeli seng-i sitem âyine-i kalbi şikest

10. **olsak:-sak**

Gazel 11

Mısra: 5

Olmak.

N'ola ger ğavta-ğor-i bañr-i ğam olsak şimdi
Aşinā idi gönül 'aşkuñ ile rûz-i elest

11. **olur:-ur**

Gazel 11

Mısra: 8

Olmak.

Tāk-ı ebrûda iken düşse zekān çāhına dil
'Āşkuñ pāye-i iclālî olur mı hiç pest

12. **olsa:-sa**

Gazel 12

Mısra: 10

Olmak.

Urdı her nāvek-i müjġānı dile zañm-ı cefā
Olsa Dürri n'ola çeşmümde cerāhat kāt kāt

13. **olmuş:-muş**

Gazel 17

Mısra: 1

Olmak.

Gülşene olmuş yine revnağ-fezā zerrin kadeh
'Iyş u nüş eyyāmıdır şun sākîyā zerrin kadeh

14. **olsa:-sa**

Gazel 19

Mısra: 4

Olmak.

Nāvek-i endüh-ı hicrûñ baġrumı hûn eylemiş
N'ola olsa eşk-i çeşm-i 'āşık-ı bî-tāb sürh

15. **olsa:-sa**

Gazel 19

Mısra: 9

Olmak.

N'ola hûnîn olsa şerham bâb-ı fenn-i 'aşkdur
Dürriyā tañrır olur zirā ki faşl-ı bâb sürh

16. **olur:-ur**

Gazel 21

Mısra: 3
Olmak.
Tāze zaḥmuñ zaḥm üzre merhem-i bihbūd olur
Pāre-i tīgüñ gelür bu cān-ı efkāra lezīz

17. **olur:-ur**
Gazel 21
Mısra: 8
Olmak.

Kaṭresinden behre-yāb olsa zülālī dilberüñ
Şekker-i şerbet-veş olur baḥr-ı zehḥāra lezīz

18. **olur:-ur**
Gazel 27
Mısra: 2
Olmak.

Raḳīb-i pür- sitem ehl-i dile şehā çok olur
Cihānda 'aşıḳ-ı bī-çāreye belā çok olur

19. **olur:-ur**
Gazel 27
Mısra: 6
Olmak.

Raḳībe mihrüñ işitdüm ü nice yāre didi
İnanma ādeme dünyāda iftirā çok olur

20. **olur:-ur**
Gazel 27
Mısra: 8
Olmak.

Görünce dağ-ı siyāhum hevā-yı zülfüñle
'Acebleme beni dīvānede ḥaṭā çok olur

21. **olur:-ur**
Gazel 27
Mısra: 10
Olmak.

'Aceb mi Dürri öperse bezmde yārüñ elin
Miyān-ı meclis-i mestānda merḥabā çok olur

22. **olan:-an**
Gazel 29
Mısra: 6
Olmak.

Eylemez rütbe-i ikbāle nigāh-ı ḥasret
Merd-i āgeh-dil olan künc-i ḳanā'at gözedür

23. **olur:-ur**
Gazel 30
Mısra: 7
Olmak.

Güy u çevgānuñ olur şahn-ı ğam-ı 'aşḳuñda
Sen ḳıyās itme ser-i 'aşıḳı müftine gider

24. **oldı:-dı**
Gazel 47
Mısra: 1
Olmak.

Gözine sürme çeküp āfet-i cān oldı o yār
Ġamzesi tīgine zağ urdı şaḳın ey dil-i zār

25. **olmaz:-maz**
Gazel 56
Mısra: 1
Olmak.

Her kimüñ 'askeri eşḳ ü 'alemi āh olmaz
Milk-i 'aşḳa dil-i āşüfte gibi şāh olmaz

26. **olmaz:-maz**
Gazel 56
Mısra: 4
Olmak.

'Ālemüñ naḳşına ol rind ki āşüfte degül
Menzil-i merd-i raşad-sāz gibi cāh olmaz

27. **olmaz:-maz**
Gazel 56
Mısra: 8
Olmak.

Destüñe cām-ı Cem al 'ālemi seyr it zīrā
Varmayan mey-kedeye 'ārif-i āgāh olmaz

28. **olmaz:-maz**
Gazel 56
Mısra: 10
Olmak.

Ḳays-veş rāh-ı maḥabbetde yüri püyān ol
Dürriyā sāye gibi hiç saña hem-rāh olmaz

29. **ol:**
Gazel 63
Mısra: 9
Olmak.

Şüfi-i pīr-i muğān ol Dürriyā cām al ele
Olmaḳ isterseñ eger endüh-ı devrāndan ḥalāş

30. **olduñ:-du, -ñ**
Gazel 70
Mısra: 1
Olmak.

Baña evvelki gibi eylemez olduñ elṭāf
Saña geḳmiş gibi şāhum beni ḥaşm-ı leffāf

31. **olsa:-sa**
Gazel 71
Mısra: 7
Olmak.

Ehl-i dil süst ü denī olsa n'ola rif'atde
Rüy-ı deryāda çıḳa ḳa'rda bīçāre şadef

32. **olan:-an**
Gazel 72

Mısra: 7
Olmak.

Tekye-i 'aşk-ı mecâzide olan 'âşıkları
Bir gün elbetde kırmaz irşâd ider bu pîr-i 'aşk

33. **olur:-ur**
Gazel 72
Mısra: 2
Olmak.

Geçmesün gerdânına hiç kimsenün zencîr-i 'aşk
Yohsa bir Leyliye olur Kays-ı bî-tedbir-i 'aşk

34. **olsa:-sa**
Gazel 73
Mısra: 1
Olmak.

Nâlem âheng ü sirişk olsa n'ola târ-ı firâk
Hışm idüp kaddümi çeng itdi yine bâr-ı firâk

35. **olmaz:-maz**
Gazel 74
Mısra: 3
Olmak.

Bir gün olmaz kim nice 'uşşâk kurbân olmaya
Böyledür elbetde resm-i tekye-i gümrâh-ı 'aşk

36. **olmuşdur:-mış, -dur**
Gazel 74
Mısra: 2
Olmak.

Bî-amândur kimseye rahm eylemez hiç şâh-ı 'aşk
Küştelerden püşte olmuşdur siyâset-gâh-ı 'aşk

37. **olan:-an**
Gazel 75
Mısra: 7
Olmak.

Râzını hâne-i dilde tutamaz 'âşık olan
Yeñemez kendüsini hâşılı nâlân-ı firâk

38. **olmadan:-madan**
Gazel 76
Mısra: 9
Olmak.

Tîğ-i cevruñle dil-efgâr olmadan hâlî degül
Kânlar ağılar Dürri-i nâ-şâd elüñden ey felek

39. **ola:-a**
Gazel 78
Mısra: 1
Olmak.

Hemişe kâruñ ola gayrıya vefâ itmek
Revâ mı 'âşık-ı bî-çäreye cefâ itmek

40. **olursa:-ur, -sa**
Gazel 78
Mısra: 10
Olmak.

O şâh-ı ma'deletün hâk-i pâyini eyle
Olursa çeşm-i 'alile eger devâ itmek

41. **olmasañ:-ma, -sa, -ñ**
Gazel 79
Mısra: 4
Olmak.

Âteş-i süz-ı dilüm eflâke çıkmazdı eger
Dâ'imâ hem-şoñbet-i ağıyâr-ı bed-kâr olmasañ

42. **oldı:-dı**
Gazel 83
Mısra: 2
Olmak.

Reşk-bağşâ-yı cihân oldı fezâsı Kozinün
Oldı kevşerle meger şive-nümâsı Kozinün

43. **oldı:-dı**
Gazel 83
Mısra: 16
Olmak.

Devletinde yine bir zât-ı 'azîmü's-şânuñ
'İyd u kıadr oldı bize şubh u mesâsı Kozinün

44. **oldı:-dı**
Gazel 84
Mısra: 5
Olmak.

Evvel baña rahm eyler idün şimdi ne oldı
Ey baht-ı siyeh sen dañi dildâra mı uyduñ

45. **oldı:-dı**
Gazel 85
Mısra: 7
Olmak.

Ğarık-ı bañr-i niyâz oldı fülk-i dil cânâ
Dañi nihâyeti olmaz mı şarşar-ı nâzuñ

46. **olmasa:-ma, -sa**
Gazel 85
Mısra: 12
Olmak.

Şikeste-hâtır ider miydi Dürriyâ seni yâr
Başuñda olmasa böyle eger senün yazuñ

47. **olmaz:-maz**
Gazel 85
Mısra: 8
Olmak.

Ğarık-ı bañr-i niyâz oldı fülk-i dil cânâ
Dañi nihâyeti olmaz mı şarşar-ı nâzuñ

48. **oldı:-dı**
Gazel 90

Mısra: 8

Olmak.

Tekye-i 'aşk u maḥabbetde ol abdālüm ki ben
Gerden ü düş u dil ü cānumda āhum oldı şāl

49. **oldı:-dı**

Gazel 90

Mısra: 10

Olmak.

Dürriyā gevher-fürüş-ı çārsü-yı dānişüm
Naẓmumuñ her satrı oldı rişte-i 'ıķdu'l-le'al

50. **oldı:-dı**

Gazel 94

Mısra: 8

Olmak.

Āḥır deler bu nüh siper-i çerḥi tır-i āḥ
Bār-ı ğamuñla kâmetüm oldı kemân-ı ğam

51. **oldı:-dı**

Gazel 94

Mısra: 10

Olmak.

Sünbüldür āḥ-ı dil gül-i terdür bu tāze dāğ
Ey Dürri cismüm oldı benüm gül-sitân-ı ğam

52. **ola:-a**

Gazel 98

Mısra: 1

Olmak.

Sevdüm o cefâ-kârı vefâdâr ola dirdüm
Terk ide cefâsını baña yâr ola dirdüm

53. **olurdum:-ur, -du, -m**

Gazel 100

Mısra: 7

Olmak.

Başı kaba yalın ayak abdālı olurdum
Ḥammâma koyup dilberi 'uryân idebilsem

54. **olan:-an**

Gazel 101

Mısra: 9

Olmak.

Sînemde olan dāğa olmakda revân eşküm
Güyâ gül-i gülzâra ey Dürri düşer şebnem

55. **oldı:-dı**

Gazel 102

Mısra: 11

Olmak.

Ḳaḍî-i şehri oldı şimdi bir kerem-kâr-ı cihân
Yümn-i teşrifîyle yokdur bir diyâra minnetüm

56. **olup:-up**

Gazel 102

Mısra: 13

Olmak.

Behre-yâb-ı neşve-i 'adli olup itdüm şafâ
Ḳalmadı aslâ şarâb-ı hoş-güvâra minnetüm

57. **oldum:-du, -m**

Gazel 103

Mısra: 4

Olmak.

Murgân-ı ğam itse n'ola başumda mekân
Mecnûn-ı ser-i zülf-i siyehkâr oldum

58. **oldum:-du, -m**

Gazel 103

Mısra: 6

Olmak.

Ḳalmadı benüm şabr u sükünüm şimdi
Pervâne-i şem'-i ruḥ-ı dildâr oldum

59. **oldum:-du, -m**

Gazel 103

Mısra: 10

Olmak.

Ey Dürri o gül gayra muḳârin olalı
Bülbül gibi âzürde-dil-i ḥâr oldum

60. **olaydum:-a, -y, -du, -m**

Gazel 105

Mısra: 10

Olmak.

Ol āḥü-dîde pek vahşî imiş bilmezdüm ey Dürri
Eger bilmiş olaydum dām-ı efkâra düşürmezdüm

61. **olmasaydum:-ma, -sa, -y, -du, -m**

Gazel 105

Mısra: 5

Olmak.

Aña ḥayrân-ı esrâr-ı ḥaṭ-ı yâr olmasaydum ben
Elümden şişe-i nāmûsı kühsâra düşürmezdüm

62. **olayın:-ayın**

Gazel 111

Mısra: 8

Olmak.

Raḳîbi itmez isem tiğ-i āhum ile helāk
Cihân-ı siflede nâ-merd ü nâ-pesend olayın

63. **olayın:-ayın**

Gazel 111

Mısra: 10

Olmak.

'Aceb mi ḥāme-i Dürri yazarsa vaşf-ı lebûñ
Bu kâr-ı vüṣ'at ile der ki çüb-ı ḳand olayın

64. **olsun:-sun**

Gazel 115

Mısra: 6

Olmak.

Ey şeh-i mülk-i cefâ şahrâ-yı 'aşkuñda senüñ
Küşte-i şemşirüñ olsun ger belâsın isteyen

65. **olsun:-sun**
Gazel 119
Mısra: 4
Olmak.

İderin küşte rakîbi bulıcak ister ise
Küy-i dilber harem-i Ka'be-i 'ulyâ olsun

66. **olsun:-sun**
Gazel 121
Mısra: 1
Olmak.

Dest-i sâkîde yine rıtlı-i girân olsun dirin
Dîde-i dilden gam-ı dünyâ nihân olsun dirin

67. **olsun:-sun**
Gazel 121
Mısra: 8
Olmak.

Va'de-i vaşluñ ferâmûş itme minnet eylerin
Parmağunda rişte-i cân rîsmân olsun dirin

68. **oldı:-dı**
Gazel 125
Mısra: 6
Olmak.

Nîsân-ı luţf-ı Hakk ile ey meh-liķâ gönül
Lü'lü'-yi 'aşkuña şadef oldı bihamdihi

69. **olsun:-sun**
Gazel 126
Mısra: 6
Olmak.

Nev-resîde mîve-i vaşluñ ala lâyıķ mı el
Olsun ey nâzûk nihâl-i bağ-ı nâz ulu nâm ile

70. **olalı:-alı**
Gazel 129
Mısra: 3
Olmak.

Olalı efgende-i çâh-ı zenaḥdân-ı yâr
Naķş-ı sipihr-i ğamı buldı gönül bi-şübâh

71. **olsa:-sa**
Gazel 132
Mısra: 1
Olmak.

Ref' idüp zülfini mihr-i ruḥ-ı tâbân olsa
Açılup gonca-i baḥtum gül-i ḥandân olsa

72. **olsa:-sa**
Gazel 132
Mısra: 10
Olmak.

Pendümi diñlemez ol yâr benüm ey Dürri
Güşına almaz eger la'l-i Bedeḥşân olsa

73. **ola:-a**
Gazel 134
Mısra: 6
Olmak.

Ayrılma âsitân-ı der-i luţf-ı yârdan
Şâyed küşâde eyleye bir rûzgâr ola

74. **olan:-an**
Gazel 140
Mısra: 10
Olmak.

Bir şarşar-ı ḥazâna bakar cümlesi hemân
Dehrüñ bakar mı 'ârif olan kimse bağına

75. **ola:-a**
Gazel 141

Mısra: 10
Olmak.

Bâzîçe-i maḥabbet ü 'aşkıñda ol perî
Dürriyi bir zamân ola bulmaya araya

76. **oldı:-dı**
Gazel 141
Mısra: 6
Olmak.

Düşdüm görünce beñlerüñi çâh-ı ḥayrete
Ehl-i raşad-veş oldı nigâhum sitâreye

77. **olan:-an**
Gazel 149
Mısra: 9
Olmak.

Maraż-ı 'aşkı olan itmesün ümmîd-i necât
Aña 'âlemde devâ olmaz ecelden ğayrı

78. **olmasa:-ma, -sa**
Gazel 154
Mısra: 8
Olmak.

Âteş-i 'aşk-ı nühüftem duyılır mıydı benüm
Derd-i âh-ı dil eger olmasa izhâr idici

79. **olmasa:-ma, -sa**
Gazel 155
Mısra: 10
Olmak.

Kim zabt iderdi bu dil-i divâneñi eger
Ey Dürri yârüñ olmasa zencîr-i kâküli

80. **olaydı:-a, -y, -dı**
Gazel 157
Mısra: 1
Olmak.

Tiriñe cānā hedef sīnem olaydı kâşkî
Nevk-i peykānuñla dil hem-dem olaydı kâşkî

81. **olmaz:-maz**

Gazel 160

Mısra: **3**

Olmak.

Yokdur nihāyet derdüme hād olmaz āh-ı serdüme
Bağsañ bu rüy-ı zerdüme itdi ğamuñ altun gibi

82. **ol:**

Gazel 163

Mısra: **6**

Olmak.

Sipih-r-i vaşla irer mihr-i lutf ile her gün
Yoluñda zerre-veş ol dil ki pāymāl oldu

83. **oldı:-dı**

Gazel 163

Mısra: **2**

Olmak.

Ruñuñ ki neş'e-i bāde ile al al oldu
Gül-i hüsün açılıp zīnet-i cemāl oldu

84. **olmaz:-maz**

Gazel 164

Mısra: **1**

Olmak.

Bāğ-ı 'ālemde ruñuñ gibi gül olmaz bir dañı
Dehre kıddüñ gibi gelmez 'ar'ar-ı fāñir dañı

85. **olan:-an**

Kaside 1

Mısra: **13**

Olmak.

Żulmet-i ğamda olan mürde-i dil-teşnelere
Nāvdān-ı keremi āb-ı hayāt itdi revān

86. **olıcağ:-ıcağ**

Kaside 1

Mısra: **87**

Olmak.

Ben çerağ-ı der-i 'ālīñ olıcağ lāyıkdur
Olsa pervāne-i lutf u keremüñ devr- künān

87. **olmadadur:-mada, -dur**

Kaside 1

Mısra: **58**

Olmak.

Dest-berr ü felek-i dehr-i denī-perverden
Rüz u şeb olmadadur dīdelerüm kaçre-çekān

88. **olsa:-sa**

Kaside 1

Mısra: **88**

Olmak.

Ben çerağ-ı der-i 'ālīñ olıcağ lāyıkdur
Olsa pervāne-i lutf u keremüñ devr- künān

89. **ola:-a**

Kaside 2

Mısra: **8**

Olmak.

Nice mir'āt-ı hayāl eylese meh pertevini
Rüz-ı rüşen ola bī-şek şeb-i deycür ol dem

90. **olurdı:-ur, -dı**

Kaside 2

Mısra: **39**

Olmak.

Rişte-i şu'le-i mihr üzre olurdı lü'lü'
Feyz-i ihsānına düş olsa eger zerre-i kem

91. **olur:-ur**

Kaside 3

Mısra: **1**

Olmak.

Gehī miğfer olur gülşende geh şekl-i siper gonca
Bu resm ile hezāruñ āhına göğsin gerer gonca

92. **oldı:-dı**

Kaside 4

Mısra: **53**

Olmak.

Baña ne oldı şehā içre çünkü Hātemden
Keremde Bermekiyān gibi n'ola olsa 'alem

93. **olsa:-sa**

Kaside 4

Mısra: **54**

Olmak.

Baña ne oldı şehā içre çünkü Hātemden
Keremde Bermekiyān gibi n'ola olsa 'alem

94. **olup:-up**

Kaside 4

Mısra: **31**

Olmak.

Çemende kaçır-ı zümür-rüd olup yine gonca
Konuldu yer yer ana hārdan nice süllem

95. **ola:-a**

Kaside 6

Mısra: **4**

Olmak.

Levhaşallāh zihī hīl'at-ı zī-kıymet kim
Olmaya aña bāhā ola eger yem dirhem

96. **olasın:-a, -sın**

Kaside 6

Mısra: **62**

Olmak.

Ṭaḳasın raḥş-i sebük sebzüñe altun zencîr
Olasın şâh-ı cihân-bâna vezîr-i a'zam

97. **olup:-up**
Kaside 6
Mısra: **21**
Olmak.

Ḥayme-i ḳadrüñ olup künbed-i çerḥ-i devvâr
Şu'le-i mihr-i sipihr oldı tınâb-ı muḥkem

98. **ola:-a**
Kaside 7
Mısra: **94**
Olmak.

Düşmen-i bed-ḥâhuñuñ bağına tîr olup şihâb
Kelle-i a'dâña çarḥ ola senüñ gürz-i girân

99. **olamaz:-amaz**
Kaside 7
Mısra: **28**
Olmak.

Nâvek-endâz -ı fezâ'-yı ma'rifetsin şimdi sen
Olamaz ḳavs-i ḳuzaḥ saña kepâde bir kemân

100. **olduğum:-duğ, -um**
Kaside 7
Mısra: **72**
Olmak.

Dest-i ğamda ḥâtem itmezdi ḳad-i ḥam-geştemi
Ehl-i dilden olduğum bilse bu çarḥ-ı bî-amân

101. **olup:-up**
Kaside 7
Mısra: **84**
Olmak.

Âşinâyum yemm-i medḥüñ ile tâ rûz-ı elest
Sözlerüm dürr-i ter olup n'ola olsa nükte-dân

102. **olur:-ur**
Kaside 7
Mısra: **55**
Olmak.

Hep beri zevḳ ü şafâ olur nihâl-i ḳaddimüñ
Bâğ-ı cism-i zerdüme luṭfuñ olursa bâğbân

103. **olur:-ur**
Kaside 7
Mısra: **70**
Olmak.

Derd ü ğamla ağlasam deryâ olur rûy-i zemîn
Cân u dilden âh itsem dehr olur sümbül-sitân

104. **oldı:-dı**
Kaside 9
Mısra: **38**
Olmak.

Eyledi millet-i mesîhiyye seccâdemüz 'an- 'aşâ
Tekye oldı eşḳiyânüñ devr-i 'adlinde yeri

105. **oldı:-dı**
Kaside 9
Mısra: **87**
Olmak.

Sî dü-sâl oldı tereddüd ideli dergâhuña
Sebeb iḥsânüñ 'atâ kıl eyle luṭf-ı bihteri

106. **olmuşdur:-mış, -dur**
Kaside 9
Mısra: **17**
Olmak.

Cümle mefhûm-ı kitâb-ı ḳadrüñ olmuşdur kerem
Rişte-i ḥürşid-i iḥsândur ser-â-ser mıstarı

107. **ola:-a**
Kaside 12

Mısra: **22**
Olmak.

Bilürin eyledüğün luṭfuñı inkâr itmeme
Şanma köşküñ gibi erbâb-ı dile ola ceḥûd

108. **ola:-a**
Mesnevi 1
Mısra: **59**
Olmak.

İn zâde babam nişler ola oğlın üşüdi
Afyon-ı vefâyı o şoğuk şuyıla yutdı

109. **olan:-an**
Mesnevi 1
Mısra: **110**
Olmak.

Dursun oralar anda mı nâ-çârum ağamuz
Ol merd ü zen-i dehr olan ol 'ucbe-nümâmuz

110. **olan:-an**
Mesnevi 1
Mısra: **124**
Olmak.

Bilmem daḥi kimler bu sene çıkdı o cāya
Ol Cennet-i a'lâ olan ol kân-ı şafāya

111. **olıcak:-ıcaḳ**
Mesnevi 1
Mısra: **96**
Olmak.

Eyyüb Çelebi anda sa'âdetle buyurmuş
Ḳuşlık olıcak başını örter de uyurmuş

112. **olup:-up**
Mesnevi 1
Mısra: **3**
Olmak.

Her nefḥa-i cân-baḥşuñ olup nefḥa-i 'anber
Yaylaḳımuza uğraduğün oldı muḳarrer

113. **olanı:-an, -ı**

Mesnevi 2

Mısra: **47**

Olmak.

Hemân meşhûr olanı eyle tahrîr

Dilâ eyle velikin hâk ta'bir

114. **olmasaydı:-ma, -sa, -y, -dî**

Mesnevi 2

Mısra: **99**

Olmak.

Eger ser-çeşme olmasaydı ol mâ

Aşkarken buz dutardı anı zibâ

115. **olmayaydı:-ma, -y, -a, -y, -dî**

Mesnevi 2

Mısra: **134**

Olmak.

Eger ketb olsa kâğıd kalmayaydı

Bu nüh çarh aña bir cüz olmayaydı

116. **olsa:-sa**

Mesnevi 2

Mısra: **17**

Olmak.

Cinân olsa 'aceb midür bu yaylak

Gören de görmeyen de cümle müştâk

117. **olur:-ur**

Mesnevi 2

Mısra: **30**

Olmak.

Hemân şem itdügi sâ'atde fi'l-hâl

Ne hikmetdür ki olur Rüstem-i Zâl

118. **ol:**

Mesnevi 3

Mısra: **64**

Olmak.

Hâcî Hasana beîzememiş zerre kadar bu

Ol şâlih ü dîndâr-ı 'arâzla bu 'acîb hû

119. **ola:-a**

Mesnevi 3

Mısra: **31**

Olmak.

Gömgök ola sünbül gibi yüzi gözi ya'ni

Havf eyleye kızb eylemiye bir sözi ya'ni

120. **ola:-a**

Mesnevi 3

Mısra: **41**

Olmak.

Hâşâ ki guzâta diyicek söz ola ol söz

Bu sözi diyen şahşa revâ mı vireler yüz

121. **olan:-an**

Mesnevi 3

Mısra: **47**

Olmak.

Qadr-i zeri zerger olan a'lâ bilür ey dil

Kimyâyı şanur bilmeyen âdem göricek gil

122. **olcak:-ıcak**

Mesnevi 3

Mısra: **24**

Olmak.

Kâfir didi mü'minlere bir kes dise hâlid

Münkir olcak ol kişi ol bulmasa şahid

123. **olmakla:-mak, -la**

Mesnevi 3

Mısra: **11**

Olmak.

Halkı acı kuvvetliler olmakla ser-â-pâ

Her lâhza o şehriñ öper ayağını deryâ

124. **olmayan:-ma, -y, -an**

Mesnevi 3

Mısra: **46**

Olmak.

'Âlim bilür 'âlemde hemân qadr-i guzâtı

Hızr olmayan âdem ne bilür âb-ı hayâtı

125. **olur:-ur**

Mesnevi 3

Mısra: **58**

Olmak.

Gâyetle müdemmağ kişiye beñzer ol oğlan

Pek kendüni görmüş giderek olur o şeytân

126. **olupdur:-updur**

Tarih 4

Mısra: **11**

Olmak.

Harf-i mu'cem ki bu mısra'da olupdur târih

Aldı Bağdâdı o Dârâ-yı dilir ü cem-câh

127. **oldı:-dı**

Tarih 7

Mısra: **2**

Olmak.

Habbezâ kaşr-ı gülîstân tarh-ı cây-ı dil-güşâ

Şâh-ı gül işe-i nuķûş-ı ezhârı oldı gūyiyâ

128. **olupdur:-updur**

Tarih 8

Mısra: **16**

Olmak.

Ŧāk-ı ebrû-yı civânân gibidür 'ayniyle

Bir güzel gözlü güzel köprü olupdur hâkka

129. **oldı:-dı**

Tarih 9

Mısra: 4
Olmak.

Saḥa-yı kervān olmada ḥamd ile mīrūm
Şadr-ı Rūm oldu o fāzıl diyū luṭf-ı Ḥaḳla

130. **oldı:-dı**
Tarih 9
Mısra: 6
Olmak.

Şād olup Dürrī bü'l hevāsı ile tārīḥin didi
Oldı şadr-ı Rūmili Maḥmūd Efendi 'adl ile

131. **olup:-up**
Tarih 10
Mısra: 1
Olmak.

Olup Maḥmūd Efendi şadr-ı Rūma
Bi-ḥamdillāḥ merāma oldu nā'il

132. **oldı:-dı**
Tarih 11
Mısra: 4
Olmak.

Dürrī-i dā'ī şafāsından didi tārīḥini
Oldı şadr-ı Rūm ile Maḥmūd Efendi yümn ile

133. **oldı:-dı**
Tarih 18
Mısra: 2
Olmak.

Nāmi zāde dile ilmik gibi
Ser-i erbāb-ı devā'ül-ḥāl oldu

134. **ol:**
Gazel 3
Mısra: 3
O.

İdemez oldum şikāyet kimseye ol şāhdan
Anlaruñ da diñlerūm hep sözleri andan yaña

135. **ol:**
Gazel 3
Mısra: 6
O.

Ter düşer āḥ itdüginden 'āşık-ı şeydā senüñ
Şöyle nāzūkdür hevādan nem ḳapar ol meh-liḳā

136. **ol:**
Gazel 3
Mısra: 9
O.

Dürriyā āḥ eyleme gel incinir ol nev-civān
İncidür şarşar nihāl-i tāzeyi zirā hevā

137. **ol:**
Gazel 6
Mısra: 3
O.

Bu mekteb-i dilde baña ol ḥāce-i 'aşkuñ
Şad fenn-i muḥabbet okudur ezbere cānā

138. **ol:**
Gazel 7
Mısra: 8
O.

Gerçi yakduñ rüyuma çin-i cebin izhār idüp
Deldi ammā bağrumı ol tığ-i bürrān-ı 'itāb

139. **ol:**
Gazel 8
Mısra: 3
O.

Yok yere 'āşıkı biñ pāre ider ol ḥünī
İstemez cevri ü cefā itmege bir pāre sebeb

140. **ol:**
Gazel 8
Mısra: 7
O.

Çekerin cevri ol kaşı kemānuñ ammā
Bulmadum cürmüme hiç ey dil-i bī çāre sebeb

141. **ol:**
Gazel 10
Mısra: 9
O.

Bezm-i ğamda Dürriyā ol şāḥ-ı ḥüsne göz kıpar
Şanma bād itdi ḥabāb-ı cām ü şahbāyı şikest

142. **ol:**
Gazel 11
Mısra: 1
O.

Öldürüp kanum içer dem-be-dem ol gözleri mest
Görmedüm ben o cefā-pīşe gibi bāde-perest

143. **ol:**
Gazel 19
Mısra: 6
O.

Küşte-i şimşir-i nāz itmek diler 'aşıkları
Giymiş ol yār-ı ğazabnāküm bugün esbāb sürḥ

144. **ol:**
Gazel 24
Mısra: 4
O.

Bād-ı cefāsı rüyumu bir şekle koydu kim
Ol şekli berge şarşar-ı tünde ḥazān virür

145. **ol:**
Gazel 29

Mısra: 4

O.

Ki eger bir nigeḥ-ı lutf ile bî-çârelerin
Raḥm idüp 'âşık-ı miskîn ol âfet gözedür

146. ol:

Gazel 29

Mısra: 9

O.

Ḳabs idi ehl-i vefâ ol da cihândan gitdi
Dürriyâ ḳalmadı 'âlemde ḫaḳîḳat gözedür

147. ol:

Gazel 41

Mısra: 9

O.

Ol raḳîbûn suḫre-i dehr olduḡun görseñ yine
Ḥaylî demdür böyle vaz'-ı çarḫa 'irfân muntazır

148. ol:

Gazel 41

Mısra: 13

O.

Ol gül-i gülzâr-ı fazlı Ḥaḳ ḫazândan şaḳlasun
Mişli gelmez dehre olma ey gülîstân muntazır

149. ol:

Gazel 44

Mısra: 1

O.

Ḳatl-i 'uşşâkı kaçan ol gözi cellâd ister
Ḥançer-i ḡamze-i dil-düzi imdâd ister

150. ol:

Gazel 44

Mısra: 3

O.

Ol ḳadar itdüḡi tekmiḳ kitâb-ı şîre
Ne sebaḳ ister o meh-pâre ne üstâd ister

151. ol:

Gazel 46

Mısra: 2

O.

Bâḡ-ı ḳalb-i dilrübâdan kim gül-i vuşlat ḳopar
Eyler ol sâ'at perîşân şarşar-ı firḳat ḳopar

152. ol:

Gazel 48

Mısra: 3

O.

Ḡam-ı hicrân beni ol deñlü za'if eyledi kim
Şimdi bu cân-ı 'azîzüm tenüme bâr gelür

153. ol:

Gazel 50

Mısra: 1

O.

Tîrin kaçan ki ol ḳaşı yâdur kemân ider
Evvel emirde püte-i cânüm nişân ider

154. ol:

Gazel 53

Mısra: 6

O.

Çarḫ-ı 'aşḳ-ı dil-rübânuñ hep çıkarduk naḳşını
Ol raşad-sâz-ı tercüme-ârâma girmiş çıḳmışuz

155. ol:

Gazel 54

Mısra: 5

O.

Yeter ol abdâl-ı 'aşḳuz âhımuza şal götürdü
Şorarsañ ḫâlimüz mesned-nişîn-i künc-i hicrânuz

156. ol:

Gazel 56

Mısra: 3

O.

'Âlemüñ naḳşına ol rind ki âşüfte degül
Menzil-i merd-i raşad-sâz gibi câh olmaz

157. ol:

Gazel 61

Mısra: 2

O.

Düşmen ile ḫayf kim bezm eyleyüp hem-câm imiş
Ol hümâ-pervâz evc-i nâr-ı ḡayra râm imiş

158. ol:

Gazel 65

Mısra: 5

O.

Ol da bend oldu dile zülfi girih-gürûñ gibi
Biz dir idük gelse olsa lutfına bir çâre ḫaṭ

159. ol:

Gazel 72

Mısra: 3

O.

Avların deşt-i maḫabbetde ol âhû-dideyi
Ḳâmetüm itdüm kemân u âhum itdüm tîr-i 'aşḳ

160. ol:

Gazel 72

Mısra: 9

O.

Şöyle maḫlûṭ oldu kim 'aşḳ ile ol meh-peykerüñ
Eyler oldu her muşavver Dürriyi taşvîr-i 'aşḳ

161. ol:

Gazel 78

Mısra: 4

O.

Ümîd-i âb-ı hayât itmeden nedür farkı
Dehânın öpmegi ol şühdan recâ itmek

162. ol:

Gazel 83

Mısra: 17

O.

Haşre dek ide şafasın Kozinüñ ol fâzıl
Hiç fenâ bulmaya dünyâda esâsı Kozinüñ

163. ol:

Gazel 85

Mısra: 6

O.

Nihân olur mı hiç urğunluğum müjeñ okına
Yanında var iken ol gamze gibi gammâzuñ

164. ol:

Gazel 86

Mısra: 4

O.

Olan efgende-i zülf-i girih-girün senün cânâ
Döner ol fülke kim girdâbına düşmişdür 'ummānuñ

165. ol:

Gazel 87

Mısra: 2

O.

Büse-i ruhsâr-ı yâre vir yine içdâm-ı dil
Ol civānuñ bir gülün koçmağdur ancağ kām-ı dil

166. ol:

Gazel 87

Mısra: 5

O.

Korkarın ol zâlim öldürmüşdür ol bî-çâreyi
Küyına zirâ gidelden gelmedi peygām-ı dil

167. ol:

Gazel 87

Mısra: 5

O.

Korkarın ol zâlim öldürmüşdür ol bî-çâreyi
Küyına zirâ gidelden gelmedi peygām-ı dil

168. ol:

Gazel 88

Mısra: 1

O.

Ol yâr-ı sitem-kâr ile bilmem nic'olur hâl
Ol gamzesi hûn-hâr ile bilmem nic'olur hâl

169. ol:

Gazel 88

Mısra: 2

O.

Ol yâr-ı sitem-kâr ile bilmem nic'olur hâl
Ol gamzesi hûn-hâr ile bilmem nic'olur hâl

170. ol:

Gazel 88

Mısra: 4

O.

Biñ 'aşıkı bir demde ider beste-i yek-târ
Ol gözleri şehhâr ile bilmem nic'olur hâl

171. ol:

Gazel 88

Mısra: 8

O.

Mülk-i dilümi eyledi yağmâya teveccüh
Ol gözleri Tâtâr ile bilmem nic'olur hâl

172. ol:

Gazel 90

Mısra: 7

O.

Tekye-i 'aşk u mahabbetde ol abdālüm ki ben
Gerden ü düş u dil ü cânımda âhum oldı şâl

173. ol:

Gazel 91

Mısra: 6

O.

Selâmın dirîğ eyleyüp bizden âyâ
Niçün itmez ol şâh-ı hûbân tenezzül

174. ol:

Gazel 92

Mısra: 3

O.

Çünkü ol dilber kitâb-ı nâzı tekmiñ eylemiş
Sen daği katı niyâzı eyle ezber ey gönül

175. ol:

Gazel 94

Mısra: 5

O.

Urgun mısın benüm gibi ol kaşı yaya
Sîneñde şerhalarındur ey nâtüvân-ı gam

176. ol:

Gazel 98

Mısra: 3

O.

Sermâye-i 'ömrüm varup ol hâce-i hüsne
Kâlâ-yı vişâli ile bazar ola dirdüm

177. ol:

Gazel 98

Mısra: 7

O.

Ağyār-ı sitem-kāra vefālar ide ol şāh
Lāyık mı baña cevır ide bīmār ola dirdüm

178. ol:

Gazel 101

Mısra: 2

O.

Şemşīr-i ğam-ı 'aşkı koñ pārelesün sīnem
Tek derd-i dilüm ğörsün ol dilber-i nāzük-fem

179. ol: -ür, -mez, -dū, -m

Gazel 105

Mısra: 9

O.

Ol āhū-dīde pek vahşī imiş bilmezdüm ey Dürri
Eger bilmiş olaydum dām-ı efkāra düşürmezdüm

180. ol: -sl, -n, -a

Gazel 109

Mısra: 9

O.

Vaşlı kālāsına ol hāce-i hūsnūñ Dürri
Vireyin naqd-i dil ü cānı bahā neyleyeyim

181. ol:

Gazel 112

Mısra: 8

O.

Reh-güzārında yüzüm ferş-i qādem eyleyeyin
Tek hemān lutf idüp ol āfet-i devrān yürisün

182. ol:

Gazel 113

Mısra: 2

O.

Dil-i şeydāyı dilber eyledi efkār var olsun
Derūnumda yer itdi ol qāmer-ruhsār var olsun

183. ol:

Gazel 113

Mısra: 7

O.

Görüp meyl ide şāyed ol hezār-ı bāğ-ı istiğnā
Hele dāğ-ı ğamıyla sīnemüz gülzār-vār olsun

184. ol:

Gazel 120

Mısra: 3

O.

Ol ğamzelerūñ ikisi de āfet-i cāndur
'Uşşākı helāk itmede ser-bāz güzelsin

185. ol:

Gazel 120

Mısra: 5

O.

Bir ān yüzüñi görmeseñ ol ān ölürüz biz
Bilmem bize n'itdūñ ne füsün-bāz güzelsin

186. ol:

Gazel 120

Mısra: 7

O.

Geh gül görünür ol ruḥı ālūñ gehī āteş
İtdūñ bizi ḥayrān ne siḥrbāz güzelsin

187. ol:

Gazel 121

Mısra: 3

O.

Qanımı içmek murād eylermiş ol şūḥ-ı cihān
Hiç aña incinmez ben nüş-ı cān olsun dirin

188. ol:

Gazel 122

Mısra: 4

O.

Degül kelef görinen rüy-ı mäh-ı ğarrāda
Düşürdi zūlfini ruhsārı üzre ol dil-cū

189. ol:

Gazel 123

Mısra: 8

O.

Ey gönül dām-ı niyāz ile şikār olmaz o yār
Aña çok himmet gerekdür ol hümā girmez ele

190. ol:

Gazel 132

Mısra: 3

O.

Açılurdu der-i maqşūd eger ol mäh-likā
Germ olup bāde ile çāk-ı giribān olsa

191. ol:

Gazel 132

Mısra: 9

O.

Pendümi dinlemez ol yār benüm ey Dürri
Güşına almaz eger la'l-i Bedeḥşān olsa

192. ol:

Gazel 134

Mısra: 3

O.

Reşk-āver-i cinān olur ol bezm-i dil-firīb
Gülzār ola şarāb ola ol gül-'izār ola

193. ol:

Gazel 134

Mısra: 4

O.

Reşk-âver-i cinân olur ol bezm-i dil-firîb
Gülzâr ola şarâb ola ol gül-‘izâr ola

194. ol:

Gazel 135

Mısra: 7

O.

Çıkarmış Ka’be-i kûyından ol meh-veş diyü ey dil
İder peyk-i ümîdüm cân-ı zâra dâ’imâ müjde

195. ol:

Gazel 135

Mısra: 9

O.

Saîa ol şâh-ı behcet manşib-ı vaşlın ider derler
Müheyyâ eyle neñ var mâ-melekden Dürriyâ müjde

196. ol:

Gazel 136

Mısra: 7

O.

Şanmañ ol şaḥna zîyâ virdi ol iki meş’al
İndiler hep yire mihr ü meh-i ğarrâ bu gice

197. ol:

Gazel 136

Mısra: 7

O.

Şanmañ ol şaḥna zîyâ virdi ol iki meş’al
İndiler hep yire mihr ü meh-i ğarrâ bu gice

198. ol:

Gazel 136

Mısra: 10

O.

Şubḥa dek birbirine yine hevâ-dâr oldı
Ol iki tâze vü ter naḥl-i dil-ârâ bu gice

199. ol:

Gazel 141

Mısra: 8

O.

Bâzâr-ı vuşlat itmiş iken naḥd-i cân ile
Ol şâh-ı hûr-ı nâz beni çaldı pâreye

200. ol:

Gazel 141

Mısra: 9

O.

Bâziçe-i maḥabbet ü ‘aşkında ol perî
Dürriyi bir zamân ola bulmaya araya

201. ol:

Gazel 142

Mısra: 3

O.

Öpsem olur ol dilber-i nâzük-teni güyâ
Bâĝ-ı ruḥunuñ şad gül-i bi-ḥârı küşâde

202. ol:

Gazel 143

Mısra: 10

O.

Aḥvâlûñi nigâh ile ‘arz eyle Dürriyâ
Şehrîdür añlar ol meh-i tâbâna söyleme

203. ol:

Gazel 144

Mısra: 6

O.

Olaldan beste-i zülfi vefâsın görmedüm gitdi
Hemân ol serv-ḳad-i yâre hevâ-dâr oldıĝum ḳaldı

204. ol:

Gazel 145

Mısra: 6

O.

‘Âşıkları itdükçe recâ büse-i destin
Baḳışları ol mâh-liḳânuñ ḳurılır mu

205. ol:

Gazel 147

Mısra: 1

O.

Cüdın efzûn idüp ol tıfl-ı dilârâ büyüdi
Ne ḳadar fitne ḳopar gör yine ğavĝâ büyüdi

206. ol:

Gazel 147

Mısra: 4

O.

Meh-i nev gibi teraḳḳubda ruḥ-ı pür-tâbı
Açılup gül gibi ol ğonca-i zîbâ büyüdi

207. ol:

Gazel 147

Mısra: 7

O.

Ser-firâz olmada ol serv-i revân gitdükçe
Pâyına düşmede ‘uşşâḳ temâşâ büyüdi

208. ol:

Gazel 148

Mısra: 12

O.

Niçe dâm-ı niyâzı eyledüm derkâr ammâ kim
Yine şayd olmadı baña ol âhû-yı Ḥoten gitdi

209. ol:

Gazel 149

Mısra: 2

O.

Kâr-ı dil çarḥ ile yok ceng ü cedelden ĝayrı
Ol da cevri eylemek ister o güzelden ĝayrı

210. ol:

Gazel 149

Mısra: 4

O.

Ṭa'n olur şoḥbet-i nādāna varan ehl-i dile
Güş idenler dimez ol ṭa'na maḥalden ḡayrı

211. ol:

Gazel 149

Mısra: 11

O.

Dürriyā ḡadrini bilse eger ol çeşm-i ḡazāl
Söylemezdüm daḡi 'ālemde ḡazelden ḡayrı

212. ol:

Gazel 151

Mısra: 1

O.

Ol şūḡ-ı cihānuñ müjesi nīze degül mi
Şimdi yine ḡaşdı dil-i nāçīze degül mi

213. ol:

Gazel 151

Mısra: 6

O.

Görmüş misün 'ālemde nazīrin diye ey dil
Ol yār 'aceb dilber-i pākīze degül mi

214. ol:

Gazel 151

Mısra: 10

O.

Bilmezlenüp ey Dürri su'āl eyleme derdüm
Urgunluḡum ol ḡamzesi ser-tīze degül mi

215. ol:

Gazel 152

Mısra: 2

O.

Dilber beni añmaz dil-i nālānı unutdı
Ol sevdüğümüz demleri ol ānı unutdı

216. ol:

Gazel 152

Mısra: 2

O.

Dilber beni añmaz dil-i nālānı unutdı
Ol sevdüğümüz demleri ol ānı unutdı

217. ol:

Gazel 157

Mısra: 5

O.

Varmıyaydı kūy-ı yāre ol raḡīb-i seng-dil
Eşküme eṭrāfında anuñ yem olaydı kāşkī

218. ol:

Gazel 160

Mısra: 10

O.

Pür-yāre gördüm cismimi güş eyledüm efgānımı
Ol nāvek-i müjḡānuña Dürri kuluñ urḡun gibi

219. ol:

Gazel 161

Mısra: 11

O.

Hezāruñ āhıdır ol bīm-i firḡat-i gül ile
Ḳıyās eyleme gülşende Dürri sünbül açıldı

220. ol:

Gazel 162

Mısra: 7

O.

Cennet-i kūyuña ḡoyma ol raḡībe virme yüz
Ādemi alur şaḡın vardır anuñ şeyṭānlıḡı

221. ol:

Gazel 162

Mısra: 10

O.

'İd-i aḡḡā-i vişāle şaḡla şāhum cānumı
Yok yere şimdi telef itme gel ol ḡurbānlıḡı

222. ol:

Gazel 162

Mısra: 13

O.

Ol ḡazāl-i nāza ḡurmuş şimdi dil dām-ı niyāz
Deşt-i 'aşḡ içre odur Dürri anuñ püyānlıḡı

223. ol:

Gazel 164

Mısra: 9

O.

Cān-ı pür-tāba dime olmaz hevā-dār ol seriv
Ḳadr-i 'uşşāḡı ne bilsün ṭıfl-ı nevresdür daḡi

224. ol:

Kaside 1

Mısra: 33

O.

Ol şeh-i mülk-i 'adālet ki murād itse eger
Çarḡı bī-cünbüş ider kūh-i girān gibi hemān

225. ol:

Kaside 1

Mısra: 62

O.

Berf-nāk olsa ser-i kūh-ı şükūh elbette
Dāmeninden olur ol demde anuñ āb revān

226. **ol:**

Kaside 1

Mısra: **74**

O.

Hâk-i pâyuñda 'aceb mi bu kadar zâr olsam
Benüm ol nâvek-i gam-hor der-i çarh-i nādān

227. **ol:**

Kaside 1

Mısra: **75**

O.

Benüm ol hâne-ber-endāz u siyeh-kāse-i çarh
Benüm ol bî-kes ü bî-zād u leked-ğor-ı cihān

228. **ol:**

Kaside 1

Mısra: **76**

O.

Benüm ol hâne-ber-endāz u siyeh-kāse-i çarh
Benüm ol bî-kes ü bî-zād u leked-ğor-ı cihān

229. **ol:**

Kaside 1

Mısra: **77**

O.

Benüm ol küşte-gen-i deşt ü beyābān-ı mihen
Rāh-zen-i gam beni Mecnūn gibi kıldı 'uryān

230. **ol:**

Kaside 1

Mısra: **79**

O.

Benüm ol çille-keş-i tekve-i endūh u sitem
Eyledi za'f-ı riyāzet beni bî-tāb u tūvān

231. **ol:**

Kaside 1

Mısra: **81**

O.

Benüm ol gavta- ħor baħr-ı belā vü endūh
Kaṭre-i ħūn-sirişkūm aña oldu mercān

232. **ol:**

Kaside 1

Mısra: **83**

O.

Ol çerāğum ki beni eyledi pertev-endāz
Şu'le-baħş-ı ħaremūñ Ĥazret-i maħdūm-ı zamān

233. **ol:**

Kaside 1

Mısra: **97**

O.

Benüm ol şā'ir-i sāħir ki göreydi şî'rüm
Fıkr ü endişeme taħsîn iderdı Ĥassān

234. **ol:**

Kaside 1

Mısra: **99**

O.

Benüm ol dürr-i yetīm şādef-i baħr-ı hūner
İtdi mengüş beni güşına māh-ı tābān

235. **ol:**

Kaside 2

Mısra: **8**

O.

Nice mir'āt-ı ħayāl eylese meh pertevini
Rūz-ı rūşen ola bî-şek şeb-i deycūr ol dem

236. **ol:**

Kaside 2

Mısra: **19**

O.

Mesti ol bāde-i nābuñ nice Eflātūnı
Her vücūh ile ider baħş gelince mülzem

237. **ol:**

Kaside 2

Mısra: **23**

O.

Getür ey sākî-i endūh-ı zevā ol meyden
Ben de nūş eyleyeyin def' ola tā dildeki gam

238. **ol:**

Kaside 2

Mısra: **25**

O.

İçüp ol bāde-i pür-feyzi şafā-mend olayın
Alayın cān u gönülden elüme levh ü kalem

239. **ol:**

Kaside 2

Mısra: **45**

O.

Gülşen-i dehrde ol zāt-ı kerimü'-ş-şānuñ
Kaḍi bir naħl-i lutufdur beri iħsān-ı kerem

240. **ol:**

Kaside 2

Mısra: **101**

O.

Tab'um ol mihr-i ziyā-güster-i ma'nîdür kim
Çeşm-i nā-ehle virür şeb-pere-veş ħîre vü nem

241. **ol:**

Kaside 2

Mısra: **103**

O.

Fikrüm ol silk-i beyāndur ki nazîri yokdur
Anda gūyā ki ma'ānî dūr-i pāk-i manzem

242. **ol:**

Kaside 5

Mısra: 4

O.

Çın çın idüp baña gel eyleme hitâb
Bağrumı delmesün yine ol deşne-i 'ikâb

243. **ol:**

Kaside 5

Mısra: 8

O.

Her demde ey perî çıkarur âteş-i hicâb
Bezm-i tarabda ol gül-i ruhsârdan gülâb

244. **ol:**

Kaside 5

Mısra: 18

O.

Şehbâz-ı ğamzesi süzilüp kılmada şitâb
Âhır beni tamâm ider ol çeşm-i nîm-hâb

245. **ol:**

Kaside 5

Mısra: 22

O.

Ey dil cihânda çekmeyeyin dirseñ ıztırâb
Var ol yegâne-i 'ulemâya kıl intisâb

246. **ol:**

Kaside 5

Mısra: 24

O.

Ya'ni Şerîf Efendi odur şimdi Cem-me'âb
Luftından eyler ol seni elbetde behre-yâb

247. **ol:**

Kaside 5

Mısra: 25

O.

Ol Cem-cenâba şu'le-i zerrîn âfîtab
Lâyıķ olursa hayme-i kadrine zer-ıñâb

248. **olur:-ur**

Kaside 5

Mısra: 28

O.

Ey şadr-ı şâfî maşdar-ı her fenn ü her kitâb
Her muhtaşar kelâmuñ olur nice faşl u bâb

249. **ol:**

Kaside 6

Mısra: 9

O.

Nedür ol naķş-ı dil-ârâ nedür ol hûb-liķâ
Reşķ pey-der-pey ider cümle ķalem-kâr-ı 'Acem

250. **ol:**

Kaside 6

Mısra: 9

O.

Nedür ol naķş-ı dil-ârâ nedür ol hûb-liķâ
Reşķ pey-der-pey ider cümle ķalem-kâr-ı 'Acem

251. **ol:**

Kaside 6

Mısra: 11

O.

Nedür ol şa'sa'a kimse baķamaz göz ķamaşur
Mihr-i raķşân gibi nûr-efgen-ı rûy-ı 'âlem

252. **ol:**

Kaside 6

Mısra: 13

O.

İtdi peydâ meger ol hil'atı hayyât-ı ezel
Görmemiş mişlini zîrâ ki anuñ bir âdem

253. **ol:**

Kaside 6

Mısra: 18

O.

Bundan artıķ nice ihsâna daķı lâyıķsın
Sensin ol dâver-i Dârâ-der ü Cemşîd-ķaşem

254. **ol:**

Kaside 6

Mısra: 25

O.

Sensin ol âşaf-ı Dârâ-der ü deryâ-dil kim
Vaşf idüp zâtuñı bu beyti okur hep 'âlem

255. **ol:**

Kaside 7

Mısra: 9

O.

Sensin ol fâzıl ki dir taķrîr ü tefsîrûñ gören
Bârekallâh ey fazîlet-pîşe-i devr-i zamân

256. **ol:**

Kaside 7

Mısra: 53

O.

Dehr-i dün-perverdür ol bilmez mürüvvet neydüğün
Sen mürüvvet kânısın eyle cihâna râygân

257. **ol:**

Kaside 8

Mısra: 18

O.

Hem-ser olmazdı sipihre mâh u mihr-i tâb-dâr
Ol der-i devlet- penâha itmeseydi intisâb

258. **ol:**

Kaside 8

Mısra: 25

O.

Ol fazîlet-pîşe kim neşr-i sūhan itse olur

Her kelâm-ı hikmet-âmîzinde muzmer bir kitâb

259. **ol:**

Kaside 8

Mısra: 27

O.

Ol süvâr-ı merd-i meydân-ı hüner kim yaraşur

Olsa gerd-i pâ-yı esbî kuhl-i çeşm-i şeyh ü şâb

260. **ol:**

Kaside 8

Mısra: 29

O.

Ol şeh-i 'irfân ki ider gerdün şu'â'-ı mihirden

Hayme-i câh u celâl ü kadrine zerrîn tınâb

261. **ol:**

Kaside 8

Mısra: 37

O.

Pâk-dil 'âlî-nejâd sensin ol vâlâ-haseb

Kim senûn zâtuñda olan 'izz ü şâna yok hisâb

262. **ol:**

Kaside 9

Mısra: 13

O.

Büy-ı yek-târın bir hemân şemm eyleyüp ol kakülün

Beste itdi bîmârını Çîn ü Hoten sūdâ-geri

263. **ol:**

Kaside 9

Mısra: 25

O.

Sensin ol Nu'mân-ı şânî kim göreydi fazluñı

'Acz iderdi vaşf-ı zâtuñda İmâm-ı Kerderî

264. **ol:**

Kaside 9

Mısra: 29

O.

Ya'nî ol şâh-ı mükerrerem lutf idüp bu 'âleme

İtdi ihsân pür-'adâlet yine haşmını

265. **ol:**

Kaside 9

Mısra: 70

O.

Neyledüm cânânuma bilmem günâhum ya nedür

Bakmaz oldı rûyıma lutf ile aşlâ ol perî

266. **ol:**

Kaside 9

Mısra: 93

O.

Dehr-i dün-perverdür ol mürüvvet resmini

Sen mürüvvet kânısın ey mülk-i lutfuñ serveri

267. **ol:**

Kaside 9

Mısra: 108

O.

Müstedâm-ı 'ömr ola maqşûdına nâ'il ola

Büse-gâh-ı halk ola ol âsitân-ı pür-feri

268. **ol:**

Kaside 10

Mısra: 13

O.

Ol şâh-ı mülk mekrümetüñ cüy-ı cevriñüñ

Hiç şübhe itme zerrece şad-nümâsıdır

269. **ol:**

Kaside 10

Mısra: 22

O.

Küyına uğramazsa 'aceb mi 'adü-yı zâğ

Ol hâne-i müferrihi şâhin yuva[sıdır]

270. **ol:**

Kaside 10

Mısra: 26

O.

Dünyâyı kendine bu kadar bende eyleyen

Ol lutf-ı dil-firîbi o cüd u şehâsıdır

271. **ol:**

Kaside 11

Mısra: 9

O.

Veliyy-i ni'metüm ol dil-nüvâz-ı 'âlem kim

Beni o cây-ı müferrihde eyledi iskân

272. **ol:**

Kaside 11

Mısra: 21

O.

Sen anı damla kıyâs itme eşk-i cândur ol

Beni efendüm unutmış diyü olur giryân

273. **ol:**

Kaside 12

Mısra: 11

O.

Hâlün ol hâzret-i şâh-ı kereme 'arz eyle

Yan yakıl micmer-i tahkîka girüp hem-çün 'üd

274. **ol:**

Mesnevi 1

Mısra: 14

O.

Her bir bün-i naḥlinde aḳar m̃a-i Fırātı
N'eyler iḳen ol şuları yā āb-ı ḥayātı

275. **ol:**

Mesnevi 1

Mısra: 18

O.

Bir mürde-i ḡam iḳse anuñ ābını fi'l-ḥāl
Bir ḥālet irer kim olur ol mürde iken şāḡ

276. **ol:**

Mesnevi 1

Mısra: 39

O.

Gördüñ mi Hızır Ağayı ol rūḥ-ı revānı
Ol menba'-ı zevḳı o kerem-kār-ı cihānı

277. **ol:**

Mesnevi 1

Mısra: 40

O.

Gördüñ mi Hızır Ağayı ol rūḥ-ı revānı
Ol menba'-ı zevḳı o kerem-kār-ı cihānı

278. **ol:**

Mesnevi 1

Mısra: 41

O.

Ol hıızr-ı yem-i cūdı o fermān-ber-i şāḥı
Ol meḥḥar-ı aḳrān o ser-i ḥayl-i sipāḥı

279. **ol:**

Mesnevi 1

Mısra: 42

O.

Ol hıızr-ı yem-i cūdı o fermān-ber-i şāḥı
Ol meḥḥar-ı aḳrān o ser-i ḥayl-i sipāḥı

280. **ol:**

Mesnevi 1

Mısra: 62

O.

Yā anda mı gördüñ mi ḥaşım Aḥmed Ağayı
Ol zāt-ı kerem-pişeyi ol merd-i vegāyı

281. **ol:**

Mesnevi 1

Mısra: 62

O.

Yā anda mı gördüñ mi ḥaşım Aḥmed Ağayı
Ol zāt-ı kerem-pişeyi ol merd-i vegāyı

282. **ol:**

Mesnevi 1

Mısra: 65

O.

Yā anda mı ol zā'ir-i Mekke vü Medine
'Abdī Çelebüm fer viren ol rüy-ı zemīne

283. **ol:**

Mesnevi 1

Mısra: 66

O.

Yā anda mı ol zā'ir-i Mekke vü Medine
'Abdī Çelebüm fer viren ol rüy-ı zemīne

284. **ol:**

Mesnevi 1

Mısra: 75

O.

Gördüñ mi Ḳuyum-zādeyi ol zāt-ı şerīfi
Ol nüṣṣa-i meşḥūreyi ol ḳadd-i naḥīfi

285. **ol:**

Mesnevi 1

Mısra: 76

O.

Gördüñ mi Ḳuyum-zādeyi ol zāt-ı şerīfi
Ol nüṣṣa-i meşḥūreyi ol ḳadd-i naḥīfi

286. **ol:**

Mesnevi 1

Mısra: 76

O.

Gördüñ mi Ḳuyum-zādeyi ol zāt-ı şerīfi
Ol nüṣṣa-i meşḥūreyi ol ḳadd-i naḥīfi

287. **ol:**

Mesnevi 1

Mısra: 78

O.

Şarı köpegi aña maḥabbetler ider mi
Ol bir yire gitse o da ardınca gider mi

288. **ol:**

Mesnevi 1

Mısra: 79

O.

Yā anda mü'ezzin yine ol şavt-ı ḥasen mi
Atmacalara künde kesen o Usta Ḥasan mı

289. **ol:**

Mesnevi 1

Mısra: 82

O.

Gördüñ mi varup anda ya Derviş 'Aliyi
Ol pādīşeh-i mülk-i fenāyı o veliyyi

290. **ol:**

Mesnevi 1

Mısra: 97

O.

Yâ anda mı tâlibleri ol suhte-gâni
Her birisinin var mı yanında ya civânı

291. ol:

Mesnevi 1

Mısra: 104

O.

Evvelki gibi var mı anuñ bāşe vü bâzı
Şağ mı 'acaba öldi mi yâ ol şarı tazı

292. ol:

Mesnevi 1

Mısra: 110

O.

Dursun oralar anda mı ñâ-çârum ağamuz
Ol merd ü zen-i dehr olan ol 'ucbe-nümâmuz

293. ol:

Mesnevi 1

Mısra: 110

O.

Dursun oralar anda mı ñâ-çârum ağamuz
Ol merd ü zen-i dehr olan ol 'ucbe-nümâmuz

294. ol:

Mesnevi 1

Mısra: 111

O.

Yaylağa nice çıkdı 'aceb ol kıca eşekle
Var ise anı besledi arpayla kepekle

295. ol:

Mesnevi 1

Mısra: 116

O.

Ey bār eşegi bayılıcağ yolda durur mı
Şamşûn kıvan ol kıca tomuz gibi şolur mı

296. ol:

Mesnevi 1

Mısra: 118

O.

İsma'îl Ağa-zâde bu evzâ'a güler mi
Ol öbkelenüp kirpi gibi çehre büzer mi

297. ol:

Mesnevi 1

Mısra: 121

O.

Cân şöhetin ol çäre yine eylediler mi
Dürri de geçen yıl buradaydı didiler mi

298. ol:

Mesnevi 1

Mısra: 124

O.

Bilmem daği kimler bu sene çıkdı o cāya
Ol Cennet-i a'lā olan ol kân-ı şafāya

299. ol:

Mesnevi 1

Mısra: 124

O.

Bilmem daği kimler bu sene çıkdı o cāya
Ol Cennet-i a'lā olan ol kân-ı şafāya

300. ol:

Mesnevi 1

Mısra: 128

O.

Ey bād-ı şabā Hazret-i Allāhı severseñ
Ol cāy-ı ferāh-bahşa o yaylağa giderseñ

301. ol:

Mesnevi 2

Mısra: 5

O.

Refi'ül-ğadrdür ol cāy-ı a'lā
Ayağ altındadır baışañ bu dünyā

302. ol:

Mesnevi 2

Mısra: 7

O.

Dinür yaylağ-ı Kırılık ol mekāna
Anuñ her küşesi beñzer cināna

303. ol:

Mesnevi 2

Mısra: 22

O.

Giyāhî cümleten nu'mān u reyhān
N'ola ol cāya reşk eylerse rıdvān

304. ol:

Mesnevi 2

Mısra: 31

O.

Çemen şanma ol cāda oldı peydā
İdüp ihsān u bî-pāyān-ı Mevlā

305. ol:

Mesnevi 2

Mısra: 39

O.

Nedür yā ol dirāhtān-ı mu'allā
Var altında nice āb-ı muşaffā

306. ol:

Mesnevi 2

Mısra: 51

O.

Eger bir naḥl-i ḥūške degse ol mā
İderdi anı ol sā'atde ḥaḍrā

307. **ol:**

Mesnevi 2

Mısra: **52**

O.

Eger bir naḥl-i ḥūške degse ol mā
İderdi anı ol sā'atde ḥaḍrā

308. **ol:**

Mesnevi 2

Mısra: **55**

O.

Şekerden tatlu sütten aḡdur ol mā
Oduṛ 'ālemde āb-ı cennet-āsā

309. **ol:**

Mesnevi 2

Mısra: **95**

O.

Ḥarāret-keşlerüñ ol çāresidür
Anuñ bir kaçresi buz pāresidür

310. **ol:**

Mesnevi 2

Mısra: **99**

O.

Eger ser-çeşme olmasaydı ol mā
Aḡarken buz dutardı anı zībā

311. **ol:**

Mesnevi 2

Mısra: **106**

O.

Üzerfi Olukḡ dinür birine cānā
'Ömür uzunluḡıdır var iç ol mā

312. **ol:**

Mesnevi 2

Mısra: **116**

O.

Biri 'ayn-ı şafā kim menba'-i zevḡ
İçen anı olur ol demde pür-şevḡ

313. **ol:**

Mesnevi 2

Mısra: **122**

O.

Anuñ mişli bu 'ālemde bulunmaz
Cināndan ḡayrı yirde ol şu olmaz

314. **ol:**

Mesnevi 2

Mısra: **125**

O.

Refi'dür ol maḡal mihr-i cihāndan
Olur püşt-i hümā seyr ol mekāndan

315. **ol:**

Mesnevi 2

Mısra: **126**

O.

Refi'dür ol maḡal mihr-i cihāndan
Olur püşt-i hümā seyr ol mekāndan

316. **ol:**

Mesnevi 3

Mısra: **3**

O.

Pürdür içi ḡaziyile ol şehr-i cenābuñ
Vaşf eyleyeyin diñle biraz ḡazzide cānuñ

317. **ol:**

Mesnevi 3

Mısra: **8**

O.

Kāfir yaḡasında yaḡalarlar niçe kāfir
Hiç ol kıyılarda kıyılamaz kıyar anlar

318. **ol:**

Mesnevi 3

Mısra: **13**

O.

Ey bād-ı şabā ḡaşılı ol şehre irince
Ol kân-ı ḡazānuñ içine doḡrı girince

319. **ol:**

Mesnevi 3

Mısra: **14**

O.

Ey bād-ı şabā ḡaşılı ol şehre irince
Ol kân-ı ḡazānuñ içine doḡrı girince

320. **ol:**

Mesnevi 3

Mısra: **24**

O.

Kāfir didi mü'minlere bir kes dise ḡalid
Münkir olıcak ol kişi ol bulmasa şāhid

321. **ol:**

Mesnevi 3

Mısra: **24**

O.

Kāfir didi mü'minlere bir kes dise ḡalid
Münkir olıcak ol kişi ol bulmasa şāhid

322. **ol:**

Mesnevi 3

Mısra: **25**

O.

Ammā ki yemīn eyleyüp ol kes dese ḡāşā
Vallāh bu söz ḡatıruma gelmedi aşlā

323. **ol:**

Mesnevi 3

Mısra: **39**

O.

‘Âkıl olan ol yâve sözi dinleye hâşâ
Bengî ola yâ mest ola yâ câhil-i rüsvâ

324. **ol:**

Mesnevi 3

Mısra: **41**

O.

Hâşâ ki güzâta diyicek söz ola ol söz
Bu sözi diyen şahşa revâ mı vireler yüz

325. **ol:**

Mesnevi 3

Mısra: **57**

O.

Ğâyetle müdemmağ kişiye beñzer ol oğlan
Pek kendüni görmüş giderek olur o şeytân

326. **ol:**

Mesnevi 3

Mısra: **59**

O.

Lâ havle vü ta’vîz ile ammâ kovulur ol
Mü’mînleri azdırmağa aşlâ bulımaz yol

327. **oldur:-dur**

Mesnevi 3

Mısra: **19**

O.

Me’mûl olan oldur ki kabûl eylıyeler hep
Bizden de selâm eyle diyü söyleyiler hep

328. **ol:**

Tarih 2

Mısra: **5**

O.

Hayıf bilmedüñ kâdrin ol pâdişâhuñ
Sirişk-i nedâmetle dehr olsun ‘ummân

329. **ol:**

Tarih 2

Mısra: **11**

O.

‘Acıb vaq’aya uğradı ol şehensâh
Aña reşk ider vaq’a-yı ibn-i ‘Affân

330. **ol:**

Tarih 2

Mısra: **17**

O.

Bulup kırdı ol eşkıyânıñ cemî’sin
Cülûs eyleyince o Ğâzî Murâd Hân

331. **ol:**

Tarih 3

Mısra: **12**

O.

Rezm ü bezimde ‘Acem şâhına zârî yeter
Çalmasun ‘ahdinde ol bir daği hiç kerrenây

332. **ol:**

Tarih 4

Mısra: **8**

O.

Bir tarîk ile ‘Acem almış idi Bağdâdı
Minnet Allâha ki aldı yine ol zıllullâh

333. **ol:**

Tarih 4

Mısra: **10**

O.

Ğonca-i devleti ey Dürri küşâd ola müdâm
Budur ol padişehi hayr du’âmuz her gâh

334. **ol:**

Tarih 6

Mısra: **4**

O.

Sürh-i râyet-keş sipâha eyledi ağa seni
Lutf u ihsân eyleyüp ol Hazret-i Hayy u Qadîm

335. **ol:**

Tarih 12

Mısra: **9**

O.

Mevlâ zahîri olsun ol mizâb-ı hoş-ıhşâlûñ
Şahñ-ı merâmı üzre cevân oldı semendi

336. **ol:**

Tarih 13

Mısra: **3**

O.

Sultân-ı mülk-i ma’nâ ol pür-kerem ki ya’nî
Hâce Hüseyñ Efendi yaptı bu kaşrı muhkem

337. **oldur:-dur**

Tarih 13

Mısra: **12**

O.

Bülbülleri bu kaşruñ ma’bûde-i hubân iderler
İhyâ-yı mürde-dilde oldur Mesîh-i hoş-dem

338. **ol:**

Tarih 15

Mısra: **1**

O.

Aşçı-zâde ol Hüseyñ Ağâ cihân-ı sıfleden
Rıhlet itdi rahmet itsün aña her demde İlâh

339. **ol:**

Tarih 19

Mısra: 6

O.

Hâzret-i Maḥmūd Efendiye çün
Rûm ilî şadrın idüp ol şeh 'atâ

340. **ol:**

Gazel 42

Mısra: 7

O.

Eylemiş çâk-ı girîbân yine ol ḡonca-i nâz
Meger itmiş aña bu nâle-i cân-gâh eḡer

341. **ölürüz:-ür, -üz**

Gazel 120

Mısra: 5

Ölmek.

Bir ân yüzüñi görmeseñ ol ân ölürüz biz
Bilmem bize n'itdün ne füsün-bâz güzelsin

342. **öldi:-di**

Mesnevi 1

Mısra: 104

Ölmek.

Evvelki gibi var mı anuñ bāşe vü bāzı
Şaḡ mı 'acaba öldi mi yâ ol şarı tazı

343. **ol:**

Gazel 9

Mısra: 6

O, işaret sıfatı.

Öldürem yolda görürsem dirmiş yārini
Kānī ol gün ki olam küşte-i dildār-ı ḡazûb

344. **ol:**

Gazel 9

Mısra: 12

O, işaret sıfatı.

Bilmedi urḡunluḡumu pâre-i sînem gördi
Yine Dürrî baña raḡm itmedi ol yâr-i ḡazûb

345. **ol:**

Gazel 12

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

N'ola cev̄r eyler ise baña ol âfet kât kât
Beni çok geçdi rakîb eyledi şȫhret kât kât

346. **ol:**

Gazel 12

Mısra: 3

O, işaret sıfatı.

Beni dūr itmesün ol mäh-liḡâdan yoḡsa
Siper-i çerḡi deler nâvek-i ḡasret kât kât

347. **ol:**

Gazel 12

Mısra: 6

O, işaret sıfatı.

Bildi tekrâr dilüm derdini çözdi şiken
Oḡudı nâmemi ol şâh-ı melâḡat kât kât

348. **ol:**

Gazel 12

Mısra: 8

O, işaret sıfatı.

Dili yerden yere çaldı düşürüp zülfinden
Baña cev̄r eyledi ol kân-ı letâfet kât kât

349. **ol:**

Gazel 16

Mısra: 2

O, işaret sıfatı.

Pister-i ḡamdan halâşuñ ey dil-i bî-mār ḡüç
Ol ṭabîb-i cāna yalvar ḡayriden tîmār ḡüç

350. **ol:**

Gazel 16

Mısra: 6

O, işaret sıfatı.

Yanuma gelmez ki feryād u fiḡānum ḡüş ide
Ol şeh-i mülk-i cemāle ḡālümü iḡbār ḡüç

351. **ol:**

Gazel 17

Mısra: 8

O, işaret sıfatı.

Ḥaşre dek 'uşşâḡ-ı maḡzunı iderdi neşve-dār
Şunsa bir kerre eger ol meh-liḡâ zerrîn ḡadeḡ

352. **ol:**

Gazel 17

Mısra: 9

O, işaret sıfatı.

Baña incinmişdi barışdı ḡorişdi ol civân
Merḡabâlar itdi şundı Dürrîyâ zerrîn ḡadeḡ

353. **ol:**

Gazel 19

Mısra: 8

O, işaret sıfatı.

Ḥün-ı eşk ile yazarsam nâme-i hicrân-ı dil
Çekmez ol ḡayd-ı murād olsa eger nâ-yâb sürḡ

354. **ol:**

Gazel 20

Mısra: 5

O, işaret sıfatı.

Bâḡ-ı cemāl-i dilberûñ ol tâze ḡülleri
Yer yer açıldı kimisi sürḡ ü kimi sefîd

355. **ol:**

Gazel 20

Mısra: 9

O, işaret sıfatı.

Ol bî-vefâdan eyleme şeftâlû ârzû

Dürri olur mı bâr-ver olmak nihâl-i bîd

356. ol:

Gazel 22

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Âh ider dil kaçan ol serv-i hırâmânı añar

Zâr olan bülbül-i güyâ gül-i hândânı añar

357. ol:

Gazel 25

Mısra: 6

O, işaret sıfatı.

Tâbiş-i gâmdan elem çekse n'ola 'uşşâk

Anlaruñ üstine ol serv-i revan sâye şalar

358. ol:

Gazel 26

Mısra: 9

O, işaret sıfatı.

Göster ol günleri yâ Rabbî rakîbe diye tâ

Ne kadar kemse de Dürri yine senden yegdür

359. ol:

Gazel 28

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Çıkmasun hâneden ol meh yine gavgâya çıkar

Düşürür birbirine halkı temâşâyâ çıkar

360. ol:

Gazel 33

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Ol rakîb-i rû-siyeh yâr ile cām-ı Cem çeker

'Âşık-ı bî-çâreler bakup müdâmî gam çeker

361. ol:

Gazel 37

Mısra: 6

O, işaret sıfatı.

Habs eyleyen cezâir-i hicrâna dilleri

Ol fitne-cû o gözleri cüzü degül midür

362. ol:

Gazel 39

Mısra: 10

O, işaret sıfatı.

Ölünce Dürri-i bendeñ kapuñdan şâhum ayrılmaz

Dimez ol gayrı bendeñ gibi lutf it baña yıl göster

363. ol:

Gazel 40

Mısra: 8

O, işaret sıfatı.

Çarh-ı sergerdân 'aşkı mihr ü meh âvâresi gibi

Yalñuz bu dil degül ol şâh-ı dünyâ sendedür

364. ol:

Gazel 41

Mısra: 2

O, işaret sıfatı.

Serv-i nâzum lutfuña 'uşşâk-ı nâlân muntazır

Beñzer ol bārâna kim ıştırâb-ı 'ummân muntazır

365. ölünce:-ünce

Gazel 39

Mısra: 9

Ölmek, yok olmak.

Ölünce Dürri-i bendeñ kapuñdan şâhum ayrılmaz

Dimez ol gayrı bendeñ gibi lutf it baña yıl göster

366. olur:-ur

Kaside 1

Mısra: 63

Olmak.

Şehr-i Gurand olur muttaşıl âyîne-fürüş

Ṭâli'üm düşmede bâzâr-ı kesâda her ân

367. olsa:-sa

Kaside 4

Mısra: 40

Olmak.

O bañr-ı ahğara olmuşdur ergüvân mercân

'Aceb mi olsa dür-i şâhvâr aña şebnem

368. olmuş:-muş

Kaside 9

Mısra: 16

Olmak.

Micmer-i bezm-i dil-efrüzün senün mah-ı münir

Anda zann itme kelefdür olmuş ayuñ micmeri

369. ol:

Gazel 38

Mısra: 4

İşaret sıfatı "o".

Dil-i sevdâ-zede girdâb-ı ümide düşmüş

Ol dür-i pâkin kenâr itmege her an dolaşır

370. oldu:-dı

Gazel 5

Mısra: 6

Vuku bulmak, meydana gelmek, varlık halini almak.

Öperüz la'lünü şimdengerü hattuñ geldi

Kim bañar vaqt-i bahâr oldu yasağa cânâ

371. olmaz:-maz

Gazel 56

Mısra: 2

Bulunmak.

Her kimüñ 'askeri eşk ü 'alemi āh olmaz
Milk-i 'aşka dil-i āşüfte gibi şāh olmaz

372. **olmaz:-maz**

Gazel 56

Mısra: 6

Bulunmak.

Tāb-ı hürşid-i melāhatle yazılmış cānā
Dehenüñ gibi senüñ mīve-i dil-hāh olmaz

373. **olur:-ur**

Gazel 88

Mısra: 9

Bulunmak.

Her gönca-i hüsñüñ olur elbetde hezārı
Ey Dürrī dil-i zār ile bilmem nic'olur hāl

374. **olan:-an**

Gazel 142

Mısra: 5

Bulunmak.

Tiğüñ ile sinemde olan şerhayı seyr it
Bāğ-ı gamuñ olmuş yine ezhārı küşāde

375. **olsalar:-sa, -lar**

Kaside 4

Mısra: 61

Bulunmak.

Zamān-ı devlet-i 'adlūñde olsalar ne 'aceb
Zamān-ı nağme-i ney lāl güş-ı çeng aşam

376. **olan:-an**

Kaside 6

Mısra: 50

Bulunmak.

Kapayup şeşder-i cūdı der idi dest āhır
Görse ger sende olan cūd u şehāyı Hātem

377. **olan:-an**

Mesnevi 1

Mısra: 130

Bulunmak.

Yārāna selām-ı dil-i nālānumı 'arz it
Anlara olan 'ışk-ı firāvānumı 'arz it

378. **olan:-an**

Mesnevi 2

Mısra: 77

Bulunmak.

Ne şudur Türk Oluğında olan şu
'İzār-ı Türk-i Şirāzī midür bu

379. **olmaz:-maz**

Mesnevi 2

Mısra: 65

Bulunmak.

O şu gibi cihānda bir şu olmaz
Anı nüş idenüñ hiç beñzi şolmaz

380. **olmaz:-maz**

Mesnevi 2

Mısra: 122

Bulunmak.

Anuñ mişli bu 'ālemde bulunmaz
Cināndan gayrı yirde ol şu olmaz

381. **olursa:-ur, -sa**

Gazel 36

Mısra: 9

Olmak.

Ṭūṭi-i dil n'ola ey Dürrī olursa güyā
Medḥ-i cānāneyi hep qand-i feminden söyler

382. **olam:-am**

Gazel 9

Mısra: 6

"Ol" yardımcı fiil.

Öldürem yolda görürsem dirmiş yārini
Kānī ol gün ki olam küşte-i dildār-ı gāzūb

383. **olan:-an**

Gazel 86

Mısra: 3

Olmak, düşmek, kapılmak.

Olan efgende-i zūlf-i girih-girūñ senüñ cānā
Döner ol fülke kim girdābına düşmişdür 'ummānuñ

384. **oldı:-dı**

Gazel 136

Mısra: 13

Olmak; haline gelmek.

Kef-i yem-bahşı o dem kim direm-efşān oldı
Şanki kef zāhir idüpdür yem-i Hāzrā bu gice

385. **olur:-ur**

Kaside 8

Mısra: 25

Uygun düşmek.

Ol fazīlet-pīşe kim neşr-i süḥan itse olur
Her kelām-ı ḥikmet-āmizinde muzmer bir kitāb

386. **olan:-an**

Kaside 8

Mısra: 38

Bulunmak.

Pāk-dil 'ālī-nejād sensin ol vālā-ḥaseb
Kim senüñ zātuñda olan 'izz ü şāna yok ḥisāb

387. **olan:-an**

Kaside 8

Mısra: 43

Bulunmak.

İtdi meftûn 'âlemi rûyuñda olan âb u tâb
Mihr-i gerdûna 'aceb midür düşerse ıztırâb

388. **olmuş:-mış**

Gazel 165

Mısra: 1

Olmak, öyle kabul edilmek.

O tıfl olmuş fûnûn-ı 'işvenüñ üstâd-ı zerdûzı
Aña ta'lîm-i sihr itmiş o çeşm-i maha-âmûzı

389. **oldı:-dı**

Kaside 4

Mısra: 6

Olmak, ...a dönüşmek.

Zümürriñ çemen ü dürr-i pâk-i jâle ile
Nazar kıl oldı çemen-zâr pür-güher bir yemm

390. **oldı:-dı**

Kaside 5

Mısra: 37

Olmak, ...a haline gelmek.

Deffâfûñ oldı zühre-i zehrâ-yı kâm-yâb
Defdûr felek celâcîl aña necm-i bi-hisâb

391. **ola:-a**

Kaside 5

Mısra: 30

Olmak, ...a haline gelmek.

Yetmez mi saña devlet eyâ lutfi bi-hisâb
Cedd-i şahîhüñ ola resül-i felek-nişâb

392. **olur:-ur**

Kaside 9

Mısra: 76

Bulunmak, var olmak.

Ṭâlî'üm gör kim eger bir yâr-i 'uşşâka ki ben
Mübtelâ olsam olur biñ 'aşîk-ı efsûn-geri

ol ân:

1. **ol ân:**

Tarih 2

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

O zaman.

Alup külle-i hefte koydılar anı
Hudâ emrine vâşîl itdiler ol ân

ol dem:

1. **ol dem:**

Kaside 6

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

O zaman.

Bâd-pâ raḥşuñuñ üstinde eger tîr atsañ
Nice fersaḥ pes-i raḥşuñda ḳalurdı ol dem

2. **ol dem:**

Kaside 7

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

O zaman.

Çeşmedür güyâ dehânuñ sözlerüñ âb-ı Hızır
Güş iden taḥşîl ider ol dem ḥayât-ı câvidân

ol deñlü:

1. **ol deñlü:**

Kaside 2

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

O denli, o kadar.

Eylemiş Hazret-i Ḥaḳ şânını ol deñlü şükûh
Eylemez bendeleri çarḥa tenezzül bir dem

ol gün:

1. **ol gün:**

Gazel 82

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

O gün.

Ol gün ḳanı cānânı hem-râz iderdüñ
Göñlüm ele alur niçe i'zâz iderdüñ

2. **ol gün:**

Gazel 82

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

O gün.

Ol gün ḳanı bezmüñde kebâb idi dil-i zâr
Ser-verüm idüñ cām-ı mey-i nâz iderdüñ

3. **ol gün:**

Gazel 82

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

O gün.

Ol gün ḳanı kim beste idüp zülfüñe şâhum
Ḳadr-i dil-i şeydâyı ser-efrâz iderdüñ

4. **ol gün:**

Gazel 82

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

O gün.

Ol gün ḳanı ben 'aşḳımı inkâr iderdüm
Sen muşḥaf-ı ruḥsârıñı ibrâz iderdüñ

5. **ol gün:**

Gazel 82

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

O gün.

Ol gün ḳanı müstaḡraḳ-ı lutfuñ idi Dürrî
Cevr itseñ eger ḡahen birâz iderdüñ

ol kadar:**1. ol kadar:****Kaside 2**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

O kadar, o ölçüde.

Ol kadar 'ayş u şafâ üzre cihân kim câ'iz
Sâgar-ı bâde-i nâb ala ele şeyh-i harem

2. ol kadar:**Kaside 9**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

O kadar, o ölçüde.

'Adl ü dâduñ ol kadar emn ü emân-bağş oldu kim
Gelmege aşlâ komaz gülzâra bād-ı şarşarı

3. ol kadar:**Tarih 7**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

O kadar, o ölçüde.

Ol kadar medd-i başar var kim bu kaşr-ı hūbda
Oldı şan revzenleri âyine-i 'âlem-nümâ

4. ol kadar:**Kaside 1**

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Çok fazla.

Çeşm-i kühun ğamı ol kadar itdi ki naḥif
Bīm-i qahrıyla anı zerrede itdi pinhân

ola:**1. ola:****Gazel 21**

Mısra: 6

Olsun.

Dilberüñ sīb-i zenaḥdânına beñzer var ise
Mîve-i gül-zâr-ı cennet ola hem-râza lezîz

2. ola:**Gazel 53**

Mısra: 9

Olsun.

Dürr-i meknün ola ey Dürrî 'aceb mi şî'rimüz
Baḥr-i vaşf-ı yâr-ı sîm-endâma girmiş çıkmışuz

olan:**1. olan:****Gazel 6**

Mısra: 10

Olmak.

Sünbül gibi açılmadadır senüñ ğamuñla
Bu sîne-i Dürrî'de olan berbere cānâ

2. olan:**Gazel 7**

Mısra: 1

Olmak.

İtdi meftün 'âlemi rüyuñda olan âb u tâb
Mihr-ü gerdüna 'aceb midür düşerse ıztırâb

3. olan:**Gazel 110**

Mısra: 7

Olmak.

Ehl-i dil ü dâniş gerek insân olan ey dil
Her gördüğünü sen meger âdem mi şanursın

olan oldı giden gitdi:**1. olan oldı giden gitdi:****Gazel 148**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Artık yapacak bir şey kalmadı, olan oldu.

Beni bî-'aql idüp evvel dile çok şerhalar açduñ
Yeter şimdengirü şāhum olan oldı giden gitdi

olduğ:**1. olduğuma:-um, -a****Gazel 18**

Mısra: 2

Olduğu.

Komadı dilde ğam ü cerḥ-i cefākār feraḥ
Pür-terah olduğuma eyler o ğaddâr feraḥ

oldukda:**1. oldukda:****Gazel 23**

Mısra: 10

Olunca, gelince.

Şimdi tâb-ı hicr ile Dürrîyi itdüñ sîne-çāk
Rüz-ı ḥaşr oldukda ammâ desti dāmānuñdadur

öldür-:**1. öldürüp:-üp****Gazel 11**

Mısra: 1

Bir canlının hayatına son vermek.

Öldürüp kanum içer dem-be-dem ol gözleri mest
Görmedüm ben o cefâ-pîşe gibi bâde-perest

öldür:**1. öldür:****Kaside 5**

Mısra: 50

Odur.

Şekvâyı ko cenâbına gel virme ıztırâb
Dürrî du'âya başla ki oldur saña şavâb

2. öldürem:-em

Gazel 9

Mısra: 5

Bir canlının hayatına son vermek.

Öldürem yolda görürsem dirmiş yârini

Kanı ol gün ki olam küşte-i dildâr-ı gâzûb

3. öldürmez:-mez

Gazel 13

Mısra: 7

Bir canlının hayatına son vermek.

Çün öldürmez beni cellâd-ı gamzeñ şahın-ı aşkuñda

Nedür yâ câme-i 'aqlumdan 'üryân itmege bâ'is

4. öldürdi:-di

Gazel 14

Mısra: 7

Bir canlının hayatına son vermek.

Öldürdi rakîbi didiler ey şeh-i hûbân

Gerçekse eger böyle cihâd eylemedüñ hiç

5. öldürür:-ür

Gazel 50

Mısra: 3

Bir canlının hayatına son vermek.

Şemşîr ü tîr-i gamzesi 'uşşâkı öldürür

'İsâ gibi o la'l-i lebi bağş-ı cân ider

6. öldürme:-me

Gazel 51

Mısra: 4

Bir canlının hayatına son vermek.

Ümmîd-i büse-i dehenüm eyledüñ diyü

Öldürme yok yire beni şâhum vebâldür

7. öldürür:-ür

Gazel 81

Mısra: 8

Bir canlının hayatına son vermek.

Korkarın ben seni ey 'âşık-ı âşüfte- gönül

Öldürür gamze-i cellâdı Muhammed şâhuñ

8. öldürmişdür:-miş, -dür

Gazel 87

Mısra: 5

Bir canlının hayatına son vermek.

Korkarın ol zâlim öldürmişdür ol bî-çâreyi

Küyına zirâ gidelden gelmedi peygâm-ı dil

9. öldürme:-me

Gazel 4

Mısra: 7

Öldürmek, bir canlının hayâtına son vermek.

Hâl-i gerdânuñ ki seyr itdürüp öldürme beni

Kanı boyunuñ alma şağın ey meh-liķâ

oldur ki:1. **oldur ki:****Mesnevi 1**

Mısra: 131

Kelime Tipi: -

Oldur ki.

Me'mûl olan oldur ki kabûl eyleyeler hep

Bizden de selâm eyle diyü söyleyeler hep

oldur kim:1. **oldur kim:****Kaside 7**

Mısra: 89

Kelime Tipi: -

Oldur ki.

Vâcib oldur kim du'ânı eyleye şimdengirü

Âmin âmin diye tâ kim sâkinân-ı âsumân

olın:1. **olnur:-ur, -****Gazel 83**

Mısra: 13

Olunmak, (bir şey) hâline gelmek.

Dürriyâ gûşe-be-gûşe olunur zevk u şafâ

Var midur gülşen-i cennetde burası Kozinüñ

olmaz idi:1. **olmaz idi:-maz-maz, - idi****Mesnevi 4**

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Olmak.

Evvelâ âb-ı hayâtın görse İskender eger

Olmaz idi tâlib-i âb-ı hayât-ı bi-nişân

oluğ:1. **oluğ:-ı****Mesnevi 2**

Mısra: 70

Oluğ.

Birisidür anuñ Civân Oluğı

N'ola dirsem aña ben cân oluğı

ölüm:1. **ölümidür:****Mesnevi 3**

Mısra: 36

Ölmek, yaşamı sona ermek.

Hâcî Hasanuñ oğlu yalanın tulumudur

Bir doğrıca söz söylemek anuñ ölümidür

olur:1. **olur:****Gazel 60**

Mısra: 2

Olmak.

Âteş-i süz-ı derûnum oldu eflâka mümâs

'Âkıbet olur ser-i a'dâya bir tağıyire tās

olur mı:**1. olur mı:****Gazel 20**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Olur mu? II olmaz.

Ol bî-vefâdan eyleme şeftâlû ârzû

Dürri olur mı bâr-ver olmak nihâl-i bîd

2. olur mı:**Mesnevi 1**

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

Olur mu, olmaz.

Çengâline ser-i felegi almak olur mı

‘Ankâya vü Sîmuḡa daḡı şalmaq olur mı

3. olur mı:**Mesnevi 1**

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

Olur mu, olmaz.

Çengâline ser-i felegi almak olur mı

‘Ankâya vü Sîmuḡa daḡı şalmaq olur mı

‘ömr:**1. ‘ömründe:-üñ, -de****Gazel 79**

Mısra: 10

Yaşam süresi, hayat.

İsterüm Dürri seni şahbâ-yı ‘aşk-ı yâr ile

Şöyle mest olsañ gehî ‘ömründe hüşyâr olmasañ

2. ‘ömrini:-i, -n, -i**Gazel 102**

Mısra: 17

Yaşam süresi, hayat.

‘Ömrini itsün ziyâde devletin kılsun füzûn

Şimdi budur ḡazret-i perverdigâra minnetim

3. ‘ömrinde:-i, -n, -de**Kaside 2**

Mısra: 28

Yaşam süresi, hayat.

Yazayın medḡini bir fâzıl-ı devrânun kim

Görmeye miḡlini ‘ömrinde bu çeşm-i ‘âlem

4. ‘ömrinde:-i, -n, -de**Kaside 2**

Mısra: 42

Yaşam süresi, hayat.

İ’tikâd -ı ‘uḡalâ böyledür inşâa’llâh

Ehl-i dil görmeye ‘ömrinde anuñ cevır ü sitem

5. ‘ömrinde:-i, -n, -de**Kaside 7**

Mısra: 25

Yaşam süresi, hayat.

Nüş iden ‘ömrinde bir kez bâde-i iḡsânunı

Neş’e-i devletle olur ḡaşre deñlü kâmrân

6. ‘ömrün:-üñ**Kaside 7**

Mısra: 95

Yaşam süresi, hayat.

Devlet ü şânun terakkide olup ‘ömrün ziyâd

Ḥaḡḡ müyesser eyleye saña ḡayât-ı câvidân

7. ‘ömr:**Kaside 8**

Mısra: 80

Yaşam süresi, hayat.

Nâz u ni’met ber-ḡarâr u ‘izz ü rif’at ber-medâr

Ferr-i şevket pâyidâr u ‘ömr tâ rûz-ı ḡisâb

8. ‘ömrün:-üñ**Kaside 8**

Mısra: 77

Yaşam süresi, hayat.

‘Ömrün efzûn u müebbed ola diyü devletün

Dâ’imâ Dürri gibi budur du’â-yı şeyḡ ü şâb

9. ‘ömr:**Kaside 10**

Mısra: 29

Yaşam süresi, hayat.

Yâ Rabb ‘ömr ü devlet ü şânın ziyâde kııl

Senden ‘ibâdınun bu demâdem recâsıdur

10. ‘ömrinde:-i, -n, -de**Mesnevi 2**

Mısra: 92

Yaşam süresi, hayat.

Biri Egrelti mîzâbı ki ḡaḡḡâ

İçen ‘ömrinde görmez zerrece dâ

11. ‘ömr:-i**Mesnevi 3**

Mısra: 38

Yaşam süresi, hayat.

Doḡrı sözi yok cümlesi mânend-i gümândur

‘Ömri ḡarâz-ı kızḡ ü fitenle güzerândur

12. ‘ömr:-i**Tarih 16**

Mısra: 12

Yaşam süresi, hayat.

Eyleyelüm Ḥazret-i Ḥaḡdan du’â

‘Ömri füzûn devleti olsun keḡir

‘ömr-i dildâr:**1. ‘ömr-i dildâr:-i****Gazel 48**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sevgilinin hayatı.

Ey felek hâne-i kalbüm kerahet yıkma benüm
Zevk gelmezse egerçi 'ömr-i dildâr gelür

'ömer-'adl:

1. 'ömer-'adl:

Kaside 6

Mısra: 28

Ömer gibi adil.

Khâramân-hey'et ü Zâl-heybet ü Rüstem-sîret
Hamza-kuvvet ü 'Ömer-'adl ü vezîr-i efham

ömür:

1. 'ömür:

Mesnevi 2

Mısra: 106

Hayat, yaşam süresi.

Üzerfi Oluk dinür birine cânâ
'Ömür uzunluğudur var iç ol mâ

oñ:

1. oñmağ:-mağ

Gazel 4

Mısra: 2

Onmak. İflâh olmak, düzelmek.

Girye itdürme gel 'uşşâkuña ey nahl-i cefâ
Kaşduñ oñmağ ise alma şaķın âh-ı fûkarâ

öp:

1. öperüz:-er, -üz

Gazel 5

Mısra: 5

Öpmek.

Öperüz la'lüñü şimdengerü haţtuñ geldi
Kim baķar vaķt-i bahâr oldı yasağa cânâ

2. öpdüm:-dü, -m

Gazel 66

Mısra: 5

Öpmek.

La'lüñi ki öpdüm ruhuñ gördüm derüm şafâlar
eyledüm
Virdi baña nüş-ı mey seyr-i gül-i gülzâr haż

3. öperüz:-er, -üz

Gazel 139

Mısra: 7

Öpmek.

İrdi haţuñ lebüñ öperüz nev-bahârda
Cânâ baķar mı kimse şarâbuñ yasağına

4. öpsem:-se, -m

Gazel 142

Mısra: 3

Öpmek.

Öpsem olur ol dilber-i nâzûk-tenî güyâ
Bâğ-ı ruħunuñ şad gül-i bî-hârı küşâde

5. öpdürdi:-dür, -di

Kaside 10

Mısra: 5

Öpmek.

Tavşîf idince la'lini öpdürdi baña yâr
Luţf eyleyüp didi ki bu ağız kirâsıdır

6. öperse:-er, -se

Gazel 27

Mısra: 9

*Sevgi ve saygısını göstermek üzere dudaklarını bir
şeye değdirmek.*

'Aceb mi Dürrî öperse bezimde yârüñ elin
Miyân-ı meclis-i mestânda merhabâ çok olur

7. öpmeğe:-meg, -e

Gazel 45

Mısra: 7

Öpmek.

Öpmeğe virmedi la'l-i lebinî tenhâda
O cefâ-pişe 'aceb gayra benî der mi şanur

8. öpmege:-meg, -e

Tarih 5

Mısra: 6

Öpmek. (Ayağını öpmek bağlamında).

Semiy-y-i mefhar-ı 'âlem Ebu's-su'üd-ı zamân
Meh-i nev öpmege pây-i şerî'atine mâ'il

öpdür:

1. öpdürmez:-mez

Gazel 165

Mısra: 3

Öpme işini yaptırmak veya öpmesine izin vermek.

Haţ-ı ruhsârın öpdürmez yüzün zülfüyle göstermez
Ne rûz-ı Hızırı bildürdi bize dilber ne nevrûzı

öpmek:

1. öpmegi:-gi

Gazel 78

Mısra: 4

Öpmek, dudaklarını dokundurmak.

Ümîd-i âb-ı hayât itmeden nedür farkı

Dehânın öpmegi ol şûhdan recâ itmek

ora:

1. oralar:-lar

Mesnevi 1

Mısra: 109

Orası.

Dursun oralar anda mı ñâ-çârum aġamuz

Ol merd ü zen-i dehr olan ol 'ucbe-nümâmuz

ört:1. **örtüp:-üp****Gazel 73**

Mısra: 8

Üzerini kapatmak.

Pister-i ğuşşa vü endüha düşer elbetde

Örtüp üstüne lihâf-ı 'Acemi bîmâr-ı firâk

2. **örter:-er****Mesnevi 1**

Mısra: 96

Kapamak, kaplamak.

Eyyüb Çelebi anda sa'âdetle buyurmuş

Kuşlık olıcağ başını örter de uyurmuş

orta olukdur:1. **orta olukdur:-dur****Mesnevi 2**

Mısra: 101

Kelime Tipi: -

Orta Oluk.

Biri de Orta Olukdur hem-çü sükker

Recâ-yı lezzet eyler âb-ı Kevşer

'osman:1. **'osman:****Tarih 2**

Mısra: 20

Sultan Genç Osman.

O şeh şerbet-i mevî içdükde Dürri

Didüm târîh aña şehîd oldu 'Osman

'osmân ağamuz:1. **'osmân ağamuz:-muz****Mesnevi 1**

Mısra: 53

Kelime Tipi: -

Osman Ağa.

'Osman Ağamuz anda urup dutmadı mı yâ

Halk ile yine itmede mi yok yire gavgâ

ot:1. **otı:-ı****Mesnevi 2**

Mısra: 25

Ot, bitki.

Anuñ her bir otı derde devâdur

Anuñ her birisi câna şafâdur

otur:1. **otursam:-sa, -m****Gazel 100**

Mısra: 11

Oturmak.

Ey Dürri varup mey-gede şadrında otursam

Bir zevk-i hâsed-kerde-i sultân idebilsem

öyle:1. **öyle:****Kaside 11**

Mısra: 14

Öyle, o şekilde.

O cây-ı dil-keşe bir damla damlamaz aşlâ

Nice yağarsa gelür 'aynıyıla öyle hemân

özü-hâh olsa:1. **özü-hâh olsa:-sa****Kaside 1**

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Özür bildirerek af isteyen olmak.

Özü-hâh olsa da devrinde peleng âhüya

Ebed-Allâh zihî dâd u zihî emn ü emân

P p

pâ-beste:1. **pâ-beste:****Mesnevi 1**

Mısra: 45

Ayağı bağı.

Etrâfına pâ-beste ya var mı niçe bâşe

Her birisinin cengi geçer mi kıra taşâ

pâ-bestelik:1. **pâ-bestelik:****Gazel 15**

Mısra: 2

Ayağı bağı olmak.

Dilâ dâm-ı belâdur fikr-i zülf-i dil-rübâdan geç

Yeter pâ-bestelik âzâde ol gel bu hevâdan geç

pâbüs:1. **pâbüsuña:-uñ, -a****Gazel 146**

Mısra: 7

Ayak öpme.

Ma'iliz bunca zamândur degmedük pâbüsuña

'Âşıka kârûñ sitemmiş böyle bilmezdüm seni

pâdişâh:1. **pâdişâh:****Gazel 129**

Mısra: 2

Padişah l sevgili, güzel.

Kullarına lutf idüp itmeyeler âh vâh

İşte gönül dehrde böyle gerek pâdişâh

2. **pâdişâhı:-ı****Gazel 65**

Mısra: 3

Padişah II sevgili.

Mülk-i hüsnüñ padişahı sensin ey rûh-ı revân
Sâye-i perr-i hümadur gelmedi ruhsâra hâş

3. pādīşāhuñ:-uñ

Tarih 2

Mısra: 5

Hükümdar II padişah.

Hayıf bilmedüñ kadrin ol pādīşāhuñ
Sirişk-i nedāmetle dehr olsun 'ummān

pādīşeh:

1. pādīşeh:-e

Tarih 4

Mısra: 10

Padişah, hükümdar.

Ğonca-i devleti ey Dürri küşād ola müdām
Budur ol padişeh hayr du'āmuz her gāh

pādīşeh-i cem-vakār:

1. pādīşeh-i cem-vakār:

Tarih 3

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Cem vakarlı padişah.

Dāver-i dār u tebār yāver-i mülk-i Tatar
Pādīşeh-i cem-vakār Rüstem-i heybet-fezāy

pādīşeh-i mülk-i fenāy:

1. pādīşeh-i mülk-i fenāy:-yı

Mesnevi 1

Mısra: 82

Kelime Tipi: -

Fena mülkünün sultanı.

Gördüñ mi varup anda ya Derviş 'Aliyi

Ol pādīşeh-i mülk-i fenāy o veliyyi

pāk eyleyüp:

1. pāk eyleyüp:-y, -üp

Gazel 60

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Temizlemek; arındırmak.

Şaykal-ı cām-ı mey-i hāmra ile pāk eyleyüp
Dürriyā mir'āt-ı dilde zerre deñlü koma pās

pāk itdi:

1. pāk itdi:-di

Kaside 9

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

Temizlemek, arındırmak.

Cümleten pāk itdi dehri fitne vü aşubdan
Ser-te-ser ref' eyledi rüy-ı zeminden münkeri

pāk-dil:

1. pāk-dil:

Kaside 8

Mısra: 37

Gönlü temiz.

Pāk-dil 'ālī-nejād sensin ol vālā-haseb
Kim senüñ zātuñda olan 'izz ü şāna yok hisāb

pālūde:

1. pālūde-i:-i

Gazel 21

Mısra: 9

*Nişasta, şeker ve su karışımının pişirilerek
soğutulmasıyla yapılan bir tür tatlı.*

Şekker-i pālūde-i pür-minnet-i ağıyardan

Bir dilim nānı gelür Dürri-i mey-hāra leziz

pāre:

1. pāresi:-si

Gazel 10

Mısra: 7

Parça, kısım.

Dilberā eyle hāzer her pāresi hānçer olur
İtme şemşir-i dil-i 'uşşāk-ı şeydāy şikest

2. pāresidür:-si, -dür

Mesnevi 2

Mısra: 96

Parça, kısım.

Harāret-keşlerüñ ol çāresidür
Anuñ bir kaçresi buz pāresidür

3. pāre:

Gazel 8

Mısra: 4

Parça, azıcık.

Yok yere 'āşıkı biñ pāre ider ol hūnī
İstemez cevri ü cefā itmege bir pāre sebeb

pāre-i sīnem:

1. pāre-i sīnem:-i-m

Gazel 9

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Yürek parçası (yaralı yürek bağlamında).

Bilmedi urgunluğumu pāre-i sīnem gördi

Yine Dürri baña rahm itmedi ol yār-i gāzūb

pāre-i tığūñ:

1. pāre-i tığūñ:-uñ

Gazel 21

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kılıcın parça parça kesmesi (sevgilinin yan bakış)

kılıcıyla aşığın yüreğinin parçalanmasıyla oluşan her bir parça).

Tāze zaḥmuñ zaḥm üzre merhem-i bihbūd olur

Pāre-i tīgüñ gelür bu cān-ı efkāra lezīz

pārele:

1. **pārelesün:-sün**

Gazel 101

Mısra: 1

Parçalamak, yaralamak, üzümek.

Şemşir-i ğam-ı 'aşkı koñ pārelesün sīnem

Tek derd-i dilüm görsün ol dilber-i nāzük-fem

pāreve çaldı:

1. **pāreye çaldı:-dı**

Gazel 141

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

Aldatmak.

Bāzār-ı vuşlat itmiş iken naqd-i cān ile

Ol şāh-ı hūr-ı nāz benı çaldı pāreye

parmağ:

1. **parmağında:-uñ, -da**

Gazel 121

Mısra: 8

Parmak.

Va'de-i vaşluñ ferāmūş itme minnet eylerin

Parmağında rişte-i cān rismān olsun dirin

pas:

1. **pās:**

Gazel 60

Mısra: 10

Kir, pas, leke.

Şaykal-ı cām-ı mey-i ḥamrā ile pāk eyleyüp

Dürriyā mir'āt-ı dilde zerre deñlü koma pās

pāy:

1. **pāyına:-ı, -na**

Gazel 17

Mısra: 5

Far. Ayak, kadem.

Pāyına yüz sürdi dildāruñ gezerken gülşeni

Şimdi ḥalkuñ başına çıksa n'ola zerrin kadeḥ

2. **pāyına:-ı, -n, -a**

Gazel 59

Mısra: 10

Ayak.

Dürriyā şöyle za'if itdi beni kim hicr-i yār

Pāyına yapışsam uçardı benümle bir meges

3. **pāyına:-ı, -n, -a**

Kaside 1

Mısra: 11

Ayak.

Pāyına akmadadır āb-ı revān-ı dil-i ḥalk

Şimdi 'ālemde odur baḥr-ı muḥit-i iḥsān

4. **pāyine:-ı, -n, -e**

Kaside 2

Mısra: 51

Ayak.

Pāyine nāşiye-sā olmaga gelse ḥurşid

Zerre-i ḥāk-i deri kılmaya taḥrik-i ḳadem

5. **pāyine:-ı, -n, -e**

Kaside 5

Mısra: 35

Ayak.

Baḥtuñ 'arūsı yakdı meger pāyine ḥizāb

Gökde şafaḳ degül görinen ey felek-me'āb

6. **pāyuña:-uñ, -a**

Kaside 9

Mısra: 96

Ayak.

Luṭf idüp mecmū'a-i ḥüs-n-i ḳabüle eyle ḳayd

Pāyuña 'arz itdügüm şı'r-i belāgat-güsteri

7. **pāy-ı:-ı**

Kaside 12

Mısra: 24

Ayak, kadem.

Bildi derdümi çünkim o ḥudāvend-i cihān

Pāy-ı şekvā-yı şadā baḥtuña ur imdi ḳuyüd

pāye-i dündür:

1. **pāye-i dündür:-dur**

Gazel 2

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Aşağı, düşük derece veya makam.

Tab'-ı bülendüm ile ben Dürri-i nāzük-dilüm

Rütbe-i mihr-i felek pāye-i dündür baña

pāye-i iclālî:

1. **pāye-i iclālî:-ı**

Gazel 11

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Büyüklik rütbesi.

Tāḳ-ı ebrüda iken düşse zekān çāhına dil

'Aşıkuñ pāye-i iclālî olur mı hiç pest

pāv-endāz itmiş:

1. **pāv-endāz itmiş:-miş**

Mesnevi 2

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Bir hükümdârın, büyük bir kimsenin geçeceği yere halı veya değerli kumaş sermek.

Anuñ sükkânını iğrâz itmiş
Yeşil dibâyı pây-endâz itmiş

pây-i serî'atine:

1. pây-i serî'atine: -i, -n, -e

Tarih 5

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Şeriatın ayağı.

Semiyy-i mefl̄har-ı 'âlem Ebu's-su'ûd-ı zamân

Meh-i nev öpmege pây-i serî'atine mâ'il

pây-ı veliyyü'n-ni'ama:

1. pây-ı veliyyü'n-ni'ama: -a-e

Kaside 12

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Velinimetin ayağı, eşiği.

Yüri var pây-ı veliyyü'n-ni'ama sür yüzünü

Her ne derdüñ var-ısa anda devâsı mevcûd

pâvidâr:

1. pâvidâr:

Kaside 8

Mısra: 80

Kahcı, devamlı, sabit.

Nâz u ni'met ber-karâr u 'izz ü rif'at ber-medâr

Ferr-i şevket pâvidâr u 'ömr tâ rûz-ı hisâb

pâyına düşmede:

1. pâyına düşmede: -mede

Gazel 147

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

Ayağına düşmek, ayağına kapanmak II

yalvarmak.

Ser-firâz olmada ol serv-i revân gitdükçe

Pâyına düşmede 'uşşâk temâşâ büyüdi

pâyına yüzünü sürerseñ:

1. pâyına yüzünü sürerseñ: -er, -señ

Mesnevi 1

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Ayağına yüz sürmek (saygı bağlamında).

Pâyına yüzünü bir dağı ey bād sürerseñ

Öp dâmenini benden anuñ haqqı süresün

pây-mâl:

1. pây-mâl-ı: --ı

Gazel 95

Mısra: 1

Ayak altında kalmış, çiğnenmiş, ezilmiş.

Pây-mâl-ı 'itâbdur gönlüm

Ceyş-i gamla harâbdur gönlüm

pây-mâl:

1. pây-mâl-e: -e

Kaside 5

Mısra: 41

Ayak altında kalmış, çiğnenmiş, ezilmiş.

Ben pây-mâl-e tevsen-i gerdün idüp şitâb

İtdi harâbe hâne-i gönlüm dağı harâb

pây-mâl eyle:

1. pây-mâl eyle:

Gazel 112

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Perişan etmek; sıkıntı içinde bırakmak,

mahvetmek.

Pây-mâl eyle yine mür-ı gamı ey sâkî

Sür e gülğün mey-i nâb u fûrûzân yürüsün

pây-mâl eyler:

1. pây-mâl eyler: -r

Kaside 8

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

Ayaklar altına almak, hakir ve perişan etmek.

Luţfin ümmîd itmeden kaldum cefâsı ya nedür

Pây-mâl eyler beni lâyıķ mıdur hem-çün türâb

pây-mâl oldu:

1. pây-mâl oldu: -dı

Tarih 18

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Ayaklar altında kalmak, çiğnenmek, yok olmak, ortadan kalkmak.

Şol kadar keşret ü şafâ var kim

Cevr ü gam cümle pây-mâl oldu

2. pây-mâl oldu: -dı

Gazel 163

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

I. Ayaklar altına alınmak II. Perişan olmak, rezil olmak.

Sipih-r-i vaşla irer mihr-i luţf ile her gün

Yoluñda zerre-veş ol dil ki pây-mâl oldu

pâyuna yüz sürmege:

1. pâyuna yüz sürmege: -e-me, -ge-uñ, -a

Gazel 41

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Deyim**

Ayağına yüz sürmek (saygı bağlamında).

Şubh irişdi câme- hâb-ı nâzdan kalk taşra çık

Pâyuna yüz sürmege mihr-i dirahşân muntazır

pehlü:

1. pehlü:

Gazel 122

Mısra: 1

Göğüs, gerdan.

Nedür diyü baña şordukda 'arz idüp pehlü
Didüm ki genc-i tılısm-ı vefâdur ey meh-rû

2. **pehlü:**

Gazel 37

Mısra: 12

Bedenin iki yanından her biri, yan.

Cânlar fedâ şu yâre ki 'uşşâkına diye
Al istediğün işte şu pehlü degül midür

pejmürde olmaz:

1. **pejmürde olmaz:-maz**

Tarih 7

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Perişan olmak.

Bâğ-ı cennetden n'ola yaksa çerâğı bu makâm
Gülleri nakşı anuñ pejmürde olmaz dâ'imâ

pejmürde-i reşk eyledi:

1. **pejmürde-i reşk eyledi:-di**

Kaside 9

Mısra: 65

Kelime Tipi: -

Kıskançlığın perişanı etmek, çok kışkırtmak.

Ruğları pejmürde-i reşk eyledi verd-i teri
Kâküli şermende itdi misk-i Çîn-i ezferi

pejmürde-i reşk oldu:

1. **pejmürde-i reşk oldu:-dı**

Gazel 92

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kıskançlığın perişanı olmak ll çok kıskanmak.

Gülşen-i çeşminde dildârûñ görüp ruhsârını
Bâğda pejmürde-i reşk oldu güller ey gönül

2. **pejmürde-i reşk oldu:-dı**

Kaside 7

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Kıskançlığın perişanı olmak ll çok kıskanmak.

Seyr idüp mercân-ı baħr-i lutf-i bî-pâyânuñı
Bâğda pejmürde-i reşk oldu naħl-i ergüvân

pek:

1. **pek:**

Gazel 105

Mısra: 9

Çok fazla.

Ol âhü-dide pek vahşî imiş bilmezdim ey Dürri
Eger bilmiş olaydum dâm-ı efkâra düşürmezdim

2. **pek:**

Kaside 10

Mısra: 8

Çok fazla.

Güller açılsa bülbül-i şürîdeye n'ola
Çokdan nedimi meclisi pek âşinâsıdır

3. **pek:**

Mesnevi 3

Mısra: 58

Çok fazla.

Ėâyetle müdemmağ kişiyeye beñzer ol oğlan
Pek kendüni görmüş giderek olur o şeytân

4. **pek:**

Tarih 3

Mısra: 17

Çok fazla.

Şehr-i muħarremde kim sâl idi pek korkaydı
Geçdi Kırım mülkine şah-ı Bahâdîr Girây

peleng:

1. **peleng:**

Kaside 1

Mısra: 43

Kaplan.

Özr-ħâh olsa da devrinde peleng âhüya
Ebed-Allâh zihî dâd u zihî emn ü emân

penbe:

1. **penbedür:-dür**

Gazel 34

Mısra: 3

Pamuk, yara pamuğu.

Dâğ-ı sînem tâze güldür şebnem aña penbedür
Eşk-i çeşm-i ĥûn-feşânım bâğ-ı miħnet cüyıdır

penbe-i dâğ:

1. **penbe-i dâğ:**

Gazel 53

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yara pamuğu (aşığın bağırlı bağlamında).

Nice demler penbe-i dâğ ile pürdür cismimiz
Ka'be-i 'aşkuñda çok iħrâma girmiş çıkmışuz

penbe-i dâğum:

1. **penbe-i dâğum:--i-um**

Gazel 6

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yara pamuğu.

Çepçevre başumda görinen penbe-i dâğum
Döndürdü ser-i bîmârûñı çenbere cânâ

pend:

1. **pendümi:-üm, -i**

Gazel 132

Mısra: 9

Nasihat, öğüt.

Pendümi dinlemez ol yâr benüm ey Dürri
Güşına almaz eger la'l-i Bedeħşân olsa

pend itmede:1. **pend itmede:** -me, -de**Mesnevi 1**

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Nasihat etmek.

Yâ ide mi vâ'iz Ramazân-nâm Efendi

Kürsîye çıkup itmede mi 'âleme pendî

perçem:1. **perçem:****Kaside 2**

Mısra: 74

Alna düşen kısa saç demeti.

Nîgeh-i hışm ile hiç kimseye nâzır yokdur

Var ısa 'âşıkına dilber-i müşgîn perçem

perî:1. **perî:****Gazel 52**

Mısra: 7

Güzel, sevgili.

Ey perî vaşluña hasret çeker ancak ağyâr

Biz hayâl-i ruh -ı pür tâbuña hasret çekerüz

2. **perî:****Gazel 87**

Mısra: 7

Güzel, sevgili.

Ben seni teşhîr için künc-i elemde ey perî

Eylerin süzân gamuñ nârıyla ile 'anber-hâm-ı dil

3. **perî:****Gazel 116**

Mısra: 4

Güzel, sevgili.

Ru'yet-i didâruña tâkat getürmezken melek

Ey perî inşâf ide bî-çâre insân neylesün

4. **perî:****Gazel 124**

Mısra: 4

Güzel, sevgili.

Yokdur yanında farkı rakîb ile 'âşıkun

Bed-hâhı bir tutar o perî hayr-hâh ile

5. **perî:****Gazel 141**

Mısra: 9

Güzel, sevgili.

Bâziçe-i mahabbet ü 'aşkında ol perî

Dürriyi bir zamân ola bulmaya araya

6. **perîye:** -y, -e**Gazel 145**

Mısra: 4

Güzel, sevgili.

İtmiş seni pür-yâre anuñ tîğ-i cefâsı

Âdem o perîye bu kadar hiç urılır mu

7. **perî:****Kaside 9**

Mısra: 70

Güzel, sevgili.

Neyledüm cânânuma bilmem günâhum ya nedür

Bakmaz oldı rüyıma lutf ile aşlâ ol perî

8. **perînüñ:** -nüñ**Gazel 26**

Mısra: 5

Peri (soylu güzel) II Sevgili.

Hür-ı cennet o perînüñ yüzini görse eger

Şühbesiz derdi bu her vechile benden yegdür

9. **perî:****Gazel 28**

Mısra: 9

Peri II Güzel, Sevgili.

Ey perî Dürri-i bî-çâreye zulm itme şakın

Yoğsa feryâd ile dergâh-ı mu'allâya çıkar

10. **perî:****Gazel 116**

Mısra: 9

Peri gibi güzel sevgili.

Küyuñâ varsa görünmez gizlenürsin ey perî

Hayret-âlüd olmasun 'uşşâk-ı nâlân neylesün

11. **perî:****Gazel 117**

Mısra: 1

Peri gibi güzel sevgili.

Hâb-ı nâzuñ ey perî arturma zârumdan şakın

Rûz u şebde nâle-i bî-ihtiyârumdan şakın

12. **perî:****Kaside 5**

Mısra: 7

Peri II güzel, sevgili.

Her demde ey perî çıkarur âteş-i hicâb

Bezm-i tarabda ol gül-i ruhsârdan gülâb

13. **perî:****Gazel 69**

Mısra: 1

Çekici güzelliğe sahip olan. II Sevgili.

Ey perî ğamze-i cellâduña inşâf inşâf
Cevri ta'lîm iden üstâduña inşâf inşâf

perî-i siveh-kâre:

1. perî-i siyeh-kâre:-e

Gazel 50

Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Kötülük yapan peri.

Çarpıldı bir perî-i siyeh-kâre nâgehân
Dürriyi şanma yok yire âh ü figân ider

perî-pevker:

1. perî-pevker:

Gazel 117

Mısra: **6**

Peri yüzlü II Sevgili.

Cevrûñ efvün eyleme dâmen-feşân-ı nâz olup
Ey perî-pevker bu çeşm-i eşk-bârumdan şakın

perî-rû:

1. perî-rû:

Gazel 49

Mısra: **8**

Peri yüzlü, çok güzel.

'Aceb mestânedür çeşmüñ katı cellâddur ğamzeñ
Niğâhuñ ey perî-rû rehzen-i lûtf ü teraḥḥumdur

2. perî-rû:

Gazel 37

Mısra: **1**

Peri yüzlü, peri gibi çok güzel yüzlü II sevgili.

'Aqlum alan benüm o perî-rû degül midür
Mecnün iden bu 'âlemi hep o degül midür

perîşân:

1. perîşân:

Kaside 7

Mısra: **16**

Dağınık, karışık II kederli, üzgün.

Şâhid-i ihsânıñ zülf-i muṭarrâsın görüp
Reşk ile ḥâtır perîşân sünbül-i bâğ-ı cinân

perîşân evler:

1. perîşân eyler:-r

Gazel 46

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

*Dağıtmak, düzenini bozmak II acınacak duruma
getirmek.*

Bâğ-ı kalb-i dilrübâdan kim gül-i vuşlat kıpar
Eyler ol sâ'at perîşân şarşar-ı fırkat kıpar

2. perîşân eyler:-r

Gazel 25

Mısra: **3**

Kelime Tipi: **Deyim**

*Dağıtmak, düzenini bozmak, acınacak duruma
getirmek.*

Çeşm-i mesti saff-ı 'uşşâkı perîşân eyler
Kahramândur sanasın kendüyi âlâya şalar

perîşân itdi:

1. perîşân itdi:-di

Gazel 94

Mısra: **1**

Kelime Tipi: -

Dağıtmak, düzenini bozmak.

Berg-i neşâtum itdi perîşân ḥazân-ı ğam
Murğ-ı şafâ vü zevküm uçurdu figân-ı ğam

perîşân olsun:

1. perîşân olsun:-sun

Tarih 2

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Altüst olmak, kendini kaybetmek.

Ḥazân olsun 'âlem gül olsun perîşân
Bıraksun yere berg ü bārın dıraḥtân

perîşân-hâtır:

1. perîşân-hâtır:

Kaside 9

Mısra: **39**

Gönlü perişan (olan).

Şimdi devrinde perîşân-hâtır aşlâ kalmadı
Eyledi bād-ı şabâ var ısa zülf-i dilberi

perîşân-ı firâk:

1. perîşân-ı firâk:

Gazel 75

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Ayrılık acısından zavallı düşmüş, kederli.

Ser-i Mecnûnda degül lâne-i murğ ey Dürri
Şarınur başına destâr perîşân-ı firâk

perr ü bâl:

1. perr ü bâl:

Gazel 90

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Kanat.

Ben o şehbâz-ı hümâ-pervâz-ı 'aşkum kim senüñ
Baña kâfidür ḥayâl-i ebruvânuñ perr ü bâl

pertāb itdi:**1. pertāb itdi:-di****Gazel 9**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Atmak II hızla sallamak, hareket ettirmek.

İtdi pertāb baña yeter sitem-bār-ı gāzūb

Müstedām ola beni añdı o mekkār-ı gāzūb

pertev:**1. pertevini:-i, -n, -i****Kaside 2**

Mısra: 7

Işık.

Nice mir'āt-ı hayāl eylese meh pertevini

Rūz-ı rüşen ola bî-şek şeb-i deycūr ol dem

pertev-endāz eyledi:**1. pertev-endāz eyledi:-di****Kaside 1**

Mısra: 83

Kelime Tipi: -

Işık saçmak, parlaklık vermek.

Ol çerāğum ki beni eyledi pertev-endāz

Şu'le-bağş-ı haremūñ Hazret-i maḥdūm-ı zamān

pertev-endāz olalı:**1. pertev-endāz olalı:-alı****Mesnevi 4**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Işık saçan olmak.

Pertev-endāz olalı eşcārına şems-i münir

Eylemişdür sāyesi ferş-i zemīn-i zer-feşān

pertev-i mihr-i melāḥat:**1. pertev-i mihr-i melāḥat:****Gazel 89**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzellik güneşinin parlaklığı.

Pertev-i mihr-i melāḥat pīşine düşmüş anuñ

Yār şanma şokınur kırmuzu şāl üstine gül

pertev-i mihr-i vefāñ:**1. pertev-i mihr-i vefāñ:-ñ****Gazel 126**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Vefa güneşinin parlaklığı.

Hāne-i tārīk-i cismūm deldüğinden nāveküñ

Pertev-i mihr-i vefāñ ümmīd-vārum kim gele

pertev-i mir'āt-ı rüyuñdur:**1. pertev-i mir'āt-ı rüyuñdur:-uñ, -dur****Kaside 8**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yüz aynasının parlaklığı.

Mübtelāyum şimdi bir dildār-ı meh-ruhsāra kim

Pertev-i mir'āt-ı rüyuñdur felekde āfītāb

pertevini şalsa:**1. pertevini şalsa:-sa****Kaside 2**

Mısra: 105

Kelime Tipi: -

Işığını, aydınlığını göndermek.

Ne mihr şalsa eger pertevini āfāka

Mehde ancak kelef-āşā qala leyl-i tārem

pervāne:**1. pervāneyi:-y, -i****Gazel 96****Mısra: 6***Geceleri ı ışık etrafında dönerek uçan küçük kelebek.*

Dil ü cāmı yaḳalum şem'-i ruḥunla yārūñ

Yanmağa bir iki pervāneyi mu'tād idelūm

2. pervāne:**Kaside 3**

Mısra: 9

Geceleri ı ışık etrafında dönerek uçan küçük kelebek.

Anuñ pervāne gibi bülbül etrafını devr eyler

Olup bezm-i çemende yine şem'-i pūr-şerer gonca

3. pervāne-veş:--veş**Gazel 157**

Mısra: 7

Gece keleşeği (gönül bağlamında).

..... pervāne-veş maḥv-ı vücūd eylerdi dil

Bezm-i ḥāşū'l-ḥāşuña maḥrem olaydı kākşī

pervāne olsa:**1. pervāne olsa:-sa****Kaside 10**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Işığın etrafında dönen kelebek olmak.

Gülzār-ı bezmine n'ola pervāne olsa dil

Şem'-i münir-i şu'le-feşān şeb-güşāsıdur

pervāne-i aşüfte-dil:**1. pervāne-i aşüfte-dil:--i****Kaside 9**

Mısra: 57

Kelime Tipi: -

Düşkü, aşık gönüllü pervane.

Hıfzuña düş ola ger pervāne-i aşüfte-dil

Şem'e bir kibrīti nāzūk şāl olur bāl ü peri

pervâne-i lutf u keremûn:**1. pervâne-i lutf u keremûn:-iûñ****Kaside 1**

Mısra: 88

Kelime Tipi: -

Cömertlik ve iyiliğin pervanesi.

Ben çerağ-ı der-i 'âlîñ olıcağ lāyıkdur

Olsa pervâne-i lutf u keremûn devr- künân

pervâne-i şem'-i ruh-ı dildâr:**1. pervâne-i şem'-i ruh-ı dildâr:--i****Gazel 103**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yüz mumunun pervanesi II âşık.

Kalmadı benüm şabr u sükunum şimdi

Pervâne-i şem'-i ruh-ı dildâr oldum

perveriş oldı:**1. perveriş oldı:-dı****Kaside 8**

Mısra: 53

Kelime Tipi: -

Beslenmek.

Mîve-i lafz oldı cüy-ı tab'um ile perveriş

Her sözümdür bağ-ı nazma bir kelâm-ı müsteţâb

pesend idüp:**1. pesend idüp:-üñ****Tarih 18**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Beğenmek.

Didi Dürri pesend idüp tārîh

Kaşr-ı zibâsı bî-mişâl oldı

2. pesend idüp:-üñ**Gazel 146**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Beğenmek.

Dürriyâ şi'rûñ görüp yārân pesend idüp didi

Şi'ri tarzı muhteşemmiş böyle bilmezdim seni

pesend itdi:**1. pesend itdi:-di****Kaside 1**

Mısra: 109

Kelime Tipi: -

Beğenmek.

Söyledüm yine bu nazmı göricek itdi pesend

Nâzım-ı Rûm u Hicâz u şu'arâ-yı Hırasan

pesendide-i cânân:**1. pesendide-i cânân:****Gazel 100**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sevgilinin beğenilmiş.

Mengüş-ı bünâgüş ide şâyed dür-i nazmum

Bir vaşf-ı pesendide-i cânân idebilsem

pes-i rahşuñda:**1. pes-i rahşuñda:-uñ, -da****Kaside 6**

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

Atın arkası, gerisi.

Bâd-pâ rahşuñuñ üstinde eger tîr atsañ

Nice fersah pes-i rahşuñda kalurdı ol dem

peşimân oldılar:**1. peşimân oldılar:-dı, -lar****Tarih 2**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Pişman olmak.

Niçe eşkiyâ başdı vardı sarâyın

Yine oldılar gerçi soñra peşimân

pest:**1. pest:****Gazel 11**

Mısra: 8

Alçak, aşağı, hor görülmek, gözden düşmek.

Tâk-ı ebrûda iken düşse zekân çâhına dil

'Âşıkun pâye-i iclâli olur mı hiç pest

pevâm:**1. peyâmı:-ı****Kaside 4**

Mısra: 36

Haber.

Temevvüc itdi yem-i sebze-zâr cünbüş idüp

Hübüb idince peyâmı nesim-i cân mağdem

peydâ itdi:**1. peydâ itdi:-di****Kaside 6**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Elde etmek; meydana getirmek.

İtdi peydâ meger ol hîl'atı hayyât-ı ezel

Görmemiş mişlini zîrâ ki anuñ bir âdem

peydâ oldı:**1. peydâ oldı:-dı****Mesnevi 2**

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Ortaya çıkmak.

Çemen şanma ol cāda oldı peydā
İdüp ihsān u bî-pâyân-ı Mevlā

2. **peydā oldı:-dı**

Gazel 136

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Görünmek, ortaya çıkmak.

Açdı sükkân-ı felek seyre bu sūri revzen
Anda şanmañ ki meh oldı yine peydā bu gice

pev-der-pev:

1. **pev-der-pey:**

Kaside 6

Mısra: 10

Arka arkaya, ardı sıra, durmadan.

Nedür ol naqş-ı dil-ārā nedür ol hūb-liķā
Reşk pev-der-pey ider cümle qalem-kār-ı ‘Acem

peygamber:

1. **peygamberi:-i**

Kaside 9

Mısra: 42

Peygamber II Hz. Muhammed.

Dil-nüvāzā maḥmedet mendā vü ‘adālet gösterür
Ey mu‘in-i şer‘ ü naşş-ı kâti‘-i peygamberi

peygamber iken:

1. **peygamber iken:- iken**

Mesnevi 3

Mısra: 70

Kelime Tipi: -

Haberci, nebi.

Lā-‘āşimu kavlini göre Rabb-ı cihānuñ
Peygamber iken oğlını ğark eyledi anuñ

peygām-ı dil:

1. **peygām-ı dil:**

Gazel 87

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gönül haberi.

Korqarın ol zālīm öldürmişdür ol bî-çāreyi
Küyına zirā gidelden gelmedi peygām-ı dil

peygüle:

1. **peygüledür:-dür**

Kaside 8

Mısra: 33

Köşe.

Hāne-i iclāline nisbet kühen peygüledür
Bu sipih-r-i nıl-gün vakāruña nüh kıbāb

pevk ider:

1. **pevk ider:-er**

Gazel 62

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Haber iletmek.

O şehbāza ider murğ-ı dili pevk
Görün Dürrîyi avlar kuşla kuşuñ

pevk-i sabā:

1. **pevk-i şabā:**

Gazel 135

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Haḫf esen rüzgarın habercisi.

Görüp şāh-ı şitāya dest- bürdin cünd-i nevrūzuñ
Şitāb idüb şeh-i bāğa ider pevk-i şabā müjde

pevk-i ümüdüm:

1. **pevk-i ümüdüm:-üm**

Gazel 135

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ümit habercisi.

Çıkarılmış Ka‘be-i küyından ol meh-veş diyü ey dil
İder peyk-i ümüdüm cān-ı zāra dā‘imā müjde

peyveste:

1. **peyveste:**

Kaside 9

Mısra: 62

Birbirine ulaşmış, bitişik.

Gülsitān-ı ‘adlūñi hiç kimse ta‘bır idemez
‘Arşa peyveste ser-i servi vü naḫl-i ‘ar‘arı

peyveste idüp:

1. **peyveste idüp:-üp**

Gazel 93

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ulaşmak, erişmek.

Dūd-ı āhumı felek añlasa peyveste idüp
Çekelüm derdüñi ey kāmety bālā çekelüm

pîle-ver:

1. **pîle-ver:**

Kaside 7

Mısra: 51

Far. İğne, boncuk gibi ufak tefek şeyler satan, çerçi.

Dürr-i baḫr-i ma‘rifetle bir yanında pîle-ver

Nik ü bed teşḫişin itmez pîr-i ma‘tüh-ı zamān

pinhān:

1. **pinhānuz:-uz**

Gazel 54

Mısra: 10

Saklı, gizli.

Sezā-yı efser-i şāhān iken güftārimuz Dürrî

Ḥayıflar dāyimā zîr-i yem-i miḫnetde pinhānuz

pinhān itdi:**1. pinhān itdi:-di****Kaside 1**Mısra: **38**

Kelime Tipi: -

Saklamak, gizlemek.

Çeşm-i kühun ğamı ol kadar itdi ki naḥīf

Bīm-i kahrıyla anı zerrede itdi pinhān

pīr muhammed çelebi:**1. pīr muḥammed çelebi:****Mesnevi 1**Mısra: **33**

Kelime Tipi: -

Pir Muhammed Çelebi.

Yā Pīr Muḥammed Çelebi anda mı ey yār

Her laḥza ola 'āṭıfet-i ḥaḳḳ ile dil-şād

2. pīr muḥammed çelebi:**Mesnevi 1**Mısra: **87**

Kelime Tipi: -

Pir Muhammed Çelebi.

Yā Pīr Muḥammed Çelebi aña güler mi

Vā'llāh siñiri çekdirirüm ben sana dir mi

pirāhen-i cān:**1. pirāhen-i cān:-ur****Kaside 1**Mısra: **8**

Kelime Tipi: -

Can gömleği, can.

Kıomaz ehl-i dili jeng-i ğam ile ālūde

Olur iḥsānı muṭarrā- ger-i pirāhen-i cān

pīre-zen-i dehrūn:**1. pīre-zen-i dehrūn:-üñ****Gazel 101**Mısra: **7**

Kelime Tipi: -

Dünya kocakarısı, ihtiyar felek.

Bu pīre-zen-i dehrūn çok zehr-i ğamın yutdum

Āḥir bizi de itdi Ferḥād gibi serssem

pīr-i ma'tūh oldı:**1. pīr-i ma'tūh oldı:-dı****Kaside 8**Mısra: **60**

Kelime Tipi: -

Yaşlı bunak olmak.

Ehl ile nā-ehli teşhiş itmeden qaldı felek

Pīr-i ma'tūh oldı anda qalmadı hiç fer ü tāb

pīr-i ma'tūh-ı zamān:**1. pīr-i ma'tūh-ı zamān:-ı****Kaside 7**Mısra: **52**

Kelime Tipi: -

Zamanın bunak ihtiyarı.

Dürr-i baḥr-i ma'rifetle bir yanında pīle-ver

Nīk ü bed teşhişin itmez pīr-i ma'tūh-ı zamān

pīr-i muḡān:**1. pīr-i muḡān:****Gazel 110**Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Meyhaneci II Sevgili.

Ey pīr-i muḡān nā-kese gösterme şarābı

Sen duḡterüñi herkese maḥrem mi şanursın

pīr-i muḡāna:**1. pīr-i muḡāna:-a****Gazel 71**Mısra: **5**

Kelime Tipi: -

Meyhaneci II Sevgili.

Mürşid isterseñ eger pīr-i muḡāna yüz sür

Dest-i üstāda girtüp qā'il olur kāra şadef

2. pīr-i muḡāna:-a**Gazel 20**Mısra: **4**Kelime Tipi: **Kalıp İfade***Meyhaneci. II Vahdet feyzini veren, aşk şarabını sunan kâmil mürşit.*

Terk eyledüñ riyâyı koyup tāt-ı Edhemi

Pīr-i muḡāna cān u göñülden olup mürīd

pīr-i muḡāndan:**1. pīr-i muḡāndan:-dan****Gazel 127**Mısra: **8**

Kelime Tipi: -

İhtiyar meyhaneci.

Terk it riyâyı tāt-ı edhem pūr nūr eyler ol

Pīr-i muḡāndan el al gel gey külāh böyle

pīr-i muḡān-ı gerdün:**1. pīr-i muḡān-ı gerdün:****Kaside 1**Mısra: **67**

Kelime Tipi: -

Felek meyhanecisi, felek.

Āḥ elinden ki beni pīr-i muḡān-ı gerdün

Qıldı meyhāne-i ğamda ser-i peymāne-keşān

pīr-i za'if:

1. **pîr-i za'îf:****Kaside 2**

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Kuvvetsiz ihtiyar.

Niçe bâde anı nûş eylese bir pîr-i za'îf
Tıfl-ı yek-rûze kadar gelmeye aña Rüstem

pîr-i 'aşk:1. **pîr-i 'aşk:****Gazel 72**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Aşkın üstadı.

Tekye-i 'aşk-ı mecâzide olan 'aşıkları
Bir gün elbetde kırmaz irşâd ider bu pîr-i 'aşk

pîrlig:1. **pîrliginde:-i, -n, -de****Mesnevi 3**

Mısra: 54

Yaşlılık.

Kem nesneye yeltendi hele tâzeliginde
Şimdiden anuñ kız ü 'arâz pirliginde

pîs:1. **pîşinde:-i, -n, -de****Kaside 1**

Mısra: 25

Huzur.

Dest-beste n'ola pîşinde durursa 'âlem
Eylemiş zât-ı şerîfini Hudâ kıble-i cân

2. **pîşinde:-i, -n, -de****Kaside 2**

Mısra: 60

Etek, peş, arka.

Kilk-i telhîş-nüvişi aña mîzâb olmuş
N'ola pîşinde devâtına disem 'ayn-ı kerem

pîse:1. **pîşem:-m****Kaside 7**

Mısra: 82

Sanat, meslek.

Dem-be-dem medh-i senân itmekdür endişem benüm
Vaşf-ı zâtuñ eylemekdür rûz u şeb pîşem hemân

pîşine düşmiş:1. **pîşine düşmüş:-miş****Gazel 89**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Takip etmek, arkasından gitmek.

Pertev-i mihr-i melâhat pîşine düşmüş anuñ
Yâr şanma şokınur kırmızı şâl üstine gül

pistere düşdüm:1. **pistere düşdüm:-dü, -m****Gazel 6**

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim**

*Yatağa düşmek, üzüntüden ayağa kalkamayacak
duruma gelmek.*

Hakk böyle cefâkâr idigün bilmez idüm ben
Düşdüm saña meyl eyleye mi pistere cânâ

pister-i ğamdan:1. **pister-i ğamdan:-dan****Gazel 16**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gam döşeği.

Pister-i ğamdan halâsuñ ey dil-i bî-mâr güç
Ol tabîb-i cânâ yalvar ğayriden tîmâr güç

pister-i ğuşsa vü endüha:1. **pister-i ğuşsa vü endüha:-a****Gazel 73**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gam, keder döşeği.

Pister-i ğuşsa vü endüha düşer elbetde
Örtüp üstine lihâf-ı 'Acemi bîmâr-ı firâk

pister-i mihnetde:1. **pister-i mihnetde:-de****Gazel 164**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sıkıntı, keder yatağı.

Cân-ı zârı añmaduñ bir kez şarâb-ı vaşl ile
Pister-i mihnetde derd-i hicr ile yatır dañi

pîşüm olursa:1. **pîşüm olursa:-ur, -sa-ursa, -****Gazel 75**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Öncü olmak, önünden gitmek.

Çıkarup kîş-i vişâlınden atar yâbâna
Tîr-veş pîşüm olursa n'ola efgân-ı firâk

piyâle:1. **piyâlesinde:-si, -n, -de****Kaside 5**

Mısra: 31

Kadeh.

Ḳadrūñ piyālesinde nüh eflāk olup ḥabāb
Kaldı içinde şanma şafaḳ cūr'a-i şarāb

piyāle oldı:

1. piyāle oldı:-dı

Kaside 5

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Şarap kadehi olmak, ona benzemek.

Bezm-i ḡamuñda laḥt-ı ciğerdür baña kebāb

Didem piyāle oldı sirişküm şarāb-ı nāb

piyāle-i kām:

1. piyāle-i kām:

Kaside 5

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

Arzu, istek kadehi.

Aḳrān olup piyāle-i kām ile neş'e-yāb

Ḳaldum dirîḡ cūr'a-veş üftāde turāb

pül:

1. pül:

Gazel 58

Mısra: 6

Köprü.

Cüy-ı ümîd-i vaşluñ eger beni ben alsa da

Erbāb-ı 'aşkuñ uğrar aña hîç pül istemez

pülād:

1. pülād:

Gazel 44

Mısra: 12

Çelik.

Āhen-i ḳalbini nerm itmege yārūñ Dürri

Āteş-i āh-güdāzında pülād ister

2. pülāddan:-dan

Gazel 64

Mısra: 13

Çelik.

Ḳalb-i dilberdür murād ey Dürri hep pülāddan

Anı zemm itmekdür ammā āh-ı sūzāndan ḡaraż

pül-i mihr-i vefādan:

1. pül-i mihr-i vefādan:-dan

Gazel 15

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) aşkı köprüsü.

Şaḳın cüy-ı ümîd-i vaşl-ı dilberden ki bî-bündür

Gel ey dil uğrama aña pül-i mihr-i vefādan geç

pür:

1. pür:

Tarih 8

Mısra: 9

Çok.

Seyr iden bu şuyı pür nice baḫr zann eyler

Köpürüp çağlayarak taşduḡı dem rüz-i şitā

2. pürdür:-dür

Gazel 74

Mısra: 10

Dolmak.

Hep gidenler gitdi ifnā itdi ey Dürri-i zār

Şîr-i merdüm-gîr-i endüh ile pürdür rāh-ı 'aşḳ

3. pür:

Tarih 9

Mısra: 2

Çok, dolu, pek çok.

Feyz-ı luṭf-ı Hāḳḳla 'ālem bulup ḳarār

Naḥl açup heman virdi pür kām ile

4. pürdür:-dür

Gazel 53

Mısra: 3

Dolu.

Nice demler penbe-i dāḡ ile pürdür cismimüz

Ka'be-i 'aşkuñda çok iḫrāma girmiş çıḳmışuz

5. pür:

Gazel 71

Mısra: 4

Dolu.

Şanki deryā-yı melāḥatda o nāzik dehenüñ

Dür-i yektā ile pür ey gözi seḫḫāre şadef

6. pürdür:-dür

Gazel 156

Mısra: 10

Dolu.

Dürriyā 'azm eyler iseñ itme ümmîd-i necāt

Şîr-i endüh ile pürdür rāh-ı 'aşkuñ çölleri

7. pür:

Kaside 1

Mısra: 69

Bütün.

Kāse-i çeşmümi pür ḳaddümi ḥam itmiş iken

Eşkümi yine ḳomaz itmege bir dem rîzān

8. pürdür:-dür

Mesnevi 3

Mısra: 3

Çok fazla, dolu.

Pürdür içi ḡazîyile ol şehri-i cenābuñ

Vaşf eyleyeyin diñle biraz ḥazẓide cânüñ

pür idüp:

1. pür idüp:-üp

Kaside 4

Mısra: 19

Kelime Tipi: -
Doldurmak.

Nuḳūd-ı jāle ile ḡonca kīsesin pūr idüp
Hezār itdi ḡül-i şahidine 'arz-ı direm

pūr it:

1. **pūr it:**

Gazel 39

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Doldurmak, kaplamak.

Pūr it dāmān-ı ḡülzārı şabā evrak-ı ḡüllerle
Bu bezm-i ḡülsitānda cūdīnı dökül saçıl göster

pūr itmiş:

1. **pūr itmiş:-miş**

Kaside 3

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Kaplamak.

Engāmda rūzigār itmiş devrini pūr ḡubār-ı ḡam
Dilinden def'-i ḡam çün dāyīmā sāḡar tutar ḡonca

pūr oldu:

1. **pūr oldu:-dı**

Kaside 2

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Dolmak.

Bāde-i zevk ile pūr oldu yine ḡum-ı murād
Şād olup her kişi aldı eline sāḡar-ı Cem

pūr olmuş:

1. **pūr olmuş:-miş**

Tarih 12

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Dolmak.

Cennet midür nedür bu aşlā keder yok

Olmış şafā ile pūr bu ḡasr-ı zīb-mendi

pūr sūz kıldı:

1. **pūr sūz kıldı:-dı**

Gazel 55

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ateşle dolu eylemek.

Ruḡ-ı dilber ḡüli pejmürde-i mürde reşk itdi lebi
Āteş-i ḡamla dil-i ḡoncayı kıldı pūr sūz

pūr-āb:

1. **pūr-āb:**

Kaside 7

Mısra: 60

Gözü yaşlı.

Merḡamet-baḡşā kerem-kār-ı evvelin-i ni'metā
Ey ḡidiv-i nem-rübā-yı dīde pūr-āb cihān

pūr-adālet:

1. **pūr-'adālet:**

Kaside 9

Mısra: 30

Adaletle.

Ya'nī ol şāh-ı mükerrrem lutf idüp bu 'āleme

İtdi iḡsān pūr-'adālet yine ḡaşmını

pūr-berg-i hayāt ola:

1. **pūr-berg-i hayāt ola:-a**

Kaside 1

Mısra: 119

Kelime Tipi: -

Hayat yapraklarıyla dolu olmak, canlı olmak.

Ḥaşre dek naḡl-i vücūduñ ola pūr-berg-i hayāt

Sāyesinde teb-i ḡamdan ola āsūde cihān

pūr-cefā:

1. **pūr-cefādur:-dur**

Gazel 138

Mısra: 10

Cefası çok.

Eylemezsın Dürriyā beyhūde feryād u fiḡān
Sevdüḡün bir bī-vefā vü pūr-cefādur var isa

2. **pūr-cefā:**

Gazel 64

Mısra: 9

Cefa dolu.

İştılāḡ-ı ehl-i dilde pūr-cefā dilberlerüñ
Ḡamze-i ḡün-rizidür şemşir-i bürrāndan ḡaraż

pūr-cilā evler:

1. **pūr-cilā eyler:-r**

Gazel 83

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Çok parlatmak.

Ne kadar jeng ü ḡam-ālūd ise āyīne-i dil

Pūr-cilā eyler anı dest-i şabāsı Ḳozinüñ

pūr-cilā virdi:

1. **pūr-cilā virdi:-di**

Kaside 2

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

(iyice) cilalamak.

Pūr-cilā virdi ki mir'āt-ı dile şayḡal-i zevḡ

Çeşm-i ḡurşīdi ider şu'lesi pūr-ḡire vü nem

pūr-fiḡān:

1. **pūr-fiḡān:**

Kaside 7

Mısra: 64

İnilti, acı ve feryatla dolu olma.

İdesin mecmû'a-i hüsn-i kabûle şebt ü kayd

Mâhdan mâhiye dek itdüm recâ-yı pür-figân

pür-figâr-ı hâr-ı hicrân eyler:

1. **pür-figâr-ı hâr-ı hicrân eyler:-i-r**

Kaside 9

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

(bedeni) ayrılık dikenini yaralamak.

Biñ niyâz itseñ koçutmaz bir gül-i vaşlın saña

Pür-figâr-ı hâr-ı hicrân eyler ammâ dilleri

pür-fürûğ eyleye:

1. **pür-fürûğ eyleye:-ye**

Kaside 1

Mısra: 121

Kelime Tipi: -

Nurla doldurmak.

Pür-fürûğ eyleye hürşîd-i vücûduñ dehri

Maṭla'-ı burc-ı şerefden ola dâyim tâbân

pür-ğubâr olursa:

1. **pür-ğubâr olursa:-ur, -sa**

Gazel 114

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Toz toprak içinde kalmak.

Ğam degül pür-ğubâr olursa gônül

Sâğar-ı dil-güşâya 'aşk olsun

pür-güher:

1. **pür-güher:**

Kaside 4

Mısra: 6

İnci ile dolu.

Zümürredin çemen ü dürr-i pâk-i jâle ile

Nazar kıl oldu çemen-zâr pür-güher bir yemm

pür-hîre:

1. **pür-hîre:**

Kaside 2

Mısra: 6

Şaşkınlıkla dolu.

Pür-cilâ virdi ki mir'ât-ı dile şaykal-i zevk

Çeşm-i hürşîdi ider şu'lesi pür-hîre vü nem

pür-humâr olsun:

1. **pür-humâr olsun:-sun**

Gazel 121

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Tam sersem olmak.

Bezm-i meyde yâre yanmaz hâlini şanmañ dimez

Câm dolsun 'üd gelsün pür-humâr olsun dirin

pür-jeng-i elem:

1. **pür-jeng-i elem:**

Gazel 123

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gam pası ile dolu (bir biçimde).

Çaldı künc-i ğamda pür-jeng-i elem mir'ât-ı dil

Âh kim câm-ı şarâb-ı dil-güşâ girmez ele

pür-jeng-i ğam:

1. **pür-jeng-i ğam:**

Gazel 142

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gam pası, gam ile dolu.

Pür-jeng-i ğam eyler felek elbette görince

Âyine-i kâm-ı dil-i ğam-hârı küşâde

pür-kelef oldu:

1. **pür-kelef oldu:-dı**

Gazel 125

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Benek benek olmak || Delinmek, delik delik olmak.

Yârûñ yanında göz ile düşdi yere yüzü

Rüy-ı rakîb pür-kelef oldu bihamdihi

pür-kerem:

1. **pür-kerem:**

Tarih 13

Mısra: 3

Cömert, iyilik sahibi.

Sultân-ı mülk-i ma'nâ ol pür-kerem ki ya'nî

Ḥâce Hüseyin Efendi yaptı bu kaşrı muhkem

pür-kuşûr olmak:

1. **pür-kuşûr olmak:-mağ**

Kaside 7

Mısra: 88

Kelime Tipi: -

Kusur dolu olmak.

Vaşf-ı zâtuñ her ne deñlü eylese Dürrî eger

Pür-kuşûr olmak muḳarrerdür ser-â-pâ bî-gümân

pür-le'al oldu:

1. **pür-le'al oldu:-dı**

Gazel 163

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

İncilerle dolu olmak.

O yârûñ eyledi dendânı vaşfını Dürrî

Bu nazmı anuñ için böyle pür-le'al oldu

pür-mâr:

1. **pür-mâr:****Gazel 74**

Mısra: 6

Yılan dolu.

İtmesin efgendesi aślâ temennâ-yı necât
Bî-bün ü pür-mâr endüh u elemdür çâh-ı ‘aşk

pür-minnet:1. **pür-minnet-i:--i****Gazel 21**

Mısra: 9

Minnet ile dolu (rakip bağlamında).

Şekker-i pâlûde-i pür-minnet-i ağıyardan
Bir dilim nânı gelür Dürri-i mey-ğâra lezîz

pür-nem:1. **pür-nem:****Gazel 75**

Mısra: 1

Nemli.

Dîde pür-nem dil ise çâk-ı girîbân-ı firâk
‘Âşıkı böyle idermiş bu imiş şân-ı firâk

2. **pür-nem:****Kaside 4**

Mısra: 22

Nemli, yaş dolu.

Seher zamânı degül jâle çeşm-i nergisde
Cefâ-yı dehr ile anuñ da gözleri pür-nem

pür-şafâ kıl:1. **pür-şafâ kıl:****Tarih 7**

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Saflık ve berraklıkla doldur.

Yâ ilâhî kıl bu kaşruñ lutf ide mi sükkânını
Gönca-ı bâğ-ı cinân-veş bâ-ğarâvet pür-şafâ

pür-şevk olup:1. **pür-şevk olup:-up****Kaside 3**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Mutlulukla dolmak; çok mutlu olmak.

Hemân bir Mevlevîdür tekye-i gülşende güyâ kim

Hevâ-yı ‘aşk ile pür-şevk olup gâhî döner gönca

pür-şevk olur:1. **pür-şevk olur:-ur****Mesnevi 2**

Mısra: 116

Kelime Tipi: -

Mutlulukla dolmak; çok mutlu olmak.

Biri ‘ayn-ı şafâ kim menba‘-i zevk

İçen anı olur ol demde pür-şevk

pür-tâb:1. **pür-tâbı:-ı****Gazel 64**

Mısra: 11

Ateşli, hararetili.

Hâli fülful kâküli sünbül ruhı pür-tâbı gül

Âfitâb-ı rüy-ı dilberdür gülîstândan gârağ

pür-teb:1. **pür-teb:****Gazel 86**

Mısra: 10

Hararetili, ateşli.

Girîbânun niçün çâk eyledün dâmânınun Dürri

Seni pür-teb mi itdi yoksa nâr-ı ‘aşkı cânânun

pür-teb idersin:1. **pür-teb idersin:-er, -sin****Gazel 13**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yakmak.

İdersin Dürriyi hem tâb-ı nâr-ı ‘aşkla pür- teb

Yine dersin nedür çâk-ı girîbân itmege bâ‘ış

pür-teb itdi:1. **pür-teb itdi:-di****Gazel 116**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ateşler içinde bırakmak.

Nâr-ı ‘aşkuñ itdi pür-teb bağrını yandurdu hep

İtmesün câna gönül çâk-ı girîbân neylesün

pür-teb oldı:1. **pür-teb oldı:-dı****Tarih 2**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Hararetili olmak.

Felek nâr-ı hicrân ile pür-teb oldı

Degül kehkeşân itdi çâk-ı girîbân

pür-teb olsa:1. **pür-teb olsa:-sa****Gazel 104**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Hararetili olmak.

Olsa pür-teb teb-i ‘aşkuñla ile eger âb degül

Haşre dek şebneme muhtâc ola gülzâr-ı şemîm

pür-terah:1. **pür-terah:****Gazel 18**

Mısra: 2

Gam, tasa ile dolu olmak.

Komadı dilde ğam ü cerh-i cefākār feraḥ
Pür-terah olduğuma eyler o ğaddār feraḥ

pür-vāre:

1. pür-yāre:

Gazel 160

Mısra: 9

Yarayla dolu, çok yaralı.

Pür-yāre gördüm cismimi gūş eyledüm efgānını
Ol nāvek-i müjgānuña Dürri kuluñ urğun gibi

pür-vāre itmış:

1. pür-yāre itmış:-miş

Gazel 145

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Çok yaralamak.

İtmış seni pür-yāre anuñ tîĝ-i cefāsı

Ādem o periye bu qadar hiç urılır mu

pür-vāre olup:

1. pür-yāre olup:-up

Kaside 2

Mısra: 81

Kelime Tipi: -

Yara ile dolmak.

Ĥār-ı hırmān ile pür-yāre olup bu dil-i zār

Qaldı bî-çāre daḥi çekmededür renc ü elem

püşte:

1. püşte:

Gazel 74

Mısra: 2

Yığın, tepe.

Bî-amāndur kimseye raḥm eylemez hiç şāh-ı ‘aşk

Küştelerden püşte olmuşdur siyāset-gāh-ı ‘aşk

püşt-i hümā:

1. püşt-i hümā:

Mesnevi 2

Mısra: 126

Kelime Tipi: -

Devlet kuşunun sırtı.

Refi’dür ol maḥal mihr-i cihāndan

Olur püşt-i hümā seyr ol mekāndan

püte-i cānum:

1. püte-i cānum:-um

Gazel 50

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Can potası, can.

Tirin kaçan ki ol kaşı yādur kemān ider

Evvel emirde püte-i cānum nişān ider

püte-i sīnem:

1. püte-i sīnem:-m

Gazel 110

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Sine potası, sine.

Tir-i ğam ile dil daḥi biryān olupdur

Ey Dürri hemān püte-i sīnem mi şanursın

püyān:

1. püyānuz:-uz

Gazel 54

Mısra: 8

Koşan.

Dirîĝā irmedüñ ser- menzil-i vaşlına cānānuñ

Niçe yıldur ki deşt-i miḥnet-i ‘aşkında püyānuz

2. püyānlıĝı:-lîĝ, -ı

Gazel 162

Mısra: 14

Koşma, hızlı hızlı yürüme.

Ol ğazāl-i nāza kırmış şimdi dil dām-ı niyāz

Deşt-i ‘aşk içre odur Dürri anuñ püyānlıĝı

püyān ol:

1. püyān ol:

Gazel 56

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Koşmak.

Qays-veş rāh-ı maḥabbetde yüri püyān ol

Dürriyā sāye gibi hiç saña hem-rāh olmaz

R r

rabb-ı cihānuñ:

1. rabb-ı cihānuñ:-uñ

Mesnevi 3

Mısra: 69

Kelime Tipi: -

Cihanın yaratıcısı.

Lā-‘āşimu kavlini göre Rabb-ı cihānuñ

Peygamber iken oĝlını ĝarq eyledi anuñ

racül:

1. racüllere:-ler, -e

Mesnevi 1

Mısra: 52

Adam, meclis arkadaşları.

Gördüñ mi Şolaq Ağayı zevk üzre mi her bār

‘İşretde ola dā’im o racüllere ser-dār

rāfi’-i cevri ü sitem:

1. **rāfi'-i cevri ü sitem:****Kaside 2**

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

Eziyet ve sıkıntıyı (ortadan) kaldıran.

Rāfi'-i cevri ü sitem ma'delet-efzā-yı cihān

Menba'-ı şefkat ü hem-nām-ı ḥabīb-i ekrem

rağbet:1. **rağbet:****Gazel 159**

Mısra: 10

Değer, kıymet.

Zamāne eş'arı Dürri baḥr-ı ma'rifetüñ

Dür-i kelāmına rağbet zamānı gelmedi mi

rāh itdi:1. **rāh itdi:-di****Gazel 127**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yol etmek.

Şahrā-yı sīnem üzre yer yer elif degüldür

Āmed şüd ile esb-i ḡam itdi rāh böyle

rāhat-efzā:1. **rāhat-efzā:****Mesnevi 2**

Mısra: 114

Rahatı arttıran, rahatlık veren.

Odur 'ālemde āb-ı cennet-āsā

Mişāl-i āb-ı Zemzem rāhat-efzā

rāhat-fezā:1. **rāhat-fezā:****Tarih 7**

Mısra: 16

*Huzur ve mutluluk arttıran.*Dir gören ḥakkında anuñ vaşf ide mi bu mısra'ı
Kaşr-ı 'alā cennet-āsā dil-güşā rāhat-fezā**rāh-ı maḥabbetde:**1. **rāh-ı maḥabbetde:-de****Gazel 56**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Aşk yolu.

Kays-veş rāh-ı maḥabbetde yūri pūyān ol

Dürriyā sāye gibi hiç saña hem-rāh olmaz

rāh-ı 'adem:1. **rāh-ı 'adem:****Gazel 49**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Yokluk yolu ll Ölüm.

Tutupdur bīm-i 'adl ile fiten rāh-ı 'adem şükür

Sitem mihr ü vefası dilber-i meh-rū gibi gümdür

rāh-ı 'aşk:1. **rāh-ı 'aşk:****Gazel 74**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Aşk yolu.

Hep gidenler gitdi ifnā itdi ey Dürri-i zār

Şir-i merdüm-gir-i endüh ile pürdür rāh-ı 'aşk

rāh-ı 'aşkuñ:1. **rāh-ı 'aşkuñ:-uñ****Gazel 156**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Aşk yolu.

Dürriyā 'azm eyler iseñ itme ümmid-i necāt

Şir-i endüh ile pürdür rāh-ı 'aşkuñ çölleri

rahm:1. **rahmuñ:-uñ****Gazel 69**

Mısra: 5

Ar. Merhamet.

Bağrumı tır-i gāmuñ deldi yine rahmuñ yok

Bu kadar cevri ile bī-dāduña inşāf inşāf

rahm eyle:1. **rahm eyle:****Gazel 47**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Merhamet etmek, acımak.

Za'f-i hicrūñ komadı zerre kadar bende vücūd

Göñlüm ey mihr-i ḥüsün al ele rahm eyle ne var

2. **rahm eyle:****Gazel 4**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Merhamet etmek, acımak.

Giryeden gayrı günāh eylemedüm yanuñda

Yüzi şuyıyla olan bendeñe rahm eyle şehā

3. **rahm eyle:****Gazel 4**

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Kalıp İfade***Merhamet etmek, acımak.*

Giryeden gayrı günāh eylemedüm yanuñda

Yüzi şuyıyla olan bendeñe rahm eyle şehā

rahm eyledi:1. **rahm eyledi:-di****Gazel 164**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Merhamet etmek, acımak.

Bu dil-i bîmâra rahm itdi rakîb-i seng-dil
Sen tarahhüm itmedün rahm eyledi kâfir daği

rahm eylemedün:

1. **rahm eylemedün:** -me, -dî, -ñ

Gazel 107

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Merhamet etmek, acımak.

Şormaduñ hâlümü bir kez baña rahm eylemedün
Ne cefâ-pîşe olursın ne ‘aceb dilbersin

rahm eylemez:

1. **rahm eylemez:** -mez

Gazel 74

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Merhamet etmek, acımak.

Bî-amândur kimseye rahm eylemez hiç şâh-ı ‘aşk
Küştelerden püşte olmuşdur siyâset-gâh-ı ‘aşk

rahm eyler:

1. **rahm eyler:** -r-r , -idü, -ñ

Gazel 84

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Merhamet etmek, acımak.

Evvel baña rahm eyler idün şimdi ne oldu
Ey baht-ı siyeh sen daği dildâra mı uyduñ

rahm eylesün:

1. **rahm eylesün:** -sün

Gazel 39

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Merhamet etmek, acımak.

Bana rahm eylesün derseñ o yâre derd-i dil göster
Ten-i zerd ü nizârûñ üzre açup şerha dil üzre göster

rahm idüp:

1. **rahm idüp:** -üp

Gazel 29

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Acımak, merhamet göstermek.

Ki eger bir nıgeh-ı lutf ile bî-çârelerin

Rahm idüp ‘âşık-ı miskîn ol âfet gözedür

rahm itdi:

1. **rahm itdi:** -di

Gazel 164

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Merhamet etmek, acımak, şefkat göstermek.

Bu dil-i bîmâra rahm itdi rakîb-i seng-dil
Sen tarahhüm itmedün rahm eyledi kâfir daği

rahm itmedi:

1. **rahm itmedi:** -me, -di

Gazel 9

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Merhamet etmek, acımak, şefkat göstermek.

Bilmedi urğunluğumu pâre-i sinem gördi

Yine Dürri baña rahm itmedi ol yâr-i ğazûb

2. **rahm itmedi:** -me, -di

Gazel 103

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Merhamet etmek, acımak, şefkat göstermek.

Bir yâr-ı cefâ-pîşeye düşdi gönlüm

Rahm itmedi aşlâ bu kadar zâr oldum

3. **rahm itmedi:** -me, -di

Gazel 43

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Merhamet etmek, acımak, şefkat göstermek.

Seher vardum baña rahm itmedi yâr

Süzülmüş gözleri maḥmûra beñzer

rahmet:

1. **rahmetin:** -i, -n

Tarih 14

Mısra: 12

Merhamet, bağışlama.

Eyleyüp ammâ du‘âsın dir yine

Kıl ziyâde rahmetin yâ Rabbenâ

rahmet itsün:

1. **rahmet itsün:** -sün

Tarih 15

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Merhamet etmek.

Aşçı-zâde ol Hüseyin Ağa cihân-ı sıfleden
Rıhlet itdi rahmet itsün aña her demde İlâh

râh-nümün:

1. **râh-nümündür:** -dur

Gazel 2

Mısra: 2

Rehber, yol gösteren, kılavuz.

‘Aşkla ârâm geh-i deşt-i cünündür baña

Cüy-ı sirişküm benüm râh-nümündür baña

râh-rev-i mülk-i ‘adem:

1. **râh-rev-i mülk-i ‘adem:**

Kaside 2

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

Yokluk ülkesinin yol yürüyeni.

'Adli bir mertebede bîm-i dih-i 'âlem kim
Fiten-i rûy-ı zemîn rāh-rev-i mülk-i 'adem

rahs:

1. raḥṣuṇa:-uṇa

Kaside 6

Mısra: **41**

Gösterişli, güzel at.

Raḥṣuṇa dirsem eger n'ola burāk-ı cennet
İntihā-yı başarıdır aña her vaż'-ı qadēm

2. raḥṣuṇuṇ:-uṇ, -uṇ

Kaside 6

Mısra: **39**

Gösterişli, güzel at.

Bād-pā raḥṣuṇuṇ üstinde eger tîr atsañ
Nice fersaḥ pes-i raḥṣuṇda qalurdı ol dem

rahs-ı kadrine:

1. raḥṣ-ı kadrine:-in, -e

Gazel 49

Mısra: **17**

Kelime Tipi: -

Şeref atı, şeref.

O bir şāh-ı 'adāletdür ki raḥṣ-ı kadrine anuñ
Kevākib miḥ-i zerrîn meh-i gerdün ise sümdür

rahs-i sebük:

1. raḥṣ-i sebük:

Kaside 6

Mısra: **61**

Kelime Tipi: -

Hızlı, seri at.

Ṭaḳasın raḥṣ-i sebük sebzüñe altun zencîr
Olasın şāh-ı cihān-bāna vezîr-i a'zam

rāh-zen-i ğam:

1. rāh-zen-i ğam:

Kaside 1

Mısra: **78**

Kelime Tipi: -

Dert eşkiyası.

Benüm ol küşte-gen-i deşt ü beyābān-ı miḥen
Rāh-zen-i ğam beni Mecnūn gibi kıldı 'uryān

rakam ider:

1. rakam ider:-er

Kaside 2

Mısra: **124**

Kelime Tipi: -

Yazmak.

Nā-ehil eyledüğüñ lutfi ferāmüṣ eyler
Ehl-i dil böyle ider vaşfuñı ammā ki rakam

rakīb:

1. rakīb:-i

Gazel 14

Mısra: **7**

*Klasik şiirde sevgiliyi aşkıtan uzaklaştırmaya
çalışan, sevgili ile aşığın kavuşmasına engel olan
kimse.*

Öldürdi rakībî didiler ey şeh-i hūbān

Gerçekse eger böyle cihād eylemedüñ hîç

2. rakīb:-e

Gazel 26

Mısra: **9**

*Sevgili ile aşığın görüşmesini engelleyen canlı
cansız her şey.*

Göster ol günleri yā Rabbî rakībē diye tā

Ne kadar kemse de Dürrî yine senden yegdür

3. rakīb:-e

Gazel 27

Mısra: **5**

*Sevgili ile aşığın görüşmesini engelleyen canlı
cansız her şey.*

Rakībē mihrüñ işitdüm ü nice yāre didi

İnanma ādeme dünyāda iftirā çok olur

4. rakīb:

Gazel 34

Mısra: **10**

*Sevgili ile aşığın görüşmesini engelleyen canlı
cansız her şey.*

Bāz-ı ḥāb-ālūd-ı çeşm-i dilrübā bakmaz aña

Dürriyā zîrā rakīb 'āşıklarınuñ tobidur

5. rakībūñ:-üñ

Gazel 41

Mısra: **9**

*Sevgili ile aşığın görüşmesini engelleyen canlı
cansız her şey.*

Ol rakībūñ suḥre-i dehr olduḡun görseñ yine

Ḥaylî demdür böyle vaż'-ı çarḫa 'irfān muntazır

6. rakībūñ:-üñ

Gazel 62

Mısra: **6**

*Sevgili ile aşığın görüşmesini engelleyen canlı
cansız her şey.*

Nice kulaḡına girsün bu feryād

Rakībūñ sözleriyle doldı gūşuñ

7. rakīb:-i

Gazel 113

Mısra: **9**

*Sevgili ile aşığın görüşmesini engelleyen canlı
cansız her şey.*

Rakîbi hâtır-ı Dürrî için urmuşsun işitdüm
Güzel itdün elün ey yâr-ı şîrîn-kâr var olsun

8. **rakîbi:-i**

Gazel 117

Mısra: 3

*Sevgili ile âşığın görüşmesini engelleyen canlı
cansız her şey.*

Küyuña uğratma lutf eyle rakîbi dostum
Nâr-ı 'âlem-süz-ı âh-ı pür-şerârumdan şakın

9. **rakîbi:-i**

Gazel 119

Mısra: 3

*Sevgili ile âşığın görüşmesini engelleyen canlı
cansız her şey.*

İderin küşte rakîbi bulıcağ ister ise
Küy-ı dilber harem-i Ka'be-i 'ulyâ olsun

10. **rakîb:**

Gazel 124

Mısra: 3

*Sevgili ile âşığın görüşmesini engelleyen canlı
cansız her şey.*

Yokdur yanında farkı rakîb ile 'âşıkun
Bed-hâhı bir tutar o perî hayr-hâh ile

11. **rakîbi:-i**

Gazel 129

Mısra: 7

*Sevgili ile âşığın görüşmesini engelleyen canlı
cansız her şey.*

Hâneñe çağırma gel zâğ rakîbi müdâm
Çağırırsañ dilber ü yâri çağır gâh gâh

12. **rakîb:**

Gazel 146

Mısra: 5

*Sevgili ile âşığın görüşmesini engelleyen canlı
cansız her şey.*

Teşne-leb 'âşık dururken lutfuñ görmüş rakîb
La'l-i rûh-efzânı emmiş böyle bilmezdim seni

13. **rakîb:**

Gazel 72

Mısra: 5

Rakip II. Düşman.

Nâr-ı âhumdan şakınsun dil-rübâ ile rakîb
İns ü cinne eylemez hiç merhamet şemşir-i 'aşk

14. **rakîb:**

Gazel 12

Mısra: 2

*Aynı şeyi elde etmeye uğraşan kimse, bir güzele
gönül veren âşıkların diğerine göre durumu.*

N'ola cevri eyler ise baña ol âfet kat kat
Beni çok geçdi rakîb eyledi şöret kat kat

15. **rakîbi:-i**

Gazel 111

Mısra: 7

Aynı sevgiliye gönül verenlerden her biri, ağyar.

Rakîbi itmez isem tîğ-i âhum ile helâk
Cihân-ı siflede nâ-merd ü nâ-pesend olayın

16. **rakîb:**

Gazel 52

Mısra: 5

Sevgili ile âşığın kavuşmasına engel olan kimse.
Şanma kim âh iderüz yâri rakîb ile görüp
Merd-i 'aşkız aña şemşir-i hamiyyet çekerüz

17. **rakîbe:-e**

Gazel 162

Mısra: 7

Rakip, düşman.

Cennet-i küyuña koyma ol rakîbe virme yüz
Âdemi alur şakın vardur anuñ şeytânlığı

18. **rakîb:**

Kaside 10

Mısra: 9

*Sevgiliyi âşıktan uzaklaştırmaya çalışan, sevgili
ile âşığın kavuşmasına engel olan kimse.*

Dest-i şerîfin öpmege mâni' olur rakîb
Hep çekdügüm cihânda benüm el belâsıdur

rakîb-i bed-likâ:

1. **rakîb-i bed-likâ:**

Gazel 117

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Çirkin surathı, sevimsiz rakip.

Ey rakîb-i bed-likâ hâk ile yek itme beni
Gözüne girer senün âhır gubârumdan şakın

rakîb-i bî-süd:

1. **rakîb-i bî-süd:**

Kaside 12

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Faydasız rakip.

İtdi âhum felekün âyînesin zeng-âlüd
Görmeyelrdi şafâ tâ ki rakîb-i bî-süd

rakîb-i estere:

1. **raķīb-i estere:-e****Gazel 62**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Katır rakip (inatçılık bağlamında).

Raķīb-i estere ur bār-ı cevruñ

Ağır yük ile ıslâh ol camuşuñ

raķīb-i hara:1. **raķīb-i hara:****Gazel 128**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dikene benzeyen rakip.

Luţf itme raķīb-i hara hergiz sitem eyle

‘Uşşāka cefā eyleme şāhum kerem eyle

raķīb-i har-dil:1. **raķīb-i har-dil:****Gazel 119**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Eşek gönüllü rakip.

Varmağa bulmaya yol tā ki raķīb-i har-dil

Küyuñ eţrāfı sirişküm ile deryā olsun

raķīb-i pür-sitem:1. **raķīb-i pür-sitem:****Gazel 27**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Cefakar rakip.

Raķīb-i pür- sitem ehl-i dile şehā çok olur

Cihānda ‘aşık-ı bî-çäreye belā çok olur

raķīb-i rû-siyeh:1. **raķīb-i rû-siyeh:****Gazel 33**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kara yüzlü rakip.

Ol raķīb-i rû-siyeh yār ile cām-ı Cem çeker

‘Āşık-ı bî-çäreler bakup müdāmî ğam çeker

raķīb-i seg:1. **raķīb-i seg:****Gazel 163**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Köpek rakip.

Raķīb-i seg yine cānā ‘aceb ‘aķūr olmuş

Varup kapuñda fiġān eylemek muhāl oldu

raķīb-i seng-dil:1. **raķīb-i seng-dil:****Gazel 157**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Taş yürekli rakip.

Varmıyaydı küy-ı yāre ol raķīb-i seng-dil

Eşküñ eţrāfında anuñ yem olaydı kākī

2. **raķīb-i seng-dil:****Gazel 164**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Taş yürekli rakip.

Bu dil-i bīmāra rahım itdi raķīb-i seng-dil

Sen tarahhüm itmedüñ rahım eyledi kākır daĥı

raksa başladı:1. **rakşa başladı:-dı****Tarih 18**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Dans etmeye başlamak.

Zühre gördi bu kaşrı şevkından

Başladı rakşa bî-mecāl oldu

rām imiş:1. **rām imiş:****Gazel 61**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Boyun eğmek.

Düşmen ile hayf kim bezm eyleyüp hem-cām imiş

Ol hümā-pervāz evc-i nār-ı ğayra rām imiş

rām olmadan:1. **rām olmadan:-madan****Gazel 122**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Uymak, boyun eğmek.

Egerçi vahşet ider rām olmadan bir gün

Kemend-i āhuma uğrar o gözleri āhū

raşad-sāz:1. **raşad-sāz:****Gazel 62**

Mısra: 9

Gözlem yapan, arayan, aşık.

Düşersin çāha mānend-i raşad-sāz

Felekden itme ümmid-i nuķuşuñ

2. **raşad-sāzuñ:-uñ****Gazel 85**

Mısra: 2

Gözetleme yapan (gönül bağlamında).

Nukûş-ı dehr ile ey dil nedür senüñ bâzuñ
Mekânı bilmesün çâh ulu raşad-sâzuñ

rast geldüm:

1. **rast geldüm:**-düm

Gazel 38

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Deyim**

Tasarlamadığı halde karşılaşmak, rastlamak, tesâdüf etmek.

Rast geldüm yine giryan u bürehne ser ü pâ

Ka'be-i küyünü yârüñ dil-i nâlân dolaşır

ravza-i şehri-bevândur:

1. **ravza-i şehri-bevândur:**-dur

Mesnevi 2

Mısra: 139

Kelime Tipi: -

Güzel söz şehrinin bahçesi.

Bu nazmuñ ravza-i şehri-bevândur

Mezâmin anda hep âb-ı revândur

râygân:

1. **râygân:**

Kaside 7

Mısra: 42

Bedava, bedelsiz.

Görse ger bir kimseden bir kimse şimdi dest- bürd

Cân atup saña kaçır eyler şikâyet râygân

raygân dururken:

1. **raygân dururken:**-ur, -ken

Kaside 7

Mısra: 78

Kelime Tipi: -

Bedava olmak.

Kimdür inkâr eyleyen şâh-ı ma'ânî olduğum '

'Arşa-i 'âlemde divânım dururken raygân

râygân eyle:

1. **râygân eyle:**

Kaside 7

Mısra: 54

Kelime Tipi: -

Bedelsiz, bolca vermek.

Dehr-i dün-perverdür ol bilmez mürüvvet neydüğün

Sen mürüvvet kânısın eyle cihâna râygân

râviha:

1. **râviha-yı:**--yı

Kaside 2

Mısra: 78

Koku, güzel koku.

Gülşen-i devlet ü ikbâlüne girdüm nice kez

İtmedüm râviha-yı yek gül-i ihsânını şemm

2. **râvihası:**-sı

Kaside 2

Mısra: 86

Koku, güzel koku.

Nice merhem ki olur mürde-i enduha devâ

Nice merhem ki olur râvihası dâfi'-i gam

râz:

1. **râzını:**-ı, -n, -ı

Gazel 75

Mısra: 7

Sır.

Râzını hâne-i dilde tutamaz 'âşık olan

Yeñemez kendüsini hâşılı nâlân-ı firâk

2. **râzuñ:**-uñ

Gazel 85

Mısra: 4

Gizlenen şey, sır.

Açıkdan itme şakın yâr ile mu'âmeleñi

Sev anı cân u gönülden duyulmasun râzuñ

râz-ı pinhānuñ:

1. **râz-ı pinhānuñ:**-uñ

Gazel 86

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gizli yara, gizli tutulan sır.

Yakañ dest-i cefâ-yı dîlrübâ çâk eylemiş ey dil

Açılmış dâğ-ı sineñ hep tıyulmuş râz-ı pinhānuñ

râzık-ı 'âlem:

1. **râzık-ı 'âlem:**

Kaside 4

Mısra: 82

Kelime Tipi: -

Âlemin rızık vericisi; herkesi doyuran; Allah.

Beni murâduma ırgür ki ey hüceste-hışâl

İrişdire seni maşşûda râzık-ı 'âlem

ra'se-nâk eyleve:

1. **ra'se-nâk eyleve:**-y, -e

Kaside 1

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

Titretmek.

Ra'se-nâk eyleve endāmını hem-çün sîm-âb

Nigeh-i hışmına düş olsa eger küh-ı girân

recâ:

1. **recâsıdur:**-sı, -dur

Kaside 10

Mısra: 30

Dilek, niyâz.

Yâ Rabb 'ömr ü devlet ü şânın ziyâde kııl

Senden 'ibâdiñuñ bu demâdem recâsıdur

2. **recâm:**-m

Kaside 11

Mısra: 27

Dilek, niyâz.

Recâm odur ki Hudâdan bahş-i eşk-i ğarîb

Be âh-ı 'âşık-ı nâlân be- sîne-i süzân

recâ itdükçe:

1. **recâ itdükçe:-dükçe**

Gazel 145

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ümit etmek.

'Âşıkları itdükçe recâ büse-i destin

Bakışları ol mâh-liķānuñ kûrîlur mu

recâ itdüm:

1. **recâ itdüm:--yı-dü, -m**

Kaside 7

Mısra: 64

Kelime Tipi: -

Ümit etmek, dilemek.

İdesin mecmû'a-i hüsni kabûle sebt ü kayd

Mâhdan mâhiye dek itdüm recâ-yı pür-fiğân

recâ itme:

1. **recâ itme:-me**

Gazel 143

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ümit etmek.

Büs-ı dehânın itme recâ ey gönül şakın

Söz geçmez aña yok yire cânâna söyleme

recâ itmek:

1. **recâ itmek:-mek**

Gazel 78

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ümit etmek.

Ümîd-i âb-ı hayât itmeden nedür farkı

Dehânın öpmegi ol şühdan recâ itmek

recâ-yı lezzet eyler:

1. **recâ-yı lezzet eyler:-r**

Mesnevi 2

Mısra: 102

Kelime Tipi: -

Lezzet ümit eder.

Biri de Orta Oluğdur hem-çü sükker

Recâ-yı lezzet eyler âb-ı Kevşer

recâ-yı merhem iderin:

1. **recâ-yı merhem iderin:**

Kaside 2

Mısra: 84

Kelime Tipi: -

Deva beklemek, ümit etmek.

Ey keremkâr şifâhâne-i ihsânunñdan

İderin şimdi o mecrûha recâ-yı merhem

receb beg:

1. **receb beg:**

Mesnevi 1

Mısra: 70

Kelime Tipi: -

Recep Bey.

Ey bād-ı şabâ ide mi şorduñ mı Receb Beg

Yārān ile şöhetde mi gördüñ mi Receb Beg

2. **receb beg:**

Mesnevi 1

Mısra: 69

Kelime Tipi: -

Recep Bey.

Ey bād-ı şabâ ide mi şorduñ mı Receb Beg

Yārān ile şöhetde mi gördüñ mi Receb Beg

ref' eyledi:

1. **ref' eyledi:-di**

Kaside 9

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

Yukarı kaldırmak, yükseltmek.

Cümleten pāk itdi dehri fitne vü âşubdan

Ser-te-ser ref' eyledi rüy-ı zeminden münkeri

ref' kıl:

1. **ref' kıl:**

Gazel 39

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ortadan kaldırmak, kaldırılmak, gidermek.

Şehâ 'uşşâkuñı lûtf eyle kurbân itmeden evvel

Meh-i 'ıyd-ı ruhuñ zülfüñ şehâbın ref' kıl göster

refi:

1. **refi'dür:-dür**

Mesnevi 2

Mısra: 125

Yüksek.

Refi'dür ol maḥal mihr-i cihāndan

Olur püşt-i hümâ seyr ol mekândan

refiül-kadr:

1. **refi'ül-kadrdür:-dür**

Mesnevi 2

Mısra: 5

İtibarı yüksek, şanı yüce.

Refi'ül-kadrdür ol cāy-ı a'lâ

Ayağ altındadır baksañ bu dünyâ

reftâr eyler:

1. **reftâr eyler:-r**

Kaside 2

Mısra: 61

Kelime Tipi: -
Yürüme.

Cüy-ı ihsânını görse nice eyler reftâr
Kebk-i küh-sâr aña reşk-âver olurdu muhkem

reftâr itse:

1. reftâr itse:-se

Kaside 6

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Yürüme, gitmek II (musikide) çalmak, akmak.

Hiç uşûline hâlel gelmeye itse reftâr

Târ-ı tanbûrda şebdizûn eger vaqt-ı nağam

ref idüp:

1. ref idüp:-üp

Gazel 132

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kaldırmak II örtüyü kaldırmak, açmak.(saçı
yüzden kaldırmak bağlamında).

Ref idüp zülfini mihr-i ruḥ-ı tâbân olsa

Açılup gonca-i bahtum gül-i ḥandân olsa

reh-güzâr:

1. reh-güzârında:-ı, -n, -da

Gazel 112

Mısra: 7

Geçilen yol, geçit.

Reh-güzârında yüzüm ferş-i kâdem eyleyeyin

Tek hemân lutf idüp ol âfet-i devrân yürisün

rehzen:

1. rehzen-i:--i

Gazel 49

Mısra: 8

Yol kesen, haydut, eşkıya.

‘Aceb mestânedür çeşmün katı cellâddur ḡamzeñ
Nigâhuñ ey perî-rû rehzen-i lutf ü teraḥḥumdur

re’is-i küremâ:

1. re’is-i küremâ:

Tarih 8

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Cömertlerin, iyilik sahibi olanların reisi.

Ḥabbezâ mekrûmet-âmiz ü re’is-i küremâ

Şâhibü’l-baḥr-i kerem ma’den-i ihsân u ‘atâ

renc ü elem çekmededür:

1. renc ü elem çekmededür:-mede, -dür

Kaside 2

Mısra: 82

Kelime Tipi: -

Sıkıntı, güçlük, yorgunluk ve eziyetlere katlanmak.

Ḥâr-ı ḥırmân ile pür-yâre olup bu dil-i zâr

Ḳaldı bî-çâre daḥi çekmededür renc ü elem

renciș-i ḥârı:

1. renciș-i ḥârı:-ı

Gazel 153

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Diken eziyeti II rakip(ler)in eziyeti.

Bu dil-i pâ-bürehnemüz ta’n-ı raḳîbe bakmadı

Şevḳ ile gitdi küyına renciș-i ḥârı bilmedi

reşk:

1. reşk:

Kaside 7

Mısra: 16

Kıskançlık.

Şâhid-i ihsânıñ zülf-i muṭarrâsın görüp

Reşk ile ḥâtır perîşân sünbül-i bağ-ı cinân

2. reşk:

Tarih 18

Mısra: 14

Gıpta ile bakma, kıskanma.

Seyre gelince eyledükde hemân

Reşk ile ‘andelîb-i lâl oldu

reşk eyler idi:

1. reşk eyler idi:-r, - idi

Tarih 12

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kıskanmak.

Görse kitâb-ı medḥin reşk eyler idi Câmî

Ḥayrân olurdu ammâ Molla ‘Âşım-ı Dehri

reşk eylerse:

1. reşk eylerse:-r, -se

Mesnevi 2

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Kıskanmak.

Giyâhî cümleten nu’mân u reyḥân

N’ola ol câya reşk eylerse rıdvân

reşk ide:

1. reşk ide:-e

Kaside 2

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Kıskanmak.

Âb-ı ihsânı ile bulsa nemâ lâle-i bağ

Cümle bî-dâḡ ola reşk ide aña bağ-ı İrem

reşk ider:

1. reşk ider:-er

Gazel 26

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Kıskanmak.

Reşk ider zülf-i semen-būsına misk-i Tātār
Dīdesi dīde-i āhū-yi Hotenden yegdūr

2. **reşk ider:-er**

Mesnevi 4

Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Kıskanmak.

Şol kadar virmiş şüküfe zinnet ü encüm aña
Reşk ider anuñ fezā-yı sinesine āsumān

3. **reşk ider:-er**

Tarih 2

Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Kıskanmak.

‘Acīb vaq’aya uğradı ol şehenşāh
Aña reşk ider vaq’a-yı ibn-i ‘Affān

4. **reşk ider:-er**

Kaside 6

Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Kıskanmak.

Nedür ol naqş-ı dil-ārā nedür ol hūb-liqā
Reşk pey-der-pey ider cümle qalem-kār-ı ‘Acem

reşk iderdi:

1. **reşk iderdi:-er, -di**

Kaside 11

Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Kıskanmak.

Naẓīri qaşr-ı cevriñi gibi anuñ hem nām
Müferrih idi aña reşk iderdi kışşasun

reşk iderse:

1. **reşk iderse:-er, -se**

Gazel 136

Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Kıskanmak.

Reşk iderse n’ola bu sür-ı şafāya Dürri
‘Ākifān-ı harem-i ‘ālem-i bālā bu gice

reşk itdi:

1. **reşk itdi:-di**

Tarih 16

Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Kıskanma; gıpta ile bakma.

Bu ferah-efzāyı binā idicek
Tarhına reşk itdi sağır ü kebīr

reşk itmede:

1. **reşk itmede:-me, -de**

Mesnevi 1

Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Kıskanmak.

Ezhārını gördüñ mi açılmış mı ser-ā-pā
Reşk itmede mi bûyına yā zülf-i dil-ārā

2. **reşk itmede:-me, -de**

Mesnevi 1

Mısra: 26
Kelime Tipi: -
Kıskanmak.

Gördüñ mi ya sen Hāzret-i Monla zamānı
Taḳvāsına reşk itmede mi Şeyḫ Yamānī

reşk-āver:

1. **reşk-āver:**

Mesnevi 1

Mısra: 21
Kıskançlık uyandıran.

Gördüñ mi Yaḳuz Pıñarı reşk-āver her şey
Farḳından ururlar çuḳur uruncaya hey hey

2. **reşk-āver:**

Tarih 13

Mısra: 8
Kıskançlık uyandıran.

Böyle güzel ḥükkāmı memduḥ-ı üns ü cānı
Reşk-āver şay görmiş midür bir ādem

reşk-āver olurdu:

1. **reşk-āver olurdu:-ur, -dı**

Kaside 2

Mısra: 62
Kelime Tipi: -
Kıskançlık uyandırmak.

Cüy-ı iḥsānını görse nice eyler refṭār
Kebk-i kūh-sār aña reşk-āver olurdu muhkem

reşk-āver-i ‘anber:

1. **reşk-āver-i ‘anber:**

Gazel 83

Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Amber kokusunu kıskandıran.

Hani reşk-āver-i ‘anber suyu āb-ı kevşer
Beñzedi cennet-i a’lāya fezāsı Qozinüñ

reşk-āver-i cinān olur:

1. **reşk-āver-i cinān olur:-ur**

Gazel 134

Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Cennetleri kıskandırmak.

Reşk-âver-i cinân olur ol bezm-i dil-firîb
Gülzâr ola şarâb ola ol gül-'îzâr ola

reşk-bahsâ-vı cihân oldu:

1. reşk-bahşâ-yı cihân oldu:-dı

Gazel 83

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Cihanı kışkandırmak.

Reşk-bahşâ-yı cihân oldu fezâsı Kozinûn
Oldı kevşerle meger şive-nümâsı Kozinûn

reşk-efgen olur:

1. reşk-efgen olur:-ur

Kaside 1

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Kışkançlığa düşürmek.

Ne kerem şahibidür gör o celilü'l-kadri
Kemterin cüdına reşk-efgen olur Bermekiyân

reşk-endâz:

1. reşk-endâzdur:-dur

Kaside 7

Mısra: 34

Gıpta ettirici, imrendirici.

Her suhan tab'-ı şerîfûnden kubbe-i cevher olur
Anuñ içün saña reşk-endâzdur hep baħr u kân

reşk-i behişt:

1. reşk-i behişt:

Tarih 16

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Cenneti kıskanmak.

Şöyle mu'allâ ki bu reşk-i behişt
Turreleri hem-ser-i mihr-i münir

reşk-i gülistân-ı cinân kılar:

1. reşk-i gülistân-ı cinân kılar:-ar

Kaside 1

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Cennet bahçesini kışkandırmak.

Bârek-Allâh zihî zîb-i fezâ-yı 'âlem
Gülşen-i dehri kılar reşk-i gülistân-ı cinân

reşk-i gülsitân-ı irem ola:

1. reşk-i gülsitân-ı irem ola:-a

Kaside 4

Mısra: 88

Kelime Tipi: -

İrem bahçelerini kışkandırmak.

Nite ki feyz-i bahâr-ı huceste-mağdem ile
Bahâr-ı 'âlem ola reşk-i gülsitân-ı İrem

reşk-i gülsitân-ı irem oldu:

1. reşk-i gülsitân-ı irem oldu:-dı

Kaside 4

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İrem bahçelerini kışkandırmak.

Vezân olunca nesîm-i bahâr-ı ferruħ-dem
Çemenler oldu o dem reşk-i gülsitân-ı İrem

reşk-i revân-ı hâtem:

1. reşk-i revân-ı hâtem:

Tarih 13

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hatem'in ruhunun kışkançlığı.

'İzzet-pezîr-i 'âlem kân-ı 'atâ vü dil-i yem
Memdûh-ı cümle âdem reşk-i revân-ı hâtem

resm:

1. resmini:-i, -n, -i

Kaside 9

Mısra: 93

Ar. Suret, şekil. tarz.

Dehr-i dün-perverdûr ol mürüvvet resmini
Sen mürüvvet kânısın ey mülk-i luṭfuñ serveri

2. resm:

Kaside 3

Mısra: 2

Görüntü, şekil.

Gehî miğfer olur gülşende geh şekl-i siper gonca
Bu resm ile hezâruñ âhına gögsin gerer gonca

resm-i kerem:

1. resm-i kerem:

Gazel 164

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İhsan adeti, ihsan gösterme.

Ḥaṭṭ-ı ruhsârûnda cânâ görmedüm ḥarf-i vefâ
Olmadı naḳşuñda hîç resm-i kerem zâhir daḥi

resm-i sitemkârı:

1. resm-i sitemkârı:-ı

Gazel 158

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Zalim sevgilinin âdeti, töresi.

Şikâyet eyleme ey dil saña cevri eylese dilber
Budur âyîn-i ğaddârı budur resm-i sitemkârı

resm-i tekve-i:

1. resm-i tekve-i:-i

Gazel 74

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Tekke usulü, adap, erkan.

Bir gün olmaz kim nice 'uşşāk kurbān olmaya
Böyledür elbetde resm-i tekye-i gümrāh-ı 'aşk

resül-i felek-nisāb:

1. resül-i felek-nişāb:

Kaside 5

Mısra: **30**

Kelime Tipi: -

Felek derecesinde (olan) Resul.

Yetmez mi saña devlet eyā lutfi bî-hisāb

Cedd-i şahîhüñ ola resül-i felek-nişāb

revā:

1. revā:

Gazel 5

Mısra: **4**

Layık, uygun, yaraşır.

Nazar it 'āşık-ı 'anķā-dile bakma ğayra

Şāhbāza ne revā meyl ide zāga cānā

revā mı:

1. revā mı:

Mesnevi 3

Mısra: **42**

Kelime Tipi: -

Uygun mu, yerinde mi, hiç olur mu.

Hāşā ki ğuzāta diyicek söz ola ol söz

Bu sözi diyen şahşa revā mı vireler yüz

2. revā mı:

Gazel 78

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

Uygun mu, yaraşır mı?

Hemîşe kārūñ ola ğayrıya vefā itmek

Revā mı 'āşık-ı bî-çāreye cefā itmek

3. revā mı:

Gazel 78

Mısra: **13**

Kelime Tipi: -

Uygun mu, yaraşır mı?

Revā mı Dürri-i āvāreden kaçup dā'im

Muķīm-i kūnc-i elem münis-i belā itmek

revādur:

1. revādur:

Mesnevi 3

Mısra: **29**

(Fars.) Lâyık, uygun, yerinde, münâsip.

Kezzāba revādur ki kötekden eğer olsun

Yüzi gözi sünbüldeñ anuñ bes beter olsun

revān eyle:

1. revān eyle:

Kaside 7

Mısra: **65**

Kelime Tipi: -

Akıtmak.

Āb-ı nāb-ı lutf-i bî-pāyānuñı eyle revān

Bāğ-ı cismümde fenāya rüy tıtdı naḥl-i cān

revān ider:

1. revān ider:-er

Kaside 4

Mısra: **56**

Kelime Tipi: -

Akıtmak, akıp dökmek, akmak.

Olup medāyihüñi yazmada senüñ 'āciz

Revān ider gözinüñ xanlı yaşlarını kalem

revān itdi:

1. revān itdi:-di

Kaside 1

Mısra: **14**

Kelime Tipi: -

Dökmek, akıtmak.

Zulmet-i ğamda olan mürde-i dil-teşnelere

Nāvdān-ı keremi āb-ı ḥayāt itdi revān

revān itdün:

1. revān itdün:-dü, -ñ

Kaside 3

Mısra: **27**

Kelime Tipi: -

Dökmek, akıtmak.

Niçün seyl eyleyüp eşküñ revān itdün gülistānda

Sen ey bülbül dimez miydün ki şāyed ola ter ğonca

revān olmada:

1. revān olmada:-ma, -da

Gazel 73

Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Akıp gitmek.

Dürriyā şanma revān olmada eşk-i çeşmüm

Eridüp rüġan-ı baġrum aqıdur nār-ı firāk

revān olmakda:

1. revān olmakda:-mağda

Gazel 101

Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Gitmek, akmak.

Sinemde olan dāğa olmakda revān eşküñ

Güyā gül-i gülzāra ey Dürri düşer şebnem

revnak:

1. revnak-ı:-ı

Gazel 31

Mısra: **6**

Parlaklık, canlılık.

Atma yābāna dil-i zār-ı felāket-zedeyi

Revnak-ı nerd-i muḥabbet güzelüm zār iledür

revnak-fezâ:**1. revnak-fezâ:****Gazel 17**

Mısra: 1

Güzelleştiren, bir şeyin parlaklığını arttıran.

Gülşene olmuş yine revnak-fezâ zerrîn kadeh

‘İyş u nüş eyyâmidur şun sâkîyâ zerrîn kadeh

revnak-fezâ eyledi:**1. revnak-fezâ eyledi:-di****Tarih 19**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Güzelleştirmek, parlaklığını arttırmak.

Şimdi o bir fâzıl-ı ‘aşrı bulup

Eyledi dîvânına revnak-fezâ

revzen:**1. revzen:****Gazel 113**

Mısra: 3

Pencere.

Nesîm-i lûtf için çok revzen açdı hâne-i dilde

Hadeng-i cân-sitân-ı gâmze-i dildâr var olsun

2. revzenleri:-ler, -i**Tarih 12**

Mısra: 3

Pencere.

‘Âlem-nümâ-yı ‘âlem revzenleri bu kaşruñ

Görse Cem ü Sikender lâ-büd ider senedi

3. revzeni:-i**Kaside 11**

Mısra: 2

Pencere.

Şu hâne mişlini görmüş degüldi çeşm-i cihân

Şu hâne revzeni ‘âlem-nümâ idi her ân

4. revzenleri:-ler, -i**Tarih 7**

Mısra: 14

Pencere.

Ol kadar medd-i başar var kim bu kaşr-ı hûbda

Oldı şan revzenleri âyîne-i ‘âlem-nümâ

revzen açdı:**1. revzen açdı:-dı****Gazel 136**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Pencere açmak.

Açdı sükkân-ı felek seyde bu sūri revzen

Anda şanmañ ki meh oldı yine peydâ bu gice

revhân:**1. reyhân:****Mesnevi 2**

Mısra: 21

Fesleğen denilen güzel kokulu bir bitki.

Giyâhî cümleten nu‘mân u reyhân

N’ola ol cāya reşk eylerse rıdvân

rez[i]m-gâh-ı muhabbet:**1. rez[i]m-gâh-ı muhabbet:****Gazel 32**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Aşkın savaş meydanı.

Fedâ-yı cân ü baş idüp alurlar kal’a-i vaşluñ

Rez[i]m-gâh-ı muhabbet içre serden geçdiler vardur

rezm:**1. rezm:****Tarih 3**

Mısra: 11

Savaş.

Rezm ü bezimde ‘Acem şâhına zârî yeter

Çalmasun ‘ahdinde ol bir dañi hiç kerrenây

rezm-gâh-ı ‘aşka atma:**1. rezm-gâh-ı ‘aşka atma:-ma****Gazel 117**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Aşkın savaş meydanına atmak, meydanın ortasına girmek.

Atma kendüñ rezm-gâh-ı ‘aşka ey Dürrî hele

Ğafil olma gâmze-i hûn-rîz-i yârûmden şakın

rıdvân:**1. rıdvân:****Mesnevi 2**

Mısra: 22

Cennetin kapısını bekleyen melek.

Giyâhî cümleten nu‘mân u reyhân

N’ola ol cāya reşk eylerse rıdvân

rif’at:**1. rif’at:****Kaside 8**

Mısra: 79

Yüce makam, mertebe.

Nâz u ni‘met ber-karâr u ‘izz ü rif’at ber-medâr

Ferr-i şevket pâyidâr u ‘ömr tâ rûz-ı hisâb

rif’at:**1. rif’atde:-de****Gazel 71**

Mısra: 7

Mevki yüksekliği.

Ehl-i dil süst ü denî olsa n'ola rif'atde
Rüy-ı deryâda çıka ға'rdâ bîçâre şâdef

rihlet itdi:

1. **rihlet itdi:** -di

Tarih 15

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ahirete göç etmek, ölmek.

Aşçı-zâde ol Hüseyin Ağa cihân-ı sıfleden
Rihlet itdi rahmet itsün aña her demde İlâh

rikâb:

1. **rikâb:**

Kaside 5

Mısra: 34

Üzengi.

Qadrün semendidür senün eflâk-ı nüh kıbâb
Mâh ile âfîtab-ı felekdür iki rikâb

rik-dân:

1. **rik-dân:**

Kaside 7

Mısra: 6

*Eskiden yazıdaki mürekkebi kurutmak için
kullanılan kum kutusu/hokkası.*

Şemsedür cild-i kitâb-ı qadrüne mihr-i münîr
Göncadur güyâ devât-ı 'izzün içre rik-dân

rind:

1. **rind:**

Gazel 56

Mısra: 3

Gönül insanı, arif.

'Âlemün naqşına ol rind ki aşûfte degül
Menzil-i merd-i raşad-sâz gibi câh olmaz

2. **rind:**

Kaside 8

Mısra: 5

Gönül insanı, arif.

Rind odur kim göz yumunca çarh-ı keş-reftârdan
Başın kaldurmaya hergiz bâdeden hem-çün habâb

rind-i cihân:

1. **rind-i cihân:**

Gazel 132

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Alemin arifi, gönül adamı.

Genc-i maqşûdı yine anda bulur rind-i cihân
Mey-fürüşün ne kadar hânesi vîrân olsa

rind-i sitem-dîdelere:

1. **rind-i sitem-dîdelere:** -ler, -e

Kaside 2

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Haksızlığa, eziyete uğramış gönül insanları.

Niçe sâgar ki olur rind-i sitem-dîdelere

Qatre-i bâdesi şad sâle telâfi-i elem

rîsmân:

1. **rîsmân:**

Gazel 121

Mısra: 8

İp (hatırda tutma bağlamında).

Va'de-i vaşluñ ferâmüş itme minnet eylerin

Parmağunda rişte-i cân rîsmân olsun dirin

rîsmân ider:

1. **rîsmân ider:** -er

Gazel 50

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İp bağlamak (hatırlama bağlamında).

Cân riştesini va'd-i vişâl eylese eger

Engüş-t-i dil-rübâya gönül rîsmân ider

rişte:

1. **riştesini:** -si, -n, -i

Gazel 50

Mısra: 7

İp, bağ.

Cân riştesini va'd-i vişâl eylese eger

Engüş-t-i dil-rübâya gönül rîsmân ider

2. **riştesi:** -si

Kaside 6

Mısra: 6

İp, iplik.

Habbezâ hil'at-ı zîbâ ki hârac-ı Rûmuñ

Olmaya kıymet-i yek riştesi ey şâh-ı kerem

rişte-i âlâmı:

1. **rişte-i âlâmı:** -ı

Gazel 73

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Elem, keder ipi.

Geçirüp rişte-i âlâmı dil-i sūrâha

Sübha-veş aldı ele şeyh-i cefâ-kâr-ı firāk

rişte-i cân:

1. **rişte-i cân:**

Gazel 121

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Can ipi.

Va'de-i vaşluñ ferâmüş itme minnet eylerin

Parmağunda rişte-i cân rîsmân olsun dirin

rişte-i cân-ı 'âlem:**1. rişte-i cân-ı 'âlem:****Kaside 2**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dünyanın can ipi.

Hâbbezâ devr-i pesendîde-i çarh-ı târem

Oldı bî-'ukde yine rişte-i cân-ı 'âlem

rişte-i hürşîd-i ihsândur:**1. rişte-i hürşîd-i ihsândur:-dur****Kaside 9**

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Ihsan güneşinin ipliği.

Cümle mefhûm-ı kitâb-ı kâdrûn olmuştur kerem

Rişte-i hürşîd-i ihsândur ser-â-ser mıştarı

rişte-i şu'le-i mihr:**1. rişte-i şu'le-i mihr:****Kaside 2**

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

Güneş ışığının ipi.

Rişte-i şu'le-i mihr üzre olurdu lü'lü'

Feyz-i ihsânına düş olsa eger zerre-i kem

rişte-i zerrînidür:**1. rişte-i zerrînidür:-i, -dür****Kaside 6**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Altından yapılmış iplik.

Hil'at ammâ nice hil'at ki şu'â'-ı hürşîd

Ser-te-ser rişte-i zerrînidür anuñ müdğam

rişte-i 'ıkdü'l-le'âl:**1. rişte-i 'ıkdü'l-le'âl:****Gazel 90**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

İnci gerdanlığın ipi.

Dürriyâ gevher-fürûş-ı çârsû-yı dânişüm

Nazmumuñ her satrı oldı rişte-i 'ıkdü'l-le'âl

rıtl-ı girân:**1. rıtl-ı girân:****Gazel 24**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ağır ve dolu kadeh.

Dilber bezimde baña ki rıtl-ı girân virür

Güyâki mürde-i gam-ı hicrâna cân virür

2. rıtl-ı girân:**Gazel 121**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ağır ve dolu kadeh.

Dest-i sâkîde yine rıtl-ı girân olsun dirin

Dîde-i dilden gam-ı dünyâ nihân olsun dirin

3. rıtl-ı girân:**Kaside 7**

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Kırmızı ağır ve dolu kadeh.

Nesr-i tâ'ir nuql-i bezmündür şafağdur bâdesi

Sâkî-i lutfuñ elinde nüh felek rıtl-ı girân

rivâ:**1. riyâyı:-yı****Gazel 20**

Mısra: 3

İki yüzlülük, gösteriş yapma.

Terk eyledüñ riyâyı koyup tâc-ı Edhemi

Pîr-i muğâna cân u gönülden olup mürid

2. riyâyı:-yı**Gazel 127**

Mısra: 7

İki yüzlülük, gösteriş yapma.

Terk it riyâyı tâc-ı edhem pür nûr eyler ol

Pîr-i muğândan el al gel gey külâh böyle

rızâ virürin:**1. rızâ virürin:-ür, -in****Gazel 109**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Razı olmak, izin vermek.

Virürin derd-i gam-ı 'aşka rızâ neyleyeyin

Buyımış çünkü baña hükûm-i kazâ neyleyeyin

rîzân evle:**1. rîzân evle:****Kaside 1**

Mısra: 90

Kelime Tipi: -

Akatmak, dökmek II bol bol vermek.

Eyledüm hâşılı dâmân-ı temennâyı küşâd

Eyle dest-i keremünden zer-i lutfuñ rîzân

rîzân itmege:**1. rîzân itmege:-meg, -e****Kaside 1**

Mısra: 70

Kelime Tipi: -

Dökmek, saçmak.

Kāse-i çeşmümi pür kıddümi ham itmiş iken
Eşkümü yine kımaz itmege bir dem rızān

rızān olsa:

1. **rızān olsa:-sa**

Kaside 1

Mısra: **60**

Kelime Tipi: -

Akmaq, dökülmek, damlamak.

Eyledi kıhr-ı felek müy-ı serüm cümle sefid

Olsa ger dıdelerümden n'ola eşküm rızān

rıze:

1. **rıze-i:-i**

Kaside 2

Mısra: **44**

Ufak parça, kırıntı, döküntü.

İmtılâ-pāre-i nān-ı kereminden dünyā

Rıze-i cüftesidür zād-ı cüyüş-ı Nirem

ri'āyet eyle:

1. **ri'āyet eyle:**

Kaside 2

Mısra: **121**

Kelime Tipi: -

Saymak, saygı, itibar göstermek.

Bakma a'dā sözine ehle ri'āyet eyle

Dil-i nā-ehl ola tā sūhte-i āteş-i ğam

ru'āf:

1. **ru'āf:**

Gazel 70

Mısra: **6**

Burun kanaması II huzursuzluk verme, sıkıntıya sokma durumu.

Bāğ-ı dehrüñ gül-i pür-minnetini istemezsin

Bini-i cānuma eyler o dağı bağı-ı ru'āf

rübāh:

1. **rübāh:**

Kaside 2

Mısra: **119**

Tilki.

Ne revādur güle rübāh u denā'et-pişe

Şayd-ı nağçır ide mağrüm ola seyrān-ı ehem

rūğan-ı bağrum:

1. **rūğan-ı bağrum:-um**

Gazel 73

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Yürek, bağır yağı.

Dürriyā şanma revān olmada eşk-i çeşmüm

Eridüp rūğan-ı bağrum ağıdur nār-ı fırāk

rū-gerdān olmayaşın:

1. **rū-gerdān olmayaşın:-ma, -y, -a, -sın**

Kaside 1

Mısra: **92**

Kelime Tipi: -

Yüz çevirmek.

Şu'ledār-ı haremün başı için sulţānum

Hasb-i hālüm göricek olmayaşın rū-gerdān

ruh:

1. **ruhuñ:-uñ**

Gazel 6

Mısra: **1**

Yanak.

Nür-eğen iken çün ruhuñ 'ālemlere cānā

Hācet mi kıalur mihr-i ziyā- güstere cānā

2. **ruhları:-lar, -ı**

Gazel 7

Mısra: **5**

Yanak.

Ruqları olur 'arāk-rız āteşin mey görse yār
Şanki āteşle kıkar berg-i gül-i terden gül-āb

3. **ruhuñ:-uñ**

Gazel 43

Mısra: **4**

Yanak.

Cebinün āfitāb-ı 'ālem-ārā

Ruhuñ ammā meh-i pür nūra beñzer

4. **ruhuñdur:-uñ, -dur**

Gazel 49

Mısra: **4**

Yanak.

Gözün suhendür ey āfitāb-ı adn-ı istignā

Ruhuñdur burc-ı hüsnuñ mähı hālün anda encümdür

5. **ruhi:-ı**

Gazel 64

Mısra: **11**

Yanak.

Hālî fülful kāküli sünbül ruhi pür-tābı gül

Āfitāb-ı rüy-ı dilberdür gülistāndan ğaraż

6. **ruhuñ:-uñ**

Gazel 66

Mısra: **5**

Yanak.

La'lüñi ki öpdüm ruhuñ gördüm derüm şafālar

eyledüm

Virdi baña nüş-ı mey seyr-i gül-i gülzār hāz

7. **ruhlaruñla:-lar, -uñ, -la**

Gazel 155

Mısra: **3**

Yanak.

Gül ruhlaruñla la'lüñi yād eylerin hemān

Görsem eger ki cām-ı ferağ-bağı ile müli

8. **ruḥları:-lar, -ı****Gazel 161**

Mısra: 2

Yanak.

O gonca-fem içecek bir iki kadeh mül açıldı
Kızardı ruḥları gülzâr-ı şîvede gül açıldı

9. **ruḥuñ:-uñ****Gazel 164**

Mısra: 1

Yanak.

Bâğ-ı 'âlemde ruḥuñ gibi gül olmaz bir daḥi
Dehre kadduñ gibi gelmez 'ar'ar-ı fâhîr daḥi

10. **ruḥı:-ı****Gazel 165**

Mısra: 9

Yanak.

'Acâ'ib mîvedür ruḥı dehân nâzik-i dilber
Anı miḥnet itdi mihr-i çaḳ 'âlem-efrûzı

11. **ruḥları:-lar, -ı****Kaside 8**

Mısra: 51

Yanak.

Ruḥları olur 'araḳ-rîz âteşin mey görse yâr
Şanki ateşle çıkar berg-i gül-i terden gül-âb

12. **ruḥı:-ı****Gazel 120**

Mısra: 7

Satranç oyununda muteber büyük bir taş.

Geh gül görünür ol ruḥı âlüñ gehî âteş
İtdüñ bizi ḥayrân ne siḥrbâz güzelsin

13. **ruḥları:-lar, -ı****Kaside 9**

Mısra: 65

Yanak.

Ruḥları pejmürde-i reşk eyledi verd-i teri
Kâküli şermende itdi misk-i Çîn-i ezferi

14. **ruḥlarıuñ:-lar, -uñ****Gazel 35**

Mısra: 6

Yanak. II sevgilinin yanağı, yüzü.

'Âşıkuñ bülbül gibi feryâd ü efgân itmede
Gonca mı la'l-i lebüñ yâ ruḥlarıuñ ter gül midür

15. **ruḥuñ:-uñ****Gazel 39**

Mısra: 8

(sevgilinin) yanağı, yüzü.

Şehâ 'uşşâkuñı luṭf eyle kurbân itmeden evvel
Meh-i 'ıyd-ı ruḥuñ zülfüñ şehâbın ref' kıl göster

16. **ruḥunuñ:-u, -nuñ****Gazel 89**

Mısra: 1

Yanak, yüz.

Ruḥunuñ şokmış o sultân-ı cemâl üstine gül
Seyr idüñ niçe yakışmış gül-i âl üstine gül

rûha ḡıdâdur:1. **rûha ḡıdâdur:-dur****Gazel 80**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ruhu besleme (sevgilinin dudakları bağlamında).

Leblerüñ şevkine cân virse n'ola 'âşıklar
Dil-i bîmâra şifâ rûha ḡıdâdur diyerek

rûh-fezâ:1. **rûh-fezâdur:-dur**

Mesnevi 1

Mısra: 5

Ruha canlılık veren, cana can katan.

Gördüñ mi o yaylakı niçe rûh-fezâdur
Her küşesi cennet gibi bir cây-ı safâdur

rûh-ı bermekî:1. **rûh-ı bermekî:**

Tarih 1

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Abbâsî halifesi Harun Reşid'in önde gelen devlet
adamlarından Cafer el-Bermekî (Ö.187/803), üstün bir
alim, zarîf bir edîb ve pek cömert bir zengin olarak
tanınıp sevilmişti.

İder ihsânı herkesi maḥcûb

Cüdına rûh-ı Bermekî ḡaşdur

rûh-ı dilber:1. **rûh-ı dilber:****Gazel 55**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzelin, sevgilinin yanağı.

Ruḥ-ı dilber güli pejmürde-i mürde reşk itdi lebi
Âteş-i ḡamla dil-i goncayı kıldı pür süz

rûh-ı dilberde:1. **rûh-ı dilberde:-de****Gazel 51**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yanağı(yüzü).

Şanmañ bedîd olan ruḥ-ı dilberde ḥâldür
Sevdâya uğradan beni o misk-i ḡazâldür

rûh-ı dildâra:1. **rûh-ı dildâra:-a**

Gazel 65

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yüzü.

Âfitâb-ı burc-ı hüsne var ise irdi küsûf
Dürriyâ geldi kıyâs itme ruh-ı dildâra hâf

ruh-ı gül-gün-ı yâr:

1. **ruh-ı gül-gün-ı yâr:**

Gazel 130

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sevgilinin gül renkli yanağı.

Yine zîr-i şehâba girdi hürşid-i cihân-ârâ

Degüldür zülf-i müşğini ruh-ı gül-gün-ı yâr üzre

ruh-ı gül-günına:

1. **ruh-ı gül-günına:-ı, -n, -a**

Gazel 156

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) gül renkli yanağı.

Yârimüñ düşmüş ruh-ı gül-günına kâkülleri

Gülsitân-ı hüsnuñ açılmış yine sünbülleri

ruh-ı mehveşûn:

1. **ruh-ı mehveşûn:-üñ**

Gazel 2

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ay yüzlü sevgili.

Zülf ü ruh-ı mehveşûn âhuma bādî olur

‘Ârız-ı pür- âteşûn süz-ı füzündür baña

ruh-ı murāduma:

1. **ruh-ı murāduma:-um, -a-uma**

Kaside 5

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

Arzu, istek yüzü; arzu.

Feryād çarhdan ki eyâ şadr-ı kâmyâb

Eyler ruh-ı murāduma ebr-i gamı niķâb

ruh-ı pür-tâbı:

1. **ruh-ı pür-tâbı:-ı**

Gazel 147

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Parlak yanak (sevgilinin parlak yanağı).

Meh-i nev gibi teraķķubda ruh-ı pür-tâbı

Açılup gül gibi ol gonca-i zibâ büyüdi

rûh-ı revân:

1. **rûh-ı revân:**

Gazel 24

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Hayat, yaşam kaynağı.

Cellâd çeşm-i ‘âşıkı durmaz helâk ider

Ammâ ki ‘îsi-i lebi rûh-ı revân virür

2. **rûh-ı revân:**

Gazel 65

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yürüyen, su gibi akıp giden ruh II sevgili, güzel; can.

Mülk-i hüsnuñ pâdişâhı sensin ey rûh-ı revân

Sâye-i perr-i hümadur gelmedi ruhsâra hâf

rûh-ı revânı:

1. **rûh-ı revânı:-ı**

Mesnevi 1

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

Sevgili II memduh.

Gördüñ mi Hızır Ağayı ol rûh-ı revânı

Ol menba‘-ı zevķı o kerem-kâr-ı cihânı

ruh-ı revānum:

1. **ruh-ı revānum:-um**

Gazel 25

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yaşam kaynağı. II sevgili.

Her zamân cevri ü cefâ eyleme Dürri kuluña

Şaķın ey ruh-ı revānum seni Mevlâ‘ya şalar

ruhsâr:

1. **ruhsârıñı:-uñ, -ı**

Gazel 19

Mısra: 1

Far. Yanak, ruh, yüz, çehre:.

Eylemiş ruhsârıñı keyf-i şarâb-ı nâb sürh

Gülşen-i hüsni içre açılmış gül-i sır-âb sürh

2. **ruhsârını:-ı, -n, -ı**

Gazel 92

Mısra: 9

Yanak I yüz.

Gülşen-i çeşminde dildârıñ görüp ruhsârını

Bâğda pejmürde-i reşk oldı güller ey gönül

3. **ruhsârına:-ı, -n, -a**

Kaside 8

Mısra: 12

Yanak I yüz.

Şanma irdükde şeb-i tire gider mihr-i münîr

Dilber eyler var ısa ruhsârına zülfin niķâb

4. **ruhsârı:-ı**

Gazel 122

Mısra: 4

Yanak.

Degül kelef görinen rüy-ı mäh-ı garrâda
Düşürdi zülfini ruhsârı üzre ol dil-cü

5. ruhsâra:-a

Gazel 65

Mısra: 4

Yanak, ruh, yüz, çehre.

Mülk-i hüsnüñ pādişāhı sensin ey rūḥ-ı revān
Sāye-i perr-i hümādur gelmedi ruhsāra ḥaṭ

ruhsār-ı ālūñi:

1. ruhsār-ı ālūñi:-üñ, -i

Gazel 58

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kırmızı, pembe yanak.

Ruhsār-ı ālūñi gören ‘āşık gül istemez
Seyr eyleyen o kākūlūñi sūnbūl istemez

ruḥṣat virür:

1. ruḥṣat virür:-ür

Gazel 127

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Deyim**

İzin vermek, müsaade etmek.

Zūlf-i nigārı bir kez koçmak naşib olur mı
Ruḥṣat virür mi baña baḥt-ı siyāh böyle

ruḥu al al oldı:

1. ruḥu al al oldı:-dı-uñ

Gazel 163

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Deyim**

Yüzü kızarmak, hararetlenmek.

Ruḥuñ ki neş’e-i bāde ile al al oldı
Gül-i ḥüsün açılup zīnet-i cemāl oldı

rum ili:

1. rum ili:

Tarih 11

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Rumeli.

Rum ili şadın müşerref itdi bir vālā-ḥaseb
Ḥalk-ı ‘ālem vāşıl-ı kām oldı luṭf-ı Ḥaḳ ile

rūm ili şadın:

1. rūm ili şadın:-n

Tarih 19

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Rumeli kazaskeri.

Ḥazret-i Maḥmūd Efendiye çün
Rūm ili şadın idüp ol şeh ‘atā

rūşen-i mihr:

1. rūşen-i mihr:--ı

Kaside 12

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Güneş ışığı.

Rūşen-i mihr göricek kıl kıma ayakda beni
İdeyin zerre gibi ben de izḥār-ı vücūd

rüstem:

1. rüstem:

Kaside 2

Mısra: 18

*Şeh-nâme’de Zâl’ın dillere destan
kahramanlıklarıyla anılan oğlu.*

Niçe bāde anı nüş eylese bir pîr-i za’îf
Tıfl-ı yek-rûze kadar gelmeye aña Rüstem

2. rüstem:

Kaside 6

Mısra: 38

*Şeh-nâme’de Zâl’ın dillere destan
kahramanlıklarıyla anılan oğlu.*

Nigeh-i hışm ile Rüyine nigāh itseñ eger
Heybetüñden düşürür yayını elden Rüstem

rüstem-i zāl:

1. rüstem-i zāl:

Mesnevi 2

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

*Zaloğlu Rüstem. İran’ın ünlü pehlivan ve
savaşçısı.*

Hemān şem itdügi sā’atde fi’l-ḥāl
Ne ḥikmetdür ki olur Rüstem-i Zāl

rüstem-sîret:

1. rüstem-sîret:

Kaside 6

Mısra: 27

Rüstem gibi ahlaklı.

Kāhramān-hey’et ü Zāl-heybet ü Rüstem-sîret
Ḥamza-kuvvet ü ‘Ömer-’adl ü vezîr-i efḥam

rüsvā:

1. rüsvāyı:-yı

Gazel 10

Mısra: 2

Kötülükle şöret bulmuş, rezil, kepaze kimse.

Eyledi seng-i ḥavādiş cām-i şāhbāyı şikest
İtdi ahîr ḥātır-ı rindān rüsvāyı şikest

rüsvā ideli:

1. rüsvā ideli:-eli

Gazel 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Rezil etmek.

İdeli bâde-i 'aşkuñ beni mest ü rüsvā
Gözüme zerre kadar şimdi görünmez dünyā

rütbe:

1. rütbe-i:--i

Gazel 2

Mısra: 10

Makam, paye.

Tab'-ı bülendüm ile ben Dürrî-i nâzük-dilüm
Rütbe-i mihr-i felek paye-i dündur baña

rütbe-dih:

1. rütbe-dihā: -ā

Kaside 2

Mısra: 75

Rütbe veren.

Fāzılā rütbe-dihā Hazret-i Nu'mān- menşe'
Ey keremkār-ı hüdāvend-i pesendide- şiyem

rütbe-i ikbāle:

1. rütbe-i ikbāle: -e

Gazel 29

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bahtın veya talihin açık, yüksek dereceleri.

Eylemez rütbe-i ikbāle nigāh-ı hasret
Merd-i āgeh-dil olan künc-i kanā'at gözedür

rütbe-i 'ulyā buldı:

1. rütbe-i 'ulyā buldı: -dı

Kaside 5

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

En yüksek dereceye, mevkiye ulaşmak.

'Aşkuñla buldı rütbe-i 'ulyā dil-i harāb
Çarha çıkardı zerreyi güyā ki āfitāb

rüy:

1. rüyuma: -um, -a

Gazel 7

Mısra: 7

Yüz.

Gerçi yakduñ rüyuma çin-i cebin izhār idüp
Deldi ammā bağrumı ol tığ-i bürrān-ı 'itāb

2. rüyüñdan: -uñ, -dan

Gazel 60

Mısra: 6

Yüz.

Sen o hürşid-i cihān-ı 'işvesin kim dilberā
Mihr-i çarh-ı sifle rüyüñdan ider nūr iktibās

3. rüyuma: -um, -a

Gazel 63

Mısra: 5

Yüz.

Rüyuma tağyirsün olmaz ey şeh-i 'ālī-cenāb
Dāmen-i hāb-ı tegāfūl dest-i efgāndan hālāş

4. rüyüñ: -uñ, -ı

Gazel 66

Mısra: 3

Yüz.

Def'-i ğam itdüm görüp haṭṭ u 'izār u rüyüñı
Hüb-rū āb u çemenden itdi cān-ı zār hāz

5. rüyı: -ı

Gazel 139

Mısra: 3

Yüz.

Rüyı yanında zülfini murğ-ı dil itdi cā
Bülbül gibi idindi mekān gül budāğına

6. rüyüñda: -uñ, -da

Kaside 8

Mısra: 43

Yüz.

İtdi meftūn 'ālemi rüyüñda olan āb u tāb
Mihr-i gerdūna 'aceb midür düşerse ıztırāb

7. rüyüñda: -uñ, -da

Gazel 7

Mısra: 1

Güzel yüz.

İtdi meftūn 'ālemi rüyüñda olan āb u tāb
Mihr-ü gerdūna 'aceb midür düşerse ıztırāb

8. rüyına: -ın, -a

Kaside 8

Mısra: 32

Yanak.

Ferş-i zerrin kaşr-ı 'ālī tāḳ-ı çarh u çārümün
Āsitān rüyına zer ferrāşe cirm-i māh-tāb

9. rüyumu: -um, -ı

Gazel 24

Mısra: 3

Yüz, çehre.

Bād-ı cefāsı rüyumu bir şekle koydu kim
Ol şekli berge şarşar-ı tünde hāzān virür

rüy tutdı:

1. rüy tutdı: -dı

Kaside 7

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

Yüz tutmak. II İlgi göstermek, arzulamak.

Āb-ı nāb-ı luṭf-i bī-pāyānuñı eyle revān

Bāğ-ı cismümde fenāya rüy tutdı naḥl-i cān

ru'yet-i didāruña:

1. ru'yet-i didāruña: -uñ, -a

Gazel 116

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yüzünü görmek.

Ru'yet-i didârûña fâkat getürmezken melek

Ey perî inşâf ide bî-çäre insân neylesün

rûy-ı abdâr-ı yâre:

1. rûy-ı abdâr-ı yâre:-e

Gazel 65

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yarın parlak yüzü.

Huş tarâvet virdi rûy-ı abdâr-ı yâre hâş

Döndi şah-n-ı gülşen-i hûsninde sünbül-zâra hâş

rûy-ı dervâda:

1. rûy-ı deryâda:-da

Gazel 71

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Denizin yüzü.

Ehl-i dil süst ü denî olsa n'ola rif'atde

Rûy-ı deryâda çıka ka'rdâ bîçäre şadef

rûy-ı mâh-ı ğarrâda:

1. rûy-ı mâh-ı ğarrâda:-da

Gazel 122

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Parlak ayın yüzü. (sevgilinin yüzü bağlamında).

Degül kelef görinen rûy-ı mâh-ı ğarrâda

Düşürdi zülfini ruşsârî üzre ol dil-cü

rûy-ı murâd-ı cihân:

1. rûy-ı murâd-ı cihân:

Tarih 5

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Dünya arzusunun yüzü.

Göründi rûy-ı murâd-ı cihân bi-hamdillâh

Ki şadr-ı Rûma sa'âdetle geçdi bir fâzıl

rûy-ı rakîb:

1. rûy-ı rakîb:

Gazel 125

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Rakibin yüzü.

Yârün yanında göz ile düşdi yere yüzü

Rûy-ı rakîb pür-kelef oldı bihamdihi

rûy-ı rakîbe:

1. rûy-ı rakîbe:-e

Gazel 125

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Rakibin yüzü.

Rûy-ı rakîbe bakdı güzellendi hâtırım

Nağd-i sirişki hep telef oldı bihamdihi

rûy-ı şafâ:

1. rûy-ı şafâ:

Kaside 12

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Gönle huzur veren yüz.

Dâ'imâ âyine-i luğf-ı Hüdâ-yı müte'âl

Göstere rûy-ı şafâ çehre-i kâm u maşşûd

rûy-ı zemîn:

1. rûy-ı zemîn:

Kaside 7

Mısra: 69

Kelime Tipi: -

Yeryüzü.

Derd ü ğamla ağlasam deryâ olur rûy-i zemîn

Cân u dilden âh itsem dehr olur sümbül-sitân

rûy-ı zemînde:

1. rûy-ı zemînde:-de

Gazel 153

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yeryüzü II yer (güç u çevgân oyunun oynandığı yer).

Sille-i şavlecân-ı zülf şöyle dokundu kim aña

Rûy-ı zemînde güy-ı dil cāy-ı qarârı bilmedi

rûy-ı zemînden:

1. rûy-ı zemînden:-den

Kaside 9

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

Yeryüzü.

Cümleten pāk itdi dehri fitne vü aşûbdan

Ser-te-ser ref' eyledi rûy-ı zemînden münkeri

rûy-ı zemîne:

1. rûy-ı zemîne:-e

Mesnevi 1

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

Yeryüzü.

Yâ anda mı ol zâ'ir-i Mekke vü Medine

'Abdî Çelebüm fer viren ol rûy-ı zemîne

rûy-ı zerdinden:

1. rûy-ı zerdinden:-i, -n, -den

Gazel 87

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Sararmış yüz.

Rûy-ı zerdinden mi bilmem âh-ı serdinden midür
Dillere düşdi güzel sevmekle Dürri nâm-ı dil

rûy-ı zerdüme:

1. rûy-ı zerdüme: -üm, -e

Gazel 160

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Sararmış yüz.

Yokdur nihâyet derdüme had olmaz âh-ı serdüme
Baksaň bu rûy-ı zerdüme itdi ğamuň altun gibi

rûy-ı zevk:

1. rûy-ı zevk:

Gazel 119

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Zevk ve safa yüzünün sureti.

Rûy-ı zevk âyine-i dilde hüveydâ olsun
Şaykal-ı camı sür ey sâķi mücellâ olsun

rûyıma bakmaz oldu:

1. rûyıma bakmaz oldu: -dı

Kaside 9

Mısra: 70

Kelime Tipi: **Deyim**

Yüzüne bakmamak, yüz vermemek.

Neyledüm cânânuma bilmem günâhum ya nedür
Bakmaz oldu rûyıma lutf ile aşlâ ol perî

rûyîn:

1. rûyîne: -e

Kaside 6

Mısra: 37

*Ruyinten, Şehname kahramanlarından
İsfendiyyar'ın lakabı.*

Nigeh-i hışm ile Rûyîne nigâh itseñ eger
Heybetünden düşürür yayını elden Rüstem

rûz:

1. rûz:

Gazel 55

Mısra: 8

Gün.

Devr-i müldür dem-i gül geldi gelün 'ayş idelüm
Sâkiyâ girmez ele böyle müferrih bir rûz

rûz u şeb:

1. rûz u şeb:

Kaside 7

Mısra: 82

Kelime Tipi: -

Gündüz ve gece.

Dem-be-dem medh-i şenân itmekdür endişem benüm
Vaşf-ı zâtuñ eylemekdür rûz u şeb pîşem hemân

2. rûz u şeb:

Kaside 1

Mısra: 58

Kelime Tipi: -

Gece gündüz, daima.

Dest-berr ü felek-i dehr-i denî-perverden
Rûz u şeb olmadadır dîdelerüm katre-çekân

3. rûz u şeb:

Kaside 12

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Gece gündüz, daima.

Gel hemân hayr du'â eyle derün-ı dilden
Rûz u şeb haşre dek olsun bu cihânda mes'ûd

rûz u şebde:

1. rûz u şebde: -de

Gazel 117

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gündüz ve gece.

Hâb-ı nâzuñ ey perî arturma zârumdan şaķın

Rûz u şebde nâle-i bi-ihtiyârumdan şaķın

rûzgâr:

1. rûzgâr:

Gazel 118

Mısra: 2

Devir, zaman; esinti, yel.

Gider zevk-i çemen itmez olur bülbül şadâ bir gün
Gül-i gülşende kalmaz rûzgâr eyler hebâ bir gün

2. rûzgâr:

Gazel 116

Mısra: 6

Yel, esinti II Zaman.

Dönmedi bir gün murâd üzre diyü şekvâyı kı
Rûzgâr ey dil muhâlif çarh-ı gerdân neylesün

3. rûzgâra: -a

Gazel 102

Mısra: 4

Yel, esinti II felek, zaman.

Virdi ğarka fûlk-i dil girdâb-ı 'aşkuñda qarâr
Kalmadı şimdengirü hiç rûzgâra minnetüm

4. rûzgâruñ: -uñ

Gazel 36

Mısra: 4

Rûzgar, yel II devir, zaman.

Diñledüm bülbülü dîvân-ı şeh-i gülde bugün
Rûzgâruñ o daķı heb siteminden söyler

5. rüzgâr:

Gazel 134

Mısra: 6

Esinti II zaman, an.

Ayrıлма âsitân-ı der-i lutf-ı yârdan
Şâyed küşâde eyleye bir rüzgâr ola

rüzgâr-ı bü'l-'acebdür:

1. rüzgâr-ı bü'l-'acebdür:-dür

Gazel 118

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Garipliklerle dolu zaman, devir.

Ümidün kesme Haqdan rüzgâr-ı bü'l-'acebdür bu
Der-i maşûd olur şabr it güşâde Dürriyâ bir gün

rüz-ı elest:

1. rüz-ı elest:

Gazel 11

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Elest günü, ruhların yaratıldığı ve Rableri ile
ahitleştikleri gün.*

N'ola ger gavta-ğor-i baħr-i ğam olsağ şimdi
Aşinâ idi gönül 'aşkuñ ile rüz-i elest

2. rüz-ı elest:

Kaside 7

Mısra: 83

Kelime Tipi: -

*Elest günü, ruhların yaratıldığı ve Rableri ile
ahitleştikleri gün.*

Âşinâyum yemm-i medhûñ ile tâ rüz-ı elest
Sözlerüm dürr-i ter olup n'ola olsa nükte-dân

rüz-ı firûzı:

1. rüz-ı firûzı:-ı

Gazel 165

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Mübarek, kutlu gün.

Hevâ-yı 'aşkı başumda hayâl-i zülfî çeşmümdê
O yâre dil virelden görmedüm hiç rüz-ı firûzı

rüz-ı haşr:

1. rüz-ı haşr:

Gazel 23

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kıyamet günü.

Şimdi tâb-ı hicr ile Dürriyi itdün sine-çâk
Rüz-ı haşr olduğda ammâ desti dâmânuñdadur

rüz-ı hisâb:

1. rüz-ı hisâb:

Kaside 8

Mısra: 80

Kelime Tipi: -

Hesap günü, mahşer.

Nâz u ni'met ber-karâr u 'izz ü rif'at ber-medâr
Ferr-i şevket pâyidâr u 'ömr tâ rüz-ı hisâb

rüz-ı hıızr:

1. rüz-ı hıızr:-ı

Gazel 165

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Hidrellez günü, bayram günü.

Hať-ı ruhsârın öpdürmez yüzün zülfüyle göstermez
Ne rüz-ı Hıızrı bildürdi bize dilber ne nevrûzı

rüz-ı rüşen:

1. rüz-ı rüşen:

Kaside 2

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Aydınlık gün, parlak gün.

Nice mir'ât-ı hayâl eylese meh pertevini
Rüz-ı rüşen ola bî-şek şeb-i deycür ol dem

rüz-i şitâ:

1. rüz-i şitâ:

Tarih 8

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kış günü.

Seyr iden bu şuyı pür nice baħr zann eyler
Köpürüp çağlayarak taşduğı dem rüz-i şitâ

rüz-ı vaşl irdi:

1. rüz-ı vaşl irdi:-di

Gazel 112

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kavuşma gününün gelmesi.

Rüz-ı vaşl irdi şitâ-yı ğam-ı hicrân gitdi
Demidür zevrağ-ı peymâne-i raħşân yürisün

rüz-ı zamânda:

1. rüz-ı zamânda:-da

Mesnevi 3

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

Devrin günü.

Her oğul atasına ta beñzer mi cihânda
Beñzerse eger nâdir olur rüz-ı zamânda

rüzigâr:

1. rüzigâr:

Kaside 3

Mısra: 11

Rüzgar, yel II devir, zaman.

Engāmda rüzigār itmiş devrini pür ğubār-ı ğam
Dilinden def'-i ğam çün dāyimā sāgar tutar ğonca

Şovukluğuyla nef'yle o mizāb
Civānı şeyh ider şeyhi ise şāb

sabā:

1. şabā:

Gazel 39

Mısra: 5

Sabah rüzgarı.

Pür it dāmān-ı gülzārı şabā evrak-ı güllerle
Bu bezm-i gülsitānda cūdın dökül saçıl göster

2. şabā:

Gazel 54

Mısra: 2

Sabah rüzgarı.

Hüzür-i ğalbimüz yok şehr-i ğamda hāne- cüyānuz
Şabā zülfün dağıtmış anuñ için dil- perişānuz

3. şabā:

Gazel 118

Mısra: 10

Sabah rüzgarı.

'Aceb luṭf eyler idüñ zülf-i dildāra varup gelseñ
Dimāğ-ı cānumı kılsañ mu'aṭṭar ey şabā bir gün

4. şabāyı:-y, -ı

Kaside 4

Mısra: 18

Sabah rüzgarı.

Nevā-yı nālesini eylemişdi nevrüzī
Hezār kıldı şabāyı görince tarz-ı 'Acem

5. şabā:

Gazel 3

Mısra: 2

Gün doğusundan esen hafif ve latif rüzgar.

Ağlamakdan gözlerüm hūnin olınca dilberā
Kuhl-i ħāk-i pāyuñı ırgürdi keḥḥāl-i şabā

S s / Ş ş

saādet:

1. sa'ādetle:-le

Mesnevi 1

Mısra: 95

Mutluluk; kut.

Eyyüb Çelebi anda sa'ādetle buyurmuş
Kuşlık olıcağ başını örter de uyurmuş

2. sa'ādetle:-le

Tarih 3

Mısra: 2

Mutluluk; kut.

Eyleyelüm mi 'arz-ı şükr-i ğadir-i vāhid
Oldı sa'ādetle hān şāh-ı Bahādır Girāy

3. sa'ādetle:-le

Tarih 5

Mısra: 4

Mutluluk; kut.

Göründi rüy-ı murād-ı cihān bi-hamdillāh
Ki şadr-ı Rūma sa'ādetle geçdi bir fāzil

sāb:

1. sāb:

Mesnevi 2

Mısra: 82

Genç erkek, delikanlı, civan.

sābit ola:

1. sābit ola:-a

Kaside 1

Mısra: 118

Kelime Tipi: -

Yerinde durmak, kımıldamamak.

Tā ki gerdiş ide bu künbed-i çarḥ-ı devvār
Tā ki sābit ola anda meh ü mihr-i raḥşān

sabr:

1. şabr:

Gazel 2

Mısra: 8

Sabır, dayanma, katlanma.

'Aşk ile bî-tāb olup dil hareket eylemez
Lāzım olan bir zamān şabr u sükündür baña

sabr eyle:

1. şabr eyle:

Gazel 143

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sabretmek, dayanmak.

Yāre duyurma meylüñi meclisde yañılup
Şabr eyle keyf-i bādeye mestāna söyleme

sabr eyledüm:

1. şabr eyledüm:-dü, -m

Gazel 80

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sabretmek, dayanmak.

Derdüñe şabr eyledüm cāna şafādur diyerek
Çekelüm cevruñi her ne ise vefādur diyerek

sabr it:

1. şabr it:

Gazel 118

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Sabır göstermek, tahammül etmek.

Ümidün kesme Haqdan rûzgâr-ı bü'l-'acebdür bu
Der-i maşûd olur şabr it güşâde Dürriyâ bir gün

şabr u sükunum:

1. **şabr u sükunum:-um**

Gazel 103

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sabır ve huzur.

Kalmadı benüm şabr u sükunum şimdi
Pervâne-i şem'-i ruh-ı dildâr oldum

sac:

1. **şaçun:-un**

Gazel 160

Mısra: 8

Saç (çokluk ve dolanmak bağlamlarında).

Varmasun ağyâr-ı kilâb küyuña ey 'âlî-cenâb
Aksun sirişküm bi-hisâb eṭrâfına şaçun gibi

saçını yoldı:

1. **şaçını yoldı:-dı**

Tarih 14

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Saçını başını yolmak, çok üzölmek, üzüntüsünden dövünmek (ŞAKAR).

Yoldı sünbül saçını atdı yire
Aldı bülbül eyledi yine şafâ

şad:

1. **şad:**

Kaside 9

Mısra: 54

Yüzlerce; pek çok.

Bir nakış bağladı gülşen kim hezâr ezhâr ile

Aña şad tahsîn iderdi seyr idince Âzerî

2. **şad:**

Gazel 142

Mısra: 4

Yüz, yüzlerce, pekçok.

Öpsem olur ol dilber-i nâzûk-tenî güyâ
Bâğ-ı ruhunun şad gül-i bî-ḥârî küşâde

3. **şad:**

Gazel 6

Mısra: 4

"Sad" harfî II sevgilinin gözü.

Bu mekteb-i dilde baña ol ḥâce-i 'aşkuñ
Şad fenn-i muḥabbet okudur ezbere cânâ

şad çäk ider:

1. **şad çäk ider:-er**

Gazel 118

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yüz parça etmek, paramparça etmek.

Çıkup taht-ı zümürüd üzre mağrûr olmasun gonca
Giribânın anuñ şad çäk ider dest-i fenâ bir gün

şad eylemedüñ:

1. **şad eylemedüñ:-me, -dü, -ñ**

Gazel 14

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim**

Mutlu etmek. II Memnun etmek.

Hicriñde baña 'arz-ı vedâd eylemedüñ hîç

İkrâr-ı vişâlûñ ile şad eylemedüñ hîç

şad güne:

1. **şad güne:**

Kaside 8

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

Yüzlerce çeşit.

Ben du'â-güy-ı der-i 'âlîñ iken lâyıķ mıdur
Çarḫ-i gaddâr ide her dem baña şad güne 'azâb

şad idelüm:

1. **şad idelüm:-elüm**

Gazel 96

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Mutlu etmek.

Bâde-i nâb içelüm ḥâtırımız şad idelüm

Bend-i ğamdan dil-i dīvānemüz âzâd idelüm

şad itdi:

1. **şad itdi:-di**

Gazel 55

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sevindirmek.

Umma ey Dürri felekden şaķın esrâr-ı sürür

Kanğı ehl-i dili şad itdi bu çarḫ-ı kîne-süz

şad olma:

1. **şad olma:-ma**

Gazel 28

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Deyim**

Mutlu ve huzurlu olmak.

Va'd-i vaşl eyledi dilber diyü şad olma gönül
Tecrübem geçdi benüm va'desi ferdâya çıkar

şad olmaduk:

1. **şad olmaduk:-ma, -duk**

Kaside 3

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

Mutlu ve huzurlu olmak.

Bahār-ı devletünde kalmadı şād olmaduğ bir dil
‘Aceb mi açılırsa şahın-ı gülşen içre her gonca

şād olsa:

1. **şād olsa:-sa**

Gazel 131

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Mutlu olmak.

Bir lahza faşl-ı gülde hezār olsa şād eger
Ey Dürrî zâr ider anı bîm-i hâzân yine

şād olup:

1. **şād olup:-up**

Kaside 2

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Mutlu olmak.

Bāde-i zevk ile pür oldı yine hūm-ı murād
Şād olup her kişi aldı eline sāgar-ı Cem

2. **şād olup:-up**

Tarih 9

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevinmek, memnun ve mutlu olmak.

Şād olup Dürrî bü'l hevāsı ile târîhin didi
Oldı şadr-ı Rūmili Maḥmūd Efendi ‘adl ile

şad sāle:

1. **şad sāle:**

Kaside 2

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Yüz yıllık, asırlık.

Niçe sāgar ki olur rind-i sitem-didelere

Katre-i bādesi şad sāle telāfi-i elem

2. **şad sāle:-e**

Gazel 124

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yüz yıl, yıllarca.

Şad sāle devr olursa şeb-i zulm içre ben

Huşmuñ uram sevād-ı dilin tîr-i āh ile

şād u hurremdür:

1. **şād u hurremdür:-dür**

Gazel 99

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Neşelenmek l sevinçten uçmak.

İltifāt-ı yâr ile dil şād u hurremdür bu dem

Şāhid-i maḫşûdı āgûş itdi bî-ğamdur bu dem

şadā:

1. **şadā:**

Kaside 12

Mısra: 24

Ses, avaz l yankı.

Bildi derdümi çünkim o hūdāvend-i cihān

Pāy-ı şekvā-yı şadā bahtuñ ur imdi kuyūd

2. **şadāsı:-sı**

Kaside 10

Mısra: 12

Ses, avaz.

Gülzār-ı dehre şimdi viren fer ü şevketi

Ne bülbülün şadāsı ne güller şafāsıdır

3. **şadāsı:-sı**

Gazel 54

Mısra: 4

Ses.

Kazāsı sinemüzde dāğımız āmāc-ı miḫnetdür

Sadāsı seng-i cevruñdür bizi zan itme nālānuz

şadā eylemeye:

1. **şadā eylemeye:-me, -de**

Gazel 83

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Çalmak, söylemek.

Her nihālını şadā eylemeye biñ bülbül

Dutsa āfākı n’ola şıyt u şadāsı Kozinün

şadā itmez olur:

1. **şadā itmez olur:-ur**

Gazel 118

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ses çıkarmamak, suskun olmak.

Gider zevk-i çemen itmez olur bülbül şadā bir gün

Gül-i gülşende kalmaz rüzgār eyler hebā bir gün

şādān:

1. **şādān:**

Kaside 12

Mısra: 16

Far. Sevinçli, mutlu.

Şehid-i ber-ni’am ḫalk-i cihān an ‘ādil

Şādān ü müjde-şerā ey dil-i endüh-ālūd

şādānlıg:

1. **şādānlıg:-ı**

Gazel 162

Mısra: 1

Sevinmek, memnun ve mesrur olmak.

‘Āşıka cām-ı lebüñdür baḫş iden şādānlıgı

‘Āleme esrār-ı ḫaṭṭuñdur viren ḫayrānlıgı

şadā-yı bülbül-i güyā:**1. şadā-yı bülbül-i güyā:****Gazel 49**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Şakıyan, konuşan bülbülün sesi.

Dehānuñ gıncasın hāndān iden nāz u tebessümdür
Şadā-yı bülbül-i güyā şudür iden tekellümdür

şadā-yı dem-ber-dem:**1. şadā-yı dem-ber-dem:****Kaside 4**

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Huzurun, ferahlığın sesi.

Gümān olundu ki bu baħr-ı aħzār itdi ħurüş
Şalınca şıyt-ı hezārān şadā-yı dem-ber-dem

şadā-yı fāhte:**1. şadā-yı fāhte:****Gazel 58**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kumru kuşunun sesi.

Güş eyleyen kelām-ı şafā-baħşuñı senüñ
Hergiz şadā-yı fāhte vü bülbül istemez

sāde-derün:**1. sāde-derün:****Gazel 106**

Mısra: 4

Temiz gönül sahibi, iyi kalpliler.

Ne gelse gönline aşlā yer eyleyüp kalmaz
Felekde görmedüm āyine gibi sāde-derün

şadef:**1. şadef:****Gazel 71**

Mısra: 6

Sedef.

Mürşid isterseñ eger pîr-i muğāna yüz sür
Dest-i üstāda girüp kâ'il olur kâra şadef

2. şadef:**Gazel 71**

Mısra: 8

Sedef.

Ehl-i dil süst ü denī olsa n'ola rîf atde
Rüy-ı deryāda çıka kâ'rdā bîçāre şadef

3. şadef:**Gazel 71**

Mısra: 10

Sedef.

Baħr-i Haḍrā-yı gülistānda 'aceb mi diseler
Dürriyā jāleye dūr nergis-i bîmāre şehhāre şadef

4. şadef:**Gazel 71**

Mısra: 1

Sedef, inci kabuğu.

'Aşk bir yemdür aña bu dil-i āvāre şadef
Mekr-i dendānuñ ile pür-dür-i şehvāre şadef

5. şadef:**Gazel 71**

Mısra: 2

Sedef, inci kabuğu.

'Aşk bir yemdür aña bu dil-i āvāre şadef
Mekr-i dendānuñ ile pür-dür-i şehvāre şadef

6. şadef:**Gazel 71**

Mısra: 4

Sedef.

Şanki deryā-yı melāhatda o nāzik dehenüñ
Dür-i yektā ile pür ey gözi şehhāre şadef

7. şadef:**Gazel 125**

Mısra: 6

*Midye, istiridye gibi içinde inci bulunan deniz
hayvanı. (gönül bağlamında).*

Nisān-ı luṭf-ı Haḳḳ ile ey meh-likā gönül
Lü'lü'-yi 'aşkuña şadef oldı bîhamdihi

şadef-i baħr-ı hüner:**1. şadef-i baħr-ı hüner:****Kaside 1**

Mısra: 99

Kelime Tipi: -

Maharet denizinin sedefi.

Benüm ol dürr-i yetim şadef-i baħr-ı hüner
İtdi mengüş beni güşına māh-ı tībān

şādmān:**1. şādmān:****Kaside 7**

Mısra: 20

Sevinçli.

Goncalar oldı şükufte bülbülün gönli küşād
Nevbahār-ı devletünde cümle 'ālem şādmān

şād-mān olsun:**1. şād-mān olsun:-sun****Mesnevi 4**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Mutlu, bahtiyar olmak.

Müjde vir bād-ı şabā yārāna olsun şād-mān
Maħv ider dilden ğamı yaylak-ı Qarlık bî-gümān

şad-nümā:

1. **şad-nümāsıdur:-st, -dur**

Kaside 10

Mısra: **14**

Mutluluk, sevinç gösterme.

Ol şāh-ı mülk mekrümetüñ cüy-ı cevrinüñ

Hîç şübhe itme zerrece şad-nümāsıdur

sadr:

1. **şadrında:-t, -n, -da**

Gazel 100

Mısra: **11**

Ön, en baş.

Ey Dürrî varup mey-gede şadrında otursam

Bir zevk-i şased-kerde-i sultân idebilsem

2. **şadrın:-t, -n**

Tarih 11

Mısra: **1**

Sadrazam, başkan.

Rum îli şadrın müşerref itdi bir vâlâ-şaseb

Halk-ı 'âlem vâşıl-ı kām oldı lutf-ı Hâk ile

sadr-ı kâmyâb:

1. **şadr-ı kâmyâb:**

Kaside 5

Mısra: **43**

Kelime Tipi: -

Muradına ermiş sadrazam.

Feryâd çarhıdan ki eyâ şadr-ı kâmyâb

Eyler ruh-ı murāduma ebr-i ğamı niķâb

sadr-ı rûm:

1. **sadr-ı rûm:**

Tarih 5

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Rumeli kazaskerliği.

Didüm o menba'-ı ihsāna Dürriyā târih

Saňa mübârek ola sadr-ı Rûm ey 'ādil

2. **şadr-ı rûm:**

Tarih 9

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Rumeli kazaskerliği.

Saħa-yı kervân olmada ħamd ile mîrûm

Şadr-ı Rûm oldı o fâzıl diyü lutf-ı Hâkla

3. **şadr-ı rûm:**

Tarih 11

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Rumeli kazaskeri.

Dürrî-i dâ'î şafāsından didi târihini

Oldı şadr-ı Rûm ile Maħmûd Efendi yümn ile

sadr-ı rûma:

1. **şadr-ı rûma:-a**

Tarih 5

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Rumeli kazaskerliği.

Göründi rûy-ı murād-ı cihân bi-hamdillâh

Ki şadr-ı Rûma sa'âdetle geçdi bir fâzıl

2. **şadr-ı rûma:-a**

Tarih 10

Mısra: **1**

Kelime Tipi: -

Rumeli kazaskeri.

Olup Maħmûd Efendi şadr-ı Rûma

Bi-ħamdillâh merâma oldı nâ'il

sadr-ı rûmili:

1. **şadr-ı rûmili:**

Tarih 9

Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Rumeli kazaskerliği.

Şād olup Dürrî bü'l hevāsı ile târihin didi

Oldı şadr-ı Rûmili Maħmûd Efendi 'adl ile

sadr-ı şâfi:

1. **şadr-ı şâfi:**

Kaside 5

Mısra: **27**

Kelime Tipi: -

Saf, sade gönül(lü).

Ey şadr-ı şâfi maşdar-ı her fenn ü her kitâb

Her muhtaşar kelâmuñ olur nice faşl u bâb

sad-rîze:

1. **şad-rîze:**

Gazel 151

Mısra: **8**

Yüz parça.

Şâne gibi tîğ-i ğam-ı zülf ile demâdem

'Âşıklarınuñ dilleri şad-rîze degül mi

şafâ:

1. **şafâ:**

Gazel 18

Mısra: **7**

Kedersizlik, endişesizlik, gönül şenliği.

Virmez efkâr-ı ħazân bülbüle gülşende şafâ

Eylemez hicrûñ igen vaşl ile ey yâr ferah

2. **şafâ:**

Gazel 148

Mısra: **13**

Kedersizlik, endişesizlik, gönül şenliği.

Ne cāmında şafâ var ne civânında vefâ kaldı
Muḥaṣṣal Dürriyâ zevk-i sipihr-i pîrezen gitdi

3. **şafâdur:-dur**

Gazel 80

Mısra: 1

Gönül huzuru/şenliği.

Derdüñe şabr eyledüm cāna şafâdur diyerek
Çekelüm cevruñi her ne ise vefâdur diyerek

4. **şafâ:**

Tarih 12

Mısra: 8

Gönül huzuru/şenliği.

Cennet midür nedür bu aşlâ keder yok
Olmuş şafâ ile pür bu kısr-ı zîb-mendi

5. **şafâ:**

Tarih 18

Mısra: 11

Gönül huzuru/şenliği.

Şol kadar keşret ü şafâ var kim
Cevr ü ğam cümle pâyemâl oldu

6. **şafâdan:-dan**

Mesnevi 2

Mısra: 58

Gönül huzuru.

Birisi daḥi mizâb-ı Kâzancı
İçin eyler şafâdan çok kâzancı

7. **şafâdur:-dur**

Mesnevi 2

Mısra: 26

Gönül huzuru.

Anuñ her bir otı derde devâdur
Anuñ her birisi cāna şafâdur

8. **şafâlar:-lar**

Mesnevi 2

Mısra: 68

Gönül huzuru.

‘Umûr Fâkî dinür bir mâverâna
Şafâlar bahş ider nûş ile cāna

9. **şafâsıdur:-sı, -dur**

Kaside 10

Mısra: 12

Gönül şenliği, neşe.

Gülzâr-ı dehre şimdi viren fer ü şevketi
Ne bülbülün şadâsı ne güller şafâsıdur

10. **şafâ:**

Mesnevi 2

Mısra: 24

(Ar.) Gönül şenliği, rahat, huzur, kedersizlik.

Hemân cânânenün zülfine beñzer
Şafâ kesb eyler andan ehl-i diller

11. **şafâsından:-sı, -n, -dan**

Tarih 11

Mısra: 3

Gönül huzuru, şenliği.

Dürri-i dâ‘î şafâsından didi târiḥini
Oldı şadr-ı Rûm ile Maḥmûd Efendi yümn ile

12. **şafâda:-da**

Gazel 152

Mısra: 7

Gönül huzuru II Safa Tepesi (sevgilinin eşiği bağlamında).

Dil gitdi yine Ka‘be-i kûyma şafâda
Hep serzeniş-i ḥâr-ı muğaylânı unutdı

şafâ eyledi:

1. **şafâ eyledi:-di**

Tarih 14

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Eğlenmek.

Yoldı sünbül saçını atdı yire
Aldı bülbül eyledi yine şafâ

şafâ görmeyelerdi:

1. **şafâ görmeyelerdi:-me, -y, -e, -ler, -di**

Kaside 12

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim**

Rahatlık ferahlık bulmak, rahata refaha ermek.

İtdi âhum felekün âyînesin zeng-âlûd
Görmeyelerdi şafâ tâ ki rakîb-i bî-sûd

şafâ itdi:

1. **şafâ itdi:-di**

Mesnevi 1

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Neşelenmek, keyiflenmek.

Var mı niçe biñ âb-ı revân-bahşı ya anuñ
Her birini içdükde şafâ itdi mi cânuñ

şafâ itdüm:

1. **şafâ itdüm:-dü, -m**

Gazel 102

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Neşelenmek, keyiflenmek.

Behre-yâb-ı neşve-i ‘adli olup itdüm şafâ
Kalmadı aşlâ şarâb-ı hoş-güvâra minnetüm

şafâ sürdün:

1. **şafâ sürdün:-dü, -ñ**

Gazel 99

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Zevk alarak yaşamak, eğlenmek, mutlu olmak.

Sâgar-ı lutfın görüp yârûñ şafâ sürdûñ bugün
Semm-i gam nûş eyledi ağyâr sersemdür bu dem

şafâ-bahş:

1. şafâ-bahş:-ı

Gazel 41

Mısra: 5

Mutluluk, neşe verme.

Şâhid-i zevk u şafâ-bahş der- âgûş itmege
Himmet-i pîr-i muğâna tâc-dârân muntazır

şafa:

1. şafa:

Kaside 5

Mısra: 36

*Güneş gurup ettikten sonra ufukta kalan kızıl
aydınlık, alaca karanlık.*

Bahtuñ 'arûsı yakdı meger pâyine hîzâb
Gökde şafağ degül görinen ey felek-me'âb

2. şafa:

Kaside 5

Mısra: 32

Şarap rengi bağlamında.

Qadrûñ piyâlesinde nüh eflâk olup habâb
Kaldı içinde şanma şafağ cür'a-i şarâb

3. şafağdur:-dur

Kaside 7

Mısra: 23

Gündoğumundan önceki alaca karanlık ve kızılık.

Nesr-i tã'ir nuql-i bezmündür şafağdur bâdesi
Sâkî-i lutfuñ elinde nüh felek rıtl-ı girân

4. şafa:

Kaside 1

Mısra: 19

*Gündoğumundan önceki ve günbatımından
sonraki alaca karanlık ve kızılık.*

Bezm-i lutfında şafağ bâde-i nâb-i gülfâm
Nüh felek sâkî-i ihsânına câm-ı gerdân

şafâlar eyledüm:

1. şafâlar eyledüm:-dü, -m

Gazel 66

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevinmek, mutlu olmak, rahata ermek.

La'lüñi ki öpdüm ruhuñ gördüm derüm şafâlar
eyledüm

Virdi baña nûş-ı mey seyr-i gül-i gülzâr hâz

şafâ-mend olayın:

1. şafâ-mend olayın:-ayın

Kaside 2

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Kedersiz olmak, mutlu olmak.

İçüp ol bâde-i pür-feyzi şafâ-mend olayın
Alayın cân u gönülünden elüme levh ü kalem

şafasın ide:

1. şafasın ide:-e

Gazel 83

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Keyif sürmek II eğlenmek.

Hâşre dek ide şafasın Kozinüñ ol fâzıl

Hiç fenâ bulmaya dünyâda esâsı Kozinüñ

şafâsın itdi:

1. şafâsın itdi:-di

Gazel 144

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sefasını sürmek, nimetinden faydalanmak.

Gül-i ruhsârınuñ iller şafâsın itdi ey meh-rû
Benüm bülbül gibi âzürde-i hâr olduğum kaldı

şafâ-yı hâtır:

1. şafâ-yı hâtır:

Gazel 111

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gönül ferahlığı.

Esîr-i 'aşkı olanlar görünce kâkülünü

Şafâ-yı hâtır iledür ki dir kemend olayın

saff-ı 'uşşâkı:

1. saff-ı 'uşşâkı:-ı

Gazel 25

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Aşıkların oluşturduğu saf, (bütün aşıklar).

Çeşm-i mesti saff-ı 'uşşâkı perişân eyler

Kahramândur sanasın kendüyi âlâya şalar

şafha-i cân u dilüm:

1. şafha-i cân u dilüm:-üm

Kaside 12

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Ruh ve gönül sayfası.

Nice kez bendeñe lutf eyledüñ ihsân itdün

Her biri şafha-i cân u dilüm üzre nümüd

şafha-i cânâ:

1. şafha-i cânâ:

Gazel 123

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Gönül sayfası.

Yazdı yârân şafha-i cânâ görüp bu şî'rüñi

Didiler kim böyle tuhfê Dürriyâ girmez ele

şafha-ı çarh:

1. **şafha-ı çarh:****Kaside 7**

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Felek, gökyüzü sayfası.

Şafha-ı çarh üzere nâmuñ böyle tahrîr eylemiş
Hâzret-i Maḥmūd Efendi fâzıl-ı devr ü zamân

2. **şafha-i çarh:****Kaside 7**

Mısra: 75

Kelime Tipi: -

Felek, gökyüzü sayfası.

Şafha-i çarh üzere nâmun böyle şebt olmuş benüm
Mâlik-i genc-i ma'ânî şâh-ı iklîm-i beyân

3. **şafha-i çarh:****Kaside 9**

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Felek, gökyüzü sayfası.

Şafha-i çarh üzere nâmuñ böyle tahrîr eylemiş
Kilk-i ressam-ı kaẓâ ey ehl-i 'ilmüñ mefḥarî

şâğ:1. **şâğ:****Mesnevi 1**

Mısra: 104

Canlı, sağlam, diri.

Evvelki gibi var mı anuñ bāşe vü bâzı
Şâğ mı 'acaba öldi mi yâ ol şarî tazı

şâğ olur:1. **şâğ olur:-ur****Mesnevi 1**

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Yaşamak, hayat sürmek.

Bir mürde-i ğam içse anuñ âbını fi'l-ḥâl
Bir hâlet irer kim olur ol mürde iken şâğ

şağa dönevdi:1. **şağa dönevdi:-e, -y, -di****Mesnevi 2**

Mısra: 90

Kelime Tipi: -

Sağ olmak, dirilmek.

Birisi daḥidür mîzâb-ı Ağa
Dönevdi mürdeler içseydi şağa

sâğar:1. **sâğar:****Gazel 122**

Mısra: 8

Kadeh l şarap.

'Aceb degül iki yâr-ı kadîmdür anlar
Dönerse cân ile baş ile sâğar üzere sebû

2. **sâğar:****Gazel 128**

Mısra: 4

Kadeh l şarap.

Dünyâ ğamını çekme bulup yâr-ı münâsib
Bir küşeye var sâğar ile def'-i ğam eyle

3. **sâğaruñ:-uñ****Gazel 43**

Mısra: 6

Kadeh.

Gümüşden servdür ey şâh kıddüñ
O nazik sâğaruñ kâfûra beñzer

4. **sâğar:****Gazel 45**

Mısra: 2

Kadeh.

Kanımı durmaz içre bâde-i aḥmer mi şanur
Bilmezin yoḥsa dil-i zârımı sâğar mı şanur

5. **sâğarı:-ı****Gazel 96**

Mısra: 9

Kadeh.

Sâkiyâ 'ayş u şafâ demleridür sâğarı sun
Elem ü ğuşşayı şimdengirü berbâd idelüm

6. **sâğarı:-ı****Gazel 99**

Mısra: 7

Kadeh.

Şâh-ı ğonca destine aldı zümürd sâğarı
Bâğda 'işretle bülbüllerle hem-demdür bu dem

7. **sâğar:****Kaside 2**

Mısra: 15

Kadeh.

Niçe sâğar ki olur rind-i sitem-didelere
Katre-i bâdesi şad sâle telâfî-i elem

8. **sâğar:****Kaside 3**

Mısra: 7

Kadeh.

Eline bir zümürd sâğar almış bezm-i gülşende
Hezârî eyleyüp ḥanende 'ayş u nüş ider ğonca

9. **sâğar:****Matla 1**

Mısra: 1

Kadeh.

'Aks-i ḥaṭṭ-ı yâr ile fer virdi sâğar meclise
Yâkdı sâkî şanki bir şem'-i mu'anber meclise

10. **sāgar:****Kaside 3**

Mısra: 12

İçki kadehi.

Engâmda rûzigâr itmiş devrini pür gubâr-ı gam
Dilinden def'-i gam çün dâyimâ sāgar tatar gonca

sāgar-ı bāde-i nāb:1. **sāgar-ı bāde-i nāb:****Kaside 2**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Saf şarap kadehi, saf şarap.

Ol kadar 'ayş u şafâ üzre cihân kim câ'iz

Sāgar-ı bāde-i nāb ala ele şeyh-i harem

sāgar-ı billür:1. **sāgar-ı billür:****Gazel 158**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Cam kadehi.

Göre ey dil elinde sāgar-ı billür ile yâri

'Âceb cem' eylemiş mihr ü hilâli bir yere Bârî

sāgar-ı cem:1. **sāgar-ı cem:****Kaside 2**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Cem'in efsanevi kadehi.

Bāde-i zevk ile pür oldı yine hum-ı murād

Şād olup her kişi aldı eline sāgar-ı Cem

sāgar-ı dil-güşāya:1. **sāgar-ı dil-güşāya:-y, -a****Gazel 114**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gönüle ferahlık veren kadehi.

Gam degül pür-gubâr olursa gönül

Sāgar-ı dil-güşāya 'aşk olsun

sāgar-ı lutfın:1. **sāgar-ı lutfın:-i, -n****Gazel 99**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Lütuf ve bağışlama kadehi.

Sāgar-ı lutfın görüp yârûn şafâ sürdün bugün

Semm-i gam nûş eyledi agyâr sersemdür bu dem

sāgar-ı miñnet:1. **sāgar-ı miñnet:****Gazel 52**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gam kadehi; gam, bela.

Şanma hicrûnden senûn cām-ı messerret çekerüz

Hasret-i la'lûn ile sāgar-ı miñnet çekerüz

sāgar-ı pür-enver-i cem:1. **sāgar-ı pür-enver-i cem:****Kaside 2**

Mısra: 110

Kelime Tipi: -

Cem'in çok ışıklı, parlak kadehi.

Nâ-chil táb'uma dahl itse kıramaz jengi

Hiç kabûl eyleye mi sāgar-ı pür-enver-i Cem

sāgar-ı ümîd:1. **sāgar-ı ümîd:****Gazel 20**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ümit kadehi.

Bezm-i cihānda ehl-i dile sāgar-ı ümîd

Dâim tehî görünmeddür çün hilal-i 'îd

sāgar-ı ümmîd-i:1. **sāgar-ı ümmîd-i:--i****Gazel 51**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ümit kadehi, ümit.

Bezm-i cihānda sāgar-ı ümmîd-i ehl-i dil

Dā'im tehî görünmede gūyā hilāldür

şagîr ü kebîr:1. **şagîr ü kebîr:****Tarih 16**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Küçük ve büyük (herkes).

Bu feraḥ-efzāyî binā idicek

Tarḥına reşk itdi şagîr ü kebîr

şāh:1. **şāhdan:-dan****Gazel 3**

Mısra: 3

Padişah, hükümdar l sevgili.

İdemez oldum şikāyet kimseye ol şāhdan

Anlaruñ da diñlerüm hep sözleri andan yaña

2. **şāhum:-um****Gazel 21**

Mısra: 1

Padişah, hükümdar l sevgili.

Telḥ-i düşnāmuñ gelür şāhum dil-i zāra lezîz

Şerbet-i la'lûn gelür bu cān-ı bīmāra lezîz

3. **şāhum:-um****Gazel 39**

Mısra: 9

Padişah, hükümdar l sevgili.

Ölünce Dürrî-i benedeñ kapuñdan şāhum ayrılmaz
Dimez ol gayrı benedeñ gibi luṭf it baña yıl göster

4. **şāh:****Gazel 43**

Mısra: 5

Padişah, hükümdar l sevgili.

Gümüñden servdür ey şāh ḳaddüñ
O nazik sāgaruñ kâfura beñzer

5. **şāhum:-um****Gazel 51**

Mısra: 4

Padişah, hükümdar l sevgili.

Ümmîd-i büse-i dehenüm eyledüñ diyü
Öldürme yok yire beni şāhum vebâldür

6. **şāhuñ:-uñ****Gazel 61**

Mısra: 6

Padişah, hükümdar l sevgili.

İltifât añla cefâ gördükçe ey dil yârdan
Luṭf u iḥsânı o şāhuñ 'âşıkâ düñnâm imiş

7. **şāhum:-um****Gazel 62**

Mısra: 7

Padişah, hükümdar l sevgili.

Hevâ-yı zülf-i fettānuñla şāhum
İder deryâ-yı dil cüş u huruşuñ

8. **şāhum:-um****Gazel 70**

Mısra: 2

Padişah, hükümdar l sevgili.

Baña evvelki gibi eylemez olduñ elṭāf
Saña geḳmiş gibi şāhum beni ḥaşm-ı leffāf

9. **şāhum:-um****Gazel 70**

Mısra: 10

Padişah, hükümdar l sevgili.

Cümleten sinesinüñ dağını Dürrî yakduñ
Eyledi nāvek-i müjgānuña şāhum ehdāf

10. **şāhum:-um****Gazel 82**

Mısra: 5

Padişah, hükümdar l sevgili.

Ol gün kanı kim beste idüp zülfüne şāhum
Ḳadr-i dil-i şeydâyı ser-efrāz iderdüñ

11. **şāh:****Gazel 98**

Mısra: 7

Padişah, hükümdar l sevgili.

Ağyâr-ı sitem-kāra vefālar ide ol şāh
Lāyık mı baña cevri ide bīmār ola dirdüm

12. **şāhı:-ı****Gazel 106**

Mısra: 5

Padişah, hükümdar l sevgili.

Benüm memālik-i 'aşk u maḥabbetüñ şāhı
Cihānda başına sultān ider hemān Mecnün

13. **şāhum:-um****Gazel 110**

Mısra: 9

Padişah, hükümdar l sevgili.

Şāhum sözümi diñleye hiç dinlemez olduñ
Zehr-i ḡam içersem beni serssem mi şanursın

14. **şāh:****Gazel 124**

Mısra: 1

Padişah, hükümdar l sevgili.

Hîç kimse duymadı kelimātum o şāh ile
Çok 'arz-ı ḥāl-i derd-i dil itdüm nigāh ile

15. **şāhum:-um****Gazel 126**

Mısra: 8

Padişah, hükümdar l sevgili.

Niçe demdür ser-firāz-ı rezm-gāh-ı 'aşkunam
Degmedüm yanuñda şāhum kākülünñden bir tele

16. **şāhum:-um****Gazel 128**

Mısra: 2

Padişah, hükümdar l sevgili.

Luṭf itme rakīb-i ḥara hergiz sitem eyle
'Uşşāka cefā eyleme şāhum kerem eyle

17. **şāhum:-um****Gazel 148**

Mısra: 6

Padişah, hükümdar l sevgili.

Beni bî-'akl idüp evvel dile çok şerhalar açduñ
Yeter şimdengirü şāhum olan oldu giden gitdi

18. **şāhum:-um****Gazel 160**

Mısra: 6

Padişah, hükümdar l sevgili.

Mektüb-ı dil ser-bestedür başını sarmış ḥastedür
Aḥvālın 'arz itmek diler şāhum saña meftün gibi

19. **şāhum:-um****Gazel 162**

Mısra: 5

Padişah, hükümdar || sevgili.

Mülk-i dünyāya deġişmem kūyuñı şāhum senüñ
Dehre sulţān olmadan yegdür kapuñ der-bānlığı

20. **şāhum:-um**

Gazel 162

Mısra: 9

Padişah, hükümdar || sevgili.

'İd-i adhā-i vişāle şakla şāhum cānumı
Yok yere şimdi telef itme gel ol kurbānlığı

21. **şāha:-a**

Gazel 100

Mısra: 5

Padişah, hükümdar || sevgili.

Derd-i dil-i pür-zaḥmı disem varsam o şāha
Şekvā-yı ḥadeng-i ḡam u hicrān idebilsen

22. **şāhına:-ı, -n, -a**

Tarih 3

Mısra: 11

Padişah.

Rezm ü bezimde 'Acem şāhına zārī yeter
Çalmasun 'ahdinde ol bir daḡi hiç kerrenāy

23. **şāh:**

Tarih 4

Mısra: 6

Padişah.

Ḥabbezā dāver-i Dārā-der-i zūr-āver kim
Bīm-i tiġiyle tutar mülk-i 'adem zātını şāh

24. **şāhı:-ı**

Tarih 3

Mısra: 13

(Ar.) Padişah, hükümdar.

Bend-i kemend eylemek şāhı aña şey degül
Ġayrıya düşvār olan kār olur aña kolay

25. **şāh:**

Gazel 42

Mısra: 4

Sevgili, hükümdar.

Āteş-i āh-ı dilüm 'āleme te'sir itdi
İtmedi hiç dil-i pulāduña ey şāh eğer

26. **şāh:**

Gazel 56

Mısra: 2

Āşık, sultan.

Her kimüñ 'askeri eşk ü 'alemi āh olmaz
Milk-i 'aşka dil-i āşifte gibi şāh olmaz

şāh velī mizābı:

1. **şāh velī mizābı:**

Mesnevi 2

Mısra: 119

Kelime Tipi: -

Şah Veli Oluġu.

Birine Şāh Velī mizābı dirler
Şuyın taḡsın iderler hep içenler

şahan:

1. **şahan:**

Kaside 11

Mısra: 15

Şahan, derinliği az kap.

Nice şahan ki ḡodum şahn-ı ḡāne damlasına
Gören şanur ki o dām içre oldı küli 'ayān

şāhān-ı 'acem:

1. **şāhān-ı 'acem:**

Kaside 2

Mısra: 126

Kelime Tipi: -

İran padişahları.

Ḥaşre dek zinde iden nāmuñı ehl-i dildür
Naẓm-ı Firdevsī ile nite ki şāhān-ı 'acem

şahbā-yı melāmetdür:

1. **şahbā-yı melāmetdür:-dür**

Gazel 90

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kınanma, ayıplanma şarabı; ayıplanma.

Şimdi şahbā-yı melāmetdür benüm nüş itdügüm
Kelle-i Ferḡaddan alsam ele n'ola sıfāl

şahbā-yı 'aşk-ı vār:

1. **şahbā-yı 'aşk-ı yār:**

Gazel 79

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sevgilinin aşkının şarabı.

İsterüm Dürri seni şahbā-yı 'aşk-ı yār ile

Şöyle mest olsañ gehī 'ömründe hüşyār olmasañ

şahbāz:

1. **şahbāza:-a**

Gazel 5

Mısra: 4

Şahin.

Naẓar it 'āşık-ı 'ankā-dile bakma ġayra
Şahbāza ne revā meyl ide zāga cānā

şāh-ı bahādır girāy:

1. **şāh-ı bahādır girāy:**

Tarih 3

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Bahadır Giray Şah.

Şehr-i muharremde kim sāl idi pek qorqaydı
Geçdi Qırım mülkine şāh-ı Bahādır Girāy

şāh-ı behcet:

1. şāh-ı behcet:

Gazel 135

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Güzellik padişahı.

Saňa ol şāh-ı behcet manşib-ı vaşlın ider derler
Müheyyā eyle neñ var mā-melekden Dürriyā müjde

şāh-ı cihān:

1. şāh-ı cihān:

Kaside 6

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Cihan şahı.

İki hil'at saňa ihdā idicek şāh-ı cihān
Güş idenler didi kat kat aña lāyıkdı kerem

şāh-ı cihān-bāna:

1. şāh-ı cihān-bāna:-a

Kaside 6

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

Dünyanın sahibi hükümdar, şah.

Ťakasın raşş-i sebük sebzüñe altun zencir

Olasın şāh-ı cihān-bāna vezir-i a'zam

şāh-ı divār-ı 'izzet:

1. şāh-ı diyār-ı 'izzet:

Kaside 10

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Yücelik, ululuk diyarının padişahı.

Şāh-ı diyār-ı 'izzet o sultān-zāde kim

Genc-i Keyānī sā'ile kemter 'atāsıdur

şāh-ı dünyā:

1. şāh-ı dünyā:

Gazel 40

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Cihan padişahı, dünyanın hükümdarı.

Çarh-ı sergerdān 'aşkı mihr ü meh āvāresi gibi

Yalıñuz bu dil degül ol şāh-ı dünyā sendedür

şāh-ı ergüvān:

1. şāh-ı ergüvān:

Kaside 3

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Erguvan dalı.

Bahār irdi gülüstān güyiyā kān-ı cevāhirdür

Zümürüd sebze şāh-ı ergüvān mercān güher gonca

şāh-ı felek-mertebe:

1. şāh-ı felek-mertebe:

Tarih 19

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Makamı- gökler mertebesinde olan padişah.

Şāh-ı felek-mertebe sultān-ı Rüm

Bir günin anuñ ide biñ yıl Hudā

şāh-ı gonca:

1. şāh-ı gonca:

Gazel 99

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

-Goncanın şahı.

Şāh-ı gonca destine aldı zümürüd sağarı

Bāğda 'işretle bülbüllerle hem-demdür bu dem

şāh-ı gül:

1. şāh-ı gül:

Tarih 7

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güllerin şahı.

Habbezā kaşr-ı gülüstān tarh-ı cāy-ı dil-güşā

Şāh-ı gül şişe-i nuķuş-ı ezhārı oldı güyiyā

şāh-ı hūbān:

1. şāh-ı hūbān:

Gazel 91

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Güzellerin şahı, en güzeli.

Selāmın dirig eyleyüp bizden āyā

Niçün itmez ol şāh-ı hūbān tenezzül

şāh-ı [hūr]-ı nāz:

1. şāh-ı [hūr]-ı nāz:

Gazel 141

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Naz hurisi (!).

Bāzār-ı vuşlat itmiş iken naķd-i cān ile

Ol şāh-ı hūr-ı nāz beni çaldı pāreye

şāh-ı hūsne:

1. şāh-ı hūsne:-e

Gazel 10

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Güzellik ve iyilik padişahı.

Bezm-i gamda Dürriyā ol şāh-ı hūsne göz kıpar

Şanma bād itdi habāb-ı cām ü şahbāyı şikest

şāh-ı hūsnūñ:

1. şāh-ı hūsnūñ:-üñ

Gazel 47

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güzellik padişahı.

Sînesi genc-i mu'alsamdur o şâh-ı hüsnüñ
Ejder-i zülf-i çemendür humı bekler her bâr

şâh-ı iklîm-i bevân:

1. şâh-ı iklîm-i beyân:

Kaside 7

Mısra: 76

Kelime Tipi: -

Söz ülkesinin şahı.

Şafha-i çarh üzre nâmun böyle şebt olmuş benüm
Mâlik-i genc-i ma'ânî şâh-ı iklîm-i beyân

şâh-ı iklîm-i ma'ânî vü bevân:

1. şâh-ı iklîm-i ma'ânî vü beyân:

Kaside 7

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güzel söz söyleme ve manalar ülkesinin hükümdarı.

Ḥabbezâ ey şâh-ı iklîm-i ma'ânî vü beyân
Şıyt-ı tabl-ı 'ilm ü efzâlünle memlûdur cihân

şâh-ı kerem:

1. şâh-ı kerem:

Kaside 1

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Yüce ve cömert olan padişah.

Şeşder-i cüd u şehâyı kapayup Hâtem-i Tayy
Dest-i âhîr saña ey şâh-ı kerem didi hemân

2. şâh-ı kerem:

Kaside 2

Mısra: 128

Kelime Tipi: -

Yüce ve cömert olan padişah.

Zîmmet-i himmet-i endişeme deyn olsun kim
Bir kitâb eyleyeyin ben vaşfuñı ey şâh-ı kerem

3. şâh-ı kerem:

Kaside 6

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yüce ve cömert olan padişah.

Ḥabbezâ hil'at-ı zîbâ ki ḥarâc-ı Rûmuñ
Olmaya kıymet-i yek riştesi ey şâh-ı kerem

4. şâh-ı kerem:

Kaside 6

Mısra: 60

Kelime Tipi: -

Cömertlik padişahı.

Devlet ü manşıb u şanuñ terakķîde idüp
Ḥil'atin geydüre kat kat saña ey şâh-ı kerem

şâh-ı ma'ânî olduğum ':

1. şâh-ı ma'ânî olduğum ':-du, -gum

Kaside 7

Mısra: 77

Kelime Tipi: -

(yeni) hayaller sultanı olmak.

Kimdür inkâr eyleyen şâh-ı ma'ânî olduğum '
'Arşa-i 'âlemde dîvânım dururken raygân

şâh-ı ma'deletüñ:

1. şâh-ı ma'deletüñ:-üñ

Gazel 78

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Adaletin şahı.

O şâh-ı ma'deletüñ ḥâk-i pâyini eyle

Olursa çeşm-i 'alile eger devâ itmek

şâh-ı melâhat:

1. şâh-ı melâhat:

Gazel 12

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Güzellik padişahı II Sevgili.

Bildi tekrâr dilüm derdini çözdü şiken
Okudı nâmemi ol şâh-ı melâhat kat kat

şâh-ı mükerrerem:

1. şâh-ı mükerrerem:

Kaside 9

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Yüce padişah.

Ya'nî ol şâh-ı mükerrerem lutf idüp bu 'âleme
İtdi ihsân pür-'adâlet yine ḥaşmını

şâh-ı mülk:

1. şâh-ı mülk:

Kaside 10

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Ülkenin hükümdarı.

Ol şâh-ı mülk mekrümetüñ cüy-ı cevrinüñ
Hiç şübhe itme zerrece şad-nümâsıdur

şâh-ı şitâya:

1. şâh-ı şitâya:-y, -a

Gazel 135

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kış mevsimi.

Görüp şâh-ı şitâya dest- bürdin cünd-i nevrüzüñ
Şitâb idüb şeh-i bâğa ider peyk-i şabâ müjde

şâh-ı 'adâletdür:1. **şâh-ı 'adâletdür:-dür****Gazel 49**

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Adalet padişahı.

O bir şâh-ı 'adâletdür ki rahş-ı kadrine anuñ
Kevâkib miñ-i zerrin meh-i gerdün ise sümdür

şâh-ı 'aşk:1. **şâh-ı 'aşk:****Gazel 74**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aşkın padişahı.

Bî-amândur kimseye rahm eylemez hiç şâh-ı 'aşk
Küştelerden püşte olmuşdur siyâset-gâh-ı 'aşk

şâhib:1. **şâhibidür:-i, -dür****Kaside 1**

Mısra: 17

Birtakım özellikleri kendisinde taşıyan.

Ne kerem şâhibidür gör o celilü'l-kadri

Kemterin cüdına reşk-efgen olur Bermekiyân

şâhib-hayr:1. **şâhib-hayra:-a****Tarih 8**

Mısra: 21

Hayır sahibi.

Gel hemân hayr du'â eyle o şâhib-hayra

Vire maşşudunı hep Hâzret-i Allâh aña

şâhib-i lutf u kerem:1. **şâhib-i lutf u kerem:****Kaside 9**

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

Cömertlik ve iyilik sahibi.

Nâzım-ı ahvâl-i 'âlem şâhib-i lutf u kerem

Hâmî-i şer'-i mükerrrem ehl-i fazluñ bihteri

şâhibü'l-bahr-i kerem:1. **şâhibü'l-bahr-i kerem:****Tarih 8**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İyilik denizinin sahibi.

Habbezâ mekrûmet-âmiz ü re'is-i küremâ

Şâhibü'l-bahr-i kerem ma'den-i ihsân u 'atâ

şâhid:1. **şâhid-i:-i****Gazel 41**

Mısra: 5

Güzel, sevgili.

Şâhid-i zevk u şafâ-bahşı der- âgüş itmege

Himmat-i pîr-i muğâna tâc-dârân muntazır

şâhid bulmasa:1. **şâhid bulmasa:-ma, -sa****Mesnevi 3**

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Gören, tanık olan kişi bulmak.

Kâfir didi mü'minlere bir kes dise hâlid

Münkir olıcak ol kişi ol bulmasa şâhid

şâhid-i cüd-ı:1. **şâhid-i cüd-ı:-ı****Kaside 9**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Cömertlik güzeli, cömertlik.

Halkı memnûn eyleyüp dil-beste itdi kendüye

Şâhid-i cüd-ı vücûd-ı pākūññ kākūññ

şâhid-i ihsânıñuñ:1. **şâhid-i ihsânıñuñ:-ı, -ñuñ****Kaside 7**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

İyilik güzeli.

Şâhid-i ihsânıñuñ zülf-i muţarrâsın görüp

Reşk ile hâtır perişân sünbül-i bağ-ı cinân

şâhid-i maşşudı:1. **şâhid-i maşşudı:-ı****Gazel 99**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Arzu edilen sevgili.

İltifât-ı yâr ile dil şâd u hurremdür bu dem

Şâhid-i maşşudı âgüş itdi bî-ğamdur bu dem

2. **şâhid-i maşşudı:-ı****Kaside 8**

Mısra: 71

Kelime Tipi: -

Arzu edilen sevgili.

Şâhid-i maşşudı ben de der-kenâr itsem n'ola

Halk-ı 'âlem olmada hep dergehüñden behre-yâb

şâhın:1. **şâhın:****Kaside 10**

Mısra: 22

Av kuşu doğan.

Küyına uğramazsa 'aceb mi 'adū-yı zâğ

Ol hâne-i müferrihi şâhın yuva[sıdur]

şâhın-i ğamzeñden:

1. **şāhīn-i ğamzeñden:-ñ, -den**

Gazel 23

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) yan bakış şahini. (av bağlamında).

Dostum ser- pençe-i şāhīn-i ğamzeñden sakın

Murg-ı cān-ı nātūvānum zūlf-i fettānuñdadur

sahn:

1. **şāhn-ı:--ı**

Gazel 13

Mısra: 7

Avlu, orta, merkez.

Çün öldürmez beni cellād-ı ğamzeñ şāhn-ı 'aşkuñda

Nedür yā cāme-i 'aqlumdan 'üryan itmege bā'is

2. **şāhna:-a**

Gazel 136

Mısra: 7

Alan, meydan. II. Gökyüzü.

Şanmañ ol şāhna ziyā virdi ol iki meş'al

İndiler hep yire mihr ü meh-i ğarrā bu gice

sahn-ı ğam-ı 'aşkuñda:

1. **şāhn-ı ğam-ı 'aşkuñda:-ın, -da-uñ, -da**

Gazel 30

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Aşk gamının meydanı.

Güy u çevgānuñ olur şāhn-ı ğam-ı 'aşkuñda

Sen kıyās itme ser-i 'āşıkı müftine gider

sahn-ı gülistānda:

1. **şāhn-ı gülistānda:-da**

Kaside 3

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Gül bahçesinin ortası.

Açılmaz hayliden dem-bestedür şāhn-ı gülistānda

Meger kim maqdem-i şadr-ı felek-kaðre bakar gonca

sahn-ı gülsen:

1. **şāhn-ı gülşen:**

Kaside 3

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Gül bahçesinin ortası.

Bahār-ı devletüñde kalmadı şād olmaduk bir dil

'Aceb mi açılırsa şāhn-ı gülşen içre her gonca

sahn-ı gülsen-i hüsninde:

1. **şāhn-ı gülşen-i hüsninde:-i, -n, -de**

Gazel 65

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güzelliğin gül bahçesinin meydanı, ortası.

Hoş tarāvet virdi rüy-ı abdār-ı yāre haţ

Döndi şāhn-ı gülşen-i hüsninde sünbül-zāra haţ

sahn-ı hāne:

1. **şāhn-ı hāne:**

Kaside 11

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Evin ortası.

Nice şāhan ki kodum şāhn-ı hāne damlasına

Gören şanur ki o dām içre oldu küli 'ayān

sahn-ı mihnetde:

1. **şāhn-ı mihnetde:-de**

Gazel 34

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) eziyet meydanı.

Şavlecān-ı 'aşk yāruñ zūlf-i 'anber-büyıdur

Şāhn-ı mihnetde ser-i 'uşşāk anuñ güyüdur

sahrā:

1. **şahrāya:-y, -a**

Gazel 133

Mısra: 4

Çöl, kır, ova.

Nev-civānum beste-i zencir-i zūlfüñ itmeseñ

Çokdan eylerdüm sefer şahrāya āh ü zār ile

2. **şahrāya:-ya**

Gazel 25

Mısra: 2

Çöl (Mecnun bağlamında).

Gider ağıyar ile seyre beni ferdāya şalar

Kays-veş bu dil-i bī-çāreyi şahrāya şalar

sahrā-vı sīnem:

1. **şahrā-yı sīnem:-m**

Gazel 127

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Göğsü (gönül) sahrası II âşığın çöl gibi kurak

gönlü, geniş bir ova gibi gönül.

Şahrā-yı sīnem üzre yer yer elif degüldür

Āmed şüd ile esb-i ğam itdi rāh böyle

sahrā-vı 'aşkuñda:

1. **şahrā-yı 'aşkuñda:-uñ, -da**

Gazel 115

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Aşk çölü.

Ey şeh-i mülk-i cefā şahrā-yı 'aşkuñda senüñ

Küşte-i şemşirüñ olsun ger belāsın isteyen

sahs:

1. **şahşa:-a**

Mesnevi 3

Mısra: 42

İnsan, kişi.

Hâşâ ki güzâta diyicek söz ola ol söz
Bu sözi diyen şahşa revâ mı vireler yüz

2. **şâhşını:-ı, -n, -ı**

Mesnevi 3

Mısra: 51

Kişi, kimse.

Gör şâhşını kim niçe şikem-hâre kişidür
Her demde anuñ kiğb ü fiten cümle işidür

şaht-kemân:

1. **şaht-kemân:-i**

Gazel 52

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sert, sağlam yay (aşığın ahi bağlamında).

Ğırre olma dil-i pülâduña ey çarh-ı şagir
Şimdi biz şaht- kemân u ğam-ı ğurbet çekerüz

sâ'il:

1. **sâ'ile:-e**

Kaside 10

Mısra: 16

Sual eden, soran; dilenci.

Şâh-ı diyâr-ı 'izzet o sulţân-zâde kim
Genc-i Keyânî sâ'ile kemter 'atâsıdur

sâkî:

1. **sâkî:**

Gazel 39

Mısra: 3

Mecliste içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse.

Şurâhî ğulğul itsün bâdeyi koy câma ey sâkî
Yine huşyâr olan ehl-i bez[i]mde kıanzil göster

2. **sâkî:**

Gazel 46

Mısra: 7

Mecliste içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse.

Bülbul ol al bülbüle gül gibi ey sâkî ele
Meclise şal ğulğule bir nefha-i 'işret kıopar

3. **sâkî:**

Gazel 119

Mısra: 2

Kadeh sunan, suvarıcı.

Rüy-ı zevk âyine-i dilde hüveydâ olsun
Şaykal-ı câmı sür ey sâkî mücellâ olsun

4. **sâkî:**

Gazel 112

Mısra: 5

Kadeh, içki sunan.

Pây-mâl eyle yine mür-ı ğamı ey sâkî
Sür e ğulgün mey-i nâb u fûrûzân yürisün

5. **sâkî:**

Matla 1

Mısra: 2

Kadeh, içki sunan.

'Aks-i hatt-ı yâr ile fer virdi sâgar meclise
Yağdı sâkî şanki bir şem'-i mu'anber meclise

6. **sâkî:**

Gazel 148

Mısra: 3

Kadeh sunan, suvarıcı. II Sevgili.

Saňa bi-ihtiyâr üftâde oldum şimdi ey sâkî
Görince bâde-yi la'l-i lebüñ dil kendiden gitdi

sâkî-i ihsânına:

1. **sâkî-i ihsânına:-ı, -n, -a**

Kaside 1

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

İyilik, cömertlik sakisi.

Bezm-i lutfında şafağ bâde-i nâb-i ğulfâm
Nüh felek sâkî-i ihsânına câm-ı gerdân

sâkî-i lutfuñ:

1. **sâkî-i lutfuñ:-uñ**

Kaside 7

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Lütuf sakisi. || Herkese lütuf dağıtan saki.

Nesr-i tâ'ir nuql-i bezmüñdür şafağdur bâdesi
Sâkî-i lutfuñ elinde nüh felek rıtl-ı girân

sâkî-i meclis:

1. **sâkî-i meclis:**

Gazel 130

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İçki meclisinin sakisi.

Anı yâkût ile sâkî-i meclis eyledi tezyîn

Degüldür kaçreler câm-ı şarâb-ı hoş-ğüvâr üzre

sakın:

1. **şakın:**

Gazel 15

Mısra: 5

Çekinmek, kendini gözetmek, korumak.

Şakın cüy-ı ümîd-i vaşl-ı dilberden ki bî-bündür
Gel ey dil uğrama aña pül-i mihr-i vefâdan geç

2. **sakın:**

Gazel 23

Mısra: 5

Çekinmek, kendini gözetmek, korumak.

Dostum ser- pençe-i şâhîn-i ğamzeñden sakın
Murğ-ı cân-ı nâtüvânım zülf-i fettânüñdadur

3. **şakın:**

Gazel 25

Mısra: 10

Çekinmek, kendini gözetmek, korumak.

Her zamân cevri ü cefâ eyleme Dürri kuluña
Şakın ey ruh-ı revânım seni Mevlâ'ya şalar

4. **şakınsun:-sun**

Gazel 72

Mısra: 5

Çekinmek, kendini gözetmek, korumak.

Nâr-ı âhumdan şakınsun dil-rübâ ile rakîb
İns ü cinne eylemez hîç merhamet şemşîr-i 'aşk

5. **şakın:**

Gazel 117

Mısra: 1

Çekinmek, kendini gözetmek, korumak.

Hâb-ı nâzuñ ey perî arturma zârumdan şakın
Rûz u şebde nâle-i bî-ihtiyârumdan şakın

6. **şakın:**

Gazel 117

Mısra: 2

Çekinmek, kendini gözetmek, korumak.

Hâb-ı nâzuñ ey perî arturma zârumdan şakın
Rûz u şebde nâle-i bî-ihtiyârumdan şakın

7. **şakın:**

Gazel 117

Mısra: 4

Çekinmek, kendini gözetmek, korumak.

Küyuña uğratma lutf eyle rakîbi dostum
Nâr-ı 'âlem-süz-ı âh-ı pür-şerârumdan şakın

8. **şakın:**

Gazel 117

Mısra: 6

Çekinmek, kendini gözetmek, korumak.

Cevrûñ efzûn eyleme dâmen-feşân-ı nâz olup
Ey perî-peyker bu çeşm-i eşk-bârumdan şakın

9. **şakın:**

Gazel 117

Mısra: 8

Çekinmek, kendini gözetmek, korumak.

Ey rakîb-i bed-liķâ hâk ile yek itme beni
Gözüñe girer senüñ âhir gubârumdan şakın

10. **şakın:**

Gazel 117

Mısra: 10

Çekinmek, kendini gözetmek, korumak.

Atma kendüñ rezm-gâh-ı 'aşka ey Dürri hele
Ġâfil olma ğamze-i hûn-rîz-i yârümden şakın

11. **şakın:**

Gazel 162

Mısra: 8

Çekinmek, kendini gözetmek, korumak.

Cennet-i küyuña koyma ol rakîbe virme yüz
Âdemi alur şakın vardır anuñ şeytânlığı

12. **şakın:**

Gazel 4

Mısra: 8

*Bir davranışın yapılmaması, bir şeyin
düşünülmemesi gereken durumlarda söylenen uyarı
sözü.*

Hâl-i gerdânuñ ki seyr itdürüp öldürme beni
Kânımı boynuña alma şakın ey meh-liķâ

13. **şakın:**

Gazel 32

Mısra: 9

Asla.

Şakın küyına yârüñ varma tîğ-i âhsız Dürri
Varırsañ ğâfil olma anda çok cây-i haţar vardır

14. **şakın:**

Gazel 55

Mısra: 9

Asla.

Umma ey Dürri felekden şakın esrâr-ı sürür
Kangı ehl-i dili şâd itdi bu çarķ-ı kîne-süz

15. **şakın:**

Gazel 85

Mısra: 3

Asla.

Açıkdan itme şakın yâr ile mu'âmeleñi
Sev anı cân u gönülden duyulmasun râzuñ

16. **şakın:**

Gazel 143

Mısra: 3

Asla.

Büs-ı dehânın itme recâ ey gönül şakın
Söz geçmez aña yok yire cânâna söyleme

17. **şakın:**

Gazel 143

Mısra: 8

Asla.

Yüsuf gibi çeh-i ğama düşmekden it hâzer
Esrârüñ gönül şakın ilhvâna söyleme

18. **şakın:****Gazel 4**

Mısra: 2

Kendini gözetmek, korumak.

Girye itdürme gel 'uşşākuña ey nahl-i cefā
 Kaşduñ oñmağ ise alma şakın āh-ı fukarā

19. **şakın:****Gazel 47**

Mısra: 2

Kendini gözetmek, korumak.

Gözine sürme çeküp āfet-i cān oldı o yār
 Ğamzesi tığine zağ urdı şakın ey dil-i zār

20. **şakın:****Gazel 32**

Mısra: 5

Dikkat et, tedbirli ol.

Şakın tığ-i cefā vü cevve mağrūr olma sultānum
 Senüñ her 'aşık-ı zāruñda āh-ı pür şerer vardır

21. **şakın:****Gazel 28**

Mısra: 9

Sakınmak, geri durmak.

Ey perī Dürri-i bî-çāreye zulm itme şakın
 Yoğsa feryād ile dergāh-ı mu'allāya çıkar

sākinān-ı āsumān:1. **sākinān-ı āsumān:****Kaside 7**

Mısra: 90

Kelime Tipi: -

Gök sakinleri, melekler.

Vācib oldur kim du'ānı eyleye şimdengirü
 Āmin āmin diye tā kim sākinān-ı āsumān

sākivā:1. **sākivā:****Gazel 96**

Mısra: 9

Ey saki.

Sākivā 'ayş u şafā demleridür sāğarı sun
 Elem ü ğuşşayı şimdengirü berbād idelüm

2. **sākivā:****Kaside 2**

Mısra: 21

Ey saki.

Sākivā feyz-i Ğudādur didüğüm bāde benüm
 Degme kimse olamaz bezmine anuñ maḥrem

3. **sākivā:****Gazel 17**

Mısra: 2

Ey kadeh sunan!.

Gülşene olmuş yine revnak-fezā zerrin kadeh
 'Iyş u nüş eyyāmıdır şun sākivā zerrin kadeh

4. **sākivā:****Gazel 55**

Mısra: 8

Ey içki dağıtan, kadeh sunan. İl Ey sevgili.

Devr-i müldür dem-i gül geldi gelün 'ayş idelüm
 Sākivā girmez ele böyle müferriḥ bir rüz

sakla:1. **şaklasun:-sun****Gazel 41**

Mısra: 13

Korumak, esirgemek.

Ol gül-i gülzār-ı fażlı Ḥaḳ ḥazāndan şaklasun
 Mişli gelmez dehre olma ey gülistān muntazır

2. **şakla:****Gazel 162**

Mısra: 9

Korumak İl bekletmek.

'İd-i adḥā-i vişāle şakla şāhum cānumı
 Yok yere şimdi telef itme gel ol kurbānlığı

sal:-1. **şalup:-up****Gazel 152**

Mısra: 9

Koymak, bırakmak.

Dürriyi şalup çāh-ı ğama adını añmaz
 Ḥayfā o sitem-dīde-i hicrānı unuttı

sal:1. **şalınca:-ınca****Gazel 139**

Mısra: 1

Bırakmak, yaymak.

Kāküllerin şalınca o meh-rū yañağına
 Üftāde oldı murğ-ı dil 'aşkuñ duzağına

2. **şalmaḳ:-maḳ****Mesnevi 1**

Mısra: 50

Koyvermek, salıvermek.

Çengāline ser-i felegi almaḳ olur mı
 'Ankāya vü Sımuḡa daḥi şalmaḳ olur mı

3. **şalduñ:-du, -ñ****Gazel 14**

Mısra: 4

Bırakmak, göndermek.

Ey şūḫ seni Ḥazret-i Ḥaḳḳa şalayum mı ?
 Şalduñ beni hicrāna da yād eylemedüñ hiç

4. **şalar:-ar****Gazel 25**

Mısra: 2

Bırakmak, göndermek.

Gider ağyâr ile seyre beni ferdâya şalar

Şays-veş bu dil-i bî-çāreyi şahrâya şalar

5. **şalınca:-ınca**

Kaside 4

Mısra: 38

Bırakmak, salmak.

Gümân olundı ki bu baḥr-ı aḥzâr itdi ḥurūş

Şalınca sıyt-ı hezārân şadâ-yı dem-ber-dem

6. **şāl:-ı**

Mesnevi 1

Mısra: 83

Omza atılan veya boyna sarılan yün kumaş, örtü,

atki.

Destinde midür lülesi boynında mı şālı

Cilbendi miyânında mı içinde mi mālı

7. **şalayum:-a, -um**

Gazel 14

Mısra: 3

Sevk etmek, bırakmak, göndermek.

Ey şūḥ seni Ḥazret-i Ḥaḳḳa şalayum mı ?

Şalduñ beni hicrâna da yâd eylemedüñ hîç

8. **şāl:**

Gazel 89

Mısra: 6

Şal II boyun veya baş örtüsü.

Pertev-i mihr-i melâḥat pîşine düşmiş anuñ

Yâr şanma şokınur kırmızı şāl üstine gül

9. **şāl:**

Gazel 90

Mısra: 8

Şal II boyun veya baş örtüsü.

Tekye-i 'aşḳ u maḥabbetde ol abdâlüm ki ben

Gerden ü dūş u dil ü cânümde âhum oldı şāl

şāl idi:

1. **şāl idi:- idi**

Tarih 3

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Yıl.

Şehr-i muḥarremde kim şāl idi pek korkaydı

Geçdi Kırım mülkine şāh-ı Bahâdır Girây

şāl olur:

1. **şāl olur:-ur**

Kaside 9

Mısra: 58

Kelime Tipi: -

Şal, omuz örtüsü olmak.

Ḥıfzuña dūş ola ger pervâne-i aşüfte-dil

Şem'e bir kibrîti nâzûk şāl olur bāl ü peri

şālîh:

1. **şālîh:**

Mesnevi 3

Mısra: 64

Dinin buyruklarına uygun harekette bulunan.

Ḥacı Ḥasana beñzememiş zerre kadar bu

Ol şālîh ü dîndâr-ı 'arazla bu 'acib ḥû

şâlik-i rāh-ı vaşl iken:

1. **şâlik-i rāh-ı vaşl iken:-iken**

Gazel 153

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kavuşma yolunun yolcusu.

Sâlik-i rāh-ı vaşl iken çāh-ı firāka düşdi dil

Zulmet-i ğamla Dürriyâ leyl ü nehârı bilmedi

şām:

1. **şāma:-a**

Gazel 53

Mısra: 1

Şam şehri II. Siyahlık.

Ârzü-yı kākülünle Şāma girmiş çıkmışuz

Fıkr-i la'lünle diyâr-ı cāma girmiş çıkmışuz

şāmil idi:

1. **şāmil idi:-idi**

Kaside 2

Mısra: 79

Kelime Tipi: -

İçine alan.

Sen dirîğ itmez idüñ şāmil idi ḥalka velî

Ni'metüñdür bilürüm hep baña bu cevri ü sitem

şan:

1. **şanmañ:-ma, -ñ**

Gazel 3

Mısra: 7

Zannetmek.

Dağlar şanmañ görinen cism-i zerdümde benüm

Sînemi sūrāḥ sūrāḥ eyledi tîr-i cefâ

2. **şanma:-ma**

Gazel 9

Mısra: 3

Zannetmek.

Şanma ḥurşid-i felekdür görinen düşdi aña

'Aks-i mir'at-ı ruḥ-ı dilber ğaddâr-ı ğazûb

3. **şanma:-ma**

Gazel 10

Mısra: 5

Zannetmek.

Māh-ı nev şanma felekde senüñ âh-ı 'aşîkân

Eyledi fânüs-ı mihr-i 'âlem-ârâyı şikest

4. **şanma:-ma**
Gazel 10
 Mısra: **10**
Zannetmek.

Bezm-i ğamda Dürrîyâ ol şâh-ı hüsne göz kıpar
 Şanma bād itdi habâb-ı cām ü şahbâyı şikest

5. **sanasın:-a, -sın**
Gazel 25
 Mısra: **4**
Zannetmek.

Çeşm-i mesti saff-ı 'uşşâkı perîşân eyler
 Kahramândur sanasın kendüyi âlâya şalar

6. **şanma:-ma**
Gazel 29
 Mısra: **1**
Zannetmek.

Şanma yâbâna bakup ğayriyle ülfet gözedür
 İltifât itmege 'uşşâkına fırsat gözedür

7. **şanurduñ:-ur, -du, -ñ**
Gazel 30
 Mısra: **9**
Zannetmek.

Görseñ ey mâh-likâ bād şanurduñ anı
 Kûyuña şevk-i vişâlûñ ile Dürrî ne gider

8. **şanma:-ma**
Gazel 31
 Mısra: **8**
Zannetmek.

Merd-i âgeh-dili var kûy-ı fenâda yokla
 Anları şanma gönül cübbe vü destâr iledür

9. **şanmañ:-ma, -ñ**
Gazel 34

Mısra: **7**
Zannetmek.
 Tâb-ı hışmında beni şanmañ görünce derleri
 Yâr-i mañcûbuñ 'arağ-nâk olmak ekser hûyudur

10. **şanur:-ur**
Gazel 45
 Mısra: **1**
Zannetmek.

Kanımı durmaz içre bāde-i aħmer mi şanur
 Bilmezın yoħsa dil-i zārımı sāğar mı şanur

11. **şanur:-ur**
Gazel 45
 Mısra: **2**
Zannetmek.

Kanımı durmaz içre bāde-i aħmer mi şanur
 Bilmezın yoħsa dil-i zārımı sāğar mı şanur

12. **şanur:-ur**
Gazel 45
 Mısra: **4**
Zannetmek.

Hañçer ü tırını dayım baña 'üryan eyler
 'Acabâ bu dil-i bî-çaremi miğfer mi şanur

13. **şanur:-ur**
Gazel 45
 Mısra: **6**
Zannetmek.

Durmaz emr-i şer cevri ile ider fersûde
 'Aşıkun ferş-i dil-i zārını mermer mi şanur

14. **şanur:-ur**
Gazel 45
 Mısra: **8**
Zannetmek.

Öpmege virmedi la'l-i lebinî tenhâda
 O cefâ-pîşe 'aceb ğayra benî der mi şanur

15. **şanur:-ur**
Gazel 45
 Mısra: **10**
Zannetmek.

Yaşını durma gözümde geçirür ey Dürrî
 Cüy-ı eşk ile gönül def'-i ğam eyler mi şanur

16. **şanur:-ur**
Gazel 46
 Mısra: **11**
Zannetmek.

Dürrîyâ medhûş olup şanur kıyâmet kopdı halk
 Hânesinden her muhsin yâr-ı serv -kâmet kopar

17. **şanma:-ma**
Gazel 50
 Mısra: **10**
Zannetmek.

Çarpıldı bir perî-i siyeh-kâre nâgehân
 Dürrîyi şanma yok yire âh ü figân ider

18. **şanmañ:-ma, -ñ**
Gazel 51
 Mısra: **1**
Zannetmek.

Şanmañ bedîd olan ruh-ı dilberde hâldür
 Sevdâya uğradan benî o misk-i ğazâldür

19. **şanma:-ma**
Gazel 52
 Mısra: **1**
Zannetmek.

Şanma hicrûñden senûñ cām-ı messerret çekerüz
 Hasret-i la'lûñ ile sāğar-ı miñnet çekerüz

20. **şanma:-ma**
Gazel 52
 Mısra: 5
Zannetmek.

Şanma kim āh iderüz yāri rakīb ile görüp
 Merd-i 'aşkız aña şemşir-i hamiyyet çekertüz

21. **şanma:-ma**
Gazel 64
 Mısra: 8
Zannetmek.

Defter-i 'uşşâk-ı yāre kār odur kayd olasıñ
 Dāne taḥşil eylemekdür şanma dünyādan ğaraž

22. **şanma:-ma**
Gazel 73
 Mısra: 9
Zannetmek.

Dürriyā şanma revān olmada eşk-i çeşmüm
 Eridüp rûġan-ı baġrum aqıdur nār-ı firāk

23. **şanma:-ma**
Gazel 89
 Mısra: 6
Zannetmek.

Pertev-i mihr-i melāḥat pîşine düşmiş anuñ
 Yār şanma şokınur kırmızı şāl üstine gül

24. **şanma:-ma**
Gazel 107
 Mısra: 7
Zannetmek.

Kendi kendiyile cününından ider şanma kelām
 Ezber eyler dil-i dīvāne maḥabbet dersin

25. **şanursın:-ur, -sın**
Gazel 110

Mısra: 1
Zannetmek.

Hicründe içersem beni bî-ġam mı şanursın
 Her cām alanı destine sen Cem mi şanursın

26. **şanursın:-ur, -sın**
Gazel 110
 Mısra: 2
Zannetmek.

Hicründe içersem beni bî-ġam mı şanursın
 Her cām alanı destine sen Cem mi şanursın

27. **şanursın:-ur, -sın**
Gazel 110
 Mısra: 4
Zannetmek.

Ey pîr-i muġān nā-kese gösterme şarābı
 Sen duḡterüñi herkese maḥrem mi şanursın

28. **şanursın:-ur, -sın**
Gazel 110
 Mısra: 6
Zannetmek.

Ey şeyḫ hemān cennet ile tekyeñ ögersin
 Meyḥāne ile gülşeni yā kem mi şanursın

29. **şanursın:-ur, -sın**
Gazel 110
 Mısra: 8
Zannetmek.

Ehl-i dil ü dāniş gerek insān olan ey dil
 Her gördüġüñi sen meġer ādem mi şanursın

30. **şanursın:-ur, -sın**
Gazel 110
 Mısra: 10
Zannetmek.

Şāhum sözümi diñleye hiç dinlemez olduñ
 Zehr-i ġam içersem beni serssem mi şanursın

31. **şanursın:-ur, -sın**
Gazel 110
 Mısra: 12
Zannetmek.

Tîr-i ġam ile dil daḡı biryān olupdur
 Ey Dürri hemān pûte-i sînem mi şanursın

32. **şanmañ:-ma, -ñ**
Gazel 121
 Mısra: 5
Zannetmek.

Bezm-i meyde yāre yanmaz ḥālini şanmañ dimez
 Cām dolsun 'ūd gelsün pür-ḥumār olsun dirin

33. **şanmañ:-ma, -ñ**
Gazel 136
 Mısra: 7
Zannetmek.

Şanmañ ol şāḡna ziyā virdi ol iki meş'al
 İndiler hep yire mihr ü meh-i ġarrā bu gice

34. **şanmañ:-ma, -ñ**
Gazel 140
 Mısra: 5
Zannetmek.

Şanmañ küsûf-ı mihr-i cihāndur bedîd olan
 Dilber düşürdi zülf-i siyāhın yañaġına

35. **şanur:-ur**
Gazel 155
 Mısra: 6
Zannetmek.

Cism-i za'ifüm üzre gören beñlerüm benüm
 Bir şişeye konuldu şanur nice süñbüli

36. **şanma:-ma**
Gazel 158
Mısra: **4**
Zannetmek.

Dutuldu mihr-i 'âlem-tâb-ı burc-ı evc-i istignâ
Nümâyân oldı şanma dil-rübânun haṭṭ-ı ruḥsârı

37. **şanma:-ma**
Kaside 4
Mısra: **16**
Zannetmek.

Hezâre kâse ile zehr içürmek için gül
İçinde ḥurde-i zer sanma koydı cāmına sem

38. **şanma:-ma**
Kaside 5
Mısra: **32**
Zannetmek.

Ḳadrün piyâlesinde nüḥ eflâk olup ḥabâb
Kaldı içinde şanma şafaḳ cür'a-i şarâb

39. **şanma:-ma**
Kaside 8
Mısra: **4**
Zannetmek.

Mihr-i ruḥsârün görüp cânun kamaşdı gözleri
Şanma maḥv olup ḥabâb-ı cāma irdi inḳılâb

40. **şanma:-ma**
Kaside 8
Mısra: **11**
Zannetmek.

Şanma irdükde şeb-i tîre gider mihr-i münîr
Dilber eyler var ısa ruḥsârına zülfin niḳâb

41. **şanma:-ma**
Kaside 8
Mısra: **14**
Zannetmek.

Ḳarşı tîr-i âhuma zerrîn-siper tutar felek
Şanma zâhirdür sipîhr-i kîne-cûda mäh-ı tâb

42. **şanma:-ma**
Kaside 8
Mısra: **16**
Zannetmek.

Bâd-ı âhum cāmi'-i çarḥa virince zelzele
Düşdi bir ḳandîli anuñ şanma âtıldı şihâb

43. **şanma:-ma**
Kaside 8
Mısra: **76**
Zannetmek.

Ellerin açup du'âñı çarḥ ide şubḥ u mesâ
Şanma kim oldı 'ayân beyḥûde mäh u âfitâb

44. **şanurlar:-ur, -lar**
Kaside 8
Mısra: **9**
Zannetmek.

Çeşme-i mihre şanurlar kim ḳonuldu nāv-dân
Her ḳaçan çîn-i cebîn izḥâr idüp itse 'itâb

45. **şanur:-ur**
Kaside 11
Mısra: **16**
Zannetmek.

Nice şaḥan ki ḳodum şaḥn-ı ḥâne damlasına
Gören şanur ki o dām içre oldı küli 'ayân

46. **şanma:-ma**
Kaside 12
Mısra: **22**
Zannetmek.

Bilürin eyledügün lutfuñ inkâr itmem
Şanma köşküñ gibi erbâb-ı dile ola ceḥûd

47. **şanma:-ma**
Mesnevi 2
Mısra: **31**
Zannetmek.

Çemen şanma ol cāda oldı peydâ
İdüp iḥsân u bî-pāyân-ı Mevlâ

48. **şanur:-ur**
Mesnevi 3
Mısra: **48**
Zannetmek.

Ḳadr-i zeri zerger olan a'lâ bilür ey dil
Ḳimyâyı şanur bilmeyen âdem göricek gil

49. **şanma:-ma**
Tarih 2
Mısra: **9**
Zannetmek.

Mihir şanma taş ile göğsin döğüp çarḥ
Gezüpdür müdām âh-ı Sultân 'Osmân

50. **şan:**
Tarih 7
Mısra: **7**
Zannetmek.

Turresi şan turre-i dilber âsası evc-i çarḥ
Ḥaḳ budur tarz-ı muşanna'dur anuñ ser-tâ-be-pâ

51. **şan:**
Tarih 7
Mısra: **14**
Zannetmek.

Ol ḳadar medd-i başar var kim bu ḳaşr-ı ḥûbda
Oldı şan revzenleri âyîne-i 'âlem-nümâ

52. **şanını:-ı, -n, -ı**
Kaside 2
Mısra: **49**
Büyüklik, ululuk, azamet.

Eylemiş Hazret-i Haḳ şânını ol deñlü şükûh
Eylemez bendeleri çarḫa tenezzül bir dem

53. **şānuñ:-uñ**

Kaside 6

Mısra: **59**

Büyüklik, ululuk, azamet.

Devlet ü manşıb u şānuñ teraḳḳide idüp
Ḥil'atin geydüre ḳat ḳat saña ey şāh-ı kerem

54. **şānın:-ın**

Kaside 10

Mısra: **29**

Şöhret, ün.

Yā Rabb 'ömr ü devlet ü şānın ziyāde ḳıl
Senden 'ibādıñuñ bu demādem recāsıdur

55. **şānuñ:-uñ**

Kaside 7

Mısra: **95**

Şöhret, itibar.

Devlet ü şānuñ teraḳḳide olup 'ömrüñ ziyād
Ḥaḳḳ müyesser eyleye saña ḫayāt-ı cāvidān

saña:

1. **saña:**

Gazel 6

Mısra: **6**

Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Ḥaḳḳ böyle cefākār idigüñ bilmez idüm ben
Düşdüm saña meyl eyleye mi pistere cānā

2. **saña:**

Gazel 15

Mısra: **7**

Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Nigāh-ı merḫamet itmez saña bir kimse 'ālemde
Gerek cām-ı vefādan geç gerek tiğ-i cefādan geç

3. **saña:**

Gazel 70

Mısra: **2**

Sana.

Baña evvelki gibi eylemez olduñ elṭāf
Saña geçmiş gibi şāhum beni ḫaşm-ı leffāf

4. **saña:**

Gazel 76

Mısra: **5**

Sana.

Ey zen-i zībā saña meyl eylemez merd-i cihān
Gitdi zehr-i ḡam yiyüp feryād elüñden ey felek

5. **saña:**

Gazel 85

Mısra: **9**

Sana.

Ne ḡam cihānda saña şayd-ı murğ-ı 'aşḳ itmek
Senüñ ḳoluñda iken böyle yār-i şehbāzuñ

6. **saña:**

Gazel 100

Mısra: **2**

Sana.

Bu tekye-i dilde seni miḫmān idebilsem
Bu vech ile cānum saña ḳurbān idebilsem

7. **saña:**

Gazel 106

Mısra: **8**

Sana.

Nigāh-ı luṭfuñı itme dirig zirā kim
Beni saña o baḳışlardur eyler meftün

8. **saña:**

Gazel 128

Mısra: **7**

Sana.

Bir büseye şatdum saña cān-ı dil-i zārı
Ey şūḫ-ı cihānum yüri var dem ḳadem eyle

9. **saña:**

Gazel 129

Mısra: **6**

Sana.

Ḥāre geyüp egnüñe baḫr-i ḡamuñ mevcine
Uğrama gel ey göñül saña yeter bir külāh

10. **saña:**

Gazel 134

Mısra: **8**

Sana.

Dām-ı niyāzı eyleyegör der-kemīn müdām
Şāyed saña o gözleri āhū şikār ola

11. **saña:**

Gazel 135

Mısra: **9**

Sana.

Saña ol şāh-ı beḫcet manşıb-ı vaşlın ider derler
Müheyyā eyle neñ var mā-melekden Dürriyā müjde

12. **saña:**

Gazel 148

Mısra: **3**

Sana.

Saña bî-iḫtiyār üftāde oldum şimdi ey sākī
Görince bāde-yi la'l-i lebün dil kendiden gitdi

13. **saña:**

Gazel 158

Mısra: **7**

Sana.

30. **saña:**

Kaside 10

Mısra: 28

Sana.

İkşâr ko cenâbına gel virme ıztırâb
Dürri ehem olan saña hayr du'âsıdur

31. **saña:**

Mesnevi 1

Mısra: 74

Sana.

Sultân yeri sayyâdı Köse Hâce gelür mi
Bir şarîca atmaca getürdüm saña dir mi

32. **sana:**

Mesnevi 1

Mısra: 88

Sana.

Yâ Pîr Muhammed Çelebi aña güler mi
Vâ'llâh siñiri çekdirirüm ben sana dir mi

33. **saña:**

Tarih 5

Mısra: 10

Sana.

Didüm o menba'-ı ihsâna Dürriyâ târîh
Saña mübârek ola sadr-ı Rûm ey 'âdil

34. **saña:**

Tarih 14

Mısra: 4

Sana.

Acıdı a'lâ vü ednâ mevtüñe
Ağladı kâfir müselmân hep saña

35. **saña:**

Gazel 56

Mısra: 10

Sen.

Qays-veş râh-ı maḥabbetde yûri püyân ol
Dürriyâ sâye gibi hiç saña hem-râh olmaz

36. **sana:**

Gazel 36

Mısra: 1

Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Sana dil derdini söylese gamından söyler
Aña incinme şehâ sen eleminden söyler

37. **saña:**

Gazel 35

Mısra: 7

İkinci tekil şahıs zamirinin yönelme hal eki almış biçimi.

Her kişi saña muḳayyed her biri bir derd-mend
Yoḥsa 'âlem hep saña dil-beste-i kâkûl midür

38. **saña:**

Gazel 35

Mısra: 8

İkinci tekil şahıs zamirinin yönelme hal eki almış biçimi.

Her kişi saña muḳayyed her biri bir derd-mend
Yoḥsa 'âlem hep saña dil-beste-i kâkûl midür

şâne:

1. **şâne:**

Gazel 151

Mısra: 7

Tarak.

Şâne gibi tiğ-i ğam-ı zülf ile demâdem
'Âşıklarınuñ dilleri şad-rîze degül mi

şân-ı firâk:

1. **şân-ı firâk:**

Gazel 75

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ayrılığın şöhreti.

Dide pür-nem dil ise çâk-ı girîbân-ı firâk
'Âşıkı böyle idermiş bu imiş şân-ı firâk

şanki:

1. **şanki:**

Kaside 8

Mısra: 52

Sanki, güya.

Ruḥları olur 'arâk-rîz âteşin mey görse yâr
Şanki ateşle çıkar berg-i gül-i terden gül-âb

2. **şanki:--i**

Gazel 71

Mısra: 3

Gibi.

Şanki deryâ-yı melâḥatda o nâzik dehenüñ
Dür-i yektâ ile pür ey gözi şehḥâre şadef

3. **şanki:**

Gazel 133

Mısra: 8

Gibi.

Yolda gördüm yâri almış ğamzesi tiğın ele
Seyre çıkmış şanki bir cellâddur hünkâr ile

4. **şanki:**

Kaside 4

Mısra: 29

Gibi.

Bahâr yâsemeni şanki 'aşk-ı bî-cândur
Ki şarmaşur qadine serv-i serkeşüñ muḥkem

5. şanki:

Gazel 7

Mısra: 6

Adeta.

Ruḥları olur 'araḳ-rîz âteşin mey görse yâr
Şanki âteşle çıkar berg-i gül-i terden gül-âb

6. şanki:

Gazel 136

Mısra: 14

Adeta.

Kef-i yem-baḥşı o dem kim direm-efşân oldu
Şanki kef zâhir idüpdür yem-i Ḥazrâ bu gice

7. şanki:-di

Kaside 4

Mısra: 12

Adeta.

Gül ile lâle degül bezm-i şâh-ı nevrûza
Çekildi şanki tabaḳlarla güne güne ni'am

8. şanki:

Matla 1

Mısra: 2

Adeta.

'Aḳs-i ḥaṭṭ-ı yâr ile fer virdi sāḡar meclise
Yakdı sâḳî şanki bir şem'-i mu'anber meclise

9. şanki:

Gazel 38

Mısra: 2

Adeta, tıpkı.

Meyl idüp kâkül-i dildâra dil ü cân dolaşır
Şanki bir dâm-ı belâ vü gama mürgân dolaşır

şanmañ ki:

1. şanmañ ki:

Gazel 136

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Zannetmeyin ki.

Açdı sükkân-ı felek seyre bu sûri revzen
Anda şanmañ ki meh oldu yine peydâ bu gice

şânühü'l-a'lâ:

1. şânühü'l-a'lâ:

Kaside 4

Mısra: 75

Şanı yüce.

Bi-zât-ı pâk-i Ḥudâ 'izz ü şânühü'l-a'lâ
Bi-nûri vechi benî celle rûḥahu'l-ekrem

sar:-

1. şarmışdı:-dı, -mı

Kaside 7

Mısra: 47

Sarmak ll dolanmak.

'Aşḳ bî-cân-ı elem şarmışdı naḥl-i ḳaddüme
Tutdı murḡân ḡam-ı gerdündan anda mekân

sar:

1. sarmış:-mı

Gazel 160

Mısra: 5

Örtmek, sarıp sarmalamak.

Mektüb-ı dil ser-bestedür başını sarmış ḥastedür
Aḥvâlin 'arz itmek diler şâhum saña meftûn gibi

2. şarmış:-mı

Kaside 3

Mısra: 5

Örtmek, sarıp sarmalamak.

Yeşil destârını şarmış yine ser-püş-ı sürḥ üzre
Mişâl-i âl-i pür-iclâl ü muḥtâr-ı beşer gonca

şarâb:

1. şarâb:

Gazel 149

Mısra: 5

Sarhoşluk veren sıvı.

Ne kadar içdüm ise künc-i firâḳında şarâb
Görmedüm zevḳ u şafâsını keselden ḡayrı

2. şarâb:-ı

Gazel 110

Mısra: 3

Şarap.

Ey pîr-i muḡân nâ-kese gösterme şarâbı
Sen duḡterüñi herkese maḡrem mi şanursın

3. şarâbuñ:-uñ

Gazel 139

Mısra: 8

Sarhoşluk veren içecek.

İrdi ḥaṭuñ lebṭuñ öperüz nev-bahârda
Cânâ baḡar mı kimse şarâbuñ yasaḡına

4. şarâbuñ:-uñ

Gazel 67

Mısra: 5

Şarap, mey; içki.

Şarâbuñ 'acebdür senüñ ey gül-i ter
Hezâra muzırdur velî ḡara nâfi'

şarâb ola:

1. şarâb ola:-a

Gazel 134

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Şarap olmak, şaraba benzemek.

Reşḳ-âver-i cinân olur ol bezm-i dil-firîb
Gülzâr ola şarâb ola ol gül-'izâr ola

şarâb oldu:

1. şarâb oldu:-dı

Kaside 8

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

(*Kanlı göz yaşı dökmek anlamında*) şarap olmak.

Bezm-i ğamda eşk-i hüninüm baña oldı şarāb

Meclis-i 'aşka n'ola laht-ı ciger olsa kebāb

şarāb-ı dil-güşā:

1. şarāb-ı dil-güşā:

Gazel 118

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gönül açan şarap kadehi.

Fenā bezminde mest olmuş yeter geçmiş cihāndan Cem

Elinden eksük olmazken şarāb-ı dil-güşā bir gün

şarāb-ı dil-güşādur:

1. şarāb-ı dil-güşādur:-dur

Gazel 138

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

İç açıcı/gönle ferahlık veren şarap.

Hîç marîz-i 'aşka yokdur bir devā-yı nîk eşer

Dest-i sâķiden şarāb-ı dil-güşādur var ısa

şarāb-ı hoş-güvāra:

1. şarāb-ı hoş-güvāra:-a

Gazel 102

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Hoşa giden şarap.

Behre-yāb-ı neşve-i 'adli olup itdüm şafā

Kalmadı aşlā şarāb-ı hoş-güvāra minnetüm

şarāb-ı nāb:

1. şarāb-ı nāb:

Kaside 5

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Saf şarap.

Bezm-i ğamuñda laht-ı cigerdür baña kebāb

Didem piyāle oldı sirişküñ şarāb-ı nāb

şarāb-ı vaşl:

1. şarāb-ı vaşl:

Gazel 164

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kavuşma şarabı.

Cān-ı zārı añmaduñ bir kez şarāb-ı vaşl ile

Pister-i miñnetde derd-i hicr ile yatır dañi

sarāv:

1. sarāyın:-ı, -n

Tarih 2

Mısra: 13

Padişah sarayı.

Niçe eşkiyā bağı vardı sarāyın

Yine oldılar gerçi şoñra peşimān

sarf ider:

1. sarf ider:-er

Gazel 115

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Harcamak.

Şarf ider naķd-i sirişkin dilrübāsın isteyen

Yolına cānlar fedā eyler vefāsın isteyen

sarf idüp:

1. sarf idüp:-üp

Tarih 8

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Harcamak.

Şarf idüp nice filorīyi filorī şuyına

Yapdı bu hayruña muhtāc idi el-ħaķķ dünyā

sarı:

1. sarı:

Mesnevi 1

Mısra: 77

Sarı renk.

Şarı köpegi aña maħabbetler ider mi

Ol bir yire gitse o da ardınca gider mi

2. sarı:

Mesnevi 1

Mısra: 104

Sarı renk.

Evvelki gibi var mı anuñ bāşe vü bāzı

Şağ mı 'acaba öldi mi yā ol şarı tazı

sarıca:

1. sarıca:

Mesnevi 1

Mısra: 74

Rengi sarıya kaçan, sarımsı.

Sultān yeri sayyādı Köse Hāce gelür mi

Bir sarıca atmaca getürdüm saña dir mi

sarın:

1. sarınur:-ur

Gazel 75

Mısra: 10

Bir şeyi kendi üstüne sarmak, dolamak(Sarık bağlamında başa sarmak).

Ser-i Mecnūnda degül lāne-i murğ ey Dürri

Şarınur başına destār perişān-ı firāķ

sarır-i devri:

1. sarır-i devri:-i

Kaside 2

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Zamanın sesi.

Müjde-i zevk ü şafâ virdi şarîr-i devri
Güş idüp halk-ı cihân oldu ser-â-pâ hürrem

şarmaş-:

1. **şarmaşur:-ur**

Kaside 4

Mısra: 30

Dolaşmak.

Bahâr yâsemeni şanki 'aşk-ı bî-cândur
Ki şarmaşur kadine serv-i serkeşün muhkem

şarsar-:

1. **şarşar:**

Gazel 3

Mısra: 10

Fırtına (aşığın ahı bağlamında).

Dürrîyâ âh eyleme gel incinir ol nev-civân

İncidür şarşar nihâl-i tâzeyi zirâ hevâ

şarsar-ı âhuñi:

1. **şarşar-ı âhuñi:-uñ, -ı**

Gazel 91

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ah fırtınası.

Dilâ şarşar-ı âhuñi kesme hergiz

Çün eyler o serv-i hürâmân tenezzül

şarsar-ı firkat:

1. **şarşar-ı firkat:**

Gazel 46

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ayrılık fırtınası.

Bâğ-ı kalb-i dîlrübâdan kim gül-i vuşlat kıpar

Eyler ol sâ'at perişân şarşar-ı firkat kıpar

şarsar-ı hazâna:

1. **şarşar-ı hazâna:-a**

Gazel 140

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sonbahar fırtınası.

Bir şarşar-ı hazâna bakar cümlesi hemân

Dehrün bakar mı 'ârif olan kimse bâğına

şarsar-ı hürmân:

1. **şarşar-ı hürmân:**

Gazel 30

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yokluk kasırgası, yokluk.

Yemm-i 'aşkuñda eger eylesem ümmîd-i kenâr

Fülk-i dil şarşar-ı hürmân ile 'aksine gider

şarsar-ı nâza:

1. **şarşar-ı nâza:-a**

Gazel 1

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Naz fırtınası.

Fülk-i dil oldu garîk-i yem-i emvâc-ı niyâz

Şarşar-ı nâza daği yok mı nihâyet cânâ

şarsar-ı nâzuñ:

1. **şarşar-ı nâzuñ:-uñ**

Gazel 85

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Naz kasırgası, naz.

Garîk-i baħr-i niyâz oldu fülk-i dil cânâ

Daği nihâyeti olmaz mı şarşar-ı nâzuñ

şarşar-ı tünde:

1. **şarşar-ı tünde:-e-ür**

Gazel 24

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kasırga.

Bâd-ı cefâsı rüyumu bir şekle koydu kim

Ol şekli berge şarşar-ı tünde hazân virür

şasaa:

1. **ş'a'sa'a:**

Kaside 6

Mısra: 11

Parlaklık.

Nedür ol ş'a'sa'a kimse bakamaz göz kamaşur

Mihr-i raşşân gibi nûr-efgen-ı rüy-ı 'âlem

şast:

1. **şast-ı:-ı**

Gazel 77

Mısra: 5

Okun hedefi bulacak şekilde düz gitmesini

sağlayan yüzük, zihgir.

Her kaçan itseñ murâd-ı şast-ı tîr-i cevri eger

Dâğ-ı bisyârüm olur sînemde ehdâfuñ senüñ

sat:

1. **şatardı:-ar, -dı**

Gazel 7

Mısra: 9

Bir malı veya mülkü para karşılığı elden

çıkarmak.

Şevk-i 'aşkunda şatardı her kişi kâlâsını

Uysa ey Dürrî eger bâzâra evdeki hesâb

2. **şatar:-ar**

Gazel 16

Mısra: 9

*Bir malı veya mülkü para karşılığı elden
çıkarmak.*

Nağd-i cân ile şatar kâlâsını biñ nâz ile
Hâce-i 'aşk ile ey Dürri 'aceb bâzâr güç

3. **şatdum:-du, -m**

Gazel 128

Mısra: 7

*Bir malı veya mülkü para karşılığı elden
çıkarmak.*

Bir büseye şatdum saña cân-ı dil-i zârı
Ey şüh-ı cihânüm yûri var dem kâdem eyle

satır:

1. **saṭır:-ı**

Gazel 90

Mısra: 10

Satır, dize.

Dürriyâ gevher-fürüş-ı çârsü-yı dânişüm
Nazmumuñ her saṭır oldu rişte-i 'ıḳdu'l-le'al

2. **saṭır:-ı**

Kaside 8

Mısra: 42

Satır, dize.

Bülbül-i dil bağ-ı medhûnde okur bu şi'rümi
Oldı bu şi'r-i terûñ her saṭır güyâ dürr-i nâb

şavab:

1. **şavâb:**

Kaside 5

Mısra: 50

Doğru, doğru olan şey.

Şekvâyı ḳo cenâbına gel virme ıztırâb
Dürri du'âya başla ki oldur saña şavâb

şavlecân-ı 'aşk:

1. **şavlecân-ı 'aşk:**

Gazel 34

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aşk çevganı, sopası (sevgilinin zülfü bağlamında).

Şavlecân-ı 'aşk yâruñ zülf-i 'anber-büyüdur
Şaḥn-ı miñnetde ser-i 'uşşâḳ anuñ güyüdur

şavt-ı hasen:

1. **şavt-ı ḥasen:**

Mesnevi 1

Mısra: 79

Kelime Tipi: -

Güzel ses.

Yâ anda mü'ezzin yine ol şavt-ı ḥasen mi
Atmacalara künde kesen o Usta Ḥasan mı

şay:

1. **şay:**

Tarih 13

Mısra: 8

Çaba, gayret.

Böyle güzel ḥükkâmı memduḥ-ı üns ü cânı
Reşk-aver şay görmiş midür bir âdem

2. **şay:**

Tarih 3

Mısra: 16

Saymak.

Lafzen ü ma'nî didüm nişbete târîḥ için

Maḳta'nuñ noḳtalı ḥarfini ey Dürri şay

şayd olmadı:

1. **şayd olmadı:-ma, -dı**

Gazel 148

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Av, nasip olmak.

Niçe dâm-ı niyâzı eyledüm derkâr ammâ kim
Yine şayd olmadı baña ol âhû-yı Ḥoten gitdi

şayd-ı hüma-vı kām iderdi:

1. **şayd-ı hüma-yı kām iderdi:-er, -di**

Kaside 9

Mısra: 55

Kelime Tipi: -

Arzu, istek kuşunu avlamak.

Her kişi şayd-ı hüma-yı kām iderdi bî-ta'ab
İltifât u himmetüñ olsa eger kim şeh-peri

şayd-ı murğ-ı 'aşk itmek:

1. **şayd-ı murğ-ı 'aşk itmek:-mek**

Gazel 85

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Aşk kuşunu avlamak.

Ne gam cihânda saña şayd-ı murğ-ı 'aşk itmek
Senüñ ḳoluñda iken böyle yâr-i şehbâzuñ

şayd-ı naḥcîr ide:

1. **şayd-ı naḥcîr ide:-e**

Kaside 2

Mısra: 120

Kelime Tipi: -

Ceylan avlamak.

Ne revâdur güle rûbâh u denâ'et-pîşe

Şayd-ı naḥcîr ide maḥrûm ola seyrân-ı eḥem

sâve:

1. **sâyesinde:-si, -n, -de**

Kaside 1

Mısra: 120

Gölge.

Ḥaşre dek naḥl-i vücûduñ ola pür-berg-i ḥayât
Sâyesinde teb-i ḡamdan ola âsûde cihân

2. **sāyesi:-si****Mesnevi 4**

Mısra: 12

Gölge.

Pertev-endāz olalı eşcārına şems-i münir
Eylemişdür sāyesi ferş-i zemîn-i zer-feşân

3. **sāye:****Gazel 56**

Mısra: 10

Gölge.

Ḳays-veş rāh-ı maḥabbetde yūri pūyān ol
Dürriyā sāye gibi hiç saña hem-rāh olmaz

sāve salar:1. **sāye salar:-ar****Gazel 25**

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim***Gölge yapmak, gölgelendirmek.*

Tābiş-i ğamdan elem çekse n'ola 'uşşāk
Anlaruñ üstine ol serv-i revan sāye salar

sāve-bān olmavaydı:1. **sāve-bān olmavaydı:-ma, -y, -a, -y, -d****Kaside 7**

Mısra: 58

Kelime Tipi: -

Gölgelik olmak II Korumak.

Çokdan eylerdi beni fersūde hūrşid-i elem
Olmayaydı eger ebr-i lutf- baḥşuñ sāye-bān

sāvebān olmuş:1. **sāvebān olmuş:-mış****Mesnevi 4**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gölgelik olmak, gölgelik yapmak.

Dā'imā erbāb-ı dil zevk itmek için üstine
Güiyā çarḥ-ı zümür-rūd-fām olmuş sāvebān

sāyed:1. **sāyed:****Gazel 113**

Mısra: 7

Ola ki.

Görüp meyl ide sāyed ol hezār-ı bağ-ı istignā
Hele dāğ-ı ğamıyla sinemüz gülzār-vār olsun

2. **sāyed:****Gazel 134**

Mısra: 6

Ola ki.

Ayrılma āsitān-ı der-i lutf-ı yārdan
Şāyed küşāde eyleye bir rüzgār ola

3. **sāyed:****Gazel 140**

Mısra: 3

Ola ki.

Bir berg-i lutfını göresin sāyed ey gönül
Sür rüyuñı şu gibi o servüñ ayağına

4. **sāyed:****Kaside 3**

Mısra: 28

Ola ki.

Niçün seyl eyleyüp eşküñ revān itdüñ gülistānda
Sen ey bülbül dimez miydüñ ki sāyed ola ter gonca

5. **sāyed:****Gazel 100**

Mısra: 9

Eğer.

Mengüş-ı bünāgüş ide sāyed dūr-i nazmum
Bir vaşf-ı pesendide-i cānān idebilsem

6. **sāyed:****Gazel 89**

Mısra: 9

Belki II olur da.

Seyr-i bāğa gele sāyed diyü ey Dürri yār
Dā'imā yola bakar çıkdı nihāl üstine gül

7. **sāyed:****Gazel 134**

Mısra: 8

Belki II olur da.

Dām-ı niyāzı eyleyegör der-kemīn müdām
Şāyed saña o gözleri āhū şikār ola

8. **sāyed:****Gazel 4**

Mısra: 5

Ola ki, olabilir ki, olur ki; eğer.

Göricik hālūmi sāyed ki teraḥḥūm idesin
Hele bir kez baқа sinemdeki dāğa cānā

sāved ki:1. **sāved ki:****Gazel 134**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Belki, ola ki.

Vaşfında gevher eyledüm ey Dürri nazmumı
Şāyed ki güşına o şehūñ güş-vār ola

sāve-i perr-i hümādur:1. **sāve-i perr-i hümādur:-dur****Gazel 65**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Hüma kuşunun kanatlarının gölgesi (kutluluk bağlamında).

Mülk-i hüsnüñ pâdişâhı sensin ey rûh-ı revân
Sâye-i perr-i hümâdur gelmedi ruhsâra haţ

şaykal:

1. şaykal-ı:

Gazel 1

Mısra: 3

Cila.

Bir cilâ virdi ki mir'ât-ı dile şaykal-ı 'aşk
Şüretüñ seyr iderin her ne zamân bakşam aña

şaykal-ı cām-ı:

1. şaykal-ı cām-ı:--ı

Gazel 60

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kadeh cilası.

Şaykal-ı cām-ı mey-i hamrâ ile pāk eyleyüp
Dürriyâ mir'ât-ı dilde zerre deñlü kıma pās

şaykal-ı cāmı:

1. şaykal-ı cāmı:--ı

Gazel 119

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kadehin cilası.

Rüy-ı zevk âyine-i dilde hüveydâ olsun

Şaykal-ı cāmı sür ey sâķi mücellâ olsun

şaykal-i zevk:

1. şaykal-i zevk:

Kaside 2

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Zevk, mutluluk cilası.

Pür-cilâ virdi ki mir'ât-ı dile şaykal-i zevk

Çeşm-i hürşidi ider şu'lesi pür-hîre vü nem

şayyâd:

1. şayyâd-ı:

Mesnevi 1

Mısra: 73

Avci.

Sultân yeri şayyâdı Köse Hâce gelür mi

Bir şarîca atmaca getürdüm saña dir mi

sâ'at:

1. sâ'at:

Gazel 46

Mısra: 2

Zaman, an.

Bâğ-ı kalb-i dilrübâdan kim gül-i vuşlat kıpar

Eyler ol sâ'at perîşân şarşar-ı fırkat kıpar

2. sâ'atde:-de

Mesnevi 2

Mısra: 29

Zaman, an.

Hemân şem itdügi sâ'atde fi'l-hâl

Ne hikmetdür ki olur Rüstem-i Zâl

3. sâ'atde:-de

Mesnevi 2

Mısra: 52

Zaman, an.

Eger bir naḥl-i ḥuşke degse ol mâ

İderdi anı ol sâ'atde ḥadrâ

4. sâ'atde:-de

Mesnevi 2

Mısra: 72

Zaman, an.

Eger nûş eyleseydi âni mevta

O sâ'atde hemân eylerdi ihyâ

5. sâ'atde:-de

Tarih 10

Mısra: 3

Zaman, an.

Hemân gûş itdügi sâ'atde Dürrî

Didi târîhini bü'l-fazl-ı 'âdil

şâ'ir-i sâhir:

1. şâ'ir-i sâhir:

Kaside 1

Mısra: 97

Kelime Tipi: -

(şüirleriyle) büyüleyen şair.

Benüm ol şâ'ir-i sâhir ki göreydi şî'rüm

Fıkr ü endişeme tahsîn iderdi Ḥassân

sebak:

1. sebak:

Gazel 44

Mısra: 4

Ders, talim.

Ol kıadar itdügi tekmiil kitâb-ı şîre

Ne sebak ister o meh-pâre ne üstâd ister

şebdîz:

1. şebdîzün:-iñ

Kaside 6

Mısra: 44

Hüsrev'in meşhur atı II bir makam.

Hiç uşûline ḥalel gelmeye itse reftâr

Târ-ı tanbûrda şebdîzün eger vakt-ı nağam

sebeb:

1. sebeb:

Gazel 8

Mısra: 4

İllet, bahane.

Yok yere 'aşıkı biñ päre ider ol hūnī
İstemez cevır ü cefâ itmege bir päre sebeb

2. sebeb:

Gazel 8

Mısra: 1

Neden, gerekçe.

Nedür ey dilber-i fettân baña azâra sebeb
Ya nedür lütf-ı kerem itmege ağıyâra sebeb

3. sebeb:

Gazel 8

Mısra: 2

Neden, gerekçe.

Nedür ey dilber-i fettân baña azâra sebeb
Ya nedür lütf-ı kerem itmege ağıyâra sebeb

4. sebeb:

Gazel 8

Mısra: 6

Neden, gerekçe.

Ne anarsın dil-i zârı ne şorarsın hâlin
Bu kadar cevire nedür 'aşık-ı bî-mâra sebeb

5. sebeb:

Gazel 8

Mısra: 8

Neden, gerekçe.

Çekerin cevriñi ol kaşı kemānuñ ammā
Bulmadum cürmüme hiç ey dil-i bî çäre sebeb

6. sebeb:

Gazel 8

Mısra: 10

Neden, gerekçe.

Olsa Dürrî n'ola evşâf-ı ruhuñda güyâ
Dilberâ âyinedür tûtiye güftâra sebeb

7. sebeb:-i, -n

Kaside 2

Mısra: 88

Neden, gerekçe.

Däverâ baht-ı siyehdan katı çokdur şekvem
Cevr ider baña müdāmī sebebini hiç bilmem

8. sebeb:

Kaside 9

Mısra: 88

Maksat, amaç.

Sî dü-sâl oldı tereddüd ideli dergāhuña
Sebeb ihsānuñ 'atā kıl eyle lütf-ı bihteri

seb-güşā:

1. seb-güşāsıdur:-sı, -dur

Kaside 10

Mısra: 4

Gece açan.

Gülzâr-ı bezmine n'ola pervâne olsa dil
Şem'-i münîr-i şu'le-feşân seb-güşāsıdur

seb-i deycür:

1. seb-i deycür:

Kaside 2

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Karanlık gece.

Nice mir'ât-ı hayâl eylese meh pertevini
Rüz-ı rüşen ola bî-şek seb-i deycür ol dem

seb-i ğamda:

1. seb-i ğamda:-da

Gazel 98

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gam/üzüntü gecesı.

Ey Dürrî seb-i ğamda figānumdan o hūnī
Nâz uyhusını terk ide bî-dâr ola dirdüm

seb-i tîre irdükde:

1. seb-i tîre irdükde:-dükde

Kaside 8

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Karanlık gece olmak.

Şanma irdükde seb-i tîre gider mihr-i münîr
Dilber eyler var ısa ruhsârına zülfin niķâb

seb-i zulm:

1. seb-i zulm:

Gazel 124

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Zulüm gecesı ll Karanlık gece.

Şad sâle devr olursa seb-i zulm içre ben
Haşmuñ uram sevâd-ı dilin tîr-i âh ile

seb-i zulmetde:

1. seb-i zulmetde:-de

Kaside 1

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Karanlık gece.

Şeb-i zulmetde fîrûğ-ı meh-i ihsânı ile
Tâ süveydâ-yı dil-i mûru görürler kûrân

sebnem:

1. sebnemden:-den

Gazel 17

Mısra: 4

Çiğ tanesi, rutubet.

Varmağa sūr-ı bahâra kendini tezyîn içün
Başına dūr düzse sebnemden sezâ zerrîn ķadeķ

2. **şebneme:-e****Gazel 104**

Mısra: 8

Çiğ tanesi.

Olsa pür-teb teb-i 'aşkuñla ile eger āb degül
Hāşre dek şebneme muhtāc ola gülzār-ı şemīm

3. **şebnem:****Kaside 4**

Mısra: 26

Çiğ tanesi.

Müşa'bid-i feleği gör ki gonca beyzesinüñ
Uçurmağ için ider kâlbini tolu şebnem

4. **şebnem:****Kaside 4**

Mısra: 40

Çiğ tanesi.

O baħr-ı aħzara olmuşdur ergüvān mercān
'Aceb mi olsa dūr-i şāhvār aña şebnem

5. **şebnem:****Kaside 4**

Mısra: 14

Çiğ tanesi.

Şürāhī meclis-i şāh-ı bahāra gonca olup
'Arak meşābesidür anda cem' olan şebnem

6. **şebnem:****Gazel 34**

Mısra: 3

Çiy tanesi. (beyazlık bağlamında).

Dāğ-ı sīnem taze güldür şebnem aña penbedür
Eşk-i çeşm-i hūn-feşānum bağ-ı miñnet cüyüdur

şebnem düşer:-er1. **şebnem düşer:-er****Gazel 101**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Çiy tanesi düşmek II ağlamak.

Sīnemde olan dāğa olmakda revān eşküm
Güyā gül-i gülzāra ey Dürri düşer şebnem

şebnem-i ğam:1. **şebnem-i ğam:****Kaside 6**

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Gam çiyi II gözyaşı.

Dil-i pür-ğuşşaya mihr-i keremüñ düş olsa
Kalmayup zerre kadar zā'il ola şebnem-i ğam

şeb-pere-veş:1. **şeb-pere-veş:****Kaside 2**

Mısra: 102

Yarasa gibi.

Tab'um ol mihr-i ziyā-güster-i ma'nīdür kim
Çeşm-i nā-ehle virür şeb-pere-veş hīre vü nem

sebt evleye:1. **sebt evleye:-y, -e-ye****Kaside 7**

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

Yazmak, kaydetmek.

Vaşf-ı tab'-ı pāki hiç kimse tahrīr idemez
Kātib-i vahy eyleye anı meger sebt ü 'ayān

sebt olmuş:1. **sebt olmuş:-mış****Kaside 7**

Mısra: 75

Kelime Tipi: -

Yazmak, kaydetmek.

Şafha-i çarħ üzre nāmum böyle sebt olmuş benüm
Mālik-i genc-i ma'ānī şāh-ı iklīm-i beyān

sebt ü kayd idesin:1. **sebt ü kayd idesin:-e, -sin****Kaside 7**

Mısra: 63

Kelime Tipi: -

Yazmak, kaydetmek.

İdesin mecmū'a-i hūsn-i kabüle sebt ü kayd
Māhdan māhiye dek itdüm recā-yı pür-fiğān

sebū:1. **sebū:****Gazel 91**

Mısra: 7

Şarap kabı, desti, ibrik.

Başında sebū var iken bir gedānuñ
İder mi şeh-i dehre bir ān tenezzül

2. **sebū:****Gazel 122**

Mısra: 8

Şarap kabı, desti, ibrik.

'Aceb degül iki yār-ı kadīmdür anlar
Dönerse cān ile baş ile sāgar üzre sebū

sebze:1. **sebze:****Kaside 3**

Mısra: 16

Sebze, yeşil, yeşillik.

Bahār irdi gülistān güyiyā kān-ı cevāhirdür
Zümürürd sebze şāh-ı ergüvān mercān güher gonca

seccāde:

1. **seccâdemüz:-müz****Kaside 9**

Mısra: 37

Yere serilip üzerinde namaz kılmaya yarayan eşya.

Eyledi millet-i meşhiyye seccâdemüz ‘an- ‘aşâ
Tekye oldı eşkiyânun devr-i ‘adlinde yeri

secde kıldum:1. **secde kıldum:-du, -m****Gazel 97**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Secde etmek.

Secde kıldum görüp ey mäh kaşun mihrâbın
Tig-i ebrü-yı kemân-dâruña mâ’il oldum

sefâhet:1. **sefâhet:****Mesnevi 3**

Mısra: 50

Akılsızlık.

Hâcî Hasanun oğlu ki meşhûr-ı zamândur
Kizb ile sefâhet ile mezkûr-ı cihândur

şefekat-senc:1. **şefekat-senc:****Kaside 1**

Mısra: 27

Şefkatten anlayan, değerini bilen.

Şefekat-senc ü ‘adâlet-gede kim vaşında
Dem-be-dem itmede bu beyti cihân vird-i zebân

sefer eylerdüm:1. **sefer eylerdüm:-r, -dü, -m****Gazel 133**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yolculuk etmek.

Nev-civānum beste-i zencir-i zülfün itmeseñ
Çokdan eylerdüm sefer şahrâya âh ü zâr ile

sefid:1. **sefid:****Gazel 20**

Mısra: 6

Beyaz.

Bâg-ı cemâl-i dilbertün ol taze gülleri
Yer yer açıldı kimisi sürh ü kimi sefid

sefid evledi:1. **sefid eyledi:-di****Kaside 1**

Mısra: 59

Kelime Tipi: -

Beyazlaştırmak.

Eyledi kaşır-ı felek müy-ı serüm cümle sefid
Olsa ger dâdelerümden n’ola eşküm rızân

sefine-i güle:1. **sefine-i güle:-e****Kaside 4**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gülün gemisi.

Sefine-i güle olmuş nesim-i keşî rân
Bahâr mevsimi girmez diyü ele her dem

şefkat:1. **şefkat:****Gazel 159**

Mısra: 4

Acımak.

Sirişk-i çeşmi silüp dest-mâl-i lutfuñla
Garibüne dağı şefkat zamânı gelmedi mi

şeftâlû:1. **şeftâlû:****Gazel 20**

Mısra: 9

Sevgilinin şeftaliye benzetilen dudağı.

Ol bî-vefâdan eyleme şeftâlû arzû

Dürrî olur mı bâr-ver olmak nihâl-i bîd

2. **şeftâlûsin:-sin****Gazel 127**

Mısra: 9

Şeftali, meyve (lütuf bağlamında).

Dürrî o nağl-i nâzûk şeftâlûsin kıoparduk
Oldı bize bu yüzden lutf-ı İlâh böyle

seg-i kûy:1. **seg-i kûy:****Gazel 13**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgilinin semtinin köpeği II Âşık, Azmî-zâde Hâletî.

Ne mihmân-ı gamun yir ne seg-i kûy nedür bilmem
Kül olınca kebâb-ı canı süzân itmege bâ’ış

şeh:1. **şehûn:-ün****Gazel 134**

Mısra: 12

Sultan, padişah.

Vaşında gevher eyledüm ey Dürrî nazmumı
Şâyed ki güşına o şehûn güş-vâr ola

2. **şeh:****Tarih 2**

Mısra: 19

Sultan, padişah.

O şeh şerbet-i mevti içdükde Dürri
Didüm târîh aña şehîd oldu 'Oşman

3. **şeh:**

Tarih 19

Mısra: 6

Sultan, padişah.

Hazret-i Maḥmūd Efendiye çün
Rûm ili şadın idüp ol şeh 'atâ

şehâ:

1. **şehâ:**

Gazel 4

Mısra: 4

1. ey padişah || ey sevgili.

Giryeden gayrı günâh eylemedüm yanunda
Yüzi şuyıyla olan bendeñe rahm eyle şehâ

2. **şehâ:**

Gazel 27

Mısra: 1

1. ey padişah || ey sevgili.

Rakib-i pür- sitem ehl-i dile şehâ çok olur
Cihânda 'âşık-ı bî-çäreye belâ çok olur

3. **şehâ:**

Gazel 36

Mısra: 2

1. ey padişah || ey sevgili.

Sana dil derdini söylerse gamından söyler
Aña incinme şehâ sen eleminden söyler

4. **şehâ:**

Gazel 39

Mısra: 7

1. ey padişah || ey sevgili.

Şehâ 'uşşâkuñı lutf eyle kurbân itmeden evvel
Meh-i 'ıyd-ı ruḥuñ zülfuñ şehâbın ref' kıl göster

5. **şehâ:**

Gazel 49

Mısra: 10

1. ey padişah || ey sevgili.

Debîr-istân-ı 'aşkuñdan 'aceb mi olmasa hâlî
Şehâ dîrsin cünüñ kâm-ı dil hıfz u ta'allümdür

6. **şehâ:**

Gazel 107

Mısra: 1

1. ey padişah || ey sevgili.

Alınup âteş-ı hışmıyla şehâ derlersin
Gerçi bir hübsın ammâ ki 'acâyip tersin

7. **şehâ:**

Gazel 134

Mısra: 10

1. ey padişah || ey sevgili.

'Uşşâka târ-ı zülfuñ ola kayd-ı bend-i 'aşk
Ammâ dil-i rakibe şehâ tărümâr ola

8. **şehâ:**

Gazel 112

Mısra: 2

Ey padişah, ey sevgili.

Gözlerümden demidür eşk-i firāvân yürisün
Bâd-ı 'aşkuñla şehâ lücce-i 'ummân yürisün

9. **şehâ:**

Kaside 4

Mısra: 53

Cömertlik.

Baňa ne oldu şehâ içre çünki Hâtemden
Keremde Bermekîyân gibi n'ola olsa 'alem

şehâb:

1. **şehâb:**

Kaside 9

Mısra: 103

Bulut.

Nitekim dâyr ola çarḥ ile necm ü şehab
Nitekim mihr-i ziyâ-baḥş eyleye cevnlânları

2. **şehâbın:-ı, -n**

Gazel 39

Mısra: 8

Bulut; kara bulutlar; sevgilinin saçı.

Şehâ 'uşşâkuñı lutf eyle kurbân itmeden evvel
Meh-i 'ıyd-ı ruḥuñ zülfuñ şehâbın ref' kıl göster

şehbâz:

1. **şehbâza:-a**

Gazel 62

Mısra: 11

Doğan kuşu.

O şehbâza ider murğ-ı dili peyk
Görün Dürriyi avlar kuşla kuşuñ

2. **şehbâz:**

Gazel 120

Mısra: 1

Doğan kuşu II avcı.

Bir nâzı güzel dîdesi şehbâz güzelsin
Bir şivesi çok gamzesi gammâz güzelsin

3. **şehbâz-ı:-ı**

Kaside 8

Mısra: 45

Doğan kuşu (avcılık bağlamında).

Bîm-i şehbâz-ı hayâl-i çeşm-i mestüñden senüñ
Âşiyân-ı çeşme aşlâ uğramaz hiç murğ-ı hâb

şehbâz-ı gamzesi:

1. **şehbâz-ı ğamzesi:-si**

Kaside 5

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Yan bakış doğanı II Avcı.

Şehbâz-ı ğamzesi süzilüp kılmada şitâb

Âhir beni tamâm ider ol çeşm-i nîm-hâb

şehbâz-ı hümâ-pervâz-ı 'aşkum:

1. **şehbâz-ı hümâ-pervâz-ı 'aşkum:-um**

Gazel 90

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Aşkın yükseklerden uçan doğanı.

Ben o şehbâz-ı hümâ-pervâz-ı 'aşkum kim senüñ

Baňa kâfidür hayâl-i ebruvânun perr ü bâl

şehbâz-ı tab'um:

1. **şehbâz-ı tab'um:-um**

Gazel 130

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yaradılış doğanı. (avcılık bağlamında).

Gözüm dutsa kaçan kim bir hümâ-yı ma'nî-i bikri

Olur şehbâz-ı tab'um anı elbette şikâr üzre

şehensâh:

1. **şehensâh:**

Tarih 2

Mısra: 11

Şahlar şahı, padişahlar padişahı.

'Acîb vak' aya uğradı ol şehensâh

Aña reşk ider vak'a-yı ibn-i 'Affân

şehensâhı:

1. **şehensâhı:**

Tarih 17

Mısra: 1

En büyük padişah, padişahlar padişahı.

Heft iklimin ey şehensâhı

Ey sipihr-i 'adâletin mâhı

seher:

1. **seher:**

Gazel 43

Mısra: 7

Sabah olmağa başladığı vakit.

Seher vardum baňa rahm itmedi yâr

Süzülmüş gözleri maħmûra beñzer

2. **seher:**

Gazel 135

Mısra: 1

Sabah olmağa başladığı vakit.

Seher gülden virince bāğa ebr-i cān-fezâ müjde

ƘulaƘdan bülbüle itdi nesim-i dil-güşâ müjde

3. **şehirlerde:-ler, -de**

Kaside 3

Mısra: 50

Sabah olmağa başladığı vakit.

Olup Dürri-sıfat dāyim du'â-yı devlete meşgûl

Başın açup şehirlerde bu beyti vird ider gonca

4. **şehir:**

Kaside 4

Mısra: 21

Sabah olmağa başladığı vakit.

Seher zamânı degül jâle çeşm-i nergisde

Cefâ-yı dehr ile anuñ da gözleri pür-nem

5. **şehir:**

Mesnevi 4

Mısra: 9

Sabah olmağa başladığı vakit.

Her şehir bād-ı şabâ eyler niyâz andan geçer

İrgörür halkuñ meşâmmına şem-i 'anber-feşân

seherî:

1. **seherî:**

Gazel 55

Mısra: 3

Seher vakti.

'Andelibe şehir def'-i humâr itmek için

Jâle güyâ ki 'arağ gonca-i gülzâr ise kûz

sehhâr:

1. **sehhâr:**

Gazel 88

Mısra: 4

Büyücü.

Biñ 'âşıkı bir demde ider beste-i yek-târ

Ol gözleri sehhâr ile bilmem nic' olur hâl

sehhâre:

1. **sehhâre:**

Gazel 71

Mısra: 4

Sihirbaz, büyücü.

Şanki deryâ-yı melâhatda o nâzik dehenüñ

Dür-i yektâ ile pür ey gözi sehhâre şadef

seh-i 'âlî-cenâb:

1. **seh-i 'âlî-cenâb:**

Kaside 9

Mısra: 91

Kelime Tipi: -

Hürmet edilen yüce pâdişah.

Gerçi âyîn-i felekdür ey şeh-i 'âlî-cenâb

Ma'rifet-mende mu'arız eylemek bir ebteri

seh-i bāğa:

1. **şeh-i bâğa:-a****Gazel 135**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bahçenin sultanı.

Görüp şah-ı şitāya dest- bürdin cünd-i nevrūzuñ
Şitāb idüb şeh-i bâğa ider peyk-i şabā mûjde

şeh-i dehre:1. **şeh-i dehre:-e****Gazel 91**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Zamanın, dünyanın padişahı.

Başında sebû var iken bir gedānuñ
İder mi şeh-i dehre bir ân tenezzül

şeh-i gül:1. **şeh-i gül:****Kaside 4**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Güllerin şahı II sevgili.

Şeh-i gül eyledi ezhārdan ‘asâkir cem’
Fezâ-yı sahn-ı çemen içre çekdi serv ‘alem

şeh-i gülün:1. **şeh-i gülün:-üñ****Kaside 4**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Güllerin şahı II sevgili.

‘Aceb mi nâfiz olursa şeh-i gülün emri
Ki hâr kılmada icrâ-yı hükmi-ı seyf ü çalem

şeh-i hûbân:1. **şeh-i hûbân:****Gazel 14**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Güzeller padişahı.

Öldürdi rakîbi didiler ey şeh-i hûbân
Gerçekse eger böyle cihād eylemedüñ hîç

şeh-i mülk-i belâgat:1. **şeh-i mülk-i belâgat:****Gazel 11**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Güzel söz söyleme ülkesinin şahı, padişahı.

Komadı genc-i ma’ânîye cihānda Dürri
Bir senüñ gibi şeh-i mülk-i belâgat dañi dest

şeh-i mülk-i bevân:1. **şeh-i mülk-i bevân:****Kaside 1**

Mısra: 96

Kelime Tipi: -

Söz söyleme ülkesinin şahı.

Şüretâ gerçi gedâ-yı gam-ı gerdün-ı horam
Benüm ammâ ki haķikatde şeh-i mülk-i bevân

şeh-i mülk-i cefâ:1. **şeh-i mülk-i cefâ:****Gazel 115**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Cefa ülkesinin padişahı.

Ey şeh-i mülk-i cefâ şahrâ-yı ‘aşkuñda senüñ
Küşte-i şemşirüñ olsun ger belâsın isteyen

şeh-i mülk-i cemâle:1. **şeh-i mülk-i cemâle:-e****Gazel 16**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Güzellik mülkünün sultanı.

Yanuma gelmez ki feryād u figānum güş ide
Ol şeh-i mülk-i cemâle hālümü ihbār güç

şeh-i mülk-i sehâ:1. **şeh-i mülk-i sehâ:****Tarih 8**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Cömertlik mülkünün padişahı.

Zahmet-i ibn-i sebîli işidüp luţfindan

Yapdı bu hayr-ı laţifi o şeh-i mülk-i sehâ

şeh-i mülk-i ‘adâlet:1. **şeh-i mülk-i ‘adâlet:****Kaside 1**

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Adalet ülkesinin padişahı.

Ol şeh-i mülk-i ‘adâlet ki murād itse eger

Çarhı bî-cünbüş ider küh-i girân gibi hemân

şeh-i nüktedân:1. **şeh-i nüktedân:****Gazel 131**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Zarîf söz söyleyen padişah.

Terk eyledi bizi o şeh-i nüktedân yine

Nâr-ı firâķ ile neyleyüm bir zamân yine

şeh-i ‘alî-cenâb:1. **şeh-i ‘alî-cenâb:****Gazel 63**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Şerefli, yüksek hayâsiyetli padişah.

Rüyuma tağyirsün olmaz ey şeh-i ‘alî-cenâb

Dâmen-i hâb-ı teğâfûl dest-i efgāndan hâlâş

şeh-i 'irfân:1. **şeh-i 'irfân:****Kaside 8**

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Ariflerin şahi.

Ol şeh-i 'irfân ki ider gerdün şu 'â'-ı mihrden

Hayme-i câh u celâl ü kadrine zerrîn tınâb

2. **şeh-i 'irfân:****Kaside 11**

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Ariflerin şahi.

Murâd-ı Dürri-i şeydâ du 'â' .....dür

Behâne hânenün evşâfı ey şeh-i 'irfân

şehîd oldu:1. **şehîd oldu:-dı****Tarih 2**

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Allah yolunda ve din uğrunda savaşırken ölmek.

O şeh şerbet-i mevti içdükde Dürri

Didüm târîh aña şehîd oldu 'Osman

şeh-per:1. **şeh-per-i:-i****Gazel 137**

Mısra: 9

Kuş kanadının en uzun tüyü [Kavukların ön kısmına takılırdı].

Görinür şeh-per-i zülfi ile yârûn Dürri

Dehen-i gonca-veşi tûti-i güyâ gözûme

şeh-peri olsa:1. **şeh-peri olsa:-sa****Kaside 9**

Mısra: 56

Kelime Tipi: -

Kanat olmak.

Her kişi şayd-ı hüma-yı kâm iderdi bî-ta'ab

İltifât u himmetün olsa eger kim şeh-peri

şehr:1. **şehr:-e****Mesnevi 3**

Mısra: 13

Şehir.

Ey bād-ı şabâ haşılı ol şehre irince

Ol kân-ı gazânuñ içine doğru girince

2. **şehrün:-ün****Mesnevi 3**

Mısra: 12

Şehir.

Halkı acı kuvvetliler olmakla ser-â-pâ

Her lâhza o şehrün öper ayağını deryâ

3. **şehr-i:-i****Kaside 1**

Mısra: 63

Şehir.

Şehr-i Gurand olur muttaşıl âyine-fürüş

Tâli'üm düşmede bazar-ı kesâda her ân

şehrî:1. **şehrîdür:-dür****Gazel 143**

Mısra: 10

Şehirli II (hemen) anlayan.

Ahvâlünü nigâh ile 'arz eyle Dürriyâ

Şehrîdür aňlar ol meh-i tâbâna söyleme

şehr-i cenâbuñ:1. **şehr-i cenâbuñ:-uñ****Mesnevi 3**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Şerefli, onurlu şehir.

Pürdür içi gazîyile ol şehr-i cenâbuñ

Vaşf eyleyeyin dînle biraz hazzide cânuñ

şehr-i dilde:1. **şehr-i dilde:-de****Gazel 159**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül şehri, gönül.

Bu şehr-i dilde karar ey gam-ı felek niçe bir

Bu câydan dañi 'uzlet zamânı gelmedi mi

şehr-i dilden:1. **şehr-i dilden:-den****Kaside 7**

Mısra: 86

Kelime Tipi: -

Gönül şehri.

Hep getürdüğü metâ'-ı medh-i zâtuñdur senüñ

Şehr-i dilden ger diyâr-ı fikre gelse kârbân

şehr-i dilüme:1. **şehr-i dilüme:-üm, -e****Kaside 2**

Mısra: 113

Kelime Tipi: -

Gönül şehri.

Gelse şehr-i dilüme mülk-i tabî'atdan eger

Dür-i medhün getürür kâfile-i endişem

şehr-i fezâ'il:

1. **şehr-i feżâ'il:****Kaside 9**

Mısra: 46

Kelime Tipi: -

Faziletler şehri.

Hazret-i Mahmūd Efendi fāzıl-ı devr-i zamān

Mālik-i mülk-i beyān şehr-i feżâ'il serveri

şehr-i ğamda:1. **şehr-i ğamda:-da-la****Gazel 54**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gam şehri, keder.

Hużūr-i kalbimiz yok şehr-i ğamda hāne- cüyānuz

Şabā zülfün dağıtmış anuñ için dil- perişānuz

şehr-i motona:1. **şehr-i motona:-a****Mesnevi 3**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Moton şehri.

Var şehr-i Motona yūri ey bād-ı şitābān

Kıl cāme-i hāk-i rübānı çāk-i giribān

şehr-i muharremde:1. **şehr-i muharremde:-de****Tarih 3**

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Ay takviminde birinci ay, muharrem ayı.

Şehr-i muharremde kim sāl idi pek qorqaydı

Geçdi Kırım mülkine şāh-ı Bahādır Girāy

şehrī olmazdı:1. **şehrī olmazdı:-maz, -dı****Gazel 127**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kibirli olmak.

Alur vişāl için dergāh şöyle gāh böyle

Olmazdı mışlı şehrī olmasa o māh böyle

şeh-süvār:1. **şeh-süvār:****Gazel 23**

Mısra: 2

At binmede usta olan kişi. II Sevgili.

Serleri erbāb-ı 'aşkuñ zīr-i çevgānuñdadur

Başımız ey şeh-süvār nār-ı meydānuñdadur

şeker:1. **şekerden:-den****Mesnevi 2**

Mısra: 55

Şeker.

Şekerden tatlı sütten akdur ol mā

Odur 'ālemde āb-ı cennet-āsā

2. **şekerden:-den****Mesnevi 2**

Mısra: 117

Şeker.

Şekerden lezzeti artıkdur anuñ

İçince hāz ider gāyetle cānuñ

şeker-pāre:1. **şeker-pāre:****Gazel 67**

Mısra: 10

Bir çeşit tatlı II (sevgilinin) tatlı dudağı.

Hoş eyler lebi Dürriyā çeşm-i zahmum

Olur derd-i çeşme şeker-pāre nāfī'

şekker:1. **şekker-i:-i****Gazel 21**

Mısra: 9

Şeker, tatlı.

Şekker-i pālūde-i pūr-minnet-i ağıyārdan

Bir dilim nānı gelür Dürri-i mey-hāra leziz

şekker-i şerbet-veş:1. **şekker-i şerbet-veş:****Gazel 21**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Şerbet gibi şekerli, tatlı.

Kaşresinden behre-yāb olsa zülālī dilberüñ

Şekker-i şerbet-veş olur baħr-ı zehhāra leziz

şekl:1. **şekli:-i****Gazel 24**

Mısra: 4

Şekil, biçim, görünüş.

Bād-ı cefāsı rüyumu bir şekle koydu kim

Ol şekli berge şarşar-ı tünde hāzān virür

şekle kovdu:1. **şekle kovdu:-du-e****Gazel 24**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Şekil vermek (aşığın yüzü bağlamında).

Bād-ı cefāsı rüyumu bir şekle koydu kim

Ol şekli berge şarşar-ı tünde hāzān virür

şekl-i āh:1. **şekl-i āh:****Gazel 129**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ah şekli, ahın biçimi.

Cevrũñ ile bĩ-günāh Dürri olursa tebāh
Cümle beyte ŧekl-i āh merķadi űzre giyāh

ŧekl-i siper:

1. ŧekl-i siper:

Kaside 3

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Siper biķimli.

Gehĩ miĝfer olur gülŧende geh ŧekl-i siper ĝonca
Bu resm ile hezāruñ āhına ĝöĝsin gerer ĝonca

ŧekvā:

1. ŧekvāyı:-y, -ı

Gazel 116

Mısra: 5

Sızlanma, ŧikayet.

Dönmedi bir ĝün murād űzre diyũ ŧekvāyı ķo
Rũzgār ey dil muķālif ķarķ-ı ĝerdān neylesũn

2. ŧekvāyı:-y, -ı

Kaside 5

Mısra: 49

Sızlanma, ŧikayet.

ŧekvāyı ķo cenābına ĝel verme ıztırāb
Dürri du'āya baŧla ki oldur saña ŧavāb

3. ŧekvā-yı:-yı

Kaside 12

Mısra: 24

Sızlanma, ŧikayet.

Bildi derdũmi ķũnkim o ĥudāvend-i cihān
Pāy-ı ŧekvā-yı ŧadā baķtuña ur imdi ķuyũd

ŧekvā-yı ĥadeng-i ĝam u hicrān:

1. ŧekvā-yı ĥadeng-i ĝam u hicrān:

Gazel 100

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

ĝam ve ayrılık okunun (yarası) ŧikayeti.

Derd-i dil-i pũr-zaķmı disem varsam o ŧāha
ŧekvā-yı ĥadeng-i ĝam u hicrān idebilsem

ŧekvā-yı hicr-i yāruñı:

1. ŧekvā-yı hicr-i yāruñı:-uñ, -ı

Gazel 143

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin ayrılıķının ŧikayeti.

ŧekvā-yı hicr-i yāruñı nādāna söyleme
Bĩmār-ı cevriyũm diyũ yābāna söyleme

ŧekve:

1. ŧekvem:-m

Kaside 2

Mısra: 87

ŧikayet.

Dāverā baķt-ı siyehdan ķatı ķoķdur ŧekvem
Cevr ider baña mũdāmĩ sebebin ĥiķ bilmem

selām:

1. selāmın:-ın

Gazel 91

Mısra: 5

Selam verme.

Selāmın dirĩĝ eyleyũp bizden āyā
Niķũn itmez ol ŧāh-ı ĥũbān tenezzũl

2. selām-ı:-ı

Mesnevi 1

Mısra: 129

Esenlik dileme sũzũ, selam.

Yārāna selām-ı dil-i nālānumı 'arz it
Anlara olan 'ıŧķ-ı firāvānumı 'arz it

selām eyle:

1. selām eyle:

Mesnevi 1

Mısra: 125

Kelime Tipi: -

Selam vermek; selam etmek.

Her kim ana ķıķdıysa selām eyle firāvān
Her demde olalar gül-i cennet gibi ĥandān

2. selām eyle:

Mesnevi 3

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Uzakta olan birine esenlik dilemek.

Me'mũl olan oldur ki ķabũl eyliyeler hep
Bizden de selām eyle diyũ söyleyeler hep

3. selām eyle:

Mesnevi 1

Mısra: 132

Kelime Tipi: -

Selam söylemek.

Me'mũl olan oldur ki ķabũl eyleyeler hep
Bizden de selām eyle diyũ söyleyeler hep

selām-ı dil-i nālānumı:

1. selām-ı dil-i nālānumı:-um, -ı

Mesnevi 3

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

İnleyen ĝönlũn selamı.

Aĝalarına 'ıŧķ-ı firāvānumı 'arz it
Yārāna selām-ı dil-i nālānumı 'arz it

selāset:

1. selāsetle:-le

Gazel 97

Mısra: 11

İfadedeki aķıklık ve akıcılık.

Bu selâsetle görüp vaşf-ı ruḥında yârūñ
Dürriyâ ben senūñ eş'ârūña mâ'il oldum

sem:

1. **sem:**

Kaside 4

Mısra: 16

Zehir, ağu.

Hezâre kâse ile zehr içürmek için gül
İçinde ḥurde-i zer sanma koydı cāmına sem

2. **sem:**

Mesnevi 2

Mısra: 110

Ar. Zehir.

Biri Aḥmed Paşa mizâbıdır hem
Anı nüş idene kâr eylemez sem

sem çeker:

1. **sem çeker:-er**

Gazel 33

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Zehir içmek.

Ṭoḥm-ı zer zan itme cām-ı ḡonca-i nevrestede
Kahr-ı gülden bülbül-i şürîde- diller sem çeker

sem itdügi:

1. **sem itdügi:-düg, -i**

Mesnevi 2

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Koklamak.

Hemân şem itdügi sâ'atde fi'l-ḥâl
Ne ḥikmetdür ki olur Rüstem-i Zâl

semend:

1. **semendi:-i**

Tarih 12

Mısra: 10

Çevik ve güzel at.

Mevlâ zahîri olsun ol mizâb-ı ḡoş-ḡişâlūñ
Şaḥn-ı merâmı üzre cevlân oldu semendi

2. **semendidür:-i, -dür**

Kaside 5

Mısra: 33

Çevik at.

Ḳadrūñ semendidür senūñ eflāk-ı nüh kıbâb
Mâh ile âfitâb-ı felekdür iki rikâb

semi:

1. **şem'idür:-dür**

Kaside 7

Mısra: 67

Mum.

Âh-ı süzânım şem'idür zulmet-i endühda
Cism-i zerdüm oldu gūyâ kim aña zer şem'dân

sem-i 'anber-feşân:

1. **şem-i 'anber-feşân:**

Mesnevi 4

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Güzel koku saçan mum.

Her seḡer bād-ı şabâ eyler niyâz andan geḡer
İrgörür ḡalkuñ meşâmmına şem-i 'anber-feşân

semir:

1. **semirmiş:-miş**

Mesnevi 1

Mısra: 105

Semirmek, yağlı duruma gelmek, kilo almak.

Bıldırki gibi yine semirmiş mi şolur mı
Aḡşam olıcaḡ şubḡa degin daḡı ulur mı

semivv-i mefhar-ı 'âlem:

1. **semiyy-i mefḡar-ı 'âlem:**

Kaside 3

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Kainat övüncünün adaşı.

Semiyy-i mefḡar-ı 'âlem Muhammed-nâm u 'İsî-dem
Gülistân-ı kemâlinde anuñ faşl-ı dehr ḡonca

2. **semiyy-i mefḡar-ı 'âlem:**

Tarih 5

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kainat övüncünün adaşı.

Semiyy-i mefḡar-ı 'âlem Ebu's-su'üd-ı zamân
Meh-i nev öpmege pây-i şerî'atine mâ'il

semm evleyüp:

1. **şemm eyleyüp:-yüp**

Kaside 9

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Koklamak.

Büy-ı yek-târın bir hemân şemm eyleyüp ol kakülūñ
Beste itdi bîmârını Çîn ü Ḥoten sūdâ-geri

semm itmedüm:

1. **şemm itmedüm:-me, -dü, -m**

Kaside 2

Mısra: 78

Kelime Tipi: -

Koklamak.

Gülşen-i devlet ü iḡbâlūñe girdüm nice kez
İtmedüm râyîḡa-yı yek gül-i iḡsânını şemm

semm-i ḡam:

1. **semm-i ḡam:**

Gazel 99

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Gam zehri.

Sāgar-ı lutfın görüp yārūn şafā sürdūn bugün
 Semm-i gam nūş eyledi ağıyār sersemdür bu dem

semm-i hacālet:

1. semm-i hacālet:

Kaside 6

Mısra: **54**

Kelime Tipi: -
Utanna korkusu.

Vaşfuñı eyledüm ammā ki kuşūrum bildüm
 N'ola eylerse beni semm-i hacālet sersem

2. semm-i hacālet:

Kaside 6

Mısra: **54**

Kelime Tipi: -
Utanna zehri, mahcubiyet.

Vaşfuñı eyledüm ammā ki kuşūrum bildüm
 N'ola eylerse beni semm-i hacālet sersem

semse:

1. şemsedür:-dür

Kaside 7

Mısra: **5**

*Tezhip, ciltçilik ve işlemelerde güneş şeklinde
 süsleme motifi.*

Şemsedür cild-i kitāb-ı kadrūne mihr-i münir
 Goncadur gūyā devāt-ı 'izzūñ içre rīk-dān

sems-i münir:

1. şems-i münir:

Mesnevi 4

Mısra: **11**

Kelime Tipi: -
Nurlu, parlak, aydınlık güneş.

Pertev-endāz olalı eşcārına şems-i münir
 Eylemişdür sāyesi ferş-i zemīn-i zer-feşān

şemşir:

1. şemşiri:-i

Tarih 4

Mısra: **2**

Kılıç.

Levhaşallāh zihī Hān-ı Murād Gāzī
 'Asker-i sürh-seri eyledi şemşiri tebāh

2. şemşir-i:-i

Gazel 10

Mısra: **8**

Kılıç. II öldürücü bakış.

Dilberā eyle hāzer her pāresi hançer olur
 İtme şemşir-i dil-i 'uşşāk-ı şeydāyī şikest

şemşir ü tır-i gamzesi:

1. şemşir ü tır-i gamzesi:-si

Gazel 50

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) gamzesi oku ve kılıcı.

Şemşir ü tır-i gamzesi 'uşşākı öldürür
 'İsā gibi o la'l-i lebi baḡş-ı cān ider

şemşir-i bürrāndan:

1. şemşir-i bürrāndan:-dan

Gazel 64

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Keskin kılıç (sevgilinin gamzesi bağlamında).

İştīlāḥ-ı ehl-i dilde pür-cefā dilberlerūñ
 Gamze-i ḥūn-rīzidür şemşir-i bürrāndan gāraḡ

şemşir-i cefā-yı gam:

1. şemşir-i cefā-yı gam:

Gazel 101

Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Keder eziyet kılıcı.

Bir kez nemek ekmezsın zaḡm-ı dil-i 'uşşāka
 Biñ kerre urursun şemşir-i cefā-yı gam

şemşir-i gam-ı 'aşkı:

1. şemşir-i gam-ı 'aşkı:-ı

Gazel 101

Mısra: **1**

Kelime Tipi: -

Aşk derdinin kılıcı.

Şemşir-i gam-ı 'aşkı koñ pārelesün sīnem
 Tek derd-i dilüm görsün ol dilber-i nāzūk-fem

şemşir-i hamivvet:

1. şemşir-i hamivvet:

Gazel 52

Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Onur, haysiyet kılıcı.

Şanma kim āh iderüz yāri raḡīb ile görüp
 Merd-i 'aşkız aña şemşir-i hamivvet çekerüz

şemşir-i 'aşk:

1. şemşir-i 'aşk:

Gazel 72

Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Aşk kılıcı.

Nār-ı āhumdan şakınsun dil-rübā ile rakīb
İns ü cinne eylemez hiç merhamet şemşir-i 'aşk

semt-i cefāya:

1. **semt-i cefāya:-y, -a**

Gazel 144

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Cefa, sıkıntı semti.

Gidüp semt-i cefāya sen benim zār olduğum kaldı
Hemān beyhüde 'aşkuñla dil-efgār olduğum kaldı

şem':

1. **şem'e:-e**

Kaside 9

Mısra: 58

Mum.

Hıfzuña düş ola ger pervāne-i aşüfte-dil
Şem'e bir kibriti nāzūk şāl olur bāl ü peri

şem'-i meh-i ğarrā-yı şeb-ārā:

1. **şem'-i meh-i ğarrā-yı şeb-ārā:**

Gazel 136

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Geceyi süsleyen parlak ayın mumu.

Yandı şem'-i meh-i ğarrā-yı şeb-ārā bu gice
Nūra ğarķ oldu yine 'ālem-i bālā bu gice

şem'-i münir-i şu'le-feşān:

1. **şem'-i münir-i şu'le-feşān:**

Kaside 10

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Işık saçan parlak mum.

Gülzār-ı bezmine n'ola pervāne olsa dil
Şem'-i münir-i şu'le-feşān şeb-güşāsıdır

şem'-i mu'anber:

1. **şem'-i mu'anber:**

Matla 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Amberli, güzel kokulu mum.

'Aks-i ħaṭṭ-ı yār ile fer virdi sāġar meclise
Yaķdı sākī şanki bir şem'-i mu'anber meclise

şem'-i pür-serer olup:

1. **şem'-i pür-serer olup:-up**

Kaside 3

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kıvılcımlarla dolu mum olmak.

Anuñ pervāne gibi bülbul etrafını devr eyler
Olup bezm-i çemende yine şem'-i pür-serer gonca

şem'-i ruḥunla:

1. **şem'-i ruḥunla:-un, -la**

Gazel 96

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yanağının mumu.

Dil ü cānı yaķalum şem'-i ruḥunla yārūñ
Yanmaġa bir iki pervāneyi mu'tād idelüm

şem'-i zātum:

1. **şem'-i zātum:**

Kaside 1

Mısra: 85

Kelime Tipi: -

Kendi mumu.

Şem'-i zātum benüm itfā' ide bir bād-ı elem
Hıfz idüp dest-i kerem- baḥşuñ ile kıl iḥsān

2. **şem'-i zātum:-um**

Kaside 1

Mısra: 85

Kelime Tipi: -

Varlık mumu.

Şem'-i zātum benüm itfā' ide bir bād-ı elem
Hıfz idüp dest-i kerem- baḥşuñ ile kıl iḥsān

sen-:

1. **sana:-a**

Gazel 4

Mısra: 10

"Sen" 2. teklik şahıs adlı.

Dürri-i bendeñi de defter-i 'uşşākuña yaz
Mübtelādur kanı çokdan o belā-keş de sana

sen:

1. **senüñ:-üñ**

Gazel 3

Mısra: 5

İkinci tekil şahıs.

Ter düşer āh itdüginden 'āşık-ı şeydā senüñ
Şöyle nāzūkdür hevādan nem kapar ol meh-liķā

2. **senüñ:-üñ**

Gazel 6

Mısra: 9

İkinci tekil şahıs.

Sünbül gibi açılmadadır senüñ ġamuñla
Bu sine-i Dürri'de olan berbere cānā

3. **senüñ:-üñ**

Gazel 7

Mısra: 3

İkinci tekil şahıs.

Bīm-i şehbāz ḡayāl-i çeşm-i mestüñden senüñ
Gelmez oldu āşiyān-ı dīdeme hiç murġ-ı ḡāb

4. **senüñ:-üñ**

Gazel 10

Mısra: 5

İkinci tekil şahıs.

Māh-ı nev şanma felekde senüñ āh-ı 'āşıkān
Eyledi fānūs-ı mihr-i 'ālem-ārāy-ı ūkeşt

5. **senüñ:-üñ**

Gazel 11

Mısra: 10

İkinci tekil şahıs.

Ƙomadı genc-i ma'āniye cihānda Dürri
Bir senüñ gibi ūeh-i mülk-i belāgat daḫi dest

6. **seni:-i**

Gazel 14

Mısra: 3

İkinci tekil şahıs.

Ey ūüh seni Ḥazret-i Ḥaḫḫa ūalayum mı ?
ūalduñ beni hicrāna da yād eylemedüñ hīç

7. **sen:**

Gazel 18

Mısra: 10

İkinci tekil şahıs.

Yār ile gülşene çık āb-ı 'izārın seyr it
Nıtdigüñ sen de gör ey Dürri-i bīmār feraḫ

8. **senüñ:-üñ**

Gazel 18

Mısra: 3

İkinci tekil şahıs.

Dehenuñ ḫoḫḫa-i ma'cün-ı müferriḫ mi senüñ
Gelür 'uūūaḫūña her itdigüñ āzār feraḫ

9. **seni:-i**

Gazel 26

Mısra: 8

İkinci tekil şahıs.

'Āşıḫa cevır ü cefā ḡayrıya lutf eylesin
Sevmeyenler seni yanuñda sevenden yegdür

10. **senüñ:-üñ**

Gazel 33

Mısra: 3

İkinci tekil şahıs.

Neylesün kühl-i ūıfāḫānı senüñ 'āşıḫlaruñ
Çeşmine anlar senüñ ḫāk-ı derüñ her dem çeker

11. **senüñ:-üñ**

Gazel 33

Mısra: 4

İkinci tekil şahıs.

Neylesün kühl-i ūıfāḫānı senüñ 'āşıḫlaruñ
Çeşmine anlar senüñ ḫāk-ı derüñ her dem çeker

12. **senüñ:-üñ**

Gazel 35

Mısra: 1

İkinci tekil şahıs.

Kākül-i ūeb-bü mıdur cāna senüñ sünbül midür
Ḥabbetü's-sevdā mıdur ider ḫāl-i ruḫuñ fülful midür

13. **sende:-de**

Mesnevi 1

Mısra: 1

İkinci tekil şahıs.

Ey bād nedür sende bu büy-ı feraḫ-efzā
Yaylaḫ-ı Gümlülcineye mi uğraduñ āyā

14. **senüñ:-üñ**

Gazel 32

Mısra: 6

Sen.

ūaḫın tüḡ-i cefā vü cevre maḡrūr olma sultānum
Senüñ her 'āşıḫ-ı zāruñda āh-ı pür ūerer vardur

15. **sen:**

Gazel 42

Mısra: 10

Sen.

Güş-i cānānuma girmez dime zārım Dürri
Sen hemān yalvara gör eyler aña ḡāḫ eḡer

16. **senüñ:-üñ**

Gazel 42

Mısra: 2

Sen.

Eyledi 'āleme bu āh-ı seher-ḡāḫ eḡer
İtmedi ḫalbüñe ammā ki senüñ āḫ eḡer

17. **senüñ:-üñ**

Gazel 46

Mısra: 14

Sen.

Ne benüm gibi belā-keş dehere bir 'āşıḫ gelür
Ne senüñ gibi bu 'ālem içre bir āfet ḫopar

18. **senüñ:-üñ**

Gazel 52

Mısra: 1

Sen.

ūanma hicründen senüñ cām-ı messerret çekerüz
Ḥasret-i la'lüñ ile sāḡar-ı miḫnet çekerüz

19. **senüñ:-üñ**

Gazel 56

Mısra: 6

Sen.

Tāb-ı ḫürşid-i melāḫatle yazılmış cānā
Dehenüñ gibi senüñ mīve-i dil-ḫāḫ olmaz

20. **seni:-i**

Gazel 57

Mısra: 8

Sen.

Meh-i cebînüni hürşîd-i rüyuñı seyre
Fütâde-dil seni leyl ü nehâr arar bulmaz

21. **senüñ:-üñ**

Gazel 58

Mısra: 3

Sen.

Güş eyleyen kelâm-ı şafâ-balşuñı senüñ
Hergiz şadâ-yı fâhte vü bülbül istemez

22. **senüñ:-üñ**

Gazel 59

Mısra: 3

Sen.

Cüy u dil-cüy-ı 'izâr-ı tâb-dâruñdur senüñ
Göñlümi ey meh-liķâ alan benüm mânend-i ĥas

23. **senüñ:-üñ**

Gazel 59

Mısra: 5

Sen.

Ben daĥi girdüm kaťâr-ı 'aşkuña cānâ senüñ
Gerden-i cānda dil-i pür-zârum olmışdur ceres

24. **sen:**

Gazel 60

Mısra: 5

Sen.

Sen o hürşîd-i cihân-ı 'işvesin kim dilberâ
Mîhr-i çarĥ-ı sifle rüyuñdan ider nûr iķtibâs

25. **senüñ:-üñ**

Gazel 60

Mısra: 3

Sen.

Kûh u deşte gitmezin terk eyleyüp küyuñ senüñ
Eyleme cānâ beni Ferhâd ile Kaysa kıyâs

26. **sen:**

Gazel 63

Mısra: 8

Sen.

Çünkü düşdük dām-ı zülf-i müşk-fām-ı dilbere
Umma sen şimdengirü ey murġ-ı cān andan ĥalâş

27. **sensin:-sin**

Gazel 64

Mısra: 6

Sen.

Ka'be-i küyuñ tavâfindan taķarrübdür murâd
Ĥaşılı sensin bu deñlü âh u efgāndan ġaraż

28. **senüñ:-üñ**

Gazel 64

Mısra: 3

Sen.

Derd-mend-i 'aşka küyuñdur senüñ dârü's-şifâ
Ayaġuñ topraġıdır kuĥl-i Şifâĥândan ġaraż

29. **sensin:-sin**

Gazel 65

Mısra: 3

Sen.

Mülk-i ĥüsnüñ pâdişâhı sensin ey rûĥ-ı revân
Sâye-i perr-i ĥümâdur gelmedi ruĥsâra ĥať

30. **senden:-den**

Gazel 66

Mısra: 8

Sen.

Mîhr ü cevruñden 'aťa kıl baña ey meh-rû birin
Her ne gelse senden eyler bu dil-i ġam-ĥâr ĥaz

31. **senüñ:-üñ**

Gazel 67

Mısra: 5

Sen.

Şarâbuñ 'acebdür senüñ ey gül-i ter
Hezâra muzırdur velî ĥâra nâfi'

32. **senüñ:-üñ**

Gazel 68

Mısra: 7

Sen.

Derd-i 'aşkuñla senüñ ġurbete düşdük ġâhî
Bizden ey şüĥ-ı cihân eyleme bir nâme dirîġ

33. **senüñ:-üñ**

Gazel 77

Mısra: 1

Sen.

Tâ-be-key 'uşşâka cevruñ yok mı inşâfuñ senüñ
Görmeye üftâdeler lâyıķ mı elťâfuñ senüñ

34. **senüñ:-üñ**

Gazel 77

Mısra: 2

Sen.

Tâ-be-key 'uşşâka cevruñ yok mı inşâfuñ senüñ
Görmeye üftâdeler lâyıķ mı elťâfuñ senüñ

35. **senüñ:-üñ**

Gazel 77

Mısra: 4

Sen.

Neş'e-dâr-ı cām olup çâk-ı giribân kıl yine
Bâdedür miftâĥ-ı genc-i sine-i şâfuñ senüñ

36. **senüñ:-üñ**

Gazel 77

Mısra: 6

Sen.

Her kaçan itseñ murād-ı şaşt-ı tır-i cevır eger
Dāğ-ı bisyārum olur sīnemde ehdāfuñ senüñ

37. **senüñ:-üñ**
Gazel 77
Mısra: 8
Sen.

Meskeni itdi beyābānı her āhū-yı Hōten
Gūş idince vaşf u medh-i nefha-i nāfuñ senüñ

38. **senüñ:-üñ**
Gazel 77
Mısra: 10
Sen.

Dürriyā bir nār-ı āhuñla olur kārı tamām
Tūtalum āhen-dil olmış haşm-ı leffāfuñ senüñ

39. **sen:**
Gazel 79
Mısra: 5
Sen.

Böyle zār olmazduñ ey dil miñnet-i 'aşk ile sen
Gördüğüñ ğaddāra meyl idüp hevādār olmasañ

40. **seni:-i**
Gazel 79
Mısra: 9
Sen.

İsterüm Dürri seni şahbā-yı 'aşk-ı yār ile
Şöyle mest olsañ gehi 'ömründe hüşyār olmasañ

41. **seni:-i**
Gazel 81
Mısra: 7
Sen.

Korķarın ben seni ey 'āşık-ı āşüfte- gönül
Öldürür ğamze-i cellādı Muħammed şāhuñ

42. **sen:**
Gazel 82
Mısra: 8
Sen.

Ol gün kanı ben 'aşkumı inkār iderdüm
Sen muşhaf-ı ruhsāruñı ibrāz iderdüñ

43. **sen:**
Gazel 84
Mısra: 1
Sen.

Ey bāğ-ı leţāfet güli sen hāra mı uyduñ
'Uşşākuñı terk eyleyüp ağıyāra mı uyduñ

44. **sen:**
Gazel 84
Mısra: 6
Sen.

Evvel baña rahm eyler idüñ şimdi ne oldu
Ey baht-ı siyeh sen dağı dildāra mı uyduñ

45. **sen:**
Gazel 84
Mısra: 7
Sen.

Sen dilleri dağıtmaz idüñ kendüñe kalsa
Yohsa güzelüm çarh-i cefā-kāra mı uyduñ

46. **senüñ:-üñ**
Gazel 84
Mısra: 3
Sen.

Hulf eylemede döne döne va'deñe senüñ
Ey 'ahd-şiken çarh-ı sitem-kāra mı uyduñ

47. **seni:-i**
Gazel 85
Mısra: 11
Sen.

Şikeste-ħātır ider miydi Dürriyā seni yār
Başuñda olmasa böyle eger senüñ yazuñ

48. **senüñ:-üñ**
Gazel 85
Mısra: 1
Sen.

Nuķūş-ı dehr ile ey dil nedür senüñ bāzuñ
Mekānı bilmesün çāh ulu raşad-sāzuñ

49. **senüñ:-üñ**
Gazel 85
Mısra: 10
Sen.

Ne ğam cihānda saña şayd-ı murğ-ı 'aşk itmek
Senüñ koluñda iken böyle yār-i şehbāzuñ

50. **senüñ:-üñ**
Gazel 85
Mısra: 12
Sen.

Şikeste-ħātır ider miydi Dürriyā seni yār
Başuñda olmasa böyle eger senüñ yazuñ

51. **seni:-i**
Gazel 86
Mısra: 10
Sen.

Giribānuñ niçün çāk eyledüñ dāmānınuñ Dürri
Seni pür-teb mi itdi yoksa nār-ı 'aşkı cānānuñ

52. **senüñ:-üñ**
Gazel 86
Mısra: 3
Sen.

Olan efgende-i zülf-i girih-gürün senüñ cānā
Döner ol fülke kim girdābına düşmişdür 'ummānuñ

53. **senüñ:-üñ**
Gazel 86
 Mısra: 8
Sen.

Olursañ habs-i cāh-ı ğam Ĥudādan iste dermānı
 Senüñ kayd u ħalāşuñla muķayyed olmaz iķvānuñ

54. **seni:-i**
Gazel 87
 Mısra: 7
Sen.

Ben seni teşhīr için künc-i elemde ey perī
 Eylerin sūzān ğamuñ nārıyla ile 'anber-ĥām-ı dil

55. **senüñ:-üñ**
Gazel 90
 Mısra: 1
Sen.

Oldum ey meh-veş senüñ bār-ı ğamuñ çekmekle dāl
 'Aksidür cism-i nizaruñ āsumān üzre hilāl

56. **senüñ:-üñ**
Gazel 90
 Mısra: 3
Sen.

Ben o şehbāz-ı hümā-pervāz-ı 'aşķum kim senüñ
 Baña kāfidür ĥayāl-i ebruvānuñ perr ü bāl

57. **sen:**
Gazel 92
 Mısra: 4
Sen.

Çünkü ol dilber kitāb-ı nāzı tekmiñ eylemiş
 Sen daķı katı niyāzı eyle ezber ey gōñül

58. **senüñ:-üñ**
Gazel 97

Mısra: 5
Sen.

Zīr-i pāyuñda senüñ mūr-ı dil ummaz yürirseñ
 Nāz ile şīve-i reftāruña mā'il oldum

59. **senüñ:-üñ**
Gazel 97
 Mısra: 12
Sen.

Bu selāsetle görüp vaşf-ı ruķında yārüñ
 Dürriyā ben senüñ eş'āruña mā'il oldum

60. **seni:-i**
Gazel 100
 Mısra: 1
Sen.

Bu tekye-i dilde seni mihmān idebilsem
 Bu vech ile cānum saña ķurbān idebilsem

61. **senüñ:-üñ**
Gazel 108
 Mısra: 9
Sen.

Dürriyā ṭab'uñ senüñ kibrit-i aķmerdür meger
 Hep odur eş'ār-ı ma'nī-dāruñı zer eyleyen

62. **sen:**
Gazel 110
 Mısra: 2
Sen.

Hicrūñde içersem beni bī-ğam mı şanursın
 Her cām alanı destine sen Cem mi şanursın

63. **sen:**
Gazel 110
 Mısra: 4
Sen.

Ey pīr-i muġān nā-kese gösterme şarābı
 Sen duķterüñi herkese maķrem mi şanursın

64. **sen:**
Gazel 110
 Mısra: 8
Sen.

Ehl-i dil ü dāniş gerek insān olan ey dil
 Her gördüğüñi sen meger ādem mi şanursın

65. **senüñ:-üñ**
Gazel 115
 Mısra: 5
Sen.

Ey şeh-i mülk-i cefā şahrā-yı 'aşķuñda senüñ
 Kūşte-i şemşirüñ olsun ger belāsın isteyen

66. **senüñ:-üñ**
Gazel 116
 Mısra: 11
Sen.

Va'd-i vaşl itmek murād itse ķomaz baķtuñ senüñ
 Nā-müsā'id ṭālī'üñ ey Dürri cānān neylesün

67. **senüñ:-üñ**
Gazel 117
 Mısra: 8
Sen.

Ey rakīb-i bed-liķā ḥāk ile yek itme beni
 Gözüñe girer senüñ āķır gubārumdan şaķın

68. **sen:**
Gazel 128
 Mısra: 6
Sen.

Gül cāmını aldı ele ey bülbul-i şeydā
 Yā sen ne durursun yūri bāġa naġam eyle

69. **senüñ:-üñ**
Gazel 133

Mısra: 5
Sen.

Hîç zevâl irmez senüñ mihr-i ruḥ-ı pür-tābuña
Bir degüldür âfîtab-ı çarḥ-ı nâ-hemvâr ile

70. **sen:**
Gazel 144

Mısra: 1
Sen.

Gidüp semt-i cefāya sen benim zâr oldıgum kaldı
Hemân beyhüde 'aşkuñla dil-efgâr oldugum kaldı

71. **sen:**
Gazel 145

Mısra: 7
Sen.

Yârüñ o gümüñ gerdenini sen niye şorduñ
Bölünsün kıya ey dil buralar hîç şonlur mu

72. **seni:-i**
Gazel 145

Mısra: 3
Sen.

İtmiş seni pür-yäre anuñ tığ-i cefası
Âdem o perîye bu kadar hîç urılır mu

73. **seni:-i**
Gazel 146

Mısra: 1
Sen.

Ebruvānuñ kıvs-i ğammiş böyle bilmezdüm seni
Her müjeñ tîr-i elemmiş böyle bilmezdüm seni

74. **seni:-i**
Gazel 146

Mısra: 2
Sen.

Ebruvānuñ kıvs-i ğammiş böyle bilmezdüm seni
Her müjeñ tîr-i elemmiş böyle bilmezdüm seni

75. **seni:-i**
Gazel 146

Mısra: 4
Sen.

Dem-be-dem 'uşşāk elüñden zehr-i ğam nüş itmede
Meşrebüñ ğāyetle kemmiş böyle bilmezdüm seni

76. **seni:-i**
Gazel 146

Mısra: 6
Sen.

Teşne-leb 'âşık dururken lutfuñı görmüş rakîb
La'l-i rûḥ-efzāñı emmiş böyle bilmezdüm seni

77. **seni:-i**
Gazel 146

Mısra: 8
Sen.

Ma'iliz bunca zamāndur degmedük pābüsuña
'Âşıkā kārūñ sitemmiş böyle bilmezdüm seni

78. **seni:-i**
Gazel 146

Mısra: 10
Sen.

Dürriyā şî'rüñ görüp yārān pesend idüp didi
Şî'ri tarzı muhteşemmiş böyle bilmezdüm seni

79. **sen:**
Gazel 150

Mısra: 3
Sen.

Sen o gice kaçmasayduñ ey gözi āhū benüm
Ben mi isterdüm bu deşt-i ğamda büryān olmağı

80. **sensin:-sin**
Gazel 154

Mısra: 1
Sen.

Anı sensin maraz-ı 'aşka giriftār idici
Düşürüp bister-i hicrānuña bîmār idici

81. **sensin:-sin**
Gazel 154

Mısra: 6
Sen.

Kimse tîmār idemez zaḥm-ı dil-i ğam-zedeme
Ey ṭabîbüm yine sensin baña tîmār idici

82. **sen:**
Gazel 160

Mısra: 2
Sen.

Âh-ı şerer-nāküm çıkar 'aşkuñ ile Mecnūn gibi
Bilmezlenürsün sen daḥi derdüm 'ayāndur gün gibi

83. **senüñ:-üñ**
Gazel 162

Mısra: 5
Sen.

Mülk-i dünyāya deġişmem küyuñı şāhum senüñ
Dehre sultān olmadan yegdür kapuñ der-bānlığı

84. **sen:**
Gazel 164

Mısra: 8
Sen.

Bu dil-i bîmāra rahm itdi rakîb-i seng-dil
Sen tarahḥüm itmedüñ rahm eyledi kâfir daḥi

85. **seni:-i**
Kaside 1

Mısra: 103

Sen.

Ben seni böyle mi medh eyler idüm sultānum
Eyledi dehr-i denī neyleyeyin bī-dermān

86. **sen:**

Kaside 2

Mısra: 79

Sen.

Sen dirîğ itmez idüñ şāmil idi halka velî
Ni'metündür bilürüm hep baña bu cevri ü sitem

87. **seni:-i**

Kaside 2

Mısra: 97

Sen.

Ben seni böyle mi medh eyler idüm sultānum
Olmasam hancer-i endüh u elemle ebkem

88. **sen:**

Kaside 3

Mısra: 28

Sen.

Niçün seyl eyleyüp eşküñ revān itdüñ gülistānda
Sen ey bülbül dimez miydüñ ki şāyed ola ter gonca

89. **senüñ:-üñ**

Kaside 3

Mısra: 46

Sen.

Bu halkuñ başına çıkmazdı her lahza Hudāvendā
Senüñ hāk-i deründe olmasa hāşıl eger gonca

90. **seni:-i**

Kaside 4

Mısra: 82

Sen.

Beni murāduma ırgür ki ey hüceste-hışāl
İrişdire seni maşşüda rāzık-ı 'ālem

91. **senüñ:-üñ**

Kaside 4

Mısra: 55

Sen.

Olup medāyihüñi yazmada senüñ 'āciz
Revān ider gözinüñ kanlı yaşlarını kalem

92. **sen:**

Kaside 5

Mısra: 9

Sen.

Az görme āb-ı dīdemi sen ey felek habāb
Gerdān olur anuñla gör e bu nüh āsiyāb

93. **seni:-i**

Kaside 5

Mısra: 24

Sen.

Ya'ni Şerīf Efendi odur şimdi Cem-me'āb
Luftından eyler ol seni elbetde behre-yāb

94. **senüñ:-üñ**

Kaside 5

Mısra: 33

Sen.

Qadrüñ semendidür senüñ eflāk-ı nüh kıbāb
Māh ile āfitāb-ı felekdür iki rikāb

95. **senüñ:-üñ**

Kaside 5

Mısra: 53

Sen.

Nāzil olup 'adūña senüñ çarhdan 'azāb
Tir ola düşmenüñ diline dāyimā şihāb

96. **sen:**

Kaside 6

Mısra: 19

Sen.

Hüsrevā sen hele bir devlete mālîksin kim
Görse biñ cān u dil ile kıl olurdu saña Cem

97. **sende:-de**

Kaside 6

Mısra: 50

Sen.

Kapayup şeşder-i cūdı der idi dest āhır
Görse ger sende olan cūd u şehāyı Hātem

98. **sensin:-sin**

Kaside 6

Mısra: 18

Sen.

Bundan artık nice ihsāna daği lāyıkısın
Sensin ol dāver-i Dārā-der ü Cemşīd-haşem

99. **sensin:-sin**

Kaside 6

Mısra: 25

Sen.

Sensin ol aşaf-ı Dārā-der ü deryā-dil kim
Vaşf idüp zātuñı bu beyti okur hep 'ālem

100. **sen:**

Kaside 7

Mısra: 27

Sen.

Nāvek-endāz -ı fezā'-yı ma'rifetsin şimdi sen
Olamaz kavs-i kuzah saña kepāde bir kemān

101. **sen:-sin**

Kaside 7

Mısra: 39

Sen.

‘İlm ile Nu’ mānsın sen ‘adl ile kāzī şerīh
Dehre mişlūn gelmedi hiç görmedi çeşm-i cihān

102. **sen:**
Kaside 7
Mısra: **54**
Sen.

Dehr-i dūn-perverdūr ol bilmez mürüvvet neydüğün
Sen mürüvvet kânısın eyle cihāna rāygān

103. **sensin:-sin**
Kaside 7
Mısra: **4**
Sen.

Levḥaşallāh ey fażilet-piše-i rüy-ı zemīn
Şimdi sensin dehrde müşkil-güşā-yı ins ü cān

104. **sensin:-sin**
Kaside 7
Mısra: **9**
Sen.

Sensin ol fāzıl ki dir taḥrīr ü tefsīrūn gören
Bārekallāh ey fażilet-piše-i devr-i zamān

105. **senüñ:-üñ**
Kaside 7
Mısra: **7**
Sen.

Kāmetüñ naḥl-i gülistān-ı fażiletdür senüñ
Eylemiş murğ-ı ma‘ārif anda şimdi āşiyān

106. **senüñ:-üñ**
Kaside 7
Mısra: **13**
Sen.

Devr-i ‘adlūñde senüñ itsün fiten terk-i diyār
Kalmadı iklīm-i ‘Osmānide hiç aña mekān

107. **senüñ:-üñ**
Kaside 7
Mısra: **85**
Sen.

Hep getürdügi metā’-ı medḥ-i zātuñdur senüñ
Şehr-i dilden ger diyār-ı fikre gelse kārbān

108. **senüñ:-üñ**
Kaside 7
Mısra: **94**
Sen.

Düşmen-i bed-ḥāhuñuñ bağrına tır olup şihāb
Kelle-i a’ dāña çarḥ ola senüñ gürz-i girān

109. **sen:**
Kaside 8
Mısra: **67**
Sen.

Dest-i luṭfuñla çerāğ itdūñ beni sen ey hıdīv
Hiç revā mıdır ki itfā’ ide bād-ı ıztırāb

110. **sensin:-sin**
Kaside 8
Mısra: **37**
Sen.

Pāk-dil ‘ālī-nejād sensin ol vālā-ḥaseb
Kim senüñ zātuñda olan ‘izz ü şāna yok ḥisāb

111. **senüñ:-üñ**
Kaside 8
Mısra: **38**
Sen.

Pāk-dil ‘ālī-nejād sensin ol vālā-ḥaseb
Kim senüñ zātuñda olan ‘izz ü şāna yok ḥisāb

112. **senüñ:-üñ**
Kaside 8

Mısra: **39**
Sen.

Lem’a-i re’y-i cihān-ārā-yı ṭab’uñdan senüñ
Tır-i çarḥ-i felek itmekdedür nūr iktisāb

113. **senüñ:-üñ**
Kaside 8
Mısra: **45**
Sen.

Bīm-i şehbāz-ı ḥayāl-i çeşm-i mestüñden senüñ
Āşiyān-ı çeşme aşlā uğramaz hiç murğ-ı ḥāb

114. **sen:**
Kaside 9
Mısra: **85**
Sen.

Sen dururken ḡayriden ümmīd-i iḥsān eylemem
Ben serāb içre temennā eylemem nīlūferi

115. **sen:**
Kaside 9
Mısra: **94**
Sen.

Dehr-i dūn-perverdūr ol mürüvvet resmini
Sen mürüvvet kânısın ey mülk-i luṭfuñ serveri

116. **seni:-i**
Kaside 9
Mısra: **27**
Sen.

Ḥaḡ seni ḥıfz ide āsīb ü āfetden müdām
Ḥazret-i Sultān İbrāhīm-i İskender -deri

117. **sensin:-sin**
Kaside 9
Mısra: **24**
Sen.

Her kelāmuñ 'āleme bahş-ı fütühāt itmede
Şimdi sensin hâşılı bu 'ālemüñ Şeyh Ekberi

118. **sensin:-sin**

Kaside 9

Mısra: 25

Sen.

Sensin ol Nu'mān-ı s̄anī kim göreydi faẓluñı
'Acz iderdi vaşf-ı zātuñda İmām-ı Kerderī

119. **senüñ:-üñ**

Kaside 9

Mısra: 19

Sen.

Her kelāmuñ dürr-i meknün-ı belāgatdür senüñ
Naẓd-ı cān ile hālāyık aña dā'im müşteri

120. **senüñ:-üñ**

Kaside 9

Mısra: 59

Sen.

Ḳāmetüñ naḥl-i gülistān-ı faẓiletdür senüñ
Faẓl-ı dem'i diyānet hem ekser yār-i Dürrī

121. **senüñ:-üñ**

Kaside 9

Mısra: 97

Sen.

Nāzım-ı zātuñ senüñ çokdur velī görse benüm
Nazmuma Ḥassan ile taḥsīñ iderdi Āzerī

122. **senden:-den**

Kaside 10

Mısra: 30

Sen.

Yā Rabb 'ömr ü devlet ü şanın ziyāde kııl
Senden 'ibādıñıñ bu demādem recāsıdır

123. **sen:**

Kaside 11

Mısra: 21

Sen.

Sen anı damla kıyās itme eşk-i cāndur ol
Beni efendüm unutmış diyü olur giryān

124. **sen:**

Mesnevi 1

Mısra: 25

Sen.

Gördüñ mi ya sen Ḥazret-i Monla zamānı
Taḳvāsına reşk itmede mi Şeyh Yamānī

125. **sende:-de**

Mesnevi 1

Mısra: 107

Sen.

Çokdur daḥi ey bād-ı şabā sende ḥaberler
Şerḥ eyleyemez biñde birin gerçi ki diller

126. **senüñ:-üñ**

Mesnevi 2

Mısra: 141

Sen.

Senüñ bu nazmuña olur nazīre
Nazīr olursa ger mihr-i münire

127. **seni:-i**

Tarih 6

Mısra: 3

Sen.

Sürḥ-i rāyet-keş sipāha eyledi aḡa seni
Luṭf u iḥsān eyleyüp ol Ḥazret-i Ḥayy u Ḳadīm

128. **seni:-i**

Gazel 25

Mısra: 10

İkinci tekil şahıs zamiri.

Her zamān cevır ü cefā eyleme Dürrī ḳulıña
Şaḳın ey ruḥ-ı revānum seni Mevlā'ya şalar

129. **senden:-den**

Gazel 26

Mısra: 10

İkinci tekil şahıs zamiri.

Göster ol günleri yā Rabbī raḳıbe diye tā
Ne ḳadar kemse de Dürrī yine senden yegdür

130. **sendedür:-de, -dür**

Gazel 40

Mısra: 2

İkinci tekil şahıs zamiri.

Cān u dil zülf-i siyāhuñda ḥayālüñ bendedür
Gerçi senden dürrüm ammā 'aḳl u fikrüm sendedür

131. **sendedür:-de, -dür**

Gazel 40

Mısra: 8

İkinci tekil şahıs zamiri.

Çarḥ-ı sergerdān 'aşkı mihr ü meh āvāresi gibi
Yalıñuz bu dil degül ol şāh-ı dünyā sendedür

132. **senden:-den**

Gazel 40

Mısra: 2

İkinci tekil şahıs zamiri.

Cān u dil zülf-i siyāhuñda ḥayālüñ bendedür
Gerçi senden dürrüm ammā 'aḳl u fikrüm sendedür

133. **senüñ:-üñ**

Kaside 9

Mısra: 15

İkinci tekil şahıs zamiri.

Micmer-i bezm-i dil-efrūzuñ senüñ mah-ı münir
Anda zann itme kelefdür olmış ayuñ micmeri

134. **saña:-a**
Gazel 14
Mısra: 5

Hicrân eleminden saña feryâd ide gördüm
Güş itmedüñ efgânımı dâd eylemedüñ hiç

135. **sen:**
Gazel 30
Mısra: 8

" Sen " *ikinci tekil şahıs zamiri.*

Güy u çevgānuñ olur şahñ-ı ğam-ı 'aşkuñda
Sen kıyās itme ser-i 'āşıkı müftine gider

136. **sen:**
Gazel 36
Mısra: 2

" Sen " *ikinci tekil şahıs zamiri.*

Sana dil derdini söylerse ğamından söyler
Aña incinme şehā sen eleminden söyler

senā:

1. **senālar:-lar**

Mesnevi 3

Mısra: 16

Övgü, medih.

Ġāzilerine benden anuñ eyle du'ālar

Her birine ta'zīm ile kıl nice senālar

senā-vı kadri:

1. **senā-vı kadri:-i**

Kaside 4

Mısra: 86

Kelime Tipi: -

İtibarın övgüsü.

Gider şikāyeti şimdengirü ki oldı saña
Duā'-yı devleti elzem senā-yı kadri ehem

sene:

1. **sene:**

Mesnevi 1

Mısra: 123

Yıl.

Bilmem daği kimler bu sene çıkdı o cāya
Ol Cennet-i a'lā olan ol kân-ı şafāya

sened:

1. **senedi:-i**

Tarih 12

Mısra: 4

Delil.

'Ālem-nümā-yı 'ālem revzenleri bu kaşruñ
Görse Cem ü Sikender lâ-büd ider senedi

seng:

1. **sengi:-i**

Mesnevi 2

Mısra: 35

Taş.

Anuñ sengi hemān la'l-i Bedaḥşān
Göreydi ḥātem eylerdi Süleymān

seng-dil:

1. **seng-dil:**

Kaside 5

Mısra: 15

Taş kalp, katı kalp, acımasız. II sevgili.

Āh eylesem o seng-dil itmez görüp ḥiṭāb
Kūha disem gelürdi baña kūhdan cevāb

seng-i cevruñdür:

1. **seng-i cevruñdür:-üñ-üñ, -dür**

Gazel 54

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Eziyet taşı, eziyet.

Kažāsı sinemüzde dāğımız āmac-ı miḥnetdür
Sadāsı seng-i cevruñdür bizi zan itme nālānuz

seng-i ğamla:

1. **seng-i ğamla:-la**

Gazel 130

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gam taşı.

Sirişk-i çeşmüm ey Dürrī 'aceb mi her zamān aḳsa

Olupdur seng-i ğamla şişe-i dil inkisār üzre

2. **seng-i ğamla:-la**

Gazel 43

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gam taşı, gam.

Şikeste seng-i ğamla şişe-i zevḳ

Hemān Dürrī dil-i meksūra beñzer

seng-i havādis:

1. **seng-i havādis:**

Gazel 10

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Felaketler taşı.

Eyledi seng-i havādis cām-ı şāhbāyı şikest

İtdi ahır ḥātır-ı rindān rüsvāyı şikest

seng-i kalb-i vārdan:

1. **seng-i kalb-i vārdan:-dan**

Gazel 46

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sevgilinin taş kalbi.

Dāğlar kesmek hüner mi Kūhken-veş merd iseñ
Seng-i ƙalb-i yārdan perverde-i şefkāt ƙopar

seng-i sitem:

1. seng-i sitem:

Gazel 11

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sitem taşı.

Cilve-ger olmadı 'aks-i ruh-i ālūñ bir kez

İdeli seng-i sitem āyine-i ƙalbi şikest

seng-i ta'ne:

1. seng-i ta'ne:

Kaside 11

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Ayıplama, kınama taşı.

Hased idüp bu felek seng-i ta'ne töldi müdām

Havāle itdi teğerk-i şedīd ile bārān

ser:

1. ser:

Gazel 68

Mısra: 9

Baş.

Ser nedür kim yolına vireyüm ey dil yārūñ

Cānumı eylemez ben o gül-endāma dirīg

ser ü pā:

1. ser ü pā:

Gazel 38

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Baştan ayağa, bütün.

Rast geldüm yine giryān u bürehne ser ü pā

Ka'be-i kūyunı yārūñ dil-i nālān dolaşır

serā:

1. serā:

Gazel 5

Mısra: 7

I Yer, toprak II Saray.

Dāğ-ı sīnem gül-i ter bülbül dil-i nağme serā

Seyre gel dağı neler var bu bāğa cānā

serāb:

1. serāb:

Kaside 9

Mısra: 86

Çölde güneşin ışığın parlamasıyla su gibi görünen hayal.

Sen dururken gayriden ümmīd-i ihsān eylemem

Ben serāb içre temennā eylemem nīlūferi

2. serābdur:-dur

Gazel 95

Mısra: 12

Serap, hayal.

Yemm-i hikmetdür 'arife Dürri

Sifle-ṭab'a serābdur gönlüm

ser-ā-pā:

1. ser-ā-pā:

Kaside 2

Mısra: 4

Baştan ayağa, tamamen.

Müjde-i zevk ü şafā virdi şarir-i devri

Güş idüp hāḫ-ı cihān oldu ser-ā-pā hürrem

2. ser-ā-pā:

Kaside 9

Mısra: 10

Baştan başa, tamamen.

Āb-ı 'adlūñ 'ālemi şol deñlü sīrāb itdi kim

Gitdiler baħrūñ ser-ā-pā şimdi hep mähileri

3. ser-ā-pā:

Kaside 6

Mısra: 46

Baştan ayağa dek.

Açdı dil gıncaların bād-ı rebī'-i luṭfuñ

Bāğ-ı cān oldu ser-ā-pā ḫased-endāz-ı İrem

4. ser-ā-pā:

Kaside 7

Mısra: 88

Baştan ayağa dek.

Vaşf-ı zātuñ her ne deñlü eylese Dürri eger

Pür-ḫuşūr olmak muḫarrerdür ser-ā-pā bī-gümān

5. ser-ā-pā:

Mesnevi 3

Mısra: 11

Baştan ayağa dek.

Hāḫı acı kuvvetliler olmakla ser-ā-pā

Her lāḫza o şehriñ öper ayağını deryā

ser-ā-pā açılmış:

1. ser-ā-pā açılmış:-mı

Mesnevi 1

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Baştan ayağa, bütünüyle açılmak.

Ezhārını gördüñ mi açılmış mı ser-ā-pā

Reşk itmede mi büyına yā zülf-i dil-ārā

ser-ā-ser:

1. ser-ā-ser:

Kaside 9

Mısra: 18

Baştan başa, büsbütün.

Cümle mefhüm-ı kitâb-ı kâdrüñ olmışdur kerem
Rište-i hürşîd-i ihsândur ser-â-ser mıstarı

ser-bâz:

1. ser-bâz:

Gazel 120

Mısra: 4

Yürekli, korkusuz.

Ol ğamzelerüñ ikisi de âfet-i cândur
‘Uşşâkı helâk itmede ser-bâz güzelsin

ser-beste:

1. ser-bestedür:-dür

Gazel 160

Mısra: 5

Gizli, örtülü.

Mektüb-ı dil ser-bestedür başını sarmış hastedür
Ahvâlin ‘arz itmek diler şâhum saña meftûn gibi

serbet:

1. şerbeti:-i

Gazel 67

Mısra: 4

Tatlı içecek.

Ne hâlet komış Hâk lebüñ hoşkasında
Olur şerbeti her dil-efgâra nâfi‘

2. şerbet:

Gazel 67

Mısra: 2

Şerbet, tatlı içecek.

Olur cām-ı la‘lün dil-i zâra nâfi‘
O şerbet gibi k’ola bîmâra nâfi‘

serbet-i la‘lün:

1. şerbet-i la‘lün:-ün

Gazel 21

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sevgilinin lâl renkli, kırmızı dudağının şerbeti.

Telh-i düşünâmuñ gelür şâhum dil-i zâra lezîz

Şerbet-i la‘lün gelür bu cân-ı bîmâra lezîz

serbet-i la‘lünden:

1. şerbet-i la‘lünden:-ün, -den

Gazel 66

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sevgilinin kırmızı dudağının şerbeti.

Baňa ey meh-rû gelür her itdügün âzâr hâz

Şerbet-i la‘lünden eyler bu dil-i bî-çâre hâz

serbet-i mevti:

1. şerbet-i mevti:-i

Tarih 2

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Ölüm şerbeti.

O şeh şerbet-i mevti içdükde Dürri

Didüm târih aña şehîd oldı ‘Oşman

ser-çeşme:

1. ser-çeşme:

Mesnevi 2

Mısra: 97

Pınar.

Cihân içinde ser-çeşme odur o

Gören var mı aña beñzer şouk şu

2. ser-çeşme:

Mesnevi 2

Mısra: 99

Pınar.

Eger ser-çeşme olmasaydı ol mā

Aşkarken buz dutardı anı zîbā

ser-dâr ola:

1. ser-dâr ola:-a

Mesnevi 1

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

Komutan, öncü olmak.

Gördün mi Şolâk Ağayı zevk üzre mi her bār
‘İşretde ola dā‘im o racüllere ser-dâr

ser-defter:

1. ser-deftersin:-sin

Gazel 107

Mısra: 10

(aşıklar defterinin) en başında (olma).

Yazmadı defter-i ‘uşşâka diyü çekme elem
Dürriyâ gönlünü şād eyle ki ser-deftersin

serden geçdiler:

1. serden geçdiler:-ler

Gazel 32

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Canını esirgemeyen, kendini fedâ etmekten

çekinmeyen kimse, ölüm eri, fedâi.

Fedâ-yı cân ü baş idüp alurlar kal‘a-i vaşluñ

Rez[i]m-gâh-ı muhabbet içre serden geçdiler vardur

ser-efrâz iderdün:

1. ser-efrâz iderdün:-er, -dü, -ñ

Gazel 82

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yüceltmek, yükseltmek.

Ol gün kanı kim beste idüp zülfüne şâhum

Kâdr-i dil-i şeydâyı ser-efrâz iderdün

serer-i kemteri:

1. **şerer-i kemteri:-i****Kaside 12**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Değersiz kıvılcım.

Şimdi bir âteş-i ğam var ki dil-i şeydâda
Şerer-i kemteri süz-efgen-i nâr-i Nemrûd

serez yavlağınıñ:1. **serez yavlağınıñ:-i, -nuñ****Mesnevi 2**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Serez Yaylası.

Serez yavlağınıñ hoşdur binâsı

Bunuñ ammâ güzel âb u hevâsı

ser-figen-i a'dâ:1. **ser-figen-i a'dâ:****Kaside 6**

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Düşmanın kafasını koparan.

Kâtil-i ehl-i şekâ' ser-figen-i her a'dâ

Âşaf-ı fitne-rübâ dâver-i ferhunde-şiyem

ser-firâz olmada:1. **ser-firâz olmada:-mada****Gazel 147**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Başını kaldıran, yücelere uzanan olmak.

Ser-firâz olmada ol serv-i revân gitdükçe

Pâyına düşmede 'uşşâk temâşâ büyüdi

ser-firâz-ı rezm-gâh-ı 'aşkunam:1. **ser-firâz-ı rezm-gâh-ı 'aşkunam:-un, -am****Gazel 126**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Aşk meydanının en önde gideni, âşık.

Niçe demdür ser-firâz-ı rezm-gâh-ı 'aşkunam

Degmedüm yanuñda şâhum kâkülüñden bir tele

ser-fürü iderse:1. **ser-fürü iderse:-er, -se****Mesnevi 2**

Mısra: 112

Kelime Tipi: -

Baş eğmek, itaat etmek, minnet etmek.

Birisidür anuñ Kible Oluğı

İderse ser-fürü n'ola ki her şu

şerh eyleyemez:1. **şerh eyleyemez:-ye, -mez****Mesnevi 1**

Mısra: 108

Kelime Tipi: -

Açıklamak, anlatmak.

Çokdur dañi ey bād-ı şabâ sende haberler

Şerh eyleyemez biñde birin gerçi ki diller

serha:1. **şerhalarındur:-lar, -ın, -dur****Gazel 94**

Mısra: 6

Yarık ll yara.

Urgun mısın benüm gibi ol kaşı yaya

Sineñde şerhalarındur ey nâtüvân-ı ğam

2. **şerham:-m****Gazel 19**

Mısra: 9

Yara, yarık; dilim, parça.

N'ola hünin olsa şerham bâb-ı fenn-i 'aşkdur

Dürriyâ tahrîr olur zîrâ ki faşl-ı bâb sürh

3. **şerhalar:-lar****Gazel 44**

Mısra: 7

Yarık, yara.

Şerhalar açduğunuñ vecñi bu kim sînesine

Dil-i sevdâ -zede bir kâmet-i şîmsâd ister

4. **şerhayı:-y, -ı****Gazel 142**

Mısra: 5

Yarık, yara.

Tîğün ile sînemde olan şerhayı seyr it

Bâğ-ı ğamuñ olmuş yine ezhârî küşâde

şerha açdı:1. **şerha açdı:-dı****Gazel 102**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yara açmak.

Sîneme çok şerha açdı tîğ-i 'aşk-ı diltübâ

Yokdur ey Dürri muhaşşal lâle-zâra minnetüm

şerha açup:1. **şerha açup:-up****Gazel 39**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yara açmak.

Bana rahım eylesün derseñ o yâre derd-i dil göster

Ten-i zerd ü nizârûñ üzre açup şerha dil üzre göster

serhalar açdı:1. **şerhalar açdı:-dı****Gazel 153**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yaralar açmak, yaralamak.

Şerhalar açdı sineme bu dil-i zârı bilmedi
Mest-i şarâb-ı nâz olup itdügi kârı bilmedi

serhalar açduñ:

1. **serhalar açduñ:**-du, -ñ-lar

Gazel 148

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yaralar açmak, yaralamak.

Beni bî-'aql idüp evvel dile çok şerhalar açduñ
Yeter şimdengirü şâhum olan oldu giden gitdi

ser-i 'âşıkı:

1. **ser-i 'âşıkı:**-ı

Gazel 30

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Âşığın başı (top bağlamında).

Güy u çevgānuñ olur şahn-ı gam-ı 'aşkuñda
Sen kıyās itme ser-i 'âşıkı müftine gider

ser-i a'dāya:

1. **ser-i a'dāya:**-y, -a-ya

Gazel 60

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Düşmanların başı.

Âteş-i sūz-ı derūnum oldu eflāka mūmās
'Âkıbet olur ser-i a'dāya bir tağyire tās

ser-i bīmāruñı:

1. **ser-i bīmāruñı:**-uñ, -ı

Gazel 6

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hasta insan.

Çepçevre başumda görinen penbe-i dāğum
Döndürdü ser-i bīmāruñı çenbere cānā

ser-i felegi:

1. **ser-i felegi:**-ı

Mesnevi 1

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

Feleğin başı, kendisi.

Çengāline ser-i felegi almak olur mı

'Ankāya vü Simurğa dağı şalmak olur mı

ser-i havl-i sipāhı:

1. **ser-i havl-i sipāhı:**-ı

Mesnevi 1

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

Askerlerin başı, komutan.

Ol hıızr-ı yem-i cūdı o fermān-ber-i şāhı

Ol mefhar-ı akrān o ser-i havl-i sipāhı

ser-i kūh-ı şükūh:

1. **ser-i kūh-ı şükūh:**

Kaside 1

Mısra: 61

Kelime Tipi: -

Ululuk dağının zirvesi.

Berf-nāk olsa ser-i kūh-ı şükūh elbette

Dāmeninden olur ol demde anuñ āb revān

ser-i kūyuñda:

1. **ser-i kūyuñda:**-uñ, -da-uñda

Gazel 1

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sokak başı.

Mest-i dembeste-i 'aşkuñ olalı Dürri-i zār

Ser-i kūyuñda varup eylemez oldu ğavğā

ser-i mecnūnda:

1. **ser-i mecnūnda:**-da

Gazel 75

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Mecnun'un başı.

Ser-i Mecnūnda degül lāne-i murğ ey Dürri

Şarınur başına destār perīşān-ı firāk

ser-i peymāne-keşān kıldı:

1. **ser-i peymāne-keşān kıldı:**-dı

Kaside 1

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

Büyük kadehten şarap içenlerin başı kılmak.

Āh elinden ki beni pīr-i muğān-ı gerdūn

Kıldı meyhāne-i gamda ser-i peymāne-keşān

ser-i servi:

1. **ser-i servi:**-ı

Kaside 9

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

Servi ağacının başı (memduhun boyu bağlamında).

Gülsitān-ı 'adlūni hiç kimse ta'bir idemez

'Arşa peyveste ser-i servi vü naḥl-i 'ar'arı

ser-i 'uşşāk:

1. **ser-i 'uşşāk:**

Gazel 34

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Âşıkların başı. II Âşıklar.

Şavlecān-ı 'aşk yāruñ zūlf-i 'anber-büyüdur

Şahn-ı miḥnetde ser-i 'uşşāk anuñ güyüdur

ser-i zūlf-i sivehkār:

1. ser-i zülf-i siyehkâr:

Gazel 103

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) zalim zülfünün ucu.

Murgân-ı ğam itse n'ola başumda mekân

Mecnûn-ı ser-i zülf-i siyehkâr oldum

ser-i zülfine:

1. **ser-i zülfine:**-i, -n, -e

Gazel 151

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Zülfün ucu.

Meydân-ı maħabbetde ser-i zülfine diller

Manşûr-ı belâ-keş gibi âvîze degül mi

şerîf efendi:

1. **şerîf efendi:**

Kaside 5

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Şerîf Efendi (Özel isim).

Ya'ni Şerîf Efendi odur şimdi Cem-me'âb

Luţfindan eyler ol seni elbetde behre-yâb

serimüz göge erse:

1. **serimüz göge erse:**-se

Gazel 93

Mısra: 3

Kelime Tipi: Deyim

Başı göge ermek.

Ėadrimüz çünkü bilür yok serimüz erse göge

Başımız hırkaya gel ey dil-i şeydâ çekelim

seriv:

1. **seriv:**

Gazel 164

Mısra: 9

Servi II sevgili.

Cân-ı pür-tâba dime olmaz hevâ-dâr ol seriv

Ėadr-i 'uşşâkı ne bilsün tıfl-ı nevresdür dağı

serleri:

1. **serleri:**

Gazel 23

Mısra: 1

Baş, kağa l gönül.

Serleri erbâb-ı 'aşkuñ zîr-i çevgânuñdadur

Başımız ey şeh-süvâr nâr-ı meydânuñdadur

sermâve-i 'ömrüm:

1. **sermâve-i 'ömrüm:**-üm

Gazel 98

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ömür sermayesi.

Sermâve-i 'ömrüm varup ol hâce-i Ėüsne

Kâlâ-yı vişâli ile bâzâr ola dirdüm

sermende evledi:

1. **sermende eyledi:**-di

Kaside 9

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Utandırmak, mahçup duruma düşürmek.

Levhaşallâh ey 'adâlet-bağş çarĖı-ı çenberi

Nûr-ı 'adlûñ eyledi şermende mihr-i enveri

şermende itdi:

1. **şermende itdi:**-di

Kaside 9

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

Utandırmak, mahçup etmek.

Ruğları pejmürde-i reşk eyledi verd-i teri

Kâküli şermende itdi misk-i Ėîn-i ezferi

ser-menzil-i vaşlına:

1. **ser-menzil-i vaşlına:**-ı, -na

Gazel 54

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Vuslat, kavuşma durağı.

Dirîğâ irmedüñ ser- menzil-i vaşlına cânânunñ

Niçe yıldur ki deşt-i miğnet-i 'aşķında püyânuz

ser-pence-i:

1. **ser-pence-i:**--i

Gazel 23

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güç, kuvvet (avcı kuş bağlamında).

Dostum ser- pençe-i şâğn-i Ėamzeñden sakın

MurĖ-ı cân-ı nâtüvânun zülf-i fettânuñdadur

ser-püş-ı sürh:

1. **ser-püş-ı sürh:**

Kaside 3

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kırmızı başlık.

Yeşil destârını şarmış yine ser-püş-ı sürĖ üzre

Mişâl-i âl-i pür-iclâl ü muğtâr-ı beşer gonca

sersem:

1. **sersemdür:**-dür

Gazel 99

Mısra: 4

Şaşķın aşık.

Sâğar-ı luţfın görüp yârûñ şafâ sürdüñ bugün

Semm-i Ėam nûş eyledi âğyâr sersemdür bu dem

2. **sersem:**

Gazel 110

Mısra: 10

Şaşkın aşık.

Şāhum sözümi dinleye hiç dinlemez olduñ
Zehr-i ğam içerse beni sersem mi şanursın

sersem eylerse:

1. **sersem eylerse:**-r, -se

Kaside 6

Mısra: 54

Kelime Tipi: -

Sersemleştirmek.

Vaşfuñı eyledüm ammā ki kuşurum bildüm
N'ola eylerse beni semm-i hacālet sersem

sersem itdi:

1. **sersem itdi:**-di

Gazel 101

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Düşünemeyecek bir duruma getirmek, çok
şaşırtmak.*

Bu pîre-zen-i dehrüñ çok zehr-i ğamın yutdum
Âhîr bizi de itdi Ferhād gibi sersem

sersem olsa:

1. **sersem olsa:**-sa

Kaside 2

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

*Zihnini toplayamaz, bildiğini hatırlayamaz
durumda olmak.*

Zehr-i kahrıyla anuñ ejder-i düşmen mesmûm
Olsa muşt-i ğazabından n'ola a'dā sersem

serserî:

1. **serserî:**

Gazel 23

Mısra: 7

(Fa.) Boş yere.

Ġam degül gülzâr-ı kûyuñda gezerse serserî
Âşiyân-ı murğ-ı dil nañl-i ħurāmānuñdadur

2. **serserî:**

Kaside 9

Mısra: 78

Başı boş, avare.

‘Âşiyân eyler gelür elbette başımda benüm
Kalsa bir murğ-ı elem bi-lâne olşa serserî

ser-tā-be-pā:

1. **ser-tā-be-pā:**

Tarih 3

Mısra: 6

Baştan ayağa, tamamen.

Hân-ı ‘adālet-penāh şāh-ı muraşşa‘-külāh
Fitneyi itdi tebāh dehrde ser-tā-be-pā

2. **ser-tā-be-pā:**

Tarih 7

Mısra: 8

Baştan ayağa, tamamen.

Ṭurresi şan ṭurre-i dilber āsāsı evc-i çarḫ
Ḥaḫ budur ṭarz-ı muşanna‘dur anuñ ser-tā-be-pā

ser-tā-pā:

1. **ser-tā-pā:**

Gazel 126

Mısra: 12

Baştan aşağı ll her tarafa.

Olalı Dürrî hevā-yı zülfüññüñ ālüftesi
Ḥîrmen-i şabr u qarāruñ virdi ser-tā-pā yele

ser-te-ser:

1. **ser-te-ser:**

Gazel 102

Mısra: 15

Baştan başa, büsbütün.

Nür-ı ‘adliyle münevver oldu ‘ālem ser-te-ser
Kalmadı hiç āfitāb-ı tāb-dāra minnettüm

2. **ser-te-ser:**

Kaside 3

Mısra: 42

Baştan başa, büsbütün.

Bahār-ı devletüñde gülşen itdi mumdur şimāsı
Ḳıyās itme gülistānda açıldı ser-te-ser gonca

3. **ser-te-ser:**

Kaside 6

Mısra: 8

Baştan başa, büsbütün.

Ḥîl‘at ammā nice ḥîl‘at ki şu‘ā‘-ı ħurşîd
Ser-te-ser rişte-i zerrînidür anuñ müdġam

4. **ser-te-ser:**

Kaside 9

Mısra: 36

Baştan başa.

Cümleten pāk itdi dehri fitne vü āşübdan
Ser-te-ser ref‘ eyledi rûy-ı zemînden münkeri

ser-tîze:

1. **ser-tîze:**

Gazel 151

Mısra: 10

Keskin.

Bilmezlenüp ey Dürrî su‘āl eyleme derdüm
Urgunluğum ol ġamzesi ser-tîze degül mi

serv:

1. **serv:**

Kaside 4

Mısra: 8

Servi.

Şeh-i gül eyledi ezhârdan 'asâkir cem'
Fezâ-yı sahn-ı çemen içre çekdi serv 'alem

2. serv:

Kaside 4

Mısra: 67

Servi.

Ne serv ü serv-i serfirâz-ı gülşen-i efdâl
Ne serv ü serv-i dilârâ-yı bostân-ı himem

3. serv:

Kaside 4

Mısra: 68

Servi.

Ne serv ü serv-i serfirâz-ı gülşen-i efdâl
Ne serv ü serv-i dilârâ-yı bostân-ı himem

4. servdür:-dür

Gazel 43

Mısra: 5

Servi II Sevgilinin uzun boyu.

Gümüşden servdür ey şâh kıddüñ
O nazik sāğaruñ kâfûra beñzer

5. servüñ:-üñ

Gazel 140

Mısra: 4

Servi I servi boylu güzel.

Bir berg-i lutfını göresin şâyed ey gönül
Sür rûyuñ şu gibi o servüñ ayağına

6. serve:-e

Gazel 38

Mısra: 10

Servi ağacı.

Qadd-i cânânuma beñzer deyü kıddi Dürri
Serve gülşende yine cüy-ı firâvân dolaşır

serv oldı:

1. serv oldı:-dı

Kaside 4

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

Servi ağacı gibi olmak.

Cihân-ı re'fete gülzârdur derûn-ı dilüñ
Qadüñ o gülşene bir serv oldı hicr-i 'alem

server:

1. serveri:-i

Kaside 9

Mısra: 94

Baş, başkan, reis, ulu.

Dehr-i dün-perverdûr ol mürüvvet resmini
Sen mürüvvet kânısın ey mülk-i lutfuñ serveri

2. serveri:-i

Kaside 9

Mısra: 46

Baş, ulu, sultan.

Hazret-i Mahmûd Efendi fâzıl-ı devr-i zamân
Mâlik-i mülk-i beyân şehr-i fezâ'il serveri

ser-verüm idüñ:

1. ser-verüm idüñ:-üm , -idü, -ñ

Gazel 82

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Başkan, reis. II Sevgili.

Ol gün kanı bezmünde kebâb idi dil-i zâr
Ser-verüm idüñ câm-ı mey-i nâz iderdüñ

serv-i çemenden:

1. serv-i çemenden:-den

Gazel 26

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Çemenin servisi (güzelin uzun boyu karşılığında).

Nefha-ı kâküli kim bûy-ı semenden yegdûr
Qad-i bâlâsı dañi serv-i çemenden yegdûr

serv-i dilârâ-yı bostân-ı himem:

1. serv-i dilârâ-yı bostân-ı himem:

Kaside 4

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

Gayretler bahçesinin gönül süsleyen servisi.

Ne serv ü serv-i serfirâz-ı gülşen-i efdâl
Ne serv ü serv-i dilârâ-yı bostân-ı himem

serv-i hıramân:

1. serv-i hıramân:

Gazel 91

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Salınarak yürüten servi.

Dilâ şarşar-ı âhuñ kesme hergiz
Çün eyler o serv-i hıramân tenezzül

serv-i hıramânı:

1. serv-i hıramânı:-ı

Gazel 22

Mısra: 1

Kelime Tipi: Kalıp ifade

Salınarak yürüten servi boylu sevgili.

Âh ider dil kaçan ol serv-i hıramânı añar
Zâr olan bülbül-i güyâ gül-i handânı añar

serv-i kâmetüñ:

1. serv-i kâmetüñ:-üñ

Gazel 53

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Boyu selvi.

Biz o serv-i kâmetûn bir bende-i âzâdiyuz
Kayd u bend-i zûlf-i sünbül-fâma girmiş çıkmışuz

serv-i nâzum:

1. serv-i nâzum:-um

Gazel 41

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Naz servisi (Nazlı nazlı salınan servi boylu sevgili).

Serv-i nâzum lutfuña 'uşşâk-ı nālân muntazır
Beñzer ol bārâna kim ıştırâb-ı 'ummân muntazır

2. serv-i nâzum:-um

Gazel 95

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Naz servisi (Nazlı nazlı salınan servi boylu sevgili).

Serv-i nâzum hevâ-yı zûlfûñle
Bahır-i pür-ıztırâbdur gönölüm

3. serv-i nâzum:-um

Gazel 133

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Nazlı selvi; nazlı, işveli sevgili.

Dil-nevâzum gitme seyr-i gülşene ağıyâr ile
Serv-i nâzum eyleme gül gibi ülfet hâr ile

serv-i revan:

1. serv-i revân:

Gazel 147

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Salınan servi II Uzun boylu sevgili.

Ser-firâz olmada ol serv-i revân gıtdükçe
Pâyına düşmede 'uşşâk temâşâ büyüdi

2. serv-i revan:

Gazel 25

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Salına salına yürüyen uzun boylu, endamlı (sevgili).

Tâbiş-i gâmdan elem çekse n'ola 'uşşâk
Anlaruñ üstine ol serv-i revan sâye şalar

serv-i serfirâz-ı:

1. serv-i serfirâz-ı:--ı

Kaside 4

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

Başı dik servi (memduh bağlamında).

Ne serv ü serv-i serfirâz-ı gülşen-i efdâl
Ne serv ü serv-i dilârâ-yı bostân-ı himem

serv-i serkeşûn:

1. serv-i serkeşûn:-üñ

Kaside 4

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Baş kaldıran servi | kurumlu sevgili, mağrur güzel.

Bahâr yâsemeni şanki 'aşk-ı bî-cândur

Ki şarmaşur kıdine serv-i serkeşûñ muhkem

serv-kad-i yâre:

1. serv-kad-i yâre:-e

Gazel 144

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Selvi boylu sevgili.

Olaldan beste-i zûlfî vefâsın görmedüm gitdi
Hemân ol serv-kad-i yâre hevâ-dâr olduğum kaldı

serzenis:

1. serzeniş-i:--ı

Gazel 152

Mısra: 8

Baş kakma, sitem II (rakibin) eziyet cefası.

Dil gitdi yine Ka'be-i küyına şafâda
Hep serzeniş-i hâr-ı muğaylânı unutdı

şeşder-i cüd u şehâyı:

1. şeşder-i cüd u şehâyı:-y, -ı

Kaside 1

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Cömertlik tavlasi.

Şeşder-i cüd u şehâyı kapayup Hâtem-i Tayy
Dest-i âhir saña ey şâh-ı kerem didi hemân

şeşder-i cüdü:

1. şeşder-i cüdü:-ı

Kaside 6

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

Cömertlik tavlasi.

Kapayup şeşder-i cüdü der idi dest âhir
Görse ger sende olan cüd u şehâyı Hâtem

sev:

1. sevenden:-en, -den

Gazel 26

Mısra: 8

1. Sevgi beslemek, dostluk göstermek. 2. Aşık olmak. 3. Beğenmek, arzu göstermek.
'Aşıka cevri ü cefâ gayrıya lutf eylersin
Sevmeyenler seni yanuñda sevenden yegdür

2. sevmeyenler:-me, -y, -en, -ler

Gazel 26

Mısra: 8

1. Sevgi beslemek, dostluk göstermek. 2. Aşık olmak. 3. Beğenmek, arzu göstermek.

‘Aşıka cevri ü cefâ gayrıya lutf eylersin
Sevmeyenler seni yanuñda sevenden yegdür

3. **sev:**

Gazel 85

Mısra: 4

Sevgi beslemek, dostluk göstermek.

Açıktan itme şaķın yâr ile mu‘ameleñi
Sev anı cân u gönülden duyulmasun râzuñ

4. **sevmekle:-mek, -le**

Gazel 87

Mısra: 10

Sevgi beslemek, dostluk göstermek.

Rûy-ı zerdinden mi bilmem âh-ı serdinden midür
Dillere düşdi güzel sevmekle Dürri nâm-ı dil

5. **sevmez:-mez, -in**

Gazel 132

Mısra: 8

Sevgi beslemek, dostluk göstermek.

Dilber-i mâ’il-i ağıyara gönül virmem ben
Sevmezün hûsn ile ger Yûsuf-ı Ken‘ân olsa

6. **sevdüm:-dû, -m**

Gazel 98

Mısra: 1

Sevmek II muhabbet duymak.

Sevdüm o cefâ-kârı vefâdar ola dirdüm
Terk ide cefâsını baña yâr ola dirdüm

7. **sevdüğün:-düg, -üñ**

Gazel 138

Mısra: 10

Sevmek II muhabbet duymak.

Eylemezsin Dürriyâ beyhûde feryâd u figân
Sevdüğün bir bî-vefâ vü pür-cefâdur var ısa

8. **sevdüğümüz:-düg, -i, -müz**

Gazel 152

Mısra: 2

Sevmek II muhabbet duymak.

Dilber beni añmaz dil-i nâlânı unuttı
Ol sevdüğümüz demleri ol âni unuttı

9. **severmiş:-er, -miş**

Kıt'a 2

Mısra: 2

Sevmek.

Zenb-i mâ-dünü şirki Furkânda
İderin ‘afv severmiş idüñ hep

sevâb-ı zîbâ:

1. **sevâb-ı zîbâ:**

Tarih 8

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Gösterişli, en makbul sevap.

Görüp ey Dürri bu köprüyi didüm târîhin

Yapdı yolında Hâķuñ hayr sevâb-ı zîbâ

sevâd-ı dilin:

1. **sevâd-ı dilin:-in**

Gazel 124

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gönül karalığı.

Şad sâle devr olursa şeb-i zulm içre ben

Haşmuñ uram sevâd-ı dilin tîr-i âh ile

sevdâ:

1. **sevdâya:-y, -a**

Gazel 51

Mısra: 2

Şiddetli sevgi duygusu, aşk.

Şanmañ bedîd olan ruh-ı dilberde hâldür
Sevdâya uğradan beni o misk-i gazâldür

sevdâ-vı ‘aşk:

1. **sevdâ-yı ‘aşk:**

Gazel 150

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Aşk hevesi; kara sevda.

İtmese divâne ey Dürri beni sevdâ-yı ‘aşk

Ben mi isterdüm esîr-i zülf-i cânân olmağı

severseñ:

1. **severseñ:**

Mesnevi 1

Mısra: 127

...(y)ı seviyorsan, ...a hakkı için.

Ey bād-ı şabâ Hâzret-i Allâhı severseñ

Ol cây-ı ferâh-baħşa o yaylaķa giderseñ

sevķ:

1. **sevķine:-i, -n, -e**

Gazel 80

Mısra: 3

Heves, arzu.

Leblerüñ sevķine cân virse n’ola ‘âşıklar

Dil-i bîmâra şifâ rûķa ğidâdur diyerek

2. **sevķ:**

Gazel 153

Mısra: 8

Heves, arzu.

Bu dil-i pâ-bûrehnemüz ta’n-ı rakîbe bakmadı

Sevķ ile gitdi kūyına rencîş-i ħârî bilmedi

3. **sevķinden:-i, -n, -den**

Tarih 18

Mısra: 9

Heves, arzu.

Zühre gördi bu kaşrı şevkinden

Başladı rakşa bî-mecâl oldu

şevket:

1. **şevketi:-i**

Kaside 10

Mısra: 11

Büyüklük, azamet, heybet.

Gülzâr-ı dehre şimdi viren fer ü şevketi

Ne bülbülün şadâsı ne güller şafâsıdır

şevk-i 'aşkunda:

1. **şevk-i 'aşkunda:-un, -da**

Gazel 7

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Aşk arzusu, hevesi.

Şevk-i 'aşkunda şatardı her kişi kâlâsını

Uysa ey Dürri eger bâzâra evdeki hesâb

şevk-i ruh-ı vâri:

1. **şevk-i ruh-ı vâri:**

Gazel 84

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yanağının arzusu.

Gülşende idüp şevk-i ruh-ı vâri ile efgân

Ey Dürri varup bülbül-i gülzâra mı uyduñ

şevk-i vişâlün:

1. **şevk-i vişâlün:-ün**

Gazel 30

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kavuşma arzusu.

Görseñ ey mâh-likâ bād şanurduñ anı

Küyuña şevk-i vişâlün ile Dürri ne gider

şev degül:

1. **şey degül:**

Tarih 3

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Zor bir şey değil.

Bend-i kemend eylemek şâhı aña şey degül

Gayrıya düşvâr olan kâr olur aña kolay

sevâhat evleyen:

1. **seyâhat eyleyen:-y, -en**

Kaside 9

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

Yolculuk yapmak.

Görmedi çeşm-i cihân zâtuñ gibi bir hoş-ı şîşâl

Bulmadı mişlün seyâhat eyleyen bañr ü beri

şeyh:

1. **şeyh:**

Mesnevi 2

Mısra: 82

İhtiyar, pir.

Şovukluğuyla nef' yile o mîzâb

Civânı şeyh ider şeyhi ise şâb

2. **şeyhi:-i**

Mesnevi 2

Mısra: 82

İhtiyar, pir.

Şovukluğuyla nef' yile o mîzâb

Civânı şeyh ider şeyhi ise şâb

3. **şeyh:**

Gazel 110

Mısra: 5

Mürşit. II akıl hocası.

Ey şeyh hemân cennet ile tekeyeñ ögersin

Meyhâne ile gülşeni yâ kem mi şanursın

4. **şeyhi:-i**

Mesnevi 1

Mısra: 56

Ar. Tarikat kurucusu, bir tarikatta en yüksek

dereceye ulaşmış olan kimse.

Tesbîhi elinde dedeyüm diyü gezer mi

Şeyhi evine hû dimege gâhı gider mi

şeyh ekberi:

1. **şeyh ekberi:-i**

Kaside 9

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Şeyhü'l-Ekber Muhyiddin İbn Arabî (öl. 1240), el-

Fütuhâtü'l-Mekkiyye sahibi mutasavvıf.

Her kelâmuñ 'âleme bahş-ı fütühât itmede

Şimdi sensin hâşılı bu 'âlemüñ Şeyh Ekberi

şeyh hucendî:

1. **şeyh hucendî:**

Mesnevi 1

Mısra: 102

Kelime Tipi: -

Şeyh Hucendî.

Yâ anda mıdur sülhte başı Añmed Efendi

Görseydi öperdi elini Şeyh Hucendî

şeyh oluğı:

1. **şeyh oluğı:**

Mesnevi 1

Mısra: 100

Kelime Tipi: -

Şeyh Oluğı.

Yâ küşe-be-küşe yine şohbetleri var mı
Şeyh Oluğı başında da her 'işretleri var mı

şevh oluğıdur:

1. **şeyh oluğıdur:** -dur

Mesnevi 2

Mısra: **79**

Kelime Tipi: -

Şeyh Oluğı.

Biri Şeyh Oluğıdur gāyet a'lā

Teraḥ-riz ü feraḥ-baḥş u muşaffā

şevh yamānī:

1. **şeyh yamānī:**

Mesnevi 1

Mısra: **26**

Kelime Tipi: -

Şeyh Yamani.

Gördün mi ya sen Ḥazret-i Monla zamānı

Takvāsına reşk itmede mi Şeyh Yamānī

şevh-i cefā-kār-ı firāk:

1. **şeyh-i cefā-kār-ı firāk:**

Gazel 73

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Ayrılığın eziyet eden şeyhi.

Geçirüp rişte-i ālāmı dil-i sūrāḥa

Sübḥa-veş aldı ele şeyh-i cefā-kār-ı firāk

şevh-i harem:

1. **şeyh-i harem:**

Kaside 2

Mısra: **14**

Kelime Tipi: -

Medine şehri ve civarının muhafızı.

Ol kadar 'ayş u şafā üzre cihān kim cā'iz

Sāğar-ı bāde-i nāb ala ele şeyh-i harem

şevh-i işfahān:

1. **şeyh-i işfahān:**

Kaside 7

Mısra: **50**

Kelime Tipi: -

İsfahan şeyhi.

Baḥa çarḥuñ itdüğü zulmün göreydi zerresin

Kendüni Ḥaccāc zan eylerdi şeyh-i İşfahān

sevl evlevüp:

1. **sevl eyleyüp:** -y, -üp

Kaside 3

Mısra: **27**

Kelime Tipi: -

Sel eylemek.

Niçün sevl eyleyüp eşküñ revān itdün gülistānda

Sen ey bülbül dimez miydün ki şāyed ola ter gonca

sevr:

1. **seyre:** -e

Gazel 25

Mısra: **1**

Gezinti, gezme || temaşa, manzara.

Gider ağıyar ile seyre beni ferdāya şalar

Ḳays-veş bu dil-i bī-çāreyi şahrāya şalar

2. **seyre:** -e

Gazel 57

Mısra: **7**

Bakmak, seyretmek.

Meh-i cebinüñi ḥürşid-i rüyūñı seyre

Fütāde-dil seni leyl ü nehār arar bulmaz

3. **seyre:** -e

Gazel 136

Mısra: **3**

Seyretme, temaşa.

Açdı sükkān-ı felek seyre bu sūrı revzen

Anda şanmañ ki meh oldu yine peydā bu gice

4. **seyrine:** -i, -n, -e

Gazel 136

Mısra: **6**

Seyretme, temaşa.

Ḳuṭnular geydi donandı yine ḳuṭṭān-ı felek

Sūr seyrine gelüp itdi temāşā bu gice

5. **seyrümle:** -üm, -le

Kaside 8

Mısra: **55**

Temaşa II Düş.

Esb-i ṭab'-ı āsumān seyrümle olmaz hem-'inān

Ne Kemāl-i İşfahānī ne Ṣahīr-i Fāryāb

sevr eyle:

1. **sevr eyle:**

Gazel 89

Mısra: **7**

Kelime Tipi: -

Seyretmek, karşıdan bakmak.

Dāğ-ı bisyārumı destümde benüm seyr eyle

Oldı güyā ki müzeyyen yine dāl üstine gül

2. **sevr eyle:**

Gazel 94

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Seyretmek, karşıdan bakmak.

Seyr eyle sīnem üzre benüm kanlı yaremi

Oldı şükufte 'aşḳuñ ile ergüvān-ı ḡam

3. **sevr eyle:**

Gazel 89

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Seyretmek, bakmak.

'Aks-i ruhsârını seyr eyle bu çeşm-i terde
Düşdi güyâ ki hemân âb-ı zülâl üstine gül

4. **seyr eyle:**

Gazel 28

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İzle ve gör!

Keo mecâzî ise de dildeki 'aşkuñ dîrsün
Giderek cûları seyr eyle ki deryâya çıkar

seyr evleyen:

1. **seyr eyleyen:** -y, -en

Gazel 58

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bakmak, temaşa etmek.

Ruhsâr-ı âlüñi gören 'âşık gül istemez
Seyr eyleyen o kâkülüñi sünbül istemez

seyr evleyüp:

1. **seyr eyleyüp:** -y, -üp

Tarih 7

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Seyretmek, karşıdan bakmak.

Tarhını seyr eyleyüp Dürri didüm târîhîni

Kaşr-ı bālâ cāy-ı zībâ dil-güşâ 'âlem-nümâ

seyr iden:

1. **seyr iden:** -en

Gazel 22

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bakmak, izlemek.

Seyr iden giryemi beytû'l-hazen-i hicrânda

Kışsa-yı Yûsuf-ı gül-çehre-i Ken'ânı añar

2. **seyr iden:** -en

Gazel 51

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bakmak, izlemek.

Evşâf-ı gerdeninde bu şi'rüm o dilbertün

Ey Dürri seyr iden didi 'ıkdü'l-le'aldür

3. **seyr iden:** -en

Tarih 8

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Bakmak, izlemek.

Seyr iden bu şuyı pür nice baħr zann eyler

Köpürüp çağlayarak taşduğı dem rûz-i şitâ

seyr iderin:

1. **seyr iderin:** -er, -in

Gazel 1

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bakmak, izlemek.

Bir cilâ virdi ki mir'ât-ı dile şaykal-ı 'aşk

Şüretün seyr iderin her ne zamân bakşam aña

seyr idince:

1. **seyr idince:** -ince

Kaside 9

Mısra: 54

Kelime Tipi: -

Bakmak, temaşa etmek.

Bir nakış bağladı gülşen kim hezâr ezhâr ile

Aña şad taħşin iderdi seyr idince Āzeri

seyr idün:

1. **seyr idün:** -ün

Gazel 89

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bakmak, izlemek.

Ruħunuñ şokmış o sultân-ı cemâl üstine gül

Seyr idün niçe yakışmış gül-i âl üstine gül

seyr idüp:

1. **seyr idüp:** -üp

Kaside 7

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Bakmak, temaşa etmek.

Seyr idüp mercân-ı baħr-i luṭf-i bî-pâyānuñı

Bâğda pejmürde-i reşk oldı naħl-i ergüvân

seyr it:

1. **seyr it:**

Gazel 18

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Deyim**

Gezmek, gezinmek || temaşa etmek.

Yâr ile gülşene çık âb-ı 'izârın seyr it

Nitdigün sen de gör ey Dürri-i bîmâr feraħ

2. **seyr it:**

Gazel 56

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İzlemek. Temaşa etmek.

Destüne cām-ı Cem al 'âlemi seyr it zîrâ

Varmayan mey-kedeye 'ârif-i âgâh olma

3. **seyr it:**

Gazel 142

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Seyretmek, bakmak.

Tiğün ile sînemde olan şerhayı seyr it

Bâğ-ı gamuñ olmuş yine ezhârı küşâde

sevr itdirür:1. **sevr itdirür:**-dir, -ür**Gazel 122**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

İzlemek. Temaşa etmek.

Dizüp dūr-i sūhanin silk-i mıştara Dürri

Belâgat ehline sevr itdirür nice lü'lü'

sevr itdürüp:1. **sevr itdürüp:**-dür, -üp**Gazel 4**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Seyretmek, izlemek.

Hâl-i gerdânuñ ki sevr itdürüp öldürme beni

Khanımı boynuna alma şağın ey meh-liqâ

sevr olur:1. **sevr olur:**-ur**Mesnevi 2**

Mısra: 126

Kelime Tipi: -

Bakmak, seyretmek, temaşa etmek.

Refî'dür ol maḥal mihr-i cihāndan

Olur püşt-i hüma sevr ol mekāndan

sevre çıkmış:1. **sevre çıkmış:**-mış**Gazel 133**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gezmeye, dolaşmaya çıkmak.

Yolda gördüm yâri almış gamzesi tîğın ele

Seyre çıkmış şanki bir cellâddur hünkâr ile

sevre gel:1. **sevre gel:****Gazel 5**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Seyretmek.

Dâğ-ı sinem gül-i ter bülbül dil-i nağme serâ

Seyre gel daḡı neler var bu bâğa cânâ

sevre gelince:1. **sevre gelince:**-ince**Tarih 18**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Seyretmek.

Seyre gelince eyledükde hemân

Reşk ile 'andelîb-i lâl oldu

sevr-i bâğa:1. **sevr-i bâğa:**-a**Gazel 89**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Bağ gezmesine çıkmak.

Seyr-i bâğa gele şâyed diyü ey Dürri yâr

Dâ'imâ yola bakar çıkdı nihâl üstine gül

sevr-i deryâdan:1. **sevr-i deryâdan:**-dan**Gazel 66**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Deniz gezintisi.

Ben gözüm yaşını deryâ eyledüm gelsün hemân

Seyr-i deryâdan iderse Dürriyâ dildâr hâz

sevr-i gül-i gülzâr:1. **sevr-i gül-i gülzâr:****Gazel 66**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gülü seyretme, sevgiliyi görme.

La'lüñi ki öpdüm ruḡuñ gördüm derüm şafâlar

eyledüm

Virdi baña nûş-ı mey seyr-i gül-i gülzâr hâz

sevr-i gülşene:1. **sevr-i gülşene:**-e**Gazel 133**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gülbahçesi gezintisi.

Dil-nevâzum gitme seyr-i gülşene âgyâr ile

Serv-i nâzum eyleme gül gibi ülfet hâr ile

sevr-i rüya:1. **sevr-i rüya:****Gazel 123**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Rüyanın seyri.

Eyleme ümmîd-i büse seyr-i rüya kâ'il ol

Çünkü ey dil âfitâb-ı pür-ziyâ girmez ele

2. **sevr-i rüya:**-a**Gazel 123**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) yüzünü seyretme.

Eyleme ümmîd-i büse seyr-i rüya kâ'il ol

Çünkü ey dil âfitâb-ı pür-ziyâ girmez ele

sevrü:1. **sevrümle:**-m, -le**Kaside 7**

Mısra: 80

Gezme, dolaşma II hız.

Ne Zahir-i Feryabi ne Kemal ü Enveri
Esb-i tab'-i asuman seyrümle olmaz hem-'inân

sevtân:

1. şeytân:

Mesnevi 3

Mısra: 58

A. şeytan.

Ğayetle müdemmağ kişiye beñzer ol oğlan
Pek kendüni görmüş giderek olur o şeytân

sevtânîlû:

1. şeytânîlû:-ı

Gazel 162

Mısra: 8

Şeytanlık etmek, şeytanca davranmak.

Cennet-i küyuña koyma ol rakıbe virme yüz
Âdemi alur şakın vardur anuñ şeytânîlû

sevvâh-ı 'âlem:

1. seyyâh-ı 'âlem:

Mesnevi 4

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Dünyayı gezen, gezgin.

Qanı bir seyyâh-ı 'âlem gördi mi gelsün disün
Âb-ı kevşer hâk-ı 'anber böyle yaylak-ı cihân

sevvâre:

1. seyyâreler:-ler

Kaside 1

Mısra: 24

Güneş'in etrafında dolaşan gezegen.

Hâdim-i hâk-i deri olmağ ile neyyir-i çarh
Buldı seyyâreler içre bu kadar 'izzet ü şân

sevid:

1. seyyidi:-i

Kaside 9

Mısra: 22

Efendi, bey; ağa; ileri gelen, baş, başkan.

'Adlinüñ hiç haddi yok fażluñda ammā bi-hisāb
Seyyidi ilzām ider tilmizinüñ bir kemteri

sevid-i 'aşr olsa:

1. şeyyid-i 'aşr olsa:

Kaside 4

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

Asrın, devrin önderi olmak.

Anuñla bahş-i feżā'il olunmak emr-i muhāl
'İlimde şeyyid-i 'aşr olsa da olur mülzem

sevid-i 'aşrı:

1. seyyid-i 'aşrı:-ı

Kaside 2

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Asrın seyyidi, efendisi.

Nice fâzıl ki anuñ medrese-i fâzlında
İde kim sülhatesi seyyid-i 'aşrı mülzem

sevid-me'âb:

1. seyyid-me'âb:

Kaside 8

Mısra: 22

Efendilerin sığınağı (olan).

Mihr-i gerdün-ı fâzilet mäh-i evc-i ma'rifet
Necm-i burc-ı mekrümet fehham-e-i seyyid-me'âb

sezâ:

1. sezâ:

Gazel 17

Mısra: 4

Uygun, münasip.

Varmağ sür-ı bahâra kendini tezyin içün

Başına dür düzse şebnemden sezâ zerrin kadeh

sezâ-yı efser-i şâhân:

1. sezâ-yı efser-i şâhân:-sı

Gazel 54

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sultanların tacına layık, yaraşır. (şiir bağlamında).

Sezâ-yı efser-i şâhân iken güftârimuz Dürrî

Hayıflar dâyimâ zîr-i yem-i miñnetde pinhânuz

sî dü-sâl:

1. sî dü-sâl:

Kaside 9

Mısra: 87

Kelime Tipi: -

Otuz iki yıl.

Sî dü-sâl oldı tereddüd ideli dergâhuña

Sebeb ihsânüñ 'atâ kıl eyle luţf-ı bihteri

sîb-i zenaḥdânına:

1. sîb-i zenaḥdânına:-ı, -na

Gazel 21

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Elmaya benzeyen güzel çene.

Dilberüñ sîb-i zenaḥdânına beñzer var ise

Mîve-i gül-zâr-ı cennet ola hem-râza lezîz

sıcağ:

1. sıcağ:-a

Gazel 5

Mısra: 2

Isısı yüksek olan, ısınmış, sıcak.

Ṭayanup ḥüsnüñ ile şimdi bucağ cānā

Gel düşürme beni cevruñle sıcağ cānā

şifâ:**1. şifâ:****Gazel 80**

Mısra: 4

Derman, deva, ilaç.

Leblerün şevkine cân virse n'ola 'aşıklar

Dil-i bîmâra şifâ rûha ğidâdur diyerek

şifâhâne-i ihsânuñdan:**1. şifâhâne-i ihsânuñdan:****Kaside 2**

Mısra: 83

Kelime Tipi: -

Cömertlik, iyilik hastanesi.

Ey keremkâr şifâhâne-i ihsânuñdan

İderin şimdi o mecrûha recâ-yı merhem

2. şifâhâne-i ihsânuñdan: -uñ, -dan**Kaside 2**

Mısra: 83

Kelime Tipi: -

Cömertlik şifahanesi.

Ey keremkâr şifâhâne-i ihsânuñdan

İderin şimdi o mecrûha recâ-yı merhem

sifâl:**1. sifâl:****Gazel 90**

Mısra: 6

Çanak, kadeh (Ferhad'ın başı bağlamında).

Şimdi şahbâ-yı melâmetdür benüm nûş itdügüm

Kelle-i Ferhâddan alsam ele n'ola sifâl

şifâ-sâz ol:**1. şifâ-sâz ol:****Kaside 9**

Mısra: 81

Kelime Tipi: -

İyileştirmek, şifa vermek.

Merhem-i bih-bûd-ı lutfuñla şifâ-sâz ol meded

Ey şifâ-yı hikmetün 'allâme-i dâniş-veri

şifâ-sâz olmaduñ:**1. şifâ-sâz olmaduñ: -ma, -du, -ñ****Gazel 144**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İyileştirmek, iyi etmek.

Şifâ-sâz olmaduñ derd-i derûna ey tabîbüm hayf

Ümîd-i şerbet-i la'lûñle bîmâr olduğum kaldı

şifâ-yı hikmetün:**1. şifâ-yı hikmetün: -uñ****Kaside 9**

Mısra: 82

Kelime Tipi: -

Hakikat sırrının şifası.

Merhem-i bih-bûd-ı lutfuñla şifâ-sâz ol meded

Ey şifâ-yı hikmetün 'allâme-i dâniş-veri

sifle-tab':**1. sifle-tab'a: -a****Gazel 95**

Mısra: 12

Sefil tabiatlı (kimse).

Yemm-i hikmetdür 'ârife Dürri

Sifle-tab'a serâbdur gönlüm

şığış:**1. şığışmaz: -maz****Gazel 140**

Mısra: 12

Sıkı sıkıya yerleşmek, bir yere zorla girmek.

Dürriye iltifât ideli gülsitânda yâr

Gül-deste-i şafâsı şığışmaz kucağına

şihâb:**1. şihâb:****Kaside 5**

Mısra: 54

*Gökyüzünde bazen akıp gittiği görülen ateş**parçası.*

Nâzil olup 'adûña senün çarğdan 'azâb

Tîr ola düşmenün diline dâyimâ şihâb

2. şihâb:**Kaside 7**

Mısra: 93

Akan yıldız.

Düşmen-i bed-ğāhuñuñ bağına tîr olup şihâb

Kelle-i a'dāña çarğ ola senün gürz-i girân

şihâb atıldı:**1. şihâb atıldı: -dı****Kaside 8**

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

*Yıldız, kıvılcım atılmak II yıldız kayması; kıvılcım**sıçramak.*

Bād-ı āhum cāmi'-i çarğa virince zelzele

Düşdi bir kandîli anuñ şanma atıldı şihâb

sîh-i cefâ:**1. sîh-i cefâ:****Gazel 109**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Eziyet şişi.

Künc-i ğamda n'ola ney gibi enin eyler isem

Bağrumı deldi benüm sîh-i cefâ neyleyeyin

sîh-i ğamda:1. **sîh-i ğamda:-da****Gazel 95**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gam demiri, şişi.

N'ola feryâd idersem ey meh-rû

Sîh-i ğamda kebâbdur gönlüm

sîh-i mihnetle:1. **sîh-i mihnetle:-le****Gazel 36**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sıkıntı şişi, sıkıntı.

Sîh-i mihnetle felek bağırunı delmiş anuñ

Nây hep derd-i dil-i pür- nağamından söyler

sîh-i 'aşkuñ:1. **sîh-i 'aşkuñ:-uñ****Gazel 116**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aşkın şişi.

Sîh-i 'aşkuñ bağırunı delmiş hezârân neylesün

İtmesün ney gibi ey gül âh u efgân neylesün

sihrbâz:1. **sihrbâz:****Gazel 120**

Mısra: 8

Büyücü.

Geh gül görünür ol ruḥı âlûñ gehî âteş

İtdüñ bizi hayrân ne sihrbâz güzelsin

şikâr ider:1. **şikâr ider:-er****Kaside 11**

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Avlamak.

İçinde mâhî-i ğam durma ğavṭa-ḥorlık ider

Şikâr ider anı her laḥza bu dil-i nālân

şikâr ola:1. **şikâr ola:-a****Gazel 134**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Av olmak.

Dâm-ı niyâzı eyleyegör der-kemîn müdâm

Şâyed saña o gözleri âhû şikâr ola

şikâr olmaz:1. **şikâr olmaz:-maz****Gazel 123**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Av olmak.

Ey göñül dâm-ı niyâz ile şikâr olmaz o yâr

Aña çok himmet gerekdür ol hümâ girmez ele

şikâr üzre olur:1. **şikâr üzre olur:-ur****Gazel 130**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Av peşinde olmak. (söylenmemiş söz bağlamında).

Gözüm dutsa kaçan kim bir hümâ-yı ma'nî-i bikri

Olur şehbâz-ı ṭab'um anı elbette şikâr üzre

şikâyet:1. **şikâyeti:-i****Kaside 4**

Mısra: 85

Sızlanma, yakınma.

Gider şikâyeti şimdengirü ki oldı saña

Duâ'-yı devleti elzem ğenâ-yı ḳadri ehem

şikâyet eyleme:1. **şikâyet eyleme:-me****Gazel 158**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sitem, şikâyet etmek.

Şikâyet eyleme ey dil saña cevri eylese dilber

Budur âyin-i ğaddârı budur resm-i sitemkârı

şikâyet eyler:1. **şikâyet eyler:-r****Kaside 7**

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

Yakınmak, söylenmek, memnuniyetsizliğini ifade etmek.

Görse ger bir kimseden bir kimse şimdi dest- bürd

Cân atup saña kaçır eyler şikâyet râygân

şikâyet idemez:1. **şikâyet idemez:-e, -mez****Gazel 3**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Şikâyetle bulunmak.

İdemez oldum şikâyet kimseye ol şâhdan

Anlaruñ da diñlerüm hep sözleri andan yaña

şiken:1. **şiken:-di****Gazel 12**

Mısra: 5

Kıvrım, büküm.

Bildi tekrâr dilüm derdini çözdü şiken
Okudu nâmemi ol şâh-ı melâhat kat kat

şikest:

1. şikest:

Gazel 10

Mısra: 1

Far.kırılmış,kırma,kırılma.

Eyledi seng-i havâdiş cām-ı şāhbāy şikest
İtdi ahîr hâtır-ı rindân rüsvây şikest

2. şikest:

Gazel 10

Mısra: 2

Far.kırılmış,kırma,kırılma.

Eyledi seng-i havâdiş cām-ı şāhbāy şikest
İtdi ahîr hâtır-ı rindân rüsvây şikest

3. şikest:

Gazel 10

Mısra: 4

Far.kırılmış,kırma,kırılma.

Ebruvānuñ dilberā luṭf eyle berçin eyleme
Lâzım olur ğamzeñe gel eyleme yâri şikest

4. şikest:

Gazel 10

Mısra: 6

Far.kırılmış,kırma,kırılma.

Māh-ı nev şanma felekde senüñ ah-ı 'âşıkān
Eyledi fânüs-ı mihr-i 'âlem-ārây şikest

5. şikest:

Gazel 11

Mısra: 4

Far.kırılmış,kırma,kırılma.

Cilve-ger olmadı 'aks-i ruḥ-i âlûñ bir kez

İdeli seng-i sitem âyine-i kalbi şikest

şikest itdi:

1. şikest itdi:-di

Gazel 10

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kırmak, bozmak.

Bezm-i ğamda Dürriyā ol şāh-ı hüsne göz kıpar

Şanma bād itdi habāb-ı cām ü şāhbāy şikest

şikest itme:

1. şikest itme:-me

Gazel 10

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kırmak, parçalara ayırmak.

Dilberā eyle hāzer her pāresi hançer olur

İtme şemşir-i dil-i 'uşşāk-ı şeydāy şikest

şikeste:

1. şikeste:

Gazel 43

Mısra: 9

Kırık, kırılmış.

Şikeste seng-i ğamla şişe-i zevk

Hemān Dürrī dil-i meksūra beñzer

şikeste-hâtır ider:

1. şikeste-hâtır ider:-er

Gazel 85

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Gönül kırmak.

Şikeste-hâtır ider miydi Dürriyā seni yār

Başuñda olmasa böyle eger senüñ yazuñ

sil:-

1. sil:

Kaside 8

Mısra: 69

(Gözyaşı) silmek.

Luṭf idüp sil eşk-i çeşmüm destmāl-i luṭf ile

Hâtır-ı vîrānumı mi'mār-ı ihsānuñla yap

sil:

1. silüp:-üp

Gazel 159

Mısra: 3

Silmek (Gözyaşı silmek).

Sirişk-i çeşmi silüp dest-māl-i luṭfuñla

Ġaribüñe daḥi şefkat zamānı gelmedi mi

2. siler:-er

Kaside 3

Mısra: 20

Silmek (Gözyaşı silmek).

Gülistān içre gördüm dest-māl-i haylī āl olmuş

Meger kim hün-ı eşk-i bülbül-i zārı siler gonca

silk-i beyāndur:

1. silk-i beyāndur:-dur

Kaside 2

Mısra: 103

Kelime Tipi: -

Beyan, söz söyleme ipliği.

Fikrüm ol silk-i beyāndur ki nazîri yokdur

Anda güyâ ki ma'ānī dūr-i pāk-i manzem

silk-i mıstara:

1. silk-i mıstara:-a

Gazel 122

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Mıstar dizisi. (yazmak eylemi bağlamında).

Dizüp dūr-i sūḥanın silk-i mıştara Dürri

Belāgat ehline seyr itdirür nice lü'lü'

silk-i 'ilm-i hünerdür:

1. **silk-i 'ilm-i hünerdür:-dür**

Kaside 4

Mısra: 57

Kelime Tipi: -

Marifet ilminin yazılmış eseri.

O silk-i 'ilm-i hünerdür ki ṭab'-ı bā-ḥiredüñ

Daḳıḳ ma'niler anda le'ālî-i munazzam

sille-i şavlecân-ı zülf:

1. **sille-i şavlecân-ı zülf:**

Gazel 153

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) kıvrımlı zülfünün belası.

Sille-i şavlecân-ı zülf şöyle dokundu kim aña

Rûy-ı zemînde gûy-ı dil cây-ı qarârı bilmedi

sîm-âb:

1. **sîm-âb:**

Kaside 1

Mısra: 35

Civa (hareketli olma bağlamında).

Ra'se-nâk eyleye endâmını hem-çün sîm-âb

Nigeh-i ḥışmına düş olsa eger kûh-ı girân

şimden sonra:

1. **şimden sonra:**

Kaside 7

Mısra: 73

Kelime Tipi: -

Bundan sonra. artık.

Aña lâzım geldi şimden sonra kendüm bilürüm

Dürri-i şehvâr-ı yem-i ṭab'um idem bir bir beyân

şimdengerü:

1. **şimdengerü:**

Gazel 5

Mısra: 5

Artık / bundan böyle / bundan sonra.

Öperüz la'lüñü şimdengerü ḥaṭṭuñ geldi

Kim bakar vaḳt-i bahâr oldu yasağa cânâ

2. **şimdengerü:**

Gazel 16

Mısra: 8

Artık, bundan böyle, bundan sonra.

Gördiler sinemde yârüñ tığ-i 'aşkı yâresin

Bildiler şimdengerü urğunluğum inkâr güç

şimdengirü:

1. **şimdengirü:**

Gazel 63

Mısra: 8

Artık, bundan sonra.

Çünkü düşdük dām-ı zülf-i müşk-fâm-ı dilbere

Umma sen şimdengirü ey murğ-ı cân andan ḥalâş

2. **şimdengirü:**

Gazel 96

Mısra: 10

Artık, bundan sonra.

Sâkiyâ 'ayş u şafâ demleridür sağarı sun

Elem ü guşşayı şimdengirü berbâd idelüm

3. **şimdengirü:**

Gazel 102

Mısra: 4

Artık, bundan sonra.

Virdi ğarḳa fûlk-i dil girdâb-ı 'aşkuñda qarâr

Ḳalmadı şimdengirü hiç rûzgâra minnetüm

4. **şimdengirü:**

Gazel 112

Mısra: 12

Artık, bundan sonra.

Nevbahâr oldu güzellendi cihân ey Dürri

Cânib-i gülşene şimdengirü yârân yürisün

5. **şimdengirü:**

Gazel 148

Mısra: 6

Artık, bundan sonra.

Beni bî-'aḳl idüp evvel dile çok şerhalar açduñ

Yeter şimdengirü şâhum olan oldu giden gitdi

6. **şimdengirü:**

Kaside 4

Mısra: 85

Artık, bundan sonra.

Gider şikâyeti şimdengirü ki oldu saña

Duâ'-yı devleti elzem şenâ-yı ḳadri ehem

7. **şimdengirü:**

Kaside 7

Mısra: 89

Artık, bundan sonra.

Vâcib oldur kim du'ânı eyleye şimdengirü

Âmin âmin diye tâ kim sâkinân-ı âsumân

8. **şimdengirü:**

Kaside 8

Mısra: 74

Artık, bundan sonra.

Çünkü taḳrîr eyledüm ḥâlî dil-i sultânuma

İdeyüm şimdengirü ḥayr du'â-yı bā-şavâb

9. **şimdengirü:**

Kaside 9

Mısra: **101**

Artık, bundan sonra.

Kıl du'â-yı devletin şimdengirü iksârı ko
Dürriyâ bağş-ı şudâ' eyler kelâmuñ ekşeri

şimdi:

1. **şimdi:**

Gazel 5

Mısra: **1**

Şimdi.

Ṭayanup hüsnuñ ile şimdi bucağa cānā
Gel düşürme beni cevruñle sıcağa cānā

2. **şimdi:**

Gazel 84

Mısra: **5**

Şimdi.

Evvel baña rahım eyler idüñ şimdi ne oldı
Ey baht-ı siyeh sen daği dildāra mı uyduñ

3. **şimdi:**

Gazel 90

Mısra: **5**

Şimdi.

Şimdi şahbā-yı melāmetdür benüm nüş itdügüm
Kelle-i Ferhāddan alsam ele n'ola sıfāl

4. **şimdi:**

Gazel 102

Mısra: **11**

Şimdi.

Kaği-i şehri oldı şimdi bir kerem-kār-ı cihān
Yümn-i teşrifiyle yokdur bir diyāra minnetüm

5. **şimdi:**

Gazel 137

Mısra: **2**

Şimdi.

İçecek geldi hemān

neşve-i şahbā gözüme

Düze gelmezse n'ola şimdi bu dünyā gözüme

6. **şimdi:**

Gazel 162

Mısra: **10**

Şimdi.

'İd-i adhā-i vişāle şakla şāhum cānumı
Yok yere şimdi telef itme gel ol kurbānlığı

7. **şimdi:**

Kaside 2

Mısra: **100**

Şimdi.

Bā-ḥuşuş ola benüm tab'-ı mu'āf-ı kārüm
Şimdi dehr içre süḥan-senc ile meşhūr-ı 'alem

8. **şimdiden:-den**

Mesnevi 3

Mısra: **54**

Şimdi.

Kem nesneye yeltendi hele tazeliginde
Şimdiden anuñ kızb ü 'araz pirliginde

9. **şimdi:**

Gazel 20

Mısra: **8**

İçinde bulunulan zamanda, bu anda, el'an.

Deşt-i cünūnda geşt iderin yalnız müdām

Vādi-i 'aşkda hele şimdi benüm ferid

10. **şimdi:**

Kaside 9

Mısra: **10**

İçinde bulunulan zamanda, bu anda, el'an.

Āb-ı 'adlūñ 'ālemi şol deñlü sırāb itdi kim

Gitdiler baḥrūñ ser-ā-pā şimdi hep mähileri

11. **şimdi:**

Gazel 11

Mısra: **5**

Şu anda, Hāl-i hazırda.

N'ola ger gavṭa-ḥor-i baḥr-i ḡam olsağ şimdi
Aşinā idi göñül 'aşkuñ ile rüz-i elest

12. **şimdi:**

Gazel 17

Mısra: **6**

Şu anda, Hāl-i hazırda.

Pâyına yüz sürdi dildāruñ gezerken gülşeni
Şimdi ḥalkuñ başına çıksa n'ola zerrin kadeḥ

13. **şimdi:**

Gazel 148

Mısra: **3**

Şu anda, Hāl-i hazırda.

Saḡa bî-iḥtiyār üftāde oldum şimdi ey sākī
Görince bāde-yi la'l-i lebūñ dil kendiden gitdi

14. **şimdi:**

Gazel 151

Mısra: **2**

Şu anda, Hāl-i hazırda.

Ol şūḥ-ı cihānuñ müjesi nize degül mi

Şimdi yine kaşdı dil-i nāçize degül mi

15. **şimdi:**

Gazel 162

Mısra: **13**

Şu anda, Hāl-i hazırda.

Ol ḡazāl-i nāza kırmış şimdi dil dām-ı niyāz
Deşt-i 'aşk içre odur Dürri anuñ püyānlığı

16. **şimdi:**

Gazel 163

Mısra: 3

Şu anda, Hâl-i hazırda.

Dirîğ künc-i firâkunda şimdi ey meh-rû
O zevk-i müy-miyânun baña hayâl oldı

17. **şimdi:**

Kaside 1

Mısra: 105

Şu anda, Hâl-i hazırda.

Şimdi 'afv eyle kuşurum yine hîdmet bâkî
Medh-i zâtında olupdur bilürin çok nokşân

18. **şimdi:**

Kaside 2

Mısra: 84

Şu anda, Hâl-i hazırda.

Ey keremkâr şifâhâne-i ihsânından
İderin şimdi o mecrûha recâ-yı merhem

19. **şimdi:**

Kaside 3

Mısra: 26

Şu anda, Hâl-i hazırda.

Birez bezm-i gülistânda açıldı la'l-i dilberden
Zebân-ı hâl ile virdi bize şimdi haber gonca

20. **şimdi:**

Kaside 3

Mısra: 38

Şu anda, Hâl-i hazırda.

Çemende mihr-i ruhsârın görüp oldı gül-i handân
Yine şimdi çerâğı mihr-i enverden yaçar gonca

21. **şimdi:**

Kaside 5

Mısra: 23

Şu anda, Hâl-i hazırda.

Ya'ni Şerîf Efendi odur şimdi Cem-me'âb
Luţfindan eyler ol seni elbetde behre-yâb

22. **şimdi:**

Kaside 7

Mısra: 27

Şu anda, Hâl-i hazırda.

Nâvek-endâz -ı fezâ'-yı ma'rifetsin şimdi sen
Olamaz kıvıms-i kuzah saña kepâde bir kemân

23. **şimdi:**

Kaside 7

Mısra: 41

Şu anda, Hâl-i hazırda.

Görse ger bir kimseden bir kimse şimdi dest- bürd
Cân atup saña kaçar eyler şikâyet râygân

24. **şimdi:**

Kaside 8

Mısra: 7

Şu anda, Hâl-i hazırda.

Mübtelâyum şimdi bir dildâr-ı meh-ruhsâra kim
Pertev-i mir'ât-ı rüyuındur felekde âfitâb

25. **şimdi:**

Kaside 9

Mısra: 4

Şu anda, Hâl-i hazırda.

Şol kadar envâr-ı 'adlûn 'âleme virdi ziyâ
Oldı zâhir çeşm-i nâ-bînâya şimdi her beri

26. **şimdi:**

Kaside 9

Mısra: 24

Şu anda, Hâl-i hazırda.

Her kelâmuñ 'âleme bahş-ı fütûhât itmede
Şimdi sensin hâşılı bu 'âlemüñ Şeyh Ekberi

27. **şimdi:**

Kaside 9

Mısra: 39

Şu anda, Hâl-i hazırda.

Şimdi devrinde perîşân-hâtır aslâ kalmadı
Eyledi bād-ı şabâ var ısa zülf-i dilberi

28. **şimdi:**

Kaside 9

Mısra: 74

Şu anda, Hâl-i hazırda.

Bilmezin cevri ü cefâ mı yoğsa ihsân mı hele
Var derûnında saña şimdi anuñ bir muzmeri

29. **şimdi:**

Kaside 10

Mısra: 11

Şu anda, Hâl-i hazırda.

Gülzâr-ı dehre şimdi viren fer ü şevketi
Ne bülbülün şadâsı ne güller şafâsıdır

30. **şimdi:**

Kaside 12

Mısra: 3

Şu anda, Hâl-i hazırda.

Şimdi bir âteş-i gam var ki dil-i şeydâda
Şerer-i kemteri süz-efgen-i nâr-i Nemrüd

31. **şimdi:**

Tarih 19

Mısra: 3

Şu anda, Hâl-i hazırda.

Şimdi o bir fâzıl-ı 'aşrı bulup
Eyledi dîvânına revnak-fezâ

32. **şimdi:**

Gazel 32

Mısra: 7

Şimdi, şu anda.

Şorun bād-ı şabāya çin-i zülfinden gelür şimdi
Bilür ahvālını dildāruñ anda çok haber vardır

33. **şimdi:**

Gazel 41

Mısra: 8

Şimdi, şu anda.

Küşte-i şemşir-i gânzem eylerim dermiş beni
Şimdi bu ihsânuna dildārımuñ cān muntazır

34. **şimdi:--i-i**

Gazel 52

Mısra: 4

Şimdi, şu anda.

Ğırre olma dil-i pülāduña ey çarh-ı şagir
Şimdi biz şaht- kemān u ğam-ı ğurbet çekerüz

35. **şimdi:**

Gazel 102

Mısra: 18

Şimdi, şu anda.

‘Ömrini itsün ziyāde devletin kılsun füzün
Şimdi budur hażret-i perverdigāra minnetim

36. **şimdi:**

Gazel 103

Mısra: 5

Şimdi, şu anda.

Kalmadı benüm şabr u sükūnum şimdi
Pervāne-i şem’-i ruḥ-ı dildār oldum

37. **şimdi:**

Gazel 104

Mısra: 4

Şimdi, şu anda.

Dil-i ḥālūmi benüm tāb-ı temüz-ı ‘aşkuñ
Baht u taht eyledi şimdi yine ey yār-i besim

38. **şimdi:**

Gazel 125

Mısra: 9

Şimdi, şu anda.

Şimdi ḥayāl-i lü’lū’-yi dendān-ı yār ile
Ey Dürrî dil yem-i Necef oldu biḥamdihî

39. **şimdi:**

Gazel 161

Mısra: 7

Şimdi, şu anda.

Çemende kalmadı bir gonca kim gül olmaya şimdi
Bahār oldu dil-i pür-ğubār-ı bülbül açıldı

40. **şimdi:**

Kaside 1

Mısra: 12

Şimdi, şu anda.

Pâyına akmadadır āb-ı revān-ı dil-i ḥalk
Şimdi ‘ālemde odur baḥr-ı muḥit-i ihsān

41. **şimdi:**

Kaside 7

Mısra: 4

Şimdi, şu anda.

Levḥaşallāh ey fazīlet-pīşe-i rūy-ı zemīn
Şimdi sensin dehrde müşkil-ğüşā-yı ins ü cān

42. **şimdi:**

Kaside 7

Mısra: 8

Şimdi, şu anda.

Kāmetüñ naḥl-i gülistān-ı fazīletdür senüñ
Eylemiş murğ-ı ma‘ārif anda şimdi āşiyān

43. **şimdi:**

Gazel 1

Mısra: 8

Şimdi, artık.

Şöyle mest oldu ki dil cām-ı mey-i ‘aşkuñla
Şimdi yeksāndur aña zevk ü vefā derd ü cefā

44. **şimdi:**

Gazel 23

Mısra: 9

Şimdi, artık.

Şimdi tāb-ı hicr ile Dürrîyi itdün sīne-çāk
Rüz-ı ḥaşr olduğda ammā desti dāmānuñdadur

45. **şimdi:**

Gazel 48

Mısra: 4

Şimdi, artık.

Ğam-ı hicrān beni ol deñlü za‘if eyledi kim
Şimdi bu cān-ı ‘azizüm tenüme bār gelür

46. **şimdi:**

Gazel 148

Mısra: 9

Şimdi, artık.

Bu kūh-ı ğamda Ferḥāduñ yerine şimdi ben kaldum
Dimeñ meydānı ḥālî kaldı ḥayfā Kūh-ken gitdi

47. **şimdi:**

Gazel 152

Mısra: 4

Şimdi, artık.

Ben ‘aşkına anuñ o benüm bāde içerci
Şimdi yüzüme bakmaz o devrānı unuttı

48. **şimdi:**

Gazel 65

Mısra: 8

Artık.

Mā'il olduñ küfr-i zülfine diyü Manşür-veş
Kaşd ider şimdi dil-i bî-çâremi berdâra hat

49. **şimdi:**

Gazel 1

Mısra: 2

Artık, bundan böyle.

İdeli bâde-i 'aşkuñ beni mest ü rüsvâ
Gözüme zerre kadar şimdi görünmez dünyâ

sîmurğ:

1. **sîmurğa:-a**

Mesnevi 1

Mısra: 50

Efsanevi Simurg kuşu.

Çengâline ser-i felegi almak olur mı
'Ankâya vü Sîmurğa dañi şalmağ olur mı

sîne:

1. **sînemdeki:-m, -de, -ki**

Gazel 4

Mısra: 6

Göğüs, bağır l gönül yürek.

Göricek hâlümü şâyed ki terahhüm idesin
Hele bir kez bağa sînemdeki dâga cânâ

2. **sîne-i:**

Gazel 6

Mısra: 10

Göğüs, bağır l gönül yürek.

Sünbül gibi açılmadadır senüñ gamuñla
Bu sîne-i Dürri'de olan berbere cânâ

3. **sînemde:-m, -de**

Gazel 16

Mısra: 7

Göğüs, bağır l gönül yürek.

Gördiler sînemde yârüñ tîğ-i 'aşkı yâresin
Bildiler şimdengerü urgunluğum inkâr güç

4. **sînemi:-m, -i**

Gazel 24

Mısra: 9

Göğüs, bağır l gönül yürek.

Ey Dürri ben nice ideyin sînemi siper
Her bir hadengi tîr-i kazâdan nişân virür

5. **sînesi:-si**

Gazel 47

Mısra: 3

Göğüs, bağır l gönül yürek.

Sînesi genc-i muţalsamdur o şâh-ı hüsnüñ
Ejder-i zülf-i çemendür humı bekler her bâr

6. **sînemde:-m, -de**

Gazel 77

Mısra: 6

Göğüs, bağır l gönül yürek.

Her kaçan itseñ murâd-ı şaşt-ı tîr-i cevri eger
Dâğ-ı bisyârum olur sînemde ehdâfuñ senüñ

7. **sîneñde:-ñ, -de**

Gazel 94

Mısra: 6

Göğüs, bağır l gönül yürek.

Urgun mısın benüm gibi ol kaşı yaya
Sîneñde şerhalarındur ey nâtüvân-ı gam

8. **sînem:-m**

Gazel 101

Mısra: 1

Göğüs, bağır l gönül yürek.

Şemşir-i gam-ı 'aşkı koñ pârelesün sînem
Tek derd-i dilüm görsün ol dilber-i nâzûk-fem

9. **sînemde:-m, -de**

Gazel 101

Mısra: 9

Göğüs, bağır l gönül yürek.

Sînemde olan dâga olmakda revân eşküm
Güyâ gül-i gülzâra ey Dürri düşer şebnem

10. **sîneme:-m, -e**

Gazel 102

Mısra: 9

Göğüs, bağır l gönül yürek.

Sîneme çok şerha açdı tîğ-i 'aşk-ı dilrübâ
Yokdur ey Dürri muhaşşal lâle-zâra minnetüm

11. **sînem:-m**

Gazel 131

Mısra: 3

Göğüs, bağır l gönül yürek.

Çok kanlı yâreler açayın sînem üstine
Gülzâr-ı gamda göstereyin ergüvân yine

12. **sînem:-m**

Gazel 131

Mısra: 7

Göğüs, bağır l gönül yürek.

Sînem hadeng-i firâkâtine ta'lîm-hânedür
İtse 'aceb mi dil ceres-âsâ figân yine

13. **sînemi:-m, -i**

Gazel 131

Mısra: 5

Göğüs, bağır | gönül yürek.

Çāk ideyin bu sînemi tâb-ı firâk ile
Derdüm cihâna ola benüm hep 'ayân yine

14. **sînemde:-m, -de**

Gazel 142

Mısra: 5

Göğüs, bağır | gönül yürek.

Tîguñ ile sînemde olan şerhayı seyr it
Bâğ-ı ğamuñ olmış yine ezhârî küşâde

15. **sînem:-m**

Gazel 157

Mısra: 1

Göğüs, bağır | gönül yürek.

Tiriñe cânâ hedef sînem olaydı kâşkî
Nevk-i peykânûñla dil hem-dem olaydı kâşkî

16. **sînemi:-m, -i**

Gazel 3

Mısra: 8

Göğüs, bağır | gönül yürek.

Dağlar şanmañ görinen cism-i zerdümde benüm
Sînemi sūrâh sūrâh eyledi tîr-i cefâ

17. **sînesine:-si, -n, -e**

Gazel 44

Mısra: 7

Göğüs, bağır | gönül yürek.

Şerhalar açduğınuñ vecñi bu kim sînesine
Dil-i sevdâ -zede bir kâmet-i şimsâd ister

18. **sînemüzde:-müz, -de**

Gazel 54

Mısra: 3

Göğüs, bağır | gönül yürek.

Kazâsı sînemüzde dâğımuz âmâc-ı miñnetdür
Sadâsı seng-i cevruñdür bizi zan itme nâlânuz

19. **sînem:-m**

Gazel 94

Mısra: 3

Göğüs, bağır | gönül yürek.

Seyr eyle sînem üzre benüm kanlı yaremi
Oldı şükufte 'aşkuñ ile erguvân-ı ğam

20. **sînesinüñ:-si, -nüñ**

Gazel 70

Mısra: 9

Göğüs, bağır | gönül yürek.

Cümleten sînesinüñ dâğını Dürrî yakduñ
Eyledi nâvek-i müjgânûña şâhum ehdâf

21. **sînemde:-m, -de**

Gazel 155

Mısra: 1

Göğüs, bağır | gönül yürek.

Sînemde 'aşkuñ ile görüp dâğdan güli
Gelmez misün bu gülşene ey sîne bülbülü

22. **sînesin:-si, -n**

Tarih 14

Mısra: 10

Göğüs, bağır | gönül yürek.

Döymeyüp Dürrî teb-i hicrânûña
Sînesin çāk eyledi 'aqlın hebâ

23. **sîneme:-me**

Gazel 153

Mısra: 1

Göğüs, bağır.

Şerhalar açdı sîneme bu dil-i zârı bilmedi
Mest-i şarâb-ı nâz olup itdügi kârı bilmedi

24. **sînemüz:-müz**

Gazel 113

Mısra: 8

Göğüs. | gönül yürek.

Görüp meyl ide şâyed ol hezâr-ı bâğ-ı istignâ
Hele dâğ-ı ğamıyla sînemüz gülzâr-vâr olsun

25. **sînemde:-m, -de**

Gazel 24

Mısra: 7

Bağır; gönül.

Sînemde 'aşk ile açılan kanlı yâreler
Gülzâr-ı ğamda hâşıyyet-i erguvân virür

sîne bülbülü:

1. **sîne bülbülü:-i**

Gazel 155

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönül bülbülü, gönül.

Sînemde 'aşkuñ ile görüp dâğdan güli

Gelmez misün bu gülşene ey sîne bülbülü

sîne-çāk itdüñ:

1. **sîne-çāk itdüñ:-dü, -ñ**

Gazel 23

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

(gönlü) yaralamak.

Şimdi tâb-ı hicr ile Dürrîyi itdüñ sîne-çāk
Rüz-ı haşr olduğda ammâ desti dâmânûñdadur

sîne-i pür-süz- dâğına:

1. **sîne-i pür-süz- dâğına:**-i, -na

Gazel 139

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ateşli yaralarla dolu sine.

Yangınlığum bulurdu o meh-pâre kendine

Bir kez bakındı sîne-i pür-süz- dâğına

sîne-i sîmînini:

1. **sîne-i sîmînini:**-i, -n, -i

Gazel 68

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Gümüş gibi beyaz olan göğüs.

‘İşveler itdi açup sîne-i sîmînini yâr

Dürriyi yine düşürdi tama’-ı hâma dirîğ

sîne-i süzân:

1. **sîne-i süzân:**

Kaside 11

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Yanmış, yanan sine.

Recâm odur ki Hudâdan bahş-i eşk-i garîb

Be âh-ı ‘âşık-ı nâlân be- sîne-i süzân

sîne-i yâri:

1. **sîne-i yâri:**-i

Gazel 161

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yârın göğsü.

Bezimde görmek ‘aceb müşkilümdü sîne-i yâri

Çözüp tebessüm ile düğmesin o müşkil açıldı

sîneve çek:

1. **sîneve çek:**

Gazel 123

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bağrına basmak, kucaklamak.

Hâneñe varam dimiş dilber varursa bu gice

Sîneve çek böyle fırsat dâ’imâ girmez ele

sipâha:

1. **sipâha:**-a

Tarih 6

Mısra: 3

Asker.

Sürh-i râyet-keş sipâha eyledi ağa seni

Luft u ihsân eyleyüp ol Hâzret-i Hayy u Kâdîm

siper:

1. **siper:**

Gazel 69

Mısra: 3

Kalkan, ardına gizlenecek, ardına sığınacak şey.

Tîr-i hicrâna hedef hançer-i hırmâna siper

Ey gönül hâtır-ı pülâduña inşâf inşâf

siper ideyin:

1. **siper ideyin:**-eyin

Gazel 24

Mısra: 9

Kelime Tipi: Deyim

Korunmak veya gizlenmek için bir şeyi siper gibi kullanmak.

Ey Dürri ben nice ideyin sînemi siper

Her bir hadengi tîr-i kazâdan nişân virür

siper-i çerhi:

1. **siper-i çerhi:**-i

Gazel 12

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Felek siperi. (gökyüzü bağlamında).

Beni dūr itmesün ol mâh-likâdan yoğsa

Siper-i çerhi deler nâvek-i hasret kat kat

sipihre:

1. **sipihre:**-e

Kaside 8

Mısra: 17

Gök, sema.

Hem-ser olmazdı sipihre mâh u mihr-i tâb-dâr

Ol der-i devlet- penâha itmeseydi intisâb

2. **sipihre:**-e

Mesnevi 2

Mısra: 42

Gök, sema.

Anuñ birisi gâyet ile bâlâ

Sipihre nerd-bân olurdu a’lâ

sipihre-i gerdân:

1. **sipihre-i gerdân:**

Kaside 1

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Dönen dünya, felek.

Mihr-i pertev keremi çarh-ı ‘adâlet zâtı

Kemterîn zerre-i bî-mâye sipihre-i gerdân

sipihre-i kîne-cü:

1. **sipihre-i kîne-cü:**

Gazel 33

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Intikam almaya çalışan felek.

Heft ser bir ejdehâdur bu sipihr-i kîne-cû

Dâ'imâ kaşd-ı vücûd-ı merdûm eyler dem çeker

sipihr-i kîne-cûda:

1. sipihr-i kîne-cûda:-da

Kaside 8

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Kin tutan gökyüzü.

Çarşı tîr-i âhuma zerrîn-siper tutar felek

Şanma zâhirdür sipihr-i kîne-cûda mâh-ı tâb

sipihr-i nîl-gün:

1. sipihr-i nîl-gün:

Kaside 8

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Lacivert renkli gökyüzü.

Hâne-i iclâline nisbet kühen peygüledür

Bu sipihr-i nîl-gün vakâruña nüh kıbâb

sipihr-i pîrezen:

1. sipihr-i pîrezen:

Gazel 148

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Köhne felek.

Ne câmında şafâ var ne civânında vefâ kaldı

Muḥaşşal Dürriyâ zevk-i sipihr-i pîrezen gitdi

sipihr-i vaşla:

1. sipihr-i vaşla:-a

Gazel 163

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kavuşma göğü, kavuşma.

Sipihr-i vaşla irer mihr-i luṭf ile her gün

Yoluṇda zerre-veş ol dil ki pâymaḷ oldu

sipihr-i zâlimûn:

1. sipihr-i zâlimûn:-ûñ

Kaside 9

Mısra: 79

Kelime Tipi: -

Zalim felek.

Müsteḥaḳ-perver ḥıdîvâ bu sipihr-i zâlimûñ

Tîğ-i cevri üstüḥân-ı câna geçdi ḥançeri

sipihr-i 'adâletin:

1. sipihr-i 'adâletin:-in

Tarih 17

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Adâletin gökyüzü.

Heft iḳlîmin ey şehensâhı

Ey sipihr-i 'adâletin mâhı

şî'r:

1. şî'rini:-i, -n, -i

Gazel 139

Mısra: 9

Şiir.

Vaşında gevher eyledi Dürri bu şî'rini

Mengüş iderse lâyıḳ o meh-rû kulaḡına

şî'r:

1. şî'rüm:-üm

Gazel 51

Mısra: 9

Şiir II gazel.

Evşâf-ı gerdeninde bu şî'rüm o dilberüñ

Ey Dürri seyr iden didi 'ıḳdû'l-le'âldür

2. şî'rimüz:-imüz

Gazel 53

Mısra: 9

Şiir II gazel.

Dürri-i meknûn ola ey Dürri 'aceb mi şî'rimüz

Baḫr-i vaşf-ı yâr-ı sîm-endâma girmiş çıkmışuz

sîrâb itdi:

1. sîrâb itdi:-di

Kaside 9

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Suya kandırmak, doyurmak.

Âb-ı 'adlûñ 'âlemi şol deñlü sîrâb itdi kim

Gitdiler baḫrûñ ser-â-pâ şimdi hep mâhileri

sîrân:

1. şîrândan:-dan

Gazel 49

Mısra: 22

Aslanlar.

Ḥudâ naḫl-i vücûdın hıfz ide âsîb ü âfetden

Ki eyyâmında şîrândan ğazâlân bî-tevehhümdür

sîrât:

1. şîrâtı:-ı

Tarih 8

Mısra: 24

Sîrat köprüsü.

Nice âsân güzër eylerse bu cisri herkes

İde 'uḳbâda şîrâtı aña âsân Ḥudâ

şî'r-i belâğat-güsteri:

1. şî'r-i belâğat-güsteri:

Kaside 9

Mısra: 96

Kelime Tipi: -

Güzel söz yayan şiir.

Luṭf idüp mecmû'a-i ḥüsn-i kabûle eyle kayd
Pāyuña 'arz itdügüm şi'r-i belâgat-güsteri

şîr-i endüh:

1. **şîr-i endüh:**

Gazel 156

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Keder aslanı, keder.

Dürriyâ 'azm eyler iseñ itme ümmid-i necât

Şîr-i endüh ile pürdür rāh-ı 'aşkuñ çölleri

şîr-i merdüm-gîr-i:

1. **şîr-i merdüm-gîr-i:--i**

Gazel 74

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Adam tutan aslan (aşk yolu bağlamında).

Hep gidenler gitdi ifnâ itdi ey Dürri-i zâr

Şîr-i merdüm-gîr-i endüh ile pürdür rāh-ı 'aşk

şîrîn:

1. **şîrîn:**

Gazel 64

Mısra: 1

Tatlı.

Dostum şîrîn femüñdür ḥavz-ı rıdvāndan ğaraż

La'l-i cân-baḥşuñdur ammâ āb-ı ḥayvāndan ğaraż

sirişk:

1. **sirişküm:-üm**

Gazel 49

Mısra: 12

Gözyaşı.

Ḳadüm ḥam eyleyüp çeng eyledi bār-ı elem Dürri

Sirişküm aña tār oldu enîn-i dil terennümdür

2. **sirişküm:-üm**

Gazel 119

Mısra: 6

Gözyaşı.

Varmağa bulmaya yol tā ki rakîb-i ḥar-dil

Küyuñ etrâfi sirişküm ile deryâ olsun

3. **sirişküm:-üm**

Gazel 160

Mısra: 8

Gözyaşı.

Varmasun aġyâr-ı kilâb küyuña ey 'âlî-cenâb

Aksun sirişküm bi-ḥisâb etrâfına şaçun gibi

4. **sirişk:**

Gazel 73

Mısra: 1

Göz yaşı.

Nâlem âheng ü sirişk olsa n'ola tār-ı firâk

Ḥişm idüp ḳaddümi çeng itdi yine bār-ı firâk

5. **sirişküm:-üm**

Kaside 5

Mısra: 14

Göz yaşı.

Bezm-i ğamuñda laḥt-ı cigerdür baña kebâb

Dîdem piyâle oldu sirişküm şarâb-ı nâb

6. **sirişkim:-im**

Gazel 30

Mısra: 5

(Aşığın) Gözyaşı.

Ceyş-i ğam mülk-i dile gelse sirişkim dökülür

Def' içün düşmeni zirâ nice gencine gider

sirişk-efgen:

1. **sirişk-efgen:**

Gazel 145

Mısra: 9

Gözyaşı, yağmur akıtan (bulut bağlamında).

Yārân sirişk-efgen iken ebr-i ğam-ı 'aşk

Hiç cüy-ı dil-i Dürri-i şeydâ durulur mu

sirişk-i çeşm:

1. **sirişk-i çeşm:**

Kaside 8

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

Gözyaşı.

Küyuñ etrâfın sirişk-i çeşm ile yem ideyin

Hiç aña yol bulmaya varmağa aġyâr u kilâb

sirişk-i çeşmi:

1. **sirişk-i çeşmi:-i**

Gazel 159

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gözlerden akan yaş.

Sirişk-i çeşmi silüp dest-mâl-i luṭfuñla

Ġarîbüñe daḥi şefḳat zamânı gelmedi mi

sirişk-i çeşmüm:

1. **sirişk-i çeşmüm:-üm**

Gazel 130

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gözyaşı.

Sirişk-i çeşmüm ey Dürri 'aceb mi her zamân aḳsa

Olupdur seng-i ğamla şîşe-i dil inkisâr üzre

sirişk-i nedâmetle:**1. sirişk-i nedâmetle:-le****Tarih 2**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Pişmanlık gözyaşları.

Hayıf bilmedüñ kâdrin ol pâdişahuñ
Sirişk-i nedâmetle dehr olsun 'ummân

şirk:**1. şirk:-i****Kıt'a 2**

Mısra: 1

Allah'a eş ve ortak koşma, ortak isnat etme.

Zenb-i mâ-dûnı şirki Furkânda

İderin 'afv severmiş idüñ hep

sırr-ı ğam-ı 'aşk-ı:**1. sırr-ı ğam-ı 'aşk-ı:--ı****Gazel 57**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Aşkın (verdiği) kederin sırrı.

Gönül ki kendüye bir ğam-güsâr arar bulmaz

Beyâna sırr-ı ğam-ı 'aşk-ı yâr arar bulmaz

şîşe:**1. şîşe:****Matla 2**

Mısra: 2

Şîşe II Gönül.

'Aks-i ruhı bu dide-i endîşe içinde

Şol kırmızı ter gül gibidür şîşe içinde

2. şîşeye:-ye**Gazel 155**

Mısra: 6

Şîşe (beden bağlamında).

Cism-i za'îfüm üzre gören beñlerüm benüm

Bir şîşeye konuldu şanur nice sünbülü

şîşe-i dil:**1. şîşe-i dil:****Gazel 130**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gönül şîşesi, gönül.

Sirişk-i çeşmüm ey Dürrî 'aceb mi her zamân aksa

Olupdur seng-i ğamla şîşe-i dil inkisâr üzre

şîşe-i nâmûsı:**1. şîşe-i nâmûsı:-ı****Gazel 105**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Namus şîşesi.

Aña hayrân-ı esrâr-ı haat-ı yâr olmasaydum ben

Elümden şîşe-i nâmûsı kühsâra düşürmezdim

2. şîşe-i nâmûsı:-ı**Gazel 105**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Namus şîşesi, namus.

Aña hayrân-ı esrâr-ı haat-ı yâr olmasaydum ben

Elümden şîşe-i nâmûsı kühsâra düşürmezdim

şîşe-i nukûş-ı ezhârı:**1. şîşe-i nukûş-ı ezhârı:-ı****Tarih 7**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Çiçeklerin nakış kadehi.

Habbezâ kaşr-ı gülîstân tarh-ı cây-ı dil-güşâ

Şâh-ı gül şîşe-i nukûş-ı ezhârı oldu güyiyâ

şîşe-i zevk:**1. şîşe-i zevk:****Gazel 43**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Zevk şîşesi, zevk II gönül.

Şikeste seng-i ğamla şîşe-i zevk

Hemân Dürrî dil-i meksûra beñzer

şitâ:**1. şitâ:****Gazel 130**

Mısra: 2

Kış.

Gönül hecründe geh hayrân gehî feryâd u zâr üzre

Belî olmaz şitâ faşında deryâ bir karar üzre

şitâb idüb:**1. şitâb idüb:-üb****Gazel 135**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Acele etmek.

Görüp şâh-ı şitâya dest- bürdin cünd-i nevrüzuñ

Şitâb idüb şeh-i bâğa ider peyk-i şabâ müjde

şitâb idüp:**1. şitâb idüp:-üp****Kaside 5**

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

Acele etmek.

Ben pâymaile tevsen-i gerdün idüp şitâb
İtdi harâbe hâne-i gönüm daği harâb

şitâb kılmada:

1. şitâb kılmada:-mada

Kaside 5

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Acele etmek.

Şehbâz-ı ğamzesi süzilüp kılmada şitâb
Âhir beni tamâm ider ol çeşm-i nîm-hâb

şitâbân olursa:

1. şitâbân olursa:-ur, -sa

Kaside 4

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

Koşmak; (hızla) akmak.

‘Aceb midür ki şitâbân olursa cüy-ı bahâr
Diler ki ola anuñ baħr-i keffine munazzam

sitäre:

1. sitäreler:-ler

Kaside 4

Mısra: 63

Yıldız.

Felekde buldı ta’ayyün sitäreler içre
Kapuñ mülâzimi olmağ ile yezz-i a’zam

2. sitäre:-y, -e

Gazel 141

Mısra: 6

Yıldız || talih, baht.

Düşdüm görince beñlerüñi çâh-ı hayrete
Ehl-i raşad-veş oldı nigâhum sitäreye

şitâ-yı ğam-ı hicrân:

1. şitâ-yı ğam-ı hicrân:

Gazel 112

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ayrılık derdinin kış.

Rüz-ı vaşl irdi şitâ-yı ğam-ı hicrân gitdi
Demidür zevrağ-ı peymâne-i raħşân yürisün

sitem:

1. sitemüñle:-üñ, -le

Gazel 14

Mısra: 9

Far. Zulüm, cevr, eza: "Hasmın sitemin anlamamak, hasma sitemdir." -Lâ. sitem-dide sitem görmüş olan. sitem-kâr, sitem-ger zalim, cebbâr. sitem-keş sitem çekici, siteme giriftar olan.

Dürrîyi helâk eyledi âhir sitemüñle
Havf-ı ğazab-ı Rabbe ‘ibâd eylemedüñ hiç

2. sitemmiş:-miş

Gazel 146

Mısra: 8

Zulüm, eza, ceḡa.

Ma’iliz bunca zamândur degmedük pâbüsuña
‘Âşıkâ kâruñ sitemmiş böyle bilmezdim seni

3. sitem:

Gazel 49

Mısra: 16

Zulüm, eziyet.

Țutupdur bîm-i ‘adl ile fiten râh-ı ‘adem şükür
Sitem mihr ü vefâsı dilber-i meh-rû gibi gümdür

4. sitem:

Kaside 8

Mısra: 64

Zulüm, eziyet.

Nâle vü feryâd kim iklîm-i cism-i zerdümi
Ceş-i endüh u sitem itdi harâb-ender-harâb

5. siteminden:-i, -n, -den

Gazel 36

Mısra: 4

Eziyet, zulüm, ceḡa.

Diñledüm bülbülü dîvân-ı şeh-i gülde bugün
Rüzgâruñ o daği heb siteminden söyler

sitem eyle:

1. sitem eyle:

Gazel 128

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Zulmetmek, eziyet etmek.

Luḡf itme raķib-i ħara hergiz sitem eyle
‘Uşşâka ceḡa eyleme şâhum kerem eyle

sitem-bâr-ı ğazûb:

1. sitem-bâr-ı ğazûb:

Gazel 9

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Öfkeli sitem saçan kişi (kızgın bakışlı sevgili bağlamında).

İtdi pertâb baña yeter sitem-bâr-ı ğazûb
Müstedâm ola beni añdı o mekkâr-ı ğazûb

sitem-dide:

1. sitem-dide-i:--i

Gazel 152

Mısra: 10

Haksızlık görmüş, zulme uğramış (kişi/kimse).

Dürrîyi şalup çâh-ı ğama adını añmaz
Hayfâ o sitem-dide-i hicrânı unudı

sitem-kâr:

1. sitem-kâr-ı:--ı

Gazel 9

Mısra: 8

Eziyet, cefa ve zulüm eden (Sevgili).

Kaşları kavs-i cefâ her müjesi tîr-i kazâ
Kâkûli dâm-ı belâ çeşmi sitem-kâr-ı gâzûb

sitem-kâr olmasaň:

1. **sitem-kâr olmasaň:** -ma, -sa, -ñ

Gazel 79

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Zulüm ve haksızlık etmek.

Her kişi bendeñ olurdı böyle gaddâr olmasaň
Ehl-i 'aşka cevri idüp dâ'im sitem-kâr olmasaň

şive:

1. **şivedür:** -dür

Gazel 81

Mısra: 6

Naz, işve.

Dâ'imâ fenn-i melâhatda taşarruflar idüp
Şivedür kemterin icâdı Muhammed şahuñ

2. **şivesi:** -si

Gazel 120

Mısra: 2

Naz, işve.

Bir nâzı güzel dîdesi şehbâz güzelsin
Bir şivesi çok gamzesi gammâz güzelsin

şive-i refâtârûña:

1. **şive-i refâtârûña:** -uñ, -a

Gazel 97

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Nazlı nazlı yürüme, salınma.

Zîr-i pâyuñda senüñ mür-ı dil ummaz yürirseñ

Nâz ile şive-i refâtârûña mâ'il oldum

şive-kâr:

1. **şive-kâr:**

Gazel 57

Mısra: 6

İşveli.

Niyâza başlayıcağ biz o güşeler etse
Gönül bunuñ gibi bir şive-kâr arar bulımaz

şivekâr-ı cihân:

1. **şivekâr-ı cihân:**

Gazel 161

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Cihan nazlısı, nazlı sevgili.

İderdi hâlini mestür o şivekâr-ı cihân
Dağıtdı zülfini bād-ı şabâ o fülful açıldı

şive-nümâ:

1. **şive-nümâsı:** -sı

Gazel 83

Mısra: 2

Naz, cilve gösteren.

Reşk-bahşâ-yı cihân oldı fezâsı Kozinüñ
Oldı kevşerle meger şive-nümâsı Kozinüñ

sivâset-gâh-ı 'aşk:

1. **sivâset-gâh-ı 'aşk:**

Gazel 74

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Aşkın infaz yeri.

Bî-amândur kimseye rahm eylemez hiç şâh-ı 'aşk
Küştelerden püşte olmuşdur siyâset-gâh-ı 'aşk

siyeh-kâse-i çarh:

1. **siyeh-kâse-i çarh:**

Kaside 1

Mısra: 75

Kelime Tipi: -

Feleğin kara çanağı (kara baht bağlamında).

Benüm ol hâne-ber-endâz u siyeh-kâse-i çarh
Benüm ol bî-kes ü bî-zâd u leked-ğor-ı cihân

sivem:

1. **şiyemdür:** -dür

Mesnevi 1

Mısra: 67

Huyar.

Hakkâ ki 'aceb zât-ı seyidinde şiyemdür
Her lafz-ı revân-bahşı anuñ dâfi'-i gâmdur

şıyt u şadâsı:

1. **şıyt u şadâsı:** -sı

Gazel 83

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ses sada.

Her nihâlini şadâ eylemede biñ bülbul
Dutsa âfâkı n'ola şıyt u şadâsı Kozinüñ

şıyt-ı bülbul:

1. **şıyt-ı bülbul:**

Gazel 99

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Bülbülün inleyişi.

Gül açıldı şıyt-ı bülbul tutdı âfâkı yine
Dürriyâ zevk ü şafâ-bahşâ-yı 'âlemdür bu dem

şıyt-ı bülbüldür:

1. **şıyt-ı bülbüldür:** -dür

Gazel 156

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bülbülün inleyişi.

Bezmimiz dildâr-ı gül-ruhsâr ile gülzârdur

Şıyt-ı bülbüldür şurâhî vü sebû gulgulleri

şıyt-ı hezârân:

1. şıyt-ı hezârân:

Kaside 4

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Bülbüllerin sesi.

Gümân olundı ki bu baħr-ı aħzâr itdi ħuruş

Şalınca şıyt-ı hezârân şadâ-yı dem-ber-dem

şıyt-ı şurâhî:

1. şıyt-ı şurâhî:

Gazel 102

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sürâhi sesi.

Gülşen-i meyĥânede şıyt-ı şurâhî diñlerüm

Yokdur ey dil ĥaşılı bağ-ı dehhâra minnetüm

şıyt-ı tabl-ı:

1. şıyt-ı tabl-ı:--ı

Kaside 7

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Davul sesi (bir şeyin duyurulması bağlamında).

Ĥabbezâ ey şâh-ı iklim-i ma'ânî vü beyân

Şıyt-ı tabl-ı 'ilm ü efzâlünle memlûdur cihân

siz:

1. siz:

Gazel 28

Mısra: 4

Çokluk ikinci kişi zamiri, siz.

Çıkarup ĥançerini yâr dimiş kaşdum var
Yine bu kaşdı görññ siz dil-i şeydâya çıkar

şi'r:

1. şi'r:

Gazel 104

Mısra: 10

Şiir.

Dürri benedeñi luţufuñdan İlähî ĥıfz it

Nâsa şol dem ki hücum ide şi'r gibi caĥim

2. şi'rüñi:-üñ, -i

Gazel 123

Mısra: 11

Şiir.

Yazdı yârân şafĥa-i câna görüp bu şi'rüñi

Didiler kim böyle tuĥfe Dürriyâ girmez ele

3. şi'ri:-i

Gazel 146

Mısra: 10

Şiir.

Dürriyâ şi'rüñ görüp yârân pesend idüp didi

Şi'ri tarzı muĥteşemmiş böyle bilmezdim seni

4. şi'rüñ:-üñ

Gazel 146

Mısra: 9

Şiir.

Dürriyâ şi'rüñ görüp yârân pesend idüp didi

Şi'ri tarzı muĥteşemmiş böyle bilmezdim seni

5. şi'rüm:-üm

Kaside 1

Mısra: 97

Şiir.

Benüm ol şâ'ir-i sâĥir ki göreydi şi'rüm

Fıkr ü endişeme taĥsîn iderdi Ĥassân

6. şi'rümi:-üm, -i

Kaside 8

Mısra: 41

Şiir.

Bülbül-i dil bağ-ı medĥüñde okur bu şi'rümi

Oldı bu şi'r-i terüñ her satrı güyâ dürr-i nâb

şi'r-i ma'nâ-güsteri:

1. şi'r-i ma'nâ-güsteri:-i

Kaside 9

Mısra: 64

Kelime Tipi: -

(yeni) manalar daĥıtan şiir.

Dem-be-dem gülzâr-ı medĥüñde nevâlar eyleyüp

'Andelib-i dil okur bu şi'r-i ma'nâ- güsteri

şi'r-i terüñ:

1. şi'r-i terüñ:-üñ

Kaside 8

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

Yeni, taze şiir.

Bülbül-i dil bağ-ı medĥüñde okur bu şi'rümi

Oldı bu şi'r-i terüñ her satrı güyâ dürr-i nâb

sofra-i ni'met:

1. sofrâ-i ni'met:

Gazel 29

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Nimet sofrası.

Gözi açık geĥinür zâhid-i hodbîn veli

Gözi dörd olmuş anuñ sofrâ-i ni'met gözedür

soĥuk suvıla:

1. soĥuĥ suvıla:-y, -ıla

Mesnevi 1

Mısra: 60

Kelime Tipi: -
Soğuk su.

İn zâde babam nişler ola oğlın üşüdi
Afyon-ı vefâyı o soğuk şuyıla yutdı

sohbet:

1. **şohbetde:-de**

Mesnevi 1

Mısra: 24

Söyleşi, hasbihal. II sohbet meclisi.

Gördün mi ya sükkânını 'işretde mi her gâh
Her küşe-i seyr üzre mi şohbetde mi her gâh

2. **şohbetleri:-leri**

Mesnevi 1

Mısra: 99

Sohbet, söyleşi, hasbihâl.

Yâ küşe-be-küşe yine şohbetleri var mı
Şeyh Oluğı başında da her 'işretleri var mı

3. **şohbetde:-de**

Mesnevi 1

Mısra: 70

Görüşüp konuşma, hasbihal etme.

Ey bād-ı şabā ide mi şorduñ mı Receb Beg
Yārān ile şohbetde mi gördün mi Receb Beg

4. **şohbeti:-i**

Gazel 31

Mısra: 1

Sobet, muhabbet; yarenlik, dostluk, arkadaşlık.

Dāyimā şohbeti ey dil o gülün hār iledür
Nice āh itmeyeyin hātāsı āgyār iledür

sohbet-i nādāna:

1. **şohbet-i nādāna:-a**

Gazel 149

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Cahil sohbeti.

Ṭa'n olur şohbet-i nādāna varan ehl-i dile
Güş idenler dimez ol ṭa'na maḥalden gayrı

sohbet-i yārāna:

1. **şohbet-i yārāna:-a**

Mesnevi 1

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Dostlar sohbeti.

Añmaz bizi şohbet-i yārāna var bir gâh
Biz ḥod ḡam-ı hicrān ile itmedeyüz āh

şohbetin eylediler:

1. **şohbetin eylediler:-dil, -er**

Mesnevi 1

Mısra: 121

Kelime Tipi: -

Sohbet eylemek, bir araya gelmek.

Cān şohbetin ol çāre yine eylediler mi
Dürrī de geçen yıl buradaydı didiler mi

şöhret evledi:

1. **şöhret eyledi:-di**

Gazel 12

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Şöhreti yayılmak, ünlenmek.

N'ola cevri eyler ise baña ol āfet kāt kāt
Beni çok geçdi rakīb eyledi şöhret kāt kāt

sok:

1. **şokmuş:-mış**

Gazel 89

Mısra: 1

Sokmak II koymak.

Ruḥunuñ şokmuş o sulṭān-ı cemāl üstine gül
Seyr idün niçe yakışmış gül-i āl üstine gül

şokın:

1. **şokınur:-ur**

Gazel 89

Mısra: 6

Takınmak.

Pertev-i mihr-i melāḥat pîşine düşmüş anuñ
Yār şanma şokınur kırmızı şāl üstine gül

şol:-

1. **şolmaz:-maz**

Mesnevi 2

Mısra: 66

Rengi uçmak, rengi atmak, parlaklığını

kaybetmek.

O şu gibi cihānda bir şu olmaz

Anı nüş idenün hîç beñzi şolmaz

şol:

1. **şol:**

Kaside 9

Mısra: 111

Şu.

Şol du'ā-yı şıdķ ile itdüm bi-ḥaķķ-ı enbiyā
Ola maķbül-i Ḥudā-yı Ḥālik-i ins ü perī

2. **şol:**

Matla 2

Mısra: 2

Şu.

'Aks-i ruḥı bu dīde-i endīşe içinde

Şol kırmızı ter gül gibidür şīşe içinde

3. **şol:**

Mesnevi 4

Mısra: 7

Şu.

Şol kadar virmiş şükûfe zinnat ü encüm aña
Reşk ider anuñ fezâ-yı sînesine âsumân

4. **şol:**

Gazel 40

Mısra: 4

Şu, işaret sıfatı.

Âşiyândur her biri murğ-ı cefâ vü cevruñe
Şol benüm dâğ-ı firâvânım ki câna tendedür

şol dem:

1. **şol dem:**

Gazel 104

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

O vakit, o zaman.

Dürrî bendeñi luţufuñdan İlahî hıfz it
Nâsa şol dem ki hücum ide şi'r gibi caħîm

şol deñlü:

1. **şol deñlü:**

Kaside 9

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şu kadar. O kadar.

Âb-ı 'adlün 'âlemi şol deñlü sîrâb itdi kim
Gitdiler baħrûñ ser-â-pâ şimdi hep mâhîleri

şol kadar:

1. **şol kadar:**

Kaside 9

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Şu kadar.

Şol kadar envâr-ı 'adlün 'âleme virdi ziyâ
Oldı zâhir çeşm-i nâ-binâya şimdi her beri

2. **şol kadar:**

Tarih 18

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Şu kadar.

Şol kadar keşret ü şafâ var kim
Cevr ü ğam cümle pâyımâl oldı

şolak ağayı:

1. **şolak ağayı:-yı**

Mesnevi 1

Mısra: 51

Kelime Tipi: -

Şolak Ağâ.

Gördün mi Şolak Ağayı zevk üzre mi her bâr
'İşretde ola dâ'im o racüllere ser-dâr

şolu:

1. **şolur:-r**

Mesnevi 1

Mısra: 105

Solumak, nefes almak.

Bıldırki gibi yine semirmiş mi şolur mı
Aħşam olıcağ şubħa degin daħi ulur mı

2. **şolur:-r**

Mesnevi 1

Mısra: 116

Solumak, nefes almak.

Ey bâr eşegi bayılucak yolda durur mı
Şamşûn kıvan ol kıca tımoz gibi şolur mı

şoñra:

1. **şoñra:**

Mesnevi 3

Mısra: 22

Sonra.

Hâtırlarını her birinün şormaz ele al
Şoñra di ki deñklik sözümi eyle meger ƣal

2. **şoñra:**

Tarih 2

Mısra: 14

Sonra.

Niçe eşkiyâ başdı vardı sarâyın
Yine oldılar gerçi şoñra peşimân

sor:

1. **şordukda:-dukda**

Gazel 122

Mısra: 1

Sormak.

Nedür diyü baña şordukda 'arz idüp pehlü
Didüm ki genc-i tılısm-ı vefâdur ey meh-rû

2. **şorduñ:-du, -ñ**

Mesnevi 1

Mısra: 69

Sormak.

Ey bād-ı şabâ ide mi şorduñ mı Receb Beg
Yārān ile şoħbetde mi gördün mi Receb Beg

3. **şorarsın:-ar, -sın**

Gazel 8

Mısra: 5

Sormak, araştırmak.

Ne anarsın dil-i zârı ne şorarsın hâlin
Bu kadar çevre nedür 'aşık-ı bî-mâra sebeb

4. **şorun:-un**

Gazel 32

Mısra: 7

Sormak, sual etmek.

Şorun bād-ı şabâya çin-i zülfinden gelür şimdi
Bilür aħvâlini dildârūñ anda çok ģaber vardur

5. **şorduñ:-du, -ñ**

Gazel 42

Mısra: 5

Sormak, sual etmek.

Hālūmi sormağa mu'tād degülken şorduñ
İtdi inşāf meger qalbūne ey meh eğer

6. **şorarsañ:-ar, -sa, -ñ**

Gazel 54

Mısra: 6

Sormak, sual etmek.

Yeter ol abdāl-ı 'aşkuz āhımuza şal götürdü
Şorarsañ hālīmüz mesned-nişin-i künc-i hicrānuz

7. **şorup:-up**

Gazel 18

Mısra: 6

Sormak, sual etmek.

Qalmadı zevk ü hāqīkatden eğer 'ālemde
Şorup aḥvālūmi virmez baña dildār feraḥ

8. **şormaduñ:-ma, -du, -ñ**

Gazel 107

Mısra: 3

Halini hatırını sormak.

Şormaduñ hālūmi bir kez baña raḥm eylemedūñ
Ne cefā-pīşe olursın ne 'aceb dilbersin

9. **şorduñ:-du, -ñ**

Gazel 145

Mısra: 7

Sormak II emmek.

Yārūñ o gūmiş gerdenini sen niye şorduñ
Bölünsün kıya ey dil buralar hiç şorılır mu

sorılı:

1. **şorılır:-ur**

Gazel 145

Mısra: 8

Sorulmak II emilmek.

Yārūñ o gūmiş gerdenini sen niye şorduñ
Bölünsün kıya ey dil buralar hiç şorılır mu

sormağ:

1. **sormağa:-a**

Gazel 42

Mısra: 5

Sormak, sual etmek.

Hālūmi sormağa mu'tād degülken şorduñ
İtdi inşāf meger qalbūne ey meh eğer

souk:

1. **şouk:**

Mesnevi 2

Mısra: 98

Soğuk.

Cihān içinde ser-çeşme odur o
Gören var mı aña beñzer şouk şu

sovuk:

1. **şovuqluğıyla:-luğ, -ı, -y, -la**

Mesnevi 2

Mısra: 81

Soğuk.

Şovuqluğıyla nef'yile o mizāb
Civānı şeyh ider şeyhi ise şāb

şöyle:

1. **şöyle:**

Gazel 72

Mısra: 9

Şöyle.

Şöyle maḥlūt oldı kim 'aşk ile ol meh-peykerūñ
Eyler oldı her muşavver Dürriyi taşvır-i 'aşk

2. **şöyle:**

Gazel 79

Mısra: 10

Şöyle.

İsterüm Dürri seni şahbā-yı 'aşk-ı yār ile
Şöyle mest olsañ gehi 'ömründe hüşyār olmasañ

3. **şöyle:**

Gazel 153

Mısra: 5

Şöyle.

Sille-i şavlecān-ı zūlf şöyle doḳundı kim aña
Rüy-ı zeminde güy-ı dil cāy-ı kararı bilmedi

4. **şöyle:**

Tarih 16

Mısra: 7

Şu tarzda, şu şekilde, şu yolda.

Şöyle mu'allā ki bu reşk-i behişt
Turreleri hem-ser-i mihr-i münir

5. **şöyle:**

Tarih 16

Mısra: 9

Şu tarzda, şu şekilde, şu yolda.

Şöyle güzeldür ki sūtünü bunuñ
Hemçü qadd-i yār-i melāḥat bezir

6. **söyle:**

Gazel 109

Mısra: 5

Demek, söylemek.

Söylemezseñ baña gel söyle eğer ister iseñ
Vireyin cānı dehānuña kirā neyleyeyin

7. **söylemezseñ:-mez, -señ**

Gazel 109

Mısra: 5

Demek, söylemek.

Söylemezseñ baña gel söyle eger ister iseñ
Vireyin cânı dehānuña kirā neyleyeyin

8. söylemezdüm:-mez, -dü, -m

Gazel 149

Mısra: 12

Demek, söylemek.

Dürriyā qadrini bilse eger ol çeşm-i gazāl
Söylemezdüm dañi 'ālemde gazelden ğayrı

9. söyledüm:-dü, -m

Kaside 1

Mısra: 109

Demek, söylemek.

Söyledüm yine bu nazımı göricek itdi pesend
Nāzım-ı Rüm u Hicāz u şu'arā-yı Hırasan

10. söyleyeler:-ye, -ler

Mesnevi 1

Mısra: 132

Demek, söylemek.

Me'mül olan oldur ki qabül eyleyeler hep
Bizden de selām eyle diyü söyleyeler hep

11. şöyle:

Gazel 162

Mısra: 4

Öylesine.

Hıor bakma genc-i 'aşkuñ ile māl-ā-māldur
Şöyle bī-ma'nā degüldür qalbimüñ vīrānlığı

12. şöyle:

Gazel 3

Mısra: 6

Öyle bir, o kadar çok.

Ter düşer āh itdüğinden 'āşık-ı şeydā senüñ
Şöyle nāzükdür hevādan nem qapar ol meh-liqā

13. şöyle:

Gazel 59

Mısra: 9

Şu şekilde, biçimde.

Dürriyā şöyle za'if itdi beni kim hicr-i yār
Pāyına yapışsam uçardı benümle bir meges

14. şöyle:

Tarih 7

Mısra: 5

Şu şekilde, biçimde.

Şöyle 'ālīdür ki tākı hemser-i evc-i felek
Şöyle mevzündür sūtünü hem-çü qadd-i dil-rübā

15. şöyle:

Tarih 7

Mısra: 6

Şu şekilde, biçimde.

Şöyle 'ālīdür ki tākı hemser-i evc-i felek
Şöyle mevzündür sūtünü hem-çü qadd-i dil-rübā

16. şöyle:

Gazel 1

Mısra: 7

Öyle bir.

Şöyle mest oldı ki dil cām-ı mey-i 'aşkuñla
Şimdi yeksāndur aña zevk ü vefā derd ü cefā

17. söyleme:-me

Gazel 143

Mısra: 2

Anlatmak, demek, ifade etmek.

Şekvā-yı hicr-i yāruñı nādāna söyleme
Bīmār-ı cevriyüm diyü yābāna söyleme

18. söyleme:-me

Gazel 143

Mısra: 4

Anlatmak, demek, ifade etmek.

Būs-ı dehānın itme recā ey göñül şağın
Söz geçmez aña yok yire cānāna söyleme

19. söyleme:-me

Gazel 143

Mısra: 6

Anlatmak, demek, ifade etmek.

Yāre duyurma meylüñi meclisde yañılup
Şabr eyle keyf-i bādeye mestāna söyleme

20. söyleme:-me

Gazel 143

Mısra: 8

Anlatmak, demek, ifade etmek.

Yūsuf gibi çeh-i ğama düşmekden it hāzer
Esrāruñı göñül şağın ihvāna söyleme

21. söyleme:-me

Gazel 143

Mısra: 10

Anlatmak, demek, ifade etmek.

Ahvālüñi nigāh ile 'arz eyle Dürriyā
Şehrīdür añlar ol meh-i tābāna söyleme

22. söylerse:-r, -se

Gazel 36

Mısra: 1

Demek, dile getirmek, ifade etmek.

Sana dil derdini söylerse ğamından söyler
Aña incinme şehā sen eleminden söyler

23. söyler:-r

Gazel 36

Mısra: 1

Demek, dile getirmek, ifade etmek.

Sana dil derdini söylerse ğamından söyler
Aña incinme şehā sen eleminden söyler

24. **söyler:-r**

Gazel 36

Mısra: 2

Demek, dile getirmek, ifade etmek.

Sana dil derdini söylerse gamından söyler

Aña incinme şehâ sen eleminden söyler

25. **söyler:-r**

Gazel 36

Mısra: 4

Demek, dile getirmek, ifade etmek.

Diñledüm bülbülü dīvân-ı şeh-i gülde bugün

Rûzgâruñ o dañı heb siteminden söyler

26. **söyler:-r**

Gazel 36

Mısra: 6

Demek, dile getirmek, ifade etmek.

Sîh-i miñnetle felek bağrunı delmiş anuñ

Nây hep derd-i dil-i pür- nağamından söyler

27. **söyler:-r**

Gazel 36

Mısra: 8

Demek, dile getirmek, ifade etmek.

Dili söyletseñ eger yâr der yâr işidür

Diñleseñ cām-ı mey-i nâbı çemende söyler

28. **söyler:-r**

Gazel 36

Mısra: 10

Demek, dile getirmek, ifade etmek.

Ṭūṭi-i dil n'ola ey Dürrî olursa güyâ

Medḥ-i cānāneyi hep kıand-i feminden söyler

29. **söyleme:-me**

Gazel 143

Mısra: 1

Söylemek, duyurmak.

Şekvâ-yı hicr-i yâruñı nādāna söyleme

Bīmār-ı cevriyüm diyü yābāna söyleme

söylet:

1. **söyletseñ:-señ**

Gazel 36

Mısra: 7

Söyletmek II konuşturmak.

Dili söyletseñ eger yâr der yâr işidür

Diñleseñ cām-ı mey-i nâbı çemende söyler

söyli:

1. **söyliyeler:-y, -e, -ler**

Mesnevi 3

Mısra: 20

Demek, söylemek.

Me'mûl olan oldur ki kabûl eyliyeler hep

Bizden de selâm eyle diyü söyliyeler hep

söz:

1. **sözleri:-ler, -i**

Gazel 3

Mısra: 4

Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime

dizisi, kelam, laf, kavl.

İdemez oldum şikâyet kimseye ol şahdan

Anlaruñ da diñlerüm hep sözleri andan yaña

2. **sözlerin:-ler, -in**

Gazel 92

Mısra: 11

Laf, kelime.

Sözlerin lü'lü-i şehvâr-ı yem-i i'câz ider

Görmedüm 'âlemde Dürrî-veş suñan-ver ey gönül

3. **sözleriyle:-ler, -i, -y, -le**

Gazel 62

Mısra: 6

Söz, kelam.

Nice kulağına girsün bu feryâd

Raķıbūñ sözleriyle doldı gūşuñ

4. **sözümü:-üm, -i**

Gazel 110

Mısra: 9

Söz, kelam.

Şahum sözümü diñleye hiç dinlemez olduñ

Zehr-i gam içerseñ beni serser mi şanursın

5. **söz:**

Kaside 2

Mısra: 129

Söz, kelam.

İrdi söz gâyetey Dürrî o baħr-i cūduñ

İdelüm ḥayr du'âsın bize budur elzem

6. **sözlerüm:-ler, -üm**

Kaside 7

Mısra: 84

Söz, kelam.

Âşinâyum yemm-i medḥūñ ile tā rûz-ı elest

Sözlerüm dürr-i ter olup n'ola olsa nükte-dân

7. **sözlerüñ:-ler, -üñ**

Kaside 7

Mısra: 31

Söz, kelam.

Çeşmedür güyâ dehānuñ sözlerüñ âb-ı Ḥızır

Güş iden taḥşil ider ol dem ḥayât-ı cāvidān

8. **sözümdür:-üm, -dür**

Kaside 8

Mısra: 54

Söz, kelam.

Mîve-i lafz oldu cüy-ı tab'um ile perveriş
Her sözümdür bağ-ı nazma bir kelâm-ı müsteṭâb

9. **söz:**

Mesnevi 3

Mısra: **26**

Söz, kelim.

Ammâ ki yemin eyleyüp ol kes dese hâşâ
Vallâh bu söz hâtıruma gelmedi aşlâ

10. **söz:**

Mesnevi 3

Mısra: **41**

Söz, kelim.

Hâşâ ki gûzâta diyicek söz ola ol söz
Bu sözi diyen şahşa revâ mı vireler yüz

11. **söz:**

Mesnevi 3

Mısra: **41**

Söz, kelim.

Hâşâ ki gûzâta diyicek söz ola ol söz
Bu sözi diyen şahşa revâ mı vireler yüz

12. **sözi:-i**

Mesnevi 3

Mısra: **32**

Söz, kelim.

Gömgök ola sünbül gibi yüzi gözi ya'ni
Ḥavf eyleye kızb eylemiye bir sözi ya'ni

13. **sözi:-i**

Mesnevi 3

Mısra: **37**

Söz, kelim.

Doğri sözi yok cümlesi mânend-i gümândur
'Ömri ğarâz-ı kızb ü fitenle güzêrândur

14. **sözi:-i**

Mesnevi 3

Mısra: **39**

Söz, kelim.

'Âkîl olan ol yâve sözi dinleye hâşâ
Bengî ola yâ mest ola yâ câhil-i rûsvâ

15. **sözi:-i**

Mesnevi 3

Mısra: **42**

Söz, kelim.

Hâşâ ki gûzâta diyicek söz ola ol söz
Bu sözi diyen şahşa revâ mı vireler yüz

16. **sözleri:-ler, -i**

Tarih 18

Mısra: **6**

Söz, kelim.

Ḥokkâ-ı hamr elde o mahzûnî
Ṭab'ı yem sözleri le'âl oldu

17. **sözine:-i, -n, -e**

Kaside 2

Mısra: **121**

Söz, laf.

Bakma a'dâ sözine ehle ri'âyet eyle
Dil-i nâ-ehl ola tâ sülhte-i âteş-i ğam

18. **sözlerüm:-ler, -üm**

Gazel 37

Mısra: **9**

Söz II şiir.

Mengüş-i ğuş hüsn-i kabûl eyle sözlerüm
Vaşf-ı ruḥuñda her biri lû'lü degül midür

söz geçmez:

1. **söz geçmez:-mez**

Gazel 143

Mısra: **4**

Kelime Tipi: Deyim

Söz geçirmek. || İsteddiğini, söyleddiğini yaptırmak, hükmetmek.

Büs-ı dehânın itme recâ ey gönül şakın
Söz geçmez aña yok yire cânâna söyleme

söz söylemek:

1. **söz söylemek:-mek**

Mesnevi 3

Mısra: **36**

Kelime Tipi: -

Konuşmak.

Hâcî Hasanun oğlu yalanın tulumudur
Bir doğrica söz söylemek anuñ ölümidür

sözinde durmaz:

1. **sözinde durmaz:-maz**

Gazel 92

Mısra: **7**

Kelime Tipi: **Deyim**

Verilen sözü tutmak.

Va'd-i vaşl itse sözinde dilrübâ durmaz yine
Ber-çarâr olur mı hiç hürşîd-i enver ey gönül

su:

1. **şuyi:-y, -ı**

Gazel 83

Mısra: **9**

Su.

Hani reşk-âver-i 'anber şuyı âb-ı kevşer
Beñzedi cennet-i a'lâya feżâsı Kozinüñ

2. **şudur:-dur**

Mesnevi 1

Mısra: **15**

Su.

Gördüñ mi ya Kâra Oluğunu anda ne şudur
Dünyâda hayât âbı dinür işte o budur

3. şuları:-lar, -ı

Mesnevi 1

Mısra: 14

Su.

Her bir bün-i naḥlinde aḳar mā-i Fırātı
N'eyler iḳen ol şuları yā āb-ı ḥayātı

4. şu:

Mesnevi 2

Mısra: 65

Su.

O şu gibi cihānda bir şu olmaz
Anı nūş idenüñ hīç beñzi şolmaz

5. şu:

Mesnevi 2

Mısra: 65

Su.

O şu gibi cihānda bir şu olmaz
Anı nūş idenüñ hīç beñzi şolmaz

6. şu:

Mesnevi 2

Mısra: 77

Su.

Ne şudur Türk Oluğında olan şu
'İzār-ı Türk-i Şirāzī midür bu

7. şu:

Mesnevi 2

Mısra: 98

Su.

Cihān içinde ser-çeşme odur o
Gören var mı aña beñzer şouḳ şu

8. şu:

Mesnevi 2

Mısra: 112

Su.

Birisidür anuñ Kible Oluğı
İderse ser-fürü n'ola ki her şu

9. şu:

Mesnevi 2

Mısra: 122

Su.

Anuñ mişli bu 'ālemde bulunmaz
Cināndan ğayrı yirde ol şu olmaz

10. şudur:-dur

Mesnevi 2

Mısra: 77

Su.

Ne şudur Türk Oluğında olan şu
'İzār-ı Türk-i Şirāzī midür bu

11. şular:-lar

Mesnevi 2

Mısra: 127

Su.

Bu yaylak iḳre şular daḥi çoḳdur
Cemī'sin vaşfa lākin tāb yoḳdur

12. şuyın:-y, -ı, -n

Mesnevi 2

Mısra: 120

Su.

Birine Şāh Velī mīzābı dirler
Şuyın taḥşin iderler hep iḳenler

13. şuyını:-y, -ı, -n, -ı

Mesnevi 2

Mısra: 54

Su.

Birine İftikār Oluğı dirler

İḳenler şuyını taḥşin iderler

14. şuya:-y, -a

Mesnevi 3

Mısra: 56

Su.

Evvel emir anı göricek bir toya beñzer
Kız ile derünü doludur kim şuya beñzer

15. şuyı:-y, -ı

Tarih 8

Mısra: 9

Su.

Seyr iden bu şuyı pür nice baḥr zann eyler
Köpürüp çağlayarak taşduğı dem rüz-i şitā

16. şuyına:-y, -ı, -n, -a

Tarih 8

Mısra: 7

Su.

Şarf idüp nice filorīyi filorī şuyına
Yapdı bu ḥayruña muḥtāc idi el-ḥaḳḳ dünyā

17. şu:

Gazel 37

Mısra: 11

Şu, işaret sıfatı.

Cānlar fedā şu yāre ki 'uşşāḳına diye
Al istediğün işte şu pehlū degül midür

18. şu:

Gazel 37

Mısra: 12

"Şu" işaret sıfatı.

Cānlar fedā şu yāre ki 'uşşāḳına diye
Al istediğün işte şu pehlū degül midür

19. **şu:**

Gazel 140

Mısra: 4

Su, akarsu.

Bir berg-i luṭfını göresin şāyed ey gönül
Sür rûyuñı şu gibi o servüñ ayağına

20. **şu:**

Kaside 11

Mısra: 1

Şu.

Şu hâne mişlini görmüş degüldi çeşm-i cihân
Şu hâne revzeni 'âlem-nümâ idi her ân

21. **şu:**

Kaside 11

Mısra: 2

Şu.

Şu hâne mişlini görmüş degüldi çeşm-i cihân
Şu hâne revzeni 'âlem-nümâ idi her ân

22. **şu:**

Kaside 11

Mısra: 3

Şu.

Şu hâne câmı ki âyine-i Sikender idi
Olurdu bezm ile hicrân o hâneden seyrân

23. **şu:**

Tarih 8

Mısra: 11

Su (deniz).

Taşıcak fülk-i felekde geçilemez bu şu
Var ise murğ-ı hümâ-per olasın ya 'anķā

şu deñlü:

1. **şu deñlü:-ı**

Gazel 158

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

O kadar.

Şu deñlü dilleri cem' eylemiş zülfi-i dil-âvizi
Biñ 'âşık beste itmiş Dürriyâ zülfinde bir târı

2. **şu deñlü:**

Kaside 3

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Öylesine.

Mü'essirdür şu deñlü bülbülün âh u figânı kim
Giribânın hemân güş eyleyince çâk ider gonca

3. **şu deñlü:**

Gazel 165

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Şu kadar, şunca.

Dil-i pülâdi nerm olmak muḥâl oldu o dildârıñ
Şu deñlü idegördüm âteş-i âh-ı ciğer-sızı

su'al evleme:

1. **su'al evleme:-me**

Gazel 151

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Soru sormak.

Bilmezlenüp ey Dürri su'al evleme derdüm

Urgunluğum ol ğamzesi ser-tize degül mi

su'arâ-vı horasan:

1. **şu'arâ-yı horasan:**

Kaside 1

Mısra: 110

Kelime Tipi: -

Horasan, İran şairleri.

Söyledüm yine bu nazmı göricek itdi pesend

Nâzım-ı Rûm u Hicâz u şu'arâ-yı Horasan

şu'â'-ı hursîd:

1. **şu'â'-ı hursîd:**

Kaside 6

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Güneşin ışıkları, ziyaları.

Ḥil'at ammâ nice ḥil'at ki şu'â'-ı hursîd

Ser-te-ser rişte-i zerrinidür anuñ müdgam

şu'bede-bâz-ı gerdün:

1. **şu'bede-bâz-ı gerdün:**

Kaside 12

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Felek hokkabazı.

Hoķka-ı ğamda beni şu'bede-bâz-ı gerdün

Ħamra-veş kâsdı bu kim eyleye nâ-geh nâ-büd

subh:

1. **şubh:**

Gazel 41

Mısra: 3

Sabah.

Şubh irişdi câme- ḥâb-ı nâzdan kalk taşra çık

Pâyüña yüz sürmege mihr-i dirahşân muntazır

subh u mesâ:

1. **şubh u mesâ:**

Kaside 8

Mısra: 75

Kelime Tipi: -

Gündüz ve gece.

Ellerin açup du'âñı çarḥ ide şubh u mesâ

Şanma kim oldu 'ayân beyhûde mâh u âfitâb

2. **şubh u mesâ:**

Gazel 34

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Gece gündüz, daima.

‘Andelîb-âsâ beni şubh u mesâ zâr eyleyen

Bir civân-ı nâzenînüñ gülsitân-ı rûyudur

subh u mesâsı:

1. **şubh u mesâsı:-sı**

Gazel 83

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Gündüz ve gece.

Devletinde yine bir zât-ı ‘azîmü’ş-şânuñ

‘İyd u qadr oldu bize şubh u mesâsı Kozinüñ

subha degin:

1. **şubha degin:**

Mesnevi 1

Mısra: 106

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Bıldırki gibi yine semirmiş mi şolur mı

Ahşam olıcağ şubha degin dahı ulur mı

subha dek:

1. **şubha dek:**

Gazel 136

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Şubha dek birbirine yine hevâ-dâr oldu

Ol iki tâze vü ter nağl-i dil-ârâ bu gice

sübha-ı mercânı:

1. **sübha-ı mercânı:-ı**

Kaside 3

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Mercan tesbih.

Yine gördüm elinde sübha-ı mercânı var güyâ

Cefâdan bülbül-i şeydâya istiğfâr ider gonca

sübha-ves:

1. **sübha-ves:**

Gazel 73

Mısra: 4

Tespih gibi.

Geçirüp rişte-i âlâmı dil-i sūrâha

Sübha-ves aldı ele şeyh-i cefâ-kâr-ı firâk

sübhe itme:

1. **şübhe itme:-me**

Kaside 10

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Kuşkulanmak.

Ol şâh-ı mülk mekrûmetüñ cüy-ı cevrinüñ

Hîç şübhe itme zerrece şad-nümâsıdır

sübhesiz:

1. **şübhesiz:**

Gazel 26

Mısra: 6

Kuşkusuz, şüphe uyandırmaz.

Hür-ı cennet o perînüñ yüzini görse eger

Şübhesiz derdi bu her vechile benden yegdür

südâ-ger:

1. **südâ-geri:-i**

Kaside 9

Mısra: 14

Tacir.

Büy-ı yek-târın bir hemân şemm eyleyüp ol kakülün

Beste itdi bîmârinı Çîn ü Hoten südâ-geri

südân:

1. **südân:**

Gazel 50

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sudan ülkesi.

İtdüm cihânı eşk-i dem-âlûd ile ‘aķık

Südân girân mülk-i Yemen çok ziyân ider

sudûr iden:

1. **şudûr iden:-en**

Gazel 49

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ortaya çıkmak, meydana gelmek, hasıl olmak.

Dehânuñ goncasın hândân iden nâz u tebessümdür

Şadâ-yı bülbül-i güyâ şudûr iden tekellümdür

sûfî-i pîr-i muğân:

1. **şûfî-i pîr-i muğân:**

Gazel 63

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Meyhane pirinin sofusu.

Şûfî-i pîr-i muğân ol Dürriyâ câm al ele

Olmağ isterseñ eger endûh-ı devrândan hâlâş

sûh:

1. **şûh:**

Gazel 14

Mısra: 3

İşveli, cilveli dilber/güzel.

Ey şûh seni Hâzret-i Hâķka şalayum mı ?

Şalduñ beni hicrâna da yâd eylemedüñ hîç

2. **şûhdan:-dan**

Gazel 78

Mısra: 4

İşveli, cilveli ll sevgili.

Ümîd-i âb-ı hayât itmeden nedür farkı
Dehânın öpmegi ol şühdan recâ itmek

suhan:

1. **suhanum:-um**

Kaside 2

Mısra: 107

Söz.

Tâze ta'bir-i 'acemdür suhanum ehli bilür
Dağl-i bîhûde iderler bir iki lâ-yefhem

2. **suhan:**

Kaside 7

Mısra: 33

Söz, kelim.

Her suhan tab'-ı şerîfünden kûbbe-i cevher olur
Anuñ içün saña reşk-endâzdur hep baħr u kân

suhan-ı nâzüki:

1. **suhan-ı nâzüki:-i**

Kaside 1

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Narin sözler ll şiir.

N'ola ħal olsa aña cümle kilîd-i müşkil
Suhan-ı nâzüki miftâh-ı der-i genc-i beyân

suhan-senc:

1. **sühan-senc:**

Kaside 2

Mısra: 100

Sözden anlayan.

Bâ-ħuşuş ola benüm tab'-ı mu'âf-ı kârum
Şimdi dehr içre sühan-senc ile meşhûr-ı 'alem

suhan-ver:

1. **suhan-ver:**

Gazel 92

Mısra: 12

Söz ustası, güzel söz söyleyen.

Sözlerin lü'lü-i şehvâr-ı yem-i i'câz ider
Görmedüm 'âlemde Dürri-veş suhan-ver ey gönül

süh-ı cihân:

1. **süh-ı cihân:**

Gazel 68

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Dünyalar güzeli.

Derd-i 'aşkuñla senüñ ğurbete düşdük gâhî

Bizden ey süh-ı cihân eyleme bir nâme dirîğ

2. **süh-ı cihân:**

Gazel 73

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Dünyalar güzeli.

Her kaçan küyuña 'azm eylesem ey süh-ı cihân
İrişüp dâmenüme mâni' olur ħâr-ı firâk

3. **süh-ı cihân:**

Gazel 121

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güzel, sevgili.

Ėanumı içmek murâd eylermiş ol süh-ı cihân

Hiç aña incinmez ben nüş-ı cân olsun dirin

süh-ı cihânum:

1. **süh-ı cihânum:-um**

Gazel 128

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Dünyalar güzeli.

Bir büseye şatdum saña cân-ı dil-i zârı

Ey süh-ı cihânum yûri var dem ħadem eyle

süh-ı cihânuñ:

1. **süh-ı cihânuñ:-uñ**

Gazel 151

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dünyalar güzeli.

Ol süh-ı cihânuñ müjesi nîze degül mi

Şimdi yine kaçdı dil-i nâçîze degül mi

süh-ı devrân:

1. **süh-ı devrân:**

Gazel 147

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Zamanın işvelisi ll sevgili.

Yüzine bir güle bakmakla o süh-ı devrân

Ėatı yüz buldı dil-i 'âşık-ı rûsvâ büyüdi

suhre-i dehr olduğun:

1. **suhre-i dehr olduğun:--i-duğ, -ın**

Gazel 41

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Aleme rezil, maskara olmak.

Ol rakîbüñ suhre-i dehr olduğun görseñ yine

Ėaylî demdür böyle vaz'-ı çarĖa 'irfân muntazır

sühte:

1. **sühtesi:-si**

Kaside 2

Mısra: 30

Yanmış, yanık ll medrese talebesi.

Nice fâzıl ki anuñ medrese-i fâzlında

İde kim sühtesi seyyid-i 'aşrı mülzem

sūhte başı:**1. sūhte başı:****Mesnevi 1**

Mısra: 101

Kelime Tipi: -

Medrese talebesinin başında duran (kişi.).

Yâ anda mıdır sūhte başı Ahmed Efendi

Görseydi öperdi elini Şeyh Hucendî

suhte-gān:**1. suhte-gāni:-i****Mesnevi 1**

Mısra: 97

Softalar, medrese talebeleri.

Yâ anda mı t̄alibleri ol suhte-gāni

Her birisinin var mı yanında ya civānı

sūhte-i âteş-i ğam ola:**1. sūhte-i âteş-i ğam ola:-a****Kaside 2**

Mısra: 122

Kelime Tipi: -

Gam ateşinin yanıdığı olmak.

Bağma a'dā sözine ehle ri'âyet eyle

Dil-i nâ-ehl ola t̄a sūhte-i âteş-i ğam

sūhteler oluğu:**1. sūhteler oluğu:****Mesnevi 2**

Mısra: 83

Kelime Tipi: -

Sūhteler Oluğu.

Birisî Sūhteler Oluğu anuñ

Ter ü t̄aze olur içdükte cânuñ

sükkān:**1. sükkānı:-ı, -n, -ı****Tarih 7**

Mısra: 17

Sâkinler.

Yâ ilāhî kıl bu kaşruñ luṭf ide mi sükkānı

Ġonca-ı bāğ-ı cinān-veş bā-ṭarāvet pür-şafā

2. sükkānı:-ın, -ı**Mesnevi 1**

Mısra: 23

Bir yerde oturanlar, ikamet edenler, o yerin sakinleri.

Gördüñ mi ya sükkānı 'işretde mi her gāh

Her küşe-i seyr üzre mi şoḡbetde mi her gāh

3. sükkānı:-ı, -n, -ı**Mesnevi 2**

Mısra: 33

Bir yerde oturanlar, ikamet edenler, o yerin sakinleri.

Anuñ sükkānı iğrāz itmiş

Yeşil dibāyî pāy-endāz itmiş

sükkān-ı felek:**1. sükkān-ı felek:****Gazel 136**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Felek sakinleri, felekte sabit görünüp hareket etmeyen yıldızlar.

Açdı sükkān-ı felek seyre bu sūrî revzen

Anda şanmañ ki meh oldu yine peydā bu gice

sükker:**1. sükker:****Kaside 8**

Mısra: 47

Ar. Şeker.

Taṭludur sükker zebānuñdan gelen incinmezin

Her ne deñilü eyleseñ düşnām ile baña ḥiṭāb

2. sükker:**Mesnevi 2**

Mısra: 94

Ar. Şeker.

Birine daḡı Kar oluğu dirler

Yanında lezzet ile telḥ sükker

sükker-i iḥsānuñ:**1. sükker-i iḥsānuñ:-uñ****Gazel 40**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kerem, ihsan şekeri.

Sükker-i iḥsānuñ itseñ 'āleme mebzül eger

Hiç dimezsün Dürrî-i ṭūṭî- sūḡen yā ḡadadur

şükûfe virmiş:**1. şükûfe virmiş:-miş****Mesnevi 4**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Çiçek vermek, açmak.

Şol ḡadar virmiş şükûfe zinnat ü encüm aña

Reşk ider anuñ fezā-yı sinesine āsumān

şükufte oldı:**1. şükufte oldı:-dı****Gazel 94**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Çiçeklenmek.

Seyr eyle sīnem üzre benüm kanlı yaremi

Oldı şükufte 'aşḡuñ ile ergüvān-ı ğam

2. şükufte oldı:-dı**Kaside 7**

Mısra: 19

Kelime Tipi: -
Çiçeklenmek.

Goncalar oldu şükufte bülbulün gönlü küşad
Nevbahâr-ı devletünde cümle 'âlem şâdmân

şükufte vü hurrem ola:

1. **şükufte vü hurrem ola:-a**

Kaside 4

Mısra: 90

Kelime Tipi: -

Ferah, neşeli ve sevinçli olmak.

Bulup zamân-ı 'adâlet-nümâsı ferr-i rebî'

Ola bahâr-ı vücûdî şükufte vü hurrem

şükûh eylemiş:

1. **şükûh eylemiş:-miş**

Kaside 2

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

Görkemli eylemiş.

Eylemiş Hazret-i Haq şânını ol deñlü şükûh

Eylemez bendeleri çarha tenezzül bir dem

sükûn:

1. **sükûndur:-dur**

Gazel 2

Mısra: 8

Sakinlik.

'Aşk ile bî-tâb olup dil hareket eylemez

Lâzım olan bir zamân şabr u sükûndur baña

şükür:

1. **şükür:**

Tarih 5

Mısra: 2

*Verdiği nimetler için Allah'a karşı duyulan
minneti dile getirme.*

Olinca dide-i dehre gamâm-ı gam hâ'il

Şükür ki itdi anı bād-ı lutf-ı haq zâ'il

2. **şükür:**

Gazel 49

Mısra: 15

Allah'a şükür.

Tutupdur bîm-i 'adl ile fiten rāh-ı 'adem şükür

Sitem mihr ü vefâsı dilber-i meh-rû gibi gümdür

sule:

1. **şu'lesi:-si**

Kaside 2

Mısra: 6

Alev, ateş ışığı, parıltı.

Pür-cilâ virdi ki mir'ât-ı dile şaykal-i zevk

Çeşm-i hürşîdi ider şu'lesi pür-hîre vü nem

süleymân:

1. **süleymân:**

Mesnevi 2

Mısra: 36

1. Hz. Süleyman.

Anuñ sengi hemân la'l-i Bedahşân

Göreydi hâtem eylerdi Süleymân

süllem:

1. **süllem:**

Kaside 4

Mısra: 32

Merdiven.

Çemende kaşr-ı zümürürd olup yine gonca

Çonuldu yer yer ana hârdan nice süllem

süllem eyler:

1. **süllem eyler:-r**

Kaside 2

Mısra: 56

Kelime Tipi: -

Merdiven yapmak.

Görse bir ehl-i dili hâk-i mezellet içre

Çıkarur 'arşa hemân lutfını eyler süllem

sultân:

1. **sultânüm:-um**

Kaside 1

Mısra: 103

Padişah.

Ben seni böyle mi medh eyler idüm sultânüm

Eyledi dehr-i denî neyleyeyin bî-dermân

2. **sultânüm:-um**

Kaside 1

Mısra: 107

Padişah.

Hele vallâhi kâsemdür ki benüm sultânüm

Fikr-i evşâfuña hiç yok idi bende imkân

3. **sultân:**

Mesnevi 1

Mısra: 73

Padişah.

Sultân yeri sayyâdı Köse Hâce gelür mi

Bir şarîca atmaca getürdüm saña dir mi

4. **sultânüm:-um**

Kaside 3

Mısra: 43

Hükümdar, sultan.

Devâm-ı devletün çün tekye-i gülşende sultânüm

Başın açup niyâz eyler Hudâya her seher gonca

5. **sultânüm:-um**

Gazel 32

Mısra: 5

Padişah l Sevgili; gönül sultânı.

Şakın tîğ-i cefâ vü cevre mağrûr olma sultânım
Senüñ her 'âşık-ı zârunda âh-ı pür şerer vardır

6. sultân:

Gazel 100

Mısra: 12

Padişah || Sevgili; gönül sultânı.

Ey Dürrî varup mey-gede şadrında otursam
Bir zevk-i hased-kerde-i sultân idebilsem

7. sultânım:-um

Kaside 1

Mısra: 91

Padişah || Sevgili; gönül sultânı.

Şu'ledâr-ı haremüñ başı için sultânım
Hasb-i hâlüm göricek olmayasın rû-gerdân

8. sultânım:-um

Kaside 2

Mısra: 97

Padişah || Sevgili; gönül sultânı.

Ben seni böyle mi medh eyler idüm sultânım
Olmasam hancer-i endüh u elemle ebkem

sultân ider:

1. sultân ider:-er

Gazel 106

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim**

Sultan kabul etmek.

Benüm memâlik-i 'aşk u maḥabbetüñ şahı
Cihânda başına sultân ider hemân Mecnûn

sultân olmadan:

1. sultân olmadan:-madan

Gazel 162

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Hükümdar olmak.

Mülk-i dünyâya deḡişmem küyuñı şâhum senüñ
Dehre sultân olmadan yegdûr kapuñ der-bânlığı

sultân 'osmân:

1. sultân 'osmân:

Tarih 2

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sultan Genç Osman.

Mihir şanma taş ile gögsin döḡüp çarḡ
Gezûpdûr müdâm âh-ı Sultân 'Osmân

sultân-ı 'alışanıdır:

1. sultân-ı 'alışanıdır:-ı, -dur

Kaside 3

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yüce, şanlı sultan.

Çemen ikliminüñ sultân-ı 'alışanıdır güya
Zümürürüden başına tâc-ı sultânî geyer gonca

sultân-ı cemâl:

1. sultân-ı cemâl:

Gazel 89

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güzellik sultanı, sevgili.

Ruḡunuñ şokmış o sultân-ı cemâl üstine gül
Seyr idüñ niçe yakışmış gül-i âl üstine gül

sultân-ı mülk-i ma'nâ:

1. sultân-ı mülk-i ma'nâ:

Tarih 13

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Anlam ülkesinin padişahı.

Sultân-ı mülk-i ma'nâ ol pür-kerem ki ya'nî
Hâce Hüseyin Efendi yaptı bu kaşrı muḡkem

sultân-ı rûm:

1. sultân-ı rûm:

Tarih 19

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Rum diyarının padişahı.

Şâh-ı felek-mertebe sultân-ı Rûm
Bir günün anuñ ide biñ yıl Hudâ

sultân-zâde:

1. sultân-zâde:

Kaside 10

Mısra: 15

Hükümdar çocuḡu, şehzade.

Şâh-ı diyâr-ı 'izzet o sultân-zâde kim
Genc-i Keyânî sâ'ile kemter 'atâsıdır

süm:

1. sümdür:-dür

Gazel 49

Mısra: 18

Toynak (saḡlamlık bağlamında).

O bir şâh-ı 'adâletdür ki raḡş-ı kâdrine anuñ
Kevâkib mîḡ-i zerrîn meh-i gerdûn ise sümdür

sümbül-sitân:

1. sümbül-sitân:

Kaside 7

Mısra: 70

Sümbül bahçesi.

Derd ü ḡamla ağlasam deryâ olur rûy-i zemîn
Cân u dilden âh itsem dehr olur sümbül-sitân

şun:

1. şun:

Gazel 17

Mısra: 2

Uzatmak, vermek | arzetmek.

Gülşene olmuş yine revnak-fezâ zerrîn kadeh
‘İyş u nüş eyyâmidur şun sâkıyâ zerrîn kadeh

2. **şundi:-dı**

Gazel 17

Mısra: 10

Uzatmak, vermek | arzetmek.

Baňa incinmişdi barışdı görüşdi ol civân
Merhabâlar itdi şundi Dürriyâ zerrîn kadeh

3. **şunsa:-sa**

Gazel 17

Mısra: 8

Uzatmak, vermek | arzetmek.

Haşre dek ‘uşşâk-ı mahzunı iderdi neşve-dâr
Şunsa bir kerre eger ol meh-liqâ zerrîn kadeh

4. **sun:**

Gazel 96

Mısra: 9

Sun ll ikram etmek.

Sâkıyâ ‘ayş u şafâ demleridür sāgarı sun
Elem ü guşşayı şimdengirü berbâd idelüm

sünbül:

1. **sünbül:**

Gazel 6

Mısra: 9

Sünbül çiçeği.

Sünbül gibi açılmadadır senüñ gamuñla
Bu sine-i Dürri’de olan berbere cânâ

2. **sünbüliden:-den**

Mesnevi 3

Mısra: 30

Sünbül çiçeği.

Kezzâba revâdur ki kötekden eşer olsun

Yüzi gözi sünbüliden anuñ bes beter olsun

3. **sünbül:**

Tarih 14

Mısra: 7

Sünbül çiçeği.

Yoldı sünbül saçını atdı yire
Aldı bülbul eyledi yine şafâ

4. **sünbülleri:-ler, -i**

Gazel 156

Mısra: 2

Sünbül çiçeği II sevgilinin saçı.

Yarimüñ düşmüş ruh-ı gül-ğünına kâkülleri
Gülsitân-ı hüsnüñ açılmış yine sünbülleri

5. **sünbülü:-i**

Gazel 155

Mısra: 6

Sünbül çiçeği.

Cism-i za’îfüm üzre gören beñlerüm benüm

Bir şîşeye konuldu şanur nice sünbülü

6. **sünbül:**

Gazel 35

Mısra: 1

(Far.) Maruf çiçek, sünbül; sevgilinin saçına

benzetilen çiçek.

Kâkül-i şeb-bü midür cânâ senüñ sünbül midür

Habbetü’s-sevdâ midür ider hâl-i ruhuñ fülful midür

7. **sünbül:**

Gazel 64

Mısra: 11

Sevgilinin saçına benzetilen çiçek.

Hâli fülful kâküli sünbül ruhı pür-tâbı gül

Âfitâb-ı rûy-ı dilberdür gülistândan ğarâz

8. **sünbül:**

Gazel 58

Mısra: 2

Sünbül çiçeği.

Ruhsâr-ı âlûñi gören ‘aşık gül istemez
Seyr eyleyen o kâkülüñi sünbül istemez

9. **sünböldür:-dür**

Gazel 94

Mısra: 9

Sünbül (kıvrımlı yapısıyla ah bağlamında).

Sünböldür âh-ı dil gül-i terdür bu tâze dâğ

Ey Dürri cismüm oldu benüm gül-sitân-ı ğam

10. **sünbül:**

Gazel 161

Mısra: 12

Sünbül çiçeği (ah dumanı bağlamında).

Hezâruñ âhıdır ol bîm-i firkat-i gül ile

Kıyâs eyleme gülşende Dürri sünbül açıldı

11. **sünbül:**

Mesnevi 3

Mısra: 31

Mor çiçek.

Gömgök ola sünbül gibi yüzi gözi ya’ni

Havf eyleye kızb eylemiye bir sözi ya’ni

sünbül-i âh-ı:

1. **sünbül-i âh-ı:--ı**

Gazel 46

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

(aşığın) ahı sünbülü, (aşığın) ahı.

Küşte-i şemşîr-i ‘aşk-ı dilrübânüñ haşre dek

Meşhedinden sünbül-i âh-ı ğam-ı hasret kopar

sünbül-i bağ-ı cinân:

1. sünbül-i bâğ-ı cinân:

Kaside 7

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Cennet bahçesinin sünbülü.

Şâhid-i ihsânıñ zülf-i mutarrâsın görüp
Reşk ile hâtır perîşân sünbül-i bâğ-ı cinân

sünbül-zâr:

1. sünbül-zâra:-a

Gazel 65

Mısra: 2

Sünbül bahçesi.

Hoş tarâvet virdi rûy-ı abdâr-ı yâre hâ
Döndi şah-ı gülşen-i hüsninde sünbül-zâra hâ

sündüsî:

1. sündüsîdür:-dür

Tarih 16

Mısra: 6

*Dokumasında altın ve gümüş teller bulunan,
parlak renkli ve değerli bir ipek kumaş çeşidi.*

Beñzedi firdevse o kaş-ı berîn

Sündüsîdür anda libâs-ı harîr

şun'-ı hudâ:

1. şun'-ı hudâ:

Kaside 4

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Allah'ın sanatı.

Meh ü mihr geleydi çarh-ı sünbülîstâna
Çemende şun'-ı Hudâ itdi başka bir 'âlem

sür:

1. sür:

Gazel 136

Mısra: 6

Düğün, şölen.

Kuṭnular geydi donandı yine kuṭṭân-ı felek
Sûr seyrine gelüp itdi temâşâ bu gice

2. sûr:-ı

Gazel 136

Mısra: 3

Düğün, şölen.

Açdı sükkân-ı felek seyre bu sûr revzen
Anda şanmañ ki meh oldu yine peydâ bu gice

3. sûr:

Gazel 112

Mısra: 6

Sunmak.

Pây-mâl eyle yine mûr-ı gamı ey sâkî
Sûr e gülgün mey-i nâb u fûrûzân yürisün

4. süresün:-e, -sün

Mesnevi 1

Mısra: 30

Sunmak.

Pâyına yüzün bir dañi ey bād sürerseñ
Öp dâmenini benden anuñ haḫḫı süresün

5. sûr:

Gazel 119

Mısra: 2

Sürmek (cila sürmek).

Rûy-ı zevk âyine-i dilde hüveydâ olsun
Şaykal-ı câmi sûr ey sâkî mücellâ olsun

sûr u şeri komadı:

1. şûr u şeri komadı:-dı

Kaside 9

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Kargaşa ve kötülük bırakmamak.

'Âleme virdi nizâm u intizâmı 'adl ile

Ḳomadı iḳlîm-i 'Osmânîde hiç şûr u şeri

sûrâh sûrâh eyledi:

1. sûrâh sûrâh eyledi:-di

Gazel 3

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Delik delik etmek.

Dağlar şanmañ görinen cism-i zerdümde benüm

Sînemi sûrâh sûrâh eyledi tîr-i cefâ

sûrâhî:

1. şurâhî:

Gazel 39

Mısra: 3

İçine şarap konan uzun boyunlu kap.

Şurâhî gulğul itsün bâdeyi koy câma ey sâkî

Yine huşyâr olan ehl-i bez[i]mde kanzil göster

2. şurâhî:

Kaside 4

Mısra: 13

İçine sarap konan uzun boyunlu cam kap.

Şurâhî meclis-i şâh-ı bahâra gonca olup

'Arak meşâbesidür anda cem' olan şebnem

sûrâhî vü sebû:

1. şurâhî vü sebû:

Gazel 156

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sûrahi ve testi.

Bezmimüz dildâr-ı gül-ruhsâr ile gülzârdur
Şıyt-ı bülbüldür şürâhî vü sebû gulgulleri

sûret:

1. şûretüñ:-üñ

Gazel 1

Mısra: 4

Yüz || Sevgilinin yüzü.

Bir cilâ virdi ki mir'ât-ı dile şaykal-ı 'aşk
Şûretüñ seyr iderin her ne zamân bakşam aña

sûretâ:

1. şûretâ:

Kaside 1

Mısra: 95

Görünüşte.

Şûretâ gerçi gedâ-yı gam-ı gerdün-ı horam
Benüm ammâ ki haķîkatde şeh-i mülk-i beyân

sûret-i âvîne-i 'âlem-nümâ:

1. şûret-i âvîne-i 'âlem-nümâ:

Gazel 123

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Alemi gösteren aynanın sureti.

Büse-i ruhsâr-ı yâr-ı bî-vefâ girmez ele

Şûret-i âvîne-i 'âlem-nümâ girmez ele

sûret-i safâ:

1. şûret-i safâ:

Kaside 10

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Saflık, berraklık yüzü.

Hep şûret-i safâ vü luţufdur berîd olan

Mir'ât-ı ṯab'-ı pākine 'aqlı cilāsıdır

şûre-zâr-ı dil:

1. şûre-zâr-ı dil:

Kaside 2

Mısra: 64

Kelime Tipi: -

Gönül çoraklığı.

Âb-ı ihsânı dokunaydı eger bir kerre

Şûre-zâr-ı dil ola minnet-i ez-hârem

sûrh:

1. sûrh:

Gazel 19

Mısra: 6

Kırmızı.

Küşte-i şimşir-i nâz itmek diler 'âşıkları

Giymiş ol yâr-ı gâzabnâküm bugün esbâb sûrh

2. sûrh:

Gazel 20

Mısra: 6

Kırmızı.

Bâğ-ı cemâl-i dilberün ol tâze gülleri

Yer yer açıldı kimisi sûrh ü kimi sefid

3. sûrh:

Gazel 19

Mısra: 8

Kırmızı, kızıl.

Hün-ı eşk ile yazarsam nâme-i hicrân-ı dil

Çekmez ol kayd-ı murâd olsa eger nâ-yâb sûrh

4. sûrh:

Gazel 19

Mısra: 1

Kırmızı II dudak.

Eylemiş ruhsârünü keyf-i şarâb-ı nâb sûrh

Gülşen-i hüsni içre açılmış gül-i sir-âb sûrh

5. sûrh:

Gazel 19

Mısra: 2

Kırmızı II dudak.

Eylemiş ruhsârünü keyf-i şarâb-ı nâb sûrh

Gülşen-i hüsni içre açılmış gül-i sir-âb sûrh

6. sûrh:

Gazel 19

Mısra: 4

Kırmızı. || Kan.

Nâvek-i endüh-ı hicrûñ bağrumı hün eylemiş

N'ola olsa eşk-i çeşm-i 'âşık-ı bî-tâb sûrh

7. sûrh:

Gazel 19

Mısra: 10

Kırmızı renk (yazma eserlerde başlıkların bu renkle yazılması bağlamında).

N'ola hünün olsa şerham bâb-ı fenn-i 'aşkdur

Dürrîyâ tahrîr olur zirâ ki faşl-ı bâb sûrh

sûrh-i râyet-keş:

1. sûrh-i râyet-keş:

Tarih 6

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kırmızı bayrak çeken.

Sûrh-i râyet-keş sipâha eyledi ağa seni

Luţf u ihsân eyleyüp ol Hâzet-i Hayy u Qadîm

sûr-ı bahâra:

1. sûr-ı bahâra:-a

Gazel 17

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bahar düğünü, bahar.

Varmağa sūr-ı bahāra kendini tezyīn içün
Başına dūr düzse şebnemden sezā zerrīn kadeh

sūr-ı şafāya:

1. **sūr-ı şafāya:**-y, -a

Gazel 136

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Mutluluk şöleni.

Reşk iderse n'ola bu sūr-ı şafāya Dürri
'Ākifān-ı harem-i 'ālem-i bālā bu gice

süril:

1. **sürilür:**-ür

Gazel 145

Mısra: 1

Sürülmek, ortaya konulmak.

Def'-i ğam olup cām-ı meserret sürilür mi
Bu bezm-i cihānda mey-i rāhat görilür mü

sürme:

1. **sürme:**

Gazel 63

Mısra: 4

Göze çekilen maruf siyah madde.

Hāk-i pāy-i yāri çekdüm dīdeme itdi beni
Cüst ü cūy-ı sürme vü kuhl-i Şifāhāndan hālāş

sürme çeküp:

1. **sürme çeküp:**-ü

Gazel 47

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gözleri sürme ile boyamak.

Gözine sürme çeküp āfet-i cān oldu o yār
Ġamzesi tığine zağ urdı şaķın ey dil-i zār

süst:

1. **süst:**

Gazel 71

Mısra: 7

Gevşek, zayıf, güçsüz.

Ehl-i dil süst ü denī olsa n'ola rif'atde

Rüy-ı deryāda çıka қа'rdā bīçāre şadef

süt:

1. **sütten:**-den

Mesnevi 2

Mısra: 55

Süt.

Şekerden tatlu sütten aқdur ol mā
Odur 'ālemde āb-ı cennet-āsā

sütün:

1. **sütün:**-ı

Tarih 7

Mısra: 6

Direk.

Şöyle 'ālīdür ki tākı hemser-i evc-i felek

Şöyle mevzūndur sūtünü hem-çü kıdd-i dil-rübā

2. **sütün:**-ı

Tarih 16

Mısra: 9

Direk, sütun.

Şöyle güzeldür ki sūtünü bunuñ

Hemçü kıdd-i yār-i melāhat bezir

sütün-ı mevzūnı:

1. **sütün-ı mevzūnı:**-ı

Kaside 11

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Düzgün sütun.

Mişāl-i kāmēt-i dilber sūtün-ı mevzūnı

Olurdu kullarını mığline gören hayrān

suṭūr-ı şī'rūnı:

1. **suṭūr-ı şī'rūnı:**-üñ

Mesnevi 2

Mısra: 136

Kelime Tipi: -

Şiir satırları.

Yine ey Dürri-i pākize-güftār

Suṭūr-ı şī'rūnı itdūñ dürr-i şehvār

su'ūd eyleye:

1. **su'ūd eyleye:**-y, -e

Kaside 12

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yukarı çıkmak, yükselmek.

Niçün ey Dürri-i şeydā bu kıdar āh-ı dilūñ

Eyleye āteş-i endūh ile 'ayyūka şu'ūd

süvār-ı merd-i meydān-ı hüner:

1. **süvār-ı merd-i meydān-ı hüner:**

Kaside 8

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Maharet meydanının atlı askeri.

Ol süvār-ı merd-i meydān-ı hüner kim yaraşur

Olsa gerd-i pā-yı esbi kuhl-i çeşm-i şeyh ü şāb

süveydā:

1. **süveydā:**

Gazel 61

Mısra: 10

Kalbin ortasında bulunduğı sanılan kara benek.

Āb-dār olsa dūr-i eş'arı Dürriñ n'ola

Baħr imiş gönli süveydā anda 'anber hām imiş

süveydā-vı dil-i mūru:

1. süveydâ-yı dil-i mûru:-u

Kaside 1

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Karuncanın gönlündeki siyah benek.

Şeb-i zulmetde fûrûğ-ı meh-i ihsânı ile
Tâ süveydâ-yı dil-i mûru görürler kûrân

süveydâ-yı dil-i 'uşşâkıdur:

1. süveydâ-yı dil-i 'uşşâkıdur:-ı, -dur

Gazel 158

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Aşıkların gönüllerindeki kara noktacıklar (tavla zarı bağlamında).

Alur nerd oynasa 'âşıklarun gönlün ele gūyâ
Süveydâ-yı dil-i 'uşşâkıdur her nokta-i zârî

süzân eylerin:

1. süzân eylerin:-r, -in

Gazel 87

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yakmak.

Ben seni teşhîr için künc-i elemde ey perî
Eylerin süzân gamuñ nârıyla ile 'anber-hâm-ı dil

süzân itmege:

1. süzân itmege:-meg, -e

Gazel 13

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yakmak, tutuşturmak.

Ne mihmân-ı gamuñ yir ne seg-i kûy nedür bilmem
Kül olunca kebâb-ı canı süzân itmege bâ'ış

süzân olmağı:

1. süzân olmağı:-mağ, -ı

Gazel 150

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yanmak.

Ben mi isterdüm gam-ı zülfüñle nâlân olmağı
Ben mi isterdüm teb-i 'aşkuñla süzân olmağı

süz-efgen:

1. süz-efgen-i:--i

Kaside 12

Mısra: 4

Ateş salan, yakıcı.

Şimdi bir âteş-i gam var ki dil-i şeydâda
Şerer-i kemteri süz-efgen-i nâr-i Nemrûd

süzende:

1. süzendedür:-dür

Gazel 40

Mısra: 6

Yakıcı, hararetli, sıcak.

Derd-i âhum çarha çıksa ey melek-sîmâ n'ola
Âteş-i endüh-ı hicrûñle gönül süzendedür

süz-ı derünüm:

1. süz-ı derünüm:-um

Gazel 2

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönül yangını.

Süz-ı derünüm benüm her rûz füzün olmada
Hâl-i ruhuñ dilberâ dâğ-ı deründur baña

süz-ı füzündür:

1. süz-ı füzündür:-dur

Gazel 2

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çok yakıcı.

Zülf ü ruḥ-ı mehveşûñ âhuma bādî olur
'Ârız-ı pür- âteşûñ süz-ı füzündür baña

süzil:

1. süzilüp:-üp

Kaside 5

Mısra: 17

Süzülmek, göz süzmek.

Şehbâz-ı gamzesi süzilüp kılmada şitâb
Âhir beni tamâm ider ol çeşm-i nîm-hâb

süzül:

1. süzülmiş:-miş

Gazel 43

Mısra: 8

Gözün baygın baygın bakması, mahmur bakış.

Şehar vardum baña rahm itmedi yâr
Süzülmiş gözleri maḥmûra beñzer

şu'a'-ı mihrden:

1. şu'a'-ı mihrden:-den

Kaside 8

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Güneş ışını, güneşten uzanan tel tel ışıklar.

Ol şeh-i 'irfân ki ider gerdün şu'a'-ı mihrden
Hayme-i câh u celâl ü kâdrine zerrîn tınâb

şu'a'-ı reşk-baḥş-ı mihr-i gerdün:

1. şu'a'-ı reşk-baḥş-ı mihr-i gerdün:

Mesnevi 2

Mısra: 138

Kelime Tipi: -

Güneşi kışkandıran ışık.

Nedür şâyeste-i tâc-ı Ferîdün
Şu'a'-ı reşk-baḥş-ı mihr-i gerdün

şu'bede-bâz-ı gerdün:

1. şu'bede-bâz-ı gerdün:

Kaside 1

Mısra: **65**

Kelime Tipi: -

Felek hokkabazı, felek (dönme, dönüş bağlamında).

Hokka-ı gamda beni şu'bede-bâz-ı gerdün

Mühre-veş kaşdı bu kim eyleye bî-nâm u nişân

şu'le-bahs:

1. **şu'le-bahş-ı:--ı**

Kaside 1

Mısra: **84**

Işık veren.

Ol çerâğum ki beni eyledi pertev-endâz

Şu'le-bahş-ı haremün Hâzret-i maḥdûm-ı zamân

şu'ledâr-ı haremün:

1. **şu'ledâr-ı haremün:-üñ**

Kaside 1

Mısra: **91**

Kelime Tipi: -

Haremın ıstık saçanı.

Şu'ledâr-ı haremün başı içün sultānum

Hasb-i ḥâlüm göricek olmayasın rû-gerdân

şu'le-i mihr-i sipihr:

1. **şu'le-i mihr-i sipihr:**

Kaside 6

Mısra: **22**

Kelime Tipi: -

Güneş ışınları.

Ḥayme-i kadrün olup künbed-i çerh-i devvâr

Şu'le-i mihr-i sipihr oldı tınâb-ı muḥkem

şu'le-i zerrîn:

1. **şu'le-i zerrîn:**

Kaside 5

Mısra: **25**

Kelime Tipi: -

Altın (renkli) kıvılcımları olan (güneş).

Ol Cem-cenâba şu'le-i zerrîn âfîtab

Lâyık olursa ḥayme-i kadrine zer-ıñâb

T t

tâ:

1. **tâ:**

Gazel 30

Mısra: **2**

Değın, dek, kadar.

Hicrüne tâb idemez bu bî-kîne kime gider

Ârzü-yı ser-i ü zülfün ile tâ Çîne gider

2. **tâ:**

Kaside 8

Mısra: **80**

Değın, dek, kadar.

Nâz u ni'met ber-çarâr u 'izz ü rif'at ber-medâr

Ferr-i şevket pâyidâr u 'ömr tâ rûz-ı ḥisâb

3. **tâ:**

Tarih 13

Mısra: **16**

Değın, dek, kadar.

Ḳıl şâhibin İlâhî bu cây-ı dil-güşānuñ

Tâ ḥaşr olunca dâ'im hem-çün Mesîḥ-i Meryem

4. **tâ:**

Gazel 26

Mısra: **9**

Ta ki.

Göster ol günleri yâ Rabbî rakîbe diye tâ

Ne kadar kemse de Dürrî yine senden yegdür

5. **tâ:**

Kaside 1

Mısra: **16**

Ta ki.

Şeb-i zulmetde fûrûğ-ı meh-i iḥsânı ile

Tâ süveydâ-yı dil-i mûru görürler kûrân

6. **tâ:**

Kaside 2

Mısra: **24**

Ta ki.

Getür ey sâkî-i endüh-ı zevâ ol meyden

Ben de nûş eyleyeyin def' ola tâ dildeki gam

7. **tâ:**

Kaside 2

Mısra: **122**

Ta ki.

Bakma a'dâ sözine ehle ri'âyet eyle

Dil-i nâ-ehl ola tâ sūḥte-i âteş-i gam

8. **tâ:**

Kaside 3

Mısra: **52**

Ta ki.

Gül-i zâtın Ḥudâ hıfz eylesün âsîb ü âfetden

Bahâr olup gülistân-ı cinânda tâ biter gonca

9. **tâ:**

Mesnevi 3

Mısra: **65**

Tıpkı.

Her oğul atasına ta beñzer mi cihânda

Beñzerse eger nâdir olur rûz-ı zamânda

10. **tā:****Kaside 7**Mısra: **83***Değın, -e kadar.*

Åşınāyum yemm-i medhūn ile tā rūz-ı elest
Sözlerüm dürr-i ter olup n'ola olsa nükte-dān

tā ki:1. **tā ki:****Kaside 1**Mısra: **117**

Kelime Tipi: -

Ne zaman ki.

Tā ki gerdiş ide bu künbed-i çarḥ-ı devvār

Tā ki şābit ola anda meh ü mihr-i raḥşān

2. **tā ki:****Kaside 1**Mısra: **118**

Kelime Tipi: -

Ne zaman ki.

Tā ki gerdiş ide bu künbed-i çarḥ-ı devvār

Tā ki şābit ola anda meh ü mihr-i raḥşān

3. **tā ki:****Gazel 119**Mısra: **5**

Kelime Tipi: -

Öyle ki.

Varmağa bulmaya yol tā ki raḳīb-i ḥar-dil

Küyuñ eṭrāfı sirişküm ile deryā olsun

4. **tā ki:****Kaside 2**Mısra: **131**

Kelime Tipi: -

Öyle ki.

Tā ki her şeb ola ārāste encümle felek

Tā ki her rūz ola ḥūrşid ile enver 'ālem

5. **tā ki:****Kaside 2**Mısra: **132**

Kelime Tipi: -

Öyle ki.

Tā ki her şeb ola ārāste encümle felek

Tā ki her rūz ola ḥūrşid ile enver 'ālem

6. **tā ki:****Kaside 4**Mısra: **74**

Kelime Tipi: -

Öyle ki.

Dil-i fütādeye de dest-gır ol ki meded

Ḳoma ayaḳda beni tā ki behre-mend olalum

7. **tā ki:****Kaside 12**Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

Öyle ki.

İtdi āhum felekūñ āyīnesin zeng-ālūd

Görmeyelerdi şafā tā ki raḳīb-i bī-sūd

tā kim:1. **tā kim:****Kaside 5**Mısra: **51**

Kelime Tipi: -

Ne zaman ki.

Tā kim felekde dāyir ola māh u āfitāb

Tā kim müzeyyen ola nücüm ile nüh kıbāb

2. **tā kim:****Kaside 5**Mısra: **52**

Kelime Tipi: -

Ne zaman ki.

Tā kim felekde dāyir ola māh u āfitāb

Tā kim müzeyyen ola nücüm ile nüh kıbāb

3. **tā kim:****Kaside 7**Mısra: **90**

Kelime Tipi: -

Ne zaman ki.

Vācib oldur kim du'āñı eyleye şimdengirü

Āmin āmin diye tā kim sākinān-ı āsumān

taaccüb:1. **ta'accüb:****Kaside 4**Mısra: **49***Şaşıрма.*

Derūnı mehbīṭ-i envār feyzdür ta'accüb

Terāküm eylese anda ma'ānī-i mülhem

ta'allüm:1. **ta'allümdür: -dür****Gazel 49**Mısra: **10***Ders çalışma, ders yoluyla öğrenme, okuma.*

Debīr-istān-ı 'aşḳuñdan 'aceb mi olmasa ḥālī

Şehā dirsın cününü kām-ı dil hıfz u ta'allümdür

tab':1. **tab'um: -um****Gazel 31**Mısra: **9***Huy, mizaç, karakter, yaratılış.*

Tab'um ey Dürrī benüm cevhere-i dānişdür

Durma bāziçesi hep lü'lü-i efkār iledür

tāb:

1. **tāb:****Mesnevi 2**Mısra: **128***Güç, kuvvet, takat.*

Bu yaylak içre şular daği çokdur
Cemî'sin vaşfa lākin tāb yokdur

ṭab'ı:1. **ṭab'ı:****Tarih 18**Mısra: **6***Tabiat, huy, yaradılış.*

Hokkā-ı ḥamr elde o mahzūnī

Ṭab'ı yem sözleri le'āl oldu

tāb idemez:1. **tāb idemez:-e, -mez****Gazel 30**Mısra: **1**

Kelime Tipi: -

Güç yetirmek, dayanmak.

Hicrūñe tāb idemez bu bī-kīne kime gider

Ārzū-yı ser-i ū zūlfūñ ile tā Çīne gider

tāb virdi:1. **tāb virdi:-di****Kaside 5**Mısra: **5**

Kelime Tipi: -

Sıcaklık, parlaklık vermek.

Nār-ı ḡamuñ yakup dilūme virdi ḡaylī tāb

Teskīn-i sūz içün n'ola dīdem dōkerse āb

ṭabak:1. **ṭabaklarla:-lar, -la****Kaside 4**Mısra: **12***Ay ve güneş.*

Gül ile lāle degül bezm-i şāh-ı nevrūza
Çekildi şanki ṭabaklarla gūne gūne ni'am

tābān ola:1. **tābān ola:-a****Kaside 1**Mısra: **122**

Kelime Tipi: -

Parlamak.

Pūr-fürüg eyleye hūrşīd-i vücūduñ dehri

Maṭla'-ı burc-ı şerefden ola dāyīm tābān

tā-be-key:1. **tā-be-key:****Gazel 77**Mısra: **1***Ne zamana kadar.*

Tā-be-key 'uṣṣāka cevruñ yok mı inṣāfuñ senüñ

Görmeye ūftādeler lāyık mı elṭāfuñ senüñ

2. **tā-be-key:****Gazel 93**Mısra: **8***Ne zamana kadar.*

Ber-hedef olmadı çün nāvek-i maḡṣūd u murād

Tā-be-key kavş-i ḡamuñ ey gül-i ra'nā çekelüm

ṭabh'ı ider:1. **ṭabh'ı ider:-er****Kaside 11**Mısra: **19**

Kelime Tipi: -

Pişirmek.

Taḡrīr-i cān-ı 'azizinde ṭabh'ı ider anı

Muḡaṣṣal oldu ḡıdāsı dilüm ḡam-ı bārān

ṭab'-ı bülendüm:1. **ṭab'-ı bülendüm:-üm****Gazel 2**Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Yüce yaratılış, huy.

Ṭab'-ı bülendüm ile ben Dürrī-i nāzūk-dilüm

Rütbe-i mihr-i felek pāye-i dündur baña

tāb-ı firāk:1. **tāb-ı firāk:****Gazel 131**Mısra: **5**

Kelime Tipi: -

Ayrılık ateşi.

Çāk ideyin bu sīnemi tāb-ı firāk ile

Derdüm cihāna ola benüm hep 'ayān yine

tāb-ı hicr:1. **tāb-ı hicr:****Gazel 23**Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Ayrılık ateşi.

Şimdi tāb-ı hicr ile Dürrīyi itdüñ sīne-çāk

Rüz-ı ḡaṣr olduğda ammā desti dāmānuñdadur

tāb-ı ḡıṣmında:1. **tāb-ı ḡıṣmında:-m, -da****Gazel 34**Mısra: **7**

Kelime Tipi: -

Öfkenin ateşi, harareti.

Tāb-ı ḡıṣmında beni ṣanmañ görünce derleri

Yār-i maḡcūbuñ 'araḡ-nāk olmak ekser ḡūyudur

tāb-ı hūrşīd-i melāḡatle:1. **tāb-ı hūrşīd-i melāḡatle:-le****Gazel 56**Mısra: **5**

Kelime Tipi: -
Güzellik güneşinin parlaklığı.

Tâb-ı hürşîd-i melâhatle yazılmış cânâ
Dehenûn gibi senûn mîve-i dil-hâh olmaz

tâb-ı nâr-ı 'aşkla:

1. tâb-ı nâr-ı 'aşkla:-la

Gazel 13

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Aşk ateşinin ışıǵı.

İdersin Dürrîyi hem tâb-ı nâr-ı 'aşkla pür- teb
Yine dersin nedür çâk-ı girîbân itmege bâ'is

tâb-ı nâr-ı 'aşk-ı dilber:

1. tâb-ı nâr-ı 'aşk-ı dilber:

Gazel 150

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sevgilinin aşk ateşinin parlaklığı.

Tâb-ı nâr-ı 'aşk-ı dilber itmese te'sîr eger
Ben mi isterdüm gönül çâk-ı girîbân olmaǵı

tâb-ı temüz-ı 'aşkuñ:

1. tâb-ı temüz-ı 'aşkuñ:--ı-uñ

Gazel 104

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Aşkın temmuzunun sıcaklığı.

Dil-i hâlûmi benüm tâb-ı temüz-ı 'aşkuñ
Baht u taht eyledi şimdi yine ey yâr-i besim

tabîb:

1. tabîbüm:-üm

Gazel 144

Mısra: 7

Hekim doktor ‖ sevgili.

Şifâ-sâz olmaduñ derd-i derûna ey tabîbüm hayf
Ümîd-i şerbet-i la'lûñle bîmâr olduǵum ǵaldı

2. tabîbüm:-üm

Gazel 154

Mısra: 6

Hekim doktor ‖ sevgili.

Kimse tîmâr idemez zaḥm-ı dil-i ḡam-zedeme
Ey tabîbüm yine sensin baña tîmâr idici

tabîb-i cāna:

1. tabîb-i cāna:-a

Gazel 16

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Can doktoru. II Sevgili.

Pister-i ḡamdān halâşuñ ey dil-i bî-mâr güç
Ol tabîb-i cāna yalvar ḡayriden tîmâr güç

tābiş-i ḡamdān:

1. tābiş-i ḡamdān:-dan

Gazel 25

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gamun parlayışı (gamun yeniden ortaya çıkışı
baḡlamında).

Tābiş-i ḡamdān elem çekse n'ola 'uşşāk
Anlaruñ üstine ol serv-i revan sāye şalar

tāb-nāk itdi:

1. tāb-nāk itdi:-di

Gazel 57

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yakmak, kavurmak.

Firākuñ āteşi Dürrîyi tāb-nāk itdi
Zülâl-i vaşluñı ey gül-'izâr arar bulımaz

tab':

1. tab'ı:-ı

Gazel 49

Mısra: 19

Huy, yaratılış.

Kelāmı cevher-i ḥikmet ma'ārif kânıdur tab'ı
Kef-i dest-i kerem-peyvesti anuñ baḥr-i kulzumdür

2. tab'uñ:-uñ

Gazel 108

Mısra: 9

Huy, yaratılış.

Dürriyā tab'uñ senüñ kibrît-i aḥmerdür meger
Hep odur eş'ār-ı ma'nî-dāruñı zer eyleyen

3. tab'um:-um

Kaside 2

Mısra: 101

Huy, yaratılış.

Tab'um ol mihr-i ziyā-güster-i ma'nîdür kim
Çeşm-i nā-ehle virür şeb-pere-veş ḥîre vü nem

4. tab'uma:-um, -a

Kaside 2

Mısra: 109

Huy, yaratılış.

Nā-ehil tab'uma daḥl itse kıramaz jengi
Hiç kabûl eyleye mi sāḡar-ı pür-enver-i Cem

tab'-ı bā-ḥiredüñ:

1. tab'-ı bā-ḥiredüñ:-üñ

Kaside 4

Mısra: 57

Kelime Tipi: -

Akıl sahibi tabiat, huy.

O silk-i 'ilm-i hünerdür ki tab'-ı bā-hıredüñ
Daķık ma'niler anda le'ālî-i munazzam

tab'-ı mu'âf-ı kârum:

1. **tab'-ı mu'âf-ı kârum:-um**

Kaside 2

Mısra: 99

Kelime Tipi: -

(bir) iş (yapmaktan) muaf tabiat.

Bā-huşuş ola benüm tab'-ı mu'âf-ı kârum

Şimdi dehr içre sühan-senc ile meşhûr-ı 'alem

tab'-ı şerîfi:

1. **tab'-ı şerîfi:-i**

Tarih 8

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Şerefli yaratılış.

Hâtem-i Tayy-i cihân Bermekî-i devr-i zamân

Cismi cevher dili kân tab'-ı şerîfi deryâ

tab'-ı şerîfünden:

1. **tab'-ı şerîfünden:-üñ, -den**

Kaside 7

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Şerefli yaratılış.

Her suhan tab'-ı şerîfünden kubbe-i cevher olur

Anuñ için saña reşk-endâzdur hep baħr u kân

tâc:

1. **tâc:**

Gazel 15

Mısra: 10

Hükümdarlık alâmeti olarak giyilen, genellikle
kıymetli taşlarla süslü baş kisvesi.

O dildaruñ tavâf-ı Ka'be-i kūy murâduñsa
Çıkar destâr ü cübbeñ Dürrîyâ tâc ü kabâdan geç

tâc-dârân:

1. **tâc-dârân:**

Gazel 41

Mısra: 6

Taç sahipleri; hükümdarlar.

Şâhid-i zevk u şafâ-baħşî der- âğuş itmege

Himmet-i pîr-i muğâna tâc-dârân muntazır

tâc-ı edhem:

1. **tâc-ı edhem:**

Gazel 127

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Taç ve tahtını terk ederek fakrı tercih eden

İbrâhim b. Edhem'in istiğnâ halini ifade eden bir tabir.

Terk it riâyı tâc-ı edhem pür nûr eyler ol

Pîr-i muğândan el al gel gey külâh böyle

tâc-ı edhemi:

1. **tâc-ı edhemi:-i**

Gazel 20

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

(İbrahim) Edhem'in tacı II dört dilimli taç.

Terk eyledüñ riâyı koyup tâc-ı Edhemi

Pîr-i muğâna cân u gönülden olup mürîd

tâc-ı sultânî:

1. **tâc-ı sultânî:**

Kaside 3

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Padişahlık tacı.

Çemen ikliminüñ sultân-ı 'âlîşânıdır gūya
Zümürüdden başına tâc-ı sultânî geyer gonca

taħammül eylemede:

1. **taħammül eylemede:-mede**

Gazel 114

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Dayanmak, katlanmak, sabretmek.

Derd-i 'aşka taħammül eylemede

Dürri-i mübtelâya 'aşk olsun

tahrîk itmeseydi:

1. **tahrîk itmeseydi:-me, -se, -y, -di**

Gazel 150

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Harekete geçirmek.

İtmeseydi zülfüñi tahrîk eger bād-ı şabâ

Ben mi isterdüm bu deñlü dil-perişân olmağı

tahrîk-i kadem kılmaya:

1. **tahrîk-i kadem kılmaya:-ma, -y, -a**

Kaside 2

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

Ayağı hareketlendirme.

Pâyine nâşiye-sâ olmaga gelse hürşîd

Zerre-i hâk-i deri kılmaya tahrîk-i kadem

tahrîr:

1. **tahrîr:**

Kaside 7

Mısra: 9

Yazma, kaleme alma, kaydetme.

Sensin ol fâzıl ki dir tahrîr ü tefsîrûñ gören
Bârekallâh ey faẓîlet-pîşe-i devr-i zamân

tahrîr eyle:

1. tahrîr eyle:

Mesnevi 2

Mısra: **47**

Kelime Tipi: -
Yazmak.

Hemân meşhûr olanı eyle tahrîr
Dilâ eyle velikin hâk ta'bîr

tahrîr eylemiş:

1. tahrîr eylemiş:-miş

Kaside 7

Mısra: **37**

Kelime Tipi: -
Yazmak.

Şafha-ı çarh üzre nâmuñ böyle tahrîr eylemiş
Hâzret-i Maḥmûd Efendi fâzıl-ı devr ü zamân

2. tahrîr eylemiş:-miş

Kaside 9

Mısra: **43**

Kelime Tipi: -
Yazmak.

Şafha-i çarh üzre nâmuñ böyle tahrîr eylemiş
Kilk-i ressam-ı kazâ ey ehl-i 'ilmüñ meḥarî

tahrîr idemez:

1. tahrîr idemez:-emez

Kaside 7

Mısra: **35**

Kelime Tipi: -
Yazmak, kaleme almak.

Vaşf-ı tab'-ı pâki hîç kimse tahrîr idemez
Kâtib-i vahy eyleye anı meger gebt ü 'ayân

tahrîr olur:

1. tahrîr olur:-ur

Gazel 19

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -
Yazmak, deftere geçirmek, kaydetmek.

N'ola ḥünîn olsa şerḥam bâb-ı fenn-i 'aşkdur
Dürriyâ tahrîr olur zîrâ ki faşl-ı bâb sürh

taḥşîl eylemekdür:

1. taḥşîl eylemekdür:-mek, -dür

Gazel 64

Mısra: **8**

Kelime Tipi: -
Elde etmek, kazanmak.

Defter-i 'uşşâk-ı yâre kâr odur kayd olasın
Dâne taḥşîl eylemekdür şanma dünyâdan ğarâz

taḥşîl ider:

1. taḥşîl ider:-er

Kaside 7

Mısra: **32**

Kelime Tipi: -
Elde etmek, kazanmak.

Çeşmedür güyâ dehânuñ sözlerüñ âb-ı Hızır
Güş iden taḥşîl ider ol dem ḥayât-ı câvidân

taḥşîn ider:

1. taḥşîn ider:-er

Mesnevi 2

Mısra: **144**

Kelime Tipi: -
Beğenmek, takdir etmek.

Bedihî oldı gerçi kim bu evşâf
Yine taḥşîn ider her ehl-i inşâf

taḥşîn iderdi:

1. taḥşîn iderdi:-er, -di

Kaside 1

Mısra: **98**

Kelime Tipi: -
Beğenmek, takdir etmek.

Benüm ol şâ'ir-i sāḥir ki göreydi şî'rüm
Fıkr ü endişeme taḥşîn iderdi Ḥassân

2. taḥşîn iderdi:-er, -di

Kaside 9

Mısra: **54**

Kelime Tipi: -
Beğenmek, takdir etmek.

Bir nakış bağladı gülşen kim hezâr ezḥâr ile
Aña şad taḥşîn iderdi seyr idince Âzerî

3. taḥşîn iderdi:-er, -di

Kaside 9

Mısra: **98**

Kelime Tipi: -
Beğenmek, takdir etmek.

Nâzım-ı zâtuñ senüñ çokdur velî görse benüm
Nazmuma Ḥassan ile taḥşîn iderdi Âzerî

taḥşîn iderler:

1. taḥşîn iderler:-er, -ler

Mesnevi 2

Mısra: **54**

Kelime Tipi: -
Beğenmek, takdir etmek.

Birine İftikâr Oluğı dirler
İçenler şuyını taḥşîn iderler

2. **taḥsîn iderler:** -er, -ler

Mesnevi 2

Mısra: 120

Kelime Tipi: -

Beğenmek, takdir etmek.

Birine Şâh Velî mîzâbı dirler

Şuyın taḥsîn iderler hep içenler

taht-ı zümürüd:

1. **taht-ı zümürüd:**

Gazel 118

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Zümürüt işlemeli taht, çemen.

Çıkup taht-ı zümürüd üzre mağrûr olmasun gonca

Giribânın anuñ şad çâk ider dest-i fenâ bir gün

tak:

1. **takasın:** -a, -sın

Kaside 6

Mısra: 61

Asmak, iliştiirmek.

Ṭakasın raḥş-i sebûk sebzûne altun zencîr

Olasın şâh-ı cihân-bâna vezîr-i a'zam

takarrüb:

1. **takarrübdür:** -dür

Gazel 64

Mısra: 5

Yaklaşma, yakın olma, yanaşma.

Ka'be-i küyüñ tavâfından takarrübdür murâd

Ḥâşılı sensin bu deñlü âh u efgândan ğaraż

takat:

1. **takatüm:** -üm

Gazel 16

Mısra: 3

Derman, güç.

'Arz-ı ḥâle küyuna varmağa yokdur tākātüm

Zerre deñlü komadı bende ğam-ı dildâr güç

takat getürmezken:

1. **takat getürmezken:** -mez, -ken

Gazel 116

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Dayanmak, katlanmak.

Ru'yet-i didâruña tākāt getürmezken melek

Ey perî inşâf ide bî-çâre insân neylesün

takı:

1. **takı:**

Tarih 7

Mısra: 5

(Ar.) Kubbe, kemer.

Şöyle 'âlidür ki tākı hemser-i evc-i felek

Şöyle mevzündür sütünü hem-çü qadd-i dil-rübâ

tāk-ı çarḥ u çärümîn:

1. **tāk-ı çarḥ u çärümîn:**

Kaside 8

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Dördüncü felek katı, güneş.

Ferş-i zerrin kaşr-ı 'âlî tāk-ı çarḥ u çärümîn

Âsitân rûyına zer ferrâşe cirm-i mâh-tâb

tāk-ı ebrûda:

1. **tāk-ı ebrûda:** -da

Gazel 11

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) kaşının kemeri.

Tāk-ı ebrûda iken düşse zekân çâhına dil

'Âşıkun pây-e iclâli olur mı hiç pest

tāk-ı ebrû-yı civânân:

1. **tāk-ı ebrû-yı civânân:**

Tarih 8

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Gençlerin kaş kemeri.

Tāk-ı ebrû-yı civânân gibidür 'ayniyle

Bir güzel gözlü güzel köprü olupdur haqqâ

takrîr eyledüm:

1. **takrîr eyledüm:** -dü, -m

Kaside 8

Mısra: 73

Kelime Tipi: -

Açıklamak, izah etmek, anlatmak.

Çünkü takrîr eyledüm ḥâlî dil-i sultânuma

İdeyüm şimdengirü ḥayr du'a-yı bâ-şavâb

takrîr ideyin:

1. **takrîr ideyin:** -eyin

Kaside 1

Mısra: 53

Kelime Tipi: -

İfade etmek.

Saḥa takrîr ideyin derdümi küstâḥâne

Güş iderseñ eger ey Ḥazret-i Nu'mân-ı zamân

takrîr itmege:

1. **takrîr itmege:** -meg, -e

Gazel 157

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Anlatmak.

Yäre takrîr itmege hâl-i dil-i nâ-şadumı
Her bün-i müy-ı vücudum fem olaydı kâşki

takvâ:

1. **taqvâsına:-sı, -na**

Mesnevi 1

Mısra: 26

Allah'tan sakınmak.

Gördün mi ya sen Hâzret-i Monla zamânı

Tağvâsına reşk itmede mi Şeyh Yamânî

takvîyet-bahş-ı meh-i 'adli:

1. **taqvîyet-bahş-ı meh-i 'adli:**

Kaside 2

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Adalet ayının kuvvet vereni.

Nâr-ı tennurda ide kârını neşide-i cânbâz

Tağvîyet-bahş-ı meh-i 'adli ziyâ virdügi dem

tal:

1. **talısa:-sa**

Gazel 91

Mısra: 9

Dalmak.

Yem-i nazma talısa n'ola Dürri hâmeñ

İder bahre gavvâş-ı 'ummân tenezzül

talî:

1. **talî'mi:-m, -i**

Gazel 27

Mısra: 4

Talih, baht, kader.

Eger ki 'âşıkı yok bir civâna meyl itsem

Gör ne ki talî'mi aña mübtelâ çok olur

talî:

1. **talî'üm:-üm**

Kaside 9

Mısra: 75

Talih, baht, kader.

Talî'üm gör kim eger bir yâr-i 'uşşâka ki ben
Mübtelâ olsam olur biñ 'âşık-ı efsün-geri

talib:

1. **talibleri:-ler, -i**

Mesnevi 1

Mısra: 97

Talep eden, isteyen; medrese talebesi.

Yâ anda mı talibleri ol suhte-ğâni

Her birisinin var mı yanında ya civânı

talib-i âb-ı hayât-ı bi-nişân:

1. **talib-i âb-ı hayât-ı bi-nişân:**

Mesnevi 4

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Kayıp hayat suyunun talibi.

Evvelâ âb-ı hayâtın görse İskender eger

Olmaz idi talib-i âb-ı hayât-ı bi-nişân

talib-i sadâ olayın:

1. **talib-i sadâ olayın:-ayın**

Gazel 111

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ah etme talibi olmak.

Hevâyı terk ideyin talib-i sadâ olayın

Meşâyıha varayın güş-gîr-i pend olayın

talim-hâne:

1. **ta'lîm-hânedür:-dür**

Gazel 131

Mısra: 7

Talim yapılan yer.

Sinem hadeng-i firkatine ta'lîm-hânedür
İtse 'aceb mi dil ceres-âsâ fiğân yine

ta'lîm-i sihr itmiş:

1. **ta'lîm-i sihr itmiş:-miş**

Gazel 165

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sihir, büyü yapmayı öğretmek.

O tıfl olmuş fûn-ı 'işvenüñ üstâd-ı zerdûzı

Aña ta'lîm-i sihr itmiş o çeşm-i maha-âmûzı

talî:

1. **talî'ün:-ün**

Gazel 116

Mısra: 12

Baht.

Va'd-i vaşl itmek murâd itse kırmaz bahtuñ senüñ

Nâ-müsâ'id talî'ün ey Dürri cânân neylesün

talî'i firûz geldi:

1. **talî'i firûz geldi:-di**

Gazel 55

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bahtı, kaderi uğurlu olmak.

Açdı gül muşhafını hâce-i bād -ı nevrûz

Bülbül-i hoş- nağamuñ talî'i geldi vü firûz

talî'üm düşmede:

1. **talî'üm düşmede:-me, -de-üm**

Kaside 1

Mısra: 64

Kelime Tipi: -

Bedbaht olmak, olumsuz bir durumla karşılaşmak.

Şehr-i Gurand olur muttaşıl âyine-fürûş

Talî'üm düşmede bâzâr-ı kesâda her ân

tamām ider:**1. tamām ider:-er****Kaside 5****Mısra: 18****Kelime Tipi: -***Tamamlamak, işini bitirmek II avlamak.*

Şehbâz-ı gâmzesi süzilüp kılımda şitâb

Âhir beni tamām ider ol çeşm-i nîm-hâb

tama'-ı hām idüp:**1. tama'-ı hām idüp:-üp****Gazel 107****Mısra: 5****Kelime Tipi: -***Açgözlülük etmek.*

Tama'-ı hām idüp umsam n'ola vaşluñ her bār

Bir meh-i evc-i bahā dılber-i sîmîn-bersin

tama'-ı hāma:**1. tama'-ı hāma:-a****Gazel 68****Mısra: 12****Kelime Tipi: -***Açgözlülük.*

'İşveler itdi açup sîne-i sîmînini yār

Dürriyi yine düşürdi tama'-ı hāma dirîg

ta'n olur:**1. ta'n olur:-ur****Gazel 149****Mısra: 3****Kelime Tipi: -***Ayıplanmak, kınanmak.*

Ta'n olur şöhet-i nādāna varan ehl-i dile

Güş idenler dimez ol ta'na maħalden gayrı

tār:**1. tār:-ı****Gazel 158****Mısra: 10***Tel, saç teli.*

Şu deñlü dilleri cem' eylemiş zülf-i dil-āvizi

Biñ 'aşık beste itmiş Dürriyā zülfinde bir tārı

tār eyledi:**1. tār eyledi:-di****Gazel 76****Mısra: 3****Kelime Tipi: -***Tel haline getirme.*

Kāmetüm çeng eşkümi tār eyledi bār-ı gamuñ

Def gibi egler dil-i pülād elüñden ey felek

tār oldı:**1. tār oldı:-dı****Gazel 49****Mısra: 12****Kelime Tipi: -***Tel olmak (çeng bağlamında).*

Kadüm ham eyleyüp çeng eyledi bār-ı elem Dürri

Sirişküm aña tār oldı enîn-i dil terennümdür

tarab:**1. tarab:****Gazel 96****Mısra: 12***Şenlik, sevinçlilik, ferah.*

Âteşin meyle idüp hāne-i ālāmi hebā

Dürriyā 'ayş u tarab kaçırını bünyād idelüm

tarahhüm itmedün:**1. tarahhüm itmedün:-me, -dü, -ñ****Gazel 164****Mısra: 8****Kelime Tipi: -***Merhamet etmek.*

Bu dil-i bīmāra rahm itdi raķīb-i seng-dil

Sen tarahhüm itmedün rahm eyledi kāfir daħı

tarāvet virdi:**1. tarāvet virdi:-di****Gazel 65****Mısra: 1****Kelime Tipi: -***Tazelik vermek.*

Hoş tarāvet virdi rüy-ı abdār-ı yāre hať

Döndi şahn-ı gülşen-i hüsünde sünbül-zāra hať

tārem:**1. tārem:****Kaside 2****Mısra: 1***Kümbet, kubbe.*

Hābbezā devr-i pesendide-i çarh-ı tārem

Oldı bî-'uķde yine rişte-i cān-ı 'ālem

tarh:**1. tarhını:-ı, -n, -ı****Tarih 7****Mısra: 21***Düzen, tertip, tanzim.*

Tarhını seyr eyleyüp Dürri didüm tārîhini

Kaşr-ı bālā cāy-ı zībā dıl-güşā 'ālem-nümā

2. tarhın:-ı, -n**Tarih 12****Mısra: 2***Düzen, tertip, tanzim.*

Yapdı bu cāy-ı hūbı Hāce Hüseyin Efendi

Gāyetle dilkeş oldı tarhın cihān begendi

3. **tarhına**:-i, -n, -a**Tarih 16**

Mısra: 4

Düzen, tertip, tanzim.

Bu feraḥ-efzāyı binā idicek
 Tarhına reşk itdi şağır ü kebîr

4. **tarhına**:-i, -n, -a**Tarih 16**

Mısra: 13

Düzen, tertip, tanzim.

Tarhına Dürri didi tarîḥ-i ḥûb
 Eyleye bu kaşrı mübârek Qadîr

5. **tarḥ**:**Gazel 41**

Mısra: 15

Tanzim.

Vaşf-ı dilberde yine tarḥ ile bir nâzik gazel
 Hep nazîre itmege ey Dürri yârân muntazır

tarḥ eyledüğü:1. **tarḥ eyledüğü**:-düg, -i**Mesnevi 1**

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Kurmak, tertip ve tanzim etmek.

Gördüñ mi o tarḥ eyledüğü hâneyi anda
 Var mıdur anuñ mişli gibi bağ-ı cinânda

tarḥ eylemiştir:1. **tarḥ eylemiştir**:-miş, -dür**Gazel 74**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Düzenlemek.

Dest-i kudretle binā itdükde Ḥalîk cismümü
 Ḥakûme tarḥ eylemiştir âb-ı gamla kâh-ı 'aşk

tarḥ-ı cây-ı dil-güşâ:1. **tarḥ-ı cây-ı dil-güşâ:****Tarih 7**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönül ferahlatan yerin çiçekliği.

Ḥabbezâ kaşr-ı gülîstân tarḥ-ı cây-ı dil-güşâ
 Şâḥ-ı gül şîşe-i nuḳûş-ı ezḥârı oldı gūyiyâ

târ-ı firâk:1. **târ-ı firâk:****Gazel 73**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ayrılık teli (gözyaşı bağlamında).

Nâlem âheng ü sirişk olsa n'ola târ-ı firâk
 Ḥışm idüp kaddümi çeng itdi yine bâr-ı firâk

târ-ı tanbûrda:1. **târ-ı tanbûrda**:-da**Kaside 6**

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

Tanbur teli.

Hiç uşûline ḥalel gelmeye itse refâtâr
 Târ-ı tanbûrda şebdizûñ eger vaḳt-ı nağam

târ-ı zülfûñ:1. **târ-ı zülfûñ**:-üñ**Gazel 134**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Saç teli.

'Uşşâka târ-ı zülfûñ ola kayd-ı bend-i 'aşk
 Ammâ dil-i raḳîbe şehâ târûmâr ola

tarîḥ:1. **tarîḥ:****Tarih 3**

Mısra: 15

Tarih düşürmek.

Lafzen ü ma'nî didüm nişbete tarîḥ içün
 Maḳta'nuñ noḳtalı ḥarfını ey Dürri şay

2. **tarîḥ:****Tarih 5**

Mısra: 9

Tarih düşürmek.

Didüm o menba'-ı iḥsâna Dürriyâ tarîḥ
 Saña mübârek ola sadr-ı Rûm ey 'âdil

3. **tarîḥini**:-i, -n, -i**Tarih 6**

Mısra: 6

Tarih düşürmek.

Bu mu'azzam manşıb-ı zî-şanı teşrîf idicek
 Dürri-i dâ'î didi tarîḥini câh-ı 'azîm

4. **tarîḥini**:-i, -n, -i**Tarih 7**

Mısra: 21

Tarih düşürmek.

Tarḥını seyr eyleyüp Dürri didüm tarîḥini
 Kaşr-ı bâlâ cây-ı zîbâ dil-güşâ 'âlem-nümâ

5. **tarîḥin**:-i, -n**Tarih 8**

Mısra: 25

Tarih düşürmek.

Görüp ey Dürri bu köprüyi didüm tarîḥin
 Yapdı yolında Ḥaḳuñ ḥayr şevâb-ı zîbâ

6. **tārīhin:-i, -n****Tarih 9**

Mısra: 5

Tarih düşürmek.

Şād olup Dürri bü'l hevāsı ile tārīhin didi
Oldı şadr-ı Rümili Maḥmūd Efendi 'adl ile

7. **tārīhini:-i, -n, -i****Tarih 10**

Mısra: 4

Tarih düşürmek.

Hemān gūş itdügi sā'atde Dürri
Didi tārīhini bü'l-faẓl-ı 'ādil

8. **tārīhini:-i, -n, -i****Tarih 11**

Mısra: 3

Tarih düşürmek.

Dürri-i dā'ı şafāsından didi tārīhini
Oldı şadr-ı Rūm ile Maḥmūd Efendi yümn ile

9. **tārīḥ:****Tarih 12**

Mısra: 11

Tarih düşürmek.

Dürri du'ā idüp dir bu dil-güşāya tārīḥ
Allāh mübārek ide beytūn Ḥüseyn Efendi

10. **tārīḥ:****Tarih 13**

Mısra: 17

Tarih düşürmek.

Dürri didi bu cāy-ı rāḥat-fezāya tārīḥ
Kaşr-ı Ḥüseyn Efendi 'ālem nümā-yı 'ālem

11. **tārīḥūn:-üñ****Tarih 14**

Mısra: 13

Tarih düşürmek.

Böyle ilhām oldı tārīḥūñ baña
Cennet-i zībāya gitdūñ 'ayanā

12. **tārīhini:-i, -n, -i****Tarih 15**

Mısra: 3

Tarih düşürmek.

Mevtini gūş eyleyüp Dürri didüm tārīhini
Gitdi ḥayfā bu cihāndan ibn-i Aşçı-zāde āh

13. **tārīḥ:****Tarih 18**

Mısra: 15

Tarih düşürmek.

Didi Dürri pesend idüp tārīḥ
Kaşr-ı zībāsı bī-mişāl oldı

14. **tārīhini:-i, -n, -i****Tarih 19**

Mısra: 7

Tarih düşürmek.

Didi yine luṭf ile tārīhini
Cāh ebu'l-faẓl ile mü'ebbed ola

15. **tārīḥ:****Tarih 1**

Mısra: 7

"Ebcad" hesabıyla düşürülen târih.

Buña tārīḥ ile naẓır olmaz
Buña zirā ki Firdevs eşdür

16. **tārīḥ:****Tarih 1**

Mısra: 9

"Ebcad" hesabıyla düşürülen târih.

Buña ey Dürri var ise tārīḥ
Cāy-ı zībā-yı ḥan-ı dilkeşdür

17. **tārīḥ:****Tarih 2**

Mısra: 20

"Ebcad" hesabıyla düşürülen târih.

O şeh şerbet-i mevti içdükde Dürri
Didüm tārīḥ aña şehid oldı 'Osman

18. **tārīḥ:****Tarih 4**

Mısra: 11

"Ebcad" hesabıyla düşürülen târih.

Ḥarf-i mu'cem ki bu mısra'da olupdur tārīḥ
Aldı Bağdādı o Dārā-yı dilir ü cem-cāh

tārīḥ-i ḥüb:1. **tārīḥ-i ḥüb:****Tarih 16**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Güzel tarih. (tarih düşürmek).

Tārḥına Dürri didi tārīḥ-i ḥüb

Eyleye bu kaşrı mübārek Qadīr

tārīḥ-i katlini:1. **tārīḥ-i katlini:-i, -n, -i****Tarih 17**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Öldürülme tarihini söylemek, tarih düşürmek.

Didi tārīḥ-i katlini Dürri

Ḳoluña ḳuvvet ey cihān šāhı

tarık:

1. tarık:

Tarih 4

Mısra: 7

Yol, yöntem.

Bir tarık ile 'Acem almış idi Bağdādı

Minnet Allāha ki aldı yine ol zıllullāh

tārumār ola:

1. tārumār ola:-a

Gazel 134

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Darmadağın olmak.

'Uşşāka tār-ı zülfün ola kayd-ı bend-i 'aşk

Ammā dil-i rakıbe şehā tārumār ola

tarz:

1. tarzuña:-uñ, -a

Gazel 97

Mısra: 8

Üslup, edâ.

Göricek zülf-i ḥam-ender-ḥam-ı destār-ı kejuñ

Vaşfunā tarzuña etvāruña mā'il oldum

2. tarzı:-ı

Gazel 146

Mısra: 10

Üslup, edâ.

Dürriyā şı'rūñ görüp yārān pesend idüp didi

Şi'ri tarzı muhteşemmiş böyle bilmezdim seni

3. tarzın:-ın

Mesnevi 2

Mısra: 50

Üslup, edâ.

Biri āb-ı ḥayāt-ı cān-baḥşā

İder āb-ı ḥayātuñ tarzın icrā

tarz-ı muşanna'dur:

1. tarz-ı muşanna'dur:-dur

Tarih 7

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Süslü, sanatlı üslup.

Turresi şan turre-i dilber āsası evc-i çarḥ

Ḥaḳ budur tarz-ı muşanna'dur anuñ ser-tā-be-pā

tarz-ı 'acem kıldı:

1. tarz-ı 'acem kıldı:-dı

Kaside 4

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Acem tarzı yapmak.

Nevā-yı nālesini eylemişdi nevrüzī

Hezār kıldı şabāyı görince tarz-ı 'Acem

taş:

1. taşduğı:--duğı

Tarih 8

Mısra: 10

Taşmak, sığmamak.

Seyr iden bu şuyı pür nice baḥr zann eyler

Köpürtüp çağlayarak taşduğı dem rüz-i şitā

taş:

1. taş:

Gazel 60

Mısra: 2

Tas.

Āteş-i sūz-ı derūnum oldı eflāka mümās

'Ākıbet olur ser-i a'dāya bir tağıyre tās

2. taş:

Tarih 2

Mısra: 9

Taş.

Mihir şanma taş ile gögsin döğüp çarḥ

Gezüpdür müdām āh-ı Sultān 'Oşmān

3. taşıcak:-ıcaḳ

Tarih 8

Mısra: 11

Taşmak, sığmamak.

Taşıcak fülk-i felekde geçilemez bu şu

Var ise murg-ı hüma-per olasin ya 'anḳā

taşarruflar idüp:

1. taşarruflar idüp:-üp

Gazel 81

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bir şeyin kullanım yetkisini elinde bulundurmak.

Dā'imā fenn-i melāḥatda taşarruflar idüp

Şivedür kemterin icadı Muhammed şāhuñ

taşra:

1. taşra:

Gazel 41

Mısra: 3

Dışarı.

Subḥ irişdi cāme- ḥāb-ı nāzdan kalk taşra çık

Pāyuña yüz sürmege mihr-i dirahşān muntazır

taşvîr-i 'aşk eyler:

1. taşvîr-i 'aşk eyler:-r

Gazel 72

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Aşkın tarifini yapmak.

Şöyle mahlûṭ oldu kim 'aşk ile ol meh-peykerüñ

Eyler oldu her muşavver Dürriyi taşvîr-i 'aşk

tâtâr:

1. **tâtâr:**

Gazel 88

Mısra: 8

Zalim, acımasız, gaddar kişi.

Mülk-i dilümi eyledi yağmāya teveccüh

Ol gözleri Tâtâr ile bilmem nic' olur hâl

taṭlu:

1. **taṭludur:-dur**

Kaside 8

Mısra: 47

Tath.

Taṭludur sükkar zebānuñdan gelen incinmez in

Her ne deñlü eyleseñ düşünām ile baña ḥitāb

2. **taṭlu:**

Mesnevi 2

Mısra: 55

Tath.

Şekerden taṭlu sülden aḳdur ol mā

Odur 'ālemde āb-ı cennet-āsā

ṭavāf:

1. **ṭavāfından:-i, -n, -dan**

Gazel 64

Mısra: 5

Kutsal sayıp etrâfını dolaşma, ziyâret etme.

Ka'be-i küyuñ ṭavāfından taḳarrübdür murād

Ḥāşılı sensin bu deñlü āh u efgāndan ğaraḫ

ṭavāf iderin:

1. **ṭavāf iderin:-er, -in**

Gazel 70

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bir şeyin çevresini dolaşmak.

Ḥacer'ül-esved-i ḥālūñ daḫi būs eylemedüm

Niçe demdür iderin Ka'be-i küyuñı ṭavāf

ṭavāf-ı ka'be-i küyü:

1. **ṭavāf-ı ka'be-i küyü:-ı**

Gazel 15

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) eşiği Kabe'sinin tavafı.

O dildāruñ ṭavāf-ı Ka'be-i küyü murāduñsa

Çıkar destār ü cübbeñ Dürriyā tāc ü kabādan geç

tavîz:

1. **ta'vîz:**

Mesnevi 3

Mısra: 59

Nazara ve kötülüklere karşı takılan muska.

Lā ḥavle vü ta'vîz ile ammā kovulur ol

Mü'minleri azdırmağa aşlā bulmaz yol

taṣṣîf idince:

1. **taṣṣîf idince:-ince**

Kaside 10

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Nitelendirmek, vasıflarını saymak.

Tavṣîf idince la'lini öpdürdi baña yār

Luṭf eyleyüp didi ki bu ağız kirâsıdır

ṭayan:

1. **ṭayanup:-up**

Gazel 5

Mısra: 1

Dayanmak, sabretmek.

Ṭayanup ḥüsnüñ ile şimdi bucağa cānā

Gel düşürme beni cevrüñle sıcağa cānā

tazallüm:

1. **tazallümdür:-dür**

Gazel 49

Mısra: 14

Sızlanma, yakınma, şikâyet etme.

Fiğāna başlamış güş eyledüm gülşende bülbüller

Murādı cevr-i gülden kâḫi-i şehre tazallümdür

tāze:

1. **tāze:**

Gazel 20

Mısra: 5

Körpe, yeni açmış (güzel ve parlak olma yönüyle).

Bāğ-ı cemāl-i dilberüñ ol tāze gülleri

Yer yer açıldı kimisi sürḫ ü kimi sefid

2. **tāze:--i**

Gazel 41

Mısra: 12

Yeni, körpe.

Yemm-i 'adl ile yine şeh-i müjgānum dîn-perverüñ

Tāze bāza kebk-i denür ki güşfendān muntazır

3. **tāze:**

Kaside 2

Mısra: 107

Yeni, körpe.

Tāze ta'bir-i 'acemdür suḫanum ehli bilür

Daḫl-i biḥüde iderler bir iki lā-yefhem

4. **tāzeliginde:-lig, -i, -n, -de**

Mesnevi 3

Mısra: 53

Yeni, körpe.

Kem nesneye yeltendi hele tazeliginde
Şimdiden anuñ kizb ü 'araz pirliginde

5. **tāze:**

Gazel 94

Mısra: 9

Yeni.

Sünböldür āh-ı dīl gül-i terdür bu tāze dāğ
Ey Dürrī cismüm oldı benüm gül-sitān-ı ğam

6. **tāze:-uñ**

Gazel 21

Mısra: 3

Yeni, taze.

Tāze zaḥmuñ zaḥm üzre merhem-i bihbūd olur
Pāre-i tīgüñ gelür bu cān-ı efkāra lezīz

tāze güldür:

1. **tāze güldür:-dür**

Gazel 34

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yeni açılmış gül (kanayan yara bağlamında).

Dāğ-ı sīnem tāze güldür şebnem aña penbedür
Eşk-i çeşm-i hūn-feşānum bāğ-ı miḥnet cūyıdur

tāze vü ter:

1. **tāze vü ter:**

Gazel 136

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Taptaze, tazecik.

Şubḥa dek birbirine yine hevā-dār oldı
Ol iki tāze vü ter naḥl-i dīl-ārā bu gice

taızı:

1. **taızı:**

Mesnevi 1

Mısra: 104

Taızı, av köpeği.

Evvelki gibi var mı anuñ bāşe vü bāzı
Şağ mı 'acaba öldi mi yā ol şarı taızı

ta'alluk-ı nazar itmese:

1. **ta'alluk-ı nazar itmese:-me, -se**

Gazel 137

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bakmak, ilgi göstermek.

İtmese bāğa ta'alluk-ı nazar merḥametüñ
Görinür nergis-i şehlāları a'mā gözüme

ta'ayyün buldı:

1. **ta'ayyün buldı:-dı**

Kaside 4

Mısra: 63

Kelime Tipi: -

Meydana çıkmak, aşık olmak, belirtmek.

Felekde buldı ta'ayyün sitāreler içre
Çapuñ mülāzimi olmağ ile yezz-i a'zam

ta'bır evle:

1. **ta'bır evle:**

Mesnevi 2

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Yorumlamak.

Hemān meşhūr olanı eyle taḥrīr
Dilā eyle velīkin ḥaḳ ta'bır

ta'bır idemez:

1. **ta'bır idemez:-emez**

Gazel 120

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Anlatmak, ifade etmek.

Vaşfuñda kuşur eylese Dürrī n'ola cānā
Ta'bır idemez ḥüsnüñi mümtāz güzelsin

2. **ta'bır idemez:-emez**

Kaside 9

Mısra: 61

Kelime Tipi: -

Anlatmak, ifade etmek.

Gülsitān-ı 'adlūñi ḥiç kimse ta'bır idemez
'Arşa peyveste ser-i servi vü naḥl-i 'ar'arı

ta'bir-i 'acemdür:

1. **ta'bir-i 'acemdür:-dür**

Kaside 2

Mısra: 107

Kelime Tipi: -

Acem ifadesi, sözü.

Tāze ta'bir-i 'acemdür suḥanum ehli bilür
Daḥl-i bīhüde iderler bir iki lā-yefhem

ta'līm iden:

1. **ta'līm iden:-en**

Gazel 69

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Öğretmek, bilgilendirmek.

Ey perī ğamze-i cellāduña inşāf inşāf
Cevri ta'līm iden üstāduña inşāf inşāf

ta'mir iden:

1. **ta'mir iden:-en**

Tarih 1

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Onarmak; imar etmek.

Bunı ta'mîr iden emîr-i dilîr
Evrenosoğlıdur 'alem-keşdür

ta'n:

1. **ta'na:-a**

Gazel 149

Mısra: 4

Ayıplama, kınama.

Ta'n olur şöhet-i nādāna varan ehl-i dile
Güş idenler dimez ol ta'na maḥalden ğayrı

ta'n eylerdi:

1. **ta'n eylerdi:-r, -di**

Kaside 8

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

Kınamak, ayıplamak, hor görmek.

Beñzese fi'l-cümle ger elfāz-ı gevher-bārına
Kevkeb-i Dürrî'ye ta'n eylerdi lü'lü'-yi hoş-âb

ta'n-ı rakîbe:

1. **ta'n-ı rakîbe:-e**

Gazel 153

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Rakibin kınamaları.

Bu dil-i pâ-bürehnemüz ta'n-ı rakîbe baḫmadı
Şevk ile gitdi kūyına renciş-i ḥârı bilmedi

ta'tîr-i dimāğ itmede:

1. **ta'tîr-i dimāğ itmede:-me, -de**

Mesnevi 1

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Dimāğ (güzel koku ile) kokulandırmak.

Ta'tîr-i dimāğ itmede mi müşg-feşân mı
Yaylakımız ey bād-ı şabâ 'ayn-ı cinân mı

ta'zîm kıl:

1. **ta'zîm kıl:**

Mesnevi 3

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Büyükliğini dile getirme.

Ġazîlerine benden anuñ eyle du'âlar
Her birine ta'zîm ile kıl nice şenâlar

ta'zîr-i şedîd:

1. **ta'zîr-i şedîd:**

Mesnevi 3

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Çok, şiddetli azarlama.

Ta'zîr-i şedîd aña olur vâcib ü elzem
Ḥaḫḫā ki budur ḳavl-i eṣaḫ mezheb-i a'zam

teâlallâh:

1. **te'âlallâh:**

Mesnevi 2

Mısra: 1

Allah yüceltsin.

Te'âlallâh zihî yaylak-ı 'alâ
Mekân-ı pür-şafâ vü cennet-asâ

tebâh evledi:

1. **tebâh evledi:-di**

Tarih 4

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bozmak, tahrip etmek, mahvetmek.

Levḫaşallâh zihî Ḥân-ı Murâd Ġazî
'Asker-i sürḫ-seri eyledi şemşîri tebâh

tebâh itdi:

1. **tebâh itdi:-di**

Tarih 3

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bozmak, açığa çıkartmak, ifşa etmek.

Ḥân-ı 'adâlet-penâh şâh-ı muraşsa'-külâh
Fitneyi itdi tebâh dehrde ser-tâ-be-pâ

tebâh olursa:

1. **tebâh olursa:-ur, -sa**

Gazel 129

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Harap olmak, yıkılmak, yok olmak.

Cevrûñ ile bî-günâh Dürrî olursa tebâh
Cümle beyte şekl-i âh merḳadî üzre giyâh

tebessüm:

1. **tebessüm:**

Gazel 161

Mısra: 4

Tebessüm, gülümsemek.

Bezimde görmek 'aceb müşkilümdî sîne-i yâri
Çözüp tebessüm ile düğmesin o müşkil açıldı

2. **tebessümdür:-dür**

Gazel 49

Mısra: 1

Gülümseme II ilgi, alaka gösterme.

Deḫānuñ goncasın ḫandân iden nâz u tebessümdür
Şadâ-yı bûlbûl-i güyâ şudûr iden tekellümdür

teb-i ğamdan:

1. **teb-i ğamdan:-dan**

Kaside 1

Mısra: 120

Kelime Tipi: -
Dert ateşi.

Haşre dek naḥl-i vücūduñ ola pūr-berg-i ḥayāt
Sāyesinde teb-i ḡamdan ola āsūde cihān

teb-i hicrānuña:

1. **teb-i hicrānuña:**-uñ, -a

Tarih 14

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ayrılık ateşi, ayrılık sıtması.

Döymeyüp Dürrī teb-i hicrānuña

Sīnesin çāk eyledi ‘aqlın hebā

teb-i ‘aşkuñla:

1. **teb-i ‘aşkuñla:**-uñ, -la

Gazel 104

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Aşk ateşi.

Olsa pūr-teb teb-i ‘aşkuñla ile eger āb degül

Haşre dek şebneme muhtāc ola gūlzār-ı şemīm

2. **teb-i ‘aşkuñla:**-uñ, -la

Gazel 150

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Aşk ateşi.

Ben mi isterdüm ḡam-ı zūlfüñle nālān olmağı

Ben mi isterdüm teb-i ‘aşkuñla sūzān olmağı

tecrübe:

1. **tecrübem:**-m

Gazel 28

Mısra: 6

Tecrübe; deneme, görgü, görmüş geçirmiş olma hâli.

Va’d-i vaşl eyledi dilber diyü şād olma gönül
Tecrübem geçdi benüm va’desi ferdāya çıkar

tefsir:

1. **tefsirün:**-iñ

Kaside 7

Mısra: 9

Yorum II açıklama.

Sensin ol fāzıl ki dir taḥrīr ü tefsirün gören

Bārekallāh ey fazilet-piše-i devr-i zamān

tegerk-i sedid:

1. **tegerk-i şedid:**

Kaside 11

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Şiddetli yağın dolu.

Ḥased idüp bu felek seng-i ta’ne töldi müdām

Ḥavāle itdi tegerk-i şedid ile bārān

tehî:

1. **tehî:**

Gazel 20

Mısra: 2

Boş.

Bezm-i cihānda ehl-i dile sāḡar-ı ümīd

Dāim tehî görünmedür çün hilal-i ‘id

2. **tehî:**

Gazel 51

Mısra: 8

Boş.

Bezm-i cihānda sāḡar-ı ümmīd-i ehl-i dil

Dā’im tehî görinmede gūyā hilāldür

tek:

1. **tek:**

Gazel 101

Mısra: 2

Yeter ki, yalnız.

Şemşir-i ḡam-ı ‘aşkı koñ pārelesün sinem

Tek derd-i dilüm görsün ol dilber-i nāzük-fem

2. **tek:**

Gazel 112

Mısra: 8

Yeter ki, yalnız.

Reh-güzārında yüzüm ferş-i kadem eyleyeyin

Tek hemān luṭf idüp ol āfet-i devrān yürisün

tekellüm:

1. **tekellümdür:**-dür

Gazel 49

Mısra: 2

Söyleme, konuşma.

Dehānuñ goncasın ḥandān iden nāz u tebessümdür

Şadā-yı bülbul-i gūyā şudür iden tekellümdür

tekmil evlemis:

1. **tekmil eylemiş:**-miş

Gazel 92

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Öğrenmek, tamamlamak.

Çünkü ol dilber kitāb-ı nāzı tekmil eylemiş

Sen daḡı katı niyāzı eyle ezber ey gönül

tekmil itdügi:

1. **tekmil itdügi:**-dü, -gi

Gazel 44

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Tamamlamak.

Ol kadar itdügi tekmi kitâb-ı şîre
Ne sebağ ister o meh-pâre ne üstâd ister

tekrâr:

1. **tekrâr:**

Gazel 12

Mısra: 5

Yeniden, yine.

Bildi tekrâr dilüm derdini çözdü şiken
Okudu nâmemi ol şâh-ı melâhat kat kat

tekye:

1. **tekye:**

Kaside 9

Mısra: 38

Dergah, tekke.

Eyledi millet-i mesîhiyye seccâdemüz 'an- 'aşâ
Tekye oldu eşkiyânun devr-i 'adlinde yeri

2. **tekyedür:-dür**

Mesnevi 1

Mısra: 57

Dergah, tekke.

Kendisi dede odası bir tekyedür anuñ
Hep ağzını ihsânı ile dutdı cihânun

3. **tekyeñ:-ñ**

Gazel 110

Mısra: 5

Dergah, tekke.

Ey şeyh hemân cennet ile tekyeñ öğersin
Meyhâne ile gülşeni yâ kem mi şanursın

tekye-i dilde:

1. **tekye-i dilde:-de**

Gazel 100

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Gönül tekkesi.

Bu tekye-i dilde seni mihmân idebilsem
Bu vech ile cânım saña kurbân idebilsem

tekye-i gülşende:

1. **tekye-i gülşende:-de**

Kaside 3

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Gül bahçesinin tekkesi.

Hemân bir Mevlevîdür tekye-i gülşende güyâ kim
Hevâ-yı 'aşk ile pür-sevğ olup gâhî döner gönca

2. **tekye-i gülşende:-de**

Kaside 3

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Gül bahçesinin tekkesi.

Devâm-ı devletün çün tekye-i gülşende sultânım
Başın açup niyâz eyler Hudâya her şehir gönca

tekye-i 'aşk u mahabbetde:

1. **tekye-i 'aşk u mahabbetde:-de**

Gazel 90

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Aşk ve sevgi tekkesi.

Tekye-i 'aşk u mahabbetde ol abdâlum ki ben
Gerden ü düş u dil ü cânımda âhum oldu şâl

tekye-i 'aşk-ı dilrübâda:

1. **tekye-i 'aşk-ı dilrübâda:-da**

Gazel 114

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sevgilinin aşk dergahı.

Tekye-i 'aşk-ı dilrübâda müdâm
Çekilen hü y hâya 'aşk olsun

tekye-i 'aşk-ı mecâzide:

1. **tekye-i 'aşk-ı mecâzide:-de**

Gazel 72

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Mecazi aşk tekkesi, mecazi aşk.

Tekye-i 'aşk-ı mecâzide olan 'aşıkları

Bir gün elbetde kırmaz irşâd ider bu pîr-i 'aşk

tel:

1. **tele:-e**

Gazel 126

Mısra: 8

Saç teli.

Niçe demdür ser-firâz-ı rezm-gâh-ı 'aşkunam
Degmedüm yanunâ şâhum kâkülünden bir tele

telâfî-i elem olur:

1. **telâfî-i elem olur:-ler, -e-ur**

Kaside 2

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Acının telâfisi olmak.

Niçe sâgar ki olur rind-i sitem-didelere

Katre-i bâdesi şad sâle telâfî-i elem

telef itme:

1. **telef itme:-me**

Gazel 162

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ziyan etmek, gereksiz yere harcamak.

'İd-i adhâ-i vişâle şakla şâhum cânımı

Yok yere şimdi telef itme gel ol kurbânlığı

telef oldu:

1. telef oldu:-dı

Gazel 125

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Deyim***Mahvolmak, tükenmek.*

Rüy-ı rakıbe bakdı güzellendi hâtırım
Nağd-i sirişki hep telef oldu bihamdihi

telh:

1. telh:

Mesnevi 2

Mısra: 94

Act.

Birine daği Kar oluğı dirler
Yanında lezzet ile telh sükker

telh-i düşnâmuñ:

1. telh-i düşnâmuñ:-uñ

Gazel 21

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Söyme, ayıplama, incitme acısı.

Telh-i düşnâmuñ gelür şâhum dil-i zâra lezîz
Şerbet-i la'lüñ gelür bu cân-ı bîmâra lezîz

temâşâ:

1. temâşâ:

Gazel 147

Mısra: 8

Eğlence II seyirlik.

Ser-firâz olmada ol serv-i revân gitdükçe
Pâyına düşmede 'uşşâk temâşâ büyüdi

temâşâ itdi:

1. temâşâ itdi:-dı

Gazel 136

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Seyretmek.

Kuñnular geydi donandı yine kuñtân-ı felek
Sûr seyrine gelüp itdi temâşâ bu gice

temâşâya çıkar:

1. temâşâya çıkar:-ar

Gazel 28

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim***Seyretmek.*

Çıkmasun hânedan ol meh yine ğavğâya çıkar
Düşürür birbirine halkı temâşâya çıkar

temelluklar ider:

1. temelluklar ider:-er

Mesnevi 1

Mısra: 93

Kelime Tipi: -

*Yaltaklanmak, dalkavukluk etmek II güzel, sıcak,
hoş davranmak.*

Gâhî küsülür gâhî temelluklar ider mi
Atına binüp çiftliğine doğru gider mi

temennâ evlemem:

1. temennâ evlemem:-me, -m

Kaside 9

Mısra: 86

Kelime Tipi: -

Dilemek, istemek.

Sen dururken gayriden ümmîd-i ihsân evlemem
Ben serâb içre temennâ evlemem nîlüferi

temennâ-vı necât itmesin:

1. temennâ-vı necât itmesin:-me, -sin

Gazel 74

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kurtuluş temennisinde bulunmak.

İtmesin efgendesı aşlâ temennâ-yı necât

Bî-bün ü pür-mâr endüh u elemdür çâh-ı 'aşk

temevvüc itdi:

1. temevvüc itdi:-dı

Kaside 4

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

Dalgalanmak.

Temevvüc itdi yem-i sebze-zâr cünbüş idüp
Hübüb idince peyâmı nesim-i cân mağdem

temüz-ı ğam-ı 'aşk:

1. temüz-ı ğam-ı 'aşk:

Gazel 104

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Aşk gamının temmuzu.

Komadı bende temüz-ı ğam-ı 'aşk âb-ı şekîb
Teşnelikten iderin la'l ile cânım teslîm

ten:

1. tendedür:-de, -dür

Gazel 40

Mısra: 4

Far. Beden, cisim, gövde, vücut.

Âşiyândur her biri murğ-ı cefâ vü cevruñe
Şol benüm dâğ-ı firâvânım ki câna tendedür

2. tenüme:-üm, -e

Gazel 48

Mısra: 4

Beden.

Ğam-ı hicrân beni ol deñlü za'if eyledi kim
Şimdi bu cân-ı 'azîzüm tenüme bâr gelür

3. tenüm:-üm

Gazel 78

Mısra: 7

Beden, cisim, gövde.

Tenüm nişâne-i tîr-i melâmet itmekdür
Beni o kaşı kemândan felek cüdâ itmek

tenezzül eylemez:

1. tenezzül eylemez:-mez

Kaside 2

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

Girişmek, eğilmek, kalkışmak.

Eylemiş Hazret-i Hâk şânını ol deñlü şükûh
Eylemez bendeleri çarha tenezzül bir dem

tenezzül eyler:

1. tenezzül eyler:-r

Gazel 91

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kendi seviye ve haysiyetine aykırı düşen bir şeyi

kabul etmek, alçaltıcı bir duruma râzı olmak.

N'ola itmese baña cânân tenezzül

Hümâ hâke eyler mi bir ân tenezzül

2. tenezzül eyler:-r

Gazel 91

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Meyletmek, kabul etmek, razı olmak,.

Dilâ şarşar-ı âhuñı kesme hergiz

Çün eyler o serv-i hırâmân tenezzül

tenezzül ider:

1. tenezzül ider:-er

Gazel 91

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Önemsemek, değer vermek.

Başında sebû var iken bir gedânûñ

İder mi şeh-i dehre bir ân tenezzül

2. tenezzül ider:-er

Gazel 91

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Önemsemek, değer vermek.

Yem-i nazma ıalsa n'ola Dürri hâmeñ

İder bahre gavvâş-ı 'ummân tenezzül

tenezzül itmese:

1. tenezzül itmese:-me, -se

Gazel 91

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Meyletmek, yönelmek, değer vermek.

N'ola itmese baña cânân tenezzül

Hümâ hâke eyler mi bir ân tenezzül

tenezzül itmez:

1. tenezzül itmez:-mez

Gazel 91

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Meyletmek, yönelmek, değer vermek.

Selâmın dirîğ eyleyüp bizden âyâ

Niçün itmez ol şâh-ı hûbân tenezzül

tenhâ:

1. tenhâ:-da

Gazel 45

Mısra: 7

Issız yer; kalabalık olmayan yer.

Öpmeğe virmedi la'l-i lebinî tenhâda

O cefâ-pîşe 'aceb gayra beni der mi şanur

ten-i ham-geştemi:

1. ten-i ham-geştemi:-m, -i

Kaside 7

Mısra: 45

Kelime Tipi: -

Bükülmüş beden.

Eyledi âmâc-ı miñnet bu ten-i ham-geştemi

Cânuma geçdi hadengi hemçü tîr-i Qahramân

ten-i nañfimizüñ:

1. ten-i nañfimizüñ:-imiz, -üñ

Gazel 124

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Zayıf ten, vücut.

Havfım budur bizi kim ider gird-bâd-ı gam

Yokdur ten-i nañfimizüñ farkı kâh ile

ten-i zerd ü nizâruñ:

1. ten-i zerd ü nizâruñ:-uñ

Gazel 39

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Zayıf ve sararmış beden. (âşığın bedeni bağlamında).

Bana rahm eylesün derseñ o yâre derd-i dil göster

Ten-i zerd ü nizâruñ üzre açup şerha dil üzre göster

ter:

1. tersin:-sin

Gazel 107

Mısra: 2

Taze l hoş, nazik, nazenin.

Alınup âteş-i hışmıyla şehâ derlersin

Gerçi bir hûbsın ammâ ki 'acâyip tersin

2. **ter:****Gazel 35**

Mısra: 6

Canlı, taze.

‘Âşıkun bûlbûl gibi feryâd ü efğân itmede
Gonca mı la‘l-i lebûn yâ ruhların ter gül midür

ter düşer:1. **ter düşer:-er****Kaside 3**

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Küsmek, gücenmek.

Meger kim bûlbûl-i şeydâ leb-i dildarı vaşf eyler
Anuñçün alınuş bezm-i çemende ter düşer gonca

2. **ter düşer:-er****Gazel 3**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Ter dökmek, terlemek II yorulmak, zorlanmak;
küsmek, gücenmek.*

Ter düşer âh itdüğinden ‘âşık-ı şeydâ senüñ
Şöyle nâzûkdür hevâdan nem kâpar ol meh-liqâ

3. **ter düşer:-er****Gazel 3**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ter dökmek, terlemek II yorulmak, zorlanmak.

Ter düşer âh itdüğinden ‘âşık-ı şeydâ senüñ
Şöyle nâzûkdür hevâdan nem kâpar ol meh-liqâ

ter evleyen:1. **ter evleyen:-y, -en****Gazel 108**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Tazelendirmek.

‘Andelibün nağme-i feryâd u eşk-i âlîdür
Gülşen içre goncayı allandırıp ter eyleyen

ter gül:1. **ter gül:****Matla 2**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Taze gül.

‘Aks-i ruhı bu dîde-i endîşe içinde
Şol kırmızı ter gül gibidür şîşe içinde

ter ola:1. **ter ola:-a****Kaside 3**

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Islanmak, taze olmak.

Niçün seyl eyleyüp eşkün revân itdün gülistânda
Sen ey bûlbûl dimez miydün ki şâyed ola ter gonca

ter ü taze olur:1. **ter ü taze olur:-ur****Mesnevi 2**

Mısra: 84

Kelime Tipi: -

Çok körpe, çok taze. Pek lâtif olmak.

Birisi Sühteler Oluğı anuñ
Ter ü taze olur içdükde cânuñ

terahhum:1. **terahhumdur:-dur****Gazel 49**

Mısra: 8

Merhamet.

‘Aceb mestânedür çeşmün katı cellâddur gamzeñ
Nigâhuñ ey perî-rû rehzen-i lûtf ü terahhumdur

terahhüm idesin:1. **terahhüm idesin:-e, -sin****Gazel 4**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Merhamet etmek.

Göricek hâlûmi şâyed ki terahhüm idesin
Hele bir kez bağa sînemdeki dâğa cânâ

terah-rîz:1. **terah-rîz:****Mesnevi 2**

Mısra: 80

Kederleri döken.

Biri Şeyh Oluğıdur gâyet a‘lâ
Teraḥ-rîz ü feraḥ-baḥş u muşaffâ

terakkî:1. **terakkîde:-de****Kaside 7**

Mısra: 95

Yükseliş, yücelik.

Devlet ü şânuñ terakkîde olup ‘ömrün ziyâd
Ḥaḳḳ müyesser eyleye saña ḥayât-ı câvidân

terakkîde idüp:1. **terakkîde idüp:-üp****Kaside 6**

Mısra: 59

Kelime Tipi: -

Yükseltmek, yüceltmek.

Devlet ü manşıb u şânuñ terakkîde idüp
Ḥil‘atin geydüre kat kat saña ey şâh-ı kerem

terakkub:

1. **terakḳubda:-da**

Gazel 147

Mısra: 3

Bekleme, yolunu gözleme.

Meh-i nev gibi terakḳubda ruḥ-ı pür-tâbı

Açılup gül gibi ol gonca-i zibâ büyüdi

terāküm eylese:

1. **terāküm eylese:-se**

Kaside 4

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

Birirmek, yığılmak.

Derûnı mehbîṭ-i envâr feyẓdür ta'accüb

Terāküm eylese anda ma'ânî-i mülhem

terbiyet bulaydı:

1. **terbiyet bulaydı:-a, -y, -dı**

Kaside 3

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

Eğitilmek.

Besîm-i himmet ile terbiyet bulaydı bir kerre

Dehân-ı dilbere beñzerdi gülşen içre her gonca

2. **terbiyet bulaydı:-a, -y, -dı**

Kaside 9

Mısra: 51

Kelime Tipi: -

Eğitilmek.

Âb-ı ihsânüñla bulaydı eger kim terbiyet

Gülşenüñ faşl-ı şitâda açılurdu gülleri

tereddüd ideli:

1. **tereddüd ideli:-eli**

Kaside 9

Mısra: 87

Kelime Tipi: -

Birinin yanına gidip gelme, devamlılık.

Sî dü-sâl oldı tereddüd ideli dergâhuña

Sebeb ihsânüñ 'atâ kıl eyle luṭf-ı bihteri

terennüm:

1. **terennümdür:-dür**

Gazel 49

Mısra: 12

Yavaş ve güzel sesle şarkı söyleme.

Ḳadüm ḥam eyleyüp çeng eyledi bâr-ı elem Dürrî

Sirişküm aña târ oldı enin-i dil terennümdür

terk eyledi:

1. **terk eyledi:-di**

Gazel 131

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bırakmak, vazgeçmek.

Terk eyledi bizi o şeh-i nüktedân yine

Nâr-ı firâḳ ile neyleyüm bir zamân yine

terk eyledüñ:

1. **terk eyledüñ:-dü, -ñ**

Gazel 20

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Bırakmak, vazgeçmek.

Terk eyledüñ riâyı koyup tâc-ı Edhemi

Pîr-i muḡâna cân u gönülden olup mürîd

terk evleyüp:

1. **terk evleyüp:-y, -üp**

Gazel 60

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bırakmak, vazgeçmek.

Küh u deşte gitmezin terk eyleyüp küyuñ senüñ

Eyleme cânâ beni Ferhâd ile Ḳaysa kıyâs

2. **terk eyleyüp:-y, -üp**

Gazel 84

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bırakmak, vazgeçmek.

Ey bâḡ-ı leṭâfet gülî sen ḥâra mı uyduñ

'Uşşâḳuñı terk eyleyüp aḡyâra mı uyduñ

terk ide:

1. **terk ide:-e**

Gazel 98

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bırakmak, vazgeçmek.

Sevdüm o cefâ-kârı vefâdâr ola dirdüm

Terk ide cefâsını baña yâr ola dirdüm

2. **terk ide:-e**

Gazel 98

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bırakmak, vazgeçmek.

Ey Dürrî şeb-i ḡamda fiḡânımdan o ḥünî

Nâz uyḡusını terk ide bî-dâr ola dirdüm

terk idevin:

1. **terk idevin:-eyin**

Gazel 111

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bırakmak, vazgeçmek.

Hevâyı terk idevin ṭâlib-i şadâ olayın

Meşâyîḡa varayın ḡuş-gîr-i pend olayın

terk idüp:

1. **terk idüp:-üüp****Tarih 14**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bırakmak, vazgeçmek.

Terk idüp yārānuñ ey kân-ı 'atā
 Āhırü'l-emr cyledüñ 'azm-i bekā

terk it:1. **terk it:****Gazel 127**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bırakmak, vazgeçmek.

Terk it riyyâyı tâc-ı edhem pür nûr eyler ol
 Pîr-i muğāndan el al gel gey külāh böyle

terk-i divār itsün:1. **terk-i diyār itsün:-sün****Kaside 7**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Memleketini bırakıp gitmek.

Devr-i 'adlûñde senüñ itsün fiten terk-i diyār
 Qalmadı iqlîm-i 'Osmāñide hiç aña mekân

terkîb:1. **terkîb-i:--i****Gazel 67**

Mısra: 7

Birleşim, birleştirme, terkip.

Dirîgâ ki terkîb-i la'l-i laṭîfûñ
 Olur her zamân derd-i ağıyāra nâfi'

tersâ:1. **tersâ:****Mesnevi 2**

Mısra: 62

Hristiyan.

Birisî daḥî hîzâb-ı kilisâ

Gelür imāna içse gebr ü tersâ

tesbîh:1. **tesbîhi:-i****Mesnevi 1**

Mısra: 55

Tespih.

Tesbîhi elinde dedeyüm diyü gezer mi
 Şeyḥi evine hû dimege gâhî gider mi

tesbîh itmîş:1. **tesbîh itmîş:-miş****Gazel 22**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Benzetmek.

Ğüşunı ḥalk meger kim güle tesbîh itmîş
 Ğüş-i cānānuma mengüş egilüp anı añar

teshîr:1. **teshîr:****Gazel 87**

Mısra: 7

Bağlama, etkisi altına alma.

Ben seni teshîr için künc-i elemde ey perî
 Eylerin süzân gamuñ nârıyla ile 'anber-ḥām-ı dil

teshis itmeden:1. **teşhiş itmeden:-meden****Kaside 8**

Mısra: 59

Kelime Tipi: -

Tanımlamak, anlamak.

Ehl ile nâ-ehli teşhiş itmeden kaldı felek
 Pîr-i ma'tûh oldu anda kalmadı hiç fer ü tâb

teshîsin itmez:1. **teşhişin itmez:-in, -mez****Kaside 7**

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

Tanımlamak, anlamak.

Dürr-i baḥr-i ma'rifetle bir yanında pile-ver
 Nîk ü bed teşhişin itmez pîr-i ma'tûh-ı zamân

te'sîr itdi:1. **te'sîr itdi:-di****Kaside 2**

Mısra: 93

Kelime Tipi: -

Etki yapmak, etkilemek.

Hâşılı yâr cefâsı baña te'sîr itdi
 Dest-i gamda kad-i ḥamgeştem olupdur hâtem

te'sîr itmese:1. **te'sîr itmese:-me, -se****Gazel 150**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Etkilemek, etki etmek.

Tâb-ı nâr-ı 'âşk-ı dilber itmese te'sîr eger
 Ben mi isterdüm gönül çâk-ı giribân olmağı

teskîn-i süz:1. **teskîn-i süz:****Kaside 5**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ateşi yatıştırmak, söndürmek.

Nār-ı ğamuñ yakup dilüme virdi haylî tâb

Teskîn-i süz içün n'ola didem dökerse âb

teşne-leb:

1. teşne-leb:

Gazel 146

Mısra: 5

Çok susamış, arzulu.

Teşne-leb 'âşık dururken lutfuñı görmüş rakîb

La'l-i rûh-efzânı emmiş böyle bilmezdim seni

teşnelik:

1. teşnelikden:-den

Gazel 104

Mısra: 6

Susamışlık, hasret, arzu.

Komadı bende temüz-ı ğam-ı 'aşk âb-ı şekîb

Teşnelikden iderin la'l ile cânım teslîm

teşrîf idicek:

1. teşrîf idicek:-icek

Tarih 6

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Şereflendirmek, onurlandırmak.

Bu mu'azşam manşıb-ı zî-şânı teşrîf idicek

Dürri-i dâ'î didi târîhini câh-ı 'azîm

tevbe eyledüm:

1. tevbe eyledüm:-dû, -m

Kıt'a 2

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Tövbe etmek.

Bir muvaḥḥid zünûbı çok kuluñum

Eyledüm tevbe kıl 'afûv yâ Rabb

teveccüh eyledi:

1. teveccüh eyledi:-di

Gazel 88

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yönelmek.

Mülk-i dilümi eyledi yağmâya teveccüh

Ol gözleri Tâtâr ile bilmem nic'olur hâl

tevsen-i gerdün:

1. tevsen-i gerdün:

Kaside 5

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

Feleğin dik başlı attı.

Ben pâymaile tevsen-i gerdün idüp şitâb

İtdi ḥarâbe hâne-i gönülüm daḥi ḥarâb

tezyîn:

1. tezyîn:

Gazel 17

Mısra: 3

Süslemek, süslenilmek.

Varmağa sür-ı bahâra kendini tezyîn için

Başına dür düzse şebnemden sezâ zerrîn kadeḥ

tezyîn eyledi:

1. tezyîn eyledi:-di

Gazel 130

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Süslemek.

Anı yâkût ile sâkî-i meclis eyledi tezyîn

Degüldür қаtreler cām-ı şarâb-ı hoş-güvâr üzre

te'sir itdi:

1. te'sir itdi:-di

Gazel 42

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Etkilemek.

Âteş-i âh-ı dilüm 'âleme te'sir itdi

İtmedi hiç dil-i pulâduña ey şâh eğer

tıfl:

1. tıfl:

Gazel 165

Mısra: 1

Çocuk.

O tıfl olmuş fûnûn-ı 'işvenüñ üstâd-ı zerdüzü

Aña ta'lim-i sihr itmiş o çeşm-i maha-âmûzı

tıfl-ı dilârâ:

1. tıfl-ı dilârâ:

Gazel 147

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönül süsleyen küçük çocuk.

Cüdın efzûn idüp ol tıfl-ı dilârâ büyüdi

Ne kadar fitne kıpar gör yine ğavġâ büyüdi

tıfl-ı nevresdür:

1. tıfl-ı nevresdür:-dür

Gazel 164

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Çocuk II sevgili.

Cân-ı pür-tâba dime olmaz hevâ-dâr ol seriv

Қadr-i 'uşşâkı ne bilsün tıfl-ı nevresdür daḥi

tıfl-ı yek-rûze:

1. tıfl-ı yek-rûze:

Kaside 2

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Bir günlük çocuk.

Niçe bâde anı nüş eylese bir pîr-i za'îf
Tıfl-ı yek-rûze kadar gelmeye aña Rüstem

tîğ:

1. **tîğüne**:-iñ, -e

Gazel 44

Mısra: 5

Kılıç.

Tîğüne boynun egerse dil-i bî-çâre n'ola
Bu bâhâne ile ğamuñdan başun âzâd ister

2. **tîğine**:-i, -n, -e

Gazel 47

Mısra: 2

Kılıç.

Gözine sürme çeküp âfet-i cân oldu o yâr
Ġamzesi tîğine zağ urdı şağın ey dil-i zâr

3. **tîğün**:-uñ

Gazel 142

Mısra: 5

Kılıç II Sevgilinin yan bakışı.

Tîğün ile sinemde olan şerhayı seyr it
Bâğ-ı ğamuñ olmuş yine ezhârî küşâde

4. **tîğın**:-in

Gazel 133

Mısra: 7

Kılıç (yan bakış bağlamında).

Yolda gördüm yâri almış ğamzesi tîğın ele
Seyre çıkmış şanki bir cellâddur hünkâr ile

tîğ oldu:

1. **tîğ oldu**:-dı

Mesnevi 2

Mısra: 104

Kelime Tipi: -

Kılıç (gibi) olmak.

Çatal Oluğ dinür birine cânâ
Ser-i dâya düşer tîğ oldu gūyâ

tîğ-i âhsız:

1. **tîğ-i âhsız**:-sız

Gazel 32

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ah kılıcı.

Şağın kûyına yârûñ varma tîğ-i âhsız Dürri
Varırsañ ğâfil olma anda çok cây-i haşar vardur

tîğ-i âhum:

1. **tîğ-i âhum**:-um

Gazel 111

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ah kılıcı.

Rağibi itmez isem tîğ-i âhum ile helâk
Cihân-ı siflede nâ-merd ü nâ-pesend olayın

tîğ-i 'aşkı:

1. **tîğ-i 'aşkı**:-ı

Gazel 16

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Aşk kılıcı.

Gördiler sinemde yârûñ tîğ-i 'aşkı yâresin
Bildiler şimdengerü urğunluğum inkâr güç

tîğ-i 'aşk-ı dilrübâ:

1. **tîğ-i 'aşk-ı dilrübâ:**

Gazel 102

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sevgilinin aşkının kılıcı.

Sineme çok şerha açdı tîğ-i 'aşk-ı dilrübâ
Yokdur ey Dürri muhaşşal lâle-zâra minnetüm

tîğ-i bürrân-ı 'itâb:

1. **tîğ-i bürrân-ı 'itâb:**

Gazel 7

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Azarlamanın, kızmanın keskin kılıcı. II Sevgilinin kızgın bakışı.

Gerçi yakduñ rüyuma çin-i cebin izhâr idüp
Deldi ammâ bağrumı ol tîğ-i bürrân-ı 'itâb

tîğ-i cefâ vü cevre:

1. **tîğ-i cefâ vü cevre**:-e

Gazel 32

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

I. Eziyet ve cefa kılıcı.

Şağın tîğ-i cefâ vü cevre mağrûr olma sultânım
Sentün her 'âşık-ı zârûnda âh-ı pür şerer vardur

tîğ-i cefâdan:

1. **tîğ-i cefâdan**:-dan

Gazel 15

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Eziyet, cefa kılıcı. (sevgilinin yaptığı eziyetler, zulümler bağlamında).

Nigâh-ı merhamet itmez saña bir kimse 'âlemde
Gerek câm-ı vefâdan geç gerek tîğ-i cefâdan geç

tîğ-i cefâsı:1. **tîğ-i cefâsı:-sı****Gazel 145**Mısra: **3**Kelime Tipi: -
*Eziyet kılıcı.*İtmiş seni pür-yâre anuñ tîğ-i cefâsı
Âdem o perîye bu kadar hiç urulur mu**tîğ-i cevri:**1. **tîğ-i cevri:-i****Kaside 9**Mısra: **80**Kelime Tipi: -
*Cefa kılıcı.*Müsteḥaḳ-perver hıdīvā bu sipihr-i zālīmüñ
Tîğ-i cevri üstüḥān-ı cāna geçdi ḥançeri**tîğ-i cevri-dilber:**1. **tîğ-i cevri-dilber:****Gazel 92**Mısra: **1**Kelime Tipi: -
*Sevgilinin eziyet kılıcı.*Bağrumı ḥūn itdi tîğ-i cevri-dilber ey gōñül
Ḥūn-feṣān olsa ‘aceb mi dīde-i ter ey gōñül**tîğ-i cevri:**1. **tîğ-i cevri:-i, -ni****Kaside 1**Mısra: **40**Kelime Tipi: -
*Eziyet kılıcı, eziyet.*Eridür âteş-i ḥavfiyla anı elbette
Tîğ-i cevri felek eylese ḥalkā ‘uryān**tîğ-i cevri:**1. **tîğ-i cevri:-üñ, -le****Gazel 76**Mısra: **9**Kelime Tipi: -
*Cefa kılıcı.*Tîğ-i cevri dil-efgār olmadan ḥālī degül
Ḳanlar ağlar Dürri-i nā-şād elüñden ey felek**tîğ-i ebrü-vı kemān-dāruña:**1. **tîğ-i ebrü-yı kemān-dāruña:-uñ, -a-uñ****Gazel 97**Mısra: **4**Kelime Tipi: -
*Yay çeken kaşının oku.*Secde kıldum görüp ey mäh kaşuñ miḥrābın
Tîğ-i ebrü-yı kemān-dāruña mā’il oldum**tîğ-i ğam-ı zülfivle:**1. **tîğ-i ğam-ı zülfivle:-iyle****Gazel 151**Mısra: **7**Kelime Tipi: -
*(sevgilinin) zülfü gamının kılıcı.*Şāne gibi tîğ-i ğam-ı zülf ile demādem
‘Āşıklarınuñ dilleri şad-rīze degül mi**tîğ-i hun-rizini:**1. **tîğ-i hun-rizini:-i, -n, -i****Gazel 9**Mısra: **9**Kelime Tipi: -
*Kan dökücü kılıç. || Sevgilinin katledici ve zalim bakışları.*Tîğ-i hun-rizini almış eline ğamzeleri
Ḳatl-i āmm eylemek ister gibi ḥünkār-ı ğazūb**tîğ-zen:**1. **tîğ-zen:****Kaside 6**Mısra: **35***İyi kılıç kullanan kimse.*Tîğ-zen ḥamle-figen reşk-i Nerīmān-pīş
Dür-i şehvār-ı ‘Aden ma’den-i iḥsān u kerem**tilmiz:**1. **tilmizinüñ:-i, -nüñ****Kaside 9**Mısra: **22***Öğrenci, talebe.*‘Adlinüñ hiç ḥaddi yok faẓluñda ammā bi-ḥisāb
Seyyidi ilzām ider tilmizinüñ bir kemteri**tīmār:**1. **tīmār:****Gazel 16**Mısra: **2***Tedavi, iyileştirme.*Pister-i ğamdan ḥalāşuñ ey dil-i bī-mār güç
Ol ṭabīb-i cāna yalvar ğayriden tīmār güç**tīmār idemez:**1. **tīmār idemez:-e, -mez****Gazel 154**Mısra: **5**Kelime Tipi: -
*Tedavi etmek, iyileştirmek.*Kimse tīmār idemez zaḥm-ı dil-i ğam-zedeme
Ey ṭabībüm yine sensin baña tīmār idici

tīmār idici:1. **tīmār idici:-ici****Gazel 154**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Tedavi etmek, iyileştirmek.

Kimse tīmār idemez zaḥm-ı dil-i ğam-zedeme

Ey ṭabībüm yine sensin baña tīmār idici

ṭnāb-ı muḥkem oldu:1. **ṭnāb-ı muḥkem oldu:-dı****Kaside 6**

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Sağlam ip olmak (güneş ışınları bağlamında).

Ḥayme-i kadrūn olup kūnbed-i çerḥ-i devvār

Şu'le-i mihr-i sipihr oldu ṭnāb-ı muḥkem

tīr:1. **tīrini:-i, -n, -i****Gazel 45**

Mısra: 3

Ok.

Ḥançer ü tīrini dayım baña 'üryān eyler

'Acabā bu dil-i bī-çāremi miğfer mi şanur

2. **tīrin:-in****Gazel 50**

Mısra: 1

Ok (sevgilinin kirpikleri bağlamında).

Tīrin kaçan ki ol kaşı yādūr kemān ider

Evvel emirde pūte-i cānum nişān ider

3. **tīriñe:-iñ, -e****Gazel 157**

Mısra: 1

Ok (sevgilinin bakışı, kirpikleri bağlamında).

Tīriñe cānā hedef sinem olaydı kāşkī

Nevk-i peykānuñla dil hem-dem olaydı kāşkī

tīr atsañ:1. **tīr atsañ:-sa, -ñ****Kaside 6**

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

Ok atmak.

Bād-pā raḥşuñuñ üstinde eger tīr atsañ

Nice fersaḥ pes-i raḥşuñda kalurdı ol dem

tīr ola:1. **tīr ola:-a****Kaside 5**

Mısra: 54

Kelime Tipi: -

Ok olmak (azap bağlamında).

Nāzil olup 'adūña senüñ çarḥdan 'azāb

Tīr ola düşmenüñ diline dāyimā şihāb

tīr olup:1. **tīr olup:-up****Kaside 7**

Mısra: 93

Kelime Tipi: -

Ok olmak.

Düşmen-i bed-ḥāhuñuñ bağına tīr olup şihāb

Kelle-i a'dāña çarḥ ola senüñ gürz-i girān

tīr-i āh:1. **tīr-i āh:****Gazel 94**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Āh oku.

Āḥir deler bu nūh siper-i çerḥi tīr-i āh

Bār-ı ğamuñla kāmētüm oldu kemān-ı ğam

2. **tīr-i āh:****Gazel 124**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Āh oku.

Şad sāle devr olursa şeb-i zulm içre ben

Ḥaşmuñ uram sevād-ı dilin tīr-i āh ile

tīr-i āhuma:1. **tīr-i āhuma:-um, -a****Kaside 8**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Āh oku.

Karşı tīr-i āhuma zerrin-siper tutar felek

Şanma zāhirdür sipihr-i kine-cūda māh-ı tāb

tīr-i çarḥ-i felek:1. **tīr-i çarḥ-i felek:****Kaside 8**

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

Gökyüzü feleğinin oku.

Lem'a-i re'y-i cihān-ārā-yı ṭab'unndan senüñ

Tīr-i çarḥ-i felek itmekdedür nūr iktisāb

tīr-i cefā:1. **tīr-i cefā:****Gazel 3**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Eziyet okları.

Dağlar şanmañ görinen cism-i zerdümde benüm
Sînemi sürâh sürâh eyledi tîr-i cefâ

2. tîr-i cefâ:

Gazel 156

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Cefa oku (sevgilinin eziyetleri bağlamında).

Kaşları kıvıms-i belâ müjgânıdır tîr-i cefâ
Kakûli dâm-ı belâdur dânedür fûlfulleri

tîr-i cevri:

1. tîr-i cevri:

Gazel 77

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Eziyet oku, eziyet.

Her kaçan itseñ murâd-ı şaşt-ı tîr-i cevri eger
Dâğ-ı bisyârum olur sînemde ehdâfuñ senüñ

tîr-i du'âsına:

1. tîr-i du'âsına:-sı, -na

Mesnevi 1

Mısra: 90

Kelime Tipi: -

Dua oku, dua.

Dervîş ola ehl-i dil ola bir kişi ey dil
Her tîr-i du'âsına anuñ 'arş ola menzil

tîr-i elemmiş:

1. tîr-i elemmiş:-miş

Gazel 146

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Elem oku.

Ebruvânuñ kıvıms-i ğammış böyle bilmezdim seni
Her müjeñ tîr-i elemmiş böyle bilmezdim seni

tîr-i ğam:

1. tîr-i ğam:

Gazel 110

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Üzüntü oku.

Tîr-i ğam ile dil dağı biryân olupdur
Ey Dürrî hemân pûte-i sînem mi şanursın

tîr-i ğam-ı zâl-i gerdün:

1. tîr-i ğam-ı zâl-i gerdün:

Gazel 119

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Felek Zal'ının gamı oku.

Bulur ehl-i dili tîr-i ğam-ı Zâl-i gerdün
Küh-ı Kâfa kaçup ister ise 'anķa olsun

tîr-i ğamuñ:

1. tîr-i ğamuñ:-uñ

Gazel 69

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Üzüntü oku.

Bağrumı tîr-i ğamuñ deldi yine rahmuñ yok
Bu kadar cevri ile bî-dâduña inşâf inşâf

tîr-i hicrâna:

1. tîr-i hicrâna:-a

Gazel 69

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ayrılık kılıcı, ayrılık.

Tîr-i hicrâna hedef hançer-i hırmâna siper
Ey gönül hâtır-ı pûlâduña inşâf inşâf

tîr-i kâhramân:

1. tîr-i kâhramân:

Kaside 7

Mısra: 46

Kelime Tipi: -

Kahraman'ın oku.

Eyledi âmâc-ı miñnet bu ten-i ham-geştemi
Cânuma geçdi hadengi hemçü tîr-i Kâhramân

tîr-i kaza:

1. tîr-i kaza:

Gazel 9

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Kalıp ifade**

Kaza oku, kader (sevgilinin bakışı bağlamında).

Kaşları kıvıms-i cefâ her müjesi tîr-i kaza
Kakûli dâm-ı belâ çeşmi sitem-kâr-ı ğazûb

tîr-i kazâdan:

1. tîr-i kazâdan:-dan

Gazel 24

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kaza oku. || Kader.

Ey Dürrî ben nice ideyin sînemî siper
Her bir hadengi tîr-i kazâdan nişân virür

tîr-i müjgân:

1. tîr-i müjgân:

Kaside 1

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

Kirpik okları.

Kimsenün kimseye dokunmağa cānı yokdur
Yārdan 'āşıkına varısa ise tır-i müjgān

tır-i murād:

1. **tır-i murād:**

Gazel 125

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dilek oku.

Tır-i murād ber-hedef oldı bihamdihi
Yārūn cefāsı ber-ṭaraf oldı bihamdihi

tır-i 'aşk:

1. **tır-i 'aşk:**

Gazel 72

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Aşk oku.

Avların deşt-i maḥabbetde ol āhū-dideyi
Ḳāmetüm itdüm kemān u āhum itdüm tır-i 'aşk

tır-ves:

1. **tır-ves:**

Gazel 75

Mısra: 6

Ok gibi.

Çıkarup kış-i vişālinden atar yābāna
Tır-ves pişüm olursa n'ola efgān-ı firāk

tiryāk-ı luṭfuñ:

1. **tiryāk-ı luṭfuñ:**

Kaside 7

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Lütf, iyilik ilacı.

Olmasa tiryāk-ı luṭfuñ 'āleme mebzül eger
Bīm-i mār -ı ğamla durmazdı yerinde murğ-ı cān

2. **tiryāk-ı luṭfuñ:-uñ**

Kaside 7

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Lütf, iyilik ilacı.

Olmasa tiryāk-ı luṭfuñ 'āleme mebzül eger
Bīm-i mār -ı ğamla durmazdı yerinde murğ-ı cān

toḅ:

1. **toḅıdur:-ı, -dur**

Gazel 34

Mısra: 10

Top, oyun topu.

Bāz-ı ḥāb-ālūd-ı çeşm-i dilrübā bakmaz aña
Dürriyā zirā raḳıḅ 'āşıklarınıñ toḅıdur

tohm-ı sirışk-i çeşmüm:

1. **tohm-ı sirışk-i çeşmüm:-üm**

Gazel 105

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gözyaşı tohumu, gözyaşı.

Bu ḥāk-i deşt-i 'aşkı böyle bī-ḥāşıl bileydüm ben
Aña tohm-ı sirışk-i çeşmüm hemvāra düşürmezdüm

tohm-ı zer:

1. **tohm-ı zer:**

Gazel 33

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Altın tohum. (sarı renk, zehir bağlamında).

Tohm-ı zer zan itme cām-ı gonca-i nevrestede
Ḳahr-ı gülden bülbül-i şüride- diller sem çeker

tokunma:

1. **tokunmasun:-sun**

Kaside 11

Mısra: 30

Dokunma.

Bahār-ı devleti bulsun hemişe kararlık

Tokunmasun aña hiç tünd-bād-ı serd-i ḥazān

tol:

1. **ṭoldı:-dı**

Kaside 11

Mısra: 11

Dolmak, birikmek.

Ḥased idüp bu felek seng-i ṭa'ne ṭoldı müdām

Ḥavāle itdi tegerak-i şedid ile bārān

tolāb:

1. **ṭolāb:**

Kaside 1

Mısra: 46

Su değirmeni. II Durmaksızın ağlayan âşık.

Kimse 'āhdinde anuñ kimseden itmez feryād

İde gülşende meger kim yine ṭolāb efgān

tolu ider:

1. **ṭolu ider:-er**

Kaside 4

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Doldurmak.

Müşa'bid-i felegi gör ki gonca beyzesinüñ

Uçurmağ için ider ḳalbini tolu şebnem

tomuz:

1. **ṭomuz:**

Mesnevi 1

Mısra: 116

Domuz.

Ey bār eşeği bayılucak yolda durur mı
Şamşûn kıvan ol koca tomuz gibi şolur mı

toprağ:

1. **toprağıdır:-ı, -dur**

Gazel 64

Mısra: 4

Toz, toprak.

Derd-mend-i 'aşka küyüñdür senüñ dârü's-şifâ
Ayağüñ toprağıdır kuhl-i Şifâhândan garaž

toy:

1. **toya:-a**

Mesnevi 3

Mısra: 55

Ziyafet.

Evvel emir anı göricek bir toya beñzer
Kızb ile derünü dolıdır kim şuya beñzer

toz:

1. **tozına:-ı, -n, -a**

Gazel 93

Mısra: 9

Toz.

Ayağüñ tozına Dürrî gibi yüzler sürelüm
Kuhl için dide-i gam-dideye cânâ çekelüm

tübâ:

1. **tübâ:**

Mesnevi 1

Mısra: 12

Cennette bir ağaç II Sevgilinin boyu.

Eşcârı anuñ kâmet-i dilber gibi a'lâ
Tübâ dir idüm kûteh eger olmasa túbâ

2. **tübâ:**

Mesnevi 1

Mısra: 12

Cennette bir ağaç II Sevgilinin boyu.

Eşcârı anuñ kâmet-i dilber gibi a'lâ
Tübâ dir idüm kûteh eger olmasa túbâ

tûfân koparur:

1. **tûfân koparur:-ur**

Gazel 137

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Deyim**

Çok şiddetli yağmur ve fırtınanın çıkması.

Koparur hûn ile her lahza hezârân tûfân
Nice nisbet olunur giryede deryâ gözûme

tufeyl-i hezâr:

1. **tufeyl-i hezâr:**

Kaside 4

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Binlerce çocuk.

Mişâl-i humbara gonca içinde jâle degül
Ki kılmış anda tufeyl-i hezâr cem'-i direm

tuhfe:

1. **tuhfe:**

Gazel 123

Mısra: 12

Hediye (şiir/gazel bağlamında).

Yazdı yârân şafha-i cânâ görüp bu şi'rünü
Didiler kim böyle tuhfe Dürrîyâ girmez ele

tulum:

1. **tulumudur:-ı, -dur**

Mesnevi 3

Mısra: 35

Deri kap, tulum.

Hâcî Hasanun oğlu yalanın tulumudur
Bir doğrica söz söylemek anuñ ölümüdür

tulû'-ı mihr:

1. **tulû'-ı mihr:**

Gazel 87

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güneşin doğuşu.

Görmedi bir gün tulû'-ı mihr ü vaşl-ı yârinî
Zulmet-i hicr ile geldi geçdi hep eyyâm-ı dil

tünd-bâd-ı serd-i hazân:

1. **tünd-bâd-ı serd-i hazân:**

Kaside 11

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Sonbaharın sert rüzgarı.

Bahâr-ı devleti bulsun hemîşe kararlık

Toğunmasun aña hiç tünd-bâd-ı serd-i hazân

türâb:

1. **türâb:**

Kaside 5

Mısra: 48

Toprak.

Akrân olup piyâle-i kâm ile neş'e-yâb

Kaldum dirîğ cür'a-veş üftâde türâb

2. **türâb:**

Kaside 8

Mısra: 62

Toprak.

Luţfın ümmîd itmeden kaldum cefâsı ya nedür

Pây-mâl eyler beni lâyıķ mıdur hem-çün türâb

türk oluğudur:

1. **türk oluğudur:-dur**

Mesnevi 2

Mısra: 75

Kelime Tipi: -
Türk Oluğu.

Biri Türk Oluğudur vaşf olunmaz
Anuñ mişli bu 'âlemde bulunmaz

türk oluğında:

1. **türk oluğında:**-n, -da

Mesnevi 2

Mısra: 77

Kelime Tipi: -
Türk Oluğu.

Ne şudur Türk Oluğında olan şu
'İzâr-ı Türk-i Şirâzî midür bu

turre:

1. **turreleri:**-ler, -i

Tarih 16

Mısra: 8

Alna düşen saç, kıvırcık saç lülesi.
Şöyle mu'allâ ki bu reşk-i behişt
Turreleri hem-ser-i mihr-i münir

2. **turresi:**-si

Tarih 7

Mısra: 7

Alna düşen saç, kıvırcık saç lülesi.
Turresi şan turre-i dilber âsâsı evc-i çarh
Hâk budur tarz-ı muşanna'dur anuñ ser-tâ-be-pâ

turre-i dilber:

1. **turre-i dilber:**

Tarih 7

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Sevgilinin kıvırcık, saç lülesi.

Turresi şan turre-i dilber âsâsı evc-i çarh
Hâk budur tarz-ı muşanna'dur anuñ ser-tâ-be-pâ

tut:

1. **tutar:**-ar

Gazel 58

Mısra: 7

Tutmak.

Dâmân-ı küh deşti tutar Kays-veş hemân
Mecnûnların kemend-i ser-i kâkül istemez

2. **tutar:**-ar

Kaside 3

Mısra: 12

Tutmak.

Engâmda rûzigâr itmiş devrini pür gubâr-ı gam
Dilinden def-i gam çün dâyimâ sâgar tutar gonca

3. **tutalum:**-alum

Gazel 77

Mısra: 10

Tut ki!, farzet ki!.

Dürriyâ bir nâr-ı âhuñla olur kârı tamâm
Tutalum âhen-dil olmuş haşm-ı leffâfuñ senûñ

4. **tutamaz:**-amaz

Gazel 75

Mısra: 7

Saklamak.

Râzını hâne-i dilde tutamaz 'âşık olan
Yeñemez kendüsini hâşılı nâlân-ı firâk

5. **tutupdur:**-up, -dur

Gazel 49

Mısra: 15

Yola koyulmak.

Tutupdur bîm-i 'adl ile fiten râh-ı 'adem şükür
Sitem mihr ü vefâsı dilber-i meh-rû gibi gümdür

tütü:

1. **tütüye:**-y, -e

Gazel 8

Mısra: 10

Papağan.

Olsa Dürri n'ola evşâf-ı ruhuñda güyâ
Dilberâ âyinedür tütüye güftâra sebep

2. **tütüyem:**-y, -em

Gazel 97

Mısra: 1

Papağan.

Tütüyem la'l-i şeker-bâruña mâ'il oldum
Bülbülüm gonca-i gülzâruña mâ'il oldum

tütü-i dil:

1. **tütü-i dil:**

Gazel 36

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gönül papağanı.

Tütü-i dil n'ola ey Dürri olursa güyâ
Medh-i cânaneyi hep kând-i feminden söyler

tütü-i güyâ:

1. **tütü-i güyâ:**

Gazel 137

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Konuşan papağan.

Görinür şeh-per-i zülfi ile yârûñ Dürri

Dehen-i gonca-veşi tütü-i güyâ gözûme

tütü-sühen:

1. **tütü-sühen:**

Gazel 40

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Papağan (gibi) tatlı söyleyen (şair bağlamında).

Sükket-i ihsānuñ itseñ 'āleme mebzûl eger
Hiç dimezsün Dürri-i tütî- sühen yâ kıadadur

tütîvâ:

1. **tütîyâdur:-dur**

Gazel 138

Mısra: 4

*Göze parlaklık ve kuvvet veren sürme taşı tozu ||
Güzelin ayak tozu.*

Durma yağmā itmede 'uşşāk-ı hūnīn-dīdeler

Hak-i pāy-ı yār ey dil tütîyâdur var ısa

tuyl:

1. **tuylmış:-mış**

Gazel 86

Mısra: 6

Duyulmak.

Yakañ dest-i cefā-yı dīlrübā çāk eylemiş ey dil

Açılmış dāğ-ı sīneñ hep tuylmış rāz-ı pinhānuñ

U u / Ü ü

u:

1. **ü:**

Gazel 1

Mısra: 8

Ve.

Şöyle mest oldu ki dil cām-ı mey-i 'aşkuñla

Şimdi yeksāndur aña zevk ü vefā derd ü cefā

2. **ü:**

Gazel 1

Mısra: 8

Ve.

Şöyle mest oldu ki dil cām-ı mey-i 'aşkuñla

Şimdi yeksāndur aña zevk ü vefā derd ü cefā

3. **ü:**

Gazel 2

Mısra: 5

Ve.

Zülf ü ruh-ı mehveşüñ āhuma bādī olur

'Arız-ı pür- ateşüñ sūz-ı füzündür baña

4. **u:**

Gazel 2

Mısra: 8

Ve.

'Aşk ile bī-tāb olup dil hareket eylemez

Lāzım olan bir zamān şabr u sūkündür baña

5. **ü:**

Gazel 15

Mısra: 10

Ve.

O dildāruñ tavāf-ı Ka'be-i kūyı murāduñsa

Çıkar destār ü cübbeñ Dürriyā tāt ü kabādan geç

6. **ü:**

Gazel 15

Mısra: 10

Ve.

O dildāruñ tavāf-ı Ka'be-i kūyı murāduñsa

Çıkar destār ü cübbeñ Dürriyā tāt ü kabādan geç

7. **u:**

Gazel 16

Mısra: 5

Ve.

Yanuma gelmez ki feryād u figānum gūş ide
Ol şeh-i mülk-i cemāle hālūmi ihbār güç

8. **ü:**

Gazel 18

Mısra: 1

Ve.

Komadı dilde gam ü cerh-i cefākār feraḥ

Pür-terah olduğuma eyler o gaddār feraḥ

9. **ü:**

Gazel 18

Mısra: 5

Ve.

Kalmadı zevk ü ḥaḳīkatden eşer 'ālemde

Şorup aḥvālūmi virmez baña dildār feraḥ

10. **ü:**

Gazel 20

Mısra: 6

Ve.

Bāğ-ı cemāl-i dilberüñ ol tātze gülleri

Yer yer açıldı kimisi sürḥ ü kimi sefid

11. **ü:**

Gazel 27

Mısra: 5

Ve.

Raḳıbe mihrüñ işitdüm ü nice yāre didi

İnanma ādeme dünyāda iftirā çok olur

12. **u:**

Gazel 38

Mısra: 5

Ve.

Rast geldüm yine giryān u bürehne ser ü pā

Ka'be-i kūyunı yārüñ dil-i nālān dolaşır

13. u:

Gazel 41

Mısra: 5

Ve.

Şâhid-i zevk u şafâ-bağşî der- âgûş itmege
Himmet-i pîr-i muğâna tâc-dârân muntazır

14. ü:

Gazel 45

Mısra: 3

Ve.

Hañcer ü tîrini dayim baña 'üryan eyler
'Acabâ bu dil-i bî-çâremi miğfer mi şanur

15. u:

Gazel 49

Mısra: 1

Ve.

Dehânuñ gıncasın handân iden nâz u tebessümdür
Şadâ-yı bûlbûl-i güyâ şudür iden tekellümdür

16. ü:

Gazel 49

Mısra: 8

Ve.

'Aceb mestânedür çeşmüñ katı cellâddur gamzeñ
Nigâhuñ ey perî-rû rehzen-i lûtf ü teraḥḥumdur

17. u:

Gazel 49

Mısra: 10

Ve.

Debîr-istân-ı 'aşkuñdan 'aceb mi olmasa hâlî
Şehâ dîrsin cünûmî kâm-ı dil hıfz u ta'allümdür

18. u:

Gazel 52

Mısra: 4

Ve.

Ğırre olma dil-i pûlâduña ey çarḥ-ı şagir
Şimdi biz şaḥt- kemân u gam-ı ğurbet çekerüz

19. ü:

Gazel 56

Mısra: 1

Ve.

Her kimüñ 'askeri eşk ü 'alemi âh olmaz
Milk-i 'aşka dil-i âşûfte gibi şâh olmaz

20. u:

Gazel 59

Mısra: 3

Ve.

Cüy u dil-cüy-ı 'izâr-ı tâb-dâruñdur senüñ
Göñlümi ey meh-liḳâ alan benüm mânend-i ḥas

21. u:

Gazel 60

Mısra: 3

Ve.

Küh u deşte gitmezsin terk eyleyüp küyuñ senüñ
Eyleme cânâ beni Ferhâd ile Kaysa kıyâs

22. u:

Gazel 66

Mısra: 3

Ve.

Def'-i gam itdüm görüp ḥaṭṭ u 'izâr u rüyuñı
Ḥüb-rû âb u çemenden itdi cân-ı zâr ḥaz

23. u:

Gazel 66

Mısra: 3

Ve.

Def'-i gam itdüm görüp ḥaṭṭ u 'izâr u rüyuñı
Ḥüb-rû âb u çemenden itdi cân-ı zâr ḥaz

24. u:

Gazel 66

Mısra: 4

Ve.

Def'-i gam itdüm görüp ḥaṭṭ u 'izâr u rüyuñı
Ḥüb-rû âb u çemenden itdi cân-ı zâr ḥaz

25. ü:

Gazel 71

Mısra: 7

Ve.

Ehl-i dil süst ü denî olsa n'ola rif'atde
Rüy-ı deryâda çıka ḳa'rda bîçâre şadef

26. u:

Gazel 72

Mısra: 4

Ve.

Avların deşt-i maḥabbetde ol âhû-dideyi
Ḳâmetüm itdüm kemân u âhum itdüm tîr-i 'aşḳ

27. ü:

Gazel 73

Mısra: 1

Ve.

Nâlem âheng ü sirişḳ olsa n'ola târ-ı firâḳ
Ḥışm idüp ḳaddümi çeng itdi yine bâr-ı firâḳ

28. ü:

Gazel 74

Mısra: 6

Ve.

İtmesin efgendesî aşlâ temennâ-yı necât
Bî-bün ü pür-mâr endüh u elemdür çâh-ı 'aşḳ

29. u:

Gazel 74

Mısra: 6

Ve.

İtmesin efgendesi aślā temennā-yı necāt
Bî-bün ü pür-mār endüh u elemdür çāh-ı ‘aşk

30. u:

Gazel 83

Mısra: 4

Ve.

Āb-ı hayvān mıdur āyā dem-i ‘İsī mi ‘aceb
Mürdeler zinde ider āb u hevāsı Kozinūñ

31. ü:

Gazel 83

Mısra: 6

Ve.

Göre gönca-yı dili açdı feraḥ-baḥş oldı
Bürka’-ı ḡam-fiḡen ü dest-i şafāsı Kozinūñ

32. ü:

Gazel 83

Mısra: 11

Ve.

Ne kadar jeng ü ḡam-ālūd ise āyīne-i dil
Pür-cilā eyler anı dest-i şabāsı Kozinūñ

33. u:

Gazel 83

Mısra: 16

Ve.

Devletinde yine bir zāt-ı ‘azīmü’ş-şānuñ
‘İyd u qadr oldı bize şubḥ u mesāsı Kozinūñ

34. u:

Gazel 86

Mısra: 8

Ve.

Olursañ ḡabs-i cāh-ı ḡam Ḥudādan iste dermānı
Senūñ kayd u ḡalāşuñla muḡayyed olmaz iḡvānuñ

35. ü:

Gazel 87

Mısra: 3

Ve.

Görmedi bir gün tülū’-ı mihr ü vaşl-ı yārini
Zulmet-i ḡicr ile geldi geçdi hep eyyām-ı dil

36. u:

Gazel 90

Mısra: 8

Ve.

Tekye-i ‘aşk u maḡabbetde ol abdālum ki ben
Gerden ü dūş u dil ü cānumda āhum oldı şāl

37. u:

Gazel 96

Mısra: 12

Ve.

Āteşin meyle idüp ḡāne-i ālāmı hebā
Dürriyā ‘ayş u ṭarab ḡaşrunı bünyād idelüm

38. u:

Gazel 108

Mısra: 7

Ve.

‘Andelībūñ naḡme-i feryād u eşk-i ālidür
Gülşen içre gönca-yı allandırup ter eyleyen

39. ü:

Gazel 111

Mısra: 8

Ve.

Raḡībı itmez isem tığ-i āhum ile helāk
Cihān-ı sifled e nā-merd ü nā-pesend olayın

40. ü:

Gazel 129

Mısra: 8

Ve.

Ḥāneñe çağırma gel zāḡ raḡībı müdām
Çaḡırırsañ dilber ü yāri çağır ḡāh ḡāh

41. ü:

Gazel 158

Mısra: 2

Ve.

Göre ey dil elinde sāḡar-ı billür ile yāri
‘Āceb cem’ eylemiş mihr ü hilālī bir yere Bārī

42. ü:

Kaside 1

Mısra: 27

Ve.

Şefekat-senc ü ‘adālet-gede kim vaşfinda
Dem-be-dem itmede bu beyti cihān vird-i zebān

43. ü:

Kaside 1

Mısra: 30

Ve.

Dil-nüvāz-ı zu’afā Rābbına baḡş-ı fukarā
Müsteḡaḡ-perver ü hem-nām-ı Habīb-i Yezdān

44. u:

Kaside 1

Mısra: 44

Ve.

Özr-ḡāh olsa da devrinde peleng āhūya
Ebed-Allāh zihī dād u zihī emn ü emān

45. u:

Kaside 1

Mısra: 52

Ve.

Mihr-i pertev keremā rütbedür nükte-verā
Ey 'atā-baḥş u ḥaṭā-pūş u kerem-kār-ı cihān

46. u:

Kaside 1

Mısra: 52

Ve.

Mihr-i pertev keremā rütbedür nükte-verā
Ey 'atā-baḥş u ḥaṭā-pūş u kerem-kār-ı cihān

47. ü:

Kaside 1

Mısra: 57

Ve.

Dest-berr ü felek-i dehr-i denī-perverden
Rûz u şeb olmadadır dîdelerüm kaṭre-çekân

48. u:

Kaside 1

Mısra: 75

Ve.

Benüm ol hâne-ber-endâz u siyeh-kāse-i çarḥ
Benüm ol bî-kes ü bî-zād u leked-ḥor-ı cihān

49. ü:

Kaside 1

Mısra: 76

Ve.

Benüm ol hâne-ber-endâz u siyeh-kāse-i çarḥ
Benüm ol bî-kes ü bî-zād u leked-ḥor-ı cihān

50. u:

Kaside 1

Mısra: 76

Ve.

Benüm ol hâne-ber-endâz u siyeh-kāse-i çarḥ

Benüm ol bî-kes ü bî-zād u leked-ḥor-ı cihān

51. ü:

Kaside 1

Mısra: 77

Ve.

Benüm ol küşte-gen-i deşt ü beyābān-ı miḥen
Rāh-zen-i ḡam beni Mecnûn gibi kıldı 'uryān

52. u:

Kaside 1

Mısra: 110

Ve.

Söyledüm yine bu nazmı göricek itdi pesend
Nāzım-ı Rûm u Ḥicāz u şu'arā-yı Ḥorasan

53. ü:

Kaside 2

Mısra: 36

Ve.

Rāfî'-i cevri ü sitem ma'delet-efzā-yı cihān
Menba'-ı şefkat ü hem-nām-ı ḥabīb-i ekrem

54. u:

Kaside 2

Mısra: 119

Ve.

Ne revâdur güle rûbâh u denā'et-pîşe
Şayd-ı naḥçîr ide maḥrûm ola seyrân-ı eḥem

55. ü:

Kaside 3

Mısra: 6

Ve.

Yeşil destârını şarmış yine ser-püş-ı sūrḥ üzre
Mişâl-i âl-i pür-iclâl ü muḥtâr-ı beşer ḡonca

56. u:

Kaside 3

Mısra: 33

Ve.

Semiyy-i mefḥar-ı 'âlem Muhammed-nām u 'İsî-dem
Gülistân-ı kemâlinde anuñ faşl-ı dehr ḡonca

57. ü:

Kaside 3

Mısra: 35

Ve.

Ḥidiv-i âsumân-ḡadr ü hüdâvendâ kerem-baḥşâ
Olupdur bâḡ-ı faẓla her kelâmı mu'teber ḡonca

58. ü:

Kaside 4

Mısra: 5

Ve.

Zümürri'din çemen ü dürr-i pâk-i jāle ile
Nazar kıl oldu çemen-zâr pür-güher bir yemm

59. ü:

Kaside 4

Mısra: 67

Ve.

Ne serv ü serv-i serfirâz-ı gülşen-i efdâl
Ne serv ü serv-i dilârâ-yı bostân-ı himem

60. ü:

Kaside 4

Mısra: 68

Ve.

Ne serv ü serv-i serfirâz-ı gülşen-i efdâl
Ne serv ü serv-i dilârâ-yı bostân-ı himem

61. ü:

Kaside 4

Mısra: 75

Ve.

Bi-zāt-ı pāk-i Hudā 'izz ü şānühü'l-a'lā

Bi-nūri vecchi benī celle rūḥahu'l-ekrem

62. ü:

Kaside 4

Mısra: 77

Ve.

Be-çar-yār-i güzîn ü be-āh u zār ğarīb

Be-eşk-i dide-i 'āşık be-sīne-sūzī ğam

63. u:

Kaside 4

Mısra: 80

Ve.

Be-rūḥ-ı Şeyḥ Muḥammed ki ğonca-i bāġuñ

Kim oldu zümre-i ervāḥa mülḥaḳ u maḥrem

64. u:

Kaside 5

Mısra: 19

Ve.

Geldi ḥayāl-i zūlf-i siyeh-fām u müşğ-i nāb

Çüb düşdi çeşm-i ḥasteme n'ola dökerse āb

65. ü:

Kaside 6

Mısra: 18

Ve.

Bundan artık nice ihsāna daḥi lāyıkşın

Sensin ol dāver-i Dārā-der ü Cemşid-ḥaşem

66. ü:

Kaside 6

Mısra: 25

Ve.

Sensin ol āşaf-ı Dārā-der ü deryā-dil kim

Vaşf idüp zātuñı bu beyti okur hep 'ālem

67. ü:

Kaside 6

Mısra: 27

Ve.

Ḳāhramān-hey'et ü Zāl-heybet ü Rüstem-siret

Ḥamza-ḳuvvet ü 'Ömer-'adl ü vezir-i efḥam

68. ü:

Kaside 6

Mısra: 27

Ve.

Ḳāhramān-hey'et ü Zāl-heybet ü Rüstem-siret

Ḥamza-ḳuvvet ü 'Ömer-'adl ü vezir-i efḥam

69. ü:

Kaside 6

Mısra: 28

Ve.

Ḳāhramān-hey'et ü Zāl-heybet ü Rüstem-siret

Ḥamza-ḳuvvet ü 'Ömer-'adl ü vezir-i efḥam

70. ü:

Kaside 6

Mısra: 28

Ve.

Ḳāhramān-hey'et ü Zāl-heybet ü Rüstem-siret

Ḥamza-ḳuvvet ü 'Ömer-'adl ü vezir-i efḥam

71. ü:

Kaside 6

Mısra: 59

Ve.

Devlet ü manşib u şānuñ teraḳḳide idüp

Ḥil'atin geydüre ḳat ḳat saña ey şāh-ı kerem

72. u:

Kaside 6

Mısra: 59

Ve.

Devlet ü manşib u şānuñ teraḳḳide idüp

Ḥil'atin geydüre ḳat ḳat saña ey şāh-ı kerem

73. ü:

Kaside 7

Mısra: 2

Ve.

Ḥabbezā ey şāh-ı iḳlīm-i ma'ānī vü beyān

Şıyt-ı ṭabl-ı 'ilm ü efzālünle memlûdur cihān

74. ü:

Kaside 7

Mısra: 9

Ve.

Sensin ol fāzıl ki dir taḥrîr ü tefsîrün gören

Bārekallāḥ ey fazîlet-pîşe-i devr-i zamān

75. u:

Kaside 7

Mısra: 34

Ve.

Her suḥan ṭab'-ı şerîfünden ḳubbe-i cevher olur

Anuñ içün saña reşk-endāzdur hep baḥr u kân

76. ü:

Kaside 7

Mısra: 36

Ve.

Vaşf-ı ṭab'-ı pāki hiç kimse taḥrîr idemez

Kātib-i vahy eyleye anı meger şebt ü 'ayān

77. ü:

Kaside 7

Mısra: 79

Ve.

Ne Zâhîr-i Fâryâbî ne Kemâl ü Enverî

Esb-i şâb'-ı âsumân seyrümle olmaz hem-'inân

78. ü:

Kaside 7

Mısra: 95

Ve.

Devlet ü şânuñ terakkîde olup 'ömrün ziyâd

Haqq müyesser eyleye saña hayât-ı câvidân

79. u:

Kaside 8

Mısra: 17

Ve.

Hem-ser olmazdı sipihre mâh u mihr-i tâb-dâr

Ol der-i devlet- penâha itmeseydi intisâb

80. u:

Kaside 8

Mısra: 30

Ve.

Ol şeh-i 'irfân ki ider gerdün şu'â'-ı mihrden

Hayme-i câh u celâl ü kadrine zerrîn tınâb

81. ü:

Kaside 8

Mısra: 30

Ve.

Ol şeh-i 'irfân ki ider gerdün şu'â'-ı mihrden

Hayme-i câh u celâl ü kadrine zerrîn tınâb

82. u:

Kaside 8

Mısra: 50

Ve.

Küyuñ etrâfın sirişk-i çeşm ile yem ideyin

Hiç aña yol bulmaya varmağa ağıyâr u kilâb

83. u:

Kaside 8

Mısra: 64

Ve.

Nâle vü feryâd kim iklîm-i cism-i zerdümi

Ceyş-i endüh u sitem itdi hârâb-ender-hârâb

84. u:

Kaside 8

Mısra: 79

Ve.

Nâz u ni'met ber-karâr u 'izz ü rif'at ber-medâr

Ferr-i şevket pâyidâr u 'ömr tâ rûz-ı hisâb

85. u:

Kaside 8

Mısra: 79

Ve.

Nâz u ni'met ber-karâr u 'izz ü rif'at ber-medâr

Ferr-i şevket pâyidâr u 'ömr tâ rûz-ı hisâb

86. ü:

Kaside 8

Mısra: 79

Ve.

Nâz u ni'met ber-karâr u 'izz ü rif'at ber-medâr

Ferr-i şevket pâyidâr u 'ömr tâ rûz-ı hisâb

87. u:

Kaside 8

Mısra: 80

Ve.

Nâz u ni'met ber-karâr u 'izz ü rif'at ber-medâr

Ferr-i şevket pâyidâr u 'ömr tâ rûz-ı hisâb

88. ü:

Kaside 9

Mısra: 42

Ve.

Dil-nüvâzâ mahmedet mendâ vü 'adâlet gösterür

Ey mu'in-i şer' ü naşş-ı kâti'-i peygamberi

89. u:

Kaside 9

Mısra: 56

Ve.

Her kişi şayd-ı hü mâ-yı kâ m iderdi bî-ta'ab

İltifât u himmetün olsa eger kim şeh-peri

90. ü:

Kaside 9

Mısra: 103

Ve.

Nitekim dâ yir ola çarh ile necm ü şehab

Nitekim mihr-i ziyâ-bağş eyleye cevdlânları

91. ü:

Kaside 10

Mısra: 11

Ve.

Gülzâr-ı dehre şimdi viren fer ü şevketi

Ne bülbülün şadâsı ne güller şafâsıdır

92. u:

Kaside 10

Mısra: 19

Ve.

Zâtına nûr u dîde-i 'âlem disem n'ola

Hâk-i derûne çeşm-i 'alîlûn devâsıdır

93. ü:

Kaside 10

Mısra: 29

Ve.

Yâ Rabb 'ömr ü devlet ü şânın ziyâde kıl
Senden 'ibâdınıñ bu demâdem recâsıdur

94. ü:

Kaside 10

Mısra: 29

Ve.

Yâ Rabb 'ömr ü devlet ü şânın ziyâde kıl
Senden 'ibâdınıñ bu demâdem recâsıdur

95. ü:

Kaside 12

Mısra: 14

Ve.

Di ki ey dürr-i dil-efrüz-ı yem-i 'izz ü 'atâ
Di ki ey hâzret-i şâh-ı kerem ü menba'-ı cüd

96. ü:

Kaside 12

Mısra: 16

Ve.

Şehid-i ber-ni'am halk-i cihân an 'âdil
Şādān ü müjde-şerâ ey dil-i endüh-âlūd

97. u:

Kaside 12

Mısra: 28

Ve.

Dâ'imâ âyîne-i lutf-ı Hudâ-yı müte'âl
Göstere rüy-ı şafâ çehre-i kām u maḫşūd

98. u:

Mesnevi 1

Mısra: 63

Ve.

Her meclise gelse o feraḫ-baḫş u muḫarrer
Mülk-i 'ademe deñlü hemân ḡam güzer eyler

99. u:

Mesnevi 2

Mısra: 21

Ve.

Giyāhī cümleten nu'mān u reyḫān
N'ola ol cāya reşk eylerse rıdvān

100. ü:

Mesnevi 2

Mısra: 28

Ve.

Giyāhında o deñlü var ki ḫālet
Eger bir ehl-i derd ü ehl-i miḫnet

101. u:

Mesnevi 2

Mısra: 32

Ve.

Çemen şanma ol cāda oldu peydā
İdüp iḫsān u bī-pāyān-ı Mevlā

102. ü:

Mesnevi 2

Mısra: 62

Ve.

Birisi daḫi ḫizāb-ı kilisā

Gelür imāna içse gebr ü tersā

103. ü:

Mesnevi 2

Mısra: 80

Ve.

Biri Şeyḫ Oluḡıdur ḡāyet a'lā
Teraḫ-rîz ü feraḫ-baḫş u muşaffā

104. u:

Mesnevi 2

Mısra: 80

Ve.

Biri Şeyḫ Oluḡıdur ḡāyet a'lā
Teraḫ-rîz ü feraḫ-baḫş u muşaffā

105. ü:

Mesnevi 3

Mısra: 38

Ve.

Doğri sözi yok cümlesi mānend-i gümāndur
'Ömri garaḫ-ı kız ü fitenle güzerāndur

106. ü:

Mesnevi 3

Mısra: 52

Ve.

Gör şāḫsını kim niçe şikem-ḫāre kişidür
Her demde anuñ kız ü fiten cümle işidür

107. ü:

Mesnevi 3

Mısra: 54

Ve.

Kem nesneye yeltendi hele tāzeliginde
Şimdiden anuñ kız ü 'araḫ pirliginde

108. ü:

Mesnevi 3

Mısra: 64

Ve.

Hācı Ḥasana beñzememiş zerre kadar bu
Ol şālih ü dindār-ı 'araḫla bu 'acib ḫū

109. ü:

Mesnevi 4

Mısra: 7

Ve.

Şol kadar virmiş şükûfe zînnî ü encûm aña
Reşk ider anuñ fezâ-yı sînesine âsumân

110. **u:**
Tarih 1
Mısra: 2
Ve.

Yokdur 'âlemde böyle fâhîr hân
Ferah u ikrâr firdevs-veşdür

111. **ü:**
Tarih 3
Mısra: 11
Ve.

Rezm ü bezimde 'Acem şâhına zârî yeter
Çalmasun 'ahdinde ol bir daği hiç kerrenây

112. **ü:**
Tarih 3
Mısra: 15
Ve.

Lafzen ü ma'nî didüm nişbete târîh için
Maқта'nuñ noқтаlı harfini ey Dürri şay

113. **ü:**
Tarih 4
Mısra: 12
Ve.

Harf-i mu'cem ki bu mışra'da olupdur târîh
Aldı Bağdâdı o Dârâ-yı dilir ü cem-câh

114. **ü:**
Tarih 8
Mısra: 1
Ve.

Ĥabbezâ mekrûmet-âmîz ü re'îs-i küremâ
Şâhibü'l-baĥr-i kerem ma'den-i iĥsân u 'atâ

115. **u:**
Tarih 13
Mısra: 6
Ve.

Bir kaşr-ı dil-güşâdur hem zevk ü şafâ-fezâdur
'Ays u dem-i şalâdur bu cây-ı ĥûb u bî-ġam

116. **ü:**
Tarih 18
Mısra: 11
Ve.

Şol kadar keşret ü şafâ var kim
Cevr ü ġam cümle pâymâl oldu

117. **ü:**
Gazel 1
Mısra: 1
"Ve" bağlacı.

İdeli bâde-i 'aşkuñ beni mest ü rûsvâ
Gözûme zerre kadar şimdi görünmez dünyâ

uc:
1. **uçardı:-ar, -dı**

Gazel 59
Mısra: 10
Havaya kalkıp ġitmek, tayeran etmek.

Dürriyâ şöyle za'îf itdi beni kim hicr-i yâr
Pâyına yapışsam uçardı benümle bir meġes

ucbe-nümâ:
1. **'ucbe-nümâmuz:-muz**

Mesnevi 1
Mısra: 110
Acayip görünen.
Dursun oralar anda mı ñâ-çârum aġamuz
Ol merd ü zen-i dehr olan ol 'ucbe-nümâmuz

uçur:

1. **uçurdu:-dı**
Gazel 94
Mısra: 2

Bırakmak, salıvermek, göndermek.
Berg-i neşâtum itdi perîşân ĥazân-ı ġam
Murġ-ı şafâ vü zevġüm uçurdu figân-ı ġam

uçurmaġ:
1. **uçurmaġ:**

Kaside 4
Mısra: 26
Yok etmek, kaybetmek.
Müşa'bid-i felegi gör ki ġonca beyzesinüñ
Uçurmaġ için ider ġalbini tolu şebnem

'üd:
1. **'üd:**
Kaside 12
Mısra: 12

Hint'ten gelen ve yakılınca güzel koku veren bir tür kıymetli ağaç.

Ĥâlûñ ol ĥazret-i şâh-ı kereme 'arz eyle
Yan yakıl micmer-i taĥkîka ġirüp hem-çün 'üd

üd:
1. **'üd:**
Gazel 121
Mısra: 6

Perdesiz bir musiki aleti.
Bezm-i meyde yâre yanmaz ĥâlini şanmañ dimez
Câm dolsun 'üd gelsün pür-ĥumâr olsun dirin

üftâde:
1. **üftâdeler:-ler**

Gazel 77
Mısra: 2
Düşkün, tutkun; âşık.
Tâ-be-key 'uşşâka cevruñ yok mı inşâfuñ senüñ
Görmeye üftâdeler lâyıġ mı elţâfuñ senüñ

üftâde kâldum:1. **üftâde kâldum:**-du, -m**Kaside 5**

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Zavallı, düşkün olmak.

Akrân olup piyâle-i kâm ile neş'e-yâb

Kâldum dirîğ cür'a-veş üftâde turâb

üftâde oldı:1. **üftâde oldı:**-dı**Gazel 139**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Tutulmak II düşmek.

Kâküllerin şalınca o meh-rû yañağına

Üftâde oldı murğ-ı dil 'aşkuñ duzağına

üftâde oldum:1. **üftâde oldum:**-du, -m**Gazel 148**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Tutulmak, aşık olmak.

Saña bî-ihtiyâr üftâde oldum şimdi ey sâkî

Görince bâde-yi la'l-i lebûñ dil kendiden gitdi

uğra:1. **uğradı:**-dı**Tarih 2**

Mısra: 11

Uğramak.

'Acîb vak' aya uğradı ol şehenşâh

Aña reşk ider vak'a-yı ibn-i 'Affân

2. **uğramazsa:**-maz, -sa**Kaside 10**

Mısra: 21

Uğramak II ziyaret etmek.

Küyına uğramazsa 'aceb mi 'adû-yı zâğ

Ol hâne-i müferrihi şâhîn yuva[sıdur]

3. **uğraduğun:**-duğ, -uñ**Mesnevi 1**

Mısra: 4

Uğramak II ziyaret etmek.

Her nefha-i cân-bahşuñ olup nefha-i 'anber

Yaylakımuza uğraduğun oldı muğarrer

4. **uğraduñ:**-du, -ñ**Mesnevi 1**

Mısra: 2

Uğramak II ziyaret etmek.

Ey bād nedür sende bu bûy-ı ferağ-efzâ

Yaylak-ı Gümülcineye mi uğraduñ âyâ

5. **uğrama:**-ma**Gazel 15**

Mısra: 6

Bir yerin yanından, yakınından, içinden geçmek; yaklaşmak.

Şakın cûy-ı ümîd-i vaşl-ı dilberden ki bî-bündür

Gel ey dil uğrama aña pül-i mihr-i vefâdan geç

6. **uğramaz:**-maz**Kaside 8**

Mısra: 46

Bir yerin yanından, yakınından, içinden geçmek; yaklaşmak.

Bîm-i şehbâz-ı hayâl-i çeşm-i mestûñden senüñ

Âşiyân-ı çeşme aslâ uğramaz hiç murğ-ı hâb

7. **uğrar:**-r**Gazel 122**

Mısra: 6

Maruz kalmak.

Egerçi vahşet ider râm olmadan bir gün

Kemend-i âhuma uğrar o gözleri âhû

8. **uğrama:**-ma**Gazel 129**

Mısra: 6

Maruz kalmak.

Hâre geyüp egnüñe bahr-i gamuñ mevcine

Uğrama gel ey gönül saña yeter bir külâh

9. **uğrasa:**-sa**Gazel 104**

Mısra: 1

Gelmek, uğramak, ziyaret etmek.

Dil-i âteş-gedeme uğrasa yâr

Nâr-ı pür-sûz gibi esmez idi böyle vahîm

10. **uğramasun:**-ma, -sun**Gazel 100**

Mısra: 3

Uğramak, ziyaret etmek.

Ağyâr-ı kilâb uğramasun küyuña cânâ

Etrâfını eşküm ile 'ummân idebilsem

11. **uğramaz:**-maz**Gazel 37**

Mısra: 4

Düşmek.

Bilmez miyin ben anı ne hercâyî yârdür

Dâm-ı niyâza uğramaz âhû degül midür

12. **uğrar:**-r**Gazel 58**

Mısra: 6

Uğramak, ziyaret etmek.

Cüy-ı ümîd-i vaşluñ eger beni ben alsa da
Erbâb-ı 'aşkuñ uğrar aña hiç pül istemez

uğrad:

1. **uğradan:-an**

Gazel 51

Mısra: 2

Maruz kılmak, düçar etmek.

Şanmañ bedîd olan ruḥ-ı dilberde ḥâldür
Sevdâya uğradan beni o misk-i gâzâldür

2. **uğrada:-a**

Mesnevi 3

Mısra: 34

Maruz kılmak, düçar etmek.

Kezzâba vire Ḥazret-i Allâh belâsın
Bir derde anı uğrada bulmaya devâsın

uğrat:

1. **uğratma:-ma**

Gazel 117

Mısra: 3

Uğramasına sebep olmak, rastlatmak.

Küyuña uğratma luṭf eyle raḳîbi dostum
Nâr-ı 'âlem-süz-ı âh-ı pür-şerârumdan şaḳın

ukbâ:

1. **'ukbâda:-da**

Tarih 8

Mısra: 24

Ahîret, öbür dünya.

Nice âsân güzer eylerse bu cisri herkes
İde 'ukbâda şırâtı aña âsân Ḥudâ

ülfet:

1. **ülfet:**

Gazel 29

Mısra: 1

Yakınlık.

Şanma yâbâna bakup ḡayriyle ülfet gözedür
İltifât itmege 'uşşâkına fırsat gözedür

ülfet eyleme:

1. **ülfet eyleme:-me**

Gazel 133

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Yakınlık göstermek; tanışmak, görüşüp konuşmak;
dost olmak.*

Dil-nevâzum gitme seyr-i gülşene aḡyâr ile
Serv-i nâzum eyleme gül gibi ülfet ḥâr ile

ülfet eyler:

1. **ülfet eyler:-r**

Mesnevi 1

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

Yakınlık göstermek, dostluk etmek.

Yâ anda mı gördüñ mi o her-câyî birâder
Bilsüñ 'acabâ ülfeti kimler ile eyler

ülfet itdün:

1. **ülfet itdün:-dü, -ñ**

Gazel 162

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Samimiyet göstermek II muhabbet etmek.

Ma'il olduñ ḡayra ey gül ülfet itdün ḥâr ile
Bülbül-i dil n'ola ezfün eylese nâlânlığı

ulu:

1. **ulu:**

Gazel 126

Mısra: 6

Büyük, yüce.

Nev-resîde mîve-i vaşluñ ala lâyıḳ mı el
Olsun ey nâzûk nihâl-i bâḡ-ı nâz ulu nâm ile

2. **ulur:-r**

Mesnevi 1

Mısra: 106

Köpeklerin çıkardıkları ses, ulumak.

Bıldırki gibi yine semirmiş mi şolur mı
Aḥşam olıcaḳ şubḥa deḡin daḡı ulur mı

3. **ulu:**

Gazel 85

Mısra: 2

Yüksek, yüce.

Nuḳûş-ı dehr ile ey dil nedür senüñ bâzuñ
Mekânı bilmesün çâḥ ulu raşad-sâzuñ

um:-

1. **ummaz:-maz**

Gazel 97

Mısra: 5

Beklemek, tahmin etmek.

Zîr-i pâyuñda senüñ mûr-ı dil ummaz yürirseñ
Nâz ile şîve-i reftâruña mâ'il oldum

um:

1. **umma:-ma**

Gazel 63

Mısra: 1

Istemek l beklemek, ümit etmek.

Umma ey dil zülfi-pîç pîç-i cânândan ḥalâş
Ḳaḡı kişidür olan girdâb-ı 'ummândan ḥalâş

2. **umma:-ma**

Gazel 63

Mısra: 8

Istemek l beklemek, ümit etmek.

Çünkü düşdük dām-ı zülf-i müşk-fām-ı dilbere
Umma sen şimdengirü ey murğ-ı cān andan hālās

3. **umsam:-sa, -m**

Gazel 107

Mısra: 5

Istemek || beklemek, ümit etmek.

Ṭama'-ı hām idüp umsam n'ola vaşluñ her bār
Bir meh-i evc-i bahā dilber-i sīmīn-bersin

4. **umar:-ar**

Gazel 141

Mısra: 2

Istemek || beklemek, ümit etmek.

Yokdur hisāb 'aşk ile cisminde yāreye
'Āşık umar ki yāre ile yāre yāreye

5. **umma:-ma**

Gazel 55

Mısra: 9

Ümit etmek, beklemek.

Umma ey Dürrī felekden şakın esrār-ı sürür
Çağı ehl-i dili şād itdi bu çarḥ-ı kīne-süz

'ummān:

1. **'ummānuñ:-uñ**

Gazel 86

Mısra: 4

Büyük deniz, okyanus.

Olan efgende-i zülf-i girih-girtüñ senüñ cānā
Döner ol fülke kim girdābına düşmüşdür 'ummānuñ

2. **'ummān:**

Gazel 100

Mısra: 4

Büyük deniz, okyanus.

Ağyār-ı kilāb uğramasun küyuña cānā
Eṭrāfını eşküm ile 'ummān idebilsem

'ummān olsun:

1. **'ummān olsun:-sun**

Tarih 2

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Okyanus olmak.

Ḥayıf bilmedüñ kadrin ol pādīşāhuñ
Sirişk-i nedāmetle dehr olsun 'ummān

'umūr fākī:

1. **'umūr fākī:**

Mesnevi 2

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

Umur Faki.

'Umūr Fākī dinür bir māverāna
Şafālar bahş ider nüş ile cāna

ümīd:

1. **ümīdüñ:-üñ**

Gazel 118

Mısra: 11

Arzu edilen bir iyiliği bekleme, umma, umut.

Ümīdüñ kesme Ḥaḳdan rüzgār-ı bü'l-'acebdür bu
Der-i maḳşūd olur şabr it güşāde Dürriyā bir gün

ümīd ider:

1. **ümīd ider:-er**

Kaside 11

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Ummak, beklemek.

Ümīd ider ki diye luṭf idüp Ḥasan Ağa ne
Gör anı var yüri yap ḥāṭırın ḳoma vīrān

ümīd itmeden:

1. **ümīd itmeden:-me, -den**

Gazel 78

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ummak, beklemek.

Ümīd-i āb-ı ḥayāt itmeden nedür farḳı
Dehānın öpmegi ol şūḥdan recā itmek

ümīd kıлма:

1. **ümīd kıлма:-ma**

Gazel 51

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ümit etmek, beklemek.

Kılma miyān-ı yāri der-āgūş içün ümīd
Ey dil bu fikri itme ḥayāl-i muḥāldür

ümīd-i būs-ı dāmānuñ:

1. **ümīd-i būs-ı dāmānuñ:-uñ**

Gazel 86

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Eteğini öpmenin ümidi.

Beni āvāre itmişdür hevā-yı zülf-i fettānuñ
Yüzüm yire düşürmişdür ümīd-i būs-ı dāmānuñ

ümīd-i şerbet-i la'lüñle:

1. **ümīd-i şerbet-i la'lüñle:-üñ, -le**

Gazel 144

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Dudağının şerbetinin ümidi.

Şifā-sāz olmaduñ derd-i derūna ey ṭabībüm ḥayf
Ümīd-i şerbet-i la'lüñle bīmār oldugum ḳaldı

ümmîd:1. **ümmîd-i:--i****Gazel 62**

Mısra: 10

Ümit, umut.

Düşersin çâha mânend-i raşad-sâz

Felekden itme ümmîd-i nuķuşuñ

ümmîd eyledüñ:1. **ümmîd eyledüñ:-dii, -ñ****Gazel 51**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ummak, beklemek.

Ümmîd-i büse-i dehenüm eyledüñ diyü

Öldürme yok yire beni şâhum vebâldür

ümmîd itmeden:1. **ümmîd itmeden:-meden****Kaside 8**

Mısra: 61

Kelime Tipi: -

Ummak II arzulamak, istemek.

Luţfin ümmîd itmeden kıaldum cefâsı ya nedür

Pây-mâl eyler beni lâyıķ mıdur hem-çün türâb

ümmîd-i büse eyleme:1. **ümmîd-i büse eyleme:-me****Gazel 123**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Öpmeyi ümit etmek.

Eyleme ümmîd-i büse seyr-i rûya kı'il ol

Çünkü ey dil âfıtâb-ı pür-ziyâ girmez ele

ümmîd-i hayâl-i itsem:1. **ümmîd-i hayâl-i itsem:--i-sem****Gazel 48**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Hayal etmek, ümitlenmek.

İtsem ümmîd-i hayâl-i nigeħ-i luţfuñ eger

Göñlüme nâvek-i müjğân-ı kıazâ kıâr gelür

ümmîd-i ihsân eylemem:1. **ümmîd-i ihsân eylemem:-me, -m-mem****Kaside 9**

Mısra: 85

Kelime Tipi: -

İyilik beklemek.

Sen dururken gayriden ümmîd-i ihsân eylemem

Ben serâb içre temennâ eylemem nîlüferi

ümmîd-i kenâr eylesem:1. **ümmîd-i kenâr eylesem:-se, -m****Gazel 30**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sahile, selamete ulaşmak.

Yemm-i 'aşķuñda eger eylesem ümmîd-i kenâr

Fülk-i dil şarşar-ı kırmân ile 'aksine gider

ümmîd-i necât itme:1. **ümmîd-i necât itme:-me****Gazel 156**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kurtulmak istemek.

Dürriyâ 'azm eyler iseñ itme ümmîd-i necât

Şîr-i endüh ile pürdür râħ-ı 'aşķuñ çölleri

ümmîd-i necât itmesün:1. **ümmîd-i necât itmesün:-me, -sün****Gazel 149**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kurtuluş, kurtulma ümidi beslemek.

Marâz-ı 'aşķı olan itmesün ümmîd-i necât

Añâ 'âlemde devâ olmaz ecelden gayrı

ümmîd-vâr:1. **ümmîd-vârum:-um****Gazel 126**

Mısra: 4

Ümitli.

İhâne-i târik-i cismüm deldüğinden nâveküñ

Pertev-i mihr-i vefâñ ümmîd-vârum kim gele

üni yetişmiş:1. **üni yetişmiş:-miş****Mesnevi 1**

Mısra: 85

Kelime Tipi: -

Sesi güzelleşmek, olgunlaşmak.

Yâ üni yetişmiş mi ğazel-hânlık ider mi

Gün göriliceκ ħâba varur burnı uzar mı

unudul:1. **unudulduk:-du, -k****Gazel 22**

Mısra: 9

Hatırlanmamak, akıldan çıkmak.

Dürriyâ çâħ-ı elemde unudulduk kıalduk

Yokdur ihvân-ı zamândan dil-i nâlânı añar

unut:1. **unutmuş:-mış****Kaside 11**

Mısra: 22

Akılda kalmamak.

Sen anı damla kıyās itme eşk-i cāndur ol
Beni efendüm unutmuş diyü olur giryān

2. **unutdı:-dı****Gazel 152**

Mısra: 1

Unutmak, aklından çıkarmak.

Dilber beni añmaz dil-i nālānı unuttı
Ol sevdüğümüz demleri ol ānı unuttı

3. **unuttı:-dı****Gazel 152**

Mısra: 2

Unutmak, aklından çıkarmak.

Dilber beni añmaz dil-i nālānı unuttı
Ol sevdüğümüz demleri ol ānı unuttı

4. **unuttı:-dı****Gazel 152**

Mısra: 4

Unutmak, aklından çıkarmak.

Ben 'aşkına anuñ o benüm bāde içerdı
Şimdi yüzüme bakmaz o devrānı unuttı

5. **unuttı:-dı****Gazel 152**

Mısra: 6

Unutmak, aklından çıkarmak.

Bir kez beni yād itmedi lutf u kereminden
Yolında fedā eyledüğüm cānı unuttı

6. **unuttı:-dı****Gazel 152**

Mısra: 8

Unutmak, aklından çıkarmak.

Dil gitdi yine Ka'be-i küyına şafāda
Hep serzeniş-i hār-ı muğaylānı unuttı

7. **unuttı:-dı****Gazel 152**

Mısra: 10

Unutmak, aklından çıkarmak.

Dürrîyi şalup çāh-ı ğama adını añmaz
Hayfā o sitem-dide-i hicrānı unuttı

ur:1. **urdu:-dı****Gazel 12**

Mısra: 9

Vurmak, yaralamak.

Urdı her nāvek-i müjġānı dile zaḥm-ı cefā
Olsa Dürrî n'ola çeşmümde cerāḥat kāt kāt

2. **urursun:-ur, -sun****Gazel 101**

Mısra: 6

Vurmak, yaralamak.

Bir kez nemek ekmezsin zaḥm-ı dil-i 'uṣṣāka
Biñ kerre urursun şemşîr-i cefā-yı ğam

3. **urmuşsun:-muş, -sun****Gazel 113**

Mısra: 9

Vurmak, yaralamak.

Raķîbi ḥātır-ı Dürrî için urmuşsun işitdüm
Güzeli itdün elün ey yār-ı şîrîn-kār var olsun

4. **uram:-am****Gazel 124**

Mısra: 6

Vurmak, yaralamak.

Şad sâle devr olursa şeb-i zulm içre ben
Haşmuñ uram sevād-ı dilin tîr-i āh ile

5. **urup:-up****Mesnevi 1**

Mısra: 53

Vurmak, yaralamak.

'Osmān Ağamuz anda urup dutmadı mı yā
Halk ile yine itmede mi yok yire ğavġā

6. **ururlar:-ur, -lar****Mesnevi 1**

Mısra: 22

Vurmak.

Gördün mi Yakuz Pıñarı reşk-āver her şey
Farķından ururlar çukur uruncaya hey hey

7. **ur:****Gazel 62**

Mısra: 13

Yüklemek.

Raķîb-i estere ur bār-ı cevruñ
Ağır yük ile ıslāḥ ol camuşuñ

urġun:1. **urġun:****Gazel 94**

Mısra: 5

Vurgun, âşık.

Urġun mısun benüm gibi ol kaşı yaya
Sîneñde şerḥalarındur ey nātüvān-ı ğam

2. **urġun:****Gazel 160**

Mısra: 10

Vurgun, âşık.

Pür-yâre gördüm cismini gûş eyledüm efğânını
Ol nâvek-i müjgânuña Dürri kuluñ urğun gibi

urğunluğ:

1. **urğunluğumu:-um, -u**

Gazel 9

Mısra: **11**

Tutkunluk, sevdalık.

Bilmedi urğunluğumu pâre-i sinem gördi
Yine Dürri baña rahm itmedi ol yâr-i gazûb

2. **urğunluğum:-um**

Gazel 16

Mısra: **8**

Tutkunluk, sevdalık.

Gördiler sinemde yârûñ tîğ-i 'aşkı yâresin
Bildiler şimdengerü urğunluğum inkâr güç

3. **urğunluğum:-um**

Gazel 151

Mısra: **10**

Tutkunluk, sevdalık.

Bilmezlenüp ey Dürri su'âl eyleme derdüm
Urğunluğum ol gamzesi ser-tîze degül mi

urğunluk:

1. **urğunluğum:-um**

Gazel 85

Mısra: **5**

Vurgunluk, âşıklık.

Nihân olur mı hiç urğunluğum müjeñ okına
Yanında var iken ol gamze gibi gammâzuñ

urıl:

1. **urılır:-u, -r**

Gazel 145

Mısra: **4**

Aşık olmak, tutulmak.

İtmiş seni pür-yâre anuñ tîğ-i cefâsı
Âdem o perîye bu kadar hiç urılır mu

urul:-

1. **urulur:-ur**

Mesnevi 2

Mısra: **124**

Çalınmak, vurmak, duyurulmak.

Biridür Kozbikâr mevtâ ider hayy
Çukur yaylağa andan urulur hey

'ürvân eyler:

1. **'ürvân eyler:-r**

Gazel 45

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Açmak; göndermek (sevgilinin gamzesi ve kirpikleri bağlamında).

Hañçer ü tirini dayim baña 'ürvân eyler

'Acabâ bu dil-i bî-çâremi miğfer mi şanur

'urvân eylese:

1. **'urvân eylese:-se**

Kaside 1

Mısra: **40**

Kelime Tipi: -

Çıplak hale getirmek. II Kılıcı kınından çıkarmak.

Eridür âteş-i havfıyla anı elbette

Tîğ-i cevriñi felek eylese hâlka 'uryân

'urvân idebilsem:

1. **'uryân idebilsem:-ebil, -se, -m**

Gazel 100

Mısra: **8**

Kelime Tipi: -

Çıplak etmek, soymak.

Başı kaba yalın ayak abdâlı olurdum
Hammâma koyup dilberi 'uryân idebilsem

'ürvân itmege:

1. **'ürvân itmege:-me, -ge**

Gazel 13

Mısra: **8**

Kelime Tipi: -

Çıplak bırakmak, (akıldan) yoksun bırakmak.

Çün öldürmez beni cellâd-ı gamzeñ şahñ-ı 'aşkuñda
Nedür yâ câme-i 'aqlumdan 'ürvân itmege bâ'is

'uryân kıldı:

1. **'uryân kıldı:**

Kaside 1

Mısra: **78**

Kelime Tipi: -

Soymak.

Benüm ol küşte-gen-i deşt ü beyâbân-ı mihen
Râh-zen-i gam beni Mecnûn gibi kıldı 'uryân

'uşşâk:

1. **'uşşâkuña:-uñ, -a**

Gazel 18

Mısra: **4**

Aşıklar.

Dehenuñ hoşka-i ma'cûn-ı müferrih mi senüñ
Gelür 'uşşâkuña her itdigün âzâr ferağ

2. **'uşşâk:**

Gazel 25

Mısra: **5**

Aşıklar.

Tâbiş-i gamdan elem çekse n'ola 'uşşâk
Anlaruñ üstine ol serv-i revan sâye şalar

3. **'uşşâkına:-ı, -n, -a**

Gazel 29

Mısra: 2

Aşıklar.

Şanma yâbâna bakup gayriyle ülfet gözedür
İltifât itmege 'uşşâkına fırsat gözedür

4. 'uşşâkına: -ı, -n, -a

Gazel 37

Mısra: 11

Aşıklar.

Cânlar fedâ şu yâre ki 'uşşâkına diye
Al istediğün işte şu pehlû degül midür

5. 'uşşâkıuñ: -uñ, -ı

Gazel 39

Mısra: 7

Aşıklar.

Şehâ 'uşşâkıuñı lutf eyle kurbân itmeden evvel
Meh-i 'ıyd-ı ruhuñ zülfuñ şehâbın ref' kıl göster

6. 'uşşâkıuña: -uñ, -a

Gazel 4

Mısra: 1

Aşıklar.

Girye itdürme gel 'uşşâkıuña ey nahl-i cefâ
Kaşduñ oñmağ ise alma şaķın âh-ı fukarâ

uşşâk:

1. 'uşşâkı: -ı

Gazel 50

Mısra: 3

Aşıklar.

Şemşir ü tîr-i ğamzesi 'uşşâkı öldürür
'İsâ gibi o la'l-i lebi baķş-ı cân ider

2. 'uşşâķa: -a

Gazel 58

Mısra: 9

Aşıklar.

'Uşşâķa künc-i ğamda ĥayâl-i lebüñ yeter

Dürri-şîfât elem-ķeş-i hicrüñ mül istemez

3. 'uşşâķ:

Gazel 74

Mısra: 3

Aşıklar.

Bir gün olmaz kim nice 'uşşâķ kurbân olmaya
Böyledür elbetde resm-i tekiye-i gümrah-ı 'aşķ

4. 'uşşâķa: -a

Gazel 77

Mısra: 1

Aşıklar.

Tâ-be-key 'uşşâķa cevruñ yok mı inşâfuñ senüñ
Görmeye üftâdeler lâyıķ mı elťâfuñ senüñ

5. 'uşşâkıuñ: -uñ, -ı

Gazel 84

Mısra: 2

Aşıklar.

Ey bâĝ-ı leťâfet güli sen ĥâra mı uyduñ
'Uşşâkıuñı terk eyleyüp aĝyâra mı uyduñ

6. 'uşşâķa: -a

Gazel 113

Mısra: 5

Aşıklar.

Beni ber-dâr idüp 'uşşâķa içlenür firâr itdi
Kemend-i kâkül-i yâr-ı şeker-ĝüftâr var olsun

7. 'uşşâķı: -ı

Gazel 120

Mısra: 4

Aşıklar.

Ol ĝamzelerüñ ikisi de âfet-i cândur
'Uşşâķı helâķ itmede ser-bâz ĝüzelsin

8. 'uşşâķa: -a

Gazel 128

Mısra: 2

Aşıklar.

Lutf itme rakîb-i ĥara herĝiz sitem eyle

'Uşşâķa cefâ eyleme şâhum kerem eyle

9. 'uşşâķa: -a

Gazel 134

Mısra: 9

Aşıklar.

'Uşşâķa târ-ı zülfuñ ola ĥayd-ı bend-i 'aşķ

Ammâ dil-i rakîbe şehâ târumâr ola

10. 'uşşâķ:

Gazel 146

Mısra: 3

Aşıklar.

Dem-be-dem 'uşşâķ elüñden zehr-i ĝam nüş itmede

Meşrebüñ ĝâyetle kemmiş böyle bilmezdüñ seni

11. 'uşşâķ:

Gazel 147

Mısra: 8

Aşıklar.

Ser-firâz olmada ol serv-i revân gitdükçe

Pâyına düşmede 'uşşâķ temâşâ büyüdi

'uşşâķ-ı felâket-zedeler:

1. 'uşşâķ-ı felâket-zedeler: -ler

Gazel 80

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Felakete uğramış aşıklar.

Çekilür küyuña 'uşşâķ-ı felâket-zedeler

Cây-ı âsâyiş-i dil rûĥ-ı ferâdur diyerek

'uşşâķ-ı hünîn-dîdeler:

1. 'uṣṣāk-ı ḥūnīn-dīdeler:-ler

Gazel 138

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kanlı gözyaşı döken âşıklar.

Durma yağmā itmede 'uṣṣāk-ı ḥūnīn-dīdeler

Ḥak-i pāy-ı yār ey dil tūtiyādur var ısa

'uṣṣāk-ı mahzunı:

1. 'uṣṣāk-ı mahzunı:-ı

Gazel 17

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Hüzünlü aşıklar.

Ḥaṣre dek 'uṣṣāk-ı mahzunı iderdi neṣve-dār

Şunsa bir kerre eger ol meh-likā zerrīn ḳadeḥ

'uṣṣāk-ı nālān:

1. 'uṣṣāk-ı nālān:

Gazel 41

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Inleyen âşıklar.

Serv-i nāzum luṭfuña 'uṣṣāk-ı nālān muntazır

Beñzer ol bārāna kim iṣtırāb-ı 'ummān muntazır

2. 'uṣṣāk-ı nālān:

Gazel 116

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Inleyen âşıklar.

Kūyuñā varsa görünmez gizlenürsin ey perī

Ḥayret-ālūd olmasun 'uṣṣāk-ı nālān neylesün

üst:

1. üstine:-i, -n, -e

Gazel 73

Mısra: 8

Yukarı, bir şeyin yukarı kısmı, üzeri.

Pister-i ḡuşṣa vü endūha düşer elbetde

Örtüp üstine liḥāf-ı 'Acemi bīmār-ı firāk

2. üstine:-i, -n, -e

Gazel 89

Mısra: 2

Yukarı, bir şeyin yukarı kısmı, üzeri.

Ruḥunuñ şokmış o sulṭān-ı cemāl üstine gül

Seyr idüñ niçe yakışmış gül-i āl üstine gül

3. üstine:-i, -n, -e

Gazel 89

Mısra: 4

Yukarı, bir şeyin yukarı kısmı, üzeri.

'Aks-i ruḥsārını seyr eyle bu çeşm-i terde

Düşdi güyā ki hemān āb-ı zülāl üstine gül

4. üstine:-i, -n, -e

Gazel 89

Mısra: 6

Yukarı, bir şeyin yukarı kısmı, üzeri.

Perte-v-i mihr-i melāḥat pīşine düşmüş anuñ

Yār şanma şokınur kırmızı şāl üstine gül

5. üstine:-i, -n, -e

Gazel 89

Mısra: 10

Yukarı, bir şeyin yukarı kısmı, üzeri.

Seyr-i bāğa gele şāyed diyü ey Dürri yār

Dā'imā yola baḳar çıkdı nihāl üstine gül

6. üstine:-i, -n, -e

Gazel 131

Mısra: 3

Yukarı, bir şeyin yukarı kısmı, üzeri.

Çok kanlı yāreler açayın sinem üstine

Gülzār-ı ḡamda göstereyin ergüvān yine

7. üstine:-i, -n, -de

Kaside 6

Mısra: 39

Yukarı, bir şeyin yukarı kısmı, üzeri.

Bād-pā raḥṣuñuñ üstinde eger tır atsañ

Nice fersaḥ pes-i raḥṣuñda ḳalurdı ol dem

8. üstine:-i, -n, -e

Mesnevi 4

Mısra: 5

Yukarı, bir şeyin yukarı kısmı, üzeri.

Dā'imā erbāb-ı dil zevḳ itmek içün üstine

Güyyi-yā çarḥ-ı zümür-rüd-fām olmuş sāyebān

9. üstine:-i, -n, -e

Gazel 89

Mısra: 1

Bir şeyin yukarı kısmı II üzeri.

Ruḥunuñ şokmış o sulṭān-ı cemāl üstine gül

Seyr idüñ niçe yakışmış gül-i āl üstine gül

10. üstine:-i, -n, -e

Gazel 89

Mısra: 8

Bir şeyin üzeri, göğe doğru olan tarafı.

Dāḡ-ı bisyārımı destümde benüm seyr eyle

Oldı güyā ki müzeyyen yine dāl üstine gül

11. üstine:-i, -n, -e

Gazel 25

Mısra: 6

Üzeri (-ne doğru).

Tābiş-i ḡamdan elem çekse n'ola 'uṣṣāk

Anlaruñ üstine ol serv-i revan sāye şalar

usta hasan:

1. usta hasan:

Mesnevi 1

Mısra: 80

Kelime Tipi: -

Usta Hasan.

Yâ anda mü'ezzîn yine ol şavt-ı hasen mi
Atmacalara künde kesen o Usta Hasan mı

üstâd:

1. üstâduña:-uñ, -a

Gazel 69

Mısra: 2

Usta.

Ey perî gâmze-i cellâduña inşâf inşâf
Cevri ta'lîm iden üstâduña inşâf inşâf

2. üstâdî:-ı

Gazel 81

Mısra: 2

Usta.

Cevr imiş 'âşîka mu'tâdı Muhammed şâhuñ
Ğamzedür var ise üstâdî Muhammed şâhuñ

3. üstâd:

Gazel 44

Mısra: 4

Üstat, usta, hoca.

Ol kadar itdügi tekmi kitâb-ı şîre
Ne sebağ ister o meh-pâre ne üstâd ister

üstâd-ı zerdûzî:

1. üstâd-ı zerdûzî:-ı

Gazel 165

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Altın işleme ustası (sevgili bağlamında).

O tıfl olmuş fûnûn-ı 'işvenüñ üstâd-ı zerdûzî
Aña ta'lîm-i sihr itmiş o çeşm-i maha-âmûzî

üstühân-ı câna:

1. üstühân-ı câna:-a

Kaside 9

Mısra: 80

Kelime Tipi: -

Canın kemiği.

Müstehağ-perver hüdîvâ bu sipihr-i zâlimüñ
Tîğ-i cevri üstühân-ı câna geçdi hançeri

üstüvâne:

1. üstüvânedür:-dür

Kaside 10

Mısra: 18

Direk şeklindeki sütun.

Bir Mevlevî-i gülşen-i dergâhı gıncadur
Başında berg-i sebzi anuñ üstüvânedür

üşü:

1. üşüdi:-di

Mesnevi 1

Mısra: 59

Soğuşun etkisini duymak, soğuktan etkilenmek.

İn zâde babam nişler ola oğlın üşüdi
Afyon-ı vefâyı o soğuk şuyıla yutdı

uşûl:

1. uşûline:-in, -e

Kaside 6

Mısra: 43

Tarz, usul II ölçü.

Hiç uşûline hâlel gelmeye itse refâtâr
Târ-ı tanbûrda şebdîzüñ eger vâkt-ı nağam

uy:

1. uydı:-dı

Kaside 7

Mısra: 22

Aynı şekilde hareket etmek, uygunluk.

Bülbül-i hoş-nağme oldı câmi'-i gülde imâm
Ehl-i 'aşk uydı aña âfâkı pür itdi figân

2. uydıñ:-du, -ñ

Gazel 84

Mısra: 1

Aynı şekilde hareket etmek II benzemek.

Ey bâğ-ı leâfîyet gülî sen hâra mı uydıñ
'Uşşâkuñı terk eyleyüp ağıyâra mı uydıñ

3. uydıñ:-du, -ñ

Gazel 84

Mısra: 2

Aynı şekilde hareket etmek II benzemek.

Ey bâğ-ı leâfîyet gülî sen hâra mı uydıñ
'Uşşâkuñı terk eyleyüp ağıyâra mı uydıñ

4. uydıñ:-du, -ñ

Gazel 84

Mısra: 4

Aynı şekilde hareket etmek II benzemek.

Hulf eylemede döne döne va'deñe senüñ
Ey 'ahd-şiken çarh-ı sitem-kâra mı uydıñ

5. uydıñ:-du, -ñ

Gazel 84

Mısra: 6

Aynı şekilde hareket etmek II benzemek.

Evvvel bâna rahm eyler idüñ şimdi ne oldı
Ey baht-ı siyeh sen dañi dildâra mı uydıñ

6. uydıñ:-du, -ñ

Gazel 84

Mısra: 8

Aynı şekilde hareket etmek II benzemek.

Sen dilleri dağıtmaz idüñ kendüñe kalsa
Yohsa güzelüm çarh-ı cefâ-kâra mı uydıñ

7. **uyduñ:-du, -ñ****Gazel 84**

Mısra: 10

Aynı şekilde hareket etmek II benzemek.

Gülşende idüp şevk-i ruh-ı yâr ile efgân

Ey Dürri varup bülbül-i gülzâra mı uyduñ

uvhu:1. **uyhusını:-st, -n, -l****Gazel 98**

Mısra: 10

Uyku.

Ey Dürri şeb-i gamda figânımdan o hûnî

Nâz uyhusını terk ide bî-dâr ola dirdüm

uvu:1. **uyurmuş:-rmış****Mesnevi 1**

Mısra: 96

Uyumak.

Eyyüb Çelebi anda sa'âdetle buyurmuş

Kuşlık olıcak başını örter de uyurmuş

üzerfi oluk:1. **üzerfi oluk:****Mesnevi 2**

Mısra: 105

Kelime Tipi: -

Üzerfi Oluk.

Üzerfi Oluk dinür birine cânâ

'Ömür uzunluğudur var iç ol mâ

üzre:1. **üzre:****Gazel 130**

Mısra: 1

Üzere.

Gönül hecründe geh hayrân gehî feryâd u zâr üzre

Belî olmaz şitâ faşında deryâ bir qarâr üzre

2. **üzre:****Gazel 142**

Mısra: 2

Üzere.

Bâd itdi yine gonca-i gülzârî küşâde

Bülbül nağamât üzre dil-i zârî küşâde

3. **üzre:****Gazel 161**

Mısra: 6

Üzere.

O derd-i âteş-i teb-bahş-ı cân-ı 'âlemyândur

'Îzârî üzre kıyâs itme düşdi kâkûl açıldı

4. **üzre:****Tarih 12**

Mısra: 10

Üzere.

Mevlâ zahîri olsun ol mizâb-ı hoş-ıhîşâlûñ

Şahñ-ı merâmî üzre cevân oldı semendi

5. **üzre:****Gazel 21**

Mısra: 3

Üzerine.

Tâze zağmuñ zağm üzre merhem-i bihbûd olur

Pâre-i tiğûñ gelür bu cân-ı efkâra lezîz

6. **üzre:****Gazel 47**

Mısra: 6

Üzerine.

Zulümât içre hemân 'ayn-ı hayâta beñzer

Düşicek çâh-ı zekân üzre o zülf-i dildâr

7. **üzre:****Gazel 118**

Mısra: 3

Üzerine.

Çıkup taht-ı zümürred üzre mağrûr olmasun gonca

Girîbânın anuñ şad çâk ider dest-i fenâ bir gün

8. **üzre:****Gazel 122**

Mısra: 4

Üzerine.

Degül kelef görinen rüy-ı mâh-ı garrâda

Düşürdi zülfini ruhsârî üzre ol dil-cû

9. **üzre:****Gazel 122**

Mısra: 8

Üzerine.

'Aceb degül iki yâr-ı kadîmdür anlar

Dönerse cân ile baş ile sâgar üzre sebû

10. **üzre:****Kaside 2**

Mısra: 13

Üzerine.

Ol kadar 'ayş u şafâ üzre cihân kim câ'iz

Sâgar-ı bâde-i nâb ala ele şeyh-i harem

11. **üzre:****Kaside 3**

Mısra: 5

Üzerine.

Yeşil destârını şarmış yine ser-pûş-ı sürh üzre

Mîşâl-i âl-i pür-iclâl ü muhtâr-ı beşer gonca

12. **üzre:****Kaside 7**

Mısra: 92

Üzerine.

Nitekim meh iktibās-ı nūr ide hūrşidden
Nitekim mihr-i ziyā-baḥş ola çarḥ üzre ‘ayān

13. **üzre:**

Kaside 9

Mısra: **43**

Üzerinde.

Şafḥa-i çarḥ üzre nāmuñ böyle tahrîr eylemiş
Kilk-i ressam-ı kaḫā ey ehl-i ‘ilmüñ mefḥarî

14. **üzre:**

Tarih 8

Mısra: **18**

Üzerinde.

İtmedi kimse bunun gibi ḫayır hem idemez
Var ise Ka‘be ide ‘arż-ı Ḥicāz üzre binā

15. **üzre:**

Gazel 90

Mısra: **2**

Üzerinde.

Oldum ey meh-veş senüñ bār-ı ḡamuñ çekmekle dāl
‘Aksidür cism-i nizāruñ āsumān üzre hilāl

16. **üzre:**

Gazel 127

Mısra: **5**

Üzerinde.

Şahrā-yı sînem üzre yer yer elif degüldür
Āmed şüd ile esb-i ḡam itdi rāḥ böyle

17. **üzre:**

Gazel 129

Mısra: **10**

Üzerinde.

Cevrūñ ile bî-günāḥ Dürrî olursa tebāḥ
Cümle beyte şekl-i āḥ merḫadî üzre giyāḥ

18. **üzre:**

Gazel 130

Mısra: **4**

Üzerinde.

Yine zîr-i şehāba girdi hūrşid-i cihān-ārā
Degüldür zülf-i müşḡinî ruḥ-ı gül-gün-ı yār üzre

19. **üzre:**

Gazel 130

Mısra: **6**

Üzerinde.

Amı yāḫūt ile sākî-i meclis eyledi tezyîn
Degüldür ḫatreler cām-ı şarāb-ı ḫoş-güvār üzre

20. **üzre:**

Gazel 155

Mısra: **5**

Üzerinde.

Cism-i za‘ifüm üzre gören beñlerüm benüm
Bir şişeye konuldu şanur nice sünbülü

21. **üzre:**

Kaside 2

Mısra: **39**

Üzerinde.

Rişte-i şu‘le-i mihr üzre olurdı lü‘lû
Feyz-i ihsânına düş olsa eger zerre-i kem

22. **üzre:**

Kaside 7

Mısra: **37**

Üzerinde.

Şafḥa-ı çarḥ üzre nāmuñ böyle tahrîr eylemiş
Ḥazret-i Maḫmūd Efendi fāzıl-ı devr ü zamān

23. **üzre:**

Kaside 7

Mısra: **75**

Üzerinde.

Şafḥa-i çarḥ üzre nāmum böyle sebt olmuş benüm
Mālik-i genc-i ma‘ānî şāḥ-ı iḫlîm-i beyān

24. **üzre:**

Kaside 12

Mısra: **20**

Üzerinde.

Nice kez bendeñe luṭf eyledüñ iḥsān itdüñ
Her biri şafḥa-i cān u dîlüm üzre nümüd

25. **üzre:**

Gazel 94

Mısra: **3**

Üzerinde.

Seyr eyle sînem üzre benüm kanlı yaremi
Oldı şükufte ‘aşḡuñ ile ergüvān-ı ḡam

26. **üzre:**

Gazel 130

Mısra: **10**

İçin.

Sirişk-i çeşmüm ey Dürrî ‘aceb mi her zamān aḡsa
Olupdur seng-i ḡamla şişe-i dil inkisār üzre

27. **üzre:**

Mesnevi 1

Mısra: **24**

"-de/-da."

Gördüñ mi ya sükkānını ‘işretde mi her ḡāḥ
Her küşe-i seyr üzre mi şoḫbetde mi her ḡāḥ

28. **üzre:**

Gazel 39

Mısra: **2**

Üstüne.

Bana rahm eylesün derseñ o yâre derd-i dil göster
Ten-i zerd ü nizârûñ üzre açup şerha dil üzre göster

‘uzlet:

1. **‘uzlet:**

Gazel 159

Mısra: 8

*Uzaklaşma, bir yana çekilip kendi kendine
tenhada yaşama.*

Bu şehir-i dilde karar ey gam-ı felek niçe bir
Bu câydan dañi ‘uzlet zamânı gelmedi mi

uzun:

1. **uzunluğudur:-luğ, -ı, -dur**

Mesnevi 2

Mısra: 106

Uzun süre, uzunca.

Üzerfi Oluk dinür birine cânâ
‘Ömür uzunluğudur var iç ol mâ

V v

vâcib:

1. **vâcib:**

Kaside 7

Mısra: 89

Yapılması gerekli olan.

Vâcib oldur kim du‘âñı eyleye şimdengirü
Âmin âmin diye tâ kim sâkinân-ı âsumân

vâcib ü elzem olur:

1. **vâcib ü elzem olur:-ur**

Mesnevi 3

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Gerekli ve mecbur olur.

Ta‘zîr-i şedîd aña olur vâcib ü elzem

Haqqâ ki budur kavlı-e şaḥ mezheb-i a‘zam

va‘de:

1. **va‘desi:-si**

Gazel 28

Mısra: 6

Bir iş için önceden belirtilen zaman, süre.

Va‘d-i vaşl eyledi dilber diyü şâd olma gönül
Tecrübem geçdi benüm va‘desi ferdâya çıkar

va‘d-i vaşl eyledi:

1. **va‘d-i vaşl eyledi:-di**

Gazel 28

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kavuşma sözü vermek.

Va‘d-i vaşl eyledi dilber diyü şâd olma gönül
Tecrübem geçdi benüm va‘desi ferdâya çıkar

va‘d-i vaşl itse:

1. **va‘d-i vaşl itse:-se**

Gazel 92

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kavuşma sözü vermek.

Va‘d-i vaşl itse sözinde dilrübâ durmaz yine
Ber-karâr olur mı hiç hürşîd-i enver ey gönül

vâdi-i ‘aşkda:

1. **vâdi-i ‘aşkda:-da**

Gazel 20

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Aşk vadisi. dünya.

Deşt-i cünûnda geşt iderin yalnızuz müdâm

Vâdi-i ‘aşkda hele şimdi benüm ferîd

vâdî-i ‘aşkuñ:

1. **vâdî-i ‘aşkuñ:**

Gazel 59

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aşkın vadisi.

Niçe demdür vâdî-i ‘aşkuñ gezer dil bü’l-heves

Vaşluña hiç olmadı bir gün müyesser dest-res

vahîm:

1. **vahîm:**

Gazel 104

Mısra: 2

Tehlikeli.

Dil-i âteş-gedeme uğrasa yâr

Nâr-ı pür-süz gibi esmez idi böyle vahîm

vahşet ider:

1. **vahşet ider:-er**

Gazel 122

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Vahşilik, yabanilik etmek II uzak durmak,
yaklaşmamak.*

Egerçi vahşet ider râm olmadan bir gün

Kemend-i âhuma uğrar o gözleri âhû

vahşî imiş:

1. **vahşî imiş:-miş**

Gazel 105

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yabani.

Ol āhū-dīde pek vahşī imiş bilmezdüm ey Dürri
Eger bilmiş olaydum dām-ı efkâra düşürmezdüm

vaka:

1. **vaḳ'a-ya:** -y, -a

Tarih 2

Mısra: **11**

Olay.

'Acīb vaḳ'a-ya uğradı ol şehenşāh
Aña reşk ider vaḳ'a-yı ibn-i 'Affān

vakt-i bahār:

1. **vaḳt-i bahār:**

Gazel 5

Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Bahar mevsimi.

Öperüz la'lüñü şimdengerü hattuñ geldi
Kim bakar vaḳt-i bahār oldu yasağa cānā

vakt-i naḡam:

1. **vaḳt-i naḡam:**

Kaside 6

Mısra: **44**

Kelime Tipi: -

Naḡme vakti.

Hîç uşûline hâlel gelmeye itse reftâr

Târ-ı tanbûrda şebdüzün eger vaḳt-ı naḡam

vaḳ'a-yı ibn-i 'affān:

1. **vaḳ'a-yı ibn-i 'affān:**

Tarih 2

Mısra: **12**

Kelime Tipi: -

İbn-i Affan'ın olayı.

'Acīb vaḳ'a-ya uğradı ol şehenşāh
Aña reşk ider vaḳ'a-yı ibn-i 'Affān

vālā-haseb:

1. **vālā-haseb:**

Tarih 11

Mısra: **1**

Soyu yüce.,

Rum ilî şadrın müşerref itdi bir vālā-haseb
Halk-ı 'ālem vāşıl-ı kām oldu lutf-ı Hâk ile

2. **vālā-haseb:**

Kaside 8

Mısra: **37**

Soyu yüce, asil.

Pāk-dil 'ālî-nejād sensin ol vālā-haseb
Kim senün zātuñda olan 'izz ü şāna yok hisāb

vāllāh:

1. **vā'llāh:**

Mesnevi 1

Mısra: **88**

"Allah'a yemin olsun ki." anlamındadır.

Yā Pîr Muhammed Çelebi aña güler mi
Vā'llāh siñiri çekdirirüm ben sana dir mi

2. **vāllāh:**

Mesnevi 3

Mısra: **26**

"Allah'a yemin olsun ki." anlamındadır.

Ammā ki yemin eyleyüp ol kes dese hāşā
Vāllāh bu söz hâṭıruma gelmedi aşlā

vāllāhi:

1. **vāllāhi:**

Kaside 1

Mısra: **107**

Allah'a yemin olsun ki anlamlarında yemin sözü.

Hele vāllāhi ḡasemdür ki benüm sultānum

Fikr-i evşāfuña hîç yok idi bende imkân

2. **vāllāhi:**

Tarih 17

Mısra: **4**

Allah'a yemin olsun ki, inan ki.

Hayli zālimdi Muştafā Paşa

Merḡamet yokdı anda vāllāhi

var:

1. **varırsañ:** -ır, -sa, -ñ

Gazel 32

Mısra: **10**

Gitmek.

Şaḡın kūyına yārün varma tîḡ-i āhsız Dürri

Varırsañ ḡāfil olma anda çok cāy-i ḡaṭar vardır

2. **varma:** -ma

Gazel 32

Mısra: **9**

Gitmek.

Şaḡın kūyına yārün varma tîḡ-i āhsız Dürri

Varırsañ ḡāfil olma anda çok cāy-i ḡaṭar vardır

3. **varalum:** -a, -lum

Gazel 93

Mısra: **2**

Gitmek.

Nice biz ey dil-i şeydā ḡam-ı dünyā çekelüm

Varalum mey-gedeye cām-ı muşaffā çekelüm

4. **varalum:** -alum

Gazel 96

Mısra: **4**

Gitmek.

'Andelibe dil-i şüridemüzi hem-dem idüp

Gül-sitāna varalum nāle vü feryād idelüm

5. **varup:-up****Gazel 98**

Mısra: 3

Gitmek.

Sermāye-i 'ömrüm varup ol hāce-i hūsne
Kālā-yı vişāli ile bāzār ola dirdüm

6. **varsam:-sa, -m****Gazel 100**

Mısra: 5

Gitmek.

Derd-i dil-i pür-zahmı disem varsam o şāha
Şekvā-yı hādeng-i ğam u hicrān idebilsen

7. **varup:-up****Gazel 100**

Mısra: 11

Gitmek.

Ey Dürrī varup mey-gede şadrında otursam
Bir zevk-i hāsed-kerde-i sultān idebilsen

8. **var:****Gazel 128**

Mısra: 8

Gitmek.

Bir buseye şatdum saña cān-ı dil-i zārı
Ey şūh-ı cihānum yūri var dem kadem eyle

9. **var:****Mesnevi 1**

Mısra: 37

Gitmek.

Añmaz bizi şöhet-i yārāna var bir gāh
Biz hōd ğam-ı hicrān ile itmedeyüz āh

10. **var:****Mesnevi 3**

Mısra: 1

Gitmek.

Var şehri Motona yūri ey bād-ı şitābān

Kıl cāme-i hāk-i rübānı çāk-i giribān

11. **var:****Gazel 21**

Mısra: 5

Var.

Dilberūn sīb-i zenaḥdānına beñzer var ise

Mīve-i gül-zār-ı cennet ola hem-rāza leziz

12. **var:****Gazel 81**

Mısra: 2

Var.

Cevr imiş 'āşıka mu'tādı Muhammed şāhuñ

Ġamzedür var ise üstādı Muhammed şāhuñ

13. **var:****Mesnevi 4**

Mısra: 4

Var.

Gerçi erbāb-ı hıred Yaylak-ı Karlık komış ad

Vechi var ismi k'ola bāğ-ı behişt-i 'āşıqān

14. **var:****Tarih 7**

Mısra: 13

Var.

Ol kadar medd-i başar var kim bu kaşr-ı hūbda

Oldı şan revzenleri āyine-i 'ālem-nümā

15. **var:****Tarih 18**

Mısra: 11

Var.

Şol kadar keşret ü şafā var kim

Cevr ü ğam cümle pāymāl oldı

16. **var:****Mesnevi 2**

Mısra: 106

Haydi, durma (pekiştirme sözü).

Üzerfī Oluk dinür birine cānā

'Ömür uzunluğudur var iç ol mā

17. **varup:-up****Gazel 1**

Mısra: 10

Gitmek, ulaşmak.

Mest-i dembeste-i 'aşkuñ olalı Dürrī-i zār

Ser-i kūyuñda varup eylemez oldı ğavġā

18. **vardum:-dum****Gazel 43**

Mısra: 7

Gitmek, ulaşmak.

Şeher vardum baña rahm itmedi yār

Süzülmüş gözleri maḥmūra beñzer

19. **varup:-up****Gazel 44**

Mısra: 10

Gitmek, ulaşmak.

Ḥab-ı nāzından o gül çehreli bī-dāra müdām

Bāğ-ı kūyına varup nāle vü feryād ister

20. **varmayan:-ma, -y, -an****Gazel 56**

Mısra: 8

Gitmek, ulaşmak.

Destüñe cām-ı Cem al 'ālemi seyr it zīrā

Varmayan mey-kedeye 'ārif-i āġāh olmaz

21. **varmasun:-ma, -sun****Gazel 108**

- Mısra: 2
Gitmek, ulaşmak.
Olmasun âlûde 'azm-i kûy-ı dilber eyleyen
Varmasun aña dilin illâ ki miğfer eyleyen
22. **varayın:-ayın**
Gazel 111
Mısra: 6
Gitmek, ulaşmak.
Hevâyı terk ideyin tâlib-i şadâ olayın
Meşâyıha varayın gûş-gîr-i pend olayın
23. **varup:-up**
Gazel 115
Mısra: 3
Gitmek, ulaşmak.
İsteyen vaşlın varup dârü'ş-şifâ-yı kûyına
Zahm-ı şemşîr-i gam-ı 'aşkuñ devâsın isteyen
24. **varsa:-sa**
Gazel 116
Mısra: 9
Gitmek, ulaşmak.
Kûyuñâ varsa görünmez gizlenürsin ey perî
Hayret-âlûd olmasun 'uşşâk-ı nâlân neylesün
25. **varup:-up**
Gazel 118
Mısra: 9
Gitmek, ulaşmak.
'Aceb luţf eyler idüñ zülf-i dildâra varup gelseñ
Dimâğ-ı cânımı kılsañ mu'atţar ey şabâ bir gün
26. **varmağa:-mağ, -a**
Gazel 119
Mısra: 5
Gitmek, ulaşmak.

- Varmağa bulmaya yol tâ ki rakîb-i har-dil
Kûyuñ etrâfı sirişküm ile deryâ olsun
27. **varam:-am**
Gazel 123
Mısra: 9
Gitmek, ulaşmak.
Hâneñe varam dimiş dilber varursa bu gice
Sineye çek böyle fırsat dâ'imâ girmez ele
28. **varursa:-ur, -sa**
Gazel 123
Mısra: 9
Gitmek, ulaşmak.
Hâneñe varam dimiş dilber varursa bu gice
Sineye çek böyle fırsat dâ'imâ girmez ele
29. **var:**
Gazel 128
Mısra: 4
Gitmek, ulaşmak.
Dünyâ gamını çekme bulup yâr-ı münâsib
Bir kûşeye var sâğar ile def'-i gam eyle
30. **varan:-an**
Gazel 149
Mısra: 3
Gitmek, ulaşmak.
Ta'n olur şohbet-i nâdâna varan ehl-i dile
Gûş idenler dimez ol ta'na mahâlden gayrı
31. **varmıyaydı:-mı, -y, -a, -y, -dı**
Gazel 157
Mısra: 5
Gitmek, ulaşmak.
Varmıyaydı kûy-ı yâre ol rakîb-i seng-dil
Eşküm etrâfında anuñ yem olaydı kâşkî

32. **varmasun:-ma, -sun**
Gazel 160
Mısra: 7
Gitmek, ulaşmak.
Varmasun ağıyâr-ı kilâb kûyuña ey 'âlî-cenâb
Aksun sirişküm bi-hisâb etrâfına şaçun gibi
33. **varup:-up**
Gazel 163
Mısra: 8
Gitmek, ulaşmak.
Rakîb-i seg yine cânâ 'aceb 'akûr olmuş
Varup kapuñda figân eylemek muhâl oldu
34. **varmağa:-mağ, -a**
Kaside 8
Mısra: 50
Gitmek, ulaşmak.
Kûyuñ etrâfın sirişk-i çeşm ile yem ideyin
Hiç aña yol bulmaya varmağa ağıyâr u kilâb
35. **varduğum:-duğ, -um**
Kıt'a 1
Mısra: 3
Gitmek, ulaşmak.
Yarın hużûr-ı 'izzetüñe varduğum zamân
Yâ Rabb luţf u fazluñ ile kıl mu'âmele
36. **var:**
Gazel 31
Mısra: 7
Var git.
Merd-i âgeh-dili var kûy-ı fenâda yokla
Anları şanma gönül cübbe vü destâr iledür
37. **var:**
Kaside 5

- Mısra: 22
Var güt.
Ey dil cihānda çekmeyeyin dirseñ ıztırāb
Var ol yegāne-i 'ulemāya kıl intisāb
38. **var:**
Gazel 28
Mısra: 3
Bulunmakta.
Çıkarup hançerini yār dimiş kaşdum var
Yine bu kaşdı görüñ siz dil-i şeydāya çıkar
39. **vardur:-dur**
Gazel 32
Mısra: 1
Bulunmakta.
Dime ancak melāhatde o yār-i sīm-ber vardur
Göreydün ey dil-i şeydā bu 'ālemde neler vardur
40. **vardur:-dur**
Gazel 32
Mısra: 2
Bulunmakta.
Dime ancak melāhatde o yār-i sīm-ber vardur
Göreydün ey dil-i şeydā bu 'ālemde neler vardur
41. **vardur:-dur**
Gazel 32
Mısra: 4
Bulunmakta.
Fedā-yı cān ü baş idüp alurlar kal'a-i vaşluñ
Rez[i]m-gāh-ı muḥabbet içre serden geçdiler vardur
42. **vardur:-dur**
Gazel 32
Mısra: 6
Bulunmakta.

Şaķın tiğ-i cefā vü cevre mağrūr olma sultānum
Senün her 'aşık-ı zāruñda āh-ı pür şerer vardur

43. **vardur:-dur**
Gazel 32
Mısra: 8
Bulunmakta.
Şorun bād-ı şabāya çin-i zülfinden gelür şimdi
Bilür ahvālını dildāruñ anda çok ḥaber vardur
44. **vardur:-dur**
Gazel 32
Mısra: 10
Bulunmakta.
Şaķın kūyına yārūñ varma tiğ-i āhsız Dürri
Varırsañ gāfil olma anda çok cāy-i ḥaṭar vardur
45. **var:**
Gazel 47
Mısra: 10
Bulunmakta.
Nice inkār ideyin meylümi cānāneye ben
Cism-i pür-şerḥada ey Dürri 'alāmetler var
46. **var:**
Gazel 49
Mısra: 5
Bulunmakta.
Çıkarsa dūd-ı āhum n'ola dilden nār-ı 'aşkuñ var
Meyün cūs u ḥurūşı neş'e-i keyfiyyet-i ḥumdur
47. **var:**
Gazel 148
Mısra: 13
Bulunmakta.
Ne cāmında şafā var ne civānında vefā kaldı
Muḥaşşal Dürriyā zevk-i sipihr-i pīrezen gitdi

48. **vardur:-dur**
Gazel 162
Mısra: 8
Bulunmakta.
Cennet-i kūyuña koyma ol raķibe virme yüz
Ādemi alur şaķın vardur anuñ şeytānlığı
49. **var:**
Kaside 9
Mısra: 74
Bulunmakta.
Bilmezsin cevri ü cefā mı yoḥsa ihsān mı hele
Var derünında saña şimdi anuñ bir muzmeri
50. **var:**
Kaside 12
Mısra: 3
Bulunmakta.
Şimdi bir āteş-i ḡam var ki dil-i şeydāda
Şerer-i kemteri sūz-efgen-i nār-i Nemrūd
51. **var:**
Mesnevi 1
Mısra: 45
Bulunmakta.
Eṭrāfına pā-beste ya var mı niçe bāşe
Her birisinin cengi geçer mi kara taşā
52. **var:**
Mesnevi 1
Mısra: 71
Bulunmakta.
Bildirki gibi var mı çağırğan yine bāzı
Atmacasına itmede mi 'ışık-ı mecāzī
53. **var:**
Mesnevi 1
Mısra: 98
Bulunmakta.

Yâ anda mı tâlibleri ol suhte-ğâni
Her birisinin var mı yanında ya civânı

54. **var:**

Mesnevi 1

Mısra: **99**

Bulunmakta.

Yâ küşe-be-küşe yine şöhetleri var mı
Şeyh Oluğı başında da her 'işretleri var mı

55. **var:**

Mesnevi 1

Mısra: **100**

Bulunmakta.

Yâ küşe-be-küşe yine şöhetleri var mı
Şeyh Oluğı başında da her 'işretleri var mı

56. **var:**

Mesnevi 1

Mısra: **103**

Bulunmakta.

Evvelki gibi var mı anuñ bāşe vü bāzı
Şağ mı 'acaba öldi mi yâ ol şarı tazı

57. **var:**

Mesnevi 2

Mısra: **27**

Bulunmakta.

Giyâhında o deñlü var ki hâlet
Eger bir ehl-i derd ü ehl-i miñnet

58. **var:**

Mesnevi 2

Mısra: **40**

Bulunmakta.

Nedür yâ ol dırahtân-ı mu'allâ
Var altında nice âb-ı muşaffâ

59. **varduğda:-duğda**

Mesnevi 1

Mısra: **113**

Gitmek, ulaşmak.

İlk yokışa varduğda eşek çekmez iner mi
Bizlengeç ile ardına geçüp iteler mi

60. **var:**

Gazel 5

Mısra: **8**

Mevcut olan (şey).

Dâğ-ı sinem gül-i ter bülbül dil-i nağme serâ
Seyre gel dağı neler var bu bâğa cānâ

61. **var:**

Kaside 3

Mısra: **17**

Mevcut olan (şey).

Yine gördüm elinde sübha-ı mercâmı var güyâ
Cefâdan bülbül-i şeydâya istiğfâr ider gonca

62. **varup:-up**

Gazel 84

Mısra: **10**

(Teşbih edatıdır) Gibi.

Gülşende idüp şevk-i ruḥ-ı yâr ile efgân
Ey Dürrî varup bülbül-i gülzâra mı uyduñ

63. **var:**

Mesnevi 2

Mısra: **88**

Bulunmakta.

Ḥavuzlı nâvdândur biri anuñ
Var anda lezzeti ḥavz-ı cinânıñ

64. **varup:-up**

Mesnevi 1

Mısra: **81**

(Bir yere) ulaşmak, erişmek; gitmek.

Gördüñ mi varup anda ya Dervîş 'Aliyi
Ol pâdişeh-i mülk-i fenâyı o velîyi

65. **var-isa:-ı, -sa**

Kaside 12

Mısra: **10**

Bulunma durumu, mevcut olma.

Yüri var pây-ı veliyyü'n- ni'ama sür yüzüñi
Her ne derdüñ var-ısa anda devâsı mevcûd

66. **vardı:-dı**

Tarih 2

Mısra: **13**

(Bir yere) ulaşmak, erişmek; gitmek.

Niçe eşkiyâ başdı vardı sarâyın
Yine oldılar gerçi soñra peşimân

var iken:

1. **var iken:-iken**

Gazel 85

Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Var.

Nihân olur mı hiç urğunluğum müjeñ okına
Yanında var iken ol gamze gibi gammâzuñ

2. **var iken:-iken**

Gazel 91

Mısra: **7**

Kelime Tipi: -

Var.

Başında sebû var iken bir gedânuñ
İder mi şeh-i dehre bir ân tenezzül

3. **var iken:-iken**

Gazel 108

Mısra: **5**

Kelime Tipi: -
Var.

Var iken mǎ'ü'l-hayât-ı la'l-i dilber bilmezin
Niçün eyler ârzü-yı şehd ü şekker eyleyen

var ise:

1. **var ise:**-ise

Tarih 1

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Var.

Buña ey Dürri var ise târîh
Cây-ı zîbâ-yı han-ı dilkeşdür

2. **var ise:**

Tarih 8

Mısra: 12

Kelime Tipi: -
Varsa.

Taşıcak fülk-i felekde geçilemez bu şu
Var ise murğ-ı hümâ-per olasin ya 'anķā

3. **var ise:**

Tarih 8

Mısra: 18

Kelime Tipi: -
Varsa.

İtmedi kimse bunun gibi hayır hem idemez
Var ise Ka'be ide 'arż-ı Hicâz üzre binā

4. **var ise:**- ise

Mesnevi 1

Mısra: 112

Kelime Tipi: -
Bulunmakta.

Yaylağa nice çıkdı 'aceb ol kıoca eşekle
Var ise anı besledi arpayla kepekle

5. **var ise:**

Gazel 65

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Galiba.

Āfitâb-ı burc-ı hüsne var ise irdi küsûf
Dürriyâ geldi kıyâs itme ruh-ı dildâra hâş

var mı:

1. **var mı:**

Mesnevi 2

Mısra: 98

Kelime Tipi: -
Var mı? *II yok.*

Cihân içinde ser-çeşme odur o
Gören var mı aña beñzer şouk şu

2. **var mı:**

Mesnevi 1

Mısra: 19

Kelime Tipi: -
Var mı, bulunur mu.

Var mı niçe biñ âb-ı revân-bağşı ya anuñ
Her birini içdükde şafâ itdi mi cânuñ

var mıdır:

1. **var mıdır:**

Mesnevi 1

Mısra: 44

Kelime Tipi: -
Var mıdır; yoktur.

Gördüñ mi o tarh eyledügi hâneyi anda
Var mıdır anuñ mişli gibi bağ-ı cinânda

2. **var mıdır:**-dur

Gazel 83

Mısra: 14

Kelime Tipi: -
Var mı? *II yok.*

Dürriyâ güşe-be-güşe olunur zevk u şafâ
Var mıdır gülşen-i cennetde burası Kozinüñ

var olsun:

1. **var olsun:**-sun

Gazel 113

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Deyim**
Sağol, çok yaşa!

Dil-i şeydâyı dilber eyledi efkâr var olsun
Derünümde yer itdi ol kamer-ruhsâr var olsun

2. **var olsun:**-sun

Gazel 113

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim**
Sağol, çok yaşa!

Dil-i şeydâyı dilber eyledi efkâr var olsun
Derünümde yer itdi ol kamer-ruhsâr var olsun

3. **var olsun:**-sun

Gazel 113

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Deyim**
Sağol, çok yaşa!

Nesîm-i lûtf için çok revzen açdı hâne-i dilde
Hâdeng-i cân-sitân-ı gamze-i dildâr var olsun

4. **var olsun:**-sun

Gazel 113

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim**
Sağol, çok yaşa!

Beni ber-dâr idüp 'uşşâka içlenür firâr itdi
Kemend-i kâkül-i yâr-ı şeker-güftâr var olsun

var yüri:

1. **var yüri:**

Kaside 11

Mısra: **24**

Kelime Tipi: -
Var *gît.*

Ümîd ider ki diye lutf idüp Hasan Ağa ne
Gör anı var yûri yap hâtırın kıoma vîrân

varısa:

1. varısa:

Gazel 138

Mısra: **1**

Kelime Tipi: -
Galiba, ihtimal ki.

Âh-ı dil eflâke çıkdı mübtelâdur var ısa
Yâ ğam-ı cânâne ile âşinâdur var ısa

2. varısa:

Gazel 138

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -
Galiba, ihtimal ki.

Âh-ı dil eflâke çıkdı mübtelâdur var ısa
Yâ ğam-ı cânâne ile âşinâdur var ısa

3. varısa:

Gazel 138

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -
Galiba, ihtimal ki.

Durma yağmâ itmede 'uşşâk-ı hûnîn-dîdeler
Hak-i pây-ı yâr ey dil tütüyâdur var ısa

4. varısa:

Gazel 138

Mısra: **6**

Kelime Tipi: -
Galiba, ihtimal ki.

Hîç marîz-i 'aşka yokdur bir devâ-yı nîk eşer
Dest-i sâķiden şarâb-ı dil-güşâdur var ısa

5. varısa:

Gazel 138

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -
Galiba, ihtimal ki.

Eylemezsın Dürriyâ beyhûde feryâd u fiğân
Sevdügün bir bî-vefâ vü pür-cefâdur var ısa

6. varısa:

Gazel 138

Mısra: **8**

Kelime Tipi: -
Galiba, ihtimal ki.

Eyledi meyhanenün ferşin kıızıl altundan
Cür'a-i cām-ı muşaffâ kîmyâdur var ısa

7. varısa:

Kaside 1

Mısra: **48**

Galiba II sadece.

Nigeh-i hışm ile hîç kimseye nâzır yokdur
Varısa ise 'âşık-ı şürîdeye çeşm-i hubân

8. varısa:

Kaside 1

Mısra: **50**

Galiba II sadece.

Kimsenün kimseye dokunmağa cânı yokdur
Yârdan 'âşıkına varısa ise tîr-i müjgân

9. varısa:

Kaside 2

Mısra: **74**

Kelime Tipi: -
Galiba II sadece.

Nigeh-i hışm ile hîç kimseye nâzır yokdur
Var ısa 'âşıkına dilber-i müşğîn perçem

10. varısa:

Kaside 9

Mısra: **40**

Kelime Tipi: -
Sadece.

Şimdi devrinde perişân-hâtır aslâ kalmadı
Eyledi bād-ı şabâ var ısa zülf-i dilberi

11. varısa:

Kaside 8

Mısra: **12**

Kelime Tipi: -
Galiba, ihtimal ki.

Şanma irdükde şeb-i tire gider mihr-i münîr
Dilber eyler var ısa ruhsârına zülfîni nişâb

varma:

1. varmağa:-ğa

Gazel 16

Mısra: **3**

Gitmek, huzura çıkmak.

'Arz-ı hâle küyuna varmağa yokdur tâkatüm
Zerre deñlü kıomadı bende ğam-ı dildâr güç

varmağ:

1. varmağa:-a

Gazel 17

Mısra: **3**

Ulaşmak, erişmek.

Varmağa sür-ı bahâra kendini tezyîn içün
Başına dür düzse şebnemden sezâ zerrîn kadeh

vasf:

1. vaşfuñ:-uñ, -ı

Kaside 2

Mısra: **124**

Nitelik, özellik.

Nā-ehil eyledüğüñ lutfi ferāmūş eyler
Ehl-i dil böyle ider vaşfuñı ammā ki raqam

2. **vaşfuñı**:-uñ, -ı

Kaside 2

Mısra: **128**

Nitelik, özellik.

Zimmet-i himmet-i endişeme deyn olsun kim
Bir kitāb eyleyeyin ben vaşfuñı ey şāh-ı kerem

3. **vaşfında**:-ı, -n, -da

Gazel 139

Mısra: **9**

Övgü, övme || güzelliğini dile getirme.

Vaşfında gevher eyledi Dürri bu şi'rini
Mengüş iderse lāyık o meh-rū kulağına

4. **vaşfında**:-ı, -n, -da

Kaside 1

Mısra: **27**

Övgü, övme || güzelliğini dile getirme.

Şefekat-senc ü 'adālet-gede kim vaşfında
Dem-be-dem itmede bu beyti cihān vird-i zebān

5. **vaşfuñda**:-uñ, -da

Gazel 120

Mısra: **9**

Övgü, övme II Betimleme.

Vaşfuñda kuşūr eylese Dürri n'ola cānā
Ta'bir idemez hūsnūñi mümtāz güzelsin

6. **vaşfa**:-a

Mesnevi 2

Mısra: **128**

Övgü, övme II Betimleme.

Bu yaylak içre şular dañi çokdur
Cemī'sin vaşfa lākin tāb yokdur

7. **vaşfuñı**:-uñ, -ı

Kaside 6

Mısra: **53**

Tarif, izah.

Vaşfuñı eyledüm ammā ki kuşūrüm bildüm
N'ola eylerse beni semm-i hacālet sersem

8. **vaşfunā**:-u, -n, -a

Gazel 97

Mısra: **8**

Nitelik, özellik.

Göricek zūlf-i ham-ender-ham-ı destār-ı kejuñ
Vaşfunā tarzuña eṭvāruña mā'il oldum

vaşf eylemekdür:

1. **vaşf eylemekdür**:-mek, -dür

Kaside 7

Mısra: **82**

Kelime Tipi: -

Övmek || güzelliğini dile getirmek.

Dem-be-dem medḥ-i şenāñ itmekdür endişem benüm

Vaşf-ı zātuñ eylemekdür rüz u şeb pîşem hemān

vaşf eyler:

1. **vaşf eyler**:-r

Kaside 2

Mısra: **31**

Kelime Tipi: -

Övmek || güzelliğini dile getirmek.

Böyle vaşf eyler anuñ zāt-ı kerīmü'ş-şānın

Gelseler bir yere medḥ itmege eşrāf-ı ümem

2. **vaşf eyler**:-r

Kaside 3

Mısra: **23**

Kelime Tipi: -

Övmek || güzelliğini dile getirmek.

Meger kim bülbul-i şeydā leb-i dildarı vaşf eyler
Anuñçün alınıp bezm-i çemende ter düşer gonca

vaşf eyleyeyin:

1. **vaşf eyleyeyin**:-y, -eyin

Mesnevi 3

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Övmek || güzelliğini dile getirmek.

Pürdür içi gazīyle ol şeh-r-i cenābuñ

Vaşf eyleyeyin diñle biraz ḥazzide cānuñ

vaşf ide:

1. **vaşf ide**:-e

Tarih 7

Mısra: **15**

Kelime Tipi: -

Nitelemek, anlatmak, övmek.

Dir gören ḥakkında anuñ vaşf ide mi bu mışra'ı

Kaşr-ı 'alā cennet-āsā dil-güşā rāḥat-fezā

vaşf idebilsem:

1. **vaşf idebilsem**:-ebil, -se, -m

Gazel 100

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Nitelemek, anlatmak, övmek.

Mengüş-ı bünāgüş ide şāyed dūr-i nazmum

Bir vaşf-ı pesendide-i cānān idebilsem

vaşf idüp:

1. **vaşf idüp**:-üp

Kaside 6

Mısra: **26**

Kelime Tipi: -

Anlatmak, övmek.

Sensin ol âşaf-ı Dārâ-der ü deryâ-dil kim
Vaşf idüp zâtuñı bu beyti oğur hep 'âlem

vaşf itmede:

1. **vaşf itmede:-mede**

Mesnevi 4

Mısra: **17**

Kelime Tipi: -

Özelliklerini saymak, övmek.

'Acizüm vaşf itmede mîzâb-ı berfûñ âbını

Kim ider bir dest-i pîri dü-tâ-yı nev-civân

vaşf olunmaz:

1. **vaşf olunmaz:-ın, -maz**

Mesnevi 2

Mısra: **75**

Kelime Tipi: -

Nitelikleri belirtilmek, vashf edilmek.

Biri Türk Oluğ'dur vaşf olunmaz

Anuñ mişli bu 'âlemde bulunmaz

vaşf u medh:

1. **vaşf u medh:**

Gazel 77

Mısra: **8**

Kelime Tipi: -

Özellik ve övgü (güzel koku bağlamında).

Meskeni itdi beyâbânı her âhü-yı Hıten

Güş idince vaşf u medh-i nefha-i nâfuñ senüñ

vaşf-ı cānānı:

1. **vaşf-ı cānānı:-ı**

Gazel 96

Mısra: **7**

Kelime Tipi: -

Sevgilinin vashfları.

Vaşf-ı cānānı yazarken dūkenür ise midād

Merdüm-ı dīdemüzi hal idüp imdād idelüm

vaşf-ı dilberde:

1. **vaşf-ı dilberde:-de**

Gazel 41

Mısra: **15**

Kelime Tipi: -

Sevgilinin özelliği.

Vaşf-ı dilberde yine tarh ile bir nāzik ğazel

Hep nazîre itmege ey Dürri yārān muntazır

vaşf-ı hüsni yārda:

1. **vaşf-ı hüsni yārda:-da**

Gazel 121

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Sevgilinin güzelliğini anlatma.

Nazm ile her dem muḳayyed olsam ey Dürri n'ola

Vaşf-ı hüsni yārda bir dāstān olsun dirin

vaşf-ı lebūñ:

1. **vaşf-ı lebūñ:-üñ**

Gazel 111

Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Dudağın özelliği.

'Aceb mi hāme-i Dürri yazarsa vaşf-ı lebūñ

Bu kār-ı vüṣ'at ile der ki çüb-ı ḳand olayın

vaşf-ı ruḥında:

1. **vaşf-ı ruḥında:-ı, -n, -da**

Gazel 97

Mısra: **11**

Kelime Tipi: -

Yanağın tasviri.

Bu selâsetle görüp vaşf-ı ruḥında yārūñ

Dürriyâ ben senüñ eş'ârūña mâ'il oldum

vaşf-ı ruḥuñda:

1. **vaşf-ı ruḥuñda:-uñ, -da**

Gazel 37

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) yüzü özellik(ler)i.

Mengüş-i ğüş hüsni-ı ḳabûl eyle sözlerüm

Vaşf-ı ruḥuñda her biri lü'lü degül midür

vaşf-ı tab'-ı pāki:

1. **vaşf-ı tab'-ı pāki:**

Kaside 7

Mısra: **35**

Kelime Tipi: -

Temiz, pak yaratılışın özellikleri.

Vaşf-ı tab'-ı pāki hiç kimse tahrîr idemez

Kātib-i vahy eyleye anı meger ṣebt ü 'ayān

2. **vaşf-ı tab'-ı pāki:-i**

Kaside 7

Mısra: **35**

Kelime Tipi: -

Temiz, pak yaratılışın özellikleri.

Vaşf-ı tab'-ı pāki hiç kimse tahrîr idemez

Kātib-i vahy eyleye anı meger ṣebt ü 'ayān

vaşf-ı veledin:

1. **vaşf-ı veledin:-i, -n**

Mesnevi 3

Mısra: **62**

Kelime Tipi: -

Çocuğun özellikleri.

Hācı Ḥasanuñ ḥatırı vardur gele ey bād

Vaşf-ı veledin itme dırāz olmaya nā-şād

vaşf-ı zātuñ:

1. **vaşf-ı zātuñ:-uñ**

Kaside 7

Mısra: **87**

Kelime Tipi: -

Kişilik özellikleri, vasıfları.

Vaşf-ı zātuñ her ne deñlü eylese Dürri eger

Pür-kuşur olmak muğarrerdür ser-â-pâ bî-gümân

vaşf-ı zātuñda:

1. **vaşf-ı zātuñda:**-uñ, -da

Kaside 6

Mısra: **52**

Kelime Tipi: -

Kişilik özellikleri, vasıfları.

Hic dükenmez çatı evşâf-ı hamîdüñ çokdur

Vaşf-ı zātuñda olursa n'ola bu dil ebkem

2. **vaşf-ı zātuñda:**-uñ, -da

Kaside 9

Mısra: **26**

Kelime Tipi: -

Kişilik özellikleri, vasıfları.

Sensin ol Nu'mân-ı şânî kim göreydi fazluñı

'Acz iderdi vaşf-ı zātuñda İmâm-ı Kerderî

vaşfinda:

1. **vaşfinda:**

Gazel 134

Mısra: **11**

Özellik, nitelik II sevgilinin güzelliklerini övme, betimleme.

Vaşfinda gevher eyledüm ey Dürri nazmumı

Şâyed ki güşına o şehüñ güş-vâr ola

vaşfını eyledi:

1. **vaşfını eyledi:**-di

Gazel 163

Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Övmek l güzelliğini dile getirmek.

O yârüñ eyledi dendânı vaşfını Dürri

Bu nazmı anuñ için böyle pür-le'al oldu

vâsıl itdiler:

1. **vâsıl itdiler:**-di, -ler

Tarih 2

Mısra: **16**

Kelime Tipi: -

Ulaştırmak.

Alup külle-i hefte koydılar anı

Hudâ emrine vâsıl itdiler ol ân

vâsıl-ı kâm oldu:

1. **vâsıl-ı kâm oldu:**-dı

Tarih 11

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

Amacına, dileğine ulaşmak.

Rum ilî şadrın müşerref itdi bir vâlâ-haseb

Halk-ı 'âlem vâsıl-ı kâm oldu lutf-ı Haq ile

vâsıl-ı künc-i na'im:

1. **vâsıl-ı künc-i na'im:**

Tarih 6

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

Nimetler köşesine ulaşmak.

Hamdulillâh lutf-ı Yezdân ile olduñ ey hıdîv

Nâ'il-i ma'lûb-ı a'lâ vâsıl-ı künc-i na'im

vaşl:

1. **vaşl:**

Gazel 18

Mısra: **8**

Kavuşma.

Virmez efkâr-ı hazân bülbüle gülşende şafâ

Eylemez hicrûñ igen vaşl ile ey yâr ferağ

2. **vaşluña:**-uñ, -a

Gazel 59

Mısra: **2**

Kavuşma.

Niçe demdür vâdî-i 'aşkuñ gezer dil bü'l-heves

Vaşluña hiç olmadı bir gün müyesser dest-res

3. **vaşlı:**-ı

Gazel 109

Mısra: **9**

Kavuşma.

Vaşlı kâlâsına ol hâce-i hüsnüñ Dürri

Vireyin nakd-i dil ü cânı bahâ neyleyeyim

4. **vaşlın:**-ı, -n

Gazel 115

Mısra: **3**

Kavuşma.

İsteyen vaşlın varup dârü's-şifâ-yı küyına

Zahm-ı şemşîr-i gam-ı 'aşkuñ devâsın isteyen

5. **vaşluñ:**-uñ, -ı

Gazel 149

Mısra: **8**

Kavuşma.

Biz de iller gibi bûs eyledük ancak destüñ

Görmedük vaşluñı zevk itmedük elden gayrı

6. **vaşluma:**-um, -a

Gazel 164

Mısra: **11**

Kavuşma.

Didi dilber isterin ben nakd-i cânuñ vaşluma

Virme istersem eger ey Dürri bir mangır dağı

7. **vaşl:**

Gazel 31

Mısra: 3

Vuslat, sevgiliye kavuşma.

Vaşl ile hürrem iken hicrin añup nâle ider
‘Âşıkun ağlaması gülmesi hep yâr iledür

8. **vaşluña:-uñ, -a**

Gazel 52

Mısra: 7

Vuslat, sevgiliye kavuşma.

Ey perî vaşluña hasret çeker ancak ağyâr
Biz hayâl-i ruh -ı pür tâbuña hasret çekerüz

9. **vaşluñ:-uñ**

Gazel 107

Mısra: 5

Vuslat, sevgiliye kavuşma.

Ṭama’-ı hām idüp umsam n’ola vaşluñ her bār
Bir meh-i evc-i bahā dīlber-i sīmīn-berisin

vaşl u hicrinde:

1. **vaşl u hicrinde:-i, -n, -de**

Gazel 156

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kavuşma ve ayrılık.

Vaşl u hicrinde fiğān itse ‘aceb mi cān u dil
Bāğ-ı ‘aşkuñ yaz u kış feryād ider bülbülleri

vaşl-ı yārini:

1. **vaşl-ı yārini:-i, -n, -i**

Gazel 87

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgiliye kavuşma.

Görmedi bir gün ṭulū’-ı mihr ü vaşl-ı yārini
Zulmet-i hicr ile geldi geçdi hep eyyām-ı dil

vây vây:

1. **vây vây:**

Tarih 3

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Eyvâh, eyvâh!

Güş idemez iclâsını çāk-i girībān idemez

Cümle a’dâ dimiş başımıza vây vây

važ’-ı çarha:

1. **važ’-ı çarha:-a**

Gazel 41

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Feleğin durumu, vaziyeti, ortaya koydukları.

Ol raķībūñ suhre-i dehr olduğun görseñ yine

Ḥaylî demdür böyle važ’-ı çarha ‘irfān muntazır

važ’-ı kadem:

1. **važ’-ı kadem:**

Kaside 6

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

Adım atma.

Raḥşuña dirsem eger n’ola burāk-ı cennet

İntihā-yı başarıdür aña her važ’-ı kadem

va’d-e:

1. **va’d-eñe:-ñ, -e**

Gazel 84

Mısra: 3

Vade, söz.

Ḥulf eylemede döne döne va’d-eñe senüñ

Ey ‘ahd-şiken çarḥ-ı sitem-kāra mı uyduñ

va’d-e-i vaşluñ:

1. **va’d-e-i vaşluñ:-uñ**

Gazel 121

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kavuşma vadi.

Va’d-e-i vaşluñ ferāmüş itme minnet eylerin

Parmağunda rişte-i cān rīsmān olsun dīrin

va’d-i vaşl itmek:

1. **va’d-i vaşl itmek:-mek**

Gazel 116

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Sevgilinin aşığına kavuşma sözü vermesi.

Va’d-i vaşl itmek murād itse kırmaz baḥtūñ senüñ

Nā-mūsā’id ṭālī’üñ ey Dürri cānān neylesün

va’d-i vişāl eylese:

1. **va’d-i vişāl eylese:-se**

Gazel 50

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kavuşmayı vaat etmek.

Cān riştesini va’d-i vişāl eylese eger

Engüşt-i dil-rübāya gönül rīsmān ider

vā’iz ramazān-nām efendi:

1. **vā’iz ramazān-nām efendi:**

Mesnevi 1

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Vaiz Ramazan Efendi.

Yā ide mi vā’iz Ramazān-nām Efendi

Kürsiye çıkup itmede mi ‘āleme pendî

vebāl:

1. **vebāldür:-dür**

Gazel 51

Mısra: 4

Günah.

Ümmîd-i büse-i dehenüm eyledüñ diyü
Öldürme yok yire beni şâhum vebâldür

vech:

1. vechi:-i

Mesnevi 4

Mısra: 4

Tarz, biçim, yol, sebep.

Gerçi erbâb-ı hîred Yaylak-ı Karlık komuş ad
Vechi var ismi k'ola bâğ-ı behişt-i 'âşıkân

vech ile:

1. vech ile:

Gazel 100

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sebeple.

Bu tekye-i dilde seni mihmân idebilsem
Bu vech ile cânım saña kurbân idebilsem

vechi bu:

1. vechi bu:-i

Gazel 44

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sebebi bu, şöyle ki.

Şerhalar açduğunuñ vechi bu kim sînesine
Dil-i sevdâ -zede bir kâmet-i şimsâd ister

vechile:

1. vechile:

Gazel 26

Mısra: 6

Yönüyle; taraftıyla.

Hür-ı cennet o perînüñ yüzini görse eger
Şühbesiz derdi bu her vechile benden yegdür

vefâ:

1. vefâdur:-dur

Gazel 80

Mısra: 2

Sevgi bağlılığı, sadakat.

Derdüñe şabr eyledüm câna şafâdur diyerek
Çekelüm cevruñi her ne ise vefâdur diyerek

2. vefâsın:-sı, -n

Gazel 115

Mısra: 2

Sevgi bağlılığı, sadakat.

Şarf ider nakd-i sirişkin dilrübâsın isteyen
Yolına cânlar fedâ eyler vefâsın isteyen

3. vefâ:

Gazel 1

Mısra: 8

Sadakat, sevgi bağlılığı, sözünde durma.

Şöyle mest oldı ki dil câm-ı mey-i 'aşkuñla
Şimdi yeksândur aña zevk ü vefâ derd ü cefâ

4. vefâ:

Gazel 148

Mısra: 13

Dostluk, muhabbet, sadakat.

Ne câmında şafâ var ne civânında vefâ kaldı
Muhaşşal Dürriyâ zevk-i sipihr-i pîrezen gitdi

vefâ itmek:

1. vefâ itmek:-mek

Gazel 78

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgi ve dostluk göstermek.

Hemîşe kârûñ ola gayrıya vefâ itmek

Revâ mı 'âşık-ı bî-çâreye cefâ itmek

vefâdâr:

1. vefâdâr:

Gazel 98

Mısra: 1

Vefalı.

Sevdüm o cefâ-kârı vefâdâr ola dirdüm
Terk ide cefâsını baña yâr ola dirdüm

vefâlar ide:

1. vefâlar ide:-e

Gazel 98

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Vefa göstermek.

Agyâr-ı sitem-kâra vefâlar ide ol şâh

Lâyık mı baña cevride bîmâr ola dirdüm

vefâlar itmege:

1. vefâlar itmege:-meg, -e

Gazel 159

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sevgi/vefa göstermek.

Qadîmî bende-i üftâdedür kapuñda gönül

Vefâlar itmege kat kat zamânı gelmedi mi

vefâsın görmedüm gitdi:

1. vefâsın görmedüm gitdi:-, -, -di-di-t, -n

Gazel 144

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İyiliğini ve sadakatini hiçbir zaman görmemek.

Olaldan beste-i zülfî vefâsın görmedüm gitdi

Hemân ol serv-şad-i yâre hevâ-dâr oldıgum kaldı

vefk-i murâdınca:

1. vefk-i murâdınca:-t, -n, -ca

Kaside 2

Mısra: 134

Kelime Tipi: -

İsteğe, maksada uygun olarak.

Haşre dek zât-ı şerîfi ola yâ Rabb bâkî
Devr ide vefk-i murâdınca bu çarh-i târem

veled:

1. **veledi:-î**

Mesnevi 3

Mısra: **67**

Çocuk, oğul, yavru.

Gör Hazret-i Nûha veledi eyledi 'işyân
Garç eyledi deryâya anı Hazret-i Raḥmân

velî:

1. **velî:-du**

Gazel 23

Mısra: **3**

Ama, fakat || şöyle ki.

Ža'f ile ḥâtem gibi zerd ü nizâr oldu velî
Bu dil-i ham-geşte yine dest-i hicrânunîdadur

2. **velî:**

Gazel 67

Mısra: **6**

Lâkin, amma.

Şarâbuñ 'acebdür senüñ ey gül-i ter
Hezâra muzırdur velî ḥâra nâfi'

3. **velî:**

Kaside 1

Mısra: **114**

Lâkin, amma.

Nâzım-ı cûd-ı u vücûduñ katı çokdur bilürüm
Medḥ-i zâtuñda velî bendeñe yokdur akrân

4. **velî:**

Kaside 2

Mısra: **79**

Lâkin, amma.

Sen dirîğ itmez idüñ şâmil idi ḥalka velî
Ni'metüñdür bilürüm hep baña bu cevır ü sitem

5. **velî:**

Kaside 9

Mısra: **97**

Lâkin, amma.

Nâzım-ı zâtuñ senüñ çokdur velî görse benüm
Nazmuma Ḥassan ile taḥsîn iderdi Âzerî

6. **velîyi:-y, -i**

Mesnevi 1

Mısra: **82**

Veli, ermiş kişi.

Gördüñ mi varup anda ya Dervîş 'Aliyi
Ol pâdişeh-i mülk-i fenâyi o velîyi

7. **veli:**

Gazel 29

Mısra: **7**

Şöyle ki.

Gözi açık geçinür zâhid-i hodbîn veli
Gözi dörd olmuş anuñ sofrâ-i ni'met gözedür

velîkin:

1. **velîkin:**

Mesnevi 2

Mısra: **48**

Ama, fakat, lakin.

Hemân meşhûr olanı eyle taḥrîr
Dilâ eyle velîkin ḥaḳ ta'bîr

veliyy-i ni'metüm:

1. **veliyy-i ni'metüm:-üm**

Kaside 11

Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Nimet sahibi, ihsan eden.

Veliyy-i ni'metüm ol dil-nüvâz-ı 'âlem kim
Beni o cây-ı müferriḥde eyledi iskân

veliyyü'n-ni'am oldı:

1. **veliyyü'n-ni'am oldı:-dı**

Kaside 4

Mısra: **72**

Kelime Tipi: -

Nimetlerin sahibi olmak.

Bil-mendimüz leyân-ı kefâ-ı kerem-baḥşâ
Cihâniyâne dilüñ oldı çün veliyyü'n-ni'am

verd-i teri:

1. **verd-i teri:-i**

Kaside 9

Mısra: **65**

Kelime Tipi: -

Taze gül.

Ruḥları pejmürde-i reşk eyledi verd-i teri
Kâküli şermende itdi misk-i Çin-i ezferi

vezân olunca:

1. **vezân olunca:-unca**

Kaside 4

Mısra: **1**

Kelime Tipi: -

Esmek, yayılmak.

Vezân olunca nesîm-i bahâr-ı ferruḥ-dem
Çemenler oldı o dem reşk-i gülsitân-ı İrem

vezîr-i a'zam:

1. vezîr-i a'zam:

Kaside 6

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

Büyük vezir, sadrazam.

Tağasın rahş-i sebük sebzüñe altun zencir

Olasın şâh-ı cihân-bâna vezîr-i a'zam

vezîr-i efham:

1. vezîr-i efham:

Kaside 6

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Kıymetli vezir.

Kâhramân-hey'et ü Zâl-heybet ü Rüstem-sîret

Hamza-kuvvet ü 'Ömer-'adl ü vezîr-i efham

vir:

1. virdi:-di

Gazel 1

Mısra: 3

Vermek.

Bir cilâ virdi ki mir'ât-ı dile şaykal-ı 'aşk

Şüretüñ seyr iderin her ne zamân bakşam aña

2. virmez:-mez

Gazel 18

Mısra: 7

Vermek.

Virmez efkâr-ı hazân bülbüle gülşende şafâ

Eylemez hicrûñ igen vaşl ile ey yâr ferağ

3. virür:-ür

Gazel 24

Mısra: 6

Vermek.

Cellâd çeşm-i 'âşıkı durmaz helâk ider

Ammâ ki 'îsî-i lebi rûh-ı revân virür

4. viren:-en

Gazel 162

Mısra: 2

Vermek.

'Âşıkâ câm-ı lebûñdür bahş iden şadânlığı

'Âleme esrâr-ı hatıñdur viren hayrânlığı

5. virme:-me

Gazel 164

Mısra: 12

Vermek.

Didi dilber isterin ben nakd-i cânûñ vaşluma

Virme istersem eger ey Dürri bir mangır dağı

6. virdügi:-düg, -i

Kaside 2

Mısra: 38

Vermek.

Nâr-ı tennurda ide kârını neşide-i cânbâz

Taşvîyet-bahş-ı meh-i 'adli ziyâ virdügi dem

7. virür:-ür

Kaside 2

Mısra: 102

Vermek.

Tab'um ol mihr-i ziyâ-güster-i ma'nîdür kim

Çeşm-i nâ-ehle virür şeb-pere-veş hîre vü nem

8. viren:-en

Kaside 10

Mısra: 11

Vermek.

Gülzâr-ı dehre şimdi viren fer ü şevketi

Ne bülbülün şadâsı ne güller şafâsıdır

9. vire:-e

Tarih 8

Mısra: 22

Vermek.

Gel hemân hayr du'â eyle o şâhib-hayra

Vire maşûdunı hep Hâzret-i Allâh aña

10. virmez:-mez

Gazel 18

Mısra: 6

Bağışlamak, ihsan etmek.

Kalmadı zevk ü hakikatden eser 'âlemde

Şorup ahvâlümü virmez baña dildâr ferağ

11. virürdi:-ür, -di

Gazel 79

Mısra: 7

Feda etmek, bağışlamak, vermek.

Bir nigâhuña virürdi hânümânın ehl-i 'aşk

Dâ'imâ igmağ-ı 'ayn idüp cefâ-kâr olmasañ

12. virür:-ür

Gazel 24

Mısra: 1

Vermek, sunmak, ikram etmek.

Dilber bezimde baña ki rıtl-i girân virür

Güyâki mürde-i gam-ı hicrâna cân virür

13. vir:

Gazel 119

Mısra: 9

Vermek, sunmak, ikram etmek.

Göster âyîne-i ruhsârûñı vir kând-i lebûñ

Dürri-i gam-zede bülbül gibi güyâ olsun

14. virür:-ür

Gazel 24

Mısra: 8

Vermek II sunmak.

Sinemde 'aşk ile açılan kanlı yâreler
Gülzâr-ı gâmda hâşiyet-i erguvân virür

15. **virmedi**:-me, -di

Gazel 45

Mısra: 7

Vermek, sunmak.

Öpmeğe virmede la'l-i lebini tenhâda
O cefâ-pîşe 'aceb gayra beni der mi şanur

16. **vir**:

Gazel 87

Mısra: 1

Vermek, sunmak.

Büse-i ruhsâr-ı yâre vir yine ikdâm-ı dil
Ol civânûn bir gülün koçmağdur ancak kâm-ı dil

vir-:

1. **virdi**:-di

Tarih 9

Mısra: 2

"Vermek" || Bahşetmek, bağışlamak.

Feyz-ı lutf-ı Hakkla 'âlem bulup karar
Naıl açup heman virdi pür kâm ile

vîrân koma:

1. **vîrân koma**:-ma

Kaside 11

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Yıkık dökük harabe bırakmak.

Ümîd ider ki diye lutf idüp Hasan Âga ne
Gör anı var yûri yap hâtırın koma vîrân

vîrân olsa:

1. **vîrân olsa**:-sa

Gazel 132

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yıkılmak, harap olmak.

Genc-i maşşûdî yine anda bulur rind-i cihân
Mey-fürüşuñ ne kadar hânesi vîrân olsa

vîrânlığ:

1. **vîrânlığ**:-ı

Gazel 162

Mısra: 4

Yıkık döküklük, haraplık, perişanlık.

Hor bakma genc-i 'aşkuñ ile mâl-â-mâldur
Şöyle bî-ma'nâ degüldür kalbimüñ vîrânlığı

vird ider:

1. **vird ider**:-er

Kaside 3

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

Diline dolamak, sürekli tekrar etmek.

Olup Dürri-sıfat dâyim du'â-yı devlete meşgûl
Başın açup şehirlerde bu beyti vird ider gonca

vird-i zebân itmede:

1. **vird-i zebân itmede**:-mede

Kaside 1

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Tekrar tekrar söylemek, dilinden düşürmemek.

Şefekât-senc ü 'adâlet-gede kim vaşfinda
Dem-be-dem itmede bu beyti cihân vird-i zebân

vişâl:

1. **vişâl**:

Gazel 127

Mısra: 1

Ulaşmak, kavuşmak.

Alur vişâl için dergâh şöyle gâh böyle
Olmazdı mişli şehri olmasa o mâh böyle

2. **vişâlûñ**:-üñ

Gazel 13

Mısra: 3

Buluşma, yâre kavuşma, vuslat.

Vişâlûñ 'ıydine ırgürmedik ey meh-likā çünkim
Nedür yâ güsfeñd-i cânı kurbân itmege bâ'is

vü:

1. **vü**:

Gazel 58

Mısra: 4

Ve.

Güş eyleyen kelâm-ı şafâ-bahşuñı senüñ
Hergiz şadâ-yı fâhte vü bülbül istemez

2. **vü**:

Gazel 59

Mısra: 7

Ve.

Gonca vü nergis irişüp açılır göñli gözi
Zâhid-i bād-ı bahâr eyleyse gülzâra nefes

3. **vü**:

Gazel 63

Mısra: 4

Ve.

Hâk-i pây-i yâri çekdüm dideme itdi beni
Cüst ü cüy-ı sürme vü kuhl-i Şifâhândan hâlâş

4. **vü**:

Gazel 138

Mısra: 10

Ve.

Eylemezsın Dürriyā beyhūde feryād u figān
Sevdügün bir bî-vefā vü pür-cefādur var ısa

5. vü:

Kaside 4

Mısra: 59

Ve.

Medeng-i bāb-ı ma'ānī vü bāb-ı 'ilm-i bedi'
Kilid-i ṭab'-ı şerifüñle münfetiḥ her dem

6. vü:

Kaside 4

Mısra: 70

Ve.

O gülsitān-ı keremdür ki bāğ-ı efdālün
Nihālī cūd u seḫā vü beri 'atā vü kerem

7. vü:

Kaside 9

Mısra: 62

Ve.

Gülsitān-ı 'adlün hiç kimse ta'bir idemez
'Arşa peyveste ser-i servi vü naḥl-i 'ar'arı

8. vü:

Kaside 10

Mısra: 23

Ve.

Hep şüret-i şafā vü luṭfudur berid olan
Mir'at-ı ṭab'-ı pākine 'aqlı cilāsıdır

9. vü:

Mesnevi 1

Mısra: 50

Ve.

Çengāline ser-i felegi almak olur mı
'Ankāya vü Sımuḡa daḥi şalmaq olur mı

10. vü:

Mesnevi 1

Mısra: 103

Ve.

Evvelki gibi var mı anuñ bāşe vü bāzı
Şağ mı 'acaba öldi mi yā ol şarı tazı

11. vü:

Mesnevi 3

Mısra: 59

Ve.

Lā ḫavle vü ta'vīz ile ammā kovulur ol
Mü'minleri azdırmağa aṣlā bulmaz yol

12. vü:

Tarih 13

Mısra: 1

Ve.

'İzzet-pezir-i 'ālem kân-ı 'atā vü dil-i yem
Memdūḫ-ı cümle ādem reşk-i revān-ı ḫātem

13. vü:

Tarih 14

Mısra: 3

Ve.

Acıdı a'lā vü ednā mevtüñe
Ağladı kâfir müselmān hep saña

14. vü:

Tarih 18

Mısra: 4

Ve.

Yokdur 'ālemde hiç naziri anuñ
Kerem-efzā vü hoş-ḫışāl oldu

15. vü:

Kaside 2

Mısra: 6

Ve.

Pür-cilā virdi ki mir'at-ı dile şaykal-i zevk
Çeşm-i ḫürşidi ider şu'lesi pür-ḫire vü nem

vücud:

1. vücud:

Gazel 47

Mısra: 7

Beden, cisim, varlık.

Ža'f-i hicrūñ komadı zerre kadar bende vücūd
Göñlüm ey mihr-i ḫüsün al ele raḥm eyle ne var

2. vücud:-ı

Kaside 8

Mısra: 24

Beden, cisim, varlık.

Dürri evc-i 'alā Maḥmūd Efendi kim anuñ
Āsumān-ı 'ilme olmuşdur vücudı āfitāb

vücud-ı merdüm:

1. vücud-ı merdüm:

Gazel 33

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

(insan) cismi, bedeni.

Heft ser bir ejdehādur bu sipihr-i kīne-cū
Dā'imā kaşd-ı vücūd-ı merdüm eyler dem çeker

vücud-ı nāzikūñ:

1. vücud-ı nāzikūñ:-iñ

Gazel 43

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Narin beden.

Deḫānuñ ḫokka-i fağfūra beñzer
Vücud-ı nāzikūñ billūra beñzer

vücüd-ı pākūnūn:1. **vücüd-ı pākūnūn:** -*üñ, -üñ***Kaside 9**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Temiz, şerefli varlık.

Halkı memnün eyleyüp dil-beste itdi kendüye
Şâhid-i cüd-ı vücüd-ı pākūnūn kākülleri

vücüh:1. **vücüh:****Kaside 2**

Mısra: 20

İmkanlar, şekiller.

Mesti ol bâde-i nâbuñ nice Eflâṭunı
Her vücüh ile ider bahşge gelince mülzem

vuşlat:1. **vuşlatsa:** -*sa***Gazel 128**

Mısra: 10

Kavuşmak, ulaşmak.

Yolında o mâhuñ döke gör eşküñi Dürri
Vuşlatsa murâduñ yüri bezl-i direm eyle

Y y

yâ:1. **ya:****Gazel 8**

Mısra: 2

Ve yahut.

Nedür ey dilber-i fettân baña azâra sebeb
Ya nedür lütf-ı kerem itmege âgyâra sebeb

2. **yâ:****Gazel 35**

Mısra: 6

Ve yahut.

‘Âşıkun bülbul gibi feryâd ü efgân itmede
Gonca mı la’l-i lebûñ yâ ruḥlarun ter gül midür

3. **yâ:****Mesnevi 1**

Mısra: 8

Ve yahut.

Ezhârını gördün mi açılmış mı ser-â-pâ
Reşk itmede mi büyına yâ zülf-i dil-ârâ

4. **ya:****Mesnevi 3**

Mısra: 9

Ve yahut.

Havf eyleyüp ayva kıparur ya kızıl elma
Maltanun urur her biri ayağına balta

5. **ya:****Tarih 8**

Mısra: 12

Ve yahut.

Taşıcak fülk-i felekde geçilemez bu şu
Var ise murğ-ı hüma-per olasın ya ‘anḳâ

6. **yâ:****Gazel 35**

Mısra: 9

Yahut, veya.

Erguvân mı kanlı yâreñ dağ-ı sineñ gül mi yâ
Dem-be-dem feryâd ider Dürri dilün bülbul midür

7. **yâ:****Gazel 138**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yahut, veya.

Âh-ı dil eflâke çıkdı mübtelâdur var ısa
Yâ gam-ı cânâne ile âşinâdur var ısa

8. **yâ:****Mesnevi 1**

Mısra: 14

Ya da.

Her bir bün-i naḥlinde akar mâ-i Fırâtı
N’eyler içen ol şuları yâ âb-ı hayâtı

9. **yâ:****Gazel 13**

Mısra: 2

Peki ya?.

Nedür küyumda dirseñ âh u efgân itmege bâ’ış
Nedür yâ bendeñe cevr-i firāvân itmege bâ’ış

10. **yâ:****Gazel 13**

Mısra: 4

Peki ya?.

Vişâlün ‘ıydine irgürmedik ey meh-liḳâ çünkim
Nedür yâ güsfeñ-i cânı ḳurbân itmege bâ’ış

11. **yâ:****Gazel 13**

Mısra: 8

Peki ya?.

Çün öldürmez beni cellâd-ı gamzeñ şahn-ı ‘aşkuñda
Nedür yâ câme-i ‘aḳlumdun ‘üryan itmege bâ’ış

12. **yâ:****Gazel 109**

Mısra: 8

Peki ya?.

Beni ferdâya şalup cevr ü cefâ eylersin
Niye dersin ki fiğân eyleme yâ neyleyeyin

13. yā:

Gazel 110

Mısra: 6

Peki ya?

Ey şeyh hemân cennet ile tekyeñ ögersin
Meyhâne ile gülşeni yā kem mi şanursın

14. yā:

Gazel 128

Mısra: 6

Peki ya?

Gül cāmını aldı ele ey bülbül-i şeydā
Yā sen ne durursun yūri bāğa nağam eyle

15. ya:

Mesnevi 1

Mısra: 15

Peki ya?

Gördüñ mi ya Kara Oluğunu anda ne şudur
Dünyāda hayāt ābı dinür işte o budur

16. ya:

Mesnevi 1

Mısra: 23

Peki ya?

Gördüñ mi ya sükkānını 'işretde mi her gāh
Her küşe-i seyr üzre mi şöhetde mi her gāh

17. ya:

Mesnevi 1

Mısra: 25

Peki ya?

Gördüñ mi ya sen Hāzret-i Monla zamānı
Taḳvāsına reşk itmede mi Şeyh Yamānı

18. yā:

Mesnevi 1

Mısra: 27

Peki ya?

Yā Yümnî Efendiye de gördüñ mi melekdür
Bir bendesi mehdür birisi çarḥ-ı felekdür

19. yā:-ı

Mesnevi 1

Mısra: 31

Peki ya?

Yā ide mi vā'iz Ramaẓān-nām Efendi
Kürsiye çıkup itmede mi 'āleme pendı

20. yā:

Mesnevi 1

Mısra: 33

Peki ya?

Yā Pîr Muḥammed Çelebi anda mı ey yār
Her laḥza ola 'atıfet-i ḥaḳḳ ile dîl-şād

21. yā:

Mesnevi 1

Mısra: 35

Peki ya?

Yā anda mı gördüñ mi o her-cāyi birāder
Bilsüñ 'acabā ülfeti kimler ile eyler

22. ya:

Mesnevi 1

Mısra: 45

Peki ya?

Eṭrāfına pā-beste ya var mı niçe bāşe
Her birisinüñ cengi geçer mi kara taşa

23. yā:

Mesnevi 1

Mısra: 47

Peki ya?

Yā dîde-i dilber gibi gāyetle güzel mi
Cengine diseñ ğamze-i ser tîz muḥal mi

24. yā:

Mesnevi 1

Mısra: 53

Peki ya?

'Osmān Ağamuz anda urup dutmadı mı yā
Ḥalk ile yine itmede mi yok yire ğavġā

25. yā:

Mesnevi 1

Mısra: 61

Peki ya?

Yā anda mı gördüñ mi ḥaşım Aḥmed Ağayı
Ol zāt-ı kerem-pîşeyi ol merd-i vegāyı

26. yā:

Mesnevi 1

Mısra: 65

Peki ya?

Yā anda mı ol zā'ir-i Mekke vü Medine
'Abdî Çelebüm fer viren ol rüy-ı zemîne

27. yā:

Mesnevi 1

Mısra: 79

Peki ya?

Yā anda mü'ezzin yine ol şavt-ı ḥasen mi
Atmacalara künde kesen o Usta Ḥasan mı

28. ya:

Mesnevi 1

Mısra: 81

Peki ya?

Gördüñ mi varup anda ya Dervîş 'Aliyi
Ol pâdişeh-i mülk-i fenāyı o veliyyi

29. yā:

Mesnevi 1

Mısra: **85**

Peki ya?

Yā üni yetişmiş mi gâzel-hânlık ider mi
Gün görilicek hâba varur burnı uzar mı

30. yā:

Mesnevi 1

Mısra: **87**

Peki ya?

Yā Pîr Muhammed Çelebi aña güler mi
Vā'illâh siñiri çekdirirüm ben sana dir mi

31. yā:

Mesnevi 1

Mısra: **91**

Peki ya?

Yā 'Abdî Ağa itmedi mi yārânı ziyâret
Her birisinüñ meclisine verdi mi lezzet

32. yā:

Mesnevi 1

Mısra: **97**

Peki ya?

Yā anda mı tâlibleri ol suhte-gâni
Her birisinüñ var mı yanında ya civânı

33. ya:

Mesnevi 1

Mısra: **98**

Peki ya?

Yā anda mı tâlibleri ol suhte-gâni
Her birisinüñ var mı yanında ya civânı

34. yā:

Mesnevi 1

Mısra: **99**

Peki ya?

Yā küşe-be-küşe yine şöhetleri var mı
Şeyh Oluğı başında da her 'işretleri var mı

35. yā:

Mesnevi 1

Mısra: **101**

Peki ya?

Yā anda mıdur sülhte başı Aḥmed Efendi
Görseydi öperdi elini Şeyh Hucendî

36. yā:

Mesnevi 1

Mısra: **104**

Peki ya?

Evvelki gibi var mı anuñ bāşe vü bâzı
Şağ mı 'acaba öldi mi yā ol şarı tazı

37. yā:

Mesnevi 2

Mısra: **39**

Peki ya?

Nedür yā ol dıraḥtân-ı mu'allā
Var altında nice âb-ı muşaffā

38. yādur:-dur

Gazel 50

Mısra: **1**

Yay.

Tîrin kaçan ki ol kaşı yādur kemân ider
Evvel emirde püte-i cānum nişân ider

39. ya:

Mesnevi 1

Mısra: **19**

"de / da"; "bile" anlamını katan bağlaç.

Var mı niçe biñ âb-ı revân-baḥşı ya anuñ
Her birini içdükte şafâ itdi mi cānuñ

40. yā:

Gazel 40

Mısra: **10**

Acaba.

Sükker-i iḥsānuñ itseñ 'âleme mebzûl eger
Hiç dimezsün Dürri-i tûṭî- sühen yā qandadur

yā ilâhî:

1. yā ilâhî:

Tarih 7

Mısra: **17**

Kelime Tipi: -

Ey Allah'im!

Yā ilâhî kıl bu kaşruñ lutf ide mi sükkânını
Gonca-ı bağ-ı cinân-veş bâ-ṭarâvet pür-şafâ

ya nedür:

1. ya nedür:-dür

Kaside 9

Mısra: **69**

Kelime Tipi: -

Ya nedir.

Neyledüm cānānuma bilmem günāhum ya nedür
Bakmaz oldu rüyıma lutf ile aşlâ ol perî

2. ya nedür:-dür

Kaside 8

Mısra: **61**

Kelime Tipi: -

Peki ya neden?

Luṭfın ümmîd itmeden kaldum cefâsı ya nedür
Pây-mâl eyler beni lâyıḳ mıdur hem-çün türâb

yā rabb:

1. yā rabb:

Kaside 2

Mısra: **133**

Kelime Tipi: -
Ey Rabbim.

Haşre dek zât-ı şerîfî ola yâ Rabb bâkî
Devr ide vefk-i murâdınca bu çarh-i târem

2. yâ rabb:

Kaside 10

Mısra: 29

Kelime Tipi: -
Ey Rabbim.

Yâ Rabb 'ömr ü devlet ü şanın ziyâde kıl
Senden 'ibâdînuñ bu demâdem recâsıdır

3. yâ rabb:

Kıt'a 1

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Ey Rabbim.

Yarın hużûr-ı 'izzetüñe varduğum zamân
Yâ Rabb lutf u fażluñ ile kıl mu'âmele

4. yâ rabb:

Kıt'a 2

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Ey Rabbim.

Bir muvaḥḥid zünübî çok kuluñum
Eyledüm tevbe kıl 'afûv yâ Rabb

yâ rabbenâ:

1. yâ rabbenâ:

Tarih 7

Mısra: 20

Kelime Tipi: -
Ey Rabbimiz.

Dest-i lutfuñla anuñ hıfz it çerâğ-ı devletin
Bâd-ı âfetden biḥaḳḳ-ı enbiyâ yâ Rabbenâ

2. yâ rabbenâ:

Tarih 14

Mısra: 12

Kelime Tipi: -
Ey Rabbimiz.

Eyleyüp ammâ du'âsın dir yine
Kıl ziyâde rahmetin yâ Rabbenâ

yâ rabbî:

1. yâ rabbî:

Gazel 26

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Ey Rabbim.

Göster ol günleri yâ Rabbî rakîbe diye tâ
Ne kadar kemse de Dürrî yine senden yegdür

yâ vâ:

1. yâ vâ:

Mesnevi 3

Mısra: 40

Kelime Tipi: Kalıp İfade
Ya... Ya da.

'Âkıl olan ol yâve sözi dinleye ḥâşâ
Bengî ola yâ mest ola yâ câhil-i rüsvâ

yâbân:

1. yâbâna:-a

Gazel 29

Mısra: 1

Uzak, yabancı el. II rakip.

Şanma yâbâna bakup gayriyle ülfet gözedür
İltifât itmege 'uşşâkına fırsat gözedür

2. yâbâna:-a

Gazel 31

Mısra: 5

Kır, taşra. II uzak.

Atma yâbâna dil-i zâr-ı felâket-zedeysi
Revnaḳ-ı nerd-i muḥabbet güzelüm zâr iledür

3. yâbâna:-a

Gazel 143

Mısra: 2

Yabancı, el.

Şekvâ-yı hicr-i yâruñı nâdâna söyleme
Bîmâr-ı cevriyüm diyü yâbâna söyleme

yâbâna atar:

1. yâbâna atar:-a-ar

Gazel 75

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Değer vermemek II (okçuluk) boşa, karavana atmak.

Çıkarup kış-i vişâlınden atar yâbâna

Tîr-veş pîşüm olursa n'ola efgân-ı firâḳ

yâd evlemedüñ:

1. yâd eylemedüñ:-me, -dî, -ñ

Gazel 14

Mısra: 4

Kelime Tipi: Deyim

Hatırlama, akla getirme, anma, zikretme.

Ey şüh seni Ḥazret-i Ḥaḳḳa şalayum mı ?
Şalduñ beni hicrâna da yâd eylemedüñ hiç

yâd eylerin:

1. yâd eylerin:-r, -in

Gazel 155

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Hatırlamak, anmak.

Gül ruhlarıñla la'lüñi yâd eylerin hemân
Görsem eger ki câm-ı feraḥ-baḣş ile müli

yād itmedi:1. **yād itmedi:**-me, -di**Gazel 152**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Hatırlamak, anmak.

Bir kez beni yād itmedi lutf u kereminden
Yolında fedā eyledüğüm cānı unutdı

yağ:1. **yağarsa:**-ar, -sa**Kaside 11**

Mısra: 14

Yağmak.

O cāy-ı dil-keşe bir damla damlamaz aślā
Nice yağarsa gelür 'aynıyıla öyle hemān

yağmā:1. **yağmāya:**-y, -a**Gazel 88**

Mısra: 7

Zor kullanma suretiyle talan etme.

Mülk-i dilümi eyledi yağmāya teveccüh
Ol gözleri Tātār ile bilmem nic' olur hāl

yağmā itmede:1. **yağmā itmede:**-mede**Gazel 138**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Zor kullanarak ele geçirmek, alıp götürmek.

Durma yağmā itmede 'uşşāk-ı hūnīn-dīdeler
Hak-i pāy-ı yār ey dil tütü'yādur var ısa

yak:1. **yaçalum:**-alum**Gazel 96**

Mısra: 5

Ateşe vermek, acıtmak.

Dil ü cānı yaçalum şem'-i ruḥunla yārūñ
Yanmağa bir iki pervāneyi mu'tād idelüm

2. **yağduñ:**-du, -ñ**Gazel 7**

Mısra: 7

Ateşe vermek, tutuşturmak.

Gerçi yağduñ rüyuma çin-i cebin izhār idüp
Deldi ammā bağrumı ol tığ-i bürrān-ı 'itāb

3. **yağar:**-ar**Kaside 3**

Mısra: 38

Ateşe vermek, tutuşturmak.

Çemende mihr-i ruḥsārın görüp oldı gül-i ḥandān
Yine şimdi çerāğı mihr-i enverden yağar ḡonca

4. **yağup:**-up**Kaside 5**

Mısra: 5

Ateşe vermek, tutuşturmak.

Nār-ı gamuñ yağup dilüme virdi ḥaylī tāb
Teskīn-i sūz için n'ola dīdem dökerse āb

5. **yağsa:**-sa**Tarih 7**

Mısra: 3

Ateşe vermek, tutuşturmak.

Bāğ-ı cennetden n'ola yağsa çerāğı bu maḳām
Gülleri nakış anuñ pejmürde olmaz dā'imā

6. **yağdı:**-dı**Matla 1**

Mısra: 2

Tutuşturmak.

'Aks-i ḥatt-ı yār ile fer virdi sāğar meclise

Yağdı sākī şanki bir şem'-i mu'anber meclise

7. **yağduñ:**-du, -ñ**Gazel 70**

Mısra: 9

Acıtmak.

Cümleten sīnesinūñ dāğını Dürri yağduñ
Eyledi nāvek-i müjgānuña şāhum ehdāf

yaka:1. **yağasın:**-sı, -n**Mesnevi 3**

Mısra: 6

*Elbise boynu, elbisenin boyun geçecek ve buynu
örtecek yeri.*

Ğazileri deryā yüzine cenge gidince
Kāfir yağasın yırtı yağasın işidince

2. **yağañ:**-ñ**Gazel 86**

Mısra: 5

Elbisenin boynu örtecek yeri.

Yağañ dest-i cefā-yı dīlrübā çāk eylemiş ey dil
Açılmış dāğ-ı sineñ hep tıyılmış rāz-ı pinhānuñ

3. **yağasında:**-sı, -n, -da**Mesnevi 3**

Mısra: 7

Yakın.

Kāfir yağasında yakalarlar niçe kāfir
Hiç ol kıyılarda kıyılamaz kıyar anlar

yakala:1. **yakalarlar:**-r, -lar**Mesnevi 3**

Mısra: 7

Ele geçirmek II avlamak.

Kâfir yakasında yakalarlar niçe kâfir
Hiç ol kıyılarda kıyılamaz kıyar anlar

yakasın yırtta:

1. yakasın yırtta:-a

Mesnevi 3

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yaksın açmak, yırtmak. Perişan vaziyette kendinden geçmek.

Ğazileri deryâ yüzine cenge gidince

Kâfir yakasın yırtta yakasın işidine

yakış:

1. yakışmış:-mış

Gazel 89

Mısra: 2

Güzel durmak, iyi gitmek; uygun olmak.

Ruhunuñ şokmış o sultân-ı cemâl üstine gül

Seyr idüñ niçe yakışmış gül-i âl üstine gül

yākūt:

1. yākūt:

Gazel 130

Mısra: 5

Yakut, değerli süs taşı II Sevgilinin dudağı.

Anı yākūt ile sākî-i meclis eyledi tezyîn

Degüldür kaçreler cām-ı şarâb-ı hoş-güvâr üzre

yakuz pınarı:

1. yakuz pınarı:

Mesnevi 1

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Yakuz Pınarı.

Gördüñ mi Yakuz Pınarı reşk-âver her şey

Farkından ururlar çukur uruncaya hey hey

yalan:

1. yalamın:-ın

Mesnevi 3

Mısra: 35

Doğru olmayan, gerçeğe uymayan söz.

Hâcî Hasanun oğlu yalanın tulumudur

Bir doğrica söz söylemek anuñ ölümüdür

yalın ayak:

1. yalın ayak:

Gazel 100

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ayağı yalın; abdal derviş.

Başı kaba yalın ayak abdâlî olurdum

Ĥammâma koyup dilberi 'uryân idebilsem

yalıñuz:

1. yalıñuz:

Gazel 20

Mısra: 7

Yalnız, tek başına.

Deşt-i cünûnda geşt iderin yalıñuz müdâm

Vâdi-i 'aşkda hele şimdi benüm ferîd

2. yalıñuz:

Gazel 33

Mısra: 9

Yalnızca, sadece.

Yalıñuz ben çekmezin yârüñ kemân-ı cevriñi

Anı ey Dürrî-i bî-çâre bütün 'âlem çeker

3. yalıñuz:

Gazel 40

Mısra: 8

Yalnız, sadece.

ÇarĤ-ı sergerdân 'aşkı mihr ü meh âvâresi gibi

Yalıñuz bu dil degül ol şâh-ı dünyâ sendedür

yalvar:

1. yalvar:

Gazel 16

Mısra: 2

Birinden ısrarlı bir biçimde, kendine acındıracak sözlerle, saygılı bir biçimde bir şey istemek.

Pister-i ģamdan halâşuñ ey dil-i bî-mâr güç

Ol şabîb-i cāna yalvar ģayriden tîmâr güç

yalvara gör:

1. yalvara gör:-a

Gazel 42

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yalvarmaya devam etmek.

Güş-i cānānuma girmez dime zārım Dürrî

Sen hemân yalvara gör eyler aña ģâh eşer

yan:

1. yanmağa:-mağ, -a

Gazel 96

Mısra: 6

Yanmak.

Dil ü cāmı yaķalum şem'-i ruhunla yârüñ

Yanmağa bir iki pervāneyi mu'tād idelüm

2. yandı:-dı

Gazel 136

Mısra: 1

Yanmak.

Yandı şem'-i meh-i ģarrā-yı şeb-ārā bu gice

Nūra ģarķ oldu yine 'âlem-i bālā bu gice

3. yanuñda:-uñ, -da

Gazel 4

Mısra: 3

Taraf, yakın.

Giryeden gayrı günāh eylemedüm yanuñda
Yüzi şuyıyla olan bendeñe rahm eyle şehā

4. **yanuñda:-uñ, -da**

Gazel 26

Mısra: 8

Taraf, yakın.

‘Āşıka cevri ü cefā gayrıya luṭf eylersin
Sevmeyenler seni yanuñda sevenden yegdür

5. **yanında:-ı, -n, -da**

Gazel 85

Mısra: 6

Taraf, yakın.

Nihān olur mı hiç urğunluğum müjeñ okına
Yanında var iken ol ğamze gibi ğammāzuñ

6. **yanında:-ı, -n, -da**

Gazel 124

Mısra: 3

Taraf, yakın.

Yokdur yanında farkı rakīb ile ‘āşıkuñ
Bed-ḥāhı bir tutar o perī ḥayr-ḥāh ile

7. **yanında:-ı, -n, -da**

Gazel 125

Mısra: 7

Taraf, yakın.

Yārūñ yanında göz ile düşdi yere yüzü
Rüy-ı rakīb pür-kelef oldu biḥamdihi

8. **yanında:-ı, -n, -da**

Mesnevi 1

Mısra: 98

Taraf, yakın.

Yā anda mı ṭālibleri ol suhte-ġāni
Her birisinin var mı yanında ya civāni

9. **yanuma:-um, -a**

Gazel 16

Mısra: 5

Yan, yakın.

Yanuma gelmez ki feryād u figānum ğüş ide
Ol şeh-i mülk-i cemāle ḥālūmi iḥbār güç

10. **yanuñda:-uñ, -da**

Gazel 126

Mısra: 8

Yan, yakın.

Niçe demdür ser-firāz-ı rezm-ġāh-ı ‘aşkunam
Degmedüm yanuñda şāhum kākülünden bir tele

11. **yanında:-ı, -n, -da**

Gazel 139

Mısra: 3

Yan, yakın.

Rüyı yanında zülfini murğ-ı dil itdi cā
Bülbül gibi idindi mekân gül budāğına

12. **yanında:-ı, -n, -da**

Mesnevi 2

Mısra: 59

Yan, yakın.

Anuñ yanında ğam-ı eşcār-efzūn
Qad-i ğilmān-ı cennet gibi mevzūn

13. **yanında:-ın, -da**

Kaside 7

Mısra: 51

Yan, taraf.

Dürr-i baḥr-i ma’rifetle bir yanında pile-ver
Nik ü bed teşḥişin itmez pır-i ma’tūh-ı zamān

14. **yanında:-ı, -n, -da**

Mesnevi 2

Mısra: 19

-e nazaran.

Çukur yaylak anuñ yanında a’rāf
Bu kavle қа’il olur ehl-i inşāf

15. **yanında:-ı, -n, -da**

Mesnevi 2

Mısra: 94

Yan, civar ll başka bir şeyle kıyaslama.

Birine daḥi Qar oluğı dirler
Yanında lezzet ile telḥ sükker

yan yakıl:

1. **yan yakıl:**

Kaside 12

Mısra: 12

Kelime Tipi: **Deyim**

Yanıp yakılmak ll ağlayıp sızlamak.

Ḥālūñ ol ḥazret-i şāh-ı kereme ‘arz eyle

Yan yakıl micmer-i taḥkika girüp hem-çün ‘ūd

yaña:

1. **yaña:**

Gazel 3

Mısra: 4

Taraf, yön.

İdemez oldum şikāyet kimseye ol şāhdan

Anlaruñ da diñlerüm hep sözleri andan yaña

yañağ:

1. **yañağma:-ı, -n, -a**

Gazel 139

Mısra: 1

Yüzün iki tarafı, yanak.

Kāküllerin şalınca o meh-rū yañağına

Üftāde oldu murğ-ı dil ‘aşkuñ duzağına

2. **yañağma:-ı, -n, -a**

Gazel 140

Mısra: 6

Yüzün iki tarafı, yanak.

Şanmañ küsüf-ı mihr-i cihāndur bedīd olan
Dilber düşürdi zülf-i siyāhın yañağına

yandur:

1. **yandurdi:-dı**

Gazel 116

Mısra: 7

*Yandırmak | 'aşk ateşiyle yakmak, tutuşturmak,
ateşe verivermek.*

Nār-ı 'aşkuñ itdi pür-teb bağırını yandurdi hep
İtmesün cāna gönül çāk-ı giribān neylesün

yangın:

1. **yangınlıgum:-lıg, -um**

Gazel 139

Mısra: 5

Tutkun, düşkün, aşık.

Yangınlıgum bulurdi o meh-pāre kendine
Bir kez bağındı sine-i pür-süz- dāğına

yani:

1. **ya'ni:**

Kaside 5

Mısra: 23

Sözün kıyası.

Ya'ni Şerif Efendi odur şimdi Cem-me'āb
Luftından eyler ol seni elbetde behre-yāb

2. **ya'nī:**

Kaside 9

Mısra: 29

Sözün kıyası.

Ya'nī ol şāh-ı mükerrerem lutf idüp bu 'āleme
İtdi ihsān pür-'adālet yine haşmını

3. **ya'ni:**

Mesnevi 3

Mısra: 31

Sözün kıyası.

Gömgök ola sünbül gibi yüzi gözi ya'ni
Havf eyleye kizb eylemiye bir sözi ya'ni

4. **ya'ni:**

Mesnevi 3

Mısra: 32

Sözün kıyası.

Gömgök ola sünbül gibi yüzi gözi ya'ni
Havf eyleye kizb eylemiye bir sözi ya'ni

5. **ya'nī:**

Tarih 13

Mısra: 3

Yani, şöyle ki.

Sultān-ı mülk-i ma'nā ol pür-kerem ki ya'nī
Hāce Hüseyn Efendi yaptı bu kaşrı muhkem

yañıl:

1. **yañılup:-up**

Gazel 143

Mısra: 5

Yanılmak, şaşırmaq.

Yāre duyurma meylüñi meclisde yañılup
Şabr eyle keyf-i bādeye mestāna söyleme

yap:

1. **yapdı:-dı**

Tarih 8

Mısra: 8

Bina etme.

Şarf idüp nice filoriyi filorī şuyına
Yapdı bu hayruña muhtāc idi el-haqq dünyā

2. **yapdı:-dı**

Tarih 8

Mısra: 14

Bina etme.

Zahmet-i ibn-i sebili işidüp luftından
Yapdı bu hayr-ı laţifi o şeh-i mülk-i şehā

3. **yapdı:-dı**

Tarih 12

Mısra: 1

Bina etme.

Yapdı bu cāy-ı hübi Hāce Hüseyn Efendi
Gāyetle dilkeş oldu tarhın cihān begendi

4. **yapdı:-dı**

Tarih 13

Mısra: 4

Bina etme.

Sultān-ı mülk-i ma'nā ol pür-kerem ki ya'nī
Hāce Hüseyn Efendi yaptı bu kaşrı muhkem

5. **yap:**

Kaside 8

Mısra: 70

Yapmak, onarmak.

Luft idüp sil eşk-i çeşmüm destmāl-i luft ile
Hātır-ı vīrānumı mi'mār-ı ihsānuñla yap

yapıs:

1. **yapışsam:-sa, -m**

Gazel 59

Mısra: 10

Yapışmak; bağlanmak.

Dürriyā şöyle za'if itdi beni kim hicr-i yār
Pāyına yapışsam uçardı benümle bir meges

yār:

1. **yār:**

Gazel 7

Mısra: 5

Sevgili l dost.

Ruĥları olur 'araĥ-rîz âteşin mey görse yâr
Şanki âteşle çıkar berg-i gül-i terden gül-âb

2. yârini:-i, -n, -i

Gazel 9

Mısra: 5

Sevgili l dost.

Öldürem yolda görürsem dirmiş yârini
Kânî ol gün ki olam küşte-i dildâr-ı ğazûb

3. yâri:-i

Gazel 10

Mısra: 4

Sevgili l dost.

Ebruvânun dilberâ lutf eyle berçin eyleme
Lâzım olur ğamzeñe gel eyleme yâri şikest

4. yârûn:-ûñ

Gazel 16

Mısra: 7

Sevgili l dost.

Gördiler sinemde yârûñ tîĝ-i 'aşkı yâresin
Bildiler şimdengerü urĝunluĝum inkâr güç

5. yâr:

Gazel 18

Mısra: 8

Sevgili l dost.

Virmez efkâr-ı ĥazân bülbüle gülşende şafâ
Eylemez hicrûñ iĝen vaşl ile ey yâr feraĥ

6. yâr:

Gazel 18

Mısra: 9

Sevgili l dost.

Yâr ile gülşene çık âb-ı 'izârın seyr it
Nitdigûñ sen de gör ey Dürri-i bîmâr feraĥ

7. yârûn:-ûñ

Gazel 27

Mısra: 9

Sevgili l dost.

'Aceb mi Dürri öperse bezmde yârûñ elin
Miyân-ı meclis-i mestânda merĥabâ çok olur

8. yâr:

Gazel 28

Mısra: 3

Sevgili l dost.

Çıkarup ĥançerini yâr dimiş kaşdum var
Yine bu kaşdı görûñ siz dil-i şeydâya çıkar

9. yâr:

Gazel 31

Mısra: 4

Sevgili l dost.

Vaşl ile ĥürrem iken hicrin añup nâle ider
'Âşıkun ağlaması gülmesi hep yâr iledür

10. yârûn:-ûñ

Gazel 32

Mısra: 9

Sevgili l dost.

Şaĥın küyına yârûñ varma tîĝ-i âhsız Dürri
Varırsañ ĝâfil olma anda çok cây-i ĥaţar vardur

11. yâr:

Gazel 33

Mısra: 1

Sevgili l dost.

Ol raĥîb-i rû-siyeh yâr ile cām-ı Cem çeker
'Âşık-ı bî-çâreler bakup müdâmî ĝam çeker

12. yârûn:-ûñ

Gazel 33

Mısra: 9

Sevgili l dost.

Yalıñuz ben çekmezin yârûñ kemân-ı cevriñi
Anı ey Dürri-i bî-çâre bütün 'âlem çeker

13. yârûn:-ûñ

Gazel 34

Mısra: 1

Sevgili l dost.

Şavlecân-ı 'aşk yârûñ zülf-i 'anber-büyıdur
Şaĥn-ı miĥnetde ser-i 'uşşâĥ anuñ güyüdur

14. yâr:

Gazel 36

Mısra: 7

Sevgili l dost.

Dili söyletseñ eger yâr der yâr işidür
Diñleseñ cām-ı mey-i nâbı çemende söyler

15. yâr:

Gazel 36

Mısra: 7

Sevgili l dost.

Dili söyletseñ eger yâr der yâr işidür
Diñleseñ cām-ı mey-i nâbı çemende söyler

16. yârdür:-dür

Gazel 37

Mısra: 3

Sevgili l dost.

Bilmez miyin ben anı ne hercâyî yârdür
Dâm-ı niyâza uğramaz âhü degül midür

17. yâre:-e

Gazel 39

Mısra: 1

Sevgili l dost.

Bana rahm eylesün derseñ o yâre derd-i dil göster
Ten-i zerd ü nizârûñ üzre açup şerha dil üzre göster

18. yâr:

Gazel 43

Mısra: 7

Sevgili l dost.

Seher vardum baña rahm itmedi yâr
Süzülmüş gözleri mahmûra beñzer

19. yârûñ:-üñ

Gazel 44

Mısra: 11

Sevgili l dost.

Âhen-i kalbini nerm itmege yârûñ Dürri
Âteş-i âh-güdâzında pülâd ister

20. yâr:

Gazel 47

Mısra: 1

Sevgili l dost.

Gözine sürme çeküp âfet-i cân oldu o yâr
Ėamzesi tîğine zağ urdı şaķın ey dil-i zâr

21. yâr:

Gazel 48

Mısra: 1

Sevgili l dost.

Mihri gördükde hemân hâtıruma yâr gelür
Gözime girye gelür cân u dile zâr gelür

22. yâri:-i

Gazel 52

Mısra: 5

Sevgili l dost.

Şanma kim âh iderüz yâri raķib ile görüp
Merd-i 'aşķız aña şemşir-i Ėamiyyet çekertüz

23. yâr:

Gazel 57

Mısra: 2

Sevgili l dost.

Gönül ki kendüye bir Ėam-güsâr arar bulmaz
Beyâna sırr-ı Ėam-ı 'aşķ-ı yâr arar bulmaz

24. yârdan:-dan

Gazel 61

Mısra: 5

Sevgili l dost.

İltifât añla cefâ gördükçe ey dil yârdan
Luţf u iğsânı o şâhuñ 'âşıkâ düşünâm imiş

25. yârûñ:-üñ

Gazel 75

Mısra: 3

Sevgili l dost.

Ka'be-i vaşlını yârûñ ne 'aceb görmez isem
Baña göz dikenidür Ėâr-ı muğaylân-ı firâķ

26. yâr:

Gazel 85

Mısra: 3

Sevgili l dost.

Açıķdan itme şaķın yâr ile mu'âmeleñi
Sev anı cân u gönülden duyulmasun râzuñ

27. yâr:

Gazel 85

Mısra: 11

Sevgili l dost.

Şikeste-Ėâţır ider miydi Dürriyâ seni yâr
Başuñda olmasa böyle eğer senüñ yazuñ

28. yâr:

Gazel 89

Mısra: 6

Sevgili l dost.

Pertev-i mihr-i melâğat pîşine düşmiş anuñ
Yâr şanma şoķınur kırmızı şâl üstine gül

29. yâr:

Gazel 89

Mısra: 9

Sevgili l dost.

Seyr-i bâğa gele şâyed diyü ey Dürri yâr
Dâ'imâ yola baķar çıķdı nihâl üstine gül

30. yârûñ:-üñ

Gazel 96

Mısra: 5

Sevgili l dost.

Dil ü cânı yaķalum şem'-i ruğunla yârûñ
Yanmağa bir iki pervâneyi mu'tâd idelüm

31. yârûñ:-üñ

Gazel 97

Mısra: 11

Sevgili l dost.

Bu selâsetle görüp vaşf-ı ruğunda yârûñ
Dürriyâ ben senüñ eş'âruña mâ'il oldum

32. yârûñ:-üñ

Gazel 99

Mısra: 3

Sevgili l dost.

Sâğar-ı luţfın görüp yârûñ şafâ sürdüñ bugün
Semm-i Ėam nüş eyledi ağyâr sersemdür bu dem

33. yâr:

Gazel 104

Mısra: 1

Sevgili l dost.

Dil-i âteş-gedeme uğrasa yâr
Nâr-ı pür-süz gibi esmez idi böyle vağım

34. **yäre:-e**

Gazel 121

Mısra: 5

Sevgili l dost.

Bezm-i meyde yäre yanmaz hâlini şanmañ dimez
Câm dolsun 'üd gelsün pür-humâr olsun dirin

35. **yâr:**

Gazel 123

Mısra: 7

Sevgili l dost.

Ey gönül dām-ı niyâz ile şikâr olmaz o yâr
Aña çok himmet gerekdür ol hümâ girmez ele

36. **yârûñ:-üñ**

Gazel 125

Mısra: 2

Sevgili l dost.

Tîr-i murâd ber-hedef oldu bihamdihi
Yârûñ cefâsı ber-ţaraf oldu bihamdihi

37. **yârûñ:-üñ**

Gazel 125

Mısra: 7

Sevgili l dost.

Yârûñ yanında göz ile düşdi yere yüzü
Rûy-ı rakîb pür-kelef oldu bihamdihi

38. **yâri:-i**

Gazel 129

Mısra: 8

Sevgili l dost.

Hâneñe çağırma gel zâğ rakîbi müdâm
Çağırırsañ dilber ü yâri çağır gâh gâh

39. **yâr:**

Gazel 132

Mısra: 9

Sevgili l dost.

Pendümi dinlemez ol yâr benüm ey Dürri
Güşına almaz eger la'l-i Bedeşşân olsa

40. **yâri:-i**

Gazel 133

Mısra: 7

Sevgili l dost.

Yolda gördüm yâri almış gamzesi tığın ele
Seyre çıkmış şanki bir cellâddur hünkâr ile

41. **yârûñ:-üñ**

Gazel 137

Mısra: 9

Sevgili l dost.

Görinür şeh-per-i zülfi ile yârûñ Dürri
Dehen-i gonca-veşi tûṭi-i gûyâ gözüme

42. **yâr:**

Gazel 140

Mısra: 11

Sevgili l dost.

Dürriye iltifât ideli gülsitânda yâr
Gül-deste-i şafâsı şığışmaz kucağına

43. **yârûñ:-üñ**

Gazel 140

Mısra: 1

Sevgili l dost.

Yârûñ başınca 'âşık-ı şeydâ bu çağına
Dîvâne oldu kendini urdı buçağına

44. **yäre:-e**

Gazel 143

Mısra: 5

Sevgili l dost.

Yäre duyurma meylüñi meclisde yañılup
Şabr eyle keyf-i bâdeye mestâna söyleme

45. **yârûñ:-üñ**

Gazel 144

Mısra: 9

Sevgili l dost.

O yârûñ olalı meftûnı lutfın görmedüm gitdi
Hemân beyhûde Dürri 'âşık-ı zâr olduğum kaldı

46. **yâr:**

Gazel 151

Mısra: 6

Sevgili l dost.

Görmüş misün 'âlemde nazîrin diye ey dil
Ol yâr 'aceb dilber-i pâkîze degül mi

47. **yâr:**

Gazel 155

Mısra: 7

Sevgili l dost.

Başumda dâğ-ı tâzemi gördükde yâr didi
Açılmış ince bâğ-ı maḥabbet karanfüli

48. **yârûñ:-üñ**

Gazel 155

Mısra: 10

Sevgili l dost.

Kim zabt iderdi bu dil-i dîvâneñi eger
Ey Dürri yârûñ olmasa zencîr-i kâküli

49. **yârimûñ:-im, -üñ**

Gazel 156

Mısra: 1

Sevgili l dost.

Yârimûñ düşmüş ruḥ-ı gül-ğünına kâkülleri
Gülsitân-ı hüsnuñ açılmış yine sünbülleri

50. **yäre:-e**

Gazel 157

Mısra: 3

Sevgili l dost.

Yäre takrîr itmege hâl-i dil-i nâ-şādumı
Her bün-i müy-ı vücūdum fem olaydı kâşkî

51. **yäri:-i**

Gazel 158

Mısra: 1

Sevgili l dost.

Göre ey dil elinde sāgar-ı billür ile yäri
'Āceb cem' eylemiş mihr ü hilâli bir yere Bārî

52. **yärüñ:-üñ**

Gazel 163

Mısra: 9

Sevgili l dost.

O yärüñ eyledi dendāni vaşfını Dürri
Bu nazmı anuñ için böyle pür-le'al oldu

53. **yäre:-e**

Gazel 165

Mısra: 6

Sevgili l dost.

Hevâ-yı 'aşkı başumda hayâl-i zülfi çeşmümde
O yäre dil virelden görmedüm hiç rüz-ı firûzı

54. **yârdan:-dan**

Kaside 1

Mısra: 50

Sevgili l dost.

Kimsenüñ kimseye dokunmağa cânı yokdur
Yârdan 'aşkına varısa ise tîr-i müjgân

55. **yâr:**

Kaside 2

Mısra: 93

Sevgili l dost.

Hâşılı yâr cefâsı baña te'sîr itdi
Dest-i ğamda kad-i hamgeştem olupdur hâtem

56. **yâr:**

Kaside 8

Mısra: 51

Sevgili l dost.

Ruğları olur 'arâk-rîz âteşin mey görse yâr
Şanki ateşle çıkar berg-i gül-i terden gül-âb

57. **yâr:**

Kaside 10

Mısra: 5

Sevgili l dost.

Tavşîf idince la'lini öpdürdi baña yâr
Luţf eyleyüp didi ki bu ağız kirâsıdır

58. **yâr:**

Mesnevi 1

Mısra: 33

Sevgili l dost.

Yâ Pîr Muhammed Çelebi anda mı ey yâr
Her lahza ola 'âtîfet-i haqq ile dil-şād

59. **yäre:-e**

Gazel 37

Mısra: 11

Sevgili l dost.

Cânlar fedâ şu yäre ki 'uşşâkına diye
Al istediğün işte şu pehlû degül midür

60. **yärüñ:-üñ**

Gazel 38

Mısra: 6

Sevgili l dost.

Rast geldüm yine giryân u bürehne ser ü pâ
Ka'be-i küyunı yärüñ dil-i nālân dolaşır

61. **yärüñ:-üñ**

Gazel 92

Mısra: 5

Sevgili l dost.

Gördiler mescidde yärüñ kâmet-i bālâsını
Tutdı dehri na're-i Allāhu ekber ey gönül

62. **yärüñ:-üñ**

Gazel 145

Mısra: 7

Sevgili l dost.

Yärüñ o gümüşt gerdenini sen niye şorduñ
Bölünsün kıya ey dil buralar hiç şorılır mu

63. **yârsız:-sız**

Gazel 68

Mısra: 4

Sevgili, dost.

Hayflar bezm-i ğam içre çekilen bādemüze
Yârsız gördüğümüz meclis ile cāma dirîğ

64. **yärüñ:-uñ**

Gazel 68

Mısra: 9

Dost, sevgili.

Ser nedür kim yolına vireyüm ey dil yärüñ
Cānumı eylemezsin ben o gül-endāma dirîğ

65. **yâr:**

Gazel 68

Mısra: 11

(Far.) Sevgili; dost.

'İşveler itdi açup sine-i sîminini yâr
Dürriyi yine düşürdi tāmâ'-ı hāma dirîğ

66. **yäre:-e**

Gazel 27

Mısra: 5

Sevgili.

Raķibe mihrüñ işitdüm ü nice yäre didi
İnanma âdeme dünyâda iftirâ çok olur

67. **yäre:-e**

Gazel 105

Mısra: 1

Sevgili.

Cefâ-kâr olduĝın bilsem dili yäre düşürmezdüm
Bu deñlü bi-vefâluñ ben o dildâra düşürmezdüm

yâr ola:

1. **yâr ola:-a**

Gazel 98

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim**

Nasip olmak.

Sevdüm o cefâ-kârı vefâdâr ola dirdüm
Terk ide cefâsını baña yâr ola dirdüm

yârân:

1. **yârân:**

Gazel 41

Mısra: 16

Dostlar.

Vaşf-ı dilberde yine tarḥ ile bir nâzik gazel
Hep nazîre itmege ey Dürri yârân muntazır

2. **yârân:**

Gazel 123

Mısra: 11

Dostlar.

Yazdı yârân şafḥa-i câna görüp bu şi'rüñi
Didiler kim böyle tuḥfe Dürriyâ girmez ele

3. **yârâna:-a**

Mesnevi 3

Mısra: 18

Dostlar.

Aĝalarına 'ışķ-ı firâvânumı 'arz it
Yârâna selâm-ı dil-i nâlânımı 'arz it

4. **yârâna:-a**

Mesnevi 4

Mısra: 1

Dostlar.

Müjde vir bād-ı şabâ yârâna olsun şād-mân
Maḥv ider dilden ĝamı yaylaķ-ı Karlık bî-ĝümân

5. **yârânuñ:-uñ**

Tarih 14

Mısra: 1

Dostlar.

Terk idüp yârânuñ ey kân-ı 'atâ
Âḥirü'l-emr eyledüñ 'azm-i beķâ

6. **yârâna:-a**

Mesnevi 1

Mısra: 129

Arkadaşlar, dostlar.

Yârâna selâm-ı dil-i nâlânımı 'arz it
Anlara olan 'ışķ-ı firâvânumı 'arz it

7. **yârân:**

Gazel 112

Mısra: 12

Dostlar II sevgililer.

Nevbahâr oldı güzellendi cihân ey Dürri
Cânib-i ĝülşene şimdengirü yârân yürisün

8. **yârâna:-a**

Mesnevi 1

Mısra: 119

Dost, arkadaş, sevgili.

Luṭf itdi mi yârâna yine ḥazret-i Ḥâlîķ
Dutuldı mı Aķçayda firâvân alabalıķ

9. **yârânı:-ı**

Mesnevi 1

Mısra: 91

Arkadaş, dost; sevgili.

Yâ 'Abdi Ğa itmedi mi yârânı ziyâret
Her birisinüñ meclisine verdi mi lezzet

10. **yârân:**

Mesnevi 1

Mısra: 70

Arkadaş, dost.

Ey bād-ı şabâ ide mi şorduñ mı Receb Beg
Yârân ile şöḥbetde mi gördüñ mi Receb Beg

11. **yârân:**

Gazel 146

Mısra: 9

Dostlar II şairler.

Dürriyâ şi'rüñ görüp yârân pesend idüp didi
Şi'ri tarzı muḥteşemmiş böyle bilmezdüm seni

12. **yârân:**

Gazel 145

Mısra: 9

Dostlar!.

Yârân sirişķ-eĝen iken ebr-i ĝam-ı 'aşķ
Hiç cüy-ı dil-i Dürri-i şeydâ durılır mu

yârân u muşâhib:

1. **yârân u muşâhib:**

Kaside 1

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

Dost, arkadaş.

Bîm-i 'adliyle cihân fitneden âsûde yine
Gûsfendân ile yârân u muşâhib gûrgân

yaraşur:

1. yaraşur:

Kaside 8

Mısra: 27

Layık, uygun, değer.

Ol süvâr-ı merd-i meydân-ı hüner kim yaraşur
Olsa gerd-i pâ-yı esbi kuhl-i çeşm-i şeyh ü şâb

yâre:

1. yâresin:-si, -n

Gazel 16

Mısra: 7

Yara, silahla açılmış yara.

Gördiler sinemde yârûñ tîğ-i 'aşkı yâresin
Bildiler şimdengerü urgunluğum inkâr güç

2. yâreler:-ler

Gazel 24

Mısra: 7

Yara.

Sinemde 'aşk ile açılan kanlı yâreler
Gûlzâr-ı gamda hâşiyet-i erguvân virür

3. yaremi:-m, -i

Gazel 94

Mısra: 3

Yara.

Seyr eyle sinem üzre benüm kanlı yaremi
Oldı şükufte 'aşkuñ ile erguvân-ı gam

4. yâreler:-ler

Gazel 131

Mısra: 3

Yara.

Çok kanlı yâreler açayın sinem üstine
Gûlzâr-ı gamda göstereyin erguvân yine

5. yâre:

Gazel 141

Mısra: 2

Yara.

Yokdur hisâb 'aşk ile cisminde yâreye
'Âşık umar ki yâre ile yâre yâreye

6. yâreye:-y, -e

Gazel 141

Mısra: 1

Yara.

Yokdur hisâb 'aşk ile cisminde yâreye
'Âşık umar ki yâre ile yâre yâreye

7. yâreñ:-ñ

Gazel 35

Mısra: 9

Yara (âşığın gönül yarası).

Erguvân mı kanlı yâreñ dağ-ı sineñ gül mi yâ
Dem-be-dem feryâd ider Dürri dilûñ bûlbûl midür

yâre yâreye:

1. yâre yâreye:

Gazel 141

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yakın, yan yana.

Yokdur hisâb 'aşk ile cisminde yâreye
'Âşık umar ki yâre ile yâre yâreye

yâr-i besîm:

1. yâr-i besîm:

Gazel 104

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Güler yüzlü sevgili.

Dil-i hâlûmi benüm tâb-ı temûz-ı 'aşkuñ

Baht u taht eyledi şimdi yine ey yâr-i besîm

yâr-i cefâ-pîşeye:

1. yâr-i cefâ-pîşeye:-ye

Gazel 103

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Zalim, acımasız sevgili.

Bir yâr-i cefâ-pîşeye düşdi gönülüm

Rahm itmedi aşlâ bu kadar zâr oldum

yâr-i ğazabnâküm:

1. yâr-i ğazabnâküm:-üm

Gazel 19

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Öfkeli sevgili.

Küşte-i şimşîr-i nâz itmek diler 'âşıkları

Giymiş ol yâr-i ğazabnâküm bugün esbâb sürh

yâr-i ğazûb:

1. yâr-i ğazûb:

Gazel 9

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Öfkeli sevgili.

Bilmedi urgunluğumu pâre-i sinem gördi

Yine Dürri baña rahm itmedi ol yâr-i ğazûb

yâr-i kadîmdür:

1. yâr-i kadîmdür:-dür

Gazel 122

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Eski dost, sevgili.

'Aceb degül iki yâr-ı kadîmdür anlar
Dönerse cân ile baş ile sāgar üzre sebû

yâr-i maḥcûbuñ:

1. yâr-i maḥcûbuñ:-uñ

Gazel 34

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Utangaç sevgili.

Tâb-ı hışmında beni şanmañ görünce derleri
Yâr-i maḥcûbuñ 'araḫ-nâk olmaḫ ekser hûyudur

yâr-ı münâsib:

1. yâr-ı münâsib:

Gazel 128

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Uygun, beğenilen sevgili.

Dünyâ ğamını çekme bulup yâr-ı münâsib
Bir kûşeye var sāgar ile def'-i ğam eyle

yâr-ı perî-peyker:

1. yâr-ı perî-peyker:

Gazel 101

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Peri yüzlü sevgili.

Ey yâr-ı perî-peyker zülfüñ ne 'aceb ejder
Biñ 'âşıkı maḥv eyler ursaydı eger bir dem

yâr-ı pür-cefâsın:

1. yâr-ı pür-cefâsın:-sı, -n

Gazel 115

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Çok fazla cefa eden sevgili.

Ḥâk-i pâyüñde ğubâr olmaḫ gerek Dürri gibi
Büse-i dâmân-ı yâr-ı pür-cefâsın isteyen

yâr-i şehbâzuñ:

1. yâr-i şehbâzuñ:-uñ

Gazel 85

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Doğan kuşu (gibi gösterişli) sevgili.

Ne ğam cihânda saña şayd-ı murğ-ı 'aşḫ itmek
Senüñ koluñda iken böyle yâr-i şehbâzuñ

yâr-ı serv-kâmet:

1. yâr-ı serv-kâmet:

Gazel 46

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Servi boylu sevgili.

Dürriyâ medhûş olup şanur kıyâmet kopdı ḫalk
Ḥânesinden her muḫsin yâr-ı serv -kâmet ḫopar

yâr-i sîm-ber:

1. yâr-i sîm-ber:

Gazel 32

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gümüş göğüslü sevgili. (beyazlık bağlamında).

Dime ancak melâḫatde o yâr-i sîm-ber vardur
Göreydüñ ey dil-i şeydâ bu 'âlemde neler vardur

yâr-ı şîrîn-kâr:

1. yâr-ı şîrîn-kâr:

Gazel 113

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Tatlı işli, işi güzel.

Raḫîbi ḫâtır-ı Dürri için urmuşsun işitdüm
Güzel itdüñ elüñ ey yâr-ı şîrîn-kâr var olsun

yâr-ı sitem-kâr:

1. yâr-ı sitem-kâr:

Gazel 88

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sitem, zulüm eden sevgili.

Ol yâr-ı sitem-kâr ile bilmem nic'olur ḫâl
Ol ğamzesi ḫûn-ḫâr ile bilmem nic'olur ḫâl

yâr-i 'uşşâka:

1. yâr-i 'uşşâka:-a

Kaside 9

Mısra: 75

Kelime Tipi: -

Âşıkların sevgilisi, sevgili.

Tâli'üm gör kim eger bir yâr-i 'uşşâka ki ben
Mübtelâ olsam olur biñ 'âşık-ı efsûn-geri

yarın:

1. yarın:

Kıt'a 1

Mısra: 3

Sonraki günde veya günlerde, gelecek zamanda.

Yarın ḫuzûr-ı 'izzetüñe varduğum zamân
Yâ Rabb luṭf u faḫluñ ile kıl mu'âmele

2. yarın:

Gazel 106

Mısra: 2

Ertesi gün.

Yine ḫırâma çıkarmış o kâmeti mevzûn
Kıyâmeti göresin yârin ey dil-i maḫzûn

yas:

1. yasını:-ı, -n, -ı

Kaside 2

Mısra: **96**
Gözyaşı.

Beni güldürmedi hiç bu felek-i bî-inşâf
Ġam-ı hırmân ile itdi gözümün yaşını yemm

2. yaşını: -ın
Gazel 66
Mısra: **9**
Gözyaşı.

Ben gözüm yaşını deryâ eyledüm gelsün hemân
Seyr-i deryâdan iderse Dürriyâ dildâr hâz

3. yaşını: -ın, -ı
Gazel 45
Mısra: **9**
Gözyaşı.

Yaşını durma gözümden geçirür ey Dürri
Cüy-ı eşk ile gönül def-i ğam eyler mi şanur

vasağ:

1. yasağa: -a
Gazel 5
Mısra: **6**
Yasak II engel.
Öperüz la'lüñü şimdengerü haţtuñ geldi
Kim bakar vaqt-i bahâr oldı yasağa cânâ

2. yasağına: -ı, -n, -a
Gazel 139
Mısra: **8**
Yapılmaması istenmiş olan, yasaklanmış.
İrdi haţtuñ lebüñ öperüz nev-bahârda
Cânâ bakar mı kimse şarâbuñ yasağına

yâsemen:

1. yâsemeni: -i
Kaside 4
Mısra: **29**
Bu isim ile maruf hoş kokulu çiçek.

Bahâr yâsemeni şanki 'aşk-ı bî-cândur
Ki şarmaşur qadine serv-i serkeşüñ muhkem

yaşlar:

1. yaşlarını: -ı, -n, -ı
Kaside 4
Mısra: **56**
Gözyaşı.

Olup medâyiñüñi yazmada senüñ 'âciz
Revân ider gözünüñ kanlı yaşlarını qalem

yatır:

1. yatır: -ı, -n, -ı
Gazel 164
Mısra: **6**
Yatırmak, yatmasını sağlamak.
Cân-ı zârı aınmaduñ bir kez şarâb-ı vaşl ile
Pister-i miñnetde derd-i hicr ile yatır dañi

yâve:

1. yâve: -ı, -n, -ı
Mesnevi 3
Mısra: **39**
Boş lakırdı, abes söz.
'Âkil olan ol yâve sözi diñleye hâşâ
Bengî ola yâ mest ola yâ câhil-i rüsvâ

yâver-i mülk-i tatar:

1. yâver-i mülk-i tatar: -ı, -n, -ı
Tarih 3
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Tatar ülkesinin yardımcısı.
Dâver-i dâr u tebâr yâver-i mülk-i Tatar
Pâdişeh-i cem-vaqâr Rüstem-i heybet-fezây

yav:

1. yaya: -a
Gazel 94

Mısra: **5**

Ok atma aracı. II Sevgilinin kaşı.
Urgun mısun benüm gibi ol kaşı yaya
Sineñde şerhalarındur ey nâtüvân-ı ğam

2. yay: -ı, -n, -ı
Tarih 3
Mısra: **8**
Ok atma aracı.

Sâm u Tehemten-reviş Zâl ü Nerimân-meniş
Çarha virür zelzele destine ger alsa yay

3. yayını: -ı, -n, -ı
Kaside 6
Mısra: **38**
Yay, ok atma aracı.

Nigeh-i hışm ile Rüyine nigâh itseñ eger
Heybetüñden düşürür yayını elden Rüstem

yavlağ:

1. yaylağ: -ı, -n, -ı
Mesnevi 2
Mısra: **17**
Yazın gidilen havası serin olan yüksek yer.
Cinân olsa 'aceb midür bu yaylağ
Gören de görmeyen de cümle müştâk

2. yaylağdan: -dan
Mesnevi 2
Mısra: **13**
Yazın gidilen havası serin olan yüksek yer.
Garağ yaylağdan âb u hevâdur
Dimiş gerçi bir ihbatı binâdur

3. yaylağ: -ı, -n, -ı
Mesnevi 2
Mısra: **127**
Yazı geçirmeye mahsus yüksek yer, yayla.

Bu yaylak içre şular daği çokdur
Cemî'sin vaşfa lākin tāb yokdur

4. **yaylağa:-a**

Mesnevi 1

Mısra: **111**

Otlı yer, çimli alan, otluk.

Yaylağa nice çıkdı 'aceb ol kıca eşekle
Var ise anı besledi arpayla kepekle

5. **yaylağa:-a**

Mesnevi 1

Mısra: **128**

Otlı yer, çimli alan, otluk.

Ey bād-ı şabā Ḥazret-i Allāhı severseñ
Ol cāy-ı ferāḥ-baḥşa o yaylağa giderseñ

6. **yaylağı:-ı**

Mesnevi 1

Mısra: **5**

Otlı yer, çimli alan, otluk.

Gördüñ mi o yaylağı niçe rūḥ-fezādur
Her küşesi cennet gibi bir cāy-ı safādur

7. **yaylağımuz:-ımu**

Mesnevi 1

Mısra: **10**

Otlı yer, çimli alan, otluk.

Ta'tīr-i dimāğ itmede mi müşğ-feşān mı
Yaylağımuz ey bād-ı şabā 'ayn-ı cinān mı

8. **yaylağımuza:-ımu**, -a

Mesnevi 1

Mısra: **4**

Otlı yer, çimli alan, otluk.

Her nefḥa-i cān-baḥşuñ olup nefḥa-i 'anber
Yaylağımuza uğraduğñ oldu muḳarrer

yaylak-ı cihān:

1. **yaylak-ı cihān:**

Mesnevi 4

Mısra: **14**

Kelime Tipi: -

Dünya yaylası.

Kanı bir seyyāḥ-ı 'ālem gördi mi gelsün disün
Āb-ı kevşer ḥāk-ı 'anber böyle yaylak-ı cihān

yaylak-ı gümülçineye:

1. **yaylak-ı gümülçineye:-ye**

Mesnevi 1

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

Gümülçine Yaylağı.

Ey bād nedür sende bu büy-ı feraḥ-efzā
Yaylak-ı Gümülçineye mi uğraduñ āyā

yaylak-ı karlık:

1. **yaylak-ı karlık:**

Mesnevi 2

Mısra: **7**

Kelime Tipi: -

Karlık Yaylası.

Dinür yaylak-ı Karlık ol mekāna
Anuñ her küşesi beñzer cināna

2. **yaylak-ı karlık:**

Mesnevi 4

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

Karlık Yaylası.

Müjde vir bād-ı şabā yārāna olsun şād-mān
Maḥv ider dilden gamı yaylak-ı Karlık bī-gümān

3. **yaylak-ı karlık:**

Mesnevi 4

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Karlık Yaylası.

Gerçi erbāb-ı ḥıred Yaylak-ı Karlık kımuş ad
Vechi var ismi k'ola bağ-ı behişt-i 'āşıkān

yaylak-ı 'alā:

1. **yaylak-ı 'alā:**

Mesnevi 2

Mısra: **1**

Kelime Tipi: -

En yüksek yayla.

Te'alallāh zihī yaylak-ı 'alā

Mekān-ı pür-şafā vü cennet-asā

yaz:

1. **yaz:**

Gazel 4

Mısra: **9**

Kaleme almak.

Dürri-i bendeñi de defter-i 'uşşākuña yaz
Mübtelādur kıanı çokdan o belā-keş de sana

2. **yazarsam:-ar, -sa, -m**

Gazel 19

Mısra: **7**

Kaleme almak.

Ḥün-ı eşk ile yazarsam nāme-i hicrān-ı dil
Çekmez ol kıayd-ı murād olsa eger nā-yāb sürḥ

3. **yazdı:-dı**

Gazel 123

Mısra: **11**

Kaleme almak.

Yazdı yārān şafḥa-i cāna görüp bu şi'rüñi
Didiler kim böyle tuḥfe Dürriyā girmez ele

4. **yazmada:-ma, -da**

Kaside 4

Mısra: **55**

Kaleme almak.

Olup medāyihūni yazmada senūn 'āciz
Revān ider gözintūn kanlı yaşlarını kalem

5. **yazmadı:-ma, -dı**

Gazel 107

Mısra: 9

Yazmak.

Yazmadı defter-i 'uşşāka diyü çekme elem
Dürriyā gönlünü şād eyle ki ser-deftersin

6. **yazarsa:-ar, -sa**

Gazel 111

Mısra: 9

Yazmak.

'Aceb mi hāme-i Dürri yazarsa vaşf-ı lebūn
Bu kār-ı vüṣ'at ile der ki çüb-ı kând olayın

7. **yazayın:-ayın**

Kaside 2

Mısra: 27

Yazmak.

Yazayın medhini bir fāzıl-ı devrānuñ kim
Görmeye mişlini 'ömrinde bu çeşm-i 'ālem

8. **yazarken:-ar, -ken**

Gazel 96

Mısra: 7

Yazmak.

Vaşf-ı cānānı yazarken dükenür ise midād
Merdüm-ı dīdemüzi hāl idüp imdād idelim

yaz u kış:

1. **yaz u kış:**

Gazel 156

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yaz kış, her mevsim, durmadan.

Vaşl u hicrinde fiğān itse 'aceb mi cān u dil
Bāğ-ı 'aşkuñ yaz u kış feryād ider bülbülleri

yazıl:

1. **yazılmış:-mış**

Gazel 56

Mısra: 5

Yazılmak (Allah'ın emri).

Tāb-ı hürşid-i melāhatle yazılmış cānā

Dehenūn gibi senūn mīve-i dil-hāh olmaz

yazu:

1. **yazuñ:-ñ**

Gazel 85

Mısra: 12

Yazı II kader.

Şikeste-hātır ider miydi Dürriyā seni yār

Başuñda olmasa böyle eger senūn yazuñ

ye:

1. **yenilen:-n, -il, -en**

Gazel 22

Mısra: 4

Yemek.

Qanumı çokdan içerdı o cefākār amma

İçilen bāde-i nābı yenilen nānı añar

veg:

1. **yegdür:-dür**

Gazel 162

Mısra: 6

Üstün.

Mülk-i dünyāya değışmem küyuñı şāhum senūn

Dehre sultān olmadan yegdür kapuñ der-bānlığı

2. **yegdür:-dür**

Gazel 26

Mısra: 1

Daha iyi, daha üstün.

Nefha-ı kāküli kim bñy-ı semenden yegdür

Qad-i bālāsı dañı serv-i çemenden yegdür

3. **yegdür:-dür**

Gazel 26

Mısra: 2

Daha iyi, daha üstün.

Nefha-ı kāküli kim bñy-ı semenden yegdür

Qad-i bālāsı dañı serv-i çemenden yegdür

4. **yegdür:-dür**

Gazel 26

Mısra: 4

Daha iyi, daha üstün.

Reşk ider zñlf-i semen-būsına misk-i Tātār

Dīdesi dīde-i āhū-yi Hotenden yegdür

5. **yegdür:-dür**

Gazel 26

Mısra: 6

Daha iyi, daha üstün.

Hür-ı cennet o perinūn yüzini görse eger

Şübhesiz derdi bu her vechile benden yegdür

6. **yegdür:-dür**

Gazel 26

Mısra: 8

Daha iyi, daha üstün.

'Āşıkā cevır ü cefā gayrıya lutf eylersin

Sevmeyenler seni yanuñda sevenden yegdür

7. **yegdür:-dür**

Gazel 26

Mısra: 10

Daha iyi, daha üstün.

Göster ol günleri yā Rabbı rāķibe diye tā

Ne kadar kemse de Dürri yine senden yegdür

yegāne-i fuṣalā:

1. **yegâne-i fuṣalâ:****Kaside 4**Mısra: **44**

Kelime Tipi: -

Erdemli kişilerin biriciği.

Güzide-i küremâ hâ'iz-i 'ulûm-ı takî

Yegâne-i fuṣalâ dâver-i hüceste-ḳadem

yegâne-i 'ulemâya:1. **yegâne-i 'ulemâya:** -y, -a**Kaside 5**Mısra: **22**

Kelime Tipi: -

Alimlerin biriciği.

Ey dil cihânda çekmeyeyin dirseñ ıztırâb

Var ol yegâne-i 'ulemâya ḳıl intisâb

vek:1. **yek:****Kaside 2**Mısra: **78***Bir, tek.*

Gülşen-i devlet ü iḳbâlûñe girdüm nice kez

İtmedüm râyiḫa-yı yek gül-i iḫsânını şemm

2. **yek:****Kaside 6**Mısra: **6***Bir, tek.*

Ḥabbezâ ḫil'at-ı zibâ ki ḫarâc-ı Rûmuñ

Olmaya kıymet-i yek riştesi ey şâh-ı kerem

veksân:1. **yeksândur:** -dur**Gazel 1**Mısra: **8***Eşit, denk.*

Şöyle mest oldu ki dil cām-ı mey-i 'aşkuñla

Şimdi yeksândur aña zevḳ ü vefâ derd ü cefâ

yeksân ola:1. **yeksân ola:** -a**Gazel 118**Mısra: **8**

Kelime Tipi: -

Yerle bir olmak ; toprak olmak.

Ḳo gitsün ehl-i cāh imrenme dîbālî bu dünyâdur

Nemed-puş ile anlar cümleten yeksân ola bir gün

yeksân tutma:1. **yeksân tutma:** -ma**Kaside 9**Mısra: **89**

Kelime Tipi: -

Bir tutmak, aynı saymak.

Tutma yeksân bende-i dergāhuña aḡyâr ile

Bir tutulmuş zāḡ ile lâyıḳ mıdur kebk-i deri

vek-târ:1. **yek-târın:** -ın**Kaside 9**Mısra: **13***(zülḫûn) bir teli.*

Büy-ı yek-târın bir hemân şemm eyleyüp ol kakülûñ

Beste itdi bîmârinı Çîn ü Ḥoten sūdâ-geri

vele virdi:1. **yele virdi:** -di**Gazel 126**Mısra: **12**Kelime Tipi: **Deyim***Heba etmek, boşa harcamak, savurmak.*

Olalı Dürrî hevâ-yı zülḫûñüñ âlüftesi

Ḥırmen-i şabr u ḳarâruñ virdi ser-tâ-pâ yele

velten:1. **yeltendi:** -di**Mesnevi 3**Mısra: **53***Niyetlenmek.*

Kem nesneye yeltendi hele tâzeliginde

Şimdiden anuñ kızb ü 'arâz pirliginde

yem:1. **yemdür:** -dür**Gazel 71**Mısra: **1***Deniz.*

'Aşk bir yemdür aña bu dil-i âvâre şadef

Mekr-i dendānuñ ile pür-dür-i şehvâre şadef

2. **yem:****Kaside 6**Mısra: **4***Deniz.*

Levḫaşallāh zihî ḫil'at-ı zî-ḳıymet kim

Olmaya aña bâhâ ola eger yem dirhem

3. **yem:****Tarih 18**Mısra: **6***(Ar.) Deniz.*

Ḥokkā-ı ḫamr elde o mahzûnî

Ṭab'ı yem sözleri le'âl oldu

yem idevin:1. **yem ideyin:** -eyin**Kaside 8**Mısra: **49**

Kelime Tipi: -

Deniz etmek (Deniz haline getirmek).

Küyuñ eṭrâfın sirişk-i çeşm ile yem ideyin

Hiç aña yol bulmaya varmaḡa aḡyâr u kilâb

yem olaydı:1. **yem olaydı:**-a, -y, -dı-ay, -dı**Gazel 157**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Deniz olmak (âşığın gözyaşı bağlamında).

Varmıyaydı küy-ı yâre ol rakîb-i seng-dil

Eşküm eṭrâfında anuñ yem olaydı kâşkî

yem-i ğamı:1. **yem-i ğamı:**-ı**Gazel 57**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Keder denizi.

Hevâ-yı firḳat-i yâr ile fülk-i dil her dem

Gezer yem-i ğamı ammâ kenâr arar bulmaz

yem-i hażrâ:1. **yem-i hażrâ:****Gazel 136**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Akdeniz.

Kef-i yem-baḥşı o dem kim direm-efşân oldı

Şanki kef zâhir idüpdür yem-i Hażrâ bu gice

yem-i nazma:1. **yem-i nazma:**-a**Gazel 91**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şiir denizi.

Yem-i nazma ṭalsa n'ola Dürrî hâmeñ

İder baḥre ğavvâş-ı 'ummân tenezzül

yem-i necef oldı:1. **yem-i necef oldı:**-dı**Gazel 125**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Necef denizi gibi olmak (özel bir yer olmak bağlamında).

Şimdi ḥayâl-i lü'lü'-yi dendân-ı yâr ile

Ey Dürrî dil yem-i Necef oldı biḥamdihî

yem-i sebze-zâr:1. **yem-i sebze-zâr:****Kaside 4**

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

Yeşillik, çimenlik denizi.

Temevvüc itdi yem-i sebze-zâr cünbüş idüp

Hübüb idince peyâmı nesim-i cân maḳdem

yem-i 'izz ü 'atâ:1. **yem-i 'izz ü 'atâ:****Kaside 12**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

İhsan ve itibar denizi.

Di ki ey dürr-i dil-efrûz-ı yem-i 'izz ü 'atâ

Di ki ey hażret-i şâh-ı kerem ü menba'-ı cüd

yemîn eyleyüp:1. **yemîn eyleyüp:**-y, -üp**Mesnevi 3**

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Yemin etmek, ant içmek.

Ammâ ki yemîn eyleyüp ol kes dese ḥaşâ

Vallâh bu söz ḥaṭırına gelmedi aşlâ

yemm:1. **yemm:****Kaside 4**

Mısra: 6

Deniz.

Zümürriḍin çemen ü dürr-i pāk-i jāle ile

Nazar kıl oldı çemen-zâr pür-güher bir yemm

yemm itdi:1. **yemm itdi:**-dı**Kaside 2**

Mısra: 96

Kelime Tipi: -

Deniz yapmak.

Beni güldürmedi hiç bu felek-i bî-inşâf

Ġam-ı ḥırmân ile itdi gözümün yaşını yemm

yemm-i 'aşkuñda:1. **yemm-i 'aşkuñda:**-uñ, -da**Gazel 30**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Aşk denizi.

Yemm-i 'aşkuñda eger eylesem ümmîd-i kenâr

Fülk-i dil şarşar-ı ḥırmân ile 'aksine gider

yemm-i hikmetdür:1. **yemm-i hikmetdür:**-dür**Gazel 95**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Hikmet denizi.

Yemm-i hikmetdür 'ârif e Dürrî

Sifle-ṭab'a serâbdur gönülüm

yemm-i medhûñ:1. **yemm-i medhûñ:**-üñ**Kaside 7**

Mısra: 83

Kelime Tipi: -
Övgü denizi.

Âşinâyum yemm-i medhûn ile tâ rûz-ı elest
Sözlerüm dürr-i ter olup n'ola olsa nükte-dân

veñ:

1. **yeñemez:-emez**

Gazel 75

Mısra: 8

Üstesinden gelmek, mağlup etmek.

Râzını hâne-i dilde tutamaz 'âşık olan
Yeñemez kendüsini hâşılı nâlân-ı firāk

ver:

1. **yeri:-i**

Mesnevi 1

Mısra: 73

(bulunulan) yer, mekan.

Sultân yeri sayyâdı Köse Hâce gelür mi
Bir şarîca atmaca getürdüm saña dir mi

2. **vere:-e**

Tarih 2

Mısra: 4

(Bulunulan) yer, bahçe.

Hazân olsun 'âlem gül olsun perişân
Bıraksun yere berg ü bārın dırahtân

3. **yeri:-i**

Kaside 9

Mısra: 38

Mekan, makam.

Eyledi millet-i mesîhiyye seccâdemüz 'an- 'aşâ
Tekye oldı eşkiyânun devr-i 'adlinde yeri

ver evleyen:

1. **yer eyleyen:-y, -en**

Gazel 108

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Yerleşmek, iz bırakmak.

Gerçi çokdur 'âlem-i 'aşkuñ nice dil-keşlerî
Küy-ı dilberdür derûnumda benüm yer eyleyen

ver evlevüp:

1. **yer eyleyüp:-y, -üp**

Gazel 106

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Yerleşmek, iz bırakmak.

Ne gelse göñline aşlâ yer eyleyüp kalmaz
Felekde görmedüm âyine gibi sâde-derün

ver itdi:

1. **yer itdi:-di**

Gazel 113

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim**

Yerleşip kalmak.

Dil-i şeydâyı dilber eyledi efkâr var olsun
Derûnumda yer itdi ol kamer-ruhsâr var olsun

ver ver:

1. **yer yer:**

Gazel 127

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yer yer , bölük bölük.

Şahrâ-yı sinem üzre yer yer elif degüldür
Âmed şüd ile esb-i gam itdi rāh böyle

2. **yer yer:**

Kaside 4

Mısra: 32

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Yer yer, kısım kısım.

Çemende kaşr-ı zümürüd olup yine gonca
Konuldu yer yer ana hârdan nice süllem

3. **yer yer:**

Gazel 20

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Zaman zaman.

Bâğ-ı cemâl-i dilberün ol taze gülleri
Yer yer açıldı kimisi sürh ü kimi sefîd

verden vere çaldı:

1. **yerden yere çaldı:-dı**

Gazel 12

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Deyim**

Yere vurmak, gözden düşürmek.

Dili yerden yere çaldı düşürüp zulfinden
Baña cevri eyledi ol kân-ı leâfet kat kat

yerinde durmazdı:

1. **yerinde durmazdı:-maz, -dı**

Kaside 7

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Olduğu yerde sabit durmak.

Olmasa tiryāk-ı luţfuñ 'âleme mebzûl eger
Bîm-i mâr -ı gamla durmazdı yerinde murğ-ı cān

yerine:

1. **yerine:**

Gazel 148

Mısra: 9

Bir şey veya kimsenin yerini almak üzere.

Bu küh-ı gamda Ferhâduñ yerine şimdi ben kaldum
Dimeñ meydânı hâlî kaldı hayfâ Küh-ken gitdi

yeşil:

1. yeşil:

Mesnevi 2

Mısra: 34

Yeşil (renk).

Anuñ sükkânını iğrâz itmiş
Yeşil dîbâyı pây-endâz itmiş

2. yeşil:

Kaside 3

Mısra: 5

Yeşil (renk).

Yeşil destârını şarmış yine ser-püş-ı sürh üzre
Mişâl-i âl-i pür-iclâl ü muhtâr-ı beşer gonca

vet:

1. yeter:-er

Gazel 58

Mısra: 9

Yeterli, Kafi.

'Uşşâka künc-i gamda hayâl-i lebûn yeter
Dürri-şîfat elem-keş-i hicrûn mül istemez

2. yetti:-ti

Gazel 124

Mısra: 9

Yeterli, Kafi.

Ğam çekme yetti diyü maşûda Dürriyâ
Herkes irür murâdına luţf-ı İlâh ile

veter:

1. yeter:

Gazel 118

Mısra: 5

Yeterlidir.

Fenâ bezminde mest olmuş yeter geçmiş cihândan Cem
Elinden eksük olmazken şarâb-ı dil-güşâ bir gün

2. yeter:

Gazel 129

Mısra: 6

Yeterlidir.

Ĥâre geyüp egnüñe baĥr-i gamuñ mevcine
Uğrama gel ey gönül saña yeter bir külâh

3. yeter:

Kaside 4

Mısra: 83

Yeterlidir.

Yeter hep işleri ey Dürri cân-ı mecrûhuñ
Eger urursa aña dest-i şefkati merhem

4. yeter:

Tarih 3

Mısra: 11

Yeterlidir.

Rezm ü bezimde 'Acem şâhına zârî yeter
Çalmasun 'ahdinde ol bir daĥi hiç kerrenây

5. yeter:

Gazel 148

Mısra: 6

Uygun, yeterli.

Beni bî-'aql idüp evvel dile çok şerhalar açduñ
Yeter şimdengirü şâhum olan oldu giden gitdi

6. yeter:

Gazel 9

Mısra: 1

Bir gereksinimi karşılayacak, giderecek nicelikte olmak.

İtdi pertâb baña yeter sitem-bâr-ı ġazûb
Müstedâm ola beni añdı o mekkâr-ı ġazûb

7. yeter:

Gazel 15

Mısra: 2

Artık, bundan sonra.

Dilâ dâm-ı belâdur fikr-i zülf-i dil-rübâdan geç
Yeter pâ-bestelik âzâde ol gel bu hevâdan geç

yetis:

1. yetişmez:-mez

Kaside 5

Mısra: 45

Ulaşmak, erişmek II duymak.

Feryâduma yetişmez iseñ ey felek-cenâb
Bağlar felekde dūd-ı dilüm hey'et-i şehâb

yetişdür:

1. yetişdüirdi:-di

Gazel 102

Mısra: 7

Ulaştırmak.

Büy-ı zülf-i dilberi geldi yetişdüirdi nesîm
Kalmadı hiç ĥâce-yi misk-i Tatâra minnetüm

yetmez mi:

1. yetmez mi:

Kaside 5

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Yeterli değil mi? Kâfi değil mi?.

Yetmez mi saña devlet eyâ luţfı bî-ĥisâb
Cedd-i şahîĥuñ ola resûl-i felek-nişâb

yi:

1. yiyüp:-y, -üp

Gazel 76

Mısra: 6

Yemek || "gam yemek" bağlamında üzölmek, endişe etmek, tasalanmak.

Ey zen-i zîbâ saña meyl eylemez merd-i cihân
Gitdi zehr-i gam yiyüp feryâd elüñden ey felek

2. yir:-r

Gazel 13

Mısra: 5

Yemek.

Ne mihmân-ı gamuñ yir ne seg-i kûy nedür bilmem
Kül olunca kebâb-ı canı süzân itmege bâ'ış

yıl:

1. yıldur:-dur

Gazel 54

Mısra: 8

Sene, yıl.

Dirîgâ irmedüñ ser- menzil-i vaşlına cânânuñ
Niçe yıldur ki deşt-i miñnet-i 'aşkında püyânuz

2. yıllardur:-lar, -dur

Kaside 9

Mısra: 83

Sene, yıl.

Nice yıllardur kapuñda bir du'â-gü bendeñüm
Ėayra muhtâc itme ihsân it bu 'abd-i ahkârı

3. yıl:

Tarih 19

Mısra: 2

Sene, yıl.

Şâh-ı felek-mertebe sultân-ı Rûm
Bir günin anuñ ide biñ yıl Hudâ

yıl göster:

1. yıl göster:

Gazel 39

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ömür vermek, can bağışlamak.

Ölünce Dürri-i bendeñ kapuñdan şâhum ayrılmaz
Dimez ol Ėayrı bendeñ gibi luft it baña yıl göster

yilür:

1. yilürüp:-üp

Gazel 61

Mısra: 7

Koşmak.

Yilürüp kucdum miyân-ı yâre ibrâm eyleyüp
Künc-i vaşlına meger miftâh anuñ ikdâm imiş

yine:

1. yine:

Gazel 17

Mısra: 1

Tekrar.

Gülşene olmuş yine revnak-fezâ zerrîn kadeh
'İyş u nüş eyyâmıdır şun sâkıyâ zerrîn kadeh

2. yine:

Gazel 41

Mısra: 11

Tekrar.

Yemm-i 'adl ile yine şeh-i müjgânum dîn-perverüñ
Tâze bâza kebk-i denür ki güsfindân muntazır

3. yine:

Gazel 73

Mısra: 2

Tekrar.

Nâlem âheng ü sirişk olsa n'ola târ-ı firāk
Hışm idüp kıddümi çeng itdi yine bâr-ı firāk

4. yine:

Gazel 77

Mısra: 3

Tekrar.

Neş'e-dâr-ı câm olup çâk-ı giribân kıl yine
Bâdedür miftâh-ı genc-i sine-i şâfuñ senüñ

5. yine:

Gazel 83

Mısra: 15

Tekrar.

Devletinde yine bir zât-ı 'azîmü's-şânuñ
'İyd u kıadr oldu bize şubh u mesâsı Kıozinüñ

6. yine:

Gazel 89

Mısra: 8

Tekrar.

Dâğ-ı bisyârumı destümde benüm seyr eyle
Oldı güyâ ki müzeyyen yine dâl üstine gül

7. yine:

Gazel 92

Mısra: 7

Tekrar.

Va'd-i vaşl itse sözinde dilrübâ durmaz yine
Ber-karâr olur mı hîç hürşid-i enver ey gönül

8. yine:

Gazel 99

Mısra: 11

Tekrar.

Gül açıldı şıyt-ı bülbül tutdı afâkı yine
Dürriyâ zevk ü şafâ-bahşâ-yı 'âlemdür bu dem

9. yine:

Gazel 104

Mısra: 4

Tekrar.

Dil-i hâlûmi benüm tâb-ı temüz-ı 'aşkuñ
Baht u taht eyledi şimdi yine ey yâr-i besîm

10. yine:

Gazel 106

Mısra: 1

Tekrar.

Yine hırâma çıkarmış o kâmeti mehzûn
Kıyâmeti göresin yârin ey dil-i mahzûn

11. yine:

Gazel 112

Mısra: 5

Tekrar.

Pây-mâl eyle yine mür-ı gamı ey sâkî
Sür e gülğün mey-i nâb u fûrûzân yürisün

12. yine:

Gazel 112

Mısra: 9

Tekrar.

İdelüm kal'a-i endüh-ı dili yine harâb
Yürisün ceş-i şafâ-yı mey-i tabân yürisün

13. yine:

Gazel 121

Mısra: 1

Tekrar.

Dest-i sâkîde yine rıtl-ı girân olsun dirin
Dîde-i dilden gam-ı dünyâ nihân olsun dirin

14. yine:

Gazel 130

Mısra: 3

Tekrar.

Yine zîr-i şehâba girdi hürşid-i cihân-ârâ
Degüldür zülf-i müşğîni ruḥ-ı gül-gün-ı yâr üzre

15. yine:

Gazel 131

Mısra: 1

Tekrar.

Terk eyledi bizi o şeh-i nüktedân yine
Nâr-ı firâk ile neyleyüm bir zamân yine

16. yine:

Gazel 131

Mısra: 2

Tekrar.

Terk eyledi bizi o şeh-i nüktedân yine
Nâr-ı firâk ile neyleyüm bir zamân yine

17. yine:

Gazel 131

Mısra: 6

Tekrar.

Çâk ideyin bu sinemi tâb-ı firâk ile
Derdüm cihâna ola benüm hep 'ayân yine

18. yine:

Gazel 136

Mısra: 2

Tekrar.

Yandı şem'-i meh-i garrâ-yı şeb-ârâ bu gice
Nûra garç oldu yine 'âlem-i bâlâ bu gice

19. yine:

Gazel 136

Mısra: 4

Tekrar.

Açdı sükkân-ı felek seyre bu sürî revzen
Anda şanmañ ki meh oldu yine peydâ bu gice

20. yine:

Gazel 136

Mısra: 5

Tekrar.

Ḳuṭnular geydi donandı yine ḳuṭṭân-ı felek
Sûr seyrine gelüp itdi temâşâ bu gice

21. yine:

Gazel 136

Mısra: 9

Tekrar.

Şubḥa dek birbirine yine hevâ-dâr oldu
Ol iki tâze vü ter naḥl-i dil-ârâ bu gice

22. yine:

Gazel 142

Mısra: 1

Tekrar.

Bâd itdi yine gonca-i gülzârı küşâde
Bûlbûl naḡamât üzre dil-i zârı küşâde

23. yine:

Gazel 142

Mısra: 6

Tekrar.

Tîḡuñ ile sinemde olan şerḥayı seyr it
Bâḡ-ı gamuñ olmuş yine ezhârı küşâde

24. yine:

Gazel 152

Mısra: 7

Tekrar.

Dil gitdi yine Ka'be-i küyına şafâda
Hep serzeniş-i ḥâr-ı muḡaylânı unutdı

25. yine:

Gazel 156

Mısra: 2

Tekrar.

Yârimüñ düşmüş ruḥ-ı gül-günına kâkülleri
Gûlsitân-ı ḥüsnüñ açılmış yine sünbülleri

26. yine:

Gazel 163

Mısra: 7

Tekrar.

Raḳîb-i seg yine cânâ 'aceb 'akûr olmuş
Varup kapuñda fiḡân eylemek muḥâl oldu

27. yine:

Kaside 1

Mısra: 46

Tekrar.

Kimse 'âhinde anuñ kimseden itmez feryâd
İde gülşende meger kim yine tolâb efğân

28. yine:

Kaside 1

Mısra: 70

Tekrar.

Kâse-i çeşmümi pür kıddümi ham itmiş iken
Eşkümü yine kımaz itmege bir dem rîzân

29. yine:

Kaside 1

Mısra: 112

Tekrar.

Minnet Allâha hele himmet-i mümtâz gele
Ğâlib oldum yine akrânuma bî-reyb ü gümân

30. yine:

Kaside 2

Mısra: 2

Tekrar.

Ĥabbezâ devr-i pesendide-i çarĥ-i târem
Oldı bî-'ukde yine rişte-i cân-ı 'âlem

31. yine:

Kaside 3

Mısra: 5

Tekrar.

Yeşil destârını şarmış yine ser-püş-ı sürĥ üzre
Mişâl-i âl-i pür-iclâl ü muĥtâr-ı beşer gonca

32. yine:

Kaside 3

Mısra: 17

Tekrar.

Yine gördüm elinde sübhâ-ı mercânı var güyâ
Cefâdan bülbül-i şeydâya istiğfâr ider gonca

33. yine:

Kaside 4

Mısra: 31

Tekrar.

Çemende kaçır-ı zümürüd olup yine gonca
Konuldu yer yer ana ĥârdan nice süllem

34. yine:

Kaside 5

Mısra: 4

Tekrar.

Çın çın idüp baña gel eyleme ĥitâb
Bağrumı delmesün yine ol deşne-i 'ikâb

35. yine:

Mesnevi 1

Mısra: 54

Tekrar.

'Oşmân Ağamuz anda urup dutmadı mı yâ
Ĥalk ile yine itmede mi yok yire ĥavĥâ

36. yine:

Mesnevi 1

Mısra: 105

Tekrar.

Bıldırki gibi yine semirmiş mi solur mı
Aĥşam olıcak şubĥa degin daĥi ulur mı

37. yine:

Mesnevi 1

Mısra: 119

Tekrar.

Luĥf itdi mi yârâna yine ĥazret-i Ĥâlîk
Dutuldu mı Aĥçayda firâvân alabalık

38. yine:

Mesnevi 1

Mısra: 121

Tekrar.

Cân şöĥbetin ol çâre yine eylediler mi
Dürri de geçen yıl buradaydı didiler mi

39. yine:

Tarih 14

Mısra: 11

Tekrar.

Eyleyüp ammâ du'âsın dir yine
Kıl ziyâde rahmetin yâ Rabbenâ

40. yine:

Tarih 19

Mısra: 7

Tekrar.

Didi yine luĥf ile târiĥini
Câh abu'l-fâzîl ile mü'ebbed ola

41. yine:

Gazel 131

Mısra: 4

Aynıyla.

Çok kanlı yâreler açayın sinem üstine
Gülzâr-ı gamda göstereyin ergüvân yine

42. yine:

Kaside 1

Mısra: 105

Aynıyla.

Şimdi 'afv eyle kuşûrum yine ĥidmet bâkî
Medĥ-i zâtuñda olupdur bilürin çok noĥşân

43. yine:

Kaside 3

Mısra: 38

Aynıyla.

Çemende mihr-i ruhsârın görüp oldı gül-i handân
Yine şimdi çerâğı mihr-i enverden yakar gonca

44. yine:

Mesnevi 1

Mısra: 71

Aynıyla.

Bıldırki gibi var mı çağırğan yine bâzı
Atmacasına itmede mi 'ışk-ı mecâzî

45. yine:

Mesnevi 1

Mısra: 79

Aynıyla.

Yâ anda mü'ezzin yine ol şavt-ı hasen mi
Atmacalara künde kesen o Usta Hasan mı

46. yine:

Mesnevi 1

Mısra: 99

Aynıyla.

Yâ küşe-be-küşe yine şöhetleri var mı
Şeyh Oluğı başında da her 'işretleri var mı

47. yine:

Gazel 9

Mısra: 12

Yine de, sonunda.

Bilmedi urgunluğumu pâre-i sînem gördi
Yine Dürri baña rahm itmedi ol yâr-i gazûb

48. yine:

Gazel 13

Mısra: 10

Yine de, sonunda.

İdersin Dürriyi hem tâb-ı nâr-ı 'aşkla pür- teb

Yine dersin nedür çâk-ı giribân itmege bâ'is

49. yine:

Gazel 38

Mısra: 10

Yine de, sonunda.

Qadd-i cânânuma beñzer deyü qaddi Dürri
Serve gülşende yine cüy-ı firāvân dolaşır

50. yine:

Gazel 41

Mısra: 9

Yine de, sonunda.

Ol rakîbüñ suhre-i dehr olduğun görseñ yine
Hayli demdür böyle vaz'-ı çarha 'irfân muntazır

51. yine:

Gazel 42

Mısra: 7

Yine de, sonunda.

Eylemiş çâk-ı giribân yine ol gonca-i nâz
Meger itmiş aña bu nâle-i cân-gâh eğer

52. yine:

Gazel 132

Mısra: 5

Yine de, sonunda.

Genc-i maqşûdı yine anda bulur rind-i cihân
Mey-fürüşüñ ne kadar hânesi vîrân olsa

53. yine:

Gazel 154

Mısra: 6

Yine de, sonunda.

Kimse tîmâr idemez zağm-ı dil-i gam-zedeme
Ey tabîbüm yine sensin baña tîmâr idici

54. yine:

Kaside 1

Mısra: 109

Yine de, sonunda.

Söyledüm yine bu nazmı göricek itdi pesend
Nâzım-ı Rûm u Hicâz u şu'arâ-yı Hırasan

55. yine:

Kaside 3

Mısra: 22

Yine de, sonunda.

Kulağına ne koydı kim bilür bād-ı şehir anuñ
Hezâr-ı zâra hışm idüp yine başın şalar gonca

56. yine:

Kaside 9

Mısra: 30

Yine de, sonunda.

Ya'nî ol şah-ı mükerrem lutf idüp bu 'âleme
İtdi ihsân pür-'adâlet yine haşmını

57. yine:

Mesnevi 2

Mısra: 135

Yine de, sonunda.

Yine ey Dürri-i pâkize-güftâr
Suğûr-ı şî'rûñ itdün dürr-i şehvâr

58. yine:

Mesnevi 2

Mısra: 144

Yine de, sonunda.

Bedîhî oldı gerçi kim bu evşâf
Yine taşsîn ider her ehl-i inşâf

59. yine:

Tarih 2

Mısra: 14

Yine de, sonunda.

Niçe eşkiyâ başdı vardı sarâyın

Yine oldılar gerçi şöñra peşimân

60. yine:

Tarih 4

Mısra: 8

Yine de, sonunda.

Bir tarık ile 'Acem almış idi Bağdâdı

Minnet Allâha ki aldı yine ol zıllullâh

61. yine:

Tarih 8

Mısra: 20

Yine de, sonunda.

Ne kadar medh ü şenâ itsek o bañr-i cûdı

Yine kâşırırsın anuñ medhîni itmekde dilâ

62. yine:

Tarih 14

Mısra: 8

Yine de, sonunda.

Yoldı sünbül saçını atdı yire

Aldı bülbül eyledi yine şafâ

63. yine:

Gazel 38

Mısra: 5

Tekrar.

Rast geldüm yine giryân u bürehne ser ü pâ

Ka'be-i küyüm yârûñ dil-i nâlân dolaşır

64. yine:

Gazel 39

Mısra: 4

Tekrar.

Şurâhî gulğul itsün bâdeyi koy cāma ey sâki

Yine huşyâr olan ehl-i bez[i]mde kanzil göster

65. yine:

Gazel 41

Mısra: 15

Tekrar.

Vaşf-ı dilberde yine tarh ile bir nâzik ğazel

Hep nazîre itmege ey Dürri yârân muntazır

66. yine:

Gazel 151

Mısra: 2

Tekrar.

Ol şûh-ı cihānuñ müjesi nîze degül mi

Şimdi yine kaşdı dil-i nâçize degül mi

67. yine:

Kaside 1

Mısra: 41

Tekrar.

Bîm-i 'adliyle cihân fitneden âsüde yine

Güsfendân ile yârân u muşâhib gürgân

68. yine:

Kaside 2

Mısra: 9

Tekrar.

Bâde-i zevk ile pür oldı yine hum-ı murâd

Şâd olup her kişi aldı eline sâğar-ı Cem

69. yine:

Kaside 3

Mısra: 10

Tekrar.

Anuñ pervâne gibi bülbül etrâfını devr eyler

Olup bezm-i çemende yine şem'-i pür-şerer gonca

70. yine:

Gazel 28

Mısra: 1

Bir daha, tekrar, gene.

Çıkmasun hânedan ol meh yine ğavgâya çıkar

Düşürür birbirine halkı temâşâya çıkar

71. yine:

Gazel 28

Mısra: 4

Yine.

Çıkarup hançerini yâr dimiş kaşdum var

Yine bu kaşdı görüñ siz dil-i şeydâya çıkar

72. yine:

Gazel 131

Mısra: 8

Tekrar, aynıyla.

Sinem hadeng-i firâkâtine ta'lim-hânedür

İtse 'aceb mi dil ceres-âsâ figân yine

73. yine:

Gazel 87

Mısra: 1

Yeniden, bir daha, tekrar.

Büse-i ruhsâr-ı yâre vir yine ikdâm-ı dil

Ol civānuñ bir gülin kôkmağdur ancak kām-ı dil

74. yine:

Gazel 23

Mısra: 4

Yine de.

Ža'f ile hâtem gibi zerd ü nizâr oldu velî

Bu dil-i ham-geşte yine dest-i hicrānuñdadur

75. yine:

Gazel 26

Mısra: 10

Yine de.

Göster ol günleri yâ Rabbî rakîbe diye tâ
Ne kadar kemse de Dürri yine senden yegdür

76. **yine:**

Gazel 148

Mısra: 12

Yine de.

Niçe dâm-ı niyâzı eyledüm derkâr ammâ kim
Yine şayd olmadı baña ol âhû-yı Hıten gitdi

77. **yine:**

Gazel 147

Mısra: 2

Yeniden, tekrar.

Cûdın efzûn idüp ol tıfl-ı dilârâ büyüdi
Ne kadar fitne kıpar gör yine gâvğâ büyüdi

78. **yine:**

Gazel 68

Mısra: 12

Aynıyla, tekrar.

‘İşveler itdi açup sîne-i sîmînini yâr
Dürriyi yine düşürdi tîma’-ı hâma dirîg

79. **yine:**

Gazel 69

Mısra: 5

Yine de.

Bağrumı tîr-i gâmuñ deldi yine rahmuñ yok
Bu kadar cevri ile bî-dâduña inşâf inşâf

80. **yine:**

Gazel 131

Mısra: 10

Sonunda.

Bir lahza faşl-ı gülde hezâr olsa şâd eger
Ey Dürri zâr ider anı bîm-i hâzân yine

yir:

1. **yire:-e**

Kaside 2

Mısra: 92

Yer, mekan.

Nahl-i maşşudımı gülzâr-ı dilümden çıkarup
Çars idüp gayrı yire bâr ile eyler anı cem

2. **yirde:-de**

Mesnevi 2

Mısra: 122

Yer, mekan.

Anuñ mişli bu ‘âlemde bulunmaz
Cinândan gayrı yirde ol şu olmaz

3. **yire:-e**

Gazel 136

Mısra: 8

Yer yüzü.

Şanmañ ol şaḥna ziyâ virdi ol iki meş‘al
İndiler hep yire mihr ü meh-i garrâ bu gice

4. **yire:-e**

Tarih 14

Mısra: 7

Yer.

Yoldı sünbül saçını atdı yire
Aldı bülbül eyledi yine şafâ

yir yir:

1. **yir yir:**

Tarih 13

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yer yer, ara ara.

Mânend-i rûy-ı dilber gül-ruḥ kaşrı yir yir
Ḥâki mişâl-i ‘anber nefḥa-fezâ-yı ‘âlem

yoḥsa:

1. **yoḥsa:**

Gazel 98

Mısra: 5

Yoksa.

Fâş itmedi ‘aşkın o mehûñ yoḥsa muḳarrer
Maşşûr-ı dili zülfine berdâr ola dirdüm

2. **yoḥsa:**

Kaside 9

Mısra: 73

Yoksa.

Bilmezsin cevri ü cefâ mı yoḥsa iḥsân mı hele
Var derûnında saña şimdi anuñ bir muşmeri

3. **yoḥsa:**

Gazel 84

Mısra: 8

Yoksa.

Sen dilleri dağıtmaz idüñ kendüñe kalsa
Yoḥsa güzelüm çarḥ-i cefâ-kâra mı uyduñ

4. **yoḥsa:**

Gazel 12

Mısra: 3

Yoksa, aksi halde.

Beni dîr itmesün ol mâh-liḳâdan yoḥsa
Siper-i çerḥi deler nâvek-i ḥasret kat kat

5. **yoḥsa:**

Gazel 72

Mısra: 2

Yoksa, aksi halde.

Geçmesün gerdânına hiç kimsenüñ zencîr-i ‘aşḳ
Yoḥsa bir Leyliye olur Kays-ı bî-tedbîr-i ‘aşḳ

6. **yoḥsa:**

Gazel 28

Mısra: 10

Aksi takdirde □ anlamında kullanılan bir söz, yoksa.

Ey perî Dürrî-i bî-çâreye zulm itme şaşkın
Yoğsa feryâd ile dergâh-ı mu'allâya çıkar

7. **yoğsa:**

Gazel 45

Mısra: 2

Ya da.

Çanımı durmaz içre bâde-i ahmer mi şanur
Bilmezin yoğsa dil-i zârımı sâgar mı şanur

8. **yoğsa:**

Gazel 35

Mısra: 4

Yoksa, ya da.

Görse bir kez 'âşıkun hayrân olup bî-hüş olur
Bilmezin la'l-i lebûn dârû mı yoğsa mül midür

9. **yoğsa:**

Gazel 35

Mısra: 8

Sayılan ihtimallerin dışında bir ihtimali bildirmek için kullanılan bir söz.

Her kişi saña mukayyed her biri bir derd-mend
Yoğsa 'âlem hep saña dil-beste-i kâkül midür

yok:

1. **yok:**

Gazel 1

Mısra: 6

Yok.

Fülk-i dil oldu ğarîk-i yem-i emvâc-ı niyâz
Şarşar-ı nâza dağı yok mı nihâyet cânâ

2. **yokdur:-dur**

Gazel 22

Mısra: 10

Yok.

Dürrîyâ çâh-ı elemde unutulduk kalduk
Yokdur ihvân-ı zamândan dil-i nâlânı añar

3. **yok:**

Gazel 77

Mısra: 1

Yok.

Tâ-be-key 'uşşâka cevruñ yok mı inşâfuñ senüñ
Görmeye üftâdeler lâyıķ mı elţâfuñ senüñ

4. **yokdur:-dur**

Gazel 102

Mısra: 6

Yok.

Gülşen-i meyhânede şıyt-ı şurâhî diñlerüm
Yokdur ey dil hâşılı bağ-ı dehhâra minnetüm

5. **yokdur:-dur**

Gazel 102

Mısra: 10

Yok.

Sîneme çok şerha açdı tîğ-i 'aşķ-ı dîlrübâ
Yokdur ey Dürrî muhaşşal lâle-zâra minnetüm

6. **yokdur:-dur**

Gazel 102

Mısra: 12

Yok.

Kağî-i şehri oldu şimdi bir kerem-kâr-ı cihân
Yümn-i teşrifîyle yokdur bir diyâra minnetüm

7. **yokdur:-dur**

Gazel 124

Mısra: 3

Yok.

Yokdur yanında farkı rakîb ile 'âşıkun
Bed-hâhı bir tutar o perî hayr-hâh ile

8. **yokdur:-dur**

Gazel 124

Mısra: 8

Yok.

Havfım budur bizi kim ider gird-bâd-ı gam
Yokdur ten-i nañfimizüñ farkı kâh ile

9. **yokdur:-dur**

Kaside 1

Mısra: 47

Yok.

Nigeh-i hışm ile hîç kimseye nâzır yokdur
Varısa ise 'âşık-ı şürîdeye çeşm-i hubân

10. **yokdur:-dur**

Kaside 1

Mısra: 55

Yok.

Bilürüm gerçi beyân itmeğre hâcet yokdur
Eyledi gün gibi hep âh-ı şerer-bâr 'ayân

11. **yokdur:-dur**

Kaside 1

Mısra: 114

Yok.

Nâzım-ı cüd-ı u vücuduñ katı çokdur bilürüm
Medh-i zâtuñda velî bendeñe yokdur akrân

12. **yok:**

Kaside 2

Mısra: 54

Yok.

İ'tikâdum bu ki hîç gelmeye dehre böyle
Cevri yok himmeti çok zât-ı pesendide- şiyem

13. **yoğdur:-dur****Kaside 9**

Mısra: 8

Yok.

Nüşa-i 'adlünle halkı hep musahhar eyledün
Olmaduk bir kimse yoğdur emrüne fermân-beri

14. **yoğdur:-dur****Tarih 1**

Mısra: 1

Yok.

Yoğdur 'âlemde böyle fâhîr hân
Ferağ u ikrâr firdevs-veşdür

15. **yoğdur:-dur****Tarih 13**

Mısra: 14

Yok.

Âyîne-i Sikender devrin ile muğarrer
Yoğdur cihânda böyle 'âlem-nümâ-yı hürrem

16. **yoğdur:-dur****Tarih 18**

Mısra: 3

Yok.

Yoğdur 'âlemde hiç nazîri anuñ
Kerem-efzâ vü hoş-şîşâl oldu

17. **yoğ:****Gazel 149**

Mısra: 1

Yok.

Kâr-ı dil çarğ ile yoğ ceng ü cedelden gayrı
Ol da cevri eylemek ister o güzelden gayrı

18. **yoğ:****Mesnevi 3**

Mısra: 37

Yok.

Doğri sözi yoğ cümlesi mânend-i gümândur
'Ömri ğarağ-ı kızb ü fitenle güzerândur

19. **yoğ:****Tarih 12**

Mısra: 7

Yok.

Cennet midür nedür bu aşlâ keder yoğ
Olmış şafâ ile pür bu kısr-ı zîb-mendi

20. **yoğ:****Gazel 69**

Mısra: 5

Yok, eser yok.

Bağrumı tîr-i gâmuñ deldi yine rahmuñ yoğ
Bu kadar cevri ile bî-dâduña inşâf inşâf

21. **yoğ:****Gazel 102**

Mısra: 1

Yok, eser yok.

Âşinâ-yı baħr-i ye'süm yoğ kenâra minnetüm
Kalmadı huşu vücûdum mihr-i yâre minnetüm

22. **yoğdur:-dur****Mesnevi 2**

Mısra: 128

Yok, eser yok.

Bu yaylak içre şular daği çoğdur
Cemî'sin vaşfa lâkin tâb yoğdur

23. **yoğdur:-dur****Gazel 16**

Mısra: 3

Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

'Arz-ı hâle kūyuna varmağa yoğdur tākātüm
Zerre deñlü kımadı bende ğam-ı dildâr güç

24. **yoğ:****Gazel 27**

Mısra: 3

Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

Eger ki 'âşıkı yoğ bir civâna meyl itsem
Gör ne ki tâli'mi aña mübtelâ çoğ olur

25. **yoğ:****Gazel 54**

Mısra: 1

Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

Hużûr-i kalbimiz yoğ şehr-i ğamda hâne- cüyânuz
Şabâ zülfûñ dağıtmış anuñ içün dil- perîşânuz

26. **yoğdur:-dur****Kaside 2**

Mısra: 73

Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

Nigeh-i hışm ile hiç kimseye nâzır yoğdur
Var ısa 'âşıkına dilber-i müşğîn perçem

27. **yoğdur:-dur****Gazel 160**

Mısra: 3

Bulunmamak.

Yoğdur nihâyet derdüme had olmaz âh-ı serdüme
Bağsañ bu rüy-ı zerdüme itdi ğamuñ altun gibi

28. **yoğdı:-dı****Tarih 17**

Mısra: 4

Bulunmama, mevcut olmama hali.

Hayli zâlimdi Muştafa Paşa
Merhamet yoğdı anda vallâhî

yok yere:**1. yok yere:****Gazel 162**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Boş yere, boşuna.

'İd-i adlâ-i vişâle şakla şâhum cânımı

Yok yere şimdi telef itme gel ol kurbânlığı

2. yok yere:**Gazel 8**

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Kalıp İfade***Boşu boşuna.*

Yok yere 'âşıkı biñ päre ider ol hünî

İstemez cevri ü cefâ itmege bir päre sebeb

yok vire:**1. yok yire:****Gazel 50**

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Kalıp İfade***Gereği yokken, boşu boşuna.*

Çarpıldı bir perî-i siyeh-kâre nâgehân

Dürriyi şanma yok yire âh ü figân ider

2. yok yire:**Gazel 51**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Boşu boşuna.

Ümmîd-i büse-i dehenüm eyledüñ diyü

Öldürme yok yire beni şâhum vebâldür

3. yok yire:**Gazel 143**

Mısra: 4

Kelime Tipi: Kalıp İfade*Boşu boşuna.*

Büs-ı dehânın itme recâ ey gönül şakın

Söz geçmez aña yok yire cânâna söyleme

4. yok yire:**Mesnevi 1**

Mısra: 54

Kelime Tipi: -

Boş yere, boşuna.

'Osmân Ağamuz anda urup dutmadı mı yâ

Halk ile yine itmede mi yok yire gavgâ

yokus:**1. yokışa:-a****Mesnevi 1**

Mısra: 113

Aşağıdan yukarıya gittikçe yükselen eğimli yer, iniş karşıtı.

İlk yokışa vardukda eşek çekmez iner mi

Bizlengeç ile ardına geçüp iteler mi

yokla:**1. yoklar:-r****Gazel 105**

Mısra: 7

Yoklamak II hal hatır sorma.

Komaz bir gün beni hâlî gelür yoklar dil-i zârı

Bu deñlü lutf u ihsânı gam-ı yâre düşürmezdim

2. yokla:**Gazel 31**

Mısra: 7

Aramak, araştırmak.

Merd-i âgeh-dili var küy-ı fenâda yokla

Anları şanma gönül cübbe vü destâr iledür

yoksa:**1. yoksa:****Gazel 86**

Mısra: 10

Yoksa.

Girîbânun niçün çâk eyledüñ dâmânınun Dürri

Seni pür-teb mi itdi yoksa nâr-ı 'aşkı cânânun

vol:**1. yolında:-ı, -n, -da****Tarih 8**

Mısra: 26

Uğruna, uğrunda l amaç, maksat.

Görüp ey Dürri bu köprüyi didüm târihin

Yapdı yolında Hakuñ hayr şevâb-ı zîbâ

2. yola:-a**Gazel 89**

Mısra: 10

Yol.

Seyr-i bâğa gele şâyed diyü ey Dürri yâr

Dâ'imâ yola bakar çıkdı nihâl üstine gül

3. yolda:-da**Gazel 9**

Mısra: 5

Yol, güzergah, yer.

Öldürem yolda görürsem dirmiş yârini

Kânî ol gün ki olam küşte-i dildâr-ı gazûb

4. yolda:-da**Gazel 133**

Mısra: 7

Yol, güzergah, yer.

Yolda gördüm yâri almış gamzesi tigin ele

Seyre çıkmış şanki bir cellâddur hünkâr ile

5. yolda:-da**Mesnevi 1**

Mısra: **115**

Yol, güzergah, yer.

Ey bār eşeği bayılacak yolda durur mı
Şamşûn kıvan ol kıca tımuz gibi şolur mı

6. **yoluñda**:-uñ, -da

Gazel 163

Mısra: **6**

Uğur, amaç.

Sipih-r-i vaşla irer mihr-i lıtf ile her gün
Yoluñda zerre-veş ol dil ki pāymāl oldu

7. **yolında**:-ı, -n, -da

Gazel 128

Mısra: **9**

Uğruna, uğrunda - Sevgilinin uğrunda-

Yolında o māhuñ dōke gör eşküñi Dürr-i
Vuşlatsa murāduñ yüri bezl-i direm eyle

vol bulmaz:

1. **yol bulmaz**:-ımaz

Mesnevi 3

Mısra: **60**

Kelime Tipi: -

Yol, yöntem bulmak; çare bulmak.

Lā havle vü ta'vîz ile ammā kovulur ol
Mü'minleri azdırmağa aşlā bulmaz yol

vol bulmava:

1. **yol bulmava**:-ma, -y, -a

Kaside 8

Mısra: **50**

Kelime Tipi: **Deyim**

*Bir menzile ulaşmak için uygun yolu, yöntemi
bulmak; vesile, araç bulmak.*

Küyuñ etrāfın sirişk-i çeşm ile yem ideyin

Hîç aña yol bulmaya varmağa ağıyār u kilāb

2. **yol bulmaya**:-ma, -y, -a

Gazel 119

Mısra: **5**

Kelime Tipi: **Deyim**

Çare bulmak.

Varmağa bulmaya yol tā ki rakīb-i har-dil
Küyuñ etrāfı sirişküm ile deryā olsun

yolına cânlar fedâ eyler:

1. **yolına cânlar fedâ eyler**:-r

Gazel 115

Mısra: **2**

Kelime Tipi: **Deyim**

Uğrunda canından vaz geçmek.

Şarf ider nakd-i sirişkin dilrübâsın isteyen
Yolına cânlar fedâ eyler vefâsın isteyen

yolına vireyüm:

1. **yolına vireyüm**:-e, -y, -üm

Gazel 68

Mısra: **9**

Kelime Tipi: **Deyim**

Uğrunda feda etmek.

Ser nedür kim yolına vireyüm ey dil yārūñ
Cānumı eylemezin ben o gül-endāma dirîğ

yolında cânı fedâ eyledüğüm:

1. **yolında cânı fedâ eyledüğüm**:-diğ, -üm

Gazel 152

Mısra: **6**

Kelime Tipi: **Deyim**

Bir şey uğrunda canını vermek.

Bir kez beni yād itmedi lıtf u kereminden
Yolında fedâ eyledüğüm cânı unudu

yük:

1. **yük:**

Gazel 62

Mısra: **14**

Ağırlık, sıkıntı.

Rakīb-i estere ur bār-ı cevvrūñ
Ağır yük ile ıslāh ol camuşuñ

yümn:

1. **yümn:**

Tarih 11

Mısra: **4**

Uğur, bereket.

Dürr-i-i dā'î şafâsından didi tārîhîni

Oldı şadr-ı Rüm ile Maḥmūd Efendi yümn ile

yümnî efendivi:

1. **yümnî efendivi**:-yi

Mesnevi 1

Mısra: **27**

Kelime Tipi: -

Yümnî Efendi.

Yā Yümnî Efendiyi de gördüñ mi melekdür

Bir bendesi mehdür birisi çarḥ-ı felekdür

yümn-i teşrîfivle:

1. **yümn-i teşrîfivle**:-yle, -i

Gazel 102

Mısra: **12**

Kelime Tipi: -

Gelişinin bereketi, uğuru.

Kaḍî-i şeh'r oldu şimdi bir kerem-kār-ı cihān

Yümn-i teşrîfivle yokdur bir diyāra minnetüm

yumuşat:

1. **yumuşatmaz**:-maz

Gazel 81

Mısra: **10**

*Katılığını, sertliğini azaltmak ll gönlünü hoş
etmek.*

Dürriyâ her ne kadar eyleseñ âh-ı sūzân
Yumuşatmaz dil-i pülâdı Muḥammed şāhuñ

yüri:

1. **yürirseñ:-r, -señ**

Gazel 97

Mısra: 5

Yürüme, gitmek.

Zîr-i pâyuñda senüñ mür-ı dil ummaz yürirseñ
Nâz ile şîve-i refâruña mâ'il oldum

2. **yürisün:-sün**

Gazel 112

Mısra: 8

Yürüme, gitmek.

Reh-güzârında yüzüm ferş-i kâdem eyleyeyin
Tek hemân lutf idüp ol âfet-i devrân yürisün

3. **yürisün:-sün**

Gazel 112

Mısra: 12

Yürüme, gitmek.

Nevbahâr oldı güzellendi cihân ey Dürri
Cânib-i gülşene şimdengirü yârân yürisün

4. **yüri:**

Gazel 128

Mısra: 6

Yürüme, gitmek.

Gül câmını aldı ele ey bülbül-i şeydâ
Yâ sen ne durursun yüri bâğa nağam eyle

5. **yüri:**

Gazel 128

Mısra: 10

Yürü!, Haydi durma!, İlerle!.

Yolında o mâhuñ döke gör eşküñi Dürri
Vuşlatsa murâduñ yüri bezl-i direm eyle

6. **yüri:**

Mesnevi 3

Mısra: 1

Yürü!, Haydi durma!, İlerle!.

Var şehri Motona yüri ey bād-ı şitâbân
Kıl câme-i ḥâk-i rübânı çâk-i giribân

7. **yüri:**

Gazel 154

Mısra: 3

Yürü!, Haydi durma! Var git!.

Yüri ey 'âşık-ı nālânını ferdâya şalan
Yüri ey 'ahdini ikrârını inkâr idici

8. **yüri:**

Gazel 154

Mısra: 4

Yürü!, Haydi durma! Var git!.

Yüri ey 'âşık-ı nālânını ferdâya şalan
Yüri ey 'ahdini ikrârını inkâr idici

9. **yüri:**

Gazel 56

Mısra: 9

Devam et, ilerle.

Ḳays-veş rāh-ı maḥabbetde yüri püyân ol
Dürriyâ sāye gibi hiç saña hem-rāh olmaz

10. **yürisün:-sün**

Gazel 112

Mısra: 4

İlerlemek II yürüme.

Rüz-ı vaşl irdi şitâ-yı ğam-ı hicrân gitdi
Demidür zevrak-ı peymâne-i rahşân yürisün

11. **yürisün:-sün**

Gazel 112

Mısra: 1

Yürüme, akmak (gözyaşı).

Gözlerümden demidür eşk-i firāvân yürisün
Bād-ı 'aşkuñla şehâ lücce-i 'ummân yürisün

12. **yüri:**

Gazel 128

Mısra: 8

Yürü, haydi durma.

Bir büseye şatdum saña cân-ı dil-i zârı
Ey şüh-ı cihânım yüri var dem kâdem eyle

13. **yürisün:-sün**

Gazel 112

Mısra: 2

Akmak, dalgalanmak.

Gözlerümden demidür eşk-i firāvân yürisün
Bād-ı 'aşkuñla şehâ lücce-i 'ummân yürisün

14. **yürisün:-sün**

Gazel 112

Mısra: 6

Sunmak, akmak.

Pây-mâl eyle yine mür-ı ğamı ey sâkî
Sür e gülğün mey-i nâb u fûrûzân yürisün

15. **yürisün:-sün**

Gazel 112

Mısra: 10

Sunmak, akmak.

İdelüm kal'a-i endüh-ı dili yine harâb
Yürisün ceys-i şafâ-yı mey-i tâbân yürisün

16. **yürisün:-sün**

Gazel 112

Mısra: 10

Sunmak, akmak.

İdelüm kal'a-i endüh-ı dili yine harâb
Yürisün ceys-i şafâ-yı mey-i tâbân yürisün

yüri var:**1. yüri var:****Kaside 12**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Haydi git! Var git.

Yüri var pây-ı veliyyü'n- ni'ama sür yüzünü
Her ne derdün var-ısa anda devâsı mevcûd

yûsuf:**1. yûsuf:****Gazel 143**

Mısra: 7

Hız. Yusuf peygamber.

Yûsuf gibi çeh-i gama düşmekden it hâzer
Esrârûnı gönül şaķın ihvâna söyleme

yûsuf-ı ken'ân olsa:**1. yûsuf-ı ken'ân olsa:-sa****Gazel 132**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hız. Yusuf gibi güzel olmak.

Dilber-i mâ'il-i ağyâra gönül virmem ben
Sevmezsin hüsni ile ger Yûsuf-ı Ken'ân olsa

yut:**1. yutdum:-du, -m****Gazel 101**

Mısra: 7

Yutmak, içmek.

Bu pîre-zen-i dehrün çok zehr-i gamın yutdum
Âhır bizi de itdi Ferhâd gibi sersem

2. yutdı:-dı**Mesnevi 1**

Mısra: 60

Yutmak, içmek.

İn zâde babam nişler ola oğlın üşüdi
Afyon-ı vefâyı o soğuk şuyıla yutdı

yuva:**1. yuva[sıdur]:-[sı, -dur]****Kaside 10**

Mısra: 22

Yuva, kuş yuvası.

Küyına uğramazsa 'aceb mi 'adû-yı zâğ
Ol hâne-i müferrihi şâhîn yuva[sıdur]

yüz:**1. yüzüm:-üm****Gazel 112**

Mısra: 7

Yüz, yanak.

Reh-güzârında yüzüm ferş-i kadem eyleyeyin
Tek hemân luţf idüp ol âfet-i devrân yürisün

2. yüzine:-i, -n, -e**Gazel 147**

Mısra: 5

Yüz, yanak.

Yüzine bir güle bakmakla o şûh-ı devrân
Katı yüz buldı dil-i 'âşık-ı rüsvâ büyüdi

3. yüzün:-i, -n**Gazel 165**

Mısra: 3

Yüz, yanak.

Haţ-ı ruhsârın öpdürmez yüzün zülfüyle göstermez
Ne rûz-ı Hızırı bildürdi bize dilber ne nevrûzı

4. yüzini:-i, -n, -i**Gazel 26**

Mısra: 5

Yüz, suret, çehre.

Hür-ı cennet o perinün yüzini görse eger
Şühesiz derdi bu her vechile benden yegdür

5. yüzüm:-üm**Gazel 88**

Mısra: 5

Yüz, suret, çehre.

Zerd oldı yüzüm derdümü itmez daği ifşâ
Bu dîde-i hün-bâr ile bilmem nic'olur hâl

6. yüzünü:-ünü, -i**Gazel 120**

Mısra: 5

Yüz, suret, çehre.

Bir ân yüzünü görmeseñ ol ân ölüürüz biz
Bilmem bize n'itdün ne füsün-bâz güzelsin

7. yüzine:-i, -n, -e**Mesnevi 3**

Mısra: 5

Mekan, yer.

Ğazileri deryâ yüzine cenge gidince
Kâfir yakasın yırtı yakasın işidince

yüz buldı:**1. yüz buldı:-dı****Gazel 147**

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim***İlgi ve yakınlık görmek II kendisine gösterilen**hoşgörüden yararlanıp şıarmak.*

Yüzine bir güle bakmakla o şûh-ı devrân
Katı yüz buldı dil-i 'âşık-ı rüsvâ büyüdi

yüz gösterürdi:**1. yüz gösterürdi:-ür, -di****Kaside 8**

Mısra: 58

Kelime Tipi: -

Yüz göstermek, ortaya çıkmak.

Olmasa mir'at-ı hâtırda gubâr-ı guşsa ger
Nev- 'arûs-ı fikretüm yüz gösterürdi bî-nikâb

yüz sür:

1. yüz sür:

Gazel 71

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Deyim**

1. Aşırı sevgiyi göstermek için yere eğilmek.

Mürşid isterseñ eger pîr-i muğâna yüz sür
Dest-i üstâda girüp kâ'il olur kâra şadef

yüz sürdi:

1. yüz sürdi:

Gazel 17

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Deyim**

Yüzünü sürmek (tazim, saygı göstermek bağlamında).

Pâyına yüz sürdi dildârûñ gezerken gülşeni
Şimdi halkûñ başına çıkşa n'ola zerrîn kadeh

yüz vireler:

1. yüz vireler:-e, -ler

Mesnevi 3

Mısra: 42

Kelime Tipi: **Deyim**

İlgi, alaka göstermek.

Hâşâ ki guzâta diyicek söz ola ol söz
Bu sözi diyen şahşa revâ mı vireler yüz

yüz virme:

1. yüz virme:-me

Gazel 162

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Deyim**

İlgi, alaka göstermek.

Cennet-i küyuña koyma ol rakîbe virme yüz
Âdemi alur şakın vardur anuñ şeytânlığı

yüzi gözi:

1. yüzi gözi:

Mesnevi 3

Mısra: 30

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Yüzü, gözü II her tarafı.

Kezzâba revâdur ki kötekden eşer olsun
Yüzi gözi sünbülден anuñ bes beter olsun

2. yüzi gözi:

Mesnevi 3

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Yüzü, gözü II her tarafı.

Gömgök ola sünbül gibi yüzi gözi ya'ni
Havf eyleye kizb eylemiye bir sözi ya'ni

yüzi suyu:

1. yüzi suyu:

Mesnevi 2

Mısra: 108

Kelime Tipi: -

Şeref, haysiyet.

Biri mîzâb-ı Mesciddür o mânuñ
Yüzi suyu odur âb-ı cihânuñ

yüzi suyuyla:

1. yüzi suyuyla:-y, -la

Gazel 4

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Kıymet, haysiyet.

Giryeden gayrı günâh eylemedüm yanuñda
Yüzi suyuyla olan bendeñe rahım eyle şehâ

yüzinden:

1. yüzinden:-, -

Gazel 97

Mısra: 9

-den ötürü, -den dolayı.

Ehl-i derde göricek luţf yüzinden nazaruñ
Nigeh-i nergis-i bîmâruña mâ'il oldum

yüzler sürelüm:

1. yüzler sürelüm:-e, -lüm

Gazel 93

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Deyim**

Aşırı sevgi göstermek için yere eğilmek.

Ayaguñ tozına Dürrî gibi yüzler sürelüm

Kuhl için dide-i gam-dideye cânâ çekelüm

yüzü yere düşdi:

1. yüzü yere düşdi:-di

Gazel 125

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Deyim**

Utanmak.

Yârûñ yanında göz ile düşdi yere yüzü

Rüy-ı rakîb pür-kelef oldu bihamdihi

yüzüm vire düşürmişdür:

1. yüzüm yire düşürmişdür:-miş, -dür

Gazel 86

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim**

Utandırmak. mahcup etmek.

Beni âvâre itmişdür hevâ-yı zülf-i fettânuñ

Yüzüm yire düşürmişdür ümid-i bûs-ı dâmânuñ

yüzüme bakmaz:

1. yüzüme bakmaz:-maz

Gazel 152

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Deyim**

Yüzüne bakmak, değer vermek, ilgilenmek.

Ben 'aşkına anuñ o benüm bâde içerdı
Şimdi yüzüme bakmaz o devrânı unuttı

yüzüñi sür:

1. **yüzüñi sür:**

Kaside 12

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Deyim**

Yüz sürmek. Aşırı sevgi göstermek için yere eğilmek.

Yüri var pây-ı veliyyü'n- ni'ama sür yüzüñi
Her ne derdüñ var-ısa anda devâsı mevcûd

Z z

zabt iderdi:

1. **zabt iderdi:-er, -di**

Gazel 155

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Tutmak, bağlamak.

Kim zabt iderdi bu dil-i dîvâneñi eger

Ey Dürrî yârüñ olmasa zencîr-i kâküli

zâde:

1. **zâde:**

Mesnevi 1

Mısra: 59

Doğmuş olan kimse II çocuk, yavru.

İn zâde babam nişler ola oğlın üşüdi

Afyon-ı vefâyı o şoğuk şuyıla yutdı

2. **zâde:**

Tarih 18

Mısra: 1

Oğul, oğlu,soylu kişi.

Nâmı zâde dile ilmik gibi

Ser-i erbâb-ı devâ'ül-hâl oldu

zâd-ı cüyüş-i:

1. **zâd-ı cüyüş-i:--ı**

Kaside 2

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

Askerlerin azığı.

İmtilâ-pâre-i nân-ı kereminden dünyâ

Rîze-i cüftesidür zâd-ı cüyüş-ı Nîrem

za'f:

1. **za'f:**

Gazel 23

Mısra: 3

Zayıflık, acizlik.

Ža'f ile hâtem gibi zerd ü nizâr oldu velî

Bu dil-i ham-geşte yine dest-i hicrânuñdadur

zaf:

1. **za'f:**

Gazel 126

Mısra: 9

Güçsüzlük, zayıflık.

Cism-i zerdüm za'f ile kâh eyledi gerçi felek

Âşiyân-ı murğ bâm-ı 'aşk-ı yâr eyler hele

za'f-i hicrûñ:

1. **za'f-i hicrûñ:-üñ**

Gazel 47

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ayrılığın zayıflığı.

Ža'f-i hicrûñ komadı zerre kadar bende vücûd
Göñlüm ey mihr-i hüsün al ele rahm eyle ne var

zâğ:

1. **zâğ:-a**

Gazel 5

Mısra: 4

Karga.

Nazar it 'aşık-ı 'anķā-dile bakma ğayra

Şāhbāza ne revā meyl ide zāğa cānā

2. **zâğ:**

Gazel 129

Mısra: 7

Karga II rakip.

Hāneñe çağırma gel zâğ rakîbi müdām

Çağırırsañ dilber ü yâri çağır gāh gāh

3. **zâğ:**

Kaside 9

Mısra: 90

Karga II rakip.

Ŧutma yeksân bende-i dergāhuña aġyâr ile

Bir Ŧutulmuş zâğ ile lâyıķ mîdur kebk-i derî

zağ urdı:

1. **zağ urdı:-dı**

Gazel 47

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bileylemek, keskinleştirmek. (sevgilinin gamzesi bağlamında).

Gözine sürme çeküp âfet-i cān oldu o yâr

Ġamzesi tîġine zağ urdı şaķın ey dil-i zâr

zâhid:

1. **zâhid-i:--ı**

Gazel 59

Mısra: 8

Çok dindar olup irfanı olmayan kimse, kaba sofu.
Gönca vü nergis irişüp açılır gönli gözi
Zâhid-i bād-ı bahâr eylerse gülzâra nefes

zâhid-i hodbîn:

1. **zâhid-i hodbîn:**

Gazel 29

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kendini beğenmiş zahit.

Gözi açık geçinür zâhid-i hodbîn veli

Gözi dörd olmuş anuñ sofra-i ni'met gözedür

zâhir:

1. **zâhirdür:-dür**

Kaside 8

Mısra: 14

Açık, aşikâr.

Karşı tîr-i âhuma zerrîn-siper tutar felek

Şanma zâhirdür sipihr-i kîne-cûda mâh-ı tâb

zâhir idüpdür:

1. **zâhir idüpdür:-üp, -dür**

Gazel 136

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Meydana çıkarmak, ortaya çıkarmak.

Kef-i yem-bağışı o dem kim direm-efşân oldu

Şanki kef zâhir idüpdür yem-i Hazrâ bu gice

zâhir oldu:

1. **zâhir oldu:-dı**

Kaside 9

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Açığa çıkmak, meydana çıkmak, görüntü olmak.

Şol kadar envâr-ı 'adlûñ 'âleme virdi ziyâ

Oldı zâhir çeşm-i nâ-binâya şimdi her beri

zâhir olmadı:

1. **zâhir olmadı:-ma, -dı**

Gazel 164

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Açığa çıkmak, meydana çıkmak, görünür olmak.

Haft-ı ruhsârûnda cânâ görmedüm harf-i vefâ

Olmadı nakşuñda hiç resm-i kerem zâhir dañi

zâhîr-i fâryâb:

1. **zâhîr-i fâryâb:**

Kaside 8

Mısra: 56

Kelime Tipi: -

12. yy.'da İran'da yaşamış bir kaside şairi.

Esb-i 'tab'-ı âsumân seyrümle olmaz hem-'inân

Ne Kemâl-i İsfahânî ne Zâhîr-i Fâryâb

zâhîr-i fâryâbî:

1. **zâhîr-i fâryâbî:**

Kaside 7

Mısra: 79

Kelime Tipi: -

12. yy.'da İran'da yaşamış bir kaside şairi.

Ne Zâhîr-i Fâryâbî ne Kemâl ü Enverî

Esb-i 'tab'-ı âsumân seyrümle olmaz hem-'inân

zâhîri olsun:

1. **zâhîri olsun:-sun**

Tarih 12

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yardımcısı olmak.

Mevlâ zâhîri olsun ol mizâb-ı hoş-ñişâlûñ

Şahñ-ı merâmı üzre cevân oldu semendi

zâhîr-i şer'-i muhammed:

1. **zâhîr-i şer'-i muhammed:**

Kaside 4

Mısra: 45

Kelime Tipi: -

Hız. Muhammed'in şeriatının yardımcıısı.

Zâhîr-i şer'-i Muhammed müdaqqîk-i emced

Fünûn-ı 'ilm ile evhad fezâ'il içre 'alem

zahm:

1. **zahm:**

Gazel 21

Mısra: 3

Far. Yara, ceriha.

Tâze zahmuñ zahm üzre merhem-i bihbûd olur

Pâre-i tîgûñ gelür bu cân-ı efkâra lezîz

2. **zahmuñ:-uñ**

Gazel 21

Mısra: 3

Far. Yara, ceriha.

Tâze zahmuñ zahm üzre merhem-i bihbûd olur

Pâre-i tîgûñ gelür bu cân-ı efkâra lezîz

zahma nemek ekmezsın:

1. **zahma nemek ekmezsın:-mez, -sın**

Gazel 101

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Deyim**

Yaraya tuz ekme (lütuf bağlamında).

Bir kez nemek ekmezsın zahm-ı dil-i 'uşşâka

Biñ kerre urursun şemşîr-i cefâ-yı gâm

zahmet-i ibn-i sebîli:

1. **zaḥmet-i ibn-i sebîli:-i****Tarih 8****Mısra: 13****Kelime Tipi: -***Yolcunun sıkıntısı.*

Zaḥmet-i ibn-i sebîli işidüp luṭfindan

Yapdı bu ḥayr-ı laṭîfî o şeh-i mülk-i şehâ

zahm-ı cefâ:1. **zaḥm-ı cefâ:-i****Gazel 12****Mısra: 9****Kelime Tipi: -***Eziyet yarası.*

Urdı her nâvek-i müjgâni dile zaḥm-ı cefâ

Olsa Dürri n'ola çeşmümde cerâḥat kâṭ kâṭ

zahm-ı dil-i ğam-zedeme:1. **zaḥm-ı dil-i ğam-zedeme:-e****Gazel 154****Mısra: 5****Kelime Tipi: -***(aştığın) kederli gönlünün yarası, aşk yarası.*

Kimse tîmâr idemez zaḥm-ı dil-i ğam-zedeme

Ey ṭabîbüm yine sensin baña tîmâr idici

zahm-ı hünîn-dil-i:1. **zaḥm-ı hünîn-dil-i:-i****Gazel 147****Mısra: 10****Kelime Tipi: -***Gönlün kanlı yarası.*

Bir 'ilâc eyle helâk olmasun ey mâh-liḳâ

Zaḥm-ı hünîn- dil-i Dürri-i şeydâ büyüdi

zahm-ı şemşîr-i ğam-ı 'aşkuñ:1. **zaḥm-ı şemşîr-i ğam-ı 'aşkuñ:-uñ****Gazel 115****Mısra: 4****Kelime Tipi: -***Aşk gamının kılıcı yarası.*

İsteyen vaşlın varup dârü'ş-şifâ-yı kûyına

Zaḥm-ı şemşîr-i ğam-ı 'aşkuñ devâsın isteyen

zâl-heybet:1. **zâl-heybet:****Kaside 6****Mısra: 27***Zal gibi azametli.*

Kâhramân-hey'et ü Zâl-heybet ü Rüstem-sîret

Ḥamza-kuvvet ü 'Ömer-'adl ü vezîr-i eḫḫam

zâlim:1. **zâlimdi:-di****Tarih 17****Mısra: 3***Zulm edici.*

Ḥayli zâlimdi Muştafâ Paşa

Merḥamet yokdı anda vallâhî

2. **zâlim:****Gazel 87****Mısra: 5***Acımasız davranan, zulüm eden.*

Korkarın ol zâlim öldürmüşdür ol bî-çâreyi

Kûyına zirâ gidelden gelmedi peygâm-ı dil

zamân:1. **zamân:****Gazel 1****Mısra: 4***Zaman.*Bir cilâ virdi ki mir'ât-ı dile şaykal-ı 'aşk
Şüretüñ seyr iderin her ne zamân baḫsam aña2. **zamânı:-ı****Gazel 159****Mısra: 1***Vakit, sıra.*

Efendi baña 'inâyet zamânı gelmedi mi

Dil-i nizâra hidâyet zamânı gelmedi mi

3. **zamânı:-ı****Gazel 159****Mısra: 2***Vakit, sıra.*

Efendi baña 'inâyet zamânı gelmedi mi

Dil-i nizâra hidâyet zamânı gelmedi mi

4. **zamânı:-ı****Gazel 159****Mısra: 4***Vakit, sıra.*

Sirişk-i çeşmi silûp dest-mâl-i luṭfuñla

Ġarîbüñe daḫi şefḳat zamânı gelmedi mi

5. **zamânı:-ı****Gazel 159****Mısra: 6***Vakit, sıra.*

Kadîmî bende-i üftâdedür kapuñda göñül

Vefâlar itmege kâṭ kâṭ zamânı gelmedi mi

6. **zamânı:-ı****Gazel 159****Mısra: 8***Vakit, sıra.*

Bu şehri dilde karar ey ğam-ı felek niçe bir

Bu câydan daḫi 'uzlet zamânı gelmedi mi

7. **zamānı:-ı****Gazel 159**

Mısra: 10

Vakit, sıra.

Zamāne eş'arı Dürri baħr-ı ma'rifetüñ
Dür-i kelāmına raġbet zamānı gelmedi mi

8. **zamānı:-ı****Kaside 4**

Mısra: 21

Vakit, sıra.

Seħer zamānı degül jāle çeşm-i nergisde
Cefā-yı dehr ile anuñ da gözleri pür-nem

9. **zamān:****Kıt'a 1**

Mısra: 3

Vakit, sıra.

Yarın hużūr-ı 'izzetüñe varduġum zamān
Yā Rabb luṭf u faḫluñ ile kıl mu'āmele

10. **zamān:****Gazel 2**

Mısra: 8

Süre, vakit, dönem.

'Aşk ile bī-tāb olup dil hareket eylemez
Lāzım olan bir zamān şabr u sükündür baña

11. **zamānı:-ı****Mesnevi 1**

Mısra: 25

Vakit II dönem.

Gördüñ mi ya sen Ḥazret-i Monla zamānı
Taḫvāsına reşk itmede mi Şeyḫ Yamānı

12. **zamāndur:-dur****Gazel 146**

Mısra: 7

An, vakit.

Ma'iliz bunca zamāndur degmedük pābüsuña
'Āşıka kārūñ sitemmiş böyle bilmezdim seni

zamāne:1. **zamāne:****Gazel 159**

Mısra: 9

İçinde bulunulan zaman dilimi.

Zamāne eş'arı Dürri baħr-ı ma'rifetüñ
Dür-i kelāmına raġbet zamānı gelmedi mi

zamān-ı devlet-i 'adlünde:1. **zamān-ı devlet-i 'adlünde:-üñ, -de-üñde****Kaside 4**

Mısra: 61

Kelime Tipi: -

Adil saltanatın devri.

Zamān-ı devlet-i 'adlünde olsalar ne 'aceb
Zamān-ı naġme-i ney lāl gūş-ı çeng aşam

zamān-ı naġme-i ney:1. **zamān-ı naġme-i ney:****Kaside 4**

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

Ney naġmesinin zamanı.

Zamān-ı devlet-i 'adlünde olsalar ne 'aceb
Zamān-ı naġme-i ney lāl gūş-ı çeng aşam

zamān-ı 'adālet-nümāsı:1. **zamān-ı 'adālet-nümāsı:-sı****Kaside 4**

Mısra: 89

Kelime Tipi: -

Adaletli zaman, devir.

Bulup zamān-ı 'adālet-nümāsı ferr-i rebī'
Ola bahār-ı vücūdı şükufte vü ḥurrem

zan eylerdi:1. **zan eylerdi:-r, -di****Kaside 7**

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

Zannetmek, sanmak, varsayımında bulunmak.

Baña çarḫuñ itdügi zulmüñ göreydi zerresin
Kendüni Ḥaccāc zan eylerdi şeyḫ-i İşfahān

zan itme:1. **zan itme:-me****Gazel 54**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Zannetmek.

Ḳazāsı sīnemüzde dāġımız āmac-ı miḫnetdür
Sadāsı seng-i cevvründür bizi zan itme nālānuz

2. **zan itme:-me****Gazel 33**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sanmak, düşünmek, varsaymak.

Ṭoḫm-ı zer zan itme cām-ı ġonca-i nevrestdede
Ḳahr-ı gülden bülbül-i şūrīde- diller sem çeker

zann eyler:1. **zann eyler:-r****Tarih 8**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Zannetmek, sanmak.

Seyr iden bu şuyı pür nice baħr zann eyler
Köpürüp çağlayarak taşduġı dem rüz-i şitā

zann itme:1. **zann itme:-me****Kaside 9**

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Zannetmek, sanmak.

Micmer-i bezm-i dil-efrūzuñ senüñ mah-ı münîr
Anda zann itme kelefdir olmuş ayuñ micmeri

zâr:

1. **zârım:** -ım

Gazel 42

Mısra: 9

Ağlamak, inlemek.

Güş-i cānānuma girmez dime zârım Dürri
Sen hemân yalvara gör eyler aña eşer

2. **zârımdan:** -um, -dan

Gazel 117

Mısra: 1

Ağlamak, inlemek.

Hâb-ı nāzuñ ey perî arturma zârımdan şakın
Rûz u şebde nâle-i bî-ihtiyârumdan şakın

3. **zâr:**

Gazel 1

Mısra: 9

Ağlayan, ineleyen.

Mest-i dembeste-i ‘aşkuñ olalı Dürri-i zâr
Ser-i küyuñda varup eylemez oldu ğavġâ

4. **zâr:**

Gazel 31

Mısra: 6

Inleyiş II zar (tavla oyunu başlamında).

Atma yâbâna dil-i zâr-ı felâket-zedeyi
Revnağ-ı nerd-i muhabbet güzelüm zâr iledür

5. **zâr:**

Gazel 48

Mısra: 2

Inleme, inleyiş.

Mihri gördükde hemân hâtıruma yâr gelür
Gözime girye gelür cân u dile zâr gelür

zâr evleyen:

1. **zâr eyleyen:** -y, -en

Gazel 34

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ağlamak, inlemek.

‘Andelîb-âsâ beni şubh u mesâ zâr eyleyen
Bir civân-ı nâzenîñüñ gülsitân-ı rüyudur

zâr ider:

1. **zâr ider:** -er

Gazel 131

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ağlatıp inlemek.

Bir lahza fâşl-ı gülde hezâr olsa şâd eger
Ey Dürri zâr ider anı bîm-i hâzân yine

zâr olan:

1. **zâr olan:** -an

Gazel 22

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim**

Ağlayıp inlemek.

Âh ider dil kaçan ol serv-i hırâmânı añar
Zâr olan bülbül-i güyâ gül-i hândanı añar

zâr oldıgum:

1. **zâr oldıgum:** -dıġ, -um

Gazel 144

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ağlayıp inlemek.

Gidüp semt-i cefâya sen benim zâr oldıgum kaldı
Hemân beyhûde ‘aşkuñla dil-efġâr olduġum kaldı

zâr oldum:

1. **zâr oldum:** -du, -m

Gazel 103

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ağlayıp inlemek.

Bir yâr-ı cefâ-pişeye düşdi gönülüm
Raħm itmedi aşlâ bu kadar zâr oldum

zâr olmazduñ:

1. **zâr olmazduñ:** -maz, -du, -ñ

Gazel 79

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ağlayıp inlemek.

Böyle zâr olmazduñ ey dil miñnet-i ‘aşk ile sen
Gördüġüñ ġaddâra meyl idüp hevâdar olmasañ

zâr olsam:

1. **zâr olsam:** -sa, -m

Kaside 1

Mısra: 73

Kelime Tipi: -

Ağlamak.

Hâk-i pâyuñda ‘aceb mi bu kadar zâr olsam
Benüm ol nâvek-i ġam-hor der-i çarh-i nâdân

zârî:

1. **zârî:**

Tarih 3

Mısra: 11

Ağlamak.

Rezm ü bezimde ‘Acem şâhına zârî yeter
Çalmasun ‘ahdinde ol bir daġı hiç kerrenây

zât:1. **zātuñ:** -uñ, -ı**Kaside 6**

Mısra: 26

Kendi, bizzat kendi.

Sensin ol âşaf-ı Dārâ-der ü deryâ-dil kim

Vaşf idüp zātuñı bu beyti okur hep 'âlem

2. **zātuñda:** -uñ, -da**Kaside 8**

Mısra: 38

Kendi, bizzat kendi.

Pāk-dil 'ālî-nejād sensin ol vālâ-haseb

Kim senüñ zātuñda olan 'izz ü şâna yok hisâb

3. **zātuñ:** -uñ**Kaside 9**

Mısra: 49

Kendi, bizzat kendi.

Görmedi çeşm-i cihân zātuñ gibi bir hoş-hişâl

Bulmadı mişlün seyâhat eyleyen bahr ü beri

4. **zâtını:** -ı, -n, -ı**Tarih 4**

Mısra: 6

Kendi, bizzat kendi.

Hâbbezâ dâver-i Dārâ-der-i zür-âver kim

Bîm-i tiğiyle tûtar mülk-i 'adem zâtını şâh

5. **zâtına:** -ı, -n, -a**Kaside 10**

Mısra: 19

Kendi II Öz.

Zâtına nûr u dide-i 'âlem disem n'ola

Hâk-i derûne çeşm-i 'alilûñ devâsıdur

6. **zātuñ:** -uñ**Kaside 7**

Mısra: 82

Kimse, kişi, şahıs, özellikle saygıdeğer kimse.

Dem-be-dem medh-i şenân itmekdür endişem benüm

Vaşf-ı zātuñ eylemekdür rûz u şeb pîşem hemân

7. **zātuñdur:** -uñ, -dur**Kaside 7**

Mısra: 85

Kimse, kişi, şahıs, özellikle saygıdeğer kimse.

Hep getürdüğü metâ'-ı medh-i zātuñdur senüñ

Şehr-i dilden ger diyâr-ı fikre gelse kârbân

8. **zātuñ:** -uñ**Kaside 9**

Mısra: 97

Kimse, kişi, şahıs, özellikle saygıdeğer kimse.

Nâzım-ı zātuñ senüñ çokdur velî görse benüm

Nazmuma Hâssan ile tahsîn iderdi Âzerî

9. **zâtı:** -ı**Kaside 1**

Mısra: 31

Kendi.

Mihr-i pertev keremi çarh-ı 'adâlet zâtı

Kemterîn zerre-i bî-mâye sipihr-i gerdân

zât-ı kerem-pîşevi:1. **zât-ı kerem-pîşeyi:** -yi**Mesnevi 1**

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

Cömert kimse.

Yâ anda mı gördüñ mi haşım Aḥmed Ağayı

Ol zât-ı kerem-pîşeyi ol merd-i veğâyı

zât-ı kerîmü's-şânın:1. **zât-ı kerîmü's-şânın:** -ın**Kaside 2**

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Şanı büyük zat.

Böyle vaşf eyler anuñ zât-ı kerîmü's-şânın

Gelseler bir yere medh itmege eşrâf-ı ümem

zât-ı kerîmü's-şânuñ:1. **zât-ı kerîmü's-şânuñ:** -uñ**Kaside 2**

Mısra: 45

Kelime Tipi: -

Şanı büyük zat.

Gülşen-i dehrde ol zât-ı kerîmü's-şânuñ

Kadi bir naḥl-i lutufdur beri iḥsân-ı kerem

zât-ı pesendîde-şiyem:1. **zât-ı pesendîde-şiyem:****Kaside 2**

Mısra: 54

Kelime Tipi: -

İyi huylu kişi (memduh bağlamında).

İ'tikâdum bu ki hiç gelmeye dehre böyle

Cevri yok himmeti çok zât-ı pesendîde-şiyem

zât-ı şerîfi:1. **zât-ı şerîfi:** -i**Kaside 2**

Mısra: 133

Kelime Tipi: -

Şerefli kişi, soylu kimse.

Haşre dek zât-ı şerîfi ola yâ Rabb bâkî

Devr ide vefk-i murâdınca bu çarh-ı târem

2. zāt-ı şerîfi:-i

Mesnevi 1

Mısra: 75

Kelime Tipi: -

Şereflî kişi, soylu kimse.

Gördün mi Kuyum-zâdeyi ol zāt-ı şerîfi

Ol nüsha-i meşhûreyi ol kadd-i nahîfi

zāt-ı şerîfini:

1. zāt-ı şerîfini:-i, -n, -i

Kaside 1

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Şereflî kişi, soylu kimse.

Dest-beste n'ola pîşinde durursa 'âlem

Eylemiş zāt-ı şerîfini Hudâ kıble-i cân

zāt-ı sevidinde:

1. zāt-ı sevidinde:-i, -n, -de

Mesnevi 1

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

Seyyid kişilik.

Hakkâ ki 'aceb zāt-ı sevidinde şeyemdür

Her lafz-ı revân-bahşî anuñ dâfi'-i gâmdur

zāt-ı 'azîmü's-şânuñ:

1. zāt-ı 'azîmü's-şânuñ:-uñ

Gazel 83

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Şan ve şereflî yüze olan kişi.

Devletinde yine bir zāt-ı 'azîmü's-şânuñ

'İyd u kâdr oldı bize şubh u mesâsı Kozinüñ

za'f-ı hicrûñ:

1. za'f-ı hicrûñ:-üñ

Gazel 126

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ayrılık zayıflığı.

Ža'f-ı hicrûñ zerre itse gönlüm almazsın ele

Güşuñıa girmez figânım çarha virse velvele

za'f-ı rivâzet:

1. za'f-ı rivâzet:

Kaside 1

Mısra: 80

Kelime Tipi: -

Rivâzet zayıflığı.

Benüm ol çille-keş-i tekye-i endüh u sitem

Eyledi za'f-ı rivâzet beni bî-tâb u tûvân

za'if evledi:

1. za'if evledi:-di

Gazel 48

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Zayıf; güçsüz, kuvvetsiz etti.

Ğam-ı hicrân beni ol deñlü za'if eyledi kim

Şimdi bu cân-ı 'azîzüm tenüme bâr gelür

za'if itdi:

1. za'if itdi:-di

Gazel 59

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Zayıflatmak.

Dürriyâ şöyle za'if itdi beni kim hicr-i yâr

Pâyına yapışsam uçardı benümle bir meges

zâ'il itdi:

1. zâ'il itdi:-di

Tarih 5

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yok etmek, ortadan kaldırmak.

Olnca dide-i dehre ğamâm-ı ğam hâ'il

Şükür ki itdi anı bād-ı luţf-ı haķ zâ'il

zâ'il ola:

1. zâ'il ola:

Kaside 6

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Yok olmak, ortadan kalkmak.

Dil-i pür-ğuşşaya mihr-i keremüñ düş olsa

Ķalmayup zerre kadar zâ'il ola şebnem-i ğam

zâ'il olur:

1. zâ'il olur:-ur

Mesnevi 2

Mısra: 74

Kelime Tipi: -

Yok olmak, ortadan kalkmak.

Dedem Oluğı dirler birine hem

İçince zâ'il olur cümle ğam

zâ'ir-i mekke vü medine:

1. zâ'ir-i mekke vü medine:

Mesnevi 1

Mısra: 65

Kelime Tipi: -

Mekke ve Medine ziyaretçisi.

Yâ anda mı ol zâ'ir-i Mekke vü Medine

'Abdi Çelebüm fer viren ol rüy-i zemîne

zebân:

1. **zebānuñdan:-uñ, -dan**

Kaside 8

Mısra: 47

Dil.

Taṭludur sükker zebānuñdan gelen incinmez
Her ne deñlü eyleseñ düşnām ile baña ḥiṭāb

zebān-ı ḥāl:

1. **zebān-ı ḥāl:**

Kaside 3

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Hal dili.

Birez bezm-i gülistānda açıldı la'l-i dilberden
Zebān-ı ḥāl ile virdi bize şimdi ḥaber gonca

zehr içürmek:

1. **zehr içürmek:-mek**

Kaside 4

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Zehir içirmek. II Öldürecek derecede acı içinde

bırakmak.

Hezāre kāse ile zehr içürmek için gül
İçinde ḥurde-i zer sanma koydı cāmına sem

zehr-i ḡam:

1. **zehr-i ḡam:**

Gazel 76

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gam zehri.

Ey zen-i zībā saña meyl eylemez merd-i cihān
Gıtdi zehr-i ḡam yiyüp feryād elüñden ey felek

2. **zehr-i ḡam:**

Gazel 110

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gam zehri.

Şāhum sözümi diñleye hiç dinlemez olduñ

Zehr-i ḡam içersem beni sersem mi şanursın

3. **zehr-i ḡam:**

Gazel 146

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gam zehri.

Dem-be-dem 'uşşāk elüñden zehr-i ḡam nüş itmede
Meşrebüñ ḡayetle kemmiş böyle bilmezdim seni

zehr-i ḡamın:

1. **zehr-i ḡamın:-ı, -n**

Gazel 101

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gam zehri.

Bu pîre-zen-i dehrüñ çok zehr-i ḡamın yutdum
Âḥır bizi de itdi Ferhād gibi sersem

zehr-i kahrıyla:

1. **zehr-i kahrıyla:-ı, -y, -la**

Kaside 2

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

Üzüntü, keder zehri.

Zehr-i kahrıyla anuñ ejder-i düşmen mesmûm
Olsa muşt-i ḡazabından n'ola a'dā sersem

zekan cāhına:

1. **zekan cāhına:-ı, -na**

Gazel 11

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Çene çukuru.

Tāk-ı ebrûda iken düşse zekān cāhına dil

'Âşıkun pāye-i iclālî olur mı hiç pest

zelzele virince:

1. **zelzele virince:-ince**

Kaside 8

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Sarsıntı yaratmak.

Bād-ı āhum cāmi'-i çarḥa virince zelzele

Düşdi bir kändili anuñ şanma atıldı şihāb

zelzele virür:

1. **zelzele virür:-ür**

Tarih 3

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sarsıntı yaratmak.

Sām u Tehemten-reviş Zāl ü Nerīmān-meniş

Çarḥa virür zelzele destine ger alsa yay

zemm itmekdür:

1. **zemm itmekdür:-mek, -dür**

Gazel 64

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Yumuşatmak, yermek.

Kalb-i dilberdür murād ey Dürri hep pülāddan

Anı zemm itmekdür ammā āh-ı sūzāndan ḡaraż

zenb-i mā-dünü:

1. **zenb-i mā-dünü:-ı**

Kıt'a 2

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aşağılık günah.

Zenb-i mā-dünü şirki Furkānda

İderin 'afv severmiş idüñ hep

zencîr:**1. zencîr:****Kaside 6**

Mısra: 61

Zincir.

Tağasın rahş-i sebûk sebzûne altun zencîr

Olasın şâh-ı cihân-bâna vezîr-i a'zam

zencîr-i kâkülî:**1. zencîr-i kâkülî:-i****Gazel 155**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) saç zinciri (âşığın gönlünün bağlanması bağlamında).

Kim zabt iderdi bu dil-i dîvâneñi eger

Ey Dürrî yârûñ olmasa zencîr-i kâkülî

zencîr-i kâkülü:**1. zencîr-i kâkülü:-ü****Gazel 37**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Sevgilinin saçının zinciri.

Dünyâya bîm-i cândur o zencîr-i kâkülü

Ey Dürrî çekdiğüm hep o kôrku degül midür

zencîr-i 'aşk:**1. zencîr-i 'aşk:****Gazel 72**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aşk zinciri. II Sevgiliye duyulan muhabbet.

Geçmesün gerdânına hîç kimsenüñ zencîr-i 'aşk

Yoğsa bir Leyliye olur Kays-ı bî-tedbir-i 'aşk

zeng-âlûd itdi:**1. zeng-âlûd itdi:-di****Kaside 12**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kirletmek, paslı hale getirmek.

İtdi âhum feleküñ âyinesin zeng-âlûd

Görmeylerdi şafâ tâ ki rakîb-i bî-sûd

zen-i zîbâ:**1. zen-i zîbâ:****Gazel 76**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzel kadın.

Ey zen-i zîbâ saña meyl eylemez merd-i cihân

Gıtdi zehr-i gam yiyüp feryâd elüñden ey felek

zer:**1. zer:****Kaside 8**

Mısra: 32

Altın.

Ferş-i zerrîn kaşr-ı 'âlî tâk-ı çarh u çârümîn

Âsitân rûyına zer ferrâşe cirm-i mâh-tâb

zer evleyen:**1. zer evleyen:-y, -en****Gazel 108**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bir nesneyi altına çevirmek, altundan yapılmış hâle getirmek. II. Değersiz bir şeyi çok değerli yapmak.

Dürriyâ tab'ûñ senüñ kibrî-i aħmerdür meger

Hep odur eş'âr-ı ma'nî-dâruñı zer eyleyen

zer şem'dân oldu:**1. zer şem'dân oldu:-dı****Kaside 7**

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

Altın(dan) mumluk olmak (âşığın sararmış bedeni bağlamında).

Âh-ı süzânüm şem'idür zulmet-i endühda

Cism-i zerdüm oldu gûyâ kim aña zer şem'dân

zerd oldu:**1. zerd oldu:-dı****Gazel 88**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sarı olmak, sararmak.

Zerd oldu yüzüm derdümi itmez daħi ifşâ

Bu dîde-i hûn-bâr ile bilmem nic'olur hâl

zerd ü nizâr oldu:**1. zerd ü nizâr oldu:-i-du****Gazel 23**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sararıp solmak.

Zâ'f ile hâtem gibi zerd ü nizâr oldu velî

Bu dil-i ham-geşte yine dest-i hicrânüñdadur

zerger:**1. zerger:****Mesnevi 3**

Mısra: 47

Kuyumcu.

Kadr-i zeri zerger olan a'lâ bilür ey dil

Kimyâyı şanur bilmeyen âdem göricek gil

zer-i lutfuñ:**1. zer-i lutfuñ:-uñ****Kaside 1**

Mısra: 90

Kelime Tipi: -

İyilik altını.

Eyledüm hâşılı dāmān-ı temennāyı küşād

Eyle dest-i keremünden zer-i lutfuñ rîzān

zerre:**1. zerre:****Kaside 12**

Mısra: 18

Bir arpanın yüzde bir cüz'ü, pek ufak parça, şey.

Rüşen-i mihr göricek kıl koma ayakda beni

İdeyin zerre gibi ben de izhâr-ı vücūd

2. zerre:**Gazel 47**

Mısra: 7

Zerre, çok küçük.

Zâ'f-i hicrûñ komadı zerre kadar bende vücūd

Göñlüm ey mihr-i hüsün al ele rahm eyle ne var

3. zerrece:-ce**Mesnevi 2**

Mısra: 92

Az bir miktar, çok az miktarda.

Biri Egrelti mîzâbı ki hâkqâ

İçen 'ömrinde görmez zerrece dâ

4. zerresin:-si, -n**Kaside 7**

Mısra: 49

Zerre, çok küçük.

Baña çarhuñ itdüğü zulmüñ göreydi zerresin

Kendüni Haccâc zan eylerdi şeyh-i İsfahân

5. zerrede:-de**Kaside 1**

Mısra: 38

Çok küçük parçacık, zerre.

Çeşm-i kühun gamı ol kadar itdi ki naḥîf

Bîm-i şahrıyla anı zerrede itdi pinhân

6. zerre:**Gazel 16**

Mısra: 4

Çok az, azıcık da olsa II Hiç.

'Arz-ı hâle kûyuna varmağa yokdur tâkatüm

Zerre deñlü komadı bende gam-ı dildâr güç

7. zerre:**Gazel 1**

Mısra: 2

Zerre kadar, en ufak, hiç mi hiç.

İdeli bâde-i 'aşkuñ beni mest ü rûsvâ

Gözüme zerre kadar şimdi görünmez dünyâ

8. zerrece:-ce**Kaside 10**

Mısra: 14

Az bir miktar, çok az miktarda.

Ol şâh-ı mülk mekrümetüñ cüy-ı cevrinüñ

Hiç şübhe itme zerrece şad-nümâsıdur

9. zerre:**Gazel 60**

Mısra: 10

Az miktarda, çok küçük.

Şaykal-ı cām-ı mey-i hamrâ ile pāk eyleyüp

Dürriyâ mir'ât-ı dilde zerre deñlü koma pās

10. zerreyi:-yi**Kaside 5**

Mısra: 2

Zerre, çok küçük parça II gönül.

'Aşkuñla buldı rütbe-i 'ulyâ dil-i ḥarâb

Çarḥa çıkardı zerreyi gūyâ ki âfitâb

zerre itse:**1. zerre itse:-se****Gazel 126**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Çok küçük olmak, görünmez olmak.

Zâ'f-i hicrûñ zerre itse göñlüm almazsın ele

Güşuña girmez figānum çarḥa virse velvele

zerre kadar:**1. zerre kadar:****Kaside 6**

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Hiç mi hiç.

Dil-i pür-guşşaya mihr-i keremüñ düş olsa

Kalmayup zerre kadar zâ'il ola şebnem-i gam

2. zerre kadar:**Mesnevi 3**

Mısra: 63

Kelime Tipi: -

Hiç mi hiç.

Hâcî Ḥasana beñzememiş zerre kadar bu

Ol şâlih ü dîndâr-ı 'arazla bu 'acîb ḥü

zerre-i hâk-i deri:**1. zerre-i hâk-i deri:-i****Kaside 2**

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

Kapı toprağının tozu.

Pâyine nâşiye-sâ olmaga gelse hürşid
Zerre-i hâk-i deri kılmaya tahrik-i kadem

zerre-i kem:

1. zerre-i kem:

Kaside 2

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

Aciz, değersiz zerre.

Rişte-i şu'le-i mihr üzre olurdu lü'lü'
Feyz-i ihsânına düş olsa eger zerre-i kem

zerre-veş:

1. zerre-veş:

Gazel 163

Mısra: 6

Az bir miktar, çok az miktarda.

Sipih-r-i vaşla irer mihr-i lutf ile her gün
Yoluñda zerre-veş ol dil ki pây-mâl oldı

zerrîn tınâb:

1. zerrîn tınâb:

Kaside 8

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Altundan yapılmış çadır ipi, kirpik.

Ol şeh-i 'irfân ki ider gerdün şu'â'-ı mihrden
Hayme-i câh u celâl ü kadrine zerrîn tınâb

zerrîn-kadeh:

1. zerrîn-kadeh:

Gazel 17

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Altundan kadeh II nergis çiçeği.

Pâyına yüz sürdi dildâr-uñ gezerken gülşeni
Şimdi halkuñ başına çıksa n'ola zerrîn kadeh

2. zerrîn-kadeh:

Gazel 17

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Altundan kadeh II nergis çiçeği.

Gülşene olmuş yine revnak-fezâ zerrîn kadeh
'İyş u nüş eyyâmıdır şun sâkîyâ zerrîn kadeh

3. zerrîn-kadeh:

Gazel 17

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Altundan kadeh II nergis çiçeği.

Gülşene olmuş yine revnak-fezâ zerrîn kadeh
'İyş u nüş eyyâmıdır şun sâkîyâ zerrîn kadeh

4. zerrîn-kadeh:

Gazel 17

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Altundan kadeh II nergis çiçeği.

Varmağa sür-ı bahâra kendini tezyîn için
Başına dür düzse şebnemden sezâ zerrîn kadeh

5. zerrîn-kadeh:

Gazel 17

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Altundan kadeh II nergis çiçeği.

Hâşre dek 'uşşâk-ı maḥzunı iderdî neşve-dâr
Şunsa bir kerre eger ol meh-likā zerrîn kadeh

6. zerrîn-kadeh:

Gazel 17

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Altundan kadeh II nergis çiçeği.

Baḥa incinmişdi barışdı görüşdi ol civân
Merhabâlar itdi şundı Dürriyâ zerrîn kadeh

zerrîn-siper tutar:

1. zerrîn-siper tutar:-ar

Kaside 8

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Kalkan tutmak.

Karşı tîr-i âhuma zerrîn-siper tutar felek
Şanma zâhirdür sipih-r-i kîne-cûda mâh-ı tâb

zer-tınâb olursa:

1. zer-tınâb olursa:-ur, -sa

Kaside 5

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Altın(dan) iplik olmak (güneş ışınları bağlamında).

Ol Cem-cenâba şu'le-i zerrîn âfitâb
Lâyık olursa hayme-i kadrine zer-tınâb

zevâl irmez:

1. zevâl irmez:-mez

Gazel 133

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Parlaklığı, gösterişi gitmek.

Hîç zevâl irmez senûñ mihr-i ruh-ı pür-tâbuña
Bir degüldür âfitâb-ı çarḥ-ı nâ-hemvâr ile

zevk:

1. zevk:

Gazel 1

Mısra: 8

Tat, beğeni, haz.

Şöyle mest oldı ki dil cām-ı mey-i ‘aşkuñla
Şimdi yeksāndur aña zevk ü vefā derd ü cefā

2. **zevk:**

Gazel 18

Mısra: 5

*Hoşa giden bir şeyden duyulan beğenme duygusu,
haz.*

Kalmadı zevk ü hāḳīkatden eğer ‘ālemde
Şorup aḥvālūmi virmez baña dildār ferah

3. **zevk:**

Gazel 41

Mısra: 5

Mutluluk, eğlence.

Şāhid-i zevk u şafā-baḥşı der- āgūş itmege
Himmet-i pīr-i muğāna tāc-dārān muntazır

4. **zevk-i:--i**

Gazel 148

Mısra: 14

Zevk, eğlence.

Ne cāmında şafā var ne civānında vefā kaldı
Muḥaşşal Dürriyā zevk-i sipihr-i pīrezen gitdi

zevk idebilsem:

1. **zevk idebilsem:--i-ebil, -se, -m**

Gazel 100

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Eğlenmek, tatmak.

Ey Dürri varup mey-gede şadrında otursam
Bir zevk-i ḥased-kerde-i sultān idebilsem

zevk itmedük:

1. **zevk itmedük:--me, -dū, -k**

Gazel 149

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Eğlenmek.

Biz de iller gibi būs eyledük ancak destün
Görmedük vaşluñı zevk itmedük elden gayrı

zevk itmek:

1. **zevk itmek:--mek**

Mesnevi 4

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Eğlenmek.

Dā’imā erbāb-ı dil zevk itmek için üstine
Güiyā çarḥ-ı zümürrüd-fām olmuş sāyebān

zevk ü şafā:

1. **zevk u şafā:**

Gazel 83

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Zevk ve sefa.

Dürriyā gūşe-be-gūşe olunur zevk u şafā
Var mıdur gülşen-i cennetde burası Kozinün

2. **zevk ü şafā:**

Kaside 7

Mısra: 55

Kelime Tipi: -

Zevk ve eğlence.

Hep beri zevk ü şafā olur nihāl-i ḳaddimün
Bāğ-ı cism-i zerdüme luṭfuñ olursa bağbān

zevk ü şafā-baḥşā-vı:

1. **zevk ü şafā-baḥşā-vı:--vı**

Gazel 99

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Zevk ve sefa veren.

Gül açıldı sıyt-ı bülbul tutdı afākı yine
Dürriyā zevk ü şafā-baḥşā-yı ‘ālemdür bu dem

zevk ü şafā-fezādur:

1. **zevk ü şafā-fezādur:--dur**

Tarih 13

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Zevk ve mutluluk artıran.

Bir ḳaşr-ı dil-güşādur hem zevk ü şafā-fezādur
‘Ayş u dem-i şalādur bu cāy-ı ḥüb u bī-ḡam

zevk ü şafāsın:

1. **zevk ü şafāsın:--sı, -n**

Gazel 115

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Zevk ve sefa.

Hep ‘alāyıkdan müberrā itmek ister kendüsin
Bu cihānuñ ḥāşılı zevk ü şafāsın isteyen

zevk u şafāsını:

1. **zevk u şafāsını:--sı, -n, -ı**

Gazel 149

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Zevk ve mutluluk.

Ne ḳadar içdüm ise künc-i firāḳında şarāb
Görmedüm zevk u şafāsını keselden gayrı

zevk u şevk:

1. **zevk u şevk:**

Gazel 99

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Keyif, coşkunluk.

Ğam baña mahremdi bîgâneydi idi evvel zevk u şevk
Mahremüm bîgānedür bîgāne mahremdür bu dem

zevk üzre:

1. zevk üzre:

Mesnevi 1

Mısra: **51**

Kelime Tipi: -

Zevk, mutluluk içinde.

Gördün mi Şolak Ağayı zevk üzre mi her bār
‘İşretde ola dā’im o racüllere ser-dār

zevk-i çemen:

1. zevk-i çemen:

Gazel 118

Mısra: **1**

Kelime Tipi: -

Çimenlik eğlencesi, keyfi.

Gider zevk-i çemen itmez olur bülbül şadā bir gün
Gül-i gülşende qalmaz rüzgār eyler hebā bir gün

zevk-i müv-mīyānuñ:

1. zevk-i müv-mīyānuñ: -uñ

Gazel 163

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) kul (gibi) ince belinin zevki.

Dirîğ künc-i firākunda şimdi ey meh-rū

O zevk-i müv-mīyānuñ baña hayāl oldı

zevkin itdün:

1. zevkin itdün: -dū, -ñ-in

Gazel 83

Mısra: **20**

Kelime Tipi: -

Eğlenmek.

Bād-ı âfetden ide Hâzret-i Allāh maşûn
Zevkin itdün bize farz oldı du’ası Kozinüñ

zevrağ-ı peymāne-i rahşān:

1. zevrağ-ı peymāne-i rahşān:

Gazel 112

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Parlak kadehin kayığı.

Rüz-ı vaşl irdi şitā-yı ğam-ı hicrān gıtdı
Demidür zevrağ-ı peymāne-i rahşān yürisün

zibā:

1. zibā:

Mesnevi 2

Mısra: **100**

Güzel, süslü, gösterişli.

Eger ser-çeşme olmasaydı ol mā

Aşkarken buz dutardı anı zibā

zib-i fezā-yı ‘ālem:

1. zib-i fezā-yı ‘ālem:

Kaside 1

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Ālem göğünün süsü.

Bārek-Allāh zihī zib-i fezā-yı ‘ālem

Gülşen-i dehri kılar reşk-i gülistān-ı cinān

zihī:

1. zihī:

Kaside 1

Mısra: **2**

Ne iyi, ne güzel!

.....dih-i ma’delet-ārāy-ı cihān

Levhaş-āllāh zihī maşsim-i erzāk-ı zamān

2. zihī:

Kaside 1

Mısra: **3**

Ne iyi, ne güzel!

Bārek-Allāh zihī zib-i fezā-yı ‘ālem
Gülşen-i dehri kılar reşk-i gülistān-ı cinān

3. zihī:

Kaside 6

Mısra: **1**

Ne iyi, ne güzel!

Bārekallāh zihī hīl’at-ı ferhunde-ķadem
Kıldı aħbābuñı gül gibi kudūmı hürrem

4. zihī:

Kaside 6

Mısra: **3**

Ne iyi, ne güzel!

Levhaşallāh zihī hīl’at-ı zī-kıymet kim
Olmaya aña bāhā ola eger yem dirhem

5. zihī:

Mesnevi 2

Mısra: **1**

Ne iyi, ne güzel!

Te’ālallāh zihī yaylak-ı ‘alā

Mekān-ı pür-şafā vü cennet-asā

6. zihī:

Tarih 4

Mısra: **1**

Ne iyi, ne güzel!

Levhaşallāh zihī Hān-ı Murād Ğāzī

‘Asker-i sürh-seri cyledi şemşiri tebāh

7. **zihî:****Kaside 1**

Mısra: 44

Bravo.

Özr-ḥāh olsa da devrinde peleng āhūya

Ebed-Allāh zihî dād u zihî emn ü emān

8. **zihî:****Kaside 1**

Mısra: 44

Bravo.

Özr-ḥāh olsa da devrinde peleng āhūya

Ebed-Allāh zihî dād u zihî emn ü emān

zıllullāh:1. **zıllullāh:****Tarih 4**

Mısra: 8

Allah'ın gölgesi, yeryüzünde Allah'ın gölgesi.

Bir ṭarîḳ ile 'Acem almış idi Bağdādı

Minnet Allāha ki aldı yine ol zıllullāh

zimmet:1. **zimmet-i--i****Kaside 2**

Mısra: 127

Himaye, sahip çıkma.

Zimmet-i himmet-i endişeme deyn olsun kim

Bir kitāb eyleyeyin ben vaşfuñı ey şāh-ı kerem

zinde iden:1. **zinde iden:-en****Kaside 2**

Mısra: 125

Kelime Tipi: -

Canlı, anılır kılmak.

Ḥaşre dek zinde iden nāmuñı ehl-i dildür

Nazm-ı Firdevsî ile nite ki şāhān-ı 'acem

zinde ider:1. **zinde ider:-er****Gazel 83**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Canlandırmak.

Āb-ı ḥayvān mıdır āyā dem-i 'İsî mi 'aceb

Mürdeler zinde ider āb u hevāsı Kozinüñ

zînet-i cemāl:1. **zînet-i cemāl:****Gazel 163**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güzel yüz süsü.

Ruḥuñ ki neş'e-i bâde ile al al oldu

Gül-i ḥüsün açılıp zînet-i cemāl oldu

zîr:1. **zîrinde:-i, -n, -de****Kaside 9**

Mısra: 106

Alt, aşağı.

Merdle destinde licām-ı tevsen-i devlet müdām

Eyleye zîrinde cevln ola Mevlā yaveri

2. **zîr-i:--i****Gazel 23**

Mısra: 1

Alt, aşağı II tambur vb. sazların en ince ses veren teli, tel.

Serleri erbāb-ı 'aşkuñ zîr-i çevgānuñdadur

Başımız ey şeh-süvār nār-ı meydānuñdadur

zîrā:1. **zîrā:****Gazel 3**

Mısra: 10

Ta'lîl edatı. Çünkü.

Dürriyā āh eyleme gel incinir ol nev-civān

İncidür şarşar nihāl-i tāzeyi zîrā hevā

2. **zîrā:****Gazel 19**

Mısra: 10

Ta'lîl edatı. Çünkü.

N'ola ḥünin olsa şerḥam bāb-ı fenn-i 'aşkdur

Dürriyā taḥrîr olur zîrā ki faşl-ı bāb sürḥ

3. **zîrā:****Gazel 30**

Mısra: 6

Çünkü, onun için ki.

Ceyş-i ḡam mülk-i dile gelse sirişkim dökülür

Def' için düşmeni zîrā nice gencine gider

4. **zîrā:****Gazel 34**

Mısra: 10

Çünkü, onun için ki.

Bāz-ı ḥāb-ālūd-ı çeşm-i dîlrübā bakmaz aña

Dürriyā zîrā raḳīb 'aşıklarınuñ ṭobıdur

5. **zîrā:****Gazel 56**

Mısra: 7

Çünkü, onun için ki.

Destüne cām-ı Cem al 'ālemi seyr it zîrā

Varmayan mey-kedeye 'ārif-i āḡāh olmaz

6. zîrâ:

Tarih 7
Mısra: 10

Çünkü, onun için ki.

Virse bünyânı n'ola kaçır-ı hûrluğundan nişân
Zîr-i tāk-ı çarhda zîrâ nazîr olmaz aña

7. zîrâ:

Gazel 87
Mısra: 6

Çünkü.

Çorğarın ol zâlim öldürmişdür ol bî-çâreyi
Küyuna zîrâ gidelden gelmedi peygâm-ı dil

zîrâ ki:

1. zîrâ ki:

Kaside 6
Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Çünkü, onun için ki.

İtdi peydâ meger ol hil'atı hayyât-ı ezel
Görmemiş mişlini zîrâ ki anuñ bir âdem

2. zîrâ ki:

Tarih 1
Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Çünkü, onun için ki.

Buña târîh ile nazîr olmaz
Buña zîrâ ki Firdevs eşdür

zîrâ kim:

1. zîrâ kim:

Gazel 106
Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Çünkü, onun için ki.

Nigâh-ı lûtfuñı itme dirîğ zîrâ kim
Beni saña o bakışlardur eyler meftûn

zîr-i pâyuñda:

1. zîr-i pâyuñda: -uñ, -da

Gazel 97

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ayağın altı.

Zîr-i pâyuñda senüñ mür-ı dil ummaz yürirseñ
Nâz ile şive-i refâtaruña mâ'il oldum

zîr-i sehâba:

1. zîr-i sehâba: -a

Gazel 130

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bulut altı. (zülûf bağlamında).

Yine zîr-i sehâba girdi hûrşîd-i cihân-ârâ

Degüldür zülf-i müşgîni ruğ-ı gül-gün-ı yâr üzre

zîr-i tāk-ı çarhda:

1. zîr-i tāk-ı çarhda: -da

Tarih 7

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gökyüzü kubbesinin altı.

Virse bünyânı n'ola kaçır-ı hûrluğundan nişân

Zîr-i tāk-ı çarhda zîrâ nazîr olmaz aña

zîr-i yem-i miñnetde:

1. zîr-i yem-i miñnetde: -de

Gazel 54

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Eziyet denizinin altı, eziyet.

Sezâ-yı efser-i şâhân iken güftârimuz Dürrî

Hayıflar dâyimâ zîr-i yem-i miñnetde pinhânuz

ziyâ:

1. ziyâ:

Kaside 2

Mısra: 38

Işık, aydınlık, parlaklık.

Nâr-ı tennurda ide kârını neşide-i cânbâz

Takvîyet-bağış-ı meh-i 'adli ziyâ virdügi dem

ziyâ virdi:

1. ziyâ virdi: -di

Gazel 136

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Işık vermek, nurlandırmak.

Sanmañ ol şahna ziyâ virdi ol iki meş'al

İndiler hep yire mihr ü meh-i ğarrâ bu gice

2. ziyâ virdi: -di

Kaside 9

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Işık vermek, nurlandırmak.

Şol kadar envâr-ı 'adlün 'âleme virdi ziyâ

Oldı zâhir çeşm-i nâ-binâya şimdi her beri

ziyâd olup:

1. ziyâd olup: -up

Kaside 7

Mısra: 95

Kelime Tipi: -

Artmak, (yaş) uzamak.

Devlet ü şānuñ terakkīde olup ‘ömrüñ ziyād
Haqq müyesser eyleye saña hayāt-ı cāvidān

ziyāde itsün:

1. **ziyāde itsün:-sün**

Gazel 102

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Çoğaltmak, arttırmak.

‘Ömrini itsün ziyāde devletin kılsun füzün
Şimdi budur hāzret-i perverdigāra minnetim

ziyāde kıl:

1. **ziyāde kıl:**

Kaside 10

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Artırmak, çoğaltmak.

Yā Rabb ‘ömr ü devlet ü şānın ziyāde kıl
Senden ‘ibādīñuñ bu demādem recāsıdır

2. **ziyāde kıl:**

Tarih 14

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Artırmak, çoğaltmak.

Eyleyüp ammā du‘āsın dir yine
Kıl ziyāde rahmetin yā Rabbenā

ziyān ider:

1. **ziyān ider:-er**

Gazel 50

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Zarara uğramak, sıkıntı çekmek.

İtdüm cihānı eşk-i dem-ālūd ile ‘aķık
Sūdān girān mülk-i Yemen çok ziyān ider

ziyāret itmedi:

1. **ziyāret itmedi:-me, -di**

Mesnevi 1

Mısra: 91

Kelime Tipi: -

Ziyaret etmek.

Yā ‘Abdī Ağa itmedi mi yārānı ziyāret
Her birisinüñ meclisine verdi mi lezzet

zühre:

1. **zühre:**

Tarih 18

Mısra: 9

Venüs, çoban yıldızı.

Zühre gördi bu kaşrı şevkinden

Başladı rakşa bî-mecāl oldu

zühre-i zehrā-vı kām-yāb:

1. **zühre-i zehrā-yı kām-yāb:**

Kaside 5

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Mutluluğa erişen parlak Zühre (yıldızı).

Deffāfuñ oldu zühre-i zehrā-yı kām-yāb

Defdür felek celācil aña necm-i bi-hisāb

zülāl:

1. **zülāl:-i**

Gazel 21

Mısra: 7

Safî, hafif, soğuk, güzel su. II Sevgilinin dudağı.

Kaşresinden behre-yāb olsa zülālî dilberüñ

Şekker-i şerbet-veş olur baħr-ı zehhāra leziz

zülāl-i vaşluñ:

1. **zülāl-i vaşluñ:-uñ, -ı**

Gazel 57

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kavuşma zülālî, kavuşma.

Firākuñ āteşi Dürriyi tāb-nāk itdi

Zülāl-i vaşluñı ey gül-‘izār arar bulmaz

zülfi:

1. **zülfi:**

Gazel 2

Mısra: 5

Ar. Güzel yüzün iki cihetinden sarkan saç.

Zülfi ü ruh-ı mehveşüñ āhuma bādī olur

‘Arız-ı pür- āteşüñ sūz-ı füzündür baña

2. **zülfinden:-i, -n, -den**

Gazel 12

Mısra: 7

Yüzün iki cihetinden sarkan saç, saç büklümü.

Dili yerden yere çaldı düşürüp zülfinden

Baña cevri eyledi ol kân-ı leţāfet kat kat

3. **zülfüñe:-üñ, -e**

Gazel 82

Mısra: 5

Yüzün iki cihetinden sarkan saç, saç büklümü.

Ol gün kanı kim beste idüp zülfüñe şāhum

Qadr-i dil-i şeydāyı ser-efrāz iderdüñ

4. **zülfüñ:-üñ**

Gazel 101

Mısra: 3

Yüzün iki cihetinden sarkan saç, saç büklümü.

Ey yār-ı perî-peyker zülfüñ ne ‘aceb ejder

Biñ ‘āşıkı mahv eyler ursaydı eger bir dem

5. **zülfini:-i, -n, -i**

Gazel 132

Mısra: 1

Yüzün iki cihetinden sarkan saç, saç büklümü.

Ref' idüp zülfini mihr-i ruḥ-ı tábân olsa
Açılup gonca-i bahtum gül-i ḥandân olsa

6. **zülfiyle:-ü, -y, -le**

Gazel 165

Mısra: 3

Yüzün iki cihetinden sarkan saç, saç büklümü.

Ḥaṭ-ı ruḥsârın öpdürmez yüzün zülfiyle göstermez
Ne rûz-ı Ḥızır bildürdi bize dilber ne nevrûzı

7. **zulfine:-i, -n, -e**

Mesnevi 2

Mısra: 23

Yüzün iki cihetinden sarkan saç, saç büklümü.

Hemân cânânenüñ zulfine beñzer
Şafâ kesb eyler andan ehl-i diller

8. **zülfiñ:-üñ**

Gazel 39

Mısra: 8

Güzel yüzün iki cihetinden sarkan saç.

Şehâ 'uşşâkuñı luṭf eyle kurbân itmeden evvel
Meh-i 'ıyd-ı ruḥuñ zülfiñ şehâbın ref' kıl göster

9. **zulfine:-i, -n, -e**

Gazel 98

Mısra: 6

Güzel yüzün iki cihetinden sarkan saç.

Fâş itmedi 'aşkın o mehüñ yoḥsa muḳarrer
Manşür-ı dili zulfine berdar ola dirdüm

10. **zülfini:-i, -n, -i**

Gazel 122

Mısra: 4

Güzel yüzün iki cihetinden sarkan saç.

Degül kelef görinen rûy-ı mäh-ı ḡarrâda
Düşürdi zülfini ruḥsârı üzre ol dil-cü

11. **zülfini:-i, -n, -i**

Gazel 139

Mısra: 3

Güzel yüzün iki cihetinden sarkan saç.

Rûyı yanında zülfini murḡ-ı dil itdi cā
Bülbül gibi idindi mekân gül budâğına

12. **zülfini:-i, -n, -i**

Gazel 161

Mısra: 10

Güzel yüzün iki cihetinden sarkan saç.

İderdi ḥâlini mestür o şivekâr-ı cihân
Dağıtdı zülfini bād-ı şabâ o fülül açıldı

13. **zulfinde:-i, -n, -de**

Gazel 158

Mısra: 10

Güzel yüzün iki cihetinden sarkan saç.

Şu deñlü dilleri cem' eylemiş zülfi dil-âvizi
Biñ 'aşık beste itmiş Dürriyâ zulfinde bir târı

14. **zülfi:-i**

Gazel 137

Mısra: 9

Yüzün iki tarafından sarkan saç lülesi l saç.

Görinür şeh-per-i zülfi ile yârüñ Dürri
Dehen-i gonca-veşi tûṭi-i güyâ gözûme

15. **zülfiñ:-üñ, -i**

Gazel 150

Mısra: 5

Yüzün iki tarafından sarkan saç lülesi l saç.

İtmeseydi zülfiñi tahrik eger bād-ı şabâ
Ben mi isterdüm bu deñlü dil-perişân olmağı

16. **zülfin:-i, -n**

Kaside 8

Mısra: 12

Yüzün iki cihetinden sarkan saç, saç büklümü.

Şanma irdükde şeb-i tîre gider mihr-i münîr
Dilber eyler var ısa ruḥsârına zülfin niḳâb

17. **zülfiñ:-üñ**

Gazel 54

Mısra: 2

Yüzün iki yanından sarkan saç lülesi ll Sevgilinin

saçı.

Ḥuzûr-i ḳalbimüz yoḳ şehir-i ḡamda ḥâne- cüyânuz

Şabâ zülfiñ dağıtmış anuñ içün dil- perişânuz

zülfi dil-ârâ:

1. **zülfi dil-ârâ:**

Mesnevi 1

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) gönül süsleyen saçı.

Ezhârını gördüñ mi açılmış mı ser-â-pâ

Reşk itmede mi büyüna yâ zülfi dil-ârâ

zülfi dil-âvizi:

1. **zülfi dil-âvizi:-i**

Gazel 158

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) gönül(ler) asılan saçı.

Şu deñlü dilleri cem' eylemiş zülfi dil-âvizi

Biñ 'aşık beste itmiş Dürriyâ zulfinde bir târı

zülfi dilberi:

1. **zülfi dilberi:-i**

Kaside 9

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

Sevgilinin saçı.

Şimdi devrinde perişan-hâtır aslâ kalmadı
Eyledi bād-ı şabâ var ısa zülf-i dilberi

zülfi dildâr:

1. zülfi dildâr:

Gazel 47

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sevgilinin saçı.

Zulûmât içre hemân 'ayn-ı hayâta beñzer
Düşecek çâh-ı zekân üzre o zülfi dildâr

zülfi dildâra:

1. zülfi dildâra:-a

Gazel 118

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sevgilinin saçı.

'Aceb lûtf eyler idûñ zülfi dildâra varup gelseñ
Dimâğ-ı cânımı kılsañ mu'atâr ey şabâ bir gün

zülfi fettânuñdadur:

1. zülfi fettânuñdadur:-uñ, -da, -dur

Gazel 23

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Fitneci zülûf. II Büyücü zülûf.

Dostum ser- pençe-i şâhîn-i gamzeñden sakın
Murğ-ı cân-ı nâtüvânım zülfi fettânuñdadur

zülfi girih-girûñ:

1. zülfi girih-girûñ:

Gazel 65

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kıvrım kıvrım saç.

Ol da bend oldı dile zülfi girih-girûñ gibi
Biz dir idük gelse olsa lûtfına bir çäre hat

zülfi ham-ender-ham-ı:

1. zülfi ham-ender-ham-ı:-ı

Gazel 97

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kıvrım kıvrım, büklüm büklüm zülûf.

Göricek zülfi ham-ender-ham-ı destâr-ı keñüñ
Vaşfunâ tarzuña eñvâruña mâ'il oldum

zülfi müşgîni:

1. zülfi müşgîni:-i

Gazel 130

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Misk kokulu zülûf.

Yine zîr-i şehâba girdi hürşid-i cihân-ârâ

Degüldür zülfi müşgîni ruñ-ı gül-gün-ı yâr üzre

zülfi mutarrâsın:

1. zülfi mutarrâsın:-sı, -n

Kaside 7

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Göz alıcı, parlak saç.

Şâhid-i ihsânıñ zülfi mutarrâsın görüp

Reşk ile hâtır perişan sünbül-i bağ-ı cinân

zülfi nigârı:

1. zülfi nigârı:-ı

Gazel 127

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgilinin saçı.

Zülfi nigârı bir kez koçmak naşib olur mı

Ruñşat virür mi baña bañt-ı siyâh böyle

zülfi pîç pîç-i cânândan:

1. zülfi pîç pîç-i cânândan:-dan

Gazel 63

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin büklüm büklüm saçları.

Umma ey dil zülfi pîç pîç-i cânândan halâş

Kangı kişidür olan girdâb-ı 'ummândan halâş

zülfi semen-büsına:

1. zülfi semen-büsına:-ı, -n, -a

Gazel 26

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yasemin kokulu saç II Sevgilinin saçı.

Reşk ider zülfi semen-büsına misk-i Tâtâr

Didesi dide-i âhû-yi Hotenden yegdür

zülfi siyâhın:

1. zülfi siyâhın:-ı, -n

Gazel 140

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sevgilinin siyah saçı.

Şanmañ küsûf-ı mihr-i cihândur bedîd olan

Dilber düşürdi zülfi siyâhın yañağına

zülfi siyâhuñda:

1. zülfi siyâhuñda:-uñ, -da

Gazel 40

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Siyah saç II Sevgilinin siyah saçı.

Cân u dil zülfi siyâhuñda hayâlûñ bendedür

Gerçi senden dürrüm ammâ 'aql u fikrüm sendedür

zülfi 'anber-büyüdur:

1. **zülfi-i 'anber-büyüdur:-i, -dur**

Gazel 34

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güzel kokulu saç (sevgilinin saçı).

Şavlecân-ı 'aşk yârûn zülfi-i 'anber-büyüdur

Şahın-ı miñnetde ser-i 'uşşâk anuñ güyüdur

zulm itdi:

1. **zulm itdi:-di**

Kaside 7

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Eziyet etmek, zulmetmek.

Dest- bürdin görmişümdür baña zulm itdi felek

Diñle feryādum benüm de ideyin saña beyân

zulm itdügi:

1. **zulm itdügi:-düg, -i**

Kaside 7

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

Eziyet etmek.

Baña çarhuñ itdügi zulmüñ göreydi zerresin

Kendüni Haccâc zan eylerdi şeyh-i İsfahân

zulm itme:

1. **zulm itme:-me**

Gazel 28

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Deyim**

Zulüm etmek, eziyet etmek.

Ey perî Dürri-i bî-çäreye zulm itme şakın

Yohsa feryād ile dergâh-ı mu'allâya çıkar

zulmet-i endühda:

1. **zulmet-i endühda:-da**

Kaside 7

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

Gam sıkıntısı, karanlığı.

Âh-ı süzânüm şem'idür zulmet-i endühda

Cism-i zerdüm oldu güyâ kim aña zer şem'dân

zulmet-i gamda:

1. **zulmet-i gamda:-da**

Kaside 1

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Gam, keder karanlığı; sıkıntı, hüzn hali.

Zulmet-i gamda olan mürde-i dil-teşnelere

Nâvdân-ı keremi âb-ı hayât itdi revân

zulmet-i gamla:

1. **zulmet-i gamla:-la**

Gazel 153

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gam, keder karanlığı; sıkıntı, hüzn hali.

Sâlik-i râh-ı vaşl iken çâh-ı firâka düşdi dil

Zulmet-i gamla Dürriyâ leyl ü nehârî bilmedi

zulmet-i hicr:

1. **zulmet-i hicr:**

Gazel 87

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ayrılık karanlığı.

Görmedi bir gün tulû'-ı mihr ü vaşl-ı yârinî

Zulmet-i hicr ile geldi geçdi hep eyyâm-ı dil

zulmüñ itdügi:

1. **zulmüñ itdügi:**

Kaside 7

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

Eziyet etmek.

Baña çarhuñ itdügi zulmüñ göreydi zerresin

Kendüni Haccâc zan eylerdi şeyh-i İsfahân

zulumat:

1. **zulümât:**

Gazel 47

Mısra: 5

Karanlık.

Zulümât içre hemân 'ayn-ı hayâta beñzer

Düşecek çâh-ı zekân üzre o zülfi-i dildâr

zümre-i ervâha:

1. **zümre-i ervâha:-a**

Kaside 4

Mısra: 80

Kelime Tipi: -

Ruhlar topluluğu.

Be-rûh-ı Şeyh Muhammed ki gonca-i bâguñ

Kim oldu zümre-i ervâha mülhak u mahrem

zümürriid:

1. **zümürriid:**

Kaside 4

Mısra: 5

Zümriit renkli.

Zümürriidîn çemen ü dürr-i pâk-i jâle ile

Nâzar kıl oldu çemen-zâr pür-güher bir yemm

zümürriid:

1. **zümürriid:**

Gazel 99

Mısra: 7

Zümriit, değerli bir taş.

Şâh-ı gonca destine aldı zümürriid sağarı

Bâğda 'işretle bülbüllerle hem-demdür bu dem

2. **zümürriid:**

Kaside 3

Mısra: 7

Zümrüt.

Eline bir zümürüd sāgar almış bezm-i gülşende
Hezārı eyleyüp hanende 'ayş u nüş ider gonca

3. **zümürüd:**

Kaside 3

Mısra: 16

Zümrüt.

Bahār irdi gülistān güyyiā kân-ı cevāhirdür
Zümürüd sebze şāh-ı erguvān mercān güher gonca

4. **zümürüdden:-den**

Kaside 3

Mısra: 4

Zümrüt.

Çemen iklîminüñ sultān-ı 'ālîşānıdur gūya
Zümürüdden başına tâc-ı sultānî geyer gonca

zünüb:

1. **zünübı:-ı**

Kıt'a 2

Mısra: 3

Günahlar.

Bir muvaḥḥid zünübı çok kuluñum
Eyledüm tevbe kıl 'afüv yâ Rabb